לימוד יומי · חק לישראל

חק לישראל - ויקרא

חק לישראל - ויקרא

מקור הטקסט: אורייתא

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חק-לישראל-ויקרא/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמות 5
הקדמת מהרח"ו 5
תפלה לאומרה קודם קריאת התורה 7
תפלה לאומרה קודם קריאת נביאים 7
תפלה לאומרה קודם קריאת כתובים 7
תפלה לאומרה קודם לימוד משנה 8
תפלה לאומרה קודם לימוד הלכה 9
תפלה לאומרה קודם לימוד קבלה 9
נוסחי דווקני 10
יסוד מלכות כתובים 10
הקדמת החיד"א 10
מעשה רוקח 12
פרשת ויקרא 16
ויקרא יום ראשון 16
ויקרא יום שני 27
ויקרא יום שלישי 34
ויקרא יום רביעי 42
ויקרא יום חמישי 53
ויקרא ליל שישי 64
ויקרא יום שישי 68
פרשת צו 82
צו יום ראשון 82
צו יום שני 91
צו יום שלישי 102
צו יום רביעי 112
צו יום חמישי 122
צו ליל שישי 133
צו יום שישי 136
פרשת שמיני 146
שמיני יום ראשון 146
שמיני יום שני 159
שמיני יום שלישי 167
שמיני יום רביעי 175
שמיני יום חמישי 183
שמיני ליל שישי 192
שמיני יום שישי 197
פרשת תזריע 211
תזריע יום ראשון 211
תזריע יום שני 221
תזריע יום שלישי 233
תזריע יום רביעי 241
תזריע יום חמישי 249
תזריע ליל שישי 259
תזריע יום שישי 263
פרשת מצורע 271
מצורע יום ראשון 271
מצורע יום שני 280
מצורע יום שלישי 289
מצורע יום רביעי 296
מצורע יום חמישי 306
מצורע ליל שישי 317
מצורע יום שישי 321
פרשת אחרי מות 332
אחרי מות יום ראשון 332
אחרי מות יום שני 342
אחרי מות יום שלישי 351
אחרי מות יום רביעי 360
אחרי מות יום חמישי 371
אחרי מות ליל שישי 382
אחרי מות יום שישי 385
פרשת קדושים 396
קדושים יום ראשון 396

קדושים יום שני 406
קדושים יום שלישי 416
קדושים יום רביעי 427
קדושים יום חמישי 438
קדושים ליל שישי 450
קדושים יום שישי 454
פרשת אמור 461
אמור יום ראשון 461
אמור יום שני 471
אמור יום שלישי 480
אמור יום רביעי 489
אמור יום חמישי 500
אמור ליל שישי 511
אמור יום שישי 516
פרשת בהר 533
בהר יום ראשון 533
בהר יום שני 541
בהר יום שלישי 551
בהר יום רביעי 562
בהר יום חמישי 570
בהר ליל שישי 579
בהר יום שישי 584
פרשת בחוקותי 592
בחוקותי יום ראשון 592
בחוקותי יום שני 602
בחוקותי יום שלישי 609
בחוקותי יום רביעי 621
בחוקותי יום חמישי 632
בחוקותי ליל שישי 640
בחוקותי יום שישי 645

הקדמות

הקדמת מהרח"ו

זה לשון הרב המקובל הגדול מהרח"ו זללה"ה

סדר עסק התורה שהאדם חייב לקרוא בכל יום בקביעות בסוד קבעת עתים לתורה: זה היה מנהג מורי זלה"ה. בצאתו מבית הכנסת היה עדיין מעוטף בציצית ותפילין, וקורא הסדר הזה בכוונות האלו על פי סדר המדריגות ממטה למעלה: וזה הסדר, תנ"ך משנה תלמוד וקבלה:

וזה פרטן, יום ראשון מהשבוע היה קורא מתחילת פרשת השבוע ששה פסוקים שנים מקרא ואחד תרגום, ואחר כך נביאים ג"כ עם התרגום ואחר כך כתובים ג"כ עם התרגום. ואין צריך לקרוא שנים מקרא אלא בתורה לבד, אבל נביאים וכתובים פעם אחת מקרא ופעם אחת תרגום. והכל הוא בעולם העשיה. ושם הוי"ה דשם ב"ן במילוי כזה, יוד הה וו הה. נמצא שאותיות המילוי הם חמשה וֲדָהֲוָהּ. והם נחלקים בחמשה ימי השבוע מיום א' עד יום ה', אות אחת בכל יום מתורה או נביאים או כתובים. ונקודות או אותיות אלו הם ציר"י שב"א פת"ח סגו"ל קמ"ץ חירי"ק, והם יוצאים מן חמשה נקודים של אֵת אֲשֶׁר יָבִיאו. ולכן צריך לקרוא בכל יום ראשון ששה פסוקים מתחילת הפרשה וכן מנביאים וכתובים, וביום השני ארבעה פסוקים שאחריהם, וביום ג' חמשה פסוקים שאחריהם, וביום ד' ששה פסוקים שאחריהם, וביום ה' חמשה פסוקים שאחריהם, נמצא שקרא בחמשה ימי שבוע כ"ו פסוקים:

וכשקורא בתורה צריך לכוין שהיא בתפארת דזעיר דעשיה. ולכן צריך לכוין בשלוש שמות של שלוש בחינות של כלי העשיה, שהם (יהו"ה) כלי החיצון דנפש. (י יה יהו יהו"ה) כלי אמצעי דרוח. (יוד הא ואו הא) כלי פנימי דנשמה. וגם יְהֹוֹהּ בניקוד חול"ם, שהיא בחינת חיה יחידה לשלש בחינות אלו:

וכשקורא נביאים יכוין שהם בנצח הוד דעשיה. ויכוין בשלושה שמות של שלש בחינות כליהם, שהם (צבאות) כלי חיצון דנפש. (צ צב צבא צבאו צבאות) כלי אמצעי דרוח. (יהו"ה) כלי פנימי דנשמה דנצח. (אדני) כלי פנימי דנשמה דהוד. וגם שני יהו"הִ יהו"הֶ, אחד בחיר"ק ואחד קבוץ, שהם בחינת חיה יחידה לשלש בחינות אלו:

וכשקורא כתובים יכוין שהם ביסוד דזעיר דעשיה ובמלכות. ויכוין בשלשה שמות של ג' בחינות כליהם, שהם (שין דלת יוד) כלי חיצון דנפש. (שין שין דלת שין דלת יוד) כלי אמצעי דרוח. (יאהדונהי) כלי פנימי דנשמה דיסוד. (אלף דלת אלף יוד) כלי פנימי דנשמה דמלכות. וגם שם יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד. (יהו"ה) חיה יחידה דמלכות:

וכשקורא משנה יכוין שהיא בששה קצוות דנוקבא דיצירה. לכן אם הוא בסדר זרעים, יכוין לגבורה שלה, שהוא ב' פעמים (אלף למד אלף למד). ואם בסדר מועד, יכוין לגבורה שלה, שם אלהים. ואם בסדר נשים, יכוין שהוא בתפארת שלה, שהוא שם (צבאות). ואם הוא בסדר נזיקין, יכוין שהוא בנצח שלה, שהוא שם (א אל). ואם הוא בסדר קדשים, יכוין שהוא בהוד שלה, שהוא (א אל אלה אלהי אלהים). ואם הוא בסדר טהרות, יכוין שהוא ביסוד שלה, שהוא שם (שדי):

וכשיקרא תלמוד יכוין שהוא בנוקבא דז"א דבריאה שהוא ה' כלה. ואם הוא בזרעים הוא בחסד שלה, שהוא שם (אלף למד). וסדר מועד הוא בגבורה, וה' הוא (אכדטם). וסדר נשים הוא בתפארת. וה' הוא (השתפא). סדר נזיקין הוא בנצח, וה' הוא (בם). וסדר קדשים הוא בהוד, והשם הוא (במוכן). וסדר טהרות הוא ביסוד, וה' הוא (ש שד שדי):

וכשילמוד קבלה יכוין שהוא בתפארת דאצילות, והשם הוא (יוד הא ואו הא). ובליל ו' בקומו באשמורת, או קודם שישן אם לא יוכל לקום באשמורת, יקרא כ"ו פסוקים מהפרשה, אותם שהם אחר הכ"ו שקרא בחמשה ימי השבוע. ויקראם שנים מקרא ואחד תרגום. ויכוין בצרוף אחד מי"ב צירופי (יהו"ה) שהוא וְהָיָה כולו בניקוד חיריק, והוא ניקוד אות שניה של תיבת הששי:

כוונת קריאת הפרשה ביום ששי שמו"ת תכוין כן. ש"מ משמו"ת הוא תפארת ויסוד, שהם מקרא. ו"ת הוא תרגום, שהוא מלכות. ותכוין במילוי שם ב"ן כזה וּ וּד הוּ וּ הוּ בניקוד שורו"ק. והוא ניקוד אוּ של יביאו, וג' ו"וין שניתוספו בג' אותיות (דהה הם בגי' ח"י), שיום ששי שהוא יסוד הנקרא חי העולמים הנותן חיים אל המלכות שבת, כי יום ששי מכין לשבת שהוא מלכות. ותחזור לחבר חמש אותיות המילוי שם ב"ן שהיו מחולקים בה' ימי השבוע, תכללם יחד כזה וּ דוּ הוּ וּ הוּ בניקוד שורו"ק. גם תכוין לעשות מהם שם (יהו"ה) כזה והיה בניקוד בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי. וזה תכוין במקרא בפעם ראשונה ובשניה למילוי שם ב"ן כזה וּ דוּ הוּ וּ הוּ. ובתרגום לאחוריים, שהוא שם ע"ב, שיש בכל הט' ספירות מכתר עד היסוד שעולים תרגום שנותנים אל המלכות. גם תכוין לאחורים של שם ב"ן כזה וּ וּ דוּ וּ דוּ הוּ וּ דוּ דוּ וּ וּ דוּ הוּ וּ הוּ:

כוונת שמיעת הפרשה ביום שבת מהש"צ. תכוין בהויה דבן ט' אותיות כזה יְוֶךְ הַהֶ וָוְ הֶהֶ, בניקוד מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ. גם תכוין לב' שמות וּ הוּ יוּ הוּ וּ הוּ יוּ הוּ בניקוד ט' של ילקטו. וזה והיה משנה, רוצה לומר ב' פעמים והיה. וצריך לשמוע כל הפרשה מפי הש"ץ. אבל ההפטרה צריך לאומרה בפיו ולא יסמוך על הש"ץ:

תפלה לאומרה קודם קריאת התורה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא בתורה שהיא כנגד תפארת דזעיר אנפין, שבו שלשה כלים דשלש בחינות נפש רוח נשמה. יהו"ה, כלי החצון דנפש. י' י"ה יה"ו יהו"ה, כלי אמצעי דרוח. יו"ד ה"א וא"ו ה"א, כלי פנימי דנשמה. ובחינת אורות מקיפים שהם יחידה חיה יהו"ה בנקודת חול"ם, לעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת התורה הזאת. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קראית התורה הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

יכוין אחר כך ביחודים הנאמרים בשערי ציון בשער ד' מידי יום ביומו ולא יוציא שום שם מפיו רק יכוין כנ"ל:

תפלה לאומרה קודם קריאת נביאים

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא בנביאים שהוא כנגד נצח הוד דזעיר אנפין שבהם שלשה כלים של שלש בחינות נפש רוח נשמה. צבאות, כלי חיצון דנפש. צ' צ"ב צב"א צבא"ו צבאו"ת, כלי אמצעי דרוח. יהו"ה, כלי פנימי של נצח. אדנ"י, כלי פנימי של הוד. בחינת נשמה בבחינת אורות מקיפים, שהם יחידה חיה, של נצח יהו"הִ ושל הוד יהו"הֶ נקוד חירי"ק וקובו"ץ, לעשות לו מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי ונשמתי לעורר מיין תתאין על ידי קריאת הנביאים הזאת. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת הנביאים הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם קריאת כתובים

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא בכתובים שהוא כנגד יסוד דזעיר ומלכות נוקבא דזעיר, שהם שלשה שמות בבחינת שלשה כלים נפש רוח נשמה. שי"ן דל"ת יו"ד, כלי חיצון דנפש. שי"ן שי"ן דל"ת שי"ן דל"ת יו"ד, כלי אמצעי דרוח. יאהדונה"י, כלי פנימי דנשמה. אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, כלי החיצון דמלכות דנוקבא דזעיר, ובבחינת אורות מקיפין, י"ו ה"ו ו"ו ה"ו, חיה יחידה דיסוד דזעיר אנפין. יהו"ה,

חיה יחידה של מלכות נוקבא דזעיר אנפין, ולעשות מרכבה להם. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר לעורר מיין נוקבין על ידי קריאת הכתובים הללו. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת הכתובים הללו. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם לימוד משנה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא משנה שהוא סוד מטטרו"ן שביצירה, שהוא אותיות משה, ומשה עולה א"ל שד"י, והם גימטריא רצו"ן, ושהוא קפ"ד קס"א כזה, יו"ד, יו"ד ה"י, יו"ד ה"י ויו"ו, יו"ד ה"י וי"ו ה"י, אל"ף ה"י יו"ד ה"י, יסוד אבא גו יסוד אמא להוריד שפע מאבא ואמא מבריאה ליצירה, ותכולל יצירה בבריאה והיא תרד מבריאה ליצירה, שלשה שמות אהי"ה כזה, אל"ף ה"י יו"ד ה"י אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה אל"ף ה"א יו"ד ה"א, שהם ה' יודי"ן שהם סוד חמשים שערי בינה הנקראת משנה, שהם י"ה אדנ"י מטטרון.

(כשהוא לומד **בסדר זרעים** יאמר כך) והריני בסדר זרעים בחסד דנוקבא דזעיר שבו שני פעמים א"ל במלואו כזה, אל"ף למ"ד אל"ף למ"ד:

(וכשהוא לומד **בסדר מועד** יאמר כך) והריני בסדר מועד שהוא בגבורה דנוקבא דזעיר שבו שם אלהים.

(וכשהוא לומד **בסדר נשים** יאמר כך) והריני בסדר נשים שהוא בתפארת דנוקבא דזעיר שבו שם צבאות.

(וכשהוא לומד **בסדר נזיקין** יאמר כך) והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר שבו שם א' א"ל.

(וכשהוא לומד **בסדר קדשים** יאמר כך) והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר שבו שם א' א"ל אל"ה אלה"י אלהים.

(וכשהוא לומד **בסדר טהרות** יאמר כך) והריני בסדר טהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר שבו שם שד"י.

להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוים לעורר מיין נוקבין על ידי קריאת המשנה הזאת. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שאזכה לבחינת נשמה דבריאה אותיות משנה, ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת המשנה הזאת. ויהי נועם וגו':

תפלה לאומרה קודם לימוד הלכה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני לומד הלכה שהוא אותיות הכל"ה, לקשט שם אדנ"י שהיא הכלה העליונה בעשרים וארבע קשוטי כלה, כדי לחברה בבעלה.

(וכשהוא לומד **הלכה בסדר זרעים** יאמר כך) והריני קורא בסדר זרעים שהוא בחסד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם א"ל במלאו אל"ף למ"ד:

(וכשהוא לומד **הלכה בסדר מועד** יאמר כך) והריני קורא בסדר מועד שהוא בגבורה דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם אכדט"ם

(וכשהוא לומד **הלכה בסדר נשים** יאמר כך) והריני בסדר נשים שהוא בתפארת דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם השתפ"א

(וכשהוא לומד **הלכה בסדר נזיקין** יאמר כך) והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם ב"ם

(וכשהוא לומד **הלכה בסדר קדשים** יאמר כך) והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם ש' ש"ד שד"י

(וכשהוא לומד **הלכה בסדר טהרות** יאמר כך) והריני בסדר טהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם במוכ"ן

להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראוים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת הלכה הזאת. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את לימוד הלכה הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

עוד יחוד א' להלכה יכוין בשם י"ה בצירוף א"ב כזה:

אִיָה בָיָה גִיָה דִיָה הִיָה וִיָה זִיָה חִיָה טִיָה יִיָה כִיָה לִיָה מִיָה נִיָה סִיָה עִיָה פִיָה צִיָה קִיָה רִיָה שִיָה תִיָה

תפלה לאומרה קודם לימוד קבלה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני לומד בספר קבלה פלוני שהוא כנגד תפארת דזעיר אנפין דעולם האצילות, שבו שם מ"ה כזה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, לעשות לו מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי

שיהיו ראוים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת ספר הקבלה הזה. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

נוסחי דווקני

יסוד מלכות כתובים

הקדמת החיד"א

זו היא ההקדמה שעשה על הספר הזה בהיותו בחיים חיותו הרב המופלא בוצינא קדישא מרנא ורבנא כמוהר"ר חיד"א זלה"ה זיע"א

ארש חיים

מילי מילי קטני סדרי ברורין. להודיע לבני האם מאימתי קורין:

אידלי יומא כי האידנא, וישמה לחק, כחקה הועלה האי ספרא רבא עלה בקב"ץ ויעשה כמשפט דינא יתיב וספרין. אשרי שיאחז והיתה עמו, וקא בו, וכמו רגע אתי עשה דהשלמה מקרא, משנה, תלמוד וקבלה כהלכת גוברין. מתן ארבע במתן אחד באחד יגשו וכמעט חיובא רמיא אקרקפתא דגברי אחד חכם ואחד תם קורין ומקרין. וכל כי האי ליתנהו בזכירה אצל עין רוגל בפרק כתבי הקדש דידעי רבנן ובקיאי מה נורא הלמוד הזה לרבות כל אשורי'ן. והיו הדברים להמון העם אליכם אישים, ואקרא הלא תדעו מה עצמו ראשי הלמוד הזה בעולמות העליונים, ומן הברכה העליונה יצא שפע נפיק מעייני מעינות מתגברין. טובי לדזכי לשמע בקול מורים חק נתן ולא יעבר הנה שכרו בשבח שקבצו עליונים למעלה, הוא פרת שמימיו פרין. איכו השתא קול הקריה לכל מסורה, זאת היתה לי הרימותי ידי בשורת דרך אר"ש יתן אומר להמון קריה אם אינם מכירין:

א. דא תהא למיקם כי הכונות שנדפסו מדי יום יום זאת לפנים על ספר חקה טעו במדבר, ואעיקרא הכונות ההם לא צדקו יחדיו כפי כתבי הקדש האמתיים דשכיחי בארץ מצרים ובהר הקדש בירושלים ת"ו, כתובים באצבע הרב מורנו הרב שמואל ויטאל זלה"ה והדברים עתיקים מטהרת יד הקדש מר אביו מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל. ולכן כשנדפס הספר הלז בויניציאה שם נמצאתי אנכי איש צעיר ומסרתי ביד מעלת הגביר המדפיס אהובנו יצ"ו נסח הכונות ככל הנמצא אתי, שהבאתי מעיר הקדש ירושלים ת"ו, ומעלת הגביר יקירנו המדפיס הנזכר, הדפיסם בסוף הדף בפני עצמו בשם נסחי דוקני ה'ן מפטירין:

ב. יען כי הספר הקדוש הלז מסור לכל, ואלו הכונות לא יתכנו להמון העם, וגם למי שאין לו התחלה בחכמת האמת. לכן בספר הזה השמטו הכונות אשר נכתבו בכל יום, דלאו כל מוחא סביל דא, ומה גם כי לא יבצר מחמת הדפסתם בכל יום טעיות הדפוס

ואלו דברים העומדים ברומו של עולם. ונדפסו דף אחד בתחלת כל חומש כפי הנסחי דוקני הנזכר, ואשר לו יד ושם בסוד ה', נקל להם לחזות בנעם ולכן בכל יום. ובדף הזה עיניהם ישיתו לעשות כונים למלאכת שמים הוו זהירין:

ג. בכל יום צריך קרא מקרא פסוקי תורה שני פעמים ואחד תרגום. ופסוקי נביאים וכתובים פעם אחד מקרא ופעם אחד תרגום, יושבים וקורין:

ד. אור הששי, היותר נראה שלא לקרות כ"ו פסוקי תורה, כי אם שני פעמים מקרא ותו לא, ואין לקרות תרגום. ולכן לא נדפס באור הששי מקרא ותרגום ככל הימים, רק התרגום הוצב לבדו למאן דיצבי להחזיק במנהג קדום. ועיין מה שכתבנו בעניותנו בספרי הקטן מחזיק ברכה אורח חיים (סימן קנו) ובקונטרס אחרון שם ואלו נאמרין:

ה. התפלות שנדפסו בכל יום בראש הספר בדפוסים הקודמים, המסתכל יפה יבין שאין לאומרם, כי קריאת תנ"ך זו המסודרת בספר הזה אין הפסוקים מבחינת המדות ולא נתנו דבריהם לשעורין:

ו. בחול המועד טוב לקרות דבר יום ביומו ולהשלים בעד יום טוב, כי כן דבר המלך מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל למי שלא למד הסדר יום אחד, שצריך להשלים כשיקרא, פסוקי יום שעבר לא נצרכה אלא עולו"ת מספר מלוי שם ב"ן, וככה יעשה בחול המועד שמעתי שמחמירין:

ז. בשבוע שקורין שתי פרשיות בשבת קדש, יקרא הסדר של פרשה ראשונה לבד ראשית ששיריה נכרין:

ח. וכשחל יום טוב בשבת קדש קורין פרשה של יום טוב או של שבת וחול המועד, תמיד יקרא בשבוע סדר הפרשה שקורין במנחת שבת קדש, ואפילו שתי שבועות או שלשה חזור חזור בפרשה ההיא הרי אלו מחזירין:

ט. תוספת טובה נעשה בפעם הזו כי ביום הששי נדפס משנה וגמרא מסדר טהרות, ויהי בשלם עד היסוד בא, וגם מאמר קצר מהזוהר כאשר עיניך תחזינה והן מטהרין:

י. בדפוסים שקדמו בענין המשניות והגמרא יש חסיר חליף יתיר וכן במאמרי הזוהר הקדוש וגם ערב רב עלה אתם. איכו השתא הכל מתוקן כולם נסקרין:

יא. גם נדפס זאת לפנים בספר הזה בראשית מאמר אמרי קדוש מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל, והלשון ההוא לא סליק שפיר, כתיב בגויה איזה דברים שישתנו לפי הכתבים אמתיים, אי לזאת הושמט. וכי תאוה נפשך לדעת דברים בשרשן פוק עיין בשער המצוות שסדר הרב מורנו הרב שמואל ויטאל פרשת עקב, ובשעה השמות בספר אוצרות חיים ובספר עץ חיים וכיוצא בהם, ומשם בארה זקוקין דנורא ובעורין:

יב. עוד הוסיפו מעלת המגיהים שמורים לכל בני ישראל מאמרי גמרא וזוהר איפה הם רועים, הגיעו לפרקן בעלים מרדפין כאשר היתה באמנה. ועוד זאת יתירה היד כותבת דמיתבא דעתא מילתא חדתא:

יוסף לחוק מוסר מלכים והלכה פסוקה יום ליום יביע דברים המחוורין. ואשר סדרתי אני בעניי, ברם עיקר שרשוהי בקונטרס סנסן ליאיר לזכות את הרבים, יחקקו צדק לא ימושו החוקים האלה, באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין. וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות. ובא לציון גואל והבית בהבנותו שם יזבחו זבחי צדק דכרין ואמרין. כן יהי רצון: הלא זה דברי איש צעיר מעפר דל קטונתי איני כדאי

חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט

מעשה רוקח

א. מודעת זאת בחיוב תלמוד תורה וכמו שכתב הטור ומרן ולבוש ביורה דעה (בסימן רמ"ו) והרמב"ם (בפרק א) מהלכות תלמוד תורה, וזה לשונו, כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין זקן גדול, ואפילו עני המחזר על הפתחים, אפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן ללמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר והגית בו יומם ולילה וגו'. וחייב לשלש למודו שליש בתורה שבכתב בכלל זה. שליש בתלמוד וכו'. כיצד, היה בעל אומנות ועוסק במלאכתו שלשה שעות ביום ותשעה שעות בתורה, קורא שלושה מהם בתורה שבכתב, ובשלושה תורה שבעל פה, ובשלושה יבין דבר מתוך דבר יעו"ש. וגם באורח חיים (סימן קנ"ה) בטור ומרן ולבוש שכתבו אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעברנו אף אם הו סבור להרויח הרבה יעו"ש: ומאחר שכן שחייב כל איש לעסוק בתשעה שעות ביום בתלמוד תורה, אם כן מה יענה האדם ביום הדין לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שכל היום כולו עוסק במלאתו איש איש על עבודתו ואינו עוסק בתורתו, כי בודאי אין קץ לעונשו. ואם ראה תראה מאמר משלי רבתא אשר הבאתי בקונטרס מיני מרקחת אשר בסוף ספר הנחמד מעשה רוקח (חלק ג') של מר זקני זיע"א, דשם בפרק שלישי הבאתי כל המאמר באורך, ועיניך תחזינה מישרים שכל הקורא בהם תסמר שערת בשרו, ולא יאכל ולא ישתה בראותו שכל מה שקרא לא נחשב לו לכלום, שצריך לקרות כל מה שכתוב שם, וה' הטוב יכפר בעד:

הנה כי כן מצוה על כל איש אשר בשם ישראל יכונה, לקנות לו ספר חוק לישראל לקרות בו בכל יום, שהוא סדר נאה ויאה שתקן לנו הרב הקדוש התנא האלהי האר"י זלה"ה זצ"ל, אשר בקריאתו זוכה במעט קט בשלושה למודים, שליש במקרא תורה נביאים

וכתובים, שליש במשנה שקורא פרק מהמשנה, שליש בגמרא שקורא פסקא מהגמרא, ונוסף גם מאמר מזוהר הקדוש. ושמעתי רמז נאה כי בקריאת חוק לישראל שם רמוז תרי"ג, כי תנ"ך משנה גמרא קבלה שהוא הזוהר ראשי תיבות שלהם גמטריא תרי"ג, וגימטריא בתורה:

ומעתה הגם שאין ידו של אדם משגת לשלש תלמודו בתשעה שעות ביום, מטרדת מלאכתו לפרנס אשתו ובניו ואת עצמו, לכן יאחז צדיק ספר הלז לעסוק אהב בכל יום, דנחשב לו דבר מה בקיום חיוב זה לשלש תלמודו. והן אמת שעתה רוב המוני העם המשכילים ונבונים וגם מהתלמידי חכמים, אחר גמר תפלה מתאספים בבית הכנסת בטלית ותפילין, וקורים סדר זה בכל יום ויום, אשריהם ואשרי חלקם. ואנחנו רואים שבזמן מועט הוא משלים סדר זה, וכמו שכתב הרב הגדול חיד"א בספריו הלא המה מורה באצבע (בס"ג אות צג) ובמחזיק ברכה (סימן קנו אות ג) שצריך אחר תפילה שישתדל ללמוד סדר היום בספר חוק לישראל, כי הוא סדר נאה דרך קצרה וכשרה, וזוכה במעט זמן בעשירית שעה לקרות תנ"ך ולשנות משנה וגמרא וזוהר. והאיש הירא חוק נתן ולא יעבור, כי הוא תועלת עצום לנפשו, קרית נאמנה הזאת נעמי. וגם ילמד תנ"ך בתרגום כמו שכתב האר"י זצ"ל וכו'. גם לא יאמר התפלות שבראש הספר יעו"ש:

גם אחריו החזיק בשבח קריאה זו הרב החסיד חסד לאלפים ז"ל (סימן קנ"ה) וז"ל אחר שיצא מבית הכנסת וכו' והן עתה נתפשט למוד סדר חוק לישראל וכו', ומה טוב שהתלמיד חכם או יודע ספר שבעיר יקרא אותו בקול רם במתון, ואליו יאספו כל יראי ה' וחושבי שמו, וילמדו אחריו ויפרש להם הגמרא והזוהר והתוכחת מוסר והיוסף לחוק, באופן שכל הרוצה יוכל לזכות בו, אפילו היותר עם הארץ וכו' יעו"ש. ועיין גם הרב דבש לפי ז"ל (מערכת תק אות מא) ע"ש. וסדר קריאת הפסוקים של הסדר הזה, הנה הנם בשער המצוות פרשת ואתחנן ונגיד ומצוה (דף טל) וארחות צדיקים (דף צג) ולחם מן השמים למהרי"ן ז"ל כתיבת יד ומשם בארה:

ב. אם לא קרא מקרא ביום א' של השבוע, יש לו תשלומין שיקרא ביום ב' שתי הקריאות, דהיינו קריאת יום ראשון ויום שני, אבל אין זה מועיל רק לצורך היום ב' שיקרא קריאת יום שלפניו שדלג ואחר כך יקרא קריאת היום ההוא, אך לצורך יום ראשון שלא קרא בו אין לו תקון כלל. שער המצוות ונגיד ומצוה ולחם מן השמים וארחות צדיקים שם:

ג. ומזה למד הרב חיד"א ז"ל בהקדמתו (באות ו') דבחול המועד טוב לקרות דבר יום ביומו, ולהשלים בעד יום טוב. ובספרו מחזיק ברכה בקונטרס אחרון כתב דטוב לקרות הסדר הזה בחול המועד ולהשלים בעד יום טוב, מאחר דלא יקרא ביום טוב עיין שם.

אם כן בחול המועד יקרא של יום טוב שעבר וקריאה יום חול המועד שעומד בו, ומכאן אזהרה שצריך לעשות כן, יען שביום חול המועד אין לו מלאכה וחל עליו החיוב של תלמוד תורה יותר מימות החול, וכמו שאמרו ז"ל על פסוק כי אקח מועד וגו'. וכך כתב בצפורן שמיר (סימן ד' אות נז):

ד. הנה בקריאת כ"ו פסוקים בליל ששי, מבואר בשער המצוות וארחות צדיקים ולחם מן השמים ובספרו שערי רחמים (דף ע:) שאם יכול לקרותם אחר חצות לילה בקומו הנה מה טוב, ואם לאו יקרא אותם בחצות הלילה קודם שישן. והנה בלחם מן השמים מבואר שיקרא אותם עם תרגום או לאו, אמנם מהרח"ך בספרו שערי רחמים (דף ע:) כתב לקרותם בלי תרגום, וכתב שזהו סוד והיה משנה, דהיינו שם הוי"ה קריאת כ"ו פסוקים בחמשה ימים, וכ"ו בליל הששי, ואז הוי"ה משנה ע"ש. והרב מחזיק ברכה ז"ל (סקנ"ו אות ו) ובקונטרס אחרון, גלה לנו משם המקובל מורנו הרב שלום שרעבי ז"ל, וסולת בלולה משם גורי האר"י זצ"ל והרמ"ע, דאין תרגום בלילה ולא בשבת ויום טוב יעו"ש. וכך כתב בהקדמתו (אות ד') ומזה דן את הדין הרב פתח הדביר נר"ו (סימן קנ"ו) דמנהגן של ישראל בימת הקיץ שעל הרוב לא יוכלו להשכים לקרות הכ"ו פסוקים בעוד לילה, וקרו להו אחר שהאיר היום, נראה פשוט דאפילו הכי אין לקרות תרגום אף על פי דיממא הוא יעו"ש. ומוכרח לומר דהא דאין קורין בתחלת הלילה כצואת מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל אם לא יוכל לקום אחר חצות, כונתם של אלו דמניחים עד הבוקר היינו לומר דשמא יוכלו לקום באשמורת לקרותם ואם לא יוכלו יקראו אותם בבוקר. ולדעתי דעת הדיוט כיון שהזהרת רבנו מורנו הרב חיים ויטאל לקרותם בליל הששי, טוב לקרותם בתחילת הלילה מלהניחם בספק, דשמא לא יוכל לקום ויקרא אותם בבוקר ויסתפק לו אם יקרא גם התרגום, ומה גם דאחר התפלה הוא קורא כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום:

והנה מאחר שחל החיוב בקריאת כ"ו פסוקים אלו, ולכוון לשם ב"ן כמבואר שם, הנה כי כן צריך להזהיר לקרותם, יען שאנחנו רואים שאינם נזהרים בהם בקריאה של כל יום ויום, ואם תשאל להם אם קוראים אם לאו, יאמרו שאינם קוראים. אשר על כן יזהרו מכאן ולהבא, ובמה שעבר ה' הטוב יכפר בעד אמן, ואני אחד מהם. ועיין להרב מחזיק ברכה בקונטרס אחרון שם שכך כתב דבאור הששי יקרא הכ"ו פסוקים שנים מקרא, לאפוקי מי שכתב דיקראם פעם אחד בלבד ע"ש באות ד'. ומאחר שכבר מבואר לקרותם בתחלת הלילה, מה טוב לקרותם קודם אכילתו, כי אם יניח עד אחר שאכל שמא תאנסנו שינה ולא יקרא אותם:

והרב ימצא חיים נר"ו ס"ט, ראה והתקין תפלה לומר קודם למוד כ"ו פסוקים של חוק לישראל באשמורת ליל הששי, וזה נוסחה:

הריני מכוון בקריאת כ"ו פסוקים אלו שהם צרוף שם הוי"ה לקנות הארת נשמה יתרה משבת הבאה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שלא תביאנו לידי חלול שבת, לא על ידינו ולא על ידי שום אחד מבני ביתנו, ולא על ידי שום אחד מישראל בכל מקום שהם, ונזכה לשמור כל שבתות קדשך במחשבה ודיבור ומעשה אמן כן יהיה רצון:

ה. כתב הרב ברכי יוסף ז"ל ביו"ד (רמ"ו אות ד') משם הגאון מהר"ד שפטל בצואה שבספר יש נוחלין וזה לשונו, למוד הגמרא ורש"י ותוספות חיוב כמו הנחת תפילין עד כאן. אם כן לפי זה כיון שיש בסדר הזה גמרא ורש"י, מה טוב לקרות גם רש"י עם הגמרא כיון שחיוב הוא כמו הנחת תפילין. ומה טוב אם המדפיסים הי"ו שמכאן ולהבא ידפיסו התוס' השייך לאותה גמרא אחר רש"י ושכרם כפול מן השמים:

ו. כבר מבואר להרב חיד"א ז"ל במורה באצבע כמו שכתב לעיל וכן בהקדמתו לספר הזה באות ה', שלא לומר אותם תפילות שנדפסו בחוק לישראל דפוס ויניציאה, דהמסתכל יפה יבין שאין לאומרם, כי קריאת תנ"ך זו המסודרת בספר הזה אין הפסוקים מבחינת המדות יעו"ש. ומזה למדו שיכול לומר אותם הפסוקים שקוראים קודם למוד תנ"ך, דהיינו קודם תורה יאמר עזרנו בשם ה', וגם וחפץ ה' בידינו יצלח וגו', יגדיל תורה ויאדיר, ברוך אתה ה' למדני חקיך, תורה צוה לנו משה וגו', וזאת התורה וגו', שמע ישראל וגו', וכן בנביאים פסוק הקטון יהיה לאלף וגו', ובכתובים פסוק תודיעני וגו', באומרם דכל כונת הרב חיד"א ז"ל אינה אלא על אותם התפילות אבל אלו הפסוקים יוכל לומר. והגם שנוכל לומר כן, למה יכנס בספק לומר פסוקים אחרים שלא נזכרו בדברי רבנו האר"י זצ"ל בסדר הזה, ולא בדברי רבנו מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל, ולא בהקדמת הרב חיד"א זצ"ל, יען כי כל יום פסוקים מכוונים בסד"ר המדרגה, ומה לנו לאומרם מה שלא הוזהרנו בהם ולכנס בספק, ומי שרוצה לאומרם הרשות בידו:

אמנם מה שנתחדש עתה לומר קודם הלמוד לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו', נראה שכן האמת, יען הזהיר אותנו הרב חיד"א ז"ל במורה באצבע בתחלתו, שקודם כל למוד וכל מצוה להרהר בתשובה, ואחר כך יאמר נא לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו', וכן כתב בספרו מחזיק ברכה (סי' קנ"ו אות ג') עיין שם:

ולכן מה טוב לומר בכל יום קודם הלמוד: לשם יחוד קודש אבריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ודחילו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, הנה אנחנו קוראים (ואם קורא ביחיד יאמר הנה אני קורא) (ביום ראשון) ששה פסוקים שהם כנגד ו' דמלוי יו"ד

דשם ב"ן להשאיר בנו (וביחיד: ביֹ) הארה מתוספת נשמה של שבת שעברה ויהיה נועם ה' אלהינו וגו':

וכן על זה הדרך ככתוב קודם כל קריאה בסדר הזה בספק חוק לישראל כמבואר שם. וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם: כה דברי החותם בסדר ושמרתיך בכל אשר תלך. שנת ורוח נכון חדש בקרבי לפ"ק. ע"ה החתום יעקב רוקח ס"ט

פרשת ויקרא

ויקרא יום ראשון

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

א (א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר: וּקְרָא לְמֹשֶׁה וּמַלֵּיל יְיָ עִמֵּיהּ מִמַּשְׁכַּן זִמְנָא לְמֵימָר:

רש"י ויקרא אל משה. לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה, אבל לנביאי אמות העולם נגלה עליהן בלשון עראי וטמאה, שנאמר (במדבר כג ד) ויקר אלהים אל בלעם: ויקרא אל משה. הקול הולך ומגיע לאזניו, וכל ישראל לא שומעין. יכול אף להפסקות היתה קריאה, תלמוד לומר וידבר, לדבור היתה קריאה, ולא להפסקות. ומה היו הפסקות משמשות, לתן רוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, קל וחומר להדיוט הלומד מן ההדיוט: אליו. למעט את אהרן. ר' יהודה בן בתירא אומר שלשה עשר דברות נאמרו בתורה למשה ולאהרן, וכנגדן נאמרו שלשה עשר מיעוטין, ללמדך שלא לאהרן נאמרו אלא למשה שיאמר לאהרן. ואלו הן שלשה עשר מיעוטין לדבר אתו, מדבר אליו, וידבר אליו, ונועדתי לך, כלן בתורת כהנים. יכול שמעו את קול הקריאה, תלמוד לומר קול לו, קול אליו (במדבר ז פט) , משה שמע, וכל ישראל לא שמעו: מאהל מועד. מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל. יכול מפני שהקול נמוך, תלמוד לומר את הקול (שם) , מהו הקול, הוא הקול המפורש בתהלים (כט ד. ה) קול ה' בכח קול ה' בהדר, קול ה' שובר ארזים, אם כן למה נאמר מאהל מועד, מלמד שהיה הקול נפסק. כיוצא בו (יחזקאל י ה) וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה, יכול (מפני) שהקול נמוך, תלמוד לומר (שם) כקול אל שדי בדברו, אם כן למה נאמר עד החצר החיצונה, שכיון שמגיע שם היה נפסק: מאהל מועד לאמר. יכול מכל הבית,

תלמוד לומר מעל הכפורת. יכול מעל הכפורת כלה, תלמוד לומר מבין שני הכרובים: לאמר. צא ואמר להם דברי כבושים, בשבילכם הוא נדבר עמי, שכן מצינו שכל שלשים ושמונה שנה שהיו ישראל במדבר כמנדים, מן המרגלים ואלך, לא נתיחד הדבור עם משה, שנאמר (דב' ב טז) ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי לאמר, אלי היה הדבור. דבר אחר צא ואמור להם דברי והשיבני אם יקבלום, כמו שנאמר (שמות יט ח) וישב משה את דברי העם וגו' :

(ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיהוָה מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן אֱנָשׁ אֲרֵי יְקָרֵב מִנְכוֹן קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ מִן בְּעִירָא מִן תּוֹרֵי וּמִן עָנָא תְּקָרְבוּן יָת קוּרְבַּנְכוֹן:

רש"י אדם כי יקריב מכם. כשיקריב, בקרבנות נדבה דבר הענין: אדם. למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל, שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל: הבהמה. יכול אף חיה בכלל, תלמוד לומר בקר וצאן: מן הבהמה. ולא כלה, להוציא את הרובע ואת הנרבע: מן הבקר. להוציא את הנעבד: מן הצאן. להוציא את המקצה: ומן הצאן. להוציא את הנוגח שהמית. כשהוא אומר למטה מן הענין (פסוק ג) מן הבקר, שאין תלמוד לומר, להוציא את הטרפה: תקריבו. מלמד ששנים מתנדבים עולה בשותפות: קרבנכם. מלמד שהיא באה נדבת צבור, היא עולת קיץ המזבח הבאה מן המותרות:

(ג) אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יַקְרִיב אֹתוֹ לִרְצֹנוֹ לִפְנֵי יְהוָה: אִם עֲלָתָא קוּרְבָּנֵיהּ מִן תּוֹרֵי דְכַר שְׁלִים יְקָרְבִנֵּהּ לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא יְקָרֵיב יָתֵיהּ לְרַעֲוָא לֵיהּ קֳדָם יְיָ:

רש"י זכר. ולא נקבה. כשהוא אומר זכר למטה, שאין תלמוד לומר, זכר ולא טומטום ואנדרוגינוס: תמים. בלא מום: אל פתח אהל מועד. מטפל בהבאתו עד העזרה. מהו אומר יקריב יקריב, אפלו נתערבה עולת ראובן בעולת שמעון, יקריב כל אחת לשם מי שהוא. וכן עולה בחלין, ימכרו החלין לצרכי עולות, והרי הן כלן עולות ותקרב כל אחת לשם מי שהוא. יכול אפלו נתערבה בפסולין או בשאינו מינו, תלמוד לומר יקריבנו: יקריב אתו. מלמד שכופין אותו. יכול בעל כרחו, תלמוד לומר לרצונו, הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני: לפני ה' וסמך. אין סמיכה בבמה:

(ד) וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: וְיִסְמוֹךְ יְדֵיהּ עַל רֵישׁ עֲלָתָא וְיִתְרְעֵי לֵיהּ לְכַפָּרָא עֲלוֹהִי:

רש"י על ראש העולה. להביא עולת חובה לסמיכה ולהביא עולת הצאן: העלה. פרט לעולת העוף: ונרצה לו. על מה הוא מרצה לו, אם תאמר על כריתות ומיתות בית דין

או מיתה בידי שמים או מלקות, הרי ענשן אמור, הא אינו מרצה אלא על עשה ועל לאו שנתק לעשה:

(ה) וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְיִכוֹס יָת בַּר תּוֹרֵי קֳדָם יְיָ וְיִקָרְבוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָא יָת דְמָא וְיִזְרְקוּן יָת דְמָא עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר דִי בְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא:

רש"י ושחט' והקריבו' הכהנים. מקבלה ואלך מצות כהנה, למד על השחיטה שכשרה בזר: לפני ה'. בעזרה: והקריבו. זו קבלה שהיא הראשונה ומשמעה לשון הולכה, למדנו ששתיהן בבני אהרן: בני אהרן. יכול חללים, תלמוד לומר הכהנים: את הדם וזרקו את הדם. מה תלמוד לומר דם דם שתי פעמים, להביא את שנתערב במינו או בשאינו מינו. יכול אף בפסולים או בחטאות הפנימיות או בחטאות החיצוניות, שאלו למעלה והיא למטה, תלמוד לומר במקום אחר את דמו: וזרקו. עומד למטה וזורק מן הכלי לכתל המזבח למטה מחוט הסיקרא כנגד הזויות, לכך נאמר סביב, שיהא הדם נתן בארבע רוחות המזבח. או יכול יקיפנו כחוט, תלמוד לומר וזרקו, ואי אפשר להקיף בזריקה. אי וזרקו יכול בזריקה אחת, תלמוד לומר סביב, הא כיצד נותן שתי מתנות שהן ארבע: אשר פתח אהל מועד. ולא בזמן שהוא מפורק:

(ו) וְהִפְשִׁיט אֶת הָעֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ: וְיִשְׁלַח יָת עֲלָתָא וְיפַלֵג יָתַהּ לְאֶבְרָהָא:

רש"י והפשיט את העלה. מה תלמוד לומר העלה, לרבות את כל העולות להפשט ונתוח: אתה לנתחיה. ולא נתחיה לנתחים:

נביאים - ישעיה - פרק מג

(כא) עַם זוּ יָצַרְתִּי לִי תְּהִלָּתִי יְסַפֵּרוּ: עַמָּא דֵין אַתְקֵינִית לְפוּלְחָנִי בְּתוּשְׁבַּחְתִּי יְהוֹן מְשַׁתְּעָן:

רש"י **עם זו יצרתי לי** . למען תהלתי יספרו :

(כב) וְלֹא אֹתִי קָרָאתָ יַעֲקֹב כִּי יָגַעְתָּ בִּי יִשְׂרָאֵל: אֲמִיר עַל יְדֵי נְבִיָיא וְלָא בְּפוּלְחָנִי עַרְעֵיתוּן דְּבֵית יַעֲקֹב אֲרֵי לָאֵיתוּן בָּאוּלְפַן אוֹרַיְתִי יִשְׂרָאֵל:

רש"י **ולא אותי קראת** . ואתה לא אותי קראת בפנותך אחרי עכו"ם : **כי יגעת בי** . נלאיתם מהר בעבודתי :

(כג) לֹא הֵבֵיאתָ לִּי שֵׂה עֹלֹתֶיךָ וּזְבָחֶיךָ לֹא כִבַּדְתָּנִי לֹא הֶעֱבַדְתִּיךָ בְּמִנְחָה וְלֹא הוֹגַעְתִּיךָ בִּלְבוֹנָה: לָא אַיְתֵיתָא קֳדָמַי אִמְרִין לְעָלָתָא וְנִכְסַת קוּדְשָׁךְ לָא יָקִרְתָּא קֳדָמַי לָא אַסְגֵּיתִי עָלָךְ בְּקוּרְבָּנִין וְלָא אַתְקֵיפִית עָלָךְ בִּלְבוֹנְתָא:

רש"י **לא הבאת לי שה עולותיך** . כ"א לעכו"ם : **לא העבדתיך** . עבודה רבה במנחה קומץ מעט עולה לגבוה וגם הוא לא אמרתי לך להקריב לך חובה אלא נדבה :

(כד) לֹא קָנִיתָ לִּי בַכֶּסֶף קָנֶה וְחֵלֶב זִבָחֶיךָ לֹא הִרְוִיתָנִי אַךְ הֶעֱבַדְתַּנִי בְּחַטֹּאותֶיךָ הוֹגַעְתַּנִי בַּעֲוֹנֹתֶיךָ: לָא זַבִּינְתָּא קֳדָמַי בִּכְסַף קָנִי בְּסָם וּתְרַב נִכְסַת קוּדְשָׁךְ לָא דְהֵינְתָּא עַל מַדְבְּחִי בְּרַם אַסְגֵּיתָא קֳדָמַי בְּחוֹבָךְ אִתְקַפְתָּא קֳדָמַי בַּעֲוָיָתָךְ:

רש"י **לא קנית לי בכסף קנה** . לקטרת לא הוצרכת לקנותה בכסף לפי שהיתה מצויה בארצכם הרבה אמר רבי אבא קינמני' היתה גדילה בארץ ישראל והיו אוכלין אותה עזים וצביים במדרש איכה : **העבדתני בחטאותיך** . אתם גרמתם לי להיות שמש לעובדי פסילים כמו שראה יחזקאל והנה רוח סערה באה מן הצפון שהיתה חוזרת מרכבת השכינה מבבל שהלכה לכבוש את כל העולם תחת ידו של נבוכדנצר שלא יאמרו ביד אומה שפלה מסר את בניו כדאיתא בחגיגה :

(כה) אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: אֲנָא אֲנָא הוּא שָׁבִיק לְחוֹבָךְ בְּדִיל שְׁמִי וְחֶטְאָךְ לָא יְדְכְּרוּן:

רש"י **אנכי אנכי** . אני הוא שמחיתים מאז ואני מוחה אותם גם עתה : **למעני** . לא בזכותך ולא בצדקת אבותיך :

(כו) הַזְכִּירֵנִי נִשָּׁפְטָה יָחַד סַפֵּר אַתָּה לְמַעַן תִּצְדָּק: אֱמָר כְּעַן נְדוּן תִּצְדָּק: אֱמָר כְּעַן נְדוּן כַּחֲדָא אִשְׁתָּעֵי אַתְּ בְּדִיל אִם תֵּכּוּל וְתִזְכֵּי:

רש"י **הזכירני** . כל תגמול שיש לך ולאבותיך עלי : **נשפטה יחד** . נבא למשפט :

כתובים - משלי - פרק כא

(טו) שִׂמְחָה לַצַּדִּיק עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וּמְחִתָּה לְפֹעֲלֵי אָוֶן: חֶדְוָתָא דְצַדִּיקָא לְמֶעְבַּד דִּינָא וְשַׁצְיָא לְאֵלֵּין דְּעָבְדִין עַוָּתָא:

רש"י **שמחה לצדיק עשות משפט** . שמחה להקב"ה לעשות דין בצדיקים כדי לזכותם לחיי העה"ב ושמחה לצדיק שהקב"ה מביא יסורין עליהם כדי שיזכו לעה"ב כך נדרש במדרש תהלים : **ומחתה** . היא לפועלי און . לפי שאין נותנין לב לשוב ואין היסורין מועילין להן ומצטערין ולא להועיל :

(טז) אָדָם תּוֹעֶה מִדֶּרֶךְ הַשְׂכֵּל בִּקְהַל רְפָאִים יָנוּחַ: בַּר נָשָׁא דְתָעֵי מִן אָרְחָא דְסִכּוּלָא עִם בְּנֵי אַרְעָא נְתָתְנָה:

רש"י **אדם תועה מדרך השכל** . פורש מן התורה : **בקהל רפאים** . בעדת גיהנם :

(יז) אִישׁ מַחְסוֹר אֹהֵב שִׂמְחָה אֹהֵב יַיִן וָשֶׁמֶן לֹא יַעֲשִׁיר: גַּבְרָא דִי חֲסַר לֵיהּ וְרָחֵם חֶדְוָתָא וְרָחֵם חַמְרָא וּבְסְמָא לָא נָעְתַר:

רש"י **איש מחסור** . מי שאוהב שמחת משתה תמיד :

(יח) כֹּפֶר לַצַּדִּיק רָשָׁע וְתַחַת יְשָׁרִים בּוֹגֵד: שַׁלְחוֹפֵיהּ דְצַדִּיקָא רַשִׁיעָא וְשַׁלְחוֹפֵי דִתְרִיצֵי בָּזוֹזֵי:

רש"י **כופר לצדיק רשע ותחת ישרים בוגד** . צדיק נחלץ ורשע בא תחתיו כגון מרדכי והמן :

(יט) טוֹב שֶׁבֶת בְּאֶרֶץ מִדְבָּר מֵאֵשֶׁת (מדונים) מִדְיָנִים וָקָטֹס: טָב לְמִתַּב בַּאֲרַע מַדְבְּרָא מִן אִתְּתָא תַּגְרָנִיתָא וּמַרְגְּזָנִיתָא:

רש"י **טוב שבת בארץ מדבר** . גם זה על סלוק השכינה נאמר :

(כ) אוֹצָר נֶחְמָד וָשֶׁמֶן בִּנְוֵה חָכָם וּכְסִיל אָדָם יְבַלְּעֶנּוּ: סְימָתָא רְגִינְתָא וּמִשְׁחָא בְּדָרֵיהּ דְּחַכִּימָא וְסַכְלָא דִּבְנֵי נָשָׁא נִבְלְעִנּוּן:

רש"י **וכסיל אדם** . וכסילות של אדם :

משנה דמאי פרק ז

א. הַמַּזְמִין אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁיֹּאכַל אֶצְלוֹ, וְהוּא אֵינוֹ מַאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת, אוֹמֵר מֵעֶרֶב שַׁבָּת, מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ מָחָר, הֲרֵי הוּא מַעֲשֵׂר, וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ וְזֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּצְפוֹנוֹ אוֹ בִּדְרוֹמוֹ, וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת:

ברטנורה (א) **המזמין את חבירו**. אומר מערב שבת כו'. והיכא דהתנה מערב שבת מותר להפריש בשבת, אבל לא התנה אסור, דתנן ספק חשיכה מעשרים את הדמאי, הא ודאי חשכה לא, והכא מיירי בהזמינו חבירו ולא הדירו דאי הדירו הא אמרינן לעיל פ"ד אוכל עמו בשבת ראשונה אף על פי שאינו מאמינו על המעשרות. אי נמי התם בשבת ראשונה של בחור שנשא בתולה, והכא בשאר שבתות: **הרי הוא מעשר**. ותרומה גדולה אינו צריך להפריש דלא נחשדו עמי הארץ עליה כדפרשינן בפרק קמא ועל אחד ממאה שמפריש למחר אומר הרי הוא מעשר ראשון, ושאר מעשר דהיינו תשעה שהוא חייב עדיין כדי שיהו עשרה למאה, מודד לו האחד, ואחר כך אומר זה האחד שעשיתי תחילה מעשר עשוי תרומת מעשר על תשעה הסמוכים לו: **מעשר שני**. יהיה בצפונו או בדרומו, ומחולל יהיה על המעות. ונמצא למחר שאין צריך להפריש כי אם תרומת מעשר בלבד, ואוכל ושותה את השאר:

ב. מָזְגוּ לוֹ אֶת הַכּוֹס, אוֹמֵר, מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לְשַׁיֵּר בְּשׁוּלֵי הַכּוֹס, הֲרֵי הוּא מַעֲשֵׂר, וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ וְזֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּפִיו, וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת:

ברטנורה (ב) **מזגו לו את הכוס**. ביום השבת: **אומר וכו'**. ואין די לו במה שהתנה מערב שבת, אבל צריך לחזור ולומר בשבת, כשבא לאכול ולשתות מה שאני עתיד לשייר מן הכוס וכו'. בירושלמי פריך אם באומר מעכשיו תהא תרומה הרי הכל מתערב יחד ונעשה מדומע, ואם באומר לכשאשתה, הא לא הוי תרומה אלא לאחר ששתה ונמצא

שותה טבל, ומשני באומר מעכשיו ולכשאשתה תהא תרומה, ונמצא שלא שתה טבל וגם לא היה מדומע: **בפיו**. בפי הכוס:

ג. פּוֹעֵל שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין לְבַעַל הַבַּיִת, נוֹטֵל גְּרוֹגֶרֶת אַחַת וְאוֹמֵר, זוֹ וְתֵשַׁע הַבָּאוֹת אַחֲרֶיהָ, עֲשׂוּיוֹת מַעֲשֵׂר עַל תִּשְׁעִים שֶׁאֲנִי אוֹכֵל זוֹ עֲשׂוּיָה תְרוּמַת מַעֲשֵׂר עֲלֵיהֶן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי בַּאֲחֵרוֹנָה, וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת. וְחוֹשֵׁךְ גְּרוֹגֶרֶת אֶחָת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, לֹא יַחְשֹׁךְ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַעֵט מְלַאכְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לֹא יַחְשֹׁךְ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין:

ברטנורה (ג) **שאינו מאמין לבעל הבית**. על המעשרות: **וחושך גרוגרת אחת**. נמנע מלאכול גרוגרת אחת כנגד אותה של תרומת מעשר שהפריש שלא יהא גוזל את בעל הבית: **לא יחשוך**. ויקנה גרוגרת אחת ויאכל, שאם לא יאכל מרעיב עצמו וממעט מסעודתו, ונמצא ממעט בכך מלאכתו של בעל הבית, שלא יוכל לעשות מלאכה: לא יחשוך מפני שהוא תנאי בית דין. שתהא תרומת מעשר משל בעל הבית, ומעשר שני משל פועל, הלכך חייב בעל הבית ליתן לו הגרוגרת שהפריש לתרומת מעשר:

ד. הַלּוֹקֵחַ יַיִן מִבֵּין הַכּוּתִים, אוֹמֵר, שְׁנֵי לֻגִּין שֶׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ, הֲרֵי הֵן תְּרוּמָה, וַעֲשָׂרָה מַעֲשֵׂר, וְתִשְׁעָה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. מֵחֵל וְשׁוֹתֶה:

ברטנורה (ד) **הלוקח יין מבין הכותים**. קודם שגזרו על יינן, והיה יינן ודאי טבל, והכא איירי בלוקח ערב שבת בין השמשות, או שלקח מבעוד יום ושכח להפריש עד בין השמשות, ואז אסור להפריש, דתנן ספק חשכה אין מעשרין את הודאי, הלכך אסור לקבוע לו מקום, דקביעות מקום חשוב כהפרשה, ואסור בין השמשות, ומשום הכי לא קתני בסיפא ומעשר שני מחולל על המעות, דכיון דאינו רשאי לקבוע לו מקום בצפונו או בדרומו אי אפשר לחללו, אבל לקרות שם דאמר שאני עתיד להפריש שרי, דכולי האי לא גזור בין השמשות: **שאני עתיד להפריש**. [פירוש לאחר שבת]. הכא לא קתני שאני עתיד להפריש למחר כדקתני לעיל גבי המזמין את חברו, דדוקא כשאינו מתקן אלא מה שאוכל ושותה התירו להפריש למחר ממותר אכילתו ושתייתו הנשאר בשולי הכוס, אבל לתקן את כל הנאד בשבת לא התירו, והכא אינו קורא שם לתרומת מעשר כמו בבבא של דמאי וכדלעיל גבי המזמין את חבירו, משום דגבי דמאי דמעשרן והן שלו קורא שם לתרומת מעשר, כדי לתקן את המעשר ולאכלו, אבל כאן שהוא טבל ודאי צריך ליתן המעשר ללוי, והלוי יקרא שם לתרומת מעשר: ועשרה מעשר ראשון ותשעה מעשר שני. לאו דוקא שהרי לאחר שהפריש ממאה שני לוגין לתרומה גדולה ונשאר תשעים ושמונה, לא יהיה המעשר אלא עשרה לוגין פחות חומש, ומעשר שני שמונה

לוגין ושמונה עשיריות וחומש עשירית: **מיחל ושותה**. מתחיל ושותה. פירוש אחר מוזג ושותה, מיחל כמו מיהל לשון סבאך מהול במים, וסתם מתניתין אתיא כרבי מאיר דאמר אף בדאורייתא יש ברירה, וזה שנשאר בשולי הכוס הוי כאילו הופרש מתחלה ואינה הלכה, אלא קיימא לן דבדרבנן יש ברירה, אבל בדאורייתא אין ברירה, הלכך בודאי טבל לא יאכל ולא ישתה עד שיפריש. (ה) והוא בבית המדרש. בערב שבת, ומתיירא שמא יקדש עליו היום ולא יוכל לעשר:

ה. הָיוּ לוֹ תְּאֵנִים שֶׁל טֶבֶל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְהוּא בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ אוֹ בַּשָּׂדֶה, אוֹמֵר, שְׁתֵּי תְאֵנִים שֶׁאָנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ, הֲרֵי הֵן תְּרוּמָה, וְעֶשֶׂר מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, וְתֵשַׁע מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. הָיוּ דְּמַאי, אוֹמֵר, מַה שֶּׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ לְמָחָר, הֲרֵי הוּא מַעֲשֵׂר, וּשְׁאָר מַעֲשֵׂר סָמוּךְ לוֹ וְזֶה שֶׁעָשִׂיתִי מַעֲשֵׂר עָשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּצָפוֹנוֹ אוֹ בְּדָרוֹמוֹ. וּמְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת: **ו**. הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי כַלְכָּלוֹת שֶׁל טֶבֶל, וְאָמַר, מַעֲשְׂרוֹת זוֹ בָזוֹ, הָרִאשׁוֹנָה מְעֻשֶּׂרֶת. שֶׁל זוֹ בָזוֹ וְשֶׁל זוֹ בָזוֹ, הָרִאשׁוֹנָה מְעֻשֶּׂרֶת. מַעֲשְׂרוֹתֶיהָן מַעֲשְׂרוֹת כַּלְכָּלָה בַּחֲבֶרְתָּהּ, קָרֵא שָׁם:

ברטנורה (ו) **כלכלות**. סלים: **מעשרות זו בזו**. מעשרות שאני צריך להפריש מכלכלה זו יהיו מונחים בחברתה: **הראשונה מעושרת**. ומפריש מן השניה המעשרות של שתיהן: של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת. אבל השניה אינה מעושרת, דמיד כשאמר של זו בזו נתקנה הראשונה ונפטרת מן המעשרות, וכי הדר ואמר של זו בזו נמצא מפריש מזו שכבר נפטרת על זו שהיא חייבת, ואין מפרישין מן הפטור על החיוב ולא אמר כלום, ונוטל מן השניה המעשרות של שתיהן: מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה. המעשרות המחוייבות לשתי כלכלות הללו יהיו של כלכלה בחברתה הרי קרא שם מעשרות שתיהן כאחת ומפריש מזו על זו ומזו על זו, דבכל אחת שייר טבל כדי מעשרות חברתה, אבל אינו מפריש עליהן ממקום אחר שהרי קרא שם וקבע מעשרות כל אחת מהן בחברתה. פירוש אחר ועיקר, מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם, ומפריש מאיזו מהן שירצה, דהכי מפרשינן למלתיה, מעשרותיהן מאיזו מהן שארצה יהיו מעשרות כלכלה בחברתה:

ז. מֵאָה טֶבֶל מֵאָה חֻלִּין, נוֹטֵל מֵאָה וְאֶחָד. מֵאָה טֶבֶל מֵאָה מַעֲשֵׂר, נוֹטֵל מֵאָה וְאֶחָד. מֵאָה חֻלִּין מְתֻקָּנִים מֵאָה מַעֲשֵׂר, נוֹטֵל מֵאָה וְעֶשֶׂר. מֵאָה טֶבֶל תִּשְׁעִים מַעֲשֵׂר, תִּשְׁעִים טֶבֶל וּשְׁמוֹנִים מַעֲשֵׂר, לֹא הִפְסִיד כְּלוּם. זֶה הַכְּלָל, כָּל זְמַן שֶׁהַטֶּבֶל מְרֻבֶּה, לֹא הִפְסִיד כְּלוּם:

ברטנורה (ז) **מאה טבל ומאה חולין**. שנתערבו: **נוטל מאה ואחד**. נוטל מאה להפריש מהם מעשר ראשון ומעשר שני כדין כל טבל, ואחד נוטל מן המאה (דלשם) [צריך לומר של] חולין לתרומת מעשר כאילו היו טבל, שהחולין נעשים כטבל עצמו לענין תרומת מעשר

בלבד, אבל לא לענין מעשר ראשון ומעשר שני, ונמצא זה מפסיד על ידי תערובת זו אחת בלבד שמפריש מן החולין. וטבל דאיירי ביה הכא הוא שהורמה ממנו תרומה גדולה, אבל לא הורמו ממנו מעשרות ולא תרומת מעשר: **מאה טבל ומאה מעשר**. שלא הורמה מן המעשר הזה תרומת מעשר ונתערבו, נוטל מאה של טבל להפריש מהן המעשרות כדפרישית לעיל, ונוטל אחת מן המאה של המעשר שהם נעשים כטבל עצמו להתחייב בתרומת מעשר, ונשארו תשעים ותשע, מפריש מהן תרומת מעשר לפי חשבון שהם עשר פחות עשירית של אחד. ואם לא נתערב המעשר בטבל, לא היה מפריש אלא עשרה לתרומת מעשר שבהן, השתא מפני שנתערבו בטבל, מפריש אחת עשרה פחות עשירית, נמצא מפסיד אחת פחות עשירית: **מאה חולין מתוקנין ומאה מעשר**. ראשון שלא נטלה תרומתו שנתערבו, נוטל מאה לשם מעשר ראשון כדי להפריש מהן עשרה לתרומת מעשר שבהן, ועשר נוטל מן המאה חולין מתוקנין כאילו היו הם מעשר ראשון, דעשרה מהם לתרומת מעשר, ונמצא מפסיד עשרה. והא דלא מחמרינן הכי כשנתערב עם טבל להזקיק הטבל להפריש ממנו עשרה לתרומת מעשר כמאה של מעשר, משום שכך הוא הדין שכל דבר המתערב חוזר להיות כתחלתו, הלכך המעשר חוזר להיות כטבל, ואין הטבל חוזר להיות כמעשר: מאה טבל ותשעים מעשר וכו' לא הפסיד כלום. דכיון דאיכא בטבל עשרה יתירים, דייניגן ליה כאילו יש לו פרנסה ממקום אחר, וכל טבל שנתערב בחולין, אם יש לו טבלים אחרים שיכול להפריש על זה התערובת ממקום אחר, אינו מפריש אלא לפי חשבון של הטבל בלבד, והכא שהטבל יתר עשרה על [המעשר] חשבינן כאילו הם ממקום אחר, ומפריש מהן לפי חשבון של טבל בלבד ואינו מפסיד כלום: **כל זמן שהטבל מרובה**. והוא שיהיה מרובה עשרה, והכי איתא בירושלמי:

ח. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר שׁוּרוֹת שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר כַּדֵּי יַיִן, וְאָמַר, שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מַעֲשֵׂר, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזוֹ הִיא, נוֹטֵל שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת לוֹכְסָן. חֲצִי שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מַעֲשֵׂר, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזוֹ הִיא, נוֹטֵל אַרְבַּע חֲבִיּוֹת מֵאַרְבַּע זָוִיּוֹת. שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזוֹ הִיא, נוֹטֵל שׁוּרָה אַחַת לוֹכְסָן. חֲצִי שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר, יָדוּעַ אֵיזוֹ הִיא, נוֹטֵל מִכָּל חֲבִית וְחָבִית:

ברטנורה (ח) עשר שורות של עשר עשר כדי יין. מסודרים בארץ, שבכל ענין שתמנה בין ממזרח למערב בין מצפון לדרום תמצא עשר שורות של עשר עשר שהן מאה כדות: **שורה החיצונה אחת מעשר**. חבית אחת שבשורה החיצונה קבעתי מעשר על כדות אחרות שיש לי: **ואין ידוע איזו חיצונה**. שהרי יש כאן ארבע שורות חיצונות לארבע רוחות: **נוטל שתי חביות באלכסון**. אחת למקצוע דרומית מזרחית, ושנייה לה במקצוע מערבית צפונית, שכל חבית שבמקצוע נמנית לשתי רוחות, וימלא משתיהן חבית אחת ותהיה

מעשר: **חצי שורה החיצונה אחת מעשר**. ואם אמר חבית אחת שבחצי שורה החיצונה בה קבעתי מעשר על כדות אחרות שיש לי: **ואין ידוע איזו**. חצי שורה מארבע שורות החיצונות: **נוטל ארבע חביות מארבע זויות**. מפני שיש בכל זוית משתי חצאים שבשתי שורות החיצונות הסמוכים לה, וממלא מארבעתן חבית אחת ותהיה מעשר: **שורה אחת מעשר וכו'**. ואם אמר חבית אחת שבשורה אחת מאלו עשר שורות בה קבעתי מעשר, ואין ידוע באיזו שורה היא: **נוטל שורה אחת באלכסון**. כלומר, נוטל עשר כדות משורה אחת ממקצוע דרומית מזרחית עד מקצוע מערבית צפונית, או ממקצוע דרומית מערבית עד מקצוע מזרחית צפונית, וממלא מכל העשר חביות חבית אחת ותהיה מעשר. ומפני מה נוטל באלכסון, ואינו נוטל שורה אחת כולה ביושר ממזרח למערב או מצפון לדרום, דכשהוא נוטל באלכסון בין שתמנה השורות כולן ממזרח למערב, בין שתמנה אותן מצפון לדרום, נמצא נוטל חבית אחת מכל שורה ושורה, מה שאין כן אם היה נוטל שורה אחת באורך ממזרח למערב או מצפון לדרום:

גמרא ברכות דף ה' ע"א

אָמַר רִבִּי לֵוִי בַּר חָמָא אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יִצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ד') רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ, אִם נִצְחוֹ מוּטָב וְאִם לָאו יַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם) אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם, אִם נִצְחוֹ מוּטָב וְאִם לָאו יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר עַל מִשְׁכַּבְכֶם, אִם נִצְחוֹ מוּטָב וְאִם לָאו יִזְכּוֹר לוֹ יוֹם הַמִּיתָה שֶׁנֶּאֱמַר וְדוֹמוּ סֶלָה. וְאָמַר רִבִּי לֵוִי בַּר חָמָא אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מַאי דִּכְתִיב (שמות כ"ד) וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת לוּחוֹת הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרוֹתָם, לוּחוֹת אֵלּוּ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת, תּוֹרָה זֶה מִקְרָא, וְהַמִּצְוָה זוֹ מִשְׁנָה, אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי אֵלּוּ נְבִיאִים וּכְתוּבִים, לְהוֹרוֹתָם זֶה גְּמָרָא. מְלַמֵּד שֶׁכֻּלָּם נִתְּנוּ לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. אָמַר רִבִּי יִצְחָק כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ כְּאִלּוּ אוֹחֵז חֶרֶב שֶׁל שְׁתֵּי פִּיּוֹת בְּיָדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמ"ט) רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם. מַאי מַשְׁמַע אָמַר מָר זוּטְרָא וְאִי תֵּימָא רַב אָשֵׁי, מַרִישָׁא דְּעַנְיֵינָא דִּכְתִיב (שם) יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם. וְאָמַר רִבִּי יִצְחָק כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ, מַזִּיקִין בְּדֵילִין הֵימֶנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ה') וּבְנֵי רֶשֶׁף יַגְבִּיהוּ עוּף, וְאֵין עוּף אֶלָּא תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ"ג) הֲתָעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ, וְאֵין רֶשֶׁף אֶלָּא מַזִּיקִין שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל"ב) מְזֵי רָעָב וּלְחוּמֵי רֶשֶׁף:

רש"י **ירגיז אדם יצר טוב**. שיעשה מלחמה עם יצה"ר: **ודומו סלה**. יום הדומיה הוא יום המות שהוא דומיה עולמית: **זה מקרא**. חומש שמצוה לקרוא בתורה: **זו משנה**. שיתעסקו במשנה: **זה גמרא**. סברת טעמי המשניות שממנו יוצאת הוראה אבל המורים

הוראה מן המשנה נקראים מבלי עולם במסכת סוטה: **כאלו אוחז חרב פיפיות בידו**. להרוג את המזיקין: **מאי משמע**. דבק"ש משתעי: **התעיף עיניך בו**. אם תכפל וסגרת עיניך בתורה היא משתכחת ממך: **ובני רשף יגביהו עוף**. העוף מסתלק ממך:

זוהר ויקרא דף ג' ע"א

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְיָ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר (שיר ה') בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי וְגוֹמֵר. הָאי קְרָא לָאו רֵישֵׁיהּ סֵיפֵיהּ וְלָאו סֵיפֵיהּ רֵישֵׁיהּ. כְּתִיב אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי לְבָתַר אִכְלוּ רֵעִים. מָאן דְּמְזַמֵּן לְאַחֲרָא. כַּד מְזוֹנָא מִתַּתְקָן קָמֵיהּ. בָּתַר דְּאִיהוּ אָכַל הֵיאַךְ יְזַמִּין לְאַחֲרָא. אֶלָּא זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעָא לְדַכָּאָה לְהוֹן וְאִתְרְעֵי בְּהוֹן מִכָּל שְׁאַר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וּמִדְּאִתְרְעֵי בְּהוֹן בָּעָא לְסַלָּקָא לוֹן מִכָּל מָקָטְרְגֵי עָלְמָא. תָּא חֲזֵי בְּיוֹמָא דְאִתְקָם מִשְׁכְּנָא לְתַתָּא בְּהַהוּא יוֹמָא אִתְתְּקַם מִשְׁכְּנָא אַחֲרָא לְעֵילָּא עִמֵּיהּ דִּכְתִיב (שמות מ') הוּקַם הַמִּשְׁכָּן סְתָם וְהַהוּא יוֹמָא חֶדְוָותָא דְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲוָה. כְּיַוֵן דְּאִתְקָם מִשְׁכְּנָא מַה כְּתִיב (שם) וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. כַּד חָמָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּךְ אָמַר וּמַה עַל יְדָא דְמֹשֶׁה אִתְקָם וְאִיהוּ לְבָר מִיָּד וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה אָמַר לֵיהּ מֹשֶׁה חִנּוּכָא דְבֵיתָא בְּמַאי הֲוֵי בְּסָעוּדְתָא אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ הֲדָא הוּא דִכְתִיב בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה וְגוֹמֵר וְהָא אוּקְמוּהָ הָאי קְרָא אֲבָל בָּאתִי לְגַנִּי דָּא גַן עֵדֶן דִּלְעֵילָּא. אֲחוֹתִי כַלָּה דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. דִּבְהַהוּא יוֹמָא אִזְדַּוְּוגוּ זִוּוּגִין בְּכֹלָּא. אִזְדַּוְּוגוּ זִוּוּגִין בְּהַהוּא גַן עֵדֶן בְּגִין דְּאִתְבָּרְכוּ כֻּלְּהוּ מִשַּׁקְיוּ דְנַחֲלָה וְאִתְקְשָׁרוּ כָּל חָד בְּחַבְרֵיהּ הֲדָא הוּא דִכְתִיב אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי כֻּלְּהוּ אִתְשַׁקְיָין וְאִתְרַוּוּ מִמַּבּוּעָא דְנַחֲלָא. אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים כָּל אִינּוּן דִּלְתַתָּא. וְכֻלְּהוּ עַנְפִּין (נ"א עַלְמִין) כֻּלְּהוּ אִתְבָּרְכוּ וְאִתְזָנוּ כַּד אִלֵּין אִתְבָּרְכוּ לְעֵילָּא וּבְמָה מִתְבָּרְכָאן וּמִתְבַּסְמָאן כֻּלְּהוּ בְּרֵיחָא דְקֻרְבָּנָא. תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְנַחְתַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְאַשְׁרָאה דִּיּוּרָא בְּאַרְעָא. קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לֵיהּ לְהָאי קְרָא בְּגִין דְּאִשְׁתְּכָחוּ בִּרְכָאן וְחֶדְוָה בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין וְאִתְבַּסְמָא הֵיא לְנַפְקָא מִנָּהּ בִּרְכָאן לְכֹלָּא. דְּכַד אִלֵּין שִׁית אִתְבָּרְכָאן כְּדֵין כֻּלְּהוּ עָלְמִין אִתְבָּרְכָאן כַּחֲדָא לְתַתָּא וּמִתְבָּרְכָאן לְעֵילָּא. וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל אִתְבָּרְכוּ מִכֻּלְּהוּ:

תרגום הזוהר וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה רַבִּי חִיָּא פָּתַח וְאָמַר, בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי וְגוֹ'. מִקְרָא זֶה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ, כָּתוּב, אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי, וְאַחַר כָּךְ כָּתוּב, אִכְלוּ רֵעִים, מִי שֶׁמְּזַמְּין אַחֵר לֶאֱכוֹל, הוּא בָּעֵת כְּשֶׁהַמָּזוֹן מוּנָח לְפָנָיו, אֲבָל אַחַר שֶׁכְּבָר אָכַל, אֵיךְ יְזַמְּין אַחֵר לֶאֱכוֹל עִמּוֹ. וּמַשִּׁיב. אֶלָּא אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְטַהֵר

אוֹתָם וּבָחַר בָּהֶם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים, וּמִשֶּׁבָּחַר בָּהֶם, רָצָה לְהַרְחִיק אוֹתָם מִכָּל מְקַטְרְגִים שֶׁבָּעוֹלָם. בֹּא וּרְאֵה, בַּיּוֹם שֶׁהֻקַם הַמִּשְׁכָּן לְמַטָּה, בְּאוֹתוֹ יוֹם הֻקַם עִמּוֹ מִשְׁכָּן אַחֵר לְמַעְלָה. שֶׁכָּתוּב, הוּקַם הַמִּשְׁכָּן, סְתָם, וְיוֹם הַהוּא הָיָה שִׂמְחָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּיוָן שֶׁהֻקַם הַמִּשְׁכָּן, מַה כָּתוּב וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. כְּשֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּךְ, אָמַר, וּמַה שֶּׁעַל יְדֵי מֹשֶׁה הֻקַם הַמִּשְׁכָּן, וְהוּא לַחוּץ, מִיָּד, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה, חֲנוּכַּת הַבַּיִת בַּמֶּה הוּא, בְּסַעֲדָה, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה וְגוֹ'. וְהֶעֱמִידוּהוּ שֶׁהַמִּקְרָא הַזֶּה סוֹבֵב עַל הַקָּרְבָּנוֹת. פֵּרוּשׁ אַחַר. בָּאתִי לְגַנִּי, זֶהוּ גַּן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן. אֲחוֹתִי כַלָּה, זוֹ הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כִּי בַּיּוֹם הַהוּא, שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, נִזְדַּוְּגוּ זִוּוּגִים בַּכֹּל, וְנִזְדַּוְּגוּ זִוּוּגִים בְּגַן עֵדֶן הַהוּא הָעֶלְיוֹן, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נִתְבָּרְכוּ מִשִּׁקּוּי שֶׁל הַנַּחַל, וְנִקְשְׁרוּ כָּל אֶחָד בַּחֲבֵרוֹ, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי וְגוֹ'. כֻּלָּם נִשְׁקוּ שֶׁל הַנַּחַל, וְנִתְרַווּ מִמַּבּוּעַ שֶׁל הַנַּחַל. אָכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים: הֵינוּ כָּל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְכָל הָעֲנָפִים, כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים וְנִזּוֹנִים, כְּשֶׁאֵלּוּ, מִתְבָּרְכִים לְמַעְלָה. וּבַמֶּה מִתְבָּרְכִים וּמִתְבַּשְּׂמִים, הַכֹּל הוּא בְּרֵיחוֹ שֶׁל הַקָּרְבָּן. בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיָּרְדָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְהַשְּׁרוֹת מִשְׁכָּנָהּ בָּאָרֶץ, דְּהֵינוּ בַּמִּשְׁכָּן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לָהּ לַמַּלְכוּת, מִקְרָא הַזֶּה, בָּאתִי לְגַנִּי וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת וְשִׂמְחָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהִיא, הַמַּלְכוּת, נִתְבַּשֶּׂמֶת, שֶׁהֻצְאנָה מֵמֶנָּהּ בְּרָכוֹת לַכֹּל. כִּי כְּשֶׁאֵלּוּ שִׁשָּׁה קְצָווֹת, הַמְרוּמָזִים בַּכָּתוּב בָּאתִי לְגַנִּי וְגוֹ', מִתְבָּרְכִים, כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים יַחַד לְמַעְלָה, וְיִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים מִכֻּלָּם.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הל' מעשה הקרבנות פרק א'

א. כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל מִינֵי נָפֶשׁ חַיָּה בָּאִין מֵהֲמִשָּׁה מִינִין בִּלְבָד. מִן הַבָּקָר וּמִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים וּמִן הַתּוֹרִים וּמִן בְּנֵי הַיּוֹנָה: **ב.** וְכָל הַקָּרְבָּנוֹת בֵּין שֶׁל צִבּוּר בֵּין שֶׁל יָחִיד אַרְבָּעָה מִינִין עוֹלָה וְחַטָּאת וְאָשָׁם וּשְׁלָמִים: **ג.** וְעוֹד יֵשׁ שָׁם שְׁלֹשָׁה מִינֵי קָרְבַּן יָחִיד וְהֵם הַפֶּסַח וְהַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר: **ד.** כָּל קָרְבָּנוֹת הַצִּבּוּר הֵן עוֹלָה אוֹ חַטָּאת. וְאֵין בְּקָרְבָּנוֹת הַצִּבּוּר שְׁלָמִים חוּץ מִשְּׁנֵי כְבָשִׂים הַבָּאִים עִם לֶחֶם הַתְּנוּפָה בַּעֲצֶרֶת וְהֵם הַנִּקְרָאִים זִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר וְאֵין הַצִּבּוּר מַקְרִיבִין אִשֶּׁם לְעוֹלָם וְלֹא עוֹף:

מוסר

מספר שערי קדושה ח"ב שער ה'

הַמִּסְתַּכֵּל בָּעֲרָיוֹת אֲפִלּוּ יִהְיֶה כְּמֹשֶׁה יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּהִינָם וְסוֹפוֹ לַחֲטוֹא בָּעֲרָיוֹת וּמְגֻרֶה הַיֵּצֶר הָרָע בְּעַצְמוֹ וְיָבֹא לִידֵי קְרִי הֶחָמוּר כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּשַׁעַר ו'. הַנֶּהֱנֶה מִכְּבוֹד הַתּוֹרָה נוֹטֵל חַיָּיו מִן הָעוֹלָם וּמִתְחַיֵּיב בְּנַפְשׁוֹ. וּמַעֲשֶׂה דְּרִבִּי טַרְפוֹן יוֹכִיחַ שֶׁהָיוּ מַשְׁלִיכִין אוֹתוֹ לַיְאוֹר לְהָרְגוֹ וְלֹא רָצָה לֵיהָנוֹת בְּדִבְרֵי תוֹרָה וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם

לְבָרְכָה אַל תַּעֲשֵׂם עֲטָרָה לְעַצְמְךָ וְלֹא קַרְדּוֹם וְכוּ' שֶׁכָּל הַנֶּהֱנֶה מִכְּבוֹד הַתּוֹרָה נוֹטֵל חַיָּיו מִן הָעוֹלָם וְסוֹפוֹ יוֹרֵשׁ גֵּהִינָם. הַשֶּׁקֶר הַמְדַבֵּר שְׁקָרִים כּוֹפֵר בֵּאלֹהֵי הָאֱמֶת וּמוֹדֶה בְּאֵל אַחֵר שֶׁהוּא שֶׁקֶר וְהוּא כַּת שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה פְּנֵי שְׁכִינָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים ק"א) דּוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי וְאֵינוֹ בְּכָלַל יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (צפניה ג') שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עַוְלָה וְלֹא יְדַבְּרוּ כָזָב וְיִמָּיו מִתְקַצְּרִין אַף הַדּוֹבֵר אֱמֶת מַאֲרִיךְ יָמִים:

ויקרא יום שני

תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דָ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ז) וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ: וְיִתְּנוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כַּהֲנָא אֶשְׁתָּא עַל מַדְבְּחָא וְיסַדְּרוּן אָעַיָא עַל אֶשְׁתָּא:

רש"י ונתנו אש. אף על פי שהאש יורדת מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט: בני אהרן הכהן. כשהוא בכהונו, הא אם עבד בבגדי כהן הדיוט, עבודתו פסולה:

(ח) וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנְּתָחִים אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפֶּדֶר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ: וְיסַדְּרוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא יָת אֲבָרַיָּא יָת רֵישָׁא וְיָת תַּרְבָּא עַל אָעַיָּא דִּי עַל אֶשְׁתָּא דִּי עַל מַדְבְּחָא:

רש"י בני אהרן הכהנים. כשהם בכהונם, הא כהן הדיוט שעבד בשמונה בגדים, עבודתו פסולה: את הנתחים את הראש. לפי שאין הראש בכלל הפשט, שכבר התז בשחיטה, לפיכך הצרך למנותו לעצמו: ואת הפדר. למה נאמר, ללמדך שמעלהו עם הראש ומכסה בו את בית השחיטה, וזהו דרך כבוד של מעלה: אשר על המזבח. שלא יהיו הגזירין יוצאין חוץ למערכה:

(ט) וְקִרְבּוֹ וּכְרָעָיו יִרְחַץ בַּמַּיִם וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ לַיהוָה: וְגַוֵּיהּ וּכְרָעוֹהִי יְחַלֵּל בְּמַיָּא וְיַסֵּק כָּהֲנָא יָת כּוֹלָּא לְמַדְבְּחָא עֲלָתָא קוּרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ:

רש"י עלה. לשם עולה יקטירנו: אשה. כשישחטנו יהא שוחטו לשם האש. וכל אשה לשון אש פויאד"א בלע"ז : ניחוח. נחת רוח לפני, שאמרתי ונעשה רצוני:

(י) וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ: וְאִם מִן עָנָא קוּרְבָּנֵיהּ מִן אִמְרַיָּא אוֹ מִן בְּנֵי עִזַּיָּא לַעֲלָתָא דְכַר שְׁלִים יְקָרְבִינֵיהּ:

רש"י ואם מן הצאן. וי"ו מוסיף על ענין ראשון. ולמה הפסיק, לתן רוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה: מן הצאן מן הכבשים או מן העזים. הרי אלו שלשה מיעוטין פרט לזקן, לחולה ולמזוהם:

נביאים - ישעיה - פרק מג

(כז) אָבִיךָ הָרִאשׁוֹן חָטָא וּמְלִיצֶיךָ פָּשְׁעוּ בִי: אָבוּךְ קַדְמָאָה חָטָא וּמַלְפָךְ מְרָדוּ בְּמֵימְרִי:

רש"י **אביך הראשון חטא** . באומרו במה אדע (בראשית טו) : **ומליציך פשעו בי** . אין לך בכל מליצי' שאתה סומך על זכותם שלא מצאתי בו פשע יצחק אהב את שונאי :

(כח) וַאֲחַלֵּל שָׂרֵי קֹדֶשׁ וְאֶתְּנָה לַחֵרֶם יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְגִדּוּפִים: וְאָפֵיס רַבְרְבֵי קוּדְשָׁא וְאֶמְסַר לְקָטָלָא יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְחֵיסוּדִין:

רש"י **ואחלל שרי קדש** . בשביל עונותיכם :

מד (א) וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בָּחַרְתִּי בוֹ: וּכְעַן שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל דְּאִתְרְעֵיתִי בֵּיהּ:

רש"י **ועתה שמע** . לשוב לתורתי יעקב עבדי :

(ב) כֹּה אָמַר יְהוָה עֹשְׂךָ וְיֹצֶרְךָ מִבֶּטֶן יַעְזְרֶךָּ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וִישֻׁרוּן בָּחַרְתִּי בוֹ: כִּדְנַן אֲמַר יְיָ דְּעָבְדָךְ וּדְאַתְקִנָךְ מִמְּעֵין יְסַעֲדָנָךְ לָא תִדְחַל עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל דְּאִתְרְעֵיתִי בֵּיהּ:

כתובים - משלי - פרק כא

(כא) רֹדֵף צְדָקָה וָחָסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד: דְּרַדֵף צִדְקָתָא וְחִסְדָא יַשְׁכַּח חַיֵּי וְצִדְקָתָא וִיקָרָא: (כב) עִיר גִּבֹּרִים עָלָה חָכָם וַיֹּרֶד עֹז מִבְטֶחָה: לְמִדִינָתָא דְגִבָּרֵי סְלִיק חַכִּימָא וְאָחֵת עוּשְׁנָא דְסִבָרָא:

רש"י **עיר גבורים עלה חכם** . זה משה רבינו שעלה לבין המלאכים גבורי כח (ויורד וגו' , תורה) :

(כג) שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ: דְּנָטַר פּוּמֵיהּ וְלִישָׁנֵיהּ נָטַר מִן עָקָתָא נַפְשֵׁיהּ: (כד) זֵד יָהִיר לֵץ שְׁמוֹ עוֹשֶׂה בְּעֶבְרַת זָדוֹן: מְמַקְנָא מְרִיחָא זֵידָנָא שְׁמֵיהּ עָבֵד חֶרְיָנָא בְּזֵידְנוּתֵיהּ:

רש"י **יהיר** . גס רוח סופו להיות לץ שאינו חש לשמוע מוסר :

משנה שבת פרק כד

א. מִי שֶׁהֶחְשִׁיךְ בַּדֶּרֶךְ, נוֹתֵן כִּיסוֹ לַנָּכְרִי, וְאִם אֵין עִמּוֹ נָכְרִי, מַנִּיחוֹ עַל הַחֲמוֹר. הִגִּיעַ לָחָצֵר הַחִיצוֹנָה, נוֹטֵל אֶת הַכֵּלִים הַנִּטָּלִין בַּשַּׁבָּת, וְשֶׁאֵינָן נִטָּלִין בַּשַּׁבָּת, מַתִּיר אֶת הַחֲבָלִים, וְהַשַּׁקִּין נוֹפְלִין מֵאֲלֵיהֶם:

ברטנורה (א) **מי שהחשיך**. נותן כיסו לנכרי. מבעוד יום. ואע"ג דשלוחו של ישראל הוא לישא את כיסו בשבת, קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו, ואי לא שרית ליה אתי לאתויי ארבע אמות ברשות הרבים: **ואם אין עמו נכרי וכו'**. הא יש עמו נכרי,

לנכרי יהיב ליה. מאי טעמא, חמור אתה מצווה על שביתתו, נכרי אי אתה מצווה על שביתתו. וכשמניח כיסו על החמור משתחשך מניחו עליה כשהיא מהלכת, כלומר לאחר שעקרה רגליה לילך, דלא עבדא עקירה, וכשרוצה הבהמה לעמוד נוטלו מעליה, ולאחר שתחזור ותעקור רגליה לילך יניחנו עליה, כי היכי דלא תעביד הבהמה עקירה והנחה, דאי שביק לה למעבד עקירה והנחה והוא מחמר אחריה ומנהיגה, נמצא מחמר אחר בהמתו בשבת ואסור, אע"פ שאינה טעונה אלא כל דהוא, דכתיב (שמות כ) לא תעשה [כל] מלאכה אתה ובהמתך, איזו היא מלאכה שנעשית בין האדם והבהמה, הוי אומר זה מחמר: **הגיע לחצר החיצונה**. מילתא באנפי נפשה היא ולאו בדין כיסו קא מיירי: **לחצר החיצונה**. של עיר, שהוא מקום המשתמר ראשון. כשיבוא לפרק החמור, נוטל בידו מעליו כלים הנטלין בשבת: **ושאינם נטלין מתיר את החבלים**. של אוכף שהן קשורים, והשקין נופלים:

ב. מַתִּירִין פְּקִיעֵי עָמִיר לִפְנֵי בְהֵמָה, וּמְפַסְפְּסִים אֶת הַכִּפִּין, אֲבָל לֹא אֶת הַזִּירִין. אֵין מְרַסְקִין לֹא אֶת הַשַּׁחַת וְלֹא אֶת הֶחָרוּבִין לִפְנֵי בְהֵמָה, בֵּין דַּקָּה בֵּין גַּסָּה. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בֶּחָרוּבִין לַדַּקָּה:

ברטנורה (**ב**) **פקיעי עמיר**. קשין של שבלים שאגדן מתירין אותן, דכל זמן שהן קשורין לאו אוכלא נינהו ומתירין אותן לשווינהו אוכלא. אבל פספוס, לפזרן כדרך שרגילין לפזר עשבים לפני בהמה כדי שתריח ריחן ויהיו יפין לה לאכלן, אסור בפקיעי עמיר, דמאחר דאתעבידו אוכלא בהיתר הפקיעין, והפספוס אינו אלא לתענוג בעלמא, ומטרח בדבר שהוא כבר אוכל לא טרחינן: **ומפספסים את הכיפים**. ענפים לחים של ארז מפזרים ושוטחים אותן לפני הבהמה שתריח ריחן, דבלאו פספוס לא הוו אוכלא: **אבל לא את הזירין**. הן הן פקיעי עמיר, אלא שהפקיעין יש להן שני קשרים אחד בראשן ואחד בסופן, והזירין יש להן שלשה קשרים קשר אחד יתר באמצען, וקאמרה מתניתין שאין מפספסים את הזירין ואע"פ שהן דחוקים זה בזה ומתחממים והבהמה קצה בהן, אלא מתיר שלשה אגדיהן בלבד, דהתרת אגדיהן משוי להו אוכלא כפקיעין: **אין מרסקין את השחת**. אין מחתכין עשב של תבואה והיא אספסתא, משום דטרחא שלא לצורך הוא: רבי יהודה מתיר בחרובין לבהמה דקה. ששיניה דקות וקשין לה. ואין הלכה כרבי יהודה:

ג. אֵין אוֹבְסִין אֶת הַגָּמָל, וְלֹא דוֹרְסִין, אֲבָל מַלְעִיטִין. וְאֵין מַמְרִים אֶת הָעֲגָלִים, אֲבָל מַלְעִיטִין. וּמְהַלְקְטִין לַתַּרְנְגוֹלִין, וְנוֹתְנִין מַיִם לְמֶרְסָן, אֲבָל לֹא גוֹבְלִים. וְאֵין נוֹתְנִין מַיִם לִפְנֵי דְבוֹרִים וְלִפְנֵי יוֹנִים שֶׁבַּשּׁוֹבָךְ, אֲבָל נוֹתְנִין לִפְנֵי אֲוָזִין וְתַרְנְגוֹלִים וְלִפְנֵי יוֹנֵי הַרְדְּסִיּוֹת:

ברטנורה (ג) **אין אובסין**. [אין] מאכילין אותו על כרחו ותוחבים לו בגרונו. ופירוש אובסין, עושין לה אבוס בתוך מעיה: **ולא דורסין**. שדורס המאכל לתוך גרונה, ומיהו לא הוי כמו אובסין: **אבל מלעיטים**. שתוחב לו המאכל למקום שיכול להחזיר: **אין ממראין**. מפטמין, לשון וחלב מריאים (ישעיה א). ופירוש המראה, שתוחב לו המאכל לפנים מבית הבליעה במקום שאינו יכול להחזיר: **ומהלקטין לתרנגולים**. שתוחב המאכל לתוך פיו במקום שיכול להחזיר: **אבל לא גובלין**. אין לשין אותן במים: **אין נותנין מים לפני דבורים**. שאין מזונותיהן עליו, שיוצאין ואוכלין בשדה ומים מצויין להם באגמים: **דורסיאות**. יונים שגדלים בבתים. ונקראים דורסיות על שם הורדוס המלך שהיה מגדל מהן בארמונו:

ד. מְחַתְּכִין אֶת הַדְּלוּעִין לִפְנֵי הַבְּהֵמָה, וְאֶת הַנְּבֵלָה לִפְנֵי הַכְּלָבִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם לֹא הָיְתָה נְבֵלָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אֲסוּרָה, לְפִי שֶׁאֵינָהּ מִן הַמּוּכָן:

ברטנורה (ד) **מחתכין את הדלועים**. התלושים: **לפני הבהמה**. ואע"ג דסתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם: **ואת הנבלה**. שנתנבלה היום. ואף על גב דבין השמשות היתה עומדת לאדם ולא לבהמה: רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה. דכל מידי דחזי לאינש לא מקצה ליה לבהמה, ואפילו חולה מערב שבת סובר שתתרפא. ואין הלכה כרבי יהודה:

ה. מְפִירִין נְדָרִים בַּשַּׁבָּת, וְנִשְׁאָלִין לִדְבָרִים שֶׁהֵן לְצֹרֶךְ הַשַּׁבָּת. פּוֹקְקִין אֶת הַמָּאוֹר, וּמוֹדְדִין אֶת הַמַּטְלִית וְאֶת הַמְּקֻוֶה. וּמַעֲשֶׂה בִימֵי אֲבִיו שֶׁל רַבִּי צָדוֹק וּבִימֵי אַבָּא שָׁאוּל בֶּן בָּטְנִית, שֶׁפָּקְקוּ אֶת הַמָּאוֹר בְּטָפִיחַ, וְקָשְׁרוּ אֶת הַמְּקֻדָּה בְּגֶמִי לֵידַע אִם יֵשׁ בַּגִּיגִית פּוֹתֵחַ טֶפַח אִם לָאו. וּמִדְּבָרֵיהֶן לָמַדְנוּ, שֶׁפּוֹקְקִין וּמוֹדְדִין וְקוֹשְׁרִין בַּשַּׁבָּת:

ברטנורה (ה) **מפירין**. בעל לאשתו ואב לבתו: **ונשאלין**. לחכם: **שהן לצורך השבת**. כגון שנדר שלא יאכל היום. ואנשאלין דוקא קאי, דאילו בעל או אב מפר בין נדרים שהן לצורך השבת בין נדרים שאינן לצורך השבת, כיון שאינו יכול להפר אלא ביום שמעו בלבד. ונדרים שהן לצורך השבת אפילו היה לו פנאי להשאל עליהם קודם השבת נשאלין עליהם בשבת: **פוקקין את המאור**. החלון שממנו האורה נכנסת סותמין אותו בלוח או בשאר כל דבר שרגילין לסתום בו: **ומודדין את המטלית**. כגון אם היתה טמאה ונגעה בטהרות, מודדין אותה אם יש בה שלש אצבעות על שלש אצבעות, לידע אם נטמאו הטהרות אם לאו, דמטלית פחותה משלש על שלש אינה לא מיטמאה ולא מטמאה: **ואת המקוה**. לידע אם יש בה אמה על אמה ברום שלש אמות. שאלו מדידות של מצוה הן לפיכך מותר למדוד אותן בשבת: **שפקקו את המאור**. את החלון. וקרוי מאור, שממנו

האורה נכנסת: **בטפיח**. פך של חרס: **מקדה**. כלי חרס: **בגמי**. להכי נקט גמי, שראוי למאכל בהמה ולא מבטל ליה להיות קשר של קיימא: **לידע אם יש בגיגית פותח טפח**. כמין שביל קטן היה בין שני בתים, שלא היה מקורה אלא שגיגית מונחת על גבו, והיו חלונות פתוחות מן הבתים אל השביל, והיו חוששין שמא ימות מת בבית אחד ותהא הטומאה באה מן החלון אל השביל ומן השביל אל הבית האחר דרך החלון הפתוח, לפיכך פקקו את החלון הפתוח לבית שהטומאה בתוכו בטפיח של חרס, וגבו לצד (השביל) [הבית], וכלי חרס אינו מיטמא מגבו וחוצץ, כי חששו שמא אין בסדק הגיגית פותח טפח ונמצאת הגיגית מאהלת על השביל והטומאה באה דרך השביל מבית זה לבית זה. אחר כך הוצרכו לפתוח החלון וליטול אותו טפיח הפקוק בחלון, ובאו לידע אם יש באותו סדק של גיגית פותח טפח ואין שם אוהל באותו שביל להביא את הטומאה, שהטומאה יוצאה מן השביל דרך סדק שבגיגית כלפי מעלה, או אין בסדק של גיגית פותח טפח ונמצאת השביל כאוהל ומביאה את הטומאה מבית לבית, ומדדו מקדה של חרס וקשרוה בגמי והושיטוה כלפי מעלה, לראות אם היה בסדק הגיגית פותח טפח אם לאו: ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת. ובלבד שלא יהיה קשר של קיימא, והמדידה תהיה של מצוה, או להתלמד על דבר הוראה:

גמרא שבת דף קנ"ה ע"ב

תַּנְיָא נוֹתְנִין מְזוֹנוֹת לִפְנֵי כֶלֶב וְאֵין נוֹתְנִין מְזוֹנוֹת לִפְנֵי חֲזִיר. וּמַה הֶפְרֵשׁ בֵּין זֶה לָזֶה. זֶה מְזוֹנוֹתָיו עָלֶיךָ וְזֶה אֵין מְזוֹנוֹתָיו עָלֶיךָ. אָמַר רַב אָשֵׁי מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא. דְּתָנֵי אֵין נוֹתְנִין מַיִם לִפְנֵי דְּבוֹרִים וְלִפְנֵי יוֹנִים שֶׁבַּשּׁוֹבָךְ. אֲבָל נוֹתְנִין לִפְנֵי אַוָּזִין וְלִפְנֵי תַּרְנְגוֹלִין וְלִפְנֵי יוֹנֵי הַרְדִּיסְיוֹת. מַאי טַעְמָא, לָאו מִשּׁוּם דְּהַנֵּי מְזוֹנוֹתָן עָלֶיךָ וְהַנֵּי אֵין מְזוֹנוֹתָן עָלֶיךָ. וּלְטַעְמִיךָ מַאי אִרְיָא מַיָּא אֲפִילּוּ חִיטֵּי וְשַׂעֲרֵי נָמֵי לָא. אֶלָּא שַׁאנֵי מַיָּא דִּשְׁכִיחֵי בְּאַגְמָא. דָּרַשׁ רַבִּי יוֹנָה אַפִּיתְחָא דְּבֵי נְשִׂיאָה מַאי דִּכְתִיב (משלי כ"ט) יוֹדֵעַ צַדִּיק דִּין דַּלִּים, יוֹדֵעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָלֶב שֶׁמְּזוֹנוֹתָיו מוּעָטִין. לְפִיכָךְ שׁוֹהֶא אֲכִילְתּוֹ בְּמֵעָיו שְׁלֹשָׁה יָמִים. כְּדִתְנַן כַּמָּה תִּשְׁהֶא אֲכִילְתּוֹ בְּמֵעָיו וִיהֵי טָמֵא. בְּכֶלֶב שְׁלֹשָׁה יָמִים מֵעֵת לְעֵת, וּבְעוֹפוֹת וּבְדָגִים כְּדֵי שֶׁתִּפּוֹל לְאוּר וְתִשָּׂרֵף. אָמַר רַב הַמְנוּנָא שְׁמַע מִינָּהּ אוֹרַח אַרְעָא לְמֵשְׁדָּא אוּמְצָא לְכַלְבָּא. וְכַמָּה אָמַר רַב מָרִי מְשַׁח אוּדְנֵיהּ וְחוּטְרָא אֲבַתְרֵיהּ. הַנֵּי מִילֵּי בְּדַבְרָא. אֲבָל בְּמָתָא לָא, דְּאָתֵי לְמִסְרַךְ. אָמַר רַב פַּפָּא לֵית דְּעַנְיָא מִכַּלְבָּא וְלֵית דְּעָתִיר מֵחֲזִירָא:

רש"י **אין מזונותיו עליך**. דשכיחי להו בדברא: **חזיר אין מזונותיו עליך**. דארור יהודי שמגדל חזירים: **דשכיחי באגמא**. אבל מזונו' לא שכיחי להו: **שמזונותיו מועטין**. שאין אדם חס עליו לתת לו מזונות הרבה: **כמה תשהא במעיו**. דהכלב שאכל בשר ומת הכלב

בבית תוך שלשה ימים מטמא באוהל אבל בחייו לא מטמא דטומאה בלועה בבעלי חיים לא מטמא כדאמר בבהמה המקשה: **ש"מ**. מדקאמר שהקפיד הקב"ה על מזונותיו: **משח אודניה**. מעט כמדת אזנו: **וחוטרא אבתריה**. יכהו במקל מיד שלא יהא מרגילו אצלו: **אבל במתא לא**. ליתיב ליה מידי אי לאו דידיה הוא: **משום דאתי למיסרך**. בתריה ויפסידו: **לית דעתיר מחזירא**. שכל מאכל ראוי לו ומוצא לאכול ואף מאכילין לו הרבה:

זוהר ויקרא דף ד' ע"א

רִבִּי יְהוּדָה אָמַר אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים אִלֵּין כָּל מָארֵי דִיבָבָא וִילָלָה דְּאִתְבְּסָמוּ כֻּלְּהוּ וְאִתְבָּרְכוּ כַּחֲדָא דְּהָא מִסְעוּדְתָא דְמַלְכָּא מִתְהַנְיָין כֹּלָּא. וְאֵימָתַי אַכְלֵי כֻּלְּהוּ בְּשַׁעְתָּא דְמַלְכָּא אִתְחֲדֵי וְעַל דָּא מַלְכָּא אִתְחֲדֵי וְחָדֵי לְמַטְרוֹנִיתָא בְקַדְמֵיתָא לְבָתַר כֻּלְּהוּ אַכְלָן וְחַדָּאן. רִבִּי אַבָּא אָמַר אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים אִלֵּין אִינּוּן שִׁית דְּקָאמְרָן וְאִלֵּין אִינּוּן דִּכְתִיב בֵּהּ (שיר א') הֲבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו וְגוֹמֵר. שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ מֵהַהוּא יַיִן דְּרַוֵי לְכֹלָּא רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר כָּל אִינּוּן דִּלְתַתָּא דְכִיוֹן דְּאִינּוּן שִׁית אִתְבָּרְכָאן כֻּלְּהוּ דִּלְתַתָּא מִתְבָּרְכָאן. רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר כֹּלָּא שַׁפִּיר אֲבָל רָזָא דְמִלָּה אִכְלוּ רֵעִים לְעֵילָּא שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים לְתַתָּא אָמַר לֵיהּ רִבִּי אֶלְעָזָר מָאן אִינּוּן לְעֵילָּא וּמָאן אִינּוּן לְתַתָּא. אָמַר לֵיהּ יֵאוֹת שָׁאַלְתָּא דָּא אֲתַר עִלָּאָה דְּאִינּוּן בְּאַחֲדוּתָא בְּחֶדְוָותָא דְלָא מִתְפָּרְשָׁן לְעָלְמִין אִלֵּין אִקְרוֹן רֵעִים הָדָא הוּא דִכְתִיב (בראשית ב') וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן וְעֵדֶן וְהַהוּא נָהָר לָא מִתְפָּרְשָׁן לְעָלְמִין וְאִשְׁתְּכָחוּ לְעָלְמִין בִּרְעוּתָא בְאַחֲדוּתָא בְּחֶדְוָותָא. שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים אִלֵּין אִינּוּן לְתַתָּא דְּאִקְרוֹן דּוֹדִים לְזַמְּנִין יְדִיעָן וְהָא אוֹקִימְנָא. תָּא חֲזֵי בְּאִינּוּן עִלָּאֵי כְתִיב בֵּהּ אֲכִילָה בְּלָא שְׁתִיָּה. מַאי טַעֲמָא. מָאן דְּאִית לֵיהּ גַּרְבֵּי דְחַמְרָא אֲכִילָה בַּעְיָא וּבְגִין דְּתַמָּן שַׁרְיָיא חַמְרָא דְמִנְטְרָא כְּתִיב בֵּהּ אֲכִילָה. וּבְאִינּוּן תַּתָּאֵי דְּבָעְיָין שַׁקְיוּ כְּתִיב בֵּהּ שְׁתִיָּה דְּהָא כָּל נְטִיעָן שַׁקְיוּ בָּעְיָין מִנַּחְלָא דַּעֲמִיקָא וְעַל דָּא בְּאִלֵּין אֲכִילָה וּבְאִלֵּין שְׁתִיָּה. אִלֵּין רֵעִים וְאִלֵּין דּוֹדִים אָמַר לֵיהּ רִבִּי אֶלְעָזָר אִתְחֲזֵי דְּהָא דּוֹדִים חֲבִיבוּתָא אִינּוּן אֲמַאי אִינּוּן תַּתָּאֵי. אָמַר לֵיהּ אִינּוּן דְּתַאֲבִין דָּא לְדָא וְלָא מִשְׁתַּכְּחִין תְּדִיר אִקְרוֹן דּוֹדִים. וְאִינּוּן דְּמִשְׁתַּכְּחֵי תָּדִיר וְלָא מִתְכַּסְיָין וְלָא מִתְפָּרְשָׁן דָּא מִן דָּא אִקְרוֹן רֵעִים. וְעַל דָּא אִלֵּין דּוֹדִים וְאִלֵּין רֵעִים. אִלֵּין בִּרְעוּתָא בְאַחֲדוּתָא תָּדִיר וְאִלֵּין בְּתִיאוּבְתָּא לְזַמְּנִין. וְדָא הוּא שְׁלֵימוּתָא דְכֹלָּא בְּגִין דְּתִתְבָּרַךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּכְדֵין חֶדְוָותָא בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין:

תרגום הזוהר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר. אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, אֵלּוּ הֵם כָּל בַּעֲלֵי יְבָבָה וִילָלָה, שֻׁכֻּלָּם נִתְבַּשְּׂמוּ וְנִתְבָּרְכוּ יַחַד, בַּיּוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, כִּי מִסְעֲדַת הַמֶּלֶךְ, נֶהֱנוּ כֻּלָּם. וּמָתַי אוֹכְלִים כֻּלָּם. הוּא, בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ בָּא שָׂמֵחַ. וְעַל כֵּן הַמֶּלֶךְ הֶשְׂמַח, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת הַמַּלְכָּה תְּחִלָּה, וְאַחַר כְּךָ אוֹכְלִים כֻּלָּם וּשְׂמֵחִים. רַבִּי אַבָּא אָמַר. אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ

וְשִׂכְרוּ דּוֹדִים אֵלּוּ הֵם שִׁשָּׁה קְצָווֹת דְּזִעֵיר אַנְפִּין שֶׁאָמַרְנוּ, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם הֲבִיאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו וְגוֹ'. שְׁתוּ וְשִׂכְרוּ, הַיְנוּ מַיִן הַהוּא הַמַּרְוֶה הַכֹּל. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, כָּל אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁאֵלּוּ שִׁשָּׁה קְצָווֹת מִתְבָּרְכִים, כֻּלָּם שֶׁלְּמַטָּה מִתְבָּרְכִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר הַכֹּל יָפֶה. אֲבָל סוֹד הַדָּבָר, אִכְלוּ רֵעִים, לְמַעְלָה. שְׁתוּ וְשִׂכְרוּ דּוֹדִים, לְמַטָּה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר מִי הֵם לְמַעְלָה וּמִי הֵם לְמַטָּה. אָמַר לוֹ, יָפֶה שְׁאַלְתָּ, לְמַעְלָה, זֶה מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁהֵם בְּאַחְדוּת וּבְשִׂמְחָה שֶׁאֵינָם מִתְפָּרְדִים זֶה מִזֶּה לְעוֹלָם, אֵלּוּ נִקְרָאִים רֵעִים. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן. וְעֵדֶן, וְנָהָר הַהוּא, אֵינָם נִפְרָדִים לְעוֹלָם, וּלְעוֹלָם הֵם נִמְצָאִים בְּרָצוֹן בְּאַחְדוּת וּבְשִׂמְחָה. שְׁתוּ וְשִׂכְרוּ דּוֹדִים, אֵלּוּ הֵם לְמַטָּה, הַנִּקְרָאִים דּוֹדִים, הַמִּתְחַבְּרִים לְזִמְנִים יְדוּעִים, וַהֲרֵי הֶעֱמַדְנוּ. בֹּא וּרְאֵה, בְּאֵלּוּ עֶלְיוֹנִים, כָּתוּב בָּהֶם אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה. מַהוּ הַטַּעַם. הוּא, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְאוּת יַיִן, לֶאֱכוֹל הוּא צָרִיךְ. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁם, שׁוֹרֶה יַיִן הַמְּשׁוּמָר, עַל כֵּן כָּתוּב בָּהֶם אֲכִילָה. וּבְאֵלּוּ הַמִּתְחַתּוֹנִים הַצְּרִיכִים שִׁקּוּי, כָּתוּב בָּהֶם שְׁתִיָּה, כִּי כָּל הַנְּטִיעוֹת שֶׁהֵם צְרִיכִים לְהַשְׁקוֹתָם מִנַּחַל הֶעָמוֹק, וְעַל כֵּן בְּאֵלּוּ כָּתוּב אֲכִילָה וּבְאֵלּוּ שְׁתִיָּה. אֵלּוּ נִקְרָאִים רֵעִים, וְאֵלּוּ, נִקְרָאִים דּוֹדִים. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, נִרְאֶה שֶׁדּוֹדִים הֵם בְּאַהֲבָה, וְלָמָּה הֵם תַּחְתּוֹנִים. אָמַר לוֹ אֵלּוּ הַחוֹשְׁקִים זֶה לָזֶה וְאֵינָם נִמְצָאִים תָּדִיר בְּיַחַד, הֵם נִקְרָאִים דּוֹדִים, וְאֵלּוּ הַנִּמְצָאִים תָּמִיד יַחַד, וְאֵינָם מִתְכַּסִּים, וְאֵינָם נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, נִקְרָאִים רֵעִים. וְעַל כֵּן אֵלּוּ דּוֹדִים וְאֵלּוּ, רֵעִים, אֵלּוּ, רֵעִים, הֵם בְּרָצוֹן בְּאַחְדוּת תָּמִיד, וְאֵלּוּ, דּוֹדִים, הֵם בְּתִשּׁוּקָה לְזִמְנִים וְלֹא תָּמִיד. וְזֶה, הָאֲכִילָה וְהַשְּׁתִיָּה הָאֲמוּרִים בַּכָּתוּב, הֵם שְׁלֵמוּת הַכֹּל, כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, וְאָז יֵשׁ שִׂמְחָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פרק א'

א. קָרְבָּנוֹת הַצִּבּוּר הֵם שְׁנֵי תְּמִידִין שֶׁל כָּל יוֹם וּמוּסְפֵי שַׁבָּתוֹת וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְהַמּוֹעֲדוֹת וּשְׂעִיר חַטַּאת שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים. וְכֵן אִם שָׁגְגוּ בֵּית דִּין וְהוֹרוּ בַּעֲבוֹדָה זָרָה מֵבִיא כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט פָּר וְשָׂעִיר. הַפָּר עוֹלָה וְהַשָּׂעִיר חַטָּאת. וְאֵלּוּ הַשְּׂעִירִים הֵם הַנִּקְרָאִים שְׂעִירֵי עֲבוֹדָה זָרָה. וְאִם שָׁגְגוּ וְהוֹרוּ בִּשְׁאַר הַמִּצְוֹת מְבִיאִין פַּר לְחַטָּאת וְהוּא הַנִּקְרָא פַּר הָעֶלֶם דָּבָר שֶׁל צִבּוּר: **ב**. קָרְבָּנוֹת הַיָּחִיד הֵם. הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַפֶּסַח וְהַחֲגִיגָה וְהִיא שְׁלָמִים וְהָרְאִיָּה וְהִיא עוֹלָה. וְקָרְבַּן הַגֵּר וְהוּא עוֹלָה מִן הַבְּהֵמָה אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אוֹ שְׁתֵּי תּוֹרִים וּשְׁנֵיהֶן עוֹלָה. אוֹ שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת אַחַת עוֹלָה וְאַחַת שְׁלָמִים. וְהַנּוֹדֵר אוֹ הַמִּתְנַדֵּב עוֹלָה אוֹ שְׁלָמִים. וּשְׁלָמִים הַבָּאִים עִם הַלֶּחֶם הֵם הַנִּקְרָאִים תּוֹדָה. וְכֵן קָרְבְּנוֹת הַנָּזִיר וְהֵן עוֹלָה וְחַטָּאת וּשְׁלָמִים. וְקָרְבְּנוֹת מְצוֹרָע וְהֵן חַטָּאת וְאָשָׁם וְעוֹלָה. וְקָרְבְּנוֹת זָבִים וְיוֹלְדוֹת וְהֵן חַטָּאת וְעוֹלָה. וְקָרְבַּן הַשּׁוֹגֵג בְּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כָּרֵת וְהוּא חַטָּאת. וְאִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם

עָשָׂה אוֹ לֹא עָשָׂה אוֹתוֹ הַחֵטְא מֵבִיא אָשָׁם וְהוּא הַנִּקְרָא אָשָׁם תָּלוּי. וְיֵשׁ עֲבֵירוֹת שֶׁמֵּבִיא עֲלֵיהֶן אָשָׁם וְהוּא הַנִּקְרָא אָשָׁם וַדַּאי. וְכֵן אֵיל הָעוֹלָה וּפַר הַחַטָּאת שֶׁמַּקְרִיב כֹּהֵן גָּדוֹל מִשֶּׁלּוֹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים הֲרֵי הֵן קָרְבָּן יָחִיד. וּפַר זֶה הוּא הַנִּקְרָא פַּר יוֹם הַכִּפּוּרִים:

מוסר

מספר שערי קדושה ח"ב שער ה'

אָמְרוּ בְּמַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין עַל רַב טְבִיוֹמֵי דְּאִלּוּ הַוּוּ יְהַבֵי לֵיהּ כָּל חַלְלֵי דְעַלְמָא לָא הֲוָה מְשַׁנֵי בְּדִבּוּרֵיהּ. זְמָנָא חָדָא אִיקְלַע לְהַהוּא אַתָר דְּקוּשְׁטָא שְׁמֵיהּ דְּלָא הֲווּ מְשַׁנְיִם בְּדִבּוּרָם, וְלָא הֲוָה מַיְית אִינִישׁ בְּלָא זִימְנֵיהּ וכו'. שְׁכִיבוּ לֵיהּ תַּרְתֵּין בְּנִין. אָמְרוּ לֵיהּ בְּמַטּוּתָא מִינָךְ פּוּק מֵהָכָא וְלָא תִּגְרֵי בָּנָא מוֹתָנָא. דִּכְתִיב (ירמיה ס) לִמְדוּ לְשׁוֹנָם דַּבֵּר שֶׁקֶר וגו' הַעַל אֵלֶּה לֹא אֶפְקֹד בָּם אִם בְּגוֹי אֲשֶׁר כָּזֶה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי וגו'. וְלֹא נֶעֱנְשׁוּ הַמְרַגְּלִים וְדוֹר הַמִּדְבָּר אֶלָּא מִפְּנֵי עֲדוּת שֶׁקֶר. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבָּרְכָה כָּל הַמַּחֲלִיף בְּדִבּוּרוֹ כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. וּכְתִיב (משלי ז) שֵׁשׁ הֵנָּה שָׂנֵא ה' וגו' עֵינַיִם רָמוֹת לְשׁוֹן שֶׁקֶר וִיפֵיחַ כְּזָבִים וגו'. וּכְתִיב (ירמיה ס) וְאֱמֶת לֹא יְדַבֵּרוּ וגו' הַעַל אֵלֶּה לֹא אֶפְקֹד בָּם וגו'. וּכְתִיב (תהלים לה) מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים וגו' נְצוֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע:

ויקרא יום שלישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְיִכּוֹס יָתֵיהּ עַל צִדָּא דְמַדְבְּחָא צִפּוּנָא קֳדָם יְיָ וְיִזְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כָּהֲנַיָא יָת דְּמֵיהּ עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר:

רש"י על ירך המזבח. על צד המזבח: צפנה לפני ה'. ואין צפון בבמה:

(יב) וְנִתַּח אֹתוֹ לִנְתָחָיו וְאֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת פִּדְרוֹ וְעָרַךְ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ: וִיפַלֵּג יָתֵיהּ לְאֶבְרוֹהִי וְיָת רֵישֵׁיהּ וְיָת תַּרְבֵּיהּ וְיַסְדַּר כַּהֲנָא יָתְהוֹן עַל אַעַיָא דִי עַל אֶשְׁתָּא דִי עַל מַדְבְּחָא: (יג) וְהַקֶּרֶב וְהַכְּרָעַיִם יִרְחַץ בַּמַּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וְגַוָא וּכְרָעַיָא יְחַלֵּל בְּמַיָא וְיַקְרֵב כַּהֲנָא יָת כּוֹלָא וְיַסֵּק לְמַדְבְּחָא עָלָתָא הוּא קוּרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ: (יד) **שני** וְאִם מִן הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן הַתֹּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת קָרְבָּנוֹ: וְאִם מִן עוֹפָא עָלָתָא קוּרְבָּנֵיהּ קֳדָם יְיָ וְיַקְרֵב מִן שַׁפְנִינַיָא אוֹ מִן בְּנֵי יוֹנָה יָת קוּרְבָּנֵיהּ:

רש"י מן העוף. ולא כל העוף, לפי שנאמר (ויקרא כב יט) תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים, תמות וזכרות בבהמה, ואין תמות וזכרות בעופות, יכול אף מחסר אבר, תלמוד לומר מן

העוף: התרים. גדולים ולא קטנים: בני היונה. קטנים ולא גדולים: מן התרים או מן בני היונה. פרט לתחלת הצהוב, שבזה ושבזה שהוא פסול, שגדול הוא אצל בני יונה וקטן אצל תורים:

(טו) וְהִקְרִיבוֹ הַכֹּהֵן אֶל הַמִּזְבֵּחַ וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ: וְיִקָּרְבִינֵהּ כַּהֲנָא לְמַדְבְּחָא וְיִמְלוֹק יָת רֵישֵׁהּ וְיַסֵּק לְמַדְבְּחָא וְיִתְמְצֵי דְמֵיהּ עַל כּוֹתֶל מַדְבְּחָא:

רש"י והקריבו. אפלו פרידה אחת יביא: הכהן ומלק. אין מליקה בכלי אלא בעצמו של כהן. קוצץ בצפרנו ממול העורף וחותך מפרקתו עד שמגיע לסימנין וקוצצן: ונמצה דמו. לשון מיץ אפים (משלי ל לג) , כי אפס המץ (ישעיה טז ד) , כובש בית השחיטה על קיר המזבח והדם מתמצה ויורד: ומלק' והקטיר' ונמצה. אפשר לומר כן, מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה, אלא מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו, אף מליקה כן. ופשוטו של מקרא מסורס הוא ומלק והקטיר, וקודם הקטרה, ונמצה דמו כבר:

נביאים - ישעיה - פרק מד

(ג) כִּי אֶצֹק מַיִם עַל צָמֵא וְנֹזְלִים עַל יַבָּשָׁה אָצֹק רוּחִי עַל זַרְעֶךָ וּבִרְכָתִי עַל צֶאֱצָאֶיךָ: וְרֵי כְמָא דְּמְתַיְהֲבִין מַיָּא עַל אַרְעָא בֵּית צַחֲנָא וּמְתְנַגְּדִין עַל יַבֶּשְׁתָּא כֵּן אֶתֵּן רוּחַ קוּדְשִׁי עַל בְּנָךְ וּבִרְכָתִי עַל בְּנֵי בְנָךְ:

רש"י **כי אצק מים על צמא** . כמו שאני יוצק מים על צמא כן אצק רוחי על זרעך :

(ד) וְצָמְחוּ בְּבֵין חָצִיר כַּעֲרָבִים עַל יִבְלֵי מָיִם: וְיִתְרַבּוּן צַדִּיקַיָּא רַכִּיבִין וּמְפַנְּקִין כְּלַבְלַבֵּי עֲסַב כְּאִילָן דְּמְשַׁלַּח שָׁרְשׁוֹהִי עַל נַגְדִּין דְּמַיָּין:

רש"י **וצמחו בבין חציר** . בתוך עמלק על ידי גרים שיתוספו עליהם , בין חציר הוא עמלק שנאמר עליו והיתה נוה תנים חציר לבנות יענה (לעיל ד) :

(ה) זֶה יֹאמַר לַיהוָה אָנִי וְזֶה יִקְרָא בְשֵׁם יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ לַיהוָה וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה:

דֵּין יֵימַר מִדְּחָלַיָּא דַיְיָ אֲנָא וְדֵין יְצַלֵּי בְּשׁוּם יַעֲקֹב וְדֵין יְקָרֵב קוּרְבָּנֵיהּ קֳדָם יְיָ וּבִשְׁמָא דְיִשְׂרָאֵל יִתְקָרֵב:

רש"י **זה יאמר לה' אני** . אלו צדיקים גמורים : **וזה יקרא בשם יעקב** . אלו קטנים בני רשעים : **זה יכתוב ידו לה'** . אלו בעלי תשובה : **ובשם ישראל יכנה** . אלו הגרים מעכו"ם כך שנויה באבות דרבי נתן :

(ו) כֹּה אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים: כְּדְנַן אֲמַר יְיָ מַלְכָּא דְיִשְׂרָאֵל וּפְרִקֵיהּ יְיָ צְבָאוֹת אֲנָא הוּא דְּמִלְקַדְמֵי אַף עִלְמֵי עָלְמַיָּא דִּילִי אִינּוּן וּבַר מִנַּי לֵית אֱלָהּ: (ז) וּמִי כָמוֹנִי יִקְרָא וְיַגִּידָהּ וְיַעַרְכָהּ לִי מְשׂוּמִי עַם

עוֹלָם וְאוֹתִיּוֹת וַאֲשֶׁר תְּבֹאנָה יַגִּידוּ לָמוֹ: וּמַן כְּוָתֵי דִּי עֲרְעִינָהּ וִיחַוִּינָהּ וִיסַדְּרִינָהּ קֳדָמַי מִשַּׁוְיוּתִי עַמָּא דְּמִן עַלְמָא וּדְאָתְיָין וְדַעֲתִידִין לְמֵיתֵי יְחַוּוּן לָנָא:

רש"י **ומי כמוני יקרא** . ומי יקרא שהוא כמוני ויגיד ויערוך לי את כל מה שהיה משומי עם עולם ועד עתה : **עם עולם** . כל בריות : **ואותיות** . דברי מופת : **ואשר תבאנה** . ואת העתידות לבא יגידו כמו שאני עושה עתה שעדיין לא חרב הבית ולא גליתם ולא נולד כורש ואני מבשר אתכם עליו :

כתובים - משלי - פרק כא

(כה) תַּאֲוַת עָצֵל תְּמִיתֶנּוּ כִּי מֵאֲנוּ יָדָיו לַעֲשׂוֹת: רִגְתָא דְעַטְלָא מְמִיתָא לֵיהּ דְּלָא צָבְיָן אַיְדִין דְּעָבְדִין עֲבַדְתָּא: (כו) כָּל הַיּוֹם הִתְאַוֶּה תַּאֲוָה וְצַדִּיק יִתֵּן וְלֹא יַחְשֹׂךְ: כָּל יוֹמָא רָאֵג רִגְתָא וְצַדִּיקָא יָהֵב וְלָא מַחְשֵׁךְ:

רש"י **וצדיק יתן** . כל צרכי ביתו שהקב"ה מזמן לו :

(כז) זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה אַף כִּי בְזִמָּה יְבִיאֶנּוּ: דִּבְחָא דְרַשִׁיעֵי מְרַחֲק הוּא מְטוּל דְּבַעֲבָרְתָּא מַיְתֵי לֵיהּ:

רש"י **אף כי בזמה יביאנו** . וכ"ש כשהוא מביאו להרשיעו ובעצה רעה כגון קרבנות בלעם ובלק שלא היו מביאים אלא לקלל את ישראל :

(כח) עֵד כְּזָבִים יֹאבֵד וְאִישׁ שׁוֹמֵעַ לָנֶצַח יְדַבֵּר: סָהֲדָא דְכַדָּבוּתָא יֵאבַד וְגַבְרָא שָׁמוֹעָא שְׁרִירַאִית מְמַלֵּל:

רש"י **ואיש שומע** . שקבל מה שכתוב בתורה לא תענה ברעך וגו' (שמות כ) : **לנצח** . תמיד :

(כט) הֵעֵז אִישׁ רָשָׁע בְּפָנָיו וְיָשָׁר הוּא (יכין) יָבִין (דרכיו) דַּרְכּוֹ: מַחֲצֵיף אַפּוֹי גַּבְרָא רַשִׁיעָא וּתְרֵיצָא הוּא מְתַקֵּן אָרְחֵיהּ:

רש"י **העז איש רשע בפניו** . הרשע מרא' עזותו בשעת כעסו : **בפניו** . מל' אף :

משנה כתובות פרק ח

א. הָאִשָּׁה שֶׁנִּפְלוּ לָהּ נְכָסִים עַד שֶׁלֹּא תִתְאָרֵס, מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל שֶׁמּוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת וְקַיָּם. נָפְלוּ לָהּ מִשֶּׁנִּתְאָרְסָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, תִּמְכּוֹר, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, לֹא תִמְכּוֹר. אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים, שֶׁאִם מָכְרָה וְנָתְנָה, קַיָּם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָמְרוּ לְפָנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל, הוֹאִיל וְזָכָה בָּאִשָּׁה, לֹא יְזַכֶּה בַּנְּכָסִים. אָמַר לָהֶן, עַל הַחֲדָשִׁים אָנוּ בוֹשִׁין, אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מְגַלְגְּלִים עָלֵינוּ אֶת הַיְשָׁנִים, נָפְלוּ לָהּ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁאִם מָכְרָה וְנָתְנָה שֶׁהַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלְּקוּחוֹת. עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת וְנִשֵּׂאת, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אִם מָכְרָה וְנָתְנָה, קַיָּם. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקִיבָא, אָמְרוּ לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל, הוֹאִיל וְזָכָה

בָּאִשָּׁה, לֹא יִזְכֶּה בַּנְּכָסִים. אָמַר לָהֶם, עַל הַחֲדָשִׁים אָנוּ בוֹשִׁין, אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מְגַלְגְּלִים עָלֵינוּ אֶת הַיְשָׁנִים:

ברטנורה (א) **האשה**. עד שלא תתארס. ונתארסה: **בית שמאי אומרים תמכור**. בעודה ארוסה, אבל משנישאת לא: **הואיל וזכה באשה**. שהיא ארוסתו: **לא יזכה בנכסים**. בתמיה: **על החדשים**. שנפלו לה משנישאת אנו בושין מה ראו חכמים לומר אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות, אלא שאתם מגלגלים עלינו נכסים שנפלו לה בעודה ארוסה לומר שאם מכרה מכרה בטל לפי שזכה בהם הבעל:

ב. רַבִּי שִׁמְעוֹן חוֹלֵק בֵּין נְכָסִים לִנְכָסִים. נְכָסִים הַיְדוּעִים לַבַּעַל, לֹא תִמְכּוֹר. וְאִם מָכְרָה וְנָתְנָה, בָּטֵל. שֶׁאֵינָן יְדוּעִים לַבַּעַל, לֹא תִמְכּוֹר. וְאִם מָכְרָה וְנָתְנָה, קַיָּם:

ברטנורה (ב) נכסים ידועים לבעל ונכסים שאין ידועים. אית דמפרשים נכסים ידועים, מקרקעי. ושאין ידועים, מטלטלי. ואית דאמרי, אלו ואלו ידועים הם. ואלו הם שאינם ידועים, כל שהיא יושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים. ופסק ההלכה, בין נכסים שנפלו לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה אם מכרה אותם אחר שנישאת הבעל מוציא מיד הלקוחות פירות בחייה וגוף הקרקע לאחר מיתתה. והלכה כר"ש שחולק בין נכסים הידועים לבעל לנכסים שאינם ידועים:

ג. נָפְלוּ לָהּ כְּסָפִים, יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. פֵּרוֹת הַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע, יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. וְהַמְחֻבָּרִין בַּקַּרְקַע, אָמַר רַבִּי מֵאִיר, שְׁמִין אוֹתָן כַּמָּה הֵן יָפִין בְּפֵרוֹת וְכַמָּה הֵן יָפִין בְּלֹא פֵרוֹת, וְהַמּוֹתָר, יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, הַמְחֻבָּרִין לַקַּרְקַע, שָׁלוֹ. וְהַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע, שֶׁלָּהּ, וְיִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת:

ברטנורה (ג) **שמין אותן**. דקסבר מה שגדל ברשותו הוו פירות ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן. ולפיכך מה שדמי הקרקע יקרים עכשיו בשביל תבואה זו, הוי קרן, וצריך ליתן לה דמים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירותיה: **וחכמים אומרים**. אף אלו שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהם, הואיל והקרקע קיימא לה. והלכה כחכמים:

ד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, מָקוֹם שֶׁיִּפָּה כֹּחוֹ בְּכְנִיסָתָהּ, הוֹרַע כֹּחוֹ בִּיצִיאָתָהּ. מָקוֹם שֶׁהוֹרַע כֹּחוֹ בְּכְנִיסָתָהּ, יִפָּה כֹחוֹ בִּיצִיאָתָהּ. פֵּרוֹת הַמְחֻבָּרִין לַקַּרְקַע, בִּכְנִיסָתָהּ שֶׁלּוֹ וּבִיצִיאָתָהּ שֶׁלָּהּ. וְהַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע, בִּכְנִיסָתָהּ שֶׁלָּהּ וּבִיצִיאָתָהּ שֶׁלּוֹ:

ברטנורה (ד) **ביציאתה**. אם בא לגרשה: פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו. כלומר בשעת נפילתן שלו, כדברי חכמים. ואיכא בין חכמים לר"ש פירות המחוברין בשעת

יציאה, דלא איירי בהו חכמים ולית להו הא דאמר ר"ש ביציאתה שלה דקסברי, מה שגדל ברשותו שלו. והלכה כר"ש:

ה. נִפְלוּ לָהּ עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת זְקֵנִים, יְמָכְרוּ וְיִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, לֹא תְמִכּוֹר מִפְּנֵי שֶׁהֵן שְׁבָח בֵּית אָבִיהָ. נִפְלוּ לָהּ זֵיתִים וּגְפָנִים זְקֵנִים, יְמָכְרוּ לָעֲצִים וְיִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא תְמִכּוֹר מִפְּנֵי שֶׁהֵן שְׁבָח בֵּית אָבִיהָ. הַמּוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל נְכְסֵי אִשְׁתּוֹ, הוֹצִיא הַרְבֵּה וְאָכַל קִמְעָא, קִמְעָא וְאָכַל הַרְבֵּה, מַה שֶּׁהוֹצִיא הוֹצִיא, מַה שֶּׁאָכַל אָכַל. הוֹצִיא וְלֹא אָכַל, יִשְׁבַּע כַּמָּה הוֹצִיא וְיִטּוֹל:

ברטנורה (ה) רבן שמעון בן גמליאל אומר לא תמכור. יכולה היא לעכב. והלכתא כוותיה: **רבי יהודה אומר לא תמכור**. והלכתא כוותיה: **קימעא**. דבר מועט ואפילו כל שהוא: **ישבע כמה הוציא ויטול**. ושבועה זו כעין של תורה היא, והני מילי, שהיה השבח כנגד ההוצאה או יותר, אבל אם היתה ההוצאה יתירה על השבח ישבע שבועת התורה שהוציא כנגד השבח ויטול כנגד השבח בלבד והשאר יפסיד. וכל זה כשגירשה הבעל, אבל אם מרדה היא, בין אכל הבעל בין לא אכל, ישבע כמה הוציא ויטול כנגד השבח. ובנכסי צאן ברזל, כל השבח של בעל, דאמרינן אם הוסיפו הוסיפו לו:

ו. שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁנִּפְּלוּ לָהּ נְכָסִים, מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל שֶׁמּוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת וְקַיָּם. מֵתָה, מַה יַּעֲשׂוּ בְכְתֻבָּתָהּ וּבְנְכָסִים הַנִּכְנָסִין וְהַיּוֹצְאִין עִמָּהּ, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, יְחֻלְּקוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל עִם יוֹרְשֵׁי הָאָב. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן, כְּתֻבָּה בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, נְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְהַיּוֹצְאִים עִמָּהּ בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאָב:

ברטנורה (ו) **שנפלו לה נכסים**. מבית אביה, בעודה שומרת יבם: **מה יעשו בכתובתה**. מנה ומאתים ותוספת ונדוניא שהכניסה לו וקיבל עליו אחריות: **ובנכסים הנכנסין והיוצאין**. נכסי מלוג, שכשהיא נכנסת נכנסים עמה וכשיוצאת מבעלה יוצאים עמה: בית שמאי אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. דספק נשואה ליבם היא וזוכה בחצי ירושתה מספק: **נכסים בחזקתן**. נכסי צאן ברזל בחזקתן. ולא אתפרש בחזקת מי, אי בחזקת יורשי הבעל הואיל ואחריותן עליו, אי בחזקת יורשי האשה שהיו שלה. ובפ"ד מיבמות תמצא המשנה הזאת:

ז. הִנִּיחַ אָחִיו מָעוֹת, יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. פֵּרוֹת הַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע, יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. הַמְחֻבָּרִין בַּקַּרְקַע, אָמַר רַבִּי מֵאִיר, שָׁמִין אוֹתָן כַּמָּה הֵן יָפִין בְּפֵרוֹת וְכַמָּה הֵן יָפִין בְּלֹא פֵרוֹת, וְהַמּוֹתָר, יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, פֵּרוֹת הַמְחֻבָּרִים בַּקַּרְקַע, שֻׁלּוֹ. וְהַתְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע, כָּל הַקּוֹדֵם זָכָה בָּהֶן. קָדַם

הוּא, זָכָה. קָדְמָה הִיא, יִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. כְּנָסָהּ, הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא כְתֻבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן:

ברטנורה (ז) **ילקח בהן קרקע**. לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון, לפיכך נכסי המת אחראין לכתובתה אלא שהיבם אוכל פירות אם מיבם אותה, וסבר מטלטלי משתעבדי לכתובה: **שמין אותם**. דכל מה שגדל ברשות המת אחראין לכתובה: וחכמים אומרים פירות המחוברים לקרקע שלו. בגמרא פריך, והא כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובה, ומשני, תני שלה: **כל הקודם זכה**. קסברי, מטלטלי לכתובה לא משתעבדי אא"כ תפסה. ומחיים דבעל בעינן תפיסה. והוא הדין נמי דפליגי אכספים, דמאי שנא כספים מפירות תלושין. והלכה כחכמים: **הרי היא כאשתו**. שמגרשה בגט, ומחזירה. ולא אמרינן ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומין ראשונים עליה ולא תסגי לה בגט. והכי נמי כשגירשה הוה אמינא מצוה דרמיא רחמנא עליה הא קעבדה, ותיקו עליה באיסור אשת אח ולא מצי להחזירה, קמ"ל דאמר רחמנא (דברים כ"ה) ולקחה לו לאשה, כיון שלקחה הרי היא כאשתו:

ח. לֹא יֹאמַר לָהּ, הֲרֵי כְתֻבָּתִיךְ מֻנַּחַת עַל הַשֻּׁלְחָן, אֶלָּא כָּל נְכָסָיו אַחֲרָאִין לִכְתֻבָּתָהּ. (וְכֵן לֹא יֹאמַר אָדָם לְאִשְׁתּוֹ, הֲרֵי כְתֻבָּתִיךְ מֻנַּחַת עַל הַשֻּׁלְחָן אֶלָּא כָּל נְכָסָיו אַחֲרָאִין לִכְתֻבָּתָהּ). גֵּרְשָׁהּ, אֵין לָהּ אֶלָּא כְתֻבָּתָהּ. הֶחֱזִירָהּ, הֲרֵי הִיא כְּכָל הַנָּשִׁים וְאֵין לָהּ אֶלָּא כְתֻבָּתָהּ בִּלְבָד:

ברטנורה (ח) **כל נכסיו**. שירש מאחיו, אחראין לכתובתה: **גירשה אין לה אלא כתובה**. אבל כל זמן שלא גירש היו כל הנכסים משועבדים לה: **הרי היא ככל הנשים**. שהמגרש את אשתו ומחזירה, על מנת כתובה הראשונה החזירה. ואצטריך לאשמועינן הא ביבמה, דלא תימא אשתו היא דאיהו כתב לה כתובה מממונו, אבל יבמתו דלאו איהו כתב לה אלא נכסי בעלה הראשון הוא דהוו אחראין וערבאין, היכא דגרשה ואהדרה. אימא כתובתה מיניה, קמשמע לן:

גמרא כתובות דף פ"ב ע"ב

הֶחֱזִירָהּ. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן, תָּנֵינָא הַמְגָרֵשׁ אֶת הָאִשָּׁה וְהֶחֱזִירָהּ, עַל מְנָת כְּתוּבָּה רִאשׁוֹנָה מַחֲזִירָהּ. מַהוּ דְתֵימָא אִשְׁתּוֹ הוּא דְאִיהוּ כָּתַב לָהּ כְּתוּבָּה מִנַּיְיהּ. אֲבָל יְבִמְתּוֹ דְלָאו אִיהוּ כָּתַב לָהּ, הֵיכָא דְגֵרְשָׁהּ וְאַהְדְּרָהּ אֵימָא כְּתוּבָתָהּ מִנַּיְיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן. אָמַר רַב יְהוּדָה בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ כּוֹתְבִים לִבְתוּלָה מָאתַיִם וּלְאַלְמָנָה מָנֶה, וְהָיוּ מַזְקִינִים וְלֹא הָיוּ נוֹשְׂאִין נָשִׁים, עַד שֶׁבָּא שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח וְתִקֵּן כָּל נְכָסָיו אַחֲרָאִין לִכְתוּבָּתָהּ. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ כּוֹתְבִין לִבְתוּלָה מָאתַיִם וּלְאַלְמָנָה מָנֶה, וְהָיוּ מַזְקִינִים וְלֹא הָיוּ נוֹשְׂאִין נָשִׁים, הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵיוּ מַנִּיחִין אוֹתָהּ בְּבֵית אָבִיהָ, וַעֲדַיִין כְּשֶׁהוּא כּוֹעֵס עָלֶיהָ אוֹמֵר לָהּ לְכִי

אַצֵּל כְּתוּבָּתִיךְ, הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מַנִּיחִין אוֹתָהּ בְּבֵית חָמִיהָ. עֲשִׂירוֹת עוֹשׂוֹת אוֹתָהּ קְלָתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב, עֲנִיּוֹת הָיוּ עוֹשׂוֹת אוֹתָהּ עָבִיט שֶׁל מֵימֵי רַגְלַיִם, וַעֲדַיִין כְּשֶׁכּוֹעֵס עָלֶיהָ אוֹמֵר לָהּ טְלִי כְתוּבָּתִיךְ וּצְאִי, עַד שֶׁבָּא שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח וְתִקֵּן שֶׁיְּהֵא כּוֹתֵב לָהּ כָּל נְכָסַי אַחֲרָאִין לִכְתוּבָּתָהּ:

רש"י **מאי קמ"ל**. בי׳במה: **תנינא**. לה באשתו ומאי אולמא דיבמתו דאיצטריך למתני דלית לה כתובה מיניה אלא על נכסי בעלה הראשון: **היו כותבין**. ולא היו משעבדים נכסיהם לאחריות הכתובה: **ולא היו נושאין נשים**. שלא היו הנשים רוצות לינשא להם שאמרו כשימות או יגרש לא תמצא לגבות כלום שהיורשין יצניעו מעות של ירושה: **בבית חמיה**. בבית בעלה: **עשירות**. שכתובתן מרובה: **קלתות**. כמין סל שמנחת על ראשה ונותנת בה פלכיה לאחר שנתמלא הפלך טווי: **עביט**. למימי רגלים: **טלי כתובתיך וצאי**. לפי שהיתה מיוחדת לכך: **כל נכסי אחראין**. ולא ייחד לה כתובה במטלטלין:

זוהר ויקרא דף ד' ע"א

תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נַשׁ מִתְקַן עוֹבָדוֹי עַל יְדֵי דְקָרְבָּנָא כֻּלָּא אִתְבְּסַם וְאִתְקְרַב וְאִתְקְשַׁר דָּא בְּדָא בְּיִחוּדָא שְׁלִים הֲדָא הוּא דִכְתִיב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. כִּי יַקְרִיב לְקַשְׁרָא מִילִין כִּדְקָא חֲזֵי תָּא חֲזֵי אָדָם כִּי יַקְרִיב לַאֲפוּקֵי מָאן דְּלָא אִתְנְסִיב דְּהָא קָרְבָּנֵיהּ לָאו קָרְבָּן וּבְרָכָאן לָא מִשְׁתַּכְחָן לְגַבֵּיהּ (ס"א עַל יְדֵיהּ) לָא לְעֵילָּא וְלָא לְתַתָּא מִמַּשְׁמַע דִּכְתִיב אָדָם כִּי יַקְרִיב שָׁאנֵי הָכָא דְּלָאו אִיהוּ אָדָם וְלָא בִּכְלָלָא דְּאָדָם הוּא וּשְׁכִינְתָּא לָא שַׁרְיָיא עֲלוֹהִי בְּגִין דְּאִיהוּ פָּגִים וְאִקְרֵי בַּעַל מוּם וּמָארֵי דְמוּמָא אִתְרַחֲקָא מִכֹּלָּא כָּל שֶׁכֵּן לְמַדְבְּחָא לְקָרְבָּא קָרְבָּנָא. וְנָדָב וַאֲבִיהוּא אוֹכָחָן דִּכְתִיב (ויקרא י׳) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ וּבְגִינֵי כַּךְ כְּתִיב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ אָדָם דְּאִשְׁתְּכַח. דְּכַר וְנוּקְבָא הָאי חֲזֵי לְקָרְבָּא קָרְבָּנָא דָּא וְלָא אַחֲרָא וְאָמַר רִבִּי אֶבֶל קְטֹרֶת עִלָּאָה הוּא מִכָּל קָרְבָּנִין דְּעִלְמָא דַּעֲלֵיהּ אִתְבָּרְכָן עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי וְקָרְבָּנָא דָּא דְּאִיהוּ לְעֵילָּא מִכָּל קָרְבָּנִין לָא אִתְחֲזוֹן אֵינוּן לְקָרְבָּא דְּהָא לָא אִתְנַסִּיבוּ לְקָרְבָּנָא לָא אִתְחֲזוֹן כָּל שֶׁכֵּן לְמִילִין עִלָּאִין דְּיִתְבָּרְכוּן עַל יְדֵיהוּ. וְאִי תֵּימָא וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ וַתֹּאכַל אוֹתָם אֲמַאי. לְבַר נָשׁ דְּאָתָא קָמֵי מַטְרוֹנִיתָא לְבַשְּׁרָא לָהּ דְּהָא מַלְכָּא אָתֵי לְבֵיתָהּ וְיִשְׁרֵי בָּהּ בְּמַטְרוֹנִיתָא לְמֶחֱדֵי עִמָּהּ. אָתָא לְקָמֵי מַלְכָּא חָמָא מַלְכָּא הַהוּא בַּר נָשׁ דְּאִיהוּ מָארֵי דְמוּמִין. אָמַר מַלְכָּא לָאו הוּא יְקָרָא דִּילִי דְּעַל יְדוֹי דְּהָאי פָּגִים אִיעוּל לְמַטְרוֹנִיתָא אַדְּהָכִי אִתְקְנַת מַטְרוֹנִיתָא בֵּיתָא לְמַלְכָּא. כֵּיוָן דְּחָמָאת דְּמַלְכָּא הֲוָה זַמִּין לְמֵיתֵי לְגַבָּהּ וַהֲהוּא בַּר נָשׁ גָּרִים לְאִסְתַּלְקָא מַלְכָּא מִינָהּ כְּדֵין פְּקִידַת מַטְרוֹנִיתָא לְקַטְלָא לְהַהוּא בַּר נָשׁ כַּךְ בְּזִמְנָא דְּעָאלוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא וּקְטֹרֶת בִּידַיְיהוּ חָדַת מַטְרוֹנִיתָא וְאִתַּתְקְנַת לְקַבְלָא לְמַלְכָּא כֵּיוָן דְּחָמָא מַלְכָּא אִינוּן גַּבְרִין פְּגִימִין מָארֵי דְמוּמִין לָא בָּעָא מַלְכָּא דְּעַל יְדַיְיהוּ ייֵתֵי לְמִשְׁרֵי

עִמָּהּ וְאִסְתַּלַּק מִינָהּ כַּד חֲמַת מַטְרוֹנִיתָא דִּבְגִינֵיהוֹן אִסְתְּלַק מַלְכָּא מִינָהּ מִיַּד וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְיָ וַתֹּאכַל אוֹתָם וְכָל דָּא בְּגִין דְּמָאן דְּלָא אִתְנְסִיב הוּא פָּגִים מָארֵיהּ דְּמוּמִין קָדָם מַלְכָּא. קְדוּשָׁה דְמַלְכָּא אִסְתְּלַק מִנֵּיהּ וְלָא שַׁרְיָא בְּפִגְימוּ. וְעַל דָּא כְּתִיב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן מָאן דְּאִקְרֵי אָדָם יַקְרִיב וּמָאן דְּלָא אִקְרֵי אָדָם לָא יַקְרִיב:

תרגום הזוהר בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם מְתַקֵּן מַעֲשָׂיו עַל יְדֵי הַקָּרְבָּן הַכֹּל מִתְבַּשֵּׁם וּמִתְקָרֵב וּמִתְקַשֵּׁר זֶה בָּזֶה בְּיִחוּד שָׁלֵם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. כִּי יַקְרִיב, לְקַשֵּׁר הַדְּבָרִים כָּרָאוּי. בֹּא וּרְאֵה, אָדָם כִּי יַקְרִיב, הוּא לְהוֹצִיא מִי שֶׁלֹּא נָשָׂא אִשָּׁה, כִּי קָרְבָּנוֹ אֵינוֹ קָרְבָּן וּבְרָכוֹת אֵינָן נִמְצָאוֹת אֲצָלוֹ, לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה. מִמַּשְׁמָע, שֶׁכָּתוּב, אָדָם כִּי יַקְרִיב, וְהוּא מְשׁוּנֶּה, שֶׁאֵין הוּא אָדָם, וְלֹא בְּכְלָל אָדָם הוּא, וְהַשְּׁכִינָה אֵינוֹ שׁוֹרָה עָלָיו, מְשׁוּם שֶׁהוּא פָּגוּם, וְנִקְרָא בַּעַל מוּם, וּבַעַל מוּם נִתְרַחֵק מִכֹּל, כָּל שֶׁכֵּן, מִמִּזְבֵּחַ לְהַקְרִיב קָרְבָּן. וְנָדָב וַאֲבִיהוּא מוֹכִיחִים שֶׁכָּתוּב, וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה'. שֶׁהוּא מִטַּעַם שֶׁלֹּא הָיוּ נְשׂוּאִים. וּמְשׁוּם זֶה כָּתוּב, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. אָדָם הַנִּמְצָא דְּכָר וְנוּקְבָא, הוּא רָאוּי לְהַקְרִיב קָרְבָּן זֶה, וְלֹא אַחֵר. וְאָמַר רַבִּי אַבָּא: אַף עַל פִּי שֶׁהֶעֱמִדְנוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא בְּדֶרֶךְ אַחֵר. כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהוּא מִטַּעַם שֶׁלֹּא הָיוּ נְשׂוּאִים, אֲבָל קְטֹרֶת הוּא עֶלְיוֹן מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְקָרְבָּן הַזֶּה שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת לֹא הָיוּ רְאוּיִם לְהַקְרִיב, מְשׁוּם שֶׁלֹּא הָיוּ נְשׂוּאֵי אִשָּׁה, וְעַל כֵּן לֹא הָיוּ רְאוּיִם לְהַקְרִיב קָרְבָּן, כָּל שֶׁכֵּן לִדְבָרִים עֶלְיוֹנִים כְּמוֹ קְטֹרֶת, שֶׁאֵינָם רְאוּיִם שֶׁיִּתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם עַל יְדֵיהֶם. וְאִם תֹּאמַר, וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם. לָמָּה נֶעֱנְשׁוּ קָשֶׁה כָּל כָּךְ. וּמֵשִׁיב, מָשָׁל לָאָדָם שֶׁבָּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לְבַשֵּׂר לוֹ שֶׁהַמֶּלֶךְ בָּא לְבֵיתוֹ וְיִשְׂרֶה אֶצְלוֹ. אֵצֶל הַמַּלְכָּה, לִשְׁמֹחַ עִמָּהּ. בָּא הָאִישׁ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, רָאָה הַמֶּלֶךְ אֶת הָאִישׁ הַהוּא שֶׁהוּא בַּעַל מוּמִים, אָמַר הַמֶּלֶךְ אֵין זֶה כְּבוֹדִי, שֶׁעַל יְדֵי פָּגוּם הַזֶּה אָבֹא אֶל הַמַּלְכָּה. בְּתוֹךְ כָּךְ, תִּקְנָה הַמַּלְכָּה אֶת הַבַּיִת בְּשְׁבִיל הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁרָאָתָה, שֶׁהַמֶּלֶךְ הָיָה מוּכָן לָבֹא אֵלֶיהָ, וְאִישׁ הַהוּא גָּרַם שֶׁיִּסְתַּלֵּק הַמֶּלֶךְ מִמֶּנָּה, אָז צִוְּתָה הַמַּלְכָּה לְהָרֹג אוֹתוֹ הָאִישׁ. כָּךְ בְּעֵת שֶׁנִּכְנְסוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא וּבִידֵיהֶם קְטֹרֶת, שָׂמְחָה הַמַּלְכָּה וְנִתְתַּקְּנָה לְקַבֵּל אֶת הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַמֶּלֶךְ שֶׁאֵלּוּ הָאֲנָשִׁים פְּגוּמִים, בַּעֲלֵי מוּמִים, לֹא רָצָה הַמֶּלֶךְ, שֶׁעַל יְדֵיהֶם יָבֹא אֶל הַמַּלְכָּה לִשְׁרוֹת עִמָּהּ, וְנִסְתַּלֵּק הַמֶּלֶךְ מִמֶּנָּה, כְּשֶׁרָאָתָה הַמַּלְכָּה שֶׁבִּשְׁבִילָם נִסְתַּלֵּק הַמֶּלֶךְ מִמֶּנָּה, מִיָּד, וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם. וְכָל זֶה הוּא, מְשׁוּם שֶׁאֵינוֹ נָשׂוּי הוּא פָּגוּם, הוּא בַּעַל מוּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וּקְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ נִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, וְאֵינוֹ שׁוֹרֶה בַּפָּגָם. וְעַל זֶה כָּתוּב, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן, מִי שֶׁנִּקְרָא אָדָם יַקְרִיב, וּמִי שֶׁאֵינוֹ נִקְרָא אָדָם, דְּהַיְנוּ הַבִּלְתִּי נָשׂוּי, לֹא יַקְרִיב.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הל' מעשה הקרבנות פרק א'

א. כָּל קָרְבְּנוֹת הַיָּחִיד חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתָן וּבְאַחֲרָיוּת נִסְכֵּיהֶן חוּץ מִן הַנְּדָבָה. וְכָל קָרְבְּנוֹת הַצִּבּוּר אֵינָן חַיָּיבִין בְּאַחֲרָיוּתָן וְלֹא בְּאַחֲרָיוּת נִסְכֵּיהֶן וְאִם קָרַב הַזֶּבַח חַיָּיבִין בְּאַחֲרָיוּת נִסְכֵּיהֶן וְקָרְבַּן יָחִיד שֶׁקִּבּוּעַ לוֹ זְמָן הֲרֵי הוּא כְּקָרְבַּן צִבּוּר וְאֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתוֹ: **ב.** כָּל עוֹלַת בְּהֵמָה אֵינָה בָּאָה אֶלָּא מִן הַזְּכָרִים בִּלְבָד וְהִיא בָּאָה מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים וּמִן הַבָּקָר בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים וּמִן הַתּוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה וְאֶחָד בָּהֵן הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה: **ג.** הַחַטָּאת בָּאָה מֵחֲמֵשֶׁת הַמִּינִים הָאֵלּוּ מִן הַזְּכָרִים וּמִן הַנְּקֵבוֹת מִן הַגְּדוֹלִים וּמִן הַקְּטַנִּים: **ד.** הָאָשָׁם אֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִזִּכְרֵי כִבְשִׂים בִּלְבָד יֵשׁ אָשָׁם בָּא מִגְּדוֹלֵי מִין זֶה וְיֵשׁ אָשָׁם בָּא מִן הַקְּטַנִּים:

מוסר

מספר שערי קדושה ח"ב שער ד'

גֶּחָזִי לֹא נִטְרַד אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁשִּׁקֵּר בְּשֵׁם אֱלִישָׁע. אַמְנוֹן כִּזֵּב לְתָמָר וְנֶהֱרַג. רוּחוֹ שֶׁל נָבוֹת נִטְרַד מִמְּחִיצָתוֹ עַל שֶׁדִּבֵּר כָּזָב שֶׁנֶּאֱמַר (מ"א מ"ב) מִי יְפַתֶּה אֶת אַחְאָב וגו' צֵא וְצֵא מִמְּחִיצָתֶךָ. וְאָמַר רַב הוּנָא לֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם אֶלָּא עַל שֶׁעָבְרוּ עַל פָּסוּק (שמות כ"ג) מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם וכו'. וּבְסֵפֶר הַזֹּהַר בְּזִמְנָא דְּשֶׁקֶר דְּאִיהוּ סמא"ל שָׁלְטָא כְּתִיב (דניאל ח') וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה. וְדָא גָּרִים חֻרְבַּן בַּיִת רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי וכו' וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם קַיָּים עַל הַדִּין וְעַל הָאֱמֶת וְעַל הַשָּׁלוֹם. וּכְתִיב (תהלים ט"ו) ה' מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ וְגוֹ' וְדוֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ אַף מַה שֶּׁחָשַׁב בִּלְבָבוֹ צָרִיךְ לְאַמֵּת אוֹתוֹ בְּמַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּעוֹבָדָא דְּרַב סַפְרָא. וּכְתִיב (מלאכי ב') תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ וְעַוְלָה לֹא נִמְצָא בִּשְׂפָתָיו כִּי מַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת הוּא:

ויקרא יום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(טז) וְהֵסִיר אֶת מָרְאָתוֹ בְּנִצָּתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ קֵדְמָה אֶל מְקוֹם הַדָּשֶׁן: וְיַעֲדֵי יָת זְפָקֵיהּ בְּאוּכְלֵיהּ וְיִרְמֵי יָתַהּ לְסָטַר מַדְבְּחָא קִידּוּמָא לַאֲתַר דְּמוֹשְׁדִין קְטָמָא:

רש"י מראתו. מקום הרעי וזה הזפק: בנצתה. עם בני מעיה. ונוצה לשון דבר המאוס, כמו כי נצו גם נעו (איכה ד טו) וזה שתרגם אנקלוס באוכליה. וזהו מדרשו של אבא יוסי בן חנן, שאמר נוטל את הקרקבן עמה. ורבותינו זכרונם לברכה אמרו קודר סביב הזפק בסכין כעין ארבה ונוטלו עם הנוצה שעל העור. בעולת בהמה, שאינה אוכלת

אלא באבוס בעליה, נאמר (פסוק יג) והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר, ובעוף, שנזון מן הגזל, נאמר והשליך, את המעים, שאכל מן הגזל: אצל המזבח קדמה. במזרחו של כבש: אל מקום הדשן. מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בקר ודשון מזבח הפנימי והמנורה. וכלם נבלעים שם במקומן:

(יז) וְשִׁסַּע אֹתוֹ בִכְנָפָיו לֹא יַבְדִּיל וְהִקְטִיר אֹתוֹ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וִיפָרֵיק יְתֵיהּ בְּגַדְפּוֹהִי לָא יַפְרֵישׁ וְיַסֵּק יָתֵיהּ כַּהֲנָא לְמַדְבְּחָא עַל אָעַיָא דִּי עַל אֶשְׁתָּא עֲלָתָא הוּא קוּרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ:

רש"י ושסע. אין שסוע אלא ביד, וכן הוא אומר בשמשון (שופטים יד ו) וישסעהו כשסע הגדי: בכנפיו. עם כנפיו, אינו צריך למרוט כנפי נוצתו: בכנפיו. נוצה ממש. והלא אין לך הדיוט שמריח ריח רע של כנפים נשרפים ואין נפשו קצה עליו, ולמה אמר הכתוב והקטיר, כדי שיהא המזבח שבע ומהדר בקרבנו של עני: לא יבדיל. אינו מפרקו לגמרי לשתי חתכות, אלא קורעו מגבו. נאמר בעוף ריח ניחוח, ונאמר בבהמה ריח ניחוח, לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכון את לבו לשמים:

ב (א) וְנֶפֶשׁ כִּי תַקְרִיב קָרְבַּן מִנְחָה לַיהוָה סֹלֶת יִהְיֶה קָרְבָּנוֹ וְיָצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבֹנָה: וֶאֱנַשׁ אֲרֵי יְקָרֵב קוּרְבַּן מִנְחָתָא קֳדָם יְיָ סוּלְתָּא יְהֵי קוּרְבָּנֵיהּ וְיִרְיק עָלַהּ מִשְׁחָא וְיִתֵּן עֲלֶהּ לְבוֹנְתָא:

רש"י ונפש כי תקריב. לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה, עני, אמר הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו: סלת יהיה קרבנו. האומר הרי עלי מנחה סתם, מביא מנחת סלת, שהיא הראשונה שבמנחות ונקמצת כשהיא סלת, כמו שמפורש בענין. לפי שנאמרו כאן חמשה מיני מנחות, וכלן באות אפויות קודם קמיצה חוץ מזו, לכך קרויה מנחת סלת: סלת. אין סלת אלא מן החטין, שנאמר (שמות כט ב) סלת חטים, ואין מנחה פחותה מעשרון, שנאמר (ויק' יד כא) ועשרון סלת למנחה, עשרון לכל מנחה: ויצק עליה שמן. על כלה: ונתן עליה לבנה. על מקצתה, מניח קמץ לבונה עליה לצד אחד. ומה ראית לומר כן, שאין רבוי אחר רבוי בתורה אלא למעט. דבר אחר שמן על כלה, מפני שהוא נבלל עמה ונקמץ עמה, כמו שנאמר (פסוק ב) מסלתה ומשמנה, ולבונה על מקצתה, שאינה נבללת עמה ולא נקמצת עמה, שנאמר (פסוק ב) על כל לבנתה, שלאחר שקמץ מלקט את הלבונה כלה מעליה ומקטירה: ויצק' ונתן' והביאה. מלמד שיציקה ובלילה כשרים בזר:

(ב) וֶהֱבִיאָהּ אֶל בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים וְקָמַץ מִשָּׁם מְלֹא קֶמְצוֹ מִסָּלְתָּהּ וּמִשַּׁמְנָהּ עַל כָּל לְבֹנָתָהּ וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת אַזְכָּרָתָהּ הַמִּזְבֵּחָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וְיַיְתְינָהּ לְוָת בְּנֵי אַהֲרֹן כַּהֲנַיָא

וְיִקְמוֹץ מִמֶּנּוּ מְלֹא קוּמְצֵיהּ מִסְּלֶתָהּ וּמִמִּשְׁחָהּ עַל כָּל לְבוֹנָתָהּ וְיַסֵּק כַּהֲנָא יָת אַדְכָּרְתָּהּ לְמַדְבְּחָא קוּרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ׃

רש"י הכהנים וקמץ. מקמיצה ואלך מצות כהנה: וקמץ משם. ממקום שרגלי הזר עומדות, ללמדך שהקמיצה כשרה בכל מקום בעזרה, אף באחת עשרה אמה של מקום דריסת רגלי ישראל: מלא קמצו. יכול מבורץ, מבצבץ ויוצא לכל צד, תלמוד לומר במקום אחר (ויק' ו ח) והרים ממנו בקמצו, אין לך כשר אלא מה שבתוך הקומץ. אי בקמצו יכול חסר, תלמוד לומר מלא. הא כיצד, חופה שלש אצבעותיו על פס ידו, וזהו קומץ במשמע לשון העברית: על כל לבנתה. לבד כל הלבונה יהא הקומץ מלא: לבנתה והקטיר. אף הלבונה בהקטרה: מלא קמצו מסלתה ומשמנה. הא אם קמץ ועלה בידו גרגיר מלח או קורט לבונה פסולה: אזכרתה. הקומץ העולה לגבוה הוא זכרון המנחה, שבו נזכר בעליה לטובה ולנחת רוח:

(ג) וְהַנּוֹתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ קָדָשִׁים מֵאִשֵּׁי יְהוָה׃ וּדְאִשְׁתָּאַר מִן מִנְחָתָא לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי קוֹדֶשׁ קוּדְשִׁין מִקּוּרְבָּנַיָּא דַיְיָ׃

רש"י לאהרן ולבניו. כהן גדול נוטל חלק בראש שלא במחלוקת, וההדיוט במחלוקת: קדש קדשים. היא להם: מאשי ה'. אין להם חלק בה אלא לאחר מתנות האשים:

(ד) וְכִי תַקְרִב קָרְבַּן מִנְחָה מַאֲפֵה תַנּוּר סֹלֶת חַלּוֹת מַצֹּת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן׃ וְאֵרֵי תְקָרֵיב קוּרְבַּן מִנְחָתָא מַאֲפֵה תַנּוּרָא סוּלְתָּא גְּרִיצָן פַּטִּירָן דְּפִילָן בְּמִשְׁחָ וְאִסְפּוּגִין פַּטִּירִין דְּמִשְׁיחִין בְּמִשְׁחָ׃

רש"י וכי תקרב וגו' . שאמר הרי עלי מנחת מאפה תנור, ולמד הכתוב שיביא או חלות או רקיקין, החלות בלולות, והרקיקין משוחין. ונחלקו רבותינו במשיחתן יש אומרים, מושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל השמן שבלוג, שכל המנחות טעונות לוג שמן. ויש אומרים מושחן כמין כי יונית ושאר השמן נאכל בפני עצמו לכהנים. מה תלמוד לומר בשמן בשמן שתי פעמים, להכשיר שמן שני ושלישי היוצא מן הזיתים, ואין צריך שמן ראשון אלא למנורה, שנאמר בו (שמות כז כ) זך. ושנינו במנחות (עו א) כל המנחות האפויות לפני קמיצתן ונקמצות על ידי פתיתה, כלן באות עשר עשר חלות, והאמור בה רקיקין, באה עשרה רקיקין:

נביאים - ישעיה - פרק מד

(ח) אַל תִּפְחֲדוּ וְאַל תִּרְהוּ הֲלֹא מֵאָז הִשְׁמַעְתִּיךְ וְהִגַּדְתִּי וְאַתֶּם עֵדַי הֲיֵשׁ אֱלוֹהַּ מִבַּלְעָדָי וְאֵין צוּר בַּל יָדַעְתִּי׃ לָא תִדְחֲלוּן וְלָא תִתְבְּרוּן הֲלָא מִבְּכֶן בְּשַׁרְתָּךְ וְחַוֵיתִי וְאַתּוּן סָהֲדִין הֶדָמַי הַאִית אֱלָהָא בַּר מִנִּי וְלֵית דְּתַקִיף אֱלָהִין דְּמָן הֶדָמַי מְתְיְהֵב לֵיהּ תְּקוֹף׃

רש"י **ואל תרהו** . אין לו דמיון ופתרונו לפי הענין כמו אל תחתו מלהודיע את שמי לבין העכו"ם : **הלא מאז השמעתיך** . מהר סיני והגדתי לכם שם שאין אלוהי מבלעדי . ואתם עדי . שפתחתי לכם שבעה רקיעים והראיתי אתכם שאין אחר ואתם עדי בדבר הזה שאין אלוה מבלעדי : **ואין צור בל ידעתי** . ת"י ולית דתקיף אלהן דמן קדמי מתיהב ליה תקיף : **בל ידעתי** . לשון ואדעך בשם (שמות לג) ידע לכתך (דברים ב) אני ידעתיך במדבר (הושע יג) :

(ט) יֹצְרֵי פֶסֶל כֻּלָּם תֹּהוּ וַחֲמוּדֵיהֶם בַּל יוֹעִילוּ וְעֵדֵיהֶם הֵמָּה בַּל יִרְאוּ וּבַל יֵדָעוּ לְמַעַן יֵבֹשׁוּ:
עַבְדֵי צַלְמַיָּא כְּלְהוֹן לְמָא וּפַלְחֵיהוֹן דְּלָא יַהֲנוּן לְהוֹן וְסָהֲדִין אינוּן בְּנַפְשָׁתֵיהוֹן דְּלָא חָזָן וְלָא יָדְעִין בְּדִיל דְּיֵבַהְתוּן:

רש"י **ועדיהם המה** . הפסילי' הם עדים על בושת עובדיהם שהרי אנו רואין שאינן לא רואין ולא יודעין והיו עובדין להם : **למען יבושו** . העובדים להם :

(י) מִי יָצַר אֵל וּפֶסֶל נָסָךְ לְבִלְתִּי הוֹעִיל: מַן עֲבַד דַּחֲלָא וְצַלְמָא אַתִּיךְ בְּדִיל דְּלָא לַהֲנָאָה:

רש"י **נסך** . לשון יציקה ומסכה והנו"ן בתיבה יסוד הנופל ממנו כגון נו"ן של נשך ושל נגף :

(יא) הֵן כָּל חֲבֵרָיו יֵבֹשׁוּ וְחָרָשִׁים הֵמָּה מֵאָדָם יִתְקַבְּצוּ כֻלָּם יַעֲמֹדוּ יִפָּחֲדוּ יֵבֹשׁוּ יָחַד: הָא כָל פַּלְחֵיהוֹן יְבָהֲתוּן וְאוּמָנִין עוּבְדָנִין מִבְּנֵי אֱנָשָׁא יִתְכַּנְסוּן כּוּלְהוֹן יְקוּמוּן יִתְבָּרוּן יְבָהֲתוּן כַּחֲדָא:

רש"י **הן כל חביריו** . של אותו יוצר ונוסך פסילים המתחברים אליו לעבוד את יצירתו ונסכו יבושו : **וחרשים המה** . אותם יוצרים ונוסכים מבני אדם הם קל וחומר ליצירתם שהיא הבל :

(יב) חָרַשׁ בַּרְזֶל מַעֲצָד וּפָעַל בַּפֶּחָם וּבַמַּקָבוֹת יְצָרֵהוּ וַיִּפְעָלֵהוּ בִּזְרוֹעַ כֹּחוֹ גַּם רָעֵב וְאֵין כֹּחַ לֹא שָׁתָה מַיִם וַיִּיעָף: נַפָּחָא מְבַרְזְלָא חָצֵינָא עָבִיד וְנָפַח נוּר בְּשִׁיחוֹרִין וּבְמַקּוּבִין מַתְקֵיף לֵיהּ וְעָבֵיד לֵיהּ בְּתִקּוֹף חֵילֵיהּ דְּאִם יִכְפַּן עַבְדֵיהּ וְלָא יֵיכוּל לָא יְהֵי בֵּיהּ חֵיל וְאִם יִצְחֵי וְלָא יִשְׁתֵּי מַיָּא יְהֵי מְשַׁלְהֵי:

רש"י **חרש ברזל** . חרש של ברזל : **מעצד** . הוא אחד מכלי הנפחים : **ופעל** . הפסל . בפחם . קרבו"ן בלע"ז : **ובמקבות** . מרטי"ל בלע"ז : **יצרהו** . ל' ציור : **ויפעלהו בזרוע כחו גם רעב וגו'** . גם הוא היוצר חסר כח וחלש הוא שאם ירעב אין בו כח או אם לא שתה מים ויעף לאלתר קל וחומר שפעולתו אין בה תועלת לעזור :

(יג) חָרַשׁ עֵצִים נָטָה קָו יְתָאֲרֵהוּ בַּשֶּׁרֶד יַעֲשֵׂהוּ בַּמַּקְצֹעוֹת וּבַמְּחוּגָה יְתָאֲרֵהוּ וַיַּעֲשֵׂהוּ כְּתַבְנִית אִישׁ כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת: נַגָּר אָעִין נָפַיִ בְּחוּטָא מָסַר לֵיהּ בְּמַשְׁקוּלְתָּא מְגַזֵּי לֵיהּ בְּאִזְמַלַיָּא וּבִנְצוּרִין מְאַחֵד לֵיהּ וְעָבֵד לֵיהּ כְּדְמוּת גְּבַר כְּתוּשְׁבְּחַת אִתְתָא לְמִתַּב בְּבֵיתָא:

רש"י **חרש עצים** . ואם בא לעשותו של עץ וחרש עצים הוא כך דרכו : **נטה קו** . כדרך הנגרים ועל פי הקו יתארהו בשרד מיישר אותו במסור שקורין דאלאור"א בלע"ז . יתארהו . ייפהו : **יעשהו במקצועות** . ומחליקו ברהיטני ואיזמל , מקצועות ת"י אזמליא : **ובמחוגה יתארהו** . לשון ותאר הגבול (יהושע טו) אם בא לעשו' בו ציורים עגולים מסבב אותו במחוגה קונפ"ש בלע"ז : **כתפארת אדם** . כמין איש :

כתובים - משלי - פרק כא

(ל) אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְהוָה: לֵית חָכְמְתָא וְלֵית בְּיוּנָא וְלֵית עֵצְתָא הֵיךְ דֶּאֱלָהָא:

רש"י **אין חכמה וגו'** . אין כל חכם ונבון חשוב לנגד ה' כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב :

(לא) סוּס מוּכָן לְיוֹם מִלְחָמָה וְלַיהוָה הַתְּשׁוּעָה: סוּסְיָא מְתַקֵּן לְיוֹמָא דְקְרָבָא וְלֵאלָהָא הוּא פּוּרְקָנָא: **כב** (א) נִבְחָר שֵׁם מֵעֹשֶׁר רָב מִכֶּסֶף וּמִזָּהָב חֵן טוֹב: שְׁמָא טָבָא אִתְבְּחַר מִן עוּתָרָא סַגִּיעָא וּמִכַּסְפָּא וּמִן דַּהֲבָא שַׁפִּיר חִסְדָּא:

רש"י **נבחר שם מעשר רב** . שם טוב : **מכסף ומזהב** . נבחר חן טוב :

(ב) עָשִׁיר וָרָשׁ נִפְגָּשׁוּ עֹשֵׂה כֻלָּם יְהוָה: עַתִּירָא וּמִסְכְּנָא פָּגְעָן חַד בְּחַד וְתַרְוֵיהוֹן אֱלָהָא בָּרָא אִינּוּן:

רש"י **עושה כולם ה'** . כשעני אומר לעשיר פרנסני והוא עונה קשות עושה כולם ה' הקב"ה עושה אותם חדשים לזה עני ולזה עשיר :

(ג) עָרוּם רָאָה רָעָה (ויסתר) וְנִסְתָּר וּפְתָיִים עָבְרוּ וְנֶעֱנָשׁוּ: עָרִימָא חֲזֵי בִישְׁתָּא וּמִטְשֵׁי וְשַׁבְרֵי עָבְדִין וְחַסְרִין אִנּוּן:

רש"י **ערום ראה רעה** . עונש של עבירה ונסתר ולא עבר עבירה :

(ד) עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת יְהוָה עֹשֶׁר וְכָבוֹד וְחַיִּים: עֶקְבָּא דְעַנְוָתָנוּתָא דְחַלְתָּא דַיְיָ עוּתְרָא וְיִקָרָא וְחַיֵּי:

רש"י **עקב ענוה** . בשביל הענוה יראת ה' באה , ד"א ענוה עיקר והיראה טפילה ועקב לה מדרס לרגליה :

משנה בבא בתרא פרק ד

א. הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת, לֹא מָכַר הַיָּצִיעַ וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא פְתוּחָה לְתוֹכוֹ, וְלֹא אֶת הַחֶדֶר שֶׁלִּפְנִים מִמֶּנּוּ, וְלֹא אֶת הַגַּג בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲקֶה גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם יֵשׁ לוֹ צוּרַת פֶּתַח, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, אֵינוֹ מָכוּר:

ברטנורה (א) **המוכר את הבית**. היציע. כמין חדר שעושין סביבות כותלי הבית מבחוץ. כמו שהיה במקדש דכתי' (מלכים א ו) והיציע התחתונה. ויש שעושין אות' בעובי הכותל. ואף על פי שפתוח לבית ותשמישו בתוכו. אפילו הכי אינו מכור. והוא דהוי ד"א. אבל אי לא הוי ד"א לא חשיב. ונמכר עם הבית: **ולא את החדר שלפנים**. מן הבית. ואף על פי שהוא פתוח לבית ודריסתו עליו בזמן שיש לו מעקה גבוה עשר'. חשוב בפני עצמו ולא בטל לגבי בית: **ר' יהודה אומר וכו'**. ואין הלכה כר"י:

ב. לֹא אֶת הַבּוֹר, וְלֹא אֶת הַדּוּת, אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לוֹ עָמְקָא וְרוּמָא. וְצָרִיךְ לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינוֹ צָרִיךְ לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ. וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא, בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ חוּץ מֵאֵלּוּ, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ. מָכָרָן לְאַחֵר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, צָרִיךְ לִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ:

ברטנורה (ב) **בור**. חפירה בקרקע: **דות**. בנין אבנים ע"ג קרקע עשוי כעין בור: **אע"פ שכתב לו עומקא ורומא**. לא קנה בור ודות הואיל ותשמישן חלוק מן הבית. שאין עשויין אלא לשאוב מים. עד שיכתוב לו מארעית תהומא עד רום רקיעא: **וצריך**. המוכר: **ליקח לו דרך**. מן הלוקח לילך לבור ודות. דמוכר בעין יפה הוא מוכר. ולא שייר לעצמו כלום: **וחכ"א אינו צריך**. דסברי מוכר בעין רעה הוא מוכר. וכשמכר הבית שייר לעצמו דרך שילך לבור ודות: **בזמן שא"ל חוץ מאלו**. חוץ מבור ודות. דתנאי שלא לצורך הוא. ולאטפויי דרך קאתי מכרן לאחר. מכר הבור ודות לאחר. ושייר הבית לעצמו: ר' עקיבא אומר אין הלוקח צריך ליקח ממנו דרך. דמוכר בעין יפה מוכר. וכשמכר לו הבור והדות. דרך נמי מכר לו. והל' כר' עקיבא:

ג. הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת, מָכַר אֶת הַדֶּלֶת, אֲבָל לֹא אֶת הַמַּפְתֵּחַ. מָכַר אֶת הַמַּכְתֶּשֶׁת הַקְּבוּעָה, אֲבָל לֹא אֶת הַמִּטַּלְטֶלֶת. מָכַר אֶת הָאַצְטְרוֹבָל, אֲבָל לֹא אֶת הַקֶּלֶת, וְלֹא אֶת הַתַּנּוּר, (וְלֹא אֶת הַכִּירַיִם). (מָכַר תַּנּוּר, מָכַר כִּירַיִם). בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ, הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ, הֲרֵי כֻלָּן מְכוּרִין:

ברטנורה (ג) **המוכר את הבית**. סתם: **מכר את הדלת**. שכל תשמישי הבית בקרקע: **האיצטרובל**. עגול של עץ שעליו מעמידים הרחים וקבוע הוא: **הקלת**. אפרכסת שעושים סביב לרחים לקבל הקמח הנטחן שלא יפול לארץ ומטלטל הוא: **ולא את התנור ולא את הכירים**. דמטלטלים הם. ואית ספרי' דגרסי מכר תנור מכר כירים ומירי בקבועים ומחוברים בקרקע: **הרי כולם מכורים**. כל הני תשמישי דביתא אבל שאר

מאני תשמישתיה אינם מכורים. אפילו אמר וכל מה שבתוכה לא רבה אלא תשמישים המיוחדים לבית כגון מפתח וקלת וכיוצא בהן:

ד. הַמּוֹכֵר אֶת הֶחָצֵר, מָכַר בָּתִּים, בּוֹרוֹת, שִׂיחִין, וּמְעָרוֹת, אֲבָל לֹא אֶת הַמִּטַּלְטְלִין. בְּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ, הֵיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ, הֲרֵי כֻּלָּן מְכוּרִין. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, לֹא מָכַר אֶת הַמֶּרְחָץ וְלֹא אֶת בֵּית הַבַּד שֶׁבְּתוֹכָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, הַמּוֹכֵר אֶת הֶחָצֵר, לֹא מָכַר אֶלָּא אֲוִירָהּ שֶׁל חָצֵר:

ברטנורה (ד) **מכר את הבתים**. הפתוחים לחצר: **ובורות שיחים ומערות**. שבתוך הבתים ואף על גב דהמוכר בית לא מכר בור שיח ומערה. לגבי חצר מיהא בטלים הן: **בין כך ובין כך**. אפילו אמר כל מה שבתוכה לא מכר את המרחץ וכו' דאינן בכלל חצר: **ר' אלייעזר אומר וכו'**. ואין הלכה כר"א:

ה. הַמּוֹכֵר אֶת בֵּית הַבַּד, מָכַר אֶת הַיָּם וְאֶת הַמַּמָּל וְאֶת הַבְּתוּלוֹת, אֲבָל לֹא מָכַר אֶת הָעֲכִירִין וְאֶת הַגַּלְגַּל וְאֶת הַקּוֹרָה. בְּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ, הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ, הֲרֵי כֻּלָּן מְכוּרִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, הַמּוֹכֵר בֵּית הַבַּד, מָכַר אֶת הַקּוֹרָה:

ברטנורה (ה) **מכר את הים**. האבן שנותנים בתוכה הזיתים בשעת טחינתן: **הממל**. הרכב העליונה שבה מפרכי' הזיתים: **הבתולות**. כלונסו' של ארז שמעמידין בהם קורות בית הבד: **עכירין**. נסרים כבדים שנותנים על האמתחות ששמים בהם הזיתים הכתושים כדי לכבשן: **הגלגל**. שמגלגל האבן ומכביד על הזיתים הכתושים להוציא שמנן:

ו. הַמּוֹכֵר אֶת הַמֶּרְחָץ, לֹא מָכַר אֶת הַנְּסָרִים וְאֶת הַסַּפְסָלִים וְאֶת הַוִּילָאוֹת. בְּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ, הוּא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ, הֲרֵי כֻּלָּן מְכוּרִין. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, לֹא מָכַר אֶת הַמְּגוּרוֹת שֶׁל מַיִם וְלֹא אֶת הָאוֹצָרוֹת שֶׁל עֲצִים:

ברטנורה (ו) **הנסרים**. לוחות שמשימין עליהם הבגדים: **הספסלים**. שיושבים עליהם. ויש גורסין ספסלים שנותנים בהם מים לרחוץ: **וילאות**. מסך כנגד הפתח. פירוש אחר אלונטית שמסתפגין בה. ויש אומרים סינר שמכסין בו הערוה כשיושבין במרחץ: **מגורו' של מים**. בריכות השופכות מים למרחץ: **אוצרות של עצים**. שמחממין בו המרחץ:

ז. הַמּוֹכֵר אֶת הָעִיר, מָכַר בָּתִּים, בּוֹרוֹת, שִׂיחִין, וּמְעָרוֹת, מֶרְחֲצָאוֹת וְשׁוֹבָכוֹת, בֵּית הַבַּדִּין וּבֵית הַשָּׁלְחִין, אֲבָל לֹא אֶת הַמִּטַּלְטְלִין. וּבִזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ, הֵיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ, אֲפִלּוּ הָיוּ בָהּ בְּהֵמָה וַעֲבָדִים, הֲרֵי כֻּלָּן מְכוּרִין. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הַמּוֹכֵר אֶת הָעִיר, מָכַר אֶת הַסַּנְטֵר:

ברטנורה (ז) **מכר בתים**. וכל שכן חצרות שהן עיקר העיר: **בית השלחין**. גנות ופרדסין השייכין לעיר: **אבל לא המטלטלין**. מאני תשמישת' כגון מפתח. וקלת. וכיוצא בהן. וכל

שכן שלא מכר חטי ושערי: **הרי כולן מכורי**'. אפילו עבדים ובהמות דמטלטלי דניידי נינהו. וכ"ש חטי ושערי דהוו מטלטלי דלא ניידי: **הסנטר**. העבד הממונה לשמור העיר ואין הלכה כרשב"ג:

ח. הַמּוֹכֵר אֶת הַשָּׂדֶה, מָכַר אֶת הָאֲבָנִים שֶׁהֵם לְצָרְכָּהּ, וְאֶת הַקָּנִים שֶׁבַּכֶּרֶם שֶׁהֵם לְצָרְכּוֹ, וְאֶת הַתְּבוּאָה שֶׁהִיא מְחֻבֶּרֶת לַקַּרְקַע, וְאֶת מְחִצַת הַקָּנִים שֶׁהִיא פְּחוּתָה מִבֵּית רֹבַע, וְאֶת הַשּׁוֹמֶרָה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה בַּטִּיט, וְאֶת הֶחָרוּב שֶׁאֵינוֹ מֻרְכָּב, וְאֶת בְּתוּלַת הַשִּׁקְמָה:

ברטנורה (ח) **האבנים**. שהם לצרכה לעשות גדר: **ואת הקנים**. שקושרים בהם הגפנים: **ואת מחיצת הקנים**. קנים הרבה גדלים בקלח אחד כשהיא פחותה מבית רובע אז היא בטלה לגבי השדה: **שומרה**. סוכת שומרים המחוברת לקרקע בטיט: **את החרוב**. בבחרותו שעדיין לא הורכב דכשמזקין מתגבר ומרכיבין אותו ויש לו שם בפני עצמו ולא בטיל לגבי שדה: **ואת בתולת השקמה**. בבחרותה קודם שחתכו ענפיה דכשמזקין קוצצים הענפים וגדלין הרבה במקומן וקרוי סדן שקמה:

ט. אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת הָאֲבָנִים שֶׁאֵינָן לְצָרְכָּהּ, וְלֹא אֶת הַקָּנִים שֶׁבַּכֶּרֶם שֶׁאֵינָן לְצָרְכּוֹ, וְלֹא אֶת הַתְּבוּאָה שֶׁהִיא תְלוּשָׁה מִן הַקַּרְקַע. בְּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ, הִיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ, הֲרֵי כֻּלָּן מְכוּרִין. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, לֹא מָכַר לֹא אֶת מְחִצַת הַקָּנִים שֶׁהִיא בֵּית רֹבַע, וְלֹא אֶת הַשּׁוֹמֶרָה שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה בַּטִּיט וְלֹא אֶת הֶחָרוּב הַמֻּרְכָּב, וְלֹא אֶת סַדַּן הַשִּׁקְמָה, וְלֹא אֶת הַבּוֹר, וְלֹא אֶת הַגַּת, וְלֹא אֶת הַשּׁוֹבָךְ, בֵּין חֲרֵבִין בֵּין יְשׁוּבִין. וְצָרִיךְ לִקַּח לוֹ דָּרֶךְ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינוֹ צָרִיךְ. וּמוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָא, בְּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ חוּץ מֵאֵלּוּ, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לִקַּח לוֹ דָּרֶךְ. מְכָרָן לְאַחֵר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ לִקַּח לוֹ דָּרֶךְ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, צָרִיךְ לִקַּח לוֹ דָּרֶךְ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמוֹכֵר. אֲבָל בְּנוֹתֵן מַתָּנָה, נוֹתֵן אֶת כֻּלָּם. הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ, זְכוּ בַשָּׂדֶה, זָכוּ בְּכֻלָּם. הַמַּחֲזִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר, הֶחֱזִיק בַּשָּׂדֶה, הֶחֱזִיק בְּכֻלָּם. הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה, הִקְדִּישׁ אֶת כֻּלָּם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה, לֹא הִקְדִּישׁ אֶלָּא אֶת הֶחָרוּב הַמֻּרְכָּב וְאֶת סַדַּן הַשִּׁקְמָה:

ברטנורה (ט) **לא מכר את מחית הקנים וכו**'. שכל אלה חשובים כשדה בפני עצמן: **לא מכר את הבור**. אף על פי שמכר לו השד' אין לו מכורין: וצריך המוכר ליקח לו דרך מן הלוקח. לבוא לבור ולגת דמוכר בעין יפה מוכר כדפרישנא לעיל: **נותן את כולן**. ואפילו למאן דאמר מוכר בעין רעה מוכר. וצריך הלוקח ליקח לו דרך היכא דמכר לו אחד מכל אלו. ושייר השד' לעצמו. דוקא במוכר אמרינן הכי. משום דהוי ליה ללוקח לאתנויי ולפרושי. וכיון דלא אתני איהו הוא דאפסיד. אבל גבי נותן שמקבל המתנה מתבייש לומר לנותן פרש לי מה שאתה נותן לי. לא אמרינן מדלא פירש איהו הוא דאפסיד. אלא

אמרי' בעין יפה נתן וא"צ מקבל המתנה ליקח לו דרך. וכן נמי כל הני דאמרינן לעיל לא מכר לפי שאינן בכלל שדה ואפילו הני דאינן בכלל כל מה שבתוכ' כגון חרוב וסדן השקמה ובור וגת. אם נתן השדה מתנה נתן את כולן. משום דבעין יפה יותר מדאי הוא נותן: **זכו בשדה זכו בכולן**. אפילו בור וגת ושובך שבשדה. מפני שכל אחד זוכה בשלו ומסתלק מחברו מכל וכל: **החזיק בכולם**. ואף על גב דחרוב ושקמה לא בטילי לגבי שדה. הוו כשתי שדות ואין מיצר ביניהן דאם החזיק באחת מהן קנה חברתה: **הקדיש את כולן**. דמקדיש בעין יפה מקדיש: **לא הקדיש אלא את החרוב**. מכל הנך דאמרי' במתניתין גבי מכר לא מכר גבי הקדש נמי לא הקדיש. דדעת מקדיש כדעת מוכר. לבד מחרוב המורכב. וסדן השקמה. דאף על גב דבמכר לא מכר. בהקדש קדשי. וטעמא הואיל ומשדה הקדש קא ינקי:

גמרא בבא בתרא דף נ"ז ע"ב

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי בַּנָּאָה, בַּכֹּל שׁוּתָּפִין מְעַכְּבִין זֶה אֶת זֶה חוּץ מִן הַכְּבִיסָה שֶׁאֵין דַּרְכָּן שֶׁל בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִתְבַּזּוֹת עַל הַכְּבִיסָה. (ישעי' ל"ג) וְעוֹצֶם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע, אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא זֶה שֶׁאֵין מִסְתַּכֵּל בַּנָּשִׁים בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדוֹת עַל הַכְּבִיסָה. הֵיכִי דָּמֵי, אִי דְּאִבָּא דַּרְכָּא אַחֲרִיתִי רָשָׁע הוּא, אִי דְּלֵיכָּא דַּרְכָּא אַחֲרִיתִי אָנוּס הוּא. לְעוֹלָם דְּלֵיכָּא דַּרְכָּא אַחֲרִיתִי, וַאֲפִילּוּ הָכִי מִבָּעֵי לֵיהּ לְמֵינַס נַפְשֵׁיהּ. בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי יוֹחָנָן מֵרַבִּי בַּנָּאָה, חָלוּק שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים כֵּיצַד, כָּל שֶׁאֵין בְּשָׁרוֹ נִרְאֶה מִתַּחְתָּיו. טַלִּית שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים כֵּיצַד, כָּל שֶׁאֵין חֲלוּקוֹ נִרְאֶה מִתַּחְתָּיו טָפַח. שֻׁלְחָן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים כֵּיצַד, שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי גְּדִיל וּשְׁלִישׁ גַּלְאֵי וְעָלָיו קְעָרוֹת וְיָרָק וְטַבַּעְתּוֹ מִבַּחוּץ. וְהַתַּנְיָא טַבַּעְתּוֹ מִבִּפְנִים, לָא קַשְׁיָא הָא דְּאִיכָּא יָנוּקָא הָא דְּלֵיכָּא יָנוּקָא. וְאִי בָּעֵית אֵימָא, הָא וְהָא דְּלֵיכָּא יָנוּקָא, וְלָא קַשְׁיָא הָא דְּאִיכָּא שַׁמָּעָא הָא דְּלֵיכָּא שַׁמָּעָא. וְאִי בָּעֵית אֵימָא הָא וְהָא דְּאִיכָּא שַׁמָּעָא, וְלָא קַשְׁיָא הָא בִּימָמָא הָא בְּלֵילְיָא. וְשֶׁל עַם הָאָרֶץ דּוֹמֶה לִמְדוֹרָה וּקְדֵרוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתָהּ, מִטָּה שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים כֵּיצַד, כָּל שֶׁאֵין תַּחְתֶּיהָ אֶלָּא סַנְדָּלִין בִּימוֹת הַחַמָּה וּמַנְעָלִין בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים. וְשֶׁל עַם הָאָרֶץ דּוֹמֶה לְאוֹצָר בָּלוּס:

רש"י **חוץ מן הכביסה**. שיעשה בחצר אף שלא רצו חבריו: **להתבזות**. שצריכין לעמוד שם יחפות: **שאינו מסתכל**. כשהוא הולך על שפת הנהר: **אי דאיכא דרכא אחריני**. ואזיל בהך רשע הוא ואע"פ שעוצם עיניו שהי' לו להרחיק מן העבירה: **אנוס הוא**. אם מסתכל דרך הליכתו ואנוס רחמנא פטריה ולמה מזקיקו הכתוב להעצים עיניו: **למינס נפשיה**. להטות עיניו לצד אחר: **כל שאין בשרו וכו'**. שהוא ארוך: **שני שלישי**. רחב השלחן מכוסה במפה מצד האוכלין לקנח את פיהן ולתת עליה את הפת ושליש החיצון

מגולה להניח עליהן קערות וכוסות: **וטבעתו**. של שלחן שהיו רגילין לעשות בשפתו לתלותו בו יהיה מבחוץ ולא בפנים מצד האוכלין: **הא דאיכא ינוקא**. שאוכל עם אביו צריך לקבוע הטבעת מצד חוץ פן יצחוק הינוקא עם הטבעת וינענע השלחן: **הא דאיכא שמעא**. שמש יעשה הטבעת מבפנים פן יכשל בו השמש: **ביממא**. יהיה מבחוץ שיוכל השמש ליזהר ביום: **למדורה**. שמוקפת קדרות והאש באמצע אף כאן המפה והלחם באמצע והקערות סביב: **כל שאין תחתיה וכו'**. דאלו אוכלין אף שהן מחופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהן: **סנדלין בימות החמה**. שמניחים שם עד ימות הגשמים שיצטרך להם: **לאוצר בלוס**. בסמ"ך כלומר הכל מעורב בה:

זוהר ויקרא דף כ"ג ע"א

פָּתַח רִבִּי יוֹסֵי וְאָמַר (איוב ל"ה) וְלֹא אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עוֹשָׂי נוֹתֵן זְמִירוֹת בַּלָּיְלָה. תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְאִתְעַר רוּחַ צָפוֹן וְאִתְפְּלַג לֵילְיָא הָא אוּקְמוּהָ דְּשַׁלְהוֹבָא חַד נָפִיק וּבָטַשׁ תְּחוֹת גַּדְפּוֹי דְתַרְנְגוֹלָא וְאַקִּישׁ גַּדְפּוֹי וְקָארֵי וְהַהוּא שַׁלְהוֹבָא בְּזִמְנָא דְמָטֵי גַּבֵּיהּ וְאִתְעַר לְקָבְלֵיהּ אִסְתְּכֵי בֵּיהּ וְאִזְדַּעְזַע וְקָארֵי וְאִסְתְּכֵי וְאַשְׁגַּח בְּגִין יְקָרָא דְמָארֵיהּ לְמֶעְבַּד רְעוּתֵיהּ וְקָארֵי לוֹן לִבְנֵי נָשָׁא וְעַל דָּא אִקְרֵי שָׂכְוִי אַשְׁגְּחָא. וְאִקְרֵי גֶּבֶר בְּגִין דְּאִתְעַר בְּשַׁלְהוֹבָא דִּגְבוּרָה בְּסִטְרָא דִּגְבוּרָה קָא אַתְיָיא לְאַתְעָרָא בְּעָלְמָא כְּדֵין אִינּוּן בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא קַיְימִין וְיַהֲבִין גְּבוּרָה וְחֵילָא לְכֶנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּכְדֵין אִקְרֵי רִנָּה דְּאוֹרַיְיתָא וְעַל דָּא יְרִית דָּוִד מַלְכוּתָא הוּא וּבְנוֹי לְעָלְמִין וּלְדָרֵי דָרִין. וְכַד תַּרְנְגוֹלָא קָארֵי וּבְנֵי נָשָׁא נַיְימֵי בְּעַרְסַיְיהוּ וְלָא מִתְעָרֵי תַּרְנְגוֹלָא קָארֵי לְבָתַר וְאָמַר מַה דְּאָמַר וְהָא אוּקְמוּהָ. לְבָתַר בָּטַשׁ בְּגַדְפּוֹי וְאָמַר וַוי לִפְלַנְיָיא נָזִיף דְּמָארֵיהּ שַׁבְקָא דְמָארֵיהּ דִּלָּא אַתְעַר רוּחֵיהּ וְלָא אַשְׁגַּח לִיקָרָא דְמָארֵיהּ כַּד נָהִיר יְמָמָא כָּרוֹזָא קָרֵי עֲלֵיהּ וְאָמַר וְלֹא אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עוֹשָׂי נֹתֵן זְמִירוֹת בַּלָּיְלָה לְסַיְיעָא לֵיהּ בְּאִינּוּן תּוּשְׁבְּחָן וּלְמֶהֱוֵי כֹּלָּא בְּסִיּוּעָא חָדָא. עוֹשָׂי. עוֹשָׂנִי מִבָּעֵי לֵיהּ. מָהוּ עוֹשָׂי אֶלָּא בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נָשׁ קָם בְּפַלְגוּת לֵילְיָא וְאִשְׁתְּדַל בְּרִנָּה דְּאוֹרַיְיתָא דְּרִנָּה דְּאוֹרַיְיתָא לָא אִתְקְרֵי אֶלָּא בְּלֵילְיָא. וְכַד אִיהוּ אִשְׁתְּכַח בְּאוֹרַיְיתָא. כַּד נָהִיר יְמָמָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְתַקְּנֵי לֵיהּ בֵּין עִלָּאִין וְתַתָּאִין. רִבִּי יְהוּדָה אָמַר אֲנָא שְׁמַעְנָא דְּאָמַר רִבִּי אַבָּא הָאי קְרָא אַיֵּה אֱלוֹהַּ עוֹשָׂי עוֹשֶׂה לִי מִבָּעֵי לֵיהּ מַהוּ עוֹשָׂי אֶלָּא כְּמָה דְּאָמְרַת בְּשַׁעְתָּא דְּאִיהוּ קָם בְּפַלְגוּת לֵילְיָא וְאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא כַּד נָהַר יְמָמָא אַתְעַר אַבְרָהָם בְּהַהוּא חוּטָא דִּילֵיהּ דִּכְתִיב בֵּיהּ (בראשית י"ד) אִם מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל וּגוֹמֵר וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְתַקְּנֵי לֵיהּ וְעַבְדֵי לֵיהּ בְּכָל יוֹמָא בְּרִיָּה חֲדָשָׁה הֲדָא הוּא דִּכְתִיב אֱלוֹהַּ עוֹשָׂי וְהָא אוּקְמוּהָ א"ל ו"ה. א"ל דָּא אַבְרָהָם דִּכְתִיב (בֵּיהּ) הָאֵל הַגָּדוֹל. ו' דָּא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. ה' דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְדָא הוּא אֱלוֹהַּ. וְאִינּוּן עַבְדִין לֵיהּ

לְבַר נַשׁ וּמְתַקְנִין לֵיהּ בְּכָל יוֹמָא וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב עוֹשֵׂי כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים קמ"ט) יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וַדַּאי כַּךְ הוּא וְכֹלָּא חָד מִלָּה:

תרגום הזוהר פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, וְלֹא אָמַר אֵיזֶה אֱלוֹהַּ עוֹשֵׂי נוֹתֵן זְמִירוֹת בַּלָּיְלָה. בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְעוֹרֵר רוּחַ צָפוֹן וְנֶחֱלָק הַלַּיְלָה, הֲרֵי הֶעֱמַדְנוּ, שֶׁשַּׁלְהֶבֶת אַחַת יוֹצֵאת וּמַכָּה תַּחַת כְּנָפָיו שֶׁל הַתַּרְנְגוֹל, וְהוּא דּוֹפֵק בִּכְנָפָיו וְקוֹרֵא. וְשַׁלְהֶבֶת הַהִיא כְּשֶׁמַּגַּעַת אֵלָיו וּמִתְעוֹרֶרֶת כְּנֶגְדּוֹ, מַבִּיט בָּהּ וּמִזְדַּעְזֵעַ וְקוֹרֵא, שֶׁמַּבִּיט וּמִסְתַּכֵּל בְּשִׂכְיל כְּבוֹד אֲדוֹנָיו, לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וְקוֹרֵא לִבְנֵי אָדָם. וְעַל כֵּן נִקְרָא שֶׂכְוִי, שֶׁהוּא לְשׂוֹן הַבָּטָה. וְנִקְרָא גֶּבֶר, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּשַׁלְהֶבֶת הַגְּבוּרָה, וּבְצַד הַגְּבוּרָה בָּא לְעוֹרֵר בָּעוֹלָם. אֵז אֵלּוּ בְּנֵי הָאֱמוּנָה עוֹמְדִים, וְנוֹתְנִים גְּבוּרָה וְכֹחַ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְזֶה נִקְרָא רִנָּה שֶׁל הַתּוֹרָה. וְעַל זֶה, שֶׁקֶם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, זָכָה דָּוִד בַּמַּלְכוּת, הוּא וּבָנָיו לְעוֹלָמִים וּלְדוֹרֵי דּוֹרוֹת. וּכְשֶׁהַתַּרְנְגוֹל קוֹרֵא, וּבְנֵי אָדָם יְשֵׁנִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם וְאֵינָם מִתְעוֹרְרִים, קוֹרֵא הַתַּרְנְגוֹל אַחַר כָּךְ וְאָמַר מַה שֶּׁאָמַר, וּכְבָר הֶעֱמַדְנוּ, וְאַחַר כָּךְ מַכֶּה בִּכְנָפָיו וְאוֹמֵר, אוֹי לִפְלוֹנִי, מִגּוּדָּךְ מֵאֲדוֹנוֹ, עָזוּב מֵאֲדוֹנוֹ, שֶׁלֹּא נִתְעוֹרֵר רוּחוֹ, וְלֹא הִבִּיט לְכָבוֹד הַמֶּלֶךְ. כְּשֶׁהָאִיר הַיּוֹם, כָּרוֹז קוֹרֵא עָלָיו וְאוֹמֵר, וְלֹא אָמַר אֵיזֶה אֱלוֹהַּ עוֹשֵׂי נוֹתֵן זְמִירוֹת בַּלָּיְלָה, כְּדֵי לַעֲזֹר אוֹתוֹ בְּאֵלּוּ הַתִּשְׁבָּחוֹת, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל בְּעֶזְרָה אַחַת, שׁוֹאֵל. עוֹשֵׂי, עוֹשֵׂנִי הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר, מַהוּ עוֹשֵׂי. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם קָם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, וְעוֹסֵק בְּרִנָּה שֶׁל תּוֹרָה, כִּי רִנָּה שֶׁל תּוֹרָה אֵינָהּ נִקְרֵאת אֶלָּא בַּלַּיְלָה, כְּשֶׁהוּא נִמְצָא בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה. כְּשֶׁהָאִיר הַיּוֹם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְתַקְּנִים אוֹתוֹ בְּחוּט אֶחָד שֶׁל חֶסֶד, שֶׁנִּצָּל מִכֹּל, וּלְהָאִיר אוֹתוֹ בֵּין הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר אֲנִי שָׁמַעְתִּי, שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא מִקְּרָא הַזֶּה, שֶׁאוֹמֵר, אֵיזֶה אֱלוֹהַּ עוֹשֵׂי, עוֹשֶׂה לִי הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר, מַהוּ עוֹשֵׂי. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהוּא קָם בַּחֲצוֹת לַיְלָה וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, כְּשֶׁהָאִיר הַיּוֹם מִתְעוֹרֵר אַבְרָהָם בְּחוּט שֶׁל חֶסֶד שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ, אִם מֵחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל וְגוֹ'. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְתַקְּנִים אוֹתוֹ וְעוֹשִׂים אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם בְּרִיָּה חֲדָשָׁה. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר אֱלוֹהַּ עוֹשֵׂי. וַהֲרֵי הֶעֱמַדְנוּהוּ אֲשֶׁר אֱלוֹהַּ, הוּא אוֹתִיּוֹת א"ל ו"ה, אֵל, זֶה אַבְרָהָם שֶׁכָּתוּב בּוֹ, הָאֵל הַגָּדוֹל. ו', זֶהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, ה', זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְזֶה הוּא אֱלוֹהַּ. וְהֵם עוֹשִׂים אֶת הָאָדָם וּמְתַקְּנִים אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם, וְעַל כֵּן כָּתוּב, עוֹשֵׂי, כְּמוֹ יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו. שֶׁסּוֹבֵב עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ הוּא. וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

הלכה פסוקה

הר" ה' מעשה הקרבנות פ"א

א. הַשְּׁלָמִים בָּאִים מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים וּמִן הַבָּקָר מִזְּכָרִים וּמִנְּקֵבוֹת מִן הַגְּדוֹלִים וּמִן הַקְּטַנִּים וְאֵין הָעוֹף בָּא שְׁלָמִים. הַקְּטַנִּים הֵם מִבֶּן שְׁמוֹנַת יָמִים עַד שָׁנָה תְּמִימָה מִיּוֹם לְיוֹם. אִם נִתְעַבְּרָה שָׁנָה נִתְעַבְּרָה לוֹ וְהַגְּדוֹלִים בַּבָּקָר עַד שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים שְׁלֵימוֹת מִיּוֹם לְיוֹם וּבַצֹּאן עַד שְׁתֵּי שָׁנִים שְׁלֵימוֹת מִיּוֹם לְיוֹם יוֹתֵר עַל זֶה הֲרֵי הוּא זָקֵן וְאֵין מַקְרִיבִין אוֹתוֹ:

ב. אַף עַל פִּי שֶׁכָּל הַקְּרָבָנוֹת כְּשֵׁרִין מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלְאָה אֵין מַקְרִיבִין לְכַתְּחִלָּה אֶלָּא מִיּוֹם שִׁלּשִׁים וְהָלְאָה חוּץ מִן הַבְּכוֹר וּמִן הַפֶּסַח וּמִן הַמַּעֲשֵׂר שֶׁאִם רָצָה לְהַקְרִיבָן בַּשְּׁמִינִי לְכַתְּחִלָּה מַקְרִיב:

מוסר

משערי קדושה ח"ב ש"ד

הֶחָנֵף הוּא מִן אַרְבַּע כִּתּוֹת שֶׁאֵינָן מְקַבְּלוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה לְפִי שֶׁמְּזַלְזֵל בִּכְבוֹד הַמָּקוֹם בְּהַחֲנִיפוֹ אֶת הָרָשָׁע וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי כ"ד) אוֹמֵר לָרָשָׁע צַדִּיק אַתָּה יִקְּבוּהוּ עַמִּים יִזְעָמוּהוּ לְאֻמִּים. וַאֲפִלּוּ שֶׁמַּחֲנִיף לְמִי שֶׁאֵינוֹ רָשָׁע הֲרֵי הוּא כְּמִתְיַיֵּרא וּבוֹטֵחַ בָּאָדָם וּכְתִיב (ירמי' י"ז) אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּאָדָם וּכְתִיב (איוב י"ג) לֹא לְפָנָיו חָנֵף יָבֹא וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּעוֹבָדָא דְּיַנַּאי הַמֶּלֶךְ שֶׁהֶחֱנִיפוּ לוֹ הַסַּנְהֶדְרִין בְּדָבָר מוּעָט שֶׁלֹּא הֶעֱמִידוּהוּ בְּשַׁעַת הַדִּין וּבָא גַּבְרִיאֵל וַחֲבָטָן בְּקַרְקַע וּמֵתוּ. גַּם כְּשֶׁהֶחְנִיפוּ לְאַגְרִיפַּס הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה צַדִּיק נִתְחַיְּבוּ שׁוֹנְאֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּלָיָה. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שְׁלֹשָׁה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹנְאָן הַמְדַבֵּר אֶחָד בְּפֶה וְאֶחָד בְּלֵב. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲנוּפָה נוֹפֵל בְּגֵהִינָם שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' ה') הוֹי הָאוֹמְרִים לַטּוֹב רָע וְגוֹ' לָכֵן כְּאֵכוֹל קַשׁ לְשׁוֹן אֵשׁ וְגוֹ'. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כָּל עֵדָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֲנוּפָה מְאוּסָה כְּנִדָּה שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ט"ו) כִּי עֲדַת חָנֵף גַּלְמוּד. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאֵין תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ נִקְרָא תּוֹעֵבָה. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲנוּפָה מֵבִיא אַף לְעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר (שם ל"ו) וְחַנְפֵי לֵב יָשִׂימוּ אַף וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁתְּפִלָּתוֹ נִמְאֶסֶת וְכוּ':

ויקרא יום חמישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(ה) וְאִם מִנְחָה עַל הַמַּחֲבַת קָרְבָּנֶךָ סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן מַצָּה תִהְיֶה: וְאִם מִנְחָתְא עַל מַסְרֵיתָא קוּרְבָּנָךְ סוּלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַׁח פַּטִּיר תְּהֵי:

רש"י ואם מנחה על המחבת. שאמר הרי עלי מנחת מחבת. וכלי הוא שהיה במקדש, שאופין בו מנחה על האור בשמן, והכלי אינו עמוק אלא צף, ומעשה המנחה שבתוכו

קשין, שמתוך שהיא צפה, האור שורף את השמן. וכלן טעונות שלש מתנות שמן, יציקה, ובלילה, ומתן שמן בכלי קודם עשיתן: סלת בלולה בשמן. מלמד שבוללן בעודן סלת:

(ו) פָּתוֹת אֹתָהּ פְּתִים וְיָצַקְתָּ עָלֶיהָ שָׁמֶן מִנְחָה הִוא: בְּצַע יָתָהּ בֵּיצוּעִין וּתְרִיק עָלָהּ מִשְׁחָא מִנְחָתָא הִיא:

רש"י פתות אתה פתים. לרבות כל המנחות, הנאפות קודם קמיצה, לפתיתה: ויצקת עליה שמן מנחה הוא. לרבות כל המנחות ליציקה. יכול אף מנחת מאפה תנור כן, תלמוד לומר עליה, אוציא את החלות ולא אוציא את הרקיקין, תלמוד לומר היא:

(ז) **שלישי** וְאִם מִנְחַת מַרְחֶשֶׁת קָרְבָּנֶךָ סֹלֶת בַּשֶּׁמֶן תֵּעָשֶׂה: וְאִם מִנְחָתָא דְרַדְתָּא קוּרְבָּנָךְ סוּלְתָא בְּמְשַׁח תִּתְעֲבֵד:

רש"י מרחשת. כלי הוא שהיה במקדש עמוק, ומתוך שהיא עמוקה שמנה צבור ואין האור שורפו, לפיכך מעשה מנחה העשויין לתוכה רוחשין. כל דבר רך על ידי משקה נראה כרוחש ומנענע:

(ח) וְהֵבֵאתָ אֶת הַמִּנְחָה אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מֵאֵלֶּה לַיהוָה וְהִקְרִיבָהּ אֶל הַכֹּהֵן וְהִגִּישָׁהּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ:

וְתַיְתֵי יַת מִנְחָתָא דִּי יִתְעֲבֵיד מֵאִלֵּין קֳדָם יְיָ וְיִקָּרְבִינַהּ לְוָת כָּהֲנָא וְיִקָּרְבִינַהּ לְמַדְבְּחָא:

רש"י אשר יעשה מאלה. מאחד מן המינים הללו: והקריבה. בעליה אל הכהן: והגישה. הכהן: אל המזבח. מגישה לקרן דרומית מערבית של מזבח:

(ט) וְהֵרִים הַכֹּהֵן מִן הַמִּנְחָה אֶת אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וְיַפְרֵישׁ כָּהֲנָא מִן מִנְחָתָא יָת אַדְכָּרְתָּהּ וְיסַק לְמַדְבְּחָא קוּרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ:

רש"י את אזכרתה. היא הקומץ:

נביאים - ישעיה - פרק מד

(יד) לִכְרֹת לוֹ אֲרָזִים וַיִּקַּח תִּרְזָה וְאַלּוֹן וַיְאַמֵּץ לוֹ בַּעֲצֵי יָעַר נָטַע אֹרֶן וְגֶשֶׁם יְגַדֵּל: לְמִיקַּץ לֵיהּ אַרְזִין וּנְסִיב תְּרַזוּנְסִיב תְּרַז וּבְלוּט וּמַתְקִיף לֵיהּ בְּאִעֵי חוּרְשָׁא נְצָב אוּרְנָא וּמִטְרָא יְרַבֵּי:

רש"י **תרזה ואלון** . מיני אילני סרק : **ויאמץ לו בעצי יער** . עושה לו חיזוקי' בין לחיזוק בין לנוי במיני עצי' המשונים זה מזה במראיהן : **נטע אורן** . כשמוצא ייחור ונטע הראוי לכך נוטעו לכך והגשם מגדלו : **אורן** . ל' נטע יונק פרנצו"ן בלע"ז :

(טו) וְהָיָה לְאָדָם לְבָע�ֵר וַיִּקַּח מֵהֶם וַיָּח�all אַף יַשִּׁיק וְאָפָה לֶחֶם אַף יִפְעַל אֵל וַיִּשְׁתָּחוּ עָשָׂהוּ פֶּסֶל וַיִּסְגֹּד לָמוֹ: וְהַוִי לֶאֱנָשָׁא לְאַדְלָקָא וּנְסִיב מִנְּהוֹן וּשְׂחֵין אַף אָזָא וְאָפָא לְחֵם אַף עַבְדִּיהּ דַּחֲלָא וּסְגִיד אַתְכֵּיהּ צַלְמָא וּבָעָא מִנֵּיהּ:

רש"י **והיה לאדם לבער** . והיה אותו עץ מקצתו לצרכי אדם לבער : **ויקח** . מן העצים ויחם גופו לנגדם : **אף ישיק** . מהם תנור ואופה לחם : **אף יפעל אל** . מן הנותר :

(טז) חֶצְיוֹ שָׂרַף בְּמוֹ אֵשׁ עַל חֶצְיוֹ בָּשָׂר יֹאכַל יִצְלֶה צָלִי וְיִשְׂבַּע אַף יָחֹם וְיֹאמַר הֶאָח חַמּוֹתִי רָאִיתִי אוּר: פַּלְגֵּיהּ אוֹקִיד בְּנוּרָא עַל פַּלְגֵּיהּ בִּסְרָא אָכִיל טְוֵה טָוֵי וּשְׂבַע אַף שְׂחִין וַאֲמַר אַח שְׂחִינִית חֲזֵיתִי נוּר: (יז) וּשְׁאֵרִיתוֹ לְאֵל עָשָׂה לְפִסְלוֹ (יסגוד) יִסְגֹּד לוֹ וְיִשְׁתַּחוּ וְיִתְפַּלֵּל אֵלָיו וְיֹאמַר הַצִּילֵנִי כִּי אֵלִי אָתָּה: וּשְׁאָרֵיהּ לְדַחֲלָא עֲבַד לְצַלְמָא סָגִיד לֵיהּ וְאִשְׁתַּעְבֵּד לֵיהּ וּבְעָא מִינֵיהּ וַאֲמַר שֵׁזְבְנִי אֲרֵי דַּחֲלְתִּי אָתְּ: (יח) לֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ כִּי טָח מֵרְאוֹת עֵינֵיהֶם מֵהַשְׂכִּיל לִבֹּתָם: לָא יְדָעִין וְלָא מְסְתַּכְּלִין אֲרֵי מְטַמְטְמָן מִלְּמֶחֱזֵי עֵינֵיהוֹן מִלְּאִסְתַּכָּלָא בְּלִבְּהוֹן:

כתובים - משלי - פרק כב

(ה) צִנִּים פַּחִים בְּדֶרֶךְ עִקֵּשׁ שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם: נְשִׁבָּא בְּאָרְחָא עָקִימְתָּא וּמַן דְּנַטַר נַפְשֵׁיהּ יִרְחַק מִנְּהוֹן:

רש"י **צנים פחים** . כמו (במדבר לג) לצנינים בצדיכם ובאו עליך הוצן (יחזקאל כ"ג) ל' גדודים ולסטים , צנים פחים הם טמונים בדרכי המעקש דרכיו כלומר יסורים מוכני' לו : **שומר נפשו ירחק מהם** . שמיישר מעשיו ינצל מהם :

(ו) חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה: אַדְרְכָא לְטַלְיָא לְקֻבֵּל אוֹרְחֵיהּ דְּלָא כַד נְסִיב נְסָטֵי מִנֵּיהּ:

רש"י **חנוך לנער** . לפי מה שתלמד לנער ותחנכהו בדברים אם לטוב אם לרע : גם כי יזקין לא יסור ממנה :

(ז) עָשִׁיר בָּרָשִׁים יִמְשׁוֹל וְעֶבֶד לֹוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה: עַתִּירָא בְּמִסְכְּנֵי נְשַׁתַּלַּט וְעַבְדָּא יוֹזִיף לְגַבְרָא מוֹזְפָנָא:

רש"י **עשיר ברשים ימשול** . עם הארץ צריך לתלמיד חכם לעולם :

(ח) זוֹרֵעַ עַוְלָה (יקצור) יִקְצָר אָוֶן וְשֵׁבֶט עֶבְרָתוֹ יִכְלֶה: דְּזָרֵיעַ עַוְלָא נָחֲצַד עָאֲתָא וְשִׁבְטָא דְּחֶרְיָנֵיהּ נְגֻמּוֹר:

רש"י **זורע עולה** . יקצר און . לפי זריעתו קצירתו לפי פעולתו יהיה קבלת משכורתו . ושבט עברתו יכלה . קנה השבולת שלו כלה והולך לו , יש אומרים (סא"א) שבט חמתו שרודה בני אדם כלה והולך לו לפי שמפסיד את יכולתו :

(ט) טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ כִּי נָתַן מִלַּחְמוֹ לַדָּל: מַן דְּטָבָא הוּא עַיְנֵיהּ הוּא נִתְבָּרַךְ מְטוּל דְּיָהֵיב מַן לַחְמֵיהּ לְמִסְכֵּינָא:

משנה מנחות פרק י

א. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, הָעֹמֶר הָיָה בָא בַשַּׁבָּת מִשְּׁלֹשׁ סְאִין, וּבַחֹל מֵחֳמֵשׁ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֶחָד בַּשַּׁבָּת וְאֶחָד בַּחֹל, מִשְּׁלֹשׁ הָיָה בָא. רַבִּי חֲנִינָא סְגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר, בַּשַּׁבָּת הָיָה נִקְצָר בְּיָחִיד וּבְמַגָּל אַחַת וּבְקֻפָּה אֶחָת. וּבַחֹל, בִּשְׁלֹשָׁה וּבְשָׁלֹשׁ קֻפּוֹת וּבְשָׁלֹשׁ מַגָּלוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֶחָד בַּשַּׁבָּת וְאֶחָד בַּחֹל, בִּשְׁלֹשָׁה וּבְשָׁלֹשׁ קֻפּוֹת וּבְשָׁלֹשׁ מַגָּלוֹת:

ברטנורה (א) רבי ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת. כשחל ששה עשר בניסן להיות בשבת, העומר דוחה את השבת, שכל קרבן שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה. והיה העומר בא משלש סאין שהיו קוצרין שלש סאין שעורין ומניפין אותן בנפה עד שמעמידין אותן על עשרון אחד מובחר: **ובחול**. אם חל ששה עשר בניסן להיות בחול, היו קוצרין אותו חמש סאין, דסבר ר' ישמעאל, עשרון מובחר בלא טרחא שאינה מנפה אותו כל כך אתי מחמש, בטרחא כשמנפה אותו הרבה אתי משלש. בחול מייתינן מחמש, שכך משובח הדבר יותר שמניפין מכל סאה מעט אותו סולת דק היוצא ראשון שהוא מובחר, ומוציאין מחמש סאין עשרון. בשבת מביא שלש, מוטב שירבה במלאכה אחת שרוקד שלש סאים פעמים הרבה, ואל ירבה במלאכות הרבה שיקצור ויברור ויטחון וירקד שתי סאין יותר. ויאן הלכה כר' ישמעאל: בשלשה בני אדם ובשלש קופות ובשלש מגלות. תפרסם הדבר שקצירת העומר במוצאי חמשה עשר בניסן, מפני הצדוקים שהיו אומרים שאין העומר בא אלא באחד בשבת:

ב. מִצְוַת הָעֹמֶר לָבוֹא מִן הַקָּרוֹב. לֹא בַכֹּר הַקָּרוֹב לִירוּשָׁלַיִם, מְבִיאִים אוֹתוֹ מִכָּל מָקוֹם. מַעֲשֶׂה שֶׁבָּא מִגַּגּוֹת צְרִיפִין, וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם מִבְּקִעַת עֵין סוֹכֵר:

ברטנורה (ב) **מצות העומר לבוא מן הקרוב**. ממקום שקרוב לירושלים, לפי שאין מעבירין על המצות הלכך כשיוצא מירושלים לבקש עומר, אותה תבואה שמוצא ראשונה נוטלה: **לא ביכר**. לא בשל כל צרכה: מעשה שבא מגגות צריפין ועין סוכר. רחוקים מירושלים הרבה, מפני שהחריבו הגייסות כל תבואות שסביבות ירושלים:

ג. כֵּיצַד הָיוּ עוֹשִׂים. שְׁלוּחֵי בֵית דִּין יוֹצְאִים מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ כְּרֵיכוֹת בַּמְּחֻבָּר לַקַּרְקַע, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נוֹחַ לְקְצוֹר. וְכָל הָעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת לְשָׁם, מִתְכַּנְּסוֹת לְשָׁם, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נִקְצָר בְּעֶסֶק גָּדוֹל. כֵּיוָן שֶׁחָשְׁכָה, אוֹמֵר לָהֶם, בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, אוֹמְרִים הֵין. בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, אוֹמְרִים הֵין. מַגָּל זוֹ, אוֹמְרִים הֵין. מַגָּל זוֹ, אוֹמְרִים הֵין. קֻפָּה זוֹ, אוֹמְרִים הֵין. קֻפָּה זוֹ, אוֹמְרִים הֵין. בַּשַּׁבָּת אוֹמֵר לָהֶם, שַׁבָּת זוֹ, אוֹמְרִים הֵין. שַׁבָּת זוֹ, אוֹמְרִים הֵין. אֶקְצוֹר, וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ קְצוֹר. אֶקְצוֹר, וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ קְצוֹר. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר, וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ הֵין, הֵין, הֵין. וְכָל כָּךְ לָמָּה, מִפְּנֵי הַבַּיְתוֹסִים, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, אֵין קְצִירַת הָעֹמֶר בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב:

ברטנורה (ג) **כריכות**. כורכים וקושרים ראשי שבלים מלוא אגרוף: **מתכנסות לשם**. למוצאי יום טוב כשקוצרים אותו: **כדי שהיא נקצר בעסק גדול**. בקול המולה גדולה, שיכירו הצדוקים שבמוצאי יום טוב קוצרים אותו. דאינהו לא מודו בהאי כדלקמן: **אמר להן**. הקוצר לבני העיירות העומדים עליו, בא השמש, ואמרו לו הין: **מגל זו**. כלומר,

אקצור התבואה במגל זו: **קופה זו**. אכניס התבואה לתוך קופה זו: **שבת זו**. אקצור בשבת זו, ואמרו לו הין: **שלש פעמים**. שואל להן כל דבר ודבר: **וכל כך**. שהיה שואל, למה: מפני הצדוקים וביתוסים שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום טוב. אלא במוצאי שבת, דכתיב (ויקרא כג) וספרתם לכם ממחרת השבת, ממחרת שבת בראשית משמע, ומסורת בידינו מאבותינו דהאי ממחרת השבת היינו ממחרת יום טוב ראשון של פסח בין שחל בחול בין בשבת. וכן מצינו בספר יהושע (ה, יא) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלי, והרי נאמר בתורה (שם) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם יום הזה, ומאחר שתלה התר החדש במחרת הפסח (ה), הדבר ברור שמחרת הפסח הוא המתיר את החדש ובו קוצרים העומר בין שחל יום טוב ראשון של פסח בחול בין שחל להיות בשבת. ולפיכך הקוצרים מגביהין קולם כדי שישמעו הביתוסים ולהוציא מלבן. וקוצרים העומר בלילה ולא ביום, דכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם וגו' שבע שבתות תמימות תהיינה, ואי אפשר להיות תמימות אלא אם כן מתחיל למנות מתחלת הלילה, שהרי הלילה תחלת היום הוא, והרי הוא אומר (דברים טז) מהחל חרמש בקמה תחל לספור, אלמא הקצירה בלילה היא בשעה שמתחיל למנות:

ד. קְצָרוּהוּ וּנְתָנוּהוּ בְּקֻפּוֹת, הֱבִיאוּהוּ לְעֲזָרָה, הָיוּ מְהַבְהֲבִין אוֹתוֹ בָּאוּר, כְּדֵי לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוַת קָלִי, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, בְּקָנִים וּבְקָלִיחוֹת חוֹבְטִים אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְמַעֵךְ. נְתָנוּהוּ לָאֲבוּב, וְאֲבוּב הָיָה מְנֻקָּב, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא הָאוּר שׁוֹלֵט בְּכֻלּוֹ. שִׁטְּחוּהוּ בָּעֲזָרָה, וְהָרוּחַ מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ. נְתָנוּהוּ בָּרֵחַיִם שֶׁל גְּרוֹסוֹת, וְהוֹצִיאוּ מִמֶּנּוּ עִשָּׂרוֹן שֶׁהוּא מְנָפָּה מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה נְפָה, וְהַשְּׁאָר נִפְדֶּה וְנֶאֱכָל לְכָל אָדָם, וְחַיָּב בַּחַלָּה, וּפָטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת. רַבִּי עֲקִיבָא מְחַיֵּב בַּחַלָּה וּבַמַּעֲשְׂרוֹת. בָּא לוֹ לְעִשָּׂרוֹן, וְנָתַן שַׁמְנוֹ וּלְבוֹנָתוֹ, יָצַק, וּבָלַל, הֵנִיף, וְהִגִּישׁ, וְקָמַץ, וְהִקְטִיר, וְהַשְּׁאָר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים:

ברטנורה (ד) **מהבהבין אותו באור**. בעודו בשבלין, כדי לקיים בו מצות קלי כדכתיב (ויק' ב) אביב קלוי באש. ובמנחת העומר מיירי קרא: **וחכמים אומרים**. תחלה חובטים. ולא כדרך תבואה יבשה שחובטים אותו במקל, אלא בקנים לחים ובקליחות בקלח של כרוב, כדי שלא יתמעך, ואחר כך מקיימין בו מצות קלי: **נתנוהו לאבוב**. דסבירא להו לרבנן שאם מהבהבים אותו באור ממש אין נקרא קלי, שאין נקרא קלי אלא על ידי דבר אחר דהיינו על ידי כלי, שנותנים אותו באבוב והוא כלי של נחושת מנוקב שמוכרי קליות קולין בו. והלכה כחכמים: **ברחים של גרוסות**. שאין טוחנות דק אלא עבה. שאם יטחנו יפה יעברו הסובין של קליפה בנפה עם הסולת. וגרוסות לשון גריסין של פול, ועל שם כן נקראת גרש כרמל: **וחייב בחלה**. דחיוב חלה היינו גלגול העיסה, וגלגול עיסה זהו

ביד הדיוט היא לאחר שנפדה: **ופטור מן המעשרות**. דמירוחו ביד הקדש הוא, ומירוח בקדש פוטר מן המעשרות: **ר' עקיבא מחייב**. האי קמח הנותר מעשרון של עומר: **בחלה ובמעשרות**. לפי שלא נתנו מעות הקדש אלא בצריך להם לעשרון לבד, אבל (האחר) [השאר] לא קדש, הלכך לאו מירוח הקדש הוא, דהא לא קדוש. ואין הלכה כר' עקיבא: **בא לו לעשרון**. נותן תחלה שמנו ולבונתו קודם נתינת הסולת: **יצק ובלל**. לאחת נתינת הסולת, כדרך כל המנחות שנותן שמן בכלי תחלה ואחר כך נותן סולת וחוזר ויוצק עליה שמן ובולל: **הניף והגיש**. דמנחת העומר טעונה הנפה והגשה. כדאמרינן בפרק כל המנחות:

ה. מִשֶּׁקָּרַב הָעֹמֶר, יוֹצְאִין וּמוֹצְאִין שׁוּק יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהוּא מָלֵא קֶמַח וְקָלִי שֶׁלֹּא בִרְצוֹן חֲכָמִים, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בִּרְצוֹן חֲכָמִים הָיוּ עוֹשִׂים. מִשֶּׁקָּרַב הָעֹמֶר, הֻתַּר הֶחָדָשׁ מִיָּד, וְהָרְחוֹקִים מֻתָּרִים מֵחֲצוֹת הַיּוֹם וּלְהַלָּן. מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁיְּהֵא יוֹם הֶנֶף כֻּלּוֹ אָסוּר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲלֹא מִן הַתּוֹרָה הוּא אָסוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג), עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה. מִפְּנֵי מָה הָרְחוֹקִים מֻתָּרִים מֵחֲצוֹת הַיּוֹם וּלְהַלָּן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן יוֹדְעִין שֶׁאֵין בֵּית דִּין מִתְעַצְּלִין בּוֹ:

ברטנורה (ה) **שלא ברצון חכמים**. דגזרו שמא יאכל מן החדש כשקוצר קודם שיקריבו העומר. וזה שכבר הוא קמח, ודאי נקצר קודם העומר: **ר' יהודה אומר ברצון חכמים**. דלא גזרו שמא יאכל כשקוצר. והלכה כר' יהודה: **והרחוקים**. שאינן יודעים אם עדיין קרב העומר: **מותרים מחצות היום ולהלן**. כדקתני טעמא לקמן: **שיהא יום הנף**. יום ששה עשר בניסן שבו מניפין את העומר: **כולו אסור**. לאכול בו חדש: **אמר ר' יהודה**. לתנא דמתניתין, וכי ר' יוחנן התקין, והלא מן התורה אסור בזמן שאין בית המקדש קיים, דתרי קראי כתיבי, כתוב אחד אומר עד עצם היום הזה, דמשמע דעצמו של יום כולו אסור דעד ועד בכלל, וכתוב אחד אומר (ויקרא כג) עד הביאכם את קרבן אלהיכם, דמשמע דלאחר קרבן העומר מותר, הא כיצד, כאן בזמן שבית המקדש קיים, כאן בזמן שאין בית המקדש קיים, אלמא בזמן שאין בית המקדש קיים שאין העומר קרב הוי יום הנף כולו אסור מן התורה. ומשני בגמרא, דהא דתנן התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור, לא תימא התקין, אלא דרש והתקין, כלומר שדרש מקראות הללו ברבים והודיעם שכך הדין שיום הנף כולו אסור מן התורה משחרב בית המקדש. ואית דמפרשי בגמרא, שאין החדש אסור מן התורה ביום ששה עשר בזמן שאין מקדש אלא עד שיאיר פני המזרח שחרית ביום ששה עשר, דכתיב עד עצם היום הזה, ולא עד בכלל, והתקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כלו אסור, משום מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו

אשתקד מי לא הוה אכלינן משהאיר המזרח, השתא נמי ניכול, והן אינן יודעים, דבזמן המקדש אסור לאכול חדש עד שיקריב העומר, דכתיב עד הביאכם את קרבן אלהיכם, והכי מפרשינן לה בפרק לולב הגזול:

ו. הָעֹמֶר הָיָה מַתִּיר בַּמְּדִינָה, וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם בַּמִּקְדָּשׁ. אֵין מְבִיאִין מְנָחוֹת וּבְכוּרִים וּמְנַחַת בְּהֵמָה קֹדֶם לָעֹמֶר. וְאִם הֵבִיא, פָּסוּל. קֹדֶם לִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, לֹא יָבִיא. וְאִם הֵבִיא, כָּשֵׁר:

ברטנורה (ו) **העומר היה מתיר במדינה**. לאכול החדש בכל המקומות: **ושתי הלחם במקדש**. שקודם שתי הלחם אין מביאין מנחה מתבואה חדשה, דכתיב בשתי הלחם (במדבר כח) מנחה חדשה, שתהא חדשה לכל המנחות ומנחת בהמה. מנחת נסכים של בהמה: **ואם הביא**. קודם לעומר: **פסול**. שלא הותר החדש מכללו אפילו אצל ההדיוט: אבל קודם שתי הלחם לא יביא ואם הביא כשר. שכבר הותר מכללו אצל ההדיוט:

ז. הַחִטִּים וְהַשְּׂעוֹרִים וְהַכֻּסְמִין וְשִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וְהַשִּׁיפוֹן, חַיָּבִין בַּחַלָּה, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, וַאֲסוּרִים בֶּחָדָשׁ מִלִּפְנֵי הַפֶּסַח, וּמִלִּקְצוֹר מִלִּפְנֵי הָעֹמֶר. וְאִם הִשְׁרִישׁוּ קֹדֶם לָעֹמֶר, הָעֹמֶר מַתִּירָן. וְאִם לָאו, אֲסוּרִים עַד שֶׁיָּבוֹא עֹמֶר הַבָּא:

ברטנורה (ז) **ומצטרפין זה עם זה**. להשלים שיעור העיסה החייבת בחלה, ולא שיצטרפו כולן יחד, דמין בשאינו מינו אין מצטרף, אלא החטין מצטרפין עם הכוסמין בלבד מפני שהן מינן, והשעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החטים ואע"ג דכוסמין מין חטין הן, לאו מין חטין דוקא, אלא מין שעורים ואף מין חטים, ומצטרפים עם החטים והשעורים. ומיהו בירושלמי משמע דאם נלושו יחד מצטרפין אפילו מין בשאינו מינו. אבל אם לא נלושו יחד אלא שאחר כך היו נושכות העיסות זו בזו, מין במינו מצטרפין, שלא במינו אין מצטרפין: **ואסורים בחדש**. כדכתיב (ויקרא כג) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, וגמרינן לחם לחם מפסח, מה להלן מחמשת המינים, אף כאן מחמשת המינים: **ומלקצור לפני הפסח**. שאסור לקצור מאחד מחמשת המינים קודם קצירת העומר, דכתיב בעומר (שם) ראשית קצירכם, שתהא תחלה לכל הנקצרים, ואתיא ראשית ראשית מחלה, כתיב התם (במדבר טו) ראשית עריסותיכם, וכתיב הכא ראשית קצירכם, מה להלן מחמשת המינים, אף כאן מחמשת המינים: **ואם השרישו**. אחד מחמשת המינים הללו קודם קצירת העומר: **העומר מתירן**. ומותר לקצרן אחר קצירת העומר, דכתיב (שמות כג) אשר תזרע בשדה, משעה שנזרע ונשרש בשדה ואם לאו. שלא השרישו אלא לאחר קצירת העומר: **אסורים עד שיבוא העומר הבא**. של שנה הבאה:

ח. קוֹצְרִים בֵּית הַשִּׁלְחִים שֶׁבָּעֲמָקִים, אֲבָל לֹא גּוֹדְשִׁין. אַנְשֵׁי יְרֵיחוֹ קוֹצְרִין בְּרְצוֹן חֲכָמִים, וְגוֹדְשִׁין שֶׁלֹּא בִרְצוֹן חֲכָמִים, וְלֹא מִחוּ בְיָדָם חֲכָמִים. קוֹצֵר לַשַּׁחַת, וּמַאֲכִיל לַבְּהֵמָה. אָמַר

רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתַי, בְּזְמַן שֶׁהִתְחִיל עַד שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אַף יְקְצוֹר וְיַאֲכִיל אַף מְשֶׁהֵבִיאָה שְׁלִישׁ:

ברטנורה (ח) **קוצרים בית השלחים שבעמקים**. שתבואתן רעה ואין מביאין עומר משם. ותניא, כתוב אחד אומר (ויקרא כג) וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר, דמשמע דיכול לקצור קודם הבאת העומר, וכתוב אחד אומר ראשית קצירכם, דמשמע שתהא ראשית לכל הקצירות, הא כיצד, ממקום שאתה יכול להביא העומר אי אתה קוצר קודם לעומר, ממקום שאי אתה מביא כגון בית השלחים ובית העמקים שאין מביאין עומר מהן לפי שהן רעות, אתה קוצר מהן קודם לעומר: **אבל לא גודשין**. לעשותן גדיש, דכמה שאפשר לשנויי משנינן: **אנשי יריחו**. בית השלחין הוו להו: **קוצר לשחת**. מותר לקצור לשחת קודם לעומר ומאכיל לבהמתו: **אימתי בזמן שהתחיל**. לקצרה לצורך בהמתו עד שלא הביאה שליש אחרון של גמר בישולה, קוצר אף לאחר שהביאה שליש: ר' שמעון אומר אף יקצור ויאכיל. יתחיל לקצור ומאכיל לבהמתו משהביאה שליש. דכל לשחת לאו קציר הוא. והלכה כר' יהודה שבא לפרש דבריו של תנא קמא:

ט. קוֹצְרִין מִפְּנֵי הַנִּטְיעוֹת, מִפְּנֵי בֵית הָאָבֵל, מִפְּנֵי (בטוב) בֵּית הַמִּדְרָשׁ. לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָן כְּרִיכוֹת, אֲבָל מַנִּיחָן צְבָתִים. מִצְוַת הָעֹמֶר לְבוֹא מִן הַקָּמָה. לֹא מָצָא, יָבִיא מִן הָעֲמָרִים. מִצְוַתוֹ לְבוֹא מִן הַלַּח. לֹא מָצָא, יָבִיא מִן הַיָּבֵשׁ. מִצְוָתוֹ לִקְצוֹר בַּלַּיְלָה. נִקְצַר בַּיּוֹם, כָּשֵׁר. וְדוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת:

ברטנורה (**ט**) **קוצרים**. קודם לעומר: **מפני הנטיעות**. שלא יפסידו. לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר, כדאמרינן בפרק כל הקרבנות, אין מביאין לא משדה בית השלחים ולא משדה אילן, ולעיל אמרינן ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר. פירוש אחר, מפני הנטיעות משום כלאים לפי שפעמים אדם זורע תבואה ואין שם נטיעות, ולאחר זמן עולות שם נטיעות ביניהן מאליהן, וצריך לקצור הזרעים משום כלאים: **ומפני בית האבל**. שאין להם מקום פנוי לישב לברך ברכת רחבה שאומרים בבית האבל: **ומפני בית המדרש**. שאין מקום לתלמידים לישב. וטעמא דכל הני משום דקציר מצוה נינהו, והכתוב אומר ראשית קצירכם, שיהיה העומר ראשית לקצירכם של רשות, ולא ראשית לקציר של מצוה: **כריכות**. אלומות קשורות: **צבתים**. אגודות בלא קישור. פירוש אחר, כריכות אלומות גדולות, צבתים אגודות קטנות: **מן הקמה**. שיהא נקצר לשמו: **לא מצא**. שכבר נקצר הכל: **מן הלח**. דכתיב כרמל רך ומל: **לקצור בלילה**. כדילפינן בריש פרקין מדכתיב (דברים טז) מהחל חרמש בקמה תחל לספור, משעה שאתה מונה אתה קוצר, והספירה צריכה להיות בלילה דכתיב (ויקרא כג) שבע שבתות תמימות:

גמרא מנחות דף צ"ט ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן עֶשְׂרָה שׁוּלְחָנוֹת עָשָׂה שְׁלֹמֹה וְלֹא הָיוּ מְסַדְּרִים אֶלָּא עַל שֶׁל משֶׁה. שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א' ז') וְאֶת הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב. עֶשֶׂר מְנוֹרוֹת עָשָׂה שְׁלֹמֹה וְלֹא הָיוּ מַדְלִיקִין אֶלָּא בְּשֶׁל משֶׁה שֶׁנֶּאֱמַר (דה"ב י"ג) אֶת מְנוֹרַת הַזָּהָב וְנֵרוֹתֶיהָ לְבָע�ֵר בָּעֶרֶב. רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ אוֹמֵר עַל כֻּלָּם הָיוּ מְסַדְּרִין, שֶׁנֶּאֱמַר (דה"ב ד') וְאֶת הַשֻּׁלְחָנוֹת וַעֲלֵיהֶן לֶחֶם הַפָּנִים, וּבְכֻלָּן הָיוּ מַדְלִיקִין שֶׁנֶּאֱמַר (שם) אֶת הַמְּנוֹרוֹת וְנֵרוֹתֵיהֶם לְבַעֲרָם כַּמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר. רִבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא הָיוּ מְסַדְּרִין אֶלָּא עַל שֶׁל משֶׁה, אֶלָּא מַה אֲנִי מְקַיֵּים וְאֶת הַשּׁוּלְחָנוֹת אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב, אֶלָּא שְׁלֹשָׁה שׁוּלְחָנוֹת שָׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, שְׁנַיִם שָׁהָיוּ בָּאוּלָם מִבִּפְנִים לְפֶתַח הַבַּיִת אֶחָד שֶׁל כֶּסֶף וְאֶחָד שֶׁל זָהָב, עַל שֶׁל כֶּסֶף נוֹתֵן לֶחֶם הַפָּנִים בִּכְנִיסָתוֹ וְעַל שֶׁל זָהָב בִּיצִיאָתוֹ, שֶׁמַּעֲלִין בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין, וְאֶחָד שֶׁל זָהָב בִּפְנִים שֶׁעָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים תָּמִיד. וּמְנָא לָן דְּאֵין מוֹרִידִין, אָמַר רִבִּי מוֹרִידִין, אָמַר רִבִּי דְּאָמַר קְרָא (שמות מ') וַיָּקֶם משֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת אֲדָנָיו וַיָּשֶׂם אֶת קְרָשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת בְּרִיחָיו וַיָּקֶם אֶת עַמּוּדָיו. וּמְנָא לָן דְּמַעֲלִין, אָמַר רִבִּי אַחָא בַּר יַעֲקֹב דְּאָמַר קְרָא (במדבר י"ז) אֵת מַחְתּוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשׁוֹתָם וְעָשׂוּ אוֹתָם רִקּוּעֵי פַחִים צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ כִּי הִקְרִיבוּם לִפְנֵי ה' וַיִּקְדָּשׁוּ וְיִהְיוּ לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. בַּתְּחִלָּה תַּשְׁמִישֵׁי מִזְבֵּחַ וְעַכְשָׁיו גּוּפוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ. אֲשֶׁר שִׂבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בְּאָרוֹן, תְּנֵי רַב יוֹסֵף מְלַמֵּד שֶׁהַלּוּחוֹת וְשִׁבְרֵי לוּחוֹת מֻנָּחִין בָּאָרוֹן מִכָּאן לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁשָּׁכַח תַּלְמוּדוֹ מֻחֲמֶת אוֹנְסוֹ שֶׁאֵין נוֹהֲגִין בּוֹ מִנְהַג בְּזָיוֹן:

רש"י **ואת השלחן**. לשון יחיד על כולן היו מסדרין פעמים בזה ופעמים בזה: **ב' שהיו באולם מבפנים**. אצל פתח ההיכל אחת של כסף ואחת של זהב והאי דקרי הכא כסף ובמתניתין שיש משום דשיש לבן ככסף: **בכניסתו**. כשמגיעין לפתח מניחין אותו עליו ועומדין לפוש: **ועל של זהב ביציאתו**. ושם היה מונח עד שיקטירו הבזיכין כדקתני במתניתין: **שמעלין בקדש**. כגון בכניסתו מניחין על של כסף וכשמגיע להיכל מסדר על של משה מצופה זהב הרי עלייה: **ולא מורידין**. לכך ביציאתו מניחן על של זהב: **ויקם משה את המשכן וגו'**. מדרישא וסיפא דקרא בלשון הקמה דאפילו בצחות הלשון לא הורד ש"מ אין מורידין. אי נמי מדלא סייעוהו אחיו הכהנים בהקמת משכן העמודים והאדנים ש"מ אין מורידין לפיכך לא נתעסקו בו אחרים: **אשר שברת ושמתם בארון**. שישים השברים בארון:

זוהר ויקרא דף כ"ג ע"ב

רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא. הוֹדַע אֵלָיו מִסְטָרָא דְמָאן אוֹ יָדַע (נ"א נוֹדַע) חַטָּאתוֹ מִבָּעֵי לֵיהּ מָהוּ הוֹדַע אֵלָיו אֶלָּא קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא פָּקִיד לְכֹנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְאוֹדָעָא לֵיהּ לְבַר נָשׁ הַהוּא חוֹבָה דְהוּא חָב וּבְמָה מוֹדָעָא לֵיהּ בְּדִינָהָא כְּמָה דְאַתְּ אָמַר

(איוב כ') יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמְמָה לוֹ הוֹדַע אֵלָיו כְּמָאן דְּפָקִיד לְאַחֲרָא. דְּתָנֵינָן בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נָשׁ חָב קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְלָא אַשְׁגַּח בַּחֲטָאֵיהּ לְאַהַדְּרָא בְּתִיּוּבְתָּא קָמֵי מָארֵיהּ וְאַשְׁדֵּי לֵיהּ בָּתַר כְּתֵפֵיהּ נִשְׁמָתֵיהּ מַמָּשׁ סַלְקַת וְאִסְתְּהִידַת קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. כְּדֵין פָּקִיד מַלְכָּא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְאָמַר אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא אוֹשִׁיט דִּינָא עֲלֵיהּ וְאוֹדַע לֵיהּ חוֹבֵיהּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (יחזקאל ט"ז) הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַיִם אֶת תּוֹעֲבוֹתֶיהָ. בָּתַר דְּמָטֵי עֲלֵיהּ דִּינָא כְּדֵין אַתְעַר רוּחֵיהּ לְמְהֲדַר בְּתִיּוּבְתָּא קָמֵי מָארֵיהּ וְאִתְכַּנַּע לְמִקְרַב קָרְבָּנָא דְּהָא מָאן דְּלִבֵּיהּ גָּס בֵּיהּ חָטֵי וְאַנְשֵׁי חַטָּאֵיהּ וְלָא אַשְׁגַּח עֲלֵיהּ וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַמִּין לְקַבְלֵיהּ וּפָקִיד לְאוֹדָעָא לֵיהּ לְהַהוּא חוֹבָא בְּגִין דְּלָא יִתְנַשֵּׁי מִנֵּיהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הָכִי הוּא וְדַאי מְנָלַן דְּהָכִי אַשְׁכַּחְנָא בְּדָוִד דְּכִיוָן דְּעָבַד דְּהוּא עוֹבָדָא דְּבַת שֶׁבַע לָא אַשְׁגַּח בֵּיהּ אָמַר לֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַתְּ אַנְשֵׁית לֵיהּ אֲנָא אַדְכַּרְנָא לָךְ. מִיָּד מָה כְתִיב (שמואל ב' י"ב) אַתָּה הָאִישׁ כֹּה אָמַר יְיָ אַתָּה הָאִישׁ דְּלָא דַכָרְתְּ לֵיהּ אַתָּה הָאִישׁ דְּאַנְשֵׁית לֵיהּ וּבְמָה אוֹדַע לֵיהּ בְּדִינָא אוּף הָכָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָאָמַר הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְשַׁפִּיר מִלָּה וְהָכִי הוּא דְּלָא כְתִיב אוֹ נוֹדַע אֵלָיו כְּמָה דִכְתִיב (שמות כ"א) אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נַגָּח הוּא וּמָאן דְּקָאֵים בְּלֵילְיָא לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא אוֹרַיְיתָא קָא מוֹדְעָא לֵיהּ חוֹבֵיהּ וְלָא בְּאוֹרַח דִּינָא אֶלָּא כְּאִימָא דְּאוֹדְעָא לִבְרֵהּ בְּמִלָּה רָכִיךְ וְהוּא לָא אַנְשֵׁי לֵיהּ וְתָב בְּתִיּוּבְתָּא קָמֵי מָארֵיהּ וְאִי תֵּימָא דָּוִד דַּהֲוָה קָם בְּפַלְגוּ לֵילְיָא אֲמַאי אַתְעָרוּ עֲלֵיהּ בְּדִינָא אֶלָּא שְׁנֵי דָּוִד דְּאִיהוּ עָבַר בְּמָה דְּאִתְקְשַׁר וּבְעַיְיא דִינָא וּבְמָה דְּעָבַר אַתְדָּן. הוּא חָטָא לְקֻדְשָׁא דְּמַלְכוּתָא קַדִּישָׁא וּלְגַבֵּי יְרוּשְׁלֵם קַדִּישָׁא וּבְגִין דָּא אִתְתָּרַךְ מִירוּשְׁלֵם וּמַלְכוּתָא אַעְדִּיו מִנֵּיהּ עַד דְּאִתְתַּקַּן כַּדְקָא יֵאוּת (וְאִתְעָנַשׁ). אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַהוּ דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַעְנִישׁ לֵיהּ לְדָוִד עַל יָדָא דְּבָרֵיהּ דִּכְתִיב (שמואל ב' י"ב) הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הָא אוֹקִימְנָא בְּגִין דְּאִי יְקוּם עֲלֵיהּ בַּר נָשׁ אַחֲרָא לָא יְרַחֵם עֲלֵיהּ. אָמַר לֵיהּ וְהָא אַבְשָׁלוֹם בָּעָא לְקַטְלָא לַאֲבוֹי בְּכַמָּה עֵיטִין בִּישִׁין (דְּבַר) עֲלֵיהּ יַתִּיר מִבַּר נַשׁ אַחֲרָא. אָמַר לֵיהּ לָא שְׁמַעְנָא. אָמַר לֵיהּ אֲנָא שְׁמַעְנָא דָּוִד חָטָא בְּבַת שֶׁבַע סְתָם. אָמַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֵיתֵי בְּרָא דְּבַת אֵל נָכָר וְיִנְקוֹם נוּקְמָתָא וּמָאן אִיהוּ דָּא אַבְשָׁלוֹם דִּבְרֵיהּ דִּיפַּת תּוֹאַר הֲוָה מִקְרָבָא. מִכָּאן אוֹלִיפְנָא מָאן דְּנָטִיל אִתְתָּא דָּא בְּקִרְבָּא וְחָמִיד בָּהּ לְסוֹף נָפִיק מִינָהּ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה מָאי טַעְמָא בְּגִין דְּעַד כְּעַן לָא פַסְקָא מִינָהּ זוֹהֲמָא וְהָא אוּקְמוּהָ:

תרגום הזוהר רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ, שׁוֹאֵל, הוֹדַע אֵלָיו, מְצַד מִי, מִי הוֹדִיעוֹ, אוֹ יָדַע חַטָּאתוֹ, הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר, וּמַהוּ הוֹדַע אֵלָיו. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּקַד לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁתּוֹדִיעַ לָאָדָם אֶת הַחֵטְא שֶׁהוּא חָטָא, וּבַמֶּה מוֹדִיעָה לוֹ, הַיְנוּ, עִם הַדִּינִים שֶׁלָּהּ. כְּדִכְתִיב, יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמְמָה לוֹ. הוֹדַע אֵלָיו, פֵּרוּשׁוֹ כְּמִי

שֶׁמְּצַוֶּה לְאַחֵר שֶׁיּוֹדִיעוֹ. שֶׁלְּמַדְנוּ בְּשֶׁעָה שֶׁאָדָם חָטָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ בְּחֶטְאוֹ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַשְׁלִיכוֹ מֵאָחוֹרֵי כְּתֵפָיו, נִשְׁמָתוֹ מַמָּשׁ עוֹלָה וּמֵעִידָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָז מְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר, אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא, דְּהַיְנוּ הוֹשִׁיטִי לוֹ דִּינִים, וְהוֹדִיעִי לוֹ חַטָּאתוֹ. כְּדִכְתִיב, הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַיִם אֶת תּוֹעֲבוֹתֶיהָ. אֲשֶׁר הוֹדַע הוּא לְשׁוֹן צִוּוּי. אַחַר שֶׁהִגִּיעַ עָלָיו הַדִּין, אָז נִתְעוֹרֵר רוּחוֹ לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי אֲדוֹנוֹ, וְנִכְנָע לְהַקְרִיב קָרְבָּן, כִּי מִי שֶׁלִּבּוֹ נָאֶה עָלָיו הוּא חוֹטֵא וְשׁוֹכֵחַ חֶטְאוֹ, וְאֵינוֹ מַבִּיט עָלָיו. וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹכֵן כְּנֶגְדּוֹ, וּמְצַוֶּה לְהוֹדִיעַ חֶטְאוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי כָּךְ הוּא וַדַּאי. וְכֵן מָצָאנוּ בְּדָוִד, כֵּיוָן שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁל בַּת שֶׁבַע. לֹא הִשְׁגִּיחַ בָּזֶה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתָּה שָׂכַחְתָּ אוֹתוֹ, אֲנִי אַזְכִּיר לְךָ. מֵיָד, מַה כָּתוּב, אַתָּה הָאִישׁ כֹּה אָמַר ה'. אַתָּה הָאִישׁ שֶׁלֹּא זָכַרְתָּ הַחֵטְא, אַתָּה הָאִישׁ שֶׁשָּׂכַחְתָּ אוֹתוֹ. וּבַמֶּה הוֹדִיעוֹ. הוּא בַּדִּין. אַף כָּאן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא. וְיָפֶה הַדָּבָר וְכָךְ הוּא, כִּי לֹא כָתוּב, אוֹ נוֹדַע אֵלָיו כְּדִכְתִיב אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נַגָּח הוּא. וּמִי שָׂקַם בַּלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, הַתּוֹרָה מוֹדִיעָה לוֹ חֶטְאוֹ, וְלֹא בְּדֶרֶךְ דִּין, אֶלָּא כָּאֵם הַמּוֹדִיעָה לִבְנָהּ בְּמִלּוֹת רַכּוֹת, וְהוּא אֵינוֹ שׁוֹכֵחַ, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי אֲדוֹנוֹ. וְאִם תֹּאמַר, דָּוִד, שֶׁהָיָה קָם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, לָמָּה נִתְעוֹרְרוּ עָלָיו, לְהַזְכִּיר עֲוֹנוֹ, בַּדִּין. וּמַשִּׁיב, מְשׁוּנֶּה הוּא דָּוִד, כִּי הוּא חָטָא בַּמֶּה שֶׁנִּקְשָׁר, דְּהַיְנוּ בַּמַּלְכוּת, וְצָרִיךְ דִּין, וּבַמֶּה שֶׁחָטָא נִדּוֹן. כִּי הוּא חָטָא כְּנֶגֶד הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, וְלִירוּשָׁלַיִם הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא נֶגֶד הַמַּלְכוּת, וְעַל כֵּן גֹּרֶשׁ מִירוּשָׁלַיִם וְהֻסְרָה הַמַּלְכוּת מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁנִּתְתַּקֵּן, וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, כָּרָאוּי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַהוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱנִישׁ אֶת דָּוִד עַל יְדֵי בְּנוֹ. שֶׁכָּתוּב, הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי הֶעֱמִדְנוּ, שֶׁהוּא מִשּׁוּם, שֶׁאִם יָקוּם עָלָיו אָדָם אַחֵר לֹא יְרַחֵם עָלָיו. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי אַבְשָׁלוֹם רָצָה לַהֲרֹג אֶת אָבִיו בְּכַמָּה עֲצוֹת רָעוֹת עָלָיו, עוֹד יוֹתֵר מֵאָדָם אַחֵר. אָמַר לוֹ לֹא שָׁמַעְתִּי. אָמַר לוֹ אֲנִי שָׁמַעְתִּי. דָּוִד חָטָא בְּבַת שֶׁבַע סְתָם, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יָבֹא בֶּן שֶׁל בַּת אֵל נֵכָר, וְיִנָּקֵם נְקָמָה. וּמִי הוּא. הוּא אַבְשָׁלוֹם, שֶׁהָיָה בֶּן יְפַת תֹּאַר שֶׁנִּשְׁבֵּית בַּמִּלְחָמָה. מִכָּאן לְמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁלּוֹקֵחַ אִשָּׁה זוֹ, בַּמִּלְחָמָה, וְחוֹמֵד אוֹתָהּ, לְסוֹף יוֹצֵא מִמֶּנָּהּ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. מַהוּ הַטַּעַם. הוּא מִשּׁוּם שֶׁעַד עַתָּה עוֹד לֹא נִפְסְקָה מִמֶּנּוּ הַזּוּהֲמָה. וּכְבָר הֶעֱמַדְנוּ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"א

א. שָׁעוֹת מוֹנִין לְקָדָשִׁים וְאִם הוֹסִיפוּ שָׁעָה אַחַת אוֹ פָּחֲתוּ שָׁעָה פְּסוּלִין. כֵּיצַד קָרְבָּן שֶׁמִּצְוָתוֹ לִהְיוֹת בֶּן שָׁנָה אִם הוֹסִיף עַל הַשָּׁנָה שָׁעָה אַחַת נִפְסָל. אֲפִילּוּ הָיָה בֶּן שָׁנָה בְּשָׁעַת

שְׁחִיטָה וְהוֹסִיף עַל הַשָּׁנָה בִּשְׁעַת זְרִיקָה נִפְסַל עַד שֶׁיִּהְיֶה בֶּן שָׁנָה עַד שְׁעַת זְרִיקָה וְכֵן בְּכָל הַזְּבָחִים: **ב**. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר כֶּשֶׂב אוֹ כִּשְׂבָּה אוֹ כְּשָׂבִים הֲרֵי אֵלּוּ בְּנֵי שָׁנָה וְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר אַיִל אוֹ אֵילִים הֵם הַזְּכָרִים בְּנֵי שְׁנָתַיִם. וּמֵאֵימָתַי יִקָּרֵא אַיִל מִשֶּׁיִּכָּנֵס בַּשָּׁנָה שְׁנִיָּיה אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים יוֹם. אֲבָל בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים אֵינוֹ כָּשֵׁר לֹא לַכֶּשֶׂב וְלֹא לָאַיִל וְהוּא הַנִּקְרָא פַּלְגֵּס. וְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ עֵגֶל הֲרֵי זֶה בֶּן שָׁנָה. פַּר בֶּן שְׁתַּיִם. שְׂעִיר עִזִּים (בֶּן שָׁנָה. שָׂעִיר) בֶּן שְׁתַּיִם כָּל שָׁנָה שְׁנִיָּיה הוּא נִקְרָא שָׂעִיר:

מוסר

משערי קדושה ח"ב שער ה'

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲנוּפָה אֲפִלּוּ עֲבֵרִים שֶׁבְּמֵעֵי אִמָּן מְקַלְלִים אוֹתוֹ וְכוּ' וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בַּעֲוֹן חֲנוּפָה בְּנֵי אָדָם נוֹפְלִים בְּיַד אוֹיְבֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' י') בְּגוֹי חָנֵף אֲשַׁלְּחֶנּוּ וְגוֹמֵר. קָשָׁה הַחֲנוּפָה כַּעֲבוֹדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. עֲבוֹדָה זָרָה מִנַּיִן שֶׁנֶּאֱמַר לַעֲשׂוֹת חוֹנֵף וּלְדַבֵּר אֶל ה' תּוֹעָה. גִּלּוּי עֲרָיוֹת מִנַּיִן שֶׁנֶּאֱמַר (ירמי' ג') הֵן יִשַׁלַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְגוֹמֵר הֲלֹא חָנוֹף תֶּחֱנַף הָאָרֶץ וְגוֹמֵר. שְׁפִיכוּת דָּמִים מִנַּיִן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ק"ו) וַתֶּחֱנַף הָאָרֶץ בַּדָּמִים. וּבַעֲוֹן הַחֲנוּפָה הַגְּשָׁמִים נֶעֱצָרִים. וּבַעֲוֹן הַחֲנוּפָה נָדוֹן בְּגֵיהִנֹּם לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' ל"ג) פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים אָחָזָה רְעָדָה חֲנֵפִים מִי יָגוּר לָנוּ אֵשׁ אוֹכְלָה וְגוֹמֵר וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לֹא זָכָה יָרְבְּעָם לְמַלְכוּת אֶלָּא עַל שֶׁלֹּא הֶחֱנִיף לִשְׁלֹמֹה:

ויקרא ליל שישי

תורה

צרוף יְהוֹוָה

(י) וְהַנּוֹתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ קָדָשִׁים מֵאִשֵּׁי יְהוָה: וּדְאִשְׁתָּאַר מִן מִנְחָתָא לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי קוּדְשָׁא קוּדְשִׁין מִקּוּרְבָּנַיָּא דַיְיָ: (יא) כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיהוָה לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיהוָה: כָּל מִנְחָתָא דִּי תְקָרְבוּן קֳדָם יְיָ לָא תִתְעֲבֵיד חֲמִיעַ אֲרֵי כָּל חֲמִיר וְכָל דְּבַשׁ לָא תַסְקוּן מִנֵּיהּ קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ:

רש"י וכל דבש. כל מתיקת פרי קרויה דבש:

(יב) קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם לַיהוָה וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ: קוּרְבַּן קַדְמַי תְּקָרְבוּן יָתְהוֹן קֳדָם יְיָ וּלְמַדְבְּחָא לָא יִתַּסְקוּן לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא:

רש"י קרבן ראשית תקריבו. מה יש לך להביא מן השאור ומן הדבש קרבן ראשית שתי הלחם של עצרת הבאים מן השאור, שנאמר (ויק' כג יז) חמץ תאפינה, ובכורים מן הדבש, כמו בכורי תאנים ותמרים:

(יג) וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלָח וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתֶךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח: וְכָל קוּרְבַּן מִנְחָתְךָ בְּמֶלְחָא תִּמְלַח וְלָא תְבַטֵּל מֶלַח קְיָם אֱלָהָךְ מֵעַל מִנְחָתָךְ עַל כָּל קוּרְבָּנָךְ תְּקָרֵב מִלְחָא:

רש"י מלח ברית. שהברית כרותה למלח ששת ימי בראשית, שהבטחו המים התחתונים לקרב במזבח במלח, ונסוך המים בחג: על כל קרבנך. על עולת בהמה ועוף ואימורי כל הקדשים כלן:

(יד) וְאִם תַּקְרִיב מִנְחַת בִּכּוּרִים לַיהוָה אָבִיב קָלוּי בָּאֵשׁ גֶּרֶשׂ כַּרְמֶל תַּקְרִיב אֵת מִנְחַת בִּכּוּרֶיךָ: וְאִם תְּקָרֵב מִנְחַת בִּכּוּרִין קֳדָם יְיָ אָבִיב קְלֵי בְנוּר פֵּירוּכִין רַכִּיכָן תְּקָרֵיב יַת מִנְחַת בִּכּוּרָךְ:

רש"י ואם תקריב. הרי אם משמש בלשון כי, שהרי אין זה רשות, שהרי במנחת העומר הכתוב מדבר, שהיא חובה, וכן (במדבר לו ד) ואם יהיה היובל וגו' : מנחת בכורים. במנחת העומר הכתוב מדבר, שהיא באה אביב בשעת בשול התבואה, ומן השעורים היא באה. נאמר כאן אביב, ונאמר להלן (שמות ט לא) כי השעורה אביב: קלוי באש. שמיבשין אותה על האור באבוב של קלאים, שאלולי כן אינה נטחנת בריחים, לפי שהיא לחה: גרש כרמל. גרוסה בעודה לחה: גרש. לשון שבירה וטחינה, גורסה בריחים של גרוסות, כמו (איכה ג טז) ויגרס בחצץ, וכן גרסה נפשי (תהלים קיט כ) : כרמל. בעוד הכר מלא, שהתבואה לחה ומלאה בקשין שלה, ועל כן נקראים המלילות כרמל, וכן (מלכים ב' ד מב) וכרמל בצקלונו:

(טו) וְנָתַתָּ עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְשַׂמְתָּ עָלֶיהָ לְבֹנָה מִנְחָה הִוא: וְתִתֵּן עָלֶהּ מִשְׁחָא וּתְשַׁוֵי עֲלַהּ לְבוֹנְתָא מִנְחָתָא הִיא: (טז) וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת אַזְכָּרָתָהּ מִגְּרְשָׂהּ וּמִשַּׁמְנָהּ עַל כָּל לְבֹנָתָהּ אִשֶּׁה לַיהוָה: וְיַסֵּק כַּהֲנָא יַת אַדְכָּרְתַּהּ מִפֵּרוּכַהּ וּמִמִּשְׁחַהּ עַל כָּל לְבוֹנְתָּהּ קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ: **ג** (א) **רביעי** וְאִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ אִם מִן הַבָּקָר הוּא מַקְרִיב אִם זָכָר אִם נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ לִפְנֵי יְהוָה: וְאִם נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קוּרְבָּנֵיהּ אִם מִן תּוֹרֵי הוּא מְקָרֵב אִם דְּכַר אִם נוּקְבָא שְׁלִים יְקָרְבִינֵיהּ קֳדָם יְיָ:

רש"י שלמים. שמטילים שלום בעולם. דבר אחר שלמים שיש בהם שלום למזבח ולכהנים ולבעלים:

(ב) וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וּשְׁחָטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְיִסְמוֹךְ יְדֵיהּ עַל רֵישׁ קוּרְבָּנֵיהּ וְיִכְסִינֵיהּ בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִזְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן כַּהֲנַיָּא יַת דָּמָא עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר: (ג) וְהִקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיהוָה אֶת

הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב: וְיֹקֶרֶב מִנְכָסַת קוּדְשַׁיָּא קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ יַת תַּרְבָּא דְחָפֵי יַת גַּוָא וְיַת כָּל תַּרְבָּא דִי עַל גַּוָא:

רש"י ואת כל החלב וגו' . להביא חלב שעל הקבה, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר להביא חלב שעל הדקין:

(ד) וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל הַכְּסָלִים וְאֶת הַיֹּתֶרֶת עַל הַכָּבֵד עַל הַכְּלָיוֹת יְסִירֶנָּה: וְיַת תַּרְתֵּין כֻּלְיָן וְיַת תַּרְבָּא דִי עֲלֵיהֶן דִי עַל גִּסְסַיָּא וְיָת חַצְרָא דְעַל כַּבְדָּא עַל כּוּלְיָתָא יַעֲדִינַהּ:

רש"י הכסלים. פלנק"ש בלע"ז . שהחלב שעל הכליות, כשהבהמה חיה, הוא בגובה הכסלים והם מלמטה, וזהו החלב שתחת המתנים, שקורין בלע"ז לונביל"ש , לובן הנראה למעלה בגובה הכסלים, ובתחתיתו הבשר חופהו: היתרת. הוא דופן המסך, שקורין איברי"ש ובלשון ארמי חצרא דכבדא: על הכבד. שיטול מן הכבד עמה מעט. ובמקום אחר הוא אומר (ויק' ט י) ואת היותרת מן הכבד: על הכבד על הכליות. לבד מן הכבד ולבד מן הכליות יסירנה לזו:

(ה) וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ בְּנֵי אַהֲרֹן הַמִּזְבֵּחָה עַל הָעֹלָה אֲשֶׁר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וְיסְקוּן יָתֵיהּ בְּנֵי אַהֲרֹן לְמַדְבְּחָא עַל עָלָתָא דִי עַל אָעַיָא דִי עַל אֶשָׁתָא קוּרְבַּן דְמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ:

רש"י על העלה. מלבד העולה. למדנו שתקדים עולת תמיד לכל קרבן על המערכה:

(ו) וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה זָכָר אוֹ נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ: וְאִם מִן עָנָא קוּרְבָּנֵיהּ לְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קֳדָם יְיָ דְכַר אוֹ נוּקְבָא שְׁלִים יְקָרְבִינֵיהּ: (ז) אִם כֶּשֶׂב הוּא מַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה: אִם אִימַר הוּא מְקָרֵב יַת קוּרְבָּנֵיהּ וְיקָרֵיב יָתֵי קֳדָם יְיָ:

רש"י אם כשב. לפי שיש באימורי הכשב מה שאין באימורי העז, שהכשב אליתו קרבה, לכך נחלקו לשתי פרשיות:

(ח) וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְיִסְמוֹךְ יַת יְדֵיהּ עַל רֵישׁ קוּרְבָּנֵיהּ וְיִכּוֹס יְתֵיהּ קֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִזְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן יַת דְּמֵיהּ עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר:

רש"י וזרקו. שתי מתנות שהן ארבע, ועל ידי הכלי הוא זורק, ואינו נותן באצבע אלא חטאת:

(ט) וְהִקְרִיב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אִשֶּׁה לַיהוָה חֶלְבּוֹ הָאַלְיָה תְּמִימָה לְעֻמַּת הֶעָצֶה יְסִירֶנָּה וְאֶת הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב: וְיקָרֵב מִנְכָסַת קוּדְשַׁיָּא קוּרְבָּנָא

קֳדָם יְיָ תַּרְבִּיהּ אֲלִיתָא שְׁלִמְתָּא לְקָבֵל שֵׁזְרְתָּא יֶעְדְּנַהּ וְיָת תַּרְבָּא דְחָפֵי יָת גַּוָא וְיָת כָּל תַּרְבָּא דִי עַל גַּוָא:

רש"י חלבו. המבחר שבו. ומהו זה, האליה תמימה: לעמת העצה. למעלה מן הכליות היועצות:

(י) וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל הַכְּסָלִים וְאֶת הַיֹּתֶרֶת עַל הַכָּבֵד עַל הַכְּלָיֹת יְסִירֶנָּה: וְיָת תַּרְתֵּין כָּלְיָן וְיָת תַּרְבָּא דִי עֲלֵיהֶן דִי עַל גִּסְסָיָא וְיָת חַצָרָא דְעַל כַּבְדָא עַל כָּלְיָתָא יְעֶדְּנַהּ: (יא) וְהִקְטִירוֹ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה לַיהוָה: וְיַסְקִנַּהּ כַּהֲנָא לְמַדְבְּחָא לְחֶם קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ:

רש"י לחם אשה לה'. לחמו של אש לשם גבוה: לחם. לשון מאכל, וכן (ירמיהו יא יט) נשחיתה עץ בלחמו, (דניאל ה א) עבד לחם רב, (קהלת י יט) לשחוק עשים לחם:

(יב) וְאִם עֵז קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְהוָה: וְאִם מִן בְּנֵי עִזָּיָא קָרְבָּנַהּ וְיַקְרֵבִנַּהּ קֳדָם יְיָ: (יג) וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְיִסְמוֹךְ יָת יְדֵהּ עַל רֵישֵׁיהּ וְיִכּוֹס יָתֵהּ קֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִזְרְקוּן בְּנֵי אַהֲרֹן יָת דְּמֵהּ עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר: (יד) וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ קָרְבָּנוֹ אִשֶּׁה לַיהוָה אֶת הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב: וִיקָרֵב מִנֵּהּ קָרְבָּנֵהּ קָרְבָּן קֳדָם יְיָ יָת תַּרְבָּא דְחָפֵי יָת גַּוָא וְיָת כָּל תַּרְבָּא דִי עַל גַּוָא: (טו) וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל הַכְּסָלִים וְאֶת הַיֹּתֶרֶת עַל הַכָּבֵד עַל הַכְּלָיֹת יְסִירֶנָּה: וְיָת תַּרְתֵּין כָּלְיָן וְיָת תַּרְבָּא דִי עֲלֵיהֶן דִי עַל גִּסְסָיָא וְיָת חַצָרָא דִי עַל כַּבְדָא עַל כָּלְיָתָא יֶעְדְּנַהּ: (טז) וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחוֹחַ כָּל חֵלֶב לַיהוָה: וְיָם קְנוּן כַּהֲנָא לְמַדְבְּחָא לְחֶם קָרְבָּנָא לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעֲוָא כָּל תַּרְבָּא קֳדָם יְיָ: (יז) חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם כָּל חֵלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכֵלוּ: קְיָם עָלַם לְדָרָתֵיכוֹן בְּכָל מוֹתְבָנֵיכוֹן כָּל תַּרְבָּא וְכָל דְּמָא לָא תֵיכְלוּן:

רש"י חקת עולם. יפה מפורש בתורת כהנים כל הפסוק הזה:

ד (א) **חמישי** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא בִשְׁגָגָה מִכֹּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה: מַלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר אֱנָשׁ אֲרֵי יֵחוֹב בְּשָׁלוּ מִכָּל פִּקּוּדַיָּא דַיְיָ דִי לָא כַשְׁרִין לְאִתְעֲבָדָא וְיַעֲבֵד מִן חַד מִנְּהוֹן:

רש"י מכל מצות ה'. פרשו רבותינו אין חטאת באה אלא על דבר שזדונו לאו וכרת (ושגגתו חטאת) : מאחת מהנה. ממקצת אחת מהן, כגון הכותב בשבת שם משמעון, נח מנחור, דן מדניאל:

ויקרא יום שישי

תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(ג) אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַיהוָה לְחַטָּאת: אִם כַּהֲנָא רַבָּא יֵיחוֹב לְחוֹבַת עַמָּא וְיִקָּרֵב עַל חוֹבְתֵהּ דִּי חָב תּוֹר בַּר תּוֹרֵי שְׁלִים קֳדָם יְיָ לְחַטָּאתָא:

רש"י אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם. מדרשו אינו חיב אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה, כמו שנאמר לאשמת העם ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו (פסוק יג) . ופשוטו לפי אגדה, כשכהן גדול חוטא, אשמת העם הוא זה, שהן תלויין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם, ונעשה מקלקל: פר. יכול זקן, תלמוד לומר בן, אי בן יכול קטן, תלמוד לומר פר, הא כיצד, זה פר בן שלש:

(ד) וְהֵבִיא אֶת הַפָּר אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַפָּר וְשָׁחַט אֶת הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה: וְיִיתֵי יָת תּוֹרָא לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא לָקֳדָם יְיָ וְיִסְמוֹךְ יָת יְדֵיהּ עַל רֵישׁ תּוֹרָא וְיִכּוֹס יָת תּוֹרָא קֳדָם יְיָ: (ה) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם הַפָּר וְהֵבִיא אֹתוֹ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד: וְיִמְסַ ב כַּהֲנָא רַבָּא מִדְמָא דְתוֹרָא וְיֵעֲל יָתֵהּ לְמַשְׁכַּן זִמְנָא:

רש"י אל אהל מועד. למשכן, ובבית עולמים להיכל:

(ו) וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ בַּדָּם וְהִזָּה מִן הַדָּם שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֶת פְּנֵי פָּרֹכֶת הַקֹּדֶשׁ: וְיִטְבּוֹל כַּהֲנָא יָת אֶצְבְּעֵהּ בְּדְמָא וְיִדֵּי מִן דְּמָא שְׁבַע זִמְנִין קֳדָם יְיָ קֳדָם פָּרוּכְתָּא דְקוּדְשָׁא:

רש"י את פני פרכת הקדש. כנגד מקום קדשתה, מכון כנגד בין הבדים, ולא היו נוגעים דמים בפרכת, ואם נגעו נגעו:

(ז) וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְיִתֵּן כַּהֲנָא מִן דְּמָא עַל קַרְנַת מַדְבַּח קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא קֳדָם יְיָ דִּי בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא וְיָת כָּל דְּמָא דְתוֹרָא יֵישׁוּד לְיסוֹדָא דְּמַדְבְּחָא דַּעֲלָתָא דִּי בִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא:

רש"י ואת כל דם. שירי הדם:

(ח) וְאֶת כָּל חֵלֶב פַּר הַחַטָּאת יָרִים מִמֶּנּוּ אֶת הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה עַל הַקֶּרֶב וְאֵת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב: וְיָת כָּל תְּרַב תּוֹרָא דְחַטָּאתָא יַפְרֵשׁ מִנֵּהּ יָת תַּרְבָּא דְחָפֵי עַל גַּוָּא וְיָת כָּל תַּרְבָּא דִּי עַל גַּוָּא:

רש"י ואת כל חלב פר. חלבו היה לו לומר, מה תלמוד לומר פר, לרבות פר של יום הכפורים לכליות ולחלבים וליותרת: החטאת. להביא שעירי עבודה זרה לכליות ולחלבים ויותרת: ירים ממנו. מן המחבר, שלא ינתחנו קודם הסרת חלבו, [ת"כ] :

(ט) וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל הַכְּסָלִים וְאֶת הַיֹּתֶרֶת עַל הַכָּבֵד עַל הַכְּלָיֹות יְסִירֶנָּה: וְיָת תַּרְתֵּין כָּלְיָן וְיָת תַּרְבָּא דִּי עֲלֵיהֶן דִּי עַל גִּסְסַיָּא וְיָת חִצְרָא דְעַל כַּבְדָּא עַל כָּלְיָתָא יֶעְדְנַהּ: (י) כַּאֲשֶׁר יוּרַם מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן עַל מִזְבַּח הָעֹלָה: כְּמָא דִּי מִתַּפְרֵשׁ מִתּוֹר נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא וְיַסֵּקִנּוּן כַּהֲנָא עַל מַדְבְּחָא דַּעֲלָתָא:

רש"י כאשר יורם. מאותן אימורין המפורשין בשור זבח השלמים. וכי מה פרש בזבח השלמים שלא פרש כאן, אלא להקישו לשלמים מה שלמים לשמן, אף זה לשמו. ומה שלמים שלום לעולם, אף זה שלום לעולם. ובשחיטת קדשים מצריכו ללמוד המנו, שאין למדין למד מן הלמד בקדשים, בפרק איזהו מקומן [זבחים מט] : על הכבד על הכליות' יא על ראשו ועל כרעיו. כלן לשון תוספת הן, כמו מלבד:

(יא) וְאֶת עוֹר הַפָּר וְאֶת כָּל בְּשָׂרוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְעַל כְּרָעָיו וְקִרְבּוֹ וּפִרְשׁוֹ: וְיָת מְשַׁךְ תּוֹרָא וְיָת כָּל בִּסְרֵהּ עַל רֵישֵׁיהּ וְעַל כָּרְעוֹהִי וְגַוֵּהּ וְאוּכְלֵהּ: (יב) וְהוֹצִיא אֶת כָּל הַפָּר אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מָקוֹם טָהוֹר אֶל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל עֵצִים בָּאֵשׁ עַל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן יִשָּׂרֵף: וְיַפֵּק יָת כָּל תּוֹרָא מִבְּרָא לְמַשְׁרְיְתָא לַאֲתַר דְּכֵי לַאֲתַר בֵּית מֵישַׁד קִטְמָא וְיוֹקִיד יָתֵהּ עַל אָעַיָּא בְּאֶשָּׁתָא עַל אֲתַר בֵּית מֵישַׁד קִטְמָא יִתּוֹקַד:

רש"י אל מקום טהור. לפי שיש מחוץ לעיר מקום מוכן לטמאה להשליך אבנים מנגעות ולבית הקברות, הצרך לומר מחוץ למחנה, זה שהוא חוץ לעיר, שיהא המקום טהור: מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות, ובבית עולמים חוץ לעיר, כמו שפרשוהו רבותינו במסכת יומא (סח א) ובסנהדרין (מב ב) : אל שפך הדשן. מקום ששופכין בו הדשן המסלק מן המזבח, כמו שנאמר (ויקרא ו ד) והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה: על שפך הדשן ישרף. שאין תלמוד לומר אלא ללמד, שאפלו אין שם דשן:

(יג) וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: וְאִם כָּל כְּנִשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל יִשְׁתְּלוֹן וְיהֵי מְכַסָּא פִּתְגָמָא מֵעֵינֵי קְהָלָא וְיַעְבְּדוּן חַד מִכָּל פִּקּוּדַיָּא דַיְיָ דִּי לָא כָשְׁרִין לְאִתְעֲבָדָא וְיחוֹבוּן:

רש"י עדת ישראל. אלו סנהדרין: ונעלם דבר. טעו להורות באחת מכל כריתות שבתורה שהוא מתר: הקהל ועשו. שעשו צבור על פיהם:

(יד) וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל פַּר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: וְתִתְיְדַע חוֹבְתָא דִּי חָבוּ עֲלַהּ וְיקָרְבוּן קְהָלָא תּוֹר בַּר תּוֹרֵי לְחַטָּאתָא

וַיִּתּוֹ יְתֵהּ לְקֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא: (טו) וְסָמְכוּ זְקֵנֵי הָעֲדָה אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה וְשָׁחַט אֶת הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה: וְיִסְמְכוּן סָבֵי כְנִשְׁתָּא יָת יְדֵיהוֹן עַל רֵישׁ תּוֹרָא קֳדָם יְיָ וְיִכּוֹס יָת תּוֹרָא קֳדָם יְיָ: (טז) וְהֵבִיא הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם הַפָּר אֶל אֹהֶל מוֹעֵד: וְיָעֵל כַּהֲנָא רַבָּא מִדְּמָא דְתוֹרָא לְמַשְׁכַּן זִמְנָא: (יז) וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ מִן הַדָּם וְהִזָּה שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֵת פְּנֵי הַפָּרֹכֶת: וְיִטְבּוֹל כַּהֲנָא אֶצְבְּעֵהּ מִן דְּמָא וְיַדֵּי שְׁבַע זִמְנִין קֳדָם יְיָ יָת קֳדָם פָּרְכְתָּא:

רש"י את פני הפרכת. ולמעלה הוא אומר את פני פרוכת הקדש, משל למלך שסרחה עליו מדינה, אם מיעוטה סרחה, פמליא שלו מתקימת, ואם כלה סרחה, אין פמליא שלו מתקימת. אף כאן כשחטא כהן משיח עדין שם קדשת המקום על המקדש, משחטאו כלם, חס ושלום, נסתלקה הקדשה:

(יח) וּמִן הַדָּם יִתֵּן עַל קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל הַדָּם יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וּמִן דְּמָא יִתֵּן עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא דִי קֳדָם יְיָ דִּי בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא וְיָת כָּל דְּמָא יֵשׁוֹד לִיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא דַעֲלָתָא דִי בִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא:

רש"י יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד. זה יסוד מערבי, שהוא כנגד הפתח:

(יט) וְאֵת כָּל חֶלְבּוֹ יָרִים מִמֶּנּוּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה: וְיָת כָּל תַּרְבֵּהּ יַפְרֵשׁ מִנֵּהּ וְיַסֵּק לְמַדְבְּחָא:

רש"י ואת כל חלבו ירים. אף על פי שלא פרש כאן יותרת ושתי כליות, למדין הם מועשה לפר כאשר עשה וגו' . ומפני מה לא נתפרשו בו, תנא דבי ר' ישמעאל (זבחים מא ב) משל למלך שזעם על אוהבו ומעט בסרחונו מפני חבתו:

(כ) וְעָשָׂה לַפָּר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפַר הַחַטָּאת כֵּן יַעֲשֶׂה לּוֹ וְכִפֶּר עֲלֵהֶם הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לָהֶם:
וְיַעְבֵּד לְתוֹרָא כְּמָא דִי עֲבַד לְתוֹרָא דְחַטָּאתָא כֵּן יַעְבֵּד לֵהּ וִיכַפֵּר עֲלֵיהוֹן כַּהֲנָא וְיִשְׁתְּבֵק לְהוֹן:

רש"י ועשה לפר. זה כאשר עשה לפר החטאת, כמו שמפורש בפר כהן משיח, להביא יותרת ושתי כליות שפרש שם מה שלא פרש כאן. ולכפול במצות העבודות, ללמד שאם חסר אחת מכל המתנות פסול, לפי שמצינו בנתנין על המזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כפר, הצרך לומר כאן שמתנה אחת מהן מעכבת:

(כא) וְהוֹצִיא אֶת הַפָּר אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרַף אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אֶת הַפָּר הָרִאשׁוֹן חַטַּאת הַקָּהָל הוּא: וְיַפֵּק יָת תּוֹרָא לְמִבְּרָא לְמַשְׁרְיָתָא וְאוֹקִיד יָתֵהּ כְּמָא דִי אוֹקִיד יָת תּוֹרָא קַדְמָאָה חַטָּאת קְהָלָא הוּא: (כב) אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: אִם רַבָּא יֶחוֹב וְיַעְבֵּד חַד מִכָּל פִּקּוּדַיָּא דַיְיָ אֱלָהֵיהּ דְּלָא כַשְׁרִין לְאִתְעֲבָדָא בְּשָׁלוּ וְיֶחוֹב:

רש"י אשר נשיא יחטא. לשון אשרי, אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה על שגגתו, קל וחומר שמתחרט על זדונותיו:

(כג) אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים: אוֹ אִתְיְדַע לֵהּ חוֹבְתֵהּ דִּי חַב בַּהּ וַיַיְתִי יָת קָרְבָּנֵהּ צְפִּיר בַּר עִזִּין דְּכַר שְׁלִים:

רש"י או הודע. כמו אם הודע. הרבה או יש שמשמשין בלשון אם, ואם במקום או, וכן או נודע כי שור נגח הוא (שמות כא לו) : הודע אליו. כשחטא היה סבור שהוא התר, ולאחר מכאן נודע לו שאסור היה:

(כד) וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשָׁחַט אֹתוֹ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעֹלָה לִפְנֵי יְהוָה חַטָּאת הוּא: וְיִסְמוֹךְ יְדֵהּ עַל רֵישָׁא דִּצְפִּירָא וְיִכּוֹס יָתֵהּ בַּאֲתַר דְּיִכּוֹס יָת עֲלָתָא לָקֳדָם יְיָ חַטָּאתָא הוּא:

רש"י במקום אשר ישחט את העלה. בצפון, שהוא מפורש בעולה: חטאת הוא. לשמו כשר, שלא לשמו פסול:

(כה) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: וְיִסַּב כָּהֲנָא מִדְּמָא דְחַטָּאתָא בְּאֶצְבְּעֵהּ וְיִתֵּן עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא דַּעֲלָתָא וְיָת דְּמֵהּ יֵשׁוֹד לִיסוֹדָא לְמַדְבְּחָא דַּעֲלָתָא:

רש"י ואת דמו. שירי הדם:

(כו) וְאֶת כָּל חֶלְבּוֹ יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה כְּחֵלֶב זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ וְנִסְלַח לוֹ: וְיָת כָּל תַּרְבֵּהּ יַסֵּק לְמַדְבְּחָא כִּתְרַב נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא וִיכַפֵּר עֲלוֹהִי כָּהֲנָא מֵחוֹבְתֵהּ וְיִשְׁתְּבֵק לֵהּ:

רש"י כחלב זבח השלמים. כאותן אימורין המפורשים בעז האמור אצל שלמים:

(כז) **שישי** וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: וְאִם אֱנָשׁ חַד יֵחוֹב בְּשָׁלוּ מֵעַמָּא דְאַרְעָא בְּמָעְבְּדַהּ חַד מִפִּקּוּדַיָּא דַיְיָ דְּלָא כַשְׁרִין לְאִתְעֲבָדָא וְיֵחוֹב: (כח) אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא קָרְבָּנוֹ שְׂעִירַת עִזִּים תְּמִימָה נְקֵבָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: אוֹ אִתְיְדַע לֵהּ חוֹבְתֵהּ דִּי חָב וְיַיְתִי קָרְבָּנֵהּ צְפִירַת עִזִּין שְׁלֵמְתָּא נְקוּבְתָא עַל חוֹבְתֵהּ דִּי חָב: (כט) וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת וְשָׁחַט אֶת הַחַטָּאת בְּמְקוֹם הָעֹלָה: וְיִסְמוֹךְ יָת יְדֵהּ עַל רֵישׁ חַטָּאתָא וְיִכּוֹס יָת חַטָּאתָא בַּאֲתַר דַּעֲלָתָא: (ל) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: וְיִסַּב כָּהֲנָא מִדְּמָהּ בְּאֶצְבְּעֵהּ וְיִתֵּן עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא דַּעֲלָתָא וְיָת כָּל דְּמֵהּ יֵשׁוֹד לִיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא: (לא) וְאֶת כָּל חֶלְבָּהּ יָסִיר כַּאֲשֶׁר הוּסַר חֵלֶב מֵעַל זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לוֹ: וְיָת כָּל

תַּרְבַּהּ יֶעְדֵי כְּמָא דִּי מִתַּעְדָא תַּרְב מֵעַל נִכְסַת קוּדְשַׁיָא וְיַסֵק כַּהֲנָא לְמַדְבְּחָא לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ וִיכַפֵּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא וְיִשְׁתְּבֵק לֵהּ׃

רש"י כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים. כאימורי עז האמורים בשלמים:

(לב) וְאִם כֶּבֶשׂ יָבִיא קָרְבָּנוֹ לְחַטָּאת נְקֵבָה תְּמִימָה יְבִיאֶנָּה׃ וְאִם אִימַר יַיְתִי קָרְבָּנֵהּ לְחַטָּאתָא נְקֵבָא שְׁלֶמְתָּא יַיְתִנַּהּ׃ (לג) וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחַטָּאת בְּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעֹלָה׃ וְיִסְמוֹךְ יַת יְדֵהּ עַל רֵישׁ חַטָּאתָא וְיִכּוֹס יָתַהּ לְחַטָּאתָא בְּאַתְרָא דִּי יִכּוֹס יַת עֲלָתָא׃

רש"י ושחט אתה לחטאת. שתהא שחיטתה לשם חטאת:

(לד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ׃ וְיַסֵב כַּהֲנָא מִדְמָא דְחַטָּאתָא בְּאֶצְבְּעֵהּ וְיִתֵּן עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא דַעֲלָתָא וְיָת כָּל דָּמָהּ יֵשׁוֹד לְיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא׃ (לה) וְאֶת כָּל חֶלְבָּהּ יָסִיר כַּאֲשֶׁר יוּסַר חֵלֶב הַכֶּשֶׂב מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֹתָם הַמִּזְבֵּחָה עַל אִשֵּׁי יְהוָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ׃ וְיָת כָּל תַּרְבַּהּ יֶעְדֵי כְּמָא דִּי מִתַּעְדָא תַּרְב אִמְרָא מִנְכְסַת קוּדְשַׁיָא וְיַסֵק כַּהֲנָא יַתְהוֹן לְמַדְבְּחָא עַל קׇרְבָּנַיָא דַיְיָ וִיכַפֵּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא עַל חוֹבְתֵהּ דִּי חָב וְיִשְׁתְּבֵק לֵהּ׃

רש"י כאשר יוסר חלב הכשב. שנתרבו אימוריו באליה, אף חטאת, כשהיא באה כשבה, טעונה אליה עם האימורין: על אשי ה'. על מדורות האש העשויות לשם. פואיי לי "ש ב לע "ז [מדורות] :

ה (א) וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ׃ וֶאָנַשׁ אֲרֵי יֶחוֹב וְיִשְׁמַע קַל מוֹמֵי וְהוּא סָהִיד אוֹ חָזָא אוֹ יָדַע אִם לָא יְחַוִי וְיִקַבֵּל חוֹבֵהּ׃

רש"י ושמעה קול אלה. בדבר שהוא עד בו, שהשביעוהו שבועה שאם יודע לו בעדות, שיעיד לו:

(ב) אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דָּבָר טָמֵא אוֹ בְנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּנִבְלַת שֶׁרֶץ טָמֵא וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם׃ אוֹ אֱנַשׁ דִּי יִקְרַב בְּכָל מִדַּעַם מְסָאַב אוֹ בִּנְבְלַת חַיְתָא מְסָאֲבָא אוֹ בִּנְבְלַת בְּעִירָא מְסָאֲבָא אוֹ בִּנְבְלַת רְחֶשָׁא מְסָאַב וְיהֵי מְכַסָא מִנֵּהּ וְהוּא מְסָאַב וְחָב׃

רש"י או נפש אשר תגע וגו' . ולאחר הטמאה הזו יאכל קדשים, או יכנס למקדש, שהוא דבר שזדונו כרת. במסכת שבועות (יד ב) נדרש כן: ונעלם ממנו. הטמאה: ואשם. באכילת קדש או בביאת מקדש:

(ג) אוֹ כִי יִגַּע בְּטֻמְאַת אָדָם לְכֹל טֻמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם׃ אוֹ אֲרֵי יִקְרַב בְּסוֹאֲבַת אֱנָשָׁא לְכָל סוֹבְתֵהּ דִּי יִסְתָּאַב בַּהּ וְיהֵי מְכַסָא מִנֵּהּ וְהוּא יְדַע וְחָב׃

רש"י בטמאת אדם. זו טמאת מת: לכל טמאתו. לרבות טמאת מגע זבין וזבות: אשר יטמא. לרבות הנוגע בבועל נדה: בה. לרבות בולע נבלת עוף טהור: ונעלם. ולא ידע, (נ"א: והוא ידע) ששכח הטמאה: ואשם. באכילת קדש או בביאת מקדש:

(ד) אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה: אוֹ אֱנַשׁ אֲרֵי יְקֵיֵם לְפָרָשָׁא בְסִפְוָן לְאַבְאָשָׁא אוֹ לְאוֹטָבָא לְכֹל דִּי יְפָרֵשׁ אֱנָשָׁא בְּקִיּוּם וְיהֵי מְכַסָא מִנֵּהּ וְהוּא יָדַע וְחָב לַחֲדָא מֵאִלֵּין:

רש"י בשפתים. ולא בלב: להרע. לעצמו: או להיטיב. לעצמו, כגון אוכל ולא אוכל אישן ולא אישן: לכל אשר יבטא. לרבות לשעבר: ונעלם ממנו. ועבר על שבועתו, כל אלה בקרבן עולה ויורד, כמפורש כאן, אבל שבועה שיש בה כפירת ממון אינה בקרבן זה אלא באשם:

(ה) וְהָיָה כִּי יֶאְשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ: וְיהֵי אֲרֵי יֵחוֹב לַחֲדָא מֵאִלֵּין וְיוַדֵּי דִּי חָב עֲלַהּ: (ו) וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַיהוָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא נְקֵבָה מִן הַצֹּאן כִּשְׂבָּה אוֹ שְׂעִירַת עִזִּים לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ: וַיְיתֵי יָת אַשְׁמֵהּ קֳדָם יְיָ עַל חוֹבְתֵּהּ דִּי חָב נְקוּבְתָא מִן עָנָא אִמְרְתָא אוֹ צְפִירַת עִזִּין לְחַטָּאתָא וְיכַפֵּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא מֵחוֹבְתֵּהּ: (ז) וְאִם לֹא תַגִּיעַ יָדוֹ דֵּי שֶׂה וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה לַיהוָה אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה: וְאִם לָא תְמְטֵי יְדֵהּ כְּמַסַת שֵׂיתָא וְיַיְתֵי יָת חוֹבְתֵּהּ דִּי חָב תַּרְתֵּין שַׁפְנִינִין אוֹ תְרֵין בְּנֵי יוֹנָה קֳדָם יְיָ חַד לְחַטָּאתָא וְחַד לַעֲלָתָא: (ח) וְהֵבִיא אֹתָם אֶל הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל: וַיְיתֵי יָתְהוֹן לְוָת כַּהֲנָא וְיקָרֵב יָת דִּי לְחַטָּאתָא קַדְמֵיתָא וְיִמְלוֹק יָת רֵישֵׁהּ מִלְקָבֵל קְדָלֵהּ וְלָא יַפְרֵשׁ:

רש"י והקריב את אשר לחטאת ראשונה. חטאת קודמת לעולה. למה הדבר דומה, לפרקליט שנכנס לרצות, רצה פרקליט נכנס דורון אחריו: ולא יבדיל. אינו מולק אלא סימן אחד. ערף, הוא גובה הראש המשפיע לצד הצואר. מול ערף. מול הרואה את העורף, והוא אורך כל אחורי הצואר:

(ט) וְהִזָּה מִדַּם הַחַטָּאת עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהַנִּשְׁאָר בַּדָּם יִמָּצֶה אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חַטָּאת הוּא: וְיַדֵּי מִדְּמָא דְחַטָּאתָא עַל כֹּתֶל מַדְבְּחָא וּדְאִשְׁתָּאַר בְּדָמָא יִתְמְצֵי לִיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא חַטָּאתָא הוּא:

רש"י והזה מדם החטאת. בעולה לא הטעין אלא מצוי, ובחטאת הזאה ומצוי. אוחז בעורף ומתיז, והדם נתז והולך למזבח: חטאת הוא. לשמה כשרה, שלא לשמה פסולה:

(י) וְאֶת הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: וְיָת תִּנְיָנָא יַעְבֵּד עֲלָתָא כְּדְחֵזֵי וְיכַפֵּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא מֵחוֹבְתֵּהּ דִּי חָב וְיִשְׁתְּבֵק לֵהּ:

רש"י כמשפט. כדת האמור בעולת העוף שלנדבה בראש הפרשה:

(יא) **שביעי** וְאִם לֹא תַשִּׂיג יָדוֹ לִשְׁתֵּי תֹרִים אוֹ לִשְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירִת הָאֵפָה סֹלֶת לְחַטָּאת לֹא יָשִׂים עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנָה כִּי חַטָּאת הִיא: וְאִם לָא תַדְבֵּק יָדֵהּ לְתַרְתֵּין שַׁפְנִינִין אוֹ לִתְרֵין בְּנֵי יוֹנָה וְיַיְתֵי יָת קָרְבָּנֵהּ דִּי חָב חַד מִן עַסְרָא בְתַלַת סְאִין סָלְתָא לְחַטָּאתָא לָא יְשַׁוִי עֲלַהּ מִשְׁחָא וְלָא יִתֵּן עֲלַהּ לְבֻנְתָּא אֲרֵי חַטָאתָא הִיא:

רש"י כי חטאת הוא. ואין בדין שיהא קרבנו מהדר:

(יב) וֶהֱבִיאָהּ אֶל הַכֹּהֵן וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִמֶּנָּה מְלוֹא קֶמְצוֹ אֶת אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עַל אִשֵּׁי יְהוָה חַטָּאת הִוא: וְיַיְתְנַהּ לְוָת כַּהֲנָא וְיִקְמוֹץ כַּהֲנָא מִנַּהּ מְלֵי קֻמְצֵהּ יָת אִדְכָּרְתַּהּ וְיַסֵּק לְמַדְבְּחָא עַל קָרְבָּנַיָּא דַיְיָ חַטָאתָא הִיא:

רש"י חטאת הוא. נקמצה ונקטרה לשמה כשרה, שלא לשמה פסולה:

(יג) וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא מֵאַחַת מֵאֵלֶּה וְנִסְלַח לוֹ וְהָיְתָה לַכֹּהֵן כַּמִּנְחָה: וִיכַפֵּר עֲלוֹהִי כָּהֲנָא עַל חוֹבְתֵהּ דִּי חָב מֵחָדָא מֵאִלֵּין וְיִשְׁתְּבֵק לֵהּ וּתְהֵי לְכָהֲנָא כְּמִנְחָתָא:

רש"י על חטאתו אשר חטא. כאן שנה הכתוב, שהרי בעשירות ובדלות נאמר (פסוק י) מחטאתו, וכאן בדלי דלות נאמר על חטאתו, דקדקו רבותינו (כריתות כז ב) מכאן, שאם חטא כשהוא עשיר והפריש מעות לכשבה או שעירה והעני, יביא ממקצתן שתי תורים. הפריש מעות לשתי תורים והעני יביא ממקצתן עשירית האיפה [לכך נאמר מחטאתו] . הפריש מעות לעשירית האיפה והעשיר, יוסיף עליהן ויביא קרבן עשיר, לכך נאמר כאן על חטאתו: מאחת מאלה. מאחת משלש כפרות האמורות בענין, או בעשירות או בדלות או בדלי דלות. ומה תלמוד לומר, שיכול החמורין שבהם יהיו בכשבה או שעירה, והקלין יהיו בעוף, והקלין שבקלין יהיו בעשירית האיפה, תלמוד לומר מאחת מאלה, להשוות קלין לחמורין לכשבה ושעירה אם השיגה ידו, ואת החמורין לקלין לעשירית האיפה בדלי דלות: והיתה לכהן כמנחה. ללמד על מנחת חוטא שהיו שיריה נאכלין, זהו לפי פשוטו. ורבותינו דרשו והיתה לכהן כמנחה, ואם חוטא זה כהן הוא, תהא לו כשאר מנחת נדבת כהן, שהיא בכליל תהיה לא תאכל (ויקרא ו טז) :

(יד) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (טו) נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה מִקָּדְשֵׁי יְהוָה וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם: אֲנַשׁ אֲרֵי יְשַׁקַר שְׁקַר וְיֵחוֹב בְּשָׁלוּ מִקּוּדְשַׁיָא דַיְיָ וְיֵיתֵי יָת אַשְׁמֵהּ קֳדָם יְיָ דְכַר שְׁלִים מִן עָנָא בְּפֻרְסָנֵהּ כְּסַף סְלְעִין בְּסֶלְעֵי קוּדְשָׁא לַאֲשָׁמָא:

רש"י כי תמעל מעל. אין מעילה בכל מקום אלא שנוי, וכן הוא אומר (דה"א ה כה) וימעלו באלהי אבותיהם ויזנו אחרי אלהי עמי הארץ, וכן הוא אומר בסוטה (במדבר ה יב) ומעלה

בו מעל: וחטאה בשגגה מקדשי ה'. שנהנה מן ההקדש. והיכן הזהר, נאמר כאן חטא ונאמר להלן חטא בתרומה (ויקרא כב ט) ולא ישאו עליו חטא, מה להלן הזהיר, אף כאן הזהיר. אי מה להלן לא הזהיר אלא על האוכל, אף כאן לא הזהיר אלא על האוכל, תלמוד לומר תמעול מעל, רבה: מקדשי ה'. המיוחדים לשם, יצאו קדשים קלים: איל. לשון קשה, כמו (יחזקאל יז יג) ואת אילי הארץ לקח, אף כאן קשה, בן שתי שנים: בערכך כסף שקלים. שיהא שוה שתי סלעים:

(טז) וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יְשַׁלֵּם וְאֶת חֲמִישִׁתוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַכֹּהֵן וְהַכֹּהֵן יְכַפֵּר עָלָיו בְּאֵיל הָאָשָׁם וְנִסְלַח לוֹ: וְיֶת דִּי חָב מִן קוּדְשָׁא יְשַׁלֵּם וְיָת חֻמְשֵׁהּ יוֹסֵף עֲלוֹהִי וְיִתֵּן יָתֵהּ לְכָהֲנָא וְכָהֲנָא יְכַפַּר עֲלוֹהִי בְּדִכְרָא דַאֲשָׁמָא וְיִשְׁתְּבֵק לֵהּ:

רש"י ואת אשר חטא מן הקדש ישלם. קרן וחומש להקדש:

(יז) וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא יָדַע וְאָשֵׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: וְאִם אֲנַשׁ אֲרֵי יֶחוֹב וַיַעְבֵּד חָדָא מִכָּל פִּקּוּדַיָא דַיְיָ דִי לָא כָשְׁרִין לְאִתְעֲבָדָא וְלָא יָדַע וְיֶחוֹב וִיקַבֵּל חוֹבֵהּ:

רש"י ולא ידע ואשם. והביא. הענין הזה מדבר במי שבא ספק כרת לידו ולא ידע אם עבר עליו אם לאו, כגון חלב ושומן לפניו, וכסבור ששתיהן התר, ואכל את האחת. אמרו לו אחת של חלב היתה, ולא ידע אם זו של חלב אכל, הרי זה מביא אשם תלוי ומגין עליו כל זמן שלא נודע לו שודאי חטא, ואם נודע לו לאחר זמן יביא חטאת: ולא ידע ואשם ונשא עונו. ר' יוסי הגלילי אומר הרי הכתוב ענש את מי שלא ידע, על אחת כמה וכמה שיענישׁ את שידע. רבי יוסי אומר אם נפשך לידע מתן שכרן של צדיקים, צא ולמד מאדם הראשון, שלא נצטוה אלא על מצות לא תעשה ועבר עליה, ראה כמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו. וכי איזו מדה מרבה, של טובה או של פרענות, הוי אומר מדה טובה. אם מדת פרענות המעוטה ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו, מדה טובה המרבה, היושב לו מן הפגולין והנותרות והמתענה ביום הכפורים, על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות. רבי עקיבא אומר הרי הוא אומר (דברים יז ו) על פי שנים עדים או שלשה עדים וגו' , אם מתקימת העדות בשנים, למה פרט לך הכתוב שלשה, אלא להביא שלישי להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו לענין ענש והזמה. אם כך ענש הכתוב לנטפל לעוברי עברה כעוברי עברה, על אחת כמה וכמה שישלם שכר טוב לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה. רבי אלעזר בן עזריה אומר כי תקצר קצירך בשדך ושכחת עמר בשדה (דברים כד יט) , הרי הוא אומר (דברים כד יט) למען יברכך וגו' ,

קבע הכתוב ברכה למי שבאת על ידו מצוה בלא ידע, אמור מעתה היתה סלע צרורה בכנפיו ונפלה המנו ומצאה העני ונתפרנס בה, הרי הקדוש ברוך הוא קובע לו ברכה:

(יח) וְהֵבִיא אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לְאָשָׁם אֶל הַכֹּהֵן וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שְׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג וְהוּא לֹא יָדַע וְנִסְלַח לוֹ: וַיְיִתִי דְכַר שְׁלִים מִן עָנָא בְּפַרְסָנֵהּ לַאֲשָׁמָא לְוָת כַּהֲנָא וְיכַפֵּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא עַל שָׁלוּתֵהּ דְאִשְׁתְּלִי וְהוּא לָא יָדַע וְיִשְׁתְּבֵק לֵהּ:

רש"י בערכך לאשם. בערך האמור למעלה (פסוק טו) : אשר שגג והוא לא ידע. הא אם ידע לאחר זמן, לא נתכפר לו באשם זה עד שיביא חטאת. הא למה זה דומה לעגלה ערופה שנתערפה ואחר כך נמצא ההורג, הרי זה יהרג:

(יט) אָשָׁם הוּא אָשֹׁם אָשַׁם לַיהוָה: אֲשָׁמָא הוּא עַל חוֹבְתֵהּ דְהוּא חָב אֲשָׁמָא יְקָרֵב קֳדָם יְיָ:

רש"י אשם הוא אשם אשם. הראשון כלו קמץ שהוא שם דבר, והאחרון חציו קמץ וחציו פתח שהוא לשון פעל. ואם תאמר מקרא שלא לצורך הוא, כבר נדרש הוא בתורת כהנים. אשם אשם. להביא אשם שפחה חרופה שיהא איל (בן שתי שנים) שוה שתי סלעים. יכול שאני מרבה אשם נזיר ואשם מצורע, תלמוד לומר הוא:

(כ) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (כא) נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיהוָה וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: אֱנַשׁ אֲרֵי יֶחוֹב וְיִשְׁקַר שְׁקַר קֳדָם יְיָ וְיכַדֵּב בְּחַבְרֵהּ בְּפִקְדוֹנָא אוֹ בְשֻׁתָּפוּת יָדָא אוֹ בִגְזֵלָא אוֹ אֲנִיס יָת חַבְרֵהּ:

רש"י נפש כי תחטא. אמר ר' עקיבא מה תלמוד לומר ומעלה מעל בה', לפי שכל המלוה והלוה והנושא והנותן אינו עושה אלא בעדים ובשטר, לפיכך בזמן שהוא מכחש מכחש בעדים ובשטר, אבל המפקיד אצל חברו אינו רוצה שתדע בו נשמה אלא שלישי שביניהם, לפיכך כשהוא מכחש, מכחש בשלישי שביניהם: בתשומת יד. ששם בידו ממון להתעסק או במלוה: או בגזל. שגזל מידו כלום: או עשק. הוא שכר שכיר:

(כב) אוֹ מָצָא אֲבֵדָה וְכִחֵשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר עַל אַחַת מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם לַחֲטֹא בָהֵנָּה: אוֹ אַשְׁכַּח אֲבָדְתָּא וְיכַדֵּב בַּהּ וְאִשְׁתְּבַע עַל שִׁקְרָא עַל חָדָא מִכֹּל דִי יַעְבֵּד אֱנָשָׁא לְמֵיחַב בְּהֵן:

רש"י וכחש בה. שכפר על אחת מכל אלה אשר יעשה האדם לחטוא ולהשבע על שקר לכפירת ממון:

(כג) וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא: וּיהֵי אֲרֵי יֶחְטֵי וְיֵחוֹב וְיָתֵב יָת גְּזֵלָא דִי גָזַל אוֹ יָת עֻשְׁקָא דִי עָשַׁק אוֹ יָת פִּקְדוֹנָא דִי אִתְפְּקַד לְוָתֵהּ אוֹ יָת אֲבֵדְתָּא דִי אַשְׁכַּח:

רש"י כי יחטא ואשם. כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה, ולדעת ולהתודות כי חטא ואשם:
(כד) **מפטיר** אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִשְׁבַּע עָלָיו לַשָּׁקֶר וְשִׁלַּם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִשָׁתָיו יֹסֵף עָלָיו לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ: אוֹ מִכֹּל דִּי יִשְׁתְּבַע עָלוֹהִי לְשִׁקְרָא וִישַׁלֵּם יָתֵהּ בְּרֵישֵׁיהּ וְחֻמְשֵׁהּ יוֹסֵף עָלוֹהִי לְדִי הוּא דִילֵהּ יִתְּנִנֵּהּ בְּיוֹמָא דְחוֹבְתֵהּ:
רש"י בראשו. הוא הקרן ראש הממון: וחמשתיו. רבתה תורה חמשיות הרבה לקרן אחת, שאם כפר בחומש ונשבע והודה, חוזר ומביא חומש על אותו חומש. וכן מוסיף והולך עד שיתמעט הקרן שנשבע לו פחות משוה פרוטה: לאשר הוא לו. למי שהממון שלו:
(כה) וְאֶת אֲשָׁמוֹ יָבִיא לַיהוָה אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לְאָשָׁם אֶל הַכֹּהֵן: וְיָת אַשְׁמֵיהּ יַיְתֵי לְקֳדָם יְיָ דְּכַר שְׁלִים מִן עָנָא בְּפָרְסָנֵהּ לַאֲשָׁמָא לְוָת כַּהֲנָא: (כו) וְכַפַּר עֲלֵיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְנִסְלַח לוֹ עַל אַחַת מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לְאַשְׁמָה בָהּ: וִיכַפַּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא קֳדָם יְיָ וְיִשְׁתְּבֵק לֵהּ עַל חֲדָא מִכֹּל דִּי יַעְבֵּד לְמֵיחַב בַּהּ: פפפ:

הפטרת ויקרא - ישעיה מג

(כא) עַם זוּ יָצַרְתִּי לִי תְּהִלָּתִי יְסַפֵּרוּ: (כב) וְלֹא אֹתִי קָרָאתָ יַעֲקֹב כִּי יָגַעְתָּ בִּי יִשְׂרָאֵל: (כג) לֹא הֵבֵיאתָ לִי שֵׂה עֹלֹתֶיךָ וּזְבָחֶיךָ לֹא כִבַּדְתָּנִי לֹא הֶעֱבַדְתִּיךָ בְּמִנְחָה וְלֹא הוֹגַעְתִּיךָ בִּלְבוֹנָה: (כד) לֹא קָנִיתָ לִי בַכֶּסֶף קָנֶה וְחֵלֶב זִבָחֶיךָ לֹא הִרְוִיתָנִי אַךְ הֶעֱבַדְתַּנִי בְּחַטֹּאותֶיךָ הוֹגַעְתַּנִי בַּעֲוֹנֹתֶיךָ: (כה) אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: (כו) הַזְכִּירֵנִי נִשָּׁפְטָה יָחַד סַפֵּר אַתָּה לְמַעַן תִּצְדָּק: (כז) אָבִיךָ הָרִאשׁוֹן חָטָא וּמְלִיצֶיךָ פָּשְׁעוּ בִי: (כח) וַאֲחַלֵּל שָׂרֵי קֹדֶשׁ וְאֶתְּנָה לַחֵרֶם יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְגִדּוּפִים: **מד** (א) וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בָּחַרְתִּי בוֹ: (ב) כֹּה אָמַר יְהוָה עֹשְׂךָ וְיֹצֶרְךָ מִבֶּטֶן יַעְזְרֶךָּ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וִישֻׁרוּן בָּחַרְתִּי בוֹ: (ג) כִּי אֶצֹק מַיִם עַל צָמֵא וְנֹזְלִים עַל יַבָּשָׁה אֶצֹק רוּחִי עַל זַרְעֶךָ וּבִרְכָתִי עַל צֶאֱצָאֶיךָ: (ד) וְצָמְחוּ בְּבֵין חָצִיר כַּעֲרָבִים עַל יִבְלֵי מָיִם: (ה) זֶה יֹאמַר לַיהוָה אֲנִי וְזֶה יִקְרָא בְשֵׁם יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ לַיהוָה וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה: (ו) כֹּה אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים: (ז) וּמִי כָמוֹנִי יִקְרָא וְיַגִּידָהּ וְיַעְרְכָהּ לִי מְשׂוּמִי עַם עוֹלָם וְאֹתִיּוֹת וַאֲשֶׁר תְּבֹאנָה יַגִּידוּ לָמוֹ: (ח) אַל תִּפְחֲדוּ וְאַל תִּרְהוּ הֲלֹא מֵאָז הִשְׁמַעְתִּיךָ וְהִגַּדְתִּי וְאַתֶּם עֵדַי הֲיֵשׁ אֱלוֹהַּ מִבַּלְעָדָי וְאֵין צוּר בַּל יָדָעְתִּי: (ט) יֹצְרֵי פֶסֶל כֻּלָּם תֹּהוּ וַחֲמוּדֵיהֶם בַּל יוֹעִילוּ וְעֵדֵיהֶם הֵמָּה בַּל יִרְאוּ וּבַל יֵדָעוּ לְמַעַן יֵבֹשׁוּ: (י) מִי יָצַר אֵל וּפֶסֶל נָסָךְ לְבִלְתִּי הוֹעִיל: (יא) הֵן כָּל חֲבֵרָיו יֵבֹשׁוּ וְחָרָשִׁים הֵמָּה מֵאָדָם יִתְקַבְּצוּ כֻּלָּם יַעֲמֹדוּ יִפְחֲדוּ יֵבֹשׁוּ יָחַד: (יב) חָרַשׁ בַּרְזֶל מַעֲצָד וּפָעַל בַּפֶּחָם וּבַמַּקָּבוֹת יִצְּרֵהוּ וַיִּפְעָלֵהוּ בִּזְרוֹעַ כֹּחוֹ גַּם רָעֵב וְאֵין כֹּחַ לֹא שָׁתָה מַיִם וַיִּיעָף: (יג) חָרַשׁ עֵצִים נָטָה קָו יְתָאֲרֵהוּ בַשֶּׂרֶד יַעֲשֵׂהוּ בַּמַּקְצֻעוֹת וּבַמְּחוּגָה יְתָאֲרֵהוּ וַיַּעֲשֵׂהוּ כְּתַבְנִית אִישׁ כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת: (יד)

לְכָרֵת לוֹ אֲרָזִים וַיִּקַּח תִּרְזָה וְאַלּוֹן וַיְאַמֵּץ לוֹ בַּעֲצֵי יָעַר נָטַע אֹרֶן וְגֶשֶׁם יְגַדֵּל: (טו) וְהָיָה לְאָדָם לְבָע�ֵר וַיִּקַּח מֵהֶם וַיָּח�all אַף יַשִּׁיק וְאָפָה לֶחֶם אַף יִפְעַל אֵל וַיִּשְׁתָּחוּ עָשָׂהוּ פֶּסֶל וַיִּסְגֹּד לָמוֹ: (טז) חֶצְיוֹ שָׂרַף בְּמוֹ אֵשׁ עַל חֶצְיוֹ בָּשָׂר יֹאכֵל יִצְלֶה צָלִי וְיִשְׂבָּע אַף יָחֹם וְיֹאמַר הֶאָח חַמּוֹתִי רָאִיתִי אוּר: (יז) וּשְׁאֵרִיתוֹ לְאֵל עָשָׂה לְפִסְלוֹ (יסגוד) יִסְגֹּד לוֹ וְיִשְׁתַּחוּ וְיִתְפַּלֶּל אֵלָיו וְיֹאמַר הַצִּילֵנִי כִּי אֵלִי אָתָּה: (יח) לֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ כִּי טָח מֵרְאוֹת עֵינֵיהֶם מֵהַשְׂכִּיל לִבֹּתָם: (יט) וְלֹא יָשִׁיב אֶל לִבּוֹ וְלֹא תְבוּנָה לֵאמֹר חֶצְיוֹ שָׂרַפְתִּי בְמוֹ אֵשׁ וְאַף אָפִיתִי עַל גֶּחָלָיו לֶחֶם אָצְלֶה בָשָׂר וְאֹכֵל וְיִתְרוֹ לְתוֹעֵבָה אֶעֱשֶׂה לְבוּל עֵץ אֶסְגּוֹד: (כ) רֹעֶה אֵפֶר לֵב הוּתַל הִטָּהוּ וְלֹא יַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ וְלֹא יֹאמַר הֲלוֹא שֶׁקֶר בִּימִינִי: (כא) זְכָר אֵלֶּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל כִּי עַבְדִּי אָתָּה יְצַרְתִּיךָ עֶבֶד לִי אַתָּה יִשְׂרָאֵל לֹא תִנָּשֵׁנִי: (כב) מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאותֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ: (כג) רָנּוּ שָׁמַיִם כִּי עָשָׂה יְהוָה הָרִיעוּ תַּחְתִּיּוֹת אָרֶץ פִּצְחוּ הָרִים רִנָּה יַעַר וְכָל עֵץ בּוֹ כִּי גָאַל יְהוָה יַעֲקֹב וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאָר:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה ידים פרק ב

א. נָטַל לְיָדוֹ אַחַת מִשְּׁטִיפָּה אַחַת, יָדוֹ טְהוֹרָה. לִשְׁתֵּי יָדָיו מִשְּׁטִיפָּה אַחַת, רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא, עַד שֶׁיִּטּוֹל מֵרְבִיעִית. נָפַל כִּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה, טְהוֹר. רַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא:

ברטנורה (א) **נטל ידו אחת משטיפה אחת.** קא קרי שטיפה אחת כל זמן שלא נטל כי אם פעם אחת עד הפרק. ובידו אחת, הוא דסגי בפעם אחת אע"ג דאין בכלי רביעית אלא דאתו משיירי טהרה. אבל לשתי ידיו, אע"ג דאתו משיירי טהרה, לא מהני עד שיטול שתי פעמים, ראשונים עד הפרק, ושניים בידו אחת, ונמצא רוחץ השניה במים שנטמא, ולא טהרו ידיו עד שיטול מים שניים מרביעית אבל כשנוטל ידו אחת בלבד בשפיכה אחת, נטהרה ידו. וכשנוטל מים שניים לטהר המים שעל ידו, סגי בפחות מרביעית. ואין הלכה כר' מאיר: **נפל ככר של תרומה.** היכא דנטל את הראשונים מרביעית ונפל עליהם ככר של תרומה, או נגע בככר של תרומה עם המים שבידו קודם שינגבם או קודם שישפוך עליהן מים שניים, טהור, דכי היכי דמהנו לטהר ידיו, מהנו נמי לטהר עצמן: **ר' יוסי מטמא.** דסבר לטהר ידיו מהנו, אבל אינהו גופייהו טמאים:

ב. נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים לְמָקוֹם אֶחָד, וְאֶת הַשְּׁנִיִּים לְמָקוֹם אַחֵר, וְנָפַל כִּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה, עַל הָרִאשׁוֹנִים, טְמֵא. וְעַל הַשְּׁנִיִּים, טָהוֹר. נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים וְאֶת הַשְּׁנִיִּים לְמָקוֹם אֶחָד, וְנָפַל כִּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה, טְמֵא. נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים וְנִמְצָא עַל יָדָיו קֵיסָם אוֹ צְרוֹר, יָדָיו טְמֵאוֹת, שֶׁאֵין הַמַּיִם הָאַחֲרוֹנִים מְטַהֲרִים אֶלָּא הַמַּיִם שֶׁעַל גַּבֵּי הַיָּד. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, כֹּל שֶׁהוּא מִבְּרֵית הַמַּיִם, טָהוֹר:

ברטנורה (ב) **נטל את הראשונים למקום אחד**. שנטל את הראשונים בפחות מרביעית כגון דאתו משיירי טהרה וצריך ליטול את השניים, ונטל את הראשונים בזוית זו ושניים בזוית אחרת: **ונפל ככר של תרומה**. למקום שנפלו ראשונים: **טמא**. הככר. והוא הדין אם נגע הככר במים ראשונים שעל ידיו, שהככר טמא: **על השניים טהור**. דשניים טהורים הן. אבל נטל ראשונים ושניים למקום אחד ונפל ככר של תרומה על המים, טמא, כדקתני סיפא שאין השניים מטהרים אלא מים שעל גבי היד, כלומר הראשונים שעל גבי ידיו, השניים מטהרים. אבל הראשונים שנפלו לארץ, אין השניים מטהרים: **ונמצא על ידיו קיסם או צרור**. אע"פ שהן רפויין ולא חייצי שהמים באים בהם: **ידיו טמאות**. אע"פ שנתן בהן את השניים. משום דמים שעל הצרור נטמאו מחמת ידיו, ואין המים השניים מטהרים אלא מים שעל גבי היד, ולא מים שעל גבי צרור וקיסם פירוש אחר, ונמצא על ידיו קיסם או צרור, וכל דבר החוצץ בנטילת ידים, אע"פ שנתן על ידיו מים שניים, טמאות הידים, ולא טהרו מחמת המים שניים, שאין המים השניים מטהרים אלא המים שעל גבי היד, לא הידים עצמן כל שהוא מבריית המים טהור. כגון יבחושים ויתושים הגדלים במים, אם נפלו על הידים בשעת נטילה, אינם חוצצים, הואיל והן מבריית המים. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

ג. הַיָּדַיִם מְטַמְּאוֹת וּמְטַהֲרוֹת עַד הַפֶּרֶק. כֵּיצַד, נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים עַד הַפֶּרֶק, וְאֶת הַשְּׁנִיִּים חוּץ לַפֶּרֶק, וְחָזְרוּ לַיָּד, טְהוֹרָה. נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים וְאֶת הַשְּׁנִיִּים חוּץ לַפֶּרֶק וְחָזְרוּ לַיָּד, טְמֵאָה. נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים לְיָדוֹ אַחַת וְנִמְלַךְ וְנָטַל אֶת הַשְּׁנִיִּים לִשְׁתֵּי יָדָיו, טְמֵאוֹת. נָטַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים לִשְׁתֵּי יָדָיו וְנִמְלַךְ וְנָטַל אֶת הַשְּׁנִיִּים לְיָדוֹ אַחַת, יָדוֹ טְהוֹרָה. נָטַל לְיָדוֹ אַחַת וְשִׁפְשְׁפָה בַּחֲבֶרְתָּהּ, טְמֵאָה. בְּרֹאשׁוֹ אוֹ בַכֹּתֶל, טְהוֹרָה. נוֹטְלִין אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה זֶה בְצַד זֶה אוֹ זֶה עַל גַּבֵּי זֶה, וּבִלְבַד שֶׁיְּרַפּוּ שֶׁיָּבוֹאוּ בָהֶם הַמָּיִם:

ברטנורה (ג) **חזרו ליד טהורה**. דכיון דראשונים לא יצאו חוץ לפרק, לא נטמאו השניים ביציאתן חוץ לפרק. אבל כשיצאו ראשונים ושניים חוץ לפרק וחזרו ליד, טמאה, לפי שנטמאו השניים בראשונים שחוץ לפרק, שאין השניים מטהרים הראשונים [היוצאים] חוץ לפרק, אלא עד הפרק בלבד הן מטהרין: **נטל את הראשונים לידו אחת**. שנטל במים ראשונים כל יד ויד בפני עצמה, ואחר כך צירף שתי ידיו לשפוך עליהם מים שניים, ידיו טמאות, דכשצירף ידיו, נטמאו ידיו בנגיעתן זו בזו, דמים שעל גב זו מטמאים מים שעל גבי חברתה כמו שהיו מטמאים ככר של תרומה, ונטמאו הידים מחמת משקין טמאים. וכשנטל את השניים, לא טיהרו את הראשונים, כיון שנטמאו מחמת מים של חברתה, אלא אדרבה גם השניים נטמאו בהן. ודוקא כשנטל את הראשונים זו לעצמה

וזו לעצמה. אבל אם נטל את הראשונים לשתי ידיו כאחת, נחשבות שתי ידים כיד אחת ואין מיטמאות זו בזו. מצאתי פירוש משנה זו בפירושי רבותי. ורמב"ם פירש, נטל את הראשונים לידו אחת, שנתן מים ראשונים על גבי יד אחת בלבד, ואחר כך צירף שתיהן לשפוך עליהן מים שניים, ידיו טמאות, שהמים שניים מיטמאין באותה היד שלא נטהרה וחוזרים ומטמאים היד הטהורה: **ושפשפה בחברתה**. שלא נטלה. נטמאו המים שעליה מחמת חברתה דלא נטלה, וחוזרים ומטמאין את היד שנטל: **בראשו או בכותל**. אם שפשפה בראשו או בכותל כדי לנגבה: **טהורה**. ואם לאחר ששפשף חזר ונגע באותן המים שבאו מידו לראשו או לכותל, טמאה, שאותן מים טמאים הן וחוזרים ומטמאים היד שנגעה בהן. אע"ג דכל כמה דלא שפשף [ומטהרין כצ"ל] בשפשוף, כי שפשף וחזר ונגע, גרע טפי: **נוטלים ארבעה וחמשה זה בצד זה**. ואין חוששים משום ארבעה דברים, משום שמא נטמאו כשנפלו מיד זה ליד זה ושמא יש להם דין מים שנעשה בהם מלאכה, ומשום שמא לא נטלו מן הכלי, ומשום שמא לא נטלו מן הרביעית: **ובלבד שירפו**. ידיהם שלא תהיה שם חציצה:

ד. סָפֵק נַעֲשָׂה בָהֶם מְלָאכָה סָפֵק לֹא נַעֲשָׂה בָהֶם מְלָאכָה, סָפֵק יֵשׁ בָּהֶם כַּשִּׁעוּר סָפֵק שֶׁאֵין בָּהֶם כַּשִּׁעוּר, סָפֵק טְמֵאִים סָפֵק טְהוֹרִין, סְפֵקָן טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ, סְפֵק הַיָּדַיִם לְטָמֵא וּלְטַמֵּא וְלִטָּהֵר, טָהוֹר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, לִטָּהֵר, טָמֵא. כֵּיצַד, הָיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת וּלְפָנָיו שְׁנֵי כְבָרִים טְמֵאִים, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע, הָיוּ יָדָיו טְמֵאוֹת וּלְפָנָיו שְׁנֵי כְבָרִים טְהוֹרִים, סָפֵק נָגַע סָפֵק לֹא נָגַע, הָיוּ יָדָיו אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה וּלְפָנָיו שְׁנֵי כְבָרִים טְהוֹרִים, נָגַע בְּאֶחָד מֵהֶם, סָפֵק בַּטְּמֵאָה נָגַע סָפֵק בַּטְּהוֹרָה נָגַע, הָיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת וּלְפָנָיו שְׁנֵי כְבָרִים אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר נָגַע בְּאֶחָד מֵהֶם סָפֵק בַּטָּמֵא נָגַע סָפֵק בַּטָּהוֹר נָגַע, הָיוּ יָדָיו אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה וּלְפָנָיו שְׁנֵי כְבָרִים אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, נָגַע בִּשְׁתֵּיהֶן, סָפֵק טְמֵאָה בַּטָּמֵא וּטְהוֹרָה בַּטָּהוֹר, אוֹ טְהוֹרָה בַּטָּמֵא וּטְמֵאָה בַּטָּהוֹר, הַיָּדַיִם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ וְהַכְּבָרִים כְּמוֹת שֶׁהָיוּ:

ברטנורה (ד) **ספק נעשה בהן מלאכה**. דמלאכה פוסלת מים לנטילה כדתנן בפרק קמא: **טמאים**. פסולים לנטילה: **ספקן טהור**. אפילו יש במים שנטל כל הנך ספקות, והיינו ספק ליטהר דפליגי בסיפא רבנן ורבי יוסי. ואין הלכה כר' יוסי: **ספק ידים ליטמא ולטמא**. לקמן באידך בבא מפרש לה: **שני ככרים טמאים**. דאוכלים טמאים מטמאים את הידים כדתנן לקמן בפרק ג' כל הפוסל את התרומה מטמא את הידים להיות שניות: **שני ככרים טהורים**. בשל תרומה איירי. שהידים פוסלות את התרומה: הידים כמו שהיו והככרים כמות שהיו. הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו:

גמרא נדה דף כ' ע"א

שָׁחוֹר כְּחֶרֶת. אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא חֶרֶת שֶׁאָמְרוּ דְּיוֹ. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי שָׁחוֹר כְּחֶרֶת וְשָׁחוֹר שֶׁאָמְרוּ דְּיוֹ, וְלֵימָא דְּיוֹ, אִי אָמַר דְּיוֹ הֲוָה אָמִינָא כִּי סַכְּחוּתָא דְּדְיוֹתָא, קָא מַשְׁמַע לָן כִּי חָרוּתָא דְּדְיוֹתָא. אִיבַּעְיָא לְהוּ בְּלָחָה אוֹ בִּיבֶּשְׁתָּא. תָּא שְׁמַע, דְּרִבִּי אָמֵי פְּלֵי קוֹרְטָא דְּדְיוֹתָא וּבָדִיק בָּהּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל כְּקִיר כִּדְיוֹ וְכֶעָנָב טָמֵא, וְזוֹהִי שֶׁשָּׁנִינוּ עָמוֹק מִכֵּן טָמֵאָה. אָמַר רִבִּי אֶלִיעֶזֶר כְּזֵיתָ כְּזֶפֶת וּכְעוֹרֵב טָהוֹר, וְזוֹהִי שֶׁשָּׁנִינוּ דֶּהֶה מִכֵּן טָהוֹר:

רש"י **חרת שאמרו דיו**. כלומר לא כשחרורית חרת הניתך במים אלא שחרורית חרת הניתך בדיו: **כי פכחותא דדיותא**. קלישת הדיו כשהכלי מלא יורד שחרורית החרת למטה ולמעלה הוא ברור ואינו שחור כל כך: **בלחה**. בדיו לחה כדמפרש: **או ביבשתא**. שכן דרך שנותנין חרת בדיו כששולקים קליפות הקוצרים והוא מתייבש: **פלי קורטא דדיותא**. מבקע חתיכת דיו יבש: **ובודק בו**. מראות דם שחור: **כקיר**. שעוה שחורה: **כענבה**. ענבים שחורים. ל"א קיר שם עשב שחור:

זוהר יתרו דף צ' ע"א

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַבֵּל לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי שַׁבָּת סַהֲדוּתָא אִקְרֵי. וּבָעֵי בַּר נַשׁ לְסַהֲדָא עַל הָא דִּכְתִיב כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' וְגוֹ'. וְשַׁבָּת כְּלָלָא (נ"א סַהֲדוּתָא) דְּכֹלָּא. וְאָמַר רִבִּי יוֹסֵי מַאי דִּכְתִיב תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב כְּמָא דְּאַתְּ אָמַר וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת. וּמָאן דְּאַסְהִיד שִׁקְרָא מְשַׁקֵּר בְּשַׁבָּת דְּהִיא סַהֲדוּתָא דְקִשׁוֹט וּמָאן דִּמְשַׁקֵּר בְּשַׁבָּת מְשַׁקֵּר בְּאוֹרַיְיתָא כֻּלָּהּ. בְּגִינֵי כָךְ הָא בָהָא תַּלְיָא:

תרגום הזוהר זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. הוּא כְּנֶגֶד לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שַׁבָּת נִקְרָא עֵדוּת, וְצָרִיךְ הָאָדָם לְהָעִיד עַל זֶה שֶׁכָּתוּב, כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' וְגוֹ'. וְשַׁבָּת הוּא כְּלָל הַכֹּל. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שֶׁכָּתוּב, תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, הוּא כְּדִכְתִיב, וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁמִּי שֶׁמֵּעִיד שֶׁקֶר מְשַׁקֵּר בַּשַּׁבָּת, שֶׁהוּא עֵדוּת אֱמֶת, וּמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּשַּׁבָּת מְשַׁקֵּר בְּכָל הַתּוֹרָה. וּמִשּׁוּם זֶה תְּלוּיִם זֶה בָּזֶה.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' שבת פ"ז

א. נִכְרֵי שֶׁהֵבִיא חֲפָצָיו בְּשַׁבָּת וְהִכְנִיסָן לְבֵית יִשְׂרָאֵל מֻתָּר. וַאֲפִילּוּ אָמַר לוֹ הַנִּיחֵן בְּזוּית זוּ הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וּמְזַמְּנִין אֶת הַגּוֹי בְּשַׁבָּת וְנוֹתְנִין לְפָנָיו מְזוֹנוֹת לְאָכְלָן. וְאִם נָטְלָן וְיָצָא אֵין נִזְקָקִין לוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין שְׁבִיתָתוֹ עָלֵינוּ. וְכֵן נוֹתְנִין מְזוֹנוֹת לִפְנֵי הַכֶּלֶב בֶּחָצֵר וְאִם נְטָלוֹ וְיָצָא אֵין נִזְקָקִין לוֹ: **ב**. מִי ' שֶׁהָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ וְקִדֵּשׁ עָלָיו הַיּוֹם וְהָיוּ עִמּוֹ מָעוֹת נוֹתֵן כִּיסוֹ לְנָכְרִי לְהוֹלִיכוֹ לוֹ וּלְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לוֹקְחוֹ מִמֶּנּוּ וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ שָׂכָר עַל זֶה וְאַף עַל פִּי שֶׁנָּתְנוּ לוֹ מִשֶּׁחֲשֵׁכָה מֻתָּר מִפְּנֵי שֶׁאָדָם בָּהוּל עַל מָמוֹנוֹ וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיַּשְׁלִיכֶנּוּ. וְאִם לֹא

תַּתִּיר לוֹ דָּבָר זֶה שֶׁאֵין אִיסּוּרוֹ אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים יָבֹא לַהֲבִיאוֹ בְּיָדוֹ וְעוֹבֵר עַל מְלָאכָה שֶׁל תּוֹרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּכִיסּוֹ אֲבָל מְצִיאָה לֹא יִתֵּן לְנָכְרִי אֶלָּא מוֹלִיכָה בְּפָחוּת פָּחוּת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת:

מוסר

משערי קדושה ח"ב ש"ד

רְמִיָּה יֶשׁ בָּהּ ב' רָעוֹת גְּדוֹלוֹת הָא' שֶׁהוּא כְּעִנְיַן הַשֶּׁקֶר וַחֲנוּפָה וְהַב' כִּי הוּא כְּעִנְיַן הַגְנֵיבָה וְהָאוֹנָאָה וּמְזַלְזֵל בְּשֵׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּרְאֶה חָס וְשָׁלוֹם כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכִּיר בְּרַמָּאוּתוֹ וּכְתִיב (ויקרא כ"ה) וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וּכְתִיב (שם י"ט) לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל וְגוֹ' אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. וּתְחִלַּת דִּינוֹ שֶׁל אָדָם אַחַר הַפְּטִירָה נָשְׂאתְ וְנָתַתָּ בֶּאֱמוּנָה וְהוּא מִן אַרְבַּע כְּתוֹת שֶׁאֵינָן מְקַבְּלוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ק"א) לֹא יֵשֵׁב בְּקֶרֶב בֵּיתִי עוֹשֵׂה רְמִיָּה. וְלֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא עַל שֶׁפָּסְקוּ מִמֶּנָּה בַּעֲלֵי אֱמוּנָה כְּמוֹ שֶׁנִּזְכַּר לְעֵיל בְּמִדַּת הַשֶּׁקֶר וּכְתִיב (תהלים ט"ו) ה' מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶיךָ וְגוֹ' וְדוֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת זֶה הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בֶּאֱמוּנָה שֶׁנִּכְסָיו מִתְרַבִּים וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ וְכוּ' וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק שֶׁנֶּאֱמַר (חבקוק ב') וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה תרי"ג מִצְוֹת הֵן וְכוּ' וּבָא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה:

פרשת צו

צו יום ראשון

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

ו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (ב) צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: פַּקֵּד יָת אַהֲרֹן וְיָת בְּנוֹהִי לְמֵימָר דָּא אוֹרַיְתָא דְּעָלָתָא הִיא עָלָתָא דְּמִתּוֹקְדָא עַל מַדְבְּחָא כָּל לֵילְיָא עַד צַפְרָא וְאֶשְׁתָּא דְּמַדְבְּחָא תְּהֵא יָקְדָא בֵּהּ:

רש"י צו את אהרן. אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות. אמר ר' שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס: זאת תורת העלה וגו' . הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא כשר כל הלילה, וללמד על הפסולין איזה אם עלה ירד, ואיזה אם עלה לא ירד, שכל תורה לרבות הוא בא, לומר תורה אחת לכל העולים, ואפלו

פסולין, שאם עלו לא ירדו: הוא העלה. למעט את הרובע ואת הנרבע וכיוצא בהן, שלא היה פסולן בקדש, שנפסלו קודם שבאו לעזרה:

(ג) וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: וְיִלְבֵּשׁ כַּהֲנָא לְבוּשִׁין דְּבוּץ וּמִכְנְסִין דְּבוּץ יַלְבֵּשׁ עַל בִּסְרֵהּ וְיַפְרֵשׁ יָת קִטְמָא דִּי תֵיכוּל אֶשָׁתָא יָת עֲלָתָא עַל מַדְבְּחָא וישַׁוֵנֵהּ בְּסִטַר מַדְבְּחָא:

רש"י מדו בד. היא הכתנת. ומה תלמוד לומר מדו, שתהא כמדתו: על בשרו. שלא יהא דבר חוצץ בנתים: והרים את הדשן. היה חותה מלא מחתה מן המאכלות הפנימיות ונותנן במזרחו של כבש: הדשן אשר תאכל האש את העלה. ועשאתה דשן, מאותו דשן ירים תרומה ושמו אצל המזבח: על המזבח. מצא אברים שעדין לא נתעכלו, מחזירן על המזבח, לאחר שחתה גחלים אלך ואלך ונטל מן הפנימיות, שנאמר את העלה על המזבח:

(ד) וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדֶּשֶׁן אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מָקוֹם טָהוֹר: וְיַשְׁלַח יָת לְבוּשׁוֹהִי וְיִלְבַּשׁ לְבוּשִׁין אָחֳרָנִין וְיַפֵּק יָת קִטְמָא לְמַבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא לַאֲתַר דְּכִי:

רש"י ופשט את בגדיו. אין זו חובה אלא דרך ארץ, שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשל בהן קדרה לרבו אל ימזג בהן כוס לרבו, לכך ולבש בגדים אחרים פחותין מהן: והוציא את הדשן. הצבור בתפוח, כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם. ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום ה והאש על המזבח תוקד בו. רבה כאן יקידות הרבה על מוקדה, ואש המזבח תוקד בו, והאש על המזבח תוקד בו, אש תמיד תוקד על המזבח, כלן נדרשו במסכת יומא (מג ב) שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם: וערך עליה העלה. עולת תמיד היא תקדים: חלבי השלמים. אם יביאו שם שלמים. ורבותינו למדו מכאן עליה, על עולת הבקר השלם כל הקרבנות כלם. מכאן שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערבים:

(ה) וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: וְאֶשָׁתָא עַל מַדְבְּחָא תְּהֵי יָקְדָא בֵּהּ לָא תִטְפֵּי וְיִבָעַר עֲלַהּ כַּהֲנָא אָעַיָא בְּצָפַר בְּצָפַר וְיסַדַּר עֲלַהּ עֲלָתָא וְיַסֵּק עֲלַהּ תַּרְבֵּי נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא: (ו) אֶשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה: אֶשָׁתָא תְּדִירָא תְּהֵי יָקְדָא עַל מַדְבְּחָא לָא תִטְפֵּי:

רש"י אש תמיד. אש שנאמר בה תמיד, היא שמדליקין בה את הנרות, שנאמר בה (שמות כז כ) להעלות נר תמיד, אף היא מעל המזבח החיצון תוקד: לא תכבה. המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין:

נביאים - ירמיה - פרק ז

(כא) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹלוֹתֵיכֶם סְפוּ עַל זִבְחֵיכֶם וְאִכְלוּ בָשָׂר: כִּדְנַן אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלָהָא דְיִשְׂרָאֵל עַלָוָתְכוֹן אוֹסִיפוּ עַל נִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן וְאָכֵלוּ בִסְרָא:

רש"י **עולותיכם** . שאתם מקריבים כליל טוב לכם שתוסיפו אותם על שלמיכם ותקריבו אותם שלמים ותאכלו הבשר שהרי אינם מקובלות לפני ולמה תפסידום :

(כב) כִּי לֹא דִבַּרְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בְּיוֹם (הוציא) הוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם עַל דִּבְרֵי עוֹלָה וְזָבַח: אֲרֵי לָא מַלֵּילִית עִם אֲבָהַתְכוֹן וְלָא פַקֶּדְתִּנּוּן בְּיוֹמָא דְאַפֵּקִית יַתְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם עַל עִסְקֵי עָלָוָן וְנִכְסַת קוּדְשִׁין:

רש"י **ביום הוציאי אותם** . תחלת תנאי לא היתה אלא אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגול' (שם יט) :

(כג) כִּי אִם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְקוֹלִי וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם וְהָלַכְתֶּם בְּכָל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אֶתְכֶם לְמַעַן יִיטַב לָכֶם: אֱלָהִין יַת פִּתְגָמָא הָדֵין פַּקֵּדִית יַתְהוֹן לְמֵימָר קַבִּילוּ לְמֵימְרִי וְאֶהֱוֵי לְכוֹן לֵאלָהָא וְאַתּוּן תְּהוֹן קֱדָמַי לְעָם וּתְהָכוּן בְּכָל אוֹרְחָא דַּאֲפַקֵּיד יָתְכוֹן בְּדִיל דְּיֵיטַב לְכוֹן: (כד) וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם וַיֵּלְכוּ בְּמֹעֲצוֹת בִּשְׁרִרוּת לִבָּם הָרָע וַיִּהְיוּ לְאָחוֹר וְלֹא לְפָנִים: וְלָא קַבִּילוּ וְלָא אַרְכִּינוּ יַת אוּדְנֵיהוֹן וַאֲזָלוּ בַּעֲצָתְהוֹן בְּהֵרְהוּר לִבְּהוֹן בִּישָׁא וְאַחְזָרוּ בְּפוּלְחָנִי קְדָל וְלָא שַׁוִּיאוּ דַּחֲלְתִּי לָקְבֵיל אַפֵּיהוֹן:

רש"י **בשרירות לבם** . במראה לבם ל' אשורנו (במדבר כד) :

(כה) לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת כָּל עֲבָדַי הַנְּבִיאִים יוֹם הַשְׁכֵּם וְשָׁלֹחַ: לְמִן יוֹמָא דִּי נְפָקוּ אֲבָהַתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם עַד יוֹמָא הָדֵין וּשְׁלְחִית לְוָתְכוֹן יַת כָּל עַבְדַי נְבִיָּיא יוֹם מַקְדִּים וּמַשְׁלָח:

רש"י **יום השכם ושלוח** . מידי יום ביום השכם ושלוח :

(כו) וְלוֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם וַיַּקְשׁוּ אֶת עָרְפָּם הֵרֵעוּ מֵאֲבוֹתָם: וְלָא קַבִּילוּ לְמֵימְרִי וְלָא אַרְכִּינוּ יַת אוּדְנֵיהוֹן וְאַקְשִׁיאוּ יַת קְדָלְהוֹן אַבְאִישׁוּ מֵאֲבָהַתְהוֹן:

כתובים - משלי - פרק כב

(י) גָּרֵשׁ לֵץ וְיֵצֵא מָדוֹן וְיִשְׁבֹּת דִּין וְקָלוֹן: תָּרֵךְ לְמִמְקְנָא וְאַפֵּיק לְתִגְרָנָא וְיִבְטַל דִּינָא וְצַעֲרָא:

רש"י **גרש לץ** . יצר הרע :

(יא) אֹהֵב (טהור) טְהָר לֵב חֵן שְׂפָתָיו רֵעֵהוּ מֶלֶךְ: רָחֵם אֱלָהָא דְכֵי לִבָּא וּבְחִסָדָא דְשִׂפְוָתַיהּ יִתְחַבַּר לְמַלְכָּא:

רש"י **אוהב** . טהר לב חן שפתיו . מי ששפתיו חן : **רעהו מלך** . הקב"ה אוהבו ומחבבו :

(יב) עֵינֵי יְהוָה נָצְרוּ דָעַת וַיְסַלֵּף דִּבְרֵי בֹגֵד: עַיְנוֹ֥י דֶּאֱלָהָ֗א נָטְרָן֮ יְדִיעָ֪תָא֫ וּמְטַלְטֵ֥ל מִלַּיהוֹן֥ דְּבָזוֹזִֽי: (יג) אָמַר עָצֵל אֲרִי בַּחוּץ בְּתוֹךְ רְחֹבוֹת אֵרָצַח: אֲמַר֤ עַטְלָא֙ בַּהֲכִינְנוּתֵ֣יהּ אַרְיָ֔א אִית֥ לְבָרָ֖א וּבֵינָ֣ת שְׁוָקֵ֑י מִתְקְטֵלְנָֽא:

רש"י **אמר עצל ארי בחוץ** . איך אצא ללמוד תורה :

(יד) שׂוּחָה עָמֹק֥ה פִּי זָרוֹת֑ זְעוּם֖ יְהוָ֣ה יִפָּל־שָֽׁם: גּוּמְצָ֣א עֲמִיקְתָ֣א פּוּמָ֣א דְגוּבְרֵ֑יתָא וּמַן֥ דְּמַרְגֵּ֖ז קֳדָ֣ם אֱלָהָ֣א נָפֵ֔ל תַּמָּֽן:

רש"י **שוחה עמוקה פי זרות** . פי עובדי גלולים : **זעום ה'** . מי שהקב"ה שונאו נופל ונכשל בה : **זעום** . נזוף מלפניו :

(טו) אִוֶּ֣לֶת קְשׁוּרָ֣ה בְלֵ֣ב נַ֭עַר שֵׁ֣בֶט מוּסָ֑ר יַרְחִיקֶ֥נָּה מִמֶּֽנּוּ: שַׁטְיוּתָ֣א קְטִירָ֣א בְּלִבֵּ֣יהּ דְּטַלְיָ֑א שִׁבְטָ֥א דְמַרְדּוּתָ֗א נְרָחֲקִ֥יהּ מִנֵּֽיהּ:

משנה כלאים פרק א

א. הַחִטִּים וְהַזּוּנִין אֵינָם כְּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. הַשִּׁעוֹרִים וְשִׁבֹּלֶת שׁוּעָל, הַכֻּסְמִין וְהַשִּׁיפוֹן, הַפּוֹל וְהַסְּפִיר, הַפֶּרְקְדָן וְהַטֹּפַח, וּפוֹל הַלָּבָן וְהַשְּׁעוּעִית, אֵינָם כְּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ברטנורה (א) **החטין והזונין**. קורין לו בערבי זיוא"ן: **אינן כלאים זה בזה**. לפי שכשהשחיתו דור המבול את דרכם היתה הארץ גם היא מזנה את פירותיה, והיו זורעים חטים ומוציאה זונין, הלכך לא הוי כלאים עם החטים, אבל עם שאר מיני תבואה הוי כלאים, ואף על גב דלא חזי למאכל אדם, מכל מקום כיון שמוליכים אותו ממקום למקום למאכל יונים הוי כלאים: **השעורים ושבולת שועל**. כל השנויים במשנה זוג זוג אינם כלאים זה בזה, אחד מזוג זה ואחד מזוג זה הם כלאים זה בזה. והא דאמרינן במנחות (דף ע.) הכוסמין מין חטים ושיפון מין שעורים הני מילי לענין חלה שמצטרפין זה עם זה לשיעור חלה, אבל לענין כלאים הוי כלאים זה בזה: **ושבולת שועל**. שעורים מדבריים ובלע"ז אוי"נא: **כוסמין**. בלשון לע"ז אספילט"א: **שיפון**. בלע"ז סיגל"א. ומשום דכוסמין ושיפון דמו להדדי אינם כלאים זה בזה: **והספיר**. יש אומרים ציצרקל"א בלע"ז. ורמב"ם פירש שקורין לו בערבי מא"ש: **הפורקדן**. רמב"ם פירש שהוא זרע דק שקורין לו בערבי גילבא"ן: **וטופח**. הוא קטנית שגרגריו עגולים לבנים וקורין לו קורטמא"ן. ואני שמעתי שטופח הוא שקורין לו גילבא"ן: **והשועית**. קורין לו בערבי לוביא"ה: **אינם כלאים זה בזה**. אם זרע כל אחד עם בן זוגו:

ב. הַקִּשּׁוּת וְהַמְּלָפְפוֹן, אֵינָם כְּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּלְאַיִם. חֲזָרַת וַחֲזָרַת גַּלִּים, עֶלְשִׁין וְעֶלְשֵׁי שָׂדֶה, כְּרִישִׁים וּכְרִישֵׁי שָׂדֶה, כֶּסְבָּר וְכֶסְבַּר שָׂדֶה, חַרְדָּל וְחַרְדָּל מִצְרִי, וּדְלַעַת הַמִּצְרִית וְהָרְמוּצָה, וּפוֹל הַמִּצְרִי וְהֶחָרוּב, אֵינָם כְּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ברטנורה (ב) **הקישות**. קשואין שקורין בערבי פאקו"ס ובלע"ז קוקומברו"ש: **והמלפפונות**. נקראים בערבי כייא"ר ובלע"ז ציטרול"י: **רבי יהודה אומר כלאים**. ואין הלכה כר' יהודה: **חזרת וחזרת גלים**. החסא הגדילה בגנים, והחסא הגדילה בהרים: **עולשים**. של גנים: **ועולשי שדה**. ונקראים בערבי הנדב"י: **בכרישין**. של גינה: **וכרישי שדה**. והם הנקראים בערבי כורא"ת ובלע"ז פורו"ש: **כוסבר**. כך שמו בערבי, כולי"נדרו בלע"ז, תרגום ירושלמי כזרע גד כבר זרע כוסבר: **והרמוצה**. דלעת מרה שממתקים אותה ברמץ כלומר, באפר חם שיש בו רשפי אש, לפיכך קורין לה רמוצה: **ופול המצרי**. פאסול"י בלע"ז: **והחרוב**. מין קטנית וקורין לו חרוב, לפי שתרמיליו שהזרע בתוכו הן דקים ועקומין כחרובין והוא ממין פול המצרי:

ג. הַלֶּפֶת וְהַנַּפּוּץ, וְהַכְּרוּב וְהַתְּרוּבְתּוֹר, הַתָּרֵדִים וְהַלְּעוּנִים, אֵינָם כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא, הַשּׁוּם וְהַשּׁוּמָנִית, הַבָּצָל וְהַבְּצַלְצוּל, וְהַתֶּרְמוֹס וְהַפְּלַסְלוֹס, אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ברטנורה (ג) **והנפוץ**. הוא מין צנון ועליו דומים לעלי הלפת, הלכך לא הוי כלאים: **והתרובתור**. מין כרוב שהקלחים שלו דקים: **תרדין**. בערבי סילק"א, ובלע"ז בליט"י: **לעונין**. בערבי קט"ף, ובלע"ז ארמולא"ש: **השומנית**. שום מדברי, והוא קטן מן השום הגדל בגנים: **בצלצול**. בצל מדברי קטן משאר בצלים לפיכך נקרא בצלצול: **פלוסלוס**. מין תורמוס הוא, ותורמוס מין קטנית ידוע מר מאד, ששולקים אותו שבע פעמים ואוכלים אותו בקנוח סעודה:

ד. וּבָאֵילָן, הָאֲגָסִים וְהַקְּרָסְתּוֹמֵלִין, וְהַפְּרִישִׁים וְהָעֲזָרָדִים, אֵינָם כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. הַתַּפּוּחַ וְהַחֲזָרָד, הַפָּרְסָקִים וְהַשִּׁקֵּדִין, וְהַשִּׁזְפִין וְהָרִימִין, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה, כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ברטנורה (ד) **אגסים**. בערבי אגא"ס, ובלע"ז פירא"ש: **קרוסטומלין**. מין אגסים קטנים הדומים לעפצים שקורין מילי"ן: **פרישים**. הם חבושים בערבי ספרג"ל, ובלע"ז קודוניי"ש: **עוזרדים**. בערבי זערו"ד ובלע"ז סורבא"ש: **חזרד**. תפוח יערי, תרגום וכפתור וחיזר [צריך לומר וחזור]: **אפרסקים**. בלע"ז פירשאג"ס וכשהן קטנים דומין לשקדים: **שיזפין**. הרכיב זיתים על רימון נפיק מנהון שיזפין: **רימין**. בערוך פירש פולצדקא"י בלע"ז:

ה. הַצְּנוֹן וְהַנַּפּוּץ, הַחַרְדָּל וְהַלַּפְסָן, וּדְלַעַת יְוָנִית עִם הַמְּצָרִית וְהָרְמוּצָה, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה, כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ברטנורה (ה) **הצנון והנפוץ**. אף על פי שהפרי והעלים דומין זה לזה, הן כלאים זה בזה לפי שאין טעם הפרי דומה, שהלכו בזה אחר טעם הפרי: **לפסן**. פירש בערוך מרויי"ו בלע"ז: ו. הַזְּאֵב וְהַכֶּלֶב, כֶּלֶב הַכַּפְרִי וְהַשּׁוּעָל, הָעִזִּים וְהַצְּבָאִים, הַיְּעֵלִים וְהָרְחֵלִים, הַסּוּס וְהַפֶּרֶד, הַפֶּרֶד וְהַחֲמוֹר, הַחֲמוֹר וְהָעָרוֹד, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה, כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה:

ברטנורה (ו) **כלב הכופרי**. כלב שמגדלים בני הכפרים והוא קטן ודומה לשועל: **היעלים**. מין חיה, ואקו מתרגמינן ויעלא: **ערוד**. חמור הבר:

ז. אֵין מְבִיאִין אִילָן בְּאִילָן, יָרָק בְּיָרָק, וְלֹא אִילָן בְּיָרָק, וְלֹא יָרָק בְּאִילָן. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר יָרָק בְּאִילָן:

ברטנורה (ז) **אין מביאין אילן באילן**. אין מרכיבין אילן מאכל באילן מאכל מין בשאינו מינו, או אילן סרק באילן מאכל, אבל אילן סרק באילן סרק כיון שאין שום אחד מהם עושה פרי, כמין אחד חשוב ושרי: **ירק בירק**. מין בשאינו מינו: **רבי יהודה מתיר ירק באילן**. ואין הלכה כר' יהודה:

ח. אֵין נוֹטְעִין יְרָקוֹת בְּתוֹךְ סַדָּן שֶׁל שְׁקָמָה. אֵין מַרְכִּיבִין פִּיגָם עַל גַּבֵּי קִדָּה לְבָנָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרָק בְּאִילָן. אֵין נוֹטְעִין יִחוּר שֶׁל תְּאֵנָה לְתוֹךְ הַחֲצוּב, שֶׁיְּהֵא מְקֵרוֹ. אֵין תּוֹחֲבִין זְמוֹרָה שֶׁל גֶּפֶן לְתוֹךְ הָאֲבַטִּיחַ, שֶׁתְּהֵא זוֹרֶקֶת מֵימֶיהָ לְתוֹכוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אִילָן בְּיָרָק. אֵין נוֹתְנִין זֶרַע דְּלַעַת לְתוֹךְ הַחֲלָמִית, שֶׁתְּהֵא מְשַׁמֶּרְתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרָק בְּיָרָק:

ברטנורה (ח) **שקמה**. אילן תאנה שגדל ביערים: **סדן של שקמה**. לאחר שנחתך ונשארו שרשיו בארץ נקרא סדן ואין נוטעין ירק לתוכו דהוי ירק באילן: **פיגם**. עשב שקורין רוד"א בלע"ז: **קדה**. מין אילן של בשמים תרגום קדה קציעה, וכתיב (תהלים מה) מור ואהלות קציעות כל בגדותיך: **החצוב**. מין ירק ששרשיו יורדים בעומק הארץ ביושר ואינם נוטים לכאן ולכאן, ובו תיחם יהושע את הארץ: **מקירו**. מלשון קור שתהא התאנה מקררת החצוב שהוא חם ביותר. פירוש אחר שתהיה עליו לצל לשון קורה: **מימיה לתוכה**. שהאבטיח לח ומלא מים: **חלמית**. בערבי כובוז"א ובלע"ז מלוו"א:

ט. הַטּוֹמֵן לֶפֶת וּצְנוֹנוֹת תַּחַת הַגֶּפֶן, אִם הָיוּ מְקֻצָּת עָלָיו מְגֻלִּין, אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית, וְלֹא מִשּׁוּם מַעֲשְׂרוֹת, וְנִטָּלִים בַּשַּׁבָּת. הַזּוֹרֵעַ חִטָּה וּשְׂעוֹרָה כְּאַחַת, הֲרֵי זֶה כִּלְאָיִם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵינוֹ כִלְאַיִם עַד שֶׁיְּהוּ שְׁתֵּי חִטִּים וּשְׂעוֹרָה, אוֹ חִטָּה וּשְׁתֵּי שְׂעוֹרִים, אוֹ חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכֻסֶּמֶת:

ברטנורה (ט) **הטומן לפת וצנונות**. כדי שיהיו נשמרים תחת הקרקע שלא כדרך שתילה, גלי דעתיה שאינו רוצה בהשרשתן. כגון שטמן אגודה של לפת ואגודה של צנונות יחד: **אם היו מקצת עלין מגולין**. משום שבת נקטיה, דאם היו כל העלין מכוסין אי אפשר

ליטלו אם לא שיזיז עפר בידים: לא משום כלאים ולא משום שביעית. לא משום זורע כלאים, ולא משום זורע בשביעית. אי נמי אפילו הוסיף מאתים משום כלאים שרי דלאו דרך זריעה הוא, ואם היה מששית ונכנסו לשביעית, והוציאו ספיחים כדרך שמוסיפים הבצלים בתלוש, אין בהם משום ספיחי שביעית: **ולא משום מעשרות**. אינו חייב לעשר כשיתלוש אותם ממקום שהטמינם דכתיב (ויקרא כז) וכל מעשר הארץ מזרע הארץ, והאי לאו זריעה היא: **וניטלים בשבת**. דכתלושים דמו ואוחז בעלים המגולים ומוציאן, ואף על גב דמזיז עפר ממקומו, טלטול מן הצד לצורך דבר היתר ואינו נוגע בדבר האסור מותר: **עד שיהיו שתי חטים ושעורה**. טעמא דר' יהודה משום דכתיב (שם יט) שדך לא תזרע כלאים, וסבר דהקרקע בלא זרע לא איקרי שדה, ומשמע לא תזרע כלאים בהדי שדך שנזרע כבר, וכן (דברים כב) לא תזרע כרמך כלאים, לא תזרע כלאים דהיינו שני מיני זרעים בהדי כרמך, ולא מחייב בכלאי הכרם עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. ואין הלכה כרבי יהודה. דקרקע אף על פי שאינה זרועה קרויה שדה, אבל אינו קרוי כרם בלא חרצן, הלכך הזורע חטה ושעורה כאחד חייב משום כלאי זרעים, ואינו חייב משום כלאי הכרם, עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד:

גמרא ברכות דף כ"ג ע"א

תָּנוּ רַבָּנָן הַנִּצְרָךְ לִנְקֵבָיו אַל יִתְפַּלֵּל, וְאִם הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה. אָמַר רַב זְבִיד וְאִי תֵּימָא רַב יְהוּדָה, לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁהוֹת בְּעַצְמוֹ, אֲבָל אִם יָכוֹל לִשְׁהוֹת בְּעַצְמוֹ, תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה. וְעַד כַּמָּה, אָמַר רַב שֵׁשֶׁת עַד פַּרְסָה, אִיכָּא דְּמַתְנִי לָהּ אַמַּתְנִיתָא, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁאֵין יָכוֹל לַעֲמוֹד עַל עַצְמוֹ אֲבָל אִם יָכוֹל לַעֲמוֹד עַל עַצְמוֹ תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה, וְעַד כַּמָּה אָמַר רַב זְבִיד עַד פַּרְסָה. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן, הַנִּצְרָךְ לִנְקֵבָיו הֲרֵי זֶה לֹא יִתְפַּלֵּל מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ד') הָכוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן, מַאי דִּכְתִיב (קהלת ד') שְׁמוֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים, שְׁמוֹר עַצְמְךָ שֶׁלֹּא תֶּחֱטָא וְאִם תֶּחֱטָא הַבֵא קָרְבָּן לְפָנַי. וְקָרוֹב לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים, אָמַר רָבָא הֱוֵי קָרוֹב לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים שֶׁאִם חוֹטְאִים מְבִיאִים קָרְבָּן וְעוֹשִׂין תְּשׁוּבָה, מִתֵּת הַכְּסִילִים זָבַח אַל תְּהִי כַּכְּסִילִים שֶׁחוֹטְאִים וּמְבִיאִים קָרְבָּן וְאֵין עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה. כִּי אֵינָם יוֹדְעִין לַעֲשׂוֹת רָע, אִי הָכִי צַדִּיקִים נִינְהוּ, אֶלָּא אַל תְּהִי כַּכְּסִילִים שֶׁחוֹטְאִים וּמְבִיאִים קָרְבָּן וְאֵינָם יוֹדְעִים אִם עַל הַטּוֹבָה הֵם מְבִיאִים אִם עַל הָרָעָה הֵם מְבִיאִים. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּין טוֹב לְרַע אֵין מַבְחִינִים וְהֵם מְבִיאִין קָרְבָּן לְפָנַי. רַב אָשֵׁי וְאִיתֵּימָא רַב חֲנִינָא בַּר פַּפָּא אָמַר שְׁמוֹר נִקְבֶיךָ בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה עוֹמֵד בַּתְּפִלָּה לְפָנַי:

רש"י **ועד כמה**. יכול להעמיד עצמו מנקביו שיהא מותר להתחיל בתפלה: **איכא דמתני**. להאי במד"א במתניתא גופה ולא משמעתא דרב זביד ורב יהודה וכי איירי אינהו בשעורא הוא דאיירי: **שמור עצמך שלא תחטא**. ותצטרך רגלך ללכת אל בית האלהים להביא חטאת: **הוי קרוב לשמוע**. תשובה בהבאת קרבנך מתת אותן ככסילים בלא תשובה: **שמור נקביך**. מבין רגליך כמו להסך את רגליו שמור נקביך שלא יפיחו:

זוהר צו דף ל' ע"ב

וֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן. רִבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח (תהלים קמ"ה) צַדִּיק יְיָ בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו. צַדִּיק יְיָ בְּכָל דְּרָכָיו. הָא תָּנֵינָן כַּמָּה אִית לוֹן לְבָנֵי נְשָׁא לְאִסְתַּכְּלָא בִּיקָרָא דְמָארֵיהוֹן וְלָא יִסְטוּ מֵאָרְחַיְיהוּ לְבַר. דְּהָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא דִינָא תָלֵי בְּעָלְמָא בְּגִין דְּעָלְמָא עַל דִּינָא אִתְבְּרֵי וְקַיְימָא וְעַל דָּא בָּעֵי בַר נַשׁ לְאִסְתַּמְּרָא מֵחוֹבוֹי דְּלָא יָדַע זִמְנָא דְדִינָא שַׁרְיָיא עֲלוֹי. יָתִיב בְּבֵיתֵיהּ דִּינָא שַׁרְיָיא עֲלוֹי. נָפַק מִבֵּיתֵיהּ לְבַר דִּינָא שַׁרְיָיא עֲלוֹי וְלָא יָדַע אִי יְתוּב לְבֵיתֵיהּ אִי לָאו. נָפִיק לְאָרְחָא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה דְּהָא כְּדֵין דִּינָא נַפְקָא קָמֵיהּ הַדָּא הוּא דִכְתִיב (שם פ"ה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ. בְּגִין כָּךְ בָּעֵי לְאַקְדְּמָא וּלְמִבְעֵי רַחֲמֵי קָמֵי מַלְכָּא בְּגִין דְּיִשְׁתְּזִיב מִן דִּינָא בְּשַׁעְתָּא דְשַׁרְיָיא בְּעָלְמָא. דְּהָא כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא שַׁרְיָיא דִינָא בְּעָלְמָא הַדָּא הוּא דִכְתִיב (שם ז') וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם. הַשְׁתָּא אִית לְמֵימַר הָא תָּנֵינָן וְאַתְעָרוּ חַבְרַיָּיא אֵל בְּכָל אֲתַר חֶסֶד הוּא כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (דברים י') הָאֵל הַגָּדוֹל וְדָא נְהִירוּ דְחָכְמָה עִלָּאָה. וְאַתְּ אָמְרַת וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם שָׁבִיק קְרָא כָּל אִלֵּין שְׁמָהָן וְאָחִיד בְּהָאי. אִי הָכִי לָא קַיְימִין מִילֵּי וְעוֹד דִּכְתִיב (ישעיה ט') אֵל גִּבּוֹר אוֹ נוֹקִים לֵיהּ דִּינָא אוֹ נוֹקִים לֵיהּ רַחֲמֵי. אֶלָּא הָכִי שְׁמַעְנָא חַיְיבַיָּיא מְהַפְּכֵי רַחֲמֵי לְדִינָא. דְּלֵית לָךְ בְּכָל אִינּוּן כִּתְרִין עִלָּאִין דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא דְּלָא כְּלִילָן רַחֲמֵי בְּדִינָא וְדִינָא בְּרַחֲמֵי. וְחַיְיבַיָּיא מְהַפְּכֵי רַחֲמֵי לְדִינָא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יְהוּדָה שַׁפִּיר בְּהַהוּא דִכְתִיב אֵל גִּבּוֹר. אֶלָּא אֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם מַהוּ דְּהָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא קַיְימָא בְּדִינָא בֵּין דִּבְנֵי עָלְמָא זַכָּאִין בֵּין דְּלָא זַכָּאִין. לְאַ הֲוָה בִּידֵיהּ אִתּוּ שָׁאִילוּ לֵיהּ לְרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר לוֹן וַדַּאי אֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם וְהָא אוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא לְזִמְנִין הוּא דִינָא לְזִמְנִין הוּא רַחֲמֵי אִי זַכָּאִין בְּנֵי עָלְמָא הָא אֵל קַיְימָא וְהוּא חֶסֶד. וְאִי לָא זַכָּאן הָא אֵל קַיְימָא וְאִקְרֵי גִּבּוֹר וְעַל דָּא קַיְימָא בְּכָל יוֹמָא. אֲבָל מִלָּה שַׁפִּיר הוּא. אֵל בְּכָל אֲתַר נְהִירוּ (רב) דְּחָכְמָתָא עִלָּאָה הוּא וְקַיְימָא בְּקִיּוּמֵיהּ בְּכָל יוֹמָא דִכְתִיב (תהלים נ"ב) חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְאִלְמָלֵא דְּהָאי אֵל אַתְעַר בְּעָלְמָא לָא יָכִיל עָלְמָא לְמֵיקַם אֲפִילּוּ שַׁעְתָּא חֲדָא מִקַּמֵּי דִינִין תַּקִּיפִין דְּמִתְעָרִין בְּעָלְמָא בְּכָל יוֹמָא הַדָּא הוּא דִכְתִיב (בראשית ב') אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם בְּאַתְעָרוּתָא דְאַבְרָהָם קַיְימֵי וְכַד אִתְעַר אַבְרָהָם בְּעָלְמָא כָּל אִינּוּן דִּינִין דְּמִשְׁתַּכְּחֵי בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא דְּחֵי לְהוּ לְבַר וְלָא קַיְימִין קָמֵיהּ הַדָּא הוּא דִכְתִיב

וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם נִזְעָם אוֹ זְעוֹם בְּכָל יוֹם לָא כְתִיב אֶלָּא זוֹעֵם בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא דְּדִינָא אִשְׁתְּכַח דָּחֵי לוֹן לְבַר וְקַיְימָא הוּא וּמִבְּסָם עָלְמָא הָדָא הוּא דִכְתִיב (תהלים מ"ב) יוֹמָם יְצַוֶּה יְיָ חַסְדּוֹ וְאִלְמָלֵא הָאי לָא יְכִיל עָלְמָא לְמֵיקָם אֶפִילּוּ רִגְעָא חָדָא. וְעַל דָּא כֹּלָּא קַיְימֵי בְּגִינֵיהּ דְּאַבְרָהָם: ה' חַסְדּוֹ. וְלוּלֵא זֶה, לֹא הָיָה יָכוֹל הָעוֹ עוֹמֵד וּמִתְקַיֵּם

תרגום הזוהר זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן. רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח, צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו. צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו, הֲרֵי לָמַדְנוּ, כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד אֲדוֹנָם, וְלֹא יַטּוּ מִדַּרְכֵיהֶם לַחוּץ, כִּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם דִּין תּוֹלֶה בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בַּדִּין וְעוֹמֵד עַל דִּין. וְעַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מֵעֲוֹנוֹתָיו, כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ הַזְּמַן שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה עָלָיו. יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ שׁוֹרֶה עָלָיו הַדִּין, יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ לַחוּץ שׁוֹרֶה עָלָיו הַדִּין, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יְשׁוּב לְבֵיתוֹ אוֹ לֹא, שֶׁיָּכוֹל לָמוּת וְלֹא יָשׁוּב לְבֵיתוֹ. יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְבֵיתוֹ. כִּי אָז הַדִּין יוֹצֵא לְפָנָיו, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְגוֹ'. מִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ הָאָדָם לְהַקְדִּים וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, כְּדֵי שֶׁיִּנָּצֵל מִן הַדִּין, בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹרֶה בָּעוֹלָם. כִּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם שׁוֹרֶה דִּין בָּעוֹלָם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם. עַתָּה יֵשׁ לִשְׁאוֹל. הֲרֵי לָמַדְנוּ וְהֵעִירוּ הַחֲבֵרִים שֶׁהַשֵּׁם אֵל, בְּכָל מָקוֹם הוּא חֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הָאֵל הַגָּדוֹל, וְזֶה הוּא הָאָרָה שֶׁל חָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְאַתָּה אוֹמֵר, וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם, שֶׁעוֹזֵב הַכְּתוּב כָּל אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת וְאוֹחֵז בָּזֶה, בַּדִּין, אִם כֵּן אֵין הַדְּבָרִים אֲמִתִּים. וְעוֹד, שֶׁכָּתוּב, אֵל גִּבּוֹר. שֶׁקְּשֶׁה אוֹ נֶעֱמִיד הַשֵּׁם אֵל בַּדִּין, אוֹ נֶעֱמִיד הַשֵּׁם אֵל בְּרַחֲמִים. וּמֻשָּׁב, אֶלָּא כְּךָ שְׁמַעְתִּי, הָרְשָׁעִים מְהַפְּכִים הָרַחֲמִים לְדִין, שֶׁאֵין לְךָ בְּכָל סְפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁל מֶלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁהָרַחֲמִים לֹא יִהְיוּ כְּלוּלִים בַּדִּין, וְהַדִּין בְּרַחֲמִים, וְהָרְשָׁעִים מְהַפְּכִים הָרַחֲמִים לְדִין. וְעַל כֵּן אַף עַל פִּי שֶׁהַשֵּׁם אֵל, הוּא חֶסֶד הָרְשָׁעִים מְהַפְּכִים אוֹתוֹ לְדִין. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, הַתֵּרוּץ שֶׁלְּךָ יָפֶה בָּזֶה שֶׁכָּתוּב, אֵל גִּבּוֹר, שֶׁלְּרָשָׁעִים נֶהְפַּךְ לְדִין, אֶלָּא הַכָּתוּב, אֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם, מַה תֹּאמַר, שֶׁמִּשְׁמָע שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם עוֹמֵד בַּדִּין, בֵּין שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם צַדִּיקִים בֵּין שֶׁאֵינָם צַדִּיקִים. לֹא הָיָה בְּיָדוֹ לְתָרֵץ אֶת זֶה. בָּאוּ שְׁאָלוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לָהֶם, וַדַּאי, אֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם, וּכְבָר הֶעֱמִידוּ הַחֲבֵרִים, שֶׁלִּפְעָמִים הַשֵּׁם אֵל הוּא דִּין, וְלִפְעָמִים הוּא רַחֲמִים, אִם בְּנֵי הָעוֹלָם זַכָּאִים, הֲרֵי עוֹמֵד הַשֵּׁם אֵל, וְהוּא חֶסֶד. וְאִם אֵינָם זַכָּאִים, הֲרֵי עוֹמֵד וְנִקְרָא גִּבּוֹר. וְעַל זֶה עוֹמֵד בְּכָל יוֹם. אֲבָל הַתֵּרוּץ הַטּוֹב הוּא, אֵל, בְּכָל מָקוֹם, הוּא הָאָרַת חָכְמָה עֶלְיוֹנָה, וְעָמַד בְּקִיּוּמוֹ בְּכָל יוֹם, שֶׁכָּתוּב, חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְלוּלֵא הַשֵּׁם אֵל זֶה הָיָה מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, לֹא הָיָה יָכוֹל הָעוֹלָם לַעֲמֹד אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת מִפְּנֵי דִּינִים קָשִׁים הַמִּתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם בְּכָל יוֹם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם, כִּי בְּהִתְעוֹרְרוּת אַבְרָהָם, עוֹמְדִים שָׁמַיִם וְאָרֶץ, וּכְשֶׁנִּתְעוֹרֵר אַבְרָהָם בָּעוֹלָם, כָּל הַדִּינִים

הַנִּמְצָאִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, דּוֹחֶה אוֹתָם לַחוּץ וְאֵינָם עוֹמְדִים לְפָנָיו. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם: נִזְעָם אוֹ זָעוּם בְּכָל יוֹם אֵינוֹ כָּתוּב, אֶלָּא זוֹעֵם, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם שֶׁהַדִּין נִמְצָא דּוֹחֶה אוֹתוֹ לַחוּץ וְהוּא עוֹמֵד וּמְבַשֵּׂם הָעוֹלָם, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ. וְלוּלֵא זֶה, לֹא הָיָה יָכוֹל הָעוֹלָם לַעֲמֹד אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד. וְעַל כֵּן הַכֹּל עוֹמֵד וּמִתְקַיֵּם בִּשְׁבִיל אַבְרָהָם.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"א

א. כָּל קָרְבָּנוֹת הַצִּבּוּר זְכָרִים. וְכֵן חַטָּאוֹת שֶׁל צִבּוּר מִן הָעֵז אוֹ מִן הַבָּקָר וְאֵין בָּהֵן מִן הַכְּבָשִׂים. וְכָל עוֹלוֹת הַצִּבּוּר מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הַבָּקָר וְאֵין לָהֵן עוֹלָה מִן הָעֵז. כָּל חַטָּאת יָחִיד מִנְּקֵבָה וְתֵאָכֵל לַכֹּהֲנִים וְאֵינָהּ בָּאָה מִן הַבָּקָר חוּץ מִשָּׁלֹשׁ חַטָּאוֹת חַטָּאת נָשִׂיא שֶׁהִיא עֵז וְנֶאֱכֶלֶת. וְחַטָּאת כֹּהֵן מָשִׁיחַ שֶׁהוּא פַּר וְנִשְׂרֶפֶת וְהוּא פַּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת. וְהַשְּׁלִישִׁי פַּר שֶׁמֵּבִיא כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְהוּא חַטָּאת וְנִשְׂרָף: **ב**. כָּל חַטָּאוֹת שֶׁל צִבּוּר נֶאֱכָלוֹת חוּץ מִשְּׂעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחֲבֵירוֹ מִשְׁתַּלֵּחַ וְכֵן שְׂעִירֵי עֲבוֹדָה זָרָה וּפַר הֶעֱלֵם וּפַר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת וּפַר הֶעֱלֵם נִקְרָאִים פָּרִים הַנִּשְׂרָפִין וְשָׂעִיר עֲבוֹדָה זָרָה נִקְרָאִים שְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִין הָא לָמַדְתָּ שֶׁחֲמִשׁ חַטָּאוֹת הֵם הַנִּשְׂרָפוֹת שְׁתַּיִם לְיָחִיד וְשָׁלֹשׁ לְצִבּוּר:

מוסר

משערי קדושה ח"ב ש"ו

חִלּוּל ה' קָשֶׁה מִכָּל הָעֲבֵירוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּעִנְיַן ד' חִלּוּקֵי כַּפָּרָה עָבַר עַל חִלּוּל ה' אֵין הַתְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים וִיסוּרִין מְכַפְּרִין אֶלָּא יוֹם הַמִּיתָה שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כ"ב) אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמוּתוּן. נִדָּה זוֹלֶת הֶיוֹתָהּ בְּעוֹנֶשׁ כָּרֵת אָמְרוּ בְּסֵפֶר הַזֹּהַר תְּלָתָא אינון דְּדַחְיָין שְׁכִינְתָּא מֵעָלְמָא וּבְנֵי נָשָׁא צַוָּוחִין וְלָא אִשְׁתְּמַע קָלֵיהוֹן וְאִלֵּין אינון נִדָּה בְּגִין דְּלֵית מְסָאֲבָא בְּעָלְמָא תַּקִּיף בַּר מִמְּסָאֲבוּ דְנִדָּה. שַׁבָּת יָדוּעַ כִּי הִיא שְׁקוּלָה כְּכָל הַמִּצְוֹת וְכָל הָרְשָׁעִים יֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה בְּשַׁבָּת וְאֵשׁ שֶׁל גֵּיהִנֹּם כָּבָה בּוֹ וְהַמְחַלֵּל שַׁבָּת אִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אִלְמָלֹא שָׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּהִלְכָתָן מִיָּד הָיוּ נִגְאָלִין וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כָּל הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת אֲפִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּאֱנוֹשׁ מוֹחֲלִין לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נ"י) אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וְגוֹ' שׁוֹמֵר שַׁבָּת וְגוֹ' וּכְתִיב (שם נ"ה) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת וְגוֹ' אָז תִּתְעַנַּג עַל ה':

צו יום שני

תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דָ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ז) וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקְרֵב אֹתָהּ בְּנֵי אַהֲרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וְדָא אוֹרַיְתָא דְמַנְחְתָא דִיקָרְבוּן יָתַהּ בְּנֵי אַהֲרֹן קֳדָם יְיָ לְקֳדָם מַדְבְּחָא:

רש"י וזאת תורת המנחה. תורה אחת לכלן להטעינן שמן ולבונה האמורין בענין. שיכול אין לי טעונות שמן ולבונה אלא מנחת ישראל שהיא נקמצת, מנחת כהנים שהיא כליל מנין, תלמוד לומר תורת: הקרב אתה. היא הגשה בקרן מערבית דרומית: לפני ה'. הוא מערב שהוא לצד אהל מועד: אל פני המזבח. הוא הדרום, שהוא פניו של מזבח, שהכבש נתון לאותו הרוח:

(ח) וְהֵרִים מִמֶּנּוּ בְּקֻמְצוֹ מְסֹלֶת הַמִּנְחָה וּמִשַּׁמְנָהּ וְאֵת כָּל הַלְּבֹנָה אֲשֶׁר עַל הַמִּנְחָה וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה רֵיחַ נִיחֹחַ אַזְכָּרָתָהּ לַיהוָה: וְיַפְרֵשׁ מִנֵּהּ בְּקֻמְצֵהּ מִסָּלְתָּא דְמִנְחְתָא וּמִמִּשְׁחַהּ וְיָת כָּל לְבוֹנְתָא דִי עַל מִנְחְתָא וְיַסֵּק לְמַדְבְּחָא לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא אַדְכָּרְתָּא קֳדָם יְיָ:

רש"י והרים ממנו. מהמחבר, שיהא עשרון שלם בבת אחת בשעת קמיצה: בקמצו. שלא יעשה מדה לקומץ: מסלת המנחה ומשמנה. מכאן שקומץ ממקום שנתרבה שמנה: המנחה. שלא תהא מעורבת באחרת: ואת כל הלבנה אשר על המנחה והקטיר. שמלקט את לבונתה לאחר קמיצה ומקטירו. ולפי שלא פרש כן אלא באחת מן המנחות בויקרא (ב, א. ג) , הצרך לשנות פרשה זו, לכלול כל המנחות כמשפטן:

(ט) וְהַנּוֹתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מַצּוֹת תֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ בַּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ: וּדְאִשְׁתְּאַר מִנַּהּ יֵכְלוּן אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי פַּטִּיר תִּתְאֲכֵל בַּאֲתַר קַדִּישׁ בְּדָרַת מַשְׁכַּן זִמְנָא יֵכְלֻנַהּ:

רש"י במקום קדש. ואיזהו, בחצר אהל מועד:

(י) לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם נְתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשַּׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא כַּחַטָּאת וְכָאָשָׁם: לָא תִתְאֲפֵי חֱמִיעַ חֻלְקְהוֹן יְהָבִית יָתַהּ מְקָרְבָנַי קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הִיא כְּחַטָּאתָא וְכַאֲשָׁמָא:

רש"י לא תאפה חמץ חלקם. אף השירים אסורים בחמץ: כחטאת וכאשם. מנחת חוטא הרי היא כחטאת, לפיכך קמצה שלא לשמה פסולה. מנחת נדבה הרי היא כאשם, לפיכך קמצה שלא לשמה כשרה:

נביאים - ירמיה - פרק ז

(כז) וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֵלֶיךָ וְקָרָאתָ אֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲנוּכָה: וְתֹמַלֵּיל עִמְּהוֹן יַת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין וְלָא יְקַבְּלוּן מִנָּךְ וְתִתְנַבֵּי לְהוֹן וְלָא יְתִיבוּנָךְ: (כח) וְאֵמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹוא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָיו וְלֹא לָקְחוּ מוּסָר אָבְדָה הָאֱמוּנָה וְנִכְרְתָה מִפִּיהֶם: וְתֵימַר לְהוֹן דֵּין עַמָּא דִי לָא שְׁמָעוּ לְמֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהֲהוֹן וְלָא קַבִּילוּ אוּלְפָּן פְּסִקַת הֵימְנוּתָא וְאִתְמְנָעַת מִפּוּמְהוֹן: (כט) גְּזִי נִזְרֵךְ וְהַשְׁלִיכִי וּשְׂאִי עַל שְׁפָיִם קִינָה כִּי

מָאַס יְהוָה וַיִּטֹּשׁ אֶת דּוֹר עֶבְרָתוֹ: תְּלִישִׁי עַל רַבְרַבַיִךְ דְּיִגְלוּן וְטוּלִי עַל נִיגְרִין אִלְיָא אֲרֵי רָחִיק יְיָ וְרִטְיֵשׁ יַת דָּרָא דַּעֲבַרוּ עַל מֵימְרֵיהּ:

רש"י **גזי נזרך** . תלשי שערך כמו ויגז שלוים (שם ט) ויגז את ראשו (איוב א) ל"א נזרך כתרך ל' גדולה וכן תרגם יונתן רברביך וכן חיברו מנחם : **ויטוש** . ויעזוב :

(ל) כִּי עָשׂוּ בְנֵי יְהוּדָה הָרַע בְּעֵינַי נְאֻם יְהוָה שָׂמוּ שִׁקּוּצֵיהֶם בַּבַּיִת אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו לְטַמְּאוֹ: אֲרֵי עֲבָדוּ בְנֵי יְהוּדָה דְּבִישׁ קֳדָמַי אֲמַר יְיָ שַׁוִּיאוּ שִׁקּוּצֵיהוֹן בְּבֵיתָא דְּאִתְקְרֵי שְׁמִי עֲלוֹהִי לְסַאֲבוּתֵיהּ:

כתובים - משלי - פרק כב

(טז) עֹשֵׁק דָּל לְהַרְבּוֹת לוֹ נֹתֵן לְעָשִׁיר אַךְ לְמַחְסוֹר: דְּעָשֵׁק לְמִסְכְּנָא מַסְנֵי לֵיהּ בִּישְׁתָּא וּדְיָהֵב לְעַתִּירָא חוּסְרָנָא הוּא לֵיהּ:

רש"י **עושק דל להרבות לו** . עושר : **נותן לעשיר** . סוף שנותן ממונו לעו"ג העשירי' ואך למחסור הוא בא :

(יז) הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים וְלִבְּךָ תָּשִׁית לְדַעְתִּי: בְּרִי צְלִי אָדְנָךְ וּשְׁמַע מִלַּי דְּחַכִּימֵי וְלִבָּךְ שֵׂים לִידִיעָתִי:

רש"י **הט אזנך שמע דברי חכמים** . ללמוד תורה מחכם כל שהוא : **ולבך תשית לדעתי** . ואם רבך רשע לא תלמוד ממעשיו :

(יח) כִּי נָעִים כִּי תִשְׁמְרֵם בְּבִטְנֶךָ יִכֹּנוּ יַחְדָּו עַל שְׂפָתֶיךָ: מְטוּל דְּבַסְימִין נְטַר אִינּוּן בְּכַרְסָךְ וְנִתַּקְנוּן אֵיךְ חֲדָא עַל שִׂפְוָתָךְ:

רש"י **כי נעים** . יהי לך לאחר זמן אם תשמרם ותצפנם בבטנך שלא תשכחם ואימתי יהיו שמורים בלבך בזמן שיכונו על שפתיך כאשר תוציאם בפיך :

(יט) לִהְיוֹת בַּיהוָה מִבְטַחֶךָ הוֹדַעְתִּיךָ הַיּוֹם אַף אָתָּה: דְּנֶהֱוֵי בֵּאלָהָא סְבָרָךְ וְאוֹדַעְתָּךְ יוֹמָנָא חֲדָא אַף אַנְתְּ:

רש"י **להיות בה' מבטחך הודעתיך** . אני מודיעך שתבטח בה' ותעסוק בתורה ולא תאמר איך אבטל ממלאכתי ואיך אתפרנס :

משנה עירובין פרק א

א. מָבוֹי שֶׁהוּא גָבוֹהַּ לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה, יְמַעֵט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ. וְהָרָחָב מֵעֶשֶׂר אַמּוֹת, יְמַעֵט. וְאִם יֵשׁ לוֹ צוּרַת הַפֶּתַח, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא רָחָב מֵעֶשֶׂר אַמּוֹת, אֵין צָרִיךְ לְמַעֵט:

ברטנורה (א) **מבוי**. שאינו רחב שש עשרה אמה אע"פ שהוא פתוח משני ראשיו לרשות הרבים, אי נמי רחב שש עשרה אמה ואינו מפולש אלא ראשו אחד פתוח לרשות הרבים וראשו אחד סתום. ומן התורה שרי לטלטולי ביה בלא שום תקון ורבנן הוא דגזור עליה,

דילמא אתי לטלטולי ברשות הרבים גמור. ושרויה בתקנתא דלחי או קורה דתהוי ליה הכירא. ואם הניח את הקורה למעלה מעשרים אמה, ימעט. כלומר ישפיל את הקורה עד שתהיה למטה מעשרים. דלמעלה מעשרים לא שלטא בה עינא. ואם יש בקורה [זו] אמלתרא פירוש ציורים ופיתוחים, אפילו למעלה מעשרים אמה אינו צריך למעט, שעל ידי אותם הציורים שלטא בה עינא: **ר' יהודה אומר אינו צריך**. דטעמא דקורה לאו משום הכירא אלא משום מחיצה, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם, וכיון שכן הוא, מה לי בתוך עשרים מה לי למעלה מעשרים. ואין הלכה כרבי יהודה: **והרחב מעשר אמות ימעט**. דטפי מעשר אמות לא מקרי פתח אלא פרצה ואנן פתח בעינן, הלכך ימעט רוחב כניסתו ויעמידנו על עשר או על פחות: **ואם יש לו צורת הפתח**. בכל מקום שאמרו חכמים צורת פתח, הוא אפילו קנה מכאן וקנה מכאן גבוהים עשרה טפחים או יותר וקנה על גביהן ואע"פ שאינו נוגע בהן ואע"פ שגבוה מהן יותר משלשה טפחים. וכל האמות השנויות במשנה זו ובכל עירובין וסוכה וכלאים הם אמה בת ששה טפחים וכל טפח ארבע אצבעות בגודל, אלא שלפעמים צריך למדוד בטפח עצב, כלומר שלא ישים ריוח באצבעות הגודל בין זו לזו אלא יהיו מצומצמות ונוגעות זו בזו, ופעמים צריך ליתן ריוח בין גודל לגודל שלא יהיו נוגעים זו בזו וזהו הנקרא טפח שוחק. כיצד, בזמן שהמדידה בטפח עצב היא לחומרא כגון מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט וסוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה פסולה, מודדים בטפח עצב. ובזמן שהמדידה בטפח שוחק היא לחומרא כגון מבוי אין גבהו פחות מעשרים טפחים סוכה אין גבהה פחות מעשרים טפחים, מודדין בטפח שוחק. וכן לעולם:

ב. הֶכְשֵׁר מָבוֹי, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, לֶחִי וְקוֹרָה, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, לֶחִי אוֹ קוֹרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, לְחָיַיִן. מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר תַּלְמִיד אֶחָד לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל מָבוֹי שֶׁהוּא פָּחוּת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, שֶׁהוּא [נִתָּר] אוֹ בְּלֶחִי אוֹ בְקוֹרָה, עַל מַה נֶּחְלְקוּ, עַל רָחָב מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד עֶשֶׂר, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, לֶחִי וְקוֹרָה, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אוֹ לֶחִי אוֹ קוֹרָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, עַל זֶה וְעַל זֶה נֶחְלְקוּ:

ברטנורה (**ב**) **הכשר מבוי**. הכנתו והזמנתו של מבוי לטלטל בתוכו על ידי שתופי מבואות: **בית שמאי אומרים לחי וקורה**. שניהן צריך, דסבירא להו מן התורה ארבע מחיצות שלימות בעינן, ואתאי הלכה למשה מסיני ואוקימתא לרביעית אלחי וקורה: ובית הלל אומרים או לחי או קורה. דמן התורה שלש מחיצות [שלימות] בעינן ותו לא, ואתאי הלכה למשה מסיני להוסיף רביעית או בלחי משהו או בקורה להיכר מחיצה. ומבוי דאיירי ביה הכא הוא מבוי סתום משלש רוחותיו ורוח רביעית פתוחה לרשות הרבים.

וארכו יותר על רחבו, דאי ארכו כרחבו, הוי כחצר שנפרצה הפתוחה לרשות הרבים וצריך פס ארבעה או שני פסין של כל שהן, וכן חצר שנפרצה לרשות הרבים וארכה יותר על רחבה, נדונה כמבוי ונתרת בלתי או בקורה. ומבוי שהוכשר בלתי חלוק ממבוי שהוכשר בקורה, דאילו מבוי שהוכשר בלחי הוי כאילו יש לו ארבע מחיצות והזורק מרשות הרבים לתוכו חייב. ומבוי שהוכשר בקורה אף על פי שמותר לטלטל בתוכו על ידי שתוף לא הוי כרשות היחיד גמורה והזורק מרשות הרבים לתוכו חייב. ומבוי שהוכשר בקורה אף על פי שמותר לטלטל בתוכו על ידי שתוף לא הוי כרשות היחיד גמורה והזורק מרשות הרבים לתוכו פטור. דקיימא לן, קורה משום הכירא ולחי משום מחיצה: **רבי אליעזר אומר לחיים**. כבית שמאי סבירא ליה ובעי לחי מכאן ומכאן. ואין הלכה כר' אליעזר: **אמר תלמיד אחד**. הוא רבי מאיר: **שהוא פחות מארבע אמות**. רוחב פתחו: אמר רבי עקיבא על זה ועל זה נחלקו. ותנא קמא נמי הכי קאמר דלא מפליג בין רחב לקצר, ומפרש בגמרא דאיכא ביניהו מבוי שיש ברוחב פתחו פחות מארבעה טפחים, דחד מנייהו סבר אינו צריך לא לחי ולא קורה, ואידך סבר צריך לי או קורה, ולא הוברר מתוך דבריהם הי מנייהו סבר צריך והי מנייהו סבר אינו צריך:

ג. הַקּוֹרָה שֶׁאָמְרוּ, רְחָבָה כְּדֵי לְקַבֵּל אָרִיחַ, וְהָאָרִיחַ חֲצִי לְבֵנָה שֶׁל שִׁלשָׁה טְפָחִים, דַּיָּהּ לַקּוֹרָה שֶׁתְּהֵא רְחָבָה טֶפַח, כְּדֵי לְקַבֵּל אָרִיחַ לְאָרְכּוֹ:

ברטנורה (ג) **רחבה כדי לקבל אריח**. שתהא ראויה לבנות עליה בנין לקביעות: והאריח חצי לבנה של שלשה טפחים. נמצא האריח טפח ומחצה רוחב: **דיה לקורה ברוחב טפח**. הכי קאמר, כיון שהקורה רחבה טפח, אותו חצי טפח הנותר שהאריח רחב טפח ומחצה יכול למרח בטיט, אצבע מכאן ואצבע מכאן, ועל ידי כן תהיה רחבה לקבל אריח. והכי מפרש לה בגמרא:

ד. רְחָבָה כְּדֵי לְקַבֵּל אָרִיחַ, וּבְרִיאָה כְּדֵי לְקַבֵּל אָרִיחַ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רְחָבָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ בְּרִיאָה:

ברטנורה (ד) **בריאה לקבל אריח**. חזקה לסבול כובד האריח שלא תשבר. וכן הלכה:

ה. הָיְתָה שֶׁל קַשׁ אוֹ שֶׁל קָנִים, רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא שֶׁל מַתֶּכֶת. עֻקְמָה, רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא פְּשׁוּטָה. עֲגֻלָּה, רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא מְרֻבַּעַת. כָּל שֶׁיֵּשׁ בְּהֶקֵּפוֹ שְׁלשָׁה טְפָחִים, יֵשׁ בּוֹ רֹחַב טֶפַח:

ברטנורה (ה) **היתה של קש ושל קנים כו'**. רבי יהודה קאמר לה ולית הלכתא כוותיה: **עקומה**. שאין אריח יכול לנוח עליה. וכן עגולה אין אריח נח בה: **אם יש בהקיפה**. כלומר ואיזו היא מדת העגולה להכשיר, כל שיש בהקיפה שלשה טפחים, שצריכה חוט

שלשה טפחים להקיפה סביב, בידוע שיש בה רוחב טפח אם תחלק. שכן מצינו בים שעשה שלמה עשר באמה משפתו אל שפתו עגול סביב וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב, אלמא לכל אמה רוחב בעיגול איכא שלש אמות היקף:

ו. לְחַיַּיִן שֶׁאָמְרוּ, גָּבְהָן עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְרָחְבָּן וְעָבְיָן כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, רָחְבָּן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים:

ברטנורה (ו) **לחיים שאמרו**. לחיים שנחלקו בה רבי אליעזר וחכמים, דלרבי אליעזר תרתי בעינן ולרבנן חדא. זהו שיעורן: **גבהן עשרה טפחים**. כשיעור גובה המבוי דאין גבהו פחות מעשרה טפחים ואפילו היה המבוי גבוה הרבה דיו בלחי גבוה עשרה טפחים: **רבי יוסי אומר רחבן שלשה**. דבעי דבר חשוב במחיצה ואין הלכה כרבי יוסי:

ז. בַּכֹּל עוֹשִׂין לְחַיַּיִן, אֲפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר. וּמְטַמֵּא מְשׁוּם גּוֹלֵל, וְרַבִּי מֵאִיר מְטַהֵר. וְכוֹתְבִין עָלָיו גִּטֵּי נָשִׁים, וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי פּוֹסֵל:

ברטנורה (ז) **ורבי יוסי אוסר**. דחיישינן שמא תמות ולא הוי גבוהה עשרה ולא יהיב אדעתיה וסמיך עלה: **ומטמא משום גולל**. אם עשאן גולל לקבר מטמא לעולם אם נגע בו אדם וכלים כאוהל המת אפילו ניטל משם, דכתיב וכל אשר יגע על פני השדה, ודרשינן לרבות גולל ודופק, גולל הוא כסוי הקבר: **ורבי מאיר מטהר**. טעמא דרבי מאיר משום דקסבר כל מחיצה העומדת ברוח חיים אינה מחיצה ואינה הלכה: **ור' יוסי הגלילי פוסל**. דכתיב (דברים כד) וכתב לה ספר, מה ספר אין בו רוח חיים אף כל שאין בו רוח חיים. ורבנן, אי כתיב וכתב לה בספר, כדקאמרת, השתא דכתיב וכתב לה ספר, לספירת דברים הוא דאתא. והלכה כתנא קמא. [ואם כתב] לה גט בקרן של פרה ונתן לה את הפרה דהשתא אינו צריך קציצה לאחר שנכתב, כשר. אבל אם לא נתן לה את הפרה אלא את הקרן כיון שצריך קציצה לא מגרשא ביה: ולא יהיו פרצות יתרות על הבנין. ואפילו הן פרצות קטנות פחותות מעשר, אם הפרוץ מרובה על העומד אינה מחילה, ואף כנגד העומד אסור: **כל פרצה שהיא כעשר אמות מותרת**. ובלבד שיהא העומד רב עליה. אי נמי פרוץ כעומד, הוי מחיצה ואף כנגד הפרוץ מותר: **יתר מכאן אסור**. אפילו פרצה אחת יותר מעשר, אוסרת כל ההיקף. ואפילו העומד מרובה, דלא עבדי אינשי פתח יותר מעשר והוי פרצה. ודוקא דאין לה צורת פתח. אבל אית לה צורת פתח, אפילו יותר מעשר הוי פתח:

ח. שְׁיָרָא שֶׁחִנְּתָה בַּבִּקְעָה וְהַקִּיפּוּהָ בִּכְלֵי בְהֵמָה מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא גָּדֵר גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְלֹא יִהְיוּ פְּרָצוֹת יְתֵרוֹת עַל הַבִּנְיָן. כָּל פִּרְצָה שֶׁהִיא כְעֶשֶׂר אַמּוֹת, מֻתֶּרֶת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כַּפֶּתַח. יָתֵר מִכָּאן, אָסוּר: **ט**. מַקִּיפִין שְׁלֹשָׁה חֲבָלִים, זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה

וְזֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּין חֶבֶל לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. שִׁעוּר חֲבָלִים וְעָבְיָן, יָתֵר עַל טֶפַח, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא הַכֹּל עֲשָׂרָה טְפָחִים:

ברטנורה (ט) **מקיפין שלשה חבלים**. אשיירא שחנתה בבקעה קאי: **זה למעלה מזה**. על גבי יתדות סביב מן החבל התחתון לקרקע פחות משלשה והרי כאילו כולו עומד, דכל פחות משלשה כלבוד דמי, וממנו לאמצעי פחות משלשה, הרי עומד ששה טפחים פחות שני משהויין בשני האוירין, ומאמצעי לעליון פחות משלשה, הרי תשעה טפחים עומד בשלשה האוירין פחות שלשה משהויין: **שעור עובי החבלים יותר על טפח**. שלשה משהויין, כדי שיהא בין הכל עשרה טפחים:

י. מַקִּיפִין בַּקָּנִים, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּין קָנֶה לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. בַּשְּׁיָרָא דִּבְרוּ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא דִּבְּרוּ בַשְּׁיָרָא אֶלָּא בַּהוֹוָה. כָּל מְחִצָּה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁתֵּי וְשֶׁל עֵרֶב, אֵינָהּ מְחִצָּה. דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֶחָד מִשְּׁנֵי דְבָרִים. אַרְבָּעָה דְבָרִים פָּטְרוּ בַמַּחֲנֶה, מְבִיאִין עֵצִים מִכָּל מָקוֹם, וּפְטוּרִים מֵרְחִיצַת יָדַיִם, וּמִדְּמַאי, וּמִלְּעָרֵב:

ברטנורה (י) **מקיפין בקנים**. נעוצים ועומדים, וזו היא מחיצת שתי. אבל של חבלים הויא מחיצה של ערב: **בשיירא דברו**. הקילו אצלן שאין צריכין אלא או שתי כגון קנים או ערב כגון חבלים. אבל ליחיד לא הקלו אלא עד שיהיה בהן שתי וערב. ושלשה בני אדם הרי הן כשיירא: כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב כו'. רבי יוסי ב"ר יהודה פליג עליה דאבוה וקאמר אפילו לשיירא בעי שתי וערב: **אחד משני דברים**. או שתי או ערב. ואיכא בין רבנן קמאי לרבנן בתראי דרבנן קמאי לא שרו ליחיד אלא דומיא דשיירא, בדרך, הואיל ואינו יכול לעשות מחיצה ראויה, ולא בישוב, ורבנן בתראי אמרי אחד משני דברים בין ליחיד בין לרבים בין בדרך בין בישוב, והלכתא כוותייהו. אלא שאדם אחד או שנים ששבתו במדבר אין יכולים לעשות מחיצה גדולה יותר מבית סאתים שהוא מאה אמה אורך על חמשים רוחב כחצר המשכן, ושלשה בני אדם או יותר הן שיירא ויכולים לעשות מחיצה גדולה ואפילו כמה מילין כפי מה שצריך להם ולכלי תשמישם ולבהמתם ובלבד שלא ישאר מקום פנוי בתוך המחיצה יותר מבית סאתים: **פטרו במחנה**. ליוצאים למלחמה ואפילו למלחמת הרשות: **מביאין עצים**. ואין חוששים משום גזל ואפילו כרתו אותם בעליהם ועשאום חבילות: **ופטורים מרחיצת ידים**. שלפני הסעודה. אבל במים שלאחר הסעודה חייבים, הואיל ונתקנו מחמת הסכנה של מלח סדומית המסמא את העינים, חמירא סכנתא מאיסורא: **ומדמאי**. שאין צריכין להפריש

תרומת מעשר של דמאי כגון אם לקחו תבואה מעם הארץ: **ומלערב**. עירובי חצרות כגון מאוהל לאוהל במחנה מוקף מחיצות. אבל עירובי תחומין צריכין לערב:

גמרא עירובין דף י"ז ע"א

תָּנוּ רַבָּנָן מַחֲנֶה הַיּוֹצֵאת לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת מוּתָּרִין בְּגֶזֶל עֵצִים יְבֵשׁוֹת, רִבִּי יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא אוֹמֵר אַף חוֹנִים בְּכָל מָקוֹם, וּבְמָקוֹם שֶׁנֶּהֱרְגוּ שָׁם נְקֵבָרִים. מוּתָּרִים בְּגֶזֶל עֵצִים יְבֵשׁוֹת, הַאי תַּקַּנְתָּא דִּיהוֹשֻׁעַ הֲוָה, דְּאָמַר מָר עֲשָׂרָה תְּנָאִים הִתְנָה יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁיִּהְיוּ מַרְעִין בְּחוֹרְשִׁין וּמְלַקְּטִין עֵצִים מְשֻׁדּוֹתֵיהֶן, הָתָם בְּהִיזְמֵי וְהִיגֵי הָכָא בִּשְׁאָר עֵצִים, אִי נָמֵי הָתָם בִּמְחוּבָּרִין הָכָא בִּתְלוּשִׁין, אִי נָמֵי הָתָם בְּלַחִין הָכָא בִּיבֵשִׁין. רִבִּי יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא אוֹמֵר אַף חוֹנִים בְּכָל מָקוֹם וּבְמָקוֹם שֶׁנֶּהֱרְגִים שָׁם נְקֵבָרִים, פְּשִׁיטָא מֵת מִצְוָה הוּא וּמֵת מִצְוָה קָנָה מְקוֹמוֹ, לָא צְרִיכָא אַף עַל גַּב דְּאִית לֵיהּ קוֹבְרִים. דְּתַנְיָא אֵיזֶהוּ מֵת מִצְוָה כָּל שֶׁאֵין לוֹ קוֹבְרִין, קוֹרֵא וַאֲחֵרִים עוֹנִים אוֹתוֹ אֵין זֶה מֵת מִצְוָה. וּמֵת מִצְוָה קָנָה מְקוֹמוֹ, וְהַתַּנְיָא הַמּוֹצֵא מֵת מוּטָּל בְּסַרְטְיָא מְפַנֶּהוּ לִימִין סַרְטְיָא אוֹ לִשְׂמֹאל סַרְטְיָא, שָׂדֶה בּוּר וְשָׂדֶה נִיר מְפַנֶּהוּ לְשָׂדֶה בּוּר. שָׂדֶה נִיר וְשָׂדֶה זֶרַע מְפַנֶּהוּ לְשָׂדֶה נִיר, הָיוּ שְׁתֵּיהֶן נִירוֹת וּשְׁתֵּיהֶן זְרוּעוֹת שְׁתֵּיהֶן בּוּרוֹת מְפַנֶּהוּ לְכָל רוּחַ שֶׁיִּרְצֶה. אָמַר רַב בִּיבִי הָכָא בְּמֵת מוּטָּל עַל הַמֵּצַר עַסְקִינָן, מִתּוֹךְ שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְפַנּוֹתוֹ מִן הַמֵּצַר מְפַנֶּהוּ לְכָל רוּחַ שֶׁיִּרְצֶה. וּפְטוּרִים מֵרְחִיצַת יָדַיִם, אָמַר אַבַּיֵי לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מַיִם רִאשׁוֹנִים אֲבָל מַיִם אַחֲרוֹנִים חוֹבָה. אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשֵּׁי מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ מַיִם אַחֲרוֹנִים חוֹבָה, מִפְּנֵי שֶׁמֶּלַח סְדוֹמִית יֵשׁ שֶׁמְּסַמֵּא אֶת הָעֵינַיִם. אָמַר אַבַּיֵי וּמִשְׁתַּכְחָא בְּקוּרְטָא בְּכוּרָא. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי כַּיְיל מִילְחָא, מַאי אָמַר לֵיהּ הָא לָא מְבַעְיָא:

רש"י **למלחמת הרשות**. סתם מלחמת הרשות ממלחמת יהושע ואילך שהיא היתה מלחמת מצוה: **עצים יבשים**. מכ"ש לחים: **עשרה תנאים**. בב"ק פ' מרובה: **שיהו מרעין בחורשין**. שיהא כל אדם מוליך בהמותיו לרעות ביער של חבירו ולא יקפיד בעל היער משום דלאו לקצירה קאי: **הכא בתלושין**. אע"פ שתלשום הבעלים לצרכן להיסק ויש בהם משום גזל אצל אחרי' מותר לאנשי מחנה: **מת מצוה קונה מקומו**. אחד מי' תנאים שהתנה יהושע הוא: **דאית ליה קוברין**. שיש לו יורשין: **בסרטיא**. דרך כבושה: **מפנהו**. ואי ס"ד קנה מקומו היכי מצי למשקליה מהתם: **במת מוטל על המצר**. שמושכב ברוחב הדרך ממצר למצר מתוך שניתן רשות לפנותו מפני כהנים ועושי טהרות שלא יאהילו עליו מפנהו לכל רוח שירצה: **שמלח סדומית יש בו**. ואמרו רבנן אחר כל אכילתך אכול מלח ומשום מלח שטבל בו באצבעו תיקנו מים אחרונים: **כי קורטא בכורא**. בכור מלח

יש מעט מאותו מלח סדומית כמין קורט קטן: **כייל מלחא מאי**. מדד מלח לאחרים צריך ליטול ידיו או לא: **לא מבעיא**. כל שכן דצריך:

זוהר צו דף ל"א ע"א

(פְּתַח רִבִּי יוֹסֵף וְאָמַר) וְעַל דָּא כְּתִיב (תהלים פ"ז) וּלְצִיּוֹן יֵאָמַר אִישׁ וְאִישׁ יוּלַד בָּהּ חָד לְדִינָא וְחָד לְרַחֲמֵי כַּד מִזְדַּוְּגֵי כַּחֲדָא בְּזִוּוּגָא חָד כְּדֵין צִיּוֹן אִקְרֵי וְצִיּוֹן וִירוּשָׁלַם אִשְׁתְּמוֹדַע וְאִשְׁתְּכַח וְדָא בְּדָא תַּלְיָיא פְּתַח רִבִּי יוֹסֵף וְאָמַר כְּתִיב (ויקרא כ') וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְייֶתֶם קְדוֹשִׁים. מָאן דִּמְקַדֵּשׁ גַּרְמֵיהּ מִלְּרַע. מְקַדְּשִׁין לֵיהּ מִלְּעֵילָא מָאן דִּמְסָאֵיב גַּרְמֵיהּ מִלְּרַע מְסָאֲבִין לֵיהּ מִלְּעֵילָא. מְקַדְּשִׁין לֵיהּ מִלְּעֵילָא יָאוֹת דְּהָא קְדוּשָׁה דְּמָארֵיהּ שַׁרְיָיא עֲלֵיהּ אֲבָל מְסָאֲבִין לֵיהּ מַאן אֲתַר. וְאִי תֵּימָא מִלְּעֵילָא וְכִי מְסָאֲבוּתָא שַׁרְיָיא לְעֵילָא אָמַר רִבִּי חִיָּיא הַיְינוּ דְּתָנֵינָן בְּעוֹבָדָא דְּלְתַתָּא אַתְעַר עוֹבָדָא לְעֵילָא אִי עוֹבָדָא דְּלְתַתָּא הִיא בְּקְדוּשָׁה אַתְעַר קְדוּשָׁה לְעֵילָא וְאָתֵי וְשַׁרְיָיא עֲלֵיהּ וְאִתְקַדְּשׁ בֵּיהּ. וְאִי אִיהוּ אִסְתָּאַב לְתַתָּא אַתְעַר רוּחַ מְסָאֲבוּתָא לְעֵילָא וְאָתֵי וְשַׁרְיָיא עֲלֵיהּ וְאִסְתָּאַב בֵּיהּ דְּהָא בְּעוֹבָדָא תַּלְיָיא מִלְּתָא. דְּהָא לֵית לָךְ טָב וּבִישׁ קְדוּשָׁה וּמְסָאֲבוּתָא דְּלֵית לֵיהּ עִיקָּרָא וְשָׁרְשָׁא לְעֵילָא. וּבְעוֹבָדָא דְּלְתַתָּא אִתְעַר עוֹבָדָא דִּלְעֵילָא. מַה דְּתָלֵי בְּעוֹבָדָא בְּעוֹבָדָא אַתְעַר לְעֵילָא וְאִתְעֲבִיד עוֹבָדָא וּמַה דְּתָלֵי בְּמִלִּין בְּמִלִּין כַּד אִתְגְּזַר בְּמִלָּה אַתְעַר הָכִי לְעֵילָא. וְאִי תֵּימָא מִלָּה מַה אַתְעַר אֶלָּא הָכִי כְּתִיב (ישעיה נ"ח) וְדַבֵּר דָּבָר. הַהוּא דָּבָר אַתְעַר מִלָּה אַחֲרָא לְעֵילָא דְּאִקְרֵי דָּבָר (הושע א') דְּבַר יְיָ אֲשֶׁר הָיָה (שמואל א' ג') וּדְבַר יְיָ הָיָה יָקָר (תהלים ל"ג) בִּדְבַר יְיָ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ דְּהָא תָּנֵינָן הַהִיא מִלָּה סַלְקָא וּבָקַע רְקִיעִין עַד דְּסַלְקָא (ס"א) דְּאִתְיַישְׁבָא) בְּדוּכְתֵּיהּ וְאַתְעַר מַה דְּאַתְעַר אִי טָב טָב אִי בִישׁ בִּישׁ וְעַל דָּא כְּתִיב (דברים כ"ג) וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דָּבָר רָע. אַרְבַּע מִינִין בַּלּוּלִב וְאִינּוּן שִׁבְעָה וְאִי תֵּימָא דְּשִׁבְעָה מִינִין אִינּוּן לָאו הָכִי אֶלָּא אַרְבָּעָה נִינְהוּ וְאִינּוּן מִתְפָּרְשִׁין לִתְלָתָא אוֹחָרְנִין וּבְעוֹבָדָא דִּילְהוֹן אִתְעָרוּ שִׁבְעָה אַחֲרָנִין לְעֵילָא לְאוֹטָבָא עָלְמָא בְּכַמָּה סִטְרִין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אַף עַל גַּב דְּאִיהִי בִּכְלָלָא מִתְבָּרְכָא מִכָּלְהוּ שִׁית (ס"א וּלְאִתְבָּרְכָא מֵאִינּוּן שִׁית) וּמִנַּחְלָא דְּעַמִּיקָא דְּמַבּוּעָא דָּנְגִיד וְלָא פָּסִיק לְעָלְמִין מֵימוֹי מִלְּנָגְדָּא עֲלַיְיהוּ וְיַנְקָא לְבַת. דְּהָא בְּגִין דְּאִיהִי בַּת לָהּ לְעָלְמָא עִלָּאָה וְתַתָּאָה אִתְבָּרְכָא מִנַּיְיהוּ בְּאַתְעָרוּתָא דָּא דְּהָא בְּשַׁעֲתָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְבָּרְכָא מִנַּיְיהוּ כֻּלְּהוּ עָלְמִין אִתְבָּרְכָן וְעַל דָּא סוֹבְבִים אֶת הַמִּזְבֵּחַ כְּמָה דְּאִתְּמַר. וְעוֹד בְּאַתְעָרוּתָא דָּא כֻּלְּהוּ שִׁיתָּא מִתְבָּרְכָן בְּמַיָּא לְאִסְתַּפְקָא בֵּיהּ וְאִשְׁתַּאֲבִין כֻּלְּהוּ מִמַּבּוּעָא דְּיַיְנָא (דְּמַיָּא) (ס"א דְּנַחֲלָא) עַמִּיקָא דְּכוֹלָּא לְנַחֲתָא לְעָלְמָא. וּבְגִין כָּךְ בַּעְיָין כֻּלְּהוּ לַחִין וְלָא יְבֵשִׁין לְאַמְשָׁכָא בִּרְכָאן לְעָלְמָא בְּגִין דְּאִילֵּנֵי אִלֵּין כֻּלְּהוּ לַחִין תְּדִירָא וְטַרְפִּין דִּילְהוֹן מִשְׁתַּכְחִין תְּדִירָא וּזְמַן חֲדָוּותָא דִּילְהוֹן בְּהַאי זִמְנָא. וְתָנֵינָן בְּסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא דְּהָא הַהוּא חֵילָא דְּאִתְפַּקְדָא עַל אִילָנִין אִלֵּין כָּל חָד וְחָד מֵאִלֵּין

לָא נָטִיל בְּרָכָאן דְּחֶדְוָותָא לְעֵילָא אֶלָּא בְּזִמְנָא דָא וְחֶדְוָותָא דִילְהוֹן כֻּלְּהוּ לְעֵילָא וְחֶדְוָותָא דְאִילָנִין אִלֵּין לְתַתָּא כֻּלְּהוּ בְּזִמְנָא דָא הוּא וְאִתְעָרוּתָא בְּאִינּוּן קִדּוּשֵׁי מַלְכָּא תַּלְיָין. וְכַד יִשְׂרָאֵל נָטְלֵי לוֹן כֻּלָּא אַתְעַר בְּזִמְנָא דָא וְעָלְמָא מִתְבָּרְכָא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכָא לְאַרְקָא בִּרְכָאן לְעָלְמָא:

תרגום הזוהר פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, כָּתוּב, וּלְצִיּוֹן יֵאָמַר אִישׁ וְאִישׁ יוּלַד בָּהּ, אֶחָד דִּין וְאֶחָד רַחֲמִים, כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים יַחַד בְּזִווּג אֶחָד, אָז נִקְרָא צִיּוֹן, וְצִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם נוֹדַע וְנִמְצָא, וְזֶה בָּזֶה תָּלוּי. פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, כָּתוּב, וְהִתְקַדַּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים. מִי שֶׁמְּקַדֵּשׁ עַצְמוֹ מִלְּמַטָּה, מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה. מִי שֶׁמְּטַמֵּא עַצְמוֹ מִלְּמַטָּה מְטַמְּאִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה. שׁוֹאֵל, מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה, יָפֶה הוּא. שֶׁפֵּרוּשׁוֹ, שֶׁקְּדֻשַּׁת אֲדוֹנוֹ שׁוֹרָה עָלָיו, אֲבָל מְטַמְּאִים אוֹתוֹ, מֵאֵיזֶה מָקוֹם מְטַמְּאִים אוֹתוֹ, וְאִם תֹּאמַר, מִלְּמַעְלָה, וְכִי יֵשׁ טוּמְאָה לְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי חִיָּא, הֵינוּ שֶׁלְּמַדְנוּ, בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה לְמַעְלָה, אִם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה הוּא בְּקֻדָּשָׁה, מִתְעוֹרֶרֶת קְדֻשָּׁה מִלְּמַעְלָה וּבָאָה וְשׁוֹרִית עַל הָאָדָם וּמִתְקַדֵּשׁ בּוֹ. וְאִם הוּא מְטַמֵּא עַצְמוֹ מִלְּמַטָּה, מִתְעוֹרֵר רוּחַ הַטּוּמְאָה מִלְּמַעְלָה, וּבָא וְשׁוֹרֶה עָלָיו וְנִטְמָא בּוֹ. כִּי בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁל הָאָדָם תָּלוּי הַדָּבָר. כִּי אֵין לְךָ טוֹב וְרַע, קְדֻשָּׁה וְטוּמְאָה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ עִקָּר וְשֹׁרֶשׁ לְמַעְלָה, וּבַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה, מַה שֶּׁתָּלוּי בַּמַּעֲשֶׂה, מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה וְנַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה. וּמַה שֶּׁתָּלוּי בַּדִּבּוּר, הוּא בְּדִבּוּר, כִּי כְּשֶׁנִּגְזָר דִּבּוּר לְמַטָּה, מִתְעוֹרֵר כָּךְ לְמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר, דִּבּוּר, מַהוּ שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא כָּךְ כָּתוּב, וְדִבֶּר דָּבָר, דִּבּוּר הַהוּא מְעוֹרֵר דִּבּוּר אַחֵר לְמַעְלָה שֶׁנִּקְרָא דָּבָר, דְּהַיְנוּ הַמַּלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, דִּבֶּר ה' אֲשֶׁר הָיָה. וּדְבַר ה' הוּא יָקָר. בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ, שֶׁכָּל אֵלּוּ רוֹמְזִים עַל הַמַּלְכוּת הַנִּקְרֵאת דָּבָר. כִּי לָמַדְנוּ דִּבּוּר הַהוּא שֶׁל הָאָדָם עוֹלֶה וּבוֹקֵעַ רְקִיעִים עַד שֶׁעוֹלֶה בְּמְקוֹמוֹ, וּמְעוֹרֵר מַה שֶּׁמְּעוֹרֵר, אִם טוֹב, טוֹב. וְאִם רָע, רָע. וְעַל כֵּן כָּתוּב, וְנִשְׁמַרְתֶּם מִכֹּל דָּבָר רָע. אַרְבַּע מִינִים יֵשׁ בַּלּוּלָב, וְהֵם שִׁבְעָה, דְּהַיְנוּ שְׁלֹשׁ הַדַּסִּים, וּשְׁתֵּי עֲרָבוֹת, וְלוּלָב, וֶאֱתְרוֹג. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֵם שִׁבְעָה מִינִים. אֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא הֵם אַרְבַּע מִינִים, וְהֵם נֶחֱלָקִים לְשֶׁלֹּשׁ אֲחֵרִים, כִּי הֶהָדַס נֶחֱלָק לִשְׁלֹשָׁה, וְהָעֲרָבוֹת לִשְׁנַיִם, וְנִתּוֹסְפוּ שְׁנַיִם עַל הֶהָדַס, וְאֶחָד עַל הָעֲרָבוֹת, וְעַל כֵּן הֵם שִׁבְעָה. וּבְמַעֲשֶׂה שֶׁלְּהֶם, דְּהַיְנוּ בְּנִטִּילָתָם לְשֵׁם מִצְוָה, מִתְעוֹרְרִים שִׁבְעָה אֲחֵרִים לְמַעְלָה, לְהֵטִיב הָעוֹלָם בְּכַמָּה בְּחִינוֹת. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא בִּכְלָל שֶׁבַע הַסְּפִירוֹת, הִיא מִתְבָּרֶכֶת מִן כָּל שֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנָּה, וּמֵהַנַּחַל הֶעָמֹק שֶׁהַמַּבּוּעַ נִמְשָׁךְ, וּמֵימָיו אֵינָם נִפְסָקִים לְעוֹלָם מִלְּהִמָּשֵׁךְ עֲלֵיהֶם, וְהִיא מֵנִיקָה אֶת הַבַּת, כִּי מִשּׁוּם שֶׁהִיא בַּת לָהּ, לְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּלְעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, שֶׁהוּא ז"א, הִיא מִתְבָּרֶכֶת מֵהֶם בָּהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ. כִּי בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת

יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת מֵהֶם, כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, שֶׁמְּקַבְּלִים מִמֶּנָּה, וְעַל כֵּן סוֹבְבִים אֶת הַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ. וְעוֹד כִּי בְּהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ, שֶׁל נְטִילַת אַרְבַּע מִינִים, מִתְבָּרְכוֹת כָּל שֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת חג"ת נה"י, בַּמַּיִם, לְהִסְתַּפֵּק בּוֹ, וְשׁוֹאֲבִים כֻּלָּם, מִמַּבּוּעַ הַנַּחַל הָעָמֹק מִכֹּל, לְהוֹרִיד לָעוֹלָם. וְעַל כֵּן צְרִיכִים כָּל אַרְבַּע מִינִים, לִהְיוֹת לַחִים וְלֹא יְבֵשִׁים, לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. כִּי אֵילָנוֹת אֵלּוּ, הֲדַס וַעֲרָבָה וְלוּלָב, כֻּלָּם לַחִים תָּמִיד, וְהָעֲלִים שֶׁלָּהֶם נִמְצָאִים תָּמִיד, בָּאֵילָן בֵּין בַּקַּיִץ וּבֵין בַּחֹרֶף, וּזְמַן שִׂמְחָתָם הוּא בַּזְּמַן הַהוּא, שֶׁל שִׁבְעַת יְמֵי סֻכּוֹת. וְלָמַדְנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְּנוּנָא סָבָא, כִּי הַכֹּחַ הַהוּא שֶׁנִּתְמַנָּה עַל הָאֵילָנוֹת הָאֵלּוּ, שֶׁל אַרְבַּע מִינִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֵלּוּ, אֵינוֹ לוֹקֵחַ בְּרָכוֹת שֶׁל שִׂמְחָה לְמַעְלָה, אֶלָּא בַּזְּמַן הַהוּא. וְהַשִּׂמְחָה שֶׁל כֻּלָּם לְמַעְלָה, וְהַשִּׂמְחָה שֶׁל אֵילָנוֹת אֵלּוּ לְמַטָּה. הִיא כֻּלָּהּ בַּזְּמַן הַזֶּה, שֶׁל יְמֵי הַסֻּכּוֹת. וְהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלָּהֶם תְּלוּיָה בְּאֵלּוּ קְדוֹשֵׁי הַמֶּלֶךְ, דְּהַיְנוּ בִּנְטִילַת לוּלָב שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל נוֹטְלִים אוֹתָם, הַכֹּל מִתְעוֹרֵר בַּזְּמַן הַזֶּה, וְהָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ לְהוֹרִיק בְּרָכוֹת אֶל עוֹלָם הַזֶּה.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"א

א. כָּל הַקָּרְבָּנוֹת הָאֵלּוּ נִקְרָאִים זְבָחִים. וְכָל הָעוֹלוֹת וְהַחֲטָאוֹת וְהָאֲשָׁמוֹת וּשְׁנֵי כִבְשֵׁי שְׁלָמִים שֶׁל עֲצֶרֶת נִקְרָאִים קָדְשֵׁי קָדָשִׁים. אֲבָל שְׁלָמִים שֶׁל יָחִיד וְהַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַפֶּסַח נִקְרָאִים קָדָשִׁים קַלִּים: **ב**. הָאֵיבָרִים שֶׁשּׁוֹרְפִין אוֹתָן עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ: מִן הַחֲטָאוֹת הַנֶּאֱכָלוֹת וּמִן הָאֲשָׁמוֹת וּמִן הַשְּׁלָמִים הֵם הַנִּקְרָאִים אֵימוּרִין וְאֵלּוּ הֵן הָאֵימוּרִין שֶׁל שׁוֹר אוֹ שֶׁל עֵז הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב וּבְכֻלָּן חֵלֶב שֶׁעַל גַּבֵּי הַקֵּיבָה וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת וְחֵלֶב שֶׁעֲלֵיהֶן עִם הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַכְּסָלִים וְיוֹתֶרֶת הַכָּבֵד וְנוֹטֵל מִן הַכָּבֵד מְעַט עִם הַיּוֹתֶרֶת. וְאִם הָיָה הַקָּרְבָּן מִמִּין הַכְּבָשִׂים מוֹסִיף עַל אֵלּוּ הָאַלְיָה תְּמִימָה עִם הַחֲלָיוֹת מִן הַשִּׁדְרָה עַד מְקוֹם הַכְּלָיוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ד') לְעוּמַת הֶעָצֶה יְסִירֶנָּה. וְכָל הָאֵימוּרִין נִשְׂרָפִין עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן: **ג**. הָיְתָה הַבְּהֵמָה מְעוּבֶּרֶת אַף עַל פִּי שֶׁכָּלוּ חֲדָשָׁיו שֶׁל עֻבָּר וַאֲפִילוּ נִמְצָא חַי אֵינוֹ מַעֲלֶה חֶלְבּוֹ עִם חֵלֶב אִמּוֹ. אֶלָּא חֵלֶב אִמּוֹ בִּלְבָד וַהֲרֵי הָעֻבָּר כְּאֶחָד מֵאֵבָרֶיהָ:

מוסר

משערי קדושה ח"ב ש"ו

חֵלֶב וְדָם יְדוּעַ שֶׁהֵן מְחַיְּבֵי כְּרִיתוּת. וְהֵן מְשַׁקְּצִין אֶת הַנֶּפֶשׁ. הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֵׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה וּדְאִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתָגָא חָלָף וְנָעֲקַר מִן הָעוֹלָם וְיִשְׁתַּמֵּד הוּא אוֹ בָּנָיו אוֹ יְמוּת הוּא וּבָנָיו אוֹ יֵעָנִי הוּא אוֹ בָּנָיו. הַמְּבַזֶּה תַּלְמִיד חָכָם וְהַמָּסוּר הֵם מִכְּלַל וְאֵלּוּ שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵין לָהֶם תְּחִיַּית הַמֵּתִים. קֻרִי לְבַטָּלָה קָשֶׁה מִן שְׁפִיכוּת דָּמִים שֶׁל אֲחֵרִים. וְעוֹד שֶׁדָּמָם וְדַם זַרְעָיוֹתֵיהֶן שֶׁאֵין קֵץ נִשְׁפָּךְ דָּמָן. וּבְסֵפֶר הַזֹּהַר פ' וַיְחִי

כֻּלְּהוּ חַיְיבֵיא אִית לְהוּ תְּשׁוּבָה בַּר מֵהָאי וְכָל עֲבֵירוֹת הַקָּטָן פָּטוּר חוּץ מִזֶּה שֶׁהֲרֵי עֵר וְאוֹנָן קְטַנִּים מִבְּנֵי ז' שָׁנִים הָיוּ וּמֵתוּ בִּידֵי שָׁמַיִם וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁעֲדַיִין לֹא נִצְטַוּוּ עֲלֵיהֶן וְכֵן דּוֹר הַמַּבּוּל כְּתִיב (בראשית ז) כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ וְכָל הַבְּרִיּוֹת נִימּוֹחוּ מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְכָל הָרֶמֶשׂ אֲפִילּוּ ג' טְפָחִים מִן הֶעָפָר נִימּוּחוּ מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כֵּן מֵאָז נִבְרָא הָעוֹלָם וְאַחֲרָיו לֹא יִהְיֶה כֵּן וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁלֹּא נִצְטַוּוּ זוּלַת מז' מִצְוֹת:

צו יום שלישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) כָּל זָכָר בִּבְנֵי אַהֲרֹן יֹאכְלֶנָּה חָק עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשֵּׁי יְהוָה כֹּל אֲשֶׁר יִגַּע בָּהֶם יִקְדָּשׁ: כְּל דְּכוּרָא בִּבְנֵי אַהֲרֹן יֵכְלֻנַּהּ קְיָם עָלַם לְדָרָתֵיכוֹן מִקָּרָבָנַיָּא דַיְיָ כֹּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן יִתְקַדַּשׁ:

רש"י כל זכר. אפילו בעל מום. למה נאמר, אם לאכילה הרי כבר אמור לחם אלהיו מקדשי הקדשים וגו' , אלא לרבות בעלי מומין למחלוקת: כל אשר יגע וגו' . קדשים קלים או חלין שיגעו בה ויבלעו ממנה: יקדש. להיות כמוה, שאם פסולה יפסלו, ואם כשרה יאכלו כחמר המנחה:

(יב) **שני** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יג) זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ עֶשְׂירִת הָאֵפָה סֹלֶת מִנְחָה תָּמִיד מַחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר וּמַחֲצִיתָהּ בָּעָרֶב: דֵּין קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי דִּי יְקָרְבוּן קֳדָם יְיָ בְּיוֹמָא דְּרַבְּיאוּ יָתֵהּ חַד מִן עַסְרָא בְּתַלַּת סְאִין סָלְתָּא מְנָחָתָא תְּדִירָא פַּלְגוּתַהּ בְּצַפְרָא וּפַלְגוּתַהּ בְּרַמְשָׁא:

רש"י זה קרבן אהרן ובניו. אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר מנחה תמיד וגו' והכהן המשיח תחתיו מבניו וגו' חק עולם וגו' (פסוק טו) יד מרבכת. חלוטה ברותחין כל צרכה: תפיני. אפויה אפיות הרבה, שאחר חליטתה אופה בתנור וחוזר ומטגנה במחבת: מנחת פתים. מלמד שטעונה פתיתה:

(יד) עַל מַחֲבַת בַּשֶּׁמֶן תֵּעָשֶׂה מֻרְבֶּכֶת תְּבִיאֶנָּה תַּפִּינֵי מִנְחַת פִּתִּים תַּקְרִיב רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: עַל מַסְרֵיתָא בִּמְשַׁח תִּתְעֲבֵד רְבִיכָא תַּיְתְנַהּ תּוּפִינֵי מִנְחַת בְּצוּעִין תְּקָרֵב לְאִתְקַבָּלָא בָּרְעָוָא קֳדָם יְיָ: (טו) וְהַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ תַּחְתָּיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חָק עוֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תְּקֻטָר: וְכַהֲנָא דְּמִרְבָּא תְּחוֹתוֹהִי מִבְּנוֹהִי יַעְבֵּד יָתַהּ קְיָם עָלַם קֳדָם יְיָ גְּמִיר תִּתַּסָק:

רש"י המשיח תחתיו מבניו. המשיח מבניו תחתיו: כליל תקטר. אין נקמצת להיות שיריה נאכלין אלא כלה כליל, וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהיה טז כליל. כלה שוה לגבוה:

נביאים - ירמיה - פרק ז

(לא) וּבָנוּ בָּמוֹת הַתֹּפֶת אֲשֶׁר בְּגֵיא בֶן הִנֹּם לִשְׂרֹף אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי וְלֹא עָלְתָה עַל לִבִּי: וּבְנוֹ בָּמֹת תֹּפֶת דִּי בְחִילַת בַּר הִנֹּם לְאוֹקָדָא יַת בְּנֵיהוֹן וְיַת בְּנָתָהוֹן בְּנוּרָא דְּלָא פַקֵּדִית בְּאוֹרַיְתִי וְלָא רַעֲוָא קֳדָמַי:

רש"י **במות התופת** . הוא המולך שהיה של נחשת ומסיקין אותו מתחתיו וידיו פשוטות וניסקות ונותנין את הילד על ידיו והוא נכוה ונוהם והכומרים היו מקישין בתופים שלא ישמע האב קול הבן ויכמרו רחמיו , תופת על שם התוף : **הנם** . על שם נהמת הבן : **לא צויתי** . במצות שיקריבו בניהם לקרבן ולא דברתי לאחד מן הנביאים וכשדברתי לאברהם לשחוט את בנו לא עלתה על לבי שישחוט אלא להודיע צדקו :

(לב) לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְהוָה וְלֹא יֵאָמֵר עוֹד הַתֹּפֶת וְגֵיא בֶן הִנֹּם כִּי אִם גֵּיא הַהֲרֵגָה וְקָבְרוּ בְתֹפֶת מֵאֵין מָקוֹם: בְּכֵן הָא יוֹמַיָּא אָתְיָן אֲמַר יְיָ וְלָא יְתְאֲמַר עוֹד תֹּפֶת וְחִילַת בַּר הִנֹּם אֶלָּהֵין חִילַת קְטִילַיָּא וְיִקְבְּרוּן בְּתוֹפֶת מִבְּלִי אֲתַר: (לג) וְהָיְתָה נִבְלַת הָעָם הַזֶּה לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד: וּתְהֵי נְבֵילְתָּא דְּעַמָּא הָדֵין מְשַׁגְּרָא לְמֵיכַל לְעוֹפָא דִּשְׁמַיָּא וְלִבְעִירָא דְּאַרְעָא וְלֵית דְּמָנִיר:

רש"י **ואין מחריד** . את העופות מעל הפגרים :

(לד) וְהִשְׁבַּתִּי מֵעָרֵי יְהוּדָה וּמֵחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה כִּי לְחָרְבָּה תִּהְיֶה הָאָרֶץ: וַאֲבַטֵּל מִקְּרְוַיָּא דְּבֵית יְהוּדָה וּמִשּׁוּקֵי יְרוּשְׁלֵם קַל בְּיַע וְקַל חֶדְוָא קַל חַתְנִין וְקַל כַּלָּן אֲרֵי לְחוּרְבָּא תְּהֵי אַרְעָא: **ח** (א) בָּעֵת הַהִיא נְאֻם יְהוָה (ויציאו) יוֹצִיאוּ אֶת עַצְמוֹת מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֶת עַצְמוֹת שָׂרָיו וְאֶת עַצְמוֹת הַכֹּהֲנִים וְאֶת עַצְמוֹת הַנְּבִיאִים וְאֵת עַצְמוֹת יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם מִקִּבְרֵיהֶם: בְּעִדָּנָא הַהִיא אֲמַר יְיָ יַפְקוּן יַת גַּרְמֵי מַלְכַיָּא דְּבֵית יְהוּדָה וְיַת גַּרְמֵי רַבְרְבֵיהוֹן וְיַת גַּרְמֵי כַּהֲנַיָּא וְיַת גַּרְמֵי נְבִיֵּי שִׁקְרָא וְיַת גַּרְמֵי יַתְבֵי יְרוּשְׁלֵם מִקִּבְרֵיהוֹן:

כתובים - משלי - פרק כב

(כ) הֲלֹא כָתַבְתִּי לְךָ (שלשום) שְׁלִשִׁים בְּמוֹעֵצוֹת וָדָעַת: וְהָא כְּתִבֵת אִנּוּן לָךְ עַל תְּלָתָא זִמְנִין בְּעֵצָתָא וִידִיעָתָא:

רש"י **הלא כתבתי לך שלשים** . תור' ונביאים וכתובים :

(כא) לְהוֹדִיעֲךָ קְשֹׁט אִמְרֵי אֱמֶת לְהָשִׁיב אֲמָרִים אֱמֶת לְשֹׁלְחֶיךָ: לְאוֹדָעָנָךְ קוּשְׁטָא וּמִלֵּי דְּתְרִיצוּתָא דְּתַהֲפִיךְ מִלָּתָא דְּקוּשְׁטָא לְמִשְׁדָּרָיךְ:

רש"י **להודיעך קושט** . שלישים כתבתי לך כדי שתבין מתוכם : **קושט אמרי אמת** . להשיב אמרים אמת : **לשולחך** . לשואלך הוראה :

(כב) אַל תִּגְזַל דָּל כִּי דַל הוּא וְאַל תְּדַכֵּא עָנִי בַּשָּׁעַר: לָא תִגְזוֹל לְמִסְכֵּנָא מְטוּל דְּמִסְכֵּנָא הוּא וְלָא תְמַכֵּיךְ עַנְיָא בְתַרְעָא:

רש"י **אל תגזל דל** . אל תגזלנו כי תראנו דל בעבור שהוא דל ואין לו כח לעמוד נגדך :

(כג) כִּי יְהוָה יָרִיב רִיבָם וְקָבַע אֶת קֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ: מְטוּל דֶּאֱלָהָא דָאֵן דִּינְהוֹן וּמִתְפְּרַע פּוּרְעָנוּתְהוֹן דְּנַפְשְׁהוֹן:

רש"י **כי ה' יריב ריבם וקבע** . ויגזול את הנפש : **קובעיהם** . גוזליה' ובלשון ארמי קביעה גזילה במסכ' ראש השנה אתא ההוא גברא לקמיה אמר ליה קבען פלניא וכו' :

(כד) אַל תְּתְרַע אֶת בַּעַל אָף וְאֶת אִישׁ חֵמוֹת לֹא תָבוֹא: לָא תִתְחַבַּר עִם מָרֵי מְרִירוּתָא וְעִם גַּבְרָא חֲמָתָנָא לָא תֵעוֹל:

רש"י **אל תתרע** . אל תתחבר לשון רעות :

משנה כתובות פרק ט

א. הַכּוֹתֵב לְאִשְׁתּוֹ דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ, הֲרֵי זֶה אוֹכֵל פֵּרוֹת בְּחַיֶּיהָ. וְאִם מֵתָה, יוֹרְשָׁהּ. אִם כֵּן לָמָּה כָתַב לָהּ דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ, שֶׁאִם מָכְרָה וְנָתְנָה, קַיָּם. כָּתַב לָהּ, דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ וּבְפֵרוֹתֵיהֶן, הֲרֵי זֶה אֵינוֹ אוֹכֵל פֵּרוֹת בְּחַיֶּיהָ. וְאִם מֵתָה, יוֹרְשָׁהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְעוֹלָם אוֹכֵל פֵּרֵי פֵּרוֹת, עַד שֶׁיִּכְתּוֹב לָהּ דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ וּבְפֵרוֹתֵיהֶן וּבְפֵרֵי פֵּרוֹתֵיהֶן עַד עוֹלָם. כָּתַב לָהּ, דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ וּבְפֵרוֹתֵיהֶן (וּבְפֵרֵי פֵּרוֹתֵיהֶן) בְּחַיַּיִךְ וּבְמוֹתֵךְ, אֵינוֹ אוֹכֵל פֵּרוֹת בְּחַיֶּיהָ. וְאִם מֵתָה, אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אִם מֵתָה, יְרֵשָׁנָּה, מִפְּנֵי שֶׁהִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. וְכָל הַמַּתְנֶה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, תְּנָאוֹ בָטֵל:

ברטנורה (א) הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך. בעודה ארוסה כותב לה, לכשתנשאי לי דין ודברים אין לי בנכסיך. אע"ג דלא קנו מיניה, מוכרת ונותנת ומכרה קיים, שנחלה הבאה לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה. ואי קנו מיניה, אפילו לאחר שנישאת מכרה קיים, אבל פירות אוכל, ואם מתה יורשה, דהכי משמע, בנכסיך אין לי דין אבל בפירותיהן יש לי דין, וכל זמן שהן נכסיך שאת בחיים אין לי דין ודברים בהם, הא לאחר מיתה יש לי בהם דין ודברים: רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות. בגמרא מפרש אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות, הכניסה לו קרקע ועשתה פירות אלו הן פירות, מכר אלו הפירות ולקח בהן קרקע ועשתה פירות הרי הן פירי פירות. וכשאמר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן בלבד, אוכל פירי פירות לדברי ר' יהודה, דהא לא סליק נפשיה אלא מן הפירות בלבד. והלכה כר"י: רשב"ג אומר

אם מתה יירשנה מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה. דכתיב (במדבר כ"ז) וירש אותה, מכאן שהבעל יורש את אשתו. אבל מסקנא דמלתא, שירושת הבעל את אשתו אינו מן התורה אלא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא. ואף על פי כן הלכה כרשב"ג לא מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה אלא שחכמים עשו לה חיזוק כשל תורה:

ב. מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב וְיוֹרְשִׁין, וְהָיָה לוֹ פִּקָּדוֹן אוֹ מִלְוָה בְּיַד אֲחֵרִים רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, יִנָּתְנוּ לַכּוֹשֵׁל שֶׁבָּהֶן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵין מְרַחֲמִין בַּדִּין אֶלָּא יִנָּתְנוּ לַיּוֹרְשִׁין, שֶׁכֻּלָּן צְרִיכִין שְׁבוּעָה וְאֵין הַיּוֹרְשִׁין צְרִיכִין שְׁבוּעָה:

ברטנורה (**ב**) **ינתנו לכושל שבהן**. אית דמפרשי, למי ששטרו מאוחר, שהוא כושל וחלש שבכולן שאינו יכול לטרוף לקוחות הקודמים לו. ואית דמפרשי, לכתובת אשה, והיא קרויה כושל שאין דרכה לחזור אחר נכסי המת ולבקש היכן יש לו קרקע כמו האיש. ואע"ג דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ולא לכתובת אשה, הכא דלאו ברשותייהו מנחי, סבירא לר' טרפון דמוציאין מיד הלוה או מיד שהפקדון אצלו ונותנין לבעל חוב ולכתובה: **ינתנו ליורשים**. ולא מהניא תפיסה: **שכולן צריכין שבועה**. שהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבעו אין אנו יודעים אם יש להם עליו כלום, הלכך משמת המת זכו בהן היורשים וברשותן הן:

ג. הִנִּיחַ פֵּרוֹת תְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע, כָּל הַקּוֹדֵם, זָכָה בָהֶן. זָכְתָה אִשָּׁה יוֹתֵר מִכְּתֻבָּתָהּ, וּבַעַל חוֹב יוֹתֵר עַל חוֹבוֹ, הַמּוֹתָר, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, יִנָּתְנוּ לַכּוֹשֵׁל שֶׁבָּהֶן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵין מְרַחֲמִין בַּדִּין אֶלָּא יִנָּתְנוּ לַיּוֹרְשִׁים, שֶׁכֻּלָּם צְרִיכִין שְׁבוּעָה וְאֵין הַיּוֹרְשִׁים צְרִיכִין שְׁבוּעָה:

ברטנורה (**ג**) **כל הקודם בה זכה**. קדמו יורשים זכו ואין מוציאין מידם, דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ולכתובה. קדם אחד מהם האשה או המלוה זכה הוא, דר' טרפון אית ליה תפיסה דלאחר מיתה מהניא: **זכתה אשה יותר על כתובתה**. אם קדמה ותפסה ויש יותר מן הכתובה, או קדם בעל חוב ותפס ויש יותר על חובו: **המותר כו' ינתנו לכושל**. זה בעל השטר שידו על התחתונה. ואם יבואו ליד היתומים שוב לא יוציאו מהם לא אשה ולא בעל חוב. והאידנא דנהיגי בכל בתי דינים שבישראל דמטלטלי דיתמי משעבדי לבעל חוב, מי שמת והניח מטלטלין והיה עליו בעל חוב וכתובת אשה, כל הקודם זכה בין בעל חוב מוקדם בין בעל חוב מאוחר, שאין דין קדימה במטלטלין. ואם לא קדם אחד מהם, יחלקו המטלטלין ביניהם, כדאמרינן לקמן בפרק מי שהיה נשוי:

ד. הַמּוֹשִׁיב אֶת אִשְׁתּוֹ חֶנְוָנִית אוֹ שֶׁמְּנָהּ אַפּוֹטְרוֹפָּא, הֲרֵי זֶה מַשְׁבִּיעָהּ כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֲפִלּוּ עַל פִּלְכָהּ וְעַל עִסָּתָהּ:

ברטנורה (ד) **חנונית**. למכור ולקנות בחנות: **אפוטרופא**. להתעסק בממונו ולישא וליתן: **משביעה כל זמן שירצה**. שבועה כעין של תורה על טענת שמא, ויכול לגלגל עליה שלא עשתה אונאה על פלכה ועל עיסתה: **ר"א אומר**. אפילו לכתחילה שלא ע"י גלגול יכול להשביעה על פלכה ועל עיסתה. ואין הלכה כר"א:

ה. כָּתַב לָהּ, נָדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי עָלַיִךְ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ, אֲבָל מַשְׁבִּיעַ הוּא אֶת יוֹרְשֶׁיהָ וְאֶת הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ. נָדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי עָלַיִךְ וְעַל יוֹרְשַׁיִךְ וְעַל הַבָּאִים בִּרְשׁוּתַיִךְ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ לֹא הִיא וְלֹא יוֹרְשֶׁיהָ וְלֹא אֶת הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ, אֲבָל יוֹרְשָׁיו מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ וְאֶת יוֹרְשֶׁיהָ וְאֶת הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ. נָדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי וְלֹא לְיוֹרְשַׁי וְלֹא לַבָּאִים בִּרְשׁוּתִי עָלַיִךְ וְעַל יוֹרְשַׁיִךְ וְעַל הַבָּאִים בִּרְשׁוּתַיִךְ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ לֹא הוּא וְלֹא יוֹרְשָׁיו וְלֹא הַבָּאִים בִּרְשׁוּתוֹ לֹא אוֹתָהּ וְלֹא יוֹרְשֶׁיהָ וְלֹא הַבָּאִין בִּרְשׁוּתָהּ:

ברטנורה (ה) **משביע הוא את יורשיה**. אם גירשה ומתה ויורשיה תובעין הימנו כתובתה, נשבעים שבועת היורשים שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצינו בין שטרותיה ששטר כתובתה פרוע: **ואת הבאים ברשותה**. אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעים כתובתה, נשבעים אף הן שבועת היורשים: **אבל יורשיו משביעין אותה**. אם נתאלמנה והיא או יורשיה נפרעין מן היתומים, צריכים שבועה, שהרי לא פטרן אלא ממנו אם תגבה כתובתה בחייו: **לבאין ברשותי**. אם אמכור נכסי ואת באה ליפרע מן הלקוחות:

ו. הֲלָכָה מְקֻבָּר בַּעְלָהּ לְבֵית אָבִיהָ אוֹ שֶׁחָזְרָה לְבֵית חָמִיהָ וְלֹא נַעֲשֵׂית אַפּוֹטְרוֹפָּא, אֵין הַיּוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. וְאִם נַעֲשֵׂית אַפּוֹטְרוֹפָּא, הַיּוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ עַל הֶעָתִיד לָבוֹא וְאֵין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ עַל מָה שֶׁעָבָר:

ברטנורה (ו) **הלכה מקבר בעלה**. זו שפטרה בעלה מן השבועה: **לבית אביה**. שלא נתעסקה שוב בנכסים: **אין היורשים משביעין אותה**. במה שנתעסקה בין מיתה לקבורה . שאם היו יורשים יכולים להשביעה על כך, מתוך שהיא צריכה להביא עדים במה שהיא מוכרת וקונה לצורך קבורת המת ישהה המת ויתנוול: **על העתיד לבוא**. שלא עיכבה בידיה כלום מן העסק שנעשית אפוטרופא עליו לאחר קבורת בעלה, דלא מהניא ביה פטור דידיה שהרי הנכסים של יתומים הם: **על שעבר**. על עסק שבחיי בעלה:

ז. הַפּוֹגֶמֶת כְּתֻבָּתָהּ, לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. עֵד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְּרוּעָה, לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. מְנֻכָּסֵי יְתוֹמִים וּמְנֻכָּסִים מְשֻׁעְבָּדִין וְשֶׁלֹּא בְּפָנָיו לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה:

ברטנורה (ז) **לא תפרע אלא בשבועה**. הנפרע מחבירו אינו מדקדק לשום לב על כל מה שפרעו, וזו הואיל ונפרעה במקצת אפשר שנפרעה הכל ורמו רבנן שבועה עלה

כי היכי דתידוק: עד אחד מעיד שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה. תקנת חכמים היא כדי להפיס דעתו של בעל. ושבועות הללו אף על פי שתקנת חכמים הן, אינן אלא כעין של תורה בנקיטת חפץ, שכל שבועות שתיקנו במשנה כעין של תורה הן: **מנכסים משועבדים**. משום דאי הוה גבי מן הלוה גופיה והוה טעין לוה אשתבע לי דלא פרעתיך משבעינן ליה, ואנן טענינן בשביל לקוחות דלמא אי הוה גבית מן הלוה הוה טעין לך אשתבע לי דלא פרעתיך ובעית אשתבועי, השתא נמי אשתבע:

ח. הַפּוֹגֶמֶת כְּתֻבָּתָהּ כֵּיצַד, הָיְתָה כְתֻבָּתָהּ אֶלֶף זוּז, וְאָמַר לָהּ הִתְקַבַּלְתִּ כְּתֻבָּתִיךְ, וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא הִתְקַבַּלְתִּי אֶלָּא מָנֶה, לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִשְׁבוּעָה. עַד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְרוּעָה כֵּיצַד, הָיְתָה כְתֻבָּתָהּ אֶלֶף זוּז, וְאָמַר לָהּ הִתְקַבַּלְתִּ כְּתֻבָּתִיךְ, וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא הִתְקַבַּלְתִּי, וְעֵד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְרוּעָה, לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִשְׁבוּעָה. מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים כֵּיצַד, מָכַר נְכָסָיו לַאֲחֵרִים, וְהִיא נִפְרַעַת מִן הַלָּקוֹחוֹת, לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִשְׁבוּעָה. מִנְּכָסֵי יְתוֹמִים כֵּיצַד, מֵת וְהִנִּיחַ נְכָסָיו לִיתוֹמִים, וְהִיא נִפְרַעַת מִן הַיְתוֹמִים, לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִשְׁבוּעָה. וְשֹׁלֵא בְּפָנָיו כֵּיצַד, הָלַךְ לוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וְהִיא נִפְרַעַת שֹׁלֵא בְּפָנָיו, אֵינָהּ נִפְרַעַת אֶלָּא בִשְׁבוּעָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, כָּל זְמַן שֶׁהִיא תּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ, הַיּוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ. וְאִם אֵינָהּ תּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ, אֵין הַיּוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ:

ברטנורה (ח) **רבי שמעון**. קאי לעיל ארבנן דאמרי המושיב את אשתו חנונית או אפוטרופא משביעה כל זמן שירצה ואם כתב לה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך אין יורשין משביעין אותה, ואתא הוא לאפלוגי ואמר דכל זמן שהיא תובעת כתובתה יורשין משביעין אותה ואפילו כתב לה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך. ואם אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה על אפוטרופא שבחיי בעלה ואפילו לא פטרה מן השבועה, דלית ליה דר' אליעזר ומחלוקתו דאמרי לעיל במתניתין משביעה כל זמן שירצה. ואין הלכה כר' שמעון:

ט. הוֹצִיאָה גֵּט וְאֵין עִמּוֹ כְּתֻבָּה, גּוֹבָה כְתֻבָּתָהּ. כְּתֻבָּה וְאֵין עִמָּהּ גֵּט, הֵיא אוֹמֶרֶת אָבַד גִּטִּי וְהוּא אוֹמֵר אָבַד שׁוֹבְרִי, וְכֵן בַּעַל חוֹב שֶׁהוֹצִיא שְׁטָר חוֹב וְאֵין עִמּוֹ פְּרוֹזְבּוּל, הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יִפָּרְעוּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, מִן הַסַּכָּנָה וְאֵילָךְ, אִשָּׁה גּוֹבָה כְתֻבָּתָהּ שֶׁלֹּא בְגֵט, וּבַעַל חוֹב גּוֹבֶה שֶׁלֹּא בִפְרוֹזְבּוּל. שְׁנֵי גִטִּין וּשְׁתֵּי כְתֻבּוֹת, גּוֹבָה שְׁתֵּי כְתֻבּוֹת. שְׁתֵּי כְתֻבּוֹת וְגֵט אֶחָד, אוֹ כְתֻבָּה וּשְׁנֵי גִטִּין אוֹ כְתֻבָּה וְגֵט וּמִיתָה, אֵינָהּ גּוֹבָה אֶלָּא כְתֻבָּה אֶחָת, שֶׁהַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶחֱזִירָהּ, עַל מְנָת כְּתֻבָּה הָרִאשׁוֹנָה מַחֲזִירָהּ. קָטָן שֶׁהִשִּׂיאוֹ אָבִיו, כְּתֻבָּתָהּ קַיֶּמֶת, שֶׁעַל מְנָת כֵּן קִיְּמָהּ. גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, כְּתֻבָּתָהּ קַיֶּמֶת, שֶׁעַל מְנָת כֵּן קִיְּמָהּ:

ברטנורה (ט) **הוציאה גט ואין עמו כתובה**. במקום שאין כותבים כתובה וסומכים על תנאי בית דין: **גובה כתובתה**. דתנאי כתובה מעשה בית דין הוא, וכל מעשה בית דין כמאן דנקיט שטרא דמי. ודוקא מנה מאתים הוא דגביא, אבל תוספת אין לה עד שתוציא שטר כתובה: **פרוזבול**. הלל תיקן פרוזבול כדי שלא תשמט שביעית, שמוסר שטרותיו לבית דין שיגבה מן הלוה חובו כל זמן שיתבענו דהשתא לא קרינא ביה לא יגוש, שאינו תובעו כלום אלא בית דין תובעין: **הרי אלו לא יפרעו**. חיישינן שמא כבר גבתה כתובתה, וזה השמיטתו שביעית: **מן הסכנה**. שגזרו גוים על המצות והיו יראים לשמור גיטיהן ומשקיבלתו שורפתו. וכן פרוזבוליהן:

גמרא כתובות דף פ"ו ע"א

אָמַר אֲמֵימָר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב חָמָא הַאי מַאן דְּאֵיכָּא עֲלֵיהּ כְּתוּבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב, וְאֵית לֵיהּ אַרְעָא וְאֵית לֵיהּ זוּזֵי, לְבַעַל חוֹב מְסַלְּקִינַן לֵיהּ בְּזוּזֵי, לְאִשָּׁה מְסַלְּקִינַן לָהּ בְּאַרְעָא, הַאי כִּי דִּינֵיהּ וְהַאי כִּי דִּינֵיהּ. וְאִי לָא אִיכָּא אֶלָּא חַד אַרְעָא וְלָא חַזְיָיא אֶלָּא לְחַד, לְבַעַל חוֹב יַהֲבִינַן לֵיהּ, לְאִשָּׁה לָא יַהֲבִינַן לָהּ, מַאי טַעְמָא יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָאִישׁ רוֹצֶה לִישָּׂא אִשָּׁה רוֹצָה לְהִנָּשֵׂא. אָמַר לֵיהּ רַב פַּפָּא לְרַב חָמָא וַדַּאי דְּאַמְרִיתוּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא, הַאי מַאן דְּמַסְקֵי בֵּיהּ זוּזֵי וְאֵית לֵיהּ אַרְעָא, וְאָתָא בַּעַל חוֹב וְקָא תָּבַע מִינֵּיהּ, וְאָמַר לֵיהּ זִיל שְׁקוֹל מֵאַרְעָא, אֲמְרִינַן לֵיהּ זִיל זְבִין אַתְּ וְאֵייתֵי הַב לֵיהּ, אָמַר לֵיהּ לָא, אָמַר לֵיהּ אֵימָא לִי גּוּפָא דְּעוּבְדָּא הֵיכִי הֲוָה, אָמַר לֵיהּ תּוֹלֶה מָעוֹתָיו בְּנָכְרֵי הֲוָה, הוּא עָשָׂה שֶׁלֹּא כָּהוֹגֶן, לְפִיכָךְ עָשׂוּ בּוֹ שֶׁלֹּא כָּהוֹגֶן. אָמַר לֵיהּ רַב כַּהֲנָא לְרַב פַּפָּא, לְדִידָךְ דַּאֲמַרְתְּ פְּרִיעַת בַּעַל חוֹב מִצְוָה, אָמַר לֹא נִיחָא לִי דְּאֵיעֲבִיד מִצְוָה מַאי, אָמַר לֵיהּ תְּנִינָא, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, אֲבָל בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה כְּגוֹן שֶׁאוֹמְרִים לוֹ עֲשֵׂה סוּכָּה וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה, עֲשֵׂה לוּלָב וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה, מַכִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ:

רש"י **האי כי דיניה**. זה הלוה מעות וזו סמכ' על שעבוד הקרקע והיא לא נתנה כלום ואם בשביל נכסי צאן ברזל הנישומין בכתוב'. הוא זכה בהן מיד וזו צרפתן עם הכתובה על שיעבוד הקרקע: **ולא חזיא אלא לחד**. אין בה אלא כדי לא' מהן: **לבעל חוב יהבינן**. שלא תנעול דלת: **יותר משהאיש רוצה וכו'**. ולא חיישינן לומר משום חינא. ודוקא שהשטרות נכתבו ביום אחד אבל אם קדמה זמן הכתובה היא גובה: **ודאי דאמריתו וכו'**. ל' שאלה הוא אמת הוא ששמעתי שאתם אומרים דבר זה של תימה דמטרחינן ליה ללוה למכרה והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע: **תולה מעותיו בנכרי הוה**. מעות הי"ל לפרוע ואמר של נכרי הם: **פריעת ב"ח מצוה**. מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו דכתיב הן

צדק שיהא הן שלך צדק ולאו שלך צדק: **בד"א**. דלוקה ארבעים: **מכין אותו**. קודם שעבר על העשה ויש בידו לקיים:

זוהר צו דף ל"א ע"ב

בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה דְּחָג הוּא סִיּוּמָא דְּדִינָא דְּעָלְמָא וּפִתְקִין נַפְקִין מִבֵּי מַלְכָּא וּגְבוּרָן מִתְעָרֵי וּמִסְתַּיְימָן בְּהָאי יוֹמָא וְעַרְבֵי נַחַל (תְּלִיין) בְּהוּ וּבְעֵינָן לְאַתְעָרָא גְּבוּרָן לְמַיָּא וּלְסַחֲרָא שִׁבְעָה זִמְנִין לְרַוָּואָה לְהָאי מִזְבֵּחַ מִמַּיָּא דְּיִצְחָק בְּגִין דְּיִתְמְלֵי מַיָּא הָאי בֵּירָא דְּיִצְחָק וְכַד הוּא אִתְמַלְיָיא כָּל עָלְמָא אִתְבָּרְכָא בְּמַיָּא. וּבְהָאי יוֹמָא גְּבוּרוֹת בָּעֵינָן לְמַיָּא וּלְסַיְימָא לוֹן לְבָתַר דְּהָא בְּהָאי יוֹמָא מִסְתַּיְימֵי דִּינָא. וּבְגִין כָּךְ בָּעֵינָן לְבַטְּשָׁא לוֹן בְּאַרְעָא וּלְסַיְימָא לוֹן דְּלָא מִשְׁתַּכְּחֵי דְּהָאי יוֹמָא אַתְעָרוּתָא וְסִיּוּמָא הוּא וְעַל דָּא אַתְעָרוּתָא וְסִיּוּמָא הוּא דְּעַבְדַּיְינָן בְּעַרְבֵי נַחַל. אָמַר רִבִּי חִיָּיא וַדַּאי הָכִי הוּא וְשַׁפִּיר. וְעַרְבֵי נַחַל מִסְטָרָא דְּנַחַל נַפְקֵי גְּבוּרָן. וּבְהָאי יוֹמָא מִתְעָרֵי וּמִסַּיְימֵי בְּהָאי יוֹמָא כְּתִיב (בראשית כ"ו) וַיָּשֻׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּור אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם. בְּאֵרֹת כְּתִיב חָסֵר. וַיָּשָׁב מַהוּ וַיָּשָׁב אֶלָּא יוֹמָא קַדְמָאָה דְּיַרְחָא שֵׁירוּתָא דְּדִינָא הוּא בְּכָל עָלְמָא וְיִצְחָק קַיְימָא לְכַרְסְיָיא לְמֵידָן עָלְמָא בְּהָאי יוֹמָא וַיָּשָׁב יִצְחָק לְאַתְעָרָא דִּינִין וּלְסַיְימָא דִּינִין. וַיַּחְפֹּור אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם לְאַרְקָא גְּבוּרָן לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְאַתְעָרָא לְמַיָּא דְּהָא מַיָּא בְּגְבוּרָן נַחֲתָן לְעָלְמָא. וּבְגִין דְּאִינּוּן גְּבוּרָן לָא נַחֲתִין אֶלָּא בְּעִיבָא וְיוֹמָא דְּעִיבָא לָא נַיְיחָא רוּחֵיהוֹן דְּקַיְימֵי עָלְמָא אֶלָּא בְּגִין דְּעָלְמָא אִצְטָרִיךְ לְהוּ. מָאי טַעְמָא. בְּגִין דְּעָלְמָא בְּדִינָא אִתְבְּרֵי וְכֹלָּא בַּעְיָיא הָכִי. בְּגִין כָּךְ כֹּלָּא בְּעוֹבָדָא תַּלְיָיא מִלְּתָא. וְעַל דָּא כַּהֲנָא בְּעוֹבָדָא וְתִקּוּנָא דְּאִיהוּ עָבִיד לְתַתָּא אַתְעָרוּ עִלָּאִין וְתַתָּאִין לְתַקָּנָא לוֹן וּמִתְתַּקְּנֵי עַל יְדוֹי אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הָא תָּנֵינָן עֲרָבָה דַּדְמָיָיא לְשִׁפְוָון בְּהָאי יוֹמָא מַאי הִיא. אָמַר רִבִּי חִיָּיא אַף עַל גַּב דְּלִדְרָשָׁא הוּא דְּאָתֵי הָכִי הוּא וַדַּאי. דְּהָא בְּהָאי יוֹמָא בְּשִׁפְוָון תַּלְיָיא בְּהָאי יוֹמָא פְּקִיד מַלְכָּא לְמֵיהַב פִּתְקִין לְסַנְטִירָא וּמִסְתַּיְימֵי דִּינִין וְאַסְתִּים לִישָׁנָא בִּישָׁא מֵעָלְמָא בְּיוֹמָא קַדְמָאָה דְּיַרְחָא שֵׁירוּתָא דְּדִינָא הוּא וְסִיּוּמָא הוּא בְּהָאי יוֹמָא וְהָא אִתְּמַר. תָּא חֲזֵי בְּיוֹמָא דָּא שְׁלֵמִין וּמִסַּיְימֵי עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה בִּרְכָאן דִּילְהוֹן וְשָׁרָאן בְּדִינָא וְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָא דָּא מְסַיְימֵי דִּינִין דִּילְהוֹן וְשָׁרָאן בִּבְרָכָתָא דְּהָא לְיוֹמָא אָחֳרָא זְמִינִין לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא בְּמַלְכָּא לְנַטְלָא מִינֵּיהּ בִּרְכָאן לְכָל שַׁתָּא וּבְהַהוּא חֶדְוָותָא לָא מִשְׁתַּכְּחֵי בְּמַלְכָּא אֶלָּא יִשְׂרָאֵל בִּלְחוֹדַיְיהוּ. וּמָאן דְּיָתִיב עִם מַלְכָּא וְנָטַל לֵיהּ בִּלְחוֹדֵיהּ כָּל מָה דְּבָעֵי שָׁאִיל וְיָהִיב לֵיהּ וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל שָׁרָאן וְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה מְסַיְימֵי. וְעַל דָּא כְּתִיב (מלאכי א') אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר יְיָ וְגוֹמֵר אָמַר לֵיהּ הָא חֲמֵינָא לֵיהּ לְעֵשָׂו בְּשַׁלְוָה בְּמַלְכוּ בִּכְרִיכָן עִלָּאִין וְשָׁלִיט עַל עָלְמָא וְאַתְּ אָמַר וְאָשִׂים אֶת הָרָיו שְׁמָמָה. אָמַר לֵיהּ בְּכָל אֲתַר הָכִי הוּא. כְּיוֹן דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא גָּזַר גְּזֵרָה וְשַׁוִּי הַהִיא גְּזֵרָה בְּפִתְקֵיהּ קְרָא אַסְהִיד כְּמָה דְּאִתְעֲבִיד. וְעַל דָּא

וְאָשִׂים אֶת דְּבָרַי שְׂמָמָה הָא שִׁוִּיתִי בְּפִתְקָא דִּילִי וְכֵן כָּל אִינּוּן טָבָן דְּגָזַר עֲלַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל דְּכְתִיב (יחזקאל י"ז) אֲנִי יְיָ דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי:

תרגום הזוהר בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁל הַחַג, דְּהַיְינוּ בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה, הוּא סִיּוּם הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, וּפִסְקֵי הַדִּינִים יוֹצְאִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְהַגְּבוּרוֹת מִתְעוֹרְרוֹת וּמִסְתַּיְמוֹת בַּיּוֹם הַהוּא. וְעַרְבֵי נַחַל תְּלוּיִם בָּהֶם, בִּגְבוּרוֹת אֱלֶה. וּצְרִיכִים לְעוֹרֵר הַגְּבוּרוֹת לְמַיִם, וּלְהָקִיף שֶׁבַע פְּעָמִים אֶת הַמִּזְבֵּחַ, כְּדֵי לְהַרְווֹת אֶת הַמִּזְבֵּחַ בְּמַיִם שֶׁל יִצְחָק, כְּדֵי שֶׁהַמַּיִם יְמַלְאוּ אֶת בְּאֵרוֹ שֶׁל יִצְחָק, וְכַאֲשֶׁר הוּא מִתְמַלֵּא כָּל הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ בַּמַּיִם. וּבְיוֹם הַזֶּה הַגְּבוּרוֹת צְרִיכִים לְמַיִם, וּלְסַיֵּם אוֹתָם לְבַסּוֹף, כִּי בְּיוֹם הַזֶּה מְסִתַּיְּמִים הַדִּין. וְלָכֵן צָרִיךְ לְהַכּוֹת אֶת הָעֲרָבוֹת בַּקַּרְקַע, וּלְסַיֵּם אוֹתָם לְבַסּוֹף, כִּי בְּיוֹם הַזֶּה מְסִתַּיְּמִים הַדִּין. וְלָכֵן צָרִיךְ לְהַכּוֹת אֶת הָעֲרָבוֹת בַּקַּרְקַע, וּלְסַיֵּם אוֹתָם, כִּי לֹא נִמְצָא כְּבָר הַדִּין, כִּי יוֹם זֶה הוּא הַתְחָלָה וְסִיּוּם שֶׁל הַדִּין. וְלָכֵן הָהִתְעוֹרְרוּת וְסִיּוּם הַדִּין עוֹשִׂים בְּאֵלּוּ הָעֲרָבֵי נָחַל. אָמַר רַבִּי חִיָּא וַדַּאי כֵּן הוּא וְנָאֶה הוּא. וְעַרְבֵי נָחַל מִצַּד הַנַּחַל יוֹצְאִים הַגְּבוּרוֹת, וּבְיוֹם הַזֶּה מִתְעוֹרְרִים, וּמִסְתַּיְּמִים הַדִּינִים בַּיּוֹם הַזֶּה. כָּתוּב (בראשית כו) וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרוֹת הַמַּיִם. כָּתוּב "בְּאֵרֹת" בְּלִי ו'. "וַיָּשָׁב", מַהוּ וַיָּשָׁב, אֶלָּא הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַחֹדֶשׁ, הַתְחָלַת הַדִּין הוּא בְּכָל הָעוֹלָם, וְיִצְחָק, שֶׁהוּא מִדַּת הַדִּין, יוֹשֵׁב לַכִּסֵּא לָדוּן אֶת הָעוֹלָם בַּיּוֹם הַזֶּה. וַיָּשָׁב יִצְחָק, לְעוֹרֵר הַדִּין וּלְסַיֵּם אֶת הַדִּין. וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרוֹת הַמַּיִם, לְהַמְשִׁיךְ גְּבוּרוֹת לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְעוֹרֵר אֶת הַמַּיִם, כִּי הַמַּיִם עִם הַגְּבוּרוֹת יוֹרְדִים לָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ הַגְּבוּרוֹת לֹא יוֹרְדִים אֶלָּא בְּעֶנָן וּבְיוֹם הַמְעוּנָן, לֹא נָח הָרוּחַ שֶׁל יוֹשְׁבֵי הָעוֹלָם אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ לַזֶּה. מַהוּ הַטַּעַם, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בַּדִּין וְהַכֹּל צָרִיךְ כָּךְ. וְלָכֵן הַכֹּל תָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה. וְלָכֵן הַכֹּהֵן בַּמַּעֲשֶׂה וּבְתִיקוּנוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה מִתְעוֹרְרִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים לְתַקֵּן אוֹתָם, וּמִתְתַּקְּנִים עַל יָדוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי לָמַדְנוּ עֲרָבָה הַדּוֹמָה לִשְׁפָתַיִם, מַדּוּעַ לוֹקְחִים אוֹתָהּ בַּיּוֹם הַזֶּה. אָמַר רַבִּי חִיָּא אע"ג שֶׁלְּדָרָשָׁה הוּא בָּא, כָּךְ הוּא וַדַּאי. כִּי בַּיּוֹם הַזֶּה הַדְּבָרִים תְּלוּיִים בִּשְׂפָתַיִם. בַּיּוֹם הַזֶּה פּוֹקֵד הַמֶּלֶךְ לָתֵת פִּתְקִים לַשָּׁלִיחַ, וּמִסְתַּיְּמִים הַדִּינִים, וְנִסְתָּם לָשׁוֹן הָרַע מֵהָעוֹלָם. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַחֹדֶשׁ, תְּחִילַת הַדִּין הוּא וְגַם סִיּוּם הַדִּין הוּא בַּיּוֹם הַזֶּה וּכְבָר אֲמַרְנוּ. בֹּא וּרְאֵה, בַּיּוֹם הַזֶּה נִשְׁלָמִים וּמִסְיְמִים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הַבְּרָכוֹת שֶׁלָּהֶם, וְהֵם נִמְצָאִים בְּדִין. וְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַזֶּה מְסַיְּמִים הַדִּינִים שֶׁלָּהֶם וְנִמְצָאִים בִּבְרָכָה, כִּי לַיּוֹם שֶׁאַחֲרֵי זֶה הֵם מְזוּמָנִין לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּמֶּלֶךְ, לְקַחַת מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לְכָל הַשָּׁנָה, וּבְשִׂמְחָה הֲהִיא לֹא נִמְצָאִים עִם הַמֶּלֶךְ אֶלָּא יִשְׂרָאֵל בִּלְבָד. וּמִי שֶׁנִּמְצָא עִם הַמֶּלֶךְ וְלוֹקֵחַ אוֹתוֹ בִּלְבָד, כָּל מַה שֶׁהוּא רוֹצֶה הוּא מְבַקֵּשׁ וְנוֹתֵן לוֹ. וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל מַתְחִילִים וְאוּמוֹת הָעוֹלָם מְסַיְּמִים. וְלָכֵן כָּתוּב (מלאכי א) אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר יְיָ וגו'. אָמַר לוֹ, הֲרֵי רוֹאִים אָנוּ אֶת עֵשָׂו בְּשַׁלְוָה בְּמַלְכוּת בְּיִשּׁוּבִים עֶלְיוֹנִים וְהוּא שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם, וְאַתָּה אוֹמֵר "וְאָשִׂים עָרָיו שְׁמָמָה". אָמַר לוֹ,

בְּכָל מָקוֹם כֵּן הוּא, מִכַּיָּוֵן שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ גָּזַר גְּזֵירָה וְשָׂם אוֹתָהּ הַגְּזֵירָה בַּפֶּתֶק, הַכָּתוּב מֵעִיד כְּמוֹ שֶׁעָתִיד לִהְיוֹת. וְלָכֵן כָּתוּב וְאַשִּׁים עָרָיו שְׁמָמָה. שֶׁכֵּן הִנַּחְתִּי בַּפֶּתֶק שֶׁלִּי, וְכֵן כָּל אוֹתָם טוֹבוֹת שֶׁגָּזַר הַקָּבָ"ה עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּתוּב (יחזקאל יז) אֲנִי יְיָ דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ב

א. הַיַּיִן וְהַסּוֹלֶת שֶׁמְּבִיאִין עִם הַקְּרָבָּן הֵם הַנִּקְרָאִין נְסָכִים וְהַסּוֹלֶת לְבַדָּהּ נִקְרֵאת מִנְחַת נְסָכִים. וּמִנְחַת נְסָכִים אֵינָה טְעוּנָה לֹא תְנוּפָה וְלֹא הַגָּשָׁה וְלֹא לְבוֹנָה. אֲבָל טְעוּנָה מֶלַח וְכֻלָּהּ נִשְׂרֶפֶת עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן וְיִתְנַסֵּךְ הַיַּיִן עַל הַמִּזְבֵּחַ. וְאֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ עַל הָאֵשׁ אֶלָּא מַגְבִּיהַּ יָדוֹ וְיוֹצֵק עַל הַיְסוֹד וְהוּא יוֹרֵד לְשִׁיתִין: **ב**. אֵין טָעוּן נְסָכִים אֶלָּא עוֹלַת בְּהֵמָה וּשְׁלָמִים בִּלְבַד בֵּין הָיוּ קָרְבַּן צִבּוּר אוֹ קָרְבַּן יָחִיד אוֹ כֶּבֶשׂ יוֹלֶדֶת. וְאֵילּוּ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל הוֹאִיל וְהֵן עוֹלוֹת טְעוּנִים נְסָכִים אֲבָל הָעוֹף וְהָאֲשָׁמוֹת וְהַחַטָּאוֹת אֵין מְבִיאִין עִמָּהֶם נְסָכִים. חוּץ מֵחַטָּאת מְצוֹרָע וַאֲשָׁמוֹ שֶׁנִּתְפָּרְשׁוּ נְסָכֵיהֶם בַּתּוֹרָה: **ג**. וּמְנַיִן שֶׁאֵין מְבִיאִין נְסָכִים עִם הַחַטָּאת וְהָאָשָׁם שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ט"ו) לְפַלֵּא נֶדֶר אוֹ בִנְדָבָה דָּבָר הַבָּא בְּנֶדֶר וּנְדָבָה יָצְאוּ חַטָּאת וְאָשָׁם וּבְכוֹר וּמַעֲשֵׂר וּפֶסַח הוֹאִיל וְאֵינָן בָּאִין בְּנֶדֶר וּנְדָבָה אֵין טְעוּנִים נְסָכִים. וּמְנַיִן לְהָבִיא שַׁלְמֵי חֲגִינָה וְעוֹלַת רְאִיָּה לִנְסָכִים שֶׁנֶּאֱמַר (שם) אוֹ בְּמוֹעֲדֵיכֶם:

מוסר

משערי קדושה ח"ב ש"ו

מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת יָדוּעַ כִּי אֲפִילּוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ הֵן מְשַׁקְּצִין כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כ') וְלֹא תְשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהַפּוֹרֵשׁ מֵהֶן נִקְרָא קָדוֹשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְלֹא תְשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְגוֹ' וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וְגוֹ' כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה וְגוֹ' וְהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי וְיָדַעְתָּ כִּי הַקְּדוּשָׁה מְבִיאָה לִידֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. שְׁבוּעָה אִם הִיא בְּשֶׁקֶר אוֹ שָׁוְא אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא תִשָּׂא נִזְדָּעְזַע כָּל הָעוֹלָם וְכוֹ' וְנֶאֱמַר (איוב ט') הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן וְהַתְּהוֹם מְבַקֵּשׁ לַעֲלוֹת לִשְׁטוֹף כָּל הָעוֹלָם וְכוֹ'. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כָּל הָעֲבֵירוֹת נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ וְזֶה מֵהֶם וּמִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וּמִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וַאֲפִילּוּ אִם הוּא בֶּאֱמֶת וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שִׁשִּׁים רִבּוֹא עֲיָירוֹת הָיָה לְיַנַּאי בְּהַר הַמֶּלֶךְ וְכֻלָּן נֶחֱרְבוּ עַל הַשְּׁבוּעָה אֲפִילּוּ שֶׁהָיוּ מְקַיְּמִין אוֹתָהּ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְאוּ אִם מְיָמְיו נִשְׁבַּע וְהִתִּיר שְׁבוּעָתוֹ עַל יְדֵי חָכָם הוֹצִיאוּהוּ מִגַּן עֵדֶן וְאִם לָאו הַנִּיחוּהוּ וּבָדְקוּ וּמָצְאוּ שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא נִשְׁאַל עַל שְׁבוּעָתוֹ וְלֹא הִתִּירָה וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁלֹּא נִשְׁבַּע מִיָּמָיו:

צו יום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וָ דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(טז) וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל: וְכָל מִנְחָתָא דְכַהֲנָא גְמִיר תְּהֵי לָא תִתְאֲכֵל:
(יז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (יח) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו
לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשָּׁחֵט הָעֹלָה תִּשָּׁחֵט הַחַטָּאת לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ
קָדָשִׁים הִוא: מַלֵּל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי לְמֵימָר דָּא אוֹרַיְתָא דְחַטָּאתָא בַּאֲתַר דִּי תִתְנְכֵס
עֲלָתָא תִּתְנְכֵס חַטָּאתָא קֳדָם יְיָ קֻדְשׁ קוּדְשִׁין הִיא: (יט) הַכֹּהֵן הַמְחַטֵּא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָּה בְּמָקוֹם
קָדֹשׁ תֵּאָכֵל בַּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד: כַּהֲנָא דְמְכַפֵּר בְּדַמֵּהּ יֵיכְלִנַּהּ בַּאֲתַר קַדִּישׁ תִּתְאֲכֵל בְּדָרַת
מַשְׁכַּן זִמְנָא:

רש"י המחטא אתה. העובד עבודותיה שהיא נעשית חטאת על ידו: המחטא אתה יאכלנה. הראוי לעבודה, יצא טמא בשעת זריקת דמים שאינו חולק בבשר, ואי אפשר לומר שאוסר שאר כהנים באכילתה חוץ מן הזורק דמה, שהרי נאמר למטה (פסוק כב) כל זכר בכהנים יאכל אתה:

(כ) כֹּל אֲשֶׁר יִגַּע בִּבְשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ וַאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָהּ עַל הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלָיו תְּכַבֵּס בְּמָקוֹם
קָדֹשׁ: כֹּל דִּי יִקְרֵב בְּבִסְרַהּ יִתְקַדַּשׁ וְדִי יַדֵּי מִדְמַהּ עַל לְבוּשׁ דִּי יַדֵּי עֲלַהּ תִּתְחַוַּר בַּאֲתַר קַדִּישׁ:

רש"י כל אשר יגע בבשרה. כל דבר אוכל אשר יגע ויבלע ממנה: יקדש. להיות כמוה, אם פסולה תפסל, ואם היא כשרה תאכל כחמר שבה: ואשר יזה מדמה על הבגד. ואם הזה מדמה על הבגד, אותו מקום דם הבגד אשר יזה עליה, תכבס בתוך העזרה: אשר יזה. יהא נזה, כמו (איוב טו כט) ולא יטה לארץ מנלם, יהא נטוי:

(כא) וּכְלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר תְּבֻשַּׁל בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאִם בִּכְלִי נְחשֶׁת בֻּשָּׁלָה וּמֹרַק וְשֻׁטַּף בַּמָּיִם: וּמָן
דַּחֲסַף דִּי תִתְבַּשֵּׁל בֵּהּ יִתְבָר וְאִם בְּמָנָא דְנְחָשָׁא תִּתְבַּשֵּׁל וְיִתְמְרֵק וְיִשְׁתַּטַּף בְּמַיָּא:

רש"י ישבר. לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר, והוא הדין לכל הקדשים: ומרק. לשון תמרוקי הנשים (אסתר ב יב) אישקורימינ"ט בלע"ז [נקוי] : ומרק ושטף. לפלוט את בליעתו, אבל כלי חרס למדך הכתוב כאן שאינו יוצא מידי דפיו לעולם:

נביאים - ירמיה - פרק ח

(ב) וּשְׁטָחוּם לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וּלְכֹל צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר אֲהֵבוּם וַאֲשֶׁר עֲבָדוּם וַאֲשֶׁר הָלְכוּ
אַחֲרֵיהֶם וַאֲשֶׁר דְּרָשׁוּם וַאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקָּבֵרוּ לְדֹמֶן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה
יִהְיוּ: וְיִשְׁטָחוּנוּן לְקֶבֶיל שִׁמְשָׁא וְסַהֲרָא וּלְכָל חֵילֵי שְׁמַיָּא דְּרַחְמוּנוּן וּדְפַלְחוּנוּן וּדְטָעוּ

בַּתְּרֵיהוֹן וְדִתְבָעוּנוּן וְדִסְגִּידוּ לְהוֹן לָא יִתְכַּנְּשׁוּן וְלָא יִתְקַבְּרוּן לְזֵיבַל מְבַדַּר עַל אַפֵּי אַרְעָא יְהוֹן׃

רש"י **ושטחום לשמש** . והכשדים ישכנו לצור על העיר בקברי השרים שהיו נאים כפלטין : **לדומן** . לזבל :

(ג) וְנִבְחַר מָוֶת מֵחַיִּים לְכֹל הַשְּׁאֵרִית הַנִּשְׁאָרִים מִן הַמִּשְׁפָּחָה הָרָעָה הַזֹּאת בְּכָל הַמְּקֹמוֹת הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ וְיִתְרְעוּן בְּמוֹתָא מִדְּבְחַיָּא לְכָל שְׁאָרָא דְּיִשְׁתַּאֲרוּן מִן זַרְעִיתָא בִּישְׁתָא הָדָא בְּכָל אַתְרַיָּא דְּיִשְׁתַּאֲרוּן דְּאַגְלֵיתִינוּן לְתַמָּן אֱמַר יְיָ צְבָאוֹת׃

רש"י **ונבחר מות מחיים** . אע"פ שהם רואים את המתים נתונין בבזיון צרת החיים גדולה הימנה ויבחרו את המות :

(ד) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה הֲיִפְּלוּ וְלֹא יָקוּמוּ אִם יָשׁוּב וְלֹא יָשׁוּב׃ וְתֵימַר לְהוֹן כִּדְנַן אֲמַר יְיָ הֲיִפְּלוּן וְלָא יְקוּמוּן אִם לְמֵיתַב גְּלֵי קֳדָמַי דְּלָא יְתוּבוּן׃

רש"י **היפלו ולא יקומו** . הטוב להם שיפילו את עצמם לנפילה שאין להם תקומה : **אם ישוב ולא ישוב** . לכשירצו לשוב מרעתם לא ישוב הקב"ה מגזירתו , ד"א אף אם ישובו בתשובה לא תתקיים בידם כי ימהרו לשוב לרשעתם וכן ת"י אם למיתב גלי קדמי דלא יתובון :

(ה) מַדּוּעַ שׁוֹבְבָה הָעָם הַזֶּה יְרוּשָׁלַם מְשֻׁבָה נִצַּחַת הֶחֱזִיקוּ בַּתַּרְמִית מֵאֲנוּ לָשׁוּב׃ מַה דֵּין מִתְחַסְּנִין לְמֵתַב לְפוּלְחָנִי עַמָּא הָדֵין יְתֵבֵי יְרוּשְׁלֵם תְּבוּ לִמְרַד מִן אוֹרַיְתָא וְלָא צָבָן לְמֵתַב אַתְקִיפוּ בְּנִכְלֵיי מְסָרְבִין לְמֵתַב׃

רש"י **משובה נצחת** . משובת עולם כמו נצח : **החזיקו** . אחזו : **בתרמית** . במרמה :

(ו) הִקְשַׁבְתִּי וָאֶשְׁמָע לוֹא כֵן יְדַבֵּרוּ אֵין אִישׁ נִחָם עַל רָעָתוֹ לֵאמֹר מֶה עָשִׂיתִי כֻּלֹּה שָׁב (במרצותם) בְּמֵרוֹצָתָם כְּסוּס שׁוֹטֵף בַּמִּלְחָמָה׃ אֲצֵיתֵת וּגְלֵי קֳדָמַי לָא כִּדְכַשַּׁר מְמַלְלִין לֵית גְּבַר דִּמְתִיב מִן בִּישְׁתֵּיהּ לְמֵימַר מַה עֲבַדִית כּוּלְהוֹן מַסְגֵּן בִּרְעוּת נַפְשָׁהוֹן כְּסוּסְיָא דִּגְזַר בְּקִרְבָא׃

רש"י **לא כן** . לא בדין כמו כן בנות צלפחד (במדבר כז) : **כלה שב במרצותם** . בדרך הראשון חוטאים וחוזרים וחוטאים , מרוצתם קורש"ו בלעז : **שוטף** . אישפרידי"ן בלעז :

(ז) גַּם חֲסִידָה בַשָּׁמַיִם יָדְעָה מוֹעֲדֶיהָ וְתֹר (וסוס) וְסִיס וְעָגוּר שָׁמְרוּ אֶת עֵת בֹּאָנָה וְעַמִּי לֹא יָדְעוּ אֵת מִשְׁפַּט יְהוָה׃ אַף חַוְרִיתָא בִּשְׁמַיָּא יָדְעָה זִמְנָהָא וְשַׁפְנִינָא וְכוּרְכְּיָא וְסַנוּנִיתָא נָטְרִין יַת עִדַּן מֵיעַלְהוֹן וְעַמִּי לָא הֲווּ יָדְעִין לְמֶעְבַּד יַת קְיָמָא דַיְיָ׃

רש"י **חסידה** . ציגוניא"ה בלעז : **מועדיה** . עת עברם אל איי הים מפני הצנה ועת שובם : **שמרו** . המתינו : **ותור וסיס ועגור** . ושפנינא וכורכיא וסנוניתא , כורכיא גרוא"ה בלעז סנונית ארונדיל"א בלעז :

כתובים - משלי - פרק כב

(כה) פֶּן תֶּאֱלַף (ארחתו) אֹרְחֹתָיו וְלָקַחְתָּ מוֹקֵשׁ לְנַפְשֶׁךָ: דְּלָא תֵילַף אָרְחָתֵיהּ וְתַשְׁכַּח פַּחָא לְנַפְשָׁךְ:

רש"י **פן תאלף** . פן תלמד :

(כו) אַל תְּהִי בְתוֹקְעֵי כָף בַּעֹרְבִים מַשָּׁאוֹת: לָא תֶהֱוֵי מַשְׁלֵם אִידָךְ בַּעֲרָבוּתָא עַל חַבְרָךְ:

רש"י **אל תהי בתוקעי כף בעורבים משאות** . הלואות כמו משאת מאומה (דברי' כד) :

(כז) אִם אֵין לְךָ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מֵעִם חָתָיְתֶךָ: אִם לֵית לָךְ דְּפָרֵיעַ נְסַבְיָן תַּשְׁוְיָתָךְ מֵתַּחְתָּיִךְ: (כח) אַל תַּסֵּג גְּבוּל עוֹלָם אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבוֹתֶיךָ: לָא תַשְׁנֵי תְחוּמָא דְמִן עָלְמָא דַעֲבַדוּ אֲבָהָתָךְ:

רש"י **אל תסג גבול עולם** . אל תשג אחור מנהג אבותיך ואז"ל המניח כלכלה תחת הגפן בשעת בצירה כדי שיפול בתוכו הפרט על זה נאמר אל תסג גבול וגו' , תסג כמו יסוגו אחור (תהלים קכט) :

(כט) חָזִיתָ אִישׁ מָהִיר בְּמְלַאכְתּוֹ לִפְנֵי מְלָכִים יִתְיַצָּב בַּל יִתְיַצֵּב לִפְנֵי חֲשֻׁכִּים: אֵין חֲזֵיתָא גַּבְרָא דְמַוְהֵי בַּעֲבִדְתֵּיהּ קֳדָם מַלְכֵי נְקוּם וְלָא נְקוּם קֳדָם חֲשׁוֹכֵי: **כג** (א) כִּי תֵשֵׁב לִלְחוֹם אֶת מוֹשֵׁל בִּין תְּבִין אֵת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ: אֵין יְתִיבְתָּא לְמֵיכַל עִם שַׁלִּיטֵי אֶתְבַּיִן כְּמוֹ רְשִׁים קֳדָמָיךְ:

רש"י **כי תשב ללחום** . לאכול : **בין תבין** . תן לבך לדעת מי הוא אם עינו צרה או יפה :

משנה בבא בתרא פרק ה

א. הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה, מָכַר אֶת הַתֹּרֶן וְאֶת הַנֵּס וְאֶת הָעוֹגִין וְאֶת כָּל הַמַּנְהִיגִין אוֹתָהּ, אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת הָעֲבָדִים, וְלֹא אֶת הַמַּרְצוּפִין, וְלֹא אֶת הָאַנְתִּיקִי. וּבְזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ הֵיא וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ, הֲרֵי כֻּלָּן מְכוּרִין. מָכַר אֶת הַקְּרוֹן. מָכַר אֶת הַכֶּרֶכֶת. מָכַר אֶת הַפְּרָדוֹת. מָכַר אֶת הַפְּרָדוֹת, לֹא מָכַר אֶת הַקְּרוֹן. מָכַר אֶת הַצֶּמֶד, לֹא מָכַר אֶת הַבָּקָר. מָכַר אֶת הַבָּקָר, לֹא מָכַר אֶת הַצֶּמֶד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַדְּמִים מוֹדִיעִין. כֵּיצַד, אָמַר לוֹ מְכוֹר לִי צִמְדְּךָ בְּמָאתַיִם זוּז, הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁאֵין הַצֶּמֶד בְּמָאתַיִם זוּז. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין הַדְּמִים רְאָיָה:

ברטנורה (א) **את הספינה**. סתם: **מכר את התורן**. עץ גבוה שתולין עליו את הנס. והנס כמין וילון. שתולין בתורן לנגד הרוח: **עוגין**. ברזל שקושרין אותו בחבל וזורקין אותו בעומק המים לעכב ולעגן הספינה: **מנהיגים**. אלו המשוטות שבהם מוליכין הספינה לינקום שכונים: **מרצופין**. אמתחות שנותנין בהם הסחורה: **אנתיקי**. הפרקמטיא שבתוך הספינה וכל הני דחשיב הכא דבמכר לא מכר אם נתן והקדיש את הספינה. לא הוו הנך

בכלל המתנה וההקדש ולא דמי לבור ודות וגת דפרקין דלעיל. דכולהו מקרקעי נינהו. ובטלו לגבי שדה לענין הקדש ומתנה אבל הנך לא בטלי כלל: **פרדות**. בהמות המושכות את הקרון. והוא שאין אדוקים בו בשעת מכירה ואית דמפרשי פרדות עצים הנפרדים מן העגלה שמושכים את העגלה בהם. והוא שלא יהיו קשורים בה בשעת המכירה: **צמד**. הוא העול שצומד ומחבר את השוורים יחד: **אין הדמים ראיה**. והא דאמר דשתות קנה ומחזיר אונאה יותר משתות בטל מקח ה"מ בכדי שהדעת טועה דסבור הלוקח ששוה כך. והוי מקח טעות. אבל בכדי שאין הדעת טועה כגון דקנה צמד ששוה זוז במאתים אמרינן במתנה נתנם לו. ואין כאן בטול מקח. ואין הלכה כרבי יהודה:

ב. הַמּוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר, לֹא מָכַר כֵּלָיו. נַחוּם הַמָּדִי אוֹמֵר, מָכַר כֵּלָיו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, פְּעָמִים מְכוּרִין וּפְעָמִים אֵינָן מְכוּרִין. כֵּיצַד, הָיָה חֲמוֹר לְפָנָיו וְכֵלָיו עָלָיו. וְאָמַר לוֹ מְכוֹר לִי חֲמוֹרְךָ זֶה, הֲרֵי כֵלָיו מְכוּרִין. חֲמוֹרְךָ הוּא, אֵין כֵּלָיו מְכוּרִין:

ברטנורה (ב) **לא מכר את כליו**. בכלים העשויים לרכיבה כגון אוכף ומרדעת כ"ע ל"פ דקנה. אפילו אינם עליו בשעת מכירה. כי פליגי בכלים של משאוי כגון שק ודיסקיא. ת"ק סבר לא מכר הכלים של משאוי שעליו. ונחום המדי סבר מכר הכלים של משאוי שעליו. והלכ' כת"ק. ולא קנה הכלים של משאוי. ואפילו היו עליו בשעת מכירה: **חמורך זה**. משמע כמות שהוא עם כליו: **חמורך הוא**. הוי כשואל לו חמורך הוא. מכור אותו לי. והוי כמוכר חמור סתם. ואין כליו מכורים ואפילו הן עליו בשעת מכירה. ואין הלכה כרבי יהודה:

ג. הַמּוֹכֵר (אֶת הַחֲמוֹר, מָכַר אֶת הַסְּיִחַ. מָכַר אֶת הַפָּרָה, לֹא מָכַר אֶת בְּנָהּ. מָכַר אַשְׁפָּה, מָכַר זִבְלָהּ. מָכַר בּוֹר, מָכַר מֵימָיו. מָכַר) כַּוָּרֶת, מָכַר דְּבוֹרִים. מָכַר שׁוֹבָךְ, מָכַר יוֹנִים. הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת שׁוֹבָךְ מֵחֲבֵרוֹ, מַפְרִיחַ בְּרֵכָה רִאשׁוֹנָה. פֵּרוֹת כַּוָּרֶת, נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה נְחִילִין וּמְסָרֵס. חַלּוֹת דְּבַשׁ, מַנִּיחַ שְׁתֵּי חַלּוֹת. זֵיתִים לָקוּץ, מַנִּיחַ שְׁתֵּי גְרוֹפְיוֹת:

ברטנורה (ג) המוכר את החמור מכר את הסייח. בנו של חמור ובגמרא מוקי לה כגון שאמר לו חמור מניקה אני מוכר לך. דחלב האתון למאי מהני. אלא ודאי היא ובנה קאמר ליה. ובסיפא דאמר פרה מניקה אני מוכר לך. לא קנה את בנה. דפרה לחלבה עומדת. פרה לחלבה קאמר ליה: **מכר אשפה**. מקום גבוה שלשה טפחים או יותר או עמוק שלשה טפחים או יותר שרגיל להניח שם זבל בהמותיו: **מכר בור מכר מימיו**. מתני' יחידאה היא. ופליגי רבנן עליה ואמרי מכר בור לא מכר מימיו והלכה כחכמים: **הלוקח פירות שובך**. מה שילדו היונים כל השנה: **מפריח**. הלוקח: **בריכה ראשונה**. ויניחנה למוכר. וכל שני ולדות קרוין בריכה ומניחן עם אמם כדי להיות לצוותא לאמם

שלא יברחו: **פירות כוורת**. דבורים הנולדים מן הכוורת זאת השנה. נוטל הלוקח שלשה נחילים. שלשה חבורות מולדות הדבורים הראשונים היוצאים מן הכוורת ומכניסן לתוך הכוורת שלו. שהראשונים הם חשובים והאחרון אחרון גרוע ומשם ואילך מסרס כלומר נוטל אחת ומניח אחת למוכר כדי שיגדלו ויתחברו עם האבות. כדי שתתישב הכוורת וכן לעולם חלות דבש. הדבש עם השעוה יחד מעורבים עשוי חלות חלות: **מניח ב' חלות**. שמתפרנסים הדבורים מהם כל ימות הגשמים: **גרופיות**. ענפים וחוזר וצומח:

ד. הַקּוֹנֶה שְׁנֵי אִילָנוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ, הֲרֵי זֶה לֹא קָנָה קַרְקַע. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, קָנָה קַרְקַע. הִגְדִּילוּ, לֹא יְשַׁפֶּה. וְהָעוֹלֶה מִן הַגֶּזַע, שֶׁלּוֹ. וּמִן הַשָּׁרָשִׁים, שֶׁל בַּעַל הַקַּרְקַע. וְאִם מֵתוּ, אֵין לוֹ קַרְקַע. קָנָה שְׁלשָׁה, קָנָה קַרְקַע. הִגְדִּילוּ, יְשַׁפֶּה. וְהָעוֹלֶה מִן הַגֶּזַע וּמִן הַשָּׁרָשִׁין, שֶׁלּוֹ. וְאִם מֵתוּ, יֶשׁ לוֹ קַרְקַע:

ברטנורה (ד) **הקונה שני אילנות**. סתמא לא קנה קרקע כלל סביבותיו: **הגדילו**. הרחיבו הענפים: **לא ישפה**. לא יכרות אותם בעל הקרקע אף על פי שהצל שלהם מזיק לקרקע שלו דכיון דאין לו קרקע לבעל האילנות הרי בעל הקרקע שעבד לו קרקעו לכל צרכן כל זמן שהן קיימים: **גזע**. כל שהן למעלה מן הארץ שרואה פני חמה: **שרשין**. כל שהן למטה מן הארץ: **שלו**. של בעל האילן. ולא שיניחנו שם ויגדל דחיישינן שמא תגביה הקרקע עד (שיתעבה) [שיתכסה] האילן היוצא מן הגזע מקצתו בקרקע וירא כשלשה אילנות ויאמר לו לוקח שלש אילנות מכרת לי ויש לי קרקע אלא יקוץ אותו וישרפנו: **ואם מתו**. שיבש האילן: **אין לו קרקע**. שיוכל ליטע אחר במקומו: **קנה קרקע**. דחשיבי שדה האילן וקנה בקרקע שיש בין אילן לאילן ותחתיהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו. כדי שיכול לעמוד מלקט הפירות עם הסל שלו. והני מילי כשיש בין אילן לאילן לא פחות מארבע אמות ולא יותר על ט"ז אמה אז קנה בקרקע שבין אילן לאילן. ותחתיהן. וחוצה להן כדאמרן. אבל אם יש בין אילן לאילן פחות מארבע אמות. או יותר מט"ז אמה. לא קנה קרקע:

ה. הַמּוֹכֵר רֹאשׁ בְּהֵמָה גַּסָּה, לֹא מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם. מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם, לֹא מָכַר אֶת הָרֹאשׁ. מָכַר אֶת הַקָּנֶה, לֹא מָכַר אֶת הַכָּבֵד. מָכַר אֶת הַכָּבֵד, לֹא מָכַר אֶת הַקָּנֶה. אֲבָל בַּדַּקָּה, מָכַר אֶת הָרֹאשׁ, מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם. מָכַר אֶת הָרַגְלַיִם, לֹא מָכַר אֶת הָרֹאשׁ. מָכַר אֶת הַקָּנֶה, מָכַר אֶת הַכָּבֵד. מָכַר אֶת הַכָּבֵד, לֹא מָכַר אֶת הַקָּנֶה:

ברטנורה (ה) **לא מכר את הרגלים**. בתוספתא תניא במה דברים אמורים במקום שלא נהגו. אבל במקום שנהגו הכל כמנהג המדינה: **מכר את הקנה**. את הריאה. ונקראת על שם הקנה שלה:

ו. אַרְבַּע מִדּוֹת בַּמּוֹכְרִין. מָכַר לוֹ חִטִּים יָפוֹת וְנִמְצְאוּ רָעוֹת, הַלּוֹקֵחַ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. רָעוֹת וְנִמְצְאוּ יָפוֹת, מוֹכֵר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. רָעוֹת וְנִמְצְאוּ רָעוֹת, יָפוֹת וְנִמְצְאוּ יָפוֹת, אֵין אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. שְׁחַמְתִּית וְנִמְצֵאת לְבָנָה, לְבָנָה וְנִמְצֵאת שְׁחַמְתִּית, עֲצִים שֶׁל זַיִת וְנִמְצְאוּ שֶׁל שִׁקְמָה, שֶׁל שִׁקְמָה וְנִמְצְאוּ שֶׁל זַיִת, יַיִן וְנִמְצָא חֹמֶץ, חֹמֶץ וְנִמְצָא יַיִן, שְׁנֵיהֶם יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן:

ברטנורה (ו) **ד' מדות**. דינים חלוקים זה מזה: **מכר לו חטים יפות**. התנה עמו שיתן לו חטין יפות ונמצאו רעות הוי כאונאה ולפיכך יכול לחזור בו מי שנתאנה בלבד דהוא לוקח אבל מוכר אינו יכול לחזור בו. ואפילו הוקרו החטין הרבה: **אין אחד מהן יכול לחזור בו**. ואפילו הוקרו או הוזלו ולא מצי לוקח למימר אני ליפות נתכוונתי והאי דאמינא רעות משום דרע רע יאמר הקונה. וכן אפכא לא מצי מוכר למימר אני לרעות נתכוונתי. והאי דאמינא יפות דדרך המוכר לומר לרע טוב: **שחמתית**. אדומה וכל חום מתרגמינן שחום: **ונמצאת לבנה**. ואיכא דניחא ליה בהאי ואיכא דניחא ליה בהאי. וכל כהאי גונא הוי מקח טעות לשניהם ושניהם יכולים לחזור. דאילו ביפות ונמצאו רעות כ"ע ניחא להו ביפות: **יין ונמצא חומץ**. איכא דניחא ליה בחמרא. ואיכא דניחא ליה בחלא:

ז. הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ, מָשַׁךְ וְלֹא מָדַד, קָנָה. מָדַד וְלֹא מָשַׁךְ, לֹא קָנָה. אִם הָיָה פִּקֵּחַ, שׁוֹכֵר אֶת מְקוֹמוֹ. הַלּוֹקֵחַ פִּשְׁתָּן מֵחֲבֵרוֹ, הֲרֵי זֶה לֹא קָנָה עַד שֶׁיְּטַלְטְלֶנּוּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וְאִם הָיָה בְּמְחֻבָּר לַקַּרְקַע וְתָלַשׁ כָּל שֶׁהוּא, קָנָה:

ברטנורה (ז) **משך**. מרשות הרבים בסמטא או בחצר של שניהם קנה. אבל משיכה ברשות הרבים לא מהניא: **אף על פי שלא מדד**. וכגון שפסק לו מתחלה הדמים בכך וכך יתן לו המדה אבל לא פסק לו הדמים אפילו מדד ומשך לא קנה. דלא סמכא דעתייהו שהמוכר יכול להעלות הדמים כמו שרוצה והקונה אומר איני קונה אלא בזול: **מדד**. המוכר ללוקח ברשות הרבים אפילו בכליו של לוקח לא קנה. שאין כליו של אדם קונים לו ברשות הרבים ואם לוקח עצמו מדד. אפילו ברשות הרבים קנה בהגבהה: **אם היה פקח**. הלוקח: **שוכר את מקומו**. אם הוא ברשות בעלים ומקומו קונה לו. ובמשאות גדולות איירי דאין דרכן להגביה לכך קני במשיכה: **עד שיטלטלנו**. היינו הגבהה ואורחא דמלתא נקט דדרך מגביה לטלטל ממקום למקום ואם היה מחובר לקרקע. בגמרא מוקי לה כגון שאמר לו מוכר ללוקח לך ויפה לי קרקע כל שהוא. וקני כל מה שעלי' דכיון ששכרו לעשות מלאכה בקרקע שלו. ועשה בו מלאכה כל שהוא קנה שכירותו. וקנה נמי אותו דבר שרוצה להקנות לו עם השכירות לפיכך אם תלש כל שהוא קנה:

ח. הַמּוֹכֵר יַיִן וְשֶׁמֶן לַחֲבֵרוֹ וְהוּקְרוּ אוֹ שֶׁהוּזְלוּ, אִם עַד שֶׁלֹּא נִתְמַלְּאָה הַמִּדָּה, לַמּוֹכֵר. מִשֶּׁנִּתְמַלְּאָה הַמִּדָּה, לַלּוֹקֵחַ. וְאִם הָיָה סַרְסוּר בֵּינֵיהֶן, נִשְׁבָּרָה הֶחָבִית, נִשְׁבְּרָה לַסַּרְסוּר. וְחַיָּב לְהַטִּיף לוֹ שָׁלֹשׁ טְפִּין. הִרְכִּינָהּ וּמִצָּה, הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹכֵר. וְהַחֲנָוָנִי אֵינוֹ חַיָּב לְהַטִּיף שָׁלֹשׁ טְפִּין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה, פָּטוּר:

ברטנורה (ח) **עד שלא נתמלאה המדה למוכר**. במדה שאינה של שניהם מיירי והמשאיל השאילה לשניהם והרי היא שאולה למוכר עד שימלאנה. ומשם ואילך היא שאולה ללוקח. לפיכך עד שלא נתמלאה המדה שהכלי שאול למוכר לא קנה לוקח. ומשנתמלאה המדה שהכלי שאול ללוקח. קנה לוקח שקנו לו כליו ובסמטא מיירי או ברשות הלוקח: היה סרסור ביניהם ונשברה החבית. והיתה החבית שלו: **נשברה לסרסור**. ולא אמרינן שלוחו של לוקח הוא ונשברה ללוקח: **חייב להטיף לו ג' טפין**. המוכר ללוקח מן הנדבק בדופני המדה לאחר שעירה היין והשמן: **הרכינה ומיצה**. הטה את המדה על צדה לאחר שעירה השמן והיין והטיף שלשה טפין. ונתאסף מיצת המדה לשולי הכלי אל מקום א' הרי הוא של מוכר שהרי נתיאש הלוקח ממנו: והחנוני אינו חייב להטיף ג' טיפין. לפי שהוא טרוד שמוכר כל שעה: **רבי יהודה אומר**. לא אמרו שחנוני פטור מלהטיף ג' טיפין אלא ערב שבת עם חשיכה. ואין הלכה כרבי יהודה:

ט. הַשּׁוֹלֵחַ אֶת בְּנוֹ אֵצֶל חֶנְוָנִי (וּפַנְדִּיוֹן בְּיָדוֹ), וּמָדַד לוֹ בְּאֹסֶר שֶׁמֶן וְנָתַן לוֹ אֶת הָאֹסֶר, שָׁבַר אֶת הַצְּלוֹחִית וְאָבַד אֶת הָאֹסֶר, חֶנְוָנִי חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר, שֶׁעַל מָנָת כֵּן שְׁלָחוֹ. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה בִּזְמַן שֶׁהַצְּלוֹחִית בְּיַד הַתִּינוֹק וּמָדַד חֶנְוָנִי לְתוֹכָהּ, חֶנְוָנִי פָּטוּר:

ברטנורה (ט) **השולח בנו**. קטן אצל החנוני ובידו פונדיון. שהם שני איסרין. להביא לו באיסר שמן. ואיסר אחד יתן לו. וכן עשה. ושבר התינוק את הצלוחית ונשפך השמן. ואבד את האיסר שנתן לו החנוני: **החנוני חייב**. בשמן. ובצלוחית. ובאיסר. דלא שלח האב את בנו קטן אל החנוני אלא לאודועי ליה שהוא צריך לשמן. לא שישלח השמן על ידו. ובגמרא פריך אמאי חייב החנוני על הצלוחית. אבדה מדעת היא שהרי הוא עצמו שלחה ביד בנו ומשני כגון שנטלה חנוני למוד בה שמן לאחרי' הלכך נעשה גזלן עליה. וקמה ליה ברשותיה עד דמהדר לה למרה. ואף על גב דאהדרה לתינוק לא מפטר מינה: ר' יהודה פוטר שעל מנת כן שלחו. כי היכי דלשדר ליה חנוני ביד בנו שהוא פטור מדמי צלוחית. ואין הלכה כר' יהודה:

י. הַסִּיטוֹן מְקַנֵּחַ מִדּוֹתָיו אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם, וּבַעַל הַבַּיִת אַחַת לִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, חִלּוּף הַדְּבָרִים. חֶנְוָנִי מְקַנֵּחַ מִדּוֹתָיו פַּעֲמַיִם בַּשַּׁבָּת, וּמְמַחֶה מִשְׁקְלוֹתָיו פַּעַם אַחַת בַּשַּׁבָּת, וּמְקַנֵּחַ מֹאזְנַיִם עַל כָּל מִשְׁקָל וּמִשְׁקָל:

ברטנורה (י) **הסיטון**. סוחר שקונה הרבה ביחד. וחוזר ומוכר לחנונים מעט מעט: **מקנח מדותיו**. בשביל היין והשמן שנקרש בתוכם. והמדה מתמעטת: **ובעל הבית**. שאינו מוכר תדיר כסיטון. מקנח פעם אחת בשנה: **פעמים בשבת**. שהחנוני אינו חייב להטיף ג' טפין. כמו שחייב הסיטון ובעל הבית. ומשתייר בכלי ונדבק בו: **וממחה**. מקנח אבני משקלותיו ששוקל בהן דבר לח על כל משקל ומשקל. כל פעם ששוקל מקנח:

יא. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים, בַּלַּח. אֲבָל בַּיָּבֵשׁ, אֵינוֹ צָרִיךְ. וְחַיָּב לְהַכְרִיעַ לוֹ טֶפַח. הָיָה שׁוֹקֵל לוֹ עַיִן בְּעַיִן, נוֹתֵן לוֹ גֵּרוּמְיוֹ אֶחָד לָעֲשָׂרָה בַּלַּח וְאֶחָד לָעֶשְׂרִים בַּיָּבֵשׁ. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְמוֹד בַּדַּקָּה, לֹא יָמוֹד בַּגַּסָּה. בַּגַּסָּה, לֹא יָמוֹד בַּדַּקָּה. לִמְחוֹק, לֹא יִגְדּוֹשׁ. לִגְדּוֹשׁ, לֹא יִמְחוֹק:

ברטנורה (יא) **וחייב להכריע טפח**. ממשקל ליטרא ואילך אבל פחות מליטרא אין צריך הכרע טפח היה שוקל עין בעין. כגון במקום שלא נהגו להכריע ומעמיד קנה המאזנים בשוה: **נותן לו את גרומיו**. הכרעותיו לכל י' ליטרא מוסיף לו עשירית ליטרא. שהוא אחד למאה כשימכור בלח. וביבש מוסיף עשירית ליטרא לכל עשרית ליטרא: **למוד בדקה**. במדה קטנה: **לא ימוד בגסה**. במדה גדולה. דהוי פסידא דלוקח שאין נותן לו אלא הכרע א' והיה צריך ליתן לו הכרעות רבות: **למחוק**. להסיר מה שעולה על שפת המדה: **לא יגדוש**. ואף על פי שמוסיף לו בדמים לא ימחוק. ואף על פי שפוחת לו מן הדמים:

גמרא בבא בתרא דף ע"ה ע"ב

מָכַר אֶת הַפָּרָה לֹא מָכַר אֶת בְּנָהּ וְכוּ'. הֵיכִי דָּמֵי, אִי דְּאָמַר לֵיהּ הִיא וּבְנָהּ, אֲפִילּוּ פָּרָה וּבְנָהּ נַמֵּי, אִי דְּלָא אָמַר לֵיהּ הִיא וּבְנָהּ, אֲפִילּוּ חֲמוֹר נַמֵּי לֹא. אָמַר רַב פַּפָּא דְּאָמַר לֵיהּ חֲמוֹר מֵינִיקָה וּפָרָה מֵינִיקָה אֲנִי מוֹכֵר לָךְ. בִּשְׁלָמָא פָּרָה אִיכָּא לְמֵימַר לַחֲלָבָהּ בָּעֵי לָהּ, אֶלָּא חֲמוֹר מַאי קָאָמַר לֵיהּ, שְׁמַע מִינָּהּ הִיא וּבְנָהּ קָאָמַר לֵיהּ. וַאֲמַאי קָרֵי לֵיהּ סָיָח, שֶׁמְּהַלֵּךְ אַחַר שִׂיחָה נָאָה. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מַאי דִּכְתִיב (במדבר כ"א) עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמּוֹשְׁלִים וְגוֹ', הַמּוֹשְׁלִים אֵלּוּ הַמּוֹשְׁלִים בְּיִצְרָם, בּוֹאוּ וְנַחְשׁוֹב חֶשְׁבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֶפְסֵד מְצָוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ וּשְׂכַר עֲבֵירָה כְּנֶגֶד הֶפְסֵדָהּ. תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֵן, אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן, תִּבָּנֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְתִכּוֹנֵן לָעוֹלָם הַבָּא. עִיר סִיחוֹן, אִם מֵשִׂים אָדָם עַצְמוֹ כְּעִיר זֶה שֶׁמְּהַלֵּךְ אַחַר סִיחָה נָאָה, מַה כְּתִיב אַחֲרָיו כִּי אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן וְגוֹ', תֵּצֵא אֵשׁ מִמְּחַשְּׁבִין וְתֹאכַל אֶת שֶׁאֵינָן מְחַשְּׁבִין. לֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחוֹן, מִקִּרְיַת צַדִּיקִים שֶׁנִּקְרְאוּ שִׂיחִין. אָכְלָה עָר מוֹאָב, זֶה הַמְּהַלֵּךְ אַחַר יִצְרוֹ כְּעִיר זֶה שֶׁמְּהַלֵּךְ אַחַר סִיחָה נָאָה. בַּעֲלֵי בָּמוֹת אַרְנוֹן, אֵלּוּ גַּסֵּי הָרוּחַ, דְּאָמַר מָר כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּסּוּת הָרוּחַ נוֹפֵל בְּגֵיהִנֹּם. וְנִיתֵּרִם, אָמַר רָשָׁע אֵין רָם. אָבַד חֶשְׁבּוֹנוֹ, אָבַד חֶשְׁבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. עַד דִּיבוֹן, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמְתֵּן עַד

שֶׁיָּבֹא דִּין. וַנַּשִּׁים עַד נֹפַח, עַד שֶׁתָּבֹא אֵשׁ שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה נְפּוּחַ. עַד מֵידָבָא, עַד שֶׁתַּדְאִיב נִשְׁמָתָן, וְאָמְרֵי לָהּ עַד דְּעָבִיד מַאי דְּבָעֵי. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִדִּבְרֵי תוֹרָה אֵשׁ אוֹכַלְתּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל ט"ו) וְנָתַתִּי פָנַי בָּהֶם מֵהָאֵשׁ יָצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם. כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַפּוֹרֵשׁ עַצְמוֹ מִדִּבְרֵי תוֹרָה נוֹפֵל בְּגֵיהִנֹּם, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ"א) אָדָם תּוֹעֶה מִדֶּרֶךְ הַשְׂכֵּל בְּקְהַל רְפָאִים יָנוּחַ, וְאֵין רְפָאִים אֶלָּא גֵּיהִנֹּם שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט') וְלֹא יָדַע כִּי רְפָאִים שָׁם בְּעִמְקֵי שְׁאוֹל קְרוּאֶיהָ:

רש"י **חמור**. אין צריך לחלבה ומסתמא כי אמר לו מניקה לטפויי בנה קאמר ליה: **אחר שיחה נאה**. בקריאה בנחת ולא כזקן שצריך מרדע: **כעייר זה**. שמתפתה ביצרו: **מן המחשבים**. צדיקים: **שנקראו שיחין**. אילנות כדכתיב צדיק כתמר יפרח: **ער מואב**. כעייר שמהלך אחר תאותו: **אבד חשבונו של עולם**. כלומר לית דין ולית דיין: **עד נופח**. כלומר אש שמנופח מעצמו: **עד דעביד**. הקב"ה מאי דבעי: **מהאש יצאו**. מן התורה פירשו דכתיב הלא כה דברי כאש:

זוהר צו דף ל"ה ע"א

פְּתַח רִבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר (ישעיה נ"ב) וְאַשְׁרֵי דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ וְגוֹמֵר. תְּנִינָן כָּל בַּר נָשׁ דְּאִשְׁתְּדַל בְּמִלֵּי דְאוֹרַיְיתָא וְשִׁפְוָותֵיהּ מְרַחֲשָׁן אוֹרַיְיתָא קַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָפֵיָא עֲלֵיהּ וּשְׁכִינְתָּא פָּרְשָׂא עֲלֵיהּ גַּדְפָּהָא. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וְאַשִּׂים דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ. וְלָא עוֹד אֶלָּא דְּהוּא מְקַיֵּים עָלְמָא וְקַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָדֵי עִמֵּיהּ כְּאִלּוּ הֲהוּא יוֹמָא נָטַע שְׁמַיָּא וְאַרְעָא הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (שם) לִנְטוֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסוֹד אָרֶץ וְלֶאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אַתָּה. מִכָּאן אוֹלִיפְנָא דְּיִשְׂרָאֵל אִקְרוּן בִּשְׁמָא דְצִיּוֹן דִּכְתִיב וְלֶאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה וַחֲמִינָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִקְרֵי בִּשְׁמָא דְצִיּוֹן דִּכְתִיב (שם א') צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה וְשָׁבֶיהָ בִּצְדָקָה. תּוּ פָּתַח וְאָמַר (שם ח') צוֹר תְּעוּדָה חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמּוּדָי. צוֹר תְּעוּדָה. דָּא סַהֲדוּתָא דְּדָוִד דִּכְתִיב (תהלים קל"ב) וְעֵדוּתִי זוּ אֲלַמְּדֵם צוֹר הִיא קִישׁוּרָא כְּמָאן דְּקָטַר קִיטוּרָא בַּאֲתַר חָד. חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמּוּדָי חֲתוֹם תּוֹרָה חֲתִימָא דְאוֹרַיְיתָא וְכָל נְגִידוּ וּרְבוּ דְנָגִיד מִלְּעֵילָּא בְּאֵן (נ"א בֵּין) חֲתִימָה דִּילֵיהּ בְּלִמּוּדָי. בְּגִין דְּתַמָּן אִתְכְּנָשׁ רְבוּ וּמִשְׁחָא בֵּין תְּרֵין קַיְימִין דְּתַמָּן שַׁרְיִין אֲתַר כְּנִישׁוּ דְכָל רְבוּת וּמְשַׁח דְּנָגִיד מִלְּעֵילָּא לְאַשְׁרָאָה לֵיהּ בְּפוּמָּא דְאֻמָּה וּלְאַרְקָא לֵיהּ בְּהָאי תְּעוּדָה וּכְדֵין אִתְקְשַׁר כֹּלָּא קִשְׁרָא חָד מְהֵימְנָא. תָּא חֲזֵי מָה בֵּין אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא לְגַבֵּיאֵי מְהֵימְנֵי. אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא עֲדִיפֵי מִנְּבִיאֵי בְּכָל זִמְנָא. מָאי טַעְמָא דְּאִינּוּן קַיְימֵי בְּדַרְגָּא עִלָּאָה יַתִּיר מִנְּבִיאֵי. אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא קַיְימֵי לְעֵילָּא בְּאַתְרָא דְּאִקְרֵי תוֹרָה (נ"א תִּפְאֶרֶת) דְּהוּא קִיּוּמָא דְּכָל מְהֵימְנוּתָא. וּנְבִיאֵי קַיְימֵי לְתַתָּא בַּאֲתַר דְּאִקְרוּן נָצַח וְהוֹד וְעַל דָּא (אִקְרוּן) אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא עֲדִיפֵי מִנְּבִיאֵי וְעִלָּאִין מִנְּהוֹן יַתִּיר דְּאִלֵּין

קַיָּימִין לְתַתָּא. אִינּוּן דְּאַמְרֵי מִילִּין בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ קַיָּימֵי לְתַתָּא מִכֻּלְּהוּ (וְעַל דָּא) זַכָּאִין אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא דְּאִינּוּן בָּדְרָגָא עִלָּאָה יַתִּיר עַל כֹּלָּא (וְעַל דָּא) מָאן דְּלָעֵי בְּאוֹרַיְיתָא לָא אִצְטְרִיךְ לָא לְקָרְבָּנִין וְלָא לְעִלָּוון דְּהָא אוֹרַיְיתָא עָדִיף מִכֹּלָּא וְקִשׁוּרָא דִּמְהֵימְנוּתָא דְּכֹלָּא. וְעַל דָּא כְּתִיב (משלי ג') דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם וּכְתִיב (תהלים קי"ט) שָׁלוֹם רָב לְאוֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל:

תרגום הזוהר פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, וְאִשֶּׁים דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדַי כִּסִּיתִיךָ וְגוֹ'. לָמַדְנוּ, כָּל אָדָם הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְשׁוֹפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת תּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַסֶּה עָלָיו, וְהַשְׁכִּינָה פּוֹרֶשֶׂת עָלָיו כְּנָפֶיהָ. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, וְאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדַי כִּסִּיתִיךָ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהוּא מְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ עִמּוֹ, כְּאִלּוּ בַּיּוֹם הַהוּא הָיָה נוֹטֵעַ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְזֶהוּ שֶׁהַכָּתוּב מְסַיֵּם, לִנְטוֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסוֹד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרָאִים בַּשֵּׁם צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב, וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה. וְרָאִינוּ, שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת בַּשֵּׁם צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב, צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה וְשָׁבֶיהָ בִּצְדָקָה. עוֹד פָּתַח וְאָמַר. צוֹר תְּעוּדָה חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמּוּדָי. צוֹר תְּעוּדָה, זוֹ הִיא עֵדוּתוֹ שֶׁל דָּוִד. דְּכָתוּב, וְעֵדוֹתַי זוֹ אֲלַמֵּד. צוֹר פֵּרוּשׁוֹ קֶשֶׁר, כְּמוֹ שֶׁקּוֹשֵׁר קֶשֶׁר בְּמָקוֹם אֶחָד וְצוֹר תְּעוּדָה, פֵּרוּשׁוֹ, הַמַּלְכוּת קְשׁוּרָה. חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמּוּדָי. חֲתוֹם תּוֹרָה, פֵּרוּשׁוֹ חֲתִימַת הַתּוֹרָה. שֶׁכָּל הַשֶּׁפַע וְהַגְּדֻלּוּת הַנִּמְשָׁכִים מִלְּמַעְלָה, אֵיפֹה הִיא הַחֲתִימָה שֶׁלּוֹ, הִיא בְּלִמּוּדָי, כִּי שָׁם מִתְקַבְּצִים הַגְּדֻלּוּת וְהַשֶּׁמֶן בֵּין שְׁנֵי עַמּוּדִים, לִשְׂרוֹת שָׁם, שֶׁהֵם מָקוֹם כָּל הַגְּדֻלּוּת וְהַשֶּׁמֶן הַנּוֹזֵל מִלְּמַעְלָה, לִשְׁפּךְ אוֹתוֹ אֶל פִּי הַיְסוֹד, וּלְהוֹרִיק אוֹתוֹ בַּתְּעוּדָה הַזּוֹ, וְאָז מִתְקַשֵּׁר הַכֹּל קֶשֶׁר נֶאֱמָן אֶחָד. בֹּא וּרְאֵה, מַה בֵּין אֵלּוּ הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים, הוּא, כִּי אֵלּוּ הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה חֲשׁוּבִים בְּכָל זְמָן מִנְּבִיאִים. מַהוּ הַטַּעַם. מִשּׁוּם שֶׁהֵם בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה יְתֵרָה מִנְּבִיאִים, כִּי אֵלּוּ הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה עוֹמְדִים לְמַעְלָה בַּמָּקוֹם הַנִּקְרָא תּוֹרָה, שֶׁהוּא קִיּוּם כָּל הָאֱמוּנָה. וְהַנְּבִיאִים עוֹמְדִים לְמַטָּה, בַּמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא נֵצַח וְהוֹד. וְעַל כֵּן אֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, חֲשׁוּבִים מִנְּבִיאִים, וְהֵם עֶלְיוֹנִים יוֹתֵר מֵהֶם. כִּי אֵלּוּ עוֹמְדִים לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ עוֹמְדִים לְמַטָּה. וְאֵלּוּ שֶׁאוֹמְרִים דְּבָרִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, עוֹמְדִים לְמַטָּה מִכֻּלָּם. אַשְׁרֵיהֶם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, שֶׁהֵם בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה יְתֵרָה עַל כֻּלָּם. מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא לְקָרְבָּנוֹת וְלֹא לְעוֹלוֹת. כִּי הַתּוֹרָה יוֹתֵר טוֹבָה מִכֹּל, וְהִיא קֶשֶׁר שֶׁל אֱמוּנַת כֹּל. וְעַל כֵּן כָּתוּב, דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם. וְכָתוּב, שָׁלוֹם רָב לְאוֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ב

א. כַּמָּה הוּא שִׁיעוּר נְסָכִים נִסְכֵי כֶּבֶשׂ אוֹ כִבְשָׂה עִשָּׂרוֹן סוֹלֶת בָּלוּל בִּרְבִיעִית הַהִין שֶׁמֶן וְיַיִן לְנֶסֶךְ רְבִיעִית הַהִין וְכֵן נִסְכֵי הָעֵז בֵּין קָטָן בֵּין גָּדוֹל בֵּין זָכָר בֵּין נְקֵבָה אוֹ נִסְכֵי רָחֵל אַף עַל פִּי שֶׁהִיא גְדוֹלָה. אֲבָל נִסְכֵי אַיִל הֵן שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים סוֹלֶת בָּלוּל בִּשְׁלִישִׁית הַהִין שֶׁמֶן וְיַיִן לְנֶסֶךְ שְׁלִישִׁית הַהִין. וְנִסְכֵי הַפָּר אוֹ הָעֶגֶל בֵּין זְכָרִים בֵּין נְקֵבוֹת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרוֹנִים סוֹלֶת בָּלוּל בַּחֲצִי הַהִין שֶׁמֶן וְיַיִן לַנֶּסֶךְ חֲצִי הַהִין: **ב**. אֵלּוּ הֵן הַנִּסָּכִים בֵּין לְעוֹלָה בֵּין לִשְׁלָמִים כְּשִׁיעוּר הַזֶּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ט"ו) כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּכָה תַּעֲשׂוּ לָאֶחָד כְּמִסְפָּרָם. אֵין מוֹסִיפִין עַל הַשִּׁיעוּרִין הָאֵלּוּ וְאֵין גּוֹרְעִין מֵהֶם. וְאִם גָּרַע אוֹ הוֹסִיף כָּל שֶׁהוּא פָּסַל. חוּץ מִכֶּבֶשׂ הָעוֹלָה שֶׁמַּקְרִיבִין בְּיוֹם הַנֶּפֶת הָעוֹמֶר שֶׁהַנְּסָכִים שֶׁלּוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים בָּלוּל בִּשְׁלִישִׁית הַהִין שֶׁמֶן אַף עַל פִּי שֶׁנִּכְפְּלָה סָלְתּוֹ לֹא נִכְפְּלָה יֵינוֹ וְשֶׁמְנוֹ אֶלָּא יַיִן לַנֶּסֶךְ רְבִיעִית הַהִין:

מוסר

משערי קדושה ח"ב ש"ו

צִיצִית כְּבָר יָדַעְתָּ כִּי הִיא שְׁקוּלָה כְּכָל הַתּוֹרָה וּבְגִימַ' ת"ר וְעִם י"ג חוּלְיוֹת הֲרֵי תַרְיַ"ג גַּם כְּתִיב (במדבר ט"ו) וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' מַגִּיד שֶׁשְּׁקוּלָה כְּכָל הַמִּצְוֹת. תְּפִילִין מִי שֶׁאֵינוֹ מַקְיִימָן נִקְרָא קַרְקַפְתָּא דְּלָא מָנַח תְּפִילִין שֶׁאֵינוֹ קָם בְּתְחִיַּית הַמֵּתִים וְהַמַּנִּיחָן כָּל הַמְּזִיקִין וְאוּמּוֹת הָעוֹלָם יְרֵאִים מִמֶּנּוּ וְעָלָיו נֶאֱמַר (דברים כח) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ וְגוֹ' רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֵלּוּ תְּפִילִין שֶׁל רֹאשׁ וְלֶעָתִיד לָבֹא עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶן בְּרֹאשֵׁיהֶן. קְרִיאַת שְׁמַע כְּבָר יָדַעְתָּ כִּי הוּא יְחוּדוֹ שֶׁל מָקוֹם שֶׁהוּא שׁוֹרֶשׁ לְכָל הַמִּצְוֹת גַּם יֶשׁ בָּהּ רמ"ח תֵּיבוֹת כִּי עַל יְדֵי קְרִיאָתָהּ נִתְקַנִּין רמ"ח אֵיבְרֵי הַנְּשָׁמָה. גַּם אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע כַּמְצַמֵּים בְּכָל יוֹם כְּאִלּוּ מְקַיֵּים כָּל הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע א') וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה:

צו יום חמישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) כָּל זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכַל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא: כָּל דְּכוּרָא בְּכַהֲנַיָּא יֵכוּל יָתַהּ קֻדְשָׁא קוּדְשִׁין הִיא:

רש"י כל זכר בכהנים יאכל אתה. הא למדת שהמחטא אותה האמור למעלה לא להוציא שאר הכהנים, אלא להוציא את שאינו ראוי לחטוי:

(כג) וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יוּבָא מִדָּמָהּ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף: וְכָל חַטָּאתָא דִּי יִתְעַל מִדְמַהּ לְמַשְׁכַּן זִמְנָא לְכַפָּרָא בְקוּדְשָׁא לָא תִתְאֲכֵל בְּנוּרָא תִתּוֹקַד:

רש"י וכל חטאת וגו' . שאם הכניס מדם חטאת החיצונה לפנים פסולה: וכל. לרבות שאר קדשים:

ז (א) וְזֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: וְדָא אוֹרַיְתָא דַּאֲשָׁמָא קֻדְשׁ קוּדְשִׁין הוּא:

רש"י קדש קדשים הוא. הוא קרב ואין תמורתו קרבה:

(ב) בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ אֶת הָעֹלָה יִשְׁחֲטוּ אֶת הָאָשָׁם וְאֶת דָּמוֹ יִזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: בְּאַתְרָא דִּי יִכְסוּן יָת עֲלָתָא יִכְסוּן יָת אֲשָׁמָא וְיָת דְּמֵהּ יִזְרַק עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר:

רש"י ישחטו. רבה לנו שחיטות הרבה, לפי שמצינו אשם בצבור, נאמר ישחטו רבים. ותלאו בעולה להביא עולת צבור לצפון:

(ג) וְאֵת כָּל חֶלְבּוֹ יַקְרִיב מִמֶּנּוּ אֵת הָאַלְיָה וְאֶת הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב: וְיָת כָּל תַּרְבֵּהּ יַפְרֵשׁ מִנֵּהּ יָת אַלְיְתָא וְיָת תַּרְבָּא דְּחָפֵי יָת גַּוָּא:

רש"י ואת כל חלבו וגו' . עד כאן לא נתפרשו אמורין באשם, לכך הצרך לפרשם כאן, אבל חטאת כבר נתפרשו בה בפרשת ויקרא (פרק ב) : את האליה. לפי שאשם אינו בא אלא איל או כבש, ואיל וכבש נתרבו באליה:

נביאים - ירמיה - פרק ח

(ח) אֵיכָה תֹּאמְרוּ חֲכָמִים אֲנַחְנוּ וְתוֹרַת יְהוָה אִתָּנוּ אָכֵן הִנֵּה לַשֶּׁקֶר עָשָׂה עֵט שֶׁקֶר סֹפְרִים:

אֵיכְדֵין תֵּימְרוּן חַכִּימִין אֲנַחְנָא וְעַל אוֹרַיְתָא דַיְיָ אֲנַחְנָא רְחִיצִין בְּכֵן הָא לְשִׁקְרָא עֲבִיד סָפַר קוּלְמַס דְּשִׁקַר לְזַיָּפָא:

רש"י **אכן הנה לשקר** . הנה חכמתכם לשקר בכם לרפאותכ' על נקלה : **עשה עט שקר סופרים** . נביאכם :

(ט) הֹבִישׁוּ חֲכָמִים חַתּוּ וַיִּלָּכְדוּ הִנֵּה בִדְבַר יְהוָה מָאָסוּ וְחָכְמַת מֶה לָהֶם: בְּהִיתוּ חַכִּימַיָּא אִתְבָּרוּ וְאִתָּאֲחִידוּ הָא בְּפִתְגָמָא דַיְיָ קָצוּ וְחוּלַק בְּחוּכְמֵיתָא לֵית לְהוֹן:

רש"י **הובישו חכמים** . כמותכם ומה הבושת הנה בדברי ה' מאסו וחכמת מה להם :

(י) לָכֵן אֶתֵּן אֶת נְשֵׁיהֶם לְאֲחֵרִים שְׂדוֹתֵיהֶם לְיוֹרְשִׁים כִּי מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל כֻּלֹּה בֹּצֵעַ בָּצַע מִנָּבִיא וְעַד כֹּהֵן כֻּלֹּה עֹשֶׂה שָׁקֶר: בְּכֵן אֶתֵּן יַת נְשֵׁיהוֹן לְאוֹחֳרָנִין חַקְלָתְהוֹן לִירוּתִין אֲרֵי מִן זְעֵירָא וְעַד רַבָּא כֻּלְּהוֹן אָנְסֵי מָמוֹן מִסָּפַר וְעַד כָּהֵן כֻּלְּהוֹן עָבְדֵי שְׁקָר: (יא) וַיִּרְפּוּ אֶת שֶׁבֶר בַּת עַמִּי עַל נְקֹלָה לֵאמֹר שָׁלוֹם שָׁלוֹם וְאֵין שָׁלוֹם: וְאַסִּיאוּ יַת תְּבַר כְּנִשְׁתָּא דְּעַמִּי בְּמִלֵּי שַׁקְרַיהוֹן לְמֵימַר שְׁלָמָא שְׁלָמָא וְלֵית שְׁלָם:

רש"י **וירפו** . כמו וירפאו :

(יב) הֹבֵשׁוּ כִּי תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַּם בוֹשׁ לֹא יֵבֹשׁוּ וְהַכְּלֵם לֹא יָדָעוּ לָכֵן יִפְּלוּ בַנֹּפְלִים בְּעֵת פְּקֻדָּתָם יִכָּשְׁלוּ אָמַר יְהוָה: עֲלֵיהוֹן לְמִבְהַת אֲרֵי תּוֹעֲבָה עֲבָדוּ אַף מִבְהַת לֵית אִינּוּן בַּהֲתִין וְאִתְכְּנָעָא לֵית אִינּוּן יָדְעִין בְּכֵן יִתְרְמוּן קְטִילִין בְּעִדָּן דְּאַסְעַר עֲלֵיהוֹן חוֹבֵיהוֹן יִתְקְלוּן אָמַר יְיָ:

רש"י **הובישו** . בושת וכלימה תבוא להם : **גם בוש לא יבושו** . אינם מתביישים במעשיהם הרעים לתת לב לשוב :

כתובים - משלי - פרק כג

(ב) וְשַׂמְתָּ שַׁכִּין בְּלֹעֶךָ אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אָתָּה: וּתְשִׁים סַכִּינָא בְּלוּעָךְ אִין מָרָא דְנַפְשָׁךְ אַת:

רש"י **ושמת שכין בלועך** . בלחייך אם ראית עינו צרה אל תאכל משלו : **אם בעל נפש אתה** . אם רעבתן אתה ותאב לאכול טוב לתחוב סכין בין שניך , ורבותינו דרשו בתלמיד היושב לפני רבו אם יודע ברבו שיחזיר לו תשובה על כל דבר שישאלהו ידקדק וישאל שמועתו ואם לאו ישתוק :

(ג) אַל תִּתְאָו לְמַטְעַמּוֹתָיו וְהוּא לֶחֶם כְּזָבִים: לָא תִתְרַגֵּג לְבִשּׁוּלוֹי וְהִנּוּן מֵיכוּלְתָּא דְכַדָּבוּתָא:

רש"י **אל תתאו למטעמותיו** . אלא פרוש ממנו ולך לפני רב הגון ולא תביישהו בשאלות אחר שלא ידע להשיב :

(ד) אַל תִּיגַע לְהַעֲשִׁיר מִבִּינָתְךָ חֲדָל: לָא תִקְרַב לְעַתִּירָא אֶלָּא בִּבְיוּנְתָךְ פְּרַק מְנֵיהּ:

רש"י **אל תיגע להעשיר** . לעשות גירסתך חבילות חבילות כי סוף שתשכחנה :

(ה) (התעוף) הֲתָעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ כִּי עָשֹׂה יַעֲשֶׂה לּוֹ כְּנָפַיִם כְּנֶשֶׁר (ועיף) יָעוּף הַשָּׁמָיִם:

אֵין תִּצַר עֵינְךָ בֵּיהּ לָא מִתְחֲזֵי לָךְ מְטוּל דְּמֶעְבַּד עָבֵד לֵיהּ גַּפָּתָא הֵיךְ נִשְׁרָא דְטָיֵס בִּשְׁמַיָּא:

רש"י **התעיף עיניך בו** . כרגע שתכפול עיניך לעמצו ואין אותה גירסא מצויה בך : **התעיף** . כמו וכפלת ותעיף :

(ו) אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עָיִן וְאַל (תתאו) תִּתְאָיו לְמַטְעַמֹּתָיו: לָא תֵיכוּל עִם גַּבְרָא דְבִישָׁא עַיְנֵיהּ וְלָא תִתְרַגֵּג לְבִשּׁוּלוֹי:

משנה מנחות פרק יא

א. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם נִלּוֹשׁוֹת אַחַת אַחַת, וְנֶאֱפוֹת אַחַת אַחַת. לֶחֶם הַפָּנִים נִלּוֹשׁ אֶחָד אֶחָד, וְנֶאֱפֶה שְׁנַיִם שְׁנַיִם. וּבְטִפּוּס הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָן. וּכְשֶׁהוּא רָדָן, נוֹתְנָן בַּטִּפּוּס, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַלְקְלוּ:

ברטנורה (א) **שתי הלחם**. לחם הפנים נלוש אחד אחד. דכתיב ביה שני עשרונים יהיה החלה האחת, מלמד שנלושות אחת אחת. ומנין שאפייתן שתים שתים, תלמוד לומר ושמת אותם, שימה ראשונה שאתה עושה מהם דהיינו בתנור תהא בלשון אותם, דמשמע שהיה נותן שנים בשני דפוסים יחד בתנור. יכול אף שתי הלחם כן, תלמוד לומר ושמת אותן, שהיה לו לומר ושמתם, מה תלמוד לומר ושמת אותם, אותם אתה נותן שנים שנים בתנור, ואי אתה נותן שתי הלחם שנים שנים אלא אחד אחד: **ובטפוס**. כמו דפוס. פורמ"א בלע"ז כמין תיבה שניטל כסויה ושתי דפנותיה זו כנגד זו, כך הלחם היו לו שתי דפנות ושולים רחבים ומתקן הבצק בתוך הדפוס שיהא עשוי כעין הדפוס:

וכשהוא רודה. אותן מן התנור: **נותנן בדפוס כדי שלא יתקלקלו**. וישברו. נמצא שלשה דפוסים הן, אחד כשהיא בצק, ואחד היה לה בתנור כשהיא נאפית ואחד כשהוא רודה מן התנור נותנה בדפוס כדי שלא תתקלקל:

ב. אֶחָד שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְאֶחָד לֶחֶם הַפָּנִים, לִישָׁתָן וַעֲרִיכָתָן בַּחוּץ, וַאֲפִיָּתָן בִּפְנִים, וְאֵינָן דּוֹחוֹת אֶת הַשַּׁבָּת, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל מַעֲשֵׂיהֶם בִּפְנִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, לְעוֹלָם הֱוֵי רָגִיל לוֹמַר, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים כְּשֵׁרוֹת בַּעֲזָרָה, וּכְשֵׁרוֹת בְּבֵית פַּאגִי:

ברטנורה (ב) לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים. לא אתברירו טעמא דהא מלתא בגמרא אמאי לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים ואינן דוחות את השבת. אפייתן: **וכשרות בבית פאגי**. רמב"ם אומר שהוא מקום סמוך להר הבית מחוץ, ששם היו אופים המנחות. מלשון פת בג המלך. ואין הלכה אלא כדברי תנא קמא:

ג. חֲבִתֵּי כֹהֵן גָּדוֹל, לִישָׁתָן [וַעֲרִיכָתָן] וַאֲפִיָּתָן בִּפְנִים, וְדוֹחוֹת אֶת הַשַּׁבָּת. טְחוּנָן וְהֶרְקֵדָן אֵינָן דּוֹחוֹת אֶת הַשַּׁבָּת. כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, כָּל מְלָאכָה שֶׁאֶפְשָׁר לָהּ לֵעָשׂוֹת מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. וְשֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהּ לֵעָשׂוֹת מֵעֶרֶב שַׁבָּת, דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת:

ברטנורה (ג) חביתי כהן גדול לישתן ועריכתן בפנים. לדברי הכל. שאותו חצי עשרון שחולק בו עשרונו של כהן גדול נמשח ונתקדש ומקדש את המנחה ודוחות את השבת. לפי שאי אפשר לעשות לישה ועריכה ואפייה מאתמול, דכיון דמיקדשא בכלי מיפסלא בלינה:

ד. כָּל הַמִּנְחוֹת יֵשׁ בָּהֶן מַעֲשֶׂה כֶלִי בִּפְנִים, וְאֵין בָּהֶן מַעֲשֶׂה כֶלִי בַּחוּץ. (כֵּיצַד), שְׁתֵּי הַלֶּחֶם אָרְכָּן שִׁבְעָה וְרָחְבָּן אַרְבָּעָה וְקַרְנוֹתֵיהֶן אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת. לֶחֶם הַפָּנִים, אָרְכָּן עֲשָׂרָה וְרָחְבָּן חֲמִשָּׁה וְקַרְנוֹתָיו שֶׁבַע אֶצְבָּעוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שֶׁלֹּא תִטְעֶה, זד"ד יה"ז. בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר, וְנָתַתָּ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד, שֶׁיְּהֵא לוֹ פָּנִים:

ברטנורה (ד) **יש בהן מעשה כלי בפנים**. במלאכתן שנעשה בהן בפנים טעונים כלי. לאפוקי על גבי טבלא. ובמלאכתן שנעשית בחוץ כגון לישתו ועריכתו של לחם הפנים אינו טעון כלי: **וקרנותיהן**. שהוא מדביק בצק לכל דופן כמין קרנים, ואורך הקרן יוצא ארבע אצבעות: **ר' יהודה אומר שלא תטעה**. בין שתי הלחם ללחם הפנים בין בשיעור אורך ורוחב בין בשיעור הקרנות, בשתי הלחם ארכו שבעה ורחבו ארבעה וקרנותיו ארבע אצבעות, וסימנך זד"ד. ולחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה וקרנותיו שבע אצבעות, וסימנך יה"ז. ודרכו של ר' יהודה לתת סימנים, כמו דצ"ך עד"ש באח"ב: **שיהא לו פנים**. דפנות [שיהא לו פינים זויות] והן הן הקרנים:

ה. הַשֻּׁלְחָן, אָרְכּוֹ עֲשָׂרָה, וְרָחְבּוֹ חֲמִשָּׁה. לֶחֶם הַפָּנִים, אָרְכָּן עֲשָׂרָה וְרָחְבָּן חֲמִשָּׁה נוֹתֵן אָרְכּוֹ כְּנֶגֶד רָחְבּוֹ שֶׁל שֻׁלְחָן, וְכוֹפֵל טְפָחַיִם וּמֶחֱצָה מִכָּאן וּטְפָחַיִם וּמֶחֱצָה מִכָּאן, נִמְצָא אָרְכּוֹ מְמַלֵּא כָּל רָחְבּוֹ שֶׁל שֻׁלְחָן, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, הַשֻּׁלְחָן אָרְכּוֹ שְׁנַיִם עָשָׂר וְרָחְבּוֹ שִׁשָּׁה. לֶחֶם הַפָּנִים אָרְכּוֹ עֲשָׂרָה וְרָחְבּוֹ חֲמִשָּׁה. נוֹתֵן אָרְכּוֹ כְּנֶגֶד רָחְבּוֹ שֶׁל שֻׁלְחָן, וְכוֹפֵל טְפָחַיִם מִכָּאן וּטְפָחַיִם מִכָּאן וּטְפָחַיִם רֶוַח בָּאֶמְצָע, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הָרוּחַ מְנַשֶּׁבֶת בֵּינֵיהֶן. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר, שָׁם הָיוּ נוֹתְנִין שְׁנֵי בְזִיכֵי לְבוֹנָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים. אָמְרוּ לוֹ, וַהֲלֹא כְבָר נֶאֱמַר (ויקרא כד), וְנָתַתָּ עַל הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זַכָּה. אָמַר לָהֶן, וַהֲלֹא כְבָר נֶאֱמַר (במדבר ב), וְעָלָיו מַטֵּה מְנַשֶּׁה:

ברטנורה (ה) **ארכו עשרה ורחבו חמשה**. כדכתיב אמתים ארכו ואמה רחבו. ר' יהודה לטעמיה דאמר [אמה] של כלים בת חמשה טפחים היא: **נותן ארכו**. של לחם הפנים כנגד רחבו של שלחן: וכופל הלחם, טפחיים ומחצה למעלה בגובה מכאן ומכאן. והן הן הקרנות ונמצאו זקופות בשוה לשפת השלחן: **ונמצא ארכו ממלא רחבו של שלחן**. ורחבו מחזיק חצי אורך של שלחן. וכשהיה מסדר אחר אצלו, נמצא שלחן כולו מלא: **ארכו שנים עשר**. ר' מאיר לטעמיה דאמר כל אמה בת ששה טפחים חוץ ממזבח הזהב וקרן מזבח החיצון והסובב והיסוד. והלכה כר' מאיר: **לחם הפנים ארכו עשרה**. בהא מודה רבי מאיר: **וטפחיים ריוח באמצע**. בין שני הסדרים. דרווחב הלחם לא הוי אלא חמשה, שני הסדרים מחזיקין עשרה בשלחן לארכו, פשו להו טפחיים ריוח בין סדר לסדר, שתבא רוח מנשבת בהם שלא יתעפשו: **אבא שאול אומר שם**. באותו ריוח שבין סדר לסדר נותנים הבזיכים: **והלא כבר נאמר ונתת על המערכת**. ועל ממש משמע: **ועליו מטה מנשה**. והיינו סמוך. הכא נמי על סמוך והלכה האבא שאול:

ו. אַרְבָּעָה סְנִיפִין שֶׁל זָהָב הָיוּ שָׁם מֻפְצָלִין מֵרֹאשֵׁיהֶן, שֶׁהָיוּ סוֹמְכִים בָּהֶן שְׁנַיִם לְסֵדֶר זֶה וּשְׁנַיִם לְסֵדֶר זֶה. וְעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה קָנִים, כַּחֲצִי קָנֶה חָלוּל, אַרְבָּעָה עָשָׂר לְסֵדֶר זֶה וְאַרְבָּעָה עָשָׂר לְסֵדֶר זֶה. לֹא סִדּוּר קָנִים וְלֹא נְטִילָתָן דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, אֶלָּא נִכְנָס מֵעֶרֶב שַׁבָּת וְשׁוֹמְטָן וְנוֹתְנָן לְאַרְכּוֹ שֶׁל שֻׁלְחָן. כָּל הַכֵּלִים שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, אֶרְכָּן לְאַרְכּוֹ שֶׁל בַּיִת:

ברטנורה (ו) **מפוצלין**. לתת ראשי קנים באותן פיצולים. וכמנין הקנים כך מנין הפיצולים: **ארבעה עשר לסדר זה**. שש חלות שהיו בסדר המערכת. לארבע מהן לכל אחת שלשה קנים, הרי שנים עשר קנים, והעליונה אינה צריכה אלא שנים לפי שאין עליה משאוי הרי ארבעה עשר. החלה התחתונה אינה צריכה על עיקר, לפי שמונחת על טהרו של שלחן: **לא סדור קנים**. במערכה החדשה: **ולא נטילתן**. מעל הישנה, דוחה שבת: **נכנס מערב שבת ושומטן**. מבין כל לחם ולחם, ומניחם לארכו של שלחן. ולמחר מסדר הלחם.

ולמוצאי שבת נותן הקנים בין כל לחם כמשפטן: **ארכן לארכו של בית**. ממזרח למערב היו מונחין בארכן. חוץ מן הארון שארכו לרחבו של בית, שהבדים שבארון היו בולטים ודוחקים בפרוכת ודומין כשני דדי אשה שנאמר ויאריכו הבדים ויראו, והבדים לרחבו של ארון היו מונחים, דאילו לארכו של ארון היו הבדים, לא היה בין בד לבד אלא שיעור רוחב הארון דהיינו אמתא ופלגא, ותרי גברי הנושאין בשני בדים את הארון שנים מכאן ושנים מכאן לא הוו מצו ליכנס בין בד לבד, אלא ודאי לרחבו נתונים, והן היו ממזרח למערב שהרי היו דוחקים בפרוכת, נמצא ארכו של ארון לרחבו של בית:

ז. שְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת הָיוּ בָּאוּלָם מִבִּפְנִים עַל פֶּתַח הַבַּיִת, אֶחָד שֶׁל שַׁיִשׁ וְאֶחָד שֶׁל זָהָב. עַל שֶׁל שַׁיִשׁ נוֹתְנִים לֶחֶם הַפָּנִים בִּכְנִיסָתוֹ, וְעַל שֶׁל זָהָב בִּיצִיאָתוֹ, שֶׁמַּעֲלִין בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין. וְאֶחָד שֶׁל זָהָב מִבִּפְנִים, שֶׁעָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים תָּמִיד. אַרְבָּעָה כֹּהֲנִים נִכְנָסִין, שְׁנַיִם בְּיָדָם שְׁנֵי סְדָרִים, וּשְׁנַיִם בְּיָדָם שְׁנֵי בָזִיכִין. וְאַרְבָּעָה מַקְדִּימִין לִפְנֵיהֶם, שְׁנַיִם לִטּוֹל שְׁנֵי סְדָרִים, וּשְׁנַיִם לִטּוֹל שְׁנֵי בָזִיכִים. הַמַּכְנִיסִים עוֹמְדִים בַּצָּפוֹן, וּפְנֵיהֶם לַדָּרוֹם. הַמּוֹצִיאִין עוֹמְדִים בַּדָּרוֹם, וּפְנֵיהֶם לַצָּפוֹן. אֵלּוּ מוֹשְׁכִין וְאֵלּוּ מַנִּיחִין, וְטִפְחוֹ שֶׁל זֶה כְּנֶגֶד טִפְחוֹ שֶׁל זֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כה), לְפָנַי תָּמִיד. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אֲפִלּוּ אֵלּוּ נוֹטְלִין וְאֵלּוּ מַנִּיחִין, אַף זוֹ הָיְתָה תָּמִיד. יָצְאוּ וְנָתְנוּ עַל הַשֻּׁלְחָן שֶׁל זָהָב שֶׁהָיָה בָּאוּלָם, הִקְטִירוּ הַבָּזִיכִין, וְהַחַלּוֹת מִתְחַלְּקוֹת לַכֹּהֲנִים. חָל יוֹם הַכִּפּוּרִים לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, הַחַלּוֹת מִתְחַלְּקוֹת לָעֶרֶב. חָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת, שָׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים נֶאֱכָל לָעֶרֶב, הַבַּבְלִיִּים אוֹכְלִין אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא חַי, מִפְּנֵי שֶׁדַּעְתָּן יָפָה:

ברטנורה (ז) **על פתח הבית**. אצל פתח ההיכל בכניסתו. ולא היו מניחים שם אלא להראות שמעלין בקודש, דעכשיו מניחין על של שיש ומיד נושאין להיכל ומסדרין על של זהב של משה: **ועל של זהב ביציאתו**. עד שיוקטרו בזיכים, כדקתני לקמן במתניתין: **המכניסים עומדים בצפון**. דהכי עדיף טפי דאותן שמסדרים העבודה יהיו בצפון אלו מושכין. ועד שלא יגביהו מן השלחן אלו מניחין: **אפילו אלו נוטלין**. ואלו עצמן מניחין אחר שנטלו: **אף זו היתה תמיד**. דסבר ר' יוסי דאין תמיד אלא שלא ילין שלחן לילה אחד בלא לחם: **והחלות מתחלקות לכהנים**. משמר היוצא חולק עם משמר הנכנס חל יום הכפורים להיות בשבת. שדין לחם הפנים לאכלו באותו שבת שנוטלים אותו מעל השלחן, ועכשיו אין יכולים לאכלו מפני התענית: **החלות מתחלקות לערב**. ואין ממתינים לחלקו למחר מפני שנפסל בלינה לאחר זמנו שנסתלק: **השעיר**. של מוסף שהוא חטאת ונאכל לכהנים: **נאכל לערב**. בלילי שבת. שזמנו ליום וללילה עד חצות. ואע"פ שאין יכולים לבשלו בשבת ולא ביום כיפור: **הבבליים**. כהנים שעלו מבבל.

ובגמרא מפרש דלא בבליים היו אלא אלכסנדרים היו. ועל שם ששונאים תלמידי חכמים שבארץ ישראל את הבבליים, קראו לאלכסנדרים שעושים מעשה רעבתנות בבליים: **היו אוכלין אותו חי**. כשחל יום כפור להיות בערב שבת: **מפני שדעתן יפה**. ואינן קצים לאכול הבשר כשהוא חי:

ח. סִדֵּר אֶת הַלֶּחֶם בַּשַּׁבָּת וְאֶת הַבָּזִיכִים לְאַחַר שַׁבָּת וְהִקְטִיר אֶת הַבָּזִיכִים בַּשַּׁבָּת, פְּסוּלָה, וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּגּוּל נוֹתָר וְטָמֵא. סִדֵּר אֶת הַלֶּחֶם וְאֶת הַבָּזִיכִין בַּשַּׁבָּת וְהִקְטִיר אֶת הַבָּזִיכִין לְאַחַר שַׁבָּת, פְּסוּל, וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא. סִדֵּר אֶת הַלֶּחֶם וְאֶת הַבָּזִיכִין לְאַחַר שַׁבָּת וְהִקְטִיר אֶת הַבָּזִיכִין בַּשַּׁבָּת, (פְּסוּל). כֵּיצַד יַעֲשֶׂה, יַנִּיחֶנָּה לַשַּׁבָּת הַבָּאָה, שֶׁאֲפִלּוּ הֵיא עַל הַשֻּׁלְחָן יָמִים (רַבִּים), אֵין בְּכָךְ כְּלוּם:

ברטנורה (ח) **ואת הבזיכים לאחר שבת**. ודינן היה לסדרן בשבת בשעת עריכת הלחם: **והקטיר את הבזיכים בשבת פסולה**. דמחוסר זמן הוא, שלא היה על השלחן אלא ששה ימים. והכא אי אפשר לתקן ולומר יניחנו עד שבת הבאה, דכיון דלחם נסדר כדינו בשבת, קדשו שלחן ושוב אינו יכול להשהותו אלא עד שבת ראשונה דמיפסיל בלינה: **ואין חייבין עליהן משום פגול**. אם הקטירן על מנת לאכול הלחם למחר, אינו פגול, שלא קרב המתיר כמצותו: **ולא משום נותר**. שאין נותר חל על הלחם, שהרי אין ראוי לאכילה: **וטמא**. האוכלו בטומאת הגוף אינו בכרת, כדאמרינן בהקומץ הניתר לטהורים חייבים עליו משום טומאה, וזה לא ניתר לטהורים מעולם, דבזיכים הוו מתירים דידיה ולא קרבו כהלכתן: **יניחנו לשבת הבאה**. ויעמוד שבועיים על השלחן. דכיון דלא נסדר בשבת, אין שלחן מקדש עד שתגיע שבת, ומאותו שבת יכול להשהותן שבעת ימים: שאפילו היא על השלחן ימים רבים. קודם השבת: **אין בכך כלום**. שאין השלחן מקדשו עד השבת, הלכך לא מיפסיל בלינה לאחר השבת:

ט. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם נֶאֱכָלוֹת אֵין פָּחוּת מִשְּׁנַיִם, וְלֹא יֶתֶר עַל שִׁלְשָׁה. כֵּיצַד, נֶאֱפוֹת מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב וְנֶאֱכָלוֹת בְּיוֹם טוֹב, לִשְׁנַיִם. חָל יוֹם טוֹב לִהְיוֹת אַחַר הַשַּׁבָּת, נֶאֱכָלוֹת לִשְׁלשָׁה. לֶחֶם הַפָּנִים נֶאֱכָל אֵין פָּחוּת מִתִּשְׁעָה, וְלֹא יֶתֶר עַל אַחַד עָשָׂר. כֵּיצַד, נֶאֱפֶה בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְנֶאֱכָל בַּשַּׁבָּת, לְתִשְׁעָה. חָל יוֹם טוֹב לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת, נֶאֱכָל לַעֲשָׂרָה. שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, נֶאֱכָל לְאַחַד עָשָׂר. וְאֵינוֹ דוֹחֶה לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן הַסָּגָן, דּוֹחֶה אֶת יוֹם טוֹב וְאֵינוֹ דוֹחֶה אֶת יוֹם צוֹם:

ברטנורה (ט) **אין פחות משנים**. משני ימים משנאפו: **נאכל לשלשה**. שאפאום בערב שבת, לפי שאין אפייתן דוחה לא שבת ולא יום טוב: **לתשעה**. בשבת שניה שהוא תשיעי לאפייתו: **לעשרה**. שנאפות בחמישי בשבת: **שני ימים טובים של ראש השנה**. קודם

לשבת. נאפה ברביעי ונאכל בשבת שניה, הרי לאחד עשר. ואם תאמר, הרי שנים עשר נינהו, דהא אותה שבת הוי יום הכפורים ואין הלחם נאכל עד למוצאי שבת. הא לא קשיא, דלענין אכילת קדשים הלילה הולך אחר היום שעבר, הלכך מקרי אחד עשר: ואינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב. לפי שאין אופים ומבשלים ביום טוב אלא מה שאוכל באותו היום בלבד: רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו'. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

גמרא מנחות דף צ"ט ע"ב

תַּנְיָא רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֲפִילּוּ סִלֵּק אֶת הַיְשָׁנָה שַׁחֲרִית וְסִדֵּר אֶת הַחֲדָשָׁה עַרְבִית אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. אֶלָּא מַה אֲנִי מְקַיֵּים לְפָנַי תָּמִיד, שֶׁלֹּא יָלִין שֻׁלְחָן בְּלֹא לֶחֶם. אָמַר רַבִּי אָמֵי, מִדְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי נִלְמוֹד, אֲפִילּוּ לֹא שָׁנָה אָדָם אֶלָּא פֶּרֶק אֶחָד שַׁחֲרִית וּפֶרֶק אֶחָד עַרְבִית קַיֵּים מִצְוַת לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, אֲפִילּוּ לֹא קָרָא אָדָם אֶלָּא קְרִיאַת שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעַרְבִית קַיֵּים לֹא יָמוּשׁ, וְדָבָר זֶה אָסוּר לְאוֹמְרוֹ בְּפָנֵי עַם הָאָרֶץ. וְרָבָא אָמַר מִצְוָה לְאוֹמְרוֹ בְּפָנֵי עַם הָאָרֶץ. שָׁאַל בֶּן דָּמָה בֶּן אֲחוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֶת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, כְּגוֹן אֲנִי שֶׁלָּמַדְתִּי כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, מַהוּ לִלְמוֹד חָכְמַת יְוָנִית, קְרָא עָלָיו הַמִּקְרָא הַזֶּה (יהושע א׳) לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה, צֵא וּבְדוֹק שָׁעָה שֶׁאֵינָהּ לֹא מִן הַיּוֹם וְלֹא מִן הַלַּיְלָה וּלְמוֹד בָּהּ חָכְמַת יְוָנִית. וּפְלִיגָא דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, פָּסוּק זֶה אֵינוֹ לֹא חוֹבָה וְלֹא מִצְוָה אֶלָּא בְּרָכָה, רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יְהוֹשֻׁעַ שֶׁדִּבְרֵי תוֹרָה חֲבִיבִים עָלָיו בְּיוֹתֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל״ג) וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְהוֹשֻׁעַ כָּל כָּךְ חֲבִיבִין עָלֶיךָ דִּבְרֵי תוֹרָה, לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ. תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דִּבְרֵי תוֹרָה לֹא יְהוּ עָלֶיךָ חוֹבָה, וְאִי אַתָּה רַשַּׁאי לִפְטוֹר עַצְמְךָ מֵהֶם. אָמַר חִזְקִיָּה, מַאי דִּכְתִיב (איוב ל״ו) וְאַף הֲסִיתְךָ מִפִּי צַר רַחַב לֹא מוּצַק תַּחְתֶּיהָ, בֹּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם, מִדַּת בָּשָׂר וָדָם אָדָם מֵסִית אֶת חֲבֵירוֹ מִדְּרָכִי חַיִּים לְדַרְכֵי מִיתָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵסִית אֶת הָאָדָם מִדְּרָכֵי מִיתָה לְדַרְכֵי חַיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר וְאַף הֲסִיתְךָ מִפִּי צַר, מִגֵּיהִנֹּם שֶׁפִּיהָ צַר, שֶׁעָשְׂתָה צְבוּר בְּתוֹכָהּ. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר כְּשֵׁם שֶׁפִּיהָ צַר כָּךְ כֻּלָּהּ צָרָה, תַּלְמוּד לוֹמַר (ישעיה ל׳) הֶעָמִיק הִרְחִיב. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר לַמֶּלֶךְ לֹא הוּכָנָה, תַּלְמוּד לוֹמַר (שם) גַּם הִיא לַמֶּלֶךְ הוּכָנָה. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר אֵין בָּהּ עֵצִים, תַּלְמוּד לוֹמַר (שם) מְדוּרָתָהּ אֵשׁ וְעֵצִים הַרְבֵּה. שֶׁמָּא תֹּאמַר זֶה הוּא שְׁכָרָהּ, תַּלְמוּד לוֹמַר (איוב ל״ו) וְנַחַת שֻׁלְחָנְךָ מָלֵא דָּשֶׁן:

רש"י **הישנה**. מערכות שעמדו שם בשבת זו: **שלא ילין**. בלילה, מדבריו של רבי יוסי דאמר משום דעמד הישן שחרית מעט בשלחן והחדש ערבית מעט קרוי ליה תמיד ש"מ אפי' לא שנה אדם וכו': **אסור לאומרו**. שלא יאמר בק"ש סגי ולא ירגיל בניו לת"ת: **מצו' לאומרו**. דסבר משום ק"ש נוטל שכר גדול כזה כי אז תצליח דרכיך אם הי' עוסק בתור' כל היום כ"ש ששכרו גדול וירגיל את בניו לת"ת: **ופליגי**. הא דר' ישמעאל דאמר חובה ללמוד כל היום: **כל כך חביבין כו' לא ימוש**. הבטיחו שלא תשתכח תורתו ממנו: **לא יהו עליך חובה**. כאדם שיש לו חוב ואמר מתי אפרענו ואפטר כך לא יאמר אדם אשנה פרק א' ואפטר שאי אתה רשאי לפטור עצמך מהן: **ואף הסיתך**. הקב"ה ללמוד תורה כדי לינצל מהגיהנם שפיה צר: **שיהא**. עשנה צבור בתוכה ולא יצא חוץ כדי שידונו רשעים באש ובעשן: **העמיק הרחיב**. כיון שבא לעומק מיד מרחיב: **למלך לא הוכנה**. לתלמיד שפי' מן התורה לא הוכנה גיהנם שיהא נדון בה מלך קרוי ת"ח דכתיב בי מלכים ימלוכו: **שמא תאמר זה שכרה**. של תורה שמצלת מגיהנם אבל שכר אחר לא ת"ל ונחת וגו':

זוהר צו דף ל"ה ע"א

עַד דַּהֲווּ אַזְלֵי אַשְׁכָּחוּ חַד גַּבְרָא דַּהֲוָה אָתֵי וּתְלַת עַנְפֵּי הֲדַס בִּידֵיהּ קְרִיבוּ גַּבֵּיהּ אָמְרוּ לֵיהּ לְמָה לְךָ הָאי אֲמַר לְרֵווּחָא אוֹבְדָא. אֲמַר רִבִּי אֶלְעָזָר שַׁפִּיר קָאֲמַרְתְּ. אֲבָל תְּלַת אִלֵּין לְמָה. אֲמַר לֵיהּ חַד לְאַבְרָהָם חַד לְיִצְחָק. וְחַד לְיַעֲקֹב. וְקַשְׁיְרְנָא לְהוּ כַּחֲדָא וְאַרַחְנָא בְּהוּ בְּגִין דִּכְתִיב (שיר א') לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ. בְּגִין דִּבְהָאי רֵיחָא אִתְקַיָּים חוּלְשָׁא דְּנַפְשָׁא וּבְהֵימְנוּתָא דָּא אִתְקַיְּימָא וְאִתְנְגִידוּ בְּרָכָאן מֵעֵילָא וְתַתָּא אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. תָּא חֲזֵי לֵית עָלְמָא (נ"א נַפְשָׁא) מִתְקַיְּימָא אֶלָּא עַל רֵיחָא וּמֵרֵיחָא דָּא אִשְׁתְּמוֹדָּעָא רֵיחָא אַחֲרָא דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דְּנַפִּיק שַׁבְּתָא (נִתְפָּרְדָה הַחֲבִילָה) וְסַלְקָא נַפְשָׁא יְתֵירָא וְאִשְׁתַּאֲרוּן נַפְשָׁא וְרוּחָא מִתְפָּרְשָׁן עֲצִיבִין אִתָּא רֵיחָא דָּא וּמִתְקָרְבָן דָּא בְדָא וְחָדָאן וְעַל דָּא בָּעֵי רוּחָא בָּתַר רוּחָא לְקַבְּלָא רֵיחָא כֵּיוָן דְּאִתְקַבֵּל רֵיחָא מִתְקָרְבָן כַּחֲדָא וְחָדָאן כִּי הָאי גַּוְונָא רֵיחָא דְּקָרְבָּנָא בְּרֵיחָא מִתְקָרְבִין כֻּלָּא כַּחֲדָא וּמִתְלַהֲטָן בּוֹצִינֵי וְחָדָאן תָּא חֲזֵי תְּרֵי בּוּצִינֵי חַד לְעֵילָא וְחַד לְתַתָּא אִי לְהֵיט בַּר נַשׁ הָאי בּוּצִינָא דִּלְתַתָּא הַהוּא תְּנָנָא דְּסָלִיק (נ"א דְסָלִיק מִבּוּצִינָא תַּתָּאָה) לָהֵיט הַהוּא בּוּצִינָא עִלָּאָה כַּךְ תְּנָנָא דְּקָרְבְּנִין הָאי תְּנָנָא דְּסָלִיק לָהֵיט בּוּצִינֵי עִלָּאֵי וּמִתְלַהֲטָן בְּחַד וּמִתְקָרְבִין כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא בְּרֵיחָא דָא וּבְגִין כָּךְ רֵיחַ נִיחוֹחַ לַיְיָ. (אשה) וְהָא אוּקְמוּהָ וְעַל דָּא רֵיחָא דְּקָרְבָּנָא קְיוּמָא דְּכֹלָּא וְקִיּוּמָא דְּעָלְמָא וְקָרְבָּנָא עַל יְדָא דְּכַהֲנָא דְּמִקָּרֵב כֹּלָּא וּבְגִין כָּךְ שִׁבְעָה יוֹמֵי אַשְׁלְמוּתָא אִשְׁתְּלִימוּ בֵּיהּ בְּגִין דְּיִתְבָּרְכוּ כֻּלְּהוּ בְּפוּלְחָנֵיהּ וְיִשְׁתְּכָחוּ חֶדְוָואן וּבִרְכָאן לְעֵילָא וְתַתָּא. כְּתִיב (ישעיה כ"ה) יְיָ אֱלֹהַי אַתָּה אֲרוֹמְמְךָ וְגוֹמֵר הָאי קְרָא אוּקְמוּהָ. יְיָ אֱלֹהַי אַתָּה.

דְּבָעֵי בַּר נַשׁ לְאוֹדָאָה לִשְׁמָא קַדִּישָׁא וּלְשַׁבְּחָא לֵיהּ עַל כֹּלָּא וּמַאן אֲתַר שְׁבָחָא דִּילֵיהּ כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ וְהָכָא מֵעֲמִיקָא דְכֹלָּא דִּכְתִיב כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא. פֶּלֶא כְּמָה דִּכְתִיב (שם ט') וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּלֶא וְהָא אִתְמַר עֲצוֹת מֵרָחוֹק עֵצוֹת כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר יוֹעֵץ. מֵרָחוֹק דִּכְתִיב (ירמיה ל"א) מֵרָחוֹק יְיָ נִרְאָה לִי. וּכְתִיב (משלי ל"א) מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. אֱמוּנָה אוֹמָן. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (דברים ל"ב) אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל וְאוּקְמוּהָ אֱמוּנָה בַּלַּיְלָה. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים צ"ב) וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת וּכְתִיב (איכה ג') חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ. וְזִמִּין קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדַכְּאָה לוֹן לְיִשְׂרָאֵל מֵחוֹבֵיהוֹן כְּמָה דִּכְתִיב (יחזקאל ל"ו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם. בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

תרגום הזוהר בְּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא, וּשְׁלֹשָׁה עָנָפֵי הֲדַס בְּיָדוֹ. קָרְבוּ אֵלָיו. אָמְרוּ לוֹ, לָמָּה לְךָ זֶה. אָמַר, כְּדֵי לָתֵת הַרְוָחָה אֶל הָאוֹבֶדֶת, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יָפֶה אָמַרְתָּ, אֲבָל שְׁלֹשָׁה לָמָּה לְךָ, אָמַר לוֹ, אֶחָד לְאַבְרָהָם אֶחָד לְיִצְחָק וְאֶחָד לְיַעֲקֹב. וְקִשַּׁרְתִּי אוֹתָם יַחַד, וְהִרַחְתִּי בָּהֶם מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב, לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ. כִּי בָּרֵיחַ הַזֶּה מִתְקַיֶּמֶת חֶלְשַׁת הַנֶּפֶשׁ, וּמִתְקַיֶּמֶת בֶּאֱמוּנָה זוֹ, וְנִמְשָׁכוֹת בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. בֹּא וּרְאֵה, אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הָרֵיחַ, וּמֵרֵיחַ הַזֶּה שֶׁמַּרִיחִים לְמַטָּה, נוֹדָע רֵיחַ אַחֵר לְמַעְלָה, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא הַשַּׁבָּת, וְהַנֶּפֶשׁ יְתֵרָה שֶׁאָדָם קוֹנֶה בַּשַּׁבָּת מִסְתַּלֶּקֶת, וְנִשְׁאָרִים נֶפֶשׁ וְרוּחַ שֶׁל הָאָדָם מְפוֹרְדִים וַעֲצוּבִים, בָּא הָרֵיחַ הַזֶּה, וְהַנֶּפֶשׁ וְהָרוּחַ מִתְקָרְבִים עַל יָדוֹ זֶה אֶל זֶה, וּשְׂמֵחִים. וְעַל כֵּן, צָרִיךְ הָרוּחַ שֶׁל הָאָדָם אַחַר הָרוּחַ שֶׁלְּמַעְלָה, לְקַבֵּל אֶת הָרֵיחַ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְקַבֵּל הָרֵיחַ מִתְקָרְבִים זֶה אֶל זֶה, וּשְׂמֵחִים. כְּעֵין זֶה הוּא, רֵיחַ שֶׁל הַקָּרְבָּן, שֶׁבָּרֵיחַ הַזֶּה מִתְקָרְבִים הַכֹּל יַחַד, וּמִתְלַהֲטִים מֵהֶם הַנֵּרוֹת, וּשְׂמֵחִים. בֹּא וּרְאֵה, שְׁנֵי נֵרוֹת אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה, אִם אָדָם מַדְלִיק אוֹתוֹ הַנֵּר שֶׁלְּמַטָּה, וּמְכַבֶּה אוֹתוֹ הַנֵּר שֶׁלְּמַעְלָה, עָשָׂן הַהוּא הָעוֹלֶה מִן הַנֵּר שֶׁלְּמַטָּה מַדְלִיק אוֹתוֹ הַנֵּר שֶׁלְּמַעְלָה. כָּךְ הֶעָשָׂן שֶׁל הַקָּרְבָּן, עָשָׂן הַזֶּה הָעוֹלֶה וּמַדְלִיק נֵרוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְנִדְלָקִים יַחַד, וּמִתְקָרְבוֹת כְּאֶחָד בְּרֵיחַ הַזֶּה, וּמְשׂוֹם זֶה רֵיחַ נִיחוֹחַ לַה'. וּכְבָר הֶעֱמִידוּהוּ. וְעַל כֵּן, רֵיחַ הַקָּרְבָּן הוּא קִיּוּם הַכֹּל וְקִיּוּם הָעוֹלָם, וְהַקָּרְבָּן הוּא עַל יְדֵי הַכֹּהֵן הַמַּקְרִיב הַכֹּל, וּמְשׂוֹם זֶה, שִׁבְעַת יְמֵי מִלּוּאִים נִשְׁלָמִים בּוֹ, כְּדֵי שֶׁכֻּלָּם יִתְבָּרְכוּ בַּעֲבוּרָתוֹ, וּשְׁמָחוֹת וּבְרָכוֹת תִּמָּצֵאנָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. כָּתוּב, ה' אֱלֹקַי אַתָּה אֲרוֹמְמֶךָ אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אָמֵן. מִקְרָא זֶה הֶעֱמִידוּהוּ. ה' אֱלֹקַי אָתָּה, הֵינוּ, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּלְשַׁבְּחוֹ עַל הַכֹּל. וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם הַשַּׁבָּח שֶׁלּוֹ. הוּא כְּמוֹ שֶׁהֶעֱמִידוּהוּ. וְכָאן הוּא, מֵהָעָמֹק מִכֹּל, שֶׁכָּתוּב כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא, פֶּלֶא, פֵּרוּשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּלֶא, וּכְבָר לְמָדְנוּ אֶת זֶה. עֵצוֹת מֵרָחוֹק, עֵצוֹת הוּא כְּמוֹ

שֶׁאַתָּה אוֹמֵר פֶּלֶא יוֹעֵץ מֵרָחוֹק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִי, וְכָתוּב מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. אֱמוּנָה אוֹמֶן: כְּשׁ"א, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל. וְהֶעֱמִידוּהוּ, אֱמוּנָה הִיא בַּלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וֶאֱמוּנָתְךָ בַלֵּילוֹת, וְכָתוּב, חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם, כְּמ"שׁ וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ב

א. הַמְצוֹרָע מֵבִיא עִם שְׁלִשָּׁה כְּבָשִׂים שֶׁלּוֹ שֶׁהֵן חַטָּאת וְאָשָׁם וְעוֹלָה שְׁלִשָּׁה עֶשְׂרוֹנִים וּמִפְּנֵי הַשִּׁמּוּעָה לָמְדוּ שֶׁהֵן בָּאִין בִּכְלַל הַזְּבָחִים שֶׁלּוֹ עִשָּׂרוֹן עִם כָּל כֶּבֶשׂ בָּלוּל בִּרְבִיעִית הַהִין שָׁמֶן. וּרְבִיעִית יַיִן עִם כָּל עִשָּׂרוֹן מִשְּׁלָשְׁתָּן כִּשְׁאָר נִסְכֵּי הַכְּבָשִׂים. וְהַמַּקְרִיב אֶת הַפְּלָגָס מֵבִיא עִמּוֹ נִסְכֵּי אַיִל וְלֹא עוֹלָה לוֹ וְזִבְחוֹ: **ב**. הַהִין הוּא שְׁנֵים עָשָׂר לוֹג. וּכְבָר הוֹדַעְנוּ שִׁעוּר הַלּוֹג עִם מִדּוֹת אֲחֵרוֹת בְּהִלְכוֹת עֵרוּבִין. וְהָעִשָּׂרוֹן הוּא הָעוֹמֶר שֶׁהוּא שִׁעוּר חַלָּה וּכְבָר בֵּאַרְנוּ שִׁעוּרוֹ בְּעִנְיַן חַלָּה: **ג**. כְּשֶׁמּוֹדְדִין הַנִּסָּכִים אוֹ הַמְּנָחוֹת בֵּין מִנְחַת יָחִיד בֵּין מִנְחַת צִבּוּר אֵין מוֹדְדִין אוֹתוֹ בְּמִדָּה שֶׁל שְׁלשָׁה עֶשְׂרוֹנִים לַפָּר אוֹ שֶׁל שְׁנַיִם לָאַיִל אֶלָּא מוֹדֵד הַכֹּל בְּעִשָּׂרוֹן אֶחָד שֶׁהָיָה בַּמִּקְדָּשׁ וְכֵן הַשֶּׁמֶן שֶׁל נְסָכִים מוֹדְדִין אוֹתוֹ בְּמִדָּתוֹ שֶׁבַּקֹּדֶשׁ. וְשֶׁמֶן שֶׁל מִנְחַת הַיָּחִיד בְּלוֹג שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ כְּמִנְיַן הָעֶשְׂרוֹנוֹת כַּךְ מִנְיַן הַלּוֹגִין:

מוסר

משערי קדושה ח"ב ש"ו

תְּפִלָּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁהוּא מְדַבָּרִים שֶׁעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם וּכְמוֹ שֶׁיָּדַעְתָּ כִּי הִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' א') לָמָּה לִי רֹב זִבְחֵיכֶם וְגו' וּכְתִיב גַּם כִּי תַרְבּוּ תְפִלָּה מִכְּלַל שֶׁגְּדוֹלָה מֵהֶן וּכְמוֹ שֶׁהַקָּרְבָּנוֹת מְכַפְּרִין הַתְּפִלָּה גַּם כֵּן מְכַפֶּרֶת עֲוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם וּבְסֵפֶר הַזּוֹהַר פ' וַיַּקְהֵל צְלוֹתָא יַקִּירָא מִכָּל פּוּלְחָנִין מִכָּל פּוּרְקָנִין וְכוּ' מִזַּכֵּי לְחַיָּיבָא אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לָמָּה זָכָה אֶלְקָנָה לְהַעֲמִיד שְׁמוּאֵל שֶׁשָּׁקוּל כְּמשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי שֶׁהָיָה עוֹלֶה לְרֶגֶל וּמַעֲלֶה לִבְנֵי אָדָם הַרְבֵּה עִמּוֹ וּמְזַכֶּה אוֹתָן וְכֵן שְׁמוּאֵל בְּנוֹ נוֹהֵג אַחֲרָיו כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ש"א ז') וְסָבַב בֵּית אֵל וְהַגִּלְגָּל וְשָׁפַט אֶת יִשְׂרָאֵל וּתְשׁוּבָתוֹ הָרָמָתָה כִּי שָׁם בֵּיתוֹ וְאַבְרָהָם לֹא זָכָה מִכָּל מַעֲלוֹתָיו אֶלָּא מִשּׁוּם וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן וּכְתִיב (בראשית י"ח) וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְגוֹמֵר כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה וְגוֹמֵר וְשָׁמַר דֶּרֶךְ ה' וְגוֹמֵר וְכָל רָאשֵׁי הַדּוֹרוֹת אֵינָן זוֹכִין אוֹ אֵינָן נֶעֱנָשִׁים אֶלָּא עַל סִבָּה זוֹ:

צו ליל שישי

תורה

צרוף יְהוִה

(ד) וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל הַכְּסָלִים וְאֶת הַיֹּתֶרֶת עַל הַכָּבֵד עַל הַכְּלָיֹת יְסִירֶנָּה: וְיָת תַּרְתֵּין כָּלְיָן וְיָת תַּרְבָּא דִי עֲלֵיהֶן דִי עַל גִּסְסַיָּא וְיָת חִצְרָא דְעַל כַּבְדָּא עַל כָּלְיָתָא יֶעְדְנַהּ: (ה) וְהִקְטִיר אֹתָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה אִשֶּׁה לַיהוָה אָשָׁם הוּא: וַיְסֵיק יָתְהוֹן כָּהֲנָא לְמַדְבְּחָא קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ אֲשָׁמָא הוּא:

רש"י אשם הוא. עד שינתק שמו ממנו. למד על אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו, אף על פי שעומד להיות דמיו עולה לקיץ המזבח, אם שחטו סתם, אינו כשר לעולה קודם שנתק לרעיה. ואינו בא ללמד על האשם שיהא פסול שלא לשמו, כמו שדרשו הוא, הכתוב בחטאת, לפי שאשם לא נאמר בו אשם הוא, אלא לאחר הקטרת אמורין, והוא עצמו שלא הקטרו אמוריו כשר:

(ו) כָּל זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכְלֶנּוּ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ יֵאָכֵל קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: כָּל דְּכוּרָא בְּכַהֲנַיָּא יֵיכְלִנֵּהּ בַּאֲתַר קַדִּישׁ יִתְאָכַל קוּדְשָׁא קוּדְשִׁין הוּא:

רש"י קדש קדשים הוא. בתורת כהנים הוא נדרש:

(ז) כַּחַטָּאת כָּאָשָׁם תּוֹרָה אַחַת לָהֶם הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יְכַפֶּר בּוֹ לוֹ יִהְיֶה: כְּחַטָּאתָא כַּאֲשָׁמָא אוֹרַיְתָא חָדָא לְהוֹן כָּהֲנָא דִי יְכַפֵּר בֵּהּ דִילֵהּ יְהֵי:

רש"י תורה אחת להם. בדבר זה: הכהן אשר יכפר בו. הראוי לכפרה חולק בו, פרט לטבול יום ומחסר כפורים ואונן:

(ח) וְהַכֹּהֵן הַמַּקְרִיב אֶת עֹלַת אִישׁ עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: וְכָהֲנָא דְמַקְרֵב יָת עֲלַת גְּבַר מְשַׁךְ עֲלָתָא דִי יְקָרֵב לְכָהֲנָא דִילֵהּ יְהֵי:

רש"י עור העלה אשר הקריב לכהן לו יהיה. פרט לטבול יום ומחסר כפורים ואונן שאינן חולקים בעורות:

(ט) וְכָל מִנְחָה אֲשֶׁר תֵּאָפֶה בַּתַּנּוּר וְכָל נַעֲשָׂה בַמַּרְחֶשֶׁת וְעַל מַחֲבַת לַכֹּהֵן הַמַּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ תִּהְיֶה: וְכָל מִנְחָתָא דִי תִתְאַפֵּי בְּתַנּוּרָא וְכָל דְּתִתְעֲבֵד בְּרִרְתָּא וְעַל מַסְרֵיתָא לְכָהֲנָא דְמַקְרֵב יָתַהּ דִילֵהּ תְּהֵי:

רש"י לכהן המקריב אתה וגו' . יכול לו לבדו, תלמוד לומר לכל בני אהרן תהיה. יכול לכלן, תלמוד לומר לכהן המקריב, הא כיצד לבית אב של אותו יום שמקריבין אותה:

(י) וְכָל מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן וַחֲרֵבָה לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו: וְכָל מִנְחָתָא דְפִילָא בְּמִשְׁחָ וּדְלָא פִילָא לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תְּהֵי גְּבַר כַּאֲחוֹהִי:

רש"י בלולה בשמן. זו מנחת נדבה: וחרבה. זו מנחת חוטא ומנחת קנאות שאין בהן שמן:

(יא) **שלישי** וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יַקְרִיב לַיהוָה: וְדָא אוֹרַיְתָא דְּנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא דִּי יְקָרֵב קֳדָם יְיָ: (יב) אִם עַל תּוֹדָה יַקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה חַלּוֹת מַצּוֹת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וְסֹלֶת מֻרְבֶּכֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן: אִם עַל תּוֹדָתָא יְקָרְבִנֵּהּ וְיִקָּרֵב עַל נִכְסַת תּוֹדָתָא גְּרִיצָן פַּטִּירָן דְּפִילָן בִּמְשַׁח וְאֶסְפּוּגִין פַּטִּירִין דִּמְשִׁיחִין בְּמִשַּׁח וְסוּלְתָּא רְבִיכָא גְּרִיצָן דְּפִילָן בְּמִשַּׁח:

רש"י אם על תודה יקריבנו. אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדברות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהם צריכין להודות שכתוב בהן (תהלים קז כא. כב) יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה. אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן, וטעונות לחם האמור בענין, ואינן נאכלין אלא ליום ולילה, כמו שמפורש כאן: והקריב על זבח התודה. ארבעה מיני לחם חלות, ורקיקין, ורבוכה, שלשה מיני מצה, וכתיב (פסוק יג) על חלת לחם חמץ וגו' , וכל מין ומין עשר חלות, כך מפורש במנחות (עז א) . ושעורן חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות, עשרים עשרון: מרבכת. לחם חלוט ברותחין כל צרכו יג יקריב קרבנו על זבח. מגיד שאין הלחם קדוש קדשת הגוף להפסל ביוצא וטבול יום ומלצאת לחלין בפדיון, עד שישחט הזבח:

(יג) עַל חַלֹּת לֶחֶם חָמֵץ יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו: עַל גְּרִיצָן דִּלְחֵם חָמִיעַ יְקָרֵב קוּרְבָּנֵיהּ עַל נִכְסַת תּוֹדַת קוּדְשׁוֹהִי: (יד) וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל קָרְבָּן תְּרוּמָה לַיהוָה לַכֹּהֵן הַזֹּרֵק אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה: וְיִקְרַב מִנֵּהּ חַד מִכָּל קוּרְבַּן אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ לְכָהֲנָא דְּיִזְרַק יָת דַּם נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא דִּילֵהּ יְהֵי:

רש"י אחד מכל קרבן. לחם אחד מכל מין ומין יטול תרומה לכהן העובד עבודתה, והשאר נאכל לבעלים ובשרה לבעלים, חוץ מחזה ושוק שבה, כמו שמפורש למטה (פסוקים כט. לב) תנופת חזה ושוק בשלמים. והתודה קרויה שלמים:

(טו) וּבְשַׂר זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו בְּיוֹם קָרְבָּנוֹ יֵאָכֵל לֹא יַנִּיחַ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר: וּבְשַׂר נִכְסַת תּוֹדַת קוּדְשׁוֹהִי בְּיוֹם קָרְבָּנֵהּ יִתְאֲכֵל לָא יַצְנַע מִנֵּהּ עַד צַפְרָא:

רש"י ובשר זבח תודת שלמיו. יש כאן רבויין הרבה, לרבות חטאת ואשם ואיל נזיר וחגיגת ארבעה עשר, שיהיו נאכלין ליום ולילה: ביום קרבנו יאכל. וכזמן בשרה זמן לחמה: לא יניח ממנו עד בקר. אבל אוכל הוא כל הלילה, אם כן למה אמרו עד חצות, כדי להרחיק אדם מן העברה:

(טז) וְאִם נֶדֶר אוֹ נְדָבָה זֶבַח קָרְבָּנוֹ בְּיוֹם הַקְרִיבוֹ אֶת זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל: וְאִם נְדָרָא אוֹ נְדַבְתָּא נִכְסַת קָרְבָּנֵהּ בְּיוֹמָא דִּי יְקָרֵב יָת נִכְסָתֵיהּ יִתְאֲכֵל וּבְיוֹמָא דְּבַתְרוֹהִי וּדְאִשְׁתְּאַר מִנֵּהּ יִתְאֲכֵל:

רש"י ואם נדר או נדבה. שלא הביאה על הודאה של נס, אינה טעונה לחם ונאכלת לשני ימים, כמו שמפורש בענין: וממחרת והנותר ממנו. בראשון יאכל. וי"ו זו יתרה היא, ויש כמוה הרבה במקרא, כגון (בראשית לו כד) ואלה בני צבעון ואיה וענה, (דניאל ח יג) תת וקדש וצבא מרמס:

(יז) וְהַנּוֹתָר מִבְּשַׂר הַזֶּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף: וְאִשְׁתְּאַר מִבְּסַר נִכְסָתָא בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה בְּנוּרָא יִתּוֹקַד: (יח) וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֵחָשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא: וְאִם אִתְאֲכָלָא יִתְאֲכֵל מִבְּסַר נִכְסַת קוּדְשׁוֹהִי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה לָא יְהֵי לְרַעֲוָא דְּמַקְרֵב יָתֵהּ לָא יִתְחַשֵּׁב לֵהּ מְרַחָק יְהֵי וְאֶנֶשׁ דְּתֵכוֹל מִנֵּהּ חוֹבֵהּ יְקַבֵּל:

רש"י ואם האכל יאכל וגו' . במחשב בשחיטה לאכלו בשלישי הכתוב מדבר. יכול אם אכל ממנו בשלישי יפסל למפרע, תלמוד לומר המקריב אותו לא יחשב, בשעת הקרבה הוא נפסל, ואינו נפסל בשלישי. וכן פרושו בשעת הקרבתו לא תעלה זאת במחשבה, ואם חשב פגול יהיה: והנפש האכלת ממנו. אפלו בתוך הזמן עונה תשא:

(יט) וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: וּבְסַר קוּדְשָׁא דִּי יִקְרַב בְּכָל מְסָאָב לָא יִתְאֲכֵל בְּנוּרָא יִתּוֹקַד וּבְסַר קוּדְשָׁא כָּל דִּי דְכֵי לְקוּדְשָׁא יֵיכוֹל בְּסַר קוּדְשָׁא:

רש"י והבשר. של קדש שלמים אשר יגע בכל טמא לא יאכל: והבשר. לרבות אבר שיצא מקצתו, שהפנימי מתר: כל טהור יאכל בשר. מה תלמוד לומר, לפי שנאמר (דברים יב כז) ודם זבחיך ישפך וגו' והבשר תאכל, יכול לא יאכלו שלמים אלא הבעלים, לכך נאמר כל טהור יאכל בשר: והבשר כל טהור יאכל בשר. כלומר כל מה שאסרתי לך בחטאת ואשם, שאם יצאו חוץ לקלעם אסורין, כמו שכתוב (ו ט) בחצר אהל מועד יאכלוה, בבשר זה אני אומר לך כל טהור יאכל בשר אפלו בכל העיר:

(כ) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: וְאֶנֶשׁ דִּי תֵכוֹל בִּסְרָא מִנִכְסַת קוּדְשַׁיָא דִּי קֳדָם יְיָ וְסוֹבְתֵהּ עֲלוֹהִי וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא מֵעַמַּהּ:

רש"י וטמאתו עליו. בטמאת הגוף הכתוב מדבר, אבל טהור שאכל את הטמא, אינו ענוש כרת, אלא באזהרה והבשר אשר יגע בכל טמא וגו' (פסוק יט) . ואזהרת טמא שאכל את הטהור אינה מפורשת בתורה, אלא חכמים למדוה בגזרה שוה. שלש כריתות אמורות באוכלי קדשים בטמאת הגוף, ודרשוה רבותינו בשבועות (ז א) אחת לכלל ואחת לפרט ואחת ללמד על קרבן עולה ויורד, שלא נאמר אלא על טמאת מקדש וקדשיו:

(כא) וְנֶפֶשׁ כִּי תִגַּע בְּכָל טָמֵא בְּטֻמְאַת אָדָם אוֹ בִּבְהֵמָה טְמֵאָה אוֹ בְּכָל שֶׁקֶץ טָמֵא וְאָכַל מִבְּשַׂר זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: וֶאֱנַשׁ אֲרֵי תִקְרֵב בְּכָל מְסָאַב בְּסוֹאֲבַת אֱנָשָׁא אוֹ בִּבְעִירָא מְסָאֲבָא אוֹ בְּכָל שִׁקְצָא מְסָאֲב וְייכוּל מִבְּסַר נִכְסַת קוּדְשַׁיָא דִי קֳדָם יְיָ וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא מֵעַמַּהּ: (כב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (כג) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ: מַלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימָר כָּל תְּרַב תּוֹר וְאִמַּר וְעִזָא לָא תֵיכְלוּן: (כד) וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ: וּתְרַב נְבִילָא וּתְרַב תְּבִירָא יִתְעֲבֵד לְכָל עִבְדְּתָא וּמֵיכַל לָא תֵיכְלוּנֵהּ:

רש"י יעשה לכל מלאכה. בא ולמד על החלב שאינו מטמא טמאת נבלות: ואכל לא תאכלהו. אמרה תורה יבוא אסור נבלה וטרפה ויחול על אסור חלב, שאם אכלו, יתחייב אף על לאו של נבלה, ולא תאמר אין אסור חל על אסור:

(כה) כִּי כָל אֹכֵל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיב מִמֶּנָּה אִשֶּׁה לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעַמֶּיהָ: אֲרֵי כָל דְּייכוּל תַּרְבָּא מִן בְּעִירָא דִי יְקָרְבוּן מִנַּהּ קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא דִי תֵיכוּל מֵעַמַּהּ: (כו) וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לָעוֹף וְלַבְּהֵמָה: וְכָל דְּמָא לָא תֵיכְלוּן בְּכֹל מוֹתָבָנֵיכוֹן דְּעוֹפָא וְדִבְעִירָא:

רש"י בכל מושבתיכם. לפי שהיא חובת הגוף ואינה חובת קרקע, נוהגת בכל מושבות, ובמסכת קדושין בפרק א' (לז א) מפרש למה הצרך לומר: לעוף ולבהמה. פרט לדם דגים וחגבים:

(כז) כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל כָּל דָּם וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: כָּל אֱנָשָׁא דִי תֵיכוּל כָּל דְּמָא וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא מֵעַמַּהּ: (כח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (כט) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמַּקְרִיב אֶת זֶבַח שְׁלָמָיו לַיהוָה יָבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ לַיהוָה מִזֶּבַח שְׁלָמָיו: מַלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימָר דְּמְקָרֵב יָת נִכְסַת קוּדְשׁוֹהִי קֳדָם יְיָ יַיְתֵי יָת קָרְבָּנֵהּ לְקֳדָם יְיָ מִנִּכְסַת קוּדְשׁוֹהִי:

צו יום שישי

תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(ל) יָדָיו תְּבִיאֶינָה אֵת אִשֵּׁי יְהוָה אֶת הֵחֵלֶב עַל הֶחָזֶה יְבִיאֶנּוּ אֵת הֶחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: יְדוֹהִי תַיְתוּן יָת קָרְבָּנַיָּא דַייְ יָת תַּרְבָּא עַל חַדְיָא יַיְתִנֵּהּ יָת חֲדְיָא לַאֲרָמָא יָתֵהּ אֲרוֹמָא קֳדָם יְיָ:

רש"י ידיו תביאינה וגו' . שתהא יד הבעלים מלמעלה והחלב והחזות נתונין בה, ויד כהן מלמטה ומניפן: את אשי ה'. ומה הן האשים, את החלב על החזה יביאנו. כשמביאו מבית המטבחים נותן החלב על החזה, וכשנותנו ליד הכהן המניף נמצא החזה למעלה והחלב למטה, וזהו האמור במקום אחר (ויק' י טו) שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף וגו' , ולאחר התנופה נותנו לכהן המקטיר, ונמצא החזה למטה, וזהו שנאמר (ויק' ט כ) וישימו את החלבים על החזות ויקטר החלבים המזבחה. למדנו ששלשה כהנים זקוקין לה, כך מפורש במנחות (סב א) : את החלב על החזה יביאנו. ואת החזה למה מביא, להניף אותו הוא מביאו, ולא שיהא הוא מן האשים. לפי שנאמר את אשי ה' את החלב על החזה, יכול שיהא אף החזה לאשים, לכך נאמר את החזה להניף וגו' :

(לא) וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַחֵלֶב הַמִּזְבֵּחָה וְהָיָה הֶחָזֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו: וְיִסֵּק כַּהֲנָא יָת תַּרְבָּא לְמַדְבְּחָא וִיהֵי חֲדָיָא לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי:

רש"י והקטיר הכהן את החלב. ואחר כך והיה החזה לאהרן, למדנו שאין הבשר נאכל בעוד שהאמורים למטה מן המזבח:

(לב) וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְרוּמָה לַכֹּהֵן מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם: וְיָת שׁוֹקָא דְיַמִּינָא תִּתְּנוּן אַפְרָשׁוּתָא לְכַהֲנָא מְנִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן:

רש"י שוק. מן הפרק של ארכבה הנמכרת עם הראש עד הפרק האמצעי, שהוא סובך של רגל:

(לג) הַמַּקְרִיב אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת הַחֵלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִּהְיֶה שׁוֹק הַיָּמִין לְמָנָה: דְּמַקְרֵב יָת דַּם נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא וְיָת תַּרְבָּא מִבְּנֵי אַהֲרֹן דִּילֵהּ תְּהֵי שׁוֹקָא דְיַמִּינָא לְחֻלָּק:

רש"י המקריב את דם השלמים וגו' . מי שהוא ראוי לזריקתו ולהקטיר חלבו, יצא טמא בשעת זריקת דמים או בשעת הקטר חלבים, שאינו חולק בבשר לד התנופה' התרומה. מוליך ומביא, מעלה ומוריד לז ולמלואים. ליום חנוך הכהנה:

(לד) כִּי אֶת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה לָקַחְתִּי מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם וָאֶתֵּן אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחָק עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: אֲרֵי יָת חֲדָיָא דַאֲרַמּוּתָא וְיָת שׁוֹקָא דְאַפְרָשׁוּתָא נְסֵבִית מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנִּכְסַת קוּדְשֵׁיהוֹן וִיהַבִית יָתְהוֹן לְאַהֲרֹן כַּהֲנָא וְלִבְנוֹהִי לִקְיָם עָלָם מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (לה) זֹאת מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו מֵאִשֵּׁי יְהוָה בְּיוֹם הַקְרִיב אֹתָם לְכַהֵן לַיהוָה: דָּא רְבוּת אַהֲרֹן וּרְבוּת בְּנוֹהִי מִקּוּרְבָּנַיָּא דַיְיָ בְּיוֹמָא דְקָרֵב יָתְהוֹן לְשַׁמָּשָׁא קֳדָם יְיָ: (לו) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לָהֶם בְּיוֹם מָשְׁחוֹ אֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם: דִּי פַקִּיד יְיָ לְמִתַּן לְהוֹן בְּיוֹמָא דְרַבִּי יָתְהוֹן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְיָם עָלָם לְדָרֵיהוֹן:

(לז) זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה לַמִּנְחָה וְלַחַטָּאת וְלָאָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים: דָּא אוֹרַיְתָא לַעֲלָתָא לְמִנְחָתָא וּלְחַטָּאתָא וְלַאֲשָׁמָא וּלְקוּרְבָּנַיָּא וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא: (לח) אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינָי בְּיוֹם צַוֹּתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קָרְבְּנֵיהֶם לַיהוָה בְּמִדְבַּר סִינָי: דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה בְּטוּרָא דְסִינַי בְּיוֹמָא דְפַקְּדֵהּ יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקָרָבָא יָת קָרְבָּנְהוֹן קֳדָם יְיָ בְּמַדְבְּרָא דְסִינָי: ח (א) **רביעי** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (ב) קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו אִתּוֹ וְאֵת הַבְּגָדִים וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת פַּר הַחַטָּאת וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִים וְאֵת סַל הַמַּצּוֹת: קָרֵב יָת אַהֲרֹן וְיָת בְּנוֹהִי עִמֵּהּ וְיָת לְבוּשַׁיָּא וְיָת מִשְׁחָא דְרִבּוּתָא וְיָת תּוֹרָא דְחַטָּאתָא וְיָת תְּרֵין דְכָרִין וְיָת סַלָּא דְפַטִּירַיָּא:

רש"י קח את אהרן. פרשה זו נאמרה שבעת ימים קודם הקמת המשכן, שאין מקדם ומאחר בתורה: קח את אהרן. קחנו בדברים ומשכהו: ואת פר החטאת וגו' . אלו האמורים בענין צואת המלואים בואתה תצוה, ועכשיו ביום ראשון למלואים חזר וזרזו בשעת מעשה:

(ג) וְאֵת כָּל הָעֵדָה הַקְהֵל אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְיָת כָּל כְּנִשְׁתָּא כְּנֵשׁ לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא:

רש"י הקהל אל פתח אהל מועד. זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרבה:

(ד) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַתִּקָּהֵל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָתֵהּ וְאִתְכְּנִשַׁת כְּנִשְׁתָּא לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא: (ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת: וַאֲמַר מֹשֶׁה לִכְנִשְׁתָּא דֵין פִּתְגָמָא דִי פַקִּיד יְיָ לְמֶעְבַּד:

רש"י זה הדבר. דברים שתראו שאני עושה לפניכם צוני הקדוש ברוך הוא לעשות, ואל תאמרו לכבודי ולכבוד אחי אני עושה. כל הענין הזה פרשתי בואתה תצוה:

(ו) וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו וַיִּרְחַץ אֹתָם בַּמָּיִם: וְקָרִיב מֹשֶׁה יָת אַהֲרֹן וְיָת בְּנוֹהִי וְאַסְחֵי יָתְהוֹן בְּמַיָּא: (ז) וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הַכֻּתֹּנֶת וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בָּאַבְנֵט וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ אֶת הַמְּעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הָאֵפֹד וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בְּחֵשֶׁב הָאֵפֹד וַיֶּאְפַּד לוֹ בּוֹ: וְיַהַב עֲלוֹהִי יָת כְּתוּנָא וְזָרֵז יָתֵהּ בְּהֶמְיָנָא וְאַלְבֵּשׁ יָתֵהּ יָת מְעִילָא וְיַהַב עֲלוֹהִי יָת אֵפוֹדָא וְזָרֵז יָתֵהּ בְּהֵמְיַן אֵפוֹדָא וְאִתְקֵן לֵהּ בֵּהּ: (ח) וַיָּשֶׂם עָלָיו אֶת הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל הַחֹשֶׁן אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתֻּמִּים: וְשַׁוִי עֲלוֹהִי יָת חוּשְׁנָא וְיַהַב בְּחוּשְׁנָא יָת אוּרַיָּא וְיָת תֻּמַּיָּא:

רש"י את האורים. כתב של שם המפורש:

(ט) וַיָּשֶׂם אֶת הַמִּצְנֶפֶת עַל רֹאשׁוֹ וַיָּשֶׂם עַל הַמִּצְנֶפֶת אֶל מוּל פָּנָיו אֶת צִיץ הַזְּהָב נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: וְשַׁוִי יָת מִצְנְפְּתָא עַל רֵישֵׁיהּ וְשַׁוִי עַל מִצְנְפְּתָא לְקֳבֵיל אַפּוֹהִי יָת צִיצָא דְדַהֲבָא כְּלִילָא דְקוּדְשָׁא כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:

רש"י וישם על המצנפת. פתילי תכלת הקבועים בציץ נתן על המצנפת, נמצא הציץ תלוי במצנפת:

(י) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם: וּנְסִיב מֹשֶׁה יָתְ מַשְׁחָא דְרְבוּתָא וְרַבִּי יָת מַשְׁכְּנָא וְיָת כָּל דִּי בֵּהּ וְקַדִּישׁ יָתְהוֹן: (יא) וַיַּז מִמֶּנּוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּמְשַׁח אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת כָּל כֵּלָיו וְאֶת הַכִּיֹּר וְאֶת כַּנּוֹ לְקַדְּשָׁם: וְאַדִי מְנֵּהּ עַל מַדְבְּחָא שְׁבַע זִמְנִין וְרַבִּי יָת מַדְבְּחָא וְיָת כָּל מָנוֹהִי וְיָת כִּיוֹרָא וְיָת בְּסִיסֵּהּ לְקַדָּשׁוּתְהוֹן:

רש"י ויז ממנו על המזבח. לא ידעתי היכן נצטוה בהזאות הללו:

(יב) וַיִּצֹק מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אַהֲרֹן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ לְקַדְּשׁוֹ: וַאֲרֵיק מִמִּשְׁחָא דְרְבוּתָא עַל רֵישָׁא דְאַהֲרֹן וְרַבִּי יָתֵהּ לְקַדָּשׁוּתֵהּ:

רש"י ויצק' וימשח. בתחלה יוצק על ראשו, ואחר כך נותן בין ריסי עיניו ומושך באצבעו מזה לזה:

(יג) וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי אַהֲרֹן וַיַּלְבִּשֵׁם כֻּתֳּנֹת וַיַּחְגֹּר אֹתָם אַבְנֵט וַיַּחֲבֹשׁ לָהֶם מִגְבָּעוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: וְקָרִיב מֹשֶׁה יָת בְּנֵי אַהֲרֹן וְאַלְבֵּשִׁנוּן כְּתוּנִין וְזָרֵז יָתְהוֹן הֶמְיָנִין וְאַתְקֵן לְהוֹן כּוֹבָעִין כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:

רש"י ויחבש. לשון קשירה:

(יד) **חמישי** וַיַּגֵּשׁ אֵת פַּר הַחַטָּאת וַיִּסְמֹךְ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ פַּר הַחַטָּאת: וְקָרֵב יָת תּוֹרָא דְחַטָּאתָא וּסְמַךְ אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יָת יְדֵיהוֹן עַל רֵישׁ תּוֹרָא דְחַטָּאתָא: (טו) וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם וַיִּתֵּן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאֶצְבָּעוֹ וַיְחַטֵּא אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת הַדָּם יָצַק אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ וַיְקַדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו: וּנְכַס וּנְסִיב מֹשֶׁה יָת דְּמָא וִיהַב עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר בְּאֶצְבְּעֵהּ וְדַכִּי יָת מַדְבְּחָא וְיָת דְּמָא אֲרִיק לִיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא וְקַדְּשֵׁהּ לְכַפָּרָא עֲלוֹהִי:

רש"י ויחטא את המזבח. חטאו וטהרו מזרות להכנס לקדשה: ויקדשהו. בעבודה זו: לכפר עליו. מעתה כל הכפרות:

(טז) וַיִּקַּח אֶת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב וְאֵת יֹתֶרֶת הַכָּבֵד וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת חֶלְבְּהֶן וַיַּקְטֵר מֹשֶׁה הַמִּזְבֵּחָה: וּנְסִיב יָת כָּל תַּרְבָּא דִי עַל גַּוָּא וְיָת חָצַר כַּבְדָּא וְיָת תַּרְתֵּין כָּלְיָן וְיָת תַּרְבְּהֶן וְאַסֵּק מֹשֶׁה לְמַדְבְּחָא:

רש"י ואת יתרת הכבד. על הכבד (שמות כט יג) לבד הכבד, שהיה נוטל מעט מן הכבד עמה:

(יז) וְאֶת הַפָּר וְאֶת עֹרוֹ וְאֶת בְּשָׂרוֹ וְאֶת פִּרְשׁוֹ שָׂרַף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: וְיָת תּוֹרָא וְיָת מַשְׁכֵּהּ וְיָת בִּסְרֵהּ וְיָת אָכְלֵהּ אוֹקִיד בְּנוּרָא מִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא כְּמָא

דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה: (יח) וַיְקָרֵב אֵת אֵיל הָעֹלָה וְיִסְמְכוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הָאָיִל: וְקָרִיב יָת דְּכָרָא דַעֲלָתָא וּסְמָכוּ אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יָת יְדֵיהוֹן עַל רֵישׁ דְּכָרָא: (יט) וַיִּשְׁחָט וַיִּזְרֹק מֹשֶׁה אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וּנְכֵס וּזְרַק מֹשֶׁה יָת דְּמָא עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר: (כ) וְאֶת הָאַיִל נִתַּח לְנִתָחָיו וַיַּקְטֵר מֹשֶׁה אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַנְּתָחִים וְאֶת הַפָּדֶר: וְיָת דְּכָרָא פַּלֵּג לְאֶבְרוֹהִי וְאַסֵק מֹשֶׁה יָת רֵישָׁא וְיָת אֶבְרָיָא וְיָת תַּרְבָּא: (כא) וְאֶת הַקֶּרֶב וְאֶת הַכְּרָעַיִם רָחַץ בַּמַּיִם וַיַּקְטֵר מֹשֶׁה אֶת כָּל הָאַיִל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה הוּא לַיהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: וְיָת גַּוָּא וְיָת כְּרָעַיָּא חַלִּיל בְּמַיָּא וְאַסֵק מֹשֶׁה יָת כָּל דְּכָרָא לְמַדְבְּחָא עֲלָתָא הוּא לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קוּרְבָּנָא הוּא קֳדָם יְיָ כְּמָא דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה: (כב) **שישי** וַיַּקְרֵב אֶת הָאַיִל הַשֵּׁנִי אֵיל הַמִּלֻּאִים וַיִּסְמְכוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הָאָיִל: וְקָרִיב יָת דְּכָרָא תִנְיָנָא דְכַר קוּרְבָּנַיָּא וּסְמָכוּ אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יָת יְדֵיהוֹן עַל רֵישׁ דְּכָרָא: רש"י איל המלאים. איל השלמים, שמלואים לשון שלמים, שממלאים ומשלימים את הכהנים בכהנתם:

(כג) וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִדָּמוֹ וַיִּתֵּן עַל תְּנוּךְ אֹזֶן אַהֲרֹן הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית: וּנְכֵס וּסְיִב מֹשֶׁה מִן דְּמָא וִיהַב עַל רוּם אוּדְנָא דְאַהֲרֹן דְּיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן יְדֵהּ דְּיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן רַגְלֵהּ דְּיַמִּינָא: (כד) וַיַּקְרֵב אֶת בְּנֵי אַהֲרֹן וַיִּתֵּן מֹשֶׁה מִן הַדָּם עַל תְּנוּךְ אָזְנָם הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדָם הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלָם הַיְמָנִית וַיִּזְרֹק מֹשֶׁה אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְקָרִיב יָת בְּנֵי אַהֲרֹן וִיהַב מֹשֶׁה מִן דְּמָא עַל רוּם אוּדְנָהוֹן דְּיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן אוּדְנָהוֹן דְּיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן רַגְלֵיהוֹן דְּיַמִּינָא וּזְרַק מֹשֶׁה יָת דְּמָא עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר: (כה) וַיִּקַּח אֶת הַחֵלֶב וְאֶת הָאַלְיָה וְאֶת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב וְאֵת יֹתֶרֶת הַכָּבֵד וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת חֶלְבְּהֶן וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין: וּנְסִיב יָת תַּרְבָּא וְיָת אַלְיְתָא וְיָת כָּל תַּרְבָּא דִּי עַל גַּוָּא וְיָת חֲצַר כַּבְדָּא וְיָת תַּרְתֵּין כָּלְיָן וְיָת תַּרְבְּהֶן וְיָת שׁוֹקָא דְיַמִּינָא: (כו) וּמִסַּל הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה לָקַח חַלַּת מַצָּה אַחַת וְחַלַּת לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרָקִיק אֶחָד וַיָּשֶׂם עַל הַחֲלָבִים וְעַל שׁוֹק הַיָּמִין: וּמִסַּלָּא דְפַטִּירַיָּא דִּי קֳדָם יְיָ נְסִיב גְּרִצְתָּא חֲדָא וּגְרִיצְתָּא דִלְחֵם מְשַׁח חֲדָא וְאֶסְפּוֹג חָד וְשַׁוִּי עַל תַּרְבַּיָּא וְעַל שׁוֹקָא דְיַמִּינָא:

רש"י וחלת לחם שמן. היא רבוכה, שהיה מרבה בה שמן כנגד החלות והרקיקין, כך מפורש במנחות (עח א) :

(כז) וַיִּתֵּן אֶת הַכֹּל עַל כַּפֵּי אַהֲרֹן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וַיָּנֶף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: וִיהַב יָת כֹּלָא עַל יְדֵי אַהֲרֹן וְעַל יְדֵי בְנוֹהִי וַאֲרִים יָתְהוֹן אֲרָמָא קֳדָם יְיָ: (כח) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם וַיַּקְטֵר הַמִּזְבֵּחָה עַל הָעֹלָה מִלֻּאִים הֵם לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה הוּא לַיהוָה: וּנְסִיב מֹשֶׁה

יָתְהוֹן מֵעַל יְדֵיהוֹן וְאַסֵּק לְמַדְבְּחָא עַל עֲלָתָא קוּרְבָּנַיָּא אִנּוּן לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קוּרְבָּנָא הוּא קֳדָם יְיָ׃

רש"י ויקטר המזבחה. משה שמש כל שבעת ימי המלואים בחלוק לבן: על העלה. אחר העלה. ולא מצינו שוק של שלמים קרב בכל מקום חוץ מזה:

(כט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הֶחָזֶה וַיְנִיפֵהוּ תְנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵיל הַמִּלֻּאִים לְמֹשֶׁה הָיָה לְמָנָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃ וּנְסִיב מֹשֶׁה יָת חֲדְיָא וַאֲרִימֵהּ אֲרָמָא קֳדָם יְיָ מְדַכַּר קוּרְבָּנַיָּא לְמֹשֶׁה הֲוָה לְחֻלָּק כְּמָא דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ **שביעי** (ל) וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִן הַדָּם אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ וַיַּז עַל אַהֲרֹן עַל בְּגָדָיו וְעַל בָּנָיו וְעַל בִּגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֶת אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו וְאֶת בָּנָיו וְאֶת בִּגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ׃ וּנְסִיב מֹשֶׁה מִמִּשְׁחָא דְּרִבּוּתָא וּמִן דְּמָא דִּי עַל מַדְבְּחָא וְאַדֵּי עַל אַהֲרֹן עַל לְבוּשׁוֹהִי וְעַל בְּנוֹהִי וְעַל לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי עִמֵּהּ וְקַדֵּישׁ יָת אַהֲרֹן יָת לְבוּשׁוֹהִי וְיָת בְּנוֹהִי וְיָת לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי עִמֵּהּ׃ (לא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו בַּשְּׁלוּ אֶת הַבָּשָׂר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשָׁם תֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסַל הַמִּלֻּאִים כַּאֲשֶׁר צִוֵּיתִי לֵאמֹר אַהֲרֹן וּבָנָיו יֹאכְלֻהוּ׃ וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי בַּשִּׁילוּ יָת בִּסְרָא בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְתַמָּן תֵּיכְלוּן יָתֵהּ וְיָת לַחְמָא דִּי בְסַל קוּרְבָּנַיָּא כְּמָא דִּי פַקֵּדִית לְמֵימָר אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יֵיכְלוּנֵהּ׃ (לב) וְהַנּוֹתָר בַּבָּשָׂר וּבַלֶּחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ׃ וּדְאִשְׁתְּאַר בְּבִשְׂרָא וּבְלַחְמָא בְּנוּרָא תּוֹקְדוּן׃ (לג) **מפטיר** וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים עַד יוֹם מְלֹאת יְמֵי מִלֻּאֵיכֶם כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם׃ וּמִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא לָא תִפְּקוּן שִׁבְעָא יוֹמִין עַד יוֹם מִשְׁלַם יוֹמֵי קוּרְבָּנֵיכוֹן אֲרֵי שִׁבְעָא יוֹמִין יְקָרֵב יָת קָרְבָּנֵיכוֹן׃ (לד) כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בַּיּוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה לַעֲשֹׂת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ כְּמָא דִּי עֲבַד בְּיוֹמָא הָדֵין פָּקִיד יְיָ לְמֶעְבַּד לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן׃

רש"י צוה ה' לעשת. כל שבעת הימים. ורבותינו זכרונם לברכה דרשו לעשות. זה מעשה פרה. לכפר. זה מעשה יום הכפורים, וללמד שכהן גדול טעון פרישה קודם יום הכפורים שבעת ימים, וכן הכהן השורף את הפרה:

(לה) וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וָלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תָמוּתוּ כִּי כֵן צֻוֵּיתִי׃ וּבִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא תֵּיתְבוּן יְמָם וְלֵילֵי שִׁבְעָא יוֹמִין וְתִטְרוּן יָת מַטְרַת מֵימְרָא דַּיְיָ וְלָא תְמוּתוּן אֲרֵי כֵן אִתְפַּקֵּדִית׃

רש"י ולא תמותו. הא אם לא תעשו כן, הרי אתם חיבים מיתה:

(לו) וַיַּעַשׂ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֵת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה׃ וַעֲבַד אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא דִּי פַקִּיד יְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה׃ פפפ׃

רש"י ויעש אהרן ובניו. להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל:

הפטרת צו - ירמיה ז

(כא) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹלוֹתֵיכֶם סְפוּ עַל זִבְחֵיכֶם וְאִכְלוּ בָשָׂר: (כב) כִּי לֹא דִבַּרְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בְּיוֹם (הוציא) הוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל דִּבְרֵי עוֹלָה וָזָבַח: (כג) כִּי אִם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְקוֹלִי וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם וַהֲלַכְתֶּם בְּכָל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אֶתְכֶם לְמַעַן יִיטַב לָכֶם: (כד) וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם וַיֵּלְכוּ בְּמֹעֲצוֹת בִּשְׁרִרוּת לִבָּם הָרָע וַיִּהְיוּ לְאָחוֹר וְלֹא לְפָנִים: (כה) לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת כָּל עֲבָדַי הַנְּבִיאִים יוֹם הַשְׁכֵּם וְשָׁלֹחַ: (כו) וְלוֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם וַיַּקְשׁוּ אֶת עָרְפָּם הֵרֵעוּ מֵאֲבוֹתָם: (כז) וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֵלֶיךָ וְקָרָאתָ אֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲנוּכָה: (כח) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לוֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָיו וְלֹא לָקְחוּ מוּסָר אָבְדָה הָאֱמוּנָה וְנִכְרְתָה מִפִּיהֶם: (כט) גֻּזִּי נִזְרֵךְ וְהַשְׁלִיכִי וּשְׂאִי עַל שְׁפָיִם קִינָה כִּי מָאַס יְהוָה וַיִּטֹּשׁ אֶת דּוֹר עֶבְרָתוֹ: (ל) כִּי עָשׂוּ בְנֵי יְהוּדָה הָרַע בְּעֵינַי נְאֻם יְהוָה שָׂמוּ שִׁקּוּצֵיהֶם בַּבַּיִת אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו לְטַמְּאוֹ: (לא) וּבָנוּ בָּמוֹת הַתֹּפֶת אֲשֶׁר בְּגֵיא בֶן הִנֹּם לִשְׂרֹף אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי וְלֹא עָלְתָה עַל לִבִּי: (לב) לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְהוָה וְלֹא יֵאָמֵר עוֹד הַתֹּפֶת וְגֵיא בֶן הִנֹּם כִּי אִם גֵּיא הַהֲרֵגָה וְקָבְרוּ בְתֹפֶת מֵאֵין מָקוֹם: (לג) וְהָיְתָה נִבְלַת הָעָם הַזֶּה לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד: (לד) וְהִשְׁבַּתִּי מֵעָרֵי יְהוּדָה וּמֵחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה כִּי לְחָרְבָּה תִּהְיֶה הָאָרֶץ: ח (א) בָּעֵת הַהִיא נְאֻם יְהוָה (ויציאו) יוֹצִיאוּ אֶת עַצְמוֹת מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֶת עַצְמוֹת שָׂרָיו וְאֶת עַצְמוֹת הַכֹּהֲנִים וְאֶת עַצְמוֹת הַנְּבִיאִים וְאֶת עַצְמוֹת יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם מִקִּבְרֵיהֶם: (ב) וּשְׁטָחוּם לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וּלְכֹל צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר אֲהֵבוּם וַאֲשֶׁר עֲבָדוּם וַאֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרֵיהֶם וַאֲשֶׁר דָּרְשׁוּם וַאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקָּבֵרוּ לְדֹמֶן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ: (ג) וְנִבְחַר מָוֶת מֵחַיִּים לְכֹל הַשְּׁאֵרִית הַנִּשְׁאָרִים מִן הַמִּשְׁפָּחָה הָרָעָה הַזֹּאת בְּכָל הַמְּקֹמוֹת הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת:

(כב) כֹּה אָמַר יְהוָה אַל יִתְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ וְאַל יִתְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בִּגְבוּרָתוֹ אַל יִתְהַלֵּל עָשִׁיר בְּעָשְׁרוֹ: (כג) כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ כִּי בְאֵלֶּה חָפַצְתִּי נְאֻם יְהוָה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה ידים פרק ג

א. הַמַּכְנִיס יָדָיו לְבֵית הַמְּנֻגָּע, יָדָיו תְּחִלּוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, יָדָיו שְׁנִיּוֹת. כֹּל הַמְטַמֵּא בְּגָדִים בִּשְׁעַת מַגָּעוֹ, מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם לִהְיוֹת תְּחִלּוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי

עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לִהְיוֹת שְׁנִיּוֹת. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא, הֵיכָן מָצִינוּ שֶׁהַיָּדַיִם תְּחִלָּה בְּכָל מָקוֹם. אָמַר לָהֶם, וְכִי הֵיאַךְ אֶפְשָׁר לָהֶן לִהְיוֹת תְּחִלָּה אֶלָּא אִם כֵּן נִטְמָא גּוּפוֹ, חוּץ מִזֶּה, הָאוֹכְלִין וְהַכֵּלִים שֶׁנִּטְמְאוּ בְמַשְׁקִין, מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם לִהְיוֹת שְׁנִיּוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵת שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה, מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם. בְּוֹלֵד הַטֻּמְאָה, אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁבָּאת לִפְנֵי אַבָּא, אָמְרָה לוֹ, נָכְנְסוּ יָדַי לַאֲוִיר כְּלִי חֶרֶשׂ. אָמַר לָהּ, (בבא"י), וּבַמָּה הָיְתָה טֻמְאָתָהּ, וְלֹא שָׁמַעְתִּי מָה אָמְרָה לוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים, מִבֹּאֹר הַדָּבָר, אֵת שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטֻּמְאָה, מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם. בְּוֹלֵד הַטֻּמְאָה, אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם:

ברטנורה (א) המכניס ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות. פוסל אחד בחולין, דראשון עושה שני בחולין. ומטמא אחד ופוסל אחד בתרומה. ומטמא שנים ופוסל אחד בקודש: **כל המטמא בגדים בשעת מגעו**. כגון זובו של זב ורוקו וכל הני דתנן בפרק בתרא דזבים, שהנוגע בהן מטמא בגדים בשעת מגעו: **וכי היאך אפשר להם להיות תחלה**. שאין ראוי להיות תחלה אלא הנוגע באב הטומאה. ואם נגע בידיו באב הטומאה, נטמא כל גופו. הלכך אין בידי למצוא [לכם] ידים תחילה, חוץ מהמכניס ידיו לבית המנוגע, שאם הכניס ידיו לא נטמא כולו. והמטמא בגדים בשעת מגעו, שאף על פי שהוא חשוב אב הטומאה לטמא בגדים ולעשות ראשון ושני, אינו חשוב אב הטומאה לטמא אדם, אבל מטמא את הידים שנגעו בו להיות תחילות. ואין הלכה כרבי עקיבא: **את שנטמא באב הטומאה**. כלומר, אוכלים וכלים שנטמאו באב הטומאה: **מטמא את הידים**. ולא אוכלים וכלים שנטמאו במשקין דאין שני עושה שני. והלכה כחכמים: **במה היתה הטומאה**. של תנור, באב הטומאה או במשקה:

ב. כֹּל הַפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם לִהְיוֹת שְׁנִיּוֹת. הַיָּד מְטַמְּאָה אֶת חֲבֶרְתָּהּ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין שֵׁנִי עוֹשֶׂה שֵׁנִי. אָמַר לָהֶם, וַהֲלֹא כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ שְׁנִיִּים מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם. אָמְרוּ לוֹ, אֵין דָּנִין דִּבְרֵי תוֹרָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, וְלֹא דִבְרֵי סוֹפְרִים מִדִּבְרֵי תוֹרָה, וְלֹא דִבְרֵי סוֹפְרִים מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

ברטנורה (ב) **כל הפוסל את התרומה**. דהיינו שני לטומאה, שהוא פוסל שלישי בתרומה: **היד מטמאה את חברתה**. מי שהיתה ידו אחת טמאה ונגעה בידו האחרת טהורה, נטמאת, וחזרו שתיהן טמאות: **והלא כתבי הקודש**. שגזרו עליהן להיות שני לטומאה ופוסלים את התרומה, והם מטמאין את הידים הנוגעות בהן לעשותן שניות, אלמא שני עושה שני: **ולא דברי סופרים מדברי סופרים**. וטומאת ידים בכל הטומאות מדברי סופרים היא, דשלמה תיקן עירובין [ונטילת] ידים וכתבי הקודש שמטמאין את הידים

נמי מדברי סופרים מי"ח דבר שגזרו בו ביום. ואין דנים זו מזו לומר כשם שמצינו בכתבי הקודש ששני עושה שני, הכי נמי בשאר טומאות יהיה שני עושה שני, דמאי דתקון תקון, מאי דלא תקון לא תקון. ואין הלכה כר' יהושע:

ג. רְצוּעוֹת תְּפִלִּין עִם הַתְּפִלִּין, מְטַמְּאוֹת אֶת הַיָּדַיִם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, רְצוּעוֹת תְּפִלִּין אֵינָן מְטַמְּאוֹת אֶת הַיָּדַיִם:

ברטנורה (ג) **רצועות** של תפלין מטמאות את הידים. דכשגזרו על הידים הבאות מחמת ספר שפוסלות את התרומה, גזרו נמי על הידים שנגעו ברצועות של תפלין: **ר' שמעון אומר כו'**. ואין הלכה כר' שמעון:

ד. גִּלְיוֹן שֶׁבַּסֵּפֶר, שֶׁמִּלְמַעְלָן וְשֶׁמִּלְמַטָּן שֶׁבַּתְּחִלָּה וְשֶׁבַּסּוֹף, מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שֶׁבַּסּוֹף אֵינוֹ מְטַמֵּא, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ עַמּוּד:

ברטנורה (ד) **שמלמעלן ושמלמטן**. שצריך שיניח פנוי בלא כתיבה למעלה מן הדף שלש אצבעות ולמטה טפח: **שבתחלה ושבסוף**. בתחילת הספר צריך שיניח פנוי כדי לגלול כל הספר, כלומר כשיעור היקף של כל הספר, שהספר מסופו לתחילתו הוא נגלל, דומיא דמזוזה דכורכים אותה מאחד כלפי שמע. ובסופו כדי לגול עמוד. ודוקא כשאין שם אלא תורה לבדה, צריך לעשות כן. אבל המדביק תורה נביאים וכתובים ביחד, צריך לגול כל הספר בסופו, וכדי לגול עמוד בתחילתו. שאם הוא גוללו לתחילתו, נמצאת תורה מבחוץ, וגנאי הוא שתיעשה תורה שומר לנביאים וכתובים. ובהכי מיירי הא דאמרינן בפרק קמא דבבא בתרא ועושה לו כדי לגול עמוד בתחילתו וכדי היקף כל הספר בסופו:

ה. סֵפֶר שֶׁנִּמְחַק וְנִשְׁתַּיֵּר בּוֹ שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת כְּפָרָשַׁת וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן, מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם. מְגִלָּה שֶׁכָּתוּב בָּהּ שְׁמוֹנִים וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת כְּפָרָשַׁת וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן, מְטַמָּא אֶת הַיָּדַיִם. כָּל כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם. שִׁיר הַשִּׁירִים וְקֹהֶלֶת מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שִׁיר הַשִּׁירִים מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם, וְקֹהֶלֶת מַחֲלֹקֶת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, קֹהֶלֶת אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם וְשִׁיר הַשִּׁירִים מַחֲלֹקֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, קֹהֶלֶת מִקְּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחֲמִרֵי בֵּית הִלֵּל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי, מִקֶּבָּל אֲנִי מִפִּי שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם זָקֵן בְּיוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בַּיְשִׁיבָה, שֶׁשִּׁיר הַשִּׁירִים וְקֹהֶלֶת מְטַמְּאִים אֶת הַיָּדַיִם. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, חַס וְשָׁלוֹם, לֹא נֶחֱלַק אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל עַל שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁלֹּא תִטַּמֵּא אֶת הַיָּדַיִם, שֶׁאֵין כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּדַאי כְּיוֹם שֶׁנִּתַּן בּוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הַכְּתוּבִים קֹדֶשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. וְאִם נֶחְלְקוּ, לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא עַל קֹהֶלֶת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חָמְיוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, כְּדִבְרֵי בֶן עַזַּאי כָּךְ נֶחְלְקוּ וְכֵן גָּמְרוּ:

ברטנורה (ה) **כפרשת ויהי בנסוע הארון**. לפי שאותה פרשה היא חשובה כספר בפני עצמו, וכך אמרו במדרש חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורות, שספר וידבר נחלק לשלשה חלקים, וארבעה ספרים אחרים, הרי שבעיה: **מגלה שכתוב בה**. כלומר יריעה של ספר תורה כיון שנכתב בה שמונים וחמש אותיות, נתקדשה ומטמאה את הידים: **קהלת אינו מטמא את הידים**. מפני שחכמתו של שלמה היא ולא ברוח הקודש נאמרה: כדברי בן עזאי כך נחלקו וכן גמרו. וכן הלכה:

גמרא נדה דף כ' ע"א

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, וְכֻלָּם אֵין בּוֹדְקִין אֶלָּא עַל גַּבֵּי מַטְלִית לְבָנָה. אָמַר רִבִּי יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי, וְשָׁחוֹר עַל גַּבֵּי אָדוֹם. אָמַר רַב יִרְמְיָה מִדִּפְתִּי, וְלֹא פְּלִיגִי הָא בְּשָׁחוֹר הָא בְּשִׁאַר דָּמִים. מַתְקִיף לָהּ רַב אָשֵׁי, אִי הָכִי לֵימָא שְׁמוּאֵל חוּץ מִשָּׁחוֹר. אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי, בְּשָׁחוֹר גּוּפָא קְמִפַּלְגֵי. אָמַר עוּלָּא, כֻּלָּן עָמוֹק מִכֵּן טָמֵא, דֵּיהָה מִכֵּן טָהוֹר, כַּשָּׁחוֹר. וְאֶלָּא מַאי שְׁנָא שָׁחוֹר דְּנָקַט, סַלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא הוֹאִיל וְאָמַר רִבִּי חֲנִינָא שָׁחוֹר אָדוֹם הוּא אֶלָּא שֶׁלָּקָה, הֵילְכָךְ אֲפִילּוּ דֵּיהָה מִכֵּן נַמִּי לִיטְמָא, קָמַשְׁמַע לָן:

רש"י **וכולם**. חמשה דמים: **מטלית לבנה**. מראות הדמים ניכרין בה: **ושחור**. דם שחור נבדקה מראיתו אם שחור הוא כחרת או דיהה מכן על גבי בגד אדום: **כלם**. הדמים: **עמוק מכן**. מאותו שחור השנוי במתני' לכל אחד אי הוה סומק טפי טמא: **דיהה מכן טהור כשחור**. ואע"פ דלא תנן במתני' דיהה מכן טהור אלא גבי שחור ה"ה לכולהו: **אפי' דיהה מכן נמי ליטמא**. דהאי אדום היה ועל ידי לקותא הושחר: **קמ"ל**. דאין דרך דם אדום המשחיר על ידי לקותא להיות דיהה:

זוהר יתרו דף צ"ב ע"א

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. דָּא אִיהוּ רָזָא דִּבְרִית קַדִּישָׁא וּבְגִין דִּבְהַאי בְּרִית קַיְימִין כָּל מְקוֹרִין דְּשַׁיְיפֵי גוּפָא וְאִיהוּ כְּלַל כֹּלָּא כְּגוֹנָא דָּא שַׁבָּת אִיהוּ כְּלָלָא דְּאוֹרַיְיתָא וְכָל רָזִין דְּאוֹרַיְיתָא בֵּיהּ תַּלְיָין וְקִיּוּמָא דְּשַׁבָּת כְּקִיּוּמָא דְּכָל אוֹרַיְיתָא מָאן דְּנָטַיר שַׁבָּת כְּאִילּוּ נָטַיר אוֹרַיְיתָא כֻּלָּהּ:

תרגום הזוהר זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: זֶהוּ סוֹד הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁבִּבְרִית הַזֶּה נִמְצָאִים כָּל הַמְקוֹרוֹת שֶׁל אֵבְרֵי הַגּוּף, וְהוּא כְּלָל הַכֹּל, כְּעֵין זֶה, שַׁבָּת הִיא כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה וְכָל סוֹדוֹת הַתּוֹרָה בָּהּ תְּלוּיִם, וְקִיּוּם הַשַּׁבָּת הוּא כְּקִיּוּם כָּל הַתּוֹרָה. מִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּאִלּוּ שׁוֹמֵר כָּל הַתּוֹרָה.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' שבת פ"ו

א. יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲשָׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת אִם עָבַר וְעָשָׂה בְּזָדוֹן אָסוּר לוֹ לֵיהָנוֹת בְּאוֹתָהּ מְלָאכָה לְעוֹלָם. וּשְׁאָר יִשְׂרָאֵל מֻתָּר לָהֶם לֵיהָנוֹת בָּהּ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת מִיַּד שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא הִיא קֹדֶשׁ וְאֵין מַעֲשֶׂיהָ קֹדֶשׁ. כֵּיצַד יִשְׂרָאֵל שֶׁבִּשֵּׁל בְּשַׁבָּת בְּמֵזִיד לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת יֵאָכֵל לַאֲחֵרִים אֲבָל לוֹ לֹא יֵאָכֵל עוֹלָמִית וְאִם בִּשֵּׁל בִּשְׁגָגָה לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת יֹאכַל בֵּין הוּא בֵּין אֲחֵרִים מִיַּד וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָזֶה: **ב**. פֵּירוֹת שֶׁיָּצְאוּ חוּץ לַתְּחוּם וְחָזְרוּ בְּשׁוֹגֵג יֵאָכְלוּ בְּשַׁבָּת שֶׁהֲרֵי לֹא נַעֲשָׂה בְּגוּפָן מַעֲשֶׂה וְלֹא נִשְׁתַּנּוּ. בְּמֵזִיד לֹא יֵאָכְלוּ עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת: **ג**. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לִשְׁמוֹר לוֹ אֶת הַפֵּרָה וְאֶת הַתִּינוֹק לֹא יִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ שֶׁל שַׁבָּת לְפִיכָךְ אֵין אַחֲרָיוּת שַׁבָּת עָלָיו וְאִם הָיָה הַשָּׂכִיר שְׂכִיר שַׁבָּת אוֹ שְׂכִיר שָׁנָה נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ מֻשְׁלָם לְפִיכָךְ אַחֲרָיוּת שַׁבָּת עָלָיו וְלֹא יֹאמַר לוֹ תֵּן לִי שְׂכָרִי שֶׁל שַׁבָּת אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ תֵּן לִי שְׂכָרִי שֶׁל שָׁנָה אוֹ עֲשָׂרָה יָמִים:

מוסר

משערי קדושה ח"ב שער ז'

בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ רֵישׁ פָּרָשַׁת תְּרוּמָה הִגְדִּיל לְסַפֵּר בְּשֶׁבַח מְזַכֵּי לְחַיָּיבָא וְאָמַר זַכָּאָה בָּעֵי לְמֵרְדַּף בָּתַר חַיָּיבָא וּלְמִקְנֵי לֵיהּ בַּאֲגַר שְׁלִים וְכוּ' וְדָא אִיהוּ שְׁבָחָא דְיִסְתַּלֵּק בֵּיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַתִּיר מִשְׁבָחָא אַחֲרָא וְאִסְתַּלְקוּתָא דָא יַתִּיר מִכֹּלָּא וְכוּ' וְעַל דָּא כְתִיב בְּאַהֲרֹן (מלאכי ב) וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן וּכְתִיב (שם) בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם וְגוֹמֵר וְאִיהוּ אִסְתַּלַּק בִּשְׁלֹשָׁה סִלּוּקִין מַה דְּלֹא אִסְתַּלַּק הָכִי בַּר נַשׁ אַחֲרָא וְכוּ' עַל הָאי בַּר נַשׁ כְּתִיב בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם וְזַכֵּי לְמֵיחְמֵי בְּנִין לְבָנוֹי זַכֵּי בְּהָאי עָלְמָא וְזַכֵּי לְעַלְמָא דְאָתֵי וְעָאל בְּתֶלֵּיסַר תַּרְעֵי וְלֵית מָאן דְּיִמְחֵי בְּיָדֵיהּ וַעֲלֵיהּ כְּתִיב (תהלים קיב) גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ וְגוֹמֵר הוֹן וְעוֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים כְּדֵין מַלְכָּא קַדִּישָׁא בָּרִיךְ לְדִיוּקְנָא דְּהַהוּא בַּר נַשׁ בְּכָל בִּרְכָאן דְּבָרִיךְ לְאַבְרָהָם כַּד עָבַד נַפְשִׁין דְּחַיָּיבָא וְכוּ' וְאִיהוּ עָאל לְשַׁבְעִין עַלְמִין גְּנִיזִין דְּלָא זָכוּ בְּהוּ בַּר נַשׁ אַחֲרָא וְאִלְמָלֵא הֲווּ יַדְעִי בְּנֵי נָשָׁא כַּמָּה תּוֹעֶלֶת וְזָכוּ גַּרְמֵי לְצַדִּיקַיָּיא וְזַכָּאן בְּגִינַיְיהוּ הֲווּ אָזְלֵי אַבָּתְרַיְיהוּ וְרַדְפֵי כְּמָאן דְּרָדְפִי בָּתַר חַיִּין וְכוּ':

פרשת שמיני

שמיני יום ראשון

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

ט (א) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַהֲוָה בְּיוֹמָא תְמִינָאָה קְרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי וּלְסָבֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י ויהי ביום השמיני. שמיני למלואים, הוא ראש חדש ניסן, שהוקם המשכן בו ביום ונטל עשר עטרות השנויות בסדר עולם (פרק ז) : ולזקני ישראל. להשמיעם שעל פי הדבור אהרן נכנס ומשמש בכהנה גדולה, ולא יאמרו מאליו נכנס:

(ב) וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהַקְרֵב לִפְנֵי יְהוָה:

וַאֲמַר לְאַהֲרֹן סַב לָךְ עֻגָּל בַּר תּוֹרֵי לְחַטָּאתָא וּדְכַר לַעֲלָתָא שַׁלְמִין וְקָרֵב קֳדָם יְיָ:

רש"י קח לך עגל. להודיע שמכפר לו הקדוש ברוך הוא על ידי עגל זה על מעשה העגל שעשה:

(ג) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קְחוּ שְׂעִיר עִזִּים לְחַטָּאת וְעֵגֶל וָכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה: וְעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּל לְמֵימָר סְבוּ צְפִיר בַּר עִזִּין לְחַטָּאתָא וְעֻגָּל וְאִמַּר בְּנֵי שְׁנָא שַׁלְמִין לַעֲלָתָא: (ד) וְשׁוֹר וָאַיִל לִשְׁלָמִים לִזְבֹּחַ לִפְנֵי יְהוָה וּמִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה אֲלֵיכֶם: וְתוֹר וּדְכַר לְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא לְדַבָּחָא קֳדָם יְיָ וּמִנְחָתָא דְפִילָא בְּמִשְׁח אֲרֵי יוֹמָא דֵין יְקָרָא דַיְיָ מִתְגְּלֵי לְכוֹן:

רש"י כי היום ה' נראה אליכם. להשרות שכינתו במעשה ידיכם לכך קרבנות הללו באין חובה ליום זה:

(ה) וַיִּקְחוּ אֵת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כָּל הָעֵדָה וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי יְהוָה: וּנְסִיבוּ יָת דִּי פַקֵּיד מֹשֶׁה לְקֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא וּקְרִיבוּ כָּל כְּנִישְׁתָּא וְקָמוּ קֳדָם יְיָ: (ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וְיֵרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה: וַאֲמַר מֹשֶׁה דֵּין פִּתְגָמָא דִּי פַקִּיד יְיָ תַּעְבְּדוּן וְיִתְגְּלִי לְכוֹן יְקָרָא דַיְיָ:

נביאים - שמואל ב - פרק ו

ו (א) וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד אֶת כָּל בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אָלֶף: וְאוֹסִיף עוֹד דָּוִד יַת כָּל בְּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל תְּלָתִין אַלְפִין:

רש"י **ויוסף עוד דוד** . לאסוף : **את כל בחור בישראל שלשים אלף** . לפי שנאספו עליו כשהמליכוהו בחברון , וזו היתה אסיפה שניה , לכך נאמר ויוסף עוד :

(ב) וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבַּעֲלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֵת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים עָלָיו: וְקָם וַאֲזַל דָּוִד וְכָל עַמָּא דִּי עִמֵּיהּ מִקְרְוַיָּא דְבֵית יְהוּדָה לְאַסָּקָא מִתַּמָּן יַת אֲרוֹנָא דַיְיָ דְּאִתְקְרֵי שְׁמָא דַיְיָ צְבָאוֹת דְּשָׁכְנְתֵּיהּ שָׁרְיָא עֵיל מִן כְּרוּבַיָּא עֲלוֹהִי:

רש"י **מבעלי יהודה** . היא קרית יערים ; כמו שנאמר ביהושע (טו ט) : ותאר הגבול ועלה בעלה היא קרית יערים , וכן בדברי הימים (יג ו) : **ויעל דוד וכל ישראל בעלתה היא קרית יערים** . ו'בעל' לשון 'מישור' : **ויקם וילך דוד וגו' מבעלי יהודה** . שנאספו שם להעלות משם את הארון וגו' : **אשר נקרא שם שם** . אשר נקרא לו לארון שם , ומהו השם , שהיה שם ה' צבאות עליו :

(ג) וַיִּרְכְּבוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל עֲגָלָה חֲדָשָׁה וַיִּשְּׂאֻהוּ מִבֵּית אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וְעֻזָּא וְאַחְיוֹ בְּנֵי אֲבִינָדָב נֹהֲגִים אֶת הָעֲגָלָה חֲדָשָׁה: וְאַחְיתוּ יַת אֲרוֹנָא דַיְיָ בְּעֶגְלְתָא חַדְתָּא וּנְטָלוּהִי מִבֵּית אֲבִינָדָב דִּי בְגִבְעָתָא וְעֻזָּא וְאַחְיוֹ בְּנֵי אֲבִינָדָב מַדְבְּרִין יַת עֶגְלְתָא חַדְתָּא:

רש"י **אל עגלה חדשה** . טעה בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו , כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו (במדבר ז ט) , ולפי שאמר (תהלים קיט נד) : זמירות היו לי חקיך בבית מגורי , נענש לבא לידי כך , ומת עוזא על ידו , לפיכך כשהביאו מבית עובד , הביאו בכתף , שנאמר (בדברי הימים א טו יב יג) : **ויאמר להם אתם ראשי האבות ללוים התקדשו אתם ואחיכם והעליתם את ארון וגו'** . כי למבראשונה לא אתם פרץ ה' אלהינו בנו כי לא דרשנוהו כמשפט :

(ד) וַיִּשְּׂאֻהוּ מִבֵּית אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְאַחְיוֹ הֹלֵךְ לִפְנֵי הָאָרוֹן: וּנְטָלוּהִי מִבֵּית אֲבִינָדָב דִּי בְגִבְעָתָא עִם אֲרוֹנָא דַיְיָ וְאַחְיוֹ אָזִיל קֳדָם אֲרוֹנָא:

רש"י **עם ארון האלהים** . הרי זה מקרא קצר , והם באים עם ארון האלהים :

(ה) וְדָוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשַׂחֲקִים לִפְנֵי יְהוָה בְּכָל עֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבְכִנֹּרוֹת וּבִנְבָלִים וּבְתֻפִּים וּבִמְנַעֲנְעִים וּבְצֶלְצָלִים: וְדָוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשַׂבְּחִין קֳדָם יְיָ בְּכָל אָעֵי בַּרְוָן וּבְכִנָּרִין וּבְנָבְלִין וּבְתֻפִּין וּבְרָבְיעִין וּבְצִלְצָלִין:

רש"י **בבל עצי ברושים** . שמתקנים מהם כלי זמר :

(ו) וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח עֻזָּא אֶל אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֶז בּוֹ כִּי שָׂמְטוּ הַבָּקָר: וַאֲתוֹ עַד אֲתַר מְתַקָּן וְאוֹשִׁיט עֻזָּה יְדֵיהּ בַּאֲרוֹנָא דַיְיָ וְאָחַד בֵּיהּ אֲרֵי מְרָגּוּהִי תּוֹרַיָּא:

רש"י **כי שמטו הבקר** . כי שמטוהו הבקר ונענעוהו , וכן תרגם יונתן : ארי מרגוהי תוריא ; כמו שמתרגם (דברים יט ה) : ונדחה ידו בגרזן , ותתמריג ידיה בפרזלא :

כתובים - משלי - פרק כג

(ז) כִּי כְמוֹ שָׁעַר בְּנַפְשׁוֹ כֵּן הוּא אֱכֹל וּשְׁתֵה יֹאמַר לָךְ וְלִבּוֹ בַּל עִמָּךְ: מְטוּל דְּאֵיךְ תַּרְעָא רַמָּא הָכֵן הוּא רָם בְּנַפְשֵׁיהּ אֱכֵיל וְאִשְׁתֵּי אֲמַר לָךְ וְלִבֵּיהּ נָכְיל צְדָךְ:

רש"י **כי כמו שער בנפשו** . שער זה נקוד חציו פתח וחציו קמץ וטעמו למטה לכך הוא פעל ולא שם דבר שאם היה שם דבר היה קמץ וטעמו למעלה ככל שער שבמקרא

ופתרונו כאלו שפך האוכל הזה מרה בנפשו של רע העין כן הוא , שער מן לשון התאנים השערים המרי' (ירמיה כט) :

(ח) פִּתְּךָ אָכַלְתָּ תְקִיאֶנָּה וְשִׂחַתָּ דְּבָרֶיךָ הַנְּעִימִים: וְלַחְמָא דַאֲכַלְתָּא מְתִיבַת לֵיהּ וּמְחַבְּלַת מִלָּךְ דְּבַסִּימָן:

רש"י **פתך** . שאכלתו בביתו סוף שתקיאנה מפני הבושה : **ושחת דבריך הנעימים** . חנות שהחזקת ודברת לו דברים רכים הכל אבדת :

(ט) בְּאָזְנַי כְּסִיל אַל תְּדַבֵּר כִּי יָבוּז לְשֵׂכֶל מִלֶּיךָ: בְּאֻדְנַי דְּסַכְלָא לָא תְמַלֵּל מְטוּל דִּשְׁיֵט לְסִכּוּלָא דְמִלָּיךְ: (י) אַל תַּסֵּג גְּבוּל עוֹלָם וּבִשְׂדֵי יְתוֹמִים אַל תָּבֹא: לָא תְשָׁנֵי תְּחוּמָא דְמִן עָלְמָא וּבְחֶלְקָא דְיַתְמֵי לָא תֵעוֹל:

רש"י **ובשדי יתומים** . בלקט שכחה ופאה הראוי להם :

(יא) כִּי גֹאֲלָם חָזָק הוּא יָרִיב אֶת רִיבָם אִתָּךְ: מְטוּל דִּי פְּרוֹקְהוֹן תַּקִּיף וְהוּא נָדוֹן יַת דִּינְהוֹן עִמָּךְ: (יב) הָבִיאָה לַמּוּסָר לִבֶּךָ וְאָזְנְךָ לְאִמְרֵי דָעַת: אָעוּל לִבָּךְ לְמַרְדּוּתָא וְאָדָנָךְ לְמֵימְרֵי דִּידִיעָתָא:

משנה כלאים פרק ב

א. כָּל סְאָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רֹבַע מִמִּין אַחֵר, יְמַעֵט. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, יָבֹר. בֵּין מִמִּין אֶחָד בֵּין מִשְּׁנֵי מִינִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִמִּין אֶחָד. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, כָּל שֶׁהוּא כִלְאַיִם בַּסְּאָה מִצְטָרֵף לְרֹבַע:

ברטנורה (א) **כל סאה שיש בה רובע**. הקב דהיינו אחד מעשרים וארבע לסאה, שהסאה ששה קבין: **ימעט**. אותו מין אחר המעורב בו עד שיפחת מרובע ויתבטל בתוך הסאה, ומותר לזרוע, ולא מיתסר משום זורע כלאים: **יבור**. מכיון שהוזקק למעט יסיר הכל, משום דמחזי כמקיים כלאים מכיון שהתחיל לברור אם לא היה בורר את כולו. אבל תחילתו פחות מרובע שרי. ואין הלכה כר' יוסי: **בין ממין אחד**. בין שאותו רובע ממין אחד בין ממינין הרבה צריך למעט: **לא אמרו אלא ממין אחד**. דאין שני מינין מצטרפין לשיעור רובע: וחכמים אומרים כל שהוא כלאים בסאה. איכא בין חכמים לתנא קמא, כגון סאה שעורים שיש בה רובע שבולת שועל וכוסמין, לתנא קמא צריך למעט, לחכמים אין צריך למעט, דאין שבולת שועל מצטרף לכוסמין, כיון דלא הוי כלאים בסאה של שעורים והלכה כחכמים:

ב. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים. תְּבוּאָה בִתְבוּאָה וְקִטְנִית בְּקִטְנִית, תְּבוּאָה בְקִטְנִית וְקִטְנִית בִּתְבוּאָה. בֶּאֱמֶת אָמְרוּ, זֶרְעוֹנֵי גִנָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין, מִצְטָרְפִין אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע בְּנוֹפֶל לְבֵית סְאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, כְּשֵׁם שֶׁאָמְרוּ לְהַחְמִיר כָּךְ אָמְרוּ לְהָקֵל, הַפִּשְׁתָּן בַּתְּבוּאָה מִצְטָרֶפֶת אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע בְּנוֹפֶל לְבֵית סְאָה:

ברטנורה (ב) במה דברים אמורים תבואה בתבואה. תבואה במין תבואה, או בקטנית, הוא דאמרן ברובע לסאה ימעט, אבל זרעוני גינה שנתערבו בתבואה או בקטנית: **אחד מעשרים וארבע בנופל**. מהן לבית סאה חטין, כלומר, כשיעור הזרע שזורעים מהן למקום שזורעין בו סאה של חטין. ושיעור המקום שזורעים בו סאה של חטין הוא חמשים אמה על חמשים אמה, ואין זורעים בו מזרעוני גינה אלא קב וחצי, לפי שהן דקין, ובקב וחצי מהן יש בהן כדי לזרוע מקום שזורעים בו סאה של חטין, נמצא לפי חשבון זה, שאם נתערב בסאה אחת של תבואה, או של קטנית, או של זרעונים אחד מעשרים וארבעה של קב וחצי מזרעוני גינה, שהוא אחד משׁשה עשר בקב, חייב למעט, הלכך, אם נתערב בסאה תבואה כביצה וחצי זרעוני גינה שהוא אחד מעשרים וארבעה בקב וחצי קב, ימעט: **כשם שאמרו להחמיר**. דזרעונים דקים אוסרים בשיעור מועט באחד מעשרים וארבעה בנופל מהן לבית סאה, כך אמרו להקל דזרעונים גסים שצריך מהן הרבה לזרוע בבית סאה אינן אוסרין בסאה חטין אלא אחד מעשרים וארבעה בנופל מהן לבית סאה, כגון זרע פשתן שצריך שלש סאים לבית סאה חטין, אין צריך למעט עד שיתערב מהן שלשה רביעים בסאה, והיינו דקתני הפשתן בתבואה מצטרפת אחד מעשרים וארבעה בנופל מהן לבית סאה, וכיון דנופל מהן שלש סאין לבית סאה דהכי אמרינן בירושלמי, נמצא שאין צריך למעט עד שיתערב מהן שלשה רביעים של קב בסאה וכן הלכה:

ג. הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה חִטִּים וְנִמְלַךְ לְזָרְעָהּ שְׂעוֹרִים, יַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתַּתְלִיעַ, וְיוֹפֵף, וְאַחַר כָּךְ יִזְרַע. אִם צִמְחָה, לֹא יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחַר כָּךְ אוֹפֵף, אֶלָּא הוֹפֵף וְאַחַר כָּךְ זוֹרֵעַ. כַּמָּה יְהֵא חוֹרֵשׁ. כְּתַלְמֵי הָרְבִיעָה. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְשַׁיֵּר רֹבַע לְבֵית סְאָה:

ברטנורה (ג) **עד שתתליע**. ושיעורה הוי כשתשהה בארץ שלשה ימים בקרקע לחה, וביבשה צריך יותר: **ויופך**. יהפוך הקרקע במחרישה בשביל שלא יצמח הזרע: **כמה יהא חורש**. שלא תאמר שהוא צריך לחרוש תלמים תלמים קטנים סמוכים זה לזה, אלא כתלמי הרביעה, כתלמים שדרך בני אדם לחרוש אחר שתרד הרביעה, שחורשים תלמים גדולים: **כדי שלא ישייר רובע לבית סאה**. שלא ישאר בארץ מקום שאינו מהופך אלא פחות מעשרים וארבע בקרקע שהוא חורש דהיינו רובע קב לבית סאה, ואין הלכה כאבא שאול:

ד. זְרוּעָה וְנִמְלַךְ לְנָטְעָהּ, לֹא יֹאמַר אֶטַּע וְאַחַר כָּךְ אוֹפֵף, אֶלָּא הוֹפֵף וְאַחַר כָּךְ נוֹטֵעַ. נְטוּעָה וְנִמְלַךְ לְזָרְעָהּ, לֹא יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחַר כָּךְ אֲשָׁרֵשׁ, אֶלָּא מְשָׁרֵשׁ וְאַחַר כָּךְ זוֹרֵעַ. אִם רָצָה, גּוֹמֵם עַד פָּחוֹת מִטֶּפַח, זוֹרֵעַ, וְאַחַר כָּךְ מְשָׁרֵשׁ:

ברטנורה (ד) **זרועה ונמלך לנוטעה**. שהיתה זרועה תבואה ונמלך לנוטעה גפנים: **גומם**. לשון גוממו עם השופי דפרק גיד הנשה (צבי) כלומר, כורת הגפן סמוך לקרקע, שלא ישייר גבוה מן הקרקע טפח:

ה. הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה קַנְבּוֹס אוֹ לוֹף, לֹא יֵהֵא זוֹרֵעַ וּבָא עַל גַּבֵּיהֶם, שֶׁאֵינָן עוֹשִׂין אֶלָּא לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים. תְּבוּאָה שֶׁעָלוּ בָהֶן סְפִיחֵי אִסְטִיס, וְכֵן מָקוֹם הַגְּרָנוֹת שֶׁעָלוּ בָהֶן מִינִין הַרְבֵּה, וְכֵן תִּלְתָּן שֶׁהֶעֱלָה מִינֵי צְמָחִים, אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְנַכֵּשׁ. אִם נִכֵּשׁ אוֹ כִסַּח, אוֹמְרִים לוֹ, עֲקֹר אֶת הַכֹּל חוּץ מִמִּין אֶחָד:

ברטנורה (ה) **קנבוס או לוף**. שמינים הללו אין התלעה וחרישה מועלת בהן, לפי שמתקיימים בארץ שלש שנים ואינן מתליעין: **אסטיס**. צבעו דומה לתכלת וקורין לו בערבי ני"ל ובלע"ז אנדי"קו ורגילים שכורתים אותו וחוזר וצומח, ומה שצומח פעם שנייה נקרא ספיח. אי נמי מה שצומח מן הזרע הנופל בשעת קצירה קרוי ספיח: **מקום הגרנות**. שדשים בו תבואה וקטנית: **תלתן**. בערבי חולב"א ובלע"ז פינגרי"קו: **אין מחייבים אותו לנכש**. דבלאו הכי סופו לעקרם לפי שאיסטיס קשה לתבואה, והעשבים קשים לתלתן כשנזרע למאכל אדם, ומקום הגרנות נמי קשים לו הזרעים שמחלידים את הקרקע ומלקים אותה, ולא חזי תו למקום דישה: **ואם נכש או כסח**. דהשתא גלי דעתיה דניחא ליה באותם הנשארים שהרי עקר הכל חוץ מזה, אומרים לו עקור את הכל, מפני שהוא נראה כמקיים כלאים: **נכש**. שעקר הצמחים בידיו עם השורש: **כסח**. שחתך העלים, והשורש נשאר בארץ, תרגום לא תזמור, לא תכסח:

ו. הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שָׂדֵהוּ מֶשֶׁר מֶשֶׁר מִכָּל מִין, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, שְׁלֹשָׁה תְלָמִים שֶׁל פָּתִיתַ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, מְלֹא הָעֹל הַשָּׁרוֹנִי. וּקְרוֹבִין דִּבְרֵי אֵלּוּ לִהְיוֹת כְּדִבְרֵי אֵלּוּ:

ברטנורה (ו) **משר משר**. ערוגות ערוגות וכל ערוגה ממין אחד לבדו: **שלשה תלמים של פתיח**. כלומר, מניח בין משר למשר ריוח שלשה תלמים של מחרישה, מלשון יפתח וישדד אדמתו (ישעיה כח), ובירושלמי מפרש שהם שתי אמות רוחב על שתי אמות אורך, ואחר כך מיצר והולך אם ירצה עד שלא ישאר ביניהן בסוף המיצר אלא כל שהוא, שהרי בכך הן נראים שלא נזרעו בערבוביא: **העול השרוני**. כמלוא רוחב העול שחורשים בו בשרון, דהיינו בבקעה, שהוא רחב מן העול שחורשים בו בהר: **וקרובים דברי אלו וכו'**. ששיעור שלשה תלמים של פתיח, קרוב להיות שוה למלוא העול השרוני:

ז. הָיָה רֹאשׁ תּוֹר חִטִּים נִכְנָס בְּתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרִים, מֻתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּסוֹף שָׂדֵהוּ. שֶׁלּוֹ חִטִּים וְשֶׁל חֲבֵרוֹ מִין אַחֵר, מֻתָּר לִסְמֹךְ לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין. שֶׁלּוֹ חִטִּים וְשֶׁל חֲבֵרוֹ חִטִּים,

מֻתָּר לְסָמֹךְ לוֹ תֻּלֶם שֶׁל פִּשְׁתָּן, וְלֹא תֻּלֶם שֶׁל מִין אַחֵר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֶחָד זֶרַע פִּשְׁתָּן וְאֶחָד כָּל הַמִּינִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אַף בְּאֶמְצַע שֶׁדֵּהוּ מֻתָּר לִבְדֹּק בְּתֻלֶם שֶׁל פִּשְׁתָּן:

ברטנורה (ז) **תור**. הוא שם תכשיט של אשה שצורתו משולשת, כלומר, בעל שלש זויות, לשון תורי זהב נעשה לך (שיר השירים א), ועל שמו קורין קרן זוית המחודדת ראש תור, ואם קרן זוית של שדה שהיא זרועה חטים נכנסה בתוך שדה של שעורים מותר, מפני שהוא נראה כסוף שדהו וניכר שלא נזרעו בערבוביא: **מותר לסמוך לו מאותו המין**. מותר לסמוך אצל שדה חטין שלו מאותו המין של שדה חבירו, ואין נראה ככלאים בשדהו, משום דנראה כסוף שדה חבירו: **מותר לסמוך לו תלם של פשתן**. שהרואה יודע שלא זרעוהו שם אלא כדי לבדוק שדהו אם טובה לזרוע בה פשתן אם לאו, לפי שאין אדם עשוי לזרוע תלם אחד של פשתן שאין לו בו שום תועלת, אבל של מין אחר דאדם עשוי לזרוע ממנו תלם אחד בלבד, אפילו לא זרעו אלא לבדוק שדהו אסור, שהרואה אומר לצרכו זרעו כדי ליהנות בו: **אחד זרע פשתן ואחד כל המינין**. אסור לסמוך תלם אחד שהרואה אינו יודע דלבדוק שדהו הוא עושה: **מותר לבדוק בתלם של פשתן**. שהכל יודעים שאין מתכוין לקיים הפשתן אלא לבדוק שדהו אם היא יפה לפשתן. והלכה כתנא קמא:

ח. אֵין סוֹמְכִין לִשְׁדֵּה תְבוּאָה חַרְדָּל וְחָרִיעַ, אֲבָל סוֹמְכִין לִשְׁדֵּה יְרָקוֹת חַרְדָּל וְחָרִיעַ. וְסוֹמֵךְ לַבּוּר, וְלַנִּיר, וְלַגֶּפֶה, וְלַדֶּרֶךְ, וְלַגָּדֵר שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְלֶחָרִיץ שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, וְלְאִילָן שֶׁהוּא מֵסֵּךְ עַל הָאָרֶץ, וְלַסֶּלַע שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה:

ברטנורה (ח) **חריע**. כרכום יערי, וקורין לו בערבי אלקורטו"ס, ושני מינים הללו דהיינו חרדל וחריע, הן מזיקין לתבואה, ואם לא שבעל השדה זרעם ורוצה בקיומם לא היה מניח לאדם אחר, שיזרע אחד משני אלו המינים סמוך לתבואה שלו, הלכך נראה כמקיים כלאים בשדה: **אבל סומכים לשדה ירקות**. שאינן מזיקין לירקות. והרואה אומר של אדם אחר הם, ובעל הירקות אינו מקפיד עליהן אם הן סמוכים לירקות שלו, לפי שאינן מזיקין להן: **וסומך לבור**. אם יש בתוך שדה של תבואה מקום בור שאינו חרוש וזרוע בית רובע או יותר. סומך שם זרע אחר, וכן סומך אצל ניר, והוא מקום חרוש: **ולגפה**. גדר אבנים סדורות כעין חומה בלא טיט: **ולדרך**. אם דרך היחיד מפסקת בין שתי שדות מותר לזרוע מין אחד בזו ומין אחר בזו: **מיסך על הארץ**. שאין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים, אם יש תחתיו זרע מותר לסמוך מבחוץ זרע אחר, דכגדר דמי: **ולסלע**. לא אצטריך למתנייה דאין לך מחיצה גדולה מזו, אלא לאשמועינן דאפילו סלע בעינן ארבעה רוחב, דבפחות מכאן אין שמה מחיצה להפסיק:

ט. הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ קָרַחַת קָרַחַת מִכָּל מִין, עוֹשֶׂה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע קָרָחוֹת לְבֵית סְאָה, מִקָּרַחַת לְבֵית רֹבַע, וְזוֹרֵעַ בְּתוֹכָהּ כָּל מִין שֶׁיִּרְצֶה. הָיְתָה קָרַחַת אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם, זוֹרֵעַ חַרְדָּל שָׁלֹשׁ, לֹא יִזְרַע חַרְדָּל, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִרְאֵית כִּשְׂדֵה חַרְדָּל, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, תֵּשַׁע קָרָחוֹת מֵתְּרוֹת, עֶשֶׂר אֲסוּרוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, אֲפִלּוּ כָל שְׂדֵהוּ בֵּית כּוֹר, לֹא יַעֲשֶׂה בְתוֹכָהּ חוּץ מִקָּרַחַת אֶחָת:

ברטנורה (ט) **קרחת**. מקום פנוי שאינו זרוע כשהוא מרובע קרוי קרחת, כמו בקרחתו, דהיינו שנמרט השער והמקום חלק: **עשרים וארבע קרחות לבית סאה**. ובכל קרחה זורע מין אחד, ובית סאה שהוא חמשים אמה על חמשים אמה וכשאתה עושה בו עשרים וארבע קרחות נמצאת כל קרחה עשר אמות ושני טפחים ומחצה אורך על עשר אמות רוחב, כיצד אם תעשה מחמשים על חמשים עשרים וחמש קרחות תהיה כל קרחה עשר על עשר קח אחת מהן כדי שישארו עשרים וארבע קרחות ותחלקנה לעשרים וארבע רצועות נמצאת כל רצועה שני טפחים ומחצה רוחב על אורך עשר, שכל אמה היא בת ששה טפחים, הרי ששים טפחים לעשר אמות, תן כל רצועה מאלו לראש כל קרחה נמצאת כל קרחה, עשר אמות ושני טפחים ומחצה אורך, על עשר אמות רוחב: **מקרחת לבית רובע**. שהרי יש בסאה עשרים וארבע רביעיות של קב תן אותם לעשרים וארבע קרחות הרי לכל קרחה בית רובע: **כל מין שירצה**. ולא מצריך ר' מאיר הרחקה כלל דכיון דמרובעות הן נראות מופרשות ומובדלות זו מזו: **היתה**. בתוך שדה תבואה קרחת אחת של בית רובע או שתי קרחות: **זורעם חרדל**. דאינו נראה כשדה חרדל בתוך שדה תבואה אבל שלש קרחות נראות כשדה חרדל בתוך שדה תבואה לפי שאין רגילות לזרוע מן החרדל שדה גדולה ושאר מינים אפילו שלש קרחות אינן נראין כשדה, כיון שרגילין לזרוע מהן הרבה ביחד: וחכמים אומרים תשע קרחות מותרות. אריסא קמהדר, דקאמר ר' מאיר דזורע כל עשרים וארבע קרחות מכל מין שירצה, וחכמים אוסרים לסמוך מין אצל מין אחר, אלא עושה לבית סאה עשרים וחמש קרחות דהיינו חמש שורות, וכל שורה מחמש קרחות, וזורע קרחה ראשונה של שורה ראשונה ומניח שניה שאצלה בורה, וזורע שלישית ומניח רביעית בורה, וזורע חמישית, ומניח שורה שניה כולה בורה, וזורע משורה שלישית קרחה ראשונה ושלישית וחמישית, ומניח שורה רביעית כולה בורה וזורע משורה חמישית קרחה ראשונה ושלישית וחמישית הרי תשע קרחות זרועות לבית סאה: **עשר אסורות**. שצריך שיהא מפסיק בין כל קרחת וקרחת כשיעור קרחת דהיינו בית רובע בקירוב, והלכה כחכמים: **בית כור**. שלשים סאים, וטעמא דרבי אליעזר בן יעקב לא אתפרש:

י. כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ בֵּית רֹבַע, עוֹלֶה בְּמִדַּת בֵּית רֹבַע. אֶכִילַת הַגֶּפֶן וְהַקֶּבֶר וְהַסֶּלַע, עוֹלִין בְּמִדַּת בֵּית רֹבַע. תְּבוּאָה בִּתְבוּאָה, בֵּית רֹבַע. יָרָק בְּיָרָק, שִׁשָּׁה טְפָחִים. תְּבוּאָה בְּיָרָק, יָרָק בִּתְבוּאָה, בֵּית רֹבַע. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יָרָק בִּתְבוּאָה, שִׁשָּׁה טְפָחִים:

ברטנורה (י) **כל שהוא בתוך בית רובע**. כגון נקעים מלאים מים אף על פי שאינם ראויים לזריעה עולים למדת בית רובע, ליחשב הרחק בין מין ומין: **אכילת הגפן**. מה שהגפן תופסת ואוכלת סביבותיה דהיינו כדי עבודתה, עולה למדת בית רובע להשלים עשר אמות ושני טפחים ומחצה אורך על עשר אמות רוחב, דאמרינן לעיל שהוא שיעור בית רובע שצריך להפסיק בין מין למין, וכן הקבר נמי עולה, וכן הסלע, ובסלע שאינו גבוה עשרה מיירי, דאי גבוה עשרה הוי מחיצה ומפסיק בפני עצמו: **תבואה בתבואה בית רובע**. היתה שדהו זרועה חטין ורוצה לזרוע בה שעורים צריך להרחיק בית רובע, ובלבד שלא יהיו חטין מקיפים את השעורים מארבע רוחות דהתם לא מהניא הרחקה עד שיהא פתוח מרוח אחת: **ירק בתבואה בית רובע**. ודוקא במרובע הוא דבעינן הכי, אבל אם רצה לעשות שורה של ירק בתוך שדה של תבואה עושה אורך שורה של עשר אמות ומחצה על רוחב ששה טפחים, שהחמירו במרובע טפי מבשורה, והכי אמרינן בירושלמי: רבי אליעזר אומר ירק בתבואה ששה טפחים. דסבר לא מחמרינן במרובע טפי מבשורה, ואין הלכה כרבי אליעזר:

יא. תְּבוּאָה נוֹטָה עַל גַּבֵּי תְבוּאָה, וְיָרָק עַל גַּבֵּי יָרָק, תְּבוּאָה עַל גַּבֵּי יָרָק, יָרָק עַל גַּבֵּי תְּבוּאָה, הַכֹּל מָתָר, חוּץ מִדַּלַּעַת יְוָנִית. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַף הַקִּשּׁוּת וּפוֹל הַמִּצְרִי, וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶן מִדְּבָרַי:

ברטנורה (יא) **תבואה נוטה על גבי תבואה**. כגון שנזרעו כהלכתן, אלא שהשבולים מתוך גדלן נכפפים ושוכבים זה על זה וכן כולן: **חוץ מדלעת יונית**. שעלין שלה ארוכים ומתפשטים ביותר, וכשהן נוטין על גבי תבואה או ירק, הן מסתבכין ומתקשרין יותר מכל שאר מינין ומיחזו כלאים: **ופול המצרי**. פשוט"י בלע"ז: **ורואה אני את דבריהן מדברי**. שאין בהם מסבכין ומסתבכין כדלעת יונית. וכן הלכה שהכל מותר חוץ מדלעת יונית:

גמרא ברכות דף כ"ד ע"א

אָמַר רַבִּי יִצְחָק טָפַח בָּאִשָּׁה עֶרְוָה. לְמַאי, אִילֵימָא לְאִסְתַּכּוֹלֵי בָּהּ, וְהָא אָמַר רַב שֵׁשַׁת, לָמָּה מָנָה הַכָּתוּב תַּכְשִׁיטִין שֶׁבַּחוּץ עִם תַּכְשִׁיטִין שֶׁבִּפְנִים, לוֹמַר לְךָ, כָּל הַמִּסְתַּכֵּל בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁל אִשָּׁה כְּאִלּוּ מִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם הַתּוֹרֵף, אֶלָּא בְּאִשְׁתּוֹ וְלִקְרִירַת שְׁמַע. אָמַר רַב חִסְדָּא, שׁוֹק בָּאִשָּׁה עֶרְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' מ"ז) גַּלִּי שׁוֹק עִבְרִי נָהָרוֹת, וּכְתִיב (שם) תִּגָּל עֶרְוָתֵךְ וְגַם

תֵּרָאֶה חֶרְפָּתֵךְ. אָמַר שְׁמוּאֵל, קוֹל בְּאִשָּׁה עֶרְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שה"ש ב') כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאַיִךְ נָאוֶה. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, שֵׂעָר בָּאִשָּׁה עֶרְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) שַׂעֲרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים. אָמַר רַב חֲנִינָא, אֲנִי רָאִיתִי אֶת רִבִּי שֶׁתָּלָה תְּפִלָּיו. מְתִיבִי, הַתּוֹלֶה תְּפִלָּיו יִתְלוּ לוֹ חַיָּיו. דּוֹרְשֵׁי חֲמוּרוֹת אָמְרוּ (דברים כ"ה) וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלוּאִים לְךָ מִנֶּגֶד, זֶה הַתּוֹלֶה תְּפִלָּיו, לָא קַשְׁיָא הָא בָּרְצוּעָה הָא בַּקְּצִיצָה. וְאִי בָּעֵית אֵימָא, לָא שְׁנָא רְצוּעָה וְלָא שְׁנָא קְצִיצָה אָסוּר, וְכִי תָּלָה רִבִּי בְּכִסְתָּא תָּלָה. אִי הָכִי מַאי לְמֵימְרָא, מַהוּ דְּתֵימָא תִּבְעֵי הַנָּחָה כְּסֵפֶר תּוֹרָה, קָא מַשְׁמַע לָן. וְאָמַר רִבִּי חֲנִינָא אֲנִי רָאִיתִי אֶת רִבִּי שֶׁגִּיהֵק וּפִיהֵק וְנִתְעַטֵּשׁ וְרָק וּמִמַּשְׁמֵשׁ בְּבִגְדּוֹ, אֲבָל לֹא הָיָה מִתְעַטֵּף, וּכְשֶׁהוּא מְפַהֵק הָיָה מַנִּיחַ יָדוֹ עַל סַנְטָרוֹ. מְתִיבִי, הַמַּשְׁמִיעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ הֲרֵי זֶה מְקֻטְנֵי אֲמָנָה. הַמַּגְבִּיהַּ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ הֲרֵי זֶה מִנְּבִיאֵי הַשֶּׁקֶר. מְגַהֵק וּמְפַהֵק הֲרֵי זֶה מְגַסֵּי הָרוּחַ. הַמִּתְעַטֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ סִימָן רַע לוֹ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים נִיכַּר שֶׁהוּא מְכוּעָר. הָרָק בִּתְפִלָּתוֹ כְּאִלּוּ רָק בִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ. בִּשְׁלָמָא מְגַהֵק וּמְפַהֵק לֹא קַשְׁיָא, כָּאן לְאוֹנְסוֹ כַּאן לְרָצוֹנוֹ, אֶלָּא מִתְעַטֵּשׁ אַמִּתְעַטֵּשׁ קַשְׁיָא, מִתְעַטֵּשׁ אַמִּתְעַטֵּשׁ נַמִּי לֹא קַשְׁיָא, כָּאן מִלְּמַעְלָה כָּאן מִלְּמַטָּה, דְּאָמַר רִבִּי זֵירָא, הָא מִלְּתָא אִבַּעְיָא לִי בֵּי רַב הַמְנוּנָא, וּתְקִילָא לִי כִּי כּוּלֵי תַּלְמוּדַאי, הַמִּתְעַטֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ סִימָן יָפֶה לוֹ, כְּשֵׁם שֶׁעוֹשִׁין לוֹ נַחַת רוּחַ מִלְּמַטָּה, כַּךְ עוֹשִׁין לוֹ נַחַת רוּחַ מִלְּמַעְלָה:

רש"י **לאיסתכולי בה**. אם אשת איש היא: **תכשיטין שבפני**'. כומז דפוס של בית הרחם עם תכשיטין שבחוץ אצעדה וצמיד והן הביאו אותו על כפרת הרהור עבירה שנסתכלו בבנות מדין: **לאשתו ולק"ש**. טפח מגולה בה לא יקרא ק"ש כנגדה: **שוק**. באשת איש ערוה להסתכל וכן באשתו לק"ש: **גלי שוק**. וכתיב בתריה תגל ערותך: **קולך ערב**. מדמשבח לה קרא בגויה ש"מ תאוה היא: **זה התולה תפיליו**. ביתד יתלו חייו שהתורה חייו של אדם ורמז לך הכא שיתלו חייו: **ברצועה**. והקציצה למטה גנאי הוא להם אבל תולה הוא אותם בקציצה ותהא הקציצה מונחת על היתד ורצועה למטה: **בכיסתא תלה**. בתוך תיקן היו ותלה התיק: **שגיהק**. פעמים שאדם מוציא מגופו לפיו נפיחה מתוך שובעו וריחו כריח המאכל שאכל: **פיהק**. באלייי"ר בלע"ז. חיך מלקוחיו פותח להוציא רוח מהפה מלא כאדם שרוצה לישן או שעמד משינה: **ורק**. ע"ג קרקע: **וממשמש בבגדו**. להעביר הכנה העוקצתו: **אבל לא היה מתעטף**. אם נפלה טליתו כשהוא מתפלל לא היה נוטלה ומתעטף שלא להפסיק: **על סנטרו**. שלא תראה פתיחת פיו: **הרי זה וכו'**. כאלו אין הקב"ה שומע תפילת לחש ומגביה הרבה: **ה"ז מנביאי השקר**. דכתיב ויקראו בקול גדול: **המגהק והמפהק ה"ז מגסי הרוח**. וי"א ניכר שהוא מכוער גרסי': **אלא וכו'**. קשיא דאין עיטוש אלא לאונסו: **למטה**. מפיח בקול: **ותקילא לי וכו'**. שקולה עלי וחביבה לפי

שהיה רגיל להתעטש: **כשם וכו'**. שהעטוש נחת רוח לאדם: **כך עושים וכו'**. מן השמים למלאות שאלתו:

זוהר שמיני דף ל"ה ע"ב

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְגוֹמֵר רִבִּי יִצְחָק פְּתַח (איוב ל"ח) בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. זַכָּאִין אינון יִשְׂרָאֵל דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהִיב לוֹן אוֹרַיְיתָא קַדִּישָׁא חֶדְוָותָא דְכֹלָּא חֶדְוָותָא דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאַטְיְילוּתָא דִילֵיהּ דִּכְתִיב (משלי ח') וְאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם וְאוֹרַיְיתָא כֻּלָּא חַד שְׁמָא קַדִּישָׁא אִיהִי דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבְאוֹרַיְיתָא אִתְבְּרֵי עָלְמָא דִכְתִיב (שם) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אוּמָן. וּבְאוֹרַיְיתָא אִתְבְּרֵי בַּר נַשׁ הֲדָא הוּא דִכְתִיב (בראשית א') וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם. אָמַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאוֹרַיְיתָא בָּעֵינָא לְמִבְרֵי אָדָם אָמְרָה קָמֵיהּ הָאי בַּר נַשׁ זַמִּין לְמֵחֱטֵי וּלְאַרְגָּזָא קָמָךְ אִי לָא תַּאֲרִיךְ רוּגְזָךְ עֲלֵיהּ הֵיךְ יְקוּם בְּעָלְמָא אָמַר לָהּ אֲנָא וְאַתְּ נוֹקִים לֵיהּ בְּעָלְמָא דְּהָא לָאו לְמַגָּנָא אִתְקְרֵינָא אֶרֶךְ אַפַּיִם. (ס"א דְּהָא כָּל זְמָנָא דְיִשְׂתַּדְּלוּן בְּאוֹרַיְיתָא מִתְקַיְימֵי בְעָלְמָא) רִבִּי חִיָּיא אָמַר תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה אוּקְמוּהוּ לֵיהּ לְבַר נַשׁ בְּעָלְמָא הֲדָא הוּא דִכְתִיב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ רִבִּי יוֹסֵי אָמַר מֵהָכָא (קהלת ב') אֵת אֲשֶׁר כְּבָר עֲשׂוּהוּ עֲשׂוּהוּ וַדַּאי. וְדָא הוּא צֶלֶם וּדְמוּת. צֶלֶם בִּדְכוּרָא דְמוּת בְּנוּקְבָא וְעַל דָּא שֵׁירוּתָא דְאוֹרַיְיתָא ב' וְאוּקְמוּהָ. רִבִּי יִצְחָק אָמַר מִפְּנֵי מַה ב' פְּתִיחָה וּסְתִימָא. אֶלָּא בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נַשׁ אָתֵי לְאִתְחַבְּרָא בְּאוֹרַיְיתָא הֲרֵי הִיא פְּתִיחָה לְקַבָּלָא לֵיהּ וּלְאִשְׁתַּתְּפָא בַּהֲדֵיהּ. וּבְשַׁעְתָּא דְּבַר נַשׁ סָתִים עֵינוֹי מִינָהּ וְיַהֲדְּ לְאָרְחָא אַחֲרָא הֲרֵי הִיא סְתִימָא מִסְטָרָא אַחֲרָא כְּמָה דְאַתְּ אָמַר אִם יוֹם תַּעְזְבֵנִי יוֹמַיִם אֶעֱזָבֵךְ וְלָא יִשְׁכַּח פְּתְחָא עַד דְּיֵיתוּב לְאִתְחַבְּרָא בָּהּ בְּאוֹרַיְיתָא אַנְפִּין בְּאַנְפִּין וְלָא יִתְנַשֵּׁי מִינָהּ. וְעַל דָּא אוֹרַיְיתָא פַּתְחָא קַמֵּי בְנֵי נָשָׁא וְאַכְרְזָא וְקָרֵי לְהוֹן (משלי ח') אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְגוֹמֵר וּכְתִיב (שם א') בְּרֹאשׁ הוֹמִיּוֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמָרֶיהָ תֹאמֵר. רִבִּי יְהוּדָה אָמַר תֵּרִין תְּרִין גַּגִּין וְחַד דְּאָחִיד לוֹן מְאי קָא מַיְירִי. אֶלָּא חַד לִשְׁמַיָּא וְחַד לְאַרְעָא וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָחִיד וְקָבִיל לוֹן. רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר תְּלַת נְהוֹרִין (ס"א צְדָדִין אִלֵּין) אינון עִלָּאִין קַדִּישִׁין דַּאֲחִידָן כַּחֲדָא וְאינון כְּלָלָא דְאוֹרַיְיתָא וְאִלֵּין פַּתְחִין פְּתְחָא לְכֹלָּא. פַּתְחִין פְּתְחָא לְמֵהֵימְנוּתָא וְאִלֵּין בֵּיתָא דְכֹלָּא. וְעַל דָּא בַּיִת אִקְרוּ דְאִלֵּין אינון בֵּיתָא וּבְגִין כָּךְ מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא ב' דְּהָא הִיא אוֹרַיְיתָא הֲוֵי וְאַסְוָותָא דְעָלְמָא וּבְגִין כָּךְ מָאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא כְּאִילּוּ אִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא וְהָא אִתְמַר דְּאוֹרַיְיתָא כֻּלָּא חַד שְׁמָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה אִיהִי וּבְגִין דְּאִיהִי שְׁמָא קַדִּישָׁא פַּתְחָא בְּבֵי"ת דְּאִיהִי כְּלָלָא דִשְׁמָא קַדִּישָׁא בְּתַלַת קִשְׁרֵי מְהֵימְנוּתָא. תָּא חֲזֵי כָּל אינון דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְאוֹרַיְיתָא מִתְדַּבְּקִין בֵּיהּ בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמִתְעַטְּרֵי בְּעִטְרֵי דְאוֹרַיְיתָא וְאִתְרְחִימוּ לְעֵילָּא וְתַתָּא וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ

הוּא אוֹשִׁיט לוֹן יְמִינֵיהּ (ס"א וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַרְשִׁים לוֹן) כָּל שֶׁכֵּן אִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא נַמֵּי בְּלֵילְיָא וְהָא אוּקְמוּהָ דְּאִינּוּן מִשְׁתַּתְּפֵי בִּשְׁכִינְתָּא (נ"א בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל) וְאִתְחַבָּרוּ כַּחֲדָא. וְכַד אָתֵי צַפְרָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְעַטֵּר לְהוּ בְּחַד חוּטָא דְּחֶסֶד לְאִשְׁתְּמוֹדָעָא בֵּין עִלָּאִין וְתַתָּאִין. וְכָל אִינּוּן כּוֹכְבֵי צַפְרָא בְּשַׁעְתָּא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְכָל אִינּוּן דְּלֵלְיָא בְּאוֹרַיְיתָא אָתָאן לְאִתְחֲזָאָה קָמֵי מַלְכָּא כֻּלְּהוּ מְזַמְּרֵי כַּחֲדָא הֲדָא הוּא דִּכְתִיב בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹּקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים מָאי וַיָּרִיעוּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה כד) רוֹעָה הִתְרוֹעֲעָה הָאָרֶץ דְּאִינּוּן דִּינִין מִתְתַּבְּרִין וְאִתְבָּרוּ כֻּלְּהוּ מִקְּמֵי בֹּקֶר כַּד אַתְעַר בֹּקֶר בְּעָלְמָא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וְעַל דָּא וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים:

תרגום הזוהר וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְגוֹ': רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹּקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹקִים. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא שִׂמְחַת הַכֹּל, שִׂמְחַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמָקוֹם טִיּוּל שֶׁלּוֹ. שֶׁכָּתוּב, וַאֲהִיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. וְכָל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם אֶחָד קָדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבַתּוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם. שֶׁכָּתוּב, וַאֲהִיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן, אַל תִּקְרֵי אָמוֹן, אֶלָּא אוֹמָן, שֶׁהָיְתָה כְּלִי אוּמָנוּת שֶׁלּוֹ לִבְרִיאַת הָעוֹלָם. וּבַתּוֹרָה נִבְרָא הָאָדָם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם. שֶׁכָּתוּב לְשׁוֹן רַבִּים אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶל הַתּוֹרָה, רוֹצָה אֲנִי לִבְרֹא אָדָם. אָמְרָה לְפָנָיו, אָדָם הַזֶּה עָתִיד לַחֲטוֹא וּלְהַרְגִּיז אוֹתְךָ. אִם לֹא תַּאֲרִיךְ אַפְּךָ עָלָיו, אֵיךְ יִתְקַיְּים בָּעוֹלָם. אָמַר לָהּ, אֲנִי וְאַתְּ נַעֲמִיד אוֹתוֹ בָּעוֹלָם. כִּי לֹא לְחִנָּם אֲנִי נִקְרָא אֶרֶךְ אַפַּיִם. רַבִּי חִיָּא אָמַר, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הֶעֱמִידוּ אֶת הָאָדָם בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, שֶׁכָּתוּב, לְשׁוֹן רַבִּים. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, זֶה נִשְׁמַע מִכָּאן, אֵת אֲשֶׁר כְּבָר עָשׂוּהוּ. עָשׂוּהוּ וַדַּאי, דְּהַיְנוּ לְשׁוֹן רַבִּים, וְזֶה הוּא צֶלֶם וּדְמוּת צֶלֶם בְּדָכָר, דְּמוּת בְּנוּקְבָא, וְעַל כֵּן הַתְחָלַת הַתּוֹרָה הִיא ב', וְהֶעֱמִידוּהָ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מִפְּנֵי מָה הַב' פְּתוּחָה מִצַּד אֶחָד וּסְתוּמָה מִצַּד אֶחָד. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם בָּא לְהִתְחַבֵּר בַּתּוֹרָה, הֲרֵי הִיא פְּתוּחָה לְקַבְּלוֹ וּלְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁאָדָם סוֹגֵר אֶת עֵינָיו מִמֶּנָּהּ, וְהוֹלֵךְ לְדֶרֶךְ אַחֵר, הֲרֵי הִיא סְתוּמָה מִצַּד הָאַחֵר, כְּמוֹ הַב', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, אִם יוֹם תַּעֲזְבֵנִי יוֹמַיִם אֶעֱזָבְךָ וְלֹא יִמְצָא פֶּתַח עַד שֶׁיָּשׁוּב וְיִתְחַבֵּר בַּתּוֹרָה פָּנִים בְּפָנִים, וְלֹא יָמוּשׁ מִמֶּנָּהּ. וְעַל כֵּן הַתּוֹרָה פּוֹתַחַת לִקְרֹא בְּנֵי אָדָם וּמַכְרֶזֶת וְקוֹרֵאת אוֹתָם, אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְגוֹ'. וְכָתוּב, בְּרֹאשׁ הוֹמִיּוֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמֶרֶיהָ תֹּאמַר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, ב' הִיא צוֹרֶת שְׁנֵי גַּגּוֹת, וְקוֹ אֶחָד הַמְּחַבְּרָם. מַה זֹּאת אוֹמֶרֶת. אֶלָּא גַּג אֶחָד לְמַעְלָה לַשָּׁמַיִם, גַּג אֶחָד לְמַטָּה לָאָרֶץ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָחוּז בָּהֶם וּמְקַבֵּל אוֹתָם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שָׁלֹשׁ אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים הֵם, דְּהַיְנוּ שָׁלֹשׁ קַוִּין, הָאֲחוּזִים יַחַד, וְהֵם כְּלָל הַתּוֹרָה, וְהֵם פּוֹתְחִים פְּתָחִים לַכֹּל, פּוֹתְחִים פְּתָחִים וּמַשְׁפִּיעִים

אֶל הָאֱמוּנָה, וְהֵם בַּיִת לַכֹּל. וְעַל כֵּן נִקְרָאִים בַּיִת, כִּי אֵלּוּ שָׁלֹשׁ קְוִין שֶׁבַּב', הֵם בַּיִת. וּמְשׁוּם זֶה הַתָּחָלַת הַתּוֹרָה הִיא ב', כִּי הִיא הַתּוֹרָה, וְהִיא רְפוּאַת הָעוֹלָם. וּמְשׁוּם זֶה, מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, כְּאִלּוּ עוֹסֵק בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְהִנֵּה לָמַדְנוּ, שֶׁהַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, הִיא שֵׁם קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן אֶחָד, וּמְשׁוּם שֶׁהִיא שֵׁם קָדוֹשׁ, הִיא מַתְחִילָה בְּב', שֶׁהִיא כְּלָל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ קְשָׁרִים הַמַּשְׁפִּיעִים עַל הָאֱמוּנָה. בֹּא וּרְאֵה, כָּל אֵלּוּ הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, מִתְדַּבְּקִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְעַטְּרִים בַּעֲטָרוֹת הַתּוֹרָה, וַאֲהוּבִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשִׁיט לָהֶם יְמִינוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה גַּם בַּלַּיְלָה, שֶׁהֵעֱמִידוּ, שֶׁהֵם מִשְׁתַּתְּפִים בַּשְּׁכִינָה וּמִתְחַבְּרִים יַחַד. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַטֵּר אוֹתָם בְּחוּט אֶחָד שֶׁל חֶסֶד, שֶׁיִּהְיוּ נוֹדָעִים בֵּין הָעֶלְיוֹנִים וּבֵין הַתַּחְתּוֹנִים. וְכָל אֵלּוּ כּוֹכְבֵי בֹּקֶר, בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְכָל אֵלּוּ הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בָּאִים לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, כֻּלָּם מְזַמְּרִים בְּיַחַד. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹּקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹקִים. מַהוּ וַיָּרִיעוּ. הוּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, רוֹעָה הִתְרוֹעֲעָה הָאָרֶץ. דְּהַיְנוּ לְשׁוֹן שְׁבִירָה, כִּי אֵלּוּ הַדִּינִים, הַנִּקְרָאִים בְּנֵי אֱלֹקִים, נִשְׁבָּרִים, וְכֻלָּם נִשְׁבָּרִים לִפְנֵי הַבֹּקֶר, בָּעֵת שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. וְעַל כֵּן וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹקִים.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ב

א. בִּירוּצֵי הַמִּדּוֹת שֶׁל סוֹלֶת חוֹל שֶׁאֵין גַּב הָעִשָּׂרוֹן קָדֵשׁ. וּבִירוּצֵי הַיַּיִן וְהַשֶּׁמֶן קוֹדֶשׁ לִפְנֵי שֶׁהוּא יוֹרֵד עַל גַּב הַכְּלִי. וּכְלֵי הַלֵּחַ נִמְשָׁחוּ מִבִּפְנִים וּמִבַּחוּץ וְלָמָּה יִתְקַדְּשׁוּ הַבִּירוּצִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין כַּוָּנַת הַמּוֹדֵד אֶלָּא לְמַה שֶּׁבַּכְּלִי בִּלְבָד כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מוֹצִיאִין מִכְּלִי שָׁרֵת לְחוֹל: **ב**. מַה הָיוּ עוֹשִׂין בְּבִירוּצִין אִם יֵשׁ שָׁם זָבַח אַחֵר יִקָּרְבוּ עִמּוֹ וְאִם לָאו יִפָּסְלוּ בְלִינָה. וְאִם לָאוּ מַקִּיצִין בָּהֶם הַמִּזְבֵּחַ: **ג**. כֵּיצַד לוֹקְחִין בָּהֶם עוֹלוֹת הַבָּשָׂר לַשֵּׁם וְהָעוֹרוֹת לַכֹּהֲנִים:

מוסר

משערי קדושה ח"ב שער ז'

מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה כְּבָר נִתְבָּאַר בְּשַׁעַר ה' בְּעִנְיַן הָרְמִיָּה עַיֵּן שָׁם. גַּם יָדַעְתָּ כִּי תְּחִלַּת דִּינוֹ שֶׁל אָדָם אַחַר שֶׁנִּפְטַר הוּא נְשָׁאתָ וְנָתַתָּ בֶּאֱמוּנָה. צְדָקָה נִתְבָּאֵר בִּישַׁעְיָה (נח) הֲלֹא פָרוֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ וְגוֹמֵר אָז תִּקְרָא וַה' יַעֲנֶה תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר הִנֵּנִי וּכְתִיב (דברים טו) כִּי בְגַלַּל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹמֵר וּכְתִיב (משלי כא) מַתָּן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה אָף וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת וּכְתִיב (תהלים קיב) וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד וְאֵין עֲבֵירָה מְכַבָּה אוֹתָהּ כִּשְׁאַר מִצְוֹת וְגוֹרֶמֶת חַיִּים לְאָדָם כְּמַעֲשֶׂה דְּבִנְיָמִין הַצַּדִּיק הַנִּזְכָּר לְרִבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. כְּבוֹד שַׁבָּת נוֹדַע כִּי שַׁבָּת שְׁקוּלָה כְּכָל הַתּוֹרָה וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּשַׁעַר הַזֶּה בִּתְחִלָּתוֹ בְּעִנְיַן שַׁבָּת עַיֵּן שָׁם. וּכְתִיב (ישעי' נח) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת וְגוֹמֵר וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עוֹנֶג וְגוֹמֵר וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אֶרֶץ

וְהָאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ וְגוֹמֵר וּמַעֲשֶׂה בְּיוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבֵּי דְזָכָה לִיקַח כָּל הָעוֹשֶׂר הַמּוּפְלָג שֶׁל אוֹתוֹ כּוּתִי. וּמַעֲשֶׂה בְאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה אוֹכֵל עַל שֻׁלְחָן זָהָב מַשּׂוּי שִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנֵי אָדָם וְעָלָיו כָּל מִינֵי מְגָדִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית וְכוּ' אָמַרְתִּי לוֹ בְּנִי בַּמֶּה זָכִיתָ לְכָל הָעוֹשֶׂר הַזֶּה וְאָמַר קַצָּב הָיִיתִי וְאִם הָיִיתִי שׁוֹחֵט בְּהֵמָה נָאָה הָיִיתִי אוֹמֵר זוֹ לְשַׁבָּת וְכוּ' וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עֶשְׂרִים שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ בַּמֶּה הֵן זוֹכִין מִפְּנֵי שֶׁמְּעַנְּגִין אֶת הַשַּׁבָּת:

שמיני יום שני

תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דָ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קְרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת חַטָּאתְךָ וְאֶת עֹלָתֶךָ וְכַפֵּר בַּעַדְךָ וּבְעַד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת קָרְבַּן הָעָם וְכַפֵּר בַּעֲדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן קְרַב לְמַדְבְּחָא וְעִבֵד יָת חַטָּאתָךְ וְיָת עֲלָתָךְ וְכַפֵּר עֲלָךְ וְעַל עַמָּא וְעִבֵד יָת קָרְבַּן עַמָּא וְכַפֵּר עֲלֵיהוֹן כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ:

רש"י קרב אל המזבח. שהיה אהרן בוש וירא לגשת. אמר לו משה למה אתה בוש, לכך נבחרת: את חטאתך. עגל בן בקר: ואת עלתך. איל: קרבן העם. שעיר עזים ועגל וכבש. כל מקום שנאמר עגל, בן שנה הוא, ומכאן אתה למד:

(ח) וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת עֵגֶל הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ: וּקְרַב אַהֲרֹן לְמַדְבְּחָא וּנְכֵס יָת עֻגְלָא דְחַטָּאתָא דִי לֵהּ: (ט) וַיַּקְרִבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבֹּל אֶצְבָּעוֹ בַּדָּם וַיִּתֵּן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת הַדָּם יָצַק אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: וְקָרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן יָת דְמָא לֵהּ וּטְבַל אֶצְבְּעֵהּ בִּדְמָא וִיהַב עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא וְיָת דְמָא אָרִיק לִיסוֹדָא דְמַדְבְּחָא: (י) וְאֶת הַחֵלֶב וְאֶת הַכְּלִיֹת וְאֶת הַיֹּתֶרֶת מִן הַכָּבֵד מִן הַחַטָּאת הִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: וְיָת תַּרְבָּא וְיָת כְּלְיָתָא וְיָת חִצְרָא מִן כַּבְדָּא מִן חַטָּאתָא אַסֵק לְמַדְבְּחָא כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:

נביאים - שמואל ב - פרק ו

(ז) וַיִּחַר אַף יְהוָה בְּעֻזָּה וַיַּכֵּהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל הַשַּׁל וַיָּמָת שָׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים: וּתְקֵיף רוּגְזָא דַיְיָ בְּעֻזָּה וּמְחָהִי תַּמָּן מֵימְרָא דַיְיָ עַל דְּאִשְׁתְּלִי וּמִית תַּמָּן עִם אֲרוֹנָא דַיְיָ:

רש"י **על השל** . על השגגה , שהיה לו לדרוש קל וחומר , נושאיו נשא בירדן , הוא עצמו לא כל שכן :

(ח) וַיִּחַר לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פֶּרֶץ בְּעֻזָּה וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פֶּרֶץ עֻזָּה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וּתְקֵיף לְדָוִד עַל דִּתְרַע יְיָ תִּרְעָתָא בָּעֻזָּה וּקְרָא לְאַתְרָא הַהוּא אַתְרָא דְמִית בֵּיהּ עֻזָּה עַד יוֹמָא הָדֵין: (ט) וַיִּרָא דָוִד אֶת יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבוֹא אֵלַי אֲרוֹן יְהוָה: וּדְחִיל דָּוִד מִן

קֶדֶם יְיָ בְּיוֹמָא הַהוּא וַאֲמַר אֵיכְדֵין יֵעוֹל לְוָתִי אֲרוֹנָא דַיְיָ: (י) וְלָא אָבָה דָוִד לְהָסִיר אֵלָיו אֶת אֲרוֹן יְהוָה עַל עִיר דָּוִד וַיַּטֵּהוּ דָוִד בֵּית עֹבֵד אֱדוֹם הַגִּתִּי: וְלָא אֲבָא דָוִד לְאַפָּנָאָה לְוָתַיהּ יַת אֲרוֹנָא דַיְיָ לְקִרְתָּא דְדָוִד וְאַפְנֵיהּ דָּוִד לְבֵית עוֹבַד אֱדוֹם גִּיתָאָה:

רש"י **עובד אדום** . לוי היה , כמו שכתוב בדברי הימים (א טו יח) , ומן השוערים היה (שם) :

כתובים - משלי - פרק כג

(יג) אַל תִּמְנַע מִנַּעַר מוּסָר כִּי תַכֶּנּוּ בַשֵּׁבֶט לֹא יָמוּת: לְא תִמְנַע מִן טַלְיָא מַרְדּוּתָא מְטוּל דְּאִין מָחֲיַת לֵיהּ בְּשִׁבְטָא לְא מָאֵת: (יד) אַתָּה בַּשֵּׁבֶט תַּכֶּנּוּ וְנַפְשׁוֹ מִשְּׁאוֹל תַּצִּיל: אַנְתְּ בְּשִׁבְטָא מָחֲיַת לֵיהּ וְנַפְשֵׁיהּ מְפַלְטַת מִן שְׁיוֹל: (טו) בְּנִי אִם חָכַם לִבֶּךָ יִשְׂמַח לִבִּי גַם אָנִי: בְּרִי אִם חַכִּים לִבָּךְ אַף אֲנָא חֲדֵי אֲנָא בְלִבִּי: (טז) וְתַעְלֻזְנָה כִלְיוֹתָי בְּדַבֵּר שְׂפָתֶיךָ מֵישָׁרִים: וְנִרְוָזָן כִּלְיוֹתַי כַּד יְמַלְלוּן שִׂפְוָתָךְ תְּרִיצָתָא:

רש"י **בדבר שפתיך מישרים** . ע"י שחכם לבך :

משנה עירובין פרק ב

א. עוֹשִׂין פַּסִּין לַבֵּירָאוֹת אַרְבָּעָה דְיוּמְדִין נִרְאִין כִּשְׁמוֹנָה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, שְׁמוֹנָה נִרְאִין כִּשְׁנֵים עָשָׂר, אַרְבָּעָה דְיוּמְדִין וְאַרְבָּעָה פְּשׁוּטִין. גָּבְהָן עֲשָׂרָה טְפָחִים, וְרָחְבָּן שִׁשָּׁה, וְעָבְיָן כָּל שֶׁהוּא, וּבֵינֵיהֶן כִּמְלֹא שְׁתֵּי רְבָקוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ בָּקָר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שֶׁל אַרְבַּע אַרְבַּע, קְשׁוּרוֹת וְלֹא מֻתָּרוֹת, אַחַת נְכָנֶסֶת וְאַחַת יוֹצֵאת:

ברטנורה (א) **עושין פסין לבירות**. שברשות הרבים. לפי שהבירות רשות היחיד הן שעמוקים עשרה ואין יכולים למלאות מהן ולהוציא לרשות הרבים. ועושין פסין, שיהיו הפסין עושין [חלל] סביבות הבור רשות היחיד, וימלא ויוציא ויניח שם, ותכנס בהמתו כולה או ראשה ורובה וישקנה: **דיומדין**. שני עמודין. שכל עמוד מאלו הארבעה נראה כשנים. דיו בלשון יון שנים. וכשנועץ העמוד העשוי כשנים לפאת דרומית מערבית נמצא נוטה דפנו אחד למזרח ודפנו אחד לצפון, והשני לפאת מערבית צפונית נוטה צדו אחד למזרח וצדו אחד לדרום, וכשנותן ארבעתן לארבע הפאות נמצא לכל רוח שתי אמות דופן, אמה כנגד אמה, והריוח בינתיים: **וארבעה פשוטין**. באמצע נותן לכל רוח לוח רחב אמה. ובזמן שאין בין פס לפס [מאלו ארבעה] דיומדין אלא עשר אמות או פחות מודה ר' מאיר דאין צריך לפסין פשוטין. ואם יש ביניהן יותר משלש עשרה אמה ושליש מודה רבי יהודה דצריך פשוטין. לא נחלקו אלא מעשר עד שלש עשרה אמה ושליש, דרבי מאיר אומר צריך פשוטים ורבי יהודה אומר אין צריך. והלכה כר' יהודה: **שתי רבקות של שלש שלש בקר**. שרוחב כל בקר ובקר אמתים פחות שליש, נמצא רוחב שש בקר עשר אמות, וזהו הריוח שיכול ליתן בין פס לפס לדברי ר' מאיר. ואם יש רוחב

יותר מזה צריך שירבה בפסין פשוטין: **רבקות**. לשון עגל מרבק (שמואל א כח): **ר' יהודה אומר של ארבע ארבע**. הן שלש עשרה אמה ושליש: **קשורות אבל לא מותרות**. דלא תימא כעין קשורות ולא קשורות ממש, להכי תנא אבל לא מותרות להחמיר ולמעט ריוח שבינתיים: **אחת נכנסת ואחת יוצאת**. רבקה אחת של בקר נכנסת ורבקה אחת יוצאת. ויש יותר רוחב משאילו היו שתיהן יוצאות או שתיהן נכנסות. וזו קולא היא, דלא בעינן מצומצמות כל כך:

ב. מֻתָּר לְהַקְרִיב לַבְּאֵר, וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא פָּרָה רֹאשָׁהּ וְרֻבָּהּ בִּפְנִים וְשׁוֹתָה. מֻתָּר לְהַרְחִיק כָּל שֶׁהוּא, וּבִלְבַד שֶׁיְּרֻבֶּה בַּפֶּסִין:

ברטנורה (ב) **מותר להקריב לבאר**. הפסין, ולעשות היקף קצר. ובלבד שיהא משפת הבאר עד בין הפסין כדי ראשה ורובה של פרה שהן שתי אמות. אבל בציר מהכי לא, שמא ימשך אחר פרתו ויוציא הדלי חוץ למחיצה: **מותר להרחיק כל שהוא**. לעשות היקף גדול כמו שלבו חפץ: **ובלבד שירבה בפסין**. דכל מה שירחיק מן הבור מרבה בריוח שבין הפסים. וצריך להרבות בפסין עד כדי שלא יהא בין פשוט לפשוט [ובין פשוט לדיומד] יותר משלש עשרה אמה ושליש כדברי ר' יהודה שהלכה כמותו:

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַד בֵּית סָאתַיִם. אָמְרוּ לוֹ, לֹא אָמְרוּ בֵית סָאתַיִם אֶלָּא לַגִּנָּה וְלַקֶּרֶפֶף, אֲבָל אִם הָיָה דִּיר אוֹ סַחַר. אוֹ מֻקְצֶה אוֹ חָצֵר, אֲפִלּוּ בֵּית חֲמֵשֶׁת כּוֹרִין, אֲפִלּוּ בֵּית עֲשֶׂרֶת כּוֹרִין, מֻתָּר. וּמֻתָּר לְהַרְחִיק כָּל שֶׁהוּא, וּבִלְבַד שֶׁיְּרֻבֶּה בַּפֶּסִין:

ברטנורה (ג) רבי יהודה אומר עד בית סאתים. לא יעשה היקף גדול לבאר אלא עד בית סאתים: **לגינה ולקרפף**. שאין הקיפן לדירה: **קרפף**. היקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוצר: **דיר**. של בהמות שעושין בשדות, היום כאן ולמחר כאן, כדי לזבלה בגללי בהמה: **סחר**. [היקף מחיצה] לבהמות [העיר]. ואית דגרסי סהר, בית האסורים: **חצר**. מקום מגולה שלפני הבתים: **מוקצה**. רחבה שאחורי הבתים. דכל הני הקיפן לדירה הוא, והני פסי ביראות נמי הואיל ומימיהן ראויות לשתיית אדם תשמיש מעליותא הוא: **ומותר להרחיק כל שהוא**. כלומר כשם שכל אלו שהוקפו לדירה אפילו גדולים עד עשרה כורים מותר לטלטל בהם, כך מותר להרחיק ההיקף של פסי ביראות כל מה שלבו חפץ. וכן הלאה:

ד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם הָיְתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים מַפְסֶקְתָן, יְסַלְּקֶנָּה לַצְּדָדִין. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינוֹ צָרִיךְ. אֶחָד בּוֹר הָרַבִּים, וּבְאֵר הָרַבִּים, וּבְאֵר הַיָּחִיד, עוֹשִׂין לָהֶן פַּסִּין, אֲבָל לְבוֹר הַיָּחִיד עוֹשִׂין לוֹ מְחִצָּה גְבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא אוֹמֵר, אֵין עוֹשִׂין פַּסִּין אֶלָּא לִבְאֵר הָרַבִּים בִּלְבָד, וְלַשְּׁאָר עוֹשִׂין חֲגוֹרָה גְבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים:

ברטנורה (ד) **אם היתה דרך הרבים**. דרך שרבים בוקעים בה מפסקת בין הפסים: **יסלקנה לצדדים**. מחוץ לפסים שלא יהיו הרבים מהלכים בין הפסים דמשוו להו כרשות הרבים ומבטלים המחיצה. ואין הלכה כרבי יהודה: **בור הרבים**. אי פסקי מיא מדכרי אהדדי שלא התירו פסי ביראות אלא שיהיו המים מצויין לבהמות עולי רגלים וכל זמן שאין שם מים אין לפסין תורת מחיצה: **באר היחיד**. נמי שרי דבאר מים חיים הן ולא פסקי מיא: **לבאר הרבים**. דאיכא תרתי למעליותא. וכן הלכה. ואין מותר למלאות מים להוציא מן הבאר על ידי פסי ביראות אלא כדי להשקות בהמתן של עולי רגלים ובארץ ישראל בלבד, אבל להוציא מים כדי לשתות האדם עצמו, אסור, אלא יורד לבור ושותה או עושה מחיצה גבוהה עשרה טפחים:

ה. וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא, הַגִּנָּה וְהַקַּרְפֵּף שֶׁהֵן שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם עַל שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם, מֻקֶּפֶת גָּדֵר גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא בָהּ שׁוֹמְרָה אוֹ בֵּית דִּירָה, אוֹ שֶׁתְּהֵא סְמוּכָה לָעִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֲפִלּוּ אֵין בָּהּ אֶלָּא בּוֹר וְשִׂיחַ וּמְעָרָה, מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֲפִלּוּ אֵין בָּהּ אַחַת מִכָּל אֵלּוּ, מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא בָהּ שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם עַל שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אִם הָיָה אָרְכָּהּ יָתֵר עַל רָחְבָּהּ אֲפִלּוּ אַמָּה אַחַת, אֵין מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אֲפִלּוּ אָרְכָּהּ פִּי שְׁנַיִם בְּרָחְבָּהּ, מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ:

ברטנורה (ה) **ועוד אמר רבי יהודה בן בבא**. משום דאמר חדא לחומרא גבי פסין דאמר אין עושין אותן אלא לבאר הרבים והשתא קאמר חומרא אחריתא דאף במוקף לדירה לא שרי טפי מבית סאתים, משום הכי תנא ועוד: **שומירה**. סוכת שומרים. דאע"ג דהוקף לדירה, בית סאתים הוא דשרי, טפי לא: **סמוכה לעיר**. דהואיל וקרובה לביתו דעתו להשתמש בה תמיד וכמוקף לדירה דמי: ובלבד שתהא שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים. ולא יותר. ותנא קמא נמי דלעיל דאמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לקרפף ולגינה אבל אם היה דיר או סהר או חצר וכו' כרבי עקיבא קאמר דהיכא דאיכא בית דירה אפילו טובא נמי, וכשלא הוקף לדירה בית סאתים. ומאי בינייהו אמרינן בגמרא דאיכא בינייהו דבר מועט שבית סאתים יותר על שבעים אמה ושיריים רבועים, ותנא קמא שרי בבית סאתים שלמים, ולרבי עקיבא שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים ותו לא. וכיצד ידענו דבית סאתים יותר על שבעים אמה ושיריים רבועים. דהא אמרינן בגמרא וכמה הן סאתים, כחצר המשכן, וחצר המשכן כתיב ביה (שמות כז) אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים, ודרשינן מאי חמשים בחמשים, אמרה תורה, טול חמשים שארכו יתר על רחבו, וסבב חמשים הנותרים, לשיעור שבת, דהוו

להו שבעים אמה וארבעה טפחים מרובעים. כיצד, עשה מהם חמש רצועות של עשר אמה רוחב וארכן חמשים, תן אחת למזרחה ואחת למערבה, הרי רחבה שבעים וארכה חמשים, שים אחת לדרום ואחת לצפון, הרי שבעים על שבעים אלא שהקרנות פגומים לכל קרן וקרן עשר על עשר מפני התוספת שהוספת, טול מן הרצועה החמישית ארבע חתיכות של עשר [על עשר] ושים לארבע קרנות ונתמלאו, טול עשר על עשר הנותרים שהם ששים טפחים [על ששים טפחים] ועשה אותן רצועות של שני טפחים, הרי שלשים רצועות אורך כל אחת עשר אמות, שהן שלש מאות אמה, תן שבעים לכל רוח, הרי שבעים אמות וארבעה טפחים על שבעים אמות וארבעה טפחים אלא שהקרנות פגומים טפחיים על טפחיים, ונשארו בידך עשרים אמה, טול מהם שמונה טפחים ושים לקרנות ונתמלאו, ונשארו בידך שמונה עשרה אמות וארבעה טפחים אורך ברוחב טפחיים והיינו דבר מועט, שאם באת לחלקן ולהקיף אין מגיע תוספת לרוחב שני שלישי אצבע דהא בעי למעבד מינה רצועות של רפ"ג [אמות] אורך להקיף הארבע רוחות. כך מצאתי פירוש שטה זו בפירושי רש"י נכון הוא. והרמב"ם בקש חשבונות רבים ולא ירדתי לסוף דעתו. ובמה שאמר רבי עקיבא אפילו אין בה אחת מאלו מטלטלים בתוכה, הלכתא כוותיה. אבל במאי דפליג אחכמים דאמרו לו דלעיל וסבר דשבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים ותו לא, בהא הלכה כחכמים, דבבית סאתים כחצר המשכן שרי, שהוא דבר מועט יותר על שבעים אמה ושיריים רבועים: **אם היתה ארכה יתר על רחבה.** ואף על גב דמיעט רחבה והוסיף על ארכה ואין בכולה אלא בית סאתים, אין מטלטלין, דמרובע הוא דשרו רבנן היכא דלא הוקף לדירה. והלכה כר' יוסי דפליג אדרבי אליעזר ולא בעי מרובעות:

ו. אָמַר רַבִּי אֶלְעָאי, שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וַאֲפִלּוּ הִיא כְּבֵית כּוֹר. וְכֵן שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ, אַנְשֵׁי חָצֵר שֶׁשָּׁכַח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עֵרֵב, בֵּיתוֹ אָסוּר מִלְּהַכְנִיס וּמִלְּהוֹצִיא לוֹ, אֲבָל לָהֶם מֻתָּר. וְכֵן שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ, שְׁיוֹצְאִין בְּעַקְרְבָנִין בַּפֶּסַח. וְחִזַּרְתִּי עַל כָּל תַּלְמִידָיו וּבִקַּשְׁתִּי לִי חָבֵר, וְלֹא מָצָאתִי:

ברטנורה (ו) **אפילו היא כבית כור.** אפלוגתא דלעיל קאי אגינה וקרפף: אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב. ולמחר ביטל רשות חצרו לחביריו. שהיה אוסר עליהן מלהוציא מבתיהן לחצר, שהחצר רשות כולן וחלקו אוסר עליהן. הואיל וביטל רשות חצרו ביטל אף רשות ביתו אע"פ שלא פירש, ונעשה אורח אצלם, לפיכך אף ביתו מותר להם, אבל אסור לו להכניס ולהוציא מביתו לחצר אע"פ שהוא מותר להכניס ולהוציא מבתיהם לחצר כשאר כל אדם הנכנס לבית חבירו שמותר לו להוציא מבית חבירו לחצר דהא

רשותא דחד הוא, מכל מקום מביתו אסור הוא להוציא. ולא אמרינן כיון דבטל להו רשות ביתו הרי ביתו כבתיהם, דבשעה שמוציא מביתו לחצר חוזר ומחזיק ברשותו הוא ואוסר עליהן, כדתנן בהדר עם הנכרי [לקמן בפרק ו' משנה ד'] מי שנתן רשותו וחזר והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אוסר: **שיוצאין בעקרבנין בפסח**. משום מרור. ועקרבנין, ירק שעלין שלו דומות לעקרב. ואני שמעתי סיב הגדל סביבות הדקל: **ובקשתי לי חבר**. לשלשה דברים הללו אם שמע מפיו, ולא מצאתי. ואין הלכה כאחת מהן. דגבי גינה וקרפף לא שרי טפי מבית סאתים. ואנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב וביטל רשותו ולא ביטל ביתו אף להם אסור ביתו, אבל מבתיהם לחצר מותר. ועקרבנין לאו מרור הוא ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח:

גמרא עירובין דף כ"א ע"ב

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל בְּשָׁעָה שֶׁתִּקֵּן שְׁלֹמֹה עֵרוּבִין וּנְטִילַת יָדַיִם, יָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה (משלי כג) בְּנִי אִם חָכָם לִבֶּךָ יִשְׂמַח לִבִּי גַם אָנִי. וְאוֹמֵר (שם כז) חֲכַם בְּנִי וְשַׂמַּח לִבִּי וְאֶשִׁיבָה חוֹרְפִי דָּבָר. דָּרַשׁ רָבָא, מַאי דִּכְתִיב (שה"ש ז) לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה נָלִינָה בַּכְּפָרִים, נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים נִרְאֶה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן פִּתַּח הַסְּמָדַר הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים, שָׁם אֶתֵּן אֶת דּוֹדַי לָךְ. לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה, אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אַל תְּדִינֵנִי כְּיוֹשְׁבֵי כְּרָכִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם גָּזֵל וַעֲרָיוֹת וּשְׁבוּעַת שָׁוְא וּשְׁבוּעַת שֶׁקֶר, נֵצֵא הַשָּׂדֶה, בֹּא וְאֵרָאֶךָּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדּוֹחַק, נָלִינָה בַּכְּפָרִים, אַל תִּקְרֵי בַּכְּפָרִים אֶלָּא בַּכּוֹפְרִים, בֹּא וְאֵרָאֶךָּ אוֹתָם שֶׁהִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם טוֹבָה וְהֵם כָּפְרוּ בְךָ. נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים, אֵלּוּ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, נִרְאֶה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן, אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא, פִּתַּח הַסְּמָדַר, אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִשְׁנָה, הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים, אֵלּוּ בַּעֲלֵי גְּמָרָא, שָׁם אֶתֵּן אֶת דּוֹדַי לָךְ, אַרְאֶךָּ כִּבּוּדִי וְגָדְלִי שְׁבָח בָּנַי וּבְנוֹתַי. אָמַר עוּלָּא אָמַר רִבִּי אֱלִיעֶזֶר, בַּתְּחִלָּה הָיְתָה תּוֹרָה דּוֹמָה לְכִפִּיפָה שֶׁאֵין לָהּ אָזְנַיִם, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְעָשָׂה לָהּ אָזְנַיִם. קִוְּצוֹתֶיהָ תַּלְתַּלִּים, אָמַר רַב חַסְדָּא אָמַר מָר עוּקְבָא, מְלַמֵּד שֶׁיֵּשׁ לִדְרוֹשׁ עַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ תְּלֵי תִּלִּים שֶׁל הֲלָכוֹת. שְׁחוֹרוֹת כָּעוֹרֵב, בְּמִי אַתָּה מוֹצְאָן, בְּמִי שֶׁמַּשְׁכִּים וּמַעֲרִיב עֲלֵיהֶן לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. רַבָּה אָמַר, בְּמִי שֶׁמַּשְׁחִיר פָּנָיו עֲלֵיהֶם כָּעוֹרֵב. רָבָא אָמַר, בְּמִי שֶׁמְּמַשְׁמֵשׁ עַצְמוֹ אַכְזָרִי עַל בָּנָיו וְעַל בְּנֵי בֵיתוֹ כָּעוֹרֵב, כִּי הָא דְּרַב אַדָּא בַּר מַתְנָא, הֲוָה קָאָזִיל לְבֵי רַב, אַמְרָה לֵיהּ דְּבִיתְהוּ, יְנוֹקֵי דִּידָךְ מַאי אֶעֱבֵיד לְהוּ, אָמַר לָהּ מִי שְׁלִימוּ קוּרְמֵי בָּאֲגַמֵּי:

רש"י **שלמה**. תקן ערובי חצרות וגזר שלא להוציא מרה"י לרה"י חבירו לעשות סייג והרחקה לאיסור תורה שלא יבא להתיר מרה"ר לרה"י: **ונטילת ידים**. לעשות סייג לטהרות: **כרכים**. מקום שווקים הם וישוב גדול ורגל סוחרים ורוכלין מצויים שם לפיכך

גזל ועריות נוהג בהן: **השדה**. בני בגא ועובדי אדמה ועוסקים בתורה מתוך דוחק: **סמדר**. גדול מפרח כך משנה מפורשת יותר מן המקרא: **הנצו הרמונים**. גדלו כל צרכן וכבר הנץ גדל סביבותיו כעין שומר שיש לאגוזים קטנים: **ועשה לה אזנים**. שתיקן ערובין וידים וגזר על השניות לעריות וע"י כך אוחזין ישראל במצות שנתרחקו מן העבירה: **שמשכים ומעריב**. שחורות לשון שחרית כעורב ל' ערבית: **עורב אכזרי על בניו**. כדכתיב לבני עורב אשר יקראו והקב"ה מזמין להם יתושים ונכנסו לתוך פיהם: **קורמי**. ירקות. ל"א גמי לח כי עקרת להההוא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא:

זוהר שמיני דף ל"ט ע"א

רִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי יִצְחָק הֲווֹ אָזְלֵי בְּאָרְחָא מִבֵּי מְרוֹנְיָיא לְצִפּוֹרִי וַהֲוָה רַבְיָיא חַד שְׁכִיחַ לְגַבַּייהוּ בְּחַמְרָא בְּקִינְטָא דְּדוּבְשָׁא אָמַר רִבִּי יְהוּדָה נַיְמָא מִלָּה דְאוֹרַיְיתָא וְנֵזִיל. פָּתַח רִבִּי יִצְחָק וְאָמַר (שיר ז') וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים וְגוֹמֵר. וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב דָּא יַיְנָא דְאוֹרַיְיתָא דְאִיהוּ טַב דְּהָא יַיְנָא אַחֲרָא לָאו אִיהוּ טַב וְיַיְנָא דְאוֹרַיְיתָא טַב לְכֹלָּא. טַב לְעָלְמָא דָּא וְטַב לְעָלְמָא דְּאָתֵי וְדָא יַיְנָא דְּנִיחָא לֵיהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַתִּיר מִכֹּלָּא וּבְזִכּוּ דָּא מָאן דְּמָרֵוִי מַיְינָא דְאוֹרַיְיתָא יִתְעַר לְעָלְמָא דְּאָתֵי וְיִזְכֵּי לְאַחֲיָיא כַּד יוֹקִים קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְצַדִּיקַיָּיא אָמַר רִבִּי יְהוּדָה דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים הָא תָּנִינָן דַּאֲפִילּוּ בְּהַהוּא עָלְמָא יִזְכֵּי לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא הֲדָא הוּא דִּכְתִיב דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים. אָמַר הַהוּא רַבְיָיא אִי כְּתִיב וְחִכֵּךְ מַיֵּין הַטּוֹב הֲוֵינָא אַמְרֵי הָכִי אֲבָל כְּיֵין הַטּוֹב כְּתִיב וְלָא מַיֵּין אַשְׁגְּחוּ בֵּיהּ אָמַר רִבִּי יְהוּדָה בְּרִי אִימָא מִילָּךְ דְּשַׁפִּיר קָא אַמְרַת. אָמַר אֲנָא שְׁמַעְנָא דְּמָאן דְּמִשְׁתְּדֵל בְּאוֹרַיְיתָא וְדָבִיק בָּהּ וְהַהוּא מִלָּה דְאוֹרַיְיתָא אִשְׁתְּמַע בְּפוּמֵיהּ וְלָא לָחִישׁ לָהּ בִּלְחִישׁוּ אֶלָּא אָרִים קָלֵיהּ בָּהּ. דְּאוֹרַיְיתָא הָכִי בַּעְיָיא לְאַרְמָא קָלָא דִּכְתִיב בְּרֹאשׁ הוֹמִיּוֹת תִּקְרָא לְאַרְמָא רִנָּה דְּאוֹרַיְיתָא וְלָא בִּלְחִישׁוּ. כְּיֵין הַטּוֹב כַּחֲמַר טַב דְּלָא שָׁתִיק וְהַהוּא עָתִיד לְאַרְמָא קָלָא. כַּד יְפוּק מֵהַאי עָלְמָא הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים דְּלָא יַסְטֵי לִימִינָא וּלְשְׂמָאלָא וְלָא יִשְׁתְּכַח דִּימְחֵי בִּידוֹי דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים אֲפִלּוּ בְּהַהוּא עָלְמָא שִׁפְוּוֹתֵיהּ מְרַחֲשָׁן אוֹרַיְיתָא. תּוּ שְׁמַעְנָא וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הָאי קְרָא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְּמַר וּבְתוּשְׁבַּחְתָּא אִתְּמַר. אִי הָכִי מָאן הוּא דְּמְשַׁבַּח לָהּ בְּהָאי אִי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַהוּ הוֹלֵךְ לְדוֹדִי הוֹלֵךְ אֲלֵי מִבְּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא וַדַּאי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁבַּח לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּמָה דְּהִיא קָא מְשַׁבַּחַת לֵיהּ דִּכְתִיב חִכּוֹ מַמְתַקִּים. כָּךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁבַּח לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל (דִּכְתִיב) וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב יַיִן הַטּוֹב דְּהוּא חַמְרָא דְּמִנְטְרָא. הוֹלֵךְ לְדוֹדִי דָּא יִצְחָק דְּאִקְרֵי יְדִיד מִבֶּטֶן. לְמֵישָׁרִים כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים צ"ט) אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים לְאִתְכַּלְלָא שְׂמָאלָא בִּימִינָא וְדָא הוּא מֵישָׁרִים דְּבָגִין חֶדְוָותָא דְּהַהוּא חָמַר טָב אִתְכְּלִיל שְׂמָאלָא בִּימִינָא וְחָדָאן כֹּלָּא (דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים)

דְּהָא כֹּלָּא מִתְעָרֵי בְּחֵדְוָון וּבְרָכָאן וְעָלְמִין כֻּלְּהוּ מִשְׁתַּכְחֵי בְּחֵידוּ וּמִתְעָרֵי לְאַרְקָא בִּרְכָאן לְתַתָּא. אָתוּ רִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי יִצְחָק וְנָשְׁקוּ לֵיהּ רֵישֵׁיהּ וְחָדוּ עִמֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ מָה שְׁמָךְ אָמַר לֵיהּ יֵיסָא אִמְרוּ רִבִּי יֵיסָא תְּהֵא. יַתִּיר תְּהֵא שְׁכִיחַ בָּעָלְמָא מֵרִבִּי יֵיסָא חַבְרָנָא דְּאִסְתְּלַק מִבֵּינָנָא. אָמְרוּ לֵיהּ וּמַאן אָבוּךְ אָמַר לֵיהּ אַפְטַר מֵעָלְמָא וַהֲוָה אוֹלִיף לִי כָּל יוֹמָא תְּלַת מִלִּין דְּאוֹרַיְיתָא וּבְלֵילְיָא תְּלַת מִילִּין דְּחָכְמְתָא דַּאֲגַדְתָּא. וְהַנֵּי מִילֵּי אוֹלִיפְנָא מֵאַבָּא וְהַשְׁתָּא דִּיוּרִי בְּחַד בַּר נַשׁ וְסָלִיק לִי מֵאוֹרַיְיתָא וַאֲנָא אָזִיל כָּל יוֹמָא לַעֲבִידְתֵּיהּ וּבְכָל יוֹמָא אַהֲדְרָנָא אִינּוּן מִלִּין דְּאוֹלִיפְנָא מֵאַבָּא:

תרגום הזוהר רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק, הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ מִבְּנֵי מְרוֹנְיָא לְצִפּוֹרִי. וְהָיָה נִמְצָא אֶצְלָם יֶלֶד אֶחָד עִם חֲמוֹר, נוֹשֵׂא יַיִן מְרֻקָּח בִּדְבָשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֹאמַר דָּבָר תּוֹרָה וְנֵלֵךְ. קִינְטָא דְּדוּבְשָׁא, פֵּרוּשׁוֹ יַיִן מְרֻקָּח בִּדְבָשׁ, כְּמוֹ גְּלוּסְקִין וְקִנְטִיטוֹן. פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים וְגוֹ'. וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב, זֶה יֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא טוֹב, כִּי יַיִן אַחֵר, דְּסִ"א, אֵינוֹ טוֹב, וְיֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה טוֹב לַכֹּל, טוֹב לָעוֹלָם הַזֶּה, וְטוֹב לָעוֹלָם הַבָּא. וְזֶהוּ יַיִן שֶׁנִּתַּן לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִכֹּל. וּבִזְכוּת זֶה, מִי שֶׁמַּרְוֶה עַצְמוֹ מִיֵּינָהּ שֶׁל תּוֹרָה, יִתְעוֹרֵר לָעוֹלָם הַבָּא וְיִזְכֶּה לִתְחִיַּת הַמֵּתִים, כְּשֶׁיִּקִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַצַּדִּיקִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים. הִנֵּה לָמַדְנוּ, שֶׁאֲפִלּוּ בָּעוֹלָם הַהוּא יִזְכֶּה לְדַבֵּר בַּתּוֹרָה, ז"ש דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים. אָמַר הַיֶּלֶד הַהוּא, אִם הָיָה כָּתוּב, וְחִכֵּךְ מִיֵּין הַטּוֹב הָיִינוּ אוֹמְרִים כָּךְ, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ מִיֵּינָהּ שֶׁל תּוֹרָה, אֲבָל כְּיֵין הַטּוֹב כָּתוּב, וְלֹא מִיֵּין. הִבִּיטוּ בּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּנִי אֱמוֹר דְּבָרֶיךָ, כִּי יָפֶה אָמַרְתָּ. אָמַר, אֲנִי שָׁמַעְתִּי, שֶׁמִּי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְדָבוּק בָּהּ, וּדְבַר תּוֹרָה הַהוּא נִשְׁמָע מִפִּיו, וְאֵינוֹ אוֹמְרוֹ בְּלַחַשׁ, אֶלָּא מֵרִים בּוֹ קוֹלוֹ, כִּי כָּךְ צְרִיכִים לְהָרִים קוֹל בַּתּוֹרָה, כִּי כָּתוּב, בְּרֹאשׁ הוֹמִיּוֹת תִּקְרָא, לְהָרִים רִנָּה שֶׁל תּוֹרָה וְלֹא בְּלַחַשׁ, הוּא, כְּיֵין הַטּוֹב, דְּהַיְנוּ כַּיַּיִן הַטּוֹב שֶׁאֵינוֹ שׁוֹתֵק, וְהוּא עָתִיד לְהָרִים קוֹל כְּשֶׁיֵּצֵא מֵעוֹלָם הַזֶּה. הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים, שֶׁלֹּא יַטֶּה אָז לִימִין וְלִשְׂמֹאל, וְלֹא יִמָּצֵא מִי שֶׁיִּעַכֵּב בַּעֲדוֹ. דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים, שֶׁאֲפִלּוּ בָּעוֹלָם הַהוּא, שִׂפְתָיו דּוֹבְבוֹת תּוֹרָה. עוֹד שָׁמַעְתִּי. וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב. מִקְרָא זֶה נֶאֱמַר לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְנֶאֱמַר בְּתִשְׁבָּחָה, אִם כֵּן מִי הוּא הַמְּשֻׁבָּח אוֹתָהּ בָּזֶה. אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשֻׁבָּחָה, מַהוּ, הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים, הוֹלֵךְ אֵלַי הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר. אֶלָּא וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא שֶׁמְּשֻׁבַּח כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשֻׁבַּחַת לוֹ, שֶׁכָּתוּב, חִכּוֹ מַמְתַקִּים, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשֻׁבַּח כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב. יֵין הַטּוֹב, הוּא יַיִן הַמְּשׁוּמָר, הוֹלֵךְ לְדוֹדִי, זֶה יִצְחָק, שֶׁנִּקְרָא יְדִיד מִבֶּטֶן. לְמֵישָׁרִים, הוּא כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר, אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים, דְּהַיְנוּ לִכְלוֹל הַשְּׂמֹאל, בִּימִין, וְזֶה הוּא מֵישָׁרִים. שֶׁבִּשְׁבִיל הַשִּׂמְחָה שֶׁל יֵין הַטּוֹב הַהוּא, נִכְלָל הַשְּׂמֹאל בַּיָּמִין,

וְהַכֹּל שְׂמֵחִים, כִּי הַכֹּל מִתְעוֹרְרִים בִּשְׂמָחוֹת וּבְרָכוֹת, וְכָל הָעוֹלָמוֹת נִמְצָאִים בְּשִׂמְחָה, וּמִתְעוֹרְרִים לְהַשְׁפִּיעַ בְּרָכוֹת לְמַטָּה. בָּאוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק וּנְשָׁקוּהוּ בְּרֹאשׁוֹ, וְשָׂמְחוּ עִמּוֹ. אָמְרוּ לוֹ מַה שְׁמֶךָ. אָמַר לָהֶם יֵיסָא. אָמְרוּ, תִּהְיֶה גָּדוֹל כְּמוֹ רַבִּי יֵיסָא, וְתִהְיֶה נִמְצָא בַּחַיִּים בָּעוֹלָם יוֹתֵר מֵרַבִּי יֵיסָא חֲבֵרֵינוּ, שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִבֵּינֵינוּ. אָמְרוּ לוֹ, וּמִי אָבִיךָ. אָמַר לָהֶם הוּא נִפְטָר מִן הָעוֹלָם, וְהָיָה מְלַמֵּד לִי כָּל יוֹם שְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי תוֹרָה, וּבַלַּיְלָה שְׁלֹשׁ דִּבְרֵי חָכְמָה שֶׁבַּאַגָּדָה. וְאֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁאָמַרְתִּי לְמַדְתִּי מֵאָבִי. וְעַתָּה אֲנִי גָּר עִם אָדָם אֶחָד, וּמוֹנֵעַ אוֹתִי מִתּוֹרָה, וַאֲנִי הוֹלֵךְ בְּכָל יוֹם לַעֲבוֹדָה. וּבְכָל יוֹם אֲנִי חוֹזֵר אֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאָבִי.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ב

א. הַסֹּלֶת עִם הַשֶּׁמֶן שֶׁל נְסָכִים אֵינָן מְעַכְּבִין אֶת הַיַּיִן וְלֹא הַיַּיִן מְעַכְּבָן וְלֹא הַנְּסָכִים מְעַכְּבִין אֶת הַזֶּבַח אֶלָּא מֵבִיא אָדָם קָרְבָּנוֹ הַיּוֹם וּנְסָכָיו אַחַר עֲשָׂרָה יָמִים אֶחָד יָחִיד וְאֶחָד צִבּוּר וְהוּא שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ הַנְּסָכִים בִּכְלִי שָׁרֵת אֲבָל אִם נְתָנָן לִכְלִי שָׁרֵת אִם לָנוּ יִפָּסְלוּ בְּלִינָה: **ב.** אֵין מְבִיאִין נְסָכִים אֶלָּא מִן הַחוּלִין לֹא יְבִיאֵם לֹא מִן הַתְּרוּמָה וְלֹא מִמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי וְלֹא מִן הַבִּכּוּרִים וַאֲפִילּוּ תּוֹדָה שֶׁמֵּבִיא לַחְמָהּ מִן הַמַּעֲשֵׂר לֹא יָבִיאוּ נְסָכִים אֶלָּא מִן הַחוּלִין:

מוסר

משערי קדושה ח"ב ש"ז

לְמוּל אֶת הַבֵּן. אִם מְזַכֵּי לְחַיֶּיבֶיָא בִּיאַרְנוּ גּוֹדֶל שִׂכָּרוֹ לְאֵין קֵץ מִכָּל שֶׁכֵּן לְהַכְנִיס בְּנוֹ תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה שֶׁקּוֹדֶם לָאֲחֵרִים. גְּמִילוּת חֲסָדִים וּבִקּוּר חוֹלִים וַהֲבָאַת שָׁלוֹם וְהַכְנָסַת אוֹרְחִים הֵן מַאֲלוּ דְּבָרִים שֶׁאָדָם אוֹכֵל פֵּירוֹתֵיהֶן בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. וְהָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה אֲנִי עָלָיו כְּאִלּוּ פְּדָאַנִי לִי וּלְבָנַי מִבֵּין הָאוּמוֹת וְהִיא מִדָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מיכה ו') תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם וּכְתִיב (משלי כא) רוֹדֵף צְדָקָה וָחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד וְאַבַּיֵי דְּאָתָא מִבֵּית עֲלִי דְעָסַק בִּגְמִילוּת חֲסָדִים הוֹסִיפוּ לוֹ עֶשְׂרִים שָׁנָה יוֹתֵר מִן רַבָּה בַּר נַחְמָנִי רַבּוֹ. וּמַצִּילִין מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּהִינֹּם וְדִין חִבּוּט הַקֶּבֶר כְּנִזְכָּר לְעֵיל בְּשַׁעַר ב'. קְבִיעוּת עִתִּים לַתּוֹרָה נִתְבָּאַר בְּשַׁעַר ה' בְּעִנְיַן הַלֵּיצָנוּת. וְנוֹדַע כִּי תַּלְמוּד תּוֹרָה שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת וּתְחִלַּת דִּינוֹ שֶׁל אָדָם קְבַעְתָּ עִתִּים לַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יג) פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן:

שמיני יום שלישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) וְאֶת הַבָּשָׂר וְאֶת הָעוֹר שָׂרַף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: וַיִּת בִּשְׂרָא וְיָת מַשְׁכָא אוֹקִיד בְּנוּרָא מִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא:

רש"י ואת הבשר ואת העור וגו' . לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו ושל מלאים, וכלן על פי הדבור:

(יב) וַיִּשְׁחַט אֶת הָעֹלָה וַיַּמְצִאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֵלָיו אֶת הַדָּם וַיִּזְרְקֵהוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְנִכֵּס יָת עֲלָתָא וְאַמְטִיאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן לֵהּ יָת דְּמָא וּזְרָקֵהּ עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר:

רש"י וימצאו. לשון הושטה והזמנה:

(יג) וְאֶת הָעֹלָה הִמְצִיאוּ אֵלָיו לִנְתָחֶיהָ וְאֶת הָרֹאשׁ וַיַּקְטֵר עַל הַמִּזְבֵּחַ: וְיָת עֲלָתָא אַמְטִיאוּ לֵהּ לְאֵבְרָהָא וְיָת רֵישָׁא וְאַסֵק עַל מַדְבְּחָא: (יד) וַיִּרְחַץ אֶת הַקֶּרֶב וְאֶת הַכְּרָעַיִם וַיַּקְטֵר עַל הָעֹלָה הַמִּזְבֵּחָה: וְחַלִּיל יָת גַּוָא וְיָת כְּרָעַיָא וְאַסֵק עַל עֲלָתָא לְמַדְבְּחָא: (טו) וַיַּקְרֵב אֵת קָרְבַּן הָעָם וַיִּקַּח אֶת שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם וַיִּשְׁחָטֵהוּ וַיְחַטְּאֵהוּ כָּרִאשׁוֹן: וְקָרֵב יָת קָרְבַּן עַמָּא וּנְסַב יָת צְפִירָא דְחַטָּאתָא דִּי לְעַמָּא וְנָכְסֵהּ וְכַפֵּר בִּדְמֵהּ כְּקַדְמָאָה:

רש"י ויחטאהו. עשהו כמשפט חטאת: כראשון. כעגל שלו:

נביאים - שמואל ב - פרק ו

(יא) וַיֵּשֶׁב אֲרוֹן יְהוָה בֵּית עֹבֵד אֱדֹם הַגִּתִּי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת כָּל בֵּיתוֹ: וּשְׁרָא אֲרוֹנָא דַיְיָ בְּבֵית עוֹבֵד אֱדוֹם גִּתָּאָה תְּלָתָא יַרְחִין וּבָרִיךְ יְיָ יַת עוֹבֵד אֱדוֹם וְיַת כָּל בֵּיתֵיהּ:

רש"י **ויברך ה' וגו'** . אשתו ושמונה כלותיה ילדו ששה בנים בכרס אחד , שנאמר (דברי הימים-א כו ו ח) : ופעלתי השמיני ; ששים ושנים לעובד אדום :

(יב) וַיֻּגַּד לַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר בֵּרַךְ יְהוָה אֶת בֵּית עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ בַּעֲבוּר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִבֵּית עֹבֵד אֱדֹם עִיר דָּוִד בְּשִׂמְחָה: וְאִתְחֲזָא לְמַלְכָּא דָּוִד לְמֵימָר בָּרִיךְ יְיָ יַת בֵּית עֹבֵד אֱדוֹם וְיָת כָּל דִּילֵהּ בְּדִיל אֲרוֹנָא דַיְיָ וְאָזַל דָּוִד וְאַסֵּיק יַת אֲרוֹנָא דַיְיָ מִבֵּית עוֹבֵד אֱדוֹם לְקִרְתָּא דְדָוִד בְּחֶדְוָא: (יג) וַיְהִי כִּי צָעֲדוּ נֹשְׂאֵי אֲרוֹן יְהוָה שִׁשָּׁה צְעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא: וַהֲוָה כַּד נְטָלוּ נָטְלֵי אֲרוֹנָא דַיְיָ שִׁיתָא זוּגִין וּנְכַס תּוֹר וּפַטִּים: (יד) וְדָוִד מְכַרְכֵּר בְּכָל עֹז לִפְנֵי יְהוָה וְדָוִד חָגוּר אֵפוֹד בָּד: וְדָוִד מְשַׁבַּח בְּכָל תְּקוֹף קֳדָם יְיָ וְדָוִד אָסִיר כַּרְדּוּט דְּבוּץ:

רש"י **מכרכר** . מרקד : **אפוד בד** . מעיל בוץ , פורציינ"ט בלע"ז , ויונתן תרגם : כרדוט ; וכן תרגם יונתן 'מעילים' דתמר אחות אבשלום (לקמן יג יח) , כרדוטין :

(טו) וְדָוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת אֲרוֹן יְהוָה בִּתְרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר: וְדָוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מַסְקִין יַת אֲרוֹנָא דַיְיָ בְּיַבָבָא וּבְקַל שׁוֹפָרָא:

כתובים - משלי - פרק כג

(יז) אַל יְקַנֵּא לִבְּךָ בַּחַטָּאִים כִּי אִם בְּיִרְאַת יְהוָה כָּל הַיּוֹם: לָא נָטַן לִבָּךְ בְּחַטָּאֵי אֶלָּא בִּדְחַלְתָּא דֵּאֱלָהָא כָּל יוֹמָא:

רש"י **אל יקנא לבך בחטאים** . בהצלחתם להיות רשע כמותם :

(יח) כִּי אִם יֵשׁ אַחֲרִית וְתִקְוָתְךָ לֹא תִכָּרֵת: מְטוּל דְּתֶהֱוֵי לָךְ אַחֲרִיתָא טָבְתָא וְסַכּוּיָךְ לָא נִגְמַר:

רש"י **כי אם יש אחרית** . אם זה משמש בלשון אשר כלו' אשר בעבור זה יש אחרית תקוה אליך :

(יט) שְׁמַע אַתָּה בְנִי וַחֲכָם וְאַשֵּׁר בַּדֶּרֶךְ לִבֶּךָּ: שְׁמַע אַתְּ בְּרִי וְאִתְחַכֵּם וְתָרֵץ לִבָּךְ לְאָרְחָא:

רש"י **שמע אתה בני וחכם ואשר בדרך לבך** . מאחר שתתחכם תוכל ללכת בדרכי לבך כי לב חכם לא ישיאך לעבירה :

(כ) אַל תְּהִי בְסֹבְאֵי יָיִן בְּזוֹלְלֵי בָשָׂר לָמוֹ: לָא תֶהֱוֵי בְּאִלֵּין דַּאֲסֵיטוּן בְּבִישְׁרָא וּבְאִלֵּין דְּרָוְיָן חַמְרָא: (כא) כִּי סֹבֵא וְזוֹלֵל יִוָּרֵשׁ וּקְרָעִים תַּלְבִּישׁ נוּמָה: מְטוּל דְּרָוַי וְאָסֵיט מִתְמַסְכֵּן וּבְזָעָתָא נַלְבֵּשׁ נִיוּמָא:

רש"י **כי סובא וזולל יורש** . יתמסכן : **וקרעים תלביש נומה** . העצלות והתנומה תלביש אותך בגדי' קרועים :

משנה כתובות פרק י

א. מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים וָמֵת, הָרִאשׁוֹנָה קוֹדֶמֶת לַשְּׁנִיָּה, וְיוֹרְשֵׁי הָרִאשׁוֹנָה קוֹדְמִין לְיוֹרְשֵׁי שְׁנִיָּה. נָשָׂא אֶת הָרִאשׁוֹנָה וָמֵתָה, נָשָׂא שְׁנִיָּה וּמֵת הוּא, שְׁנִיָּה וְיוֹרְשֶׁיהָ קוֹדְמִים לְיוֹרְשֵׁי הָרִאשׁוֹנָה:

ברטנורה (א) **מי שהיה**. יורשי הראשונה קודמים ליורשי השניה. אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות: **שניה ויורשיה קודמים**. שהיא בעלת חוב, ויורשי ראשונה באים לירש מאביהן כתובת בנין דכרין, דהא אינון ירתון תנן, לפיכך פורעין את החוב תחלה ומה שנשאר יירשו. ודוקא כשנשבעה השניה על כתובתה אז היא או יורשיה נוטלים כתובתה. אבל אם מתה היא לאחר שמת בעלה ולא נשבעה על כתובתה, אין יורשיה נוטלים כלום מכתובתה, דקיימא לן אין אדם מוריש שבועה לבניו, כלומר ממון שאין אדם זוכה בו אלא בשבועה ומת קודם שנשבע, אותו ממון אין אדם מורישו לבניו:

ב. מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים וָמֵתוּ וְאַחַר כָּךְ מֵת הוּא וְיִתּוֹמִים מְבַקְּשִׁים כְּתֻבַּת אִמָּן וְאֵין שָׁם אֶלָּא שְׁתֵּי כְתֻבּוֹת, חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. הָיָה שָׁם מוֹתַר דִּינָר, אֵלּוּ נוֹטְלִין כְּתֻבַּת אִמָּן וְאֵלּוּ נוֹטְלִין כְּתֻבַּת אִמָּן. אִם אָמְרוּ יְתוֹמִים, אֲנַחְנוּ מַעֲלִין עַל נִכְסֵי אֲבִינוּ יֶתֶר דִּינָר, כְּדֵי שֶׁיִּטְּלוּ כְתֻבַּת אִמָּן, אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן, אֶלָּא שָׂמִין אֶת הַנְּכָסִים בְּבֵית דִּין:

ברטנורה (ב) **ויתומים מבקשים כתובת אמן**. שכתובה של אחת מרובה משל חברתה, ואומרים בניה כתובת בנין דכרין ניטול, וכן אתם, והשאר נחלוק: **חולקים בשוה**. כשאר כל הירושות, ואין נוטלים כתובת בנין דכרין: **אם אמרו יתומים**. בני הכתובה הגדולה: **הרי אנו מעלין על נכסי אבינו**. מעלין דמיהן לקבלם עלינו ביוקר כדי שיהיה שם מותר דינר ויטלו כתובת אמן:

ג. הָיוּ שָׁם נְכָסִים בָּרְאוּי, אֵינָן כְּבַמֻּחְזָק. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֲפִלּוּ יֵשׁ שָׁם נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרָיוּת, אֵינוֹ כְלוּם, עַד שֶׁיִּהְיוּ שָׁם נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת יוֹתֵר עַל שְׁתֵּי הַכְּתֻבּוֹת דִּינָר:

ברטנורה (ג) **היו שם נכסים בראוי**. כגון עסקא שביד אחרים או הלואה: **אינן כבמוחזק**. אינן נחשבים להיות כאילו הן מוחזקים בידו ויש כאן מותר דינר: **שאין להם אחריות**. מטלטלים: **שיש להם אחריות**. קרקעות. והלכה כרבי שמעון. ואף בזמן הזה דנהיגי דמטלטלי דיתמי משעבדי לבעל חוב, אין כתובת בנין דכרין נוהגת במטלטלין אלא בקרקעות:

ד. מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שָׁלֹשׁ נָשִׁים וָמֵת, כְּתֻבָּתָהּ שֶׁל זוֹ מָנֶה וְשֶׁל זוֹ מָאתַיִם וְשֶׁל זוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְאֵין שָׁם אֶלָּא מָנֶה, חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה. הָיוּ שָׁם מָאתַיִם, שֶׁל מָנֶה נוֹטֶלֶת חֲמִשִּׁים. שֶׁל מָאתַיִם וְשֶׁל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת, שְׁלִשָּׁה שְׁלִשָּׁה שֶׁל זָהָב. הָיוּ שָׁם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת, שֶׁל מָנֶה נוֹטֶלֶת חֲמִשִּׁים. וְשֶׁל מָאתַיִם, מָנֶה. וְשֶׁל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת, שִׁשָּׁה שֶׁל זָהָב. וְכֵן שְׁלִשָּׁה שֶׁהִטִּילוּ לַכִּיס, פִּחֲתוּ אוֹ הוֹתִירוּ, כָּךְ הֵן חוֹלְקִין:

ברטנורה (ד) **של זו מנה ושל זו מאתים כו'**. ושלשתן נחתמו ביום אחד. דאי בתלתא יומי, הקודמת בשטר קודמת בגיבוי. או שלא הניח אלא מטלטלין, שאין דין קדימה במטלטלין: **חולקות בשוה**. שהרי כח שלשתן שוה בשעבוד מנה דבכולהו איכא מנה: **היו שם מאתים**. אין לבעלת מנה שעבוד אלא במנה, אבל במנה שני אין שעבוד לשטר של בעלת מנה: **של מנה נוטלת חמשים**. בגמרא פריך, שלישית מנה היה ראוי שתטול והיאך נוטלת חמשים שהוא חצי מנה. ומשני, דמתניתין איירי דאמרה לה בעלת מאתים לבעלת מנה, דין ודברים אין לי עמך במנה המשועבד לך ולא יתמעט חלקך בשבילי, הלכך היא ובעלת שלש מאות חולקות אותו. ומפני שלא נתנה בעלת המאתים לבעלת המנה חלקה במתנה אלא אמרה לה שלא תריב עמה ובשבילה לא יתמעט חלקה, לאחר שלקחה בעלת המנה חמשים נשאר זכות בעלת המאתים שוה עם זכות בעלת השלש מאות במנה וחצי הנשאר, וכל אחת מהן נוטלת ג' דינרי זהב שהן שבעים וחמישה דינרים של כסף שכל דינר זהב הוא עשרים וחמשה דינרים של כסף: **היו שם שלש מאות**. מנה ראשון משועבד לכולם, והשני לבעלת מאתים ולבעלת שלש מאות,

והשלישי לבעלת שלש מאות בלבד: של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה. כגון דאמרה להו בעלת שלש מאות לבעלת מנה ולבעלת מאתים, דין ודברים אין לי עמכם במנה, הלכך מנה הראשון חולקות בעלת מאתים ובעלת מנה, נמצאת בעלת מנה נוטלת חמשים, ומנה השני חולקות בעלת מאתים ובעלת שלש מאות, נמצאת בעלת מאתים נוטלת מנה, חמשים שחלקה מהמנה הראשון עם בעלת המנה, וחמשים מהמנה השני שחלקה עם בעלת השלש מאות. והמנה השלישי נוטלת כולו בעלת השלש מאות, נמצאת נוטלת ששה דינרי זהב שהם מנה ומחצה, המנה השלישי כולו שנשאר לה וחצי המנה שחלקה עם בעלת המאתים. ובגמרא מסיק דמתניתין רבי נתן היא ואינה הלכה, דאמר רבי אין אני רואה דבריו של רבי נתן בזה, אלא חולקות בשוה, דהואיל וכל נכסיו אחראין לכתובה כל שלשת המנים משועבדים לבעלת המנה כשאר חברותיה, עד שתגבה כל כתובתה, הלכך חולקות בשוה, וכך נוטלת בעלת המנה כמו בעלת המאתים ושלש מאות. אבל בשלשה שהטילו מעות לכיס זה מנה וזה מאתים וזה שלש מאות דהתם שבח שהשביחו מעותיהן קא שקלי, דינא הוא שכל אחד יטול לפי מעותיו. ודוקא כשהשביחו מחמת המעות עצמן כגון שנשתנה המטבע או הוסיפו עליו או פחתו אז חולקים השבח וההפסד לפי הממון. אבל אם קנו סחורה מן המעות שהטילו לכיס והרויחו בסחורה או הפסידו, אין מחלקים הריוח וההפסד אלא לפי מספר השותפין ולא לפי הממון, וכך נוטל בהפסד ובשבח מי שנותן בכיס מעות מועטים כמו אותו שנתן מעות מרובים אם לא התנו תחלה שיחלקו לפי ממון. וכן דנים בכל בתי דינים:

ה. מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי אַרְבַּע נָשִׁים וָמֵת, הָרִאשׁוֹנָה קוֹדֶמֶת לְשְׁנִיָּה, וּשְׁנִיָּה לִשְׁלִישִׁית, וּשְׁלִישִׁית לִרְבִיעִית. הָרִאשׁוֹנָה נִשְׁבַּעַת לִשְׁנִיָּה, וּשְׁנִיָּה לִשְׁלִישִׁית, וּשְׁלִישִׁית לִרְבִיעִית, וְהָרְבִיעִית נִפְרַעַת שֶׁלֹּא בִשְׁבוּעָה. בֶּן נַנָּס אוֹמֵר, וְכִי מִפְּנֵי שֶׁהִיא אַחֲרוֹנָה נִשְׁכֶּרֶת, אַף הִיא לֹא תִפָּרַע אֶלָּא בִשְׁבוּעָה. הָיוּ יוֹצְאוֹת כֻּלָּן בְּיוֹם אֶחָד, כָּל הַקּוֹדֶמֶת לַחֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, זָכְתָה. וְכָךְ הָיוּ כוֹתְבִין בִּירוּשָׁלַיִם, שָׁעוֹת. הָיוּ כֻלָּן יוֹצְאוֹת בְּשָׁעָה אַחַת וְאֵין שָׁם אֶלָּא מָנֶה חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה:

ברטנורה (ה) **הראשונה קודמת לשניה**. אותה שזמן כתובתה מוקדם קודמת לשניה שזמנה מאוחר. וכן כולם: **הראשונה נשבעת לשניה**. אם שניה טוענת השבעי לי שלא גבית משל בעלי כלום, דלמא לא ישאר לי ממה שאגבה כתובתי. ואף שלישית תאמר כן לשניה, ורביעית לשלישית. אבל הרביעית נפרעת שלא בשבועה, וכגון שאין שם יורש בעל חוב אחר שישביעה: **בן ננס אומר כו'**. פלוגתייהו דת"ק ובן ננס מפרש בגמרא כגון שנמצאת שדה אחת מאלו השדות שגבו השלש נשים הראשונות, שאינה שלו, שנודע

שגזלה וסוף שיבואו בעליה ויטלוה, וכשבאה הרביעית לגבות כתובתה משדה רביעית באה זאת ואומרת לה למחר יבא הנגזל ויטול שדהו מידי, רצוני שתשבעי לי שלא גבית כתובתיך בחיי הבעל. תנא קמא סבר בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה, הלכך למה תשבע, אם יבא הנגזל ויטרוף מזו תחזור היא על הרביעית ותטול ממנה מה שגבתה, דהויא לה רביעית בעל חוב מאוחר. ובן ננס סבר, בעל חוב מאוחר שקדם וגבה, מה שגבה גבה, ואם תחזיק זאת אין השלישית יכולה לחזור עליה, ולכך תשבע לה שלא גבתה מנכסי בעלה כלום. והלכה כתנא קמא. וממילא שמעינן שאם תפסה מטלטלין שצריכה לישבע לדברי הכל כיון שאין דין קדימה במטלטלין ומה שגבה גבה:

ו. מִי שֶׁהָיְתָה נְשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים וּמָכַר אֶת שָׂדֵהוּ וְכָתְבָה רִאשׁוֹנָה לַלּוֹקֵחַ דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּךְ, הַשְּׁנִיָּה מוֹצִיאָה מֵהַלּוֹקֵחַ וְהָרִאשׁוֹנָה מִן הַשְּׁנִיָּה וְהַלּוֹקֵחַ מִן הָרִאשׁוֹנָה, וְחוֹזְרוֹת חֲלִילָה עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ פְּשָׁרָה בֵּינֵיהֶם. וְכֵן בַּעַל חוֹב. וְכֵן אִשָּׁה בַּעֲלַת חוֹב:

ברטנורה (ו) **וכתבה ראשונה ללוקח וכו'**. וכגון שקנו מידה. ובגמרא פריך, ותימא נחת רוח עשיתי לבעלי. ומשני, כגון שמכר הבעל שדה זו לאיש אחר קודם לזה ולא רצתה האשה לחתום לו, ולזה חתמה, דאם איתא דנחת רוח עושה לבעלה היתה חותמת לראשון: **פשרה**. ביצוע. לא כולו לזה ולא כולו לזה. ולשון פושרין הוא, לא חמים ולא קרים: **וכן בעל חוב**. ושני לקוחות. ראובן נושה בשמעון מנה ולו שתי שדות ומכרן לשנים זו בחמשים וזו בחמשים וכתב בעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך, בעל חוב נוטל מיד הראשון, שהרי אינו יכול לומר לו הנחתי לך מקום שתגבה ממנו, שחובו כנגד שניהם ולוקח ראשון מוציא מיד השני, ובעל חוב חוזר ומוציא אף זו מן הראשון, ולוקח שני מבעל חוב, וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה: **וכן אשה בעלת חוב**. שהיה לה כתובתה על בעלה ומכר שתי שדותיו לשנים ואין בשניהם אלא כדי כתובתה, וכתבה לשני דין ודברים אין לי עמך, האשה מוציאה מיד לוקח ראשון, והוא מן השני, והשני מן האשה [והאשה מן הראשון] ולוקח ראשון מיד השני, וחוזרים חלילה:

גמרא כתובות דף נ' ע"א

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, בְּאוּשָּׁא הִתְקִינוּ הָאִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה בְּנִכְסֵי מְלוֹג בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ וּמֵתָה, הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלְּקוֹחוֹת. אַשְׁכְּחֵיהּ רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף לְרִבִּי אַבָּהוּ דַּהֲוָה קָאֵי בְּאוֹכְלוֹסָא דְּאוּשָּׁא, אָמַר לֵיהּ מַאן מָארֵיהּ דִּשְׁמַעְתָּא דְּאוּשָּׁא, אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, תָּנָא מִינֵיהּ אַרְבָּעִין זִמְנִין וְדָמֵי לֵיהּ כְּמַאן דְּמַנְחָא לֵיהּ בְּכִיסְתֵּיהּ. (תהלים קז) אַשְׁרֵי שׁוֹמְרֵי מִשְׁפָּט עוֹשֵׂה צְדָקָה בְכָל עֵת, וְכִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת צְדָקָה בְכָל עֵת, דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבִּיבָנָה וְאַמְרֵי לָהּ רִבִּי אֶלִיעֶזֶר, זֶה הַזָּן בָּנָיו וּבְנוֹתָיו כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר,

וֶה הַמְגַדֵּל יָתוֹם וִיתוֹמָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמַשְׁיְאָן. (שם קיב) הוֹן וְעוֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד, רַב הוּנָא וְרַב חַסְדָּא, חַד אָמַר זֶה הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְלַמְּדָהּ, וְחַד אָמַר זֶה הַכּוֹתֵב תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים וּמַשְׁאִילָן לַאֲחֵרִים. (שם קכח) וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כֵּיוָן שֶׁבָּנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, דְּלָא אָתוּ לִידֵי חֻלְיָצָה וְיִבּוּם. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר, כֵּיוָן שֶׁבָּנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל דַּיָּינֵי יִשְׂרָאֵל, דְּלָא אָתוּ לְאָנְצוּיֵי:

רש"י **שמכרה בנכסי מלוג.** מהקרן: **הבעל מוציא.** דשווינהו רבנן כלוקח. והוא לוקח ראשון: **באוכלסא.** אסיפת בני אדם: **תנא מיניה.** דרבי יוסי בר חנינא מריה הוא: **זה הזן בניו ובנותיו הקטנים.** שתמיד יום ולילה הן עליו והיא צדקה שאינם חיוב עליו בהם: **הון ועושר בביתו.** שאין הממון כלה ואעפ"כ צדקתו עומדת לעד: **זה הלומד תורה ומלמדה.** מתקיימת בו הרי הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד על שטרח ללמד לתלמידים: **זה הכותב.** הספרים קיימים לו שאינם כלים וצדקתו עומדת לעד: **לאנצויי.** מי קרוב וקודם לנחלה:

זוהר שמיני דף מ' ע"א

רִבִּי יִצְחָק פָּתַח (דברים ל"ב) אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכֶם. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּאִינּוּן קַדִּישִׁין וְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְקַדְּשָׁא לוֹן. תָּא חֲזֵי יִשְׂרָאֵל קַדִּישִׁין. כָּל חַיֵּי עָלְמָא דְּיַרְתִּין כֻּלָּא תַּלְיָין בְּהַהוּא עָלְמָא דְּאָתֵי בְּגִין דְּאִיהוּ חַיִּין דְּכֻלָּא לְעֵילָּא וְתַתָּא וְהוּא אֲתַר יַיִן דִּמְנַטְּרָא שָׁאֲרֵי (וְאִקְרֵי יַיִן) וּמִתַּמָּן נַפְקִין חַיִּין וּקְדוּשָׁאן לְכֻלָּא. וְיַיִן דְּיִשְׂרָאֵל בְּגִין יַיִן דְּיִשְׂרָאֵל אַחֲרָא וְדָא בָּדָא תַּלְיָא דְּהָא יִשְׂרָאֵל לְעֵילָּא בֵּיהּ נָטִיל חַיִּין וּבְגִין כָּךְ אִקְרֵי עֵץ חַיִּים עֵץ מֵהַהוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי חַיִּים וְנַפְקֵי מִתַּמָּן חַיִּין וְעַל דָּא מְבָרְכִין לֵיהּ לְקַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא בַּיַּיִן. וְיַיִן דְּיִשְׂרָאֵל לְתַתָּא כְּהַאי גַּוְונָא. גּוֹי עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה דְּאִיהוּ מְסָאֵב וּמָאן דְּקָרִיב בַּהֲדֵיהּ יִסְתָּאַב כַּד יִקְרַב בְּיַיִן דְּיִשְׂרָאֵל הָא יִסְתָּאַב וְאָסִיר כָּל שֻׁכָּן הַהוּא יַיִן דְּאִיהוּ עָבִיד. וְעַל דָּא לָא תֵּימָא דְּדָא הוּא בִּלְחוֹדוֹי אֶלָּא כָּל מַה דְּעַבְדֵי יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא כֻּלָּא הוּא כְּעֵין דּוּגְמָא דִּלְעֵילָּא כָּל שֻׁכָּן יַיִן דְּקָאֵי בַּאֲתַר עִלָּאָה דּוּגְמָא דְּיַיִן דִּמְנַטְּרָא. בְּגִין כָּךְ יִשְׂרָאֵל שַׁתְּיִין יַיִן דְּיִשְׂרָאֵל דְּאִתְעָבִיד כְּדְקָא חֲזֵי בְּקִדּוּשָׁה כְּגוֹונָא דְּיִשְׂרָאֵל לְעֵילָּא דְּשָׁתֵי וְאִשְׁתְּרֵשָׁא וְאִתְבָּרְכָא בְּהַהוּא יַיִן עִלָּאָה קַדִּישָׁא וְלָא שָׁתְאַן יַיִן דְּאִתְעָבִיד בִּמְסָאֲבוּתָא וּמִסְטְרָא דִּמְסָאֲבוּתָא דְּהָא בֵּיהּ שַׁרְיָיא רוּחָא דִּמְסָאֲבוּתָא (וְלָאו. הוּא מִסְטְרָא דְּיִשְׂרָאֵל) וּמָאן דְּשָׁתֵי לֵיהּ (בַּהֲדֵיהוּ) אִסְתָּאַב רוּחֵיהּ וְאִסְתָּאַב אִיהוּ וְלָאו הוּא מִסְטְרָא דְּיִשְׂרָאֵל וְלֵית לֵיהּ חוּלָקָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. דְּהָא הַהוּא עָלְמָא דְּאָתֵי יַיִן דִּמְנַטְּרָא אִיהוּ וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל קַדִּישִׁין בַּעְיָין לְנַטְּרָא דָּא עַל כֻּלָּא בְּגִין דְּיִתְקַשַּׁר בַּאֲתַר דְּעָלְמָא דְּאָתֵי. וּבְגִין כָּךְ בְּיַיִן אִתְבָּרִיךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַתִּיר מִכֻּלָּא בְּגִין דְּאִיהוּ חָדֵי לְסִטְרָא שְׂמָאלָא וּבְגוֹ חֶדְוָותָא דִּילֵיהּ אִתְכְּלִיל בִּימִינָא וְכַד אִתְעָבִיד כֻּלָּא

יְמִינָא כְּדֵין שְׁמָא קַדִּישָׁא בָּחִידוּ וּבְרָכָאן מִשְׁתַּכְחֵי בְּכָלְהוּ עָלְמִין וּבְעוֹבָדָא דִלְתַתָּא יִתְעַר עוֹבָדָא דִלְעֵילָא. וְעַל דָּא מְזַמְּנֵי יַיִן לָקָבֵיל יַיִן וּבְגִין דְּאִיהוּ מְנַטְרָא לְעֵילָא בָּעֵי לְנַטְרָא לֵיהּ לְתַתָּא וְכָל נְטִירוּ דִילֵיהּ קְדוּשָׁה הוּא לְיִשְׂרָאֵל וּמָאן דְּפָגִים לֵיהּ לְתַתָּא בְּסִטְרָא דְמִסְאֲבוּתָא יִסְתָּאַב אִיהוּ בָּהָאי עָלְמָא וְלֵית לֵיהּ חוּלָקָא בְּעָלְמָא דְאָתֵי אֲתַר דְּהַהוּא יַיִן דְּמִנְטְרָא שַׁרְיָיא. הוּא לָא נָטִיר לָא יִתְנַטַּר הוּא לְעָלְמָא דְאָתֵי. הוּא סָאִיב לֵיהּ יִסְאֲבוּן לֵיהּ בְּהַהוּא עָלְמָא וְלָא יְהֵא לֵיהּ חוּלָקָא בְּהַהוּא יַיִן דְּעָלְמָא דְאָתֵי זַכָּאִין אִינוּן יִשְׂרָאֵל דְּמְקַדְּשֵׁי נַפְשַׁיְיהוּ בְּקִדּוּשָׁה עִילָאָה וְנַטְרֵי מַה דְּאִצְטְרִיךְ לְנַטְרָא וּמְקַדְּשֵׁי לְמַלְכָּא בִּנְטִירוּ עִלָּאָה דָּא. זַכָּאִין אִינוּן בְּעָלְמָא דֵין וּבְעָלְמָא דְאָתֵי:

תרגום הזוהר רַבִּי יִצְחָק פָּתַח: אָשֻׁר חֵלֶב וְבַחֲימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְקַדְּשָׁם, בֹּא וּרְאֵה, יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים, כָּל חַיֵּי עוֹלָם שֶׁיּוֹרְשִׁים, הַכֹּל תָּלוּי בָּעוֹלָם הַבָּא הַהוּא, מִשּׁוּם שֶׁהוּא חַיִּים שֶׁל הַכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁיַּיִן הַמְשׁוּמָר שׁוֹרֶה שָׁם, וּמִשָּׁם, יוֹצְאִים חַיִּים וּקְדֻשָּׁה לַכֹּל. וְיַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, הוּא קָדוֹשׁ בִּשְׁבִיל הַיַּיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל אַחַר לְמַעְלָה, וְזֶה בָּזֶה תָּלוּי, שֶׁיַּיִן שֶׁלְּמַטָּה תָּלוּי וּמְכוּוָן כְּנֶגֶד יַיִן שֶׁלְּמַעְלָה. כִּי יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, לוֹקֵחַ בּוֹ, בַּיַּיִן, חַיִּים, וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרָא עֵץ חַיִּים, דְּהַיְנוּ עֵץ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא חַיִּים, וְיוֹצֵא מִשָּׁם חַיִּים. וְעַל כֵּן מְבָרְכִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיַּיִן, כִּי יַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, הוּא כְּמוֹ זֶה הַיַּיִן שֶׁל מַעְלָה. עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, שֶׁהוּא טָמֵא, וּמִי שֶׁיִּקְרַב אֵלָיו יִטְמָא, כְּשֶׁיִּקְרַב וְיִגַּע בְּיֵינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, נִטְמָא הַיַּיִן וְאָסוּר לִשְׁתּוֹתוֹ, כָּל שֶׁכֵּן הַיַּיִן עַצְמוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה שֶׁהוּא טָמֵא. וְעַל כֵּן, אַל תֹּאמַר שֶׁזֶּה בִּלְבָד, דְּהַיְנוּ יַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, הוּא כְּעֵין שֶׁל מַעְלָה, אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁעוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה הַכֹּל הוּא כְּעֵין דּוּגְמָא שֶׁל מַעְלָה, כָּל שֶׁכֵּן יַיִן הָעוֹמֵד בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן, בַּדּוֹמֶה לְיַיִן הַמְשׁוּמָר. מִשּׁוּם זֶה, יִשְׂרָאֵל שׁוֹתִים יַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנַּעֲשָׂה כָּרָאוּי בְּקֻדֻּשָּׁה, כְּעֵין יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, שֶׁשּׁוֹתֶה וּמִשְׁתָּרֵשׁ וּמִתְבָּרֵךְ בַּיַּיִן הַהוּא הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, וְאֵינָם שׁוֹתִים יַיִן שֶׁנַּעֲשָׂה בְּטוּמְאָה, וּמִצַּד הַטּוּמְאָה, כִּי בּוֹ שׁוֹרֶה רוּחַ הַטּוּמְאָה, וּמִי שֶׁשּׁוֹתֶה אוֹתוֹ נִטְמָא רוּחוֹ, וְהוּא נִטְמָא, וְאֵין הוּא מִצַּד יִשְׂרָאֵל, וְאֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, כִּי עוֹלָם הַבָּא, שָׁם הוּא יַיִן הַמְשׁוּמָר. וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים צְרִיכִים לִשְׁמֹר זֶה יוֹתֵר מֵהַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְשָׁר בְּמָקוֹם דְּעוֹלָם הַבָּא, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וּמִשּׁוּם זֶה בַּיַּיִן מִתְבָּרֵךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מֵבַּכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְשַׂמֵּחַ צַד שְׂמֹאל, וּבְתוֹךְ שִׂמְחָתוֹ נִכְלָל בַּיָּמִין וּכְשֶׁנַּעֲשָׂה הַכֹּל יָמִין, בִּז"א, אָז הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, בְּשִׂמְחָה וְהַבְּרָכוֹת נִמְצָאוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וּבַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל כֵּן מְזַמְּנִים יַיִן לְמַטָּה, כְּנֶגֶד יַיִן שֶׁלְּמַעְלָה. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא יַיִן עִלָּאָה צְרִיכִים לִשְׁמֹר אוֹתוֹ לְמַטָּה מִמַּגָּע נָכְרִי, וְכָל הַשְּׁמִירָה שֶׁלּוֹ הוּא קְדֻשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם אוֹתוֹ

לְמַטָּה בְּצַד הַטּוּמְאָה, יִטְמֵא הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁשָּׁם הַמָּקוֹם שֶׁיַּיִן הַמְשׁוּמָר הַהוּא שׁוֹרֶה בּוֹ, וְכֵיוָן שֶׁהוּא לֹא שָׁמַר הַיַּיִן לְמַטָּה, אֵינוֹ מְשׁוּמָר לָעוֹלָם הַבָּא. הוּא טִמֵּא אוֹתוֹ, אֶת הַיַּיִן, יְטַמְּאוּ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בַּיַּיִן הַהוּא שֶׁל עוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, הַמְקֻדָּשִׁים עַצְמָם בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, וְשׁוֹמְרִים מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת מְשׁוּמָר, הַזּוֹ. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ב

א. כָּל שִׁיעוּרֵי הַנְּסָכִים הָאֲמוּרִים בְּסֵפֶר יְחֶזְקֵאל וּמִנַּיִן אוֹתָן הַקָּרְבָּנוֹת וְסִדְרֵי הָעֲבוֹדָה הַכְּתוּבִים שָׁם כֻּלָּם מְלוּאִים הֵם וְאֵין נוֹהֲגִין לְדוֹרוֹת אֶלָּא הַנָּבִיא צִוָּה וּפִירֵשׁ כֵּיצַד יִהְיוּ מַקְרִיבִין הַמְּלוּאִין עִם חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בִּימֵי הַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ כְּשֶׁיִּבָּנֶה בֵּית שְׁלִישִׁי: **ב**. וּכְשֵׁם שֶׁהַקְּרִיבוּ הַנְּשִׂיאִים בַּחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ דְּבָרִים שֶׁאֵין כְּמוֹתָן לְדוֹרוֹת וְהִקְרִיבוּ בְּשַׁבָּת כָּךְ הַנָּשִׂיא מַקְרִיב חֲנֻכָּתוֹ בְּשַׁבָּת לֶעָתִיד כַּאֲשֶׁר מְפוֹרָשׁ שָׁם וְכֵן קָרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיבוּ בִּימֵי עֶזְרָא הַבָּאִים מֵהַשִּׁבְי מְלוּאִים הָיוּ וְאֵינָן נוֹהֲגִין לְדוֹרוֹת אֶבָל דְּבָרִים הַנּוֹהֲגִים לְדוֹרוֹת הֵם דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁפֵּירַשְׁנוּ כְּמוֹ שֶׁהֶעֱתִיקוּם מִפִּי מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אֵין לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם וְאֵין לִגְרוֹעַ:

מוסר

משערי קדושה ח"ב שער ז'

קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה יָדַעְתָּ מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ הוֹרֵג כַּמָּה רְבָבוֹת מַזִּיקִין הַמְצוּיִין בַּלַּיְלָה וּבִפְרָט בָּעֲלוֹת הַנֶּפֶשׁ לְמַעְלָה וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמט) יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְגוֹמֵר. קִימָה אַחַר חֲצוֹת לַיְלָה זוֹלֶת הֱיוֹתוֹ מִכְּלַל אֲבֵילֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם (ישעי' מו) שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ כִּי גַם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִתְאַבֵּל וְשׂוֹאֵג כָּאֲרִי וְגוֹמֵר. גַּם בְּעוֹסְקוֹ אָז בַּתּוֹרָה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אֵין רִנָּה שֶׁל תּוֹרָה אֶלָּא בַּלַּיְלָה. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה שְׁכִינָה כְּנֶגְדּוֹ וּכְתִיב (איכה ב) קוּמִי רֹנִּי בַלַּיְלָה וְלֹא זָכָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לִהְיוֹת חַי וְקַיָּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא אֶלָּא עַל זֶה הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ וּבְכָל סֵפֶר הַזֹּהַר נִתְבָּאֵר שִׁבַח הַמִּצְוָה הַזּוֹ לְאֵין קֵץ. גַּם מַשָּׂרָה רוּחַהַקֹּדֶשׁ עַל הָאָדָם כְּנִזְכָּר שָׁם בְּפָרָשַׁת שְׁמוֹת:

שמיני יום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(טז) וַיִּקְרַב אֶת הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂהָ כַּמִּשְׁפָּט: וְקָרֵב יָת עֲלָתָא וְעָבְדַהּ כְּדְחָזֵי:

רש"י ויעשה כמשפט. המפורש בעולת נדבה בויקרא (פרק א) :

(יז) **שני** וַיַּקְרֵב אֶת הַמִּנְחָה וַיְמַלֵּא כַפּוֹ מִמֶּנָּה וַיַּקְטֵר עַל הַמִּזְבֵּחַ מִלְּבַד עֹלַת הַבֹּקֶר: וְקָרִיב יָת מַנְחָתָא וּמְלָא יְדֵהּ מִנַּהּ וְאַסֵּק עַל מַדְבְּחָא בַּר מֵעֲלַת צַפְרָא:

רש"י וימלא כפו. היא קמיצה: מלבד עלת הבקר. כל אלה עשה אחר עולת התמיד:

(יח) וַיִּשְׁחַט אֶת הַשּׁוֹר וְאֶת הָאַיִל זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לָעָם וַיַּמְצִאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת הַדָּם אֵלָיו וַיִּזְרְקֵהוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְנִכֵּס יָת תּוֹרָא וְיָת דְּכָרָא נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא דִּי לְעַמָּא וְאַמְטִיאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן יָת דְּמָא לֵהּ וּזְרָקֵהּ עַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר: (יט) וְאֶת הַחֲלָבִים מִן הַשּׁוֹר וּמִן הָאַיִל הָאַלְיָה וְהַמְכַסֶּה וְהַכְּלָיֹת וְיֹתֶרֶת הַכָּבֵד: וְיָת תַּרְבַּיָּא מִן תּוֹרָא וּמִן דִּכְרָא אֱלִיתָא וְחֻפֵּי גַוָּא וְכָלְיָתָא וְחַצַר כַּבְדָּא:

רש"י והמכסה. חלב המכסה את הקרב:

(כ) וַיָּשִׂימוּ אֶת הַחֲלָבִים עַל הֶחָזוֹת וַיַּקְטֵר הַחֲלָבִים הַמִּזְבֵּחָה: וְשַׁוִיאוּ יָת תַּרְבַּיָּא עַל חֶדְוָתָא וְאַסֵּק תַּרְבַּיָּא לְמַדְבְּחָא:

רש"י וישימו את החלבים על החזות. לאחר התנופה נתנן כהן המניף לכהן אחר להקטירם, נמצאו העליונים למטה:

(כא) וְאֶת הֶחָזוֹת וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין הֵנִיף אַהֲרֹן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה: וְיָת חֶדְוָתָא וְיָת שׁוֹקָא דְיַמִּינָא אֲרִים אַהֲרֹן אֲרָמָא קֳדָם יְיָ כְּמָא דִי פַקִּיד מֹשֶׁה:

נביאים - שמואל ב - פרק ו

(טז) וְהָיָה אֲרוֹן יְהוָה בָּא עִיר דָּוִד וּמִיכַל בַּת שָׁאוּל נִשְׁקְפָה בְּעַד הַחַלּוֹן וַתֵּרֶא אֶת הַמֶּלֶךְ דָּוִד מְפַזֵּז וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי יְהוָה וַתִּבֶז לוֹ בְּלִבָּהּ: וַהֲוָה אֲרוֹנָא דַיְיָ אָתָא לְקַרְתָּא דְדָוִד וּמִיכַל בַּת שָׁאוּל אִסְתְּכִיאַת מִן חֲרַכָּא וַחֲזַת יָת מַלְכָּא דָּוִד מְרַקֵּד וּמְשַׁבַּח קֳדָם יְיָ וּבְסַרַת עֲלוֹהִי בְּלִבָּהּ:

(יז) וַיָּבִאוּ אֶת אֲרוֹן יְהוָה וַיַּצִּגוּ אֹתוֹ בִּמְקוֹמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה לוֹ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד עֹלוֹת לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁלָמִים: וְאַיְתִיאוּ יָת אֲרוֹנָא דַיְיָ וְאַקִימוּ יָתֵיהּ בְּאַתְרֵיהּ בְּגוֹ מַשְׁכְּנָא דִי פְרַס לֵיהּ דָּוִד וְאַסֵּיק דָּוִד עֲלָוָן קֳדָם יְיָ וְנִכְסַת קוּדְשִׁין: (יח) וַיְכַל דָּוִד מֵהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיְבָרֶךְ אֶת הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת: וְשֵׁיצֵי דָּוִד מִלְאַסָּקָא עֲלָתָא וְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא וּבָרִיךְ יָת עַמָּא בִּשְׁמָא דַיְיָ צְבָאוֹת: (יט) וַיְחַלֵּק לְכָל הָעָם לְכָל הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה לְאִישׁ חַלַּת לֶחֶם אַחַת וְאֶשְׁפָּר אֶחָד וַאֲשִׁישָׁה אֶחָת וַיֵּלֶךְ כָּל הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ: וּפַלֵּיג לְכָל עַמָּא לְכָל הֲמוֹנָא דְיִשְׂרָאֵל לְמִגְבַּר וְעַד אִתָּא לְגֶבֶר גְּרִיצְתָּא דִּלְחֵם חֲדָא וּפִלּוּג חַד וּמְנָתָא חֲדָא וַאֲזַל כָּל עַמָּא גֶּבֶר לְבֵיתֵיהּ:

רש"י **ואשפר** . אחד משמה בפר (פסחים לו ב) : **אשישה אחת** . גרבא דחמרא (שם) :

(כ) וַיָּשָׂב דָּוִד לְבָרֵךְ אֶת בֵּיתוֹ וַתֵּצֵא מִיכַל בַּת שָׁאוּל לִקְרַאת דָּוִד וַתֹּאמֶר מַה נִּכְבַּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינֵי אַמְהוֹת עֲבָדָיו כְּהִגָּלוֹת נִגְלוֹת אַחַד הָרֵקִים: וְתַב דָּוִד לְבָרָכָא יַת אֱנַשׁ בֵּיתֵיהּ וּנְפָקַת מִיכַל בַּת שָׁאוּל לָקֳדָמוּת דָּוִד וַאֲמָרַת מָה אִתְיַקַּר יוֹמָא דֵין מַלְכָּא דְיִשְׂרָאֵל דְּאִתְגְּלִי יוֹמָא דֵין לְעֵינֵי אַמְהוֹת עַבְדּוֹהִי כְּמָא דְחָלִיץ וּמִתְגְּלֵי חָד מִן סְרִיקַיָּא:

רש"י **אחד הרקים** . (תרגום :) חד מן סריקיא (לשון תרגום יונתן) :

(כא) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל מִיכַל לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בָּחַר בִּי מֵאָבִיךְ וּמִכָּל בֵּיתוֹ לְצַוֹּת אֹתִי נָגִיד עַל עַם יְהוָה עַל יִשְׂרָאֵל וְשִׂחַקְתִּי לִפְנֵי יְהוָה: וַאֲמַר דָּוִד לְמִיכַל קֳדָם יְיָ דִּי אִתְרְעֵי בִּי מֵאֲבוּהִ וּמִכָּל בֵּיתֵיהּ לְפַקָּדָא יָתִי לְמֶהֱוֵי מַלְכָּא עַל עַמָּא דַיְיָ עַל יִשְׂרָאֵל וְשַׂבָּחִית קֳדָם יְיָ:

כתובים - משלי - פרק כג

(כב) שְׁמַע לְאָבִיךָ זֶה יְלָדֶךָ וְאַל תָּבוּז כִּי זָקְנָה אִמֶּךָ: קַבֵּל מִן אֲבוּהִ דֵּין יַלְדָךְ וְלָא תְשׁוּט מְטוּל דְּסֵיבַת אִמָּךְ: (כג) אֱמֶת קְנֵה וְאַל תִּמְכֹּר חָכְמָה וּמוּסָר וּבִינָה: קוּשְׁטָא קְנֵי וְלָא תְזַבִּין חָכְמְתָא וּמַרְדּוּתָא וּבְיוּנָא:

רש"י **אמת קנה** . ואם לא תמצא ללמוד בחנם למוד בשכר ואל תאמר כשם שלמדתי בשכר כך אלמדנה בשכר :

(כד) (גול) גִּיל (יגול) יָגִיל אֲבִי צַדִּיק (יולד) וְיוֹלֵד חָכָם (וישמח) יִשְׂמַח בּוֹ: מְדוּךְ נְדוּךְ אֲבוּי דְּצַדִּיקָא וּמַן דְּמוֹלִיד חַכִּימָא נָחֲדֵי בֵיהּ: (כה) יִשְׂמַח אָבִיךְ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ: יֶחֱדֵי אֲבוּהִ וְאִמָּהְ וְתֵדוּךְ תּוּלְדָתָהְ: (כו) תְּנָה בְנִי לִבְּךָ לִי וְעֵינֶיךָ דְּרָכַי (תרצנה) תִּצֹּרְנָה: הַב לִי בְּרִי לִבָּךְ וְעֵינָךְ תִּנְטְרֵי אָרְחָתַי: (כז) כִּי שׁוּחָה עֲמֻקָּה זוֹנָה וּבְאֵר צָרָה נָכְרִיָּה: מְטוּל דְּגוּמְצָא זַנְיְתָא וּבֵירָא דְעָקָא נוּכְרִיתָא:

רש"י **ובאר צרה** . אשטריינ"א בלעז :

משנה בבא בתרא פרק ו

א. הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ וְלֹא צִמְּחוּ, וַאֲפִלּוּ זֶרַע פִּשְׁתָּן, אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, זֶרַע גִּנָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין, חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן:

ברטנורה (א) **המוכר פירות**. סתם ולא פירש לאכילה או לזריעה: **אפילו זרע פשתן**. דרובא קונים אותו לזריעה. מצי למימר אני לאכילה מכרתיו דאין הולכים בממון אחר הרוב: **רשב"ג אומר וכו'**. בגמ' מוקי כולה מתניתין אליבא דרשב"ג וחסורי מחסר' והכי קתני. אפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותן. הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן דברי רשב"ג. שרבן שמעון ב"ג אומר זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן. דהוי מקח טעות דודאי לזריע' זבנינהו:

ב. הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ, הֲרֵי זֶה מְקַבֵּל עָלָיו רֹבַע טִנּוֹפֶת לַסְּאָה. תְּאֵנִים, מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר מְתֻלָּעוֹת לַמֵּאָה. מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן, מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסְסוֹת לַמֵּאָה. קַנְקַנִּים בַּשָּׁרוֹן, מְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר פִּיטַסְיָאוֹת לַמֵּאָה:

ברטנורה (ב) **המקבל פירות**. שקנה תבואה מחברו. הלוקח מקבל עליו רובע טנופת לכל סאה. דדרך תבואה בכך ולא יותר: **עשר מתולעות**. אכולות מתולעים לכל מאה. דהיינו א' מעשר: **קוססות**. יין רע אם המרתף של חביות גדולות מקבל עליו עשר חביות גדולות ואם המרתף של כדות מקבל עליו י' כדות. ודוקא כשאמר מרתף זה אני מוכר לך ולמקפה כלומר לשום בתוך התבשיל אבל אם אמר מרתף של יין אני מוכר לך למקפה צריך ליתן לו יין שכלו יפה שייך של מקפה צריך שיהיה יפה ומתקיים שאין מסתפקים ממנו אלא מעט מעט. ואם אמר סתם. יין אני מוכר לך. ולא זכר למקפה נותן לו יין בינוני הנמכר בחנות. ואם אמר מרתף זה אני מוכר לך. ולא הזכיר יין. אפילו כולו חומץ הגיעו: **קנקני בשרון**. בארץ המישור: **מקבל עליו י' פיטסיאות**. שאינן מבושלות כל צרכן. והן שואבות היין ומזיעות אותו:

ג. הַמּוֹכֵר יַיִן לַחֲבֵרוֹ וְהֶחְמִיץ, אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ. וְאִם יָדוּעַ שֶׁיְּהֵינוֹ מַחְמִיץ, הֲרֵי זֶה מֻקָּח טָעוּת. וְאִם אָמַר לוֹ יַיִן מְבֻשָּׁם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ עַד הָעֲצֶרֶת. וְיָשָׁן, מִשֶּׁל אֶשְׁתְּקַד. וּמְיֻשָּׁן, מִשֶּׁל שָׁלֹשׁ שָׁנִים:

ברטנורה (ג) **אינו חייב**. המוכר באחריותו. דבשעת מכירה יין הוה. ודוקא שנעשה חומץ בכליו דלוקח דאי בכליו של מוכר מצי אמר ליה הא חמרך והא קנקנך. ולא מצי המוכר אמר ליה למה השהית אותו בקנקנים כל כך. את הוא דאפסד' דמצי האיך א"ל הא מעיקר' הודעתיך שלא היה בדעתי להסתפק מן היין אלא מעט מעט: **ואם ידוע שיינו מחמיץ**. שאינו מתקיים ואידך א"ל דלא בעי ליין אלא למקפה ולשהותו ליקח ממנו מעט מעט: **הרי זה מקח טעות**. דהוה ליה לאודועי שאין יינו מתקיים: **מבושם**. דרכו להתקיים עד העצרת. ומשם ואילך החום מקלקלו: **וישן**. אם מכר לו יין על מנת שהוא ישן. נותן לו משל אשתקד מן השנה שעברה הקודמת לזו:

ד. הַמּוֹכֵר מָקוֹם לַחֲבֵרוֹ לִבְנוֹת לוֹ בַּיִת (וְכֵן הַמְקַבֵּל מֵחֲבֵרוֹ לִבְנוֹת לוֹ בַּיִת) חַתְנוּת לִבְנוֹ וּבֵית אַלְמָנוּת לְבִתּוֹ, בּוֹנֶה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, רֶפֶת בָּקָר הוּא זֶה. הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רֶפֶת בָּקָר, בּוֹנֶה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ. בַּיִת קָטָן, שֵׁשׁ עַל שְׁמוֹנָה. גָּדוֹל, שְׁמוֹנָה עַל עֶשֶׂר. טְרַקְלִין, עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר. רוּמּוֹ כַּחֲצִי אָרְכּוֹ וְכַחֲצִי רָחְבּוֹ. רְאָיָה לַדָּבָר, (הֵיכָל). רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, (הַכֹּל) כְּבִנְיַן הֵיכָל:

ברטנורה (ד) **בית חתנות לבנו**. שדרך אדם לעשות לבנו בית כשנושא אשה: **ובית אלמנות לבתו**. כשמת בעלה ושבה אל בית אביה אבל בחיי בעלה היא אצל בעלה. שאין דרך חתן לדור עם חמיו: **רפת בקר הוא זה**. וצריך לעשותו גדול יותר: **בית קטן**. הפחות שבבתים הוא שש על שמונה. והמוכר מקום לחברו סתם לעשות לו בית. צריך שיהיה שש על שמנה: **גדול**. ואם פיר' לעשות לו בית גדול: **טרקלין**. עשוי למושב שרים: **רומו כחצי ארכו וכחצי רחבו**. אכולהו קאי דהיינו בבית קטן רומו שבעה ובבית גדול תשעה וטרקלין עשר: **ראיה לדבר היכל**. שהיה ארכו ארבעים ורחבו עשרים ורומו שלשים. שהם חצי ארכו ורחבו: **הכל כבנין היכל**. איכא דאמרי הא דתנן לעיל רומו כחצי ארכו וכחצי רחבו. ראיה לדבר היכל. רשב"ג קתני לה שרשב"ג אומר הכל כבנין היכל. ואיכא דאמרי רשב"ג פליג את"ק ואתמוהי קא מתמה וכי הכל בונים כבנין היכל. אין הדבר תלוי אלא במנהג המדינה:

ה. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בוֹר לִפְנִים מִבֵּיתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, נִכְנָס בְּשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם יוֹצְאִין, וְאֵינוֹ מַכְנִיס בְּהֶמְתּוֹ וּמַשְׁקֶה מִבּוֹרוֹ אֶלָּא מְמַלֵּא וּמַשְׁקֶה מִבַּחוּץ, וְזֶה עוֹשֶׂה לוֹ פוֹתַחַת וְזֶה עוֹשֶׂה לוֹ פוֹתָחַת:

ברטנורה (ה) **בשעה שבני אדם נכנסים**. ביום ולא שיטריחוהו לעמוד בלילה: **וזה עושה לו פותחת**. שלא יגנוב בעל הבית ממי בורו. ובעל הבית עושה לו פותחת אחרת באותו פתח הפתוח לבור. שלא יוכל לבא לשאוב בלא דעת בעל הבית ולא יבא לעולם בביתו של בעל הבית אלא אם כן ישנו לבעל הבית בביתו. ומשום חשד אשתו תקנו כן:

ו. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גִּנָּה לִפְנִים מִגִּנָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, נִכְנָס בְּשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִים וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם יוֹצְאִין, וְאֵינוֹ מַכְנִיס לְתוֹכָהּ תַּגָּרִין, וְלֹא יְכַנֵּס מִתּוֹכָהּ לְתוֹךְ שָׂדֶה אַחֶרֶת, וְהַחִיצוֹן זוֹרֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ. נָתְנוּ לוֹ דֶּרֶךְ מִן הַצַּד מְדֹעַת שְׁנֵיהֶם, נִכְנָס בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה, וּמַכְנִיס לְתוֹכָהּ תַּגָּרִין, וְלֹא יְכַנֵּס מִתּוֹכָהּ לְתוֹךְ שָׂדֶה אַחֶרֶת, וְזֶה וְזֶה אֵינָם רַשָּׁאִים לְזָרְעָהּ:

ברטנורה (ו) **מי שיש לו גינה**. ונתרצה חיצון לתת לפנימי דרך באמצע שדהו: **ולא יכנס מתוכה**. דכיון דמזיקו היזק גדול שעובר באמצע שדהו אנן סהדי דלא נתרצה לו אלא לצורך גינה בלבד ולא שיכנס לצורך תשמיש אחר: **והחיצון זורע**. דכיון דבאמצע שדהו הוא אנן סהדי דלא מחל לו הדרך לגמרי. ושלא יוכל הוא לזרעה: **והחיצון זורע**. דכיון דבאמצע שדהו הוא אנן סהדי דלא מחל לו הדרך לגמרי. ושלא יוכל הוא לזרעה: **זה וזה אינם רשאין לזורעה**. דכיון דמן הצד הוא. להילוך גרידא יחדוהו לו:

ז. מִי שֶׁהָיְתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים עוֹבֶרֶת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ, נְטָלָהּ וְנָתַן לָהֶם מִן הַצַּד, מַה שֶּׁנָּתַן נָתַן וְשָׁלוֹ לֹא הִגִּיעוֹ. דֶּרֶךְ הַיָּחִיד, אַרְבַּע אַמּוֹת. דֶּרֶךְ הָרַבִּים, שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה. דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ, אֵין לָהּ שִׁעוּר. דֶּרֶךְ הַקֶּבֶר, אֵין לָהּ שִׁעוּר. הַמַּעֲמָד, דִּיְנֵי צִפּוֹרִי אָמְרוּ, בֵּית אַרְבַּעַת קַבִּין:

ברטנורה (ז) מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו. שהחזיקו רבים לעבור שם לעולם: **ושלו לא הגיעו**. ויש לרבים ב' הדרכים. דקיי"ל מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו: **דרך היחיד**. המוכר לחברו דרך תוך שדהו צריך ליתן לו ד' אמות: **דרך המלך אין לו שעור**. שהמלך פורץ גדר לפניו לעשות לו דרך: **דרך הקבר**. שנושאין המת לקברו אין לו שעור. תקנת חכמים היא משום יקרא דמת. ולא שיכולים לפרוץ גדר כדרך המלך אלא שיכולים המלוים את המת לעבור על גבי זרעים ואין צריכים לנטות לכאן ולכאן: **בית ארבעת קבין**. היא (שלשים ושלש אמות ב' טפחים) רוחב באורך חמשים אמה. ומקום המעמד הוא שהיו עושים שבעה מעמדות. שבעה מושבות. כשהיו חוזרין מלקבור המת. כנגד שבעה הבלים שבתחלת ספר קהלת:

ח. הַמּוֹכֵר מָקוֹם לַחֲבֵרוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ קֶבֶר, וְכֵן הַמְקַבֵּל מֵחֲבֵרוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ קֶבֶר, עוֹשֶׂה תוֹכָהּ שֶׁל מְעָרָה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ, וּפוֹתֵחַ לְתוֹכָהּ שְׁמוֹנָה כּוּכִין, שְׁלֹשָׁה מִכָּאן וּשְׁלֹשָׁה מִכָּאן וּשְׁנַיִם מִבָּנֶגְדָּן, וְכוּכִין אֲרֻכִּין אַרְבַּע אַמּוֹת וְרוּמָן שִׁבְעָה וְרָחְבָּן שִׁשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, עוֹשֶׂה תוֹכָהּ שֶׁל מְעָרָה שֵׁשׁ אַמּוֹת עַל שְׁמוֹנָה, וּפוֹתֵחַ לְתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר כּוּךְ, אַרְבָּעָה מִכָּאן וְאַרְבָּעָה מִכָּאן וּשְׁלֹשָׁה מִבָּנֶגְדָּן וְאֶחָד מִימִין הַפֶּתַח וְאֶחָד מִן הַשְּׂמֹאל, וְעוֹשֶׂה חָצֵר עַל פִּי הַמְּעָרָה שֵׁשׁ עַל שֵׁשׁ כְּמִלְּא הַמִּטָּה וְקוֹבְרֶיהָ, וּפוֹתֵחַ לְתוֹכָהּ שְׁתֵּי מְעָרוֹת, אַחַת מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אַרְבַּע לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הַכֹּל לְפִי הַסָּלַע:

ברטנורה (ח) **המקבל מחברו**. בקבולת שיחפור לו קבר: **ארבע אמות**. רוחב. ושש באורך: **שמונה כוכין**. שמנה קברים: **שלשה מכאן ושלש מכאן**. לשני צדדין של אורך המערה. ושנים כנגד הנכנס למערה וכל קבר וקבר ארבע אמות אורך. ורוחב ששה טפחים ורום שבעה. נמצא בין כל קבר וקבר שמן הצדדים. אמה ומחצה, ובין השנים שמכנגד. שתי אמות: **הכל לפי הסלע**. אם המקום קשה אין המקבל חייב לחפור אלא שש אמות באורך וארבע ברוחב כדברי ת"ק. ואם המקום רך ותיחוח. חייב המקבל לחפור שש על שמנה כדברי רבי שמעון. והלכה כת"ק:

גמרא בבא בתרא דף צ"ח ע"א

אָמַר רַב חִיָּיא בַּר יוֹסֵף, חַמְרָא מַזְלָא דְּמָארֵיהּ גָּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר (חבקוק ב) וְאַף כִּי הַיַּיִן בּוֹגֵד גֶּבֶר יָהִיר וְגוֹ'. אָמַר רַב מָרִי, הַאי מַאן דְּיָהִיר אֲפִילּוּ אֲאִינְשֵׁי בֵּיתֵיהּ לָא מִיקְבֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר

(שם) גֶּבֶר יָהִיר לֹא יִנָּוֶה מַאי לֹא יִנָּוֶה בַּנָּוֶה שֶׁלּוֹ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, כָּל הַמִּתְגָּאֶה בְּטַלִּית שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְאֵינוֹ תַּלְמִיד חָכָם, אֵין מַכְנִיסִין אוֹתוֹ בְּמְחִיצָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּתִיב הָכָא לֹא יִנָּוֶה וּכְתִיב הָתָם (שמות טו) אֶל נָוֶה קָדְשֶׁךָ. לַעֲשׂוֹת בֵּית חַתְנוּת לְבָנוֹ וְכוּ', לָמָּה לִי לְמִתְנָא בֵּית חַתְנוּת לִבְנוֹ וּבֵית אַלְמְנוּת לְבִתּוֹ, לִיתְנֵי בֵּית חַתְנוּת לִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּבֵית אַלְמְנוּת לִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ. מִלְּתָא אֲגַב אָרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לָן, דְּלָאו דַּרְכָּא דְּחַתְנָא לְמֵידַר בֵּי חֲמוּתֵהּ, כְּדְכְתִיב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא, הַכֹּל שָׁקַלְתִּי בְּכַף מֹאזְנַיִם וְלֹא מָצָאתִי קַל מִסּוּבִּין. וְקַל מִסּוּבִּין, חָתָן הַדָּר בְּבֵית חָמִיו. וְקַל מֵחָתָן אוֹרֵחַ מַכְנִיס אוֹרֵחַ. וְקַל מֵאוֹרֵחַ, מֵשִׁיב דָּבָר בְּטֶרֶם יִשְׁמָע, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יח) מֵשִׁיב דָּבָר וְגוֹמֵר אִוֶּלֶת הִיא לוֹ וּכְלִימָּה:

רש"י **מלתא אגב אורחא קמ"ל**. מדלא תנא בית אלמנות לבנו ולא תני נמי בית חתנות לבתו בשניהן שוה ללמד דלאו דרכא דחתנא וכו': **בי חמוהי**. כדאמרינן בפסחים הוי זהיר באשתך מחתנה הראשון אמרי לה משום חשד ואמרי לה משו' ממון ואיתא להא ולהא וה"ה לכל החתנים אלא שמן הראשון צריך ליזהר יותר: **קל מסובין**. כלומר דבר גרוע: **אורח מכניס אורח**. דיו אם מהנה ליה בעל הבית:

זוהר שמיני דף מ"א ע"ב

רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר כְּלַל כֹּלָּא כְּמָה דְּאִית עֶשֶׂר כִּתְרִין דְּמְהֵימְנוּתָא לְעֵילָּא כָּךְ אִית עֶשֶׂר כִּתְרֵי דַּחֲרֵשֵׁי מְסָאֲבֵי לְתַתָּא וְכָל מָה דִּי בְאַרְעָא מַנְיֵיהוּ אֲחִידָן בְּסִטְרָא דָא וּמַנְיֵיהוּ אֲחִידָן בְּסִטְרָא אַחֲרָא וְאִי תֵּימָא הָאי עֵז דְּשַׁרְיֵיא עֲלֵיהּ רוּחַ מְסָאֲבָא לְגַוֵּ לָאו הָכִי דְּאִי רוּחַ מְסָאֲבָא שַׁרְיֵיא בֵּיהּ אָסִיר לַן לְמֵיכַל אֶלָּא אַעְבָּרָן בְּגַוֵּוייהוּ וְיִתְחֲזוּן לָקֳבֵלֵיהוֹן וְלָא שַׁרְיֵיא לְדַיְירָא בָּהוּא דְּכַד אִינוּן שַׁרְיָין רוּחַ אַחֲרָא אַעְבַּר עֲלַיְיהוּ וּפְרִישָׁן מִגַּרְמַיְיהוּ וּבְגִין כָּךְ אִתְחֲזוּן לָקֳבַלַיְיהוּ וּמִקְטָרְגֵי בְּגַוַּוייהוּ וְלָא שַׁלְטֵי בָּהוּ בְּגַרְמַיְיהוּ וְעַל דָּא שָׁאֲרֵי לַן לְמֵיכַל תָּא חֲזֵי כֵּיוָן דְּאִתְיָין לְשַׁלְטָאָה בָּהוּ אַעְבַּר רוּחָא חָדָא זַקְפָן עַיְינִין וְחָמָאן רְשִׁימִין דִּלְהוֹן וְאִתְפָּרְשָׁן מִנַּיְיהוּ אֲבָל אִתְחֲזוּ לָקֳבַלֵיהוֹן וְלָא אָסִירֵי לַן לְמֵיכַל בֵּין בִּבְעִירֵי בֵּין בְּחֵיוָותָא בֵּין בְּעוֹפֵי בֵּין בְּנוּנֵי יַמָּא בְּכֻלְּהוּ אִתְחֲזוּן יְמִינָא וּשְׂמָאלָא (רחמי ודינא) וְכָל מָאן דְּאָתֵי מִסִּטְרָא דִּימִינָא (מסטרא דרחמי) שָׁאֲרֵי לַן לְמֵיכַל וְכָל אִינוּן דְּאָתְיָין מִסִּטְרָא דְּשְׂמָאלָא (מסטרא דדינא) כֻּלְּהוּ אָסִיר לַן לְמֵיכַל. בְּגִין דְּדַרְגָּא (ס"א דגרמא) דְּכֻלְּהוּ מְסָאֲבָא וְכֻלְּהוּ מְסָאֲבִין וְרוּחַ מְסָאֲבָא שַׁרְיֵיא בְּגַוַּוייהוּ וְדָרֵי בָּהוּ. וְעַל דָּא רוּחָא קַדִּישָׁא דְּיִשְׂרָאֵל לָא יִתְעָרֵב בָּהוּ וְלָא יִסְתָּאַב בָּהוּ בְּגִין דְּיִשְׁתַּכְּחוּן קַדִּישִׁין וְיִשְׁתְּמוֹדְעוּן לְעֵילָּא וְתַתָּא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא אִתְרְעֵי בָּהוּ וּבָעֵי לְדַכְּאָה לְהוּ וּלְקַדְּשָׁא לְהוּ עַל כֹּלָּא בְּגִין דַּאֲחִידָן בֵּיהּ. תָּא חֲזֵי כְּתִיב (ישעיה מ"ט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר אִי קַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִתְפָּאַר בָּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל הֵיךְ אַתְיָין לְאִסְתַּאֲבָא וּלְאִתְדַּבְּקָא בְּסִטְרָא מְסָאֲבָא וְעַל דָּא כְּתִיב וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים

כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תְשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְגוֹמֵר מָאן (דְּיַתִּיב) דְּאִיהוּ בְּדִיוּקְנָא דְמַלְכָּא לָא לִיבְעֵי לֵיהּ לְאִתְפָּרְשָׁא מֵאוֹרְחוֹי דְמַלְכָּא וּבְגִין כָּךְ רָשִׁים לְהוּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל כָּל אינוּן דְּאַתְיָין מִסְטָרָא דָא וְכָל אינוּן דְּאַתְיָין מִסְטָרָא אַחֲרָא זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל דְּכְתִיב בֵּהּ (שם ס"א) כָּל רוֹאֵיהֶם יַכִּירוּם (נח ע"ח ופ') כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ יְיָ. בָּרוּךְ יְיָ מִמָּשׁ בָּרוּךְ יְיָ בְּכֹלָּא:

תרגום הזוהר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כְּלָל הַכֹּל הוּא, כִּי כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ עֶשֶׂר סְפִירוֹת הָאֱמוּנָה לְמַעְלָה, כָּךְ יֵשׁ עֶשֶׂר סְפִירוֹת דִּכְשָׁפִים הַטְּמֵאִים לְמַטָּה, וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּאָרֶץ, מֵהֶם אֲחוּזִים בְּצַד זֶה, וּמֵהֶם אֲחוּזִים בְּצַד הָאַחֵר. וְאִם תֹּאמַר, עֵז הַזּוֹ שֶׁשּׁוֹרֶה עָלָיו רוּחַ הַטּוּמְאָה, וּמִתְּר לָנוּ לְאוֹכְלָהּ. וּמֵשִׁיב, אֵינוֹ כֵּן. כִּי אִם רוּחַ הַטּוּמְאָה הָיְתָה שׁוֹרָה בָּהּ הָיְתָה אֲסוּר לָנוּ לֶאֱכוֹל אוֹתָהּ, אֲלָא, רוּחוֹת הַטּוּמְאָה עוֹבְרִים בְּתוֹכָן, וְנִרְאִים כְּנֶגְדָּן, אֲבָל אֵינָם שׁוֹרִים לִשְׁכֹּן בָּהֶן, כִּי כְּשֶׁהֵם בָּאִים לִשְׁרוֹת בָּהֶן, רוּחַ אַחֵר, מִצַּד הַטָּהוֹר, עוֹבֵר עֲלֵיהֶן, וְרוּחוֹת הַטּוּמְאָה נִפְרָדִים מֵהֶן. וְעַל כֵּן הֵם רַק נִרְאִים כְּנֶגְדָּן לְקַטְרֵג מִתּוֹכָן עַל בְּנֵי אָדָם, וְאֵינָם שׁוֹלְטִים בָּהֶן עַצְמָן, וְעַל כֵּן מֻתָּר לָנוּ לֶאֱכָלָן. בֹּא וּרְאֵה, כֵּיוָן שֶׁבָּאִים, רוּחוֹת הַטּוּמְאָה, לִשְׁלֹט בָּהֶן, עוֹבֵר רוּחַ אֶחָד, מִצַּד הַטָּהוֹר, וְהֵם נוֹשְׁאִים עֵינֵיהֶם וְרוֹאִים הָרְשִׁימוֹת שֶׁלָּהֶן, שֶׁמִּצַּד הַטָּהוֹר, וְנִפְרָדִים מֵהֶן, אֲבָל עוֹד נִרְאִים לִפְנֵיהֶם. וְעַל כֵּן אֵינָן אֲסוּרוֹת לָנוּ לֶאֱכָלָן. בֵּין בִּבְהֵמוֹת, בֵּין בָּעוֹפוֹת, וּבֵין בִּדְגַת הַיָּם, בְּכֻלָּם נִרְאִים, יָמִין וּשְׂמֹאל, וְכָל מִי שֶׁבָּא מִצַּד הַיָּמִין מֻתָּר לָנוּ לֶאֱכוֹל, וְכָל אֵלּוּ שֶׁבָּאִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, כֻּלָּם אָסוּר לָנוּ לֶאֱכוֹל, מִשּׁוּם שֶׁמְּדֹרֶגֶת כֻּלָּם הִיא בְּטוּמְאָה, וְכֻלָּם טְמֵאִים, וְרוּחַ הַטּוּמְאָה שׁוֹרָה בָּהֶם, וְשׁוֹכֶן בָּהֶם, וְעַל כֵּן רוּחַ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְעָרֵב בָּהֶם, כְּדֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִמָּצְאוּ קְדוֹשִׁים, וְיִהְיוּ נִכָּרִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ רָצָה בָּהֶם וְרָצָה לְטַהֲרָם וּלְקַדְּשָׁם עַל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁאֲחוּזִים בּוֹ. בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. וְאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְפָּאֵר בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל אֵיךְ יָבֹאוּ לְהִטַּמֵּא וּלְהִתְדַּבֵּק בְּצַד הַטּוּמְאָה. וְעַל כֵּן כָּתוּב, וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תְשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם וְגוֹ', מִי שֶׁהוּא בְּצַלְמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִפָּרֵד מִדְּרָכָיו שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וּמִשּׁוּם זֶה, רָשַׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל כָּל אֵלּוּ שֶׁבָּאִים מִצַּד הַזֶּה, וְכָל אֵלּוּ שֶׁבָּאִים מִצַּד הָאַחֵר. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּתוּב בָּהֶם, כָּל רוֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ ה'. בָּרוּךְ ה' מַמָּשׁ. בָּרוּךְ ה' בְּכָל דָּבָר.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ג

א. שְׁנַיִם שֶׁרָצוּ לְהָבִיא שְׁלָמִים אוֹ עוֹלָה בְּשֻׁתָּפוּת מְבִיאִין בֵּין בְּנֶדֶר בֵּין בִּנְדָבָה וַאֲפִילּוּ עוֹף יָבִיא בְּשֻׁתָּפוּת: **ב.** וְאֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים אוֹ עֲבָדִים מְבִיאִין כָּל הַקָּרְבָּנוֹת אֲבָל

הַנְּכָרִים אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן אֶלָּא עוֹלוֹת בִּלְבָד שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כב) וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם. אֲפִילּוּ עוֹלַת הָעוֹף מְקַבְּלִין מִן הַנָּכְרִי אַף **על**. פִּי שֶׁהוּא עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֲבָל אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן שְׁלָמִים וְלֹא מְנָחוֹת וְלֹא חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת וְכֵן עוֹלוֹת שֶׁאֵינָן בָּאוֹת בְּנֶדֶר וּנְדָבָה אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָן מִן הַנָּכְרִים כְּגוֹן עוֹלַת יוֹלֶדֶת וְכַיּוֹצֵא בָהּ מֵעוֹלוֹת שֶׁאֵין בָּאוֹת מִשּׁוּם נֶדֶר וְלֹא מִשּׁוּם נְדָבָה: **ג**. נָכְרִי שֶׁהֵבִיא שְׁלָמִים מַקְרִיבִין אוֹתָן עוֹלוֹת שֶׁהַנָּכְרִי לִבּוֹ לַשְּׁמַיִם נָדַר שְׁלָמִים וּנְתָנָם לְיִשְׂרָאֵל עַל מְנָת שֶׁיִּתְכַּפֵּר בָּהֶן הַיִּשְׂרְאֵל אוֹכְלִין אוֹתָן הַיִּשְׂרְאֵלִים כְּשַׁלְמֵי יִשְׂרְאֵל. וְכֵן אִם נְתָנָן לַכֹּהֵן כֹּהֵן אוֹכְלָן:

מוסר

משערי קדושה ח"ב ש"ז

הַמִּדּוֹת הַיּוֹתֵר חֲמוּרוֹת הֵן שְׁתַּיִם. הַכַּעַס שְׁקוּלָה כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וְטוֹרֵף נַפְשׁוֹ בְּאַפּוֹ וְנֶעֱקֶרֶת מִשָּׁם וְהוֹלֶכֶת לָהּ וּמִתְחַלֵּף בְּנֶפֶשׁ אַחֶרֶת רָעָה. לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ הַגַּאֲוָה וְגַסּוּת רוּחַ הִיא שְׁקוּלָה כַּעֲבוֹדָה זָרָה וּכְאֶשֶׁרָה וּכְתוֹעֵבָה וּכְכוֹפֵר בָּעִיקָר וּכְאִילּוּ גִּלָּה כָּל הָעֲרָיוֹת כֻּלָּן וְאֵין עַפְרוֹ נִנְעָר בְּתִחִיַּת הַמֵּתִים. וְאָמְנָם בְּעוֹנֶשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה יֵשׁ מֵהֶם בְּאִיסּוּר לָאו וְאֵין לוֹקִין עֲלֵיהֶם כְּגוֹן לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה וְשֶׁנִּתַּק לַעֲשֵׂה וכו'. לְמַעְלָה מֵהֶן אוֹתָן שֶׁלּוֹקִין עֲלֵיהֶם וּשְׁתֵּי חֲלוּקוֹת אֵלּוּ וְכֵן בִּיטּוּל כָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה זוּלַת הַחֲמוּרוֹת הַנִּזְכָּר לְעֵיל כֻּלָּן נִקְרָאִים עֲבֵירוֹת קַלּוֹת וְכָל מִצְוֹת עֲשֵׂה הַחֲמוּרוֹת הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְכֵן כָּל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה זוּלַת שְׁתֵּי אֵלּוּ הַחֲלוּקוֹת הַנִּזְכָּרִים כֻּלָּן נִקְרָאִים עֲבֵירוֹת הַחֲמוּרוֹת וְיֵשׁ בָּהֶם מַדְרֵיגוֹת רַבּוֹת וְאֵלּוּ הֵן כָּל חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בִּידֵי שָׁמַיִם וּמִיתוֹת בֵּית דִּין וְלֹא תִשָּׂא וְגוֹמֵר לַשָּׁוְא אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ כָּרֵת. בִּבְחִינָה אַחַת חָמוּר מִכֻּלָּן כִּי נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וּמִכָּל הָעוֹלָם אֲפִילּוּ מִמִּי שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לִמְחוֹת וְעָנְיָן חִלּוּל ה' וְעַד הֵיכָן תַּכְלִית חִלּוּל ה' אָמַר רַב כְּגוֹן אֲנָא אִי שָׁקִילְנָא בִּשְׂרָא וְלָא יָהִיבְנָא דְּמֵי לְאַלְתַּר. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר כְּגוֹן אֲנָא אִי מַסְגִּינָא אַרְבַּע אַמּוֹת בְּלֹא תוֹרָה וּתְפִילִין מִשּׁוּם חוּלְשָׁא וּמָאן דְּחָזֵי לָא יָדַע דַּהֲוֵי מִשּׁוּם חוּלְשָׁא וְלָמַד מִמֶּנִּי לְהִתְבַּטֵּל מִתּוֹרָה וּתְפִילִין. רַבִּי יַנַּאי אוֹמֵר כָּל שֶׁחֲבֵירָיו מִתְבַּיְישִׁין מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי שֵׁם רָע שֶׁיָּצָא עָלָיו. אַבָּיֵי אָמַר כִּדְתַנְיָא (דברים ז) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁיְּהֵא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב עַל יָדֶךָ שֶׁיְּהֵא קוֹרֵא וְשׁוֹנֶה וְכוּ' וּמַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ בֶּאֱמוּנָה וְדִבּוּרוֹ בְּנַחַת עִם הַבְּרִיּוֹת וְאִם אֵין מַשָּׂאוֹ וְכוּ' שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל עַל יָדוֹ:

שמיני יום חמישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד הֵ דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת (ידו) יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם וַיֵּרֶד מֵעֲשֹׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים:
וַאֲרֵם אַהֲרֹן יָת יְדוֹהִי עַל עַמָּא וּבָרֵכנוּן וּנְחַת מִלְמֶעְבַּד חַטָּאתָא וַעֲלָתָא וְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא:
רש"י ויברכם. ברכת כהנים יברכך, יאר, ישא: וירד. מעל המזבח:
(כג) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ וַיְבָרֲכוּ אֶת הָעָם וַיֵּרָא כְּבוֹד יְהוָה אֶל כָּל הָעָם:
וְעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וּנְפָקוּ וּבָרִיכוּ יָת עַמָּא וְאִתְגְּלִי יְקָרָא דַיְיָ לְכָל עַמָּא:
רש"י ויבא משה ואהרן וגו' . למה נכנסו, מצאתי בפרשת מלאים בבריתא הנוספת על תורת כהנים שלנו למה נכנס משה עם אהרן, ללמדו על מעשה הקטרת. או לא נכנס אלא לדבר אחר, הריני דן ירידה וביאה טעונות ברכה, מה ירידה מעין עבודה, אף ביאה מעין עבודה, הא למדת למה נכנס משה עם אהרן, ללמדו על מעשה הקטרת. דבר אחר כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואמר יודע אני שכעס הקדוש ברוך הוא עלי ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל. אמר לו למשה, משה אחי כך עשית לי, שנכנסתי ונתבישתי. מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל: ויצאו ויברכו את העם. אמרו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו (תהלים צ יז) , יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. לפי שכל שבעת ימי המלואים, שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום, לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבנו, כל הטורח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל. לכך אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' (פסוק ו) , אהרן אחי כדאי וחשוב ממני שעל ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו:
(כד) **שלישי** וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַחֲלָבִים וַיַּרְא כָּל הָעָם וַיָּרֹנּוּ וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם: וּנְפַקַת אֶשָׁתָא מִן קֳדָם יְיָ וַאֲכָלַת עַל מַדְבְּחָא יָת עֲלָתָא וְיָת תַּרְבַּיָא וַחֲזָא כָּל עַמָּא וְשַׁבָּחוּ וּנְפָלוּ עַל אַפֵּיהוֹן:
רש"י וירנו. כתרגומו:
י (א) וַיִּקְחוּ בְנֵי אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מַחְתָּתוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֵן אֵשׁ וַיָּשִׂימוּ עָלֶיהָ קְטֹרֶת וַיַּקְרִבוּ לִפְנֵי יְהוָה אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם: וּנְסִיבוּ בְנֵי אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא גְּבַר מַחְתִּיתֵהּ וְיַהֲבוּ בְהוֹן אֶשָׁתָא וְשַׁוִיאוּ עֲלַהּ קְטוֹרֶת וְקַרִיבוּ קֳדָם יְיָ אֶשָׁתָא נוּכְרִיתָא דִי לָא פַקִיד יָתְהוֹן: (ב) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמֻתוּ לִפְנֵי יְהוָה: וּנְפָקַת אֶשָׁתָא מִן קֳדָם יְיָ וַאֲכָלַת יָתְהוֹן וּמִיתוּ קֳדָם יְיָ:

רש"י ותצא אש. רבי אלעזר אומר לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן. רבי ישמעאל אומר שתויי יין נכנסו למקדש, תדע שאחר מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתויי יין למקדש. משל למלך, שהיה לו בן בית וכו' , כדאיתא בויקרא רבה:

נביאים - שמואל ב - פרק ו

(כב) וְנִקַלֹּתִי עוֹד מִזֹּאת וְהָיִיתִי שָׁפָל בְּעֵינָי וְעִם הָאֲמָהוֹת אֲשֶׁר אָמַרְתְּ עִמָּם אִכָּבֵדָה:
וּזְעֵירְנָא עוֹד מִדָּא וֶאֱהֵי מַכִּיךְ בְּעֵינַי נַפְשִׁי מְבָּכֵין וְעִם אַמְהָתָא דִּי אַתְּ אֲמַרְתְּ בְּעֵינֵיהוֹן אֶהֵי יַקִּיר:

רש"י **ונקלותי עוד** . לפניו , יותר מזאת שהקילותי בעצמי עתה : **עמם אכבדה** . אינם מבזין אותי , אלא חשוב אני בעיניהם על זאת :

(כג) וּלְמִיכַל בַּת שָׁאוּל לֹא הָיָה לָהּ יֶלֶד עַד יוֹם מוֹתָהּ: וּלְמִיכַל בַּת שָׁאוּל לָא הֲוָה לָהּ וְלַד עַד יוֹם מוֹתָהּ:

רש"י **לא היה לה ילד** . מאותו היום והלאה :

ז (א) וַיְהִי כִּי יָשַׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וַיהוָה הֵנִיחַ לוֹ מִסָּבִיב מִכָּל אֹיְבָיו: וַהֲוָה כַּד יָתֵיב מַלְכָּא בְּבֵיתֵיהּ וַיְיָ אֲנִיחַ לֵיהּ מִסְּחוֹר סְחוֹר מִכָּל בַּעֲלֵי דְבָבוֹהִי:

רש"י **וה' הניח לו** . אמר , הרי נתקיים (דברים יב י) : והניח לכם מכל אויביכם וגו' , מה כתיב אחריו , והיה המקום אשר יבחר וגו' , מעתה עלינו לבנות בית הבחירה :

(ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן הַנָּבִיא רְאֵה נָא אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה: וַאֲמַר מַלְכָּא לְנָתָן נְבִיָּיא חֲזֵי כְעַן דִּי אֲנָא יָתֵיב בְּבֵיתָא דִּי מְטָלֵל בְּכִיוֹרֵי אַרְזַיָּא וַאֲרוֹנָא דַיְיָ שָׁרֵי בְּמַשְׁכְּנָא בְּגוֹ יְרִיעָתָא: (ג) וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ לֵךְ עֲשֵׂה כִּי יְהוָה עִמָּךְ: וַאֲמַר נָתָן לְמַלְכָּא כָּל דִּי בְלִבָּךְ אֱזֵיל עֲבִיד אֲרֵי מֵימְרָא דַיְיָ בְּסַעֲדָךְ:

כתובים - משלי - פרק כג

(כח) אַף הִיא כְּחֶתֶף תֶּאֱרֹב וּבוֹגְדִים בְּאָדָם תּוֹסִיף: וְהֵיךְ מְטַרַף עֵינָהָא כְּמָנָא וְצָאֵר אַבְנָא שַׁבְרֵי:

רש"י **אף היא כחתף** . פתאום : **ובוגדים באדם תוסיף** . מרבה בישראל בוגדים לה' ועל האפיקורסין מדבר :

(כט) לְמִי אוֹי לְמִי אֲבוֹי לְמִי (מדונים) מְדְיָנִים לְמִי שִׂיחַ לְמִי פְּצָעִים חִנָּם לְמִי חַכְלִלוּת עֵינָיִם: לְמַן וַי לְמַן דֵּיוָא וּלְמַן תַּגְרֵי וּלְמַן שׁוּתָא וּלְמַן פּוּדְעָתָא מַגָּן וּלְמַן סוּמְקָנוּת עַיְנוֹי:

רש"י **למי אוי למי אבוי** . לשון צעקה ויללה . למי . מדינים למי שיח . למי שיש לו מדינים עם הבריות ושיחה יתירה לו אוי ואבוי כי ברב דברים רב פשע : **למי חכלילות עינים** . מרוב יין מאדימים עיניו וגנאי הוא :

(ל) לַמְאַחֲרִים עַל הַיָּיִן לַבָּאִים לַחְקֹר מִמְסָךְ׃ לְהָלִין דְּמַוְחֲרִין עַל חַמְרָא וְאָזְלִין וּמְעַקְּבֵי בֵּית מִזְנָּא׃

רש"י **ממסך** . ממזג והוא שם דבר כמו ממכר : **לחקור ממסך** . שחוקרין ובודקין היכן מוכרין יין טוב :

(לא) אַל תֵּרֶא יַיִן כִּי יִתְאַדָּם כִּי יִתֵּן (בכיס) בַּכּוֹס עֵינוֹ יִתְהַלֵּךְ בְּמֵישָׁרִים׃ לָא תֶּחֱמֵי חַמְרָא דְּסִימוֹק וְיֶהֱב בְּכָסָא עַיְנֵיהוּ מְהַלֵּךְ תְּרֵיצָאִית׃

רש"י **אל תרא יין כי יתאדם** . אל תתן בי עיניך : **כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרים** . המרבה שכרות כל עבירות דומות לו למישור כל הדרכים ישרים בעיניו . בכוס . בכיס כתיב כלומר השותה נותן עין בכוס והחנוני בכיסו של זה :

(לב) אַחֲרִיתוֹ כְּנָחָשׁ יִשָּׁךְ וּכְצִפְעֹנִי יַפְרִשׁ׃ וְאַחְרִיתָא הֵיךְ חִוְיָא נָכֵת וּכְחוּרְמָנָא דְּפָרֵיחַ׃

רש"י **יפריש** . ל' עקיצה פויינ"ט בלעז , במלמד הבקר תרגום בפרש תורי ובגמ' דנקיט פרשא אגוילו"ן בלע"ז , ויש פותרין מפרישו מן החיים :

משנה מנחות פרק יב

א. הַמְּנָחוֹת וְהַנְּסָכִים שֶׁנִּטְמְאוּ עַד שֶׁלֹּא קָדְשׁוּ בַכֶּלִי, יֵשׁ לָהֶן פִּדְיוֹן. מִשֶּׁקָּדְשׁוּ בַכֶּלִי, אֵין לָהֶם פִּדְיוֹן. הָעוֹפוֹת וְהָעֵצִים וְהַלְּבוֹנָה וּכְלֵי שָׁרֵת, אֵין לָהֶם פִּדְיוֹן, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר אֶלָּא בַּבְּהֵמָה׃

ברטנורה (א) **המנחות והנסכים**. עד שלא קדשו בכלי. אינן קדושים קדושת הגוף, אלא קדושת דמים, שצריך לפדותן והדמים קדושים. ודוקא כשנטמאו יש להן פדיון אם לא קדשו בכלי. אבל לא נטמאו אע"פ שלא קדשו בכלי אין פודין אותן: העופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו אין להם פדיון. שלא נאמר פדיון בקדושת הגוף אלא בבהמה בעלת מום, דכתיב (ויקרא כז) ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' והעריך הכהן אותה וגו'. ובבעלי מומים שנפדו הכתוב מדבר, דאי בבהמה טמאה ממש, כשהוא אומר (שם) ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך, הרי בהמה טמאה אמורה. ואשמעינן במתניתין דאע"ג דאשכחן בקדוש קדושת הגוף ונפל ביה מומא דמיפרק, העופות והעצים והלבונה וכלי שרת דקדשי קדושת הגוף ונטמאו לא מיפרקי:

ב. הָאוֹמֵר הֲרֵי עָלַי בַּמַּחֲבַת וְהֵבִיא בַּמַּרְחֶשֶׁת, בַּמַּרְחֶשֶׁת וְהֵבִיא בַּמַּחֲבַת, מַה שֶּׁהֵבִיא הֵבִיא, וִידֵי חוֹבָתוֹ לֹא יָצָא. זוֹ לְהָבִיא בַּמַּחֲבַת וְהֵבִיא בַּמַּרְחֶשֶׁת, בַּמַּרְחֶשֶׁת וְהֵבִיא בַּמַּחֲבַת, הֲרֵי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים לְהָבִיא בִכְלִי אֶחָד וְהֵבִיא בִשְׁנֵי כֵלִים, בִּשְׁנֵי כֵלִים וְהֵבִיא בִכְלִי אֶחָד, מַה שֶּׁהֵבִיא הֵבִיא, וִידֵי חוֹבָתוֹ לֹא יָצָא. אֵלּוּ לְהָבִיא בִכְלִי אֶחָד וְהֵבִיא בִשְׁנֵי כֵלִים, בִּשְׁנֵי כֵלִים וְהֵבִיא בִכְלִי אֶחָד, הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. הֲרֵי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים לְהָבִיא בִכְלִי אֶחָד וְהֵבִיא בִשְׁנֵי כֵלִים, אָמְרוּ לוֹ בִּכְלִי אֶחָד נָדְרְתָּ, הִקְרִיבָן בִּכְלִי אֶחָד, כְּשֵׁרִים.

בִּשְׁנֵי כֵלִים, פְּסוּלִין. הֲרֵי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים לְהָבִיא בִּשְׁנֵי כֵלִים וְהֵבִיא בִּכְלִי אֶחָד, אָמְרוּ לוֹ בִּשְׁנֵי כֵלִים נָדַרְתָּ, הִקְרִיבָן בִּשְׁנֵי כֵלִים, כְּשֵׁרִין. נָתָנוֹ בִּכְלִי אֶחָד, כִּשְׁתֵּי מְנָחוֹת שֶׁנִּתְעָרְבוּ:

ברטנורה (ב) **מה שהביא הביא**. דאמרינן לא לשם נדרו הביאה, אלא נדבה אחרת היא זו: **זו להביא במחבת**. שהיתה עשרון סולת מונחת לפניו ואמר זו להביא במחבת וכו': **הרי זו פסולה**. דקבעה לכלי שהזכיר בה ואין יכול לשנותה לכלי אחר: **אלו להביא בכלי אחד**. אלו שהיו מונחים לפניו: **הרי אלו פסולים**. דהיכא דנדר בכלי אחד והביא בשני כלים מפריש ממנה שני קומצים והוא לא נדר אלא קומץ אחד. ועוד, שמנחה חסרה היא בכל כלי וכלי. והיכא דנדר בשני כלים והביא בכלי אחד, הויא מנחה יתירה ומיעט בקומצין, שהוא בירר לה שתי קמיצות ולא קמץ אלא אחת: **אמרו לו בכלי אחד נדרת**. ולא חש לדבריהם והקריבה בשני כלים, פסולים. ואע"ג דלא אמר אלו להביא בכלי אחד, משום דהשתא ליכא למימר לשום נדבה אחרת אייתי ליה, דכיון דאמרי ליה בכלי אחד נדרת הוה ליה למימר להו אנא משום נדר אחרינא מייתינא לה: **כשתי מנחות שנתערבו**. ואמרינן בפרק הקומץ, אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות, ואם לאו פסולות. והא דקתני לעיל אלו להביא בשני כלים והביא בכלי אחד פסולות, מיירי כגון דלא יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה:

ג. הֲרֵי עָלַי מִנְחָה מִן הַשְּׂעוֹרִין, יָבִיא מִן הַחִטִּים. קֶמַח, יָבִיא סֹלֶת. בְּלֹא שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה, יָבִיא עִמָּהּ שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה. חֲצִי עִשָּׂרוֹן, יָבִיא עִשָּׂרוֹן שָׁלֵם. עִשָּׂרוֹן וּמֶחֱצָה יָבִיא שְׁנָיִם. רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁלֹּא הִתְנַדֵּב כְּדֶרֶךְ הַמִּתְנַדְּבִים:

ברטנורה (ג) הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן החטים. שאין מנחת נדבה באה אלא מן החטים. וכגון שאמר אילו הייתי יודע שאין מביאים מנחה מן השעורים לא הייתי נודר אלא מן החטים. אבל אם אמר לא הייתי נודר כלום, אינו חייב כלום: **יביא סולת**. דכתיב (ויקרא ב) סולת יהיה קרבנו: **ר' שמעון פוטר**. ר' שמעון סבר בגמר דבריו אדם נתפס, והואיל וגמר דבריו שלא כדין המנחה, אינו חייב כלום. ואין הלכה כר' שמעון:

ד. מִתְנַדֵּב אָדָם מִנְחָה שֶׁל שִׁשִּׁים עִשָּׂרוֹן, וּמֵבִיא בִּכְלִי אֶחָד. אִם אָמַר הֲרֵי עָלַי שִׁשִּׁים וְאֶחָד, מֵבִיא שִׁשִּׁים בִּכְלִי אֶחָד וְאֶחָד בִּכְלִי אֶחָד, שֶׁכֵּן צִבּוּר מֵבִיא בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת שִׁשִּׁים וְאֶחָד. דַּיּוֹ לְיָחִיד שֶׁיְּהֵא פָּחוּת מִן הַצִּבּוּר אֶחָד. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַהֲלֹא אֵלּוּ לַפָּרִים, וְאֵלּוּ לַכְּבָשִׂים, וְאֵינָם נִבְלָלִים זֶה עִם זֶה, אֶלָּא, עַד שִׁשִּׁים יְכוֹלִים לְהִבָּלֵל. אָמְרוּ לוֹ, שִׁשִּׁים נִבְלָלִים, שִׁשִּׁים וְאֶחָד אֵין נִבְלָלִים. אָמַר לָהֶם, כָּל מִדּוֹת חֲכָמִים כֵּן. בְּאַרְבָּעִים סְאָה הוּא טוֹבֵל, בְּאַרְבָּעִים סְאָה חָסֵר קֹרְטוֹב אֵינוֹ יָכוֹל לִטְבּוֹל בָּהֶן. אֵין מִתְנַדְּבִים לֹג, שְׁנַיִם, וַחֲמִשָּׁה, אֲבָל מִתְנַדְּבִים שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעָה וְשִׁשָּׁה, וּמִשִּׁשָּׁה וּלְמַעְלָה:

ברטנורה (ד) **שכן צבור מביאים וכו'**. שלשה עשרונים לפר, לשלשה עשר פרים הם תשעה ושלשים עשרונים. ועשרון לכבש, לארבעה עשר כבשים הם ארבעה עשר עשרונים. ושני עשרונים לאיל, לשני האילים הם ארבעה עשרונים, הרי חמשים ושבעה. ולשני תמידים שנים, ולשני כבשי מוסף שבת שנים, הרי ששים ואחד. ואמר להם ר' שמעון, וכי כל אותן של אותו יום בכלי אחד היו, והלא אלו לפרים ואלו (לאילים ו) לכבשים, ואי מערב להו מפסיל, שמנחת פרים בלילתה עבה, שני לוגים לעשרון, חצי ההין לשלשה עשרונים, ומנחת כבשים בלילתה רכה, רביעית היין לעשרון דהיינו שלשה לוגים, והן בולעות זו מזו, ונמצא זו חסרה וזו יתירה, אלא מפני מה אין מביא יחיד ששים ואחד עשרונים בכלי אחד, דעד ששים יכול להבלל בלוג אחד. והאי תנא סבר לה כר' אליעזר בן יעקב דאמר בפרק שתי מדות אפילו מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה. ואע"פ שלא נבללה כולה, כיון שראויה להבלל אין הבלילה מעכבת, דהכי קיימא לן דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו: **וששים ואחד אין נבללים**. בתמיהה: **קרטוב**. רביעית של רביעית (רביעית) הלוג: **אין מתנדבין לוג**. יין לנסכים. שלא מצינו מנחת נסכים של לוג אחד ולא של שנים ולא של חמשה: **אבל מתנדבים שלשה**. לוגים, דחזו לכבש. וארבעה, דחזו לאיל. וששה לוגים שהוא חצי היין, שחזו לפר. ומששה ולמעלה מתנדבים, דשבעה, חזו שלשה מנייהו לכבש וארבעה לאיל. ושמונה, חזו לשני אילים, ותשעה חזו לכבש ופר. עשרה, חזו לאיל ופר. אחד עשר, חזו לשני אילים וכבש. וכן לעולם:

ה. מִתְנַדְּבִים יַיִן, וְאֵין מִתְנַדְּבִים שֶׁמֶן, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, מִתְנַדְּבִים שֶׁמֶן. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן, (מה) מָצִינוּ בַּיַּיִן שֶׁבָּא חוֹבָה וּבָא נְדָבָה, אַף הַשֶּׁמֶן בָּא חוֹבָה וּבָא נְדָבָה. אָמַר (לו) רַבִּי עֲקִיבָא, לֹא, אִם אָמַרְתָּ בַּיַּיִן שֶׁכֵּן הוּא קָרֵב חוֹבָתוֹ בִּפְנֵי עַצְמוֹ, תֹּאמַר בַּשֶּׁמֶן שֶׁאֵינוֹ קָרֵב חוֹבָתוֹ בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אֵין שְׁנַיִם מִתְנַדְּבִים עִשָּׂרוֹן אֶחָד, אֲבָל מִתְנַדְּבִים עוֹלָה וּשְׁלָמִים. וּבָעוֹף, אֶפִלּוּ פְּרִידָה אֶחָת:

ברטנורה (ה) **מתנדבין יין**. בלא סולת ושמן ומנסכו לשיתין בפני עצמו: **ואין מתנדבין שמן**. בלא סולת ויין: **מתנדבין שמן**. וקומצו ומקטיר הקומץ ושיריים נאכלים: **שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו**. עם חובתו הוא קרב בפני עצמו. אע"פ שהוא בא חובה עם המנחה אינו מעכב המנחה: **תאמר בשמן כו'**. דכיון דלא אשכחן ביה דליתי בכלי בפני עצמו, השתא נמי לא ליתי: **אפילו פרידה אחת**. תור אחת, או בן יונה אחד, מתנדבים בין שנים. והלכה שמתנדבים יין ושמן בפני עצמן. ומתנדבים מנחת נסכים בין נסכי פר

בין נסכי איל וכבש. וכל הקרבנות באים בנדבה בשותפות, חוץ מן המנחה לפי שנאמר בה נפש, דכתיב (ויקרא ב) ונפש כי תקריב קרבן מנחה:

גמרא מנחות דף ק"י ע"א

בְּכָל מָקוֹם מֻקְטָר מֻגָּשׁ לִשְׁמִי, (מלאכי א) בְּכָל מָקוֹם סַלְקָא דַּעְתָּךְ, אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, אֶלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בְּכָל מָקוֹם, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ מַקְטִירִין וּמַגִּישִׁין לִשְׁמִי. וּמִנְחָה טְהוֹרָה, זֶה הַלּוֹמֵד תּוֹרָה בְּטָהֳרָה, נוֹשֵׂא אִשָּׁה וְאַחַר כָּךְ לוֹמֵד תּוֹרָה. (תהלים קל"ד) שְׂאִי יַדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת ה' כָּל עַבְדֵי ה' הָעוֹמְדִים בְּבֵית ה' בַּלֵּילוֹת. מַאי בַּלֵּילוֹת, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, מַעֲלֶה עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב כְּאִלּוּ עוֹסְקִין בַּעֲבוֹדָה. (דה"ב י"ב) לְעוֹלָם וֵאת עַל יִשְׂרָאֵל, אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב, זֶה מִזְבֵּחַ בָּנוּי וּמְיכָאֵל שַׂר הַגָּדוֹל עוֹמֵד וּמַקְרִיב עָלָיו קָרְבָּן. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הָעוֹסְקִים בְּהִלְכוֹת עֲבוֹדָה, מַעֲלֶה עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב כְּאִלּוּ נִבְנָה מִקְדָּשׁ בִּימֵיהֶם. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, מַאי דִּכְתִיב (ויקרא ז') זֹאת הַתּוֹרָה לָעוֹלָה לַמִּנְחָה וְלַחַטָּאת וְלָאָשָׁם. כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה כְּאִלּוּ הִקְרִיב עוֹלָה מִנְחָה וְחַטָּאת וְאָשָׁם. אָמַר רָבָא, הַאי לָעוֹלָה לַמִּנְחָה עוֹלָה וּמִנְחָה מְבַעֵי לֵיהּ, אֶלָּא אָמַר רָבָא, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא עוֹלָה וְלֹא חַטָּאת וְלֹא מִנְחָה וְלֹא אָשָׁם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַאי דִּכְתִיב (שם ו') זֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת וְזֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם, כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרַת חַטָּאת כְּאִלּוּ הִקְרִיב חַטָּאת, וְכָל הָעוֹסֵק בְּתוֹרַת אָשָׁם כְּאִלּוּ הִקְרִיב אָשָׁם:

רש"י **זה הלומד תורה בטהרה**. עליו הוא אומר לשמי ומנחה טהורה: **לעולם זאת על ישראל**. מקרא הוא בדברי הימים בשלמים ובקרבנות משתעי דלעולם הם עומדים וה"ד מזבח בנוי בשמים ומיכאל עומד ומקטיר עליו: **מ"ד זאת התורה**. ולא כתיב בה חוקה: **עולה ומנחה מבעי ליה**. דלהוי משמע זאת התורה הוא עולה ומנחה: **אין צריך לא עולה וכו'**. דהכי משמע זאת התורה לעולה כלומר במקום העולה למנחה בשביל המנחה כלומר שתלמוד תורה מכפר על עונותינו: **בתורת חטאת**. כגון בסדרי קדשים דמיירי בהלכות עבודה:

זוהר שמיני דף מ"א ע"ב

רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר (קהלת ו') כָּל עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ וְגוֹמֵר. אִסְתַּכַּלְנָא בְּמִלֵּי דִשְׁלֹמֹה מַלְכָּא וְכֻלְּהוּ אֲחִידָן בְּחָכְמָה עִלָּאָה. כָּל עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ. הַאי קְרָא בְּשַׁעְתָּא דְּדַיְינִין לֵיהּ לְבַר נַשׁ בְּהַהוּא עָלְמָא כְּתִיב כָּל הַהוּא דִינָא וְכָל מָאן דְּסָבִיל בְּהַהוּא עָלְמָא וְנַקְמִין מִנֵּיהּ נְקָמָתָא דְּעָלְמָא לְפִיהוּ. בְּגִין פִּיהוּ דְּלָא נָטִיר לֵיהּ וְסָאִיב לֵיהּ לְנַפְשֵׁיהּ וְלָא אִתְדַּבַּק בְּסִטְרָא דְּחַיֵּי בְּסִטְרָא דִימִינָא. וְגַם הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמָּלֵא לָא תִשְׁתְּלִים דִּינָהָא לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמִין. דָּבָר אַחֵר לֹא תִמָּלֵא לָא תִשְׁתְּלִים לְסַלְקָא לְאַתְרָהָא לְעָלְמִין בְּגִין דְּהָא אִסְתְּאֲבַת וְאִתְדְּבַקַת

בְּסִטְרָא אַחֲרָא. רִבִּי יִצְחָק אָמַר כָּל מָאן דְּאִסְתַּאַב בְּהוּ כְּאִילּוּ פָּלַח לַעֲבוֹדָה זָרָה דְּאִיהוּ תּוֹעֲבַת יְיָ. וּכְתִיב לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה. מָאן דְּפָלַח לַעֲבוֹדָה זָרָה נָפִיק מִסִּטְרָא דְּחַיֵּי נָפִיק מֵרְשׁוּתָא קַדִּישָׁא וְעָיֵיל בִּרְשׁוּתָא אַחֲרָא. אוּף מָאן דְּאִסְתַּאַב בְּהַנֵּי מַיְכְלֵי נָפַק מִסִּטְרָא דְּחַיֵּי וְנָפִיק מֵרְשׁוּ קַדִּישָׁא וְעָיֵיל בִּרְשׁוּתָא אַחֲרָא. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּאִסְתַּאַב בְּהָאי עָלְמָא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי וְעַל דָּא וְנִטְמֵתֶם בָּם כְּתִיב בְּלָא א'. וּכְתִיב וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּרְמוֹשׂ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם לְטַמֵּא. מַאי לְטַמֵּא. לְטַמֵּא לְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה דְּהָא אינוּן מְסָאֲבִין וּמִסִּטְרָא דְּמִסְאֲבָא קָא אַתְיָין. וְכָל חַד אִתְדַּבַּק בְּאַתְרֵיהּ. רִבִּי אֶלְעָזָר הֲוָה יָתִיב קָמֵי דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אֲבוֹי. אָמַר לֵיהּ הָא דְּתַנִּינָן זַמִּין קַדָּשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדָכָאָה לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּמַה אָמַר לֵיהּ כְּמָה דִּכְתִיב (יחזקאל ל"ו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם וְגוֹמֵר כֵּיוָן דְּאִתְדַּכְּאָן מִתְקַדְּשָׁן. וְיִשְׂרָאֵל דְּאִתְדַּבְּקָן בֵּיהּ בְּקַדָּשָׁא בְּרִיךְ הוּא קֹדֶשׁ אִקְּרוּן דִּכְתִיב (ירמיה ב') קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיְיָ רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ וּכְתִיב (שמות כ"ב) וַאֲנָשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי. זַכָּאִין אינוּן יִשְׂרָאֵל דְּקַדָּשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָאָמַר עֲלַיְיהוּ וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ בְּגִין דִּכְתִיב וּבוֹ תִדְבָּק. וּכְתִיב (תהלים קמ"ז) לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ׃

תרגום הזוהר רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, כָּל עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ וְגוֹ'. הִסְתַּכַּלְתִּי בְּדִבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְכֻלָּם אֲחוּזִים בְּחָכְמָה עֶלְיוֹנָה, וְהַכָּתוּב, כָּל עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ, הִנֵּה מִקְרָא הַזֶּה, בְּשָׁעָה שֶׁדָּנִים לְאָדָם בָּעוֹלָם הַהוּא, כָּתוּב, שֶׁכָּל דִּין הַהוּא וְכָל מַה שֶּׁסּוֹבֵל בָּעוֹלָם הַהוּא, שֶׁנּוֹקְמִים מִמֶּנּוּ נִקְמַת הָעוֹלָם, כָּל זֶה הוּא, לְפִיהוּ, מִשּׁוּם פִּיהוּ שֶׁלֹּא שָׁמַר אוֹתוֹ, וְטִמֵּא אֶת נַפְשׁוֹ, וְלֹא נִתְדַּבֵּק בְּצַד הַחַיִּים בְּצַד יָמִין. וְגַם הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמָּלֵא, שֶׁלֹּא יֵשְׁלַם הַדִּין שֶׁלָּהּ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. פֵּרוּשׁ אַחֵר. לֹא תִמָּלֵא, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה נִשְׁלֶמֶת לְעוֹלָם לַעֲלוֹת לְמִקּוֹמָהּ, מִשּׁוּם שֶׁנִּטְמֵאת וְנִתְדַּבֶּקֶת בְּצַד הָאַחֵר. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּל מִי שֶׁנִּטְמָא בָּהֶם, הוּא, כְּאִלּוּ עָבַד עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהוּא תּוֹעֲבַת ה'. וְכָתוּב, לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה. מִי שֶׁעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה יוֹצֵא מִצַּד הַחַיִּים, יוֹצֵא מֵרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה וְנִכְנָס בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת, כֵּן מִי שֶׁנִּטְמָא בְּאֵלּוּ הַמַּאֲכָלוֹת, יוֹצֵא מִצַּד הַחַיִּים, וְיוֹצֵא מֵרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה וְנִכְנָס בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּטְמָא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן וְנִטְמֵתֶם בָּם, כָּתוּב בְּלִי א'. וְכָתוּב, וְלֹא תְשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּרְמוֹשׂ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטַמֵּא מַהוּ לְטַמֵּא. הוּא, לְטַמֵּא בָּהֶם הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. כִּי הֵם טְמֵאִים, וּבָאִים מִצַּד הַטּוּמְאָה, וְכָל אֶחָד מִתְדַּבֵּק בִּמְקוֹמוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אֲבִיו. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁלָּמַדְנוּ, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל, בַּמֶּה יִטַּהֵר אוֹתָם. אָמַר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם וְגוֹ'. וְכֵיוָן שֶׁנִּטְהָרִים הֵם

מִתְקַדְּשִׁים, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְדַּבְּקִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָאִים קְדֵשׁ. שֶׁכָּתוּב, קְדֵשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתֹה. וְכָתוּב, וַאֲנָשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר עֲלֵיהֶם, וְהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'. מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וּבוֹ תִּדְבָּק, וְכָתוּב, לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות

א. יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא מוּמָר לַעֲבוֹדָה זָרָה אוֹ מְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָא אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ קָרְבָּן כְּלָל. אֲפִילּוּ הָעוֹלָה שֶׁמְּקַבְּלִין אוֹתָהּ מִן הַנָּכְרִי אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָהּ מִן הַמּוּמָר הַזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ מִכֶּם וְלֹא כֻלְּכֶם לְהוֹצִיא אֶת הַמּוּמָר. אֲבָל אִם הָיָה מוּמָר לִשְׁאַר עֲבֵירוֹת מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ כָּל הַקָּרְבָּנוֹת כְּדֵי שֶׁיַּחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה. הָיָה מוּמָר לַעֲבֵירָה וְהוּא מְפוּרְסָם וְיָדוּעַ לַעֲשׂוֹתָהּ וְהוּרְגַל בָּהּ בֵּין לְהַכְעִיס בֵּין לְתַיֵּאבוֹן אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ קָרְבָּן לְאוֹתָהּ עֲבֵירָה. כֵּיצַד כְּגוֹן שֶׁהָיָה רָגִיל לֶאֱכוֹל חֵלֶב בֵּין לְהַכְעִיס בֵּין לְתַיֵּאבוֹן וְשָׁגַג וְאָכַל חֵלֶב וְהֵבִיא חַטָּאת אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ: **ב**. עוֹלוֹת הַנָּכְרִים אֵין מְבִיאִין עִמָּהֶן נְסָכִים שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טו) כָּל הָאֶזְרָח יַעֲשֶׂה כָּכָה. אֲבָל נִסְכֵּיהֶם קְרֵיבִין מִשֶּׁל צִבּוּר שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כָּכָה תַּעֲשׂוּ לָאֶחָד כְּמִסְפָּרָם וְאֵינָן טְעוּנוֹת סְמִיכָה שֶׁאֵין סְמִיכָה אֶלָּא בְּיִשְׂרָאֵל בַּאֲנָשִׁים לֹא בְנָשִׁים:

מוסר

משערי קדושה ח"ב שער ה'

(על הָעֲבֵירוֹת חֲמוּרוֹת) אִם לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה וּמֵת נִדּוֹן בְּגֵהִינָם וּלְבַסּוֹף מִשָּׁם מְצַפְצְפִין וְעוֹלִין וְיֵשׁ לָהֶם תַּקָּנָה וּתְחִיַּית הַמֵּתִים וְעוֹלָם הַבָּא. לְמַעְלָה מִזֶּה פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפָן קָרְקַפְתָּא דְּלָא מָנַח תְּפִילִין מֵעוֹלָם שֶׁנִּתְעַצֵּל מִלְּהַנִּיחָן וְהָיָה יָכוֹל לְהַנִּיחָן כִּי אִם הָיָה לְהַכְעִיס נִקְרָא מִין אוֹ לְפָחוּת מוּמָר. וְזֶה אִם מֵת וְלֹא שָׁב נָדוֹן בְּגֵיהִנָּם שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ וְאַחַר כָּךְ גּוּפוֹ כָּלֶה וְנִשְׁמָתוֹ נִשְׂרֶפֶת וְנַעֲשֵׂית אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַבָּא. לְמַעְלָה מִזֶּה הֵן אֵלּוּ שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא כְּלָל וְגֵיהִנָּם כָּלָה וְהֵם אֵינָם כְּלִים אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדָם תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְלֹא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה וּמֵתוּ כְּדוֹאֲג הָאֲדוֹמִי אַבִּיר הָרוֹעִים. וְאֵלּוּ הֵן הַמִּינִים וְהֵם תַּלְמִידִים הַמְהַפְּכִים דִּבְרֵי תוֹרָה לְמִינוּת וְכֵן הַמּוּמָר לַעֲבוֹדָה זָרָה בְּלִבַּד אַף עַל פִּי שֶׁמּוֹדֶה בְּכָל הַמִּצְוֹת וְהוּחְזַק בַּעֲבוֹדָתָם תָּמִיד וְהַמּוּמָרִים וְכֵן הֶחְשׁוּד עַל אוֹתָהּ עֲבֵירָה וְלַעֲשׂוֹת עֲבֵירוֹת לְהַכְעִיס וַאֲפִילּוּ לְתַיֵּאבוֹן וְהַפּוֹרֵק עוֹל שֶׁהוּא הַכּוֹפֵר בָּעִקָּר וְאוֹמֵר שֶׁאֵין שָׁם אֱלוֹהַּ:

שמיני ליל שישי

תורה

צרוף יְהוָה

(ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר בִּקְרֹבַי אֶקָּדֵשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכָּבֵד וַיִּדֹּם אַהֲרֹן: וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן הוּא דִי מַלִּיל יְיָ לְמֵימַר בְּקָרִיבַי אִתְקַדַּשׁ וְעַל אַפֵּי כָל עַמָּא אִתְיַקַּר וּשְׁתִיק אַהֲרֹן:

רש"י הוא אשר דבר וגו' . היכן דבר ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי (שמות כט מג) . אל תקרי בכבודי אלא במכבדי. אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך: וידם אהרן. קבל שכר על שתיקתו. ומה שכר קבל, שנתיחד עמו הדבור, שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין: בקרבי. בבחירי: ועל פני כל העם אכבד. כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בצדיקים מתירא ומתעלה ומתקלס, אם כן באלו, כל שכן ברשעים, וכן הוא אומר (תהלים סח לו) נורא אלהים ממקדשיך, אל תקרא ממקדשיך אלא ממקדשיך:

(ד) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל מִישָׁאֵל וְאֶל אֶלְצָפָן בְּנֵי עֻזִּיאֵל דֹּד אַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם קִרְבוּ שְׂאוּ אֶת אֲחֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי הַקֹּדֶשׁ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: וּקְרָא מֹשֶׁה לְמִישָׁאֵל וּלְאֶלְצָפָן בְּנֵי עֻזִּיאֵל אַח אֲבוּהִי דְאַהֲרֹן וַאֲמַר לְהוֹן קִרִיבוּ טוּלוּ יָת אֲחֵיכוֹן מִן קֳדָם אַפֵּי קוּדְשָׁא לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא:

רש"י דד אהרן. עזיאל אחי עמרם היה, שנאמר (שמות ו יח) ובני קהת וגו' : שאו את אחיכם וגו' . כאדם האומר לחברו העבר את המת מלפני הכלה, שלא לערבב את השמחה:

(ה) וַיִּקְרְבוּ וַיִּשְׂאֵם בְּכֻתָּנְתָם אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה: וּקְרִיבוּ וּנְטָלִנוּן בִּכְתֵּנֵיהוֹן לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא כְּמָא דִי מַלִּיל מֹשֶׁה:

רש"י בכתנתם. של מתים. מלמד שלא נשרפו בגדיהם אלא נשמתם, כמין שני חוטין של אש נכנסו לתוך חטמיהם:

(ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן וּלְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר בָּנָיו רָאשֵׁיכֶם אַל תִּפְרָעוּ וּבִגְדֵיכֶם לֹא תִפְרֹמוּ וְלֹא תָמֻתוּ וְעַל כָּל הָעֵדָה יִקְצֹף וַאֲחֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה: וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְאֶלְעָזָר וּלְאִיתָמָר בְּנוֹהִי רֵישֵׁיכוֹן לָא תְרַבּוּן פֻּרְעָא וּלְבוּשֵׁיכוֹן לָא תְבַזְּעוּן וְלָא תְמוּתוּן וְעַל כָּל כְּנִשְׁתָּא יְהֵא רוּגְזָא וַאֲחֵיכוֹן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּן יָת יְקִדְתָּא דִי אוֹקִיד יְיָ:

רש"י אל תפרעו. אל תגדלו שער. מכאן שאבל אסור בתספורת, אבל אתם אל תערבבו שמחתו של מקום: ולא תמתו. הא אם תעשו כן תמותו: ואחיכם כל בית ישראל. מכאן שצרתן של תלמידי חכמים מטלת על הכל להתאבל בה:

(ז) וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ פֶּן תָּמֻתוּ כִּי שֶׁמֶן מִשְׁחַת יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיַּעֲשׂוּ כִּדְבַר מֹשֶׁה:
וּמִתְּרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא לָא תִפְּקוּן דִּלְמָא תְמוּתוּן אֲרֵי מְשַׁח רְבוּתָא דַיְיָ עֲלֵיכוֹן וַעֲבָדוּ כְּפִתְגָמָא דְמֹשֶׁה: (ח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר: (ט) יַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתְּ אַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ בְּבֹאֲכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תָמֻתוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: חָמַר וּמְרַוֵי לָא תִשְׁתֵּי אַתְּ וּבְנָיךְ עִמָּךְ בְּמֵעַלְכוֹן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וְלָא תְמוּתוּן קְיָם עָלַם לְדָרֵיכוֹן:

רש"י יין ושכר. יין דרך שכרותו: בבאכם אל אהל מועד. אין לי אלא בבואם להיכל, בגשתם למזבח מנין, נאמר כאן ביאת אהל מועד, ונאמר בקדוש ידים ורגלים ביאת אהל מועד, מה להלן עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד, אף כאן עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד:

(י) וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר: וּלְאַפְרָשָׁא בֵּין קוּדְשָׁא וּבֵין חֻלָּא וּבֵין מְסָאֲבָא וּבֵין דַּכְיָא:

רש"י ולהבדיל. כדי שתבדילו בין עבודה קדושה למחללת, הא למדת שאם עבד, עבודתו פסולה:

(יא) וּלְהוֹרֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הַחֻקִּים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיהֶם בְּיַד מֹשֶׁה: וּלְאַלָּפָא יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת כָּל קְיָמַיָא דִי מַלִּיל יְיָ לְהוֹן בִּידָא דְמֹשֶׁה:

רש"י ולהורת. למד שאסור שכור בהוראה. יכול יהא חיב מיתה, תלמוד לומר אתה ובניך אתך ולא תמותו (פסוק ט) , כהנים בעבודתם במיתה, ואין חכמים בהוראתם במיתה:

(יב) **רביעי** וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן וְאֶל אֶלְעָזָר וְאֶל אִיתָמָר בָּנָיו הַנּוֹתָרִים קְחוּ אֶת הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי יְהוָה וְאִכְלוּהָ מַצּוֹת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא: וּמַלִּיל מֹשֶׁה עִם אַהֲרֹן וְעִם אֶלְעָזָר וְעִם אִיתָמָר בְּנוֹהִי דְאִשְׁתְּאֲרוּ סְבוּ יָת מִנְחְתָא דְאִשְׁתְּאָרַת מִקָּרְבָּנַיָא דַיְיָ וְאִכְלוּהָ פַּטִּיר בְּסָטַר מַדְבְּחָא אֲרֵי קֻדָּשׁ קוּדְשִׁין הִיא:

רש"י הנותרים. מן המיתה. מלמד שאף עליהם נקנסה מיתה על עון העגל, הוא שנאמר (דברים ט כ) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו, ואין השמדה אלא כלוי בנים, שנאמר (עמוס ב ט) ואשמיד פריו ממעל, ותפלתו של משה בטלה מחצה, שנאמר (דברים ט כ) ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא: קחו את המנחה. אף על פי שאתם אוננין וקדשים אסורים לאונן: את המנחה. זו מנחת שמיני ומנחת נחשון: ואכלוה מצות. מה תלמוד לומר, לפי שהיא מנחת צבור ומנחת שעה ואין כיוצא בה לדורות, הצרך לפרש בה דין שאר מנחות:

(יג) וַאֲכַלְתֶּם אֹתָהּ בְּמָקוֹם קָדֹשׁ כִּי חָקְךָ וְחֻק בָּנֶיךָ הִוא מֵאִשֵּׁי יְהוָה כִּי כֵן צֻוֵּיתִי: וְתֵיכְלוּן יָתַהּ בַּאֲתַר קַדִּישׁ אֲרֵי חֻלָקָךְ וְחֻלַק בְּנָיךְ הִיא מִקָּרְבָּנַיָא דַיְיָ אֲרֵי כֵן אִתְפַּקֵדִית:

רש"י וחק בניך. אין לבנות חק בקדשים: כי כן צויתי. באנינות יאכלוה:

(יד) וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכְלוּ בְּמָקוֹם טָהוֹר אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אִתָּךְ כִּי חָקְךָ וְחָק בָּנֶיךָ נִתְנוּ מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְיָת חֱדְיָא דַאֲרַמוּתָא וְיָת שׁוֹקָא דְאַפְרָשׁוּתָא תֵּיכְלוּן בַּאֲתַר דְכֵי אַתְּ וּבְנָיךְ וּבְנָתָיךְ עִמָּךְ אֲרֵי חֱלָקָךְ וַחֲלַק בְּנָיךְ אִתְיְהִיבוּ מִנכְסַת קוּדְשַׁיָא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י ואת חזה התנופה. של שלמי צבור: תאכלו במקום טהור. וכי את הראשונים אכלו במקום טמא, אלא הראשונים שהם קדשי קדשים הזקקה אכילתם במקום קדוש, אבל אלו אין צריכים תוך הקלעים, אבל צריכים הם להאכל תוך מחנה ישראל, שהוא טהור מלכנס שם מצורעים. מכאן שקדשים קלים נאכלין בכל העיר: אתה ובניך ובנתיך. אתה ובניך בחלק, אבל בנותיך לא בחלק, אלא אם תתנו להן מתנות, רשאות הן לאכול בחזה ושוק. או אינו אלא אף הבנות בחלק, תלמוד לומר כי חקך וחק בניך נתנו, חק לבנים ואין חק לבנות:

(טו) שׁוֹק הַתְּרוּמָה וַחֲזֵה הַתְּנוּפָה עַל אִשֵּׁי הַחֲלָבִים יָבִיאוּ לְהָנִיף תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה לְךָ וּלְבָנֶיךָ אִתְּךָ לְחָק עוֹלָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: שׁוֹקָא דְאַפְרָשׁוּתָא וְחֱדְיָא דַאֲרַמוּתָא עַל קֻרְבָּנֵי תַּרְבַּיָא יֵיתוּן לַאֲרָמָא קֳדָם יְיָ וִיהֵי לָךְ וְלִבְנָיךְ עִמָּךְ לִקְיַם עָלַם כְּמָא דִי פַקִיד יְיָ:

רש"י שוק התרומה וחזה התנופה. לשון אשר הונף ואשר הורם. תנופה מוליך ומביא, תרומה מעלה ומוריד. ולמה חלקן הכתוב, תרומה בשוק ותנופה בחזה, לא ידענו, ששניהם בהרמה והנפה: על אשי החלבים. מכאן שהחלבים למטה בשעת תנופה, וישוב המקראות שלא יכחישו זה את זה, כבר פרשתי שלשתן בצו את אהרן (ז ל) :

(טז) **חמישי** וְאֵת שְׂעִיר הַחַטָּאת דָּרֹשׁ דָּרַשׁ מֹשֶׁה וְהִנֵּה שָׂרֹף וַיִּקְצֹף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן הַנּוֹתָרִם לֵאמֹר: וְיָת צְפִירָא דְחַטָאתָא מְתְבַּע תְּבָעֵי מֹשֶׁה וְהָא אִתּוֹקָד וּרְגַז עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן דְאִשְׁתְּאָרוּ לְמֵימָר:

רש"י שעיר החטאת. שעיר מוספי ראש חדש. ושלשה שעירי חטאות קרבו בו ביום שעיר עזים, ושעיר נחשון ושעיר ראש חדש, ומכלן לא נשרף אלא זה. ונחלקו בדבר חכמי ישראל יש אומרים, מפני הטמאה שנגעה בו נשרף. ויש אומרים, מפני אנינות נשרף, לפי שהוא קדשי דורות, אבל בקדשי שעה סמכו על משה שאמר להם במנחה (פסוק יב) ואכלוה מצות: דרש דרש. שתי דרישות הללו מפני מה נשרף זה, ומפני מה נאכלו אלו, כך הוא בתורת כהנים: על אלעזר ועל איתמר. בשביל כבודו של אהרן הפך פניו כנגד הבנים וכעס: לאמר. אמר להם, השיבוני על דברי:

(יז) מַדּוּעַ לֹא אֲכַלְתֶּם אֶת הַחַטָּאת בִּמְקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא וְאֹתָהּ נָתַן לָכֶם לָשֵׂאת אֶת עֲוֹן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי יְהוָה: מָדֵין לָא אֲכַלְתּוּן יָת חַטָּאתָא בַּאֲתַר קַדִּישׁ אֲרֵי קֻדְשָׁא קוּדְשִׁין הִיא וְיָתַהּ יְהַב לְכוֹן לְסַלָּחָא עַל חוֹבֵי כְנִשְׁתָּא לְכַפָּרָא עֲלֵיהוֹן קֳדָם יְיָ:

רש"י מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש. וכי חוץ לקדש אכלוה, והלא שרפוה, ומה הוא אומר במקום הקדש, אלא אמר להם שמא חוץ לקלעים יצאה ונפסלה: כי קדש קדשים הוא. ונפסלת ביוצא, והם אמרו לו לאו. אמר להם הואיל ובמקום הקדש היתה, מדוע לא אכלתם אותה: ואתה נתן לכם לשאת וגו' . שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים: לשאת את עון העדה. מכאן למדנו ששעיר ראש חדש היה, שהוא מכפר על עון טמאת מקדש וקדשיו, שחטאת שמיני וחטאת נחשון לא לכפרה באו:

(יח) הֵן לֹא הוּבָא אֶת דָּמָהּ אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אָכוֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי: הָא לָא אִתְעַל יָת דְּמַהּ לְבֵית קֻדְשָׁא גַּוָּאָה מֵיכַל תֵּכְלוּן יָתַהּ בְּקֻדְשָׁא כְּמָא דִּי פַקֵּדִית:

רש"י הן לא הובא וגו' . שאלו הובא היה לכם לשרפה, כמו שנאמר (ויקרא ו כג) וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' : אכל תאכלו אתה. היה לכם לאכלה אף על פי שאתם אוננים: כאשר צויתי. לכם במנחה:

(יט) וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת חַטָּאתָם וְאֶת עֹלָתָם לִפְנֵי יְהוָה וַתִּקְרֶאנָה אֹתִי כָּאֵלֶּה וְאָכַלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם הֲיִיטַב בְּעֵינֵי יְהוָה: וּמַלֵּיל אַהֲרֹן עִם מֹשֶׁה הָא יוֹמָא דֵין קְרִיבוּ יָת חַטָּאתְהוֹן וְיָת עֲלָתְהוֹן קֳדָם יְיָ וַעֲרָעָא יָתִי עָקַן כְּאֵלֵּין וְאִלּוּפוֹן אֲכָלִית חַטָּאתָא יוֹמָא דֵין הֲתַקֵּן קֳדָם יְיָ:

רש"י וידבר אהרן. אין לשון דבור אלא לשון עז, שנאמר (במדבר כא ה) וידבר העם וגו' . אפשר משה קצף על אלעזר ועל איתמר, ואהרן מדבר, הא ידעת שלא היתה אלא מדרך כבוד. אמרו אינו בדין שיהא אבינו יושב ואנו מדברים לפניו, ואינו בדין שיהא תלמיד משיב את רבו. יכול מפני שלא היה באלעזר להשיב, תלמוד לומר (במדבר לא כא) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו' , הרי כשרצה, דבר לפני משה ולפני הנשיאים, זו מצאתי בספרי של פנים שני: הן היום הקריבו. מהו אומר, אלא אמר להם משה שמא זרקתם דמה אוננים, שהאונן שעבד חלל. אמר לו אהרן וכי הם הקריבו, שהם הדיוטות, אני הקרבתי, שאני כהן גדול ומקריב אונן: ותקראנה אתי כאלה. אפלו לא היו המתים בני אלא שאר קרובים שאני חיב להיות אונן עליהם כאלו, כגון כל האמורים בפרשת כהנים שהכהן מטמא להם: ואכלתי חטאת. ואם אכלתי הייטב וגו' : היום. אבל אנינות לילה מתר, שאין אונן אלא יום קבורה: הייטב בעיני ה'. אם שמעת בקדשי שעה אין לך להקל בקדשי דורות:

(כ) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּיטַב בְּעֵינָיו: וּשְׁמַע מֹשֶׁה וּשְׁפַר בְּעֵינוֹהִי:
רש"י וייטב בעיניו. הודה ולא בוש לומר לא שמעתי:

יא (א) **שישי** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲלֵהֶם: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר לְהוֹן:
רש"י אל משה ואל אהרן. למשה אמר שיאמר לאהרן: לאמר אליהם. אמר שיאמר לאלעזר ולאיתמר, או אינו אלא לאמר לישראל, כשהוא אומר דברו אל בני ישראל, הרי דבור אמור לישראל, הא מה אני מקים לאמר אליהם, לבניו לאלעזר ולאיתמר:

(ב) דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכֹּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ: מַלִּילוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דָּא חַיְתָא דִּי תֵיכְלוּן מִכָּל בְּעִירָא דִּי עַל אַרְעָא:
רש"י דברו אל בני ישראל. את כלם השוה להיות שלוחים בדבר זה, לפי שהשוו בדמימה וקבלו עליהם גזרת המקום באהבה: זאת החיה. לשון חיים, לפי שישראל דבוקים במקום וראויין להיות חיים, לפיכך הבדילם מן הטמאה וגזר עליהם מצות, ולאמות העולם לא אסר כלום. משל לרופא שנכנס לבקר את החולה וכו' , כדאיתא במדרש רבי תנחומא: זאת החיה. מלמד שהיה משה אוחז בחיה ומראה אותה לישראל, זאת תאכלו וזאת לא תאכלו: את זה תאכלו וגו' . אף בשרצי המים אחז מכל מין ומין והראה להם. וכן בעוף ואת אלה תשקצו מן העוף. וכן בשרצים וזה לכם הטמא: זאת החיה מכל הבהמה. מלמד שהבהמה בכלל חיה:

(ג) כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע פְּרָסֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ: כֹּל דִּי סְדִיקָן פַּרְסָתָא וּמַטְלְפָן טְלָפִין פַּרְסָתָא מַסְקָא פְּשָׁרָא בִּבְעִירָא יָתַהּ תֵּיכְלוּן:
רש"י מפרסת. כתרגומו סדיקא: פרסה. פלאנט"ה בלע"ז [כף רגל] : ושסעת שסע. שמבדלת מלמעלה ומלמטה בשתי צפרנין, כתרגומו ומטלפא טלפין, שיש שפרסותיו סדוקות מלמעלה ואינן שסועות ומבדלות לגמרי, שמלמטה מחברות: מעלת גרה. מעלה ומקיאה האוכל ממעיה ומחזרת אותו לתוך פיה לכתשו ולטחנו הדק: גרה. כך שמו. ויתכן להיות מגזרת מים הנגרים (שמואל ב יד יד) , שהוא נגרר אחר הפה. ותרגומו פשרא שעל ידי הגרה האוכל נפשר ונמוח: בבהמה. תיבה זו יתרה היא לדרשה, להתיר את השליל הנמצא במעי אמו: אתה תאכלו. ולא בהמה טמאה. והלא באזהרה היא, אלא לעבור עליה בעשה ולא תעשה:

(ד) אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה אֶת הַגָּמָל כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם: בָּרֶם יָת דֵּין לָא תֵיכְלוּן מִמַסְקֵי פְּשָׁרָא וּמִמַסְדִיקֵי פַּרְסָתָא יָת גַּמְלָא אֲרֵי מַסִיק פְּשָׁרָא הוּא וּפַרְסָתָא לָא סְדִיקָא מְסָאַב הוּא לְכוֹן: (ה) וְאֶת

הַשָּׁפָן כִּי מַעֲלֵה גֵּרָה הוּא וּפַרְסָה לֹא יַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם: וְיָת טַפָּזָא אֲרֵי מַסִּיק פִּשְׁרָא הוּא וּפַרְסָתָא לָא סְדִיקָא מְסָאֲב הוּא לְכוֹן: (ו) וְאֶת הָאַרְנֶבֶת כִּי מַעֲלַת גֵּרָה הִוא וּפַרְסָה לֹא הִפְרִיסָה טְמֵאָה הִוא לָכֶם: וְיָת אַרְנְבָא אֲרֵי מַסְקָא פִּשְׁרָא הִיא וּפַרְסָתָא לָא סְדִיקָא מְסָאֲבָא הִיא לְכוֹן: (ז) וְאֶת הַחֲזִיר כִּי מַפְרִיס פַּרְסָה הוּא וְשֹׁסַע שֶׁסַע פַּרְסָה וְהוּא גֵּרָה לֹא יִגָּר טָמֵא הוּא לָכֶם: וְיָת חֲזִירָא אֲרֵי סְדִיק פַּרְסָתָא הוּא וּמַטְלָפָן טַלְפִין פַּרְסָתֵהּ וְהוּא פִּשְׁרָא לָא פָּשַׁר מְסָאֲב הוּא לְכוֹן: (ח) מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגָּעוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם: מִבִּסְרְהוֹן לָא תֵיכְלוּן וּבְנִבְלְתְּהוֹן לָא תִקְרְבוּן מְסָאֲבִין אִנּוּן לְכוֹן:

רש"י מבשרם לא תאכלו. אין לי אלא אלו, שאר בהמה טמאה שאין לה שום סימן טהרה מנין, אמרת קל וחמר ומה אלו שיש בהן קצת סימני טהרה אסורות וכו' : מבשרם. על בשרם באזהרה, ולא על עצמות וגידין וקרנים וטלפים: ובנבלתם לא תגעו. יכול יהו ישראל מזהרים על מגע נבלה, תלמוד לומר אמור אל הכהנים וגו' (ויקרא כא א) , כהנים מזהרין ואין ישראל מזהרין. קל וחמר מעתה ומה טמאת מת חמורה, לא הזהיר בה אלא כהנים, טמאת נבלה קלה לא כל שכן. ומה תלמוד לומר לא תגעו, ברגל. זהו שאמרו חיב אדם לטהר עצמו ברגל:

שמיני יום שישי

תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(ט) אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ: יָת דֵּין תֵּיכְלוּן מִכֹּל דִּי בְמַיָּא כֹּל דִּי לֵהּ צִיצִין וְקַלְפִּין בְּמַיָּא בְּיַמְמַיָּא וּבְנַחֲלַיָּא יַתְהוֹן תֵּיכְלוּן:

רש"י סנפיר. אלו ששט בהם: קשקשת. אלו קלפים הקבועים בו, כמו שנאמר (שמואל א יז ה) ושריון קשקשים הוא לבוש:

(י) וְכֹל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים מִכֹּל שֶׁרֶץ הַמַּיִם וּמִכֹּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמָּיִם שֶׁקֶץ הֵם לָכֶם: וְכֹל דִּי לֵית לֵהּ צִיצִין וְקַלְפִּין בְּיַמְמַיָּא וּבְנַחֲלַיָּא מִכֹּל רְחֲשָׁא דְמַיָּא וּמִכֹּל נַפְשָׁא חַיְתָא דִּי בְמַיָּא שִׁקְצָא אִנּוּן לְכוֹן:

רש"י שרץ. בכל מקום משמעו דבר נמוך שרוחש ונע ונד על הארץ:

(יא) וְשֶׁקֶץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ וְאֶת נִבְלָתָם תְּשַׁקֵּצוּ: וְשִׁקְצָא יְהוֹן לְכוֹן מִבִּסְרְהוֹן לָא תֵיכְלוּן וְיָת נִבְלְתְּהוֹן תְּשַׁקְצוּן:

רש"י ושקץ יהיו. לאסר את עירוביהן, אם יש בו בנותן טעם: מבשרם. אינו מזהר על הסנפירים ועל העצמות: ואת נבלתם תשקצו. לרבות יבחושין שסננן. יבחושין מושקירונ"ש בלע"ז :

(יב) כֹּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמָּיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: כֹּל דִּי לֵית לֵהּ צִיצִין וְקַלְפִּין בְּמַיָּא שְׁקָצָא הוּא לְכוֹן:

רש"י כל אשר אין לו וגו' . מה תלמוד לומר, שיכול אין לי שיהא מתר אלא המעלה סימנין שלו ליבשה, השירן במים מנין, תלמוד לומר כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים, הא אם היו לו במים אף על פי שהשירן בעליתו מתר:

(יג) וְאֶת אֵלֶּה תְּשַׁקְּצוּ מִן הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם אֶת הַנֶּשֶׁר וְאֶת הַפֶּרֶס וְאֵת הָעָזְנְיָה:
וְיָת אִלֵּין תְּשַׁקְּצוּן מִן עוֹפָא לָא יִתְאֲכְלוּן שְׁקָצָא אִנּוּן נִשְׁרָא וְעָר וְעָזְיָא:

רש"י לא יאכלו. לחיב את המאכילן לקטנים. שכך משמעו לא יהיו נאכלים על ידך. או אינו אלא לאסרו בהנאה, תלמוד לומר (דברים יד יב) לא תאכלו, באכילה אסורין בהנאה מתרין. כל עוף שנאמר בו למינה, למינו, למינהו, יש באותו המין שאין דומין זה לזה, לא במראיהם ולא בשמותם, וכלן מין אחד:

(יד) וְאֶת הַדָּאָה וְאֶת הָאַיָּה לְמִינָהּ: וְדַיְתָא וְטָרְפִיתָא לִזְנָהּ: (טו) אֵת כָּל עֹרֵב לְמִינוֹ: יָת כָּל עוּרְבָא לִזְנֵהּ: (טז) וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת הַתַּחְמָס וְאֶת הַשָּׁחַף וְאֶת הַנֵּץ לְמִינֵהוּ: וְיָת בַּת נַעֲמִיתָא וְצִיצָא וְצִפַּר שַׁחְפָּא וְנָצָא לִזְנוֹהִי:

רש"י הנץ. אישפרוי"ר :

(יז) וְאֶת הַכּוֹס וְאֶת הַשָּׁלָךְ וְאֶת הַיַּנְשׁוּף: וְקָרְיָא וְשָׁלֵינוּנָא וְקִפּוֹפָא:

רש"י השלך. פרשו רבותינו זה השולה דגים מן הים. וזהו שתרגם אנקלוס ושלינונא: כוס וינשוף. הם צואיטי"ש הצועקים בלילה ויש להם לסתות כאדם. ועוד אחר דומה לו שקורין יב"ן [לילית] :

(יח) וְאֶת הַתִּנְשֶׁמֶת וְאֶת הַקָּאָת וְאֶת הָרָחָם: וּבְוָתָא וְקָתָא וִירַקְרֵקָא:

רש"י התנשמת. היא קלב"א שורי"ץ [עטלף] ודומה לעכבר ופורחת בלילה. ותנשמת האמורה בשרצים היא דומה לה, ואין לה עינים וקורין לה טלפ"א [חפרפרת] :

(יט) וְאֶת הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְאֶת הַדּוּכִיפַת וְאֶת הָעֲטַלֵּף: וְחַוָּרִיתָא וְאִבּוּ לִזְנַהּ וְנַגַּר טוּרָא וַעֲטַלֵּפָא:

רש"י החסידה. זו דיה לבנה ציגוני"ה . ולמה נקרא שמה חסידה, שעושה חסידות עם חברותיה במזונות: האנפה. היא דיה רגזנית. ונראה לי שזו היא שקורין לה היירו"ן : הדוכיפת. תרנגול הבר וכרבלתו כפולה ובלע"ז הירופ"א , ולמה נקרא שמו דוכיפת,

שהודו כפות, וזו היא כרבלתו. תרגום אנקלוס ונגר טורא נקרא על שם מעשיו, כמו שפרשו רבותינו במסכת גטין בפרק מי שאחזו (דף סח ב) :

(כ) כֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל אַרְבַּע שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: כֹּל רֹחֶשׂ דְּעוֹפָא דִּמְהַלֵּךְ עַל אַרְבַּע שִׁקְצָא הוּא לְכוֹן:

רש"י שרץ העוף. הם הדקים הנמוכים הרוחשין על הארץ, כגון זבובים וצרעין ויתושין וחגבים:

(כא) אַךְ אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל אַרְבַּע אֲשֶׁר (לא) לוֹ כְרָעַיִם מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנַתֵּר בָּהֵן עַל הָאָרֶץ: בְּרַם יָת דֵּין תֵּיכְלוּן מִכֹּל רְחֶשָׂא דְּעוֹפָא דִּמְהַלֵּךְ עַל אַרְבַּע דִּי לֵהּ קַרְצוּלִין מֵעִלַּוֵי רַגְלוֹהִי לְקַפָּצָא בְהוֹן עַל אַרְעָא:

רש"י על ארבע. על ארבע רגלים: ממעל לרגליו. סמוך לצוארו יש לו כמין שתי רגלים לבד ארבע רגליו, וכשרוצה לעוף ולקפוץ מן הארץ מתחזק באותן שתי כרעים ופורח, ויש הרבה מהם במקומנו בינותינו, כאותן שקורין לנגושט"א , אבל אין אנו בקיאין בהן, שארבעה סימני טהרה נאמרו בהם ארבע רגלים, וארבע כנפים, וקרסלין אלו כרעים הכתובים כאן, וכנפיו חופין את רבו. וכל סימנים הללו מצויין באותן שבינותינו, אבל יש שראשן ארוך ויש שאין להם זנב וצריך שיהא שמו חגב, ובזה אין אנו יודעים להבדיל ביניהם:

(כב) אֶת אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכְלוּ אֶת הָאַרְבֶּה לְמִינוֹ וְאֶת הַסָּלְעָם לְמִינֵהוּ וְאֶת הַחַרְגֹּל לְמִינֵהוּ וְאֶת הֶחָגָב לְמִינֵהוּ: יָת אִלֵּין מִנְהוֹן תֵּיכְלוּן יָת גּוֹבָא לִזְנֵהּ וְיָת רָשׁוּנָא לִזְנוֹהִי וְיָת חַרְגּוֹלָא לִזְנוֹהִי וְיָת חַגָּבָא לִזְנוֹהִי: (כג) וְכֹל שֶׁרֶץ הָעוֹף אֲשֶׁר לוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: וְכֹל רְחֶשָׂא דְּעוֹפָא דִּי לֵהּ אַרְבַּע רַגְלִין שִׁקְצָא הוּא לְכוֹן:

רש"י וכל שרץ העוף וגו' . בא ללמד שאם יש לו חמש טהור:

(כד) וּלְאֵלֶּה תִּטַּמְּאוּ כָּל הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וּלְאִלֵּין תִּסְתָּאֲבוּן כָּל דְּיִקְרַב בְּנִבְלְתְּהוֹן יְהֵי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא:

רש"י ולאלה. העתידין להאמר למטה בענין: תטמאו. כלומר בנגיעתם יש טמאה:

(כה) וְכָל הַנֹּשֵׂא מִנִּבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וְכָל דְּיִטּוֹל:מִנְּבִלְתְּהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיהֵי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא:

רש"י וכל הנשא מנבלתם. כל מקום שנאמרה טמאת משא, חמורה מטמאת מגע, שהיא טעונה כבוס בגדים:

(כו) לְכָל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִוא מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֶׁסַע אֵינֶנָּה שֹׁסַעַת וְגֵרָה אֵינֶנָּה מַעֲלָה טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֹּגֵעַ בָּהֶם יִטְמָא: לְכָל בְּעִירָא דִי הִיא סְדִיקָא פַּרְסָתָא וְטַלְפִין לֵיתָהָא מַטְלָפָא וּפִשְׁרָא לֵיתָהָא מַסְקָא מְסָאֲבִין אִנּוּן לְכוֹן כָּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן יְהֵי מְסָאֲב:

רש"י מפרסת פרסה ושסע איננה שסעת. כגון גמל שפרסתו סדוקה למעלה, אבל למטה היא מחברת. כאן למדך שנבלת בהמה טמאה מטמאה, ובענין שבסוף הפרשה פרש על בהמה טהורה:

(כז) וְכֹל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו בְּכָל הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וְכֹל דְּמְהַלֵּךְ עַל יְדוֹהִי בְּכָל חַיְתָא דְמְהַלְכָא עַל אַרְבַּע מְסָאֲבִין אִנּוּן לְכוֹן כָּל דְּיִקְרַב בִּנְבִלְתְּהוֹן יְהֵא מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא:

רש"י על כפיו. כגון כלב ודב וחתול: טמאים הם לכם. למגע:

(כח) וְהַנֹּשֵׂא אֶת נִבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם: וּדְיִטּוֹל יָת נְבִלְתְּהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וִיהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא מְסָאֲבִין אִנּוּן לְכוֹן: (כט) וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ: וְדֵין לְכוֹן מְסָאֲבָא דִּרְחֲשָׁא דְרָחֵשׁ עַל אַרְעָא חֻלְדָּא וְעַכְבְּרָא וְצָבָא לִזְנוֹהִי:

רש"י וזה לכם הטמא. כל טמאות הללו אינן לאסור אכילה אלא לטמאה ממש, להיות טמא במגען ונאסר לאכול תרומה וקדשים ולכנס במקדש: החלד. מושטיל"ה [נמיה] : והצב. פרוי"ט [קרפדה] שדומה לצפרדע:

(ל) וְהָאֲנָקָה וְהַכֹּחַ וְהַלְּטָאָה וְהַחֹמֶט וְהַתִּנְשָׁמֶת: וְיָלָא וְכוֹחָא וְחִלְטִיתָא וְחֻמְטָא וְאָשׁוּתָא:

רש"י והאנקה. היריצו"ן [קפוד] : והלטאה. לישרד"ה: והחמט. לימצ"ה [חלזון] : והתנשמת. טלפ"א [חפרפרת] :

(לא) אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל הַשֹּׁרֵץ כָּל הַנֹּגֵעַ בָּהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב: אִלֵּין דִּמְסָאֲבִין לְכוֹן בְּכָל רִחֲשָׁא כֹּל דְּיִקְרַב בְּהוֹן בְּמוֹתְהוֹן יְהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא: (לב) וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכֹּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְטָהֵר: וְכָל דִּי יִפֵּל עֲלוֹהִי מִנְהוֹן בְּמוֹתְהוֹן יְהֵי מְסָאֲב מִכָּל מָאן דְּעָא אוֹ לְבוּשׁ אוֹ מְשַׁךְ אוֹ שָׂק כָּל מָאן דִּי תִתְעֲבֵד עֲבִידָא בְּהוֹן בְּמַיָּא יִתְּעַל וִיהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא וְיִדְכֵּי:

רש"י במים יובא. ואף לאחר טבילתו טמא הוא לתרומה עד הערב, ואחר כך וטהר בהערב השמש:

(לג) **שביעי** וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: וְכָל מָאן דַּחֲסַף דִּי יִפֵּל מִנְהוֹן לְגַוֵּהּ כֹּל דִּי בְגַוֵּהּ יִסְתָּאַב וְיָתֵהּ תְּתַבְּרוּן:

רש"י אל תוכו. אין כלי חרס מטמא אלא מאוירו: כל אשר בתוכו יטמא. הכלי חוזר ומטמא מה שבאוירו: ואתו תשברו. למד שאין לו טהרה במקוה:

(לד) מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: מִכָּל מֵיכְלָא דְּמִתְאֲכֵל דִּי יַעֲלוֹן עֲלוֹהִי מַיָא יְהֵי מְסָאָב וְכָל מַשְׁקֶה דִּי יִשְׁתֵּתֵי בְּכָל מָאן יְהֵי מְסָאָב:

רש"י מכל האכל אשר יאכל. מוסב על מקרא העליון, כל אשר בתוכו יטמא, מכל האכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים והוא בתוך כלי חרס הטמא, יטמא. וכן כל משקה אשר ישתה בכל כלי, והוא בתוך כלי חרס הטמא, יטמא. למדנו מכאן דברים הרבה. למדנו שאין אוכל מכשר ומתקן לקבל טמאה עד שיבאו עליו מים פעם אחת, ומשבאו עליו מים פעם אחת מקבל טמאה לעולם ואפלו נגוב. והיין והשמן וכל הנקרא משקה מכשיר זרעים לטמאה כמים. שכך יש לדרוש המקרא, אשר יבא עליו מים או כל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא האוכל. ועוד למדו רבותינו מכאן, שאין ולד הטמאה מטמא כלים, שכך שנינו יכול יהיו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס, תלמוד לומר כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל, אוכל מטמא מאויר כלי חרס, ואין כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס, לפי שהשרץ אב הטמאה והכלי, שנטמא ממנו, ולד הטמאה, לפיכך אינו חוזר ומטמא כלים שבתוכו. ולמדנו עוד, שהשרץ שנפל לאויר תנור והפת בתוכו, ולא נגע השרץ בפת, התנור ראשון והפת שניה. ולא נאמר רואין את התנור כאלו מלא טמאה ותהא הפת תחלה, שאם אתה אומר כן לא נתמעטו כל הכלים מלהטמא מאויר כלי חרס, שהרי טמאה עצמה נגעה בהן מגבן. ולמדנו עוד על ביאת מים, שאינה מכשרת זרעים אלא אם כן נפלו עליהן משנתלשו, שאם אתה אומר מקבלין הכשר במחבר, אין לך שלא באו עליו מים, ומהו אומר אשר יבוא עליו מים, משנתלשו. ולמדנו עוד שאין אוכל מטמא אחרים אלא אם כן יש בו כביצה, שנאמר אשר יאכל, אוכל הנאכל בבת אחת, ושערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת:

(לה) וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו יִטְמָא תַּנּוּר וְכִירַיִם יֻתָּץ טְמֵאִים הֵם וּטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם:

וְכֹל דִּי יִפֹּל מִנְבְלְתְהוֹן עֲלוֹהִי יְהֵי מְסָאָב תַּנּוּר וְכִירַיִם יִתְרְעוּן מְסָאֲבִין אִנּוּן וּמְסָאֲבִין יְהוֹן לְכוֹן:

רש"י תנור וכירים. כלים המטלטלין הם, והם של חרס ויש להן תוך, ושופת את הקדרה על נקב החלל ושניהם פיהם למעלה: יתץ. שאין לכלי חרס טהרה בטבילה: וטמאים יהיו לכם. שלא תאמר מצוה אני לנתצם, תלמוד לומר וטמאים יהיו לכם, אם רצה לקימן בטמאתן רשאי:

(לו) אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: בְּרם מַעְיָן וְגוֹב בֵּית כְּנִישׁוּת מַיָא יְהֵי דְכֵי וּדְיִקְרַב בִּנְבִלְתְּהוֹן יְהֵי מְסָאֵב:

רש"י אך מעין ובור מקוה מים. המחברים לקרקע, אין מקבלין טמאה. ועוד יש לך ללמוד יהיה טהור הטובל בהם מטמאתו: ונגע בנבלתם יטמא. אפלו הוא בתוך מעין ובור ונוגע בנבלתם יטמא, שלא תאמר קל וחומר אם מטהר את הטמאים מטמאתם, קל וחמר שיציל את הטהור מלטמא, לכך נאמר ונוגע בנבלתם יטמא:

(לז) וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: וַאֲרֵי יִפֵּל מִנְבִלְתְּהוֹן עַל כָּל בַּר זָרַע דִי יִזְדָרַע דְכֵי הוּא:

רש"י זרע זרוע. שריעה של מיני זרעונין. זרוע שם דבר הוא, כמו ויתנו לנו מן הזרועים: (דניאל א יב) טהור הוא. למדך הכתוב שלא הכשר ונתקן לקרות אוכל לקבל טמאה, עד שיבואו עליו מים:

(לח) וְכִי יִתַּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: וַאֲרֵי יִתְיַהֲבוּן מַיָא עַל בַּר זַרְעָא וְיִפֵּל מִנְבִלְתְּהוֹן עֲלוֹהִי מְסָאֵב הוּא לְכוֹן:

רש"י וכי יתן מים על זרע. לאחר שנתלש, שאם תאמר יש הכשר במחבר, אין לך זרע שלא הכשר: מים על זרע. בין מים בין שאר משקין, בין נפלו הם על הזרע, בין הזרע נפל לתוכן, הכל נדרש בתורת כהנים: ונפל מנבלתם עליו. אף משנגב מן המים, שלא הקפידה תורה אלא להיות עליו שם אוכל, ומשירד עליו הכשר קבלת טמאה פעם אחת, שוב אינו נעקר המנו:

(לט) וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וַאֲרֵי יְמוּת מִן בְּעִירָא דִי הִיא לְכוֹן לְמֵיכָל דְיִקְרַב בִּנְבִלְתַּהּ יְהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא:

רש"י בנבלתה. ולא בעצמות וגידים ולא בקרנים וטלפים ולא בעור:

(מ) וְהָאֹכֵל מִנִּבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְהַנֹּשֵׂא אֶת נִבְלָתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וּדְיֵכוּל מִנְבִלְתַּהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וִיהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא וּדְיִטּוֹל יָת נִבְלְתַּהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וִיהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא:

רש"י והנשא את נבלתה. חמורה טמאת משא מטמאת מגע, שהנושא מטמא בגדים, והנוגע אין בגדיו טמאין, שלא נאמר בו יכבס בגדיו: והאכל מנבלתה. יכול תטמאנו אכילתו, כשהוא אומר בנבלת עוף טהור (ויקרא כב ח) נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה, אותה מטמאה בגדים באכילתה, ואין נבלת בהמה מטמאה בגדים באכילתה בלא משא, כגון אם תחבה לו חברו בבית הבליעה, אם כן מה תלמוד לומר האכל, לתן שעור לנושא ולנוגע כדי אכילה והוא כזית: וטמא עד הערב. אף על פי שטבל צריך הערב שמש:

(מא) וְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל: וְכָל רֹחֵשׂ רֹחֵשׂ עַל אַרְעָא שִׁקְצָא הוּא לָא יִתְאֲכֵל:

רש"י השרץ על הארץ. להוציא את היתושין שבכליסין ושבפולין ואת הזיזין שבעדשים, שהרי לא שרצו על הארץ אלא בתוך האוכל, אבל משיצאו לאויר ושרצו הרי נאסרו: לא יאכל. לחיב על המאכיל כאוכל. ואין קרוי שרץ אלא דבר נמוך קצר רגלים, שאינו נראה אלא כרוחש ונד:

(מב) כֹּל הוֹלֵךְ עַל גָּחוֹן וְכֹל הוֹלֵךְ עַל אַרְבַּע עַד כָּל מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי שֶׁקֶץ הֵם: כֹּל דְּמְהַלֵּךְ עַל מְעוֹהִי וְכֹל דְּמְהַלֵּךְ עַל אַרְבַּע עַד כָּל סְגִיאוּת רַגְלָאִין לְכָל רְחֵשָׁא דְּרָחֵשׁ עַל אַרְעָא לָא תֵיכְלֻנוּן אֲרֵי שִׁקְצָא אִנּוּן:

רש"י הולך על גחון. זה נחש, ולשון גחון שחיה, שהולך שח ונופל על מעיו: כל הולך. להביא השלשולין ואת הדומה לדומה: הולך על ארבע. זה עקרב: כל. להביא את החפושית אישקרבו"ט בלע"ז ואת הדומה לדומה: מרבה רגלים. זה נדל, שרץ שיש לו רגלים מראשו ועד זנבו לכאן ולכאן, וקורין ציינפיי"ש :

(מג) אַל תְּשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם: לָא תְשַׁקְּצוּ יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן בְּכָל רְחֵשָׁא דְּרָחֵשׁ וְלָא תְסְתַּאֲבוּן בְּהוֹן וְתְסְתַּאֲבוּן פּוֹן בְּהוֹן:

רש"י אל תשקצו. באכילתן, שהרי כתיב נפשותיכם, ואין שקוץ נפש במגע, וכן ולא תטמאו באכילתן: ונטמתם בם. אם אתם מטמאין בהם בארץ אף אני מטמא אתכם בעולם הבא ובישיבת מעלה:

(מד) כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ: אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן וְתִתְקַדְּשׁוּן וּתְהוֹן קַדִּישִׁין אֲרֵי קַדִּישׁ אֲנָא וְלָא תְסַאֲבוּן יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן בְּכָל רְחֵשָׁא דְּרָחֵשׁ עַל אַרְעָא:

רש"י כי אני ה' אלהיכם. כשם שאני קדוש שאני ה' אלהיכם, כך והתקדשתם קדשו עצמכם למטה: והייתם קדשים. לפי שאני אקדש אתכם למעלה ובעולם הבא: ולא תטמאו וגו' . לעבור עליהם בלאוין הרבה. וכל לאו מלקות, וזהו שאמרו בתלמוד [מכות טז] אכל פוטיתא לוקה ארבע, נמלה לוקה חמש, צרעה לוקה שש:

(מה) **מפטיר** כִּי אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים וְהִיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי: אֲרֵי אֲנָא יְיָ דְּאַסֵּק יָתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְמֶהֱוֵי לְכוֹן לֵאֱלָהּ וּתְהוֹן קַדִּישִׁין אֲרֵי קַדִּישׁ אֲנָא:

רש"י כי אני ה' המעלה אתכם. על מנת שתקבלו מצותי העלתי אתכם. דבר אחר כי אני ה' המעלה אתכם, בכלן כתיב והוצאתי, וכאן כתיב המעלה, תנא דבי רבי ישמעאל אלמלי

לא העלתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אמות, דים, ומעליותא היא גבייהו, זהו לשון מעלה:

(מו) זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכֹל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת בַּמָּיִם וּלְכָל נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצֶת עַל הָאָרֶץ: דָּא אוֹרַיְתָא דִּבְעִירָא וּדְעוֹפָא וּדְכָל נַפְשָׁתָא חַיְתָא דִּרְחֵשָׁא בְּמַיָּא וּלְכָל נַפְשָׁא דִּרְחֵשָׁא עַל אַרְעָא: (מז) לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהֹר וּבֵין הַחַיָּה הַנֵּאֱכֶלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל: לְאַפְרָשָׁא בֵּין מְסָאֲבָא וּבֵין דַּכְיָא וּבֵין חַיְתָא דְּמִתְאֲכְלָא וּבֵין חַיְתָא דִּי לָא מִתְאֲכְלָא: ססס:

רש"י להבדיל. לא בלבד השונה, אלא שתהא יודע ומכיר ובקי בהן: בין הטמא ובין הטהור. צריך לומר בין חמור לפרה והלא כבר מפורשים הם, אלא בין טמאה לך לטהורה לך, בין נשחט חציו של קנה לנשחט רבו: ובין החיה הנאכלת. צריך לומר בין צבי לערוד, והלא כבר מפורשים הם, אלא בין שנלדו בה סימני טרפה כשרה, לנלדו בה סימני טרפה פסולה:

הפטרת שמיני - שמואל ב ו

ו (א) וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד אֶת כָּל בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אָלֶף: (ב) וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבַּעֲלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֵת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים עָלָיו: (ג) וַיַּרְכִּבוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל עֲגָלָה חֲדָשָׁה וַיִּשָּׂאֻהוּ מִבֵּית אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וְעֻזָּא וְאַחְיוֹ בְּנֵי אֲבִינָדָב נֹהֲגִים אֶת הָעֲגָלָה חֲדָשָׁה: (ד) וַיִּשָּׂאֻהוּ מִבֵּית אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְאַחְיוֹ הֹלֵךְ לִפְנֵי הָאָרוֹן: (ה) וְדָוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשַׂחֲקִים לִפְנֵי יְהוָה בְּכָל עֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבְכִנֹּרוֹת וּבִנְבָלִים וּבְתֻפִּים וּבִמְנַעֲנְעִים וּבְצֶלְצָלִים: (ו) וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח עֻזָּא אֶל אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֶז בּוֹ כִּי שָׂמְטוּ הַבָּקָר: (ז) וַיִּחַר אַף יְהוָה בְּעֻזָּה וַיַּכֵּהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל הַשַּׁל וַיָּמָת שָׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים: (ח) וַיִּחַר לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פֶּרֶץ בְּעֻזָּה וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פֶּרֶץ עֻזָּה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: (ט) וַיִּרָא דָוִד אֶת יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבוֹא אֵלַי אֲרוֹן יְהוָה: (י) וְלֹא אָבָה דָוִד לְהָסִיר אֵלָיו אֶת אֲרוֹן יְהוָה עַל עִיר דָּוִד וַיַּטֵּהוּ דָוִד בֵּית עֹבֵד אֱדוֹם הַגִּתִּי: (יא) וַיֵּשֶׁב אֲרוֹן יְהוָה בֵּית עֹבֵד אֱדֹם הַגִּתִּי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת כָּל בֵּיתוֹ: (יב) וַיֻּגַּד לַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר בֵּרַךְ יְהוָה אֶת בֵּית עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ בַּעֲבוּר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִבֵּית עֹבֵד אֱדֹם עִיר דָּוִד בְּשִׂמְחָה: (יג) וַיְהִי כִּי צָעֲדוּ נֹשְׂאֵי אֲרוֹן יְהוָה שִׁשָּׁה צְעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא: (יד) וְדָוִד מְכַרְכֵּר בְּכָל עֹז לִפְנֵי יְהוָה וְדָוִד חָגוּר אֵפוֹד בָּד: (טו) וְדָוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת אֲרוֹן יְהוָה בִּתְרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר: (טז) וְהָיָה אֲרוֹן יְהוָה בָּא עִיר דָּוִד וּמִיכַל בַּת שָׁאוּל נִשְׁקְפָה בְּעַד הַחַלּוֹן וַתֵּרֶא אֶת הַמֶּלֶךְ דָּוִד מְפַזֵּז וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי יְהוָה וַתִּבֶז

לוֹ בְּלִבָּהּ׃ (יז) וַיָּבִאוּ אֶת אֲרוֹן יְהוָה וַיַּצִּגוּ אֹתוֹ בְּמְקוֹמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה לוֹ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד עֹלוֹת לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁלָמִים׃ (יח) וַיְכַל דָּוִד מֵהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיְבָרֶךְ אֶת הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת׃ (יט) וַיְחַלֵּק לְכָל הָעָם לְכָל הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה לְאִישׁ חַלַּת לֶחֶם אַחַת וְאֶשְׁפָּר אֶחָד וַאֲשִׁישָׁה אֶחָת וַיֵּלֶךְ כָּל הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ׃ **(כאן מסיימים הספרדים)**

(כ) וַיָּשָׁב דָּוִד לְבָרֵךְ אֶת בֵּיתוֹ וַתֵּצֵא מִיכַל בַּת שָׁאוּל לִקְרַאת דָּוִד וַתֹּאמֶר מַה נִּכְבַּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינֵי אַמְהוֹת עֲבָדָיו כְּהִגָּלוֹת נִגְלוֹת אַחַד הָרֵקִים׃ (כא) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל מִיכַל לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בָּחַר בִּי מֵאָבִיךְ וּמִכָּל בֵּיתוֹ לְצַוֹּת אֹתִי נָגִיד עַל עַם יְהוָה עַל יִשְׂרָאֵל וְשִׂחַקְתִּי לִפְנֵי יְהוָה׃ (כב) וּנְקַלֹּתִי עוֹד מִזֹּאת וְהָיִיתִי שָׁפָל בְּעֵינָי וְעִם הָאֲמָהוֹת אֲשֶׁר אָמַרְתְּ עִמָּם אִכָּבֵדָה׃ (כג) וּלְמִיכַל בַּת שָׁאוּל לֹא הָיָה לָהּ יֶלֶד עַד יוֹם מוֹתָהּ׃ ז (א) וַיְהִי כִּי יָשַׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וַיהוָה הֵנִיחַ לוֹ מִסָּבִיב מִכָּל אֹיְבָיו׃ (ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן הַנָּבִיא רְאֵה נָא אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה׃ (ג) וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ לֵךְ עֲשֵׂה כִּי יְהוָה עִמָּךְ׃ (ד) וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל נָתָן לֵאמֹר׃ (ה) לֵךְ וְאָמַרְתָּ אֶל עַבְדִּי אֶל דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה הַאַתָּה תִּבְנֶה לִּי בַיִת לְשִׁבְתִּי׃ (ו) כִּי לֹא יָשַׁבְתִּי בְּבַיִת לְמִיּוֹם הַעֲלֹתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וָאֶהְיֶה מִתְהַלֵּךְ בְּאֹהֶל וּבְמִשְׁכָּן׃ (ז) בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲדָבָר דִּבַּרְתִּי אֶת אַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי לִרְעוֹת אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָמָּה לֹא בְנִיתֶם לִי בֵּית אֲרָזִים׃ (ח) וְעַתָּה כֹּה תֹאמַר לְעַבְדִּי לְדָוִד כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי לְקַחְתִּיךָ מִן הַנָּוֶה מֵאַחַר הַצֹּאן לִהְיוֹת נָגִיד עַל עַמִּי עַל יִשְׂרָאֵל׃ (ט) וָאֶהְיֶה עִמְּךָ בְּכֹל אֲשֶׁר הָלַכְתָּ וָאַכְרִתָה אֶת כָּל אֹיְבֶיךָ מִפָּנֶיךָ וְעָשִׂתִי לְךָ שֵׁם גָּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃ (י) וְשַׂמְתִּי מָקוֹם לְעַמִּי לְיִשְׂרָאֵל וּנְטַעְתִּיו וְשָׁכַן תַּחְתָּיו וְלֹא יִרְגַּז עוֹד וְלֹא יֹסִיפוּ בְנֵי עַוְלָה לְעַנּוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹנָה׃ (יא) וּלְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוִּיתִי שֹׁפְטִים עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל וַהֲנִיחֹתִי לְךָ מִכָּל אֹיְבֶיךָ וְהִגִּיד לְךָ יְהוָה כִּי בַיִת יַעֲשֶׂה לְךָ יְהוָה׃ (יב) כִּי יִמְלְאוּ יָמֶיךָ וְשָׁכַבְתָּ אֶת אֲבֹתֶיךָ וַהֲקִימֹתִי אֶת זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֵּעֶיךָ וַהֲכִינֹתִי אֶת מַמְלַכְתּוֹ׃ (יג) הוּא יִבְנֶה בַּיִת לִשְׁמִי וְכֹנַנְתִּי אֶת כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ עַד עוֹלָם׃ (יד) אֲנִי אֶהְיֶה לּוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה לִּי לְבֵן אֲשֶׁר בְּהַעֲוֹתוֹ וְהוֹכַחְתִּיו בְּשֵׁבֶט אֲנָשִׁים וּבְנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם׃ (טו) וְחַסְדִּי לֹא יָסוּר מִמֶּנּוּ כַּאֲשֶׁר הֲסִרֹתִי מֵעִם שָׁאוּל אֲשֶׁר הֲסִרֹתִי מִלְּפָנֶיךָ׃ (טז) וְנֶאְמַן בֵּיתְךָ וּמַמְלַכְתְּךָ עַד עוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּסְאֲךָ יִהְיֶה נָכוֹן עַד עוֹלָם׃ (יז) כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּכְכֹל הַחִזָּיוֹן הַזֶּה כֵּן דִּבֶּר נָתָן אֶל דָּוִד׃

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה ידים פרק ד

א. בּוֹ בַּיּוֹם נִמְנוּ וְגָמְרוּ עַל עֲרֵבַת הָרַגְלַיִם שֶׁהִיא מִשְּׁנֵי לֶגִין וְעַד תִּשְׁעָה קַבִּין שֶׁנִּסְדְּקָה, שֶׁהִיא טְמֵאָה מִדָּרָס, שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, עֲרֵבַת הָרַגְלַיִם כִּשְׁמָהּ׃

ברטנורה (א) **בו ביום**. אפרקין דלעיל קאי, אמלתיה דר' שמעון בן עזאי דמיירי ביום שהושיבו את ר' אלעזר בן עזריה בישיבה, וכל מקום שנאמר במשנה בו ביום על אותו יום נאמר: **נמנו**. עמדו למנין לדעת מנין המטמאים ומנין המטהרים וגמרו הדין על פי הרוב: **עריבת הרגלים**. עריבה עשויה לרחיצת הרגלים: **שנסדקה**. סמוך לשוליה, ואינה מחזקת מים כדי רחיצת רגלו אחת: **טמאה מדרס**. דעריבה קודם שנסדקה נמי היו רגילים לישב בה, והיתה משמשת ישיבה עם מלאכתה: **שר' עקיבא**. היה חולק ואומר עריבת הרגלים כשמה, כלומר כשמה כן היא, שאין שם מדרס עליה. ואין הלכה כר' עקיבא׃

ב. בּוֹ בַּיּוֹם אָמְרוּ, כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן, כְּשֵׁרִים, אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלוּ לַבְּעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה, חוּץ מִן הַפֶּסַח וּמִן הַחַטָּאת. הַפֶּסַח בִּזְמַנּוֹ, וְהַחַטָּאת בְּכָל זְמָן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אַף הָאָשָׁם. הַפֶּסַח בִּזְמַנּוֹ, וְהַחַטָּאת וְהָאָשָׁם בְּכָל זְמָן. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי, מִקַּבָּלָנִי מִפִּי שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם זְקֵן בְּיוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בַּיְשִׁיבָה, שֶׁכָּל הַזְּבָחִים הַנֶּאֱכָלִין שֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן, כְּשֵׁרִים, אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלוּ לַבְּעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה, חוּץ מִן הַפֶּסַח וּמִן הַחַטָּאת, לֹא הוֹסִיף בֶּן עַזַּאי אֶלָּא הָעוֹלָה, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים׃

ברטנורה (ב) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים. משנה זו בתחילת מסכת זבחים היא שנויה, ושם פירשנוה׃

ג. בּוֹ בַּיּוֹם אָמְרוּ, עַמּוֹן וּמוֹאָב מָה הֵן בַּשְּׁבִיעִית. גָּזַר רַבִּי טַרְפוֹן, מַעְשֵׂר עָנִי. וְגָזַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, עָלֶיךָ רְאָיָה לְלַמֵּד, שֶׁאַתָּה מַחְמִיר, שֶׁכָּל הַמַּחְמִיר, עָלָיו רְאָיָה לְלַמֵּד. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, יִשְׁמָעֵאל אָחִי, אֲנִי לֹא שָׁנִיתִי מִסֵּדֶר הַשָּׁנִים, טַרְפוֹן אָחִי שִׁנָּה, וְעָלָיו רְאָיָה לְלַמֵּד. הֵשִׁיב רַבִּי טַרְפוֹן, מִצְרַיִם חוּצָה לָאָרֶץ, עַמּוֹן וּמוֹאָב חוּצָה לָאָרֶץ, מַה מִּצְרַיִם מַעְשֵׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית, אַף עַמּוֹן וּמוֹאָב מַעְשֵׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית. הֵשִׁיב רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, בָּבֶל חוּצָה לָאָרֶץ, עַמּוֹן וּמוֹאָב חוּצָה לָאָרֶץ, מַה בָּבֶל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בַּשְּׁבִיעִית, אַף עַמּוֹן וּמוֹאָב מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בַּשְּׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן, מִצְרַיִם שֶׁהִיא קְרוֹבָה, עֲשָׂאוּהָ מַעְשֵׂר עָנִי, שֶׁיִּהְיוּ עֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל נִסְמָכִים עָלֶיהָ בַּשְּׁבִיעִית, אַף עַמּוֹן וּמוֹאָב שֶׁהֵם קְרוֹבִים, נַעֲשִׂים מַעְשֵׂר עָנִי, שֶׁיִּהְיוּ עֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל נִסְמָכִים עֲלֵיהֶם בַּשְּׁבִיעִית. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, הֲרֵי אַתָּה כְּמַהֲנֵן מָמוֹן, וְאֵין אַתָּה אֶלָּא כְּמַפְסִיד נְפָשׁוֹת, קוֹבֵעַ אַתָּה אֶת הַשְּׁמַיִם מִלְּהוֹרִיד טַל וּמָטָר, שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג), הֲיִקְבַּע אָדָם אֱלֹהִים כִּי אַתֶּם קֹבְעִים אֹתִי וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה קְבַעֲנוּךָ הַמַּעְשֵׂר וְהַתְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי

יְהוֹשֻׁעַ, הֲרֵינִי כְּמֵשִׁיב עַל טַרְפּוֹן אָחִי, אֲבָל לֹא לְעִנְיַן דְּבָרָיו, מִצָּרִים מַעֲשֶׂה חָדָשׁ וּבָבֶל מַעֲשֶׂה יָשָׁן, וְהַנִּדּוֹן שֶׁלְּפָנֵינוּ מַעֲשֶׂה חָדָשׁ, יִדּוֹן מַעֲשֶׂה חָדָשׁ מִמַּעֲשֶׂה חָדָשׁ, וְאַל יִדּוֹן מַעֲשֶׂה חָדָשׁ מִמַּעֲשֶׂה יָשָׁן, מִצָּרִים מַעֲשֶׂה זְקֵנִים וּבָבֶל מַעֲשֶׂה נְבִיאִים, וְהַנִּדּוֹן שֶׁלְּפָנֵינוּ מַעֲשֶׂה זְקֵנִים, יִדּוֹן מַעֲשֶׂה זְקֵנִים מִמַּעֲשֶׂה זְקֵנִים, וְאַל יִדּוֹן מַעֲשֶׂה זְקֵנִים מִמַּעֲשֶׂה נְבִיאִים. נִמְנוּ וְגָמְרוּ, עַמּוֹן וּמוֹאָב מְעַשְּׂרִין מַעְשַׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית. וּכְשֶׁבָּא רַבִּי יוֹסֵי בֶּן דָּרְמַסְקִית אֲצֶל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּלוּד, אָמַר לוֹ, מָה חִדּוּשׁ הָיָה לָכֶם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַיּוֹם. אָמַר לוֹ, נִמְנוּ וְגָמְרוּ, עַמּוֹן וּמוֹאָב מְעַשְּׂרִים מַעְשַׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית. בָּכָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְאָמַר (תהלים כה), סוֹד יְיָ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. צֵא וֶאֱמֹר לָהֶם, אַל תְּחוּשׁוּ לְמִנְיָנְכֶם, מְקֻבָּל אֲנִי מֵרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁשָּׁמַע מֵרַבּוֹ, וְרַבּוֹ מֵרַבּוֹ עַד הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, שֶׁעַמּוֹן וּמוֹאָב מְעַשְּׂרִין מַעְשַׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית:

ברטנורה (ג) **עמון ומואב מה הן בשביעית**. אין זה עמון ומואב שטהרו בסיחון שהיא נחלת ראובן וגד, דההיא ארץ ישראל היא, אפילו אם תמצי לומר שלא כבשוה עולי בבל, על כרחך שביעית נוהגת בה, דהא תנן במסכת שביעית פרק הפיגס, שלש ארצות לביעור, יהודה ועבר הירדן והגליל. ועבר הירדן היא ארץ סיחון. אלא בשאר ארץ עמון ומואב שלא טהרו בסיחון ולא כבשו מעולם איירי. תדע, מדמייתי עלה מבבל וממצרים: **לא שיניתי מסדר השנים**. של עולם. אחר השנה של מעשר עני מביאין מעשר שני, והרי בששית מעשר עני, לפיכך ראוי בשביעית מעשר שני: **המעשר והתרומה**. ועל כרחך המעשר האמור כאן, מעשר שני הוא, דומיא דתרומה שהיא קודש, ולא מעשר עני שהוא חול גמור, ואין לדחות מעשר שני מפני עניים: **כמשיב על דברי טרפון**. לסייע לו: **אבל לא לענין דבריו**. כלומר ולא מטעמיה: **מצרים מעשה חדש**. שהזקנים שהיו אחר עזרא תקנו להפריש מעשר במצרים: **ובבל מעשה ישן**. תקנת נביאים שהיו קודם חרבן הבית, ונשכח הדבר, דשמא לא היה צורך עניים באותה שעה: **מעשה נביאים**. ועל פי נבואה עשו הוראת שעה, ואין למדים ממנה: **הלכה למשה מסיני**. ולא לאו דוקא. דאין זה מן התורה, אלא כאילו היא הלכה למשה מסיני. מיהו בתוספתא משמע דהלכה למשה מסיני ממש קאמר:

ד. בּוֹ בַיּוֹם בָּא יְהוּדָה גֵּר עַמּוֹנִי וְעָמַד לִפְנֵיהֶן בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. אָמַר לָהֶם, מָה אֲנִי לָבוֹא בַקָּהָל. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל, אָסוּר אָתָּה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מֻתָּר אָתָּה. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל, הֲכָתוּב אוֹמֵר (דברים כג), לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל ה' גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי וְגוֹ'. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְכִי עַמּוֹנִים וּמוֹאָבִים בִּמְקוֹמָן הֵן, כְּבָר עָלָה סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וּבִלְבֵּל אֶת כָּל הָאֻמּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה י), וְאָסִיר גְּבֻלוֹת עַמִּים וַעֲתוּדוֹתֵיהֶם שׁוֹסֵיתִי וְאוֹרִיד כַּבִּיר

יוֹשְׁבִים. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל, הַכָּתוּב אוֹמֵר (ירמיה מט), וְאַחֲרֵי כֵן אָשִׁיב אֶת שְׁבוּת בְּנֵי עַמּוֹן, וּכְבָר חָזְרוּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הַכָּתוּב אוֹמֵר (עמוס ט), וְשַׁבְתִּי אֶת שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל (ויהודה), וַעֲדַיִן לֹא שָׁבוּ. הִתִּירוּהוּ לָבוֹא בַקָּהָל:

ברטנורה (ד) **שנאמר ואסיר גבולות עמים**. שהיה מגלה בני עיר זו ומושיבן בעיר אחרת, ומגלה בני עיר אחרת ומושיבן בעיר זו: ושבתי את שבות עמי ישראל ועדיין לא שבו. וכשם שאלו לא שבו, כך אלו לא שבו: **והתירוהו לבוא בקהל**. דכיון דמשבעים האומות אין אסור לבוא בקהל אלא עמוני ומואבי עד עולם, ומצרי ואדומי דור ראשון ושני, השתא שאין אלו האומות ידועים, שכבר נתבלבלו ונתערבו בין שאר האומות, אמרינן כל דפריש מרובא פריש, וכל המתגייר מותר לבוא בקהל מיד:

ה. תַּרְגּוּם שָׁבְעָזְרָא וְשָׁבְדַנְיֵאל, מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם. תַּרְגּוּם שָׁכְתָבוֹ עִבְרִית וְעִבְרִית שָׁכְתָבוֹ תַּרְגּוּם, וּכְתָב עִבְרִי, אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם. לְעוֹלָם אֵינוֹ מְטַמֵּא, עַד שֶׁיִּכְתְּבֶנּוּ אַשּׁוּרִית עַל הָעוֹר וּבַדְיוֹ:

ברטנורה (ה) **תרגום שכתבו עברית**. תרגום שבדניאל ועזרא וכגון כדנה תאמרון להום (ירמיה י) אם כתבו בלשון הקודש, וכן דברי הנביא הנאמרים בלשון הקודש שכתבן תרגום, אין מטמאים את הידים: **כתב עברי**. הכתב שבא מעבר הנהר והכותיים כותבים בו עד היום, וישראל היו משתמשין באותו כתב בדברי חול, ובמטבעות של כתב הנמצאים בידינו היום שהיו מזמן מלכי ישראל מפותחות באותו כתב. אבל הכתב שאנו כותבים בו ספרים היום, כתב אשורי הוא נקרא, והוא הכתב שהיה בלוחות. ונקרא אשורי, שהוא המאושר שבכתיבות לשון באשרי כי אשרוני בנות (בראשית ל):

ו. אוֹמְרִים צְדוֹקִים, קוֹבְלִין אָנוּ עֲלֵיכֶם פְּרוּשִׁים, שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים, כְּתָבֵי הַקֹּדֶשׁ מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם, וְסִפְרֵי הֶמִירָם אֵינָם מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם. אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, וְכִי אֵין לָנוּ עַל הַפְּרוּשִׁים אֶלָּא זוֹ בִלְבָד, הֲרֵי הֵם אוֹמְרִים, עַצְמוֹת חֲמוֹר טְהוֹרִים, וְעַצְמוֹת יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל טְמֵאִים. אָמְרוּ לוֹ, לְפִי חִבָּתָן הִיא טֻמְאָתָן, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אָדָם עַצְמוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ תַּרְוָדוֹת. אָמַר לָהֶם, אַף כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ לְפִי חִבָּתָן הִיא טֻמְאָתָן, וְסִפְרֵי הֶמִירָם שֶׁאֵינָן חֲבִיבִין אֵינָן מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם:

ברטנורה (ו) **אומרים צדוקין**. המכחישין תורה שבעל פה נקראים צדוקים, על שם צדוק וביתוס תלמידיו של אנטיגנוס איש סוכו שהתחילו בקלקלה זו תחילה, לפי ששמעו מאנטיגנוס רבן אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס. אמרו, אפשר פועל טורח ועושה מלאכה כל היום כולו ולערב אינו מקבל שכר, ופירשו מדברי חכמים ונתחברו עמהם כתות מישראל, ועד היום הזה נשארו מהם פליטים במצרים בדמשק

ובקוסטאנטינ"א, והם לשכים בעינינו ולצנינים בצדנו, ואנו קורים להם קראים, לפי שאין להם אלא המקרא בלבד: **קובלין אנו עליכם**. מתרעמים אנו על מדותיכם: **פרושים**. לחכמי ישראל היו קורין פרושים, לפי שאוכלין חוליהן בטהרה ופרושים ממגע עם הארץ, דתנן בגדי עם הארץ מדרס לפרושים: (**וספרי המירם**. ספרי המינים. ונקראים ספרי המירם, שהמירו דת האמת בדברי שקר): **תרוודות**. כפות שאוכלים בהן, לשון מלוא תרווד רקב: אף ספרי הקודש לפי חבתן היא טומאתן. שלא יעשם אדם שטיחין על גבי בהמה. ולפי דבריהם היה משיב להם ולא לפי האמת דטעמא דספרי הקודש מטמאין את הידים, כדי שלא יבואו הספרים לידי פסידא, שהעכברים המצויין אצל האוכלים היו מפסידים את הספרים כדפרשינן בסוף זבים:

ז. אוֹמְרִים צְדוֹקִין, קוֹבְלִין אָנוּ עֲלֵיכֶם פְּרוּשִׁים, (שֶׁאַתֶּם מְטַהֲרִים אֶת הַנִּצּוֹק. אוֹמְרִים הַפְּרוּשִׁים, קוֹבְלִין אָנוּ עֲלֵיכֶם צְדוֹקִים), שֶׁאַתֶּם מְטַהֲרִים אֶת אַמַּת הַמַּיִם הַבָּאָה מִבֵּית הַקְּבָרוֹת. אוֹמְרִים צְדוֹקִין, קוֹבְלִין אָנוּ עֲלֵיכֶם פְּרוּשִׁים, (שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים, שׁוֹרִי וַחֲמוֹרִי שֶׁהִזִּיקוּ, חַיָּבִין, וְעַבְדִּי וַאֲמָתִי שֶׁהִזִּיקוּ, פְּטוּרִין). מָה אִם שׁוֹרִי וַחֲמוֹרִי שֶׁאֵינִי חַיָּב בָּהֶם מִצְוֹת, הֲרֵי אֲנִי חַיָּב בְּנִזְקָן. עַבְדִּי וַאֲמָתִי שֶׁאֲנִי חַיָּב בָּהֶן מִצְוֹת, אֵינוֹ דִין שֶׁאֶהֱא חַיָּב בְּנִזְקָן. אָמְרוּ לָהֶם, לֹא. אִם אֲמַרְתֶּם בְּשׁוֹרִי וַחֲמוֹרִי, שֶׁאֵין בָּהֶם דַּעַת, תֹּאמְרוּ בְּעַבְדִּי וּבַאֲמָתִי, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דַּעַת, שֶׁאִם אַקְנִיטֵם, יֵלְכוּ וְיַדְלִיק גְּדִישׁוֹ שֶׁל אַחֵר וֶאֱהֶא חַיָּב לְשַׁלֵּם:

ברטנורה (ז) **מטהרים את הנצוק**. דתנן במסכת מכשירין, כל הנצוק, טהור. אם מערה מכלי טהור לכלי טמא, מה שנשאר בכלי העליון, טהור, דנצוק אינו חבור: **אמת המים הבאה מן הקברות**. מודו בה צדוקים דטהורה, דכתיב (ויקרא יא) מקוה מים יהיה טהור: **שהרי אין בהן דעת**. שיכוונו להפסיד ממון לבעליהן: **ילך וידליק גדישו של אחר**. ונמצא מפסיד את רבו מאה מנה בכל יום:

ח. אָמַר צְדוֹקִי גְּלִילִי, קוֹבֵל אֲנִי עֲלֵיכֶם פְּרוּשִׁים, שֶׁאַתֶּם כּוֹתְבִין אֶת הַמּוֹשֵׁל עִם מֹשֶׁה בַּגֵּט. אוֹמְרִים פְּרוּשִׁים, קוֹבְלִין אָנוּ עָלֶיךָ צְדוֹקִי גְּלִילִי, שֶׁאַתֶּם כּוֹתְבִים אֶת הַמּוֹשֵׁל עִם הַשֵּׁם בַּדָּף, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁאַתֶּם כּוֹתְבִין אֶת הַמּוֹשֵׁל מִלְמַעְלָן וְאֶת הַשֵּׁם מִלְמַטָּן, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ה), וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה מִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ לְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁלְּקָה מַהוּ אוֹמֵר (שם ט), ה' הַצַּדִּיק:

ברטנורה (ח) **צדוקי גלילי**. צדוקי שהיה מארץ הגליל: **המושל עם משה בגט**. שהיו מונים לשנות המלכים וכותבים בכך וכך למלך פלוני, ובסוף הגט כותבין כדת משה וישראל, וגנאי הדבר למשה: את המושל מלמעלן ואת השם מלמטן. שמקדימין שם פרעה לשם השם, דכתיב ויאמר פרעה מי ה': **וכשלקה**. פרעה: **מה הוא אומר ה' הצדיק**. כדי שלא

להשלים המסכתא במי ה' אשר אשמע בקולו, משום אל תעמוד בדבר רע השלים בה' הצדיק:

גמרא נדה דף כ' ע"א

רִבִּי אָמֵי בַּר אַבָּא אָמַר, וְכֵלֶן עָמוֹק מִכֵּן טָמֵא דֵּיהָה מִכֵּן נָמֵי טָמֵא, חוּץ מִשָּׁחוֹר, אֶלָּא מַאי אַהֲנֵי שִׁיעוּרֵיהּ דְּרַבָּנָן, לְאַפּוּקֵי דֵּיהָה דְּדֵיהָה. וְאֵיכָּא דְּאָמַר, רַמֵּי בַּר אַבָּא אָמַר, וְכֵלֶן עָמוֹק מִכֵּן טָהוֹר דֵּיהָה מִכֵּן טָהוֹר, חוּץ מִשָּׁחוֹר, וּלְהָכִי מְהַנֵּי שִׁיעוּרֵיהּ דְּרַבָּנָן. בַּר קַפָּרָא אָמַר, וְכֵלֶן עָמוֹק מִכֵּן טָמֵא דֵּיהָה מִכֵּן טָהוֹר, חוּץ מִמְּזוּג שֶׁעָמוֹק מִכֵּן טָהוֹר, דֵּיהָה מִכֵּן טָהוֹר. בַּר קַפָּרָא אַדִּיהוּ לֵיהּ וְדַכֵּי, אַעְמִיקוּ לֵיהּ וְדַכֵּי. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא, כַּמָּה נָפִישׁ גַּבְרָא דְּלִבֵּיהּ כְּמִשְׁמַעְתֵּיהּ:

רש"י **דיהה דדיהה**. שנדחה ממראיתו יותר מדאי: **עמוק מכן טהור**. אם מאותו מראה הוא אבל אם אדום הרבה עד שבא לכלל אחד משאר המראות שלמעלה הימנו הרי בא לחדא מהנך דמתני': **אדיהו ליה**. דם הדומה למזגא:

זוהר יתרו דף צ"ב ע"א

פִּקּוּדָא לְמֵהֱוֵי דְכִיר יוֹם הַשַּׁבָּת כְּמָה דְאַתְּ אָמַר זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ רָזָא דְשַׁבָּת הָא אוֹקִימְנָא בְּכָל אִינּוּן דּוּכְתֵּי יוֹמָא דְנַיְיחָא דְעָלְמָא וְאִיהוּ כְּלָלָא דְאוֹרַיְיתָא וּמָאן דְּנָטִיר שַׁבָּת כְּאִילּוּ נָטִיר אוֹרַיְיתָא כֻּלָּהּ. וְהָא אִתְמַר דּוּכְרָנָא דְשַׁבָּת לְקַדְּשָׁא לֵיהּ בְּכָל זִינֵי קַדִּישִׁין מָאן דְּאִדְכַּר לְמַלְכָּא אִצְטְרִיךְ לְבָרְכָא לֵיהּ וּמָאן דְּאִדְכַּר לְשַׁבָּת צָרִיךְ לְקַדְּשָׁא לֵיהּ וְהָא אִתְמַר. זָכוֹר לִדְכוּרָא אִיהוּ. שָׁמוֹר אִיהוּ לְנוּקְבָא. (וְדָא וְדָא בְּלָא פְּרוּדָא) יוֹם שַׁבָּת רָזָא דְכָל מְהֵימְנוּתָא דְתַלְיָיא מֵרִישָׁא עִלָּאָה עַד סוֹפָא דְכָל דַּרְגִּין שַׁבָּת אִיהוּ כֻּלָּא:

תרגום הזוהר מִצְוָה לְזָכֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, סוֹד הַשַּׁבָּת הֶעֱמַדְנוּ בְּכָל הַמְקוֹמוֹת, יוֹם זִכָּרוֹן שֶׁל מְנוּחַת הָעוֹלָם. וְהוּא כְּלַל הַתּוֹרָה, וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּאִלּוּ שׁוֹמֵר הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. וְהֲרֵי לְמַדְנוּ, זִכָּרוֹן הַשַּׁבָּת, לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי קְדֻשּׁוֹת, מִי שֶׁזּוֹכֵר אֶת הַמֶּלֶךְ צָרִיךְ לְבָרְכוֹ, מִי שֶׁזּוֹכֵר אֶת הַשַּׁבָּת צָרִיךְ לְקַדְּשׁוֹ. וּכְבָר לְמַדְנוּ. זָכוֹר הוּא לִדְכָר, שָׁמוֹר הוּא לְנוּקְבָא. יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא סוֹד שֶׁל כָּל הָאֱמוּנָה, הַתְּלוּיָה מֵרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא כֶּתֶר, עַד סוֹף כָּל הַמַּדְרֵגוֹת. שַׁבָּת הוּא הַכֹּל.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' שבת פ"ז

א. מְלָאכוֹת שֶׁחַיָּבִין עֲלֵיהֶן סְקִילָה וְכָרֵת בְּמֵזִיד אוֹ קָרְבַּן חַטָּאת בִּשְׁגָגָה מֵהֶן אָבוֹת וּמֵהֶן תּוֹלְדוֹת. וּמִנְיַן כָּל אָבוֹת מְלָאכוֹת אַרְבָּעִים חָסֵר אֶחָת וְאֵלּוּ הֵן. הַחֲרִישָׁה וְהַזְּרִיעָה וְהַקְּצִירָה וְהָעֲמִירָה וְהַדִּישָׁה וְהַזֵּרָיָיה וְהַבְּרִירָה וְהַטְּחִינָה וְהַהַרְקָדָה וְהַלִּישָׁה וְהָאֲפִיָּה וְהַגְּזִיזָה וְהַלִּבּוּן וְהַנִּפּוּץ וְהַצְּבִיעָה וְהַטְוָיָה וְעֲשִׂיַּית הַנִּירִין וְהַנְּסָכָה הַמַּסֵּכָה וְהָאֲרִיגָה וְהַפְּצִיעָה וְהַקְשִׁירָה

וְהַהַתָּרָה וְהַתְּפִירָה וְהַקְּרִיעָה וְהַבְּנְיָן וְהַסְּתִירָה וְהַכָּאָה בְּפַטִּישׁ וְהַצִּידָה וְהַשְׁחִיטָה וְהַהַפְשָׁטָה וְהַהַמְלָחָה וְהַהַעֲבָדָה וּמְחִיקַת הָעוֹר וְחִתּוּכוֹ וְהַכְתִּיבָה וּמְחִיקָה וְהַשְׁרָטוּט וְהַהַבְעָרָה וְהַכִּבּוּי וְהַהוֹצָאָה מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת: **ב**. כָּל אֵלּוּ הַמְּלָאכוֹת וְכָל שֶׁהוּא מֵעִנְיָנָם הֵן הַנִּקְרָאִים אָבוֹת מְלָאכוֹת. כֵּיצַד הוּא עִנְיָנָן אֶחָד הַחוֹרֵשׁ אוֹ הַחוֹפֵר אוֹ הָעוֹשֶׂה חָרִיץ הֲרֵי זֶה אַב מְלָאכָה. שֶׁכָּל אַחַת וְאַחַת מֵהֶן חֲפִירָה בְּקַרְקַע וְעִנְיָן אֶחָד הוּא: **ג**. וְכֵן הַזּוֹרֵעַ זְרָעִים אוֹ הַנּוֹטֵעַ אִילָנוֹת אוֹ הַמַּבְרִיךְ אִילָנוֹת אוֹ הַמַּרְכִּיב אוֹ הַזּוֹמֵר כָּל אֵלּוּ אַב אֶחָד הֵן מַאֲבוֹת מְלָאכוֹת וְעִנְיָן אֶחָד הוּא. שֶׁכָּל אַחַת מֵהֶן לְצַמֵּחַ דָּבָר הוּא מִתְכַּוֵּין: **ד**. וְכֵן אֶחָד הַקּוֹצֵר תְּבוּאָה אוֹ קָטְנִית אוֹ הַבּוֹצֵר עֲנָבִים אוֹ הַגּוֹדֵר תְּמָרִים אוֹ הַמּוֹסֵק זֵתִים אוֹ הָאוֹרֶה תְּאֵנִים כָּל אֵלּוּ אַב מְלָאכָה אַחַת הֵן. שֶׁכָּל אַחַת מֵהֶן לְעָקוֹר דָּבָר מִגִּידּוּלָיו מִתְכַּוֵּין וְעַל דֶּרֶךְ זוּ שְׁאָר הָאָבוֹת:

מוסר

משערי קדושה ח"ב ש"ה

אֵין לָךְ שׁוּם עֲבֵירָה אֲפִילּוּ הַכּוֹפֵר בְּעִיקָּר עוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה וַאֲפִילּוּ עָשָׂה תְּשׁוּבָה בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ. וְאַרְבָּעָה חִלּוּקֵי כַּפָּרָה הֵן עָבַר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה הַקַּלּוֹת וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ. עָבַר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה הַקַּלּוֹת תְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפְּרִין. עָבַר עַל חֲמוּרוֹת וְהֵן חַיְבֵי כְרִיתוּת וּמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם בֵּין בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה בֵּין בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וְחַיְבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין חוֹץ מֵחִלּוּל ה' תְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים וְיִסּוּרִין מְכַפְּרִין. עָבַר עַל חִלּוּל ה' אוֹ עַל הַחֲמוּרוֹת מִכֻּלָּן כְּגוֹן פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוּפָן וְכָל הַיּוֹרְדִין לְגֵהִינָם וְאֵינָן עוֹלִין וְכָל שֶׁאֵינָן קָמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים וְכָל אוֹתָן שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ שֶׁנִּזְכָּר לְעֵיל בְּאוֹרֶךְ בִּשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים הַנִּזְכָּרִים תְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים וְיִסּוּרִין וּמִיתָה מְכַפְּרִין. הַיְסוּרִין הַמְכַפְּרִין הֵם כָּל מִינֵי יְסוּרִין וְעַד הֵיכָן תַּכְלִיתָן עַד אֲפִילּוּ שֶׁנֶּהְפַּךְ לוֹ חֲלוּקוֹ וְטָרַח לְהוֹפְכָהּ כְּדֵי לְלוֹבְשָׁהּ וְכֵן אִם הִטִּיל יָדוֹ בְּכִיס לְהוֹצִיא שְׁנֵי דִינָרִין וְעָלָה אֶחָד וְצָרִיךְ לְהַטִּיל יָדוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה:

פרשת תזריע

תזריע יום ראשון

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

יב (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא: מַלֵּל עִם

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימָר אִתְּתָא אֲרֵי תְעַדֵּי וּתְלִיד דְּכָר וּתְהֵי מְסָאֲבָא שִׁבְעַת יוֹמִין כְּיוֹמֵי רִחוּק סוֹבְתַהּ תְּהֵי מְסָאֲבָא:

רש"י אשה כי תזריע. אמר ר' שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף: כי תזריע. לרבות שאפלו ילדתו מחוי, שנמחה ונעשה כעין זרע, אמו טמאה לידה: כימי נדת דותה תטמא. כסדר כל טמאה האמורה בנדה מטמאה בטמאת לידה, ואפלו נפתח הקבר בלא דם: דותה. לשון דבר הזב מגופה. לשון אחר לשון מדוה וחולי, שאין אשה רואה דם שלא תחלה (י"ג: תחלה) ראשה ואבריה כבדין עליה:

(ג) וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ: וּבְיוֹמָא תְּמִינָאָה יִגְזַר בְּסָרָא דְעָרְלְתֵהּ: (ד) וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדְמֵי טָהֳרָהּ בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד מְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ: וּתְלָתִין וּתְלָתָא יוֹמִין תֵּיתֵב בְּדַם דְּכוּ בְּכָל קוּדְשָׁא לָא תִקְרַב וּלְמִקְדְּשָׁא לָא תֵעוֹל עַד מִשְׁלַם יוֹמֵי דָכוּתַהּ:

רש"י תשב. אין תשב אלא לשון עכבה, כמו (דברים א מו) ותשבו בקדש, וישב באלני ממרא (בראשית יג יח) : בדמי טהרה. אף על פי שרואה דם טהורה. בדמי טהרה לא מפיק ה"א, והוא שם דבר, כמו טוהר: ימי טהרה. מפיק ה"א, ימי טוהר שלה: בכל קדש וגו' . לרבות את התרומה, לפי שזו טבולת יום ארוך, שטבלה לסוף שבעה ואין שמשה מעריב לטהרה עד שקיעת החמה של יום ארבעים, של מחר תביא את כפרת טהרתה: לא תגע. אזהרה לאוכל, כמו ששנויה ביבמות (עה א) :

(ה) וְאִם נְקֵבָה תֵּלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשֶׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהֳרָהּ: וְאִם נְקוּבְתָא תְּלִיד וּתְהֵי מְסָאֲבָא אַרְבְּעָה עֲסַר כְּרִחוּקַהּ וְשִׁתִּין וְשִׁתְּא יוֹמִין תֵּיתֵב עַל דַּם דְּכוּ: (ו) וּבְמִלֹּאת יְמֵי טָהֳרָהּ לְבֵן אוֹ לְבַת תָּבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֹר לְחַטָּאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן: וּבְמִשְׁלַם יוֹמֵי דָכוּתַהּ לִבְרָא אוֹ לִבְרָתָא תַּיְתִי אִמַּר בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא וּבַר יוֹנָה אוֹ שַׁפְנִינָא לְחַטָּאתָא לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא לְוָת כַּהֲנָא:

נביאים - מלכים ב - פרק ד

(מב) וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם שְׂעֹרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלֹנוֹ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ: וַיֹּאמֶר אָתָא מָאֲרַע דְּרוֹמָא וְאַיְתֵי לְנְבִיָּא דַיְיָ לְחֵם בִּכּוּרִין עַסְרִין טוּלְמִין דִּלְחֵם שְׂעוֹרִים וּפֵירוּכֵי בִּלְבוּשֵׁיהּ וַאֲמַר הַב לְעַמָּא וְיֵיכְלוּן:

רש"י **מבעל שלישה** . שם מדינה . ויונתן תרגם : **מארעא דרומא** . 'בעל' לשון 'מישור' , והרבה במקרא : **לחם בכורים** . בפסח , שהתבואה מבכרת : **בצקלונו** . בלבושיה : **לעם** . לתלמידים שהיה זן :

(מג) וַיֹּאמֶר מְשָׁרְתוֹ מָה אֶתֵּן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אָכֹל וְהוֹתֵר: וָאֲמַר מְשֻׁמְשָׁנֵיהּ מַה אֶתֵּן דֵּין קֶדֶם מְאָה גַבְרָא וַאֲמַר הַב לְעַמָּא וְיֵיכְלוּן אֲרֵי כִדְנַן אֲמַר יְיָ יֵיכְלוּן וְיוֹתְרוּן:

רש"י **מה אתן זה** . כל לחם ולחם :

(מד) וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתִרוּ כִּדְבַר יְהוָה: וַיָּבֹא דָוִד יְרוּשָׁלַ‍ִם הוּא וְאַנְשָׁיו וַיֵּשֶׁב בָּהּ וַיִּמְלֹךְ בְּכָל נַפְשׁוֹ וַיִּבְנֶה אֶת הָעִיר סָבִיב מִמִּלּוֹא וְהָלְאָה:

ה (א) וְנַעֲמָן שַׂר צְבָא מֶלֶךְ אֲרָם הָיָה אִישׁ גָּדוֹל לִפְנֵי אֲדֹנָיו וּנְשֹׂא פָנִים כִּי בוֹ נָתַן יְהוָה תְּשׁוּעָה לַאֲרָם וְהָאִישׁ הָיָה גִּבּוֹר חַיִל מְצֹרָע: וְנַעֲמָן רַב חֵילָא דְמַלְכָּא דַאֲרָם הֲוָה גְּבַר רַב קֳדָם רִבּוֹנֵיהּ וּנְסִיב אַפַּיִן אֲרֵי עַל יְדֵיהּ עֲבַד יְיָ נִצְחָנָא לֶאֱנַשׁ אֲרָם וְגַבְרָא הֲוָה גְּבַר חֵילָא וְהוּא לְקֵי בִּסְגִירוּתָא:

רש"י **ונעמן שר צבא** . נסים שנעשו על ידי אלישע , מסדר והולך : **תשועה לארם** . הוא משך בקשת לתומו , והרג את אחאב (ילקוט שמעוני רמז רכב) :

(ב) וַאֲרָם יָצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קְטַנָּה וַתְּהִי לִפְנֵי אֵשֶׁת נַעֲמָן: וְאֲנַשׁ אֲרָם נְפָקוּ בְמַשְׁרָיָן וּשְׁבוֹ מֵאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל עוּלֶמְתָּא זְעֵרְתָּא וַהֲוָת מְשַׁמְשָׁא קֳדָם אִתַּת נַעֲמָן:

רש"י **יצאו גדודים** . כשהולכין מאה או מאתים מעצמן לשלול כאשר ימצאון , הוא קרוי גדוד : **נערה קטנה** . ריבה קטנה , מעיר נערון (חולין ה א) : **ותהי לפני** . והוה משמשא קדם אתת נעמן :

(ג) וַתֹּאמֶר אֶל גְּבִרְתָּהּ אַחֲלֵי אֲדֹנִי לִפְנֵי הַנָּבִיא אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן אָז יֶאֱסֹף אֹתוֹ מִצָּרַעְתּוֹ: וַאֲמַרַת לְמָרְתָהּ טוּבִי רִבּוֹנִי אִם יֵזִיל לְקֳדָם נְבִיָא דִי בְּשׁוֹמְרוֹן בְּכֵן יַסֵּי יָתֵיהּ מִסְּגִירוּתֵיהּ:

רש"י **אחלי אדני לפני הנביא** . לשון (שמות לב יא) : ויחל משה בקשות כל המתפללים עליו יהיו , שיבא הנס לפני הנביא : **אחלי** . שוהיידמנ"ס בלע"ז , כלומר זו היא בקשה שהוא צריך לה :

כתובים - משלי - פרק כג

(לג) עֵינֶיךָ יִרְאוּ זָרוֹת וְלִבְּךָ יְדַבֵּר תַּהְפֻּכוֹת: וְיִחְיוּ עֵינְךָ בְּנָכְרִיתָא וְלִבָּךְ יְמַלֵּל תַּהֲפוּכְתָּא:

רש"י **עיניך יראו זרות** . כשתשתכר היין בוער בך ומשיאך להביט בזונות :

(לד) וְהָיִיתָ כְּשֹׁכֵב בְּלֵב יָם וּכְשֹׁכֵב בְּרֹאשׁ חֹבֵל: וְתֵהֲוֵי הֵיךְ דְּשָׁכֵב בְּלִבֵּיהּ דְּיַמָּא וְהֵיךְ מַלָּחָא דְּדָמֵךְ בְּאִלְפָּא:

רש"י **והיית** . משוגע : **כשוכב בלב ים וכשוכב בראש חבל** . תורן הספינ' נוח לפול ממנו :

(לה) הִכּוּנִי בַל חָלִיתִי הֲלָמוּנִי בַל יָדָעְתִּי מָתַי אָקִיץ אוֹסִיף אֲבַקְשֶׁנּוּ עוֹד: וְתֵימַר מְחוּנַנִי וְלָא אִכַּרְהֵית וּבְזוּנַנִי וְלָא יְדַעִית לְאֵימָת אֶתְעֵיר וְאוֹסִיף אֲבָעִינֵיהּ עוֹד:

רש"י **הכוני בל חליתי וגו'** . כשיקץ מיינו אינו מרגיש בכל הרעות שעברו עליו וחוזר לשתות :

כד (א) אַל תְּקַנְּאִ֣י בְאַנְשֵׁי רָעָ֔ה וְאַל (תתאו) תְּתְאַ֖וִי לִהְיוֹת אִתָּ֑ם: (ב) כִּ֣י שֹׁד֙ יֶהְגֶּ֣ה לִבָּ֔ם וְעָמָ֖ל שִׂפְתֵיהֶ֣ם תְּדַבֵּ֑רְנָה: מְטוּל֙ דְּרִבּוּנָ֣א רָגֵ֔ן לְבִּ֥הוֹן וְעַוְלָ֖א שִׂפְוָתְה֑וֹן מְמַלְלִֽין: (ג) בְּחָכְמָ֥ה יִבָּ֖נֶה בָּ֑יִת וּבִתְבוּנָ֖ה יִתְכּוֹנָֽן: בְּחָכְמְתָ֥א מִתְבְּנֵי֙ בֵּיתָ֔א וּבְבִיוּנָ֖א מִתַּקֵּֽן:

משנה כלאים פרק ג

א. עֲרוּגָה שֶׁהִיא שִׁשָּׁה טְפָחִים עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים, זוֹרְעִים בְּתוֹכָהּ חֲמִשָּׁה זֵרְעוֹנִים, אַרְבָּעָה בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעֲרוּגָה, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. הָיָה לָהּ גְּבוּל גָּבוּהַּ טֶפַח, זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שִׁלְשָׁה עֶשָׂר, שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גְּבוּל וּגְבוּל, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. לֹא יִטַּע רֹאשׁ הַלֶּפֶת בְּתוֹךְ הַגְּבוּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַלְּאֶהוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שִׁשָּׁה בָאֶמְצַע:

ברטנורה (א) ערוגה שהיא ששה טפחים על ששה טפחים. מפורשת למטה בסוף הקונטרס (לא זכינו לראות מגילת הספר הזה ונגנז. וזה לשון פירושו במסכת שבת פרק ט'): **זורעים בתוכה חמשה זרעונים**. ויש בה כדי להפריש ביניהם הפרש הראוי ולא הוי ערבוב: **ארבעה בארבע רוחות הערוגה**. ממלא את כל הרוח עד סמוך לקרן, ובאמצע אינו זורע אלא גרעין אחד, כדי שיהיה הגרעין שבאמצע רחוק שלשה טפחים מן הזרוע שבכל רוח דשיעור יניקת כל זרוע טפח ומחצה, ואף על פי שאצל הקרנות שברוחות הזרעים קרובים זה לזה ואין ביניהם הרחק שלשה טפחים ויונקים זה מזה, אין כאן בית מיחוש, דאכלאים בלבד קפיד קרא דלא להוי ערבוב וליניקה לא חיישינן, כדתנן היה גדר בנתים זה סומך לגדר מכאן, וזה סומך לגדר מכאן ואף על גב דינקי מתתאי. וכאן יש היכר גדול שרוח זו זרועה צפון ודרום, ורוח זו זרועה מזרח ומערב, אבל בין זרע האמצעי לזרעוני הרוחות אין היכר ואי מקרבי הוי ערבוב הלכך צריך הרחק כדי יניקה:

ב. כָּל מִין זְרָעִים אֵין זוֹרְעִים בָּעֲרוּגָה, וְכָל מִין יְרָקוֹת זוֹרְעִין בָּעֲרוּגָה. חַרְדָּל וַאֲפוּנִים הַשּׁוּפִין, מִין זְרָעִים. אֲפוּנִים הַגַּמְלִנִּים, מִין יֶרֶק. גְּבוּל שֶׁהָיָה גָּבוּהַּ טֶפַח וְנִתְמַעֵט, כְּשֵׁר, שֶׁהָיָה כָּשֵׁר מִתְּחִלָּתוֹ. הַתֶּלֶם וְאַמַּת הַמַּיִם שֶׁהֵם עֲמֻקִּים טֶפַח, זוֹרְעִים לְתוֹכָן שִׁלְשָׁה זֵרְעוֹנִים, אֶחָד מִכָּאן, וְאֶחָד מִכָּאן, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע:

ברטנורה (ב) כל מין זרעים אין זורעים בערוגה. הא דשרינן לעיל חמשה זרעונים בערוגה, ושלשה עשר מיני זרעונים כשיש לה גבול טפח, הני מילי במיני ירקות שדרך לזרעם ערוגות ערוגות, אבל מיני זרעים שדרכן לזרוע מהן שדה גדולה לא, משום דמחזי ככלאים: **אפונים השופים**. אפונים חלקים שנראין כאלו הן משופין בכלי שמשפין ומחליקין בו העצים. פירוש אחר אפונים [השופים, הקטנים], גמלונים, גסים וגדולים, לשון ארמי קורין לדבר גדול גמלונא: **גבול**. כמין איצטבא של טיט מגובל שעושין סביב

לערוגה לדריסת רגלי אדם: **שהיה גבוה טפח**. כשזרעו [בו שנים עשר מיני זרעונים]: **ונתמעט**. מותרים הזרעונים שגדילים בו אפילו לאחר שנתמעט, ואין צריך לעקור משום מקיים כלאים, כיון שהיה כשר מתחלתו בשעת זריעה, ומיהו אינו יכול לזרוע בו [בתחלה] לאחר שנתמעט עד שיעמידנו על גובה טפח: **אחד מכאן**. בשפת התלם לרחבו, ואחת בשפה האחרת, ואחת באמצע התלם, והולך וזורע כל מין עד שיהיו מרוחקין זה מזה טפח ומחצה. ושהן עמוקים טפח לרבותא נקט, משום דבירושלמי איכא מאן דאסר דמחזי כחבוש:

ג. הָיָה רֹאשׁ תּוֹר יָרָק נִכְנָס לְתוֹךְ שְׂדֵה יָרָק אַחֵר, מַתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּסוֹף שָׂדֵהוּ. הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה יָרָק, וְהוּא מְבַקֵּשׁ לִסַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרָה שֶׁל יָרָק אַחֵר, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, עַד שֶׁיְּהֵא הַתֶּלֶם מְפֻלָּשׁ מֵרֹאשׁ הַשָּׂדֶה וְעַד רֹאשׁוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֹרֶךְ שִׁשָּׁה טְפָחִים וְרֹחַב מְלֹאוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רֹחַב כְּמִלֹּא רֹחַב הַפַּרְסָה:

ברטנורה (ג) **ראש תור**. קרן זוית מחודדת נכנסת לתוך שדה אחר כתורי זהב של תכשיט אשה, שיש להן שלש זויות מחודדות: **שהוא נראה כסוף שדהו**. וניכר ולא מחזי ככלאים: **מפולש**. פתוח משני צדדיו כמו מבוי מפולש שפתוח משתי רוחות: רבי עקיבא אומר אורך ששה טפחים. לא בעינן מפולש, אלא שיהא התלם הזרוע אורך ששה טפחים אף על פי שזרע אחר מקיפו משלש רוחותיו שרי: **ורוחב מלואו**. היינו ששה טפחים שהוא שיעור רוחב תלם. ורבי ישמעאל נמי בעי רוחב התלם במלואו אף על גב דלא פירש למילתיה, דכיון דרבי עקיבא דמיקל ולא בעי מפולש בעי רוחב מלואו, כל שכן רבי ישמעאל דמחמיר. ורמב"ם פירש רוחב מלואו שיהיה רחבו [כעמקו]: **רוחב פרסה**. והיינו טפח, והא דקאמר רוחב פרסה ולא קאמר רוחב טפח, משום דמפיק לה מקרא דכתיב (דברים יא) והשקית ברגלך כגן הירק, שצריך להיות בין ירק לירק מקום להנחת הרגל דהיינו רוחב פרסה. והלכה כר' עקיבא. ובפרקין דלעיל דתנן ירק בירק ששה טפחים, התם מיירי בין שדה ירק לשדה ירק אחר שצריך להרחיק זה מזה ששה טפחים, והכא מיירי בבא ליטע שורה אחת של ירק בתוך שדה כדתנן בהדיא, והוא מבקש ליטע בתוכה שורה של ירק אחר, הלכך מפסיק בתלם רחב למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה:

ד. הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל קִשּׁוּאִין, שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים, שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי, מֻתָּר. שׁוּרָה שֶׁל קִשּׁוּאִים, שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִים, שׁוּרָה שֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי, אָסוּר. שׁוּרָה שֶׁל קִשּׁוּאִים, שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִים, שׁוּרָה שֶׁל פּוֹל הַמִּצְרִי, וְשׁוּרָה שֶׁל קִשּׁוּאִים, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִין:

ברטנורה (ד) שתי שורות של קשואין שתי שורות של דלועין שתי שורות של פול המצרי מותר. דכל שתי שורות נראית כשדה בפני עצמה ואיכא הכירא ואין כאן ערבוב, והוא דאיכא תלם מפסיק בין מין למין, אבל שורה אחת של קישואין ושורה אחת של דלועין ושורה אחת של פול המצרי אסור, אף על גב דתלם מפסיק בין כל מין ומין, לפי ששלשה מינים הללו עלים שלהם מתפשטים ומתערבים זו עם זו וכשאין שם אלא שורה אחת מכל מין ומין, נראין כאלו נזרעו כולן יחד במפולת יד, ומחזי ככלאים ואין הפסקת התלם ניכרת בהן: ושורה של קשואים רבי אליעזר מתיר. קסבר הואיל ואיכא שתי שורות של קשואין אף על פי שאינן סמוכות זו לזו, חשבינן להו כאילו הן סמוכות, ויש כאן שדה של קשואין ושורה של דלועין ושורה של פול המצרי, הוי כאילו נטועות בשדה של קישואין וסגי להו בהרחקת תלם, כדתנן לעיל היתה שדהו זרועה ירק והוא מבקש ליטע בתוכה ירק אחר וכו': **וחכמים אוסרים**. לפי שאין שתי שורות של קשואין סמוכות זו לזו לא חשיבי כשדה של קישואין ומחזי ככלאים ויש כאן ערבוב, ואין הפסקת התלם מועלת בהן. והלכה כחכמים:

ה. נוֹטֵעַ אָדָם קִשּׁוּת וּדְלַעַת לְתוֹךְ גֶּמָּא אַחַת, וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא זוֹ נוֹטָה לְצַד זֶה, וְזוֹ נוֹטָה לְצַד זֶה, (וְנוֹטָה שֵׂעָר שֶׁל זוֹ לְכָאן, וְשֵׂעָר שֶׁל זוֹ לְכָאן) שֶׁכָּל מַה שֶּׁאָסְרוּ חֲכָמִים, לֹא גָזְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן:

ברטנורה (ה) **קישות ודלעת**. שהעלים שלהן מתפשטים ומתערבים זו עם זו, וכל שכן שאר מינים: **זו נוטה לצד זה**. דאף על גב דאין הפסק של תלם מועיל להן, הטיית העלים זו לצד זה וזו לצד זה מועיל להן, הואיל ומה שאסרו חכמים בכלאים לא אסרו אלא מפני מראית העין:

ו. הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה בְּצָלִים, וּמְבַקֵּשׁ לִטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שׁוּרָה אַחַת, וּמַנִּיחַ קָמַת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת, וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שׁוּרָה אֶחָת. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת, וּמַנִּיחַ קָמַת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת, וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֶרְתָּהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה, לֹא יְקַיֵּם אֶת הַזֶּרַע שֶׁל בֵּינָתַיִם:

ברטנורה (ו) עוקר שתי שורות ונוטע שורה אחת. שיעור השורה אין פחות מארבע אמות רוחב, וכשעוקר שתי שורות של בצלים שהן שמונה אמות ונוטע באמצען שורה אחת של דלועין שהיא ארבע אמות, נשתיירו שתי אמות בורות מכאן ושתי אמות בורות מכאן: ומניח קמת בצלים במקום שתי שורות. שהן שמונה אמות רוחב, ועוקר שתי שורות שהן כמו כן שמונה אמות, וזורע באמצען שורה אחת של דלועין שהיא ארבע אמות, נמצא

בין שורה ראשונה של דלועין לקמת הבצלים שתי אמות בורות וקמת הבצלים שמונה אמות, ושתי אמות בורות בין קמת הבצלים לשורה שניה של דלועים, הרי בין שורה של דלועים לשורה של דלועים שתים עשרה אמה וכן לעולם: רבי עקיבא אומר עוקר שתי שורות ונוטע שתי שורות. קסבר שאין צריך להפסיק בין שתי שורות של דלועים לקמת הבצלים אלא התלם, כדתנן לעיל בפרקין בשאר ירקות, ובין שורות של דלועים לשורות של דלועים מפסיקים שמונה אמות של קמת הבצלים בלבד: וחכמים אומרים אם אין בין שורה לחברתה שתים עשרה אמה וכו'. חכמים כרבי ישמעאל סבירא להו, שצריך שיהיה בין שורה של דלועים לחברתה שתים עשרה אמה, מיהו ר' ישמעאל מצריך הפסק שתי אמות בורות בין שורה של דלועים לקמה של בצלים, וחכמים מתירים לסמוך שורה של דלועים אצל קמה של בצלים, ולא מצרכינן אלא תלם אחד בלבד כשאר ירקות, אבל שתים עשרה אמה בין שורה של דלועים לחברתה בעו חכמים, לפי שהדלועים עלין שלהן רחבות ומתפשטות הרבה כדי שלא תראה כל השדה מעורבבת בבצלים ודלועים. והלכה כחכמים:

ז. דְּלַעַת בְּיָרָק, כַּיָּרָק. וּבְתָבוּאָה נוֹתְנִין לָהּ בֵּית רֹבַע. הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה תְּבוּאָה, וּבִקֵּשׁ לִטַּע לְתוֹכָהּ שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין, נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְאִם הִגְדִּילָה, יַעֲקֹר מִלְּפָנֶיהָ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמְרוּ לוֹ, הַתַּחְמִיר זוֹ מִן הַגֶּפֶן. אָמַר לָהֶן, מָצִינוּ שֶׁזּוֹ חֲמוּרָה מִן הַגֶּפֶן, שֶׁלְּגֶפֶן יְחִידִית נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ שִׁשָּׁה טְפָחִים, וְלִדְלַעַת יְחִידִית נוֹתְנִין לָהּ בֵּית רֹבַע. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, כָּל שִׁלְשָׁה דְלוּעִין לְבֵית סְאָה, לֹא יָבִיא זֶרַע לְתוֹךְ בֵּית סְאָה. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַחוֹטֵף אֶפְרָתִי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, כָּל שִׁלְשָׁה דְלוּעִין לְבֵית כּוֹר, לֹא יָבִיא זֶרַע לְתוֹךְ בֵּית כּוֹר:

ברטנורה (ז) **דלעת בירק**. הבא ליטע דלעת אצל ירק, עבודתה כירק דהיינו ששה טפחים. אבל אם בא ליטע דלעת בתבואה צריך להרחיב לה בית רובע כשיעור עבודת התבואה שהוא עשר אמות ושני טפחים ומחצה על עשר אמות, והוא מקום זריעת רובע הקב: שורה של דלועים נותנין לה עבודתה ששה טפחים. וקילא שורה מדלעת יחידית, דדלעת יחידית בתבואה צריכה בית רובע, לפי ששורה מנכרא בפני עצמה וליכא ערבוב כמו בדלעת יחידית, וששה טפחים דתנן הכא הוי שיעור רוחב אבל שיעור אורך לא אתפרש במתניתין, ובתוספתא פירשו דצריך שיהיה שיעור האורך עשר אמות ומחצה: **ואם הגדילה**. השורה ונכנסו ענפים בתוך ששה טפחים יעקור מלפניה כל הענפים שנתפשטו ונכנסו בתוך שיעור זה: **נותנין לה עבודתה**. של שורת הדלועים: **ארבע אמות**. שצריך להרחיק ארבע אמות מן התבואה: **התחמיר זו מן הגפן**. דתנן לקמן בפרק ד' הנוטע שורה

של חמש גפנים בית הלל אומרים אינו כרם ואינו נותן לה עבודת הכרם ארבע אמות אלא ששה טפחים, והכא נמי בשורה של דלועים אין להחמיר וליתן לה ארבע אמות, דאין להחמיר בכלאי זרעים יותר מבכלאי הכרם: **מצינו שזו חמורה מן הגפן**. אף על גב דאיסור כלאי זרעים קיל מאיסור כלאי הכרם, מכל מקום הא אשכחן דלגפן יחידית כשבא ליטע אותה בתבואה נותנין לה עבודתה ששה טפחים, ולדלעת יחידית נותנים לה בית רובע, שהן עשר אמות ושני טפחים ומחצה על עשר אמות, מפני שהיא מתפשטת והולכת מרחוק, הכי נמי אין לתמוה אם לשורה אחת של גפנים נותנים לה עבודתה ששה טפחים, ולשורה של דלועים נותנין לה ארבע אמות: **כל שלשה דלועין לבית סאה**. רבי מאיר פליג אתנא קמא דאמר שלדלעת יחידית בתבואה נותנים לה בית רובע, וסבר איהו דנותנים לה שלישית בית סאה. ורבי יוסי בן החוטף אפרתי סבר שלישית בית כור. ואין הלכה כדברי כולם, אלא כתנא קמא בלבד. ודלעת השנויה במתניתין היא דלעת יונית בלבד שעלים שלה רחבים ומסככים ומסתבכים טפי, אבל דלעת מצרית עם שאר דלועין, דינן כשאר ירקות:

גמרא ברכות דף כ"ה ע"ב

רַב אֲחַאי אִיעֲסַק לֵיהּ לִבְרֵיהּ בֵּי רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא, עַיְילֵיהּ לַחֲפָּה וְלָא הֲוָה מְסְתַּיְיעָא מִלְּתָא. אָזַל בַּתְרֵיהּ לְעֵיוּנֵי, חָזָא סֵפֶר תּוֹרָה דְּמַנַּח. אָמַר לְהוּ אִיכּוּ הַשְׁתָּא לָא אֲתַאי סַכַּנְתּוּן לְבָרִי. דְּתַנְיָא בַּיִת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ תְּפִלִּין, אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ בּוֹ אֶת הַמִּטָּה, עַד שֶׁיּוֹצִיאֵם אוֹ שֶׁיַּנִּיחֵם כֶּלִי בְּתוֹךְ כֶּלִי. אָמַר אַבַּיֵי, לָא שָׁנוּ אֶלָּא בִּכְלִי שֶׁאֵינוֹ כֵּלְיָין, אֲבָל בִּכְלִי שֶׁהוּא כֵּלְיָין אֲפִילּוּ עֲשָׂרָה מָאנֵי כְּחַד מָאנָא דְּמֵי. אָמַר רָבָא, גְּלִימָא אֲקַמַטְרָא כִּכְלִי בְּתוֹךְ כֶּלִי דְּמֵי. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, סֵפֶר תּוֹרָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ מְחִיצָה עֲשָׂרָה. מַר זוּטְרָא אִקְלַע לְבֵי רַב אָשֵׁי, חֲזִיֵּיהּ לְדוּכְתֵּיהּ דְּמָר בַּר רַב אָשֵׁי דְּמַנַּח בֵּיהּ סֵפֶר תּוֹרָה וְעָבִיד לֵיהּ מְחִיצָה עֲשָׂרָה. אָמַר לֵיהּ, כְּמַאן כְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, אִימּוֹר דְּאָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי דְּלֵית לֵיהּ בֵּיתָא אַחֲרִינָא, מָר הָא אִית לֵיהּ בֵּיתָא אַחֲרִינָא, אָמַר לֵיהּ לָאו אֲדַעְתָּאי:

רש"י עייליה לחופה ולא הוה מסתייעא מלתא. דנשואין שלא היה יכול לבעול: **סכנתון לברי**. כמעט סכנתם את בני למות בעונש העון: **אפילו עשרה מאני**. וכלן כליין כחד מאנא דמי: **אקמטרא**. ארגז של ספרים: **ככלי בתוך כלי דמי**. דהא גלימא לאו כליין הוא: **מחיצה עשרה**. ואם לאו לא ישמש: **לדוכתיה**. מקום מטתו: **לאו אדעתאי**. לא נתתי אל לבי:

זוהר תזריע דף מ"ב ע"ב

אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ. תְּנִינָן אִשָּׁה מַזְרַעַת תְּחִלָּה יוֹלֶדֶת זָכָר. רִבִּי אַחָא אָמַר הָא תְּנִינָן דְּקַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא נָזַר עַל הַהִיא טִפָּה אִי אִיהוּ דְכַר אִי אִיהוּ נוּקְבָא וְאַתְּ אֲמַרְתְּ אִשָּׁה מַזְרַעַת

תְּחִלָּה יוֹלֶדֶת זָכָר אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וַדַּאי קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַבְחִין בֵּין טִפָּה דְּדָכוּרָא וּבֵין טִפָּה דְּנוּקְבָא. וּבְגִין דְּאַבְחִין לֵיהּ גָּזַר עֲלֵיהּ אִי לֵיהֱוֵי דְּכַר אִי נוּקְבָא אָמַר רִבִּי אַחָא וְיָלְדָה זָכָר וְכִי כֵיוָן דְּמַזְרַעַת יוֹלֶדֶת דְּכְתִיב וְיָלְדָה (אֶלָּא) הָאי קְרָא הָכִי מִבְּעֵי לֵיהּ אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר (ס"א תַּזְרִיעַ וְיִהְיֶה זָכָר) מָהוּ כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי אִתְּתָא מִן יוֹמָא דְּאִתְעַבְּרַת עַד יוֹמָא דְּאוֹלִידַת לֵית לָהּ בְּפוּמָא אֶלָּא יְלִידוּ דִּילָהּ אִי לֵיהֱוֵי דְּכַר וְעַל דָּא אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר: אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ. רִבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא בְּעָלְמָא. מְתַל לְבַר נַשׁ דְּנָטִיל בִּידוֹהִי כַּמָּה מַקְטוּרִין כַּחֲדָא וְזָרַע לוֹן בְּזִמְנָא חָדָא וּלְבָתַר נָפִיק כָּל חַד וְחַד בִּלְחוֹדוֹי. כַּךְ קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבִיד עוֹבָדוֹהִי בְּחָכְמָה וּבְחָכְמָה נָטִיל כֻּלָּא כַּחֲדָא וְזָרַע לוֹן וּלְבָתַר נַפְקוּ כָּל חַד וְחַד בְּזִמְנֵיהּ הֲדָא הוּא דִכְתִיב (תהלים ק"ד) כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ. אָמַר רִבִּי אַבָּא מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כַּמָּה סַגִּיאִין עוֹבָדוֹהִי דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא וְכֻלְּהוּ סְתִימִין בְּחָכְמָה הֲדָא הוּא דִכְתִיב כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ כֻּלְּהוּ בְּחָכְמָה כְּלִילָן וְלָא נַפְקֵי לְבַר אֶלָּא בְּשִׁבְילִין יְדִיעָן לְגַבֵּי בִינָה וּמִתַּמָּן אִתְעֲבִידוּ כֻּלָּא וְאִתְתְּקָנוּ הֲדָא הוּא דִכְתִיב (משלי כ"ד) וּבִתְבוּנָה יִתְכּוֹנָן וְעַל דָּא כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ בְּבִינָה. מָלְאָה הָאָרֶץ דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּמִתַּמָּן אִתְמַלְיָיא מִכְּלָא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (קהלת א') כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְגוֹמֵר. קְנָיְנָיךְ דְּהִיא אַפִּיקַת לוֹן לְבָתַר הֲדָא הוּא דִכְתִיב (בראשית ב') אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם. בְּה' בָּרָאָם. בְּגִינֵי כָךְ מָלְאָה הָאָרֶץ קְנָיְנָיךְ. תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נַשׁ אָתֵי לְאִתְקַדָּשָׁא לְאִזְדַּוְוגָא בְּנוּקְבִיהּ (בְּכַוָּונָה) בִּרְעוּתָא קַדִּישָׁא דִּילֵיהּ אַתְעַר עֲלֵיהּ רוּחָא (אַחֲרָא) קַדִּישָׁא כָּלִיל דְּכַר וּנוּקְבָא וְרָמִיז קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְחַד שְׁלוּחָא מְמַנָּא עַל עִדּוּיֵיהוֹן דִּבְנֵי נָשָׁא וּמָנֵי בִּידֵיהּ הַהוּא רוּחָא וְאוֹדַע לֵיהּ לְאָן אֲתַר יִפְקוֹד לֵיהּ הֲדָא הוּא דִכְתִיב (איוב ג') וְהַלַּיְלָה אָמַר הוֹרָה גָּבֶר. הַלַּיְלָה אָמַר לְהַהוּא מְמַנָּא הוֹרָה גָּבֶר מִפְּלַנְיָיא. וְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַפְקִיד לֵיהּ לְהַהוּא רוּחָא כָּל מַה דְּאַפְקִיד וְהָא אוּקְמוּהָ. כְּדֵין רוּחָא נַחֲתָא וְחַד צוּלְמָא עִמֵּיהּ הַהוּא דְּקָאִים בְּדִיוּקָנֵיהּ לְעֵילָּא וּבְהַהוּא צוּלְמָא אִתְבְּרֵי (ס"א אִתְרְבֵּי) וּבְהַהוּא צוּלְמָא אָזִיל בְּהָאי עָלְמָא הֲדָא הוּא דִכְתִיב (תהלים ט"ל) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ בְּעוֹד דְּהָאי צוּלְמָא אִשְׁתְּכַח (ויחי ר"ך א') עִמֵּיהּ דְּבַר נָשׁ בְּצוּלְמָא דִילֵיהּ קָאִים בְּהָאי עָלְמָא דְּמִתְחַבְּרָן כַּחֲדָא. (ס"א אִשְׁתְּכַח עִמֵּהּ בַּר נָשׁ קָאִים בְּהָאי עָלְמָא וּתְרֵין אִינּוּן דְּמִתְחַבְּרָן כַּחֲדָא) וּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא אָזַהַר לִבְנֵי נָשָׁא וְאָמַר (שיר ב') עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים תְּרֵי:

תרגום הזוהר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ: לְמַדְנוּ, אִשָּׁה מַזְרַעַת תְּחִלָּה יוֹלֶדֶת זָכָר. רַבִּי אֶחָא אָמַר, זֶה שֶׁלְּמַדְנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר עַל הַטִּפָּה, אִם הוּא זָכָר אוֹ נְקֵבָה, וְאַתָּה אוֹמֵר, אִשָּׁה מַזְרַעַת תְּחִלָּה יוֹלֶדֶת זָכָר. וְאִם כֵּן לֹא צְרִיכִים לִגְזֵרַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבְחִין בֵּין טִפָּה שֶׁל זָכָר וּבֵין טִפָּה שֶׁל נְקֵבָה, וּמִשּׁוּם שֶׁהִבְחִין

בָּהּ, גָּזַר עָלֶיהָ, אִם תִּהְיֶה זָכָר אוֹ נְקֵבָה. אָמַר רַבִּי אֶחָא וְיָלְדָה זָכָר, וְכִי כֵּיוָן שֶׁמְּזָרַעַת יוֹלֶדֶת, שֶׁהַכָּתוּב אוֹמֵר, כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה, הֲלֹא בְּהֵרָיוֹן תָּלוּי הַדָּבָר, וְהַכָּתוּב הַזֶּה הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר, אִשָּׁה כִּי תַהַר וְיָלְדָה זָכָר. מַהוּ, כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אִשָּׁה, מִיּוֹם שֶׁהִזְרִיעָה וְנִתְעַבְּרָה עַד יוֹם שֶׁיּוֹלֶדֶת אֵין בְּפִיהָ, אֶלָּא הַוָּלָד שֶׁלָּהּ אִם יִהְיֶה זָכָר. וְעַל כֵּן אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר. אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ: רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח, מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה'. כַּמָּה מְרוּבִּים מַעֲשָׂיו שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּעוֹלָם, מָשָׁל לְאָדָם שֶׁלִּקַּח בִּידָיו כַּמָּה מִינֵי זְרָעִים בְּיַחַד, וְזוֹרֵעַ אוֹתָם בְּזְמַן אֶחָד, וְאַחַר כָּךְ יוֹצֵא כָּל מִין וּמִין בִּפְנֵי עַצְמוֹ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו בְּחָכְמָה, וּבְחָכְמָה לוֹקֵחַ הַכֹּל בְּיַחַד וְזוֹרֵעַ אוֹתָם, וְאַחַר כָּךְ יוֹצֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּזְמַנּוֹ. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ. אָמַר רַבִּי אַבָּא: מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה', כַּמָּה מְרוּבִּים הֵם מַעֲשָׂיו שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְכֻלָּם, כָּל הַמְּצִיאוּת שֶׁבָּעוֹלָמוֹת, סְתוּמִים בְּחָכְמָה. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ. כֻּלָּם כְּלוּלִים בְּחָכְמָה, וְאֵינָם יוֹצְאִים לַחוּץ אֶלָּא בִּשְׁבִילִים יְדוּעִים, אֶל הַבִּינָה. וּמִשָּׁם, מִן הַבִּינָה, נַעֲשֶׂה הַכֹּל וּמִתְתַּקֵּן. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר וּבִתְבוּנָה יִתְכּוֹנָן. וְעַל כֵּן אוֹמֵר כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ, בַּבִּינָה. מָלְאָה הָאָרֶץ: הָאָרֶץ זוֹ הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּשָּׁם, מִן הַבִּינָה, הִיא מִתְמַלֵּאת מִן הַכֹּל. כְּדִכְתִיב כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְגוֹ'. קִנְיָנֶיךָ. שֶׁהִיא, הַמַּלְכוּת, הוֹצִיאָה אוֹתָם אַחַר כָּךְ, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, דְּהַיְנוּ בָּהּ' בְּרָאָם. מִשּׁוּם זֶה מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶיךָ. בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם בָּא לְהִתְקַדֵּשׁ וּלְהִזְדַּוֵּג בַּנּוּקְבֵיהּ, בָּרָצוֹן הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ, מִתְעוֹרֵר עָלָיו רוּחַ קָדוֹשׁ, הַכְלוּל מִזָּכָר וּנְקֵבָה. וְרוֹמֵז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשָׁלִיחַ אֶחָד הַמְּמוּנֶה עַל עִבּוּר בְּנֵי אָדָם, וּמוֹסֵר בְּיָדוֹ רוּחַ הַהוּא וּמוֹדִיעַ לוֹ, לְאֵיזֶה מָקוֹם יִתֵּן אוֹתוֹ. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, וְהַלַּיְלָה אָמַר הוֹרָה גָּבֶר. דְּהַיְנוּ, שֶׁהַלַּיְלָה, אָמַר, לַמְּמוּנֶה הַהוּא, הוֹרָה גָּבֶר מִפְּלוֹנִי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה אוֹתוֹ, אֶת הָרוּחַ הַהוּא, כָּל מַה שֶּׁמְּצַוֶּה, וּכְבָר הֶעֱמִידוּהוּ. אָז יוֹרֵד הָרוּחַ, וְצֶלֶם אֶחָד עִמּוֹ, אוֹתוֹ צֶלֶם הָעוֹמֵד בַּצּוּרָה שֶׁל מַעְלָה, שֶׁנִּקְרָא צֶלֶם אֱלֹקִים, בַּצֶּלֶם הַזֶּה הוּא נִבְרָא, בַּצֶּלֶם הַזֶּה הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֶּךְ אִישׁ. בְּעוֹד שֶׁהַצֶּלֶם הַזֶּה נִמְצָא עִמּוֹ, הָאָדָם מִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאִם הַצֶּלֶם מִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הוּא מֵת, וּשְׁנֵי צְלָמִים הֵם שֶׁמִּתְחַבְּרִים יַחַד וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִזְהִיר לִבְנֵי אָדָם וְאָמַר, עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים. שְׁנַיִם.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ג

א. כָּל קָרְבָּנוֹת בְּהֵמָה שֶׁיַּקְרִיב בֵּין יָחִיד בֵּין חוֹבָה בֵּין נְדָבָה סוֹמֵךְ עֲלֵיהֶם כְּשֶׁהֵם חַיִּין. חוּץ מִן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַפֶּסַח שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ג) וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁכָּל קָרְבָּן בְּמַשְׁמַע חוּץ מִפֶּסַח וּבְכוֹר וּמַעֲשֵׂר: **ב**. הָעוֹף אֵינוֹ טָעוּן סְמִיכָה וְכֵן כָּל הַמָּעוֹת

שֶׁדִּינָן שֶׁיִּפָּלוּ לְתֵיבוֹת שֶׁל נְדָבָה שֶׁכְּבָר בִּיאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת שְׁקָלִים שֶׁכֵּלָן יָבִיאוּ עוֹלוֹת. אֵין בַּעַל אוֹתָן הַמָּעוֹת סוֹמֵךְ עַל אוֹתָהּ הָעוֹלָה וְאֵינוֹ מֵבִיא עָלֶיהָ נְסָכִים אֶלָּא נִסְכֶּיהָ מִשֶּׁל צִבּוּר וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה כֹּהֵן עֲבוֹדָתָהּ וְעוֹרָהּ שֶׁל אַנְשֵׁי מִשְׁמָר: ג. הַכֹּל סוֹמְכִין חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן וְעֶבֶד וְאִשָּׁה וְסוֹמֶא וְנָכְרִי וְאֵין הַשְׁלִיחַ סוֹמֵךְ שֶׁאֵין סְמִיכָה אֶלָּא בְּבַעֲלִים שֶׁנֶּאֱמַר וְסָמַךְ יָדוֹ וְלֹא יַד אִשְׁתּוֹ וְלֹא יַד עַבְדּוֹ וְלֹא יַד שְׁלוּחוֹ:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה שער ראשון

דַּע כִּי הַחוֹטֵא כַּאֲשֶׁר יִתְאַחֵר לָשׁוּב מֵחַטָּאתוֹ יִכְבַּד עָלָיו מְאֹד עָנְשׁוֹ בְּכָל יוֹם כִּי הוּא יוֹדֵעַ כִּי יָצָא הַקֶּצֶף עָלָיו וְיֵשׁ לוֹ מָנוֹס לָנוּס שָׁמָּה וְהַמָּנוֹס הוּא הַתְּשׁוּבָה וְהוּא עוֹמֵד בְּמָרְדּוֹ וְהִנּוֹ בָרָעָתוֹ וּבְיָדוֹ לָצֵאת מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה וְלֹא יָגוּר מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵימָה עַל כֵּן רָעָתוֹ רַבָּה. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל הָעִנְיָן הַזֶּה בְּמִדְרָשׁ קֹהֶלֶת מָשָׁל לְכַת שֶׁל לִסְטִים שֶׁחָבְשָׁן הַמֶּלֶךְ בְּבֵית הָאֲסוּרִים וְחָתְרוּ מַחְתֶּרֶת פָּרְצוּ וַיַּעַבְרוּ וְנִשְׁאַר אֶחָד מֵהֶם בָּא שַׂר בֵּית הַסּוֹהַר וְרָאָה מַחְתֶּרֶת חֲתוּרָה וְהָאִישׁ הַהוּא עוֹדֶנּוּ עָצוּר וַיַּךְ אוֹתוֹ בְּמַטֵּהוּ אָמַר לוֹ קְשֵׁה יוֹם הַלֹּא הַמַּחְתֶּרֶת חֲתוּרָה לְפָנֶיךָ וְאֵיךְ לֹא מִהַרְתָּ הִמָּלֵט עַל נַפְשֶׁךָ. וְלֹא יִמְצָא אִיחוּר הַתְּשׁוּבָה זוּלָתִי בְּעַמֵּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הֵם יְשֵׁנִים שׁוֹכְבִים וְלֹא יָשִׁיבוּ אֶל לְבָבָם וְלֹא דַעַת וְלֹא תְבוּנָה לָהֶם לְמַהֵר לְהִמָּלֵט עַל נַפְשָׁם וְיֵשׁ מֵהֶם נִדָּחִים מֵעַל הַשֵּׁם בָּרוּךְ הוּא לֹא יַאֲמִינוּ לְעוֹנֶשׁ הַחֵטְא. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אִם רָאִיתָ תַּלְמִיד חָכָם שֶׁעָבַר עֲבֵירָה בַּלַּיְלָה אַל תְּהַרְהֵר אַחֲרֶיהָ בַּיּוֹם כִּי בָּאֱמֶת עָשָׂה תְּשׁוּבָה. וְעוֹד הִתְבּוֹנֵן בְּרֵעַת הַמִּתְאַחֵר מִן הַתְּשׁוּבָה כִּי רַבָּה הִיא כִּי לוּלֵא הִתְמַהְמְהוּ כִּי שָׁב אִישׁ נֶאֱנָח בְּמְרִירוּת לֵב בְּרֶגְזָה וּבִדְאָגָה וְדָלְפָה עֵינוֹ מִתּוּגָה כִּי יִפְגְּשֵׁהוּ יִצְרוֹ שֵׁנִית וְיִזְדַּמֵּן הַחֵטְא לְיָדוֹ יַכְבּוֹשׁ אֶת יִצְרוֹ וְיִזְכּוֹר אֲשֶׁר עָבְרָה עָלָיו כּוֹס הַמְּרִירוּת וְלֹא יוֹסִיף לִשְׁתּוֹתָהּ עוֹד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ד) רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ. בְּאוֹרוֹ רִגְזוּ וְהִצְטַעֲרוּ עַל אֲשֶׁר חֲטָאתֶם וְאַל תֶּחְטְאוּ עוֹד כִּי הִזְכִּיר חַטָּאתָם לְמַעְלָה בְּאָמְרוֹ תְּבַקְּשׁוּ כָזָב סֶלָה. וְיָעִיד עַל זֶה הַפֵּירוּשׁ אוֹמְרוֹ רִגְזוּ מִלָּשׁוֹן (בראשית מה) אַל תִּרְגְּזוּ בַּדָּרֶךְ (חבקוק ג) וְתַחְתַּי אֶרְגַּז עִנְיָנָם הַצַּעַר עַל הַדָּבָר שֶׁעָבַר וְעַל הַהוֹוֶה וְלֹא אָמַר יִרְאוּ אוֹ גוּרוּ:

תזריע יום שני

תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דָ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ז) וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה מִמְּקֹר דָּמֶיהָ זֹאת תּוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לַזָּכָר אוֹ לַנְּקֵבָה: וְיִקָּרְבֵנָהּ קֻדָּם יְיָ וִיכַפַּר עֲלַהּ וְתִדְכֵּי מִסּוֹאֲבַת דְּמָהָא דְא אוֹרַיְתָא דְיַלָּדְתָּא לְדוּכְרָא אוֹ לִנְקֵבְתָא:

רש"י והקריבו. למדך שאין מעכבה לאכול בקדשים אלא אחד מהם. ואי זה הוא, זה חטאת, שנאמר וכפר עליה הכהן וטהרה, מי שהוא בא לכפר, בו הטהרה תלויה: וטהרה. מכלל שעד כאן קרויה טמאה:

(ח) וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שֶׂה וְלָקְחָה שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה: וְאִם לָא תַשִּׂגַ יָדָהּ כְּמַסַּת אִמְרָא וְתִסַּב תַּרְתֵּין שַׂפְנִינִין אוֹ תְרֵין בְּנֵי יוֹנָה חַד לַעֲלָתָא וְחַד לְחַטָאתָא וִיכַפַּר עֲלַהּ כַּהֲנָא וְתִדְכֵּי:

רש"י אחד לעלה ואחד לחטאת. לא הקדימה הכתוב אלא למקראה, אבל הקרבת חטאת קודם לעולה, כך שנינו בזבחים בפרק כל התדיר (זבחים צ א) :

יג (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימָר: (ב) אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בַהֶרֶת וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרָעַת וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים: אֱנָשׁ אֲרֵי יְהֵי בִמְשַׁךְ בְּסַרֵהּ עַמְקָא אוֹ עַדָיָא אוֹ בַהֲרָא וְיהֵי בִמְשַׁךְ בְּסַרֵהּ לְמַכְתַּשׁ סְגִירוּ וְיִתְּתֵי לְוַת אַהֲרֹן כַּהֲנָא אוֹ לְוָת חַד מִבְּנוֹהִי כַּהֲנַיָא:

רש"י שאת או ספחת וגו' . שמות נגעים הם ולבנות זו מזו: בהרת. חברבורות טיי"א בלע"ז [כתם] וכן (איוב לז כא) בהיר הוא בשחקים: אל אהרן וגו' . גזרת הכתוב היא שאין טמאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן:

נביאים - מלכים ב - פרק ה

(ד) וַיָּבֹא וַיַּגֶּד לַאדֹנָיו לֵאמֹר כָּזֹאת וְכָזֹאת דִּבְּרָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: וַאֲתָא וְחַוִי לְרִבוֹנֵיהּ לְמֵימָר כְּדֵין וּכְדֵין מַלִּילַת עוּלֶמְתָּא דִּי מֵאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל:

רש"י **ויבא** . נעמן : **ויגד לאדוניו** . מלך ארם :

(ה) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ אֲרָם לְךָ בֹּא וְאֶשְׁלְחָה סֵפֶר אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ עֶשֶׂר כִּכְּרֵי כֶסֶף וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים זָהָב וְעֶשֶׂר חֲלִיפוֹת בְּגָדִים: וַאֲמַר מַלְכָּא דַאֲרָם אֱתָא אֱזֵיל וַאֲשַׁדַּר אִגַּרְתָּא לְוָת מַלְכָּא דְיִשְׂרָאֵל וַאֲזַל וּנְסִיב בִּידֵיהּ עֲסַר כִּכְּרִין דִּכְסַף וְשִׁתְּא אַלְפִין דִּינָרִין דִּדְהַב וְעַסְרָא אִצְטְלַוָן דִּלְבוּשָׁא:

רש"י **ויקח בידו** . מנחה לנביא : **ששת אלפים זהב** . זהובים :

(ו) וַיָּבֵא הַסֵּפֶר אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כְּבוֹא הַסֵּפֶר הַזֶּה אֵלֶיךָ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ אֶת נַעֲמָן עַבְדִּי וַאֲסַפְתּוֹ מִצָּרַעְתּוֹ: וַאֲיְתִי אִגַּרְתָּא לְמַלְכָּא דְיִשְׂרָאֵל לְמֵימָר וְכַן כְּתִיב בָּהּ וּכְעַן כְּמֵיתֵי אִגַּרְתָּא הָדָא לְוָתָךְ הָא שַׁדְּרִית לָךְ יַת נַעֲמָן עַבְדִּי וּתְסִינֵיהּ מִסְגִירוּתֵיהּ:

רש"י **לאמר ועתה כבוא הספר הזה וגו'** . הספר אמר לו , ועתה כבוא הספר הזה וגו' : **ואספתו מצרעתו** . 'אסיפה' במצורע היא לשון רפואתו , כי בהתרפאותו הוא נאסף אל תוך בני אדם , ובחליו הכל בדלין הימנו :

(ז) וַיְהִי כִקְרֹא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת הַסֵּפֶר וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר הַאֱלֹהִים אֲנִי לְהָמִית וּלְהַחֲיוֹת כִּי זֶה שֹׁלֵחַ אֵלַי לֶאֱסֹף אִישׁ מִצָּרַעְתּוֹ כִּי אַךְ דְּעוּ נָא וּרְאוּ כִּי מִתְאַנֶּה הוּא לִי: וַהֲוָה כַּד קְרָא מַלְכָּא דְיִשְׂרָאֵל יַת אִגַּרְתָּא וּבְזַע יַת לְבוּשׁוֹהִי וַאֲמַר הַצְרוֹךְ אִית בִּי מִן קֳדָם יְיָ לְמִקְטַל וּלְאַחָאָה אֲרֵי דֵּין שְׁלַח לִי לְאַסָאָה גַּבְרָא מִסְגִירוּתֵיהּ אֲרֵי בְּרַם דְּעוּ כְּעַן וַחֲזוֹ אֲרֵי תּוֹסְקָפָא דֵּין בָּעֵי לְאִתְגָּרָאָה בִּי:

רש"י **האלהים אני** . ה"א נקוד פת"ח , ללמד שהוא בלשון תמיהה : **מתאנה** . מבקש תואנה להתגרות בי : **מתאנה** . לשון עלילות דברים (דברים כב יד) :

כתובים - משלי - פרק כד

(ד) וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים: וּבִידִיעָתָא קַיְטוֹנֵי מִתְמַלְיָן כָּל מָזָלָא יַקִירָא וּבַסִימָא: (ה) גֶּבֶר חָכָם בַּעוֹז וְאִישׁ דַּעַת מְאַמֶּץ כֹּחַ: טָב גְּבַר חַכִּימָא מִן עָשִׁינָא וְגַבְרָא דְיִדִיעָתָא מִן הוּא דְזָרֵיז בְּחֵילֵיהּ:

רש"י **גבר חכם בעוז** . איש חכם הוא תמיד בעוז :

(ו) כִּי בְתַחְבֻּלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִלְחָמָה וּתְשׁוּעָה בְּרֹב יוֹעֵץ: מְטוּל בְּמַדְבְּרָנוּתָא תַּעְבֵּד לָךְ קְרָבָא וּפוּרְקָנָא בְּסוּגְעָא דְמִלְכָּנָא: (ז) רָאמוֹת לֶאֱוִיל חָכְמוֹת בַּשַּׁעַר לֹא יִפְתַּח פִּיהוּ: מִתְרָעֵם שַׁטְיָא בְּחָכְמְתָא וּבְתַרְעֵי לָא פָּתַח פּוּמֵיהּ:

רש"י **ראמות לאויל חכמות** . מין אבן יקרה שאינה מצויה כמה דתימא ראמות וגביש (איוב כח) כלומר כל חכמה דומה לכסיל כאבן יקרה וכמרגליות לקנות לומר איך אעסוק בתורה מתי תעלה בידי אבל החכם שונ' היום מעט ולמחר מעט :

משנה עירובין פרק ג

א. בַּכֹּל מְעָרְבִין וּמִשְׁתַּתְּפִים, חוּץ מִן הַמַּיִם וּמִן הַמֶּלַח. וְהַכֹּל נִקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, חוּץ מִן הַמַּיִם וּמִן הַמֶּלַח. הַנּוֹדֵר מִן הַמָּזוֹן, מֻתָּר בַּמַּיִם וּבַמֶּלַח. מְעָרְבִין לַנָּזִיר בַּיַּיִן וּלְיִשְׂרָאֵל בַּתְּרוּמָה. סוּמְכוֹס אוֹמֵר, בַּחֻלִּין. וְלַכֹּהֵן בְּבֵית הַפֶּרֶס. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֲפִלּוּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לֵילֵךְ לְחוּץ וְלֶאֱכוֹל:

ברטנורה (א) **בכל מערבין**. עירובי תחומין. דאילו עירובי חצרות אין מערבין אלא בפת. והאי בכל דתנן במתניתין, לאו דוקא, כדאמרינן בגמרא אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ, דהא הכא תנן נינהו כמו מים ומלח: **ומשתתפים**. שתופי מבואות: **והכל נקח בכסף מעשר**. כדכתיב (דברים יד) ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך: **חוץ מן המים ומן המלח**. דלא פרי מפרי הוא: **הנודר מן המזון**. לא דאמר יאסר עלי מזון דאין נקרא מזון אלא חמשת המינין דזייני וסעדי, אלא כגון דאמר כל הזן עלי קונם וכל מילי זייני ומשביעים לפי שעה חוץ מן המים והמלח: **מערבין לנזיר ביין**. דאע"ג דלא חזי לדידיה חזי לאחריני: **ולישראל בתרומה**. דהא חזי לכהנים: **סומכוס אומר בחולין**.

דמידי דחזי ליה בעינן, וביין לנזיר לא פליג סומכוס מפני שאפשר שישאל הנזיר על נדרו ויהיה היין מותר לו באותה שבת, אבל תרומה אי אפשר שתהיה ראויה לישראל שאפילו ישאל המפריש התרומה עליה והרי היא כאילו לא הורמה הרי היא חוזרת לטבלה ואסור לאכול ממנה עד שיחזור ויפריש תרומה אחרת ואין מפרישין תרומה בשבת אפילו בין השמשות הילכך לא חזי ליה. ואין הלכה כסומכוס: **ולכהן בבית הפרס**. סתמא היא ולאו סומכוס קאמר לה. בית הפרס, שדה שנחרש בה קבר, מותר לכהן ליכנס שם כשהוא מנפח והולך ורואה שאינו נוגע בעצם כשעורה, ומשום הכי מותר ליתן עירובו שם שהרי יכול להכנס במקום שנתן שם עירובו והוי הוא ועירובו במקום אחד: **לחוץ**. לעשות מחיצה בינו לקבר, שלא יאהיל, כגון שיכנס שם בשידה תיבה ומגדל, אלמא חזי ליה. ופלוגתא דר' יהודה ורבנן מוקמינן בגמרא דאפילו בישראל פליגי רבנן עליה דרבי יהודה ואמרי דאין מניחין עירובי תחומין בבית הקברות, ולא נקט כהן אלא להודיע כוחו דרבי יהודה דאפילו בכהן שרי. ובהא קמפלגי, דר' יהודה סבר אף על גב דאסור ליהנות ולהשתמש בבית הקברות מותר להניח שם עירוב דאין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו, ואע"פ שמשתמר שם העירוב אחר קנייתו דהא בין השמשות קונה וכבר נעשית המצוה והוא משתמר שם כל השבת, קסבר ר' יהודה אין אדם מקפיד על עירובו אם אבד או נגנב לאחר שקנה. ורבנן סברי אדם מקפיד על עירובו לאחר שקנה ורוצה שלא יגנב הלכך כשהעירוב משתמר בבית הקברות כל השבת לאחר שקנה בין השמשות ונגמרה מצותו נמצא משתמש באיסורי הנאה, שהקברות אסורים בהנאה, ולפיכך לא יניח עירוב בבית הקברות. והלכה כחכמים:

ב. מְעָרְבִין בַּדְּמַאי, וּבְמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְרוּמָתוֹ, וּבְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּפְדּוּ, וְהַכֹּהֲנִים בַּחַלָּה (וּבִתְרוּמָה). אֲבָל לֹא בַטֶּבֶל, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ. הַשּׁוֹלֵחַ עֵרוּבוֹ בְּיַד חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, אוֹ בְּיַד מִי שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בָּעֵרוּב, אֵינוֹ עֵרוּב. וְאִם אָמַר לְאַחֵר לְקַבְּלוֹ מִמֶּנּוּ, הֲרֵי זֶה עֵרוּב:

ברטנורה (**ב**) **מערבין בדמאי**. בככר שלקחה מעם הארץ ולא הפריש ממנה תרומת מעשר של דמאי: ובמעשר ראשון וכו' אבל לא בטבל וכו'. כולן מפורשין במסכת שבת פרק מפנין: **השולח את ערובו ביד חרש כו'**. להוליכו לסוף אלפים אמה. ודוקא בעירובי תחומין אינו עירוב אם שלחו ביד קטן. אבל בעירובי חצרות קיימא לן קטן גובה את העירוב: **ביד מי שאינו מודה בערוב**. כגון כותי או צדוקי: **ואם אמר לאחר**. כשר, לקבלו מן הפסול ויוליכנו הכשר לסוף אלפים אמה: **הרי זה עירוב**. ובלבד שיהא הוא עומד

ורואה בשעה שהפסול נותנו ביד הכשר, אף על פי שאינו רואה כשהכשר מוליכו, דחזקה שליח עושה שליחותו:

ג. נָתְנוּ בָאֵילָן, לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, אֵין עֵרוּבוֹ עֵרוּב. לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, עֵרוּבוֹ עֵרוּב. נָתְנוּ בַבּוֹר, אֲפִלּוּ עָמוֹק מֵאָה אַמָּה, עֵרוּבוֹ עֵרוּב. נָתְנוּ בְּרֹאשׁ הַקָּנֶה אוֹ בְּרֹאשׁ הַקַּנְדָּס בִּזְמַן שֶׁהוּא תָלוּשׁ וְנָעוּץ. אֲפִלּוּ גָבוֹהַּ מֵאָה אַמָּה, הֲרֵי זֶה עֵרוּב. נָתְנוּ בַּמִּגְדָּל וְאָבַד הַמַּפְתֵּחַ, הֲרֵי זֶה עֵרוּב. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהַמַּפְתֵּחַ בְּמְקוֹמוֹ, אֵינוֹ עֵרוּב:

ברטנורה (ג) **נתנו באילן**. העומד ברשות הרבים ויש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יותר: **למעלה מעשרה אין ערובו ערוב**. דכיון דהאילן רחב ארבעה, למעלה מעשרה הוי רשות היחיד, והוא קנה שביתתו ברשות הרבים, וכיון דאי הוי בעי למשקל עירוביה ומיכליה בשעה שהעירוב זוכה לו דהיינו בין השמשות לא מצי שקיל ליה, דמייתי מרשות היחיד לרשות הרבים, לא הוי עירוב: **למטה מעשרה הרי זה ערוב**. דלמטה מעשרה כרמלית היא, דכל משלשה ועד תשעה ברוחב ארבעה כרמלית היא, וכיון דאי שקיל ליה לעירוביה אין כאן אלא איסור שבות, הרי זה עירוב. ומתניתין רבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. ובשעה שהעירוב זוכה לו דהיינו בין השמשות מצי שקיל ליה ונמצא הוא ועירובו במקום אחד, הלכך הוי עירוב: **נתנו בבור**. שבכרמלית כגון שבבקעה ושבשדות ונתכוון לשבות בבקעה או בשדה, הרי זה עירוב, דבור עצמו רשות היחיד והוא קנה שביתה בכרמלית ובשעה שהעירוב זוכה לו דהיינו בין השמשות מצי שקיל ליה, כרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות: **אפילו גבוה מאה אמה**. ואין למטה רוחב ארבעה דלאו רשות היחיד הוא, ואף על גב דלמעלה רחב ארבעה דהא עירוב ע"ג מקום ארבעה בעינן: **תלוש ונעוץ**. הוא דהוי עירוב, אבל מחובר לא הוי עירוב, משום דכי שקיל ליה גזירה שמא יקטום, לפי שהקנה רך הוא איכא למיגזר שמא יקטום כי שקיל ליה, אבל אילן קשה הוא ובין השמשות לשמא יעלה ויתלוש לא חיישינן, אבל קטימת קנה איידי דרכיכה ודאי מקטמא ומחייב משום קוצר. אי נמי, קנה וקונדס מיחלף ליה מחובר בתלוש דקנים הרבה תלושים נעוצים ונראין כמחוברים משום הכי איכא למיגזר שמא יקטום במחובר ויחשוב שהוא תלוש, אבל באילן ליכא למיגזר שמא יעלה ויתלוש ויטעה לחשוב דתלוש הוא: **נתנו במגדל**. של עץ: **ואבד המפתח הרי זה ערוב**. וכגון שהמנעול קשור בחוטים וחבלים שאם לא ימצא המפתח אי אפשר לחתכן אלא בסכין, תנא קמא סבר הואיל ואפשר לפתוח על ידי שיחתוך החבלים בסכין אין כאן איסור סקילה אלא איסור שבות, דמקלקל הוא בחתיכת החבלים וכל המקלקלים פטורים, ואיסור שבות בין השמשות

בשעת קניית העירוב לא גזרו בו כדאמרן, הילכך הוי עירוב, דמצי מייתי סכין ויחתוך לחבלים ושקיל לעירוביה. ורבי אליעזר סבר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו ואסור לטלטל הסכין כדי לחתוך החבלים, שאין תשמישו אלא לחתוך האוכלים, והואיל ואיכא תרתי, טלטול הסכין וחתיכת החבלים, אפילו לרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות בין השמשות לא גזרו, בכהאי גוונא מודה דגזרו. ואין הלכה כרבי אליעזר:

ד. נִתְגַּלְגֵּל חוּץ לַתְּחוּם, וְנָפַל עָלָיו גַּל, אוֹ נִשְׂרַף, אוֹ תְּרוּמָה וְנִטְמֵאת, מִבְּעוֹד יוֹם, אֵינוֹ עֵרוּב. מִשֶּׁחֲשֵׁכָה, הֲרֵי זֶה עֵרוּב. אִם סָפֵק, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים, הֲרֵי זֶה חַמָּר גַּמָּל. רַבִּי יוֹסֵי (וְרַבִּי שִׁמְעוֹן) אוֹמְרִים, סְפֵק עֵרוּב, כָּשֵׁר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַבְטֶלְמוֹס הֵעִיד מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה זְקֵנִים עַל סְפֵק עֵרוּב שֶׁכָּשֵׁר:

ברטנורה (ד) **נתגלגל חוץ לתחום אינו ערוב.** הואיל ויש מביתו שהוא לן שם עד עירובו יותר מאלפים אמה, לא מצי למיזל ולמשקליה. והוא שנתגלגל שתי אמות חוץ לאלפים אמה, שכל אדם יש לו ארבע אמות ממקום עירובו שתי אמות מצד מזרחו של עירוב ושתי אמות מצד מערבו: **נפל עליו גל.** והוא דבעי מרא וחצינא לפנוייה, דהויא מלאכה ולא שבות: **תרומה ונטמאת.** דהשתא לא חזיא לא לדידיה ולא לאחריני. ואיצטריך תנא לאשמועינן נתגלגל חוץ לתחום ונפל עליו גל, דאי אשמועינן נתגלגל, משום דליתיה גביה הוי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר, אבל נפל עליו גל דאיתיה גביה אימא להוי עירוב. ואי אשמועינן נפל עליו גל, דלא מצי שקיל ליה אלא במלאכה במרא וחצינא, אבל נתגלגל דאפשר דנשיב זיקא ומהדר ליה לתוך התחום אימא להוי עירוב, קמשמע לן. ותנא נשרף להודיעך כוחו דרבי יוסי דאע"ג דאינו בעולם, משום ספק לא מתסר. ותנא תרומה שנטמאת להודיעך כוחו דרבי מאיר דאף על גב דישנה בעולם ויש לומר העמידנה בין השמשות על חזקתה של קודם לכן וטהורה היתה, אפילו הכי לא אמרינן חזקה לקולא: **משחשכה הרי זה ערוב.** דלאחר שקנה בין השמשות אין חוששין לו אם נאבד: **הרי זה חמר גמל.** דמספקא לן אי קנה ליה עירוב והכא הויא ביתו ומהכא יש לו אלפים לכל רוח והפסיד אלפים שמעבר ביתו והלאה, או שמא לא קנה עירוב ומביתו יש לו אלפים לכל רוח ולא קנה לעבר עירובו כלום. ומחמת ספק זה נאסר ללכת אלא אלפים אמה שבין ביתו לעירוב, דממה נפשך בהנך משתרי. אבל באלפים דמעירובו ואילך, לא, דילמא לא קנה עירוב. ומביתו ואילך נמי לא, דילמא קנה עירוב. נמצא זה מושכו לכאן וזה מושכו לכאן כאדם המנהיג חמור וגמל שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו והגמל מאחוריו והוא מושכו וצריך לפנות לפניו ולאחריו: רבי יוסי ורבי שמעון אומרים

ספק ערוב כשר. דאמרינן העמד עירוב על חזקתו, וכשהניחו היה בתוך התחום והיה טהור ולא היה עליו גל, לפיכך עירובו עירוב. וכן הלכה:

ה. מַתְנָה אָדָם עַל עֵרוּבוֹ וְאוֹמֵר, אִם בָּאוּ גוֹיִם מִן הַמִּזְרָח, עֵרוּבִי לַמַּעֲרָב. מִן הַמַּעֲרָב, עֵרוּבִי לַמִּזְרָח. אִם בָּאוּ מִכָּאן וּמִכָּאן, לְמָקוֹם שֶׁאֶרְצֶה אֵלֵךְ. לֹא בָאוּ לֹא מִכָּאן וְלֹא מִכָּאן, הֲרֵינִי כִבְנֵי עִירִי. אִם בָּא חָכָם מִן הַמִּזְרָח, עֵרוּבִי לַמִּזְרָח. מִן הַמַּעֲרָב, עֵרוּבִי לַמַּעֲרָב. בָּא לְכָאן וּלְכָאן, לִמְקוֹם שֶׁאֶרְצֶה אֵלֵךְ. לֹא לְכָאן וְלֹא לְכָאן, הֲרֵינִי כִבְנֵי עִירִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן רַבּוֹ, הוֹלֵךְ אֵצֶל רַבּוֹ, וְאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם רַבּוֹתָיו, לִמְקוֹם שֶׁיִּרְצֶה יֵלֵךְ:

ברטנורה (ה) **מתנה אדם על ערובו**. מניח שני עירובין, אחד לסוף אלפים למזרח ביתו ואחד לסוף אלפים למערב ביתו, ואומר, אם באו גויים למזרח וצריך אני לברוח מפניהם יקנה לי עירובי שבמערב ויהיו לי למערב ביתי ארבעת אלפים אמה, ואע"ג דלא אתו עד למחר, אמרינן יש ברירה דבין השמשות קנה ליה עירובא דאידך גיסא: **הריני כבני עירי**. אלפים מעירי לכל רוח, ואיני צריך להשתכר כאן ולהפסיד מכאן: **אם בא חכם למזרח**. חוץ לתחום עירי, ורוצה אני ללמוד מפיו ועכשיו איני יודע לאיזה צד יבוא ולמחר אשמע מבני אדם הבאים משם לכאן על ידי עירוב: **רבי יהודה אומר**. אם באו מכאן ומכאן ואחד מהם רבו, ילך אצל רבו ולא אצל האחר דקים לן בגויה דבשעת קניית עירוב בין השמשות דעתיה דלקני ליה ההוא עירוב דלצד רביה. ואין הלכה כר' יהודה, דזימנין דניחא ליה לאינש בחבריה טפי מרביה:

ו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יוֹם טוֹב הַסָּמוּךְ לַשַּׁבָּת, בֵּין מִלְּפָנֶיהָ וּבֵין מֵלְאַחֲרֶיהָ, מְעָרֵב אָדָם שְׁנֵי עֵרוּבִין וְאוֹמֵר, עֵרוּבִי הָרִאשׁוֹן לַמִּזְרָח, וְהַשֵּׁנִי לַמַּעֲרָב. הָרִאשׁוֹן לַמַּעֲרָב, וְהַשֵּׁנִי לַמִּזְרָח. עֵרוּבִי הָרִאשׁוֹן, וְהַשֵּׁנִי כִּבְנֵי עִירִי. עֵרוּבִי הַשֵּׁנִי, וְהָרִאשׁוֹן כִּבְנֵי עִירִי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מְעָרֵב לְרוּחַ אַחַת, אוֹ אֵינוֹ מְעָרֵב כָּל עִקָּר. אוֹ מְעָרֵב לִשְׁנֵי יָמִים, אוֹ אֵינוֹ מְעָרֵב כָּל עִקָּר. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה, מוֹלִיכוֹ בָרִאשׁוֹן, וּמַחְשִׁיךְ עָלָיו וְנוֹטְלוֹ וּבָא לוֹ. בַּשֵּׁנִי מַחְשִׁיךְ עָלָיו וְאוֹכְלוֹ. וְנִמְצָא מְשָׁתַּכֵּר בַּהֲלִיכָתוֹ וּמְשָׁתַּכֵּר אֱלִיעֶזֶר, מוֹדִים אַתֶּם לִי שֶׁהֵן שְׁתֵּי קְדֻשּׁוֹת:

ברטנורה (ו) **מערב אדם שני עירובין**. אם היה צריך לילך יום ראשון לכאן ויום שני לכאן יכול לערב למזרח ולמערב ערב יום הראשון ואומר עירובי של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר ועירובי של מערב יקנה לי בין השמשות דלמחר לצורך יום שני. דקסבר רבי אליעזר שבת ויום טוב לאו כחד יומא אריכא נינהו אלא שתי קדושות הן ובין השמשות דקמא לדידיה הוא דקני ולא ליום שני: עירובי בראשון ובשני כבני עירי. כלומר ואם לא היה צריך לילך אלא ביום ראשון ובשני אין צריך לזוז ממקומו ואינו רוצה להפסיד לא אלפים של תחומו מכאן ולא אלפים של תחומו מכאן, יערב עירוב אחד לצד שהוא רוצה

לילך בו ביום ראשון ואומר עירובי זה יקנה לי לצורך מחר, ובשני הריני כבני עירי שלא עירבו. או אם היה צריך לילך בשני ולא בראשון יאמר עירוב זה יקנה לי בין השמשות של מחר, ובראשון אהיה כבני עירי: **או מערב לשני הימים**. היינו לרוח אחת דאמרי לעיל. והא תו למה לי; אלא הכי קאמרי ליה רבנן לרבי אליעזר, אי אתה מודה ליום אחד דאו מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר, שאינו יכול לומר חצי יום עירובי למזרח וחצי יום עירובי למערב. לשני הימים נמי, דהיינו לשבת ויום טוב, או מערב כמו ליום אחד או אינו מערב כל עיקר. דספיקא להו לרבנן שבת ויום טוב אי כיומא אריכא דמי אי לא, ועבדי הכא לחומרא דאין יכול לערב לשתי רוחות, דילמא חדא קדושה היא. והכא לחומרא דאמרי לקמן נאכל בראשון אין עירוב לשני, דלמא שתי קדושות הן ולא כיומא אריכא דמי: **מוליכו**. השליח ערב יום טוב שלפני שבת, ומחשיך עליו עד שיקנה העירוב: **ונוטלו ובא לו**. שמא יאבד ושוב אין לו עירוב לשני, כדקתני נאכל עירובו בראשון עירוב לראשון ואין עירוב לשני: **ובשני**. חוזר ומוליכו בשני. דקיימא לן, המערב בפת בראשון ורוצה לערב בפת בשני, צריך שיערב באותו עירוב עצמו שקרא עליו שם מאתמול, ועתה שותק. אבל לא בפת אחרת, דבעי למקרי עליה השתא שם עירוב והוי מכין מיום טוב לשבת: **נמצא משתכר בהליכתו**. כלומר קונה לו הליכה ליום מחר: **ומשתכר בערובו**. שאוכלו. ויום טוב אחר השבת דלא אפשר בהכי, מוליכו בראשון ואינו אוכלו, וחוזר והולך שם בשני לראות אם קיים העירוב מחשיך עליו, ואם רוצה יאכלנו אחרי כן: **מודים אתם לי שהן שתי קדושות**. דאמריתו נאכל עירוב בראשון אין עירוב לשני, ואי חדא קדושה נינהו הוה ליה כחד יומא אריכתא ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהם. וכיון דשתי קדושות נינהו יכול לערב נמי לשתי רוחות. ורבנן אזלי הכא לחומרא והכא לחומרא כדאמרן, משום דמספקא להו. והלכה כרבי אליעזר דשבת ויום טוב שתי קדושות הן:

ז. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהָיָה יָרֵא שֶׁמָּא תִתְעַבֵּר, מְעָרֵב אָדָם שְׁנֵי עֵרוּבִין וְאוֹמֵר, עֵרוּבִי בָרִאשׁוֹן לַמִּזְרָח וּבַשֵּׁנִי לַמַּעֲרָב, בָּרִאשׁוֹן לַמַּעֲרָב וּבַשֵּׁנִי לַמִּזְרָח. עֵרוּבִי בָרִאשׁוֹן, וּבַשֵּׁנִי כִּבְנֵי עִירִי. עֵרוּבִי בַשֵּׁנִי, וּבָרִאשׁוֹן כִּבְנֵי עִירִי. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים:

ברטנורה (ז) **שמא תתעבר**. שמא יעשו בית דין הגדול אלול מעובר ויהיו שני ימים טובים, יום ל' של אלול ויום ל"א, והוא צריך לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד אחר: **מערב שני עירובין**. ומניחן בערב יום טוב זה לכאן וזה לכאן ואומר וכו': **ולא הודו לו חכמים**. דקסברי קדושה אחת הן. והלכה כחכמים בשני ימים טובים של ראש השנה. דלאו משום ספיקא בלבד אתקן, שמא קדשו בית דין את יום ל' או יום ל"א ואחד מהם חול,

אלא משום דשמא באו עדים מן המנחה ולמעלה, שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש ותרווייהו קדושה אחת. אבל בשאר ימים טובים של גליות דלא אתקון אלא מספיקא דלא ידעינן מתי קידשו בית דין הגדול את החודש מודים חכמים לרבי יהודה דשתי קדושות הן. וחכמים האמורים כאן הוא ר' יוסי:

ח. וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַתְנֶה אָדָם עַל הַכַּלְכָּלָה בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן וְאוֹכְלָהּ בַּשֵּׁנִי. וְכֵן בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בָּרִאשׁוֹן, תֵּאָכֵל בַּשֵּׁנִי. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים:

ברטנורה (ח) **מתנה אדם על הכלכלה**. סל שיש בו פירות טבלים, מתנה עליו ביום טוב ראשון של ראש השנה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קודש אין בדברי כלום. שאין מגביהין תרומה ביום טוב. ולמחר הוא אומר אם אתמול קודש והיום חול תהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו ואם היום קודש ואתמול חול כבר היא תרומה. ואוכל כלכלה המתוקנת ומשייר התרומה: **ולא הודו לו חכמים**. הוא ר' יוסי דאמרן דסבר קדושה אחת הן ואין מגביהים בהם תרומה. ודוקא בשני ימים טובים של ראש השנה כדפרישית לעיל: **וכן ביצה שנולדה בראשון**. של ראש השנה: **תאכל בשני**. דאם הראשון קודש השני חול וביצה שנולדה ביו"ט מותרת בחול דאין הכנה לחול. ואם הראשון חול והשני קודש נמצא שחול מכין ליום טוב ושפיר דמי: **ולא הודו לו חכמים**. בשני ימים טובים של ראש השנה בלבד, דקדושה אחת הן. אבל בשני ימים טובים של גליות מודים לו:

ט. רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינַס אוֹמֵר, הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּבָה בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אוֹמֵר, הַחֲלִיצֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת יוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה, אִם הַיּוֹם אִם לְמָחָר. וּלְמָחָר הוּא אוֹמֵר, אִם הַיּוֹם אִם אֶמֶשׁ. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים:

ברטנורה (ט) **והחליצנו**. זרזנו והחליצנו כח, כמו נחלץ חושים (במדבר לב). פירוש אחר, הצילנו ומלטנו, כמו חלצני ה' מאדם רע (תהלים קמ): **אם היום אם מחר**. אם היום הוא החליצנו היום, ואם מחר הוא החליצנו מחר: **ולא הודו לו חכמים**. לא להזכיר של ראש חדש בראש השנה ולא להתנות אם היום אם מחר. אלא אומר והחליצנו סתמא בשני הימים ואינו מזכיר של ראש חודש כל עיקר. והלכה כחכמים:

גמרא עירובין דף ל"ט ע"ב

הַהוּא בַּר טַבְיָא דְּאָתָא לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא בְּיוֹם טוֹב מְחוּץ לַתְּחוּם. רַב נַחְמָן וְרַב חַסְדָּא אָכְלוּ, רַב שֵׁשֶׁת לָא אָכַל, מַאן דְּאָכַל סָבַר הַבָּא בְּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל זֶה מֻתָּר לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר, מַאן דְּלָא אָכַל סָבַר כָּל דְּאָתֵי לְבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא אֲדַעְתָּא דְּכֻלְּהוּ רַבָּנָן אָתֵי. הַהוּא לִיפְתָּא דְּאָתֵי לְמָחוֹזָא בְּיוֹם טוֹב, נָפַק רָבָא חַזְיָא דְּכִמְיְשָׁא, שָׁרָא רָבָא לְמִזְבַּן מִינֵּיהּ. אָמַר הָא וַדַּאי מֵאֶתְמוֹל

נָעֳקָרָה. מַאי אֲמַרְתְּ, מִחוּץ לַתְּחוּם אַתְיָא, הַבָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל זֶה מֻתָּר לֶאֱכוֹל לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר, וְכָל שֶׁכֵּן הַאי דְּאַדַּעְתָּא דְנָכְרִי אֲתָא, כֵּיוָן דְּחָזָא דְּקָא מַפְּשֵׁי וּמַיְיתֵי לְהוּ, אָסַר לְהוּ. הַנְהוּ בְּנֵי גַּנְּנָא דְּגָזוּ לְהוּ אָסָא בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי, לְאוּרְתָּא שָׁרָא לְהוּ רָבִינָא לְאוֹרוֹחֵי בְּהוּ לְאַלְתַּר. אָמַר לֵיהּ רָבָא בַּר תַּחֲלִיפָא לְרָבִינָא, לֵיסַר לְהוּ מָר מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן בְּנֵי תוֹרָה. מַתְקִיף לָהּ רַב שְׁמַעְיָה, טַעְמָא דְּאֵינָן בְּנֵי תוֹרָה הָא בְּנֵי תוֹרָה שָׁרֵי, וְהָא בָּעֵינָן בִּכְדֵי שֶׁיַּעֲשׂוּ, אֶזְלוּ שַׁיְילוּ לְרָבָא, אָמַר לְהוּ בָּעֵינָן בִּכְדֵי שֶׁיַּעֲשׂוּ:

רש"י **בר טביא**. צבי: **רב נחמן ורב חסדא אכלו**. ממ"נ אי אתמול חול הרי מותר ואי אתמול קדש הרי היום חול והרי המתינו בכדי שיעשו: **לא אכל**. משום דקסבר קדושה אחת היא: **דקא מפשי**. כותים ומייתי אמר הני ודאי אדעתא דישראל מפשי ומייתי ואסר להו: **בני גננא**. קושרי כילות לחתנים ונותנים שם הדס: **לפי שאינן בני תורה**. ואתי לזלזולי ביו"ט שני:

זוהר תזריע דף מ"ד ע"ב

תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְּאִתְכְּנַסַת (ס"א דְּאִתְקְנַת) לְגַבֵּי אָדָם קַדִּשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּרִיךְ לוֹן הֲדָא הוּא דִכְתִיב (שם א') וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אֱלֹהִים כְּחַזְוָן דְּמָבָרֵךְ לַכַּלָּה בְּשָׁבְעָ בְּרָכוֹת. מִכָּאן אוֹלִיפְנָא חָתָן וְכַלָּה כֵּיוָן דְּאִתְבָּרְכָן בְּשָׁבְעָ בְּרָכוֹת אִתְדְּבְקָן כַּחֲדָא כְּדוּגְמָא דִלְעֵילָּא וְעַל דָּא מָאן דְּאָתֵי לְאִתְחַבְּרָא בְאָנְתּוּ דְאַחֲרָא הָא פָּגִים זִוּוּגָא. (כַּבְיָכוֹל עֲבִיד תִּרִין רְשׁוּיוֹת לְעֵילָּא) דְּהָא זִוּוּגָא דִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּיהּ בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִלְחוֹדוֹי בְּזִמְנָא דְאִיהוּ בָּרְחֵמֵי וּבְזִמְנָא דְאִיהוּ בְּדִינָא. תָּא חֲזֵי מָאן דְּמִתְחַבֵּר בְּאִנְתּוּ דְאַחֲרָא כְּאִילּוּ מְשַׁקֵּר בַּיהּ בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְעַל דָּא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא מְכַפֵּר לֵיהּ בְּתִשׁוּבָה וּתְשׁוּבָה תַּלְיָיא עַד דְּיִסְתַּלַּק מֵעָלְמָא הֲדָא הוּא דִכְתִיב (ישעיה כ"ב) אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמוּתוּן. וְאֵימָתַי. בְּשַׁעְתָּא דְעָאל בְּתִשׁוּבָה לְהַהוּא עָלְמָא וְאִית לֵיהּ לְקַבְּלָא עוֹנְשָׁא. רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר מָאן דְּמִשַּׁקֵּר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לָא יִתְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה עַד דְּיִתְדַּן בְּדִינָא דְגֵיהִנֹּם כָּל שֶׁכֵּן מָאן דְּמִשַּׁקֵּר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּבְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְכָל שֶׁכֵּן אִי אַטְרַח לֵיהּ לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמֶעְבַּד דִּיוּקָנָא דְמַמְזֵר בְּאִנְתּוּ דְאַחֲרָא וְאַכְחִישׁ פּוּמְבֵי דְמַלְכָּא. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר (משלי כ"ח) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹמֵר אָבִיו דָּא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִמּוֹ דָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מָאי גּוֹזֵל כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיה ג') גְּזֵלַת הֶעָנִי בְּבָתֵּיכֶם. וּמָאן אִיהוּ מָאן דְּחָמִיד אִתְּתָא אַחֲרָא דְלָאו אִיהִי בַּת זוּגֵיהּ תַּמָּן תָּנֵינָן כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה כְּאִילּוּ גּוֹזֵל לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דִּכְתִיב גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹמֵר. כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה כְּלַל דָּא אִיהוּ אִנְתּוּ מָאן דְּאִתְדַּבַּק בְּאִנְתּוּ לְמֶהֱוֵי מִינַהּ וְאַף עַל גַּב דְּאִיהִי פְּנוּיָה וְאַהֲנֵי מִינַהּ בְּלֹא בְּרָכָה כְּאִילּוּ גּוֹזֵל קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מַאי טַעְמָא בְּגִין דְּזִוּוּגָא דִילְהוֹן בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת

הוּא. וּמָה עַל פְּנוּיָה כָּךְ מָאן דְּיִתְדַּבַּק בְּאִנְתּוּ דְאַחֲרָא דְקָאִים כְּגוֹנָא דִלְעֵילָּא בְּזִוּוּגָא דְשַׁבַּע בְּרָכוֹת עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית דָּא יָרְבְעָם כְּמָה דְאוּקְמוּהָ וְאוֹמֵר אֵין פֶּשַׁע דְּאָמַר הָא פְּנוּיָה הִיא אָמַאי אַסִּיר בְּגִין דָּא גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ הֲוֵי וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְחָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית מָאן הוּא אִישׁ מַשְׁחִית דְּפָגִים דִּיוּקְנָא וְתַקּוּנָא דִלְעֵילָּא. כָּל שֶׁכֵּן מָאן דְּחָמִיד לְאִנְתּוּ דְחַבְרֵיהּ לְאִתְדַּבְּקָא בָּהּ (ס"א וְאִתְדַּבַּק בַּהּ) דְּפָגִים יַתִּיר וְעַל דָּא אִתְפְּגִים הוּא לְעָלְמִין. אִישׁ מַשְׁחִית דְּפָגִים לְעֵילָּא וּפָגִים לְתַתָּא וּפָגִים לְנַפְשֵׁיהּ דִּכְתִיב מַשְׁחִית וּכְתִיב (משלי ו') מַשְׁחִית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָּה:

תרגום הזוהר בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁחַוָּה נִתְתַּקְּנָה אֶל אָדָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַךְ אוֹתָם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אֱלֹקִים. כְּמוֹ חָתָן הַמְבָרֵךְ אֶת הַכַּלָּה בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת. מִכָּאן לְמַדְנוּ, חָתָן וְכַלָּה, כֵּיוָן שֶׁנִּתְבָּרְכוּ בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת מִתְדַּבְּקִים יַחַד, כַּדְּמְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל כֵּן מִי שֶׁבָּא לְהִתְחַבֵּר בְּאֵשֶׁת אַחֵר, הוּא פּוֹגֵם הַזִּוּוּג שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כִּי הַזִּוּוּג שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הוּא בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְבָד, הֵן בַּזְּמָן שֶׁהוּא בְּרַחֲמִים וְהֵן בַּזְּמָן שֶׁהוּא בְּדִין. בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁמִּתְחַבֵּר בְּאֵשֶׁת אַחֵר, הוּא כְּאִלּוּ מְשַׁקֵּר בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ מְכַפֵּר לוֹ עַד שֶׁיִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, אִם יְכוּפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמוּתוּן. וּמָתַי בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס בִּתְשׁוּבָה לָעוֹלָם הַהוּא, וְיֵשׁ לוֹ לְקַבֵּל עֹנֶשׁ שָׁם. וְאָז מְכוּפָּר לוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ מִתְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה, מִטֶּרֶם שֶׁנִּדּוֹן בַּגֵּיהִנֹּם. כָּל שֶׁכֵּן, מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּבַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָל שֶׁכֵּן אִם מַטְרִיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת צוּרַת מַמְזֵר בְּאֵשֶׁת אַחֵר, וּמְשַׁקֵּר בַּמֶּלֶךְ בְּפַרְהֶסְיָא בַּגְּלוּי. רַבִּי חִיָּא פָּתַח וְאָמַר, גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹ'. אָבִיו, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִמּוֹ, זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מַהוּ גּוֹזֵל. הוּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, גְּזֵלַת הֶעָנִי בְּבָתֵּיכֶם. וּמַה הִיא הַגְּזֵלָה. מִי שֶׁחוֹמֵד אִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁאֵינָהּ בַּת זוּגוֹ. שָׁם לָמַדְנוּ, כָּל הַנֶּהֱנֶה מֵעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה, כְּאִלּוּ גּוֹזֵל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ אֵין פֶּשַׁע חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית. כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּלֵל זֶה, שֶׁאוֹמֵר כָּל הַנֶּהֱנֶה, הוּא אִשָּׁה. כִּי מִי שֶׁמִּתְדַּבֵּק בְּאִשָּׁה לַהֲנוֹת מִמֶּנָּהּ, וְאַף עַל פִּי, שֶׁהִיא פְּנוּיָה, וְנֶהֱנֶה מִמֶּנָּהּ בְּלֹא בְּרָכָה, דְּהַיְנוּ בְּלִי שֶׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁמְּבָרְכִים אֶת הַכַּלָּה, הוּא, כְּאִלּוּ גּוֹזֵל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מַהוּ הַטַּעַם, מִשּׁוּם שֶׁהַזִּוּוּג שֶׁלָּהֶם, הוּא בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת. וְהַנֶּהֱנֶה בְּלִי שֶׁבַע בְּרָכוֹת, פּוֹגֵם שֶׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. וּמַה עַל פְּנוּיָה כָּךְ, כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמִּתְדַּבֵּק בְּאֵשֶׁת אַחֵר, שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּזִוּוּג בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת, עַל יְדֵי בַּעֲלָהּ, כְּעֵין שֶׁל מַעְלָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית: זֶה יָרְבְעָם, כְּמוֹ שֶׁהֶעֱמִידוּהוּ, וְאָמַר אֵין פֶּשַׁע שֶׁאוֹמֵר הֲרֵי פְּנוּיָה הִיא, לָמָּה אָסוּר. מִשּׁוּם זֶה הוּא גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהוּא חָבֵר לְאִישׁ מַשְׁחִית. מִי הוּא אִישׁ מַשְׁחִית. הוּא מִי שֶׁפּוֹגֵם

הַצּוּרָה וְהַתִּקּוּן שֶׁל מַעְלָה. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁחוֹמֵד אִשֶּׁת חֲבֵרוֹ לְהִתְדַּבֵּק בָּהּ, שֶׁפּוֹגֵם יוֹתֵר. וְעַל כֵּן הוּא נִפְגָּם לְעוֹלָם. אִישׁ מַשְׁחִית, כִּי פּוֹגֵם לְמַעְלָה, וּפוֹגֵם לְמַטָּה, וּפוֹגֵם אֶת נַפְשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב מַשְׁחִית, וְכָתוּב, מַשְׁחִית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָּה.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ג

א. חֻמְשָׁה שֶׁהֵבִיאוּ זֶבַח אֶחָד כֻּלָּן סוֹמְכִין עָלָיו זֶה אַחַר זֶה. לֹא שֶׁיִּסְמְכוּ כֻּלָּן בְּבַת אֶחָת. מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ קָרְבָּנוֹ עוֹלָה אוֹ שְׁלָמִים הֲרֵי יוֹרְשׁוֹ מְבִיאוֹ וְסוֹמֵךְ עָלָיו וּמֵבִיא נְסָכָיו: **ב**. אֵין סְמִיכָה בְּקָרְבְּנוֹת הַצִּבּוּר חוּץ מִשְּׁתֵּי סְמִיכוֹת. עַל שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ וְעַל פַּר הֶעְלֵם דָּבָר. וּשְׁלֹשָׁה מִן הַסַּנְהֶדְרִין סוֹמְכִין עָלָיו. וְדָבָר זֶה הֲלָכָה מִפִּי מֹשֶׁה רַבֵּינוּ שֶׁאֵין בְּצִבּוּר אֶלָּא שְׁתֵּי סְמִיכוֹת: **ג**. אֵין סוֹמְכִין אֶלָּא בָּעֲזָרָה. סָמַךְ חוּץ לָעֲזָרָה חוֹזֵר וְסוֹמֵךְ מִבִּפְנִים. וְאִם הָיָה בַּעַל הַקָּרְבָּן עוֹמֵד בַּחוּץ וְהִכְנִיס יָדוֹ לִפְנִים וְסָמַךְ סְמִיכָתוֹ כְּשֵׁרָה. וְהוּא שֶׁיִּסְמוֹךְ בְּכָל כֹּחוֹ וְאֵין סוֹמֵךְ אֶלָּא טָהוֹר וְאִם סָמַךְ הַטָּמֵא סָמַךְ:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף א' ע"ב

עַתָּה בִּינָה שְׁמָעָה זֹאת כִּי הוּא עִיקָר גָּדוֹל אֶמֶת הַדָּבָר כִּי יֵשׁ מִן הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּכְשָׁלִים בְּחֵטְא לִפְעָמִים כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ו) כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא. אָכֵן כּוֹבְשִׁים אֶת יִצְרָם מֵאֵת פְּנֵיהֶם וְאִם יִפּוֹלוּ בְּחֵטְא פַּעַם אֶחָת לֹא יִשְׁנוּ לוֹ וְנָקוֹטוּ בִּפְנֵיהֶם וְחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה. אַךְ כָּל אֲשֶׁר אֵינָנּוּ נִזְהָר מֵחֵטְא יָדוּעַ וְאֵינָנּוּ מְקַבֵּל עַל נַפְשׁוֹ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ גַּם אִם הוּא מֵהָעוֹנוֹת הַקַּלִּים אַף עַל פִּי שֶׁהוּא נִזְהָר מִכָּל הָעֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה קְרֵאוּהוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד לְדָבָר אֶחָד וְאֶת פּוֹשְׁעִים נִמְנָה וְגָדוֹל עֲוֹנוֹ מִנְּשׁוֹא כִּי אִם אָמַר יֹאמַר הָעֶבֶד לְרַבּוֹ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה זוּלָתִי דָּבָר אֶחָד כְּבַר שִׁבֵּר עוֹל אֲדוֹנָיו מֵעָלָיו וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה. וְעַל הָעִנְיָן הַזֶּה נֶאֱמַר (דברים כ') אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם. בֵּיאֲרוּ אֲשֶׁר לֹא יְקַבֵּל עַל נַפְשׁוֹ לְקַיֵּים כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף וְיוֹרֶה עַל זֶה אֲשֶׁר לֹא יָקִים לַעֲשׂוֹת וְלֹא אָמַר אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָם. וְעוֹד תֵּדַע כִּי הַשּׁוֹנֶה עֲבֵירָה אַחַת עֹשֶׂה פְּעָמִים אַף עַל פִּי שֶׁנִּזְהָר מִכָּל שְׁאָר הָעֲבֵירוֹת הִנֵּה הוּא נֶחְשָׁב כְּעוֹבֵר עַל עֲבֵירוֹת חֲלוּקוֹת וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כִּי אִם יֹאמְרוּ לְנָזִיר אַל תִּשְׁתֶּה וְהוּא שׁוֹתֶה אַל תִּשְׁתֶּה וְהוּא שׁוֹתֶה לוֹקֶה בָּאַחֲרוֹנָה עַל כָּל אַחַת וְאַחַת כְּמִשְׁפָּט הָאוֹכֵל טְרֵפָה וּבְהֵמָה טְמֵאָה וְחֵלֶב וְדָם. וְרֹאשׁ רְאֵינוּ כִּי רַבּוּ עֲוֹנוֹת הַדּוֹר עַל זֹאת כִּי יֵשׁ אֲנָשִׁים רַבִּים מְקַבְּלִים עַל נַפְשָׁם לְהִזָּהֵר מֵעֲבֵירוֹת יְדוּעוֹת וְכָל יְמֵי חַיֵּיהֶם אֵינָם נִזְהָרִים בָּהֶם אֲבָל הֵם אֶצְלָם כְּהֶתֵּר וְאִלּוּ לֹא הָיוּ נוֹהֲגִים כֵּן רַק עַל עֲבֵירָה אַחַת חוֹלִי רָע הוּא בְּנַפְשָׁם כַּאֲשֶׁר בִּיאַרְנוּ. אַף כִּי נוֹהֲגִים כֵּן עַל הַזְּהָרוֹת רַבּוֹת וְכֵהֵנָּה מִן הַחֲמוּרוֹת כְּמוֹ

שְׁבוּעַת חִנָּם וּמְקֻלָּל אֶת חֲבֵירוֹ אוֹ אֶת עַצְמוֹ בְּשֵׁם וְהַזְכָּרַת שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ טָהוֹר אוֹ בְּיָדַיִם לֹא נְקִיּוֹת וְהַעֲלָמַת עַיִן מִן הֶעָנִי וְלָשׁוֹן הָרָע וְשִׁנָּאַת חִנָּם וְגַבְהוּת הַלֵּב וּנְתִינַת חִתִּית וְהִסְתַּכֵּל בָּעֲרָיוֹת וּבְטוּל תַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם וְרַבּוֹת כָּאֵלֶּה כָּתַבְנוּ מִקְצָתָם אֵצֶל בְּנֵי הַדּוֹר לְהַזְכִּירָם וּלְהַזְהִירָם:

תזריע יום שלישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(ג) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע בָּעוֹר הַבָּשָׂר וְשֵׂעָר בַּנֶּגַע הָפַךְ לָבָן וּמַרְאֵה הַנֶּגַע עָמֹק מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ נֶגַע צָרַעַת הוּא וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְטִמֵּא אֹתוֹ: וְיֶחֱזֵי כָהֲנָא יָת מַכְתְּשָׁא בְּמְשַׁךְ בְּסָרָא וְשֵׂעָר בְּמַכְתְּשָׁא אִתְהֲפִיךְ לְמֶחֱוַר וּמְחֱזֵי מַכְתְּשָׁא עַמִּיק בְּמְשַׁךְ בְּסָרֵהּ מַכְתַּשׁ סְגִירוּתָא הוּא וְיֶחֱזְנֵהּ כָּהֲנָא וְיסָאֵב יָתֵהּ:

רש"י ושער בנגע הפך לבן. מתחלה שחור והפך ללבן בתוך הנגע, ומעוט שער שנים: עמק מעור בשרו. כל מראה לבן עמק הוא, כמראה חמה עמוקה מן הצל: וטמא אתו. יאמר לו טמא אתה, ששער לבן סימן טמאה הוא גזרת הכתוב:

(ד) וְאִם בַּהֶרֶת לְבָנָה הִוא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעָמֹק אֵין מַרְאֶהָ מִן הָעוֹר וּשְׂעָרָה לֹא הָפַךְ לָבָן וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים: וְאִם בַּהֶרֶת חַוָּרָא הִיא בִּמְשַׁךְ בְּסָרֵהּ וְעַמִּיק לֵית מֶחֱזָהָא מִן מַשְׁכָּא וּשְׂעָרָא לָא אִתְהֲפִיךְ לְמֶחֱוַר וְיַסְגַּר כָּהֲנָא יָת מַכְתְּשָׁא שִׁבְעָא יוֹמִין:

רש"י ועמק אין מראה. לא ידעתי פרושו: והסגיר. יסגירנו בבית אחד ולא יראה עד סוף השבוע, ויוכיחו סימנים עליו:

(ה) וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה הַנֶּגַע עָמַד בְּעֵינָיו לֹא פָשָׂה הַנֶּגַע בָּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים שֵׁנִית: וְיֶחֱזֵהּ כָּהֲנָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְהָא מַכְתְּשָׁא קָם כַּד הֲוָה לָא אוֹסֵף מַכְתְּשָׁא בְּמַשְׁכָּא וְיַסְגְּרִנֵּהּ כָּהֲנָא שִׁבְעָא יוֹמִין תִּנְיָנוּת:

רש"י בעיניו. במראהו ובשיעורו הראשון: והסגירו שנית. הא אם פשה בשבוע ראשון טמא מחלט:

(ו) **שני** וְרָאָה הַכֹּהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֵׁנִית וְהִנֵּה כֵּהָה הַנֶּגַע וְלֹא פָשָׂה הַנֶּגַע בָּעוֹר וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן מִסְפַּחַת הִיא וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְטָהֵר: וְיֶחֱזֵי כָהֲנָא יָתֵהּ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תִּנְיָנוּת וְהָא עַמְיָא מַכְתְּשָׁא וְלָא אוֹסֵף מַכְתְּשָׁא בְּמַשְׁכָּא וִידַכְּנֵהּ כָּהֲנָא עָדְיָתָא הִיא וִיצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִדְכֵּי:

רש"י כהה. הכהה מראיתו, הא אם עמד במראיתו או פשה טמא: מספחת. שם נגע טהור: וכבס בגדיו וטהר. הואיל ונזקק להסגר נקרא טמא וצריך טבילה:

(ז) וְאִם פָּשֹׂה תִפְשֶׂה הַמִּסְפַּחַת בָּעוֹר אַחֲרֵי הֵרָאֹתוֹ אֶל הַכֹּהֵן לְטָהֳרָתוֹ וְנִרְאָה שֵׁנִית אֶל הַכֹּהֵן: וְאִם אוֹסָפֹא תוֹסֵף הַמִּסְפַּחַת בָּעוֹר אַחֲרֵי הֵרָאֹתוֹ אֶל הַכֹּהֵן לְטָהֳרָתוֹ וְנִרְאָה שֵׁנִית אֶל הַכֹּהֵן: וְרָאָה הַכֹּהֵן כִּי פָשְׂתָה הַמִּסְפַּחַת בָּעוֹר וְטִמֵּא אֹתוֹ טְמֵאָה הוּא: וְאִם אוֹסָפֹא תוֹסֵף עֲדֵיתָא בְּמַשְׁכָּא בָּתַר דְּאִתְחֲזִי לְכַהֲנָא לְדַכּוּתֵהּ וְיִתַּחֲזִי תִּנְיָנוּת לְכַהֲנָא:

נביאים - מלכים ב - פרק ה

(ח) וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֱלִישָׁע אִישׁ הָאֱלֹהִים כִּי קָרַע מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה קָרַעְתָּ בְּגָדֶיךָ יָבֹא נָא אֵלַי וְיֵדַע כִּי יֵשׁ נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל: וַהֲוָה כַּד שְׁמַע אֱלִישָׁע נְבִיָּיא דַיְיָ אֲרֵי בְזַע מַלְכָּא דְיִשְׂרָאֵל יַת לְבוּשׁוֹהִי וּשְׁלַח לְוָת מַלְכָּא לְמֵימַר לְמָא בְזַעְתָּא לְבוּשָׁךְ יֵיתֵי כְעַן לְוָתִי וְיִדַּע דְּאִית נְבִיָּיא בְּיִשְׂרָאֵל: (ט) וַיָּבֹא נַעֲמָן (בסוסו) בְּסוּסָיו וּבְרִכְבּוֹ וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַבַּיִת לֶאֱלִישָׁע: וַאֲתָא נַעֲמָן בְּסוּסוֹהִי וּבִרְתִיכוֹהִי וְקָם בְּתָרַע בֵּיתָא דֶאֱלִישָׁע:

(י) וַיִּשְׁלַח אֵלָיו אֱלִישָׁע מַלְאָךְ לֵאמֹר הָלוֹךְ וְרָחַצְתָּ שֶׁבַע פְּעָמִים בַּיַּרְדֵּן וְיָשֹׁב בְּשָׂרְךָ לְךָ וּטְהָר: וּשְׁלַח לְוָתֵיהּ אֱלִישָׁע אִזְגַּד לְמֵימַר אֱזֵיל וּטְבוֹל שְׁבַע זִמְנִין בְּיַרְדְּנָא וְיִתּוּב בִּסְרָךְ לָךְ וְאִתַּסֵּי: (יא) וַיִּקְצֹף נַעֲמָן וַיֵּלֶךְ וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָמַרְתִּי אֵלַי יֵצֵא יָצוֹא וְעָמַד וְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָיו וְהֵנִיף יָדוֹ אֶל הַמָּקוֹם וְאָסַף הַמְצֹרָע: וּרְגַז נַעֲמָן וַאֲזַל וַאֲמַר הָא הֲוֵיתִי אֲמַר דְּלָוְתִי יִפּוֹק מִפֵּק וְיקוּם וְיִצְלֵי בִּשְׁמָא דַיְיָ אֱלָהֵיהּ וְירִים יְדֵיהּ עַל אֲתַר בֵּית מַחֲתָא וְתִתַּסֵּי סְגִירוּתָא:

רש"י **הנה אמרתי** . סבור הייתי , אלי יצא הנביא וידבר 'עמי ויראה את החולי : **והניף ידו אל המקום** . הצרעת :

(יב) הֲלֹא טוֹב (אבנה) אֲמָנָה וּפַרְפַּר נַהֲרוֹת דַּמֶּשֶׂק מִכֹּל מֵימֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא אֶרְחַץ בָּהֶם וְטָהָרְתִּי וַיֵּפֶן וַיֵּלֶךְ בְּחֵמָה: הֲלָא טָבִין אֲמָנָה וּפַרְפַּר נַהֲרֵי דַּמָּשֶׂק מִכָּל מֵי אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל הֲלָא אֶטְבּוֹל בְּהוֹן וְאֶתְפְּנֵי וַאֲזַל בִּרְגַז:

כתובים - משלי - פרק כד

(ח) מְחַשֵּׁב לְהָרֵעַ לוֹ בַּעַל מְזִמּוֹת יִקָּרֵאוּ: מַן דְּחָשֵׁב לְמַבְאֲשָׁא נְקָרוּן לֵיהּ מָרֵי תַרְעִיתָא בִּישְׁתָּא:

רש"י **מחשב להרע** . חורש תחבולות רשע , לו בעל מזמות יקראו . גורם לו רע שהבריות קוראים לו בעל מזמות עצת רשעים :

(ט) זִמַּת אִוֶּלֶת חַטָּאת וְתוֹעֲבַת לְאָדָם לֵץ: תַּרְעִיתָא דְשַׁטְיָא חֲטָאָה וּמְרַחֲקְתָּא דְּבַר נָשָׁא חַכִּימָא מְמַקְנוּתָא:

רש"י **זמת אולת** . עצת אולת חטאת לבעליה : **ותועבת לאדם לץ** . ליצנות היא המתעבת את האדם על הקב"ה ועל הבריות :

(י) הִתְרַפִּיתָ בְּיוֹם צָרָה צַר כֹּחֶכָה: אִין תִּתְרַפֵּי בְיוֹמָא דְעָקְתָא מִתְתְּעִיק חֵילָךְ:

רש"י **התרפית** . מן התורה : **ביום צרה צר כחכה** . מלאכי השרת לא יהיו מאמצין כחך זה מדרש חכמים , ולפי פשוטו התרפית ביום צרת אהובך לעמוד מנגד : **צר כחכה** . ביום פורענותך דכתיב אם החרש תחרישי וגו' (אסתר ד) :

(יא) הַצֵּל לְקֻחִים לַמָּוֶת וּמָטִים לַהֶרֶג אִם תַּחְשׂוֹךְ: פְּצֵא לְאִלֵּין דְּמִתְנַסְבִין לְמוֹתָא וּמִתְדַּבְּרִין לְקָטְלָא חָסוֹךְ:

רש"י **הצל לקוחים וגו'** . להציל את הלקוחים למות , את המטי' להרג , אם תחשוך מלהצילם על זה אמרתי צר כחך :

(יב) כִּי תֹאמַר הֵן לֹא יָדַעְנוּ זֶה הֲלֹא תֹכֵן לִבּוֹת הוּא יָבִין וְנֹצֵר נַפְשְׁךָ הוּא יֵדָע וְהֵשִׁיב לְאָדָם כְּפָעֳלוֹ: וְאִין תֵּימַר דְּלָא יְדַעְנָא דָא הֲלָא תַּרְעִיתָא דְּלִבָּא אֱלָהָא בָּצֵי וּדְנָטֵר נַפְשָׁךְ הוּא יְדַע וּפָרַע לְבַר נָשָׁא הֵיךְ עוֹבָדוֹי:

רש"י **כי תאמר** . שמא תאמר וזהו כי משמש בלשון דלמא :

משנה כתובות פרק יא

א. אַלְמָנָה נִזּוֹנֶת מִנְּכְסֵי יְתוֹמִים, מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהֶן, וְאֵין חַיָּבִין בִּקְבוּרָתָהּ. יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשֵׁי כְתֻבָּתָהּ, חַיָּבִין בִּקְבוּרָתָהּ:

ברטנורה (א) **אלמנה ניזונת מנכסי יתומין**. בין קרקעות בין מטלטלין. דתנאי כתובה הוא, ואת תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי: **ואין חייבין בקבורתה**. שהבעל חייב בקבורתה תחת ירושתה, ועכשיו שיורשיה גובין כתובתה מיורשי הבעל, הם יקברוה. וממילא שמעינן שאם מתה ולא נשבעה על כתובתה שעכשיו אין יורשיה גובין כתובתה, על יורשי הבעל מוטל לקברה:

ב. אַלְמָנָה בֵּין מִן הָאֵרוּסִין בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין, מוֹכֶרֶת שֶׁלֹּא בְבֵית דִּין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, מִן הַנִּשּׂוּאִין, מוֹכֶרֶת שֶׁלֹּא בְבֵית דִּין. מִן הָאֵרוּסִין, לֹא תִמְכּוֹר אֶלָּא בְּבֵית דִּין, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. וְכָל שֶׁאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת, לֹא תִמְכּוֹר אֶלָּא בְּבֵית דִּין:

ברטנורה (ב) **בין מן הארוסין**. שאין לה מזונות ומוכרת לכתובתה: **בין מן הנשואין**. שהיא מוכרת למזונות: **מוכרת שלא בבית דין**. כלומר שלא בבית דין מומחין. ומכל מקום צריכה למכור בפני שלשה שיהיו בקיאין בשומת קרקע: **רבי שמעון אומר מן הנשואין**. שהיא מוכרת למזונות, מוכרת שלא בבית דין, שאי אפשר לה להיות יושבת ומתענה עד שיזדקקו לה בין דין. אבל מן הארוסין שאין מכירתה אלא לכתובה, אינה מוכרת אלא בבית דין. ואין הלכה כרבי שמעון:

ג. מָכְרָה כְתֻבָּתָהּ אוֹ מִקְצָתָהּ, מִשְׁכְּנָה כְתֻבָּתָהּ אוֹ מִקְצָתָהּ, נָתְנָה כְתֻבָּתָהּ לְאַחֵר אוֹ מִקְצָתָהּ, לֹא תִמְכּוֹר אֶת הַשְּׁאָר. אֶלָּא בְּבֵית דִּין. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מוֹכֶרֶת הִיא אֲפִלּוּ

אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים, וּמוֹכֶרֶת לִמְזוֹנוֹת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין וְכוֹתֶבֶת, לִמְזוֹנוֹת מָכַרְתִּי. וּגְרוּשָׁה לֹא תִמְכּוֹר אֶלָּא בְּבֵית דִּין:

ברטנורה (ג) **מכרה כתובתה**. מנה מאתים: **לא תמכור את השאר**. התוספת, אלא בבית דין. ומתניתין ר"ש היא דאמר אין מוכרת שלא בב"ד אלא למזונות, וזו הואיל וגבתה מקצת כתובתה אין לה מזונות: **וחכמים אומרים מוכרת היא**. לכתובה, אפילו לפרקים. ואף על פי כן מוכרת היא בינתים למזונות, שלא איבדה מזונותיה ואף על פי שגבתה קצת כתובתה: **וכותבת**. בשטר המכירה, למזונות מכרתי: **וגרושה לא תמכור**. לכתובה, אלא בב"ד. דטעמא מאי אמור רבנן אלמנה בין מן האירוסין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד, וזו הואיל וגרושה היא לא אכפת ליה. והלכה כחכמים שאשה מוכרת בין לכתובה בין למזונות שלא בב"ד מומחים, ואפילו התקבלה מקצת כתובתה מוכרת למזונות עד שתתקבל כל כתובתה. וכשמוכרת, בין לכתובה בין למזונות צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה:

ד. אַלְמָנָה שֶׁהָיְתָה כְתֻבָּתָהּ מָאתַיִם וּמָכְרָה שָׁוֶה מָנֶה בְּמָאתַיִם אוֹ שָׁוֶה מָאתַיִם בְּמָנֶה, נִתְקַבְּלָה כְתֻבָּתָהּ. הָיְתָה כְתֻבָּתָהּ מָנֶה וּמָכְרָה שָׁוֶה מָנֶה וְדִינָר בְּמָנֶה, מִכְרָהּ בָּטֵל. אֲפִלּוּ הִיא אוֹמֶרֶת אַחֲזִיר אֶת הַדִּינָר לַיּוֹרְשִׁין, מִכְרָהּ בָּטֵל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, לְעוֹלָם מִכְרָהּ קַיָּם עַד שְׁתְּהֵא שָׁם כְּדֵי שֶׁתִּשַּׂיֵּר בַּשָּׂדֶה בַּת תִּשְׁעָה קַבִּים, וּבַגִּנָּה בַּת חֲצִי קַב, וּכְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא בֵּית רֹבַע. הָיְתָה כְתֻבָּתָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז וּמָכְרָה לָזֶה בְּמָנֶה וְלָזֶה בְּמָנֶה וְלַאֲחֵרוֹן יָפָה מָנֶה וְדִינָר בְּמָנֶה, שֶׁל אַחֲרוֹן בָּטֵל וְשֶׁל כֻּלָּן מִכְרָן קַיָּם:

ברטנורה (ד) שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה. דאמרינן לה את אפסדת. ושוה מנה במאתים אף על גב דהיא הרויחה לא מצית למימר אנא ארווחי, שהשולח שלוחו לשוק לסחורה ולקח בזול הכל לבעל המעות. ולא שמעינן מהכא אלא בדבר שאין לו קצבה כגון קרקע שדרכו להמכר באומד זה בפחות וזה ביתר, אבל דבר שיש לו קצבה וקנה השליח בפחות לא איתברירא לן דינא מהכא. וחזינא לרבוותא דאפליגו בה. ומסקנא לפום מאי דחזי לן, שחולקין השליח והמשלח: **מכרה בטל**. שאותו דינר אין לה רשות למכור, נמצא שכל המכר טעות, שהרי בבת אחת היה: **לעולם מכרה קיים**. והיא תחזיר את הדינר ליורשין, דמה הפסידתן. עד שיהא באונאה כדי שאילו לא היתה האונאה היה משתייר שדה בת תשעה קבין, שהוא שיעור שדה: **ובגינה בת חצי קב**. שהוא שיעור גינה. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

ה. שׁוּם הַדַּיָּנִין שֶׁפִּחֲתוּ שְׁתוּת אוֹ הוֹסִיפוּ שְׁתוּת, מִכְרָן בָּטֵל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, מִכְרָן קַיָּם. אִם כֵּן מַה כֹּחַ בֵּית דִּין יָפֶה, אֲבָל אִם עָשׂוּ אִגֶּרֶת בִּקֹרֶת, אֲפִלּוּ מָכְרוּ שָׁוֶה מָנֶה בְּמָאתַיִם, אוֹ שָׁוֶה מָאתַיִם בְּמָנֶה, מִכְרָן קַיָּם:

ברטנורה (ה) **אגרת בקורת**. הכרזה. שעל ידי ההכרזה בני אדם מבקרים בה. ובהא מודה תנא קמא לרבן שמעון בן גמליאל. והלכה כתנא קמא:

ו. הַמְמָאֶנֶת, הַשְּׁנִיָּה, וְהָאֵילוֹנִית, אֵין לָהֶם כְּתֻבָּה וְלֹא פֵּרוֹת וְלֹא מְזוֹנוֹת וְלֹא בְלָאוֹת. וְאִם מִתְּחִלָּה נִשְׂאָה לְשֵׁם אֵילוֹנִית, יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה. אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל, בַּת יִשְׂרְאֵל לְנָתִין וּלְמַמְזֵר, יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה:

ברטנורה (ו) **השניה**. שניות לעריות, שהן מדברי סופרים: **אין להם כתובה**. מנה מאתיים. ממאנת, משום דמעצמה יוצאה. שניה, קנסוה רבנן מפני שהיא מרגילתו לנשאה שאינה נפסדת כלום בנשואין שהרי אינה נפסלת בהן וולדה כשר. אילונית, משום דמקח טעות הוא: **ולא פירות**. הפירות שאכל הבעל אין מוציאין ממנו: **ולא מזונות**. כגון אם לותה ואכלה בעודה תחתיו ואחר כך מיאנה, אין הבעל חייב לשלם. אבל חייב במזונותיה בעודה תחתיו. והשניה והאילונית אין להם מזונות בעודן תחתיו, וכל שכן אם לוו ואכלו שאין הבעל חייב לשלם: **ולא בלאות**. שנאבדו ובלו לגמרי. בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל אין הממאנת יכולה להוציא מיד בעלה. אבל בלאותיה הקיימים נוטלת לעולם, בין הממאנת בין השניה בין האילונית ואפילו זנתה לא הפסידה בלאותיה הקיימים. והשניה אין לה בלאות של נכסי מלוג, אבל בלאות של נכסי צאן ברזל יש לה:

גמרא כתובות דף צ"ה ע"ב

אִיבַּעְיָא לְהוּ נִיזוֹנֶת תְּנַן אוֹ הַנִּיזוֹנֶת תְּנַן. נִיזוֹנֶת תְּנַן וּכְאַנְשֵׁי גָּלִיל וְלָא סַגִּי דְּלָא יַהֲבֵי לָהּ, אוֹ דִילְמָא הַנִּיזוֹנֶת תְּנַן וּכְאַנְשֵׁי יְהוּדָה, וְאִי בָּעוּ לָא יַהֲבֵי לָהּ. תָּא שְׁמַע, אָמַר רִבִּי זֵירָא אָמַר שְׁמוּאֵל, מְצִיאַת אַלְמָנָה לְעַצְמָהּ, אִי אֲמַרְתְּ בִּשְׁלָמָא הַנִּיזוֹנֶת תְּנַן שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אֲמַרְתְּ נִיזוֹנֶת תְּנַן, נֶיהֱוֵי כַּבַּעַל, מַה בַּעַל מְצִיאַת אִשָּׁה לַבַּעַל, הָכָא נָמֵי מְצִיאַת אִשָּׁה לְיוֹרְשֶׁיהָ. לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ נִיזוֹנֶת תְּנַן, טַעְמָא מַאי אָמוּר רַבָּנָן מְצִיאַת אִשָּׁה לְבַעְלָהּ, דְּלָא תֶּיהֱוֵי לָהּ אֵיבָה, הָנֵי תֶּהֱוֵי לְהוּ אֵיבָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, כָּל מְלָאכוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשָׂה לְבַעְלָהּ אַלְמָנָה עוֹשָׂה לְיוֹרְשֶׁיהָ, חוּץ מִמְּזִיגַת הַכּוֹס וְהַצָּעַת הַמִּטָּה וְהַרְחָצַת פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, כָּל מְלָאכוֹת שֶׁהָעֶבֶד עוֹשֶׂה לְרַבּוֹ תַּלְמִיד עוֹשֶׂה לְרַבּוֹ, חוּץ מֵהַתָּרַת לוֹ מַנְעָל. אָמַר רָבָא, לָא אֲמָרָן אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁמַּכִּירִין אוֹתוֹ לֵית לָן בָּהּ. אָמַר רַב אָשֵׁי, וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ נָמֵי לָא אֲמָרָן, אֶלָּא דְּלָא מָנַח תְּפִלִּין, אֲבָל מָנַח תְּפִלִּין לֵית לָן בָּהּ. אָמַר רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַמּוֹנֵעַ תַּלְמִידוֹ

מִלְּשַׁמְּשׁוֹ כְּאִלּוּ מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ חֶסֶד, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ו') לַמָּס מֵרֵעֵהוּ חָסֶד. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר אַף פּוֹרֵק מִמֶּנּוּ יִרְאַת שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְיִרְאַת שַׁדַּי יַעֲזוֹב:

רש"י **אנשי גליל**. היו כותבין את תהא יתבא בביתי ומתזנת מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי: **ואנשי יהודה**. היו כותבין עד שירצו היורשי' ליתן לך כתובתיך לפיכך אם רצו היורשים נותנין לה כתובתה ופוטרין אותה: **הניזונת תנן**. והכי קתני אלמנה הניזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהם כ"ז שהם רוצים לזונה: **אא"ב הניזונת תנן**. וסתם לן תנא כאנשי יהודה: **שפיר**. איכא לאוקמיה להא דשמואל כשאינה ניזונת: **אא"א ניזונת תנן**. וסתם לן תנא כאנשי גליל וליכא אלמנה שאינה ניזונת אמאי מציאתה לעצמה ליהוי יורשים כבעל: **תיהוי להו איבה**. דע"כ זנים אותה אבל מעשה ידיה שתקנו לבעלה תחת מזונות הוי ליורשים: **כל מלאכות**. השנויות בפרק אף על פי טוחנת ואופה וכו': **חוץ ממזיגת הכוס וכו'**. שהן מלאכות המקרבות חיבה והרגל דבר כדאמרי' נמי בהא מסכת שאין נדה עושה אותן לבעלה: **חוץ מהתרת מנעל**. שהרואה אומר עבד כנעני הוא: **מנח תפלין לית לן בה**. שאין דרך עבדים להניח תפלין: **למס מרעהו חסד**. הממיס עצמו מרעהו ממיס ממנו חסדים ואית דמפקא לה מדכתיב לעיל מיניה ותושיה נדחה ממנו וסמיך ליה למס מרעהו חסד:

זוהר תזריע דף מ"ו ע"ב

תָּא חֲזֵי בְּכָל זִמְנָא דְּהַאי נִשְׁמָתָא קַדִּישָׁא אִתְדַּבְּקָא בֵּיהּ בְּבַר נָשׁ. רְחִימָא הוּא דְּמָארֵיהּ. כַּמָּה נְטוּרִין נַטְרִין לֵיהּ מִכָּל סִטְרִין רְשִׁימָא הוּא לְטָב לְעֵילָא וְתַתָּא וּשְׁכִינְתָּא קַדִּישָׁא שַׁרְיָיא עֲלוֹי. וּבְזִמְנָא דְּאִיהוּ אַסְטֵי אָרְחוֹי שְׁכִינְתָּא אִסְתְּלַקַת מִנֵּיהּ וְנִשְׁמָתָא קַדִּישָׁא לָא אִתְדַּבְקַת בֵּיהּ. וּמִסְטְרָא דְּחִוְיָיא בִּישָׁא תַּקִּיפָא אַתְעַר רוּחָא חַד דְּשָׁאט וְאָזִיל בְּעָלְמָא דְּלָא שַׁרְיָיא אֶלָּא בַּאֲתַר דְּקִדּוּשָׁה עִלָּאָה אִסְתַּלַק מִתַּמָּן וּכְדֵין אִסְתְּאַב בַּר נַשׁ וְאִתְפְּגִים בִּבְשָׂרֵיהּ בְּחֵיזוּ דְּאַנְפּוֹי בְּכֹלָּא. וְתָא חֲזֵי בְּגִין דְּהַאי נָפֵשׁ חַיָּה אִיהִי קַדִּישָׁא עִלָּאָה כַּד אַרְעָא קַדִּישָׁא מַשְׁכָא לָהּ וְאִתְכְּלִילַת בְּגַוּוהּ כְּדֵין קָרֵינָן לָהּ נְשָׁמָה. וְדָא הִיא דְּסַלְקָא לְעֵילָא וּמְמַלְּלָא קְמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא וְעַיְילָא בְּכָל תַּרְעִין וְלֵית דְּיִמְחֵי בִּידָהָא. וְעַל דָּא אִתְקְרֵי רוּחָא מְמַלְּלָא דְּהָא כָּל שְׁאָר נַפְשָׁתָא לֵית לוֹן רְשׁוּ לְמַלְּלָא קָמֵי מַלְכָּא בַּר הָאי. וְעַל דָּא אוֹרַיְיתָא אַכְרִיזַת וְאָמְרַת (תהלים ל"ד) נְצוֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וְגוֹמֵר וּכְתִיב (משלי כ"א) שׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ וְגוֹמֵר בְּגִין דְּאִי שִׁפְוָותֵיהּ וְלִישָׁנֵיהּ מְמַלְּלָן מִלִּין בִּישִׁין אִינּוּן מִלִּין סַלְקִין לְעֵילָא וּבְשַׁעְתָּא דְּסַלְקִין כֹּלָּא מַכְרִיזִין וְאָמְרִין אִסְתְּלָקוּ מִסּוֹחֲרָנֵיהּ דְּמַלָּה בִּישָׁא דְּפָלְנְיָא פְּנוּן אֲתַר לְאַרְחֵיהּ דְּחִוְיָיא תַּקִּיפָא כְּדֵין נִשְׁמָתָא קַדִּישָׁא אִתְעֲבָרַת מִנֵּיהּ וְאִסְתְּלָקַת וְלָא יָכְלָא לְמַלְּלָא כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר (תהלים ל"ט) נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁתִי מִטּוֹב וְהַהִיא נִשְׁמָתָא סַלְקָא בְּכִסּוּפָא בְּעָאקוּ דְּכֹלָּא

וְלָא יְהַבִּין לֵהּ אֲתַר כְּמִלְקַדְמִין. וְעַל דָּא כְּתִיב שׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שׁוֹמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ. נַפְשׁוֹ וַדַּאי הַהִיא דַהֲוַת מְמַלְלָא אִתְעֲבִידַת מִשְׁתּוֹקָא בְּגִין מִלּוֹלָא בִּישָׁא. וּכְדֵין חִוְיָיא אִזְדְּמָן דְּכֹלָּא לְאַתְרֵיהּ אִתְהֲדָר וְכַד הַהִיא מִלָּה בִּישָׁא סַלְקָא בְּאוֹרְחִין יְדִיעָן וְשַׁאֲרֵי קְמֵיהּ דְּחִוְיָיא תַּקִּיפָא כַּמָּה רוּחִין מִתְעָרִין בָּעָלְמָא וְרוּחָא נַחְתָּא מֵהַהוּא סִטְרָא וְאִשְׁכַּח דְּהַהוּא בַּר נַשׁ אַתְעָר לֵיהּ בְּמִלָּה בִּישָׁא וְהָא רוּחָא מְמַלְלָא קַדִּישָׁא אִתְעַבְּרָא מִנֵּיהּ כְּדֵין שַׁרְיָיא עֲלוֹי וְסָאִיב לֵיהּ וּכְדֵין הוּא סָגִיר. כְּמָה דְעוֹנְשָׁא דְהַאי בַּר נַשׁ בְּגִין מִלָּה בִּישָׁא. כָּךְ עוֹנְשֵׁיהּ בְּגִין מִלָּה טָבָא דְאָתֵי לִידֵיהּ וְיָכִיל לְמַלְלָא וְלָא מַלִּיל. בְּגִין דְּפָגִים לְהַהוּא רוּחָא מְמַלְלָא דְהִיא אִתַּתְקַנַת לְמַלְלָא לְעֵילָא וּלְמַלְלָא לְתַתָּא וְכֹלָּא בְּקְדוּשָׁה. כָּל שֶׁכֵּן אִי עַמָּא אַזְלִין בְּאוֹרְחָא עֲקִימָא וְהוּא יָכִיל לְמַלְלָא לְהוּ וּלְאוֹכְחָא לְהוּ וְשָׁתִיק וְלָא מַלִּיל כְּמָה דַאֲמִינָא דִכְתִיב נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר. נֶעְכָּר בְּמַכְתְּשִׁין דְּמִסְאֲבוּתָא וְדָא הוּא דְאָמְרוּ דָּוִד מַלְכָּא אַלְקֵי בְּהָאי וְאִתְפְּנֵי מִנֵּיהּ דִּכְתִיב (תהלים פ"ז) פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵנִי מַהוּ פְּנֵה אֵלַי כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (במדבר י"ב) וַיִּפֶן אַהֲרֹן נַחְתוּ רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי וּנְשָׁקוּהוּ אִזְדַּוְוגוּ כַּחֲדָא כָּל הַהוּא אֲרְחָא. קָרָא רִבִּי חִיָּיא עֲלַיְיהוּ (משלי ד') וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם׃

תרגום הזוהר בֹּא וּרְאֵה, בְּכָל שָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה דְּבוּקָה בָּאָדָם, הוּא אֲהוּבוֹ שֶׁל אֲדוֹנוֹ. כַּמָּה שְׁמִירוֹת שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִכָּל הַצְּדָדִים, רָשׁוּם הוּא לְטוֹב, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַשְׁכִּינָה הַקְּדוֹשָׁה שׁוֹרָה עָלָיו. וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא מַטָּה דְּרָכָיו, הַשְׁכִּינָה מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה אֵינָהּ מִתְדַּבֶּקֶת בּוֹ, וּמִצַּד נָחָשׁ הָרַע הַקָּשֶׁה, נִתְעוֹרֵר רוּחַ אֶחָד, הַמְּשׁוֹטֵט וְהוֹלֵךְ בָּעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה נִסְתַּלְּקָה מִשָּׁם. וְהוּא שׁוֹרֶה עַל הָאָדָם. וְאָז נִטְמָא הָאָדָם, וְנִפְגָּם בִּבְשָׂרוֹ, בַּכֹּל, וּבְמַרְאֶה פָּנָיו. וּבֹא וּרְאֵה, מְשׁוּם שֶׁנֶּפֶשׁ חַיָּה הַזּוֹ, הִיא קְדוּשָׁה וְעֶלְיוֹנָה, כְּשֶׁאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה, מוֹשֶׁכֶת אוֹתָהּ וְנִכְלֶלֶת בְּתוֹכָהּ, אָז קוֹרְאִים אוֹתָהּ, נְשָׁמָה. וְזוֹ הִיא שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה וּמְדַבֶּרֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְנִכְנֶסֶת בְּכָל הַשְּׁעָרִים וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדָהּ, וְעַל כֵּן נִקְרֵאת רוּחָא מְמַלְלָא, בַּתַּרְגּוּם, דְּהַיְנוּ רוּחַ הַמְדַבֵּר, כִּי כָּל שְׁאָר הַנְּפָשׁוֹת, אֵין לָהֶן רְשׁוּת לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ חוּץ מִזּוֹ. וְעַל כֵּן הַתּוֹרָה מַכְרִיזָה וְאוֹמֶרֶת, נְצוֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וְגוֹ'. מְשׁוּם שֶׁאִם שְׁפָתָיו וּלְשׁוֹנוֹ מְדַבְּרִים דְּבָרִים רָעִים אֵלּוּ הַדְּבָרִים עוֹלִים לְמַעְלָה, וּבְשָׁעָה שֶׁעוֹלִים, כֻּלָּם מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים הִסְתַּלְּקוּ מִסָּבִיב דִּבּוּר הָרַע שֶׁל פְּלוֹנִי, תְּנוּ מָקוֹם לְדַרְכּוֹ שֶׁל נָחָשׁ הַקָּשֶׁה. אָז נֶעֱבֶרֶת מִמֶּנּוּ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמִסְתַּלֶּקֶת וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְדַבֵּר. כְּדִכְתִיב נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב. וּנְשָׁמָה הַהִיא עוֹלָה בְּבִזָּיוֹן, בְּצָרָה, מִכֹּל. וְלֹא נוֹתְנִים לָהּ מָקוֹם כְּבַתְּחִלָּה. וְעַל זֶה כָּתוּב, שׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שׁוֹמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ. נַפְשׁוֹ וַדַּאי אוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה מְדַבֶּרֶת, נַעֲשֵׂית שׁוֹתֶקֶת, מְשׁוּם

דִּבּוּרִים הָרָעִים שֶׁדִּבְּרָה. וְאָז נִזְדַּמֵּן הַנָּחָשׁ. כִּי הַכֹּל חָזַר לִמְקוֹמוֹ, לְתוֹכְחָלְתוֹ. כְּמוֹ מִטָּרֶם שֶׁזָּכָה לִנְשָׁמָה. וּכְשֶׁהַדִּבּוּר הָרַע עוֹלֶה בִּדְרָכִים יְדוּעִים, וְשׁוֹרֶה לִפְנֵי הַנָּחָשׁ הַקָּשֶׁה, כַּמָּה רוּחוֹת מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם, וְרוּחַ טָמֵא יוֹרֵד מִצַּד הַהוּא שֶׁל הַנָּחָשׁ, וּמוֹצֵא שֶׁאָדָם הַהוּא עוֹרֵר אוֹתוֹ בְּדִבּוּר הָרַע, וּמוֹצֵא שֶׁהָרוּחַ הַמְדַבֵּר הַקָּדוֹשׁ נֶעֱבָר מִמֶּנּוּ, אָז שׁוֹרֶה עָלָיו הָרוּחַ הַטָּמֵא וּמְטַמֵּא אוֹתוֹ, וְאָז הוּא מְצוֹרָע. כְּמוֹ שֶׁעִנְּשׁ הָאָדָם הוּא מִשּׁוּם דִּבּוּר רָע, כָּךְ עוֹנְשׁוֹ, מִשּׁוּם דִּבּוּר טוֹב שֶׁבָּא לְיָדוֹ וְיָכוֹל לְדַבֵּר וְלֹא דִּבֵּר. מִשּׁוּם שֶׁפָּגַם בָּרוּחַ הַמְדַבֵּר הַהוּא, כִּי הוּא נִתְתַּקֵּן לְדַבֵּר לְמַעְלָה, וּלְדַבֵּר לְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּקָדֵשָׁה. כָּל שֶׁכֵּן, אִם הָעִם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ עִקּוֹם, וְהוּא יָכוֹל לְדַבֵּר לָהֶם, וּלְהוֹכִיחַ אוֹתָם, וְשׁוֹתֵק וְאֵינוֹ מְדַבֵּר. כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתִּי, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר, נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר. נֶעְכָּר בִּנְגָעִים שֶׁל הַטּוּמְאָה. וְזֶה הוּא שֶׁאָמְרוּ, שָׁדָוִד הַמֶּלֶךְ לָקָה בְּזָה, בְּצָרַעַת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּנָה מִמֶּנּוּ. שֶׁכָּתוּב, שְׁבֹק שֵׁ, פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵנִי, מַשְׁמָע שֶׁהִפְנָה פָּנָיו מִמֶּנּוּ. מַהוּ פְּנֵה אֵלָי. הוּא כְּדִכְתִיב וַיִּפֶּן אַהֲרֹן, כְּמוֹ שֶׁשָּׁם הוּא בְּצָרַעַת, אַף כָּאן הוּא בְּצָרַעַת. בָּאוּ רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי וּנְשָׁקוּהוּ, נִתְחַבְּרוּ יַחַד בְּכָל הַדֶּרֶךְ הַהוּא. קָרָא רַבִּי חִיָּא עֲלֵיהֶם, וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ג

א. בְּמָקוֹם שֶׁסּוֹמְכִין שׁוֹחֲטִין וְתֵכֶף לְסְמִיכָה שְׁחִיטָה. וְאִם שְׁחַט בְּמָקוֹם אַחֵר אוֹ שֶׁשְּׁהָה שְׁחִיטָתוֹ כְּשִׁיעוּר וְהַסְּמִיכָה שִׁיְּרֵי מִצְוָה הִיא לְפִיכָךְ אִם לֹא סָמַךְ כִּפֵּר וְאֵינוֹ מְעַכֵּבֶת וְאַף עַל פִּי כֵן מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ לֹא כִּפֵּר: **ב**. וְצָרִיךְ הַסּוֹמֵךְ לִסְמוֹךְ בְּכָל כֹּחוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַבְּהֵמָה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא א') עַל רֹאשׁ הָעוֹלָה לֹא עַל הַצַּוָּאר וְלֹא עַל הַצַּדָּדִין וְלֹא יִהְיֶה דָּבָר חוֹצֵץ בֵּין יָדָיו וּבֵין הַבְּהֵמָה: **ג**. וְכֵיצַד סוֹמֵךְ אִם הָיָה הַקָּרְבָּן קֹדֶשׁ קָדָשִׁים מַעֲמִידוֹ בַּצָּפוֹן וּפָנָיו לְמַעֲרָב וְהַסּוֹמֵךְ עוֹמֵד בְּמִזְרָח וּפָנָיו לְמַעֲרָב וּמַנִּיחַ שְׁתֵּי יָדָיו בֵּין שְׁנֵי קַרְנָיו וּמִתְוַדֶּה עַל חַטָּאת עָוֹן חַטָּאת וְעַל אָשָׁם עָוֹן אָשָׁם וְעַל הָעוֹלָה מִתְוַדֶּה עָוֹן עֲשֵׂה וַעֲוֹן לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁנִּתַּק לַעֲשֵׂה: **ב**. כֵּיצַד מִתְוַדֶּה אוֹמֵר חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי וְעָשִׂיתִי כָּךְ וְכָךְ וְחָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה לְפָנֶיךָ וְזוּ כַּפָּרָתִי. הָיָה הַקָּרְבָּן שְׁלָמִים סוֹמֵךְ בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה מִן הָעֲזָרָה בְּמָקוֹם שְׁחִיטָה. וְיִרְאֶה לִי שֶׁאֵינוֹ מִתְוַדֶּה עַל הַשְּׁלָמִים אֲבָל אוֹמֵר דִּבְרֵי שִׁבָּח:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ב' ע"ד

מַדְרֵגוֹת רַבּוֹת לִתְשׁוּבָה וּלְפִי הַמַּדְרֵגוֹת יִתְקָרֵב הָאָדָם אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאָמְנָם לְכָל תְּשׁוּבָה תִּמְצָא סְלִיחָה אַךְ לֹא תִטָּהֵר הַנֶּפֶשׁ טֹהַר שָׁלֵם לִהְיוֹת הָעֲוֹנוֹת כְּלֹא הָיוּ זוֹלָתִי כַּאֲשֶׁר יְטַהֵר הָאָדָם אֶת לִבּוֹ וְיָכִין אֶת רוּחוֹ כַּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר וְכֵן כְּתִיב (תהלים לב) אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשׁוֹב ה' **לו**. עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה. וּכְעִנְיַן הַבֶּגֶד הַצָּרִיךְ כִּבּוּס כִּי הַמַּעַט מִן הַכִּבּוּס

יוֹעִיל בּוֹ לְהַעֲבִיר הַגֹּעַל מִמֶּנּוּ אַך לְפִי רוֹב הַכִּבּוּס יִתְלַבֵּן וְכֵן כָּתִיב (שם נא) הֶרֶב כַּבְּסֵנִי מֵעֲוֹנִי וְהַכִּבּוּס הַנֶּפֶשׁ מִן הֶעָוֹן כְּפִי אֲשֶׁר תְּכַבֵּס אֶת לִבָּהּ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ב) כַּבְּסִי מֵרָעָה לִבֵּךְ יְרוּשָׁלַיִם. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תהלים קיב) אַשְׁרֵי אִישׁ יָרֵא אֶת ה' בְּעוֹדוֹ אִישׁ רְצוֹנוֹ לוֹמַר כִּי תְּשׁוּבַת הָאָדָם הַמְּעוּלָּה בִּימֵי בְּחוּרוֹתָיו בְּעוֹד כֹּחוֹ עָלָיו וְיִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ. אָכֵן כָּל תְּשׁוּבָה מוֹעִילָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם צ) תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם וְאָמְרוּ זְכרוֹנָם לִבְרָכָה עַד דְּכְדוּכָהּ שֶׁל נֶפֶשׁ. הָאֵל הַטּוֹב הֶחָפֵץ בִּתְשׁוּבַת הַשָּׁבִים יְשִׁיבֵנוּ וְיַזְכֵּנוּ לַחֲזוֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְהַשְׁלִים תִּיקוּן נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה כֵּן יְהִי רָצוֹן:

תזריע יום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וָ דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(ח) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פָּשְׂתָה הַמִּסְפַּחַת בָּעוֹר וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן צָרַעַת הִוא: וְיֻחֲזֵי כַּהֲנָא וְהָא אוֹסֵפַת עֲדִיתָא בְּמַשְׁכָּא וְיסָאֲבֵנֵהּ כַּהֲנָא סגִירוּתָא הִיא:

רש"י וטמאו הכהן. ומשטמאו הרי הוא מחלט וזקוק לצפרים ולתגלחת ולקרבן האמור בפרשת זאת תהיה: צרעת הוא. המספחת הזאת: צרעת. לשון נקבה: נגע. לשון זכר:

(ט) נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן: מַכְתַּשׁ סְגִירוּ אֲרֵי תְהֵי בֶּאֱנָשָׁא וִיתֵתֵי לְוָת כַּהֲנָא: (י) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת לְבָנָה בָּעוֹר וְהִיא הָפְכָה שֵׂעָר לָבָן וּמִחְיַת בָּשָׂר חַי בַּשְּׂאֵת: וְיֻחֲזֵי כָּהֲנָא וְהָא עַמְקָא חַוְרָא בְּמַשְׁכָּא וְהִיא הֲפָכַת שֵׂעָר לְחִוָּר וְרִשָּׁם בִּסְרָא חַיְתָא בְּעַמְקְתָּא:

רש"י ומחית. שינמינ"ט בלע"ז [רפוי] , שנהפך מקצת הלובן שבתוך השאת למראה בשר, אף הוא סימן טמאה, שער לבן בלא מחיה, ומחיה בלא שער לבן, ואף על פי שלא נאמרה מחיה אלא בשאת, אף בכל המראות ותולדותיהן הוא סימן טמאה:

(יא) צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִוא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן לֹא יַסְגִּרֶנּוּ כִּי טָמֵא הוּא: סְגִירוּת עַתִּיקָא הִיא בְּמְשַׁךְ בִּסְרֵהּ וְיסָאֲבִנֵהּ כַּהֲנָא לָא יַסְגְּרִנֵהּ אֲרֵי:מסָאֲב הוּא:

רש"י צרעת נושנת הוא. מכה ישנה היא תחת המחיה, וחבורה זו נראית בריאה מלמעלה ותחתיה מלאה לחה, שלא תאמר הואיל ועלתה מחיה אטהרנה:

(יב) וְאִם פָּרוֹחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בָּעוֹר וְכִסְּתָה הַצָּרַעַת אֵת כָּל עוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו לְכָל מַרְאֵה עֵינֵי הַכֹּהֵן: וְאִם מְסָגֵא תְּסָגֵי סְגִירוּתָא בְּמַשְׁכָּא וְתַחְפֵּי סְגִירוּתָא יָת כָּל מְשַׁךְ מַכְתְּשָׁא מֵרֵישֵׁהּ וְעַד רַגְלוֹהִי לְכָל חֵיזוּ עֵינֵי כַּהֲנָא:

רש"י מראשו. של אדם ועד רגליו: לכל מראה עיני הכהן. פרט לכהן שחשך מאורו:

(יג) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כִסְּתָה הַצָּרַעַת אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטִהַר אֶת הַנָּגַע כֻּלּוֹ הָפַךְ לָבָן טָהוֹר הוּא: וְיֶחֱזֵי כַהֲנָא וְהָא חֲפַת סְגִירוּתָא יָת כָּל בִּסְרֵהּ וִידַכֵּי יָת מַכְתְּשָׁא כֻּלֵּהּ אִתְהֲפִיךְ לְמֶחֱוַר דְּכֵי הוּא:

נביאים - מלכים ב - פרק ה

(יג) וַיִּגְּשׁוּ עֲבָדָיו וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ אָבִי דִּבֶּר גָּדוֹל הַנָּבִיא דִּבֶּר אֵלֶיךָ הֲלוֹא תַעֲשֶׂה וְאַף כִּי אָמַר אֵלֶיךָ רְחַץ וּטְהָר: וּקְרִיבוּ עַבְדּוֹהִי וּמַלִּילוּ עִמֵּיהּ וַאֲמָרוּ מָרִי אִלּוּ פִתְגָמָא רַבָּא נְבִיָּא מַלֵּיל עִמָּךְ הֲלָא תַּעְבֵּד וְאַף אֱלָהֵן דַּאֲמַר לָךְ טְבוֹל וְאִתְסֵי:

רש"י **אבי** . כמו אדוני : **הלא תעשה** . וכי לא תעשהו , אפילו אמר לך דבר טורח : **ואף כי** . קל וחומר שאמר לך דבר קל , רחץ וטהר :

(יד) וַיֵּרֶד וַיִּטְבֹּל בַּיַּרְדֵּן שֶׁבַע פְּעָמִים כִּדְבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיָּשָׁב בְּשָׂרוֹ כִּבְשַׂר נַעַר קָטֹן וַיִּטְהָר: וּנְחַת וּטְבַל בְּיַרְדְּנָא שְׁבַע זִמְנִין כְּפִתְגָמָא נְבִיָּא דֱיָי וְתָב בִּסְרֵיהּ כִּבְסַר יְנִיק זְעֵיר וְאִתְסֵי: (טו) וַיָּשָׁב אֶל אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא וְכָל מַחֲנֵהוּ וַיָּבֹא וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים בְּכָל הָאָרֶץ כִּי אִם בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קַח נָא בְּרָכָה מֵאֵת עַבְדֶּךָ: וְתַב לְוָת נְבִיָּא דֱיָי הוּא וְכָל מַשְׁרְיָתֵיהּ וַאֲתָא וְקָם קֳדָמוֹהִי וַאֲמַר הָא כְעַן יְדָעִית אֲרֵי לֵית אֱלָהָא קַיָּם בְּכָל אַרְעָא אֱלָהִין בְּיִשְׂרָאֵל וּכְעַן קַבֵּיל כְּעַן תִּקְרוּבְתָּא מִן עַבְדָּךְ:

רש"י **ברכה** . מנחת שלום של הקבלת פנים , ששואל תלמיד או עבד בשלום הרב , שולד"ו בלע"ז :

(טז) וַיֹּאמֶר חַי יְהוָה אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם אֶקָּח וַיִּפְצַר בּוֹ לָקַחַת וַיְמָאֵן: וַאֲמַר קַיָּם הוּא דֱיָי דִּי מְשַׁמֵּשְׁנָא קֳדָמוֹהִי אִם אֵיקַבֵּל וְאִתְקִיף בֵּיהּ לְקַבָּלָא וְלָא אָבָא:

רש"י **אם אקח** . שדמי עבודה זרה מעורבין בו :

(יז) וַיֹּאמֶר נַעֲמָן וְלֹא יֻתַּן נָא לְעַבְדְּךָ מַשָּׂא צֶמֶד פְּרָדִים אֲדָמָה כִּי לוֹא יַעֲשֶׂה עוֹד עַבְדְּךָ עֹלָה וָזֶבַח לֵאלֹהִים אֲחֵרִים כִּי אִם לַיהוָה: וַאֲמַר נַעֲמָן וְלָא יִתְיְהֵב כְּעַן לְעַבְדָּךְ טְעוּן זוֹג כּוּדַנְוָן מֵעָפַר אַרְעָא אֲרֵי לָא יַעְבֵּד עוֹד עַבְדָּךְ עֲלָתָא וּדְבַח לְטַעֲוָת עַמְמַיָּא אֶלָּהִין לִשְׁמָא דֱיָי:

רש"י **ולא** . לשון בקשה , לשון הלואי : **יותן נא** . מאדמה זו מארץ ישראל שהיא קדושה , משא שני פרדים , ואשאנה לעירי ואעשה אותה מזבח :

(יח) לַדָּבָר הַזֶּה יִסְלַח יְהוָה לְעַבְדֶּךָ בְּבוֹא אֲדֹנִי בֵית רִמּוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת שָׁמָּה וְהוּא נִשָּׁעָן עַל יָדִי וְהִשְׁתַּחֲוֵיתִי בֵּית רִמֹּן בְּהִשְׁתַּחֲוָיָתִי בֵּית רִמֹּן יִסְלַח (נא) יְהוָה לְעַבְדְּךָ בַּדָּבָר הַזֶּה: לְפִתְגָמָא הָדֵין יִשְׁבּוֹק יְיָ לְעַבְדָּךְ בְּמֵיעַל רִבּוֹנִי לְבֵית רִמּוֹן לְמִסְגַּד תַּמָּן וְהוּא סְמִיךְ עַל יְדִי וְאֶסְגּוֹד בֵּית רִמּוֹן בְּמִסְגְּדִי בֵּית רִמּוֹן יִשְׁבּוֹק יְיָ לְעַבְדָּךְ בְּפִתְגָמָא הָדֵין:

רש"י **בית רמון** . שם עבודה זרה : **והשתחויתי** . על כרחי , כששוחה אדוני והוא נשען על ידי :

כתובים - משלי - פרק כד

(יג) אֱכָל בְּנִי דְבַשׁ כִּי טוֹב וְנֹפֶת מָתוֹק עַל חִכֶּךָ: בְּרִי אֱכוֹל דּוּבְשָׁא מְטוּל דְּטָב וְכַבְרִיתָא דְחָיְלָא עַל חִכָּךְ:

רש"י **אכל בני דבש** . כלומר דרך בני אדם לאכול דבש כי טוב הוא אף :

(יד) כֵּן דְּעֵה חָכְמָה לְנַפְשֶׁךָ אִם מָצָאתָ וְיֵשׁ אַחֲרִית וְתִקְוָתְךָ לֹא תִכָּרֵת: הֵיכְנָא אִתְחַכַּם בְּנַפְשָׁךְ דְּאִין מַשְׁכַּחַת קַדְמֵיתָא אָתְיָא אַחֲרִיתָא דְטָבָא מִנָּהּ וְסִכּוּיָךְ לָא נִגְמַר:

רש"י **כן דעה חכמה לנפשך** . וכשם שאתה רודף לאכול דבש כן תהא רודף לדעת חכמה :

אם מצאת . אותה , אז יש אחרית :

(טו) אַל תֶּאֱרֹב רָשָׁע לְנְוֵה צַדִּיק אַל תְּשַׁדֵּד רִבְצוֹ: לָא תְכַמַּן רַשִׁיעָא לְדִירֵיהּ דְּצַדִּיקָא וְלָא תַרְכִּין בֵּית מַשְׁרֵיהּ: (טז) כִּי שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וְקָם וּרְשָׁעִים יִכָּשְׁלוּ בְרָעָה: מְטוּל דְּשׁוּבְעָא זְמְנִין נָפֵל צַדִּיקָא וְקָאֵי וְרִשִׁיעֵי מִתְתַּקְלִין בְּבִישְׁתָּא: (יז) בִּנְפֹל (אויבך) אוֹיִבְךָ אַל תִּשְׂמָח וּבְכָשְׁלוֹ אַל יָגֶל לִבֶּךָ: בְּמַפָּלוּתֵיהּ דְּבַעֵיל דְּבָבָךְ לָא תֶחֱדֵי וְכַד יִתְקַל בְּבִישְׁתָּא לָא יְדוּץ לִבָּךְ:

(יח) פֶּן יִרְאֶה יְהוָה וְרַע בְּעֵינָיו וְהֵשִׁיב מֵעָלָיו אַפּוֹ: דְּלָא יַבְאֵשׁ בְּאַפּוֹי דֵּאֱלָהָא כַּד יֶחְזֵה וְיַהַפֵּךְ רוּגְזֵיהּ מִנֵּיהּ:

משנה בבא בתרא פרק ז

א. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, הָיוּ שָׁם נְקָעִים עֲמֻקִּים עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִים עֲשָׂרָה טְפָחִים, אֵינָן נִמְדָּדִין עִמּוֹ. פָּחוּת מִכָּאן, נִמְדָּדִין עִמּוֹ. וְאִם אָמַר לוֹ כְּבֵית כּוֹר עָפָר, אֲפִלּוּ הָיוּ שָׁם נְקָעִים עֲמֻקִּים יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִין יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, הֲרֵי אֵלּוּ נִמְדָּדִין עִמּוֹ:

ברטנורה (א) **האומר לחבירו בית כור עפר**. מדת בית כור הוא חמשה ושבעים אלף אמה שחצר המשכן היה בית סאתים. והיה מאה על חמשים וכור שלשים סאין: **עפר**. הראוי לזריעה משמע. אבל אם אמר בית כור סתם. או בית כור קרקע אפילו היה כולו סלעים הגיעו דשמא לבנות בית או למשטח ביה פירות בעי ליה: **נקעים**. בקעים עמוקים או סלעים גבוהים י'. וכגון שרחבי' ד' על ד' דהוי מקום חשוב: **אין נמדדין עמה**. וצריך שיתן לו בית כור שלם מקרקע חלק שאין אדם רוצה ליתן מעותיו במקום אחד ויראה לו כשנים ושלשה מקומות: **כבית כור**. משמע כמו שהוא בין סלעים בין עפר:

ב. בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ מִדָּה בַחֲבֶל, פִּחֵת כָּל שֶׁהוּא, יְנַכֶּה. הוֹתִיר כָּל שֶׁהוּא, יַחֲזִיר. אִם אָמַר הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר, אֲפִלּוּ פִּחֵת רֹבַע לַסְאָה אוֹ הוֹתִיר רֹבַע לַסְאָה, הִגִּיעוֹ. יוֹתֵר מִכָּאן, יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן. מַה הוּא מַחֲזִיר לוֹ, מָעוֹת. וְאִם רָצָה, מַחֲזִיר לוֹ קַרְקַע. וְלָמָּה אָמְרוּ מַחֲזִיר לוֹ מָעוֹת, לְיַפּוֹת כֹּחוֹ שֶׁל מוֹכֵר, שֶׁאִם שִׁיֵּר בַּשָּׂדֶה בֵּית תִּשְׁעָה קַבִּין וּבַגִּנָּה בֵּית חֲצִי קַב,

וּכְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא בֵּית רֹבַע, מַחֲזִיר לוֹ אֶת הַקַּרְקַע. וְלֹא אֶת הָרֹבַע בִּלְבַד הוּא מַחֲזִיר, אֶלָּא אֶת כָּל הַמּוֹתָר:

ברטנורה (ב) **מדה בחבל**. כלומר בצמצום אני מוכר לך שדה זו שיש בו בית כור עפר כמו שמודדים במדת החבל לא פחות ולא יותר: **פיחת כל שהוא**. שלא היה באותו שדה בית כור שלם. המקח קיים וינכה המוכר כפי הפחת: **הותיר**. קרקע כל שהו על בית כור יחזיר למוכר הקרקע שהותיר או דמי הקרקע כדמפ' ואזיל: **אם אמר לו**. מוכר ללוקח בית כור עפר אני מוכר לך הן חסר הן יתר בכך וכך דמים ולא אמר לו מדה בחבל: **אפילו פיחת או הותיר רובע קב**. לכל סאה דהיינו שלשים רביעיות לבית כור הגיעו. ומדתני תנא אפילו פיחת רובע לסאה ולא תני אפילו פיחת שבעה קבין ומחצה לכור שמעינן מינה דאפילו במכירה מועטת. כגון בית סאה אני מוכר לך הן חסר הן יתר אם פיחת רובע או הוסיף רובע הגיעו. ואי אמר בית כור סתם סתמא נמי כהן חסר הן יתר דמי: **יותר מכאן**. יותר מרובע לכל סאה אם הותיר יעשה חשבון יחשוב כמה הותיר על בית כור וכמה שוים לפי חשבון שמכר את בית כור: **ולמה אמרו יחזיר לו מעות**. שמן הדין אין להחזיר לו אלא קרקע שהרי לא קנה הלוקח אלא בית כור בלבד. ולא תקנו חכמים שיתן לו מעות כנגד זה היתר אלא לייפות כחו של מוכר שלא יפסיד אותו קרקע מועט דלא חזי ליה למידי: **שאם שייר**. בבית כור שדה בית תשעה קבין דהשתא חזי ליה האי קרקע כדאמרי' (דף יא) דבית ט' קבין חשוב להיות נקרא שדה אז אין מחזיר לו מעות אלא המוכר נוטל את הקרקע שלו ושמעינן ממתני' דשבעת קבין ומחצה לכור שהוא רובע הקב לכל סאה הוי מחיל'. משבעה קבין ומחצה עד תשעה קבין ולא עד בכלל יעשה חשבון. תשעה קבין או יותר יחזיר קרקע: **ולא את הרובע**. ה"ק היכא דאמרן יעשה חשבון. או יחזיר קרקע לא את המותר בלבד הוא מחזיר אלא גם כל השלשים רביעיות של בית כור היתרים הוא מחזיר דכיון דאיכא קרקע חשוב בין הכל לא מחיל מידי:

ג. מִדָּה בַחֶבֶל אֲנִי מוֹכֵר לְךָ הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר, בִּטֵּל הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר מִדָּה בַחֶבֶל. הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר מִדָּה בַחֶבֶל, בִּטֵּל מִדָּה בַחֶבֶל הֵן חָסֵר הֵן יָתֵר, דִּבְרֵי בֶן נַנָּס. בְּסִימָנָיו וּבְמִצָּרָיו, פְּחוּת מִשְּׁתוּת, הִגִּיעוֹ. עַד שְׁתוּת, יְנַכֶּה:

ברטנורה (ג) **מדה בחבל וכו'**. האומר לחבירו שתי לשונות הללו הסותרים זה את זה. מדה בחבל. דמשמע בצמצום הן חסר הן יתר. דמשמע דלא קפיד על מעט פחות או יותר. בטל ל' אחרון שהוא הן חסר הן יתר. את לשון ראשון שהוא מדה בחבל. ואפילו פיחת רובע לסאה או הותיר רובע לסאה הגיעו: **דברי בן ננס**. דס"ל תפוס לשון אחרון ופליגי רבנן עליה ואמרי הלך אחר פחות שבלשונות. בין ראשון בין אחרון. דמספקא להו אי

תפוס לשון ראשון. או לשון אחרון. ונוטל הלוקח בפחות שבשעורין. והלכה כחכמים: **בסימניו ובמצריו**. אמר לו בית כור עפר אני מוכר לך. בתוך הסימנים והמצרים האלה: הכי גרסינן: פחות משתות הגיעו עד שתות ינכה. והכי פירושא אם פיחת מן הבית כור שתות. וכל שכן פחות משתות הגיעו. אבל יותר על שתות. ולמטה עד שתות ולא שתות בכלל ינכה:

ד. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ חֲצִי שָׂדֶה אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן וְנוֹטֵל חֲצִי שָׂדֵהוּ. חֲצָיָהּ בַּדְּרוֹם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ, מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן וְנוֹטֵל חֲצָיָהּ בַּדְּרוֹם וְהוּא מְקַבֵּל עָלָיו מְקוֹם הַגָּדֵר, חָרִיץ וּבֶן חָרִיץ. וְכַמָּה הוּא חָרִיץ, שִׁשָּׁה טְפָחִים. וּבֶן חָרִיץ, שְׁלֹשָׁה:

ברטנורה (ד) **משמנין ביניהם**. רואין המקום השמן שבשדה זו ונוטל אותו המוכר. דיד לוקח על התחתונה וכנגדו נותן ללוקח מן המקום הגרוע כמו ששוה המקום השמן שנטל המוכר. דכי קאמר ליה חצי שדה אני מוכר לך. כדי דמי חצי שדה קאמר ליה. ואם היתה בת מאה אמה במאה דינרין. ויש בה שלשים אמה מקום שמן ששוה חמשים דינרין. נוטלו המוכר. ונותן ללוקח שבעים אמה מן הגרוע בחמשים דינרין. ונפקא מינה דרוצה אדם בקב עידית משני קבין זיבורית. ואף על פי שדמי שניהן שוין: **חציה שבדרום אני מוכר לך**. אין שמין כל השדה כההי' דריש' אלא שמין כמה שוה חצי השדה שבדרום בין טוב בין רע. וכנגד מה ששוה חציה שבדרום נותן לו מוכר ללוקח בכל רוח שירצה מן הגרוע שיש לו דיד לוקח על התחתונה. ושמא הכי קאמר ליה מה ששוה חצי שבדרום אני מוכר לך בקרקע שלי בכל מקום שארצה: **ומקבל עליו**. הלוקח לתת מקום בחצי שדה זו שקנה לעשות גדר וחריץ ובן חריץ. תרוייהו אחורי הגדר מבחוץ. כדי שלא תהא חיה קופצת ונכנסת בשדה. דאי עביד חריץ ולא עביד בן חריץ. איידי דחריץ רווח נכנסת בתוכו וקופצת למעלה על שפת השני ואי עביד בן חריץ ולא עביד חריץ איידי דקטין קיימא אשפתא וקפצה. וכמה בין חריץ לבין בן חריץ טפח:

גמרא בבא בתרא דף ק"ז ע"ב

אָמַר רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן לוֹקֵחַ נוֹטֵל כָּחוּשׁ שֶׁבּוֹ. אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא לְרִבִּי יוֹחָנָן וְהָא אֲנַן מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן תְּנַן. אָמַר לֵיהּ אַדַּאֲכַלְתְּ כַּסְפְּנֵייתָא בְּבָבֶל תַּרְגִּימְנָא מְסֵיפָא דְּקָתָנֵי סֵיפָא חֲצָיָהּ בְּדָרוֹם אֲנִי מוֹכֵר לְךָ מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן וְנוֹטֵל חֲצָיָהּ בְּדָרוֹם וַאֲמַאי מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶן וְהָא חֲצָיָהּ בְּדָרוֹם אָמַר לֵיהּ אֶלָּא לְדִמֵּי הָכָא נָמֵי לְדִמֵּי. מְקַבֵּל עָלָיו מָקוֹם גֶּדֶר וְכוּ'. תָּאנָא חָרִיץ מִבַּחוּץ וּבֶן חָרִיץ מִבִּפְנִים וְזֶה וְזֶה אֲחוֹרֵי הַגֶּדֶר כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא חַיָּה קוֹפֶצֶת. וְלֶעֱבִיד חָרִיץ וְלֹא לֶעֱבִיד בֶּן חָרִיץ. אַיְידֵי דְּרָווּח קַיְימָא בְּגַוֵּיהּ וְקָפְצָה. וְלֶעֱבִיד

בֶּן חָרִיץ וְלֹא לֶעֱבִיד חָרִיץ אַיְידִי דְקָטִין קַיְימָא אַשְׁפָּתֵיהּ וְקָפְצָה. וְכַמָּה בֵּין חָרִיץ לְבֶן חָרִיץ טָפַח:

רש"י **לוקח נוטל כחוש**. יד הלוקח על התחתונה לפיכך נותן המוכר ללוקח המקום הגרוע שבאותו שדה דדילמא דמי חצי שדה אמר לו לפיכך נוטל מן הכחוש יותר מן החצי כדי דמי חצי השדה: **והאנן משמנין כו'**. דמשמע יד שניהם שוה ליטול זה כשומא שנוטל זה מן היפה ומן הכחוש: **אדאכלת כפנייתא**. תמרים בבבל ולא היית עוסק בתורה ומקנטרו היה: **אמאי משמנין ביניהם**. כלומר אם כדבריך דחצי שדה ממש קאמר למה משמנין ימתחו קו המדה ויטול הלוקח חציה בדרום הן כחוש הן שמן אלא ש"מ דהאי משמנין דקתני לדמי כדפרישנא כלו' מה ששוה חצי שדה מכרתי לו ומיהו רישא שמין כל השדה ואם שוה ק' דינר נותן מוכר ללוקח מה ששוה נ' דינר במקום הכחוש בשדה וסיפא דמתני' דאמר לו חציה שבדרום אין שמין כל השדה אלא חציה שבדרום הן כחוש והן יפה ומה ששוה חציה שבדרום נותן המוכר ללוקח באיזה רוח שירצה דהיינו בכחוש דיד הלוקח תמיד על התחתונה: **דילמא שומת חציה שבדרום קאמר**. ולא חציה שבדרום ממש: **איידי דרווח**. ו' טפחים נכנסת לתוכו: **קיימא אשפתו**. החיצונה:

זוהר תזריע דף מ"ט ע"ב

אָמַר רִבִּי יִצְחָק הָכִי תָּנֵינָן. נֶגַע צָרַעַת. נֶגַע הוּא דִינָא תַּקִּיפָא שַׁרְיָיא בְּעָלְמָא צָרַעַת סְגִירוּ כְּמָא דְאַתְּ אָמַר סְגִירוּ דְנָהוֹרָא עִלָּאָה. סְגִירוּ דְטִיבוּ עִלָּאָה דְלָא נָחִית לְעָלְמָא. כִּי תִהְיֶה בָאָדָם. בָּאָדָם סְתָם. וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. דָא כֹּהֵן דִּלְתַתָּא דְהוּא אִתְתָּקַן לְמִפְתַּח הַהוּא סְגִירוּ וּלְאַדְלָקָא בּוּצִינִין דְּיִשְׁתְּכָחוּ עַל יְדוֹי בְּרָכָאן לְעֵילָּא וּלְתַתָּא. וְיִתְעָבֵר וְיִסְתְּלַק הַהוּא נֶגַע וְיִשְׁרֵי נְהִירוּ דְרַחֲמֵי עַל כֹּלָּא. וּבְגִין כָּךְ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. אָמַר רִבִּי אַבָּא חֲמֵינָא לְאִינְהוּ בְּנֵי עָלְמָא דְּלָא מַשְׁגְּחָן וְלָא יַדְעִין בֵּיקָרָא דְמָארֵיהוֹן כְּתִיב בְּהוּ בְיִשְׂרָאֵל (ויקרא כ') אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי. וּכְתִיב (שם) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְייֶתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ. אִי אִינּוּן מִתְרַחֲקָן אֶן הוּא קְדוּשָׁה דִילְהוֹן הָא רְעוּתָא דִילְהוֹן אִתְרַחֲקַת מִנַּיהּ. וּקְרָא אַכְרִיז וְאָמַר (תהלים ל"ב) אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין. בְּמֶה אִתְפָּרְשָׁן בְּנֵי נְשָׁא מִסּוּס וַפֶּרֶד בִּקְדוּשָׁה דְגַרְמַיְיהוּ לְאִשְׁתַּכְחָא שְׁלִימִין וּרְשִׁימִין מִכֹּלָּא. וְעַל דָּא זִוּוּגָא דִבְנֵי נְשָׁא הוּא בְּזִמְנִין יְדִיעִין לְכַוְונָא רְעוּתָא לְאִתְדַּבְּקָא בֵּיהּ בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְהָא אִתְעָרוּ בְּפַלְגוּת לֵילְיָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאל בְּגִנְתָּא דְעֵדֶן לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא עִם צַדִּיקַיָּיא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבָּחַת לֵיהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְהִיא שַׁעְתָּא דְרְעוּתָא לְאִתְדַּבְּקָא בְהוּ. וְחַבְרַיָּיא דְמִשְׁתַּדְּלֵי בְאוֹרַיְיתָא מִשְׁתַּתְּפֵי בָּהּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְשַׁבְּחָא לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא וְאִתְעַסְקָן בְּאוֹרַיְיתָא שְׁאַר בְּנֵי נְשָׁא כְּדֵין עִידָּן רְעוּתָא לְאִתְקַדְּשָׁא בְּקֻדּוּשָׁה דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּלְכַוְונָא רְעוּתָא לְאִתְדַּבְּקָא בֵּיהּ

וְאִינוּן חַבְרַיָּיא דְמִשְׁתַּדְּלֵי בְאוֹרַיְיתָא זוּוְגָא דִילְהוֹן בְּשַׁעְתָּא דְזוּוְגָא אַחֲרָא אִשְׁתְּכַח וְהָאי מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת לְכַוּוְנָא רְעוּתָא לְאִתְדַּבְּקָא בֵּיהּ בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבְכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּהוּא עִידָּן רְעוּתָא דְמִתְבָּרְכָן כֻּלָּא עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. אִי בְּנֵי נָשָׁא אִתְרַחֲקוּ מִנֵּיהּ וְעַבְדָן כִּבְעִירִי. אֲן הוּא קְדוּשָׁה דִילְהוֹן לְאִשְׁתַּכְּחָא קַדִּישִׁין. אֲן אִינוּן נַפְשָׁתָן קַדִּישִׁין דִּמְשָׁכָאן מֵעֵילָא. וּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא צַוַּוח וְאָמַר (משלי י"ט) גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. גַּם בְּלֹא דַעַת מָאן הוּא דַעַת דָּא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. דָּא הוּא נֶפֶשׁ דְּאִינוּן מַשְׁכִּין בְּעוֹבָדַיְיהוּ. לֹא טוֹב דְּהָא מִסְטְרָא אַחֲרָא אִתְמַשְׁכָאן עֲלַיְיהוּ נַפְשָׁתָא דִלְאוּ אִיהוּ טוֹב בְּגִין דְּלָא מְכַוְּונֵי לְבַיְיהוּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. מָאן דְּאִתְלְהִיט בְּיֵצֶר הָרַע בְּלָא רְעוּתָא וְכַוּונָה דִלְבָּא לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. מִסְטְרָא דְיֵצֶר הָרַע אִתְמְשָׁךְ עֲלַיְיהוּ נַפְשָׁא דִלְאוּ אִיהִי טוֹב הֲדָא הוּא דִכְתִיב גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב וְאָץ בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא. מָאן דְּאִיהוּ אָץ וְדָחֵי שַׁעְתָּא בְלָא רְעוּתָא קַדִּישָׁא חוֹטֵא. חוֹטֵא וַדַּאי בְּכֹלָּא. וְעַל דָּא שַׁרְיָין מַכְתְּשִׁין בִּישִׁין בִּבְנֵי נָשָׁא וְאַסְהִידוּ בְּאַנְפַּיְיהוּ בַּחֲצִיפוּתָא דִילְהוֹן לְאַחֲזָאָה דְהָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מָאִיס בְּהוּ וְלָאו דַּעְתֵּיהּ בְּהוֹן עַד דְּאִינוּן זַכָּאן וּמְכַשְּׁרָא עוֹבָדַיְיהוּ כְּמִלְקַדְמִין וּמִתְבָּרְכָן (ס"א ומִתְדַּכְּאָן):

תרגום הזוהר אָמַר רַבִּי יִצְחָק כָּךְ לְמַדְנוּ, נֶגַע צָרַעַת, נֶגַע, פְּרוּשׁוֹ דִּין קָשֶׁה הַשׁוֹרֶה בָּעוֹלָם. צָרַעַת, פְּרוּשׁוֹ סְגִירָה, כְּמוֹ שֶׁלְּמַדְנוּ, שֶׁהִיא סְגִירָה שֶׁל אוֹר הָעֶלְיוֹן, סְגִירָה שֶׁל טוּב הָעֶלְיוֹן שֶׁאֵינוֹ יוֹרֵד לָעוֹלָם. כִּי תִהְיֶה בָּאָדָם, בְּאָדָם סְתָם שֶׁיּוֹרֶה הֵן עַל אָדָם שֶׁלְּמַעְלָה וְהֵן עַל אָדָם שֶׁלְּמַטָּה. וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, הַיְנוּ הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁהוּא נִתְתַּקֵּן שֶׁיִּפְתַּח אוֹתָהּ הַסְּגִירָה, וּלְהַדְלִיק הַנֵּרוֹת, שֶׁהֵם הַסְּפִירוֹת, שֶׁיִּמָּצְאוּ עַל יָדָיו בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְיִהְיֶה נֶעֱבָר וְיִסְתַּלֵּק אוֹתוֹ הַנֶּגַע, וְיִשְׁרֶה אוֹר הָרַחֲמִים עַל הַכֹּל, וּמִשּׁוּם זֶה, וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. אָמַר רַבִּי אַבָּא: רוֹאֶה אֲנִי אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁאֵינָם מִסְתַּכְּלִים וְאֵינָם יוֹדְעִים בִּכְבוֹד אֲדוֹנָם, כָּתוּב בְּיִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי. וְכָתוּב, וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וְהְייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'. וְאִם הֵם מִתְרַחֲקִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵיפֹה הִיא הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם, הֲרֵי רְצוֹנָם מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ. וְהַכָּתוּב מַכְרִיז וְאוֹמֵר, אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין. כִּי בַּמֶּה נִבְדָּלִים בְּנֵי אָדָם מִסּוּס וָפֶרֶד, הוּא רַק בַּקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם, לְהִמָּצֵא שְׁלֵמִים וּמְצוּיָנִים מִכֹּל. וְעַל כֵּן זוּוּג בְּנֵי אָדָם הוּא בִּזְמַנִּים יְדוּעִים, לְכַוֵּן רְצוֹנָם לְהִתְדַּבֵּק בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וַהֲרֵי הֵעִירוּ, שֶׁבַּחֲצוֹת לַיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מְשַׁבַּחַת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּא שְׁעַת רָצוֹן לְהִתְדַּבֵּק בָּהֶם. וְהַחֲבֵרִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, מִתְחַבְּרִים עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְשַׁבֵּחַ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וְלִשְׁאָר בְּנֵי אָדָם הוּא אָז שְׁעַת רָצוֹן לְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשַּׁת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּלְכַוֵּן הָרָצוֹן לְהִתְדַּבֵּק בּוֹ. וְאֵלּוּ הַחֲבֵרִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַזּוּוּג שֶׁלָּהֶם הוּא בְּשָׁעָה שֶׁזּוּוּג אַחֵר, הָעֶלְיוֹן, נִמְצָא,

שֶׁזֶּהוּ מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, לְכַוֵּן הָרָצוֹן לְהִתְדַּבֵּק בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כִּי הִיא שְׁעַת רָצוֹן שֶׁמִּתְבָּרְכִים הַכֹּל, הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. אִם בְּנֵי אָדָם מִתְרַחֲקִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעוֹשִׂים כַּבְּהֵמוֹת, אֵיפֹה הִיא הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם, שֶׁיִּהְיוּ נִמְצָאִים קְדוֹשִׁים, אֵיפֹה הֵם הַנְּפָשׁוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁמּוֹשְׁכִים מִלְּמַעְלָה. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צָוַח וְאָמַר, גַּם בְּלֹא דַּעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. גַּם בְּלֹא דַּעַת, מִי הוּא דַּעַת. זֶה הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. נֶפֶשׁ לֹא טוֹב, זוֹ הִיא נֶפֶשׁ שֶׁהֵם מוֹשְׁכִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם. לֹא טוֹב, מְשׁוּם שֶׁמִּסְטְרָא אַחֲרָא נִמְשֶׁכֶת עֲלֵיהֶם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהִיא אֵינָהּ טוֹבָה, מְשׁוּם שֶׁאֵינָם מְכַוְּנִים לִבָּם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מִי שֶׁמִּתְלַהֵט בְּיֵצֶר הָרַע, בְּלִי רָצוֹן וְכַוָּנַת הַלֵּב לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵי מִצַּד הַיֵּצֶר הָרַע נִמְשֶׁכֶת עָלָיו נֶפֶשׁ שֶׁאֵינָהּ טוֹבָה, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר גַּם בְּלֹא דַּעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. וְאָז בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא, מִי שֶׁהוּא אָץ בָּרַגְלַיִם, וְדוֹחֶה אֶת הַשָּׂעָה, בְּלֹא רָצוֹן קָדוֹשׁ, חוֹטֵא, שֶׁהוּא חוֹטֵא וַדַּאי, בַּכֹּל. וְעַל כֵּן שׁוֹרִים נְגָעִים רָעִים בִּבְנֵי אָדָם, וּמְעִידִים בִּפְנֵיהֶם בַּחוּצָפָה שֶׁלָּהֶם, לְהַרְאוֹת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹאֵס בָּהֶם, וְדַעְתּוֹ אֵינָהּ לָהֶם, עַד שֶׁיִּהְיוּ זַכָּאִים, וְיֵטִיבוּ מַעֲשֵׂיהֶם כְּמִקֹּדֶם, וּמִתְבָּרְכִים.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ד

א. כָּל הַקָּרְבָּנוֹת אֵין מַקְרִיבִין אוֹתָן אֶלָּא בַּיּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ז) בְּיוֹם צַוֹּתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קָרְבְּנֵיהֶם בַּיּוֹם וְלֹא בַלַּיְלָה לְפִיכָךְ אֵין שׁוֹחֲטִין זְבָחִים אֶלָּא בַיּוֹם וְאֵין זוֹרְקִין דָּמִים אֶלָּא בְּיוֹם הַשְׁחִיטָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם) בְּיוֹם הַקְרִיבוֹ אֶת זִבְחוֹ בְּיוֹם הַזְּבִיחָה תִּהְיֶה הַהַקְרָבָה. וְכֵיוָן שֶׁשָּׁקְעָה הַחַמָּה נִפְסַל הַדָּם: **ב**. כָּל שֶׁקִּרְבוּ מַתִּירָיו בַּיּוֹם מַעֲלִין אוֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה. כֵּיצַד זְבָחִים שֶׁנִּזְרַק דָּמָם בַּיּוֹם מַקְטִירִין אֵימוּרֵיהֶן בַּלַּיְלָה עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. וְכֵן אֵיבָרֵי הָעוֹלוֹת מַקְטִירִין אוֹתָן בַּלַּיְלָה עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. וּכְדֵי לְהַרְחִיק מִן הַפְּשִׁיעָה אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁאֵין מַקְטִירִין הָאֵימוּרִין וְאֵיבָרֵי הָעוֹלָה אֶלָּא עַד חֲצוֹת לַיְלָה: **ג**. אַף עַל פִּי שֶׁמֻּתָּר לְהַקְטִיר אֵימוּרִין וְאֵיבָרִים בַּלַּיְלָה אֵין מְאַחֲרִין אוֹתָן לְדַעַת אֶלָּא מְשַׁתְּדְּלִין לְהַקְטִיר הַכֹּל בַּיּוֹם דַּחֲבִיבָה מִצְוָה בְּשַׁעְתָּהּ. שֶׁהֲרֵי הֶקְטֵר אֵימוּרִין וְאֵיבָרִים אַף עַל פִּי שֶׁכְּשֵׁרִים בַּלַּיְלָה דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת בִּזְמַנָּן וְאֵין מְאַחֲרִין אוֹתָן לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ג' ע"א

עִיקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא הַחֲרָטָה יָבִין לְבָבוֹ כִּי רַע וָמַר עָזְבוֹ אֶת ה' וְיִשְׁים אֶל לִבּוֹ כִּי יֵשׁ עוֹנֶשׁ וְנָקָם וְשִׁלֵּם עַל הָעָוֹן כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) לִי נָקָם וְשִׁלֵּם וְנֶאֱמַר (איוב יט) גּוֹאֲלִי לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חָרֶב וְיִתְחָרֵט עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים וְיֹאמַר בִּלְבָבוֹ מֶה עָשִׂיתִי אֵיךְ לֹא הָיָה פַּחַד אֱלֹהִים לְנֶגֶד עֵינַי וְלֹא יָגוֹרְתִּי מִתּוֹכָחוֹת עַל עָוֹן וּמִן הַשָּׁפְטִים הָרָעִים כִּי רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע לֹא חָמַלְתִּי עַל גּוּפִי וְלֹא חָסָה עֵינִי עָלָיו מִשַּׂחֲתוֹ מִפְּנֵי הַנָּאַת רֶגַע אֶחָד

וְנִמְשַׁלְתִּי לְאִישׁ שֶׁיִּגְזוֹל וְיַחְמוֹס וְיֹאכַל וְיִשְׂבַּע וְיוֹדֵעַ כִּי אַחֲרֵי אָכְלֹה וְאַחֲרֵי שָׂתֹה יִגָּרֵס הַשּׁוֹפֵט בָּחָצָץ שִׁנָּיו כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ב) עָרֵב לָאִישׁ לֶחֶם שֶׁקֶר וְאַחַר יִמָּלֵא פִּיהוּ חָצָץ וְרָעָה מִזֹּאת כִּי הָיִיתִי עַל הַנֶּפֶשׁ הַיְקָרָה אַכְזָרִי וְנִטְמְאָה בְּגִלּוּלֵי יִצְרִי. וּמַה הוֹעִילָה בְּכָל קִנְיָנֶיהָ אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדוֹנֶיהָ. וְאֵיךְ הֶחְלַפְתִּי בְּעוֹלָם חוֹלֶף עוֹלָם עוֹמֵד לָעַד לְעוֹלָם. אֵיךְ נִמְשַׁלְתִּי כַּבְּהֵמוֹת נִדְמֵיתִי וְהָלַכְתִּי אַחֲרֵי יִצְרִי כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין וְתַעְתִּי מִדֶּרֶךְ הַשֹּׂכֶל. וְהִנֵּה הַבּוֹרֵא נָפַח בְּאַפִּי נִשְׁמַת חַיִּים חָכְמַת לֵב וְטוֹבַת שֵׂכֶל לְהַכִּירוֹ וּלְיִרְאָה מִלְּפָנָיו וְלִמְשׁוֹל בְּגוּף וְכָל תּוֹלְדוֹתָיו כַּאֲשֶׁר הִמְשִׁילָה עַל שְׁאַר בַּעֲלֵי חַיִּים שֶׁאֵינָם מְדַבְּרִים מַאֲשֶׁר יָקְרָה בְּעֵינָיו נִכְבָּדָה וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר בַּעֲבוּר זֹאת נִבְרֵאתִי וַיְהִי בִּי הֶפֶךְ מִזֶּה לָמָּה לִי חַיִּים כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כא) אָדָם תּוֹעֶה מִדֶּרֶךְ הַשְׂכֵּל בִּקְהַל רְפָאִים יָנוּחַ וְעוֹד כִּי כְּמִשְׁפָּט הַבְּהֵמָה לֹא עָשִׂיתִי אֲבָל שָׂפַלְתִּי מִמֶּנָּה כִּי יָדַע שׁוֹר קוֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו וַאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי וְלֹא הִתְבּוֹנַנְתִּי וְשָׂלַחְתִּי נַפְשִׁי לַחֲפָשִׁי מֵאֲדוֹנֶיהָ טָעַמְתִּי צוּפִי וָנָשִׂיתִי סוֹפִי וְגָזַלְתִּי וְחָמַסְתִּי וְעַל דַּל בּוֹסַסְתִּי וְלֹא זָכַרְתִּי יוֹם הַמָּוֶת אֲשֶׁר לֹא יַשְׁאִיר לְפָנַי נִשְׁמָתִי בְּלִתִּי אִם גָּוַיְתִּי וְאַדְמָתִי וְהָעִנְיָן הַזֶּה אֲשֶׁר בִּיאַרְנוּ הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יִרְמְיָה עָלָיו הַשָּׂלוֹם (ירמיה ח) אֵין אִישׁ נִחָם עַל רָעָתוֹ לֵאמֹר מֶה עָשִׂיתִי:

תזריע יום חמישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(יד) וּבְיוֹם הֵרָאוֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי יִטְמָא: וּבְיוֹמָא דְּאִתַּחֲזֵי בֵּהּ בִּסְרָא חַיָּא יְהֵי מְסָאֲב:

רש"י וביום הראות בו בשר חי. אם צמחה בו מחיה הרי כבר פרש שהמחיה סימן טמאה, אלא הרי שהיה הנגע באחד מעשרים וארבעה ראשי אברים שאין מטמאין משום מחיה, לפי שאין נראה הנגע כלו כאחד ששופע אלך ואלך, וחזר ראש האבר ונתגלה שפועו על ידי שמן, כגון שהבריא ונעשה רחב ונראית בו המחיה, למדנו הכתוב שתטמא: וביום. מה תלמוד לומר, ללמד יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאין אתה רואה בו, מכאן אמרו חתן נותנין לו כל שבעת ימי המשתה לו ולכסותו ולביתו, וכן ברגל נותנין לו כל ימי הרגל:

(טו) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַבָּשָׂר הַחַי וְטִמְּאוֹ הַבָּשָׂר הַחַי טָמֵא הוּא צָרַעַת הוּא: וְיֶחֱזֵי כַּהֲנָא יָת בִּסְרָא חַיָּא וְיִסָּאֲבִנֵּהּ בִּסְרָא חַיָּא מְסָאֲב הוּא סְגִירוּת הוּא:

רש"י צרעת הוא. הבשר ההוא. בשר לשון זכר:

(טז) אוֹ כִּי יָשׁוּב הַבָּשָׂר הַחַי וְנֶהְפַּךְ לְלָבָן וּבָא אֶל הַכֹּהֵן: אוֹ אֲרֵי יְתוּב בִּסְרָא חַיָא וְיִתְהַפִּיךְ לְמֶחֱוָר וְיִתֵּתֵי לְוַת כַּהֲנָא: (יז) וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נָהְפַּךְ הַנֶּגַע לְלָבָן וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע טָהוֹר הוּא: וְיֶחֱזִנֵהּ כַּהֲנָא וְהָא אִתְהֲפִיךְ מַכְתְּשָׁא לְמֶחֱוָר וִידַכֵּי כַּהֲנָא יָת מַכְתְּשָׁא דְכִי הוּא:

(יח) **שלישי** וּבָשָׂר כִּי יִהְיֶה בוֹ בְּעֹרוֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא: וּבִסְרָא אֲרֵי יְהֵי בֵּהּ בְּמַשְׁכֵּהּ שְׁחָנָא וְיִתַּסֵי:

רש"י שחין. לשון חמום, שנתחמם הבשר בלקוי הבא לו מחמת מכה, שלא מחמת האור: ונרפא. השחין העלה ארוכה ובמקומו העלה נגע אחר:

נביאים - מלכים ב - פרק ה

(יט) וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ לְשָׁלוֹם וַיֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ כִּבְרַת אָרֶץ: וַאֲמַר לֵיהּ אֱזֵיל לִשְׁלָם וַאֲזַל מִלְוָתֵיהּ כְּרוּב אַרְעָא:

רש"י **כברת ארץ** . שם מדה של קרקע , כמו (ישעיהו ה י) : צמדי כרם , ארפינ"ט בלע"ז :

(כ) וַיֹּאמֶר גֵּיחֲזִי נַעַר אֱלִישָׁע אִישׁ הָאֱלֹהִים הִנֵּה חָשַׂךְ אֲדֹנִי אֶת נַעֲמָן הָאֲרַמִּי הַזֶּה מִקַּחַת מִיָּדוֹ אֵת אֲשֶׁר הֵבִיא חַי יְהוָה כִּי אִם רַצְתִּי אַחֲרָיו וְלָקַחְתִּי מֵאִתּוֹ מְאוּמָה: וַאֲמַר גֵּיחֲזִי תַּלְמִידָא דֶאֱלִישָׁע נְבִיָיא דַיְיָ הָא מְנַע רִבּוֹנִי יָת נַעֲמָן אֲרַמָאָה הָדֵין מִלְקַבָּלָא מִנְיָדֵהּ יָת דְּאַיְתֵי קַיָם הוּא יְיָ אֱלָהִין אֶרְהוֹט בַּתְרוֹהִי וְאֶסַב מִנְיָדֵהּ מִדַּעַם:

רש"י **מאומה** . חסר אל"ף , לפי שהיתה לקיחה זו למום :

(כא) וַיִּרְדֹּף גֵּיחֲזִי אַחֲרֵי נַעֲמָן וַיַּרְא נַעֲמָן רָץ אַחֲרָיו וַיִּפֹּל מֵעַל הַמֶּרְכָּבָה לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם: וּרְדַף גֵּיחֲזִי בָּתַר נַעֲמָן וַחֲזָא נַעֲמָן גַּבְרָא רָהִיט בַּתְרוֹהִי וְאִתְרְכִין מִן רְתִיכָא לְקַדָּמוּתֵיהּ וַאֲמַר הַשְׁלַם:

רש"י **ויפול** . ואתרכין :

(כב) וַיֹּאמֶר שָׁלוֹם אֲדֹנִי שְׁלָחַנִי לֵאמֹר הִנֵּה עַתָּה זֶה בָּאוּ אֵלַי שְׁנֵי נְעָרִים מֵהַר אֶפְרַיִם מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים תְּנָה נָא לָהֶם כִּכַּר כֶּסֶף וּשְׁתֵּי חֲלִפוֹת בְּגָדִים: וַאֲמַר שְׁלֵם רִבּוֹנִי שַׁלְחַנִי לְמֵימַר הָא כְעַן דֵּיִן אֲתוֹ לְוָתִי תְּרֵין עוּלֵימִין מְטוּרָא דְבֵית אֶפְרַיִם מִתַּלְמִידֵי נְבִיָיא הַב כְּעַן לְהוֹן כִּכְּרָא דְכַסְפָּא וּתְרֵין אִצְטְלָוִן דְּלְבוּשָׁא: (כג) וַיֹּאמֶר נַעֲמָן הוֹאֵל קַח כִּכָּרַיִם וַיִּפְרָץ בּוֹ וַיָּצַר כִּכְּרַיִם כֶּסֶף בִּשְׁנֵי חֲרִטִים וּשְׁתֵּי חֲלִפוֹת בְּגָדִים וַיִּתֵּן אֶל שְׁנֵי נְעָרָיו וַיִּשְׂאוּ לְפָנָיו: וַאֲמַר נַעֲמָן שְׁרֵי סַב תַּרְתֵּין כִּכְּרִין וְאַתְקֵיף בֵּיהּ וְצַר תַּרְתֵּין כִּכְּרִין דִּכְסַף בַּתְרֵין פִּלְדְּסִין וּתְרֵין אִצְטְלָוִן דִּלְבוּשִׁין וְיהַב לְתְרֵין עוּלֵימוֹהִי וּנְסִיבוּ קֳדָמוֹהִי:

רש"י **הואל** . השבע ששלחך : **בשני חרטים** . מיני בגדים וסודרין , כמו (שם ג כב) : **המטפחות והחריטים** , **כך חברו מנחם** . אבל יונתן תרגם זה 'פלדסין' , ואת שבספר ישעיהו תרגם 'מחכיא' . והפותרין אומרין : בשני חריטים , בשני כיסין ארוכים , פירדיי"ש בלע"ז : **אל שני נעריו** . של נעמן : **וישאו לפניו** . לפני גחזי :

כתובים - משלי - פרק כד

(יט) אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בָּרְשָׁעִים: לָא תִתְחַסַּם בְּבִישַׁיָּא וְלָא תִטַּן בְּרַשִׁיעַיָּא:

רש"י **אל תתחר** . להיות כמותם כמו איך תתחרה (ירמיה י"ב) כי אתה מתחר' בארז (שם כב) :

(כ) כִּי לֹא תִהְיֶה אַחֲרִית לָרָע נֵר רְשָׁעִים יִדְעָךְ: מְטוּל דְּלָא הַוְיָא אַחֲרִיתָא טָבָא לְבִישַׁי וּשְׁרָגְהוֹן דְּרַשִׁיעֵי נְדָעָךְ: (כא) יְרָא אֶת יְהוָה בְּנִי וָמֶלֶךְ עִם שׁוֹנִים אַל תִּתְעָרָב: דְּחַל מִן יְיָ בְּרִי וּמִן מַלְכָּא וְעִם שַׁטְיֵי לָא תִתְחַלָט:

רש"י **ירא את ה' בני ומלך** . ירא את המלך ובלבד שלא יסירך מיראת ה' ולעולם יראת ה' קודמת עם שונים אל תתערב האומרים שתי רשיות יש :

(כב) כִּי פִתְאֹם יָקוּם אֵידָם וּפִיד שְׁנֵיהֶם מִי יוֹדֵעַ: מְטוּל דִּבְשַׁלְיָא אָתֵי תְּבָרְהוֹן וְסוֹפָא דִּשְׁנֵיהוֹן מַן יְדֵיע:

רש"י **ופיד שניהם** . שבר ע"ג ושבר עובדיה :

(כג) גַּם אֵלֶּה לַחֲכָמִים הַכֵּר פָּנִים בְּמִשְׁפָּט בַּל טוֹב: אַף הָלֵּין לְחַכִּימֵי אֲמַרְנָא לְמַסַּב אַפֵּי בְּדִינָא לָא שַׁפִּיר:

רש"י **גם אלה לחכמים** . כל הדברים שבענין שלמטה אמורי' לחכמים היושבים בדין שלא יכירו פנים במשפט כי לא טוב :

משנה מנחות פרק יג

א. הֲרֵי עָלַי עִשָּׂרוֹן, יָבִיא אֶחָד. עֶשְׂרוֹנִים, יָבִיא שְׁנָיִם. פֵּרַשְׁתִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה פֵּרַשְׁתִּי, יָבִיא שִׁשִּׁים עִשָּׂרוֹן. הֲרֵי עָלַי מִנְחָה, יָבִיא אֵיזוֹ שֶׁיִּרְצֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, יָבִיא מִנְחַת הַסֹּלֶת שֶׁהִיא מְיֻחֶדֶת שֶׁבַּמִּנְחָה:

ברטנורה (א) **הרי עלי עשרון**. פירשתי. כמה עשרונים אביא, ואיני יודע כמה אמרתי: **יביא ששים עשרונים**. דאי בציר מהכי נדר לא איכפת [לן] דמתנה ואומר מה שפירשתי יהא לנדרי והשאר יהא לנדבה. ובטפי מהכי ליכא לספוקי, דאין מנחה אחת יתירה משששים עשרון: **הרי עלי מנחה**. האומר הרי עלי מנחה סתם: **יביא איזו שירצה**. מחמש מנחות: **מיוחדת**. שנקראת מנחה סתם ואין לה שם לווי. וכל שאר מנחות יש להם שם לווי, מנחת מחבת, מנחת מרחשת, מנחת מאפה. ואין הלכה כר' יהודה:

ב. מִנְחָה אוֹ מִן הַמִּנְחָה, יָבִיא אֶחָת. מְנָחוֹת, מִין הַמְּנָחוֹת, יָבִיא שְׁתָּיִם. פֵּרַשְׁתִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה פֵּרַשְׁתִּי, יָבִיא חֲמִשְׁתָּן. פֵּרַשְׁתִּי מִנְחָה שֶׁל עֶשְׂרוֹנִים וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה פֵּרַשְׁתִּי יָבִיא מִנְחָה שֶׁל שִׁשִּׁים עִשָּׂרוֹן. רַבִּי אוֹמֵר, יָבִיא מְנָחוֹת שֶׁל עֶשְׂרוֹנִים מֵאֶחָד וְעַד שִׁשִּׁים:

ברטנורה (ב) **מנחה מין המנחה**. האומר הרי עלי מנחה, או מין מנחה: **יביא אחת**. מן המנחות האמורות בפרשה: **מנחות**. עלי, או שאומר מין מנחות עלי, יביא שתי מנחות

ממין אחד: **פירשתי**. מיני מנחות שאביא. ואיני יודע כמה מינים הם שנדרתי להביא: **מביא חמשתן**. מנחת סולת, מנחת מרחשת, מנחת מחבת, מנחת מאפה תנור והיא באה שני מינים, חלות ורקיקין: פירשתי מנחה של עשרונים בכלי אחד, ואיני יודע כמה עשרונים קבעתי בה: **יביא ששים עשרון**. דטפי מהכי ליכא לספוקי. ואי בציר מהכי נדר, לא איכפת לן דמתנה ואומר כמה שפירשתי יהא לנדבה: **רבי אומר**. כיון דאמר מנחה דמשמע חדא, אלמא בכלי אחד קבעה, ואם יביא ששים בכלי אחד, שמא בציר מהכי נדר והויא מנחה יתירה, דאית ליה לרבי דקביעותא דמנא מלתא היא, הלכך יביא ששים מנחות מאחת ועד ששים, חדא של עשרון אחד וחדא של שנים, וחדא של שלשה, וחדא של ארבעה, עד ששים, שנמצא מביא בין הכל אלף שמונה מאות ושלשים עשרון, דודאי חדא מנייהו נדר, ואינך נדבה. ואין הלכה כרבי:

ג. הֲרֵי עָלַי עֲצִים, לֹא יִפְחוֹת מִשְּׁנֵי גְזִירִין. לְבוֹנָה, לֹא יִפְחוֹת מִקֹּמֶץ, חֲמִשָּׁה קְמָצִים הֵן, הָאוֹמֵר הֲרֵי עָלַי לְבוֹנָה, לֹא יִפְחוֹת מִקֹּמֶץ. הַמִּתְנַדֵּב מִנְחָה, יָבִיא עִמָּהּ קֹמֶץ לְבוֹנָה. הַמַּעֲלֶה אֶת הַקֹּמֶץ בַּחוּץ, חַיָּב. וּשְׁנֵי בָזִיכִין טְעוּנִין שְׁנֵי קְמָצִים:

ברטנורה (ג) **לא יפחות משני גזירין**. שתי בקעיות גדולות. דמיעוט עצים שנים: **המעלה את הקומץ בחוץ חייב**. כרת. דהעלאה היא. ובהאי כללא הוי נמי המעלה קומץ בפנים דהקטרה מעלייתא היא, הלכך חשיב חמשה קומצים ותו לא, ולא חשיב להאי דהמעלה קומץ בפנים לקומץ ששית: **ושני בזיכים**. של לחם הפנים:

ד. הֲרֵי עָלַי זָהָב, לֹא יִפְחוֹת מִדִּינַר זָהָב. כֶּסֶף, לֹא יִפְחוֹת מִדִּינַר כֶּסֶף. נְחֹשֶׁת, לֹא יִפְחוֹת מִמָּעָה כֶסֶף. פֵּרַשְׁתִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה פֵּרַשְׁתִּי, הוּא מֵבִיא עַד שֶׁיֹּאמַר לֹא לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי:

ברטנורה (ד) **לא יפחות מדינר זהב**. והוא שיאמר מטבע של זהב. דאי לא, דלמא נסכא דדהבא קאמר, דהיינו חתיכה של זהב: **נחושת לא יפחות ממעה כסף**. שיביא נחושת ששוה מעה כסף: **פירשתי**. כך וכך זהב: **ואיני יודע כמה פירשתי**. יביא כל כך עד שידע בעצמו שמעולם לא נתכוין לכל כך:

ה. הֲרֵי עָלַי יַיִן, לֹא יִפְחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה לֻגִּין. שֶׁמֶן, לֹא יִפְחוֹת מִלּוֹג. רַבִּי אוֹמֵר, שְׁלֹשָׁה לֻגִּין. פֵּרַשְׁתִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה פֵּרַשְׁתִּי, יָבִיא כְּיוֹם הַמְּרֻבֶּה:

ברטנורה (ה) **הרי עלי יין**. לנסכים: **לא יפחות משלשה לוגין**. שהן פחותים שבנסכים, רביעית ההין לכבש תלתא לוגין הוו. שהין שנים עשר לוגין: **שמן לא יפחות מלוג**. שהפחות שבמנחה, עשרון סולת, והיא טעונה לוג שמן: **רבי אומר שלשה לוגין**. כפחות שבמנחת נסכים, עשרון לכבש בלול ברביעית ההין שמן. ואין הלכה כרבי: **כיום המרובה**. כיום טוב של חג הסוכות כשחל להיות בשבת. שאותו היום מרובה בנסכים

לקרבנות של חובת היום מכל שאר ימות השנה. דהוו שלשה עשר פרים וארבעה עשר כבשים וארבעה מוספים, שנים מוסף דשבת ושנים מוסף דחג, ואילים שנים ושעיר אחד. והנסכים הצריכים לכולם, מאה וארבעים לוג:

ו. הֲרֵי עָלַי עוֹלָה, יָבִיא כֶּבֶשׂ. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, (או) תּוֹר אוֹ בֶן יוֹנָה. פֵּרַשְׁתִּי מִן הַבָּקָר וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה פֵּרַשְׁתִּי, יָבִיא פָּר וָעֵגֶל. מִן הַבְּהֵמָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה פֵּרַשְׁתִּי, יָבִיא פָּר וְעֵגֶל אַיִל גְּדִי וְטָלֶה. פֵּרַשְׁתִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה פֵּרַשְׁתִּי, מוֹסִיף עֲלֵיהֶם תּוֹר וּבֶן יוֹנָה:

ברטנורה (ו) **הרי עלי עולה יביא כבש**. ר' אלעזר בן עזריה אומר או תור או בן יונה. באתריה דתנא קמא לא היו קורים עולה סתם אלא לעולת בהמה, ופחותה שבעולת בהמה הוא כבש, הלכך יביא כבש. ובאתריה דרבי אלעזר בן עזריה היו קורים עולה סתם גם לעולת העוף, הלכך יביא תור או בן יונה. ומר כי אתריה, ומר כי אתריה: **יביא פר ועגל**. זכרים ולא נקבות, דעולה ליכא לספוקי אלא בזכרים. ומתניתין רבי היא דאמר לקמן המתנדב קטן והביא גדול לא יצא. אבל רבנן פליגי עליה ואמרי המתנדב קטן והביא גדול יצא, דיש בכלל מרובה מועט. והלכה כחכמים: **פירשתי**. אחד מקרבנות הבהמה: **ואיני יודע מאיזה מהן פירשתי**. יביא מכל מיני בהמה הזכרים גדולים וקטנים, דהיינו פר ועגל איל ושעיר וגדי וטלה: **פירשתי**. את המין: **ואיני יודע מה פירשתי**. אם מין הבהמה או מין העוף:

ז. הֲרֵי עָלַי תּוֹדָה, וּשְׁלָמִים, יָבִיא כֶּבֶשׂ. פֵּרַשְׁתִּי מִן הַבָּקָר וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה פֵּרַשְׁתִּי, יָבִיא פָּר וּפָרָה עֵגֶל וְעֶגְלָה. מִן הַבְּהֵמָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה פֵּרַשְׁתִּי, יָבִיא פָּר וּפָרָה עֵגֶל וְעֶגְלָה אַיִל וְרָחֵל גְּדִי וּגְדִיָּה שָׂעִיר וּשְׂעִירָה טָלֶה וְטַלְיָה:

ברטנורה (ז) **תודה ושלמים**. תודה או שלמים: **יביא כבש**. פחות שבתודה ושלמים: **יביא פר ופרה**. דתודה ושלמים איכא לספוקי בזכרים ונקבות: **רחל**. נקבה בת שתי שנים: **גדי**. בן שנה מן העזים: **שעיר**. עז בן שתי שנים: **טלה**. כבש בן שנתו:

ח. הֲרֵי עָלַי שׁוֹר, יָבִיא הוּא וּנְסָכָיו בְּמָנֶה. עֵגֶל, יָבִיא הוּא וּנְסָכָיו בְּחָמֵשׁ. אַיִל, יָבִיא הוּא וּנְסָכָיו בִּשְׁתָּיִם. כֶּבֶשׂ, יָבִיא הוּא וּנְסָכָיו בְּסֶלַע. שׁוֹר בְּמָנֶה, יָבִיא בְּמָנֶה חוּץ מִנְּסָכָיו. עֵגֶל בְּחָמֵשׁ, יָבִיא בְּחָמֵשׁ חוּץ מִנְּסָכָיו. אַיִל בִּשְׁתַּיִם, יָבִיא בִּשְׁתַּיִם חוּץ מִנְּסָכָיו. כֶּבֶשׂ בְּסֶלַע, יָבִיא בְּסֶלַע חוּץ מִנְּסָכָיו. שׁוֹר בְּמָנֶה וְהֵבִיא שְׁנַיִם בְּמָנֶה, לֹא יָצָא, אֶפְלוּ זֶה בְּמָנֶה חָסֵר דִּינָר וְזֶה בְּמָנֶה חָסֵר דִּינָר. שְׁחוֹר וְהֵבִיא לָבָן, לָבָן וְהֵבִיא שְׁחוֹר, גָּדוֹל וְהֵבִיא קָטָן, לֹא יָצָא. קָטָן וְהֵבִיא גָּדוֹל, יָצָא. רַבִּי אוֹמֵר, לֹא יָצָא:

ברטנורה (ח) **יביא הוא ונסכיו במנה**. כך נתפרש דינו בתורה שבעל פה, שהיא ערך השור עם נסכיו מנה: **עגל יביא הוא ונסכיו בחמש**. סלעים: **אמר הרי עלי שור במנה**. יביאנו

במנה חוץ מנסכיו שהרי כך קבעו: שור במנה והביא שנים במנה לא יצא. שהרי קבע שור במנה: **קטן והביא גדול יצא**. רבי אומר לא יצא. משום הכי תנא פלוגתא דרבי ורבנן הכא בסיפא, לפרושי דרישא לאו דברי הכל היא אלא רבי היא ולא רבנן. ואין הלכה כרבי:

ט. שׁוֹר זֶה עוֹלָה, וְנִסְתָּאֵב, אִם רָצָה יָבִיא בְּדָמָיו שְׁנַיִם. שְׁנֵי שְׁוָרִים אֵלּוּ עוֹלָה, וְנִסְתָּאֲבוּ, אִם רָצָה יָבִיא בְּדָמֵיהֶם אֶחָד. רַבִּי אוֹסֵר. אַיִל זֶה עוֹלָה, וְנִסְתָּאַב, אִם רָצָה יָבִיא בְּדָמָיו כֶּבֶשׂ. כֶּבֶשׂ זֶה עוֹלָה וְנִסְתָּאַב, אִם רָצָה יָבִיא בְּדָמָיו אַיִל. רַבִּי אוֹסֵר. הָאוֹמֵר אֶחָד מִכְּבָשַׂי הֶקְדֵּשׁ, וְאֶחָד מִשְּׁוָרַי הֶקְדֵּשׁ, הָיוּ לוֹ שְׁנַיִם, הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן הֶקְדֵּשׁ. שְׁלִשָּׁה, הַבֵּינוֹנִי שֶׁבָּהֶן הֶקְדֵּשׁ. פֵּרַשְׁתִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה פֵּרַשְׁתִּי, אוֹ שֶׁאָמַר, אָמַר לִי אַבָּא וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה, הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן הֶקְדֵּשׁ:

ברטנורה (ט) **ונסתאב**. שנפל בו מום. דבעל מום אקרי טמא, כדכתיב (ויקרא יז) ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה', ובבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר, כדפרשינן בפרקין דלעיל: **אם רצה יביא בדמיו שנים**. ולא דמי לרישא דאמרינן שור במנה והביא שנים במנה לא יצא. דהתם דאמר הרי עלי שור במנה חייב עד שיביאנו. אבל הכא בשור זה ונסתאב שאני, דכיון דאמר שור זה אקריב עולה, ונסתאב, אזל ליה נדריה, דתו לא מצי למקיימיה: **רבי אוסר**. לכתחלה. אבל אם הביא יצא, דכיון דאמר זה, אינו חייב באחריותו. ואין הלכה כרבי: **הבינוני שבהן הקדש**. אף הבינוני שבהן הקדש. דכי יש לו שנים, הגדול הקדש, שהמקדיש בעין יפה מקדיש ומסתמא הטוב שבהן הקדיש, דכתיב (דברים יב) מבחר נדריכם. וכי יש לו שלשה, חוששין אף לבינוני. דלא ידעינן אהי מנייהו חל ההקדש, אי אגדול דהוי עין יפה, אי אבינוני דהוי עין יפה לגבי קטן, הלכך תרווייהו אסירי. מיהו לא קרב למזבח אלא חד מנייהו והיכי עביד דלשתרי חד מנייהו, ממתין לבינוני עד שיומם, ומחלל אותו אגדול, דממה נפשך, אי אבינוני חל ולא אגדול, הרי נפל בו מום וחללו. ואי אגדול חל מעיקרא, נמצא בינוני חולין מעיקרא: **פירשתי**. איזה מהן, ולא ידעתי איזה הוא: **או שאמר לי אבא**. בשעת מיתתו, אחד משוורי הפרשתי להקדש ואיני יודע על איזה מהן אמר לי: **הגדול שבהן הקדש**. דהיכא דאמר פירשתי, ליכא ספיקא דודאי הגדול פירש:

י. הֲרֵי עָלַי עוֹלָה, יַקְרִיבֶנָּה בַּמִּקְדָּשׁ. וְאִם הִקְרִיבָהּ בְּבֵית חוֹנְיוֹ, לֹא יָצָא. שֶׁאַקְרִיבֶנָּה בְּבֵית חוֹנְיוֹ, יַקְרִיבֶנָּה בַּמִּקְדָּשׁ. וְאִם הִקְרִיבָהּ בְּבֵית חוֹנְיוֹ, יָצָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֵין זוֹ עוֹלָה. הֲרֵינִי נָזִיר, יְגַלַּח בַּמִּקְדָּשׁ. וְאִם בְּבֵית חוֹנְיוֹ, יָצָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֵין זֶה נָזִיר. הַכֹּהֲנִים שֶׁשִּׁמְּשׁוּ בְּבֵית חוֹנְיוֹ, לֹא יְשַׁמְּשׁוּ בַּמִּקְדָּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר לְדָבָר אַחֵר, שֶׁנֶּאֱמַר

(מלכים ב. כג), אַךְ לֹא יַעֲלוּ כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת אֶל מִזְבַּח יְיָ בִּירוּשָׁלַיִם כִּי אִם אָכְלוּ מַצּוֹת בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם, הֲרֵי הֵם כְּבַעֲלֵי מוּמִין, חוֹלְקִין וְאוֹכְלִין, אֲבָל לֹא מַקְרִיבִין:

ברטנורה (י) **בבית חוניו**. בית המקדש שבנה חוניו בנו של שמעון הצדיק באלכסנדריא של מצרים. שכשמת שמעון הצדיק אמר להם, חוניו בני ישמש תחתי, מפני שהיה בקי ורגיל בעבודה יותר משמעי אחיו. ולא קבל עליו חוניו להיות כהן גדול לפי שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי שנים ומחצה. ונתמנה שמעי כהן גדול תחת אביו. לימים נתקנא חוניו בשמעי אחיו, אמר לו בא ואלמדך סדר עבודה, הלבישו כתונת בד דקה שלובשות הנשים על בשרן ועליה אזור צר קטן והעמידו אצל המזבח, יצא ואמר לאחיו הכהנים ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו, אותו היום שאתמנה לכהן גדול, אלבש כתונת שליכי וחגור באזור שליכי. בקשו אחיו הכהנים להרגו. סח להם כל המאורע. בקשו להרוג את חוניו. רץ מפניהם לבית המלך, ועדיין כל הרואה אותו אומר זה הוא, הלך לו לאלכסנדריא של מצרים שהיו בה רבבות מישראל, ועשה שם מקדש ובנה מזבח והעלה עליו לשם ה'. ועל אותו מזבח נתנבא ישעיה (י"ט) ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים. ועמד הבית ההוא קרוב למאתים שנה ונקרא בית חוניו על שמו. והכל מודים שהקרבנות שהיו קרבים שם אינן קרבן. לפיכך מי שאמר הרי עלי עולה והקריבה שם לא יצא ידי נדרו:

שאקריבנה בבית חוניו. נעשה כאומר הרי עלי עולה על מנת שאהרגנה ולא אתחייב באחריותה, הלכך אם הקריבה בבית חוניו יצא ידי נדרו אבל חייב כרת משום שוחט בחוץ, שהרי קרא עליה שם עולה: **רבי שמעון אומר אין זו עולה**. והרי הוא חולין גמורים. שאין שם הקדש חל עליה כלל כשאמר שאקריבנה בבית חוניו. ואין הלכה כרבי שמעון:

ואם גלח בבית חוניו לא יצא. אלא יחזור ויגלח במקדש בירושלים ושם יביא קרבנותיו: שאגלח בבית חוניו אם גלח בבית חוניו יצא. דהאי גברא שנדר בנזיר כדי שיגלח בבית חוניו, לצעורי נפשיה נתכוין, ומפני שהיה קרוב לבית חוניו ורחוק מארץ ישראל אמר אי סגי בבית חוניו טרחנא, טפי לא מצינא לאצטעורי, ולא חל שם נזירות עליו, אבל נעשה כמי שנשבע שלא לשתות יין עד זמן פלוני: **רבי שמעון אומר**. אינו נזיר כלל ומותר לשתות יין. ואין הלכה כרבי שמעון: **ואין צריך לומר לדבר אחר**. אם שמשו לעבודה זרה שלא ישמשו עוד בירושלים: **והרי הן כבעלי מומין**. שחולקים ואוכלים בקדשים:

יא. נֶאֱמַר בְּעוֹלַת הַבְּהֵמָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ, (וּבְעוֹלַת הָעוֹף אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ), וּבַמְּנָחָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ, לְלַמֵּד, שֶׁאֶחָד הַמַּרְבֶּה וְאֶחָד הַמַּמְעִיט, וּבִלְבַד שֶׁיְּכַוֵּן אָדָם אֶת דַּעְתּוֹ לַשָּׁמָיִם:

גמרא מנחות דף ק"י ע"א

אָמַר רִבִּי זֵירָא מַאי קְרָאָה (קהלת ה) מְתוּקָה שְׁנַת הָעוֹבֵד אִם מְעַט וְאִם הַרְבֵּה יֹאכֵל רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר מֵהָכָא (שם) בִּרְבוֹת הַטּוֹבָה רַבּוּ אוֹכְלֶיהָ וּמַה כִּשָּׁרוֹן לִבְעָלֶיהָ כִּי אִם רְאוּת עֵינָיו. תַּנְיָא אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי בֹּא וּרְאֵה מַה כְּתִיב בְּפָרָשַׁת קָרְבָּנוֹת שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהֶן לֹא אֵל וְלֹא אֱלֹהִים אֶלָּא לַה' שֶׁלֹּא לִתֵּן פִּתְחוֹן פֶּה לְבַעַל דִּין לַחֲלוֹק. נֶאֱמַר בְּשׁוֹר הַנִּגָּח (ויקרא א) אִשֶּׁה רֵיחַ נִחוֹחַ וּבְעוֹף הַדַּק אִשֶּׁה רֵיחַ נִחוֹחַ וּבְמִנְחָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִחוֹחַ לוֹמַר לְךָ אֶחָד הַמַּרְבֶּה וְאֶחָד הַמַּמְעִיט וּבִלְבַד שֶׁיְּכַוֵּין אֶת לִבּוֹ לְשָׁמַיִם שֶׁמָּא תֹּאמַר לַאֲכִילָה הוּא צָרִיךְ תַּלְמוּד לוֹמַר (תהלים נ) אִם אֶרְעַב לֹא אוֹמַר לָךְ כִּי לִי תֵּבֵל וּמְלוֹאָהּ וְנֶאֱמַר (שם) כִּי לִי כָּל חַיְתוֹ יָעַר בְּהֵמוֹת בְּהַרְרֵי אֶלֶף יָדַעְתִּי כָּל עוֹף הָרִים וְזִיז שָׂדַי עִמָּדִי הַאוֹכַל בְּשַׂר אַבִּירִים וְדַם עַתּוּדִים אֶשְׁתֶּה לֹא אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם זִבְחוּ כְּדֵי שֶׁתֹּאמַר אֶעֱשֶׂה רְצוֹנוֹ וְיַעֲשֶׂה רְצוֹנִי לֹא לִרְצוֹנִי אַתֶּם זוֹבְחִים אֶלָּא לִרְצוֹנְכֶם אַתֶּם זוֹבְחִים שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י) לִרְצוֹנְכֶם תִּזְבָּחוּ. דָּבָר אַחֵר לִרְצוֹנְכֶם תִּזְבָּחוּ לִרְצוֹנְכֶם זִבְחוּ לְדַעְתְּכֶם זִבְחוּ כְּדַבָּעָא מִינֵיהּ שְׁמוּאֵל מֵרַב הוּנָא מְנַיִן לְמִתְעַסֵּק בְּקָדָשִׁים שֶׁהוּא פָּסוּל שֶׁנֶּאֱמַר (שם א) וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר שֶׁתְּהֵא שְׁחִיטָה לְשֵׁם בֶּן בָּקָר אָמַר לוֹ זוֹ בְּיָדֵינוּ הִיא. לְעִכֵּב מְנַיִן תַּלְמוּד לוֹמַר לִרְצוֹנְכֶם תִּזְבָּחוּ לְדַעְתְּכֶם זִבְחוּ:

רש"י **שנת העובד**. עבודת קרבנות ומביאו למזבח. מתוק שנתו שהוא ישן ולא ירא: **אם מעט ואם הרבה יאכל**. מתן שכרו: **ברבות הטובה**. קרבנות: **רבו אוכליה**. כהנים: **ומה כשרון לבעליו**. להקב"ה כי אם ראות עיניו שזה מתכוין לטובה: **לבעל הדין**. לאומרים רשויות הרבה הן והדבר מוכיח שזה ששמו כך צוה להקריב לו מנחה וששמו כך צוה להקריב לו פרים וזה אילים לכך נאמר בכולם ריח ניחוח לה': **אחד המרבה ואחד הממעיט**. להביא קרבנותיו: **כדי שתאמר אעשה רצונו**. להקריב לו קרבן ויעשה רצוני לפי שהוא צריך לכך ואשחדנו: **לא לרצוני אתם זובחים**. כלומר לא להנאתי: **לרצונכם**. לצורך עצמכם לקיים מצותי שתהא כפרה לכם בכך: **לרצונכם זבחו**. שתהא כוונתכם לשחוט פרט למתעסק בסכין לחתוך ד"א ושחט בהמת קדשים שהוא פסול: **מנין למתעסק**. בדבר אחר ושחט בהמת קדשים שהוא פסול: **זו בידינו הוא**. דמצוה לכוין דעתו: **לרצונכם תזבחו**. שנה עליו הכתוב לעכב:

זוהר תזריע דף נ' ע"א

כְּתִיב כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן וְגוֹמֵר וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם. וְכִי אַגַּר טַב הוּא דְּיִשְׁתְּכַח בְּאִינּוּן דְּזַכָּאן לְמֵיעָאל בְּאַרְעָא. אֶלָּא הָא אוּקְמוּהָ לְאַשְׁכְּחָא מַטְמוֹנִין דְּאָטְמָרָן בְּבֵיתַיְיהוּ וּלְאַהֲנָאָה לוֹן לְיִשְׂרָאֵל אֲבָל תָּא חֲזֵי זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּאִינּוּן מִתְדַּבְּקָן בֵּיהּ בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רָחִים לְהוּ דִּכְתִיב (מלאכי א) אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר יְיָ וּמִגּוֹ רְחִימוּתָא דִּילֵיהּ אָעִיל לְהוּ לְאַרְעָא קַדִּישָׁא לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ בֵּינַיְיהוּ וּלְמֶהֱוֵי

דִּיּוּרֵיהּ עִמְּהוֹן וְיִשְׁרָאֵל דְּיִשְׁתַּכְּחוּן קַדִּישִׁין עַל כָּל בְּנֵי עַלְמָא. תָּא חֲזֵי כְּתִיב (שמות ל"ה) וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן וְגוֹמֵר בְּשַׁעְתָּא דַהֲווֹ עַבְדִין עֲבִידְתָּא הֲווּ אַמְרֵי דָא לְמַקְדְּשָׁא. דָּא לְמִשְׁכְּנָא דָא לְפָרוּכְתָּא. וְכֵן כָּל אִינּוּן אוּמָנִין בְּגִין דְּיִשְׁרֵי קְדוּשָׁה עַל יְדֵיְיהוּ וְיִתְקַדַּשׁ הַהוּא עֲבִידְתָּא. וְכַד סָלִיק לְאַתְרֵיהּ בְּקְדוּשָׁה סָלִיק. כְּגוֹוָנָא דָא מָאן דְּעָבִיד עֲבִידְתָּא לַעֲבוֹדָה זָרָה אוֹ לְסִטְרָא אַחֲרָא דְלָא קַדִּישָׁא. כֵּיוָן דְּאִדְכַּר לֵיהּ עַל הַהוּא עֲבִידְתָּא הָא רוּחַ מְסָאֲבָא שַׁרְיָא עֲלוֹי וְכַד סָלִיק עֲבִידְתָּא בְּמְסָאֲבָא סָלִיק כְּנַעֲנִיים פַּלְחֵי לַעֲבוֹדָה זָרָה אִינְהוּ וּמִתְדַּבְּקָן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא בְּרוּחַ מְסָאֲבָא בַּעֲבוֹדָה זָרָה וַהֲווֹ בָּנִין בְּנִין לְפָרְצוּפֵיְיהוּ (ס"א לְטַנּוּפֵיְיהוּ) וּלְגִיעוּלֵיְיהוּ לְסָטַר מְסָאֲבָא לַעֲבוֹדָה זָרָה וְכַד שָׁרָאן לְמִבְנֵי הֲווֹ אַמְרֵי מִלָּה וְכֵיוָן דְּאִתְדְּכָר בְּפוּמַיְיהוּ סָלִיק עֲלֵיהּ רוּחַ מְסָאֲבָא וְכַד אִסְתְּלִיק עֲבִידְתָּא בְּרוּחַ מְסָאֲבָא אִסְתְּלִיק. כֵּיוָן דְּעָאלוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא בָּעָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדַכָּאָה לוֹן וּלְקַדְּשָׁא לוֹן אַרְעָא וּלְאַפְּנָאָה אֲתַר לִשְׁכִינְתָּא דְלָא תִּשְׁרֵי שְׁכִינְתָּא גּוֹ מְסָאֲבָא וְעַל דָּא בְּהַהוּא נָגַע צָרַעַת הֲווֹ סַתְרִין בְּנֵיְינִין דְּאָעִין וַאֲבָנִין דְּאִתְעֲבִידוּ בְמְסָאֲבוּ. תָּא חֲזֵי אִי עוֹבָדָא דָא הֲוָה לְאַשְׁכְּחָא מַטְמוֹנִין בְּלְחוֹדוֹי יֵהַדְרוּן אֲבָנִין לְבָתַר כְּמָה דְאִינּוּן לְאַתְרַיְיהוּ וְעַפְרָא לְאַתְרֵיהּ אֲבָל קְרָא כְּתִיב וְחִלְּצוּ אֶת הָאֲבָנִים וּכְתִיב וְעָפָר אַחֵר יִקַּח. בְּגִין דְּיִתְעֲבַר רוּחַ מְסָאֲבָא וְיִתְפְּנֵי וְיִתְקַדַּשׁ הַשְׁתָּא כְּמִלְּקַדְמִין וְיִשְׁתְּכַחוּ יִשְׂרָאֵל בְּקְדוּשָׁה וּבְדִיּוּרָא קַדִּישָׁא לְמִשְׁרֵי בֵּינַיְיהוּ שְׁכִינְתָּא וְעַל דָּא מָאן דְּבָנֵי בְנָיִין כַּד שָׁאֲרֵי לְמִבְנֵי בָּעֵי לְאַדְכָּרָא בְּפוּמֵהּ דְּהָא לְפוּלְחָנָא דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הוּא בָּנֵי בְּגִין דְּכְתִיב (ירמיה כ"ב) הוֹי בּוֹנֶה בֵיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק. וְגוֹמֵר. וּכְדֵין סַיְּיעְתָּא דִשְׁמַיָּיא שָׁאֲרֵי עֲלוֹי וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַמִּין עֲלֵיהּ קְדוּשְׁתָּא וְקָאֲרֵי עֲלֵיהּ שְׁלָם הֲדָא הוּא דִכְתִיב (איוב ה') וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וְגוֹמֵר:

תרגום הזוהר כָּתוּב, כִּי תָּבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן וְגוֹ'. וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם. שׁוֹאֵל, וְכִי הוּא זֶה שָׂכָר טוֹב שֶׁיִּמָּצְאוּ נְגָעִים בַּבָּתִּים שֶׁל אֵלּוּ שֶׁזָּכוּ לִכְנֹס לָאָרֶץ. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא הֲרֵי הֶעֱמִידוּהוּ, שֶׁהוּא, כִּי אַחַר שֶׁיִּתְּצוּ הַבָּתִּים הַמְּנוּגָעִים, יִמְצְאוּ אוֹצָרוֹת שֶׁהִצְפִּינוּ הַכְּנַעֲנִים בְּבָתֵּיהֶם, וְיֶהֱנוּ מֵהֶם יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם דְּבֵקִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב, אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה'. וּמִתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ, הִכְנִיסָם לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵיהֶם, וְלִדּוּר עִמָּהֶם, וְשֶׁיִּמָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב, וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן וְגוֹ'. הַיְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ עוֹשׂוֹת מְלַאכְתָּן, הָיוּ אוֹמְרוֹת, זֶה לַמִּקְדָּשׁ, זֶה לַמִּשְׁכָּן, זֶה לַפָּרֹכֶת, וְכֵן עָשׂוּ כָּל הָאוּמָנִים, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה הַקְּדֻשָּׁה עַל יְדֵיהֶם, וְתִתְקַדֵּשׁ הַמְּלָאכָה הַהִיא, וְכַאֲשֶׁר הֻבִיאוּהָ לִמְקוֹמָהּ עָלְתָה וְהָיְתָה בִּקְדֻשָּׁה. כְּעֵין זֶה מִי שֶׁעוֹבֵד לַעֲבוֹדָה זָרָה, אוֹ לְצַד הָאַחֵר שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ, כֵּיוָן שֶׁמַּזְכִּירָהּ עַל עֲבוֹדָה הַהִיא, הִנֵּה רוּחַ הַטּוּמְאָה שׁוֹרָה עָלָיו, וּכְשֶׁעוֹלֶה

הָעֲבוֹדָה, הֵיא עוֹלָה בְּטוּמְאָה. הַכְּנַעֲנִים, עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ, וְכֻלָּם יַחַד הָיוּ דְּבוּקִים בְּרוּחַ הַטּוּמְאָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה, וְהָיוּ בּוֹנִים בְּנָיָנִים לְפַרְצוּפֵיהֶם וּלְתוֹעֲבָתָם שֶׁל צַד הַטּוּמְאָה, לַעֲבוֹדָה זָרָה, וּכְשֶׁהִתְחִילוּ לִבְנוֹת, הָיוּ אוֹמְרִים אֵיזֶה דָּבָר, וְכֵיוָן שֶׁנִּזְכָּר בְּפִיהֶם, עָלָה עַל הַבִּנְיָן רוּחַ הַטּוּמְאָה. וּכְשֶׁעָלְתָה הָעֲבוֹדָה, עָלְתָה בְּרוּחַ הַטּוּמְאָה. כֵּיוָן שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר לְמַעָנָם אֶת הָאָרֶץ, וּלְפַנּוֹת מָקוֹם לַשְּׁכִינָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשָּׁרֶה הַשְּׁכִינָה בְּמָקוֹם טָמֵא. וְעַל כֵּן בְּנֶגַע צָרַעַת הַהוּא הָיוּ הוֹרְסִים הַבְּנְיָנִים שֶׁל עֲצִים וַאֲבָנִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּטוּמְאָה. בֹּא וּרְאֵה, אִם מַעֲשֶׂה זֶה, שֶׁל נְתִיצַת הַבָּתִּים הַמְנוּגָעִים, הָיָה כְּדֵי לִמְצֹא אוֹצָרוֹת בִּלְבָד, הָיוּ צְרִיכִים אַחַר כָּךְ לְהַחֲזִיר הָאֲבָנִים לִמְקוֹמָן כְּמוֹ שֶׁהָיוּ, וְכֵן הָיוּ צְרִיכִים לְהַחֲזִיר הֶעָפָר לִמְקוֹמוֹ. אֲבָל הַמִּקְרָא כָּתוּב, וְחִלְּצוּ אֶת הָאֲבָנִים. וְכָתוּב וְעָפָר אַחֵר יִקָּח. שֶׁהוּא, כְּדֵי לְהַעֲבִיר אֶת רוּחַ הַטּוּמְאָה, וּתְפוּנָה, וְתִתְקַדֵּשׁ עַתָּה הָאָרֶץ כְּמִקֹּדֶם, וְיִמָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁה, וּבְדִיּוּר קָדוֹשׁ, שֶׁתִּשָּׁרֶה בֵּינֵיהֶם הַשְּׁכִינָה. וְעַל כֵּן מִי שֶׁבּוֹנֶה בִּנְיָן, כְּשֶׁמַּתְחִיל לִבְנוֹתוֹ, צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בְּפִיו, שֶׁבּוֹנֶה אוֹתוֹ לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב, הוֹי בּוֹנֶה בֵּיתוֹ בְלֹא צֶדֶק, וְאֵז עֶזְרַת הַשָּׁמַיִם שׁוֹרָה עָלָיו, עַל בֵּיתוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵכִין עָלָיו קְדֻשָּׁתוֹ, וְקוֹרֵא עָלָיו שָׁלוֹם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וגו'.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ג

א. כָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ קָרֵב אֶלָּא בַּיּוֹם כְּגוֹן הַקּוֹמֶץ וְהַלְּבוֹנָה וְהַקְּטוֹרֶת וּמְנָחוֹת הַנִּשְׂרָפוֹת מוּתָּר לְהַקְרִיבָן עִם מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְהֵם מִתְאַכְּלִין וְהוֹלְכִין כָּל הַלַּיְלָה כְּאֵיבְרֵי עוֹלָה: **ב**. הַנְּסָכִים הַבָּאִים עִם הַזֶּבַח אֵין קְרֵיבִין אֶלָּא בַּיּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כט) וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם מַקִּישׁ נְסָכִים לְשִׁלְמִים מַה שְּׁלָמִים בַּיּוֹם אַף נְסָכִים בַּיּוֹם. אֲבָל הַנְּסָכִים הַבָּאִים בִּפְנֵי עַצְמָן מִתְקַדְּשִׁין בַּלַּיְלָה וּקְרֵיבִין בַּלַּיְלָה. לְפִיכָךְ אִם נִזְדַּמְּנוּ לוֹ נְסָכִים הַבָּאִים בִּפְנֵי עַצְמָן מַקְדִּישָׁן וּמַקְרִיבָן בַּלַּיְלָה וַעֲלוֹת הַשַּׁחַר פּוֹסֶלֶת בָּהֶן כְּאֵיבְרֵי הָעוֹלוֹת: **ג**. כָּל הַיּוֹם כָּשֵׁר לִסְמִיכָה וְלִשְׁחִיטָה וְלִמְלִיקָה לְהֶקְטֵר לְהַגָּשָׁה וּלְהַזָּיָה וּלְתִנּוּפָה וְלִקְמִיצָה וּלְקָרְבַּן הַמּוּסָפִין וְכָל הַלַּיְלָה כָּשֵׁר לְהַקְטִיר אֵמוּרִין וְאֵבָרִים זֶה הַכְּלָל דָּבָר שֶׁמִּצְוָתוֹ בַּיּוֹם כָּשֵׁר כָּל הַיּוֹם וְדָבָר שֶׁמִּצְוָתוֹ בַּלַּיְלָה כָּשֵׁר כָּל הַלַּיְלָה וְאַף עַל פִּי כֵן זְרִיזִין מַקְדִּימִין לְמִצְוֹת:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ב' ע"ד

מֵעִיקָּרֵי הַתְּשׁוּבָה עֲזִיבַת הַחֵטְא כִּי יַעֲזוֹב דְּרָכָיו הָרָעִים וְיִגְמוֹר בְּכָל לִבּוֹ כִּי לֹא יוֹסִיף לָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ הַהוּא עוֹד וְאִם אָוֶן פָּעַל לֹא יוֹסִיף כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל לג) שׁוּבוּ שׁוּבוּ מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וְנֶאֱמַר (ישעיה נה) יַעֲזֹוב רָשָׁע דַּרְכּוֹ. וְדַע כִּי מִי אֲשֶׁר חָטָא עַל דֶּרֶךְ מִקְרֶה כִּי הִתְאַוָּה תַּאֲוָה וַיֶּחֱזַק עָלָיו יִצְרוֹ וַיִּתְקְפֵהוּ וְלֹא נֶחְלְצוּ רַעְיוֹנָיו וְחוּשָׁיו בְּפַגְעוֹ בּוֹ וְלֹא

מִיהָרוּ לִגְעוֹר בְּיַם הַתַּאֲוָה וְיֶחֱרַב עַל כֵּן יַגִּירֵהוּ הַיֵּצֶר בַּחֲרָמָיו וְנָפַל בְּמַכְמוֹרָיו לְפִי שַׁעְתּוֹ וְעִתּוֹ בְּהָיוֹת רוּחַ הַיֵּצֶר רַע מְבַעֲתוֹ וְלֹא מֵאֲשֶׁר חֶפְצוֹ וּרְצוֹנוֹ לִמְצוֹא עֲוֹנוֹ וְלַעֲשׂוֹת כָּמוֹהוּ אַחֲרֵי זֹאת. רֵאשִׁית תְּשׁוּבַת הָאִישׁ הַזֶּה הַחֲרָטָה וְלָשִׂים יָגוֹן בְּלִבּוֹ עַל חַטָּאתוֹ וְלִהְיוֹת נֶפֶשׁ נַעֲנָה וּמָרָה כַּלַּעֲנָה אַחֲרֵי כֵן יוֹסִיף בְּכָל יוֹם יִרְאַת ה' בְּנַפְשׁוֹ וְיִתֵּן חִתַּת אֱלֹהִים בְּלִבּוֹ בְּכָל עֵת עַד אֲשֶׁר יִהְיֶה נָכוֹן לִבּוֹ בָּטוּחַ בַּה' כִּי אִם יוֹסִיף יַעֲבוֹר בּוֹ הַיֵּצֶר וַיִּפְגְּשֵׁהוּ כְּפַעַם בְּפַעַם וְרַבָּה עָלָיו תַּאֲוָתוֹ כְּמִשְׁפַּט הָרִאשׁוֹן לֹא יִהְיֶה נִפְתֶּה לִבּוֹ עָלָיו וְיַעֲזוֹב דַּרְכּוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כח) וּמוֹדֶה וְעוֹזֵב יְרוּחָם. הִזְכִּיר תְּחִלָּה עַל הַחֲרָטָה הַוִּידוּי וְאַחַר כָּךְ עוֹזֵב. אַךְ הָאִישׁ הַמִּתְיַצֵּב עַל דֶּרֶךְ לֹא טוֹב תָּמִיד וְגָבֶר עַל חֲטָאָיו דּוֹרֵךְ בְּכָל יוֹם וְשׁוֹנֶה בְּאִוַּלְתּוֹ וְשָׂב בִּמְרוּצָתוֹ גַּם פְּעָמִים רַבּוֹת וּבְכָל עֵת אוֹהֵב הָרָע וּמִכְשׁוֹל עֲוֹנוֹ וְיָשִׂים נֹכַח פָּנָיו רְצוֹנִי לוֹמַר הַתַּאֲוָה וְהַיֵּצֶר וְחֶפְצוֹ וּמַגַּמָּתוֹ אֲשֶׁר לֹא יִבָּצֵר מִמֶּנּוּ כָּל אֲשֶׁר יָזֵם לַעֲשׂוֹת. רֵאשִׁית תְּשׁוּבַת הָאִישׁ הַזֶּה לַעֲזוֹב דַּרְכּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה וּלְהַסְכִּים לְקַיֵּים לְקַבֵּל עָלָיו בַּל יוֹסִיף לַחֲטוֹא. אַחֲרֵי כֵן יִתְחָרֵט עַל עֲלִילוֹתָיו הַנִּשְׁחָתוֹת וְיִתְוַדֶּה וְיָשׁוּב אֶל ה' כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' נה) יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מַחְשְׁבוֹתָיו וְיָשׁוּב אֶל ה' וִירַחֲמֵהוּ. וְהַמָּשָׁל בָּזֶה לְמִי שֶׁאוֹחֵז הַשֶּׁרֶץ וּבָא לְטָבּוֹל וּלְהִטָּהֵר כִּי יַנִּיחַ הַשֶּׁרֶץ תְּחִלָּה וְאַחֲרֵי כֵן יִטְבּוֹל וְיִטָּהֵר וְכָל זְמַן שֶׁהַשֶּׁרֶץ בְּיָדוֹ עוֹד טוּמְאָתוֹ בּוֹ וְאֵין הַטְּבִילָה מוֹעִילָה. וְהִנֵּה עֲזִיבַת מַחֲשֶׁבֶת הַחֵטְא הִיא הַשִּׁלְכַת הַשֶּׁרֶץ. וְהַחֲרָטָה מֵאֲשֶׁר חָטָא וְהַוִּדּוּי וְהַתְּפִלָּה בִּמְקוֹם הַטְּבִילָה. וְהָיָה כִּי יָבֹא יִסּוּרִין וּמַכְאוֹבִים עַל הָרִשָּׁע אֲשֶׁר תָּמִיד כָּל זְמָנָיו לְהִתְהַלֵּךְ בַּאֲשָׁמָיו יוּסַר בַּתְּחִלָּה וְיָשִׁיב מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר חָשַׁב וְיִכְרֹת מַעֲבָדָיו מִיָּדָיו וְהַמָּשָׁל בָּזֶה לְעֶגֶל אֲשֶׁר יַכּוּהוּ בְּמַלְמַד הַבָּקָר לְכַוֵּין תְּלָמָיו כֵּן הַמִּתְיַצֵּב עַל דֶּרֶךְ לֹא טוֹב יִקַּח הַמּוּסָר תְּחִלָּה לַעֲזוֹב דַּרְכֵי מָוֶת לָלֶכֶת דֶּרֶךְ יָשָׁר:

תזריע ליל שישי

תורה

צרוף יְהוּה

(יט) וְהָיָה בְּמָקוֹם הַשְּׁחִין שְׂאֵת לְבָנָה אוֹ בַהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדֶּמֶת וְנִרְאָה אֶל הַכֹּהֵן: וְיהי בַּאֲתַר שְׁחָנָא עַמְקָא חַוְרָא אוֹ בַהֲרָא חַוְרָא סַמְקָא וְיִתַּחֲזֵי לְכָהֲנָא:

רש"י או בהרת לבנה אדמדמת. שאין הנגע לבן חלק אלא פתוך ומעורב בשתי מראות לובן ואודם:

(כ) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה מַרְאֶהָ שָׁפָל מִן הָעוֹר וּשְׂעָרָהּ הָפַךְ לָבָן וְטִמְאוֹ הַכֹּהֵן נֶגַע צָרַעַת הוּא בַּשְּׁחִין פָּרָחָה: וְיֶחֱזֵי כַּהֲנָא וְהָא מֻחֲזָהָא מַכְיְךָ מִן מַשְׁכָּא וּשְׂעָרֵהּ אִתְהַפִּיךְ לְמֶחֱוַר וְיסָאֲבִינֵהּ כַּהֲנָא מַכְתַּשׁ סְגִירוּתָא הִיא בְּשַׁחֲנָא סְגִיאַת:

רש"י מראה שפל. ואין ממשה שפל, אלא מתוך לבנוניתו הוא נראה שפל ועמוק, כמראה חמה עמוקה מן הצל:

(כא) וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין בָּהּ שֵׂעָר לָבָן וּשְׁפָלָה אֵינֶנָּה מִן הָעוֹר וְהִיא כֵּהָה וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים: וְאִם יֶחֱזְנָה כַּהֶנָא וְהָא לֵית בַּהּ שֵׂעָר חִוָּר וּמַכִּיכָא לֵיתָהָא מִן מַשְׁכָּא וְהִיא עָמְיָא וְיַסְגְּרִנֵּהּ כַּהֶנָא שִׁבְעָא יוֹמִין: (כב) וְאִם פָּשֹׂה תִּפְשֶׂה בָּעוֹר וְטִמֵּא הַכֹּהֵן אֹתוֹ נֶגַע הוּא: וְאִם אוֹסְפָא תוֹסֵף בְּמַשְׁכָּא וְיסָאֵב כַּהֶנָא יָתֵהּ מַכְתְּשָׁא הִיא:

רש"י נגע הוא. השאת הזאת או הבהרת:

(כג) וְאִם תַּחְתֶּיהָ תַּעֲמֹד הַבַּהֶרֶת לֹא פָשְׂתָה צָרֶבֶת הַשְּׁחִין הוּא וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן: וְאִם בְּאַתְרָהָא קַמַת בֶּהָרְתָא לָא אוֹסֵפַת שְׁחָנָא הִיא וִידַכְּנֵהּ כַּהֲנָא:

רש"י תחתיה. במקומה: צרבת השחין. כתרגומו רושם שיחנא, אינו אלא רושם החמום הנכר בבשר. כל צרבת לשון רגיעת עור הנרגע מחמת חמום, כמו (יחזקאל כא ג) ונצרבו בה כל פנים, רייטרי"ר בלע"ז : צרבת. ריטריימינ"ט בלע"ז :

(כד) **רביעי - שני במחוברין** אוֹ בָשָׂר כִּי יִהְיֶה בְעֹרוֹ מִכְוַת אֵשׁ וְהָיְתָה מִחְיַת הַמִּכְוָה בַּהֶרֶת לְבָנָה אֲדַמְדֶּמֶת אוֹ לְבָנָה: אוֹ בִסְרָא אֲרֵי יְהֵי בְמַשְׁכֵּהּ כְּוָאָה דְנוּר וּתְהֵי רִשָּׂם כְּוָאָה בַּהֲרָא חַוָּרָא סָמְקָא אוֹ חַוָּרָא:

רש"י מחית המכוה. שייניימנ"ט בלע"ז [רפוי] כשחיתה המכוה נהפכה לבהרת פתוכה או לבנה חלקה. וסימני מכוה וסימני שחין שוים הם, ולמה חלקן הכתוב, לומר שאין מצטרפין זה עם זה, נלד חצי גריס בשחין וחצי גריס במכוה לא ידנו כגריס:

(כה) וְרָאָה אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נֶהְפַּךְ שֵׂעָר לָבָן בַּבַּהֶרֶת וּמַרְאֶהָ עָמֹק מִן הָעוֹר צָרַעַת הִוא בַּמִּכְוָה פָּרְחָה וְטִמֵּא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נֶגַע צָרַעַת הִוא: וְיֶחֱזֵי יָתַהּ כַּהֲנָא וְהָא אִתְהֲפִיךְ שֵׂעָר חִוָּר בְּבַהֶרְתָּא וּמֶחֱזָהא עַמִיק מִן מַשְׁכָּא סְגִירוּתָא הִיא בְּכְוָאָה סְגִיאָה וְיסָאֵב יָתֵהּ כַּהֲנָא מַכְתַּשׁ סְגִירוּתָא הִיא: (כו) וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין בַּבַּהֶרֶת שֵׂעָר לָבָן וּשְׁפָלָה אֵינֶנָּה מִן הָעוֹר וְהוּא כֵּהָה וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים: וְאִם יֶחֱזְנָה כַּהֲנָא וְהָא לֵית בְּבַהֶרְתָּא שֵׂעָר חִוָּר וּמַכִּיכָא לֵיתָהָא מִן מַשְׁכָּא וְהִיא עָמְיָא וְיַסְגְּרִנֵּהּ כַּהֲנָא שִׁבְעָא יוֹמִין: (כז) וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אִם פָּשֹׂה תִּפְשֶׂה בָּעוֹר וְטִמֵּא הַכֹּהֵן אֹתוֹ נֶגַע צָרַעַת הוּא: וְיֶחֱזְנֵהּ כַּהֲנָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה אִם אוֹסְפָא תוֹסֵף בְּמַשְׁכָּא וְיסָאֵב כַּהֲנָא יָתֵהּ מַכְתַּשׁ סְגִירוּתָא הִיא: (כח) וְאִם תַּחְתֶּיהָ תַּעֲמֹד הַבַּהֶרֶת לֹא פָשְׂתָה בָעוֹר וְהוּא כֵּהָה שְׂאֵת הַמִּכְוָה הִוא וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן כִּי צָרֶבֶת הַמִּכְוָה הוּא: וְאִם בְּאַתְרָהָא קַמַת בַּהֶרְתָּא לָא אוֹסֵפַת בְּמַשְׁכָּא וְהִיא עָמְיָא עוֹמֶק כְּוָאָה הִיא וִידַכְּנֵהּ כַּהֲנָא אֲרֵי רִשָּׂם כְּוָאָה הִיא: (כט) **חמישי** וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בוֹ נֶגַע בְּרֹאשׁ אוֹ בְזָקָן: וּגְבַר אוֹ אִתְתָא אֲרֵי יְהֵא בֵּהּ מַכְתְּשָׁא בְּרֵישׁ אוֹ בִּדְקָן:

רש"י בראש או בזקן. בא הכתוב לחלק בין נגע שבמקום שער לנגע שבמקום בשר, שזה סימנו בשער לבן וזה סימנו בשער צהוב:

(ל) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנָּגַע וְהִנֵּה מַרְאֵהוּ עָמֹק מִן הָעוֹר וּבוֹ שֵׂעָר צָהֹב דָּק וְטִמֵּא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נָתָק הוּא צָרַעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן הוּא: וְיֶחֱזֵי כַּהֲנָא יָת מַכְתְּשָׁא וְהָא מֶחֱזוֹהִי עַמִיק מִן מַשְׁכָּא וּבֵהּ שֵׂעָר סָמָק דַּעְדָּק וִיסָאֵב יָתֵהּ כַּהֲנָא נְתָקָא הוּא סְגִירוּת רֵישָׁא אוֹ דְקָנָא הוּא:

רש"י ובו שער צהב. שנהפך שער שחור שבו לצהוב: נתק הוא. כך שמו של נגע, שבמקום שער:

(לא) וְכִי יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת נֶגַע הַנֶּתֶק וְהִנֵּה אֵין מַרְאֵהוּ עָמֹק מִן הָעוֹר וְשֵׂעָר שָׁחֹר אֵין בּוֹ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת נֶגַע הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים: וְרָאַי יֶחֱזֵי כַּהֲנָא יָת מַכְתַּשׁ נְתָקָא וְהָא לֵית מֶחֱזוֹהִי עַמִיק מִן מַשְׁכָּא וְשֵׂעָר אֲכָם לֵית בֵּיהּ וְיַסְגַּר כַּהֲנָא יָת מַכְתַּשׁ נְתָקָא שִׁבְעַת יוֹמִין:

רש"י ושער שחר אין בו. הא אם היה בו שער שחור, טהור. ואין צריך להסגר ששער שחור סימן טהרה הוא בנתקים, כמו שנאמר (פסוק לז) ושער שחר צמח בו וגו' :

(לב) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא פָשָׂה הַנֶּתֶק וְלֹא הָיָה בּוֹ שֵׂעָר צָהֹב וּמַרְאֵה הַנֶּתֶק אֵין עָמֹק מִן הָעוֹר: וְיֶחֱזֵי כַּהֲנָא יָת מַכְתְּשָׁא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְהָא לָא אוֹסֵף נְתָקָא וְלָא הֲוָה בֵּהּ שֵׂעָר סָמָק וּמֶחֱזֵי נְתָקָא לֵית עַמִיק מִן מַשְׁכָּא:

רש"י והנה לא פשה וגו' . הא אם פשה או היה בו שער צהוב טמא:

(לג) וְהִתְגַּלָּח וְאֶת הַנֶּתֶק לֹא יְגַלֵּחַ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים שֵׁנִית: וְיִגַּלַּח סָחֳרֵנִי נְתָקָא וּדְעִם נְתָקָא לָא יְגַלַּח וְיַסְגַּר כַּהֲנָא יָת נְתָקָא שִׁבְעָא יוֹמִין תִּנְיָנוּת:

רש"י והתגלח. סביבות הנתק: ואת הנתק לא יגלח. מניח שתי שערות סמוך לו סביב, כדי שיהא נכר אם פשה, שאם יפשה ועבר השערות ויצא למקום הגלוח, טמא:

(לד) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא פָשָׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר וּמַרְאֵהוּ אֵינֶנּוּ עָמֹק מִן הָעוֹר וְטִהַר אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְטָהֵר: וְיֶחֱזֵי כַּהֲנָא יָת נְתָקָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְהָא לָא אוֹסֵף נְתָקָא בְּמַשְׁכָּא וּמֶחֱזוֹהִי לֵיתוֹהִי עַמִיק מִן מַשְׁכָּא וִידַכֵּי יָתֵהּ כַּהֲנָא וְיִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִדְכֵּי: (לה) וְאִם פָּשֹׂה יִפְשֶׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר אַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ: וְאִם אוֹסָפָא יוֹסֵף נְתָקָא בְּמַשְׁכָּא בָּתַר דָּכוּתֵהּ:

רש"י אחרי טהרתו. אין לי אלא פושה לאחר הפטור, מנין אף בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני, תלמוד לומר פשה יפשה:

(לו) וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּתֶק בָּעוֹר לֹא יְבַקֵּר הַכֹּהֵן לַשֵּׂעָר הַצָּהֹב טָמֵא הוּא: וְיֶחֱזֵנַהּ כַּהֲנָא וְהָא אוֹסֵף נְתָקָא בְּמַשְׁכָּא לָא יְבַקַּר כַּהֲנָא לְשֵׂעָר סָמָק מְסָאָב הוּא: (לז) וְאִם בְּעֵינָיו

עָמַד הַנֶּתֶק וְשֵׂעָר שָׁחֹר צָמַח בּוֹ נִרְפָּא הַנֶּתֶק טָהוֹר הוּא וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן: וְאִם כַּד הֲוָה קָם נְתָקָא וְשֵׂעָר אֶכָּם צְמַח בֵּהּ אִתַּסִי נְתָקָא דְכִי הוּא וִידַכְּנֵהּ כַּהֲנָא:

רש"י ושער שחר. מנין אף הירוק והאדום שאינו צהוב, תלמוד לומר ושער. ולמה צהוב דומה, לתבנית הזהב. צהוב, כמו זהוב אורבל"א בלע"ז [זהוב] : טהור הוא וטהרו הכהן. הא טמא שטהרו הכהן, לא טהור:

(לח) וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרָם בֶּהָרֹת בֶּהָרֹת לְבָנֹת: וְגִבַּר אוֹ אִתְתָא אֲרֵי יְהֵי בְמִשַּׁךְ בִּסְרְהוֹן בַּהֲרָן בַּהֲרָן חִוָּרָן:

רש"י בהרת. חברבורות:

(לט) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בְעוֹר בְּשָׂרָם בֶּהָרֹת כֵּהוֹת לְבָנֹת בֹּהַק הוּא פָּרַח בָּעוֹר טָהוֹר הוּא:

וְיֶחֱזֵי כַּהֲנָא וְהָא בְמִשַּׁךְ בִּסְרְהוֹן בַּהֲרָן עָמְיַן חִוָּרָן בָּהֲקָא הוּא סָגֵי בְמַשְׁכָּא דְכִי הוּא:

רש"י כהות לבנת. שאין לובן שלהן עז אלא כהה: בהק. כמין לובן הנראה בבשר אדם אדום, שקורין רו"ש [אדמוני] , בין חברבורות אדמימותו, קרוי בהק, כאיש עדשן שבין עדשה לעדשה מבהיק הבשר בלובן צח:

(מ) **שישי - שני במחוברין** וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ קֵרֵחַ הוּא טָהוֹר הוּא: וּגְבַר אֲרֵי יַתַּר שְׂעַר רֵישֵׁהּ קָרַח הוּא דְכִי הוּא:

רש"י קרח הוא טהור הוא. טהור מטמאת נתקין, שאינו נדון בסימני ראש וזקן, שהם מקום שער, אלא בסימני נגע עור בשר בשער לבן, מחיה ופשיון:

(מא) וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ גִּבֵּחַ הוּא טָהוֹר הוּא: וְאִם מִלָּקֳבֵל אַפּוֹהִי יַתַּר שְׂעַר רֵישֵׁהּ גְּלוֹשׁ הוּא דְכִי הוּא:

רש"י ואם מפאת פניו. משפוע קדקד כלפי פניו קרוי גבחת, ואף הצדעין שמכאן ומכאן בכלל. ומשפוע קדקד כלפי אחוריו, קרוי קרחת:

(מב) וְכִי יִהְיֶה בַּקָּרַחַת אוֹ בַּגַּבַּחַת נֶגַע לָבָן אֲדַמְדֶּמֶת צָרַעַת פֹּרַחַת הִוא בְּקָרְחָתוֹ אוֹ בְגַבַּחְתּוֹ:

וַאֲרֵי יְהֵי בְּקָרְחוּתֵהּ אוֹ בִּגְלוֹשׁוּתֵהּ מַכְתַּשׁ חִוָּר סַמּוֹק סְגִירוּת סָגְיָא הִיא בְּקָרְחוּתֵהּ אוֹ בִּגְלוֹשׁוּתֵהּ:

רש"י נגע לבן אדמדם. פתוך. מנין שאר המראות, תלמוד לומר נגע:

(מג) וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת הַנֶּגַע לָבָנָה אֲדַמְדֶּמֶת בְּקָרְחָתוֹ אוֹ בְגַבַּחְתּוֹ כְּמַרְאֵה צָרַעַת עוֹר בָּשָׂר: וְיֶחֱזֵי יָתֵהּ כַּהֲנָא וְהָא עַמִּיק מַכְתְּשָׁא חַוְרָא סַמְקָא בְּקָרְחוּתֵהּ אוֹ בִּגְלוֹשׁוּתֵהּ כְּמֶחֱזֵי סְגִירוּתָא מְשַׁךְ בִּסְרָא:

רש"י כמראה צרעת עור בשר. כמראה הצרעת האמור בפרשת עור בשר (פסוק ב) אדם כי יהיה בעור בשרו. ומה אמור בו, שמטמא בארבע מראות ונדון בשני שבועות, ולא

כמראה צרעת האמור בשחין ומכוה, שהוא נדון בשבוע אחד, ולא כמראה נתקין של מקום שער שאין מטמאין בארבע מראות שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה:

(מד) אִישׁ צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טַמֵּא יְטַמְּאֶנּוּ הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוֹ: גִּבַּר סְגִיר הוּא מְסָאַב הוּא סָאֲבָא יְסָאֲבִנֵּהּ כַּהֲנָא בְּרֵישֵׁהּ מַכְתָּשֵׁהּ:

רש"י בראשו נגעו. אין לי אלא נתקין, מנין לרבות שאר המנגעים, תלמוד לומר טמא יטמאנו, לרבות את כלן. על כלן הוא אומר בגדיו יהיו פרומים וגו' :

תזריע יום שישי

תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(מה) וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקָּרֵא: וּסְגִירָא דִּי בֵהּ מַכְתָּשָׁא לְבוּשׁוֹהִי יְהוֹן מְבַזְּעִין וְרֵישֵׁהּ יְהֵי פְרִיעַ וְעַל שָׂפָם כַּאֲבֵלָא יִתְעַטַּף וְלָא תִסְתַּאֲבוּן וְלָא תִסְתַּאֲבוּן יְקָרֵי:

רש"י פרמים. קרועים: פרוע. מגדל שער: ועל שפם יעטה. כאבל: שפם. שער השפתים גירנו"ן בלע"ז [שפם] : וטמא טמא יקרא. משמיע שהוא טמא ויפרשו ממנו:

(מו) כָּל יְמֵי אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בָּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ: כָּל יוֹמֵי דִּי מַכְתָּשָׁא בֵהּ יְהֵי מְסָאַב הוּא בִּלְחוֹדוֹהִי יֵיתֵב מִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא מוֹתְבֵהּ:

רש"י בדד ישב. שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. ואמרו רבותינו מה נשתנה משאר טמאים לישב בדד, הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל: מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות:

(מז) וְהַבֶּגֶד כִּי יִהְיֶה בוֹ נֶגַע צָרַעַת בְּבֶגֶד צֶמֶר אוֹ בְּבֶגֶד פִּשְׁתִּים: וּלְבוּשָׁא אֲרֵי יְהֵי בֵהּ מַכְתַּשׁ סְגִירוּ בִּלְבֻשׁ עַמַּר אוֹ בִּלְבוּשׁ כִּתָּן: (מח) אוֹ בִשְׁתִי אוֹ בְעֵרֶב לַפִּשְׁתִּים וְלַצָּמֶר אוֹ בְעוֹר אוֹ בְּכָל מְלֶאכֶת עוֹר: אוֹ בִשְׁתָיָא אוֹ בְעַרְבָא לְכִתָּנָא וּלְעַמְרָא אוֹ בְמַשְׁכָּא אוֹ בְכָל עֲבִידַת מְשַׁךְ:

רש"י לפשתים ולצמר. של פשתים או של צמר: או בעור. זה עור שלא נעשה בו מלאכה: או בכל מלאכת עור. זה עור שנעשה בו מלאכה:

(מט) וְהָיָה הַנֶּגַע יְרַקְרַק אוֹ אֲדַמְדָּם בַּבֶּגֶד אוֹ בָעוֹר אוֹ בַשְׁתִי אוֹ בָעֵרֶב אוֹ בְכָל כְּלִי עוֹר נֶגַע צָרַעַת הוּא וְהָרְאָה אֶת הַכֹּהֵן: וְיֶחֱזֵי מַכְתָּשָׁא יְרוֹק אוֹ סַמוֹק בִּלְבוּשָׁא אוֹ בְמַשְׁכָּא אוֹ בִשְׁתְיָא אוֹ בְעַרְבָא אוֹ בְכָל מַאן דְּמִשַּׁךְ מַכְתַּשׁ סְגִירוּתָא הוּא וְיִתַּחֲזֵי לְכַהֲנָא:

רש"י ירקרק. ירוק שבירקין: אדמדם. אדום שבאדמים:

(נ) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע וְהִסְגִּיר אֶת הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים: וְיֶחֱזֵי כָּהֲנָא יָת מַכְתְּשָׁא וְיַסְגַּר יָת מַכְתְּשָׁא שִׁבְעַת יוֹמִין: (נא) וְרָאָה אֶת הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי פָשָׂה הַנֶּגַע בַּבֶּגֶד אוֹ בַשְׁתִי אוֹ

בָּעֵרֶב אוֹ בָעוֹר לְכֹל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה הָעוֹר לִמְלָאכָה צָרַעַת מַמְאֶרֶת הַנֶּגַע טָמֵא הוּא: וְיֶחֱזֵי יָת מַכְתְּשָׁא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה אֲרֵי אוֹסֵף מַכְתְּשָׁא בִּלְבוּשָׁא אוֹ בְשִׁתְיָא אוֹ בְעַרְבָא אוֹ בְמַשְׁכָּא לְכֹל דִּי יִתְעֲבֵד מַשְׁכָּא לְעִבִידָה סְגִירוּת מְחַסְרָא מַכְתְּשָׁא מְסָאֲב הוּא:

רש"י צרעת ממארת. לשון סלון ממאיר (יחזקאל כח כד) . פוינינ"ט בלע"ז [דוקר] . ומדרשו תן בו מארה שלא תהנה המנו:

(נב) וְשָׂרַף אֶת הַבֶּגֶד אוֹ אֶת הַשְׁתִי אוֹ אֶת הָעֵרֶב בַּצֶּמֶר אוֹ בַפִּשְׁתִּים אוֹ אֵת כָּל כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ הַנֶּגַע כִּי צָרַעַת מַמְאֶרֶת הִוא בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף: וְיוֹקִיד יָת לְבוּשָׁא אוֹ יָת שְׁתְיָא אוֹ יָת עַרְבָא בְּעַמְרָא אוֹ בְכִתָּנָא אוֹ יָת כָּל מָאן דְּמַשַּׁךְ דִּי יְהֵי בֵּהּ מַכְתְּשָׁא אֲרֵי סְגִירוּת מְחַסְרָא הִיא בְּנוּרָא תִּתּוֹקָד:

רש"י בצמר או בפשתים. של צמר או של פשתים, זהו פשוטו. ומדרשו יכול יביא גזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו, תלמוד לומר היא באש תשרף, אינה צריכה דבר אחר עמה. אם כן מה תלמוד לומר בצמר או בפשתים, להוציא את האימריות שבו, שהן ממין אחר. אימריות לשון שפה, כמו אימרא:

(נג) וְאִם יִרְאֶה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה לֹא פָשָׂה הַנֶּגַע בַּבֶּגֶד אוֹ בַשְׁתִי אוֹ בָעֵרֶב אוֹ בְּכָל כְּלִי עוֹר: וְאִם יֶחֱזֵי כַהֲנָא וְהָא לָא אוֹסֵף מַכְתְּשָׁא בִּלְבוּשָׁא אוֹ בְשִׁתְיָא אוֹ בְעַרְבָא אוֹ בְּכָל מָאן דְּמַשָּׁךְ:

(נד) וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְכִבְּסוּ אֵת אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע וְהִסְגִּירוֹ שִׁבְעַת יָמִים שֵׁנִית: וְיִפְקֵד כַּהֲנָא וִיחַוְרוּן יָת דִּי בֵּהּ מַכְתְּשָׁא וְיַסְגְּרִנֵּהּ שִׁבְעָת יוֹמִין תִּנְיָנוּת:

רש"י את אשר בו הנגע. יכול מקום הנגע בלבד, תלמוד לומר את אשר בו הנגע. יכול כל הבגד כלו טעון כבוס, תלמוד לומר הנגע. הא כיצד, יכבס מן הבגד עמו:

(נה) **שביעי - רביעי במחוברין** וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס אֶת הַנֶּגַע וְהִנֵּה לֹא הָפַךְ הַנֶּגַע אֶת עֵינוֹ וְהַנֶּגַע לֹא פָשָׂה טָמֵא הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפֶנּוּ פְּחֶתֶת הִוא בְּקָרְחָתּוֹ אוֹ בְגַבַּחְתּוֹ: וְיֶחֱזֵי כַהֲנָא בָּתַר דְּחַוָּרוּ יָת מַכְתְּשָׁא וְהָא לָא שְׁנָא מַכְתְּשָׁא מִן כַּד חֲוָה וּמַכְתְּשָׁא לָא אוֹסֵף מְסָאֲב הוּא בְּנוּרָא תּוֹקְדִנֵּהּ תַּבָּרָא הִיא בְּשָׁחִיקוּתֵהּ אוֹ בְחַדָּתוּתֵהּ:

רש"י אחרי הכבס. לשון העשות: לא הפך הנגע את עינו. לא הכהה ממראיתו: והנגע לא פשה. שמענו שאם לא הפך ולא פשה טמא, ואין צריך לומר לא הפך ופשה. הפך ולא פשה איני יודע מה יעשה לו, תלמוד לומר והסגיר את הנגע, מכל מקום, דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים וכו', כדאיתא בתורת כהנים. ורמזתיה כאן לישב המקרא על אפניו: פחתת היא. לשון גמא, כמו (שמואל ב' יז ט) באחת הפחתים, כלומר שפלה היא, נגע שמראיו שוקעין: בקרחתו או בגבחתו. כתרגומו בשחיקותיה או בחדתותיה: קרחתו. שחקים ישנים. ומפני המדרש שהצרך לגזרה שוה מנין לפריחה בבגדים שהיא טהורה,

נאמרה קרחת וגבחת באדם, ונאמרה קרחת וגבחת בבגדים, מה להלן פרח בכלו טהור, אף כאן פרח בכלו טהור, לכך אחז הכתוב לשון קרחת וגבחת. ולענין פרושו ותרגומו זהו משמעו קרחת לשון ישנים, וגבחת לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו או בקדמותו, שהקרחת לשון אחוריים והגבחת לשון פנים, כמו שכתוב (פסוק מא) ואם מפאת פניו וגו' , והקרחת כל ששופע ויורד מן הקדקד ולאחריו, כך מפורש בתורת כהנים:

(נו) וְאִם רָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כֵּהָה הַנֶּגַע אַחֲרֵי הֻכַּבֵּס אֹתוֹ וְקָרַע אֹתוֹ מִן הַבֶּגֶד אוֹ מִן הָעוֹר אוֹ מִן הַשְׁתִי אוֹ מִן הָעֵרֶב: וְאִם חֲזָא:כַּהֲנָא וְהָא עָמְיָא מַכְתָּשָׁא בָּתַר דְּחַוְרוּ יָתֵהּ וּבְזַע יָתֵהּ מִן לְבוּשָׁא אוֹ מִן מַשְׁכָּא אוֹ מִן שְׁתְיָא אוֹ מִן עַרְבָא:

רש"י וקרע אתו. יקרע מקום הנגע מן הבגד וישרפנו:

(נז) **מפטיר** וְאִם תֵּרָאֶה עוֹד בַּבֶּגֶד אוֹ בַשְׁתִי אוֹ בָעֵרֶב אוֹ בְכָל כְּלִי עוֹר פּוֹרַחַת הִוא בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפֶנּוּ אֵת אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע: וְאִם תִּתְחַזֶּי עוֹד בִּלְבוּשָׁא אוֹ בְשְׁתְיָא אוֹ בְעַרְבָא אוֹ בְכָל מָאן דְּמַשַׁךְ סָגְיָא הִיא בְּנוּרָא תּוֹקְדִנַּהּ יָת דִּי בֵּהּ מַכְתָּשָׁא:

רש"י פרחת הוא. דבר החוזר וצומח: באש תשרפנו. את כל הבגד:

(נח) וְהַבֶּגֶד אוֹ הַשְׁתִי אוֹ הָעֵרֶב אוֹ כָל כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר תְּכַבֵּס וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע וְכֻבַּס שֵׁנִית וְטָהֵר: וּלְבוּשָׁא אוֹ שַׁתְיָא אוֹ עַרְבָא אוֹ כָל מָאן דְּמַשַׁךְ דִּי יִתְחַוַּר וְיֶעְדֵּי מִנְהוֹן מַכְתָּשָׁא וְיִצְטַבַּע תִּנָּנוּת וְיִדְכֵּי:

רש"י וסר מהם הנגע. אם כשכבסוהו בתחלה על פי כהן, סר ממנו הנגע לגמרי: וכבס שנית. לשון טבילה. תרגום של כבוסין שבפרשה זו לשון לבון ויתחור, חוץ מזה שאינו ללבון אלא לטבול, לכך תרגומו ויצטבע, וכן כל כבוסי בגדים שהן לטבילה מתרגמין ויצטבע:

(נט) זֹאת תּוֹרַת נֶגַע צָרַעַת בֶּגֶד הַצֶּמֶר אוֹ הַפִּשְׁתִּים אוֹ הַשְׁתִי אוֹ הָעֵרֶב אוֹ כָּל כְּלִי עוֹר לְטַהֲרוֹ אוֹ לְטַמְּאוֹ: דָּא אוֹרַיְתָא דְּמַכְתַּשׁ סְגִירוּ בִּלְבוּשׁ עֲמַר אוֹ כְתָנָא אוֹ שְׁתְיָא אוֹ עַרְבָא אוֹ כָּל מָאן דְּמַשַׁךְ לְדַכָּיוּתֵהּ אוֹ לְסַאֲבוּתֵהּ: פפפ:

הפטרת תזריע - מלכים ב ד

(מב) וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם שְׂעֹרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלֹנוֹ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ: (מג) וַיֹּאמֶר מְשָׁרְתוֹ מָה אֶתֵּן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אָכוֹל וְהוֹתֵר: (מד) וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתִרוּ כִּדְבַר יְהוָה: ה (א) וְנַעֲמָן שַׂר צְבָא מֶלֶךְ אֲרָם הָיָה אִישׁ גָּדוֹל לִפְנֵי אֲדֹנָיו וּנְשֹׂא פָנִים כִּי בוֹ נָתַן יְהוָה תְּשׁוּעָה לַאֲרָם וְהָאִישׁ הָיָה גִּבּוֹר חַיִל מְצֹרָע: (ב) וַאֲרַם יָצְאוּ גְדוּדִים וַיִּשְׁבּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קְטַנָּה וַתְּהִי לִפְנֵי אֵשֶׁת נַעֲמָן: (ג) וַתֹּאמֶר אֶל גְּבִרְתָּהּ אַחֲלֵי אֲדֹנִי לִפְנֵי הַנָּבִיא

אֲשֶׁר בְּשִׂמְרוֹן אָז יֶאֱסֹף אִתּוֹ מִצַּרַעְתּוֹ: (ד) וַיָּבֹא וַיַּגֶּד לַאדֹנָיו לֵאמֹר כָּזֹאת וְכָזֹאת דִּבְּרָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: (ה) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ אֲרָם לֶךְ בֹּא וְאֶשְׁלְחָה סֵפֶר אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ עֶשֶׂר כִּכְּרֵי כֶסֶף וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים זָהָב וְעֶשֶׂר חֲלִיפוֹת בְּגָדִים: (ו) וַיָּבֵא הַסֵּפֶר אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כְּבוֹא הַסֵּפֶר הַזֶּה אֵלֶיךָ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ אֶת נַעֲמָן עַבְדִּי וַאֲסַפְתּוֹ מִצָּרַעְתּוֹ: (ז) וַיְהִי כִּקְרֹא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת הַסֵּפֶר וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר הַאֱלֹהִים אֲנִי לְהָמִית וּלְהַחֲיוֹת כִּי זֶה שֹׁלֵחַ אֵלַי לֶאֱסֹף אִישׁ מִצָּרַעְתּוֹ כִּי אַךְ דְּעוּ נָא וּרְאוּ כִּי מִתְאַנֶּה הוּא לִי: (ח) וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֱלִישָׁע אִישׁ הָאֱלֹהִים כִּי קָרַע מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה קָרַעְתָּ בְּגָדֶיךָ יָבֹא נָא אֵלַי וְיֵדַע כִּי יֵשׁ נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל: (ט) וַיָּבֹא נַעֲמָן (בסוסו) בְּסוּסָיו וּבְרִכְבּוֹ וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַבַּיִת לֶאֱלִישָׁע: (י) וַיִּשְׁלַח אֵלָיו אֱלִישָׁע מַלְאָךְ לֵאמֹר הָלוֹךְ וְרָחַצְתָּ שֶׁבַע פְּעָמִים בַּיַּרְדֵּן וְיָשֹׁב בְּשָׂרְךָ לְךָ וּטְהָר: (יא) וַיִּקְצֹף נַעֲמָן וַיֵּלַךְ וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָמַרְתִּי אֵלַי יֵצֵא יָצוֹא וְעָמַד וְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָיו וְהֵנִיף יָדוֹ אֶל הַמָּקוֹם וְאָסַף הַמְצֹרָע: (יב) הֲלֹא טוֹב (אבנה) אֲמָנָה וּפַרְפַּר נַהֲרוֹת דַּמֶּשֶׂק מִכֹּל מֵימֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא אֶרְחַץ בָּהֶם וְטָהָרְתִּי וַיִּפֶן וַיֵּלֶךְ בְּחֵמָה: (יג) וַיִּגְּשׁוּ עֲבָדָיו וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ אָבִי דָּבָר גָּדוֹל הַנָּבִיא דִּבֶּר אֵלֶיךָ הֲלוֹא תַעֲשֶׂה וְאַף כִּי אָמַר אֵלֶיךָ רְחַץ וּטְהָר: (יד) וַיֵּרֶד וַיִּטְבֹּל בַּיַּרְדֵּן שֶׁבַע פְּעָמִים כִּדְבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיָּשָׁב בְּשָׂרוֹ כִּבְשַׂר נַעַר קָטֹן וַיִּטְהָר: (טו) וַיָּשָׁב אֶל אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא וְכָל מַחֲנֵהוּ וַיָּבֹא וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים בְּכָל הָאָרֶץ כִּי אִם בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קַח נָא בְרָכָה מֵאֵת עַבְדֶּךָ: (טז) וַיֹּאמֶר חַי יְהוָה אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם אֶקָּח וַיִּפְצַר בּוֹ לָקַחַת וַיְמָאֵן: (יז) וַיֹּאמֶר נַעֲמָן וְלֹא יֻתַּן נָא לְעַבְדְּךָ מַשָּׂא צֶמֶד פְּרָדִים אֲדָמָה כִּי לוֹא יַעֲשֶׂה עוֹד עַבְדְּךָ עֹלָה וָזֶבַח לֵאלֹהִים אֲחֵרִים כִּי אִם לַיהוָה: (יח) לַדָּבָר הַזֶּה יִסְלַח יְהוָה לְעַבְדֶּךָ בְּבוֹא אֲדֹנִי בֵית רִמּוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת שָׁמָּה וְהוּא נִשָּׁעָן עַל יָדִי וְהִשְׁתַּחֲוֵיתִי בֵּית רִמֹּן בְּהִשְׁתַּחֲוָיָתִי בֵּית רִמֹּן יִסְלַח (נא) יְהוָה לְעַבְדְּךָ בַּדָּבָר הַזֶּה: (יט) וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ לְשָׁלוֹם וַיֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ כִּבְרֹת אָרֶץ:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק א

א. שְׁנַיִם טְמֵאִים בַּמֵּת, אֶחָד טָמֵא טֻמְאַת שִׁבְעָה, וְאֶחָד טָמֵא טֻמְאַת עֶרֶב. שְׁלֹשָׁה טְמֵאִין בַּמֵּת, שְׁנַיִם טְמֵאִין טֻמְאַת שִׁבְעָה, וְאֶחָד טָמֵא טֻמְאַת עֶרֶב. אַרְבָּעָה טְמֵאִין בַּמֵּת, שְׁלֹשָׁה טְמֵאִין טֻמְאַת שִׁבְעָה, וְאֶחָד טָמֵא טֻמְאַת עֶרֶב. כֵּיצַד שְׁנַיִם, אָדָם הַנּוֹגֵעַ בַּמֵּת, טָמֵא טֻמְאַת שִׁבְעָה. וְאָדָם הַנּוֹגֵעַ בּוֹ, טָמֵא טֻמְאַת עֶרֶב:

ברטנורה (א) שנים טמאים במת, אחד טמא טומאת שבעה. כולה מתניתין מפרש לה ואזיל: אדם הנוגע במת, טמא טומאת שבעה. דכתיב (במדבר יט) הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים, לפי שהוא נעשה אב הטומאה, שהמת אבי אבות הטומאה הוא: **ואדם הנוגע בו, טמא טומאת ערב**. דכתיב (שם) והנפש הנוגעת תטמא עד הערב, לפי שהוא נעשה ולד הטומאה, וכל ולד הטומאה אין בו אלא טומאת ערב. אבל חכמים גזרו על הנוגע בטמא מת בעוד מחובר למת שיהא טמא שבעה:

ב. כֵּיצַד שְׁלֹשָׁה, כֵּלִים הַנּוֹגְעִים בַּמֵּת, וְכֵלִים בֵּכֵלִים, טְמֵאִין טֻמְאַת שִׁבְעָה. הַשְּׁלִישִׁי בֵּין אָדָם וּבֵין כֵּלִים טְמֵאִין טֻמְאַת עֶרֶב:

ברטנורה (ב) **כלים הנוגעים במת וכו'**. בין כלי מתכות בין כלי שטף ובגדים, מיטמאין כמת עצמו, דכתיב (שם) בחלל חרב הרי הוא כמת, והוא הדין לשאר כל הכלים, הלכך כלים הנוגעים במת נעשים אבי אבות, וכלים בכלים אב הטומאה, דלעולם אין הכלים שניים נעשים כראשונים: **השלישי בין אדם בין כלים**. נעשים ראשונים ומיטמאין טומאת ערב:

ג. כֵּיצַד אַרְבָּעָה, כֵּלִים נוֹגְעִין בַּמֵּת, וְאָדָם בַּכֵּלִים, וְכֵלִים בָּאָדָם, טְמֵאִין טֻמְאַת שִׁבְעָה. הָרְבִיעִי, בֵּין אָדָם בֵּין כֵּלִים, טָמֵא טֻמְאַת עֶרֶב. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, יֵשׁ לִי חֲמִישִׁי, הַשָּׁפוּד הַתָּחוּב בָּאֹהֶל, הָאֹהֶל וְהַשָּׁפוּד וְאָדָם הַנּוֹגֵעַ בַּשָּׁפוּד וְכֵלִים בָּאָדָם, טְמֵאִין טֻמְאַת שִׁבְעָה. הַחֲמִישִׁי, בֵּין אָדָם בֵּין כֵּלִים, טָמֵא טֻמְאַת עֶרֶב. אָמְרוּ לוֹ, אֵין הָאֹהֶל מִתְחַשֵּׁב:

ברטנורה (ג) **כיצד ארבעה**. כלים הנוגעים במת, אבי אבות כמותו. ואדם בכלים, אב הטומאה. וכלים באדם נמי אב הטומאה כאדם עצמו, דכתיב (שם לא) וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם, הא למדת שכל אדם הטמא טומאת שבעה מטמא הכלים טומאת שבעה: **הרביעי בין אדם בין כלים**. נעשים ראשונים. והוא הדין דבכיצד שלשה הוה מצי למתני אדם הנוגע במת וכלים באדם טמאים טומאת שבעה, השלישי בין אדם בין כלים טמאין טומאת ערב. אלא מסיפא ארבעה טמאין במת שמעינן לה דאפילו אדם בכלים שנגעו במת וכלים באדם, קתני טומאת שבעה, כל שכן אדם במת עצמו וכלים באדם דאיכא טמאת שבעה: **שפוד**. כמין עמוד של מתכת תקוע באמצע האוהל ובראשו קושרין האוהל: **אין האוהל מתחשב**. לפי שאין האוהל מטמא השפוד, לפיכך אינו נחשב במנין סדר הטומאות, אלא כל המונח באוהל המת כנוגע במת עצמו, ואין כאן אלא ארבעה. אי נמי, אפילו אין השפוד בתוך האוהל אלא שנוגע באוהל מבחוץ, אפילו הכי אין האוהל מתחשב במנין סדר משנתינו, והכי מוכח לקמן בפרק סגוס עבה במשנת טבליות של עץ:

ד. אָדָם וְכֵלִים מִטַּמְּאִין בַּמַּת. חֹמֶר בָּאָדָם מִבַּכֵּלִים וְכֵלִים מִבָּאָדָם, שֶׁהַכֵּלִים שְׁלֹשָׁה וְהָאָדָם שְׁנַיִם. חֹמֶר בָּאָדָם, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהוּא בָאֶמְצַע, הֵן אַרְבָּעָה. וְשֶׁאֵינוֹ בָאֶמְצַע, הֵן שְׁלֹשָׁה:

ברטנורה (ד) **שהכלים שלשה**. כגון כלים שנגעו במת וכלים בכלים ועוד כלים שלישים בשניים, כולן טמאין: **והאדם שנים**. כגון אדם במת, ואדם שני בזה האדם שנטמא במת. אבל אדם השלישי בשני, טהור: **שהוא באמצע**. כגון כלים ואדם וכלים, דהרביעי בין אדם בין כלים מיטמא טומאת ערב כדשמעינן ממתניתין דלעיל:

ה. אָדָם וּבְגָדִים מִטַּמְּאִים בַּזָּב. חֹמֶר בָּאָדָם מִבַּבְּגָדִים, וּבַבְּגָדִים מִבָּאָדָם, שֶׁהָאָדָם הַנּוֹגֵעַ בַּזָּב מְטַמֵּא בְּגָדִים, וְאֵין בְּגָדִים הַנּוֹגְעִין בַּזָּב מְטַמְּאִין בְּגָדִים. חֹמֶר בַּבְּגָדִים, שֶׁהַבְּגָדִים הַנּוֹשְׂאִין אֶת הַזָּב מְטַמְּאִין אָדָם, וְאֵין אָדָם הַנּוֹשֵׂא אֶת הַזָּב מְטַמֵּא אָדָם:

ברטנורה (ה) **מטמא בגדים**. כל זמן שלא פירש. דכתיב (ויקרא טו) והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו, אלמא שהוא מטמא בגדים בשעת מגעו בזב: ואין בגדים הנוגעים בזב מטמאין בגדים. לפי שהזב אב הטומאה, והבגדים הנוגעים בו נעשים ראשון ואין מטמאין בגדים אחרים, שאין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה: שהבגדים הנושאים את הזב מטמאין אדם. כגון משכב ומושב של זב מטמאין אדם, לפי שהן נעשים אב הטומאה כזב עצמו, דכתיב (שם) וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב: ואין אדם הנושא את הזב מטמא אדם. ואפילו בשעה שהוא נושא אותו קודם שפירש, שאינו אלא ראשון לטומאה, ואין ראשון מטמא אדם:

ו. אָדָם אֵינוֹ מְטַמֵּא, עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ. וַאֲפִלּוּ מְגֻיָּד, וַאֲפִלּוּ גוֹסֵס, זוֹקֵק לַיִּבּוּם וּפוֹטֵר מִן הַיִּבּוּם, מַאֲכִיל בַּתְּרוּמָה וּפוֹסֵל בַּתְּרוּמָה. וְכֵן בְּהֵמָה וְחַיָּה אֵינָן מְטַמְּאִין, עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁם. הֲתְזוּ רְאשֵׁיהֶם, אַף עַל פִּי שֶׁמְּפַרְכְּסִין, טְמֵאִין, כְּגוֹן זָנָב שֶׁל הַלְּטָאָה שֶׁהִיא מְפַרְכֶּסֶת:

ברטנורה (ו) **עד שתצא נפשו**. דכתיב (במדבר יט) כל הנוגע במת בנפש האדם אשר ימות, למדך הכתוב שאינו מטמא עד שימות: **מגויד**. מחותך. לשון גודו אילנא: (**דניאל ד**): **זוקק ליבום**. כל זמן שהוא גוסס, יבמתו אסורה להנשא: **ופוטר מן היבום**. אם מת והניח בן גוסס, אשתו פטורה מן החליצה ומן היבום: **ומאכיל בתרומה**. את אמו אם היא בת ישראל שנישאת לכהן: **ופוסל**. את אמו מן התרומה, אם בת כהן לישראל היא: **וכן בהמה וחיה אין מטמאין**. טומאת נבילות, עד שתצא נפשם: **כזנב הלטאה**. כלומר למה פרכוס זה דומה, לזנב הלטאה:

ז. הָאֲבָרִין אֵין לָהֶן שִׁעוּר, אֲפִלּוּ פָּחוּת מִכַּזַּיִת מִן הַמֵּת, וּפָחוּת מִכַּזַּיִת מִן הַנְּבֵלָה, וּפָחוּת מִכָּעֲדָשָׁה מִן הַשֶּׁרֶץ, מְטַמְּאִין טֻמְאָתָן:

ברטנורה (ז) **האברים**. צריך שיהיה בהם בשר וגידים ועצמות, ובכך הוא נחשב אבר. ומיירי בין באבר שנתלש מן החי בין באבר מן המת:

ח. מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵבָרִים בָּאָדָם, שְׁלֹשִׁים בְּפִסַּת הָרֶגֶל, שִׁשָּׁה בְּכָל אֶצְבַּע, עֲשָׂרָה בַּקֶּרְסֹל, שְׁנַיִם בַּשּׁוֹק, חֲמִשָּׁה בָּאַרְכּוּבָה, אֶחָד בַּיָּרֵךְ, שְׁלֹשָׁה בַּקִּטְלִית, אַחַת עֶשְׂרֵה צְלָעוֹת, שְׁלֹשִׁים בְּפִסַּת הַיָּד, שִׁשָּׁה בְּכָל אֶצְבַּע, שְׁנַיִם בַּקָּנֶה, וּשְׁנַיִם בַּמַּרְפֵּק, אֶחָד בַּזְּרוֹעַ, וְאַרְבָּעָה בַּכָּתֵף. מֵאָה וְאֶחָד מִזֶּה וּמֵאָה וְאֶחָד מִזֶּה. וּשְׁמוֹנָה עָשָׂר חֻלְיוֹת בַּשִּׁדְרָה, תִּשְׁעָה בְּרֹאשׁ, שְׁמוֹנָה בַּצַּוָּאר, שִׁשָּׁה בַּמַּפְתֵּחַ שֶׁל לֵב, וַחֲמִשָּׁה בִּנְקָבָיו. כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא וּבְאֹהֶל. אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶן בָּשָׂר כָּרָאוּי. אֲבָל אִם אֵין עֲלֵיהֶן בָּשָׂר כָּרָאוּי, מְטַמְּאִין בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא, וְאֵין מְטַמְּאִין בְּאֹהֶל:

ברטנורה (ח) **פיסת הרגל**. כף הרגל היא הפרסה: **ששה בכל אצבע**. לחמש אצבעות היינו שלשים: **קרסול**. תרגום כרעיים, קרסולין, מקום חיבור הרגל והשוק: **קטלית**. למעלה בראש הירך: **בקנה**. עצם המחובר ליד, מלשון קנה המדה, שבו מודדים האמה: **מרפק**. קוד"ו בלע"ז: **מאה ואחד מזה**. שכל מה שמנה עד עכשיו מצד אחד מהגוף הוא, כגון יד אחת ורגל אחת ודופן אחד: **מפתח של לב**. הוא החזה שמפני תנועת החזה מנשב הריאה על הלב, נמצא החזה פותח דרך שממנו יכנס האויר ויצא ללב: **בנקביו**. הביצים וגיד האמה: **בשר כראוי**. כדי שיעלה ארוכה ויבריא אם היה מחובר באדם חי: **ואין מטמאין באוהל**. לפי שטומאת אוהל אינה אלא או באדם שלם כדכתיב (במדבר יט) אדם כי ימות באהל, או באבר הדומה לאדם כדכתיב (שם) בעצם אדם, מה אדם יש בו בשר וגידים ועצמות ומטמא באהל, אף אבר שיש בו בשר וגידים ועצמות מטמא באוהל:

גמרא נדה דף כ' ע"א

וּכְמֵימֵי אָדָמָה. תָּנוּ רַבָּנָן כְּמֵימֵי אָדָמָה מֵבִיא אָדָמָה שְׁמֵינָה מִבִּקְעַת בֵּית כֶּרֶם וּמַצִּיף עָלֶיהָ מַיִם דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מִבִּקְעַת יוּדְפַת. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִבִּקְעַת סַכְנִי. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אַף מִבִּקְעַת גִּינוֹסַר וְכַיּוֹצֵא בָהֶן. תַּנְיָא אִידָךְ וּכְמֵימֵי אָדָמָה מֵבִיא אָדָמָה שְׁמֵינָה מִבִּקְעַת בֵּית כֶּרֶם וּמַצִּיף עָלֶיהָ מַיִם כְּקִלִּיפַּת הַשּׁוּם. וְאֵין שִׁיעוּר לְמַיִם מִשּׁוּם דְּאֵין שִׁיעוּר לְעָפָר. וְאֵין בּוֹדְקִין אוֹתָן צְלוּלִין אֶלָּא עֲכוּרִין. צְלוּלוּ חוֹזֵר וְעוֹכְרָן. וּכְשֶׁהוּא עוֹכְרָן אֵין עוֹכְרָן בְּיָד אֶלָּא בַכֶּלִי:

רש"י **ואין שיעור למים**. משום דאין שיעור לעפר אלא יביא עפר כמו שירצה אם רב אם מעט ויציף עליו מים כעובי קליפת השום למעלה מן העפר: **אלא עכורין**. שתהא מראית אדמה נכנסת במים: **וכשהוא עוכרן**. המים בעפר:

זוהר יתרו דף צ"ב ע"א

תְּלַת דַּרְגִּין אִינּוּן וְכֻלְּהוּ אִקְרוּן שַׁבָּת. שַׁבָּת עִלָּאָה. שַׁבָּת דִּיוֹמָא. שַׁבָּת דְּלֵילְיָא. וְכֻלְּהוּ חַד וְאִקְרֵי כֹּלָּא שַׁבָּת. וְכָל חַד כַּד אִיהוּ שַׁלְטָא נָטִיל לְחַבְרוֹי וְזַמִּין לוֹן בַּהֲדֵיהּ בְּהַהוּא שׁוּלְטָנוּ דִילֵיהּ. וְכַד הָאי אָתֵי לְעָלְמָא כֻּלְּהוּ אַתְיָין וּזְמִינִין בַּהֲדֵיהּ. כַּד אָתֵי לֵילְיָא זַמִּין בַּהֲדֵיהּ לְשַׁבָּת בִּימָמָא וְזַמִּין לֵיהּ בְּהֵיכְלֵיהּ וְאִתְטַמַּר בַּהֲדֵיהּ. כֵּיוָן דְּהָאי אַתְיָיא שַׁבָּת עִלָּאָה אִתְמְשָׁךְ עֲלֵיהּ וְכֻלְּהוּ גְּנִיזִין בְּהֵיכְלָא דְּלֵילְיָא. וּבְגִין דְּא סְעוּדְתָא דְּלֵילְיָא חֲמוּרָה מִבִּימָמָא כַּד אָתֵי יְמָמָא זַמִּין בַּהֲדֵיהּ לְתָרִין אִלֵּין אַחֲרָנִין דַּרְגָּא עִלָּאָה וְדַרְגָּא תַּתָּאָה דְּא דְאַנְהִיר לֵיהּ וְדָא דְאִתְנְהִיר מִינֵיהּ. וְכֹלָּא כַּחֲדָא אִקְרֵי שַׁבָּת וְשַׁלְטִין בְּיוֹמָא דְשַׁבָּת. וְאִלֵּין תְּלַת דַּרְגִּין אִינּוּן כֻּלָּא וְרָזָא דְכָל אוֹרַיְיתָא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נְבִיאִים וּכְתוּבִים. מָאן דְּנָטִיר שַׁבָּת נָטִיר אוֹרַיְיתָא כֻּלָּהּ:

תרגום הזוהר שָׁלֹשׁ דַּרְגוֹת הֵן, וּכֻלָּן נִקְרָאִים שַׁבָּת. שַׁבָּת עֶלְיוֹנָה, שַׁבָּת שֶׁל יוֹם וְשַׁבָּת שֶׁל הַלַּיְלָה. וְהַכֹּל אֶחָד וְכֻלָּן נִקְרָאִים שַׁבָּת. וְכָל אֶחָד כְּשֶׁהוּא שׁוֹלֵט הוּא לוֹקֵחַ אֶת חֲבֵרוֹ וּמַזְמִין אוֹתוֹ עִמּוֹ בְּאוֹתוֹ שִׁלְטוֹן שֶׁלּוֹ. וּכְשֶׁזֶּה בָּא לָעוֹלָם כֻּלָּם בָּאִים וְנִמְצָאִים עִמּוֹ. כְּשֶׁבָּא הַלַּיְלָה נִמְצָא עִמּוֹ לְשַׁבָּת שֶׁל הַיּוֹם וְנִמְצָא עִמּוֹ בְּהֵיכָל שֶׁלּוֹ וּמִסְתַּתֵּר עִמּוֹ. מִכֵּיוָן שֶׁזֶּה בָּא, הַשַּׁבָּת הָעֶלְיוֹן נִמְשָׁךְ עָלָיו וְכֻלָּם נִגְנָזִים בְּהֵיכָל שֶׁל הַלַּיְלָה. וְלָכֵן הַסְּעֻדָּה שֶׁל הַלַּיְלָה חֲמוּרָה מִשֶּׁל הַיּוֹם. כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם נִמְצָא עִמּוֹ שְׁנֵי אֵלּוּ הָאֲחֵרִים, דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה וְדַרְגָּה תַּחְתּוֹנָה, זֶה שֶׁמֵּאִיר לוֹ וְזֶה שֶׁמִּתְנַהֵר מִמֶּנּוּ. וְכֻלָּם כְּאֶחָד נִקְרָאִים שַׁבָּת וְשׁוֹלְטִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וְאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ דַּרְגוֹת הֵם כְּלָל וְהַסּוֹד שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה, הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, נְבִיאִים וּכְתוּבִים. מִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת שׁוֹמֵר אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' שבת פ"ז

א. הַתּוֹלָדָה הִיא הַמְּלָאכָה הַדּוֹמָה לְאָב מֵאֵלּוּ הָאָבוֹת. כֵּיצַד הַמְּחַתֵּךְ אֶת הַיֶּרֶק מְעַט כְּדֵי לְבַשֵּׁל הֲרֵי זֶה חַיָּיב שֶׁזּוּ הַמְּלָאכָה תּוֹלְדַת טְחִינָה. שֶׁהַטּוֹחֵן לוֹקֵחַ גּוּף אֶחָד וּמְחַלְקוֹ לְגוּפִים הַרְבֵּה. וְכָל הָעוֹשֶׂה דָּבָר הַדּוֹמֶה לָזֶה הֲרֵי זוּ תּוֹלְדַת טוֹחֵן. וְכֵן הַלּוֹקֵחַ לְשׁוֹן שֶׁל מַתֶּכֶת וְשָׁף אוֹתוֹ כְּדֵי לְיַקֵּח מֵעָפְרוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂים צוֹרְפֵי הַזָּהָב הֲרֵי זֶה תּוֹלְדַת טְחִינָה: **ב.** וְכֵן הַלּוֹקֵחַ חָלָב וְנָתַן בּוֹ קֵיבָה כְּדֵי לְחַבְּצוֹ הֲרֵי זֶה חַיָּיב מִשּׁוּם תּוֹלְדַת בּוֹרֵר שֶׁהֲרֵי הִפְרִישׁ הַקּוּם מִן הֶחָלָב. וְאִם גִּבְּנוֹ וְעָשָׂהוּ גְּבִינָה חַיָּיב מִשּׁוּם בּוֹנֶה. שֶׁכָּל הַמְקַבֵּץ חֵלֶק אֶל חֵלֶק וְדָבָק הַכֹּל עַד שֶׁיַּעֲשֶׂהוּ גּוּף אֶחָד הֲרֵי זֶה דּוֹמֶה לְבִנְיָן. וְכֵן לְכָל מְלָאכָה וּמְלָאכָה מֵאֵלּוּ הָאָבוֹת יֵשׁ לָהֶן תּוֹלְדוֹת עַל דֶּרֶךְ זוֹ שֶׁאָמַרְנוּ וּמִגּוּף הַמְּלָאכָה הַנַּעֲשֵׂית בְּשַׁבָּת תֵּדַע מֵעַיִן אֵיזֶה אָב הִיא וְתוֹלְדַת אֵיזֶה אָב הִיא:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ג' ע"ד

מֵעִיקָּרֵי הַתְּשׁוּבָה הַיָּגוֹן. יִשְׁתּוֹנֵן כָּלְיוֹתָיו וְיַחֲשׁוֹב כַּמָּה רַבָּה רָעַת מִי שֶׁהִמְרָה אֶת יוֹצְרוֹ. וְיַגְדִּיל יָגוֹן בִּלְבָבוֹ. וְסַעַר מִתְחוֹלֵל בְּרַעֲיוֹנָיו. וְיֶאֱנַח בִּמְרִירוּת לֵב. כִּי יִתָּכֵן שֶׁהִתְחָרֵט וְיֵרֵע בְּעֵינָיו עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְלֹא הִשְׂלִים חֵקוֹ בָּזֶה. כִּי גַם הֶפְסֵד דִּינָר אוֹ אִיסָר קָשֶׁה בְּעֵינֵי הָאָדָם. אַךְ אִם אָבַד עָשְׁרוֹ בְּעִנְיָן רָע וְיָצָא נָקִי מִנְּכָסָיו. נַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבַל וְתִכְבַּד אֲנָחָתוֹ נַפְשׁוֹ מָרָה לוֹ. וְכֵן עַל צָרוֹת רָעוֹת וְרַבּוֹת כְּאֵבוֹ נֶצַח וְיָגוֹן בִּלְבָבוֹ יוֹמָם. וְיוֹתֵר מֵהֵמָּה רָאוּי שֶׁיִּצְטַעֵר וְיֶאֱנַח מִי שֶׁהִמְרָה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהִשְׁחִית וְהִתְעִיב עֲלִילָה לְפָנָיו. וְלֹא זָכַר אֲשֶׁר בְּרָאוֹ יֵשׁ מֵאַיִן וְחֶסֶד עָשָׂה עִמּוֹ וְיָדוֹ תַּנְחֵהוּ בְּכָל עֵת וְנוֹצֵר נַפְשׁוֹ בְּכָל רֶגַע. וְאֵיךְ מְלֵאוֹ לִבּוֹ לְהַכְעִיס לְפָנָיו. וְאֵיךְ טָח מֵרְאוֹת עֵינֵי הַחוֹטֵא מֵהַשְׂכִּיל לְבָבוֹ. וְהַמַּשְׂכִּיל אֲשֶׁר נִפְקְחוּ עֵינָיו יוּחְקוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּלְבָבוֹ וְיָבוֹאוּ חַדְרֵי רוּחוֹ. וּמַדְרֵגוֹת הַתְּשׁוּבָה וּמַעֲלוֹתֶיהָ לְפִי גוֹדֶל הַמְּרִירוּת וְעֻצַּם הַיָּגוֹן. וְהִיא הַתְּשׁוּבָה אֲשֶׁר תָּבֹא מִדֶּרֶךְ טוֹהַר הַנֶּפֶשׁ וְזַכּוּת שִׂכְלָהּ. כִּי לְפִי שִׂכְלוֹ וּכְפִי אֲשֶׁר תִּפָּקַחְנָה עֵינָיו יִרְבּוּ וְיַעַצְמוּ בְּמְאֹד מְאֹד יְגוֹנָיו בְּרַעֲיוֹנָיו עַל רוֹב עֲוֹנוֹ וְשֶׁב וְרָפָא לוֹ:

פרשת מצורע

מצורע יום ראשון

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

יד (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן: דא תהי אוֹרַיְתָא דְסָגִירָא בְּיוֹמָא דְדָכוּתֵהּ וְיִתְתֵּי לְוָת כַּהֲנָא:

רש"י זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו. מלמד שאין מטהרין אותו בלילה:

(ג) וְיָצָא הַכֹּהֵן אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נֶגַע הַצָּרַעַת מִן הַצָּרוּעַ: וְיִפּוֹק כַּהֲנָא לְמִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא וְיֶחֱזֵי כַהֲנָא וְהָא אִתַּסִי סַגִירוּתָא מִן סְגִירָא:

רש"י אל מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות שנשתלח שם בימי חלוטו:

(ד) וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב: וְיִפַּקֵּד כַּהֲנָא וְיִסַּב לְמִדַּכֵּי תַּרְתֵּין צִפָּרִין חַיִּין דָּכְיָן וְאָעָא דְאַרְזָא וּצְבַע זְהוֹרִי וְאֵזוֹבָא:

רש"י חיות. פרט לטרפות: טהרות. פרט לעוף טמא. לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פטפוטי דברים, לפיכך הזקקו לטהרתו צפרים, שמפטפטין תמיד בצפצוף קול: ועץ ארז. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח: ושני תולעת ואזב. מה תקנתו ויתרפא,

ישפיל עצמו מגאותו, כתולעת וכאזוב: עץ ארז. מקל של ארז: ושני תולעת. לשון של צמר צבוע זהורית:

(ה) וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְשָׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל כְּלִי חֶרֶשׂ עַל מַיִם חַיִּים: וִיכַפֵּר כַּהֲנָא וְיִכּוֹס יָת צִפָּרָא חֲדָא לְמָאן דַּחֲסַף עַל מֵי מַבּוּעַ:

רש"י על מים חיים. נותן אותם תחלה בכלי, כדי שיהא דם צפור נכר בהם. וכמה הם, רביעית:

(ו) אֶת הַצִּפֹּר הַחַיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת שְׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת הָאֵזֹב וְטָבַל אוֹתָם וְאֵת הַצִּפֹּר הַחַיָּה בְּדַם הַצִּפֹּר הַשְּׁחֻטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים: יָת צִפָּרָא חַיְתָא יִסַּב יָתַהּ וְיָת אָעָא דְאַרְזָא וְיָת צִבַע זְהוֹרִי וְיָת אֵזוֹבָא וְיִטְבּוֹל יָתְהוֹן וְיָת צִפָּרָא חַיְתָא בִּדְמָא דְצִפָּרָא דְנִכְיְסָא עַל מֵי מַבּוּעַ:

רש"י את הצפר החיה יקח אתה. מלמד שאינו אוגדה עמהם, אלא מפרישה לעצמה, אבל העץ והאזוב כרוכים יחד בלשון הזהורית, כענין שנאמר ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב, קיחה אחת לשלשתן. יכול כשם שאינה בכלל אגדה כן לא תהא בכלל טבילה, תלמוד לומר וטבל אותם ואת הצפור החיה, החזיר את הצפור לכלל טבילה:

נביאים - מלכים ב - פרק ז

(ג) וְאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצֹרָעִים פֶּתַח הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים פֹּה עַד מָתְנוּ: וְאַרְבָּעָה גֶבְרִין הֲווּ סְגִירִין יָתְבִין בְּמַעֲלָנָא דְתַרְעָא וַאֲמָרוּ גְּבַר לְחַבְרֵיהּ מָה אֲנַחְנָא יָתְבִין כָּא עַד דְּנָמוּת: (ד) אִם אָמַרְנוּ נָבוֹא הָעִיר וְהָרָעָב בָּעִיר וָמַתְנוּ שָׁם וְאִם יָשַׁבְנוּ פֹּה וָמָתְנוּ וְעַתָּה לְכוּ וְנִפְּלָה אֶל מַחֲנֵה אֲרָם אִם יְחַיֵּנוּ נִחְיֶה וְאִם יְמִיתֻנוּ וָמָתְנוּ: אִם נֵימַר נֵיעוֹל לְקָרְתָא וְכַפְנָא בְקָרְתָא וּנְמוּת תַּמָּן וְאִם נֵיתֵב הָכָא וּנְמוּת וּכְעַן אֱתוֹ וְנִשְׁתְּמַע לְמַשְׁרִית אֲרָם אִם יְחַיּוּנָנָא וְנֵיחֵי וְאִם יְקְטְלוּנָנָא וְנִתְקְטֵיל: (ה) וַיָּקוּמוּ בַּנֶּשֶׁף לָבוֹא אֶל מַחֲנֵה אֲרָם וַיָּבֹאוּ עַד קְצֵה מַחֲנֵה אֲרָם וְהִנֵּה אֵין שָׁם אִישׁ: וְקָמוּ בְּקַבְלָא לְמֵיעַל לְמַשְׁרִית אֲרָם וַאֲתוֹ עַד סְיָפֵי מַשְׁרִית אֲרָם וְהָא לֵית תַּמָּן אֱנָשׁ: (ו) וַאדֹנָי הִשְׁמִיעַ אֶת מַחֲנֵה אֲרָם קוֹל רֶכֶב קוֹל סוּס קוֹל חַיִל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה שָׂכַר עָלֵינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת מַלְכֵי הַחִתִּים וְאֶת מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבוֹא עָלֵינוּ: וּמִן קֳדָם יְיָ אִשְׁתְּמַע לְמַשְׁרִית אֲרָם קַל רְתִכִּין וְקַל סוּסָוָן קַל מַשִׁירְיָן סַגִּיאָן וַאֲמָרוּ גְּבַר לְחַבְרֵיהּ הָא אַגַר עֲלָנָא מַלְכָּא דְיִשְׂרָאֵל יַת מַלְכֵי חִתָּאֵי וְיָת מַלְכֵי מִצְרָאֵי לְמֵיתֵי עֲלָנָא:

רש"י **השמיע את מחנה ארם** . נדמה להם כאלו שומעין :

(ז) וַיָּקוּמוּ וַיָּנוּסוּ בַּנֶּשֶׁף וַיַּעַזְבוּ אֶת אָהֳלֵיהֶם וְאֶת סוּסֵיהֶם וְאֶת חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר הִיא וַיָּנֻסוּ אֶל נַפְשָׁם: וְקָמוּ וַעֲרָקוּ בְּקַבְלָא וּשְׁבָקוּ יַת מַשְׁכְּנֵיהוֹן וְיָת סוּסָוָתְהוֹן וְיָת

חֲמָרֵיהוֹן בְּמַשְׁרִיתָא כְּמָא דְּהִיא עֲרָקוּ לְשֵׁיזָבָא נַפְשֵׁיהוֹן: (ח) וַיְבֹאוּ הַמְצֹרָעִים הָאֵלֶּה עַד קְצֵה הַמַּחֲנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל אֹהֶל אֶחָד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבְגָדִים וַיֵּלְכוּ וַיַּטְמִנוּ וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל אֹהֶל אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם וַיֵּלְכוּ וַיַּטְמִנוּ: וַאֲתוֹ סַגִּירַיָּא הָאִלֵּין עַד סְיָפֵי מַשְׁרְיָתָא וְעַלוּ לְמַשְׁכְּנָא חָד וַאֲכָלוּ וּשְׁתִיאוּ וּנְסִיבוּ מִתַּמָּן כַּסְפָּא וְדַהֲבָא וּלְבוּשִׁין וַאֲזָלוּ וְאַטְמָרוּ וְתָבוּ וְעַלוּ לְמַשְׁכְּנָא אוֹחָרָנָא וּנְסִיבוּ מִתַּמָּן וַאֲזָלוּ וְאַטְמָרוּ:

כתובים - משלי - פרק כד

(כד) אֹמֵר לָרָשָׁע צַדִּיק אָתָּה יְקֻבָּהוּ עַמִּים יִזְעָמוּהוּ לְאֻמִּים: דְּיֵימַר לְרַשִׁיעָא צַדִּיק אַנְתְּ יְלִיטוּנֵיהּ עַמְמֵי וְיִבְרוּנֵיהּ אוּמָתָא: (כה) וְלַמּוֹכִיחִים יִנְעָם וַעֲלֵיהֶם תָּבוֹא בִרְכַּת טוֹב: וּלְמַכְסָנֵי יִבְסַם וַעֲלֵיהוֹן תֵּיתָא בִּרְכָתָא טָבְתָא: (כו) שְׂפָתַיִם יִשָּׁק מֵשִׁיב דְּבָרִים נְכֹחִים: שִׂפְוָתְהוֹן נְנַשְּׁקוּ דְּאֵלֵּין דְּמְהַפְּכִין מִלֵּי תְּרִיצָתָא:

רש"י **שפתים ישק** . ראוים כל שפתים לנשקו :

(כז) הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ וְעַתְּדָהּ בַּשָּׂדֶה לָךְ אַחַר וּבְנִיתָ בֵּיתֶךָ: אַתְקֵן לְבָרָא עֲבִידְתָּךְ וְעַתְּדָהּ לָךְ בְּחַקְלָא וּבָתַר כֵּן בְּנֵי בֵיתָךְ:

רש"י **הכן בחוץ** . זה מקרא : **ועתדה בשדה** . זו משנה : **אחר ובנית ביתך** . זו גמרא , ד"א כמשמעו בתחלה קח לך שדות וכרמים ואחר כך ועתדה לשון עתודים (בראשית לא) שים לך בהמות בשדה ואח"כ ובנית ביתך תקח אשה :

(כח) אַל תְּהִי עֵד חִנָּם בְּרֵעֶךָ וַהֲפִתִּיתָ בִּשְׂפָתֶיךָ: לָא תֶהֱוֵי סָהֲדָא רַגְלָא בְּחַבְרָךְ וּתְשַׁרְגֵּג בְּשִׂפְוָתָךְ:

רש"י **והפתית בשפתיך** . תתפת' לרעך בדבורך :

(כט) אַל תֹּאמַר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִי כֵּן אֶעֱשֶׂה לּוֹ אָשִׁיב לָאִישׁ כְּפָעֳלוֹ: לָא תֵימַר הֵיךְ דַּעֲבַד לִי כֵּן אֶעְבַּד לֵיהּ וַאֲהָפֵךְ לֵיהּ הֵיךְ עוֹבָדוֹי:

משנה כלאים פרק ד

א. קָרַחַת הַכֶּרֶם, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע אַמּוֹת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה. מְחוֹל הַכֶּרֶם, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה. וְאֵיזוֹ הִיא קָרַחַת הַכֶּרֶם. כֶּרֶם שֶׁחָרַב מֵאֶמְצָעוֹ. אִם אֵין שָׁם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הָיוּ שָׁם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר:

ברטנורה (א) **קרחת הכרם**. ומחול הכרם מפרש להו ואזיל: בית שמאי אומרים עשרים וארבע אמות. אם קרחתה עשרים וארבע אמות, מותר לזרוע לשם, פחות מכאן לא יביא זרע לשם: **שחרב מאמצעו**. ויש גפנים כל סביבות הקרחה שהיא שש עשרה אמה על שש עשרה אמה, וכן אם הלכה הקרחת על פני רוחב הכרם שאין גפנים אלא משני צדי הקרחת: **אם אין שם שש עשרה אמה**. כדברי בית הלל, לא יביא זרע לשם אפילו באמה

האמצעית, דארבע אמות שבצד הכרם מזה וארבע אמות שבצד הכרם מזה הוי עבודת הכרם, דעבודת הכרם ארבע אמות כדתנן לקמן לפי שהיו בוצרים בשוורים ובעגלות ובעת החרישה חורשים אותה בשוורים, הלכך אותן ארבע אמות ככרם דמו, ואם נשארו בינתים שמונה אמות חוץ מאותן ארבע לכל צד לא בטלי לגבי כרם ומותר לזרען, בציר משמונה אמות, שדי פלגא להכא ופלגא להכא בטלי לגבי כרם וככרם דמו ואסור לזרוע בהן משום כלאים. ולבית שמאי לא חשיב שדה פחות משמונה אמות הלכך עשרים וארבע אמות בעינן, ארבע לעבודת הכרם מכאן וכנגדן מכאן, פשו להו שש עשרה, שדי שמונה להכא ושמונה להכא ואיכא שדה ולא בטלי:

ב. אֵיזֶה הוּא מְחוֹל הַכֶּרֶם. בֵּין כֶּרֶם לַגָּדֵר. אִם אֵין שָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה, לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם, הָיוּ שָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה, נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר:

ברטנורה (ב) **מחול הכרם**. מקום פנוי בין כרם לגדר סביב, כמו מחולות הנשים כשמרקדות בסביב, לשון אז תשמח בתולה במחול (ירמ' לא): **אם יש שם י"ב אמה**. כדברי בית הלל נותן ד' אמות לעבודת כרם וזורע השאר, אבל אם אין שם י"ב אמה לא יביא זרע לשם. דארבע אמות דלהדי כרם עבודת הכרם, וד' אמות דלהדי כותל כיון דלא מזדרעי מפני תקון הכותל כדי שיהלך אדם על גבי קרקע סמוך לכותל ויהיה העפר נדוש ויתחזקו יסודותיו אפקורי מפקר להו, ואמצעיות אי איכא ד' אמות חשיבי, ואי לא, בטלי לגבי כרם, והכא לא בעינן ט"ז, שאין האסור אלא מצד אחד. וכל הנך אמות באמה בת ו' טפחים:

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין זֶה אֶלָּא גֶּדֶר הַכֶּרֶם. וְאֵיזֶה הוּא מְחוֹל הַכֶּרֶם. בֵּין שְׁנֵי הַכְּרָמִים. וְאֵיזֶה הוּא גֶּדֶר, שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. וְחָרִיץ, שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה:

ברטנורה (ג) **אין זה אלא גדר הכרם**. מקום שבין גדר לכרם גדר הכרם הוא ואפילו אין שם אלא שש אמות מרחיק ארבע אמות וזורע את המותר: **ואיזהו מחול הכרם**. שצריך שתים עשרה אמות, מקום שבין שני כרמים ותנא קמא סבר מקום שבין שני כרמים ככרם שחרב באמצעו הוא נדון. ובירושלמי מוכיח דלא אמר ר' יהודה איזהו מחול הכרם בין שני הכרמים אלא כגון שאין שורות הכרמים שוות של זו לזו כגון דכרם של צד זה של מחול שורותיה מן המזרח למערב ושבצד אחר מן הצפון לדרום דאם היו מכוונים מודה רבי יהודה דנראה כקרחת הכרם ובעי שש עשרה אמה. ואין הלכה כר' יהודה: **איזהו גדר**. המפריש בין הכרם שיכול להניח כרם מצד זה ולזרוע מצד אחר וכן חריץ:

ד. מְחִצַּת הַקָּנִים, אִם אֵין בֵּין קָנֶה לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס הַגִּדִּי, הֲרֵי זוֹ כְמִחְצָה. וְגָדֵר שֶׁנִּפְרַץ, עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת הֲרֵי הוּא כְּפָתַח, יָתֵר מִכֵּן, כְּנֶגֶד הַפִּרְצָה אָסוּר. נִפְרְצוּ בוֹ

פְּרָצוֹת הַרְבֵּה, אִם הָעוֹמֵד מְרֻבֶּה עַל הַפָּרוּץ, מֻתָּר. וְאִם הַפָּרוּץ מְרֻבֶּה עַל הָעוֹמֵד, כְּנֶגֶד הַפִּרְצָה אָסוּר:

ברטנורה (ד) **שלשה טפחים**. דכל פחות משלשה כלבוד דמי והוא שיעור כדי שיכנס הגדי: **הרי הוא כמחיצה**. ומותר לסמוך גפנים מצד זה וזרעים מצד זה: **נדון כפתח**. ואפילו כנגדו מותר לסמוך אבל יותר מעשר לא חשיב כפתח וצריך הרחקה כנגד המקום הפרוץ: ואם הפרוץ מרובה על העומד אסור כנגד הפרוץ. אבל כנגד העומד מותר אם הוא רחב ארבעה אבל פחות מד' אף כנגד העומד אסור:

ה. הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה שֶׁל חָמֵשׁ גְּפָנִים, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, כֶּרֶם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אֵינוֹ כֶרֶם, עַד שֶׁיְּהוּ שָׁם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. לְפִיכָךְ, הַזּוֹרֵעַ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, קִדֵּשׁ שׁוּרָה אַחַת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, קִדֵּשׁ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת:

ברטנורה (ה) **בית שמאי אומרים כרם**. וצריך להרחיק ממנה ארבע אמות כדי עבודת הכרם: **אינו כרם עד שיהיו שתי שורות**. ואין צריך להרחיק אלא ששה טפחים כגפן יחידית: **הזורע ארבע אמות**. כלומר בתוך ארבע אמות של עבודת הכרם: בית שמאי אומרים קידש שורה אחת. דכי אמרה תורה (דברים כב) פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם שורה אחת מקריא כרם: ובית הלל אומרים קידש שתי שורות. דאין נקרא כרם פחות משתי שורות הלכך ותבואת הכרם דאמרה תורה דקדשה שתי שורות משמע:

ו. הַנּוֹטֵעַ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצְאָה זָנָב, הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת בֵּינָתַיִם, אוֹ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת בָּאֶמְצַע, אֵינוֹ כֶרֶם, עַד שֶׁיְּהוּ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצְאָה זָנָב:

ברטנורה (ו) **ואחת יוצאה זנב**. כגון שלש גפנים נטועות בשורה אחת ושתים בשורה שניה כנגד שתים מן השלש: **ואחת בינתים**. שהשתים כנגד שתים והחמישית כנגד אוירן: **ואחת באמצע**. כגון גפן הנטועה וארבע גפנים לארבע רוחותיה:

ז. הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה אַחַת בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ, וְשׁוּרָה אַחַת בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד וְדֶרֶךְ הָרַבִּים בָּאֶמְצַע, וְגָדֵר שֶׁהוּא נָמוּךְ מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפוֹת. גָּבוֹהַּ מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, אֵינָן מִצְטָרְפוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם עֵרְכָן מִלְמַעְלָה הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפוֹת:

ברטנורה (ז) שורה אחת בתוך שלו ושורה אחת בתוך של חבירו. ומיירי כגון ששורה אחת של שתי גפנים ושורה אחת של שלש ואפילו רבי שמעון דאמר לקמן גבי המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו לא קידש דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו הכא מודה דמצרפינן לאסור הזרעים כיון דאיכא שלו ושל חבירו: **ודרך היחיד ודרך הרבים**. שאין אחד מהם

רחב שמונה אמות דברוחב שמונה אמות אמרינן בשלהי פרקין דאין מצטרפות: **הרי אלו מצטרפות**. להיות קרויין כרם וצריך להרחיק ארבע אמות: **אם ערסן מלמעלה**. שהעלה ראשי הגפנים על גבי הגדר ומתערבין. אותם שבצד הגדר מזה עם אותם שבצד הגדר מזה. ועירסן הוא לשון איזהו עריס דתנן לקמן ברישׁ פרק ו' כלומר שעשה להן ערש:

ח. הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת, אִם אֵין בֵּינֵיהֶן שְׁמוֹנָה אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הָיוּ שָׁלֹשׁ, אִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֶרְתָּהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר מְשׁוּם חֲנִינָא בֶּן חֲכִינַאי, אֲפִלּוּ חָרְבָּה הָאֶמְצָעִית וְאֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֶרְתָּהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם, שֶׁאִלּוּ מִתְּחִלָּה נִטְּעָן הֲרֵי זֶה מֻתָּר בִּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת:

ברטנורה (ח) **הנוטע שתי שורות**. של שתי שתי גפנים ואין בהן אחת יוצאת זנב: אם אין ביניהם שמונה אמות לא יביא זרע לשם. דמצטרפין להיות כרם אבל רחוקים שמונה חוץ ממקום הגפנים אין מצטרפים והרי הן כגפן יחידית ומרחיק ששה טפחים משורה זו וששה טפחים משורה זו וזורע שש אמות שבאמצע: **בין שורה לחברתה שש עשרה אמה**. דכיון דאיכא שלש שורות הוי ככרם גדול והמקום שבין כל שתי שורות מהן נדון כדי קרחת הכרם שהוא שש עשרה אמה. אבל חרבה השורה האמצעית, לדברי תנא קמא לא בעינן ביניהם שיעור קרחה כיון דלא נשתייר כרם. ולא דמי לכרם בן ארבע וחמש שורות, דכי תרבה האמצעית אכאי נשאר כרם הלכך בעי המקום המוקרח שש עשרה אמה: ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו חרבה השורה האמצעית. מאחר שהיה כבר כרם אף עתה דין כרם יש לו וצריך שש עשרה אמה: ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו חרבה השורה האמצעית. מאחר שהיה כבר כרם אף עתה דין כרם יש לו וצריך שש עשרה אמה: שאילו מתחילה נטען כלומר שאם לא הגיעו לעולם לכלל כרם ולא היה נוטען מתחילה אלא שתי שורות לא היה צריך להיות ביניהן אלא שמונה אמות כדאמרינן לעיל, עכשיו שנטען שלש והגיעו לכלל כרם אף על פי שחרבה אמצעית ולא נשארו אלא שתים הרי הן ככרם שחרב באמצעיתו וצריך שש עשרה אמה. ואין הלכה כר' אליעזר בן יעקב:

ט. הַנּוֹטֵעַ אֶת כַּרְמוֹ עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה (אַמָּה) שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, מֻתָּר לְהָבִיא זֶרַע לְשָׁם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֶׂה בְצַלְמוֹן, בְּאֶחָד שֶׁנָּטַע אֶת כַּרְמוֹ עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, וְהָיָה הוֹפֵךְ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לְצַד אֶחָד וְזוֹרֵעַ אֶת הַנִּיר, וּבְשָׁנָה אַחֶרֶת הָיָה הוֹפֵךְ אֶת הַשֵּׁעָר לְמָקוֹם אַחֵר וְזוֹרֵעַ אֶת הַבּוּר, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְהִתִּירוּ. רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים, (אַף) הַנּוֹטֵעַ אֶת כַּרְמוֹ עַל שְׁמוֹנָה (שְׁמוֹנֶה) אַמּוֹת, מֻתָּר:

ברטנורה (ט) **הנוטע את כרמו שש עשרה אמה**. שכל שורה של גפנים רחוקה מחברתה שש עשרה אמה: **מותר להביא זרע לשם**. ואין צריך להרחיק אלא ששה טפחים מן השורה כעבודת גפן יחידית: **צלמון**. שם מקום: **הופך שער שתי שורות**. כרם גדול היה שכל שורה רחוקה מחברתה שש עשרה אמה ולא היה רוצה לסכך גפנו על גבי תבואתו והיה מצרף השורות שתים שתים וראשי הגפנים דהיינו השער של כל שתים ושתים הופך לצד אחד אלו כלפי אלו ונשאר המקום פנוי מצד זה ומצד זה וזורע אלא שמניח ששה טפחים, ולשנה אחרת עושה להיפך שכך היה דרכם מקום שזורעים בו שנה אחת לשנה אחרת מניחים אותו בור בלא חרישה ובלא זריעה: אף הנוטע את כרמו על שמונה שמונה אמות מותר. קסברי כיון דרחוקות השורות שמונה אמות הוי ליה כגפן יחידית ומניח סמוך לשורה ששה טפחים וזורע את השאר, ולא בעינן שש עשרה אמה אלא בכרם חרב אבל בנוטע מעיקרא כי מרחקי שמונה אמות דיו, וכן הלכה:

גמרא ברכות דף כ"ו ע"א

אִיבַּעְיָא לְהוּ טָעָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה מָהוּ שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַרְבִית שְׁתַּיִם. אִם תֵּימְצֵי לוֹמַר טָעָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל עַרְבִית מִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית שְׁתַּיִם מִשּׁוּם דְּחַד יוֹמָא הוּא דִּכְתִיב (בראשית א) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר יוֹם אֶחָד אֲבָל הָכָא תְּפִלָּה בְּמָקוֹם קָרְבָּן הִיא. וְכִיוָן דְּעָבַר יוֹמוֹ בָּטֵל קָרְבָּנוֹ. אוֹ דִילְמָא כֵּיוָן דְּצָלוֹתָא רַחֲמֵי הִיא כָּל אֵימַת דְּבָעֵי מַצְלֵי וְאָזֵיל. תָּא שְׁמַע דְּאָמַר רַב הוּנָא בַּר יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן טָעָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה מִתְפַּלֵּל עַרְבִית שְׁתַּיִם וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם דְּעָבַר יוֹמוֹ בָּטֵל קָרְבָּנוֹ. מְתִיבֵי (קהלת א) מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לְתָקֵן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת. מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לְתָקוֹן זֶה שֶׁבִּטֵּל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית וּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית אוֹ תְּפִלָּה שֶׁל עַרְבִית אוֹ תְּפִלָּה שֶׁל שַׁחֲרִית. וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת זֶה שֶׁנִּמְנוּ חֲבֵרָיו לְדָבָר מִצְוָה וְלֹא נִמְנָה עִמָּהֶם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכָא בְּמַאי עַסְקִינַן שֶׁבִּטֵּל בְּמֵזִיד. אָמַר רַב אָשֵׁי דַּיְקָא נָמֵי דְּקָתָנֵי בִּטֵּל וְלֹא קָתָנֵי טָעָה שְׁמַע מִינַּהּ. תָּנוּ רַבָּנָן טָעָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת מִתְפַּלֵּל בְּלֵיל שַׁבָּת שְׁתַּיִם, טָעָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה בְּשַׁבָּת מִתְפַּלֵּל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת שְׁתַּיִם שֶׁל חוֹל. מַבְדִּיל בָּרִאשׁוֹנָה וְאֵינוֹ מַבְדִּיל בַּשְּׁנִיָּה. וְאִם הִבְדִּיל בַּשְּׁנִיָּה וְלֹא הִבְדִּיל בָּרִאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה עָלְתָה לוֹ רִאשׁוֹנָה לֹא עָלְתָה לוֹ:

רש"י **אם תמצא לומר**. כלו' אם תשיבני בשאלתי ממה שאמרו טעה ולא התפלל ערבית וכו': **כיון שעבר יומו בטל קרבנו**. ואינו מקריבו ביום אחר אם זמנו קבוע כגון מוספין של כל יום ויום: **מבדיל בראשונה**. פעם ראשונה מתפלל בשביל תפלה של עכשיו לפיכך אומר בה הבדלה בחונן הדעת והשניה הוא בשביל תשלומי תפלת שבת אינו מבדיל בה: **שניה עלתה לו**. בשביל מוצ"ש: **ראשונה לא כו'**. שאינה כלום שאין לו להקדים תפלה

שעבר זמנה לתפלה שזמנה עכשיו והשניה נמי לא עלתה לו לשל שבת הואיל והבדיל בה גילה דעתו שאינה של שבת והיא תחשב לשל ערבית:

זוהר מצורע דף נ"ב ע"ב

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצוֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְגוֹמֵר רִבִּי אַבָּא פָּתַח (איוב י"ט) גְּווּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדִּוּן שַׁדִּוּן שַׁדִּין כְּתִיב כַּמָּה אִית לוֹן לִבְנֵי נָשָׁא. לְאִסְתַּמְּרָא אַרְחַיְיהוּ וּלְדַחֲלָא מִקָּמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּלָא יִסְטֵי מֵאֲרְחָא דְּכַשְׁרָא וְלָא יֵעֲבַר עַל פִּתְגָּמֵי אוֹרַיְתָא וְלָא יִתְנַשֵּׁי מִנָּהּ דְּכָל מָאן דְּלָא לָעֵי בְּאוֹרַיְתָא וְלָא יִשְׁתַּדַּל בָּהּ נָזִיפָא הוּא מִקֻּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. רְחִיקָא הוּא מִנַּיְיהוּ. לָא שַׁרְיָיא שְׁכִינְתָּא עִמַּיְיהוּ. וְאִינּוּן נְטוּרִין דְּאַזְלִין עִמַּיְיהוּ אִסְתְּלָקוּ מִנַּיְיהוּ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּמַכְרְזֵי קָמַיְיהוּ וְאָמְרֵי אִסְתְּלָקוּ סוֹחֲרֵנַיְיהוּ דִּפְלַנְיָא דְּלָא חָשׁ עַל יְקָרָא דְּמָארֵיהּ וָוי לֵיהּ דְּהָא שַׁבְקוּהוּ עִלָּאִין וְתַתָּאִין לֵית לֵיהּ חוּלְקָא בְּאָרְחָא דְּחַיֵּי. וְכַד אִיהוּ אִשְׁתְּדַל בְּפוּלְחָנָא דְּמָארֵיהּ וְלָעֵי בְּאוֹרַיְתָא כַּמָּה נְטוּרִין זְמִינִין לְקַבְלֵיהּ לְנַטְרָא לֵיהּ וּשְׁכִינְתָּא שַׁרְיָא עֲלֵיהּ וְכוּלָּא מַכְרְזֵי קָמַיְיהוּ וְאָמְרֵי הָבוּ יְקָרָא לְדִיוּקְנָא דְּמַלְכָּא. הָבוּ יְקָרָא לִבְרֵיהּ דְּמַלְכָּא אִתְנְטִיר הוּא בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ תָּא חֲזֵי בְּלִישָׁנָא בִּישָׁא דְּאָמַר נָחָשׁ לְאִתְּתָא גָּרִים לְאִתְּתָא וּלְאָדָם לְמִגְזַר עֲלַיְיהוּ מִיתָה וְעַל כָּל עָלְמָא. בְּלִישָׁנָא בִּישָׁא כְּתִיב (תהלים נ"ז) וּלְשׁוֹנָם חֶרֶב חַדָּה. בְּגִין כָּךְ גְּווּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב מִפְּנֵי לִישָׁנָא בִּישָׁא. כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב. מַאי כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב דָּא חֶרֶב לַיְיָ. דִּתְנַן חֶרֶב אִית לֵיהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּבֵיהּ דָּאִין לְחַיָּיבִים הַדָּא הוּא דִּכְתִיב (ישעיה ל"ד) חֶרֶב לַיְיָ מָלְאָה דָם. (דברים ל"ב) וְחַרְבִּי תֹּאכַל בָּשָׂר. וּבְגִין כָּךְ גְּווּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדִּוּן שַׁדִּין כְּתִיב. בְּגִין דְּתֵדְעוּן דְּהָכִי אִתְּדָן מָאן דְּאִית לֵיהּ חֶרֶב בְּלִישָׁנֵיהּ אִזְדַּמַּן לֵיהּ חֶרֶב (ס"א אִתְּדָן בְּהַהוּא חֶרֶב) דְּשַׁצֵּי כֹּלָּא הַדָּא הוּא דִּכְתִיב זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצוֹרָע:

תרגום הזוהר וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ': רַבִּי אַבָּא פָּתַח, גְּווּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שְׁדוֹן. שְׁדוֹן קְרִי. שַׁדִּין כְּתִיב. כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לִבְנֵי אָדָם לִשְׁמֹר דַּרְכָּם וְלִירֹא מִפְּנֵי הַקָּבָ"ה, שֶׁלֹּא יָסוּרוּ מִדַּרְכּוֹ הַיָּשָׁר, וְלֹא יַעֲבְרוּ עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, וְלֹא יְמוּשׁוּ מִמֶּנָּה. כִּי כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, נָזוּף הוּא מֵהַקָּבָ"ה, רָחוֹק הוּא מִמֶּנּוּ, הַשְּׁכִינָה אֵינָהּ שׁוֹרָה עָלָיו. וְאֵלּוּ מַלְאָכִים הַמְשׁוֹמְרִים, הַהוֹלְכִים עִמּוֹ לִשְׁמָרוֹ, מִסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמַּכְרִיזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים, הִסְתַּלְּקוּ מִסָּבִיב פְּלוֹנִי, שֶׁאֵינוֹ דּוֹאֵג לְכָבוֹד אֲדוֹנוֹ, אוֹי לוֹ, שֶׁעָזְבוּהוּ הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. אֵין לוֹ חֵלֶק בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים. וּכְשֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת אֲדוֹנוֹ, וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, כַּמָּה שׁוֹמְרִים מוּכָנִים כְּנֶגְדּוֹ לִשְׁמָרוֹ, וְהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, וְכֻלָּם מַכְרִיזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים, תְּנוּ כָבוֹד לְצוּרַת הַמֶּלֶךְ, תְּנוּ כָּבוֹד לְבֶן מֶלֶךְ,

שָׁמוּר הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ. בֹּא וּרְאֵה, בַּלָּשׁוֹן שֶׁאָמַר הַנָּחָשׁ אֶל הָאִשָּׁה, גָּרַם אֶל הָאִשָּׁה וּלְאָדָם שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם מִיתָה וְעַל כָּל הָעוֹלָם. בְּלָשׁוֹן הָרַע כָּתוּב, וּלְשׁוֹנָם חֶרֶב חַדָּה. מִשּׁוּם זֶה, גּוּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב דְּהַיְנוּ מִפְּנֵי לָשׁוֹן הָרַע. כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב. מַהוּ כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב. זוֹ הִיא, חֶרֶב לַה', שֶׁלְּמַדְנוּ, חֶרֶב יֵשׁ לְהַקָּבָ"ה, שֶׁבּוֹ הוּא דָּן אֶת הָרְשָׁעִים. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר חֶרֶב לַה' מְלֵאָה דָּם. וְחַרְבִּי תֹּאכַל בָּשָׂר. וּמִשּׁוּם זֶה גּוּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי חֵמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שָׁדוֹן, שָׁדִין כָּתוּב, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ לְמַעַן תֵּדְעוּ שֶׁכָּךְ נָדוֹן, שֶׁכָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֶרֶב בִּלְשׁוֹנוֹ, שֶׁמְּדַבֵּר לָשׁוֹן הָרַע, מוּכָנָה לוֹ הַחֶרֶב הַמְכַלָּה אֶת הַכֹּל. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצוֹרָע.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ד

א. כָּל הַזְּבָחִים אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתָן לְכַתְּחִלָּה אֶלָּא בְּסַכִּין מִכְּלֵי שָׁרֵת וְאִם שָׁחַט בְּכָל דָּבָר שֶׁשּׁוֹחֲטִין בּוֹ הַחוּלִּין אֲפִילּוּ בְּקָרוּמִית שֶׁל קָנֶה כְּשֵׁרִין: **ב**. וְכָל הַזְּבָחִים שֶׁקִּבֵּל מִדָּמָם פָּחוֹת מִכְּדֵי הַזָּיָה לֹא נִתְקַדֵּשׁ הַדָּם. וְצָרִיךְ לְהִתְכַּוֵּין לְקַבֵּל כָּל הַדָּם. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה אוֹחֵז הַסַּיְמָנִים בְּיָדוֹ וּמוֹצִיאָן עִם הַוְּרִידִין לְתוֹךְ הַמִּזְרָק. וְשׁוֹחֵט שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם כְּדֵי שֶׁיִּתְקַבֵּל הַדָּם כֻּלּוֹ בַּכֶּלִי. וּמַנִּיחַ הַסַּכִּין לְמַעְלָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרֵד הַדָּם מֵעֶלֶיהָ אֶלָּא מִן הַצַּוָּאר. וְדָם שֶׁבְּסַכִּין מְקַנְּחוֹ בְּשִׂפַּת הַמִּזְרָק. אֲוִיר הַכֶּלִי הֲרֵי הוּא כַּכֶּלִי: **ג**. הָיָה מְקַבֵּל הַדָּם וְנִפְחֲתוּ שׁוּלֵי הַמִּזְרָק קוֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ הַדָּם לְאֲוִיר הַמִּזְרָק הַנִּפְחָת לֹא נִתְקַדֵּשׁ הַדָּם. שֶׁהָאֲוִיר שֶׁאֵין סוֹפוֹ לָנוּחַ אֵינוֹ כְּמוֹנָח:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ב' ע"ד

כְּתִיב (ישעי' נז) כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לָנֶצַח אֶקְצוֹף כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי. בְּאוּרוֹ כַּאֲשֶׁר יַעֲטוֹף וְיִצְטָעֵר הָרוּחַ שֶׁהוּא מִלְּפָנַי כִּי הוּא מִן הָעֶלְיוֹנִים וְיַעֲטוֹפוּ נְשָׁמוֹת אֲשֶׁר אֲנִי עָשִׂיתִי לֹא אָרִיב עוֹד וְלֹא אֶקְצוֹף. כִּי אֵיךְ לֹא אֲרַחֵם וְאָחוֹן עַל נֶפֶשׁ יִקָּרָה אֲשֶׁר הִיא מִלְּפָנַי וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי עַל כֵּן יֵקַל הֶעָוֹן כְּפִי אֲשֶׁר תִּכְבַּד הָעֲבוֹדָה הָאֲנָחָה עָלָיו. כִּי הַיָּגוֹן יָבֹא מֵאֵת טוֹהַר הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה וְנִרְצָה בָּזֶה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר תִּרְצֶה בְּרוֹב יְסוּרֵי הַגּוּף וּמַכְאוֹבָיו. וְהַמָּשָׁל בָּזֶה כִּי הַמֶּלֶךְ יַחֲמוֹל עַל חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ הַקְּרוֹבִים אֵלָיו וְהֵם מֵאֲצִילֵי אֶרֶץ הַנִּכְבָּדִים וְיִתֵּן לָהֶם חֲנִינָה יוֹתֵר מֵחֶמְלָתוֹ עַל הָרְחוֹקִים וְהַפְּחוּתִים. וְאָמַר וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי לְקָרְבָתָן אֶל הָעֶלְיוֹנִים אַף עַל פִּי שֶׁהַגּוּף וְהַכֹּל מַעֲשֵׂה יָדָיו וְכָמוֹהוּ (שמות לב) וְהַלּוּחוֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה. וְעוֹד אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שִׁלְשָׁה שׁוּתָּפִים יֵשׁ בָּאָדָם אָבִיו וְאִמּוֹ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְפִי שֶׁאֵין לְאָב וּלְאֵם שׁוּתָּפוּת בִּנְשָׁמָה עַל כֵּן אָמַר וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי. וְאָמְרוּ וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי יוֹרֶה עַל אָמְרוֹ כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי כִּי עְנָיֵינוּ

כַּאֲשֶׁר בִּיאַרְנוּ. וְאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים לח) ה' נֶגְדְּךָ כָל תַּאֲוָתִי וְאַנְחָתִי מִמְּךָ לֹא נִסְתְּרָה. בְּאוּרוֹ גְּלוּיָה לְפָנֶיךָ כָּל תַּאֲוָתִי כִּי אֵינֶנָּה זוּלָתִי לַעֲבוֹדָתֶךָ וְאַתָּה יוֹדֵעַ אַנְחָתִי כִּי אֵינֶנָּה עַל עִסְקֵי עוֹלָם וְהַדְּבָרִים הַכְּלִים זוּלָתִי עַל חֲטָאַי וְעַל קוֹצֶר יָדִי בַּעֲבוֹדָתֶךָ. וְאָמַר אֶחָד מִן הַמִּתְנַפְּלִים בְּחִין עֶרְכּוֹ אַנְחָתִי מִפַּחְדְּךָ. הַרְחֵק מִמֶּנִּי הָאֲנָחוֹת וְדַאֲגָתִי מִקּוֹצֶר יָדִי בַּעֲבוֹדָתֶךָ הַרְחֵק מִמֶּנִּי הַדְּאָגוֹת:

מצורע יום שני

תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דָ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ז) וְהִזָּה עַל הַמִּטַּהֵר מִן הַצָּרַעַת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהֲרוֹ וְשִׁלַּח אֶת הַצִּפֹּר הַחַיָּה עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה:
וְיָדֵי עַל דְּמַדְבֵּי מִן סְגִירוּתָא שְׁבַע זְמָנִין וִידַכְּנֵהּ וִישֵׁלַח יָת צִפְּרָא חַיְתָא עַל אַפֵּי חַקְלָא:
(ח) וְכִבֶּס הַמִּטַּהֵר אֶת בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר וְאַחַר יָבוֹא אֶל הַמַּחֲנֶה
וְיֵשֵׁב מִחוּץ לְאָהֳלוֹ שִׁבְעַת יָמִים: וִיצַבַּע דְּמַדְבֵּי יָת לְבוּשׁוֹהִי וִיגַלַּח יָת כָּל שַׂעֲרֵהּ וְיִסְחֵי בְּמַיָּא וְיִדְכֵּי וּבָתַר כֵּן יֵעוֹל לְמַשְׁרִיתָא וְיֵתֵב מִבָּרָא לְמַשְׁכְּנֵהּ שִׁבְעַת יוֹמִין:

רש"י וישב מחוץ לאהלו. מלמד שאסור בתשמיש המטה:

(ט) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקָנוֹ וְאֵת גַּבֹּת עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יְגַלֵּחַ וְכִבֶּס אֶת בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהֵר: וִיהֵי בְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְגַלַּח יָת כָּל שַׂעֲרֵהּ יָת רֵישֵׁהּ וְיָת דְּקָנֵהּ וְיָת גְּבִינֵי עֵינוֹהִי וְיָת כָּל שַׂעֲרֵהּ יְגַלַּח וִיצַבַּע יָת לְבוּשׁוֹהִי וְיַסְחֵי יָת בִּסְרֵהּ בְּמַיָּא וְיִדְכֵּי:

רש"י את כל שערו וגו' . כלל ופרט וכלל. להביא כל מקום כנוס שער ונראה:

(י) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כְבָשִׂים תְּמִימִים וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת שְׁנָתָהּ תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן וְלֹג אֶחָד שָׁמֶן: וּבְיוֹמָא תְמִינָאָה יִסַּב תְּרֵין אִמְרִין שַׁלְמִין וְאִמְרְתָא חֲדָא בַּת שַׁתָּא שְׁלֶמְתָּא וּתְלָתָא עֶסְרוֹנִין סָלְתָא מִנְחָתָא דְפִילָא בְמִשַׁח וְלֻגָּא חַד דְּמִשְׁחָא:

רש"י וכבשה אחת. לחטאת: ושלשה עשרנים. לנסכי שלשה כבשים הללו, שחטאתו ואשמו של מצורע טעונין נסכים: ולג אחד שמן. להזות עליו שבע ולתן ממנו על תנוך אזנו ומתן בהונות:

נביאים - מלכים ב - פרק ז

(ט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ לֹא כֵן אֲנַחְנוּ עֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם בְּשֹׂרָה הוּא וַאֲנַחְנוּ מַחְשִׁים וְחִכִּינוּ עַד אוֹר הַבֹּקֶר וּמְצָאנוּ עָוֹן וְעַתָּה לְכוּ וְנָבֹאָה וְנַגִּידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ: וַאֲמָרוּ גְּבַר

לְחַבְרֵיהּ לָא כָּשֵׁר מַה דַּאֲנַחְנָא עַבְדִין יוֹמָא הָדֵין יוֹם בְּשׁוֹרָא הוּא וְאִלּוּ אֲנַחְנָא שַׁתְקִין וּמוֹרְכִין עַד נֵהוֹר צַפְרָא וְיַעַרְעִינָנָא חוֹבָא וּכְעַן אֲתוֹ וְנִתְמְטֵי וְנֶהֱוֵי בֵּית מַלְכָּא:

רש"י **ומצאנו עון** . מתחייבין אנו למלכות :

(י) וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל שֹׁעֵר הָעִיר וַיַּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל מַחֲנֵה אֲרָם וְהִנֵּה אֵין שָׁם אִישׁ וְקוֹל אָדָם כִּי אִם הַסּוּס אָסוּר וְהַחֲמוֹר אָסוּר וְאׇהֳלִים כַּאֲשֶׁר הֵמָּה: וַאֲתוֹ וּקְרוֹ לְנָטְרֵי תְּרַע קַרְתָּא וְחַוִּיאוּ לְהוֹן לְמֵימָר אֲתֵינָא לְמַשְׁרִית אֲרָם וְהָא לַיִת תַּמָּן גְּבַר וְקַל אֱנַשׁ אֶלָּהֵן סוּסָוָן אָסִירִין וַחֲמָרִין אָסִירִין וּמַשְׁכְּנִין כְּמָא דְּאִינּוּן:

רש"י **כאשר המה** . כמו שהיו מלאים מתחלתם , לא הוציאו מה שבתוכם :

(יא) וַיִּקְרָא הַשֹּׁעֲרִים וַיַּגִּידוּ בֵּית הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה: וּקְרָא נְטָרֵי תַרְעָא וְחַוִּיאוּ בֵּית מַלְכָּא לְגוֹ:

(יב) וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו אַגִּידָה נָּא לָכֶם אֵת אֲשֶׁר עָשׂוּ לָנוּ אֲרָם יָדְעוּ כִּי רְעֵבִים אֲנַחְנוּ וַיֵּצְאוּ מִן הַמַּחֲנֶה לְהֵחָבֵה (בהשדה) בַּשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי יֵצְאוּ מִן הָעִיר וְנִתְפְּשֵׂם חַיִּים וְאֶל הָעִיר נָבֹא: וְקָם מַלְכָּא בְּלֵילְיָא וַאֲמַר לְעַבְדּוֹהִי אֲחוּי כְעַן לְכוֹן יַת דַּעֲבַדוּ לָנָא אֱנַשׁ אֲרָם יָדְעִין כְּפִנְיָן אֲנַחְנָא וּנְפָקוּ מִן מַשְׁרִיתָא לְאִטַּמָּרָא בְּחַקְלָא לְמֵימָר אִם יִפְקוּן מִקַּרְתָּא וְנֵיחוֹדְוִנּוּן כַּד חַיִּין וּלְקַרְתָּא נֵיעוֹל:

רש"י **כי רעבים אנחנו** . ותאבים לצאת אל השלל ואל המזון :

כתובים - משלי - פרק כד

(ל) עַל שְׂדֵה אִישׁ עָצֵל עָבָרְתִּי וְעַל כֶּרֶם אָדָם חֲסַר לֵב: עַל חַקְלֵי דְגַבְרָא עַטְלָא עֲבַרִית וְעַל כַּרְמֵי דְבַר נָשָׁא חֲסַר רַעְיָנָא:

רש"י **איש עצל** . שאינו חוזר על גרסת תלמודו :

(לא) וְהִנֵּה עָלָה כֻלּוֹ קִמְשֹׁנִים כָּסּוּ פָנָיו חֲרֻלִּים וְגֶדֶר אֲבָנָיו נָהֳרָסָה: וְהָא סְלִיק כֻּלֵּיהּ יַעֲרֵי וְכַסְיוּ אַפּוֹי חוּרְלֵי וְסִיָּגָא דְכֵיפוֹי אִתְעֲקַר:

רש"י **קמשונים** . חוחים : **כסו** . נכסו : **חרלים** . גדולי' מקמשונים והרי הם חדים כקוצים : **וגדר אבניו נהרסה** . כך מי שאינו חוזר על תלמודו מתחלה משכח ראשי פרקי' וסוף מחלף דברי חכמים מזה לזה שאומר על טהור טמא ועל טמא טהור והוא מחריב את העולם :

(לב) וָאֶחֱזֶה אָנֹכִי אָשִׁית לִבִּי רָאִיתִי לָקַחְתִּי מוּסָר: וַחֲזֵית אֲנָא וְשָׂמִית לִבִּי וַחֲמֵית וְקַבְּלִית מַרְדּוּתָא: (לג) מְעַט שֵׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת מְעַט חִבֶּק יָדַיִם לִשְׁכָּב: קְלֵיל תְּנוּם קַלֵּיל תִּדְמוֹךְ קְלֵיל תְּשִׁים יְדָיךְ עַל חַדְיָךְ וְתִדְמוֹךְ:

משנה עירובין פרק ד

א. מִי שֶׁהוֹצִיאוּהוּ גוֹיִם אוֹ רוּחַ רָעָה, אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת. הֶחֱזִירוּהוּ, כְּאִילּוּ לֹא יָצָא. הוֹלִיכוּהוּ לְעִיר אַחֶרֶת. נְתָנוּהוּ בַּדִּיר אוֹ בַסַּהַר, רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמְרִים,

מְהַלֵּךְ אֶת כֻּלָּהּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמְרִים, אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת. מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאוּ מִפְּרַנְדִּיסִין וְהִפְלִיגָה סְפִינָתָם בַּיָּם. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הִלְכוּ אֶת כֻּלָּהּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא לֹא זָזוּ מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, שֶׁרָצוּ לְהַחֲמִיר עַל עַצְמָן:

ברטנורה (א) **מי שהוציאוהו גוים**. לאנסו חוץ לתחום: **או רוח רעה**. שנכנס בו שד ונטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום, וחזר ונשתפה והרי הוא חוץ לתחום: החזירוהו לתוך התחום כאילו לא יצא. והרי כל העיר לו כארבע אמות כאשר בתחלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. ודוקא כשהוציאוהו והחזירוהו בעל כרחו. אבל יצא לדעתו אע"פ שהחזירוהו בעל כרחו, או הוציאוהו בעל כרחו וחזחר לדעתו, אין לו אלא ארבע אמות: **הוליכוהו לעיר אחרת**. והרי היא מוקפת מחיצות. או שנתנוהו בדיר או בסהר שהן מוקפין והקיפן גדול: **מהלך את כולה**. דהואיל ומוקפת מחיצות הרי היא כארבע אמות: רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים אין לו אלא ארבע אמות. דכיון דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום, לא מהני ליה מחיצות. ורבותי פירשו, משום דגזרי דיר וסהר אטו בקעה שאין לה מחיצות, ובבקעה כולי עלמא מודו דאין לו אלא ארבע אמות: **מפרנדיסין**. שם מקום: **והפליגה**. כשהיא מתרחקת משפת הים ונכנסת באמצעו קרי הפלגה לשון פלגי מים (תהלים א): **הלכו את כולה**. היו מהלכין בכל הספינה, ואף על פי שהספינה הלכה בשבת ויצאה חוץ לתחום, הוי כמי שיצא חוץ לתחום וניתן בדיר או בסהר, שהספינה מוקפות מחיצות: **שרצו להחמיר על עצמן**. דלדידהו נמי דגזרי דיר וסהר אטו בקעה, בספינה כל זמן שהיא מהלכת היה מותר להלך את כולה. ועוד, שהרי שבתו באויר מחיצות מבעוד יום. אלא שרצו להחמיר. והלכה כרבן גמליאל וכרבי אלעזר בן עזריה:

ב. פַּעַם אַחַת לֹא נִכְנְסוּ לַנָּמָל עַד שֶׁחָשְׁכָה. אָמְרוּ לוֹ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל, מָה אָנוּ לֵירֵד. אָמַר לָהֶן מֻתָּרִים אַתֶּם, שֶׁכְּבָר הָיִיתִי מִסְתַּכֵּל, וְהָיִינוּ בְתוֹךְ הַתְּחוּם עַד שֶׁלֹּא חָשְׁכָה:

ברטנורה (ב) **לנמל**. מקום שהספינות חונות כשיוצאות מן הים אל שפתו: **מה אנו לירד**. מן הספינה לתוך העיר, כלום באנו מחוץ לתחום משחשיכה. והאי נמל לאו מוקף מחיצות הוה, דאי הוה מוקף מחיצות, הא קאמר רבן גמליאל לעיל בנתנוהו בדיר או בסהר דמהלך את כולה: **שכבר הייתי מסתכל**. בשפופרת של קנה חלול שהיתה מתוקנת למדת צפיית אלפים אמה:

ג. מִי שֶׁיָּצָא בִּרְשׁוּת וְאָמְרוּ לוֹ, כְּבָר נַעֲשָׂה מַעֲשֶׂה, יֵשׁ לוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ. אִם הָיָה בְתוֹךְ הַתְּחוּם, כְּאִלּוּ לֹא יָצָא, שֶׁכָּל הַיּוֹצְאִים לְהַצִּיל, חוֹזְרִין לִמְקוֹמָן:

ברטנורה (ג) **מי שיצא ברשות**. כגון לעדות החודש או להציל מן הנכרים או מן הנהר: **כבר נעשה מעשה**. ואינך צריך לילך: **יש לו אלפים אמה לכל רוח**. ממקום שנאמר לו: **כאלו**

לא יצא. הכי קאמר, אם היו אותן אלפים אמה הנתונות לו לכל רוח ממקום שנאמר לו נכנסות לתוך אלפים של תחום ביתו, כאילו לא יצא מתחומו דמי, והולך עד ביתו והרי הוא כבתחילה: שכל היוצאין להציל חוזרין למקומן. הכי קאמר, שכן מצינו קולא אחרת בכל היוצאין להציל מן הנכרים ומן המפולת שמפני שיצאו ברשות התירו להם לחזור בכלי זיינן למקומם ולא הצריכום להניח כלי זיינם, הכי נמי קילו [לזה שיצא] ברשות, להיות כאילו לא יצא:

ד. מִי שֶׁיָּשַׁב בַּדֶּרֶךְ, וְעָמַד, וְרָאָה וַהֲרֵי הוּא סָמוּךְ לָעִיר, (הואיל) וְלֹא הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ לְכָךְ, לֹא יִכָּנֵס. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, יִכָּנֵס. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֶׂה הָיָה וְנִכְנַס רַבִּי טַרְפוֹן בְּלֹא מְתְכַּוֵּן:

ברטנורה (ד) **מי שישב בדרך**. לנוח, ולא היה יודע שהיה בתחום העיר, וחשכה לו שם, וכשעמד ראה שהוא סמוך לעיר ובתחומה: **לא יכנס**. לעיר להיות כאנשי העיר. אלא ממקום שחשכה לו ימדוד אלפים אמה ועד מקום שיכלו ילך בעיר ותו לא: **רבי יהודה אומר יכנס**. וילך כל העיר וחוצה לה אלפים אמה כבני העיר. והלכה כר' יהודה: **בלא מתכוין**. שלא ידע כשחשיכה לו שהוא בתחום העיר ולא נתכוין להיות שביתתו בעיר אלא במקומו:

ה. מִי שֶׁיָּשַׁן בַּדֶּרֶךְ וְלֹא יָדַע שֶׁחֲשֵׁכָה, יֵשׁ לוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר, וְהוּא בָאֶמְצָעָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְאֵיזֶה רוּחַ שֶׁיִּרְצֶה יֵלֵךְ. וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁאִם בָּרַר לוֹ, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ:

ברטנורה (ה) **יש לו אלפים אמה לכל רוח**. דסבר ר' יוחנן בן נורי, חפצי הפקר שאין להם דעת בעלים קונים שביתה במקומן ויש להם אלפים אמה לכל רוח. והישן שאין לו דעת בשעה שקונה שביתה דינו כחפצי הפקר ויש לו אלפים אמה לכל רוח. ורבנן סברי חפצי הפקר אין קונין שביתה במקומן, אלא הזוכה בהן מוליכן למקום שהוא יכול לילך, הכי נמי הישן אינו קונה שביתה ואין לו אלא ארבע אמות בלבד. והלכה כרבי יוחנן בן נורי שהישן קונה שביתה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח. אבל בנכסי הפקר הלכה כחכמים שהן כרגלי כל אדם ואין קונין שביתה במקומן אלא הזוכה בהן מוליכן למקום שהוא יכול לילך: וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות. הואיל ובשעה שקדש היום היה ישן לא קנה שביתה ואין לו אלא ארבע אמות שזכתה לו תורה דכתיב (שמות טז) שבו איש תחתיו, וקומתו של אדם בינוני שלש אמות ואמה אחת לפשוט ידיו ורגליו: **רבי אליעזר אומר והוא באמצען**. חכמים סברי, יהבינן ליה ארבע אמות לכל רוח. ורבי

אליעזר סבר, כי יהבינן ליה ארבע אמות היינו שתי אמות לכל צדיו: **לאיזה רוח שירצה**. יטול ארבע אמות, ואחר שבירר צד אחד אין יכול לחזור ולברור צד אחר:

ו. הָיוּ שְׁנַיִם, מְקֻצָּת אַמּוֹתָיו שֶׁל זֶה בְּתוֹךְ אַמּוֹתָיו שֶׁל זֶה, מְבִיאִין וְאוֹכְלִין בָּאֶמְצַע, וּבַלְּבַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא זֶה מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ לְתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ. הָיוּ שְׁלֹשָׁה, וְהָאֶמְצָעִי מֻבְלָע בֵּינֵיהֶן, הוּא מֻתָּר עִמָּהֶן וְהֵן מֻתָּרִין עִמּוֹ, וּשְׁנַיִם הַחִיצוֹנִים אֲסוּרִין זֶה עִם זֶה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לְמָה הַדָּבָר דוֹמֶה, לְשֶׁלֹשׁ חֲצֵרוֹת הַפְּתוּחוֹת זוֹ לָזוֹ וּפְתוּחוֹת לִרְשׁוּת הָרַבִּים, עֵרְבוּ שְׁתֵּיהֶן עִם הָאֶמְצָעִית, הִיא מֻתֶּרֶת עִמָּהֶן וְהֵן מֻתָּרוֹת עִמָּהּ, וּשְׁתַּיִם הַחִיצוֹנוֹת אֲסוּרוֹת זוֹ עִם זוֹ:

ברטנורה (ו) **היו שנים**. עומדים רחוק זה מזה שש אמות, דמובלעין שתי אמות של כל אחד לתוך של חבירו, מביאין ואוכלין בתוך שתי אמות, ובלבד שלא יפשוט זה ידו לתוך שתים החיצונות שאין לו בהם כלום ויוציא לשם פתו או חפציו: **והאמצעי מובלע ביניהם**. שתי אמותיו בתוך של זה ושתי אמותיו בתוך של זה. הוא מותר עם כל אחד, פונה לכאן ומשתמש עם זה, ופונה לכאן ומשתמש עם זה: **לשלש חצירות**. והם זו אצל זו: **פתוחות לרשות הרבים**. דכל אחת רשות לעצמה ואין להם דריסת הרגל זו על זו דהשתא אינן אוסרות זו על זו: ערבו שתיהן עם האמצעית היא מותרת עמהן וכו'. ורבנן אפליגו עליה דרבי שמעון בהא ואמרי כולן אסורות זו בזו, והשתא קאמר להו רבי שמעון והלא זה הדבר שהיו שלשה והאמצעי מובלע בינתיים ואתם מודים שהוא מותר עמהן והם מותרים עמו דומה לשלש חצרות, ואמאי קמפלגיתו עלי בשלש חצרות. ואמרי ליה רבנן, התם בשלש חצרות מתוך שמרובין הן, שתים החיצונות האסורות זו בזו יבואו להוציא מזו לזו, והאמצעית לא יהבה אדעתה ולא מדכרא להו, דאמרי שמא אחד מדיורי האמצעית שמותר בזו ובזו הוא שמוציא. אבל הכא בשלשה אנשים אי אתי חד משני החיצונים לאפוקי לתוך שתי אמות של החיצון האחר, האמצעי יהיב אדעתיה ומדכר ליה. והלכה כרבי שמעון בשלש חצרות ששתי החיצונות בלבד אסורות זו עם זו:

ז. מִי שֶׁבָּא בַדֶּרֶךְ וְחָשְׁכָה לוֹ, וְהָיָה מַכִּיר אֵילָן אוֹ גָדֵר, וְאָמַר שְׁבִיתָתִי תַּחְתָּיו, לֹא אָמַר כְּלוּם. שְׁבִיתָתִי בְעִקָּרוֹ, מְהַלֵּךְ מִמְּקוֹם רַגְלָיו וְעַד עִקָּרוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה וּמֵעִקָּרוֹ וְעַד בֵּיתוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה. נִמְצָא מְהַלֵּךְ מְשֻׁחָשֶׁכָה אַרְבַּעַת אֲלָפִים אַמָּה:

ברטנורה (ז) **והיה מכיר אילן או גדר**. שיכול להגיע שם קודם שתחשך אלא שהוא עיף ורוצה לנוח במקומו: **לא אמר כלום**. הואיל ולא פירש איזה ארבע אמות בחר לו מתחתיו של אילן, לאו שביתה היא ואין לו אלא ארבע אמות במקום שהוא שם, שהרי לא קנה שביתה במקומו כיון שעקר דעתו מלשבות כאן ותחת האילן נמי לא קנה שביתה. והני מילי, כשיש תחתיו של אילן שמונה אמות או יותר דאיכא למימר דהאי גיסא בחר

או דהאי גיסא בחר ולא הוי סיום. אבל שבע אמות על כרחך מקצת ביתו ניכר באמה אמצעית דאי אפשר שלא בררה, דאי באמצע האילן בירר לו ארבע אמות הרי היא מהן, ואי מהאי גיסא או מהאי גיסא הרי היא מהן, הלכך קנה שם [שביתה]: **אמר שביתתי בעיקרו**. הואיל וסיים מקומו, אותה שביתה קונה לו אלפים לצד רגליו ואלפים לצד ביתו:

ח. אִם אֵינוֹ מַכִּיר, אוֹ שֶׁאֵינוֹ בָקִי בַּהֲלָכָה, וְאָמַר, שְׁבִיתָתִי בִמְקוֹמִי, זָכָה לוֹ מְקוֹמוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל רוּחַ. עֲגֻלּוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מְרֻבָּעוֹת, כְּטַבְלָא מְרֻבַּעַת, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נִשְׂכָּר לַזָּוִיוֹת:

ברטנורה (ח) **ואם אינו מכיר**. אילן או גדר: **או שאינו בקי בהלכה**. ואינו יודע שיועיל לו כשיאמר שביתתי במקום פלוני. ואמר שביתתי במקומי. זכה לו מקומו: **עגולות**. דבערי מקלט דמינייהו ילפינן אלפים אמה של תחום שבת כתיב (במדבר לה) [זה יהיה לכם מגרשי הערים], לזה אתה נותן פאות דהיינו זויות, ואי אתה ותן פאות לשובתי שבת. ורבנן דבעו מרובעות דרשי זה לרבוי, כזה יהיו כל שובתי שבת, והלכה כחכמים: **כטבלא מרובעת**. כתב הרמב"ם, לפי שאי אפשר לעשות מרובע מצומצם בכיוון, תנא כטבלא מרובעת. כלומר כדרך שבני אדם רגילים לרבע אע"פ שאינו מרובע בצמצום: **נשכר את הזויות**. ארבע הפאות שבאלכסונו של מרובע העודפות על העגול שבתוכו:

ט. וְזוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ, הֶעָנִי מְעָרֵב בְּרַגְלָיו. אָמַר רַבִּי מֵאִיר, אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא עָנִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר, לֹא אָמְרוּ מְעָרְבִין בַּפַּת אֶלָּא לְהָקֵל עַל הֶעָשִׁיר, שֶׁלֹּא יֵצֵא וְיַעֲרֵב בְּרַגְלָיו:

ברטנורה (ט) **זהו שאמרו**. כגון זה שהוא בדרך ואין עמו פת. דהשתא עני הוא. לו התירו חכמים לערב ברגליו. דסבירא ליה לרבי מאיר עיקר עירוב בפת, וקולא היא דאקילו גבי עני או מי שבא בדרך ואין עמו פת, לערב ברגליו. ורבי יהודה סבר עיקר עירוב ברגל, וקולא היא דאקילו לעשיר שאינו יכול לילך ברגליו, לשלוח עירובו על ידי שליח. והלכה כרבי יהודה. ובין רבי מאיר ובין רבי יהודה שוים הם שהאומר שביתתי במקום פלוני, אינו קונה שביתה באותו מקום שאמר, אלא אם כן הוא עני או בא בדרך שאין עמו פת. אבל עשיר צריך שישלח פת במקום שביתתו. והאומר שביתתי במקום פלוני אינו קונה שם שביתה אלא אם כן יש שהות ביום שהיה יכול לרוץ ולהגיע שם קודם שתחשך. ואם אין כל כך שהות ביום בשעה שאומר שביתתי במקום פלוני, לא קנה שם שביתה:

י. מִי שֶׁיָּצָא לֵילֵךְ בְּעִיר שֶׁמְּעָרְבִין בָּהּ וְהֶחֱזִירוּ חֲבֵרוֹ, הוּא מֻתָּר לֵילֵךְ וְכָל בְּנֵי הָעִיר אֲסוּרִין, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, כָּל שֶׁהוּא יָכוֹל לְעָרֵב וְלֹא עֵרֵב, הֲרֵי זֶה חֹמֶר בַּגַּמָּל:

ברטנורה (י) **מי שיצא**. מעירו ששלחוהו אנשי עירו להוליך להם עירוב כדי שיוכלו לילך מחר לעיר שמערבין לה שהיא סמוכה להם שני תחומי שבת ויכולין לילך מזו לזו על ידי עירוב: **והחזירו חבירו**. דאמר ליה עת חמה היא עת צנה היא: **הוא מותר לילך**. למחר לאותה עיר אחרת, שכיון שהחזיק בדרך כדי לקנות שביתה לסוף אלפים אמה רחוק מן העיר, הוי כעני שאומר שביתתי במקום פלוני וקנה לשם שביתה: **וכל בני עירו אסורין**. שלא החזיקו בדרך ואין להם אלא אלפים אמה לכל רוח מעירם: **רבי מאיר**. מספקא ליה, אי עני הוא הואיל ויצא מביתו והחזיק בדרך, או דילמא כיון שהיה יכול לערב בפת ולא עירב לאו עני הוא, הלכך הרי זה חמר גמל, שאין לו אלפים אמה לכל רוח מעירו שמא שביתתו במקום שהיה הולך להוליך שם העירוב בסוף אלפים מעירו, ולסוף האלפים מעירו נמי לא קנה אלפים לצד עיר האחרת שמא לא קנה שביתה אלא בביתו. והלכה כרבי יהודה:

יא. מִי שֶׁיָּצָא חוּץ לַתְּחוּם, אֲפִלּוּ אַמָּה אַחַת, לֹא יְכָנֵס. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, שְׁתַּיִם, יְכָנֵס, שָׁלֹשׁ, לֹא יְכָנֵס. מִי שֶׁהֶחְשִׁיךְ חוּץ לַתְּחוּם, אֲפִלּוּ אַמָּה אַחַת, לֹא יְכָנֵס. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֲפִלּוּ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת, יְכָנֵס, שֶׁאֵין הַמְּשׁוּחוֹת מְמַצִּין אֶת הַמִּדּוֹת, מִפְּנֵי הַטּוֹעִין:

ברטנורה (יא) **אפילו אמה אחת לא יכנס**. ואין לו אלא ארבע אמות מכאן וארבעה אמות מכאן ואע"פ שמובלעות אלו ארבע אמות בתוך תחום העיר, לא אריגן כיון דעל על, דסבירא ליה הבלעת תחומים לאו מלתא היא: **שתים יכנס**. רבי אליעזר לטעמיה דאמר והוא באמצען, שבסוף האלפים יש לו ארבע אמות שתים מצד זה בתוך התחום ושתים מצד זה לסוף התחום, הלכך אם הוא עומד באמה השניה, יכנס, דהבלעת תחומין מלתא היא. ואין הלכה כרבי אליעזר: **מי שהחשיך**. שהיה בא מן הדרך וחשכה לו: **חוץ לתחום לא יכנס**. דבמקומו לא קנה שביתה שהרי גילה דעתו שאינו רוצה לקנות שביתה במקומו, ובעיר לא קנה שביתה שיש בינו ובין העיר יותר מאלפים אמה, הלכך אין לו אלא ארבע אמות כדין מי שיצא חוץ לתחום: **עד חמש עשרה אמה**. לאו דוקא דהוא הדין פחות או יותר מעט. ואית דמפרשי חמש עשרה דוקא, ולא ידעתי לישבו יפה: **המשוחות**. מודדי התחומים לעיירות ועושין סימן לסוף התחום. אין ממצין את המדות לעשות הסימן בסוף אלפים ממש, אלא כונסין אותן לתוך אלפים: **מפני הטועין**. שאין מכירין הסימן ופעמים שיוצאין להלן ממנו וחוזרין ולאו אדעתייהו, ומשום הכי רגילין תמיד לכנוס בתוך אלפים, ונמצא שאלו חמש עשרה אמות בתוך התחום הן, וכיון שהיה זה אנוס שרינן ליה ליכנס ולא מחמירנן ליה כי היכי דמחמירן למי שיצא חוץ לתחום, דהתם הוה ליה ליזהר ולתת בדעתו שלא יצא. ואין הלכה כרבי שמעון:

גמרא עירובין דף נ"ב ע"ב

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא רַגְלוֹ אַחַת בְּתוֹךְ הַתְּחוּם וְרַגְלוֹ אַחַת חוּץ לַתְּחוּם לֹא יִכָּנֵס דִּכְתִיב (ישעי' נח) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ. רַגְלְךָ כְּתִיב. וְהָתַנְיָא רַגְלוֹ אַחַת בְּתוֹךְ הַתְּחוּם וְרַגְלוֹ אַחַת חוּץ לַתְּחוּם יִכָּנֵס. הָא מָנִי אֲחֵרִים הִיא. דְּתַנְיָא אֲחֵרִים אוֹמְרִים לְמָקוֹם שֶׁרוּבּוֹ הוּא נִזְרָק. אִיכָּא דַּאֲמְרֵי אָמַר רַבִּי חֲנִינָא רַגְלוֹ אַחַת בְּתוֹךְ הַתְּחוּם וְרַגְלוֹ אַחַת חוּץ לַתְּחוּם יִכָּנֵס. דִּכְתִיב אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ רַגְלֶיךָ קְרֵינָן. וְהָתַנְיָא לֹא יִכָּנֵס. הוּא דְאָמַר כַּאֲחֵרִים. דְּתַנְיָא לְמָקוֹם שֶׁרוּבּוֹ הוּא נִזְרָק. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר שְׁתַּיִם יִכָּנֵס שָׁלֹשׁ לֹא יִכָּנֵס. וְהָתַנְיָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחַת יִכָּנֵס שְׁתַּיִם לֹא יִכָּנֵס. לָא קַשְׁיָא הָא דְּעָקַר חַדָּא וְקָם אֲתַרְתֵּי הָא דְּעָקַר תַּרְתֵּי וְקָם אַתְּלָת. וְהָתַנְיָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֲפִילּוּ אַמָּה אַחַת לֹא יִכָּנֵס. כִּי תַנְיָא הַהִיא לְמוֹדֶד. דִּתְנַן וּלְמוֹדֶד שֶׁאָמְרוּ נוֹתְנִין לוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה אֲפִילּוּ סוֹף מִדָּתוֹ כָּלָה בַּמַּעֲרָה:

רש"י **למקום שרובו הוא נזרק**. ורובו בתוך התחום הוא נזרק כלו' בתר רובו שדינן ליה וכיון דלא הויא אלא רגלו אחת חוץ לתחום עדיין רובו בתוך התחום הלכך יכנוס: **הוא דאמר**. רבי חנינא: **מתניתין דעקר חדא**. שיצא מן הא' ועומד בשניה וה"ק אם בשתים עומד יכנס ובריייתא דקתני שתים לא יכנס שיצא מן השתים: **למודד**. שחשכה לו ואמר שביתתי במקומי ומודד אלפים פסיעות בינוניות אולי יכנס לתחום העיר וכלו אלפים שלו: **אמה אחת**. חוץ לתחום: **לא יכנס**. שאפי' האלפים מוליכים אותו לתוכו אינו מותר לצאת מאלפי' כדתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אפי' סוף מדתו כלה במערה לא יהלך להלן מאלפים דכיון שמדד אלפים לבד ממקום שביתתו שהן ד' אינו יכול לעבור חוץ לאלפים:

זוהר מצורע דף נ"ג ע"ב

פְּתַח רַבִּי יְהוּדָה בְּמִלֵּי דְאוֹרַיְיתָא וְאָמַר (משלי ג') עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר. עֵץ חַיִּים דָּא אוֹרַיְיתָא דְּאִיהִי אִילָנָא עִלָּאָה רַבָּא וְתַקִּיף תּוֹרָה אֱמָאי אִקְרֵי תּוֹרָה. בְּגִין דְּאוֹרֵי וְגַלֵּי בְּמָה דַּהֲוָה סְתִים דְּלָא אִתְיְידָע. חַיִּים דְּכָל חַיִּים דְּלְעֵילָא בָּהּ אִתְכְּלִילוּ וּמִינָהּ נָפְקִין לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ לְאִינּוּן דְּאַחֲדִין בָּהּ דְּמָאן דְּאָחִיד בְּאוֹרַיְיתָא אָחִיד בְּכֻלָּא אָחִיד לְעֵילָא וְתַתָּא וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר מָאן תּוֹמְכֶיהָ אִלֵּין אִינּוּן דְּמַטִּילִין מְלָאי לְכִיסָן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים כְּמָה דְאוּקְמוּהוּ. וְתוֹמְכֶיהָ זְכֵי לְנִבְיאֵי מְהֵימְנֵי דְיִפְקוּן מִנֵּיהּ. מְאֻשָּׁר אַל תִּקְרֵי מְאֻשָּׁר אֶלָּא מֵרֹאשׁוֹ אִינּוּן תָּמְכִין לְאוֹרַיְיתָא מֵרֹאשׁוֹ וְעַד סוֹפוֹ. מֵרֹאשׁוֹ דָּא רֵישָׁא דְכֹלָּא דְאִקְרֵי רֹאשׁ דִּכְתִיב (שם ח') מֵעוֹלָם נָסַכְתִּי מֵרֹאשׁ. וְרֹאשׁ דָּא חָכְמָה דְאִיהִי רֵישָׁא לְכָל גּוּפָא וְגוּפָא אִתְפַּשַּׁט בֵּיהּ עַד סִיּוּמָא דְשִׁית סְטָרִין וְתוֹמְכֶיהָ כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שיר ה') שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ. דְּאִינּוּן דְּמַטִּילִין מְלָאי לְכִיסָן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אִינּוּן תָּמְכִין

לְאוֹרָיְתָא מֵרִישָׁא עַד סִיּוּמָא דְגוּפָא וְכָל מְהֵימְנוּתָא בֵּיהּ תַּלְיָיא וְאִתְמָסַר וְזַכֵּי לְבָנִין דְּיִתְחַזּוּן לְנְבִיאֵי מְהֵימְנֵי:

תרגום הזוהר פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וְאָמַר, עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאוּשָׁר. עֵץ חַיִּים, זוֹ הִיא הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא אִילָן עֶלְיוֹן גָּדוֹל וְחָזָק. תּוֹרָה לָמָּה נִקְרֵאת תּוֹרָה. הוּא מִשּׁוּם שֶׁהִיא מוֹרָה וּמְנַלָּה מַה שֶּׁהָיָה סָתוּם וְלֹא נוֹדָע. חַיִּים, הִיא נִקְרֵאת, מִשּׁוּם שֶׁכָּל חַיִּים הָעֶלְיוֹנִים נִכְלָלִים בָּהּ, וּמִמֶּנָּה יוֹצְאִים. לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, לָאֵלּוּ שֶׁהֵם אֲחוּזִים בָּהּ, שֶׁמִּי שֶׁאוֹחֵז בַּתּוֹרָה אָחוּז בַּכֹּל, אָחוּז לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְתוֹמְכֶיהָ מְאוּשָׁר, מִי הֵם תּוֹמְכֶיהָ. הֵם אֵלּוּ הַמַּטִּילִים מְלָאי, דְּהַיְינוּ שֶׁנּוֹתְנִים כֶּסֶף לִסְחוֹרָה, לְכִיסָּם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁיִּסְחֲרוּ עִם הַכֶּסֶף, וְיִהְיוּ שֻׁתָּפִים בָּרֶוַח. כְּמוֹ שֶׁהֶעֱמִידוּהוּ. וְתוֹמְכֶיהָ, הַיְינוּ שֶׁזּוֹכִים שֶׁיֵּצְאוּ מֵהֶם בָּנִים הָרְאוּיִם לִהְיוֹת נְבִיאִים נֶאֱמָנִים. מְאוּשָׁר, אַל תִּקְרָא מְאוּשָׁר, אֶלָּא מֵרֹאשׁוֹ, שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת מְאוּשָׁר, שֶׁנֶּצַח וְהוֹד תּוֹמְכִים בַּתּוֹרָה, מֵרֹאשׁוֹ עַד סוֹפוֹ. מֵרֹאשׁוֹ, זֶה הוּא רֹאשׁ הַכֹּל שֶׁנִּקְרָא רֹאשׁ, שֶׁכָּתוּב, מֵעוֹלָם נָסַכְתִּי מֵרֹאשׁ. וְרֹאשׁ זֶה הוּא חָכְמָה, שֶׁהוּא רֹאשׁ לְכָל הַגּוּף, וְהַגּוּף מִתְפַּשֵּׁט בּוֹ עַד סִיּוּם שִׁשָּׁת הַקְּצָווֹת, וְתוֹמְכֶיהָ, הוּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ, כִּי אֵלּוּ הַמַּטִּילִים מְלָאי לְכִיסָּם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הֵם תּוֹמְכִים בַּתּוֹרָה מֵרֹאשׁ עַד סִיּוּם הַגּוּף, וְכָל הָאֱמוּנָה, תְּלוּיָה בּוֹ. וְנִתְמָךְ וְזוֹכֶה לְבָנִים הָרְאוּיִים לִנְבִיאֵי אֱמֶת.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ד

א. כָּל הַזְּבָחִים צָרִיךְ הָעוֹבֵר שֶׁתְּהֶיֶה מַחְשַׁבְתּוֹ לְשֵׁם הַזֶּבַח וּלְשֵׁם בְּעָלָיו בִּשְׁעַת זְבִיחָה וּבִשְׁעַת קַבָּלַת הַדָּם וּבִשְׁעַת הוֹלָכַת הַדָּם וּבִשְׁעַת זְרִיקָתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ז) וּבְשַׂר זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו שֶׁתְּהֶיֶה זְבִיחָה עִם שְׁאָר אַרְבַּע הָעֲבוֹדוֹת לְשֵׁם שְׁלָמָיו וְכֵן שְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת. וְאִם שָׁחַט וְעָבַד שְׁאָר עֲבוֹדוֹת סְתָם וְלֹא חָשַׁב כְּלָל בְּעוֹלָה וּבִשְׁלָמִים הֲרֵי הֵן כְּשֵׁרִים וְעָלוּ לַבָּעָלִים: **ב**. וְצָרִיךְ שֶׁתְּהֶיֶה מַחֲשַׁבְתּוֹ בִּשְׁעַת שְׁחִיטַת הָעוֹלָה לְשֵׁם שִׁשָּׁה דְבָרִים, לְשֵׁם הַזֶּבַח. וּלְשֵׁם הַזּוֹבֵחַ. וְשֶׁהַזֶּבַח לְהַשֵּׁם בָּרוּךְ הוּא. וְשֶׁיְּקַטְּרוּ לְאִישִׁים וְשֶׁהַקְטָרָתוֹ לְרֵיחַ בִּלְבָד. וְשֶׁרֵיחַ זֶה נַחַת רוּחַ לְפָנֵי הַשֵּׁם. וְאִם שָׁחַט סְתָם כָּשֵׁר כְּמוֹ שֶׁבֵּיאַרְנוּ. וְהַשּׁוֹחֵט חַטָּאת וְאָשָׁם. צָרִיךְ שֶׁתְּהֶיֶה מַחֲשַׁבְתּוֹ לְשֵׁם אוֹתוֹ הַחַטָּא שֶׁבָּא עָלָיו:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ד' ע"א

מֵעִיקָּרֵי הַתְּשׁוּבָה הַצַּעַר בְּמַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יואל ב) וְגַם עַתָּה נְאֻם ה' שׁוּבוּ עָדַי בְּכָל לְבַבְכֶם בְּצוֹם וּבְכִי וּבְמִסְפֵּד. וְאָמְרוּ זְכֹרוֹנָם לִבְרָכָה הַלֵּב וְהָעֵינַיִם שְׁנֵי סַרְסוּרֵי הַחֵטְא. וְכֵן כָּתוּב (במדבר טו) וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם. לָכֵן בְּזֹאת יִכּוּפַר עָוֹן הַסַּרְסוּרִים בְּמִדַּת תְּשׁוּבָתָם כְּנֶגֶד מִדַּת מְשׁוּבָתָם כִּי יִתְכַּפֵּר עָוֹן לְבַב הַחַטָּאִים בְּמְרִירוּתוֹ וְאַנְחָתוֹ.

וּבְשֶׁבֶר אֲשֶׁר הֵם שׁוֹבְרִים אוֹתוֹ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף. וְנֶאֱמַר (תהלים נ. א) לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. וְהַמָּשָׁל עַל זֶה מִן הַכֵּלִים הַטְּמֵאִים אֲשֶׁר הֵן נִשְׁבָּרִין מִטּוּמְאָתָם טָהֳרוּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא נא) תַּנּוּר וְכִירַיִם יֻתָּץ. וַעֲוֹן הָעֵינַיִם יְכֻפַּר בַּדְּמָעוֹת כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט) פַּלְגֵי מַיִם יָרְדוּ עֵינָי עַל לֹא שָׁמְרוּ תוֹרָתֶךָ. לֹא אָמַר עַל לֹא שָׁמַרְתִּי תוֹרָתֶךָ. אֲבָל אָמַר לֹא שָׁמְרוּ כִּי הֵם סִבְּבוּ הַחֵטְא. עַל כֵּן הוֹרַדְתִּי פַּלְגֵי מַיִם (וְגַם) יְדַאֵג וְיִפְחַד מֵעוֹנֶשׁ עֲוֹנוֹתָיו כִּי יֵשׁ עֲוֹנוֹת שֶׁהַתְּשׁוּבָה תּוֹלָה כַּפְּרָתָן וְיִסּוּרִין מְמָרְקִין כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם לח) כִּי עֲוֹנִי אַגִּיד אֶדְאַג מֵחַטָּאתִי. וְעִנְיַן הַיָּגוֹן עַל שֶׁעָבַר וְעִנְיַן הַדְּאָגָה עַל הֶעָתִיד. וְעוֹד שֵׁנִית יְדַאֵג אוּלַי הוּא מְקַצֵּר בְּחוֹבַת הַתְּשׁוּבָה בְּצַעַר וּבְמְרִירוּת וּבְצוֹם וּבְכִי. וְגַם כִּי הִרְבָּה צַעַר וְהִרְבָּה בְּכִי יִזָּחֵל וְיִירָא אוּלַי לְעוּמַת זֶה הִרְבָּה אַשְׁמָה וְלֹא הִשְׁלִים חֻקּוֹ אֶת כָּל עֲנוֹתוֹ וּבַאֲשֶׁר יִבְכֶּה בַּצּוֹם נַפְשׁוֹ. וּמִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן בְּגוֹדֶל עֶבְוֹדַת הַבּוֹרֵא עַל יְצוּרָיו וְכִי אֵין קֵץ לְרָעַת הַמַּמְרֶה אֶת פִּיו כָּל אֲשֶׁר יוֹסִיף בַּעֲבוֹדָה וּבְדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה הֲלֹא מִצְעָר אֶצְלוֹ וְהִנֵּה לְמַעַט בְּעֵינָיו:

מצורע יום שלישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן הַמְטַהֵר אֶת הָאִישׁ הַמִּטַּהֵר וְאֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְיִקַּח כַּהֲנָא דְּמִדַּכֵּי יָת גַּבְרָא דְמִדַּכֵּי וְיָתְהוֹן קֳדָם יְיָ בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא:

רש"י לפני ה'. בשער נקנור, ולא בעזרה עצמה, לפי שהוא מחסר כפורים:

(יב) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאָשָׁם וְאֶת לֹג הַשָּׁמֶן וְהֵנִיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: וְיִסַּב כַּהֲנָא יָת אִמְרָא חָדָא וְיִקְרֵב יָתֵיהּ לַאֲשָׁמָא וְיָת לֹגָא דְמִשְׁחָא וְיִרִים יָתְהוֹן אֲרִמָא קֳדָם יְיָ:

רש"י והקריב אתו לאשם. יקריבנו לתוך העזרה לשם אשם: והניף. שהוא טעון תנופה חי: והניף אתם. את האשם ואת הלוג:

(יג) **שני** וְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הָעֹלָה בִּמְקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: וְיִכּוֹס יָת אִמְרָא בַּאֲתַר דִּי יִכּוֹס יָת חַטָּאתָא וְיָת עֲלָתָא בַּאֲתַר קַדִּישׁ אֲרֵי כְּחַטָּאתָא אָשָׁמָא הוּא לְכַהֲנָא קֻדָּשׁ קוּדְשִׁין הוּא:

רש"י במקום אשר ישחט וגו' . על ירך המזבח בצפון. ומה תלמוד לומר, והלא כבר נאמר בתורת אשם בפרשת צו את אהרן שהאשם טעון שחיטה בצפון, לפי שיצא זה מכלל אשמות לדון בהעמדה, יכול תהא שחיטתו במקום העמדתו, לכך נאמר ושחט במקום

אשר ישחט וגו' : כי כחטאת. כי ככל החטאות: האשם. הזה: הוא לכהן. בכל עבודות התלויות בכהן השוה אשם זה לחטאת, שלא תאמר הואיל ויצא דמו מכלל שאר אשמות לנתן על תנוך ובהונות, לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, לכך נאמר כי כחטאת האשם הוא לכהן. יכול יהא דמו נתן למעלה כחטאת, תלמוד לומר וכו' , בתורת כהנים:

(יד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַהֵר הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית: וְיָסַב כַּהֲנָא מִדְמָא דַּאֲשָׁמָא וְיִתֵּן כַּהֲנָא עַל רוּם אוּדְנָא דְמִדַּכֵּי דְיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן יְדֵהּ דְיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן רַגְלֵהּ דְיַמִּינָא:

רש"י תנוך. גדר אמצעי שבאוזן. ולשון תנוך לא נודע לי. והפותרים קורים לו טנדרו"ס : בהן. גדל:

(טו) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלּוֹג הַשָּׁמֶן וְיָצַק עַל כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמְאלִית: וְיָסֵב כַּהֲנָא מְלָא דְמִשְׁחָא וְיִרְיק עַל יְדָא דְכַהֲנָא דִשְׂמָאלָא:

נביאים - מלכים ב - פרק ז

(יג) וַיַּעַן אֶחָד מֵעֲבָדָיו וַיֹּאמֶר וְיִקְחוּ נָא חֲמִשָּׁה מִן הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ בָהּ הִנָּם כְּכָל (ההמון) הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ בָהּ הִנָּם כְּכָל הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר תַּמּוּ וְנִשְׁלְחָה וְנִרְאֶה: וְאָתֵיב חַד מֵעַבְדּוֹהִי וַאֲמַר וְיִדְבְּרוּן כְּעַן חַמְשָׁא מִן סוּסְוָתָא מִן שְׁאָרָא דְאִשְׁתְּאָרוּ בָהּ הָא אִינּוּן כְּכֹל הֲמוֹנָא דְיִשְׂרָאֵל דְאִשְׁתְּאָרוּ בַהּ אִם יֵבְדּוּן הָא אִינּוּן כְּכֹל הֲמוֹנָא דְיִשְׂרָאֵל דְסָפוּ וְנִשְׁלַח וְנֶחֱזֵי:

רש"י **אשר נשארו בה** . בתוך העיר , שלא מתו ברעב : **הנם ככל המון ישראל אשר נשארו בה** . אם יאמרו מסוכנין הם שלא יהרגם אדם , הרי הנם בעיר הזאת בסכנת הרעב כשאר כל המון ישראל אשר נשארו בה , ואם ימותו הנם ככל המון ישראל , אשר תמו ברעב :

(יד) וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵי מַחֲנֵה אֲרָם לֵאמֹר לְכוּ וּרְאוּ: וְדַבָּרוּ תְּרֵין רְכָבֵי סוּסִין וּשְׁלַח מַלְכָּא בָּתַר מַשְׁרִית אֲרָם לְמֵימָר אִיזִילוּ וַחֲזוֹ: (טו) וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד הַיַּרְדֵּן וְהִנֵּה כָל הַדֶּרֶךְ מְלֵאָה בְגָדִים וְכֵלִים אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אֲרָם (בהחפזם) בְּחָפְזָם וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים וַיַּגִּדוּ לַמֶּלֶךְ: וְאָזְלוּ בַּתְרֵיהוֹן עַד יַרְדְּנָא וְהָא כָּל אוֹרְחָא מַלְיָא לְבוּשִׁין וּמָנִין דְּרָמוּ אֱנַשׁ אֲרָם בְּאִתְבְּעוּתְהוֹן לְמַעֲרַק וְתָבוּ אִזְגַּדָּיָא וְחַוְיאוּ לְמַלְכָּא:

רש"י **בחפזם** . במהרם לנוס :

(טז) וַיֵּצֵא הָעָם וַיָּבֹזּוּ אֵת מַחֲנֵה אֲרָם וַיְהִי סְאָה סֹלֶת בְּשֶׁקֶל וְסָאתַיִם שְׂעֹרִים בְּשֶׁקֶל כִּדְבַר יְהוָה: וּנְפַק עַמָּא וּבְזוֹ יַת מַשְׁרִית אֲרָם וַהֲוָה סְאָה סֹלְתָא בְּסֶלְעָא וְסָאתַן שְׂעוֹרִין בְּסֶלְעָא כְּפִתְגָמָא דַיְיָ: (יז) וְהַמֶּלֶךְ הִפְקִיד אֶת הַשָּׁלִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁעָן עַל יָדוֹ עַל הַשַּׁעַר וַיִּרְמְסֵהוּ הָעָם בַּשַּׁעַר וַיָּמָת כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרֶדֶת הַמֶּלֶךְ אֵלָיו: וּמַלְכָּא מַנֵּי יַת גִּבָּרָא

דִּסְמִיךְ עַל יְדוֹהִי עַל תַּרְעָא וְדָשׁוֹהִי עַמָּא בְּתַרְעָא וּמִית כְּמָה דְמַלֵּיל נְבִיָּא דַיְיָ דְמַלֵּיל כַּד נָחַת מַלְכָּא לְוָתֵיהּ׃

רש"י **אשר נשען על ידו** . אתמול כשבא לבית אלישע :

כתובים - משלי - פרק כד

(לד) וּבָא מִתְהַלֵּךְ רֵישֶׁךָ וּמַחְסֹרֶיךָ כְּאִישׁ מָגֵן׃ וְתֵיתֵי תַּדְרָכָךְ מִסְכְּנוּתָךְ וּצְרִיכוּתָךְ הֵיךְ גַּבְרָא טַבְלָרָא׃

רש"י **מתהלך רישך** . הדברים שאתה רש מהם יבואו לך במרוצ' :

כה (א) גַּם אֵלֶּה מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר הֶעְתִּיקוּ אַנְשֵׁי חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ אַף אִלֵּין מַתְלוֹי דִּשְׁלֹמֹה עֲמִיקֵי דְכָתָבוּ רַחֲמוֹי דְּחִזְקִיָּה מַלְכָּא דִיהוּדָה׃

רש"י **גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו** . חזר לדורש' כשנתמנה חזקיהו למלך והוא הושיב תלמידים בכל עיר כדאמרינן בפ' חלק בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ : **העתיקו** . החזיקו :

(ב) כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר וּכְבֹד מְלָכִים חֵקֶר דָּבָר׃ יְקָרָא דֶאֱלָהָא מַן דְמַטְשֵׁי מִלְתָא וִיקָרָא דְמַלְכֵי מַן דְבָצֵי מִלְתָא׃

רש"י **כבוד אלהים הסתר דבר** . כגון מעשה מרכבה ומעשה בראשית : **וכבוד מלכים חקור דבר** . כשאתה דורש בכבוד מלכים או בכבוד חכמים שעשו סיגים לתורה ובגזרות שגזרו בהם יש לך לחקור ולדרוש ולשאול טעם לדבר אבל כשתדרוש במעשה מרכבה ובמעש' בראשית ובחוקי' הכתובים בתורה כגון חוקים ודברים שהשטן מקטרג עליהם ומשיב עליהם באכילת חזיר וכלאי כרס ושעטנז אין לך לחקור רק להסתיר ולומר גזרת מלך הוא :

(ג) שָׁמַיִם לָרוּם וָאָרֶץ לָעֹמֶק וְלֵב מְלָכִים אֵין חֵקֶר׃ מַיָּא רָמִין וְאַרְעָא עֲמִיקָא וְלִבָּא דְמַלְכֵי לָא מִתְבְּצֵי׃

רש"י **אין חקר** . לרום שמים ולעומק הארץ וללב מלכי' אין חקר שכמה דינים באים לפניהם וכמה מלחמות וצריכים לתת לב לכולם ואם כל הלשונות מדברים וכל הידים כותבין אינן יכולין לכתוב חללה של רשות :

(ד) הָגוֹ סְיָגִים מִכֶּסֶף וְיֵצֵא לַצֹּרֵף כֶּלִי׃ גְּבוֹ סוּלְאָנָא מִן סוּמָא דְנִפּוּק מַאן מִן צָרְפָא׃

רש"י **הגו סיגים מכסף** . משוך כמו כאשר הוגה מן המסילה (שמואל ב כ) כשם שאין הכלי של כסף יוצא למלאכת צורף עד שיוציאו ממנו סיגים של נחשת שבו כך אין צבור נפטרין מעונש עד שיוציאו מתוכ' הרשעים ויעשו בהם דין :

משנה כתובות פרק יב

א. הַנּוֹשֵׂא אֶת הָאִשָּׁה וּפָסְקָה עִמּוֹ כְּדֵי שֶׁיְּזוֹן אֶת בִּתָּהּ חָמֵשׁ שָׁנִים, חַיָּב לְזוּנָהּ חָמֵשׁ שָׁנִים. נִשֵּׂאת לְאַחֵר וּפָסְקָה עִמּוֹ כְּדֵי שֶׁיְּזוֹן אֶת בִּתָּהּ חָמֵשׁ שָׁנִים, חַיָּב לְזוּנָהּ חָמֵשׁ שָׁנִים. לֹא יֹאמַר הָרִאשׁוֹן לְכְשֶׁתָּבוֹא אֵצְלִי אֲזוּנָהּ, אֶלָּא מוֹלִיךְ לָהּ מְזוֹנוֹתֶיהָ לִמְקוֹם אִמָּהּ. וְכֵן לֹא יֹאמְרוּ שְׁנֵיהֶם הֲרֵי אָנוּ זָנִין אוֹתָהּ כְּאֶחָד, אֶלָּא אֶחָד זָנָהּ וְאֶחָד נוֹתֵן לָהּ דְּמֵי מְזוֹנוֹת:

ברטנורה (א) **הנושא את האשה ופסקה עמו**. בשטר וקנין, או שאמר לעדים אתם עדי שאני מחייב עצמי לזון את בתה שיש לה מאיש אחר: **לכשתבוא אצלי**. כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זנה: מוליך לה מזונותיה למקום שאמה שם. דקיי"ל בת אצל אמה בין גדולה בין קטנה כל זמן שהאם רוצה, והבן עד שש שנים אצל אמו וחייב האב לפרנסו והוא אצל אמו אם האם רוצה:

ב. נִשֵּׂאת, הַבַּעַל נוֹתֵן לָהּ מְזוֹנוֹת וְהֵן נוֹתְנִין לָהּ דְּמֵי מְזוֹנוֹת. מֵתוּ, בְּנוֹתֵיהֶן נְזוֹנוֹת מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין וְהִיא נְזוֹנֶת מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּבַעֲלַת חוֹב. הַפִּקְחִים הָיוּ כוֹתְבִים, עַל מְנָת שֶׁאָזוּן אֶת בִּתֵּךְ חָמֵשׁ שָׁנִים כָּל זְמַן שֶׁאַתְּ עִמִּי:

ברטנורה (ב) בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין. ולא ממשועבדים, שאין מוציאים למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים, מפני תיקון העולם, שאין הלקוחות יודעים כמה יעלו המזונות כי היכי דליזהרו להניח להם מקום לגבות: **והיא ניזונת**. אותה הבת: **שהיא כבעלת חוב**. שיש לה עליהן שטר מזונות: **כל זמן שאת עמי**. ולא אם אמות או תמותי או אגרשך:

ג. אֵלְמָנָה שֶׁאָמְרָה אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית בַּעְלִי, אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לוֹמַר לָהּ לְכִי לְבֵית אָבִיךְ וְאָנוּ זָנִין אוֹתָךְ, אֶלָּא זָנִין אוֹתָהּ בְּבֵית בַּעְלָהּ וְנוֹתְנִין לָהּ מָדוֹר לְפִי כְבוֹדָהּ. אָמְרָה אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית אַבָּא, יְכוֹלִים הַיּוֹרְשִׁים לוֹמַר לָהּ, אִם אַתְּ אֲצָלֵנוּ יֶשׁ לִיךְ מְזוֹנוֹת, וְאִם אֵין אַתְּ אֲצָלֵנוּ אֵין לִיךְ מְזוֹנוֹת. אִם הָיְתָה טוֹעֶנֶת מִפְּנֵי שֶׁהִיא יַלְדָּה וְהֵן יְלָדִים, זָנִין אוֹתָהּ וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ:

ברטנורה (ג) **ונותנין לה מדור**. וכן כלי תשמיש ועבדים ושפחות שהיתה משתמשת בהם בחיי בעלה. ואם נפל הבית אין חייבים לבנות לה בית אחר, דאת תהא יתבא בביתי תנן. ואפילו רצתה לבנותו מממונה אין שומעין לה: **אם את אצלנו יש ליך מזונות**. שברכת הבית ברובה:

ד. כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ, גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ לְעוֹלָם. כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ, גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים, שֵׁשׁ בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים שֶׁתַּעֲשֶׂה טוֹבָה כְּנֶגֶד כְּתֻבָּתָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, כָּל זְמַן שֶׁהִיא

בְּבֵית בַּעֲלָהּ, גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ לְעוֹלָם. כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ, גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים. מֵתָה, יוֹרְשֶׁיהָ מַזְכִּירִין כְּתֻבָּתָהּ עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים:

ברטנורה (ד) **כל זמן שהיא בבית אביה**. והיורשים נתנו לה מזונותיה שם: **גובה כתובתה**. כשתרצה: **שתעשה טובה**. מנכסי יתומים, נותנת לחם ומלח לשכנותיה כדי כתובתה: **וחכמים אומרים**. לא הוזכרו חמש ועשרים שנה להפסידה כתובתה בשביל הטובה שתעשה מנכסי היתומים, אלא לענין המחילה הוזכרו, דהואיל ושתקה ולא תבעה כל השנים הללו מחלה, הלכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקתה מחילה שמפני שמכבדים אותה היא בושה לתבוע כתובתה, אבל בבית אביה משתקה כ"ה שנים מחילה היא: **מתה יורשיה מזכירין כתובתה**. כלומר צריכין לתבוע כתובתה בתוך כ"ה שנה. ודוקא כשנשבעה על כתובתה קודם שמתה הוא דיורשיה יכולים לתבוע כתובתה. אבל אם לא נשבעה על כתובתה, אין יורשיה יורשים מכתובתה כלום, שאין אדם מוריש שבועה לבניו:

גמרא כתובות דף ק"ב ע"ב

לֹא יֹאמַר הָרִאשׁוֹן וְכוּלִי. אָמַר רַב חַסְדָּא זֹאת אוֹמֶרֶת בַּת אֵצֶל אִמָּהּ. מִמַּאי דְּבִגְדוֹלָה עַסְקִינַן דִּילְמָא בִּקְטַנָּה עַסְקִינַן וּמִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. דְּתַנְיָא מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בֵּן קָטָן לְאִמּוֹ. יוֹרְשֵׁי הָאָב אוֹמְרִים יְהֵא גָּדֵל אֶצְלֵנוּ. וְאִמּוֹ אוֹמֶרֶת יְהֵא בְנִי גָּדֵל אֶצְלִי. מַנִּיחִין אוֹתוֹ אֵצֶל אִמּוֹ. וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ אֵצֶל הָרָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ. מַעֲשֶׂה הָיָה וְשָׂחֲטוּהוּ עֶרֶב הָרִאשׁוֹן אִם כֵּן לִיתְנֵי לְמָקוֹם שֶׁהִיא. מַאי לְמָקוֹם שֶׁאִמָּהּ. שְׁמַע מִינָּהּ בַּת אֵצֶל הָאֵם לֹא שְׁנָא גְּדוֹלָה לֹא שְׁנָא קְטַנָּה. לֹא יֹאמְרוּ שְׁנֵיהֶם וְכוּ'. הַהוּא גַּבְרָא דְּאוֹגַר לֵיהּ רֵיחַיָּיא לְחַבְרֵיהּ לְטָחְנָה. לְסוֹף אִיעָתַר זַבִּין רֵיחַיָּיא וְחַמְרָא. אָמַר לֵיהּ עַד הַאִידְנָא הֲוָה טָחֲינָנָא גַּבָּךְ. הַשְׁתָּא הַב לִי אַגְרָא. אָמַר לֵיהּ מִטְחַן טָחֲינָנָא לָךְ. סָבַר רְבִינָא לְמֵימַר הַיְינוּ מַתְנִיתִין לֹא יֹאמְרוּ שְׁנֵיהֶם הֲרֵי אָנוּ זָנִין אוֹתָהּ כְּאֶחָד. אֶלָּא אֶחָד זָנָה וְאֶחָד נוֹתֵן לָהּ דְּמֵי מְזוֹנוֹת. אָמַר לֵיהּ רַב עֲוִירָא מִי דָּמֵי הָתָם חַד כַּרְסָא אִית לָהּ תַּרְתֵּי כַּרְסָתָא לֵית לָהּ. הָכָא מָצֵי אָמַר לֵיהּ טָחוֹן וְזִבִּין טָחוֹן וְאוֹתֵיב. וְלָא אֲמָרַן אֶלָּא דְּלֵית לֵיהּ טָחֲינָה לְרֵיחַיָּא אֲבָל אִית לֵיהּ טָחֲינָה לְרֵיחַיָּא כְּגוֹן זוּ כּוֹפִין אוֹתוֹ עַל מְדַּת סְדוֹם:

רש"י **זאת אומרת**. הבת אצל האם דקתני למקום שאמה ולא קתני לבית אחיה למדנו שכן ה"ה שתתגדל הבת אצל אמה ובת הניזונת מן הבנים זנין אותה בבית אמה ואין כופין אותה לדור אצלם: **דילמא בקטנה עסקינן**. ומש"ה לא קתני בת אצל אחין משום מעשה שהיה ואיכא למיחש נמי שמא יהרגוה בשביל לירש עישור נכסים שלה אבל גדולה דלא חיישינן לרציחה אימא לן דתשב אצל האחין: **אם כן**. דיש חילוק בין גדולה לקטנה ניתני

מוליך לה מזונות למקום שהיא דמשמע לגדולה במקום שהיא ולקטנה במקום שהיא: **מאי למקום שאמה**. דקתני מילתא דפסיקתא ש"מ כל בת אצל האם: דאוגר ליה ריחיא לחבריה לטחינה. ולא התנה שוכר לתת מעות למשכיר אלא שיטחון לו למזונות ביתו בשכרו: **לסוף איעתר**. משכיר: **זבין ריחיא וחמרא**. לטחון בה מזונות ביתו: **אחד זנה וכו'**. ולא אמרי' שניהם יתנו לה מזונות ואע"פ שלא פסק לה דמים מתחלה אלא מזונות חייבוהו לתת דמיהם כשיש לה מזונות ממקום אחר ה"נ אע"פ שלא פסק אלא טחינה עכשיו שאינו צריך יתן דמים: **טחון וזבין**. באותן שלקחת: **טחון ואותיב**. למזונותיך באותן שאצלי: **ולא אמרן**. דלא יהיב דמי: **אלא דלית ליה טחינא לריחיא**. שאין מוצא השוכר לטחון בשכר בכל שעה לפיכך אומר אני יושב בטל אטחון לך ולא אתן דמים. אבל כל זמן שמוצא השוכר לטחון טוחן בשכר ונותן לזה דמים: **מדת סדום**. זה נהנה וזה לא חסר לא היו עושין טובה:

זוהר מצורע דף נ"ג ע"ב

רִבִּי יִצְחָק פְּתַח וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְיָ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. וַיִּקְרָא אָלֶף זְעֵירָא אֲמַאי אֶלָּא בְּגִין לְאַחְזָאָה מָאן הוּא הַהוּא דְּקָרָא הַהוּא דְּשָׁרֵי בְּמַקְדְּשָׁא וּכְדֵין זַמִּין לְמֹשֶׁה כְּמָאן דְּזַמִּין אוֹשְׁפִּיזָא. הָכָא א' זְעֵירָא הָתָם א' רַבְּתָא אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ הָתָם (ס"א אָדָם) דָּא שְׁלִימוּ דְּכוּלָּא. תָּא חֲזֵי מַה בֵּין מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן הֵי מִנַּיְיהוּ עִלָּאָה אֶלָּא מֹשֶׁה עִלָּאָה מֹשֶׁה שׁוּשְׁבִינָא דְּמַלְכָּא אַהֲרֹן שׁוּשְׁבִינָא דְּמַטְרוֹנִיתָא. מְתָל לְמַלְכָּא דַּהֲוָה לֵיהּ מַטְרוֹנִיתָא עִלָּאָה מַה עָבַד יָהֵב לָהּ שׁוּשְׁבִינָא לְתַקָּנָא לָהּ וּלְאִסְתַּכְּלָא בְּמִלֵּי דְּבֵיתָא וְעַל דָּא כַּד עָיֵיל שׁוּשְׁבִינָא דָּא לְמַלְכָּא לָא עָיֵיל אֶלָּא עִם מַטְרוֹנִיתָא הָדָא הוּא דִּכְתִיב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן וְגוֹמֵר. מֹשֶׁה שׁוּשְׁבִינָא לְמַלְכָּא בְּגִין כָּךְ אִזְדַּמַּן כְּאוֹשְׁפִּיזָא וּלְבָתַר וַיְדַבֵּר יְיָ אֵלָיו. אַהֲרֹן הוּא שׁוּשְׁבִינָא לְמַטְרוֹנִיתָא וְכָל מִלּוֹי הֲווֹ לְפַיְיסָא לְמַלְכָּא בְּמַטְרוֹנִיתָא וְיִתְפַּיֵּס מַלְכָּא בַּהֲדָהּ וְעַל דָּא בְּגִין דְּאִיהוּ שׁוּשְׁבִינָא לְהּ שַׁוּוּי מָדוֹרֵיהּ בַּהֲדָהּ לְתַקָּנָא בֵיתָא וּלְעַיְינָא תְּדִיר בְּמִלֵּי דְּבֵיתָא. וְעַל דָּא אִתְתַּקַּן כְּגוֹוָנָא דִּלְעֵילָּא וְאִקְרֵי כֹּהֵן גָּדוֹל מְנָא לָן דִּכְתִיב (תהלים ק"י) אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק. וּבְגִין כָּךְ כָּל מַה דְּאִצְטְרִיךְ מִבֵּי מַלְכָּא נָטִיל וְלֵית מָאן דְּיִמְחֵי בִּידֵיהּ וְעַל דָּא הוּא קָאִים לְדַכְּאָה לְכָל אִינּוּן דְּעָאלִין לְבֵי מַטְרוּנִיתָא בְּגִין דְּלָא יִשְׁתְּכַח מְסָאֲבָא בְּאִינּוּן בְּנֵי הֵיכָלָא וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב וְלָקַח לַמְטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים וְגוֹמֵר:

תרגום הזוהר רִבִּי יִצְחָק פָּתַח וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְיָ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. שׁוֹאֵל, כָּתוּב, וַיִּקְרָא עִם אָלֶף קְטַנָּה, לָמָּה. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא הוּא כְּדֵי לְהַרְאוֹת מִי הוּא שֶׁקָּרָא אֶל מֹשֶׁה, שֶׁהוּא אוֹתוֹ הַשּׁוֹרֶה בַּמִּקְדָּשׁ, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת. וְאָז הִזְמִינָה אֶת מֹשֶׁה אֵלֶיהָ, כְּמִי שֶׁמַּזְמִין אֵלָיו אוֹרֵחַ. כָּתוּב כָּאן א' קְטַנָּה, וְשָׁם כָּתוּב א' גְּדוֹלָה, דְּהַיְנוּ אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ. כִּי

א' גְּדוֹלָה הִיא בִּינָה שֶׁהִיא שְׁלֵמוּת הַכֹּל. בֹּא וּרְאֵה, מַה בֵּין מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן, אֵיזֶה מֵהֶם הוּא עֶלְיוֹן, כִּי מֹשֶׁה הוּא שׁוֹשְׁבִינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, אַהֲרֹן הוּא שׁוֹשְׁבִינָה שֶׁל הַמַּלְכָּה. מֹשֶׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה לוֹ מַטְרוֹנִיתָא עֶלְיוֹנָה. מַה עָשָׂה. נָתַן לָהּ שׁוֹשְׁבִין שֶׁיִּתַּקֵּן אוֹתָהּ וַיַּשְׁגִּיחַ בְּדִבְרֵי הַבַּיִת. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁנִּכְנַס הַשּׁוֹשְׁבִין, הַמֶּלֶךְ לֹא נִכְנַס אֶלָּא עִם הַמַּטְרוֹנִיתָא, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן. מֹשֶׁה הָיָה שׁוֹשְׁבִין אֶל הַמֶּלֶךְ, וּמִשּׁוּם זֶה נִזְדַּמֵּן אֶל הַמַּלְכוּת כְּמוֹ אוֹרֵחַ, וְאַחַר כָּךְ, וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו. אַהֲרֹן הוּא שׁוֹשְׁבִין שֶׁל הַמַּטְרוֹנִיתָא, דְּהַיְנוּ לַמַּלְכוּת, וְכָל דְּבָרָיו הָיוּ, לְרָצוֹת אֶת הַמֶּלֶךְ עַל הַמַּלְכָּה, וְיִתְרַצֶּה הַמֶּלֶךְ עִמָּה. וְעַל כֵּן, בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא, אַהֲרֹן, הוּא שׁוֹשְׁבִינָה שֶׁל הַמַּלְכָּה, שָׁם דִּירָתוֹ עִמָּה, לְתַקֵּן הַבַּיִת וּלְהַשְׁגִּיחַ תָּמִיד בְּדִבְרֵי הַבַּיִת. וְעַל כֵּן נִתְתַּקֵּן כְּעֵין שֶׁל מַעְלָה, וְנִקְרָא כֹּהֵן גָּדוֹל. מֵאַיִן לָנוּ. כִּי כָתוּב אַתָּה כֹּהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק. וּמִשּׁוּם זֶה כָּל מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, לָקַח, וְאֵין מִי שֶׁיְּעַכֵּב בַּעֲדוֹ. וְעַל כֵּן הוּא עוֹמֵד לְטַהֵר כָּל אֵלּוּ הַנִּכְנָסִים לְבֵית הַמַּלְכָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא טָמֵא בְּאֵלּוּ בְּנֵי הֵהֵיכָל. וּמִשּׁוּם זֶה כָּתוּב. וְלָקַח לַמְטַהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים וְגוֹ'.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ה

א. שְׁחִיטַת הַקָּדָשִׁים כְּשֵׁרָה בְּזָרִים. וּמְקַבֶּלֶת הַדָּם וְאֵילָךְ מִצְוַת כְּהוּנָה. וְכָל הַזְּבָחִים קִבּוּל דָּמָן בִּכְלֵי שָׁרֵת בְּיַד כֹּהֵן. אֲבָל מָקוֹם שְׁחִיטָתָן וּמָקוֹם קִבּוּל דָּמָן אֵינוֹ שָׁוֶה בְּכֻלָּן: **ב.** כֵּיצַד קָדְשֵׁי קָדָשִׁים אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתָן וְאֵין מְקַבְּלִין אֶת דָּמָן אֶלָּא בְּצָפוֹן הַמִּזְבֵּחַ בְּכָל מָקוֹם שֶׁבִּיאַרְנוּ גְּבוּלוֹתָיו בְּתְחִלַּת סֵפֶר זֶה וְקָדְשֵׁי קָדָשִׁים קַלִּים שְׁחִיטָתָן וְקִבּוּל דָּמָן בְּכָל מָקוֹם מִן הָעֲזָרָה: **ג.** וּמְנַיִן שֶׁאֵין שׁוֹחֲטִין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים אֶלָּא בַּצָּפוֹן. שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר בְּעוֹלָה (ויקרא שם) וְשָׁחַט אוֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפוֹנָה וּבְחַטָּאת הוּא אוֹמֵר (שם) בִּמְקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעוֹלָה תִּשָּׁחֵט הַחַטָּאת. וּכְשֵׁם שֶׁהַחַטָּאת נִקְרֵאת קֹדֶשׁ קָדָשִׁים כַּךְ הָעוֹלָה נִקְרֵאת קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. וּבְאָשָׁם הוּא אוֹמֵר בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ אֶת הָעוֹלָה יִשְׁחֲטוּ אֶת הָאָשָׁם. וְשִׁלְמֵי צִבּוּר הוּקְשׁוּ לְחַטָּאת. שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַעֲשִׂיתֶם שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת וּשְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזֶבַח שְׁלָמִים. לְפִיכָךְ הֵן קָדְשֵׁי קָדָשִׁים כְּחַטָּאת וְנִשְׁחָטִין בְּמָקוֹם שְׁחִיטָתהּ. וּמָקוֹם שְׁחִיטָה הוּא מָקוֹם הַקִּבָּלָה:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ג' ע"ד

אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (משלי יד) חָכָם יָרֵא וְסָר מֵרָע. בִּיאוּרוֹ הֶחָכָם אַף עַל פִּי שֶׁהוּא סָר מֵרָע בְּכָל מְאַמְּצֵי כֹּחוֹ יִירָא וְיִזָּהֵל אוּלַי לֹא כָלָה חֻקּוֹ וְלֹא נִזְהַר כַּדָּת מַה לַּעֲשׂוֹת. וְכָמוֹהוּ (שם כח) מֵעַקֵּשׁ דְּרָכָיו וְהוּא עָשִׁיר. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עָשִׁיר וְכֵן אָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בִּירוּשַׁלְמִי אַל תִּפְרֹשׁ חָכָם יָרֵא וְסָר מֵרָע אֶלָּא חָכָם סָר מֵרָע וְיָרֵא. וְסוֹף

הַפָּסוּק מוֹכִיחַ עָלָיו (שם) וּכְסִיל מִתְעַבֵּר וּבוֹטֵחַ. אוֹמֵר עַל מִדּוֹת הַכְּסִיל שֶׁהִיא בְּהֶפֶךְ מִמִּדַּת הֶחָכָם. כִּי הַכְּסִיל מִתְעַבֵּר. וְעִם כָּל זֹאת בּוֹטֵחַ שֶׁלֹּא יִקָּרֵהוּ עָוֹן וְנֶזֶק. וּבַעַל הַכַּעַס עָלוּל לַפּוֹשְׁעִים. וּמוּפְקָר לְנְזָקִים. שֶׁנֶּאֱמַר (שם כט) וּבַעַל חֵמָה רַב פָּשַׁע. וְנֶאֱמַר (שם כה) עִיר פְּרוּצָה אֵין חוֹמָה וְגוֹ'. וְעוֹד יְדַאֵג בַּעַל תְּשׁוּבָה פֶּן יִתְגַּבֵּר עָלָיו יִצְרוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אַל תַּאֲמֶן בְּעַצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ כָּל שֶׁכֵּן הָאִישׁ אֲשֶׁר נִצְחוֹ כְּבָר. כִּי רָאוּי לְהִשָּׁמֵר מִן הַיֵּצֶר הָאוֹרֵב בְּכָל עֵת וּלְהוֹסִיף בְּנַפְשׁוֹ יִרְאַת הַשֵּׁם יוֹם יוֹם. וְתִהְיֶה לוֹ לְמָעוֹז בַּעֲבוֹר עָלָיו כָּל מִשְׁבְּרֵי הַיֵּצֶר הַמִּתְחַדֵּשׁ לֶעָתִיד. וְדָבָר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם עַל דְּבַר הַתְּשׁוּבָה. וּפָרַט בּוֹ הָעִנְיָן הַזֶּה. וּפָתַח פֶּתַח דְּבָרָיו. וְאָמַר (שם) בַּעֲלוֹץ צַדִּיקִים רַבָּה תִּפְאָרֶת וּבְקוּם רְשָׁעִים יֶחְפַּשׂ אָדָם. פֵּירוּשׁ הַצַּדִּיקִים מְפָאֲרִים וּמְכַבְּדִים בְּנֵי אָדָם עַל כָּל מַעֲלָה טוֹבָה הַנִּמְצֵאת בָּהֶם וְהָרְשָׁעִים מַחְפִּשִׂים מוּמֵי בְנֵי אָדָם וּשְׁגִיאוֹתָם לְהַשְׁפִּילָם. וְאַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר הִנִּיחוּ הַמַּעֲשִׂים הָהֵם. וְחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה. אַחַר כֵּן אָמַר (שם) מְכַסֶּה פְּשָׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ וּמוֹדֶה וְעוֹזֵב יְרוּחָם:

מצורע יום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וָ דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(טז) וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ הַשְּׂמְאלִית וְהִזָּה מִן הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: (יז) וְיִטְבּוֹל הַכֹּהֵן יָת אֶצְבְּעֵהּ דְּיַמִּינָא מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדֵהּ דִּשְׂמָאלָא וְיִדֵּי מִן מִשְׁחָא בְּאֶצְבְּעֵהּ שְׁבַע זִמְנִין קֳדָם יְיָ:

רש"י לפני ה'. כנגד בית קדשי הקדשים:

(יז) וּמִיֶּתֶר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַהֵר הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית עַל דַּם הָאָשָׁם: (יח) וּמִשְׁאָר מִשְׁחָא דִּי עַל יְדֵהּ יִתֵּן כַּהֲנָא עַל רוּם אוּדְנָא דְמִדַּכֵּי דְיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן יְדֵהּ דְיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן רַגְלֵהּ דְיַמִּינָא עַל דְּמָא דַאֲשָׁמָא: (יח) וְהַנּוֹתָר בַּשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל רֹאשׁ הַמִּטַהֵר וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה: וְדִאשְׁתְּאַר בְּמִשְׁחָא דִּי עַל יְדָא דְכַהֲנָא יִתֵּן עַל רֵישָׁא דְמִדַּכֵּי וְיכַפַּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא קֳדָם יְיָ: (יט) וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחַטָּאת וְכִפֶּר עַל הַמִּטַהֵר מִטֻּמְאָתוֹ וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת הָעֹלָה: וְיַעְבֵּד כַּהֲנָא יָת חַטָּאתָא וְיכַפַּר עַל דְּמִדַּכֵּי מִסּוֹבְתֵהּ וּבָתַר כֵּן יִכּוֹס יָת עֲלָתָא: (כ) וְהֶעֱלָה הַכֹּהֵן אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהֵר: וַיַּסֵּק כַּהֲנָא יָת עֲלָתָא וְיָת מִנְחָתָא לְמַדְבְּחָא וְיכַפַּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא וְיִדְכֵּי:

רש"י ואת המנחה. מנחת נסכים של בהמה:

(כא) **שלישי - חמישי במחוברין** וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשָּׂגֶת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אָשָׁם לְתְנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשָּׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה וְלוֹג שָׁמֶן: וְאִם מִסְכֵּן הוּא וְלֵית יְדֵהּ מַדְבְּקָא וְיַסַּב אִמַּר חַד אֲשָׁמָא לַאֲרָמָא לְכַפָּרָא עֲלוֹהִי וְעִסְרוֹנָא סֹלְתָּא חַד דְּפִיל בְּמִשַּׁח לְמִנְחָא וְלֻגָּא דְמִשְׁחָא:

רש"י ועשרון סלת אחד. לכבש זה שהוא אחד יביא עשרון אחד לנסכיו: ולוג שמן. לתת ממנו על הבהונות ושמן של נסכי המנחה לא הזקק הכתוב לפרש:

נביאים - מלכים ב - פרק ז

(יח) וַיְהִי כְּדַבֵּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סָאתַיִם שְׂעֹרִים בְּשֶׁקֶל וּסְאָה סֹלֶת בְּשֶׁקֶל יִהְיֶה כָּעֵת מָחָר בְּשַׁעַר שֹׁמְרוֹן: וְהַוָּה כַּד מַלֵּיל נְבִיָּא דַיְיָ עִם מַלְכָּא לְמֵימַר סָאתָן שְׂעוֹרִין בְּסִילְעָא וּסְאָה סֹלְתָּא בְּסִילְעָא יְהֵי כְּעִידְנָא הֲדֵין מְחַר בְּתַרְעָא דְשֹׁמְרוֹן: (יט) וַיַּעַן הַשָּׁלִישׁ אֶת אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמַר וְהִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אֲרֻבּוֹת בַּשָּׁמַיִם הֲיִהְיֶה כַּדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִנְּךָ רֹאֶה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכֵל: וַאֲתֵיב גַּבְרָא יַת נְבִיָּא דַיְיָ וַאֲמַר וְאִלּוּ יְיָ פָּתַח כַּוִּין וּמְחֵית טוּבָא מִן שְׁמַיָּא הֵיהֵי כְּפִתְגָמָא הָדֵין וַאֲמַר הָא אַתְּ חֲזֵי בְּעֵינָךְ וּמִתַּמָּן לָא תֵיכוֹל: (כ) וַיְהִי לוֹ כֵּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעָם בַּשַּׁעַר וַיָּמֹת: וַהֲוָה לֵיהּ כֵּן וְדָשׁוּ יָתֵיהּ עַמָּא בְּתַרְעָא וּמִית: **ח**

(א) וֶאֱלִישָׁע דִּבֶּר אֶל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הֶחֱיָה אֶת בְּנָהּ לֵאמֹר קוּמִי וּלְכִי (אתי) אַתְּ וּבֵיתֵךְ וְגוּרִי בַּאֲשֶׁר תָּגוּרִי כִּי קָרָא יְהוָה לָרָעָב וְגַם בָּא אֶל הָאָרֶץ שֶׁבַע שָׁנִים: וֶאֱלִישָׁע מַלֵּיל עִם אִתְּתָא דַאֲחָיֵי יַת בְּרֵהּ לְמֵימַר קוּמִי וֶאֱזִילִי אַתְּ וְאֶנַשׁ בֵּיתֵךְ וְדוּרִי בַּאֲתַר דְּכָשַׁר לְמֵידַר אֲרֵי זִמִּין יְיָ כַּפְנָא וְאַף עָתִיד לְמֵיתֵי עַל אַרְעָא שְׁבַע שְׁנִין:

רש"י **ואלישע דבר אל האשה** . זה שבע שנים : **כי קרא ה' לרעב** . הוא הרעב אשר היה בימי יואל בן פתואל :

(ב) וַתָּקָם הָאִשָּׁה וַתַּעַשׂ כִּדְבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים וַתֵּלֶךְ הִיא וּבֵיתָהּ וַתָּגָר בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים שֶׁבַע שָׁנִים: וְקָמַת אִתְּתָא וַעֲבָדַת כְּפִתְגָמָא דְנְבִיָּיא דַיְיָ וַאֲזָלַת הִיא וְאֶנַשׁ בֵּיתָהּ וְאִתּוֹתָבַת בְּאַרְעָא פְּלִשְׁתָּאֵי שְׁבַע שְׁנִין: (ג) וַיְהִי מִקְצֵה שֶׁבַע שָׁנִים וַתָּשָׁב הָאִשָּׁה מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וַתֵּצֵא לְצְעֹק אֶל הַמֶּלֶךְ אֶל בֵּיתָהּ וְאֶל שָׂדָהּ: וַהֲוָה מִסּוֹף שְׁבַע שְׁנִין וְתָבַת אִתְּתָא מֵאַרְעָא פְּלִשְׁתָּאֵי וּנְפָקַת לְמִקְבַּל קֳדָם מַלְכָּא עַל בֵּיתָהּ וְעַל חַקְלֵהּ:

רש"י **אל ביתה ואל שדה** . שהחזיקו בה גזלנים :

כתובים - משלי - פרק כה

(ה) הָגוֹ רָשָׁע לִפְנֵי מֶלֶךְ וְיִכּוֹן בַּצֶּדֶק כִּסְאוֹ: נְתַטְרִיד רַשִׁיעָא מִן קֳדָם מַלְכָּא וְיִתְתַּקַן בְּצִדְקְתָא כּוּרְסְיֵהּ: (ו) אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ וּבִמְקוֹם גְּדֹלִים אַל תַּעֲמֹד: לָא תִשְׁתַּבְהַר קֳדָם מַלְכָּא וּבְדוּכְתָא דְרַבְרְבֵי לָא תְקוּם:

רש"י **אל תתהדר לפני מלך** . להראו' כבודך ולהתגאות לפני מלך או לעמוד לפני מי שגדול ממך כי טוב שיאמרו לך עלה הנה משתבוא בלא רשותו ויאמרו לך צא :

(ז) כִּי טוֹב אֲמָר לָךְ עֲלֵה הֵנָּה מֵהַשְׁפִּילָךְ לִפְנֵי נָדִיב אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ: מְטוּל דְּטָב דְּנֵימַר לָךְ סוּק הָכָא מִן דְּמַשְׁפִּילָךְ קֳדָם שַׁלִּיטָא מִן דְּחָזְיָן עַיְנָךְ:

רש"י **אשר ראו עיניך** . שדבר זה אמת :

(ח) אַל תֵּצֵא לָרִב מַהֵר פֶּן מַה תַּעֲשֶׂה בְּאַחֲרִיתָהּ בְּהַכְלִים אֹתְךָ רֵעֶךָ: לָא תְדוּן בְּאַחֲרַיְתָהּ כַּד יַחֲמִיץ יָתָךְ חַבְרָךְ:

רש"י **פן מה תעשה** . פן תבא לידי לא תדע מה לעשות באחריתה :

(ט) רִיבְךָ רִיב אֶת רֵעֶךָ וְסוֹד אַחֵר אַל תְּגַל: דִּינָךְ דּוּן עִם חַבְרָךְ וְרָזָא אוֹחֳרָנָא לָא תְגַלֵּי:

רש"י **ריבך ריב את רעך** . ואם על כרחך אתה צריך לריב ולהוכיח עם רעך מ"מ סוד אחר אל תגל . לא תזכיר לו דופי אבותיו שמתו שאין הכל יודעין אותו ואתה מגלהו :

(י) פֶּן יְחַסֶּכְךָ שֹׁמֵעַ וְדִבָּתְךָ לֹא תָשׁוּב: דִּלָא נָחְסָדְךָ מַן דְּשָׁמֵעַ וְטִיבָתְךָ לָא הֲפִיךְ:

רש"י **פן יחסדך שומע** . חרפת מצרים (יהושע ה') מתרגמינן חסודא דמצראי , פן יחסדך , השומע ויקראך מוציא דבה :

משנה בבא בתרא פרק ח

א. יֵשׁ נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין, וְיֵשׁ נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין, מַנְחִילִין וְלֹא נוֹחֲלִין, לֹא נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין. וְאֵלּוּ נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין, הָאָב אֶת הַבָּנִים וְהַבָּנִים אֶת הָאָב וְהָאַחִין מִן הָאָב, נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין. הָאִישׁ אֶת אִמּוֹ וְהָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי אֲחָיוֹת, נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין. הָאִשָּׁה אֶת בָּנֶיהָ וְהָאִשָּׁה אֶת בַּעְלָהּ וַאֲחֵי הָאֵם, מַנְחִילִין וְלֹא נוֹחֲלִין. וְהָאַחִים מִן הָאֵם, לֹא נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין:

ברטנורה (א) **יש נוחלין**. יש קרובים שנוחלין את קרוביהם כשהם מתים ואף כשמתים הם. מנחילין להם את ממונם: **האב את הבנים**. דכתיב (במדבר כז) איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו במקום בת אתה מעביר נחלה מאב ואי אתה מעביר נחלה מן האב במקום אחין: **והבנים את האב**. דכתיב איש כי ימות ובן אין לו הא יש לו בן. בן קודם: **והאחין מן האב**. דכתיב ממשפחתו וירש אותה ומשפחת אב קרויה משפחה דכתיב (שם א) למשפחותם לבית אבותם: **האיש את אמו**. דכתיב (במדבר לז) וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל היאך בת יורשת שני מטות אלא זו שאביה משבט אחד ואמה משבט אחר וירשתן ומדכתיב מטות הקיש מטה האם למטה האב מה מטה האב בן קודם לבת אף מטה האם בן קודם לבת: **והאיש את אשתו**. דכתיב שארו זו אשתו וקרינן הכי. ונתתם את נחלת שארו לו. וגורעין ומוסיפין ודורשין. יכול אף היא תירשנו ת"ל וירש אותה. הוא יורש אותה. ואין היא יורשת אותו:

ב. סֵדֶר נְחָלוֹת כָּךְ הוּא, (במדבר כז) אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ, וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ, בֵּן קוֹדֵם לַבַּת, וְכָל יוֹצְאֵי יֶרֶכוֹ שֶׁל בֵּן קוֹדְמִין לַבַּת. בַּת קוֹדֶמֶת לָאַחִין. יוֹצְאֵי יֶרֶכָהּ שֶׁל בַּת, קוֹדְמִין לָאַחִין. אַחִין קוֹדְמִין לַאֲחֵי הָאָב. יוֹצְאֵי יֶרֶכָן שֶׁל אַחִין, קוֹדְמִין לַאֲחֵי הָאָב. זֶה הַכְּלָל, כָּל הַקּוֹדֵם בַּנַּחֲלָה, יוֹצְאֵי יֶרֶכוֹ קוֹדְמִין. וְהָאָב קוֹדֵם לְכָל יוֹצְאֵי יֶרֶכוֹ:

ברטנורה (ב) כל הקודם לנחלה יוצאי יריכו קודמין. ואם אין יוצאי יריכו קיימין חזר נחלתן אצל האב. כיצד ראובן שמת. חנוך ופלוא חצרון וכרמי (בניו) יורשין אותו ואם מת אחד מן הבנים קודם ראובן וההוא בן הניח בן או בת (או בן בן או בת בן. או בן בת או בת בת) עד מאה דורות יירש במקום אביו בנכסי אביו ראובן. ויטול כאחד מבני ראובן ואם אין לראובן בנים ולא בני בנים. ואף לא בנות בנים. אז יורשות בנות ראובן את ראובן. ואם אין לראובן בנות ולא בני בנות. ולא בנות בנות. עד סוף כל הדורות. אז יירש יעקב את ראובן בנו. ואם אין יעקב קיים יירשו אתראובן אחיו בני אביו שמעון לוי ויהודה (יוסף וכו') ואם אינן קיימין יירשו את ראובן בני שמעון ולוי וכו'. ואם אין להם בנים ולא בני בנים. יירשו בנותיהן. או בני בנותיהן. אובנות בנותיהן. דבכל מקום הזכר ויורשיו קודמין לנקבה. ואם מתו אחיו של ראובן בלא זרע. או שלא היה לו אח מעולם. תירשנו אחותו דינה בת יעקב. אובניה. או בני בניה. או בנותיה. (ובנות בנותיה) עד סוף העולם ואם אין לראובן אחות ולא זרע אחות. תחזור ירושתו לאבי אביו. דהיינו ליצחק. ואם אין יצחק קיים תחזור ירושת ראובן לעשו בן יצחק שהוא אחי אביו של ראובן ואם אין עשו קיים תחזור ירושת ראובן לאליפז בן עשו. או לבניו ולבני בניו. או לבנותיו. ולבנות בנותיו עד סוף כל הדורות. ואם אין אחים לאביו שלראובן ולא מבני בניהן תחזור ירושת ראובן לאחות אביו או לבניה. ולבני בניה. או לבנותיה על סדר שאמרנו. ואם אין לאביו של ראובן. לא אחים ולא בני אחים ולא אחות ולא בני אחות. תחזור ירושת ראובן לאברהם אבי אביו אביו. וכן לעולם עד אדם הראשון: **האב קודם**. לעולם לאחי האב ולבניהם (ואחי האב קודמים לאחות האב) ואחי האב ואחות האב קודמים (לאבי האב. ואבי האב קודם לאחי אבי האב. ואחי אבי האב. ואף אחותו קודמין) לאבי אבי האב. וכן לעולם:

ג. בְּנוֹת צְלָפְחָד נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים בַּנַּחֲלָה. חֵלֶק אֲבִיהֶן שֶׁהָיָה עִם יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְחָלְקוּ עִם אֶחָיו בְּנִכְסֵי חֵפֶר. וְשֶׁהָיָה בְכוֹר נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים:

ברטנורה (ג) **נטלו שלשה חלקים בנחלה**. בנחלת ח"י. וסבר האי תנא ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ דכתיב (במדבר כו) לשמות מטות אבותם ינחלו. וצלפחד וקפר אביו שניהם נטלו חלק בארץ. שמיוצאי מצרים היו שניהם. ונטלו בנות צלפחד חלק אביהם שהיה מגיע לו בארץ. וחלק המגיע לו מירושת חפר אביו. וחלק בכורתו שהיה בכור

ונוטל פי שנים. ואף על פי שעדיין לא ירשו את הארץ ואין הבכור נוטל פי שנים בראוי לבוא לאחר מיתה. א"י מוחזקת היתה:

ד. אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת בַּנַּחֲלָה, אֶלָּא שֶׁהַבֵּן נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאָב וְאֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאֵם. וְהַבָּנוֹת נִזּוֹנוֹת מִנִּכְסֵי הָאָב וְאֵינָן נִזּוֹנוֹת מִנִּכְסֵי הָאֵם:

ברטנורה (ד) **א' הבן וא' הבת בנחלה**. ה"ק א' הבן וא' הבת שוין בירושת נכסי האם כבירושת נכסי האב. ואין הפרש בין ירושת נכסי האם לירושת נכסי האב. אלא שהבכור נוטל פי שנים בנכסי האב. ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם:

ה. הָאוֹמֵר אִישׁ פְּלוֹנִי בְּנִי בְּכוֹר לֹא יִטּוֹל פִּי שְׁנַיִם, אִישׁ פְּלוֹנִי בְּנִי לֹא יִירַשׁ עִם אֶחָיו, לֹא אָמַר כְּלוּם, שֶׁהִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. הַמְחַלֵּק נְכָסָיו לִבָנָיו עַל פִּיו, רִבָּה לְאֶחָד וּמִעֵט לְאֶחָד וְהִשְׁוָה לָהֶן אֶת הַבְּכוֹר, דְּבָרָיו קַיָּמִין. וְאִם אָמַר מְשׁוּם יְרֻשָּׁה, לֹא אָמַר כְּלוּם. כָּתַב בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין בַּסּוֹף מְשׁוּם מַתָּנָה, דְּבָרָיו קַיָּמִין. הָאוֹמֵר אִישׁ פְּלוֹנִי יְיָרְשֵׁנִי בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בַּת, בִּתִּי תְּיָרֵשֵׁנִי בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בֵּן, לֹא אָמַר כְּלוּם, שֶׁהִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר, אִם אוֹמֵר עַל מִי שֶׁהוּא רָאוּי לְיָרְשׁוֹ, דְּבָרָיו קַיָּמִין. וְעַל מִי שֶׁאֵין רָאוּי לְיָרְשׁוֹ, אֵין דְּבָרָיו קַיָּמִין. הַכּוֹתֵב אֶת נְכָסָיו לַאֲחֵרִים וְהִנִּיחַ אֶת בָּנָיו, מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, אֲבָל אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אִם לֹא הָיוּ בָנָיו נוֹהֲגִין כַּשּׁוּרָה, זָכוּר לְטוֹב:

ברטנורה (ה) **לא אמר כלום**. ואין יכול לסלקו מן הירושה. אלא על ידי שיתן במתנה נכסיו לשאר בניו: **על פיו**. משום דמצוה מחמת מיתה ושכיב מרע דבריו ככתובים וכמסורים. וא"צ קנין. משום הכי תני על פיו: **והשוה להן את הבכור**. בלשון מתנה: **דבריו קיימין**. ואין כאן מתנה על מה שכתוב בתורה שיש כח באדם ליתן ממונו במתנה לכל מי שירצה: **ואם אמר משום ירושה**. ואם ריבה לאחד ומיעט לאחד בתורת ירושה שאמר פלוני בני יירש שדה בית כור ופלוני [בני] יירש שדה בית לתך. ועל בנו בכור אמר שיירש כשל חברו לא אמר כלום. מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה: **כתב בין בתחלה וכו'**. תנתן שדה פלונית לפלוני ויירשנה. זהו בתחלה. יירשנה ותנתן לו זו היא בסוף. יירש שדה פלונית ותנתן לו ויירשנה זו היא מתנה באמצע: **אם אמר על מי שראוי ליורשו**. כגון על בן בין הבנים. ועל בת בין הבנות. פלוני יירשני: **דבריו קיימין**. ואין כאן מתנה על מה שכתוב בתורה שיש כח באדם ליתן ממונו במתנה לכל מי שירצה: **ואם אמר משום ירושה**. ואם ריבה לאחד ומיעט לאחד בתורת ירושה שאמר פלוני בני יירש שדה בית כור ופלוני [בני] יירש שדה בית לתך. ועל בנו בכור אמר שיירש כשל חברו לא אמר כלום. מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה: **כתב בין בתחלה וכו'**. תנתן שדה פלונית

לפלוני ויירשנה. זהו בתחלה. יירשנה ותנתן לו זו היא בסוף. יירש שדה פלונית ותנתן לו ויירשנה זו היא מתנה באמצע: **אם אמר על מי שראוי ליורשו**. כגון על בן בין הבינם. ועל בת בין הבנות. פלוני יירשני: **דבריו קיימין**. דכתיב (דברים כא) והיה ביום הנחילו את בניו. התורה נתנה רשות לאב להנחיל לבנים לכל מי שירצה. ומודה רבי יוחנן דעל אח במקום בת ועל בת במקום בן. לא אמר כלום שאין הבת ראוי לירש במקום בן. ולא האח במקום בת. וכן מודה רבי יוחנן שאם השוה את הבכור לבנים לא אמר כלום דכתיב לא יוכל לבכר וכו'. והלכה כרבי יוחנן בן ברוק': **אין רוח חכמים וכו'**. אין לחכמים נחת רוח במעשיו ואפילו אין בניו נוהגים כשורה. דלמא נפיק מנייהו זרעא מעליא ואין הלכה כר"ש בן גמליאל:

ו. הָאוֹמֵר זֶה בְּנִי, נֶאֱמָן. זֶה אָחִי, אֵינוֹ נֶאֱמָן וְנוֹטֵל עִמּוֹ בְּחֶלְקוֹ. מֵת, יַחְזְרוּ נְכָסִים לִמְקוֹמָן. נָפְלוּ לוֹ נְכָסִים מִמָּקוֹם אַחֵר, יִירְשׁוּ אֶחָיו עִמּוֹ. מִי שֶׁמֵּת וְנִמְצֵאת דְּיַתִּיקִי קְשׁוּרָה עַל יָרְכוֹ, הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ כְּלוּם. זִכָּה בָהּ לְאַחֵר, בֵּין מִן הַיּוֹרְשִׁין בֵּין שֶׁאֵינוֹ מִן הַיּוֹרְשִׁין, דְּבָרָיו קַיָּמִין:

ברטנורה (ו) **זה בני נאמן**. ליורשו ולפטור את אשתו מן היבום: **זה אחי אינו נאמן**. ליורשו ולפטור את אשתו מן היבום: **זה אחי אינו נאמן**. להורישו עם אחיו שהרי אינן מכירים אותו: **ונוטל עמו בחלקו**. כגון אם הם שני אחים לבד הספק ויש להם לחלק ג' שדות. זה נוטל שדה ומחצה. וזה נוטל שדה ומחצה. וזה שמעיד על הספק שהוא אחיו נותן לו חצי השדה והאחר אינו נותן לו כלום. דאמר ליה הבא ראיה ושקול: **מת**. הספק: **יחזרו**. אותן הנכסים שנתן לו אחיו למקומן. כלומר למי שנתנם לו. אבל שאר אחים אין יורשים עמו: **נפלו לו**. לספק: **נכסים ממקום אחר**. בחייו. או קנה נכסים. ועכשיו מת: **ירשו אחיו**. של זה שהיה מעיד שהוא אחיו: **עמו**. דהא קא מודי להו שאחיהם הוא. והני מילי בדלא כפרו שאר האחין לומר ודאי שאינו אחיהן. אלא טוענים שאינן מכירים אותו. אבל אם כפרו בו שאינו אחיהם. לא יירשנו אלא זה שהעיד לו בלבד: **דייתיקי**. צוואת שכיב מרע. ולשון דייתיקי דא תהא למיקם ולמיהוי: **קשורה על יריכו**. דליכא למימר אחר כתבה ונתנה שם אפ"ה הרי זו אינה כלו'. שהרי לאגמר להקנות אלא בקבלת השטר ואין שטר לאחר מיתה:

ז. הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְבָנָיו, צָרִיךְ שֶׁיִּכְתּוֹב מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ. הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לִבְנוֹ לְאַחַר מוֹתוֹ, הָאָב אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּתוּבִין לַבֵּן, וְהַבֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בִּרְשׁוּת הָאָב. מָכַר הָאָב, מְכוּרִין עַד שֶׁיָּמוּת. מָכַר הַבֵּן, אֵין לַלּוֹקֵחַ בָּהֶן כְּלוּם עַד שֶׁיָּמוּת הָאָב. הָאָב תּוֹלֵשׁ וּמַאֲכִיל לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה. וּמַה שֶּׁהִנִּיחַ תָּלוּשׁ, הֲרֵי הוּא שֶׁל יוֹרְשִׁין. הִנִּיחַ בָּנִים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, אֵין הַגְּדוֹלִים מִתְפַּרְנְסִים

עַל הַקְּטַנִּים וְלֹא הַקְּטַנִּים נִזּוֹנִין עַל הַגְּדוֹלִים, אֶלָּא חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. נָשְׂאוּ הַגְּדוֹלִים, יִשְׂאוּ הַקְּטַנִּים. וְאִם אָמְרוּ הַקְּטַנִּים הֲרֵי אָנוּ נוֹשְׂאִים כְּדַרְכְּךָ שֶׁנָּשָׂאתָ אַתָּם, אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם, אֶלָּא מַה שֶּׁנָּתַן לָהֶם אֲבִיהֶם נָתָן:

ברטנורה (ז) צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה. דמשמע גוף הקרקע יהא קנוי לך מהיום. ולא תאכל הפירות עד לאחר מיתה. ואם לא כתב מהיום לא נתן לו כלום דאין מתנה לאחר מיתה: **אינו צריך**. לכתוב מהיום דכיון שכתב בשטר כך וכך בשבת אמר לנו פלוני הוו עלי עדים. זמנו של שטר מוכיח עליו שמאותו היום התחילה המתנה. דאלת"ה זמן שנכתב בשטר למה נכתב והלכה כר' יוסי: **לאחר מותו**. מהיום ולאחר מיתה: **האב אינו יכול למכור**. בלא הבן שהגוף קנוי לבן. והבן אינו יכול למכור בלא האב. שהפירות קנויין לאב: **מכר האב**. סתמא מכורים הפירות ללוקח. עד שימות האב: **מכר הבן**. בחיי האב אין ללוקח פירות עד שימות האב: **האב**. שכתב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה: **תולש ומאכיל**. הפירות למי שירצה בחייו אבל מה שהניח במחובר בשעת מיתה. אף על פי שעומד ליתלש הרי הן של בנו מקבל המתנה. אבל הכותב נכסיו לאחר אפילו מה שהניח במחובר לקרקע בשעת מיתתו הרי הוא של יורשים. שדעתו של אדם קרובה אצל בנו יותר מאחר: **מתפרנסין**. לבוש וכסות לפי שפרנסת הגדולים מרובה מפרנסת הקטנים: **נזונים**. אכילה ושתיה לפי שמזונות הקטנים מרובים משל גדולים. שאוכלים פעמים רבות ומפזרים לפיכך הקטנים מעכבים על הגדולים מלהתפרנס מתפוסת הבית. והגדולים מעכבין על הקטנים מליזון. אלא יתפרנס ויזון כלאחד מחלקו: **נשאו גדולים**. ועשו צרכי חופה מתפוסת הבית לאחר מיתת אביהם: **ישאו גם הקטנים**. מתפוסת הבית: **ואם אמרו הקטנים**. לאחר מיתת אביהם. הרי אנו נושאים כדרך שנשאתם אתם בחיי אבינו: **אין שומעין להן**. אלא מה שנתן להם אביהם בחייו נתן:

ח. הִנִּיחַ בָּנוֹת גְּדוֹלוֹת וּקְטַנּוֹת, אֵין הַגְּדוֹלוֹת מִתְפַּרְנְסוֹת עַל הַקְּטַנּוֹת וְלֹא הַקְּטַנּוֹת נִזּוֹנוֹת עַל הַגְּדוֹלוֹת, אֶלָּא חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה. נָשְׂאוּ גְדוֹלוֹת, יִשְׂאוּ קְטַנּוֹת. וְאִם אָמְרוּ קְטַנּוֹת, הֲרֵי אָנוּ נוֹשְׂאוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּשְׂאתֶן אַתֶּן, אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶן. זֶה חֹמֶר בַּבָּנוֹת מִבַּבָּנִים, שֶׁהַבָּנוֹת נִזּוֹנוֹת עַל הַבָּנִים וְאֵין נִזּוֹנוֹת עַל הַבָּנוֹת:

ברטנורה (ח) **הניח בנות**. ולא בנים: **שהבנות נזונות מן הבנים**. בתנאי כתובה. ואין בנות קטנות נזונות מן הגדולות. דבמקום שאין בנים יורשים. אין הבנות אוכלות בתנאי כתוב' אלא חולקות בשוה. וכל אחת נזונית משלה:

גמרא בבא בתרא דף קט"ו ע"א

תָּנוּ רַבָּנָן בֵּן אֵין לִי אֶלָּא בֵּן. בֵּן הַבֵּן אוֹ בַּת הַבֵּן אוֹ בֵּן בַּת הַבֵּן מְנַיִן תַּלְמוּד לוֹמַר אֵין לוֹ עַיִן עָלָיו. בַּת אֵין לִי אֶלָּא בַּת. בַּת הַבַּת וּבֶן הַבַּת וּבַת הַבֵּן הַבַּת מְנַיִן תַּלְמוּד לוֹמַר אֵין לוֹ עַיִן עָלָיו. הָא כֵּיצַד נַחְלָה מְמַשְׁמֶשֶׁת וְהוֹלֶכֶת עַד רְאוּבֵן וְלֵימָא עַד יַעֲקֹב אָמַר אַבַּיֵי גְּמִירִי דְּלָא כָּלָה שִׁבְטָא. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב כָּל הָאוֹמֵר תִּירַשׁ בַּת עִם בַּת הַבֵּן אֲפִילּוּ נְשִׂיא שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ שֶׁאֵינָן אֶלָּא מַעֲשֶׂה צְדוֹקִין. דְּתַנְיָא בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּטֵבֶת תַּבְנָא לְדִינְנָא שֶׁהָיוּ צְדוּקִין אוֹמְרִים תִּירַשׁ הַבַּת עִם בַּת הַבֵּן. נִטְפַּל לָהֶן רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אָמַר לָהֶן שׁוֹטִים מְנַיִן זֶה לָכֶם וְלֹא הָיָה אָדָם שֶׁהֶחֱזִירוֹ דָּבָר חוּץ מִזֶּקֶן אֶחָד שֶׁהָיָה מְפַטְפֵּט כְּנֶגְדּוֹ וְאוֹמֵר וּמַה בַּת בְּנוֹ הַבָּאָה מִכֹּחַ בְּנוֹ תִּירְשֶׁנּוּ בִּתּוֹ הַבָּאָה מִכֹּחוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן קְרָא עָלָיו אֶת הַמִּקְרָא הַזֶּה (בראשית לו) אֵלֶּה בְּנֵי שֵׂעִיר הַחֹרִי יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לוֹטָן וְשׁוֹבָל וְצִבְעוֹן וַעֲנָה וּכְתִיב (שם) אֵלֶּה בְּנֵי צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָה אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁבָּא צִבְעוֹן עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד עֲנָה וְדִילְמָא תְּרֵי עֲנָה הֲווּ אָמַר רַבָּה אֲמִינָא מִילְתָא דְּלָא אֲמָרָהּ שָׁבוּר מַלְכָּא וּמַנּוּ שְׁמוּאֵל. וְאִיכָּא דַּאֲמְרֵי אָמַר רַב פַּפָּא אֲמִינָא מִלְתָא דְּלָא אֲמָרָהּ שָׁבוּר מַלְכָּא וּמַנּוּ רַבָּה אָמַר קְרָא הוּא עֲנָה דִּמְעִיקְּרָא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי בְּכָךְ אַתָּה פּוֹטְרַנִי אָמַר לוֹ שׁוֹטֶה וְלֹא תְּהֵא תּוֹרָה שְׁלֵימָה שֶׁלָּנוּ כְּשִׁיחָה בְטֵלָה שֶׁלָּכֶם מַה לְּבַת בְּנוֹ שֶׁכֵּן יָפָה כֹּחָהּ בְּמָקוֹם הָאַחִין תֹּאמַר בְּבִתּוֹ שֶׁהוֹדַע כֹּחָהּ בְּמָקוֹם אַחִין וְנִצְחוּם וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עֲשָׂאוּהוּ יוֹם טוֹב:

רש"י **ובת הבן**. במקום שאין שם בן הבן ובן של בת הבן והוא הדין לבת של בת הבן אבל לישנא קלילא הוא דנקט וכו': **אין לו עיין עליו**. של מת אם יש לו בן או הבא מכחו של בן כגון ביוצאי ירכו ויו"ד יתירה קא דריש וכו': **עיין עליו**. דהאי מת אם יש לו בת כלל כלל וכו': **הא כיצד**. כלומר ודאי כי היכי דאמרינן עיין עליו למטה הכי נמי אמרינן עיין עליו למעלה וכו': **נחלה ממשמשת והולכת עד ראובן**. שאם אין לו אב ולא אח ולא בן אח וכו' מחזירין למטה ולמעלה על קרובי אבותיו עד ראובן ולא יתנוה לקרובי האם וכו': **ואימא עד יעקב**. שאם מת ראובן הוא וכל זרעו חוזרין אצל יעקב וכו': **אמר אביי**. אם כן נמצא שבט אחד כלה מישראל וגמירי דלא כלה שבטא וראיה לדבר במלאכי כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם. בפי' ר"ח ראובן דנקט לאו דוקא אלא מפני שהוא שבט ראובן נקטיה: **א"ר הונא א"ר כל וכו'**. דיין האומר ופוסק דין שתירש הבת של מת עם בת הבן של מת מקל וחומר דלקמן אפי' יהיה הדיין נשיא בישראל שהכל נמנין עמו לדון כמותו אין שומעין לו מפני שדין זה מעשה צדוקין הוא כדמפרש לקמן וכו': **כדתניא**. במגילת תענית דקחשיב אילין יומיא דלא להתענאה בהון ומיירי בטבת וקתני בכ"ד בו תבנא לדיננא שבאנו למשפטנו הראשון שהודו לנו הצדוקין: **עם בת הבן**.

ומיהו עם בן הבן מודו דלא תירות וכו': **קרא עליו מקרא**. שאנו למידין ממנו שענה בנו של צבעון היה וקרא ליה בן שעיר וכו': וכתיב ואלה בני צבעון ואיה וענה וכו'. אלמא בנו היה ולעיל קרי ליה אחיו: אלא צבעון בא על אמו והוליד ממנה ענה. נמצא שהוא אחיו ובנו וכו': אמר רבה אמינא וכו' ומנו שמואל. ולפי שהלכה כמותו בדינים קרי ליה הכי והוא שם של מלך פרס: **א"ד אמר רב פפא וכו'**. רבה נמי קרי שבור מלכא משום דהלכתא נמי כוותיה לבד משדה ענין ומחצה דהילכתא כרב יוסף: **בכך אתה פוטרני**. בתמיה הלא גם אני מודה לך דבן הבן יורש את זקנו ואפילו במקום בת אבל בת הבן אמרינן שתירש הבת עמה: **ולא תהא תורה שלימה שלנו וכו'**. איני צריך לדחותך בקש ומיהו מעיקרא לא היה חפץ לגלות לו טעמו של דבר דאסור לגלות להם טעמי תורה: **כשיחה בטלה שלכם**. ק"ו שאתם דנין מעצמיכם וכו': תאמר בבתו שהורע כחה אצל האחין. כשם שאינה יורשת עם אחיה בנכסי אביה כך אינה יורשת עם בת אחיה וכו': **ואותו היום**. שנצחום כ"ד בטבת היה:

זוהר מצורע דף נ"ג ע"ב

זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצוֹרָע. רִבִּי יִצְחָק פָּתַח (קהלת א') וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹמֵר הָאי קְרָא אִתְּמַר וְאוֹקִימְנָא לֵיהּ בְּנִשְׁמָתָא דְּבַר נַשׁ בְּשַׁעְתָּא דְּהִיא קַיְימָא עִמֵּיהּ דְּבַר נַשׁ בְּהָאי עָלְמָא כְּדֵין וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ. בְּזִמְנָא דְּנָפִיק בַּר נַשׁ מֵהָאי עָלְמָא וְאִשְׁתְּכַח בִּתְשׁוּבָה כְּדֵין אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם. אִי זַכָּאָה אִיהוּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים. תָּא חֲזֵי כָּל חוֹבֵי עָלְמָא קַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְכַפֵּר עֲלַיְיהוּ בִּתְשׁוּבָה בַּר מֵהַהוּא לִישָׁנָא בִּישָׁא דְּאַפִּיק שׁוּם בִּישׁ עַל חַבְרֵיהּ וְהָא אוּקְמוּהָ דְּכְתִיב זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצוֹרָע זֹאת הִיא תּוֹרָתוֹ שֶׁל מוֹצִיא שֵׁם רָע. רִבִּי חִיָּיא אָמַר כָּל מָאן דְּאַפִּיק לִישָׁנָא בִּישָׁא אִסְתַּאֲבָן לֵיהּ כָּל שַׁיְיפוּי וְיִתְחֲזֵי לְסַגְּרָא בְּגִין דְּהַהִיא מִלָּה בִּישָׁא סַלְקָא וְאַתְעַר רוּחַ מְסָאֲבָא עֲלוֹי וְאִסְתַּאֲבָא מְסָאֲבִין לֵיהּ בְּמִלָּה דְּלַתַּתָּא אַתְעַר מִלָּה אַחֲרָא לְעֵילָּא פָּתַח וְאָמַר (ישעיה א') אֵיכָה הָיְתָה לְזוֹנָה קִרְיָה נֶאֱמָנָה וְגוֹמֵר. מָאן דַּהֲוָות מְהֵימְנָא לְבַעְלָהּ אֲהַדְּרַת לְזוֹנָה מְלֵאתִי מִשְׁפָּט מִשְׁפָּט וַדַּאי דְּא קַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא צָדֶק דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּבְגִין דְּאַתְעָרַת מִלָּה אַחֲרָא אִסְתְּלַק מִינָהּ קַדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשַׁרְיָיא בָּהּ רוּחָא דְּקַטְרוֹלֵי הַדָּא הוּא דִּכְתִיב וְעַתָּה מְרַצְּחִים. וּמָה יְרוּשָׁלֵם קַרְתָּא קַדִּישָׁא כָּךְ שְׁאַר בְּנֵי נָשָׁא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצוֹרָע:

תרגום הזוהר זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצוֹרָע. רִבִּי יִצְחָק פָּתַח: וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹ'. מִקְרָא זֶה לְמַדְנוּ, וְהֶעֱמַדְנוּ אוֹתוֹ בְּנִשְׁמַת הָאָדָם, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצֵאת עִם הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, אָז, וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ. וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ, הוּא בְּזִמָּן שֶׁאָדָם יוֹצֵא מֵעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם נִמְצָא בִּתְשׁוּבָה,

אָז, אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם, אִם צַדִּיק הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר, דְּהַיְנוּ בְּעֵת שֶׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ וְנִפְטָר מִן הָעוֹלָם, הוּא טָהוֹר, וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקָּדָשִׁים. בֹּא וּרְאֵה, כָּל עֲוֹנוֹת הָעוֹלָם, הַקָּבָ"ה מְכַפֵּר עֲלֵיהֶם עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה, חוּץ מִלָּשׁוֹן הָרָע, שֶׁהוֹצִיא שֵׁם רָע עַל חֲבֵרוֹ. וְהָרֵי הֶעֱמִידוּהוּ, שֶׁכָּתוּב, זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְצוֹרָע, הַיְנוּ זֹאת הִיא תּוֹרָתוֹ שֶׁל מוֹצִיא שֵׁם רָע. כִּי מְצוֹרָע הוּא אוֹתִיּוֹת מוֹצִיא שֵׁם רָע. רַבִּי חִיָּא אָמַר, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא שֵׁם רָע, נִטְמָאִים כָּל אֲבָרָיו, וְרָאוּי לְהִסָּגֵר, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ דִּבּוּר רָע עוֹלֶה וּמְעוֹרֵר עָלָיו אֶת רוּחַ הַטּוּמְאָה וְהוּא נִטְמָא. הַבָּא לִטָּמֵא מְטַמְּאִים אוֹתוֹ, בְּדָבָר שֶׁלְּמַטָּה נִתְעוֹרֵר דָּבָר אַחֵר. פָּתַח וְאָמַר: אֵיכָה הָיְתָה לִזּוֹנָה קִרְיָה נֶאֱמָנָה וְגוֹ'. הַיְנוּ, אַיֵּכָה, מִי שֶׁהָיְתָה נֶאֱמֶנֶת לְבַעְלָהּ, חָזְרָה וְנַעֲשֵׂית זוֹנָה. מְלֵאתִי מִשְׁפָּט, מִשְׁפָּט, הוּא וַדַּאי הַקָּבָ"ה, צֶדֶק, זוֹ הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּתְעוֹרֵר דָּבָר אַחֵר, שֶׁהַסִּ"א נִתְעוֹרֵר בְּחֶטְאָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, נִסְתַּלֵּק הַקָּבָ"ה שֶׁנִּקְרָא מִשְׁפָּט, מִמֶּנָּה, וְשׁוֹרֶה בָּהּ רוּחַ שֶׁל מְרַצְּחִים. וּמַה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ כָּךְ, שְׁאָר בְּנֵי אָדָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. זֶ"שׁ, זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְצוֹרָע.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ה

א. מְנַיִן שֶׁשּׁוֹחֲטִין קָדְשִׁים קַלִּים בְּכָל הָעֲזָרָה אֲפִילּוּ אֲחוֹרֵי הַהֵיכָל שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר בִּשְׁלָמִים (ויקרא ג) וּשְׁחָטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לְהַכְשִׁיר כָּל הָרוּחוֹת. שֶׁהֲרֵי לֹא יִיחֵד לָהֶם רוּחַ. וְהוּא הַדִּין לִשְׁאַר הַקָּדָשִׁים קַלִּים. וְאִם שְׁחָטָם בְּהֵיכָל כְּשֵׁרִים. אֲבָל אִם שְׁחָטָן בְּגַגּוֹ שֶׁל הֵיכָל פְּסוּלִין שֶׁאֵין הַגַּגּוֹת רְאוּיוֹת לִשְׁחִיטָה כְּלָל אֶלָּא בְּקַרְקַע הָעֲזָרָה: **ב**. שְׁלָמִים שֶׁשְּׁחָטָן קוֹדֶם שֶׁנִּפְתְּחוּ דַּלְתוֹת הַהֵיכָל פְּסוּלִין שֶׁנֶּאֱמַר (שם) פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד בִּזְמַן שֶׁפְּתוּחַ. אֲפִילּוּ הָיוּ דַּלְתוֹתָיו מוּגָפוֹת הֲרֵי זֶה כְּנָעוּל אֲבָל הַפָּרוֹכֶת שֶׁעָלָיו אֵינָהּ פּוֹסֶלֶת: **ג**. הָעוֹלָה וְהָאָשָׁם וְהַשְּׁלָמִים בֵּין שֶׁל יָחִיד בֵּין שֶׁל צִבּוּר זְרִיקַת דָּם שְׁלִשְׁתָּן עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ שָׁוֶה לְעוֹלָם. וְכֵיצַד הוּא עוֹשֶׂה. כְּשֶׁלּוֹקֵחַ הַכֹּהֵן הַדָּם בַּמִּזְרָק. זוֹרֵק מִמֶּנּוּ בַּמִּזְרָק שְׁתֵּי זְרִיקוֹת עַל שְׁתֵּי זָוִיּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בָּאֲלַכְסוֹן מֵחֲצִי הַמִּזְבֵּחַ וּלְמַטָּה עַל קֶרֶן מִזְרָחִית צְפוֹנִית וְעַל קֶרֶן מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית. וּמִתְכַּוִּין כְּשֶׁיְּזָרוֹק הַדָּם עַל הַקֶּרֶן שֶׁיִּהְיֶה הַדָּם מַקִּיף עַל הַזָּוִיּוֹת כְּמִין גַּם כְּדֵי שֶׁיִּמְצָא הַדָּם שֶׁל שְׁתֵּי מַתָּנוֹת עַל אַרְבַּע כּוֹתְלֵי הַמִּזְבֵּחַ לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּעוֹלָה וּבִשְׁלָמִים סָבִיב וְהוּא הַדִּין לְאָשָׁם. וּשְׁיָרֵי הַדָּם נִשְׁפָּכִין עַל יְסוֹד הַדְּרוֹמִי:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ד' ע"ג

אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לְבַעַל הַתְּשׁוּבָה לְגַלּוֹת עֲוֹנוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לְהָבִין מִמַּה שֶׁאָמַר (משלי כח) וּבְקוּם רְשָׁעִים יֵחָפֵשׂ אָדָם. אֲבָל חַיָּיב לְהִתְוַדּוֹת עֲלֵיהֶם כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לב) חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי וְנֶאֱמַר (ירמיה ב) הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל אָמְרֵךְ לֹא

חָטָאתִי. וְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה פֵּירְשׁוּ פְּעָמִים שֶׁהַמְּכֻסֶּה פְּשָׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ כְּמוֹ בַּעֲבֵירוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵירוֹ כִּי אֵין לוֹ כַּפָּרָה עַד אֲשֶׁר יָשִׁיב הַגְּזֵלָה וְהֶחָמָס וְהָעוֹשֶׁק וְעַד אֲשֶׁר יְבַקֵּשׁ מְחִילָה מֵאֲשֶׁר הֵצִיק לוֹ אוֹ הִלְבִּין פָּנָיו אוֹ סִפֵּר עָלָיו לְשׁוֹן הָרַע. אוֹ בַּעֲבֵירוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם וְנִתְפָּרְסְמוּ לִבְנֵי אָדָם. כִּי הָעוֹשֶׂה עֲבֵירוֹת בְּפַרְהֶסְיָא מְחַלֵּל אֶת הַשֵּׁם וְחַיָּיב לְהִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם לִפְנֵי בְנֵי אָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לא) כִּי אַחֲרֵי שׁוּבִי נִחַמְתִּי. עִנְיַן נִחַמְתִּי הַחֲרָטָה וְהַצַּעַר כִּי עִיקַּר הַתְּשׁוּבָה בְּמְרִירוּת הַלֵּב. כַּאֲשֶׁר בִּיאַרְנוּ. וְאַחֲרֵי הוֹדְעִי סָפַקְתִּי עַל יָרֵךְ אַחֲרֵי שֶׁנּוֹדַעְתִּי לִבְנֵי אָדָם וְהִתְפָּרְסְמוּ עֲוֹנוֹתַי הִתְאַבַּלְתִּי בְּמַעֲשִׂים נִרְאִים לִבְנֵי אָדָם. כְּמוֹ (יחזקאל כא) סְפוֹק עַל יָרֵךְ וְנֶאֱמַר (איוב לג) יָשׁוֹר עַל אֲנָשִׁים וְיֹאמַר חָטָאתִי וְיָשָׁר הֶעֱוֵיתִי וּמוֹדָה וְעוֹזֵב יְרוּחָם. פִּירוּשׁ אַף עַל פִּי כִּי יְסוֹדוֹת הַתְּשׁוּבָה שְׁלֹשָׁה. הַחֲרָטָה וַהֲוִדּוּי וַעֲזִיבַת הַחֵטְא. וְהַחֲרָטָה וְהַוִּדּוּי בִּכְלַל מוֹדֶה. כִּי הַמִּתְוַדֶּה מִתְחָרֵט. וְאֵין תְּשׁוּבָה פְּחוּתָה מִשְּׁלֹשָׁה אֵלֶּה. כִּי הַמִּתְחָרֵט וּמִתְוַדֶּה וְאֵינוֹ עוֹזֵב הַחֵטְא דּוֹמֶה לְמִי שֶׁטּוֹבֵל וְשֶׁרֶץ בְּיָדוֹ שֶׁלֹּא עָלְתָה. לוֹ טְבִילָה. אָכֵן מוֹדֶה וְעוֹזֵב יְרוּחָם. כִּי הוּא בַּעַל הַתְּשׁוּבָה אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לַתְּשׁוּבָה מַדְרֵגוֹת רַבּוֹת כַּאֲשֶׁר בֵּיאַרְנוּ. אָמַר אַחֲרֵי כֵּן (משלי כח) אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה. פִּירוּשׁ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מוֹדֶה וְעוֹזֵב יֵשׁ עָלָיו לְפַחֵד תָּמִיד. אוּלַי לֹא הִשְׂלִים חוֹק הַתְּשׁוּבָה כִּי הִיא צְרִיכָה לְמַדְרֵגוֹת רַבּוֹת. וְיוֹסִיף אוֹמֶץ בְּכָל יוֹם לְהַשִּׂיג הַמַּדְרֵגוֹת. גַּם יִפְחַד אוּלַי יִתְחַדֵּשׁ עָלָיו יִצְרוֹ. וְיִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ בְּכָל עֵת. וְיוֹסִיף יִרְאַת הַשֵּׁם תָּמִיד. וְיִתְפַּלֵּל תָּמִיד אֶל הַשֵּׁם לְעָזְרוֹ אֶל הַתְּשׁוּבָה. וּלְהַצִּילוֹ מִיִּצְרוֹ וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה. הָאוֹמֵר בְּלִבּוֹ הִשְׁלַמְתִּי חוֹק תְּשׁוּבָתִי וְאֵינֶנּוּ מִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד לְהַשִּׂיג מַדְרֵגוֹת הַתְּשׁוּבָה וּלְהוֹסִיף בְּנַפְשׁוֹ יִרְאָה יֵעָנֵשׁ עַל זֶה. כִּי הוּא רָם לְבָבוֹ. וְאֵינֶנּוּ מַכִּיר מַגְרַעַת נַפְשׁוֹ. וְגַם אֵינֶנּוּ מַכִּיר גּוֹדֶל חִיּוּבוֹ לְהַכְשִׁיר דְּרָכָיו בְּיִתְרוֹן הַכְשֵׁר לִפְנֵי ה'. גַּם אֵינֶנּוּ נִשְׁמַר מִיִּצְרוֹ הָאוֹרֵב לוֹ תָּמִיד. עַל כֵּן יִפּוֹל בְּיַד יִצְרוֹ. ה' יַצִּילֵנוּ כֵּן יְהִי רָצוֹן:

מצורע יום חמישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) וּשְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ וְהָיָה אֶחָד חַטָּאת וְהָאֶחָד עֹלָה: וְתַרְתֵּין שַׂ֫:פנינין אוֹ תְּרֵין בְּנֵי יוֹנָה דִּי תַדְבֵּק יְדֵהּ וִיהֵי חַד חַטָּאתָא וְחַד עֲלָתָא: (כג) וְהֵבִיא אֹתָם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטָהֳרָתוֹ אֶל הַכֹּהֵן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה: וְיִיתֵי יָתְהוֹן בְּיוֹמָא תְמִינָאָה לְדָכָיוּתֵהּ לְוָת כָּהֲנָא לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא קֳדָם יְיָ:

רש"י ביום השמיני לטהרתו. שמיני לצפרים ולהזאת עץ ארז ואזוב ושני תולעת:

(כד) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת כֶּבֶשׂ הָאָשָׁם וְאֶת לֹג הַשָּׁמֶן וְהֵנִיף אֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: וְיִסַּב כַּהֲנָא יָת אִמְרָא דַּאֲשָׁמָא וְיָת לֻגָּא דְמִשְׁחָא וִירִים יָתְהוֹן כַּהֲנָא אֲרָמָא קֳדָם יְיָ: (כה) וְשָׁחַט אֶת כֶּבֶשׂ הָאָשָׁם וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם וְנָתַן עַל תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַהֵר הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית: וְיִכּוֹס יָת אִמְרָא דַּאֲשָׁמָא וְיִסַּב כַּהֲנָא מִדְמָא דַּאֲשָׁמָא וְיִתֵּן עַל רוּם אוּדְנָא דְמִדַּכֵּי דְיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן יְדֵהּ דְיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן רַגְלֵהּ דְיַמִּינָא: (כו) וּמִן הַשֶּׁמֶן יִצֹק הַכֹּהֵן עַל כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית: וּמִן מִשְׁחָא יְרִיק כַּהֲנָא עַל יְדָא דְכַהֲנָא דְשְׂמָאלָא:

נביאים - מלכים ב - פרק ח

(ד) וְהַמֶּלֶךְ מְדַבֵּר אֶל גֵּחֲזִי נַעַר אִישׁ הָאֱלֹהִים לֵאמֹר סַפְּרָה נָּא לִי אֵת כָּל הַגְּדֹלוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלִישָׁע: וּמַלְכָּא מַלֵּיל עִם גֵּחֲזִי תַּלְמִידָא דִנְבִיָּיא דַיְיָ לְמֵימָר אִשְׁתָּעֵי כְּעַן לִי יַת כָּל רַבְרְבָתָא דַּעֲבַד אֱלִישָׁע: (ה) וַיְהִי הוּא מְסַפֵּר לַמֶּלֶךְ אֵת אֲשֶׁר הֶחֱיָה אֵת הַמֵּת וְהִנֵּה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הֶחֱיָה אֶת בְּנָהּ צֹעֶקֶת אֶל הַמֶּלֶךְ עַל בֵּיתָהּ וְעַל שָׂדָהּ וַיֹּאמֶר גֵּחֲזִי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ זֹאת הָאִשָּׁה וְזֶה בְּנָהּ אֲשֶׁר הֶחֱיָה אֱלִישָׁע: וַהֲוָה הוּא מִשְׁתָּעֵי לְמַלְכָּא יַת דְּאַחְיֵי יַת מַיְתָא וְהָא אִתְּתָא דְּאַחְיֵי יַת בְּרַהּ קָבְלָא קֳדָם מַלְכָּא עַל בֵּיתַהּ וְעַל חַקְלֵהּ וַאֲמַר גֵּחֲזִי רִבּוֹנִי מַלְכָּא דָּא אִתְּתָא וְדֵין בְּרַהּ דְּאַחְיֵי אֱלִישָׁע: (ו) וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ לָאִשָּׁה וַתְּסַפֶּר לוֹ וַיִּתֶּן לָהּ הַמֶּלֶךְ סָרִיס אֶחָד לֵאמֹר הָשֵׁיב אֵת כָּל אֲשֶׁר לָהּ וְאֵת כָּל תְּבוּאֹת הַשָּׂדֶה מִיּוֹם עָזְבָה אֶת הָאָרֶץ וְעַד עָתָּה: וּשְׁאַל מַלְכָּא לְאִתְּתָא וְאִשְׁתְּעִיאַת לֵיהּ וּמַנִּי לֵהּ מַלְכָּא גַּוָּזָה חָד לְמֵימָר אֲתֵיב יַת כָּל דִּילָהּ וְיָת כָּל עֲלֶלַת חַקְלָא מִיּוֹמָא דְּשַׁבְקַת יַת אַרְעָא וְעַד כְּעַן: (ז) וַיָּבֹא אֱלִישָׁע דַּמֶּשֶׂק וּבֶן הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם חֹלֶה וַיֻּגַּד לוֹ לֵאמֹר בָּא אִישׁ הָאֱלֹהִים עַד הֵנָּה: וַאֲתָא אֱלִישָׁע דַּמֶּשֶׂק וּבַר הֲדַד מַלְכָּא דַּאֲרָם מְרָע וְאִתְחַוִּיָה לֵיהּ לְמֵימָר אִתָּא נְבִיָּיא דַיְיָ עַד הַלְכָא:

רש"י **ויבא אלישע דמשק** . להחזיר את גיחזי בתשובה (סוטה מז א) :

(ח) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל חֲזָאֵל קַח בְּיָדְךָ מִנְחָה וְלֵךְ לִקְרַאת אִישׁ הָאֱלֹהִים וְדָרַשְׁתָּ אֶת יְהוָה מֵאוֹתוֹ לֵאמֹר הַאֶחְיֶה מַחֳלִי זֶה: וַאֲמַר מַלְכָּא לַחֲזָאֵל סַב בִּידָךְ תִּקְרוּבְתָּא וְאֵיזִיל לְקַדְמוּת נְבִיָּיא דַיְיָ וְתִתְבַּע יַת פִּתְגָמָא דַיְיָ מִנֵּיהּ לְמֵימָר הַאֵיחֵי מִמַּרְעָ דֵין:

כתובים - משלי - פרק כה

(יא) תַּפּוּחֵי זָהָב בְּמַשְׂכִּיּוֹת כֶּסֶף דָּבָר דָּבֻר עַל אָפְנָיו: חִזּוּרֵי דְדַהֲבָא בִּנְגוֹדֵי דְסָמָא מִלְּתָא דְמַלֶּל פִּסְיָאית:

רש"י **תפוחי זהב** . כעין כפתורין מצויירין על משכיות כסף משכיות כלים המצופין בכסף כמו ושכותי כפי (שמות לג) : **דבר דבור על אפניו** . על כנו ודוגמתו נשאתי אימיך אפונה (תהלים פח) מבוססת ומיושבת בקרבי ואין זה מגזרת אופן וגלגל (ישעי' כח) שאלו כן היה נקוד פת"ח תחת הפ"א כמו האופנים ולא יפול בו נקודת חטף קמץ :

(יב) נֶזֶם זָהָב וַחֲלִי כָתֶם מוֹכִיחַ חָכָם עַל אׇזֶן שׇׁמַעַת: קְדָשֵׁי דְדַהֲבָא וּמָנֵי דִזְמַרְגְּדָא מַכְסְנוּתָא דְחַכִּימָא עַל אֱדָנָא דְשָׁמְעָא:

רש"י **נזם זהב וחלי כתם** . עדי קבוצת זהב כמו ותעד נזמה וחליתה (הושע ב) כמו חלאים (שיר ז) : **כתם** . לשון תכשיט זהב וכן כתם פז (שם ה) :

(יג) כְּצִנַּת שֶׁלֶג בְּיוֹם קָצִיר צִיר נֶאֱמָן לְשׁוֹלְחָיו וְנֶפֶשׁ אֲדֹנָיו יָשִׁיב: אֵיךְ קְרִירוּתָא דְתַלְגָא בְּיוֹמָא דְחַצְדָא הֵיכְנָא אִזְגַדָא מְהֵימְנָא לְמִשַׁדְרוֹי וְנַפְשַׁיהּ דְמָרֵיהּ מְהַפְּךְ:

רש"י **כצנת שלג** . כקור ימי שלג שאדם מתאוה לו בימי קציר ולא שלג ממש שהשלג לא טוב הוא בשעת קציר :

(יד) נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אַיִן אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר: לְיוֹמָא דַעֲנָנֵי וְרוּחָא דְמִטְרָא לָאֵית מְדַמֵּי גַּבְרָא דְמִשְׁתַּבָּחַר בְּמָהוּבְתָּא דְשִׁקְרָא:

רש"י **נשיאים ורוח וגו'** . כאשר יהיה תוחלת שוא כשהשמים מתקשרים בעבים והרוח מנשבת ואדם מצפה שיבא גשם ולא בא והם מצטערים וכלות עיניהם כך איש מתפאר לומר כך וכך צדקה אתן ליד גבאי והוא משקר וכלות עיני עניים למתנתו ואינ' באה :

(טו) בְּאֹרֶךְ אַפַּיִם יְפֻתֶּה קָצִין וְלָשׁוֹן רַכָּה תִּשְׁבָּר גֶּרֶם: בְּנִגְיד‍וּתָא דְרוּחָא מִשְׁתַּרְגֵּג רָשָׁאנָא וּמִלְתָא רְכִיכְתָּא תָּבְרָא גַּרְמָא:

רש"י **באורך אפים יפותה קצין** . בעוד שהקב"ה מאריך אפו ואינו נפרע יתנו לב החוטאים לפתותו בתשובה ותפלה : **ולשון רכה** . בתפלה ותחנונים : **תשבר גרם** . עצם קושי הגזרה :

משנה חולין פרק א

א. הַכֹּל שׁוֹחֲטִין וּשְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה, חוּץ מֵחֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה, וְקָטָן, שֶׁמָּא יְקַלְקְלוּ בִּשְׁחִיטָתָן. וְכֻלָּן שֶׁשְּׁחָטוּ וְאַחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן, שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה. שְׁחִיטַת נָכְרִי, נְבֵלָה וּמְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא. הַשּׁוֹחֵט בַּלַּיְלָה, וְכֵן הַסּוּמָא שֶׁשָּׁחַט, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. הַשּׁוֹחֵט בַּשַּׁבָּת, וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה:

ברטנורה (א) **הכל שוחטין**. בגמרא פריך, הכל שוחטים לכתחלה, ושחיטתן כשרה דיעבד, דמרישא משמע דהאי דמרבינן מהכל שוחטין לכתחלה, ובסיפא משמע דכי מרבינן מהכל דיעבד מרבינן ליה אבל לכתחלה לא אתרבי. והא ליכא למימר כולה מתניתין לכתחלה וחדא קתני, דכיון דתנא הכל שוחטין פשיטא דכשרה. ובמסקנא מפרשא מתניתין בגמרא הכי, הכל שוחטין, כל המומחין היודעים הלכות שחיטה שוחטין, ואף על פי שאין מוחזקין, שלא שחטו לפנינו שלש פעמים לראות אם יש בהן כח שלא יתעלפו בשחיטה ויבואו לידי שהייה. במה דברים אמורים דחשיבי מומחים, בזמן שאלו המוסרים לו לשחוט יודעים ומכירים בו שיודע הלכות שחיטה. אבל אם אין יודעים בו

אם יודע הלכות שחיטה, לא ישחוט. ואם שחט בודקין אותו, ואם יודע הלכות שחיטה שחיטתו כשרה: **חוץ מחרש שוטה וקטן**. דאפילו דיעבד ויודעים הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתן, דתמיד הן מוחזקין לקלקל, שאין בהן דעת: **וכולן ששחטו**. מדלא קתני ואם שחטו, אלא וכולן ששחטו, משמע דלאו אחרש שוטה וקטן גרידא קאי, אלא אף אשאין יודעים בו אם יודע הלכות שחיטה דרישא קאי דבודקין אותו, ואי ליתיה קמן דלבדקיה ושחט ואחרים רואין אותו, שחיטתו כשרה. ולית הלכתא כי האי מתניתין, אלא אע"ג דאין אחרים רואים אותו וליתיה קמן דלבדקיה שחיטתו כשרה, דרוב מצויין אצל שחיטה מומחים הן, ואף לכתחלה שוחטין אע"פ שאין אחרים רואין אותן: **שחיטת נכרי**. אפילו כהלכתה וישראל עומד על גביו: **נבילה**. אבל אינה אסורה בהנאה. דדוקא שחיטת מין האדוק לעבודה זרה אסורה בהנאה, דסתם מחשבת מין לעבודה זרה. אבל הנכרי האמור כאן הוא מאותן שמעשה אבותיהם בידיהם: **ומטמאה במשא**. כדכתיב (ויקרא יא) והנושא את נבלתה וגו', ואע"פ שלא נגע. ולא היה צריך למתני, דכיון דנבילה היא בידוע שנבילה מטמאה במשא, אלא לומר לך, זו מטמאה במשא בלבד, ויש לך אחרת שמטמאה אפילו באהל, ואי זו, זו תקרובת עבודה זרה: **השוחט בלילה וכן הסומא**. תני שוחט בלילה דומיא דסומא, מה סומא באפילה, אף השוחט בלילה באפילה, ובהאי הוא דתנא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא. אבל כשאבוקה כנגדו, אפילו לכתחלה שוחטים בלילה: **השוחט בשבת**. אע"פ שאם היה מזיד היה מתחייב בנפשו, שחיטתו כשרה. ומיהו אסורה באכילה ליומה, דלהכי תני בשבת וביום הכפורים, לאקושי שבת ליום הכפורים, מה יום הכפורים אסורה באכילה כל אותו היום משום עינוי, אף שבת אסורה באכילה כל אותו היום. ולמוצאי שבת מותרת בין לו בין לאחרים. והשוחט לחולה בשבת דבהתירא קא שחט, מותר לבריא לאכול ממנו באותו שבת בשר חי. אבל לא מבושל, שמא ירבה בשבילו:

ב. הַשּׁוֹחֵט בְּמַגַּל יָד, בְּצוֹר, וּבְקָנֶה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. הַכֹּל שׁוֹחֲטִין וּלְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין, וּבַכֹּל שׁוֹחֲטִין, חוּץ מִמַּגַּל קָצִיר, וְהַמְּגֵרָה, וְהַשִּׁנַּיִם, וְהַצִּפֹּרֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹנְקִין. הַשּׁוֹחֵט בְּמַגַּל קָצִיר בְּדֶרֶךְ הֲלִיכָתָהּ, בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין, וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין. וְאִם הֶחֱלִיקוּ שְׁנֵיהֶן, הֲרֵי הִיא כַּסַּכִּין:

ברטנורה (**ב**) **מגל יד**. יש לה שתי פיות, האחת חלקה כסכין, והאחת יש בה פגימות, ובצד שהיא חלקה אין שוחטים לכתחלה, גזירה שמא ישחוט בצד הפגום, ולהכי תנא השוחט דמשמע דיעבד אין, לכתחלה לא. ושמעינן מהא, דסכין פגומה ויש בה כדי לשחוט מן הפגם ולהלן, אסור לשחוט בה לכתחלה, אלא אם כן כרך הפגם בבגד או בגמי

דהשתא ליכא למגזר דלמא אתי לשחוט במקום הפגם: **בצור ובקנה**. מתניתין מיירי בצור ובקנה שהיו תלושים ולבסוף חברן ושחט בהן כשהן מחוברים, ודיעבד אין לכתחלה לא. אבל במחובר מעיקרו אפילו דיעבד פסול. ותלוש גמור אפילו לכתחלה שרי: **צור**. סלע מחודד. ולשון מקרא הוא (שמות ד) ותקח צפורה צור ותכרות: **הכל שוחטים**. לאתויי ישראל מומר לעבירה אחת או אפילו לעבירות הרבה שמותר לאכול משחיטתו, והוא שלא יהיה מומר לעבודה זרה או מחלל שבתות בפרהסיא. ובודק ישראל כשר הסכין ונותן לו, מפני שחזקתו שאינו טורח לבדוק, ואחר כן שוחט אפילו בינו לבין עצמו, וחוזר ישראל ובודק סכינו לאחר שחיטה, אם היא יפה שחיטתו כשרה. ואלו הצדוקין שאנו קורין להן קראים שאינם מאמינים בתורה שבעל פה, שחיטתן פסולה. אלא אם כן ישראל עומד ורואה השחיטה מתחלה ועד סוף: **ולעולם שוחטים**. בין ביום, בין בלילה לאור האבוקה, בין בראש הגג ולא חיישינן שמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט, וכן שוחטים בראש הספינה דמוכחא מלתא דלנקר (פירוש, לנקות. רש"י) ספינתו הוא צריך ולא לשר הים קשחיט: **ובכל שוחטין**. בין בזכוכית, בין בקרומית של קנה שהוא עשב הגדל באגם שחותך כסכין. אבל בקנה עצמו אין שוחטין בו לכתחילה, מפני נימין שפורשין ממנו ונוקבים הסימנים ואתי למעבד חלדה: **מגל קציר**. שקוצרים בה התבואה. שפגימותיה נוטות כולן לצד אחד בשפוע: **מגירה**. סכין מלא פגימות ויש לכל פגימה מורשא מכאן ומכאן דהיינו אוגרות: **שינים**. התחובים בלחי של בהמה. ודוקא כשהן שנים או יותר: **והצפורן**. המחוברת: **שהן חונקין**. שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימות. והאי חונקים, אשארא קאי ולאו אצפורן, דטעמא דצפורן משום מחובר הוא: **מגל קציר**. ראשיה כפופים מאד ודרך הליכתה אינה קורעת: **בית שמאי אומרים נבילה**. ומטמאה במשא. דגזרינן הולכה אטו הובאה. ובית הלל לא גזרי, דאפושי טומאה לא מפשינן משום גזירה. אבל באכילה מודו דאסורה, גזירה הולכה אטו הובאה:

ג. הַשּׁוֹחֵט מִתּוֹךְ הַטַּבַּעַת וְשִׁייֵר בָּהּ מְלֹא הַחוּט עַל פְּנֵי כֻלָּהּ, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מְלֹא הַחוּט עַל פְּנֵי רֻבָּהּ:

ברטנורה (ג) **השוחט מתוך הטבעת**. בטבעת הגדולה שהיא עליונה לכולן קאמר: ושייר בה מלוא החוט על פני כולה. לצד הראש. שלא הטה לסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כולה, כשרה: **מלוא החוט**. כלומר כל דהו. אבל אם קודם שגמר את כולה הגרים את הסכין לצד הראש ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה, שהיא הגרמה, אע"פ שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה, פסלי רבנן, הואיל וגמרו בפסול: ר' יוסי בר' יהודה אומר מלוא החוט על פני רובה. אם

שייר בה מלוא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש על פני רוב הטבעת, כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת ובמיעוטה הגרים ויצא ממנה לצד הראש וגמר השחיטה למעלה ממנה, כשרה. דברובא אתכשרא לה שחיטה, ואידך כי קא שחיט מחתך בשר בעלמא הוא. ופסק הלכה, השוחט למעלה מטבעת הגדולה, משפוי כובע ולמעלה, טריפה. משפוי כובע ולמטה, כשרה. והיינו דשייר בחיטי, ששחט באותן שני חיטין של בשר שהן למעלה מטבעת הגדולה ולמטה משפוי כובע, ושייר בהן כל שהוא לצד הראש:

ד. הַשּׁוֹחֵט מִן הַצְּדָדִין, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. הַמּוֹלֵק מִן הַצְּדָדִין, מְלִיקָתוֹ פְּסוּלָה. הַשּׁוֹחֵט מִן הָעֹרֶף, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. הַמּוֹלֵק מִן הָעֹרֶף, מְלִיקָתוֹ כְּשֵׁרָה. הַשּׁוֹחֵט מִן הַצַּוָּאר, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. הַמּוֹלֵק מִן הַצַּוָּאר, מְלִיקָתוֹ פְּסוּלָה, שֶׁכָּל הָעֹרֶף כָּשֵׁר לַמְּלִיקָה, וְכָל הַצַּוָּאר כָּשֵׁר לַשְּׁחִיטָה. נִמְצָא, כָּשֵׁר בַּשְּׁחִיטָה, פָּסוּל בַּמְּלִיקָה. כָּשֵׁר בַּמְּלִיקָה, פָּסוּל בַּשְּׁחִיטָה:

ברטנורה (ד) **השוחט מן הצדדים**. צדי הצואר: **שחיטתו כשרה**. ואפילו לכתחלה נמי. ואיידי דבעי למתני סיפא המולק מן הצדדין, תני נמי השוחט בדיעבד: **המולק מן הצדדים מליקתו פסולה**. דבמליקה כתיב (ויקרא ה) ממול ערפו דהיינו מאחוריו: **השוחט מן העורף שחיטתו פסולה**. והני מילי שלא החזיר הסימנים אחורי העורף, אלא חתך המפרקת עד שהגיע לסימנים, דקודם שהגיע לסימנים נטרפה בשבירת המפרקת. ואע"ג דבמליקה כשרה, התם הוא דכולה מתחלה ועד סוף הוי מן המליקה והוי כשאר שוחט שנוקב את הושט מעט מעט עד שגומר שחיטתו. אבל שחט מן העורף, כיון דשחיטה לאו הכי גמירי, לא הוי שבירת המפרקת מן השחיטה ואיטרפא לה. והשוחט מן הצדדים דקתני רישא, אפילו בדלא אהדר הסימנים. דהא מישחטי סימנים שפיר קודם חתיכת המפרקת: **המולק מן העורף**. לאו עורף ממש דהיינו מה שיש משפוי הקדקוד מאחוריו כל דבהדי פרצוף, דהא כתיב ממול ערפו, אלא מול הרואה את העורף דהיינו אחורי הצואר מלק בצפורן וחתך בשר ומפרקת עד שהגיע לסימנים: **מליקתו כשרה**. דזו היא מצות מליקתו לכתחלה. ואיידי דתנא השוחט מן העורף פסולה ואפילו בדיעבד, תנא נמי המולק בדיעבד: **השוחט מן הצואר**. תחת הגרון קרי צואר. והוא דרך רוב השחיטות: **שכל העורף**. כל מול הרואה את העורף:

ה. כָּשֵׁר בַּתּוֹרִין, פָּסוּל בִּבְנֵי יוֹנָה. כָּשֵׁר בִּבְנֵי יוֹנָה, פָּסוּל בַּתּוֹרִין. תְּחִלַּת הַצְּהוּב בָּזֶה וּבָזֶה, פָּסוּל:

ברטנורה (ה) **כשר בתורין פסול בבני יונה**. דתורים, משמע גדולים ולא קטנים. בני יונה, קטנים ולא גדולים. דלא לשתמיט קרא ולכתוב מן בני התורים או מן היונה, ומדכתב בכולהו תורים ובני יונה, שמע מינה לעכב: **תחלת הצהוב**. כשמתחיל להביא נוצה

יפה צהובה סביב לצוארו, פסולים בזה ובזה. בבני יונה פסולין משום גדלן. ובתורים משום קטנן. דיצאו מכלל קטנים, ולכלל גדולים לא באו. ומיהו בני יונה הקטנים ביותר ששומטין כנף מהם ואין דם יוצא ממנו, פסולין מרוב קטנן:

ו. כָּשֵׁר בַּפָּרָה, פָּסוּל בָּעֶגְלָה. כָּשֵׁר בָּעֶגְלָה, פָּסוּל בַּפָּרָה. כָּשֵׁר בַּכֹּהֲנִים, פָּסוּל בַּלְּוִיִּם. כָּשֵׁר בַּלְּוִיִּם, פָּסוּל בַּכֹּהֲנִים. טָהוֹר בִּכְלֵי חֶרֶשׂ, טָמֵא בְּכָל הַכֵּלִים. טָהוֹר בְּכָל הַכֵּלִים טָמֵא בִּכְלֵי חֶרֶשׂ טָהוֹר בִּכְלֵי עֵץ, טָמֵא בִּכְלֵי מַתָּכוֹת. טָהוֹר בִּכְלֵי מַתָּכוֹת, טָמֵא בִּכְלֵי עֵץ. הַחַיָּב בַּשְּׁקָדִים הַמָּרִים, פָּטוּר בַּמְּתוּקִים. הַחַיָּב בַּמְּתוּקִים, פָּטוּר בַּמָּרִים:

ברטנורה (ו) **כשר בפרה פסול בעגלה**. פרה אדומה ועגלה ערופה שתיהן נעשין בחוץ. אלא שפרה אדומה בשחיטה כשרה, בעריפה פסולה. עגלה ערופה בעריפה כשרה, בשחיטה פסולה. נמצא, הכשר בפרה פסול בעגלה, והכשר בעגלה פסול בפרה: **כשר בכהנים פסול בלוים**. כהנים במומין פסולים, בשנים כשרים. לוים במומין כשרים, בשנים פסולים, דכתיב (במדבר ח) ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה, ובשילה ובבית עולמים שלא היה שם משא בכתף, אין השנים פוסלים בלוים אלא הקול בלבד, והקול אינו פוסל בכהנים לעולם. נמצא, בין במדבר בין בשילה ובבית עולמים הכשר בכהנים פסול בלוים, הכשר בלוים פסול בכהנים: **טהור בכלי חרס טמא בכל הכלים**. אויר כלי חרס טמא, שאם הגיעה טומאה לאוירו ולא נגעה בו, נטמא הכלי חרס, דכתיב ביה (ויקרא יא) אשר יפול מהם אל תוכו. ובגבו טהור, שאפילו נגעה טומאה לא נטמא בכך. אויר כל הכלים טהור כל זמן שלא נגעה בהן הטומאה אע"פ שנתלית באוירן. וגבן טמא, שאם נגעה טומאה בגבן נטמאו. נמצא, הטהור בכלי חרס, טמא בכל הכלים. וטהור בכל הכלים, טמא בכלי חרס: **טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות**. גולמי כלי עץ דהיינו כלים שלא נגמרה כל מלאכתן. אבל נגמרה חקיקתן וראויין הן לתשמישן, טמאים. ופשוטי כלי עץ טהורים אפילו נגמרה כל מלאכתן, דאתקש כלי עץ לשק דכתיב (שם) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק, מה שק מיטלטל מלא וריקן, אף כל מיטלטל מלא וריקן. גולמי כלי מתכות טהורים, הואיל ולכבוד עשויין לא חשיבי כלי למלתייהו עד שתגמר כל מלאכתן. פשוטיהן טמאים, דלא איתקיש לשק ככלי עץ. נמצא, הטהור בכלי עץ, טמא בכלי מתכות. הטהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ: **החייב בשקדים המרים**. שקדים המרים קטנים חייבין במעשר, שדרכן לאכלן בקטנן קודם שיהיו מרים. גדולים פטורים, שאינן ראויין לאכילה. מתוקים גדולים חייבין שנגמר פריין. קטנים פטורין, שאין דרך אכילתם כן. נמצא, החייב בשקדים המרים פטור במתוקים, והחייב במתוקים פטור במרים:

ז. הַתָּמֵד, עַד שֶׁלֹּא הֶחֱמִיץ, אֵינוֹ נִקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וּפוֹסֵל אֶת הַמְּקוָה. מִשֶּׁהֶחֱמִיץ, נִקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וְאֵינוֹ פוֹסֵל אֶת הַמְּקוָה. הָאַחִין הַשֻּׁתָּפִין, כְּשֶׁחַיָּבִין בַּקָּלְבּוֹן, פְּטוּרִין מִמַּעֲשֵׂר בְּהֵמָה. כְּשֶׁחַיָּבִין בְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, פְּטוּרִים מִן הַקָּלְבּוֹן. כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶכֶר, אֵין קֶנֶס. וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קֶנֶס, אֵין מֶכֶר. כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֵאוּן, אֵין חֲלִיצָה. וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֲלִיצָה, אֵין מֵאוּן. כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ תְּקִיעָה, אֵין הַבְדָּלָה. וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ הַבְדָּלָה, אֵין תְּקִיעָה. יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, תּוֹקְעִין וְלֹא מַבְדִּילִין. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, מַבְדִּילִין וְלֹא תוֹקְעִין. כֵּיצַד מַבְדִּילִין, הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ. רַבִּי דוֹסָא אוֹמֵר, בֵּין קֹדֶשׁ חָמוּר לְקַדֶּשׁ הַקַּל:

ברטנורה (ז) **התמד עד שלא החמיץ**. עד השתא איירי בתרתי מלי, ודבר הנוהג בזה אינו נוהג בזה. והשתא איירי בחדא מלתא, ובזמן שדבר זה נוהג בה אין דבר זה נוהג בה: **תמד**. מים שנותנים על חרצנים וזגים וכשמחמיץ ותוסס נעשה יין, או על השמרים וקולטין אותן המים טעם היין. ובזמן שנתן שלשה חלקים מים והציא ארבעה, לכולי עלמא יין מעליא הוא. והכא מיירי כגון שלא הוציא אלא כמו שנתן או פחות, או מעט יותר: **עד שלא החמיץ**. מים בעלמא הוא ואינו נקח בכסף מעשר, דיין הוזכר בקיחת כסף מעשר (דברים יד) ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו', מה הפרש מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע, אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע: **ופוסל את המקוה**. דשלשה לוגין מים שאובין פסולין את המקוה אם נפל לתוכו קודם המשכת ארבעים סאה, ויין אינו פוסל את המקוה אלא בשינוי מראה: **משהחמיץ**. חשוב יין, ונוהג בו קיחת מעשר, ואין נוהג בו פסול מקוה: **האחין השותפין**. האחין שהן שותפין בירושתן: כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה. האחים שחלקו ולבסוף נשתתפו, חייבין בקלבון, וכשמביאין שקליהן מביאין שני חצאי שקלים ונותנים שני קלבונות. והקלבון הוא לשון הכרע, שחייבין להכריע שקליהן. ואם נתנו בין שניהם שקל שלם, נותנים שני קלבונות שהיה להן לשקול לחצאין. ופטורים ממעשר בהמה מכל הנולדים להם כל ימי שותפות, שהשותפות פטור ממעשר בהמה, כדאיתא בבכורות בפרק בתרא (דף נז), יהיה לך, ולא של שותפות, והתם מוקים ליה להאי קרא במעשר ואע"ג דבבכור כתיב: **וכשחייבין במעשר בהמה**. כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה לעשר כל הנולדים להם כל ימי שותפותם, דאמר התם, יכול אפילו קנו בתפוסת הבית, תלמוד לומר, יהיה, מכל מקום: **ופטורין מן הקלבון**. לגמרי. ששוקלין בין שניהם שקל שלם. שממון אביהם בחזקתו עומד. והאב השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטר בשלו, פטור מן הקלבון, דתנן בשקלים (פ"א) השוקל בשביל העני או בשביל שכנו או בשביל בן עירו פטור, ובניו נמי אין מצות שקליהם עליו והוו להו כשכנו ובן עירו: **כל מקום שיש מכר**. שאדם יכול למכור את

בתו. דהיינו כשהכיא קטנה: **אין קנס**. אם נאנסה או נתפתתה אין לאביה חמשים כסף, דנערה כתיב (דברים כב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף: **וכל מקום שיש קנס**. דהיינו כשהיא נערה: **אין מכר**. שאין אדם מוכר את בתו לאחר שהביאה סימני נערות. ומתניתין ר' מאיר היא, דאמר קטנה מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס. משתביא שתי שערות עד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר. אבל חכמים אומרים, קטנה מבת שלש שנים ויום אחד עד שתביא שתי שערות, יש לה מכר ויש לה קנס. והלכה כחכמים. ונמצא שהבת מיום שנולדה עד שתראה לביאה, יש לה מכר ואין לה קנס. ומשתראה לביאה עד שתביא סימנין, יש לה מכר ויש לה קנס. ומשתביא סימנין עד שתבגר, יש לה קנס ואין לה מכר. ואין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים: **כל מקום שיש מיאון**. יתומה שהשיאוה אמה ואחיה ואפילו לדעתה, יכולה למאן ויוצאה בלא גט, עד שתביא סימנין. וכל ימי קטנותה אינה ראויה לחליצה אם יבמה היא, דאיש כתיב בפרשה (שם כה) ואם לא יחפוץ האיש, ומקשינן אשה לאיש. ומשנראית לחליצה אינה יכולה למאן: **כל מקום שיש תקיעה**. בערבי שבתות וימים טובים תוקעים שלש תקיעות להבטיל את העם ממלאכה, ובין השמשות תוקע ומריע ותוקע ושובת: **אין הבדלה**. לא על הכוס ולא בתפלה. שאין הבדלה אלא במוצאי שבתות וימים טובים: יום טוב שחל להיות בערב שבת תוקעים. אע"פ שגם היום יום טוב היה ואין בו מלאכה, תוקעין להבטיל ממלאכת אוכל נפש: **ולא מבדילין**. מפני שהנכנס חמור מן היוצא: **חל להיות במוצאי שבת מבדילין**. לפי שהיוצא חמור מן הנכנס. ותקיעה אין כאן: **כיצד מבדילין**. בין שבת ליום טוב כשחל יום טוב להיות במוצאי שבת: **רבי דוסא אומר בין קודש חמור**. ואין הלכה כר' דוסא. דלא מזלזלינן ביום טוב לקרותו קודש הקל:

גמרא חולין דף כ"ו ע"ב

הֵיכִי תּוֹקֵעַ. אָמַר רַב יְהוּדָה תּוֹקֵעַ וּמַרִיעַ מִתּוֹךְ תְּקִיעָה. וְרַב אָסֵי אָמַר תּוֹקֵעַ וּמַרִיעַ בְּנִשִּׁימָה אֶחָת. אַתְקִין רַב אָסֵי בְּהוּצַל כְּשְׁמַעְתֵּיהּ. מְתִיבֵי יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת תּוֹקְעִין וְלֹא מְרִיעִין. מַאי לָאו לֹא מְרִיעִין כְּלָל. לֹא. רַב יְהוּדָה מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ. וְרַב אָסֵי מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ. רַב יְהוּדָה מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ. לֹא מְרִיעִין בִּפְנֵי עַצְמָהּ אֶלָּא מִתּוֹךְ תְּקִיעָה. וְרַב אָסֵי מְתָרֵץ לְטַעְמֵיהּ. לֹא מְרִיעִין בִּשְׁתֵּי נְשִׁימוֹת אֶלָּא בִּנְשִׁימָה אֶחָת: וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְכוּלֵי. הֵיכָא אָמַר לָהּ אָמַר רַב יְהוּדָה בַּתְּחִילָּתָהּ. וְכֵן אָמַר רַב נַחְמָן בַּתְּחִילָּתָהּ. וְרַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי אָמַר אַף בְּפִתְיחָתָהּ. וְלֵית הִלְכְתָא כַּוָּתֵיהּ. רִבִּי דוֹסָא אוֹמֵר בֵּין קֹדֶשׁ חָמוּר לְקֹדֶשׁ הַקַּל. וְלֵית הִלְכְתָא כַּוָּתֵיהּ. אָמַר רִבִּי זֵירָא יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּאֶמְצַע שַׁבָּת אוֹמֵר

הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל וּבֵין אוֹר לְחֹשֶׁךְ וּבֵין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. מַאי טַעְמָא סֵדֶר הַבְדָּלוֹת הוּא מוֹנֶה:

רש"י **היכי תוקע**. ביו"ט שבע"ש כשתוקע להבדיל בין שבת לחול דבעי שינוי משמר ערבי שבתות שהרי אין קדושה הנכנסת חמורה מקדושה היוצאת כ"כ: **מתוך תקיעה**. קודם שיסיים התקיעה הוא מריע בסופה: **בנשימה א'**. ומ"מ מפסיק הוא בנתים: **היכא אמר**. להאי בין קודש לקודש: **בחתימתה של הבדלה**. אבל בפתיחתה הוא אומר בין קודש לחול וכך אנו נוהגין: **אף בפתיחתה**. מתחיל המבדיל בין קודש לקודש בין אור לחושך וגו': **ולית הלכתא כוותיה**. שהרי למנות סדר הבדלות הוא בא בתחלה והבדלה דכתיבא באורייתא בקודש וחול כתיב וכרבי דוסא נמי לית הלכתא דלא מזלזלין ביו"ט לקרותו קודש הקל: **באמצע שבת**. אפ"ה אמרינן בין יום השביעי אע"ג שלא שייך יום השביעי הכא כלל: **סדר הבדלות**. האמורות בתורה הוא מונה להבדיל בין הקודש וגו' ויבדל בין האור ובין החושך ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. ובין יום השביעי וגו' היינו בין קודש לחול ומשום דבעי למימר מעין חתימתה סמוך לחתימתה:

זוהר מצורע דף נ"ה ע"א

רִבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר (תהלים י"ז) שִׁמְעָה יְיָ צֶדֶק וְגוֹמַר כַּמָּה חֲבִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּכָל זִמְנָא דִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אָתַת לְקָמֵיהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִזְדַּמַּן לְקַבְלָהּ הֲדָא הוּא דִּכְתִיב שִׁמְעָה יְיָ צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי. אָמַר דָּוִד אֲנָא אִתְקָטַרְנָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּמָה דְּהִיא אִשְׁתְּכַחַת לְקָמָךְ אֲנָא נָמֵי אִשְׁתְּכַחְנָא. וּבְגִין כָּךְ שִׁמְעָה יְיָ צֶדֶק בְּקַדְמֵיתָא וּלְבָתַר הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי בְּלֹא שִׂפְתֵי מִרְמָה מַאי בְּלֹא שִׂפְתֵי מִרְמָה. אֶלָּא הָכִי תָּנֵינָן כָּל מִלָּה וּמִלָּה דִּצְלוֹתָא דְּאַפִּיק בַּר נַשׁ מִפּוּמֵיהּ סַלְקַת לְעֵילָא וּבַקְעַת רְקִיעִין וְעָאלַת לַאֲתַר דְּעָאלַת וְתַמָּן אִתְבַּחְנַת הַהִיא מִלָּה אִי הִיא מִלָּה דְּכַשְׁרָא אִי לָא. אִי אִיהִי מִלָּה דְּכַשְׁרָא אַעְלִין לָהּ קָמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא לְמָעְבַּד רְעוּתֵהּ. וְאִי לָאו סָאטִין לָהּ לְבָר וְאִתְעָטַר בְּהַהִיא מִלָּה רוּחָא אַחֲרָא. וְתָא חֲזֵי כְּתִיב בֵּיהּ בְּיוֹסֵף (שם ק"ה) עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ וְגוֹמַר. עַד אֵימָתַי עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ עַד עֵת בֹּא דְּבָרוֹ דְּמָאן אֶלָּא עַד עֵת בֹּא דְּבָרוֹ (דְּיוֹסֵף וְאִתְבְּחִין) הַהִיא מִלָּה הֲדָא הִיא דִּכְתִיב אִמְרַת יְיָ צְרָפָתְהוּ כְּדֵין שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתֵּירֵהוּ מוֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ:

תרגום הזוהר רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר: שִׁמְעָה ה' צֶדֶק וְגוֹ'. כַּמָּה חֲבִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, בָּאָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוּכָן כְּנֶגְדָּהּ. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר שִׁמְעָה ה' צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי. אָמַר דָּוִד, אֲנִי נִתְקַשַּׁרְתִּי בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: כְּמוֹ שֶׁהִיא נִמְצֵאת לְפָנֶיךָ, גַּם אֲנִי נִמְצָא כֵּן. וּמִשּׁוּם זֶה

שִׁמְעָה ה' צֶדֶק, בַּתְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ, הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי. בְּלֹא שִׂפְתֵי מִרְמָה: שׁוֹאֵל מַהוּ, בְּלֹא שִׂפְתֵי מִרְמָה. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ. כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁבַּתְּפִלָּה, שֶׁהָאָדָם מוֹצִיא מִפִּיו, עוֹלֶה לְמַעְלָה וּבוֹקֵעַ רְקִיעִים, וְנִכְנָס לַמָּקוֹם שֶׁנִּכְנָס, וְשָׁם נִבְחָן אוֹתוֹ הַדִּבּוּר, אִם הוּא דִּבּוּר יָשָׁר אוֹ לֹא. אִם הוּא דִּבּוּר יָשָׁר מַכְנִיסִים אוֹתוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. וְאִם לֹא, מַסִּירִים אוֹתוֹ לַחוּץ, וּמִתְעוֹרֵר בַּדִּבּוּר הַהוּא רוּחַ אַחֵר מִסִּטְרָא אַחֲרָא. וּבֹא וּרְאֵה, כָּתוּב בּוֹ בְּיוֹסֵף, עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ וְגוֹ'. עַד מָתַי עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ, עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת ה' צְרָפָתְהוּ. שׁוֹאֵל, עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ שֶׁל מִי. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ, הַיְנוּ דִּבּוּר הַתְּפִלָּה שֶׁל יוֹסֵף וְנִבְחָן דִּבּוּר הַהוּא אִם הוּא יָשָׁר, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר אִמְרַת ה' צְרָפָתְהוּ. וְאָז, שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מוֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' מעשה הקרבנות פ"ה

א. הַחַטָּאוֹת הַנֶּאֱכָלוֹת דָּמָן טָעוּן אַרְבַּע מַתָּנוֹת עַל אַרְבַּע קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן מֵחֲצִי מִזְבֵּחַ וּלְמַעְלָה. לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ויקרא ד) עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. וְכֵיצַד הוּא עוֹשֶׂה כְּשֶׁלּוֹקֵחַ הַכֹּהֵן הַדָּם בַּמִּזְרָק מוֹלִיכוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ וְטוֹבֵל אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית הַסְּמוּכָה לְגוּדָּל בַּדָּם. וְסוֹמֵךְ בְּאֶצְבָּעוֹ הַגְּדוֹל מִכָּאן וּבַגּוּדָּל מִכָּאן וּמְחַטֵּא וְיוֹרֵד כְּנֶגֶד חוּדָּהּ שֶׁל קֶרֶן עַד שֶׁיִּכְלֶה כָּל הַדָּם שֶׁבְּאֶצְבָּעוֹ. וְכֵן הוּא עוֹשֶׂה בְּכָל קֶרֶן וְקֶרֶן. וְאִם נָתַן סָמוּךְ לְקֶרֶן כְּאַמָּה אֶחָד מִכָּאן אוֹ מִכָּאן כְּפִי: **ב.** וְצָרִיךְ לִטְבּוֹל אֶצְבָּעוֹ עַל כָּל קֶרֶן וְקֶרֶן. וּכְשֶׁגּוֹמֵר הַנְּתִינָה עַל הַקֶּרֶן מְקַנֵּחַ אֶצְבָּעוֹ בְּשׂוּלֵי הַמִּזְרָק. וְאַחַר כָּךְ טוֹבֵל פַּעַם שְׁנִיָּה שֶׁשְּׁיָרֵי הַדָּם שֶׁבְּאֶצְבָּעוֹ פְּסוּלִין לִתֵּן מֵהֶן עַל קֶרֶן אַחֶרֶת: **ג.** אֵין בְּכָל הַקָּרְבָּנוֹת קָרְבָּן שֶׁטָּעוּן הַזָּיַת דַּם בְּאֶצְבָּעוֹ אֶלָּא חַטָּאת בִּלְבָד שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם) וְטָבַל אֶצְבָּעוֹ בַּדָּם. וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֶיהָ שָׁם דַּם כְּדֵי טְבִילָה. לֹא שֶׁיְּסַפֵּג אֶצְבָּעוֹ מִדָּם:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ד' ע"ד

מֵעִיקְרֵי הַתְּשׁוּבָה הַבּוּשָׁה כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (ירמי' לא) בֹּשְׁתִּי וְגַם נִכְלַמְתִּי כִּי נָשָׂאתִי חֶרְפַּת נְעוּרָי. וְהִנֵּה הַחוֹטֵא יֵבוֹשׁ מְאֹד לַעֲבוֹר עֲבֵירוֹת לִפְנֵי בְנֵי אָדָם. וְיִכָּלֵם אִם יַרְגִּישׁוּ וַיְכִירוּ בַּעֲבֵירוֹתָיו וְאֵיךְ לֹא יֵבוֹשׁ מִן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְאֵין זֶה כִּי אִם לְפִי הֱיוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רָחוֹק מִכְּלִיוֹתָיו. עַל כֵּן יֵבוֹשׁ מִן הַנִּבְרָאִים וְלֹא יֵבוֹשׁ מִן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כִּי בִּשְׁעַת פְּטִירַת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רַבֵּינוּ בָּרְכֵנוּ אָמַר לָהֶם יְהִי רָצוֹן שֶׁיְּהֵא מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם כְּמוֹרָא בָּשָׂר וָדָם אָמְרוּ לוֹ רַבֵּינוּ עַד כָּאן וְלֹא יוֹתֵר אָמַר לָהֶם הַלְוַאי. תֵּדְעוּ שֶׁהֲרֵי אָדָם עוֹבֵר עֲבֵירָה בַּסֵּתֶר וְאוֹמֵר לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם. וְהַמְּדֻרָגָה הָעֶלְיוֹנָה בָּזֶה שֶׁיִּכָּלֵם הָאָדָם עַל עֲוֹנוֹתָיו מִלִּפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעִנְיַן הַהִכָּלְמָה הַהֲרָגָשָׁה בְּבוּשָׁה וְהִשְׁתַּנּוּת זִיו פָּנָיו כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סט) כִּסְּתָה כְלִמָּה פָנָי. וּבְכָל מָקוֹם תִּרְאֶה

הַכְּלִימָה נִזְכֶּרֶת אַחַר הַבּוּשָׁה כִּי הִיא יְתֵירָה מִן הַבּוּשָׁה (יחזקאל לו) בֹּשׁוּ וְהִכָּלְמוּ (ירמי' לא) בֹּשְׁתִּי וְגַם נִכְלַמְתִּי וּבְרֵאוֹת הַחוֹטֵא כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַעֲבִיר עַל עֲוֹנוֹ וּמַאֲרִיךְ לוֹ וְאֵינֶנּוּ נִפְרָע מִמֶּנּוּ וְלֹא כַחֲטָאָיו עָשָׂה לוֹ וְלֹא כַעֲוֹנוֹתָיו גָּמַל עָלָיו יוֹסִיף בּוּשָׁה בְּלִבָּבוֹ הֲלֹא הַחוֹטֵא לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם וּבוֹגֵד בּוֹ וְהוּא מְכַפֵּר לוֹ יֵבוֹשׁ מִמֶּנּוּ. וְכֵן כָּתוּב (יחזקאל טז) לְמַעַן תִּזְכְּרִי וְבֹשְׁתְּ מִכָּל עֲלִילוֹתַיִךְ בְּכַפְּרִי לָךְ לְכֹל אֲשֶׁר עָשִׂית. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הָעוֹשֶׂה דָּבָר וּמִתְבַּיֵּשׁ מִמֶּנּוּ מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו. וְכֵן מָצָאנוּ בְּשָׁאוּל שֶׁאָמַר (ש"א **ב**. ט) וְלֹא עָנְיִי גַּם בַּחֲלוֹמוֹת גַּם בַּנְּבִיאִים וְלֹא הִזְכִּיר אוּרִים וְתוּמִּים כִּי נִתְבַּיֵּישׁ לְהַזְכִּירָם מִפְּנֵי שֶׁהָרַג אֲנָשֵׁי נוֹב עִיר הַכֹּהֲנִים. וְאָמַר לוֹ שְׁמוּאֵל (שם) מָחָר אַתָּה וּבָנֶיךָ עִמִּי. עִמִּי בְּמִחְיָצָתִי. וַיִּשֵּׂא אָדָם מַדְרֵגַת הַבּוּשָׁה בְּהִתְבּוֹדֵד לַחֲשׁוֹב בְּגִדּוּלַת הַשֵּׁם וְכַמָּה רַבָּה רָעַת הַמַּמְרֶה אֶת פִּיו וּבְזָכְרוֹ תָּמִיד כִּי הַשֵּׁם רוֹאֶה מַעֲשָׂיו וּבוֹחֵן כִּלְיוֹתָיו וְצוֹפֶה מַחְשְׁבוֹתָיו:

מצורע ליל שישי

תורה

צרוף יְהוּדִה

(כז) וְהַזֶּה הַכֹּהֵן בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ הַשְּׂמְאלִית שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: וְיִדֵּי כַהֲנָא בְּאֶצְבְּעֵהּ דְיַמִּינָא מִן מִשְׁחָא דִי עַל יְדֵהּ דִשְׂמָאלָא שְׁבַע זִמְנִין קֳדָם יְיָ: (כח) וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ עַל תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַהֵר הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית עַל מְקוֹם דַּם הָאָשָׁם: וְיִתֵּן כַּהֲנָא מִן מִשְׁחָא דִי עַל יְדֵהּ עַל רוּם אוּדְנָא דְמִדַּכֵּי דְיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן יְדֵהּ דְיַמִּינָא וְעַל אִלְיוֹן רַגְלֵהּ דְיַמִּינָא עַל אֲתַר דְמָא דַאֲשָׁמָא:
רש"י על מקום דם האשם. אפלו נתקנח הדם, למד שאין הדם גורם אלא המקום גורם:
(כט) וְהַנּוֹתָר מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל רֹאשׁ הַמִּטַהֵר לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה: וּדְיִשְׁתְּאַר מִן מִשְׁחָא דִי עַל יְדָא דְכַהֲנָא יִתֵּן עַל רֵישָׁא דְמִדַּכֵּי לְכַפָּרָא עֲלוֹהִי קֳדָם יְיָ: (ל) וְעָשָׂה אֶת הָאֶחָד מִן הַתֹּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה מֵאֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ: וְיִעְבֵּד יָת חַד מִן שַׁפְנִינַיָּא אוֹ מִן בְּנֵי יוֹנָה מִדִּי תַדְבֵּק יְדֵהּ: (לא) אֵת אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה עַל הַמִּנְחָה וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל הַמִּטַהֵר לִפְנֵי יְהוָה: יָת דִי תַדְבֵּק יְדֵהּ יָת חַד חַטָּאתָא וְיָת חַד עֲלָתָא עַל מִנְחָתָא וְיכַפַּר כַּהֲנָא עַל דְמִדַּכֵּי קֳדָם יְיָ: (לב) זֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר בּוֹ נֶגַע צָרָעַת אֲשֶׁר לֹא תַשִּׂיג יָדוֹ בְּטָהֳרָתוֹ: דָּא אוֹרַיְתָא דִי בֵהּ מַכְתַּשׁ סְגִירוּ דִי לָא תַדְבֵּק יְדֵהּ בְּדָכוּתֵהּ:
(לג) **רביעי - שישי במחוברין** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימַר: (לד) כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם: אֲרֵי תֵּעֲלוּן לְאַרְעָא דִכְנַעַן דִי אֲנָא יְהֵב לְכוֹן לְאַחֲסָנָא וְאֶתֵּן מַכְתַּשׁ סְגִירוּ בְּבֵית אַרְעָא אַחֲסָנְתְּכוֹן:

רש"י ונתתי נגע צרעת. בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן:

(לה) וּבָא אֲשֶׁר לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבָּיִת: וְיִיתֵי דִי דִילֵהּ בֵּיתָא וְיחַוִי לְכַהֲנָא לְמֵימָר כְּמַכְתְּשָׁא אִתְחֲזִי לִי בְּבֵיתָא:

רש"י כנגע נראה לי בבית. אפלו תלמיד חכם שיודע שהוא נגע ודאי לא יפסוק דבר ברור לומר נגע נראה לי, אלא כנגע נראה לי:

(לו) וְצִוָּה הַכֹּהֵן וּפִנּוּ אֶת הַבַּיִת בְּטֶרֶם יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת הַנָּגַע וְלֹא יִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בַּבָּיִת וְאַחַר כֵּן יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת הַבָּיִת: וּיפַקֵּד כַּהֲנָא וִיפַנּוּן יָת בֵּיתָא עַד לָא יֵעוֹל כַּהֲנָא לְמֶחֱזֵי יָת מַכְתְּשָׁא וְלָא יִסְתָּאֲב כָּל דִּי בְּבֵיתָא וּבָתַר כֵּן יֵיעוֹל כַּהֲנָא לְמֶחֱזֵי יָת בֵּיתָא:

רש"י בטרם יבא הכהן וגו' . שכל זמן שאין כהן נזקק לו, אין שם תורת טמאה: ולא יטמא כל אשר בבית. שאם לא יפנהו ויבא הכהן ויראה הנגע, נזקק להסגר, וכל מה שבתוכו יטמא. ועל מה חסה תורה, אם על כלי שטף, יטבילם ויטהרו, ואם על אוכלין ומשקין, יאכלם בימי טמאתו, הא לא חסה התורה אלא על כלי חרס, שאין להם טהרה במקוה:

(לז) וְרָאָה אֶת הַנָּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבַּיִת שְׁקַעֲרוּרֹת יְרַקְרַקֹּת אוֹ אֲדַמְדַּמֹּת וּמַרְאֵיהֶן שָׁפֵל מִן הַקִּיר: וְיֶחֱזֵי יָת מַכְתְּשָׁא וְהָא מַכְתְּשָׁא בְּכָתְלֵי בֵיתָא פַּחֲתִין יַרְקָן אוֹ סַמְקָן וּמֶחֱזֵיהוֹן מַכִּיךְ מִן כָּתְלָא:

רש"י שקערורת. שוקעות במראיהן:

(לח) וְיָצָא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת אֶל פֶּתַח הַבָּיִת וְהִסְגִּיר אֶת הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים: וְיִפּוֹק כַּהֲנָא מִן בֵּיתָא לִתְרַע בֵּיתָא וְיַסְגַּר יָת בֵּיתָא שִׁבְעָא יוֹמִין: (לט) וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבָּיִת: וִיתוּב כַּהֲנָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְיֶחֱזֵי וְהָא אוֹסֵף מַכְתְּשָׁא בכָתְלֵי בֵיתָא: (מ) וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְחִלְּצוּ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֵן הַנֶּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֶתְהֶן אֶל מְחוּץ לָעִיר אֶל מָקוֹם טָמֵא: וִיפַקֵּד כָּהֲנָא וִישַׁלְפוּן יָת אַבְנַיָּא דִי בְהוֹן מַכְתְּשָׁא וְיִרְמוּן יָתְהוֹן לְמִבְּרָא לְקַרְתָּא לַאֲתַר מְסָאֲב:

רש"י וחלצו את האבנים. כתרגומו וישלפון, יטלום משם, כמו (דברים כה ט) וחלצה נעלו, לשון הסרה: אל מקום טמא. מקום שאין טהרות משתמשות שם, למדך הכתוב שהאבנים הללו מטמאות מקומן בעודן בו:

(מא) וְאֶת הַבַּיִת יַקְצַע מִבַּיִת סָבִיב וְשָׁפְכוּ אֶת הֶעָפָר אֲשֶׁר הִקְצוּ אֶל מְחוּץ לָעִיר אֶל מָקוֹם טָמֵא: וְיָת בֵּיתָא יְקַלְפוּן מְגָיו סְחוֹר סְחוֹר וְיִרְמוּן יָת עַפְרָא דִי קַלִיפוּ לְמִבְּרָא לְקַרְתָּא לַאֲתַר מְסָאֲב:

רש"י יקצע. רודוניי"ר בלע"ז . ובלשון משנה יש הרבה: מבית. מבפנים: סביב. סביבות הנגע, בתורת כהנים נדרש כן, שיקלוף הטיח שסביב אבני הנגע: הקצו. לשון קצה, אשר קצעו בקצות הנגע סביב:

(מב) וְלָקְחוּ אֲבָנִים אֲחֵרוֹת וְהֵבִיאוּ אֶל תַּחַת הָאֲבָנִים וְעָפָר אַחֵר יִקַּח וְטָח אֶת הַבָּיִת: וְיִסְבוֹן אַבְנַיָּא אָחֳרָנִין וְיַיְתוֹן בַּאֲתַר אַבְנַיָּא וַעֲפַר אָחֳרָן יִסַּב וִישׁוּעַ יָת בֵּיתָא: (מג) וְאִם יָשׁוּב הַנֶּגַע וּפָרַח בַּבַּיִת אַחַר חִלֵּץ אֶת הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הִקְצוֹת אֶת הַבַּיִת וְאַחֲרֵי הִטּוֹחַ: וְאִם יָתוּב מַכְתְּשָׁא וְיִסְגֵי בְּבֵיתָא בָּתַר דְּשַׁלִּיפוּ יָת אַבְנַיָּא וּבָתַר דְּקַלִּיפוּ יָת בֵּיתָא וּבָתַר דְּאִתְּשָׁעָ:

רש"י הקצות. לשון העשות וכן הטוח, אבל חלץ את האבנים מוסב הלשון אל האדם שחלצן והוא משקל לשון כבד, כמו כפר, דבר: ואם ישוב הנגע וגו' . יכול חזר בו ביום יהא טמא, תלמוד לומר ושב הכהן ואם ישוב, מה שיבה האמורה להלן לסוף שבוע, אף שיבה האמורה כאן בסוף שבוע:

(מד) וּבָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בַּבַּיִת צָרַעַת מַמְאֶרֶת הִוא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא: וְיֵיעוֹל כַּהֲנָא וְיֶחֱזֵי וְהָא אוֹסֵף מַכְתְּשָׁא בְּבֵיתָא סְגִירוּת מְחַסְרָא הִיא בְּבֵיתָא מְסָאַב הוּא:

רש"י ובא הכהן וראה והנה פשה. יכול לא יהא החוזר טמא אלא אם כן פשה, נאמר צרעת ממארת בבתים ונאמר צרעת ממארת בבגדים, מה להלן טמא את החוזר אף על פי שאינו פושה, אף כאן טמא את החוזר אף על פי שאינו פושה, אם כן מה תלמוד לומר והנה פשה, אין כאן מקומו של מקרא זה, אלא ונתץ את הבית היה לו לכתוב אחר ואם ישוב הנגע וראה והנה פשה, הא לא בא ללמד אלא על נגע העומד בעיניו בשבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני ומצאו שפשה, שלא פרש בו הכתוב למעלה כלום בעומד בעיניו בשבוע ראשון, ולמדך כאן בפשיון זה שאינו מדבר אלא בעומד בראשון ופשה בשני ומה יעשה לו, יכול יתצנו, כמו שסמך לו ונתץ את הבית, תלמוד לומר ושב הכהן ובא הכהן, נלמד ביאה משיבה, מה שיבה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, אף ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. ואם חוזר, נותץ. לא חזר, טהור. ומנין שאם עמד בזה ובזה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, תלמוד לומר ובא ואם בא יבא, במה הכתוב מדבר, אם בפושה בראשון הרי כבר אמר, אם בפושה בשני הרי כבר אמור, הא אינו אומר [ובא] , ואם בא יבא, אלא את שבא בסוף שבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני וראה והנה לא פשה. זה העומד מה יעשה לו, יכול יפטר וילך, כמו שכתוב כאן וטהר את הבית, תלמוד לומר כי נרפא הנגע, לא טהרתי אלא את הרפאוי, מה יעשה לו, ביאה אמורה למעלה וביאה אמורה למטה, מה בעליונה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, דגמר לה זהו שיבה זהו ביאה, אף בתחתונה כן וכו' , כדאיתא בתורת כהנים. גמרו של דבר אין נתיצה אלא בנגע

החוזר אחר חליצה וקצוע וטיחה ואין החוזר צריך פשיון. וסדר המקראות כך הוא ואם ישוב, ונתץ, והבא אל הבית, והאוכל בבית, ובא הכהן וראה והנה פשה. ודבר הכתוב בעומד בראשון שנותן לו שבוע שני להסגרו, ובסוף שבוע שני להסגרו בא וראהו שפשה, ומה יעשה לו, חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר, נותץ. לא חזר, טעון צפרים, שאין בנגעים יותר משלשה שבועות:

(מה) וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת אֶת אֲבָנָיו וְאֶת עֵצָיו וְאֵת כָּל עֲפַר הַבָּיִת וְהוֹצִיא אֶל מִחוּץ לָעִיר אֶל מָקוֹם טָמֵא: וְיתְרַע יָת בֵּיתָא יָת אַבְנוֹהִי וְיָת אָעוֹהִי וְיָת כָּל עֲפַר בֵּיתָא וְיַפֵּק לְמַבְרָא לְקַרְתָּא לַאֲתַר מְסָאֲב: (מו) וְהַבָּא אֶל הַבַּיִת כָּל יְמֵי הִסְגִּיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וּדְיֵיעוֹל לְבֵיתָא כָּל יוֹמִין דְיַסְגַּר יְתֵהּ יְהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא:

רש"י כל ימי הסגיר אתו. ולא ימים שקלף את נגעו, יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו, תלמוד לומר כל ימי: יטמא עד הערב. מלמד שאין מטמא בגדים, יכול אפלו שהה בכדי אכילת פרס, תלמוד לומר והאוכל בבית יכבס את בגדיו. אין לי אלא אכל, שכב מנין, תלמוד לומר והשוכב. אין לי אלא אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין, תלמוד לומר יכבס יכבס, רבה. אם כן למה נאמר אוכל ושוכב, לתן שיעור לשוכב כדי אכילת פרס:

(מז) וְהַשֹּׁכֵב בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו וְהָאֹכֵל בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו: וּדְיִשְׁכּוּב בְּבֵיתָא יְצַבַּע יָת לְבוּשׁוֹהִי וּדְייֵכוּל בְּבֵיתָא יְצַבַּע יָת לְבוּשׁוֹהִי: (מח) וְאִם בֹּא יָבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא פָשָׂה הַנֶּגַע בַּבַּיִת אַחֲרֵי הִטּוֹחַ אֶת הַבַּיִת וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת הַבַּיִת כִּי נִרְפָּא הַנָּגַע: וְאִם מֵעַל יֵיעוֹל כַּהֲנָא וְיֶחֱזֵי וְהָא לָא אוֹסֵף מַכְתְּשָׁא בְּבֵיתָא בָּתַר דְאִתְּשַׁע יָת בֵּיתָא וידַכֵּי כַּהֲנָא יָת בֵּיתָא אֲרֵי אִתַּסִי מַכְתְּשָׁא:

רש"י ואם בא יבא. לסוף שבוע שני: וראה והנה לא פשה. מקרא זה בא ללמד בעומד בעיניו בראשון ובשני מה יעשה לו, יכול יטהרנו כמשמעו של מקרא וטהר הכהן את הבית, תלמוד לומר כי נרפא הנגע, לא טהרתי אלא את הרפאוי, ואין רפוי אלא הבית שהקצה והוטח ולא חזר הנגע, אבל זה טעון חליצה וקצוי וטיחה ושבוע שלישי. וכן המקרא נדרש ואם בא יבא בשני, וראה והנה לא פשה יטיחנו, ואין טיחה בלא חלוץ וקצוי. ואחרי הטוח את הבית וטהר הכהן את הבית אם לא חזר לסוף השבוע, כי נרפא הנגע, ואם חזר כבר פרש על החוזר שטעון נתיצה:

(מט) וְלָקַח לְחַטֵּא אֶת הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפֳּרִים וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב: וְיִסַב לְדַכָּאָה יָת בֵּיתָא תַּרְתֵּין צִפָּרִין וְאָעָא דְאַרְזָא וּצְבַע זְהוֹרִי וְאֵזוֹבָא: (נ) וְשָׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל כְּלִי חֶרֶשׂ עַל מַיִם חַיִּים: וְיִכּוֹס יָת צִפָּרָא חָדָא לְמָאן דַחֲסַף עַל מַי מַבּוּעַ: (נא) וְלָקַח אֶת עֵץ

הָאֶרֶז וְאֶת הָאֵזֹב וְאֵת שְׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֵת הַצִּפֹּר הַחַיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדַם הַצִּפֹּר הַשְּׁחוּטָה וּבַמַּיִם הַחַיִּים וְהִזָּה אֶל הַבַּיִת שֶׁבַע פְּעָמִים: וְיִסַּב יָת אָעָא דְאַרְזָא וְיָת אֵזוֹבָא וְיָת צְבַע זְהוֹרִי וְיָת צִפָּרָא חַיְתָא וְיִטְבּוֹל יָתְהוֹן בְּדְמָא דְצִפָּרָא דְנְכִיסָא וּבְמֵי מַבּוּעַ וְיִדֵּי לְבֵיתָא שְׁבַע זִמְנִין: (נב) וְחִטֵּא אֶת הַבַּיִת בְּדַם הַצִּפּוֹר וּבַמַּיִם הַחַיִּים וּבַצִּפֹּר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֶרֶז וּבָאֵזֹב וּבִשְׁנִי הַתּוֹלָעַת: וִידַכֵּי יָת בֵּיתָא בְּדְמָא דְצִפָּרָא וּבְמֵי מַבּוּעַ וּבְצִפָּרָא חַיְתָא וּבְאָעָא דְאַרְזָא וּבְאֵזוֹבָא וּבִצְבַע זְהוֹרִי:

מצורע יום שישי

תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(נג) וְשִׁלַּח אֶת הַצִּפֹּר הַחַיָּה אֶל מִחוּץ לָעִיר אֶל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְכִפֶּר עַל הַבַּיִת וְטָהֵר: וישלח וִישַׁלַּח יָת צִפָּרָא חַיְתָא לְמִבָּרָא לְקָרְתָא לְאַפֵּי חַקְלָא וִיכַפֵּר עַל בֵּיתָא וְיִדְכֵּי: (נד) **חמישי** זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל נֶגַע הַצָּרַעַת וְלַנָּתֶק: דָא אוֹרַיְתָא לְכָל מַכְתַּשׁ סְגִירוּתָא וּלְנִתְקָא: (נה) וּלְצָרַעַת הַבֶּגֶד וְלַבָּיִת: וּלְסְגִירוּת לְבוּשָׁא וּלְבֵיתָא: (נו) וְלַשְּׂאֵת וְלַסַּפַּחַת וְלַבֶּהָרֶת: וּלְעַמְקָא וּלְעַדְיָא וּלְבַהֲרָא: (נז) לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהֹר זֹאת תּוֹרַת הַצָּרָעַת: לְאַלָּפָא בְּיוֹמָא מְסָאֲבָא וּבְיוֹמָא דַכְיָא דָא אוֹרַיְתָא דְסִגִירוּתָא:

רש"י להורת ביום הטמא. איזה יום מטהרו ואיזה יום מטמאו:

טז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימָר: (ב) דַּבֵּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא: מַלִּילוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימְרוּן לְהוֹן גְּבַר גְּבַר אֲרֵי יְהֵי דָאִיב מִבִּשְׂרֵהּ דּוֹבֵהּ מְסָאֲב הוּא:

רש"י כי יהיה זב. יכול זב מכל מקום יהא טמא, תלמוד לומר מבשרו ולא כל בשרו. אחר שחלק הכתוב בין בשר לבשר זכיתי לדון, טמא בזב וטמא בזבה, מה זבה ממקום שהיא מטמאה טמאה קלה, נדה, מטמאה טמאה חמורה, זיבה, אף הזב ממקום שמטמא טמאה קלה, קרי, מטמא טמאה חמורה, זיבה: זובו טמא. למד על הטפה שהיא מטמאה. זוב דומה למי בצק של שעורין ודחוי, ודומה ללובן ביצה המוזרת. שכבת זרע קשור כלובן ביצה שאינה מוזרת:

(ג) וְזֹאת תִּהְיֶה טֻמְאָתוֹ בְּזוֹבוֹ רָר בְּשָׂרוֹ אֶת זוֹבוֹ אוֹ הֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ מִזּוֹבוֹ טֻמְאָתוֹ הִוא: וְדָא תְּהֵי סוֹבְתֵהּ בְּדוֹבֵהּ רָר בִּשְׂרֵהּ יָת דּוֹבֵהּ אוֹ חָתִים בִּשְׂרֵהּ מִדּוֹבֵהּ סוֹבְתֵהּ הִיא:

רש"י רר. לשון ריר שזב את בשרו: את זובו. כמו ריר שיוצא צלול: או החתים. שיוצא עב וסותם את פי האמה ונסתם בשרו מטפת זובו, זהו פשוטו. ומדרשו מנה הכתוב הראשון ראיות שתים וקראו טמא, שנאמר זב מבשרו זובו טמא הוא, ומנה הכתוב השני

ראיות שלש וקראו טמא, שנאמר טמאתו בזובו רר בשרו את זובו או החתים בשרו מזובו טמאתו היא. הא כיצד, שתים לטמאה, והשלישית מזקיקתו לקרבן:

(ד) כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו יִטְמָא: כָּל מִשְׁכְּבָא דִּי יִשְׁכּוּב עֲלוֹהִי דּוֹבָנָא יְהֵי מְסָאָב וְכָל מָנָא דְּיֵיתֵב עֲלוֹהִי יְהֵי מְסָאָב:

רש"י כל המשכב. הראוי למשכב, יכול אפלו מיוחד למלאכה אחרת, תלמוד לומר אשר ישכב, אשר שכב לא נאמר, אלא אשר ישכב, המיוחד תמיד לכך, יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו: אשר ישב. ישב לא נאמר אלא אשר ישב עליו הזב, במיוחד תמיד לכך:

(ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וּגְבַר דִּי:יִקְרַב בְּמִשְׁכְּבֵהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְמַיָּא וְיֵהֵי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא:

רש"י ואיש אשר יגע במשכבו. למד על המשכב שחמור מן המגע, שזה נעשה אב הטמאה לטמא אדם לטמא בגדים, והמגע שאינו משכב אינו אלא ולד הטמאה, ואינו מטמא אלא אוכלין ומשקין:

(ו) וְהַיֹּשֵׁב עַל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו הַזָּב יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וּדְיֵיתֵב עַל מָנָא דְּיֵיתֵב עֲלוֹהִי דּוֹבָנָא יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְמַיָּא וְיֵהֵי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא:

רש"י והישב על הכלי. אפלו לא נגע, אפלו עשרה כלים זה על זה, כלן מטמאין משום מושב וכן במשכב:

(ז) וְהַנֹּגֵעַ בִּבְשַׂר הַזָּב יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וּדְיִקְרַב בִּבְסַר דּוֹבָנָא יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְמַיָּא וְיֵהֵי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא: (ח) וְכִי יָרֹק הַזָּב בַּטָּהוֹר וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וְאֲרֵי יֵרוֹק דּוֹבָנָא בְּדַכְיָא וְיצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְמַיָּא וְיֵהֵי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא:

רש"י וכי ירק הזב בטהור. ונגע בו או נשאו, שהרוק מטמא במשא:

(ט) וְכָל הַמֶּרְכָּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא: וְכָל מֶרְכְּבָא דִּי יִרְכּוּב עֲלוֹהִי דּוֹבָנָא יְהֵי מְסָאָב:

רש"י וכל המרכב. אף על פי שלא ישב עליו, כגון התפוס של סרגא שקורין ארצו"ן [שלד האכף] טמא משום מרכב. והאכף, שקורין אלוו"ש טמא טמאת מושב:

(י) וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתָּיו יִטְמָא עַד הָעָרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וְכָל דְּיִקְרַב בְּכֹל דִּי יְהֵי תְּחוֹתוֹהִי יְהֵי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא וּדְיִטּוֹל יָתְהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְמַיָּא וְיֵהֵי מְסָאָב עַד רַמְשָׁא:

רש"י וכל הנגע בכל אשר יהיה תחתיו. של זב. בא ולמד על המרכב, שיהא הנוגע בו טמא ואין טעון כבוס בגדים, והוא חמר במשכב מבמרכב: והנושא אותם. את כל האמור בענין הזב, זובו ורקו ושכבת זרעו ומימי רגליו והמשכב והמרכב והמושב, שיהא משאן מטמא אדם לטמא בגדים:

(יא) וְכֹל֙ אֲשֶׁ֣ר יִגַּ֣ע בּ֔וֹ הַזָּ֖ב וְיָדָ֣יו לֹא־שָׁטַ֣ף בַּמַּ֑יִם וְכִבֶּ֤ס בְּגָדָיו֙ וְרָחַ֣ץ בַּמַּ֔יִם וְטָמֵ֖א עַד־הָעָֽרֶב׃

וְכֹל דִּי יִקְרַב בֵּהּ דּוֹבָנָא וִידוֹהִי לָא שְׁטַף בְּמַיָּא וִיצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְמַיָּא וִיהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא׃

רש"י וידיו לא שטף במים. בעוד שלא טבל מטמאתו, ואפלו פסק מזובו וספר שבעה ומחסר טבילה, מטמא בכל טמאותיו. וזה שהוציא הכתוב טבילת גופו של זב בלשון שטיפת ידים, ללמדך שאין בית הסתרים טעון ביאת מים, אלא אבר הגלוי, כמו הידים:

(יב) וּכְלִי־חֶ֛רֶשׂ אֲשֶׁ֥ר יִגַּע־בּ֖וֹ הַזָּ֑ב יִשָּׁבֵר֙ וְכָל־כְּלִי־עֵ֔ץ יִשְׁטַ֖ף בַּמָּֽיִם׃ וּמָאן דַּחֲסַף דִּי יִקְרַב בֵּהּ דּוֹבָנָא יִתְבָּר וְכָל מָאן דְּאָע יִשְׁתַּטַּף בְּמַיָּא׃

רש"י וכלי חרש אשר יגע בו הזב. יכול אפלו נגע בו מאחוריו וכו' , כדאיתא בתורת כהנים, עד איזהו מגעו שהוא בכלו הוי אומר זה הסיטו:

(יג) וְכִֽי־יִטְהַ֥ר הַזָּ֖ב מִזּוֹבֹ֑ו וְסָפַ֤ר לוֹ֙ שִׁבְעַ֣ת יָמִ֔ים לְטָהֳרָתֹ֖ו וְכִבֶּ֣ס בְּגָדָ֔יו וְרָחַ֥ץ בְּשָׂרֹ֖ו בְּמַ֣יִם חַיִּ֑ים וְטָהֵֽר׃ וַאֲרֵי יְדֵכֵי דּוֹבָנָא מִדּוֹבֵהּ וְיִמְנֵי לֵהּ שִׁבְעַת יוֹמִין לְדָכוּתֵהּ וְיִצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיַסְחֵי בְשָׂרֵהּ בְּמֵי מַבּוּעַ וְיִדְכֵּי׃

רש"י וכי יטהר. כשיפסוק: שבעת ימים לטהרתו. שבעת ימים טהורים מטמאת זיבה, שלא יראה זוב, וכלן רצופין:

(יד) וּבַיּ֣וֹם הַשְּׁמִינִ֗י יִקַּ֤ח לוֹ֙ שְׁתֵּ֣י תֹרִ֔ים אֹו֙ שְׁנֵ֣י בְנֵ֣י יֹונָ֔ה וּבָ֖א לִפְנֵ֣י יְהוָ֑ה אֶל־פֶּ֖תַח אֹ֣הֶל מֹועֵ֔ד וּנְתָנָ֖ם אֶל־הַכֹּהֵֽן׃ וּבְיוֹמָא תְמִינָאָה יְסַב לֵהּ תַּרְתֵּין שַׁפְנִינִין אוֹ תְרֵין בְּנֵי יוֹנָה וְיֵיתֵי לְקֳדָם יְיָ לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִתְּנִנוּן לְכָהֲנָא׃ (טו) וְעָשָׂ֣ה הַכֹּהֵ֗ן אֶחָד֙ חַטָּ֣את וְהָאֶחָ֔ד עֹלָ֑ה וְכִפֶּ֤ר עָלָיו֙ הַכֹּהֵ֔ן לִפְנֵ֖י יְהוָ֑ה מִזּוֹבֹֽו׃ וְיַעְבֵּד יָתְהוֹן כָּהֲנָא חַד חַטָּאתָא וְחַד עֲלָתָא וִיכַפֵּר עֲלוֹהִי כָּהֲנָא קֳדָם יְיָ מִדּוֹבֵהּ׃ (טז) **שישי - שביעי במחוברין** וְאִישׁ֙ כִּֽי־תֵצֵ֣א מִמֶּ֔נּוּ שִׁכְבַ֖ת זָ֑רַע וְרָחַ֥ץ בַּמַּ֛יִם אֶת־כָּל־בְּשָׂרֹ֖ו וְטָמֵ֥א עַד־הָעָֽרֶב׃ וּגְבַר אֲרֵי תִפּוֹק מִנֵּהּ שִׁכְבַת זַרְעָא וְיִסְחֵי בְמַיָּא יָת כָּל בִּשְׂרֵהּ וְיֵהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא׃ (יז) וְכָל־בֶּ֙גֶד֙ וְכָל־עֹ֔ור אֲשֶׁ֥ר יִהְיֶ֛ה עָלָ֖יו שִׁכְבַת־זָ֑רַע וְכֻבַּ֖ס בַּמַּ֥יִם וְטָמֵ֖א עַד־הָעָֽרֶב׃ וְכָל לְבוּשׁ וְכָל מְשַׁךְ דִּי יְהֵי עֲלוֹהִי שִׁכְבַת זַרְעָא וְיִצְטַבַּע בְּמַיָּא וְיֵהֵי מְסָאַב עַד רַ֫מְשָׁא׃ (יח) וְאִשָּׁ֕ה אֲשֶׁר־יִשְׁכַּ֥ב אִישׁ֙ אֹתָ֔הּ שִׁכְבַת־זָ֖רַע וְרָחֲצ֣וּ בַמַּ֑יִם וְטָמְא֥וּ עַד־הָעָֽרֶב׃ וְאִתְּתָא דִּי יִשְׁכּוּב גְּבַר יָתָהּ שִׁכְבַת זַרְעָא וְיִסְחוּן בְּמַיָּא וְיִסְאֲבוּן עַד רַמְשָׁא׃

רש"י ורחצו במים. גזרת מלך היא שתטמא האשה בביאה. ואין הטעם משום נוגע בשכבת זרע, שהרי מגע בית הסתרים הוא:

(יט) וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בִּבְשָׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וְאִתְּתָא אֲרֵי תְהֵי דַיְבָא דָם יְהֵי דוֹבָהּ בְּבִשְׂרָהּ שִׁבְעָא יוֹמִין תְּהֵי בְּרִחוּקָהּ וְכָל דְּיִקְרַב בָּהּ יְהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא:

רש"י כי תהיה זבה. יכול מאחד מכל איבריה, תלמוד לומר (ויקרא כ יח) והיא גלתה את מקור דמיה, אין דם מטמא אלא הבא מן המקור: דם יהיה זבה בבשרה. אין זובה קרוי זוב לטמא אלא אם כן הוא אדום: בנדתה. כמו (איוב יח יח) ומתבל ינדהו, שהיא מנדה ממגע כל אדם: תהיה בנדתה. אפלו לא ראתה אלא ראיה ראשונה:

(כ) וְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדָּתָהּ יִטְמָא וְכֹל אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עָלָיו יִטְמָא: וְכֹל דִּי תִשְׁכּוּב עֲלוֹהִי בְּרִחוּקָהּ יְהֵי מְסָאַב וְכֹל דִּי תֵיתֵב עֲלוֹהִי יְהֵי מְסָאַב: (כא) וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּמִשְׁכָּבָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וְכָל דְּיִקְרַב בְּמִשְׁכְּבָהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְמַיָּא וִיהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא: (כב) וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּכָל כְּלִי אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עָלָיו יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וְכָל דְּיִקְרַב בְּכָל מָנָא דִּי תֵיתֵב עֲלוֹהִי יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְמַיָּא וִיהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא: (כג) וְאִם עַל הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל הַכְּלִי אֲשֶׁר הוּא יֹשֶׁבֶת עָלָיו בְּנָגְעוֹ בוֹ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וְאִם עַל מִשְׁכְּבָא הוּא אוֹ עַל מָנָא דִּי הִיא יָתְבָא עֲלוֹהִי בְּמִקְרְבֵהּ בֵּהּ יְהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא:

רש"י ואם על המשכב הוא. השוכב או היושב על משכבה או על מושבה, אפלו לא נגע בה, אף הוא בדת טמאה האמורה במקרא העליון שטעון כבוס בגדים: על הכלי. לרבות את המרכב: בנגעו בו יטמא. אינו מדבר אלא על המרכב שנתרבה מעל הכלי: בנגעו בו יטמא. ואינו טעון כבוס בגדים שהמרכב אין מגעו מטמא אדם לטמא בגדים:

(כד) וְאִם שָׁכֹב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: וְאִם מִשְׁכַּב יִשְׁכּוּב גְּבַר יָתָהּ וּתְהֵי רְחוּקָהּ עֲלוֹהִי וִיהֵי מְסָאַב שִׁבְעַת יוֹמִין וְכָל מִשְׁכָּב דִּי יִשְׁכּוּב עֲלוֹהִי יְהֵי מְסָאַב:

רש"י ותהי נדתה עליו. יכול יעלה לרגלה, שאם בא עליה בחמישי לנדתה לא יטמא אלא שלשה ימים כמותה, תלמוד לומר וטמא שבעת ימים. ומה תלמוד לומר ותהי נדתה עליו, מה היא מטמאה אדם וכלי חרס, אף הוא מטמא אדם וכלי חרס:

(כה) וְאִשָּׁה כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֶת נִדָּתָהּ אוֹ כִי תָזוּב עַל נִדָּתָהּ כָּל יְמֵי זוֹב טֻמְאָתָהּ כִּימֵי נִדָּתָהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הִוא: וְאִתְּתָא אֲרֵי יְדוּב דּוֹב דָּמַהּ יוֹמִין סַגִּיאִין בְּלָא עִדַּן רְחוּקָהּ אוֹ אֲרֵי תְדוּב עַל רְחוּקָהּ כָּל יוֹמֵי דּוֹב סוֹבְתָהּ כְּיוֹמֵי רְחוּקָהּ תְּהֵי מְסָאֲבָא הִיא:

רש"י ימים רבים. שלשה ימים: בלא עת נדתה. אחר שיצאו שבעת ימי נדתה: או כי תזוב. את שלשת הימים הללו: על נדתה. מפלג מנדתה יום אחד, זו היא זבה ומשפטה חרוץ בפרשה זו, ולא כדת הנדה, שזו טעונה ספירת שבעה נקיים וקרבן, והנדה אינה טעונה ספירת שבעה נקיים, אלא שבעת ימים תהיה בנדתה בין רואה בין שאינה רואה. ודרשו רבותינו בפרשה זו, אחד עשר יום יש בין סוף נדה לתחלת נדה, שכל שלשה רצופין שתראה באחד עשר יום הללו, תהא זבה:

(כו) כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל יְמֵי זוֹבָהּ כְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה לָּהּ וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה כְּטֻמְאַת נִדָּתָהּ: כָּל מִשְׁכְּבָא דִּי תִשְׁכּוּב עֲלוֹהִי כָּל יוֹמֵי דּוֹבָהּ כְּמִשְׁכַּב רְחוּקָהּ יְהֵי לָהּ וְכָל מָנָא דִּי תֵתֵב עֲלוֹהִי מְסָאֲב יְהֵי כְּסוֹאֲבַת רְחוּקָהּ: (כז) וְכָל הַנּוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וְכָל דְּיִקְרַב בְּהוֹן יְהֵי מְסָאֲב וְיִצַּבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְמַיָּא וִיהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא: (כח) וְאִם טָהֲרָה מִזּוֹבָהּ וְסָפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר: וְאִם דְּכִיאַת מִדּוֹבָהּ וְתִמְנֵי לָהּ שִׁבְעַת יוֹמִין וּבָתַר כֵּן תִּדְכֵּי: (כט) **שביעי** וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּקַּח לָהּ שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה וְהֵבִיאָה אוֹתָם אֶל הַכֹּהֵן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וּבְיוֹמָא תְמִינָאָה תִּסַב לָהּ תַּרְתֵּין שַׁפְנִינִין אוֹ תְּרִין בְּנֵי יוֹנָה וְתֵיתֵי יָתְהוֹן לְוָת כַּהֲנָא לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא: (ל) וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזּוֹב טֻמְאָתָהּ: וְיַעְבֵּד כַּהֲנָא יָת חַד חַטָּאתָא וְיָת חַד עֲלָתָא וִיכַפַּר עֲלֶיהָ כַּהֲנָא קֳדָם יְיָ מִדּוֹב סוֹבְתָהּ: (לא) **מפטיר** וְהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם וְלֹא יָמֻתוּ בְּטֻמְאָתָם בְּטַמְּאָם אֶת מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם: וְתַפְרְשׁוּן יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסּוֹאֲבָתְהוֹן וְלָא יְמוּתוּן בְּסוֹאֲבָתְהוֹן בְּסָאֲבְהוֹן יָת מַשְׁכְּנִי דִּי בֵינֵיהוֹן:

רש"י והזרתם. אין נזירה אלא פרישה, וכן (ישעיה א ד) נזורו אחור, וכן (בראשית מט כו) נזיר אחיו: ולא ימתו בטמאתם. הרי הכרת של מטמא מקדש קרוי מיתה:

(לב) זֹאת תּוֹרַת הַזָּב וַאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זֶרַע לְטָמְאָה בָהּ: דָּא אוֹרַיְתָא דְּדוֹבָנָא וְדִי תִפּוֹק מִנֵּהּ שִׁכְבַת זַרְעָא לְאִסְתָּאָבָא בָּהּ:

רש"י זאת תורת הזב. בעל ראיה אחת, ומהו תורתו, ואשר תצא ממנו שכבת זרע. הרי הוא כבעל קרי טמא טמאת ערב:

(לג) וְהַדָּוָה בְּנִדָּתָהּ וְהַזָּב אֶת זוֹבוֹ לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה: וְלִדְסוֹבְתָהּ בְּרִחוּקָהּ וְלִדְדָאֵיב יָת דּוֹבֵהּ לִדְכַר וּלְנֻקְבָא וְלִגְבַר דִּי יִשְׁכּוּב עִם מְסָאֲבָא: פפפ:

רש"י והזב את זובו. בעל שתי ראיות ובעל שלש ראיות, שתורתן מפורשת למעלה:

הפטרת מצורע - מלכים ב ז

(ג) וְאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצֹרָעִים פֶּתַח הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים פֹּה עַד מָתְנוּ: (ד) אִם אָמַרְנוּ נָבוֹא הָעִיר וְהָרָעָב בָּעִיר וָמַתְנוּ שָׁם וְאִם יָשַׁבְנוּ פֹּה וָמָתְנוּ וְעַתָּה לְכוּ וְנִפְּלָה אֶל מַחֲנֵה אֲרָם אִם יְחַיֵּנוּ נִחְיֶה וְאִם יְמִיתֻנוּ וָמָתְנוּ: (ה) וַיָּקוּמוּ בַנֶּשֶׁף לָבוֹא אֶל מַחֲנֵה אֲרָם וַיָּבֹאוּ עַד קְצֵה מַחֲנֵה אֲרָם וְהִנֵּה אֵין שָׁם אִישׁ: (ו) וַאדֹנָי הִשְׁמִיעַ אֶת מַחֲנֵה אֲרָם קוֹל רֶכֶב קוֹל סוּס קוֹל חַיִל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה שָׂכַר עָלֵינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת מַלְכֵי הַחִתִּים וְאֶת מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבוֹא עָלֵינוּ: (ז) וַיָּקוּמוּ וַיָּנוּסוּ בַנֶּשֶׁף וַיַּעַזְבוּ אֶת אָהֳלֵיהֶם וְאֶת סוּסֵיהֶם וְאֶת חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר הִיא וַיָּנֻסוּ אֶל נַפְשָׁם: (ח) וַיָּבֹאוּ הַמְצֹרָעִים הָאֵלֶּה עַד קְצֵה הַמַּחֲנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל אֹהֶל אֶחָד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבְגָדִים וַיֵּלְכוּ וַיַּטְמֹנוּ וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל אֹהֶל אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם וַיֵּלְכוּ וַיַּטְמֹנוּ: (ט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ לֹא כֵן אֲנַחְנוּ עֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם בְּשֹׂרָה הוּא וַאֲנַחְנוּ מַחְשִׁים וְחִכִּינוּ עַד אוֹר הַבֹּקֶר וּמְצָאָנוּ עָוֹן וְעַתָּה לְכוּ וְנָבֹאָה וְנַגִּידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ: (י) וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל שֹׁעֵר הָעִיר וַיַּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל מַחֲנֵה אֲרָם וְהִנֵּה אֵין שָׁם אִישׁ וְקוֹל אָדָם כִּי אִם הַסּוּס אָסוּר וְהַחֲמוֹר אָסוּר וְאׇהֳלִים כַּאֲשֶׁר הֵמָּה: (יא) וַיִּקְרָא הַשֹּׁעֲרִים וַיַּגִּידוּ בֵּית הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה: (יב) וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו אַגִּידָה נָּא לָכֶם אֵת אֲשֶׁר עָשׂוּ לָנוּ אֲרָם יָדְעוּ כִּי רְעֵבִים אֲנַחְנוּ וַיֵּצְאוּ מִן הַמַּחֲנֶה לְהֵחָבֵה (בהשדה) בַּשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי יֵצְאוּ מִן הָעִיר וְנִתְפְּשֵׂם חַיִּים וְאֶל הָעִיר נָבֹא: (יג) וַיַּעַן אֶחָד מֵעֲבָדָיו וַיֹּאמֶר וְיִקְחוּ נָא חֲמִשָּׁה מִן הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ בָהּ הִנָּם כְּכָל (ההמון) הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ בָהּ הִנָּם כְּכָל הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר תַּמּוּ וְנִשְׁלְחָה וְנִרְאֶה: (יד) וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵי מַחֲנֵה אֲרָם לֵאמֹר לְכוּ וּרְאוּ: (טו) וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד הַיַּרְדֵּן וְהִנֵּה כָל הַדֶּרֶךְ מְלֵאָה בְגָדִים וְכֵלִים אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אֲרָם (בהחפזם) בְּחָפְזָם וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים וַיַּגִּדוּ לַמֶּלֶךְ: (טז) וַיֵּצֵא הָעָם וַיָּבֹזּוּ אֶת מַחֲנֵה אֲרָם וַיְהִי סְאָה סֹלֶת בְּשֶׁקֶל וְסָאתַיִם שְׂעֹרִים בְּשֶׁקֶל כִּדְבַר יְהוָה: (יז) וְהַמֶּלֶךְ הִפְקִיד אֶת הַשָּׁלִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁעָן עַל יָדוֹ עַל הַשַּׁעַר וַיִּרְמְסֵהוּ הָעָם בַּשַּׁעַר וַיָּמֹת כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרֶדֶת הַמֶּלֶךְ אֵלָיו: (יח) וַיְהִי כְּדַבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סָאתַיִם שְׂעֹרִים בְּשֶׁקֶל וּסְאָה סֹלֶת בְּשֶׁקֶל יִהְיֶה כָּעֵת מָחָר בְּשַׁעַר שֹׁמְרוֹן: (יט) וַיַּעַן הַשָּׁלִישׁ אֶת אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמַר וְהִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אֲרֻבוֹת בַּשָּׁמַיִם הֲיִהְיֶה כַּדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִנְּךָ רֹאֶה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכֵל: (כ) וַיְהִי לוֹ כֵּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעָם בַּשַּׁעַר וַיָּמֹת:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק ב

א. אֵלּוּ מְטַמְּאִין בָּאֹהֶל. הַמֵּת, וְכַזַּיִת מִן הַמֵּת, וְכַזַּיִת נֶצֶל, וּמְלוֹא תַרְוָד רָקָב, הַשִּׁדְרָה, וְהַגֻּלְגֹּלֶת, אֵבֶר מִן הַמֵּת וְאֵבֶר מִן הַחַי שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶן בָּשָׂר כָּרָאוּי, רֹבַע עֲצָמוֹת מֵרֹב הַבִּנְיָן אוֹ מֵרֹב הַמִּנְיָן, וְרֹב בִּנְיָנוֹ וְרֹב מִנְיָנוֹ שֶׁל מֵת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶם רֹבַע, טְמֵאִין. כַּמָּה הוּא רֹב מִנְיָנוֹ, מֵאָה וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה:

ברטנורה (א) **אלו מטמאין באוהל**. המת וכזית מן המת. ואי קשיא, כזית מן המת מטמא, מת עצמו לא כל שכן, הא מלתא מתרצא בגמרא בנזיר (דף מט) לא נצרכא אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין שאין בו כזית בשר: **נצל**. בשר המת שנימוח ונעשה כמין ליחה סרוחה: **מלוא תרווד**. כף. ושיעורו מלוא חפניים: **רקב**. גופו של מת כשכלה ליחותו ונעשה כמין עפר. ואין מלוא תרווד רקב מטמא אלא מן המת שנקבר ערום בארון של שיש ומכוסה בכיסוי של שיש, עד שנודע בודאי שאין בו תערובת רקבון של בגד או של עץ או עפר אחר. אבל מת שנקבר בכסותו או בארון של עץ או בעפר, אין לו רקב. וכן מת שנקבר חסר אבר אין לו רקב: **השדרה והגולגולת**. אע"פ שאין בהם בשר, מטמאים באוהל, לפי שצורת אדם ניכרת בהם, דכתיב בעצם אדם, עצם שניכר בו שהוא של אדם: **אבר מן המת ואבר מן החי**. דכתיב (במדבר יט) בחלל חרב או במת, אבר שהבדילתו החרב מן החי הרי הוא כמת: **ורובע עצמות**. רובע הקב של עצמות: **מרוב המנין או מרוב הבנין**. רבותי פירשו שהן מועטין מהיות בהן רוב מנין ורוב בנין, דאע"פ שאין בהם לא רוב המנין ואל רוב הבנין מטמאין: **ורוב בנינו ורוב מנינו**. רוב בנין הגוף, או רוב מנין העצמות אע"פ שאינן רוב בנין הגוף, מטמאין, ואע"פ שאין בהם רובע. ורוב בנינו, כגון השוקים והירכים והצלעות [והשדרה]. ורוב מנינו, כגון ראשי אצבעות הידים והרגלים וכיוצא בהן, ובלבד שיהיו מאה ועשרים וחמשה אברים, מטמאים:

ב. רְבִיעִית דָּם, וּרְבִיעִית דַּם תְּבוּסָה מִמֵּת אֶחָד. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מִשְּׁנֵי מֵתִים, דַּם קָטָן שֶׁיָּצָא כֻּלּוֹ, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כָּל שֶׁהוּא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, רְבִיעִית. כַּזַּיִת רִמָּה בֵּין חַיָּה בֵּין מֵתָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא כִּבְשָׂרוֹ. וַחֲכָמִים מְטַהֲרִים. אֵפֶר שְׂרוּפִים, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, שִׁעוּרוֹ בָּרֹבַע. וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. מְלֹא תַרְוָד וְעוֹד עֲפַר קְבָרוֹת, טָמֵא. רַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר. מְלֹא תַרְוָד רָקָב שֶׁגִּבְּלוֹ בַּמַּיִם, אֵינוֹ חִבּוּר לַטֻּמְאָה:

ברטנורה (ב) **רביעית דם**. שיצא כולו לאחר מיתה: **ורביעית דם תבוסה**. שיצא מקצת רביעית מחיים ומקצת לאחר מיתה, ולקמן בפרק ג' (משנה ה) מפרש לה: **תבוסה**. לשון מתבוססת בדמיך (יחזקאל טו). ורביעית דם שיצא כולו לאחר מיתה. דאורייתא, דכתיב במת בנפש. אבל דם תבוסה אינו אלא מדרבנן, ותני דאורייתא ותני דרבנן: **ממת אחד**.

ולא משני מתים. קסברי רבנן, יש אם למסורת, ועל כל נפשות מת לא יבוא (ויקרא כא), נפשת כתיב חסר: **ר' עקיבא אומר כל משני מתים**. חצי רביעית ממת זה וחצי רביעית ממת אחר, מטמא באוהל. דסבר, יש אם למקרא, נפשות מת, משמע שתי נפשות ושיעור אחד, מדלא קאמר נפשות מתים. ואין הלכה כר' עקיבא: **ר' עקיבא אומר כל שהוא**. כשם שטמא בעצמות רוב מנין ורוב בנין אע"פ שאין בו רובע הקב שהוא שיעור המיוחד לעצמות, כך טמא בדם הקטן שיצא כולו אע"פ שאין בו רביעית שהוא שיעור המיוחד לדם: **וחכמים אומרים רביעית**. אם אמרת בעצמות שבידוע שכולו לפניך, תאמר בדם שאני אומר נשתייר ממנו טפה כל שהוא ולא יצא כולו. והלכה כחכמים: **כזית רמה**. שנולדה בבשר המת: **מטמא כבשרו**. דרמה היוצאה מן המת אפילו חיה, כבשר המת היא חשובה, משום דאדם מחיים אקרי רמה, דכתיב (איוב כה) אף כי אנוש רמה: **וחכמים מטהרים**. והלכה כחכמים: **אפר שרופים**. אדם שנשרף ונעשה אפר ולא נתערב בו מאפר עצים, שיעורו ברובע קב אפר, ומטמא: **וחכמים מטהרים**. והלכה כחכמים: **עפר קברות**. עפר שמעורב בו דם וליחה של מת. ומלוא תרווד ועוד טמא, לפי שאי אפשר למלוא תרווד ועוד, שלא יהיה בו מלוא תרווד רקב, דאמר לעיל שהוא טמא. והכא נמי מיירי במת שנקבר ערום בארון של שיש, שאין עפר אחר מעורב בו: **ר' שמעון מטהר**. ואין הלכה כר' שמעון: **אינו חבור לטומאה**. ואם האהיל על מקצתו אינו כאילו האהיל על כולו. וכן לענין מגע:

ג. אֵלּוּ מְטַמְּאִין בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא, וְאֵינָן מְטַמְּאִין בְּאֹהֶל, עֶצֶם כַּשְּׂעֹרָה, וְאֶרֶץ הָעַמִּים, וּבֵית הַפְּרָס, אֲבָר מִן הַמֵּת וְאֵבֶר מִן הַחַי שֶׁאֵין עֲלֵיהֶן בָּשָׂר כָּרָאוּי, הַשִּׁדְרָה וְהַגֻּלְגֹּלֶת שֶׁחָסְרוּ. כַּמָּה הוּא חֶסְרוֹן בַּשִּׁדְרָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, שְׁתֵּי חֻלְיוֹת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אֲפִלּוּ חֻלְיָה אֶחָת. וּבַגֻּלְגֹּלֶת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, כִּמְלוֹא מַקְדֵּחַ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, כְּדֵי שֶׁינָּטֵל מִן הַחַי וְיָמוּת. בְּאֵיזֶה מַקְדֵּחַ אָמְרוּ, בַּקָּטָן שֶׁל רוֹפְאִים, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, בַּגָּדוֹל שֶׁל לִשְׁכָּה:

ברטנורה (ג) **עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא**. דכתיב (במדבר יט) ועל הנוגע וגו', ושם לא נאמר בעצם אדם, ללמד על עצם כשעורה שמטמא במגע אע"פ שאינו ניכר שהוא של אדם. אבל באהל, אדם כי ימות באהל כתיב. ובעצם לענין טומאת אוהל בעינן שיהא ניכר שהוא של אדם, שהרי במקום אחר הוא אומר בעצם אדם: **וארץ העמים**. כל חוצה לארץ קרי ארץ העמים. והכא מיירי בגוש עפר שבא מחוצה לארץ שהוא מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באוהל. אבל הנכנס לארץ העמים אפילו לא נגע ולא נשא כגון שהיה רוכב על סוס, טמא, דעל אוירה של ארץ העמים נמי גזרו: **בית הפרס**. שדה שנחרש בה קבר

ונשברו עצמות המת ונדושו בעפר אותה שדה. ופרס מלשון פרוסה. הלא פרוס לרעב לחמך (ישעיה נח): **כמה חסרון בשדרה**. ולא יטמא באוהל, אלא במגע ובמשא: **כמלוא מקדח**. מלוא רוחב הנקב שנוקבין במרצע: **כדי שינטל מן החי וימות**. ושיערו חכמים בחסרון כסלע: **בקטן של רופאים**. במרצע קטן שהרופאים פותחים בו הנגעים: **בגדול של לשכה**. ושיערו חכמים שהוא נהקב כפונדיון:

ד. הַגּוֹלֵל וְהַדּוֹפֵק מְטַמְּאִין בְּמַגָּע וּבְאֹהֶל, וְאֵינָן מְטַמְּאִין בְּמַשָּׂא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מְטַמְּאִין בְּמַשָּׂא. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, אִם יֵשׁ תַּחְתֵּיהֶן עֲפַר קְבָרוֹת, מְטַמְּאִין בְּמַשָּׂא. וְאִם לָאו, אֵינָן מְטַמְּאִין בְּמַשָּׂא. אֵיזֶהוּ הַדּוֹפֵק, אֶת שֶׁהַגּוֹלֵל נִשְׁעָן עָלָיו. אֲבָל דּוֹפֵק דּוֹפְקִין, טָהוֹר:

ברטנורה (ד) **הגולל**. אבן גדולה ורחבה שסותמים בה פי הקבר מלמעלה. מלשון וגללו את האבן (בראשית כט): **והדופק**. שתי אבנים גדולות אחת מצד זה ואחת מצד זה שהגולל נשען עליהם: **מטמאין במגע ובאוהל**. דכתיב (במדבר יט) [ועל] הנוגע בעצם או בחלל או במת או בקבר, מה מת מטמא במגע ובאוהל, אף קבר מטמא במגע ובאוהל: **ואינן מטמאין במשא**. דדרשינן וכל אשר יגע על פני השדה (שם), לרבות גולל ודופק, וכתיב וכל אשר יגע, משום מגע הוא מטמא ואינו מטמא משום משא: **אם יש תחתיהן עפר קברות**. מטמא כשמסיטן, משום עפר הניסט עמהן דמטמא במשא, משום תפוסה של מת. והלכה כרבי יהושע: **דופק דופקין**. אצל אבן הדופק מניחין לפעמים אבן אחרת להחזיקה ואין הגולל נשען עליה, והיא נקראת דופק דופקין:

ה. אֵלּוּ שֶׁאִם חָסְרוּ טְהוֹרִין, כַּזַּיִת מִן הַמֵּת, וְכַזַּיִת נָצָל, וּמְלוֹא תַרְוָד רָקָב, וּרְבִיעִית דָּם, וְעֶצֶם כַּשְּׂעוֹרָה, וְאֵבֶר מִן הַחַי שֶׁחָסַר עַצְמוֹ:

ברטנורה (ה) **ואלו אם חסרו טהורים**. דלית בהן כשיעור: **כזית מן המת**. שכן הוא תחילת יצירתו של אדם בכזית: **ורביעית דם**. הואיל ובתחלת ברייתו של קטן אין בו פחות מרביעית דם: **ואבר מן החי שחסר עצמו**. אפילו קולית גדולה שחסר ממנה עצם כל שהוא, לא מטמא משום אבר מן החי. אבל אם חסר מבשרו לעולם הוא מטמא עד שיחסר מכדי להעלות ארוכה. ואבר מן המת, כזית בשר הפורש ממנו נמי טמא:

ו. הַשִּׁדְרָה וְהַגֻּלְגֹּלֶת מִשְּׁנֵי מֵתִים, וּרְבִיעִית דָּם מִשְּׁנֵי מֵתִים, וְרֹבַע עֲצָמוֹת מִשְּׁנֵי מֵתִים, וְאֵבֶר מִן הַמֵּת מִשְּׁנֵי מֵתִים, וְאֵבֶר מִן הַחַי מִשְּׁנֵי אֲנָשִׁים, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין:

ברטנורה (ו) **השדרה והגולגולת משני מתים**. חצי חוליות השדרה ממת זה וחצי חוליות השדרה ממת אחר. וכן הגולגולת: **ואבר מן החי משני אנשים**. חצי אבר נתלש מחי זה

וחצי אבר כזה נתלש מחי אחר, ונראין כאבר אחד: **וחכמים מטהרין**. מטומאת אוהל. אבל מטמאין במגע ובמשא משום עצם כשעורה. והלכה כחכמים:

ז. עֶצֶם כַּשְּׂעוֹרָה שֶׁנֶּחֱלַק לִשְׁנַיִם, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא, וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְטַהֵר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, לֹא אָמְרוּ עֲצָמוֹת כַּשְּׂעוֹרָה, אֶלָּא עֶצֶם כַּשְּׂעוֹרָה. רִבַּע עֲצָמוֹת שֶׁנִּדְקְדְּקוּ וְאֵין בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד עֶצֶם כַּשְּׂעוֹרָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִים. אֵבֶר מִן הַחַי שֶׁנֶּחֱלַק לִשְׁנַיִם טָהוֹר. רַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא. וּמוֹדֶה שֶׁאִם נִטַּל חֲצָאִים שֶׁהוּא טָהוֹר:

ברטנורה (ז) **שנדקדקו**. שנשחקו. לשון ושחקת ממנה הדק (שמות ל): **רבי שמעון מטהר**. מכל טומאה. ואינם מטמאין לא במגע ולא במשא ולא באוהל: **וחכמים מטמאין**. בשלשתן, דהא איכא רובע: **אבר מן החי שנחלק לשנים טהור**. ואפילו חזר וחיברו, דאין חיבורי אדם חיבור: **ניטל חצאים**. שניטל מן החי לחצאים ולא ניטל ממנו אבר שלם כאחד, דלא הוה ביה שיעורא מעולם. ואין הלכה כר' יוסי:

גמרא נדה דף כ' ע"א

אִיבַּעְיָא לְהוּ אֵין עוֹכְרִין אוֹתָן בְּיָד אֶלָּא בַּכֶּלִי דִּלְמָא לְרַמְיֵהּ בְּיָדֵיהּ וְלַעַכְרִינְהוּ אֲבָל בְּמָנָא כִּי עָבַר לֵיהּ בְּיָדֵיהּ שַׁפִּיר דָּמֵי. אוֹ דִילְמָא דְּלָא לִיעַכְרִינְהוּ בְּיָדֵיהּ אֶלָּא בְּמָנָא. תָּא שְׁמַע כְּשֶׁהוּא בּוֹדְקָן אֵין בּוֹדְקָן אֶלָּא בְּכוֹס וַעֲדַיִין תִּבְּעֵי לְךָ בְּדִיקָא בְּכוֹס עָכִירָא בְּמַאי תֵּיקוּ. כִּי אָתוּ לְקָמֵיהּ דְּרַבָּה בַּר אַבּוּהּ אָמַר לְהוּ בְּמָקוֹמָהּ שְׁנִינוּ:

רש"י **לא לרמי בידיה**. לא יתן העפר אל תוך ידו ויעוכר המים בעפר שבידו אע"פ שחוזר ונתנו בכלי לאחר עכירה. אבל אם העפר בכלי כי עכר בידיה באצבע שפיר דמי: **או דילמא**. לא לעכרינהו בידים כשהמים בספל לא יעכרם באצבעו אלא בבזך או בכלי אחר: **אלא בכוס של זכוכית**. אלמא לא לירמי עפר במים בכפו ויבדוק: **אמר להו במקומה שנינו**. שאין האדמה דומה לדם אלא במקומה אבל הביאה ממקום אחר נשתנה מראיתה:

זוהר יתרו דף צ"ב ע"ב

זָכוֹר רָזָא דִּדְכוּרָא אִיהוּ. רָזָא דִּדְכוּרָא דְּנָקִיט כָּל שַׁיְיפֵי דְּעָלְמָא עִלָּאָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְאַסְגָּאָה מַעֲלֵי שַׁבְּתָא דְּאִיהוּ לֵילְיָה וְדָא אִיהוּ אֶת לְקַדְּשׁוֹ דְּאִצְטְרִיךְ קִדּוּשָׁה מִגּוֹ עַמָּא קַדִּישָׁא וּלְאִתְעַטָּרָא בָּהּוּא כְּדְקָא חָזֵי. זָכוֹר אֲתַר דְּלֵית לֵיהּ שִׁכְחָה וְלָא קַיְימָא בֵּיהּ שִׁכְחָה דְּהָא לֵית שִׁכְחָה (בראשית קצ"ב ב') בַּאֲתַר דִּבְרִית עִלָּאָה וְכָל שֶׁכֵּן לְעֵילָּא. וּלְתַתָּא אִית שִׁכְחָה אֲתַר דְּאִצְטְרִיךְ לְאִדְכָּרָא וְעַל דָּא כְּתִיב (תהלים ק"ט) יִזְכֹּר עָוֹן אֲבוֹתָיו וְגוֹמֵר. וְאִית תַּמָּן מְמַנָּן דְּאַדְכָּרָן זַכְיָין דְּבַר נַשׁ וְחוֹבוֹי וְלֵית שִׁכְחָה קָמֵי כָּרְסְיָיא קַדִּישָׁא מַה דְּאִיהוּ קָמֵיהּ. וּמָאן אִיהוּ קָמֵיהּ. זָכוֹר. וְכָל שֶׁכֵּן לְעֵילָּא. בְּגִין דְּכוֹלָּא רָזָא דִּדְכוּרָא אִיהוּ וְתַמָּן אִתְגְּלִיף רָזָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא יה"ו. וּלְתַתָּא אִצְטְרִיךְ לְאִתְקַדְּשָׁא וּבְמָה אִתְקַדַּשׁ בְּזָכוֹר דְּהָא מִנֵּיהּ נָטִיל כָּל קִדּוּשָׁן וְכָל בִּרְכָאן. וְדָא כַּד מִתְעַטָּרָא מַעֲלֵי שַׁבְּתָא עַל עַמָּא קַדִּישָׁא

כְּדָקָא יָאוֹת בִּצְלוֹתִין וּבְבָעוּתִין וּבְסִדּוּרָא דְחֶדְוָה וְאִי תֵּימָא זָכוֹר לָא אִצְטְרִיךְ לְאִתְקַדְּשָׁא דְהָא מִנֵּיהּ נַפְקִין כָּל קִדּוּשִׁין דְּעָלְמָא. לָאו הָכִי דְהָא דָא אִצְטְרִיךְ לְאִתְקַדְּשָׁא בִּימָמָא וְדָא אִצְטְרִיךְ לְאִתְקַדְּשָׁא בְּלֵילְיָא וְכָל קִדּוּשִׁין נַטְלִין לוֹן יִשְׂרָאֵל לְבָתַר וְאִתְקַדְּשָׁן בְּקִדּוּשֵׁי דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:

תרגום הזוהר זָכוֹר רָזָא דִּדְכוּרָא וְכוּ': זָכוֹר, הוּא סוֹד דְּכָר, הַמְקַבֵּל כָּל הָאֲבָרִים שֶׁל עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, לְרַבּוֹת לֵיל שַׁבָּת, שֶׁהוּא לַיְלָה, וְזֶה הוּא אֶת. לְקַדְּשׁוֹ, שֶׁצָּרִיךְ קְדֻשָּׁה מִן עַם הַקָּדוֹשׁ וּלְהִתְעַטֵּר בָּהֶם כָּרָאוּי. זָכוֹר, מָקוֹם שֶׁאֵין לוֹ שִׁכְחָה, וְשִׁכְחָה אֵינָהּ נִמְצֵאת בּוֹ, כִּי אֵין שִׁכְחָה בְּמָקוֹם בְּרִית הָעֶלְיוֹן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְמַעְלָה, וּלְמַטָּה, יֵשׁ שִׁכְחָה, הוּא מָקוֹם שֶׁצְּרִיכִים לְהַזְכִּיר, שֶׁכָּתוּב, יִזְכֹּר עָוֹן אֲבוֹתָיו וְגוֹ'. וְיֵשׁ שָׁם מְמוּנִים שֶׁמַּזְכִּירִים זְכֻיּוֹת הָאָדָם וַעֲוֹנוֹתָיו. וְאֵין שִׁכְחָה לִפְנֵי כִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁהוּא לִפְנֵי הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ וּמִי הוּא לִפְנֵי הַכִּסֵּא, הוּא זָכוֹר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְמַעְלָה, שֶׁאֵין שִׁכְחָה, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הוּא סוֹד דְּכָר, וְשָׁם נֶחְקָק סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יה"ו. וּלְמַטָּה, צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ. וּבַמֶּה מִתְקַדֵּשׁ. בְּזָכוֹר, שֶׁמִּמֶּנּוּ מְקַבֶּלֶת כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת וְכָל הַבְּרָכוֹת. וְזֶה הוּא כְּשֶׁמִּתְעַטֵּר לֵיל שַׁבָּת עַל עַם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וּבְסֵדֶר שֶׁל שִׂמְחָה. וְאִם תֹּאמַר, זָכוֹר, אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ, מִישְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ, יוֹצְאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. אֵינוֹ כֵּן. כִּי זֶה, צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וְזֶה, צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ בְּלֵיל שַׁבָּת. וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת מְקַבְּלִים אַחַר כָּךְ יִשְׂרָאֵל, וּמִתְקַדְּשִׁים בַּקְּדֻשָּׁה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ח' שבת פ"ז

א. אֶחָד הָעוֹשֶׂה אַב מְלָאכוֹת אוֹ תוֹלְדָה מִן הַתּוֹלְדוֹת בְּמֵזִיד חַיָּיב כָּרֵת. וְאִם בָּאוּ עֵדִים נִסְקָל בְּשׁוֹגֵג חַיָּיב חַטָּאת קְבוּעָה. אִם כֵּן מַה הֶּפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין הָאָבוֹת וְהַתּוֹלְדוֹת אֵין בֵּינֵיהֶן הֶפְרֵשׁ אֶלָּא לְעִנְיַן הַקָּרְבָּן בִּלְבָד. שֶׁהָעוֹשֶׂה בְּשׁוֹגֵג אִם עָשָׂה אָבוֹת הָרִבֵּה בְּהֶעְלֵם אֶחָד חַיָּיב חַטָּאת אַחַת עַל כָּל אָב וְאָב. וְאִם עָשָׂה אָב וְתוֹלְדוֹתָיו בְּהֶעְלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא חַטָּאת אֶחָת: **ב.** כֵּיצַד הֲרֵי שֶׁחָרַשׁ וְזָרַע וְקָצַר בְּשַׁבָּת בְּהֶעְלֵם אֶחָד חַיָּיב שְׁלֹשׁ חַטָּאוֹת וַאֲפִילּוּ עָשָׂה הָאַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת בִּשְׁנָגָה כְּגוֹן שֶׁשָּׁכַח שֶׁאֵלּוּ הַמְּלָאכוֹת אֲסוּרוֹת לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת חַיָּיב עַל כָּל מְלָאכָה וּמְלָאכָה חַטָּאת אֶחָת. אֲבָל אִם טָחַן וְחָתַךְ הַיֶּרֶק וְשָׁף לְשׁוֹן שֶׁל מַתֶּכֶת בְּהֶעְלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא חַטָּאת אֶחָת. שֶׁהֲרֵי לֹא עָשָׂה אֶלָּא אָב אֶחָד וְתוֹלְדוֹתָיו. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה: **ג.** הָעוֹשֶׂה מְלָאכוֹת הַרְבֵּה מֵעֵין מְלָאכָה אֶחָת בְּהֶעְלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא חַטָּאת אֶחָת. כֵּיצַד הֲרֵי שֶׁזָּרַע וְנָטַע וְהִבְרִיךְ וְהִרְכִּיב וְזָמַר בְּהֶעְלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא חַטָּאת אֶחָת. שֶׁכֻּלָּן אָב אֶחָד הֵן וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ה' ע"א

מֵעִיקָּרֵי הַתְּשׁוּבָה הַכְּנִיעָה בְּכָל לֵב וְהַשְׁפָּלוּת כִּי הַמַּכִּיר אֶת בּוֹרְאוֹ יֵדַע כַּמָּה צָרִיךְ הָעוֹבֵר עַל דְּבָרָיו לִהְיוֹת שַׁח וְשָׁפֵל וְנִגְרַע מֵעֶרְכּוֹ כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים טו) נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס. וְנֶאֱמַר (איוב טו) אַף כִּי נִתְעַב וְנֶאֱלַח וְגוֹ' (ירמי' ו) כֶּסֶף נִמְאָס קָרְאוּ לָךְ עַל כֵּן יְכָנַע וְיִהְיֶה שָׁפֵל בְּעֵינָיו. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּהִתְוַדּוּתוֹ עַל חֶטְאוֹ בְּבֹא אֵלָיו נָתָן הַנָּבִיא אָמַר בְּסוֹף דְּבָרָיו (תהלים נא) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. רוּחַ נִשְׁבָּרָה פִּירוּשׁ רוּחַ נְמוּכָה לְמַדְנוּ מִזֶּה כִּי הַהַכְנָעָה מֵעִיקָּרֵי הַתְּשׁוּבָה. כִּי הַמִּזְמוֹר הַהוּא יְסוֹד מוּסָד לְעִיקָּרֵי הַתְּשׁוּבָה וּבְהַכְנָעָה יִתְרַצֶּה אָדָם אֶל הַשֵּׁם שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) וְאֶל זֶה אַבִּיט אֶל עָנִי וּנְכֵה רוּחַ. וְנֶאֱמַר בְּעִנְיַן (שם נז) וְאֹמַר סֹלּוּ סֹלּוּ פַּנּוּ דֶּרֶךְ וְגוֹ' כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שׁוֹכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכּוֹן וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים. לָמַדְנוּ כִּי הַהַכְנָעָה מֵעִיקָּרֵי הַתְּשׁוּבָה. וְכֵן שְׁאַר כָּל הַפָּרָשָׁה מְדַבֶּרֶת עַל בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה (שם) כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְגוֹ' בַּעֲוֹן בִּצְעוֹ קָצַפְתִּי וְגוֹ' דְּרָכָיו רָאִיתִי וְאֶרְפָּאֵהוּ וְגוֹ' פִּירוּשׁ דְּרָכָיו רָאִיתִי בְהַכְנָעָה. כְּמוֹ שֶׁאָמַר וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ וּבְמְרִירוּת הַלֵּב. כְּמוֹ שֶׁאָמַר כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וְאֶרְפָּאֵהוּ. כִּי אָסְלַח לַעֲוֹנוֹ כְּמוֹ (הושע יד) אֶרְפָּא מְשׁוּבָתָם (ישעי' ו) וָשָׁב וְרָפָא לוֹ וְאַנְחֵהוּ אֲעַזְרֵהוּ עַל עֲזִיבַת הַחֵטְא וְאַגְבִּירֵהוּ עַל יִצְרוֹ:

פרשת אחרי מות

אחרי מות יום ראשון

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ו דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

טז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי יְהוָה וַיָּמֻתוּ: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בָּתַר דְּמִיתוּ תְּרִין בְּנֵי אַהֲרֹן בְּקָרוֹבֵיהוֹן אֶשְׁתָּא נוּכְרִיתָא קֳדָם יְיָ וּמִיתוּ:

רש"י וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו' . מה תלמוד לומר, היה רבי אלעזר בן עזריה מושלו משל לחולה שנכנס אצלו רופא. אמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני. זה זרזו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן:

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָאָרֹן וְלֹא יָמוּת כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת: וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה מַלֵּל

עִם אַהֲרֹן אָחִוךְ וְלָא יְהֵי עָלֵל בְּכָל עִדָּן לְקוּדְשָׁא מִגָּיו לְפָרֻכְתָּא לָקֳדָם כַּפֻּרְתָּא דִּי עַל אֲרוֹנָא וְלָא יְמוּת אֲרֵי בַּעֲנָנָא אֲנָא מִתְגְּלִי עַל בֵּית כַּפֻּרְתָּא:

רש"י ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא. שלא ימות כדרך שמתו בניו: ולא ימות. שאם בא הוא מת: כי בענן אראה. כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני. ולפי שגלוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא, זהו פשוטו. ומדרשו לא יבא כי אם בענן הקטרת ביום הכפורים:

(ג) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה: בָּדָא יְהֵי עָלֵל אַהֲרֹן לְקוּדְשָׁא בְּתוֹר בַּר תּוֹרֵי לְחַטָּאתָא וּדְכַר לַעֲלָתָא:

רש"י בזאת. גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית ראשון: בזאת יבא אהרן וגו' . ואף זו לא בכל עת, כי אם ביום הכפורים, כמו שמפורש בסוף הפרשה (פסוק כט) בחדש השביעי בעשור לחדש:

(ד) כְּתֹנֶת בַּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנְסֵי בַד יִהְיוּ עַל בְּשָׂרוֹ וּבְאַבְנֵט בַּד יַחְגֹּר וּבְמִצְנֶפֶת בַּד יִצְנֹף בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת בְּשָׂרוֹ וּלְבֵשָׁם: כִּתוּנָא דְבוּצָא קוּדְשָׁא יִלְבָּשׁ וּמִכְנְסִין דְּבוּץ יְהוֹן עַל בִּסְרֵהּ וּבְהֶמְיָנָא דְבוּץ יֵסַר וּבְמִצְנֶפְתָּא דְבוּצָא יָחֵת בְּרֵישֵׁהּ לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא אִנּוּן וְיַסְחֵי בְמַיָּא יָת בְּ:סַרֵהּ וְיַלְבְּשִׁנּוּן:

רש"י כתנת בד וגו' . מגיד שאינו משמש לפנים בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ, שיש בהם זהב, לפי שאין קטגור נעשה סנגור, אלא בארבעה, ככהן הדיוט, וכלן של בוץ: קדש ילבש. שהיו משל קדש: יצנף. כתרגומו יחית ברישיה, יניח בראשו, כמו (בראשית לט טז) ותנח בגדו ואחתיה: ורחץ במים. אותו היום טעון טבילה בכל חליפותיו. וחמש פעמים היה מחליף מעבודת פנים לעבודת חוץ ומחוץ לפנים, ומשנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב, ובכל חליפה טעון טבילה ושני קדושי ידים ורגלים מן הכיור:

(ה) וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי שְׂעִירֵי עִזִּים לְחַטָּאת וְאַיִל אֶחָד לְעֹלָה: וּמִן כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִסַּב תְּרֵין צְפִירֵי עִזִּין לְחַטָּאתָא וּדְכַר חַד לַעֲלָתָא: (ו) וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ: וְיִקְרֵב אַהֲרֹן יָת תּוֹרָא דְחַטָּאתָא דִּי לֵהּ וְיכַפֵּר עֲלוֹהִי וְעַל אֱנַשׁ בֵּיתֵהּ:

רש"י את פר החטאת אשר לו. האמור למעלה. ולמדך כאן שמשלו הוא בא, ולא משל צבור: וכפר בעדו ובעד ביתו. מתודה עליו עונותיו ועונות ביתו:

נביאים - יחזקאל - פרק כב

כב (א) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וַהֲוָה פִּתְגָם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ עִמִּי לְמֵימָר:

רש"י **ויהי** . דבר ה' אלי לאמר :

(ב) וְאַתָּה בֶּן אָדָם הֲתִשְׁפֹּט הֲתִשְׁפֹּט אֶת עִיר הַדָּמִים וְהוֹדַעְתָּהּ אֵת כָּל תּוֹעֲבוֹתֶיהָ: וְאָמַרְתָּ בַר אָדָם הֲתוֹכַח הֲתוֹכַח יַת קַרְתָּא דְאַשְׁדֵי דַּם זַכַּי בְּגַוָּהּ וְחַוִּי לַהּ יַת כָּל תּוֹעֲבָהָתָא:

רש"י **התשפוט את עיר הדמים** . ירושלים : **והודעתה** . מפיק ה"א והודעתה אותה :

(ג) וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עִיר שֹׁפֶכֶת דָּם בְּתוֹכָהּ לָבוֹא עִתָּהּ וְעָשְׂתָה גִלּוּלִים עָלֶיהָ לְטָמְאָה: וְתֵימַר כִּדְנָן אֲמַר יְיָ אֱלָהִים קַרְתָּא דְאַשְׁדֵי דַּם זַכַּי בְּגַוָּהּ מְטָא עִדָּן תַּבְרָהּ וּדְפַלְחִין לְטָעֲוָתָא בְּגַוָּהּ בְּדִיל לְסַאֲבוּתָהּ:

רש"י **עיר שופכת דם בתוכה לבוא עתה** . הרי זה מקרא מסורס וזהו פיר' עיר שופכת דם בתוכה אמר ה' אלהים לבוא עתה : **ועשתה גילולים** . כמו ואשר עשתה גלולים וגו' :

(ד) בְּדָמֵךְ אֲשֶׁר שָׁפַכְתְּ אָשַׁמְתְּ וּבְגִלּוּלַיִךְ אֲשֶׁר עָשִׂית טָמֵאת וַתַּקְרִיבִי יָמַיִךְ וַתָּבוֹא עַד שְׁנוֹתַיִךְ עַל כֵּן נְתַתִּיךְ חֶרְפָּה לַגּוֹיִם וְקַלָּסָה לְכָל הָאֲרָצוֹת: בַּחוֹבַת דַּם זַכַּי דַּאֲשַׁדְתְּ חַבְתְּ וּבְפוּלְחָן טָעֲוָתִיךְ דְּפַלַחְתְּ אִסְתַּאַבְתְּ וְקָרֵיב יוֹם תַּבְרִיךְ וּמְטָא עִדָּן בִּישְׁתִּיךְ עַל כֵּן יְהַבְתִּיךְ חִיסוּדִין לְעַמְמַיָּא וּלְעֵיב לְכָל מְדִינָתָא:

רש"י **עד שנותיך** . גזירת ונושנתם (דברים ד) בגי' שאמר משה : **וקלסה** . דבה שהכל נדברים ביד פרלרי"ץ בלע"ז :

(ה) הַקְּרֹבוֹת וְהָרְחֹקוֹת מִמֵּךְ יִתְקַלְּסוּ בָךְ טְמֵאַת הַשֵּׁם רַבַּת הַמְּהוּמָה: דְּקָרִיבִין וְדִרְחִיקִין מִנִּיךְ יִתְלַעֲבוּן בִּיךְ סוֹאֲבַת שְׁמָא דְסַגִּיאִין אִתְרַגּוּשְׁתָּהָא:

רש"י **יתקלסו בך** . ומה היא הקלסות טמאת השם זו היא שטמאת את שמה שהיו נקראים עם קדוש בנים ליוצרם וגרמו עצמם להקראו' עם טמא שפתים (ישעיה ו) :

(ו) הִנֵּה נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ לִזְרֹעוֹ הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפָךְ דָּם: הָא רַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר לְתוּקְפֵּיהּ הֲווּ בִּיךְ בְּדִיל לְמִשְׁפַּךְ דַּם זַכַּי:

רש"י **איש לזרועו** . כל דאלים גבר :

כתובים - משלי - פרק כה

(טז) דְּבַשׁ מָצָאתָ אֱכֹל דַּיֶּךָּ פֶּן תִּשְׂבָּעֶנּוּ וַהֲקֵאתוֹ: דְּבְשָׁא מַשְׁכַּחְתְּ אֱכוֹל סוּפְקָנָךְ דִּלְמָא תִשְׂבַּע וּתְתֵיבֶנֵּיהּ:

רש"י **דבש מצאת וגו'** :

(יז) הַקַּר רַגְלְךָ מִבֵּית רֵעֶךָ פֶּן יִשְׂבָּעֲךָ וּשְׂנֵאָךְ: כְּלֵא רִגְלָךְ מִן בַּיְתֵיהּ דְּרֵחֲמָךְ דִּלְמָא נְסִבְעָךְ וּמְסַנְיָךְ:

רש"י **הוקר רגלך** . כשם שאם מצאת דבש והוא מתוק לחכך אתה צריך שלא תאכל ממנו פן תשבענו והקאתו כך הוקר רגלך מבית רעך אע"פ שהוא מקרבך מנע מלבא שם יום יום פן ישבעך וישנא אותך , ולענין מדרשו אל תהי רגיל לחטוא שוגג ולהביא תמיד חטאות ואשמות לבית ה' שנקרא רע לישראל דכתיב זה דודי וזה רעי :

(יח) מַפִּיץ וְחֶרֶב וְחֵץ שָׁנוּן אִישׁ עֹנֶה בְרֵעֵהוּ עֵד שָׁקֶר: אֵיךְ פְּרִיעָא וְסַיְפָא נְגִידָא שְׁנִינָא גַּבְרָא דְמַסְהַד עַל חַבְרֵיהּ סַהֲדוּתָא דְשִׁקְרָא:

רש"י **מפיץ וחרב** . שם כלי מלחמה :

(יט) שֵׁן רֹעָה וֶרֶגֶל מוּעֶדֶת מִבְטָח בּוֹגֵד בְּיוֹם צָרָה: אֵיךְ שִׁינָא בִישְׁתָּא וְרִגְלָא מוּעֲדָא הֵיכְנָא סַבְרֵיהּ דְבָזוֹזָא בְּיוֹמָא דְעָקְתָא:

רש"י **שן רעה** . רצוצה : **מועדת** . כמו ולא מעדו קרסולי (תהלים יח) : **מבטח בוגד** . מכזב בו ביום צרתו כשן רצוצה ומועדת :

(כ) מַעֲדֶה בֶּגֶד בְּיוֹם קָרָה חֹמֶץ עַל נָתֶר וְשָׁר בַּשִּׁרִים עַל לֵב רָע: דְשַׁקֵּל מַרְטוּטָא מִן חַבְרֵיהּ בְּיוֹם דְקָרְתָא הֵיךְ הוּא דְרָמֵי חֵילָא עַל נִתְרָא וּמְצָרֵף לְלִבָּא כֵּיכָא הֵיךְ סָסָא לְמָנָא וְאֵיךְ מַלְטִיתָא בְּקִיתָא הֵיכְנָא בַּרְיוּתָא מַחֲדָא לִבֵּיהּ דְגַבְרָא:

רש"י **מעדה בגד ביום קרה** . בגד עדים בגד מוסר כלי שהוא ראוי להסירו מעליו לפי שהוא בלוי כדמתרגמינן ויסר ויעדי , וזה פתרונו בגד בלוי הרי הוא ביום קרה כחומץ על נתר . נתר . מין אדמה רכה כגון אדמה שלנו הנקרא קרי"א והיו חוקקים אותה ועושין כלים ואם יפול בו חומץ ממסמסו ונשחת . אף שר בשירים על לב רע . דומה לשניהם ומה הוא שר בשירים זה המלמד תורה לתלמיד רשע אשר אין בלבו לקיימה :

(כא) אִם רָעֵב שׂוֹנַאֲךָ הַאֲכִל�ֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם: אִין כָּפֵן סָנְאָךְ אוֹכְלֵיהּ לַחְמָא וְאִין צָחֵי אַשְׁקֵיהּ מַיָא:

רש"י **אם רעב שנאך** . כמשמעו , ורבותינו פירשוהו על יצר הרע אם רעב הוא ואומר לך להשביעו בעבירות משוך את עצמך לבית המדרש והאכילהו מלחמה של תורה וכן השקהו מים מימיה של תורה :

משנה כלאים פרק ה

א. כֶּרֶם שֶׁחָרַב, אִם יֵשׁ בּוֹ לְלַקֵּט עֶשֶׂר גְּפָנִים לְבֵית סְאָה וּנְטוּעוֹת כְּהִלְכָתָן, הֲרֵי זֶה נִקְרָא כֶּרֶם דַּל. כֶּרֶם (דַּל) שֶׁהוּא נָטוּעַ עַרְבּוּבְיָא, אִם יֵשׁ בּוֹ לְכֵוָן שְׁתַּיִם נֶגֶד שָׁלֹשׁ, הֲרֵי זֶה כֶּרֶם, וְאִם לָאו, אֵינוֹ כֶּרֶם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, הוֹאִיל וְהוּא נִרְאֶה כְּתַבְנִית הַכְּרָמִים, הֲרֵי זֶה כֶּרֶם:

ברטנורה (א) **כרם שחרב**. עשר גפנים לבית סאה. שיש בקרקע של בית סאה י' גפנים לא פחות מכן: **ונטועות כהלכתן**. דהיינו שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב ואין רחוקות זו מזו ט"ז אמות ולא פחות מד' אמות: **כרם דל**. שגפניו מועטים ואעפ"כ דין כרם יש לו ואין זה קרחת הכרם דאותו חרב מאמצעו וזה נחרב מכל צד: **ערבוביא**. שאין הגפנים מכוונים כשורה: אם יכול לכוין בכל הכרם שתים כנגד שלש. כגון שיביא חוט ומותח ומוצא הגזע מכוון שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב אע"פ שהנוף אינו מכוון ה"ז כרם

אבל אם מוצא הנוף מכוון והגזע אינו מכוון אין זה כרם: **כתבנית הכרמים ה"ז כרם.** ובעי הרחקה ט"ז אמות ואין הלכה כר"מ:

ב. כֶּרֶם שֶׁהוּא נָטוּעַ עַל פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֵינוֹ כֶּרֶם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, (כֶּרֶם, וְ) רוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כְּאִלּוּ אֵינָן:

ברטנורה (ב) כרם שהוא נטוע על פחות פחות מארבע אמות. שאין בין שורה לשורה ד"א: **אינו כרם.** ומרחיק ששה טפחים וזורע את השאר דכיון שאין יכול לחרוש בשוורים ביניהם אין שם כרם עליו: **וחכ"א כרם.** דרואין את האמצעיות כאילו אינם ומצטרפים החיצונים אם יש ביניהם ריווח הראוי להם לפי שדרך בני אדם ליטע שורות רצופות הרבה ביחד ואותן שראויין להתקיים ולהעשות כרם ישארו כרם והשאר יהיו לעצים לכך אלו האמצעיות הנטועים בתוך הריוח הראוים להיות בין שורה לשורה רואים אותם כאילו הם עצים בעלמא והחיצונים מצטרפים להיות כרם:

ג. חָרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בַּכֶּרֶם עָמֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, אִם הָיָה מְפֻלָּשׁ מֵרֹאשׁ הַכֶּרֶם וְעַד סוֹפוֹ, הֲרֵי זֶה נִרְאֶה כְּבֵין שְׁנֵי כְרָמִים וְזוֹרְעִים בְּתוֹכוֹ, וְאִם לָאו, הֲרֵי הוּא כַּגַּת. וְהַגַּת שֶׁבַּכֶּרֶם עֲמֻקָּה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, זוֹרְעִים בְּתוֹכָהּ. וַחֲכָמִים אוֹסְרִים. שׁוֹמֶרָה שֶׁבַּכֶּרֶם גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה, זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ. וְאִם הָיָה שֹׂעָר כּוֹתֵשׁ, אָסוּר:

ברטנורה (ג) **זורעים לתוכו.** דחשיב הפסק ורשות אחרת כיון דעמוק עשרה ורחב ארבעה ומפולש, אבל פחות מעשרה או מד', או אפילו עמוק עשרה ורחב ד' ואינו מפולש, אלא שהכרם מקיפו מג' רוחות אין זורעים בתוכו שהרי הוא כגת שנחלקו בה ר"א ורבנן לקמן ור"א בן יעקב סבר לה כרבנן דאסרי לזרוע בגת: **שומירה שבכרם.** תל גבוה שהשומר עומד עליו לשמור הכרם ורואה למרחוק: **זורעים בתוכה.** ובהא לא פליגי רבנן על ר"א לפי שהיא גבוה ואין אויר הכרם מקיפה אבל בגת שאויר הכרם מקיפה אסרו רבנן. וכן הלכה: **ואם היה שער כותש.** שהשריגים של הגפנים שהן קרויין שער היו מתערבים ומסתבכים למעלה ע"ג השומירה זע"ז כעלי במכתש:

ד. גֶּפֶן שֶׁהִיא נְטוּעָה בַּגַּת אוֹ בַּנָּקָע, נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ, וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת, לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. וְהַבַּיִת שֶׁבַּכֶּרֶם, זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ:

ברטנורה (ד) **נקע.** בקעים שבשדות כעין גומות: **נותנים לה עבודתה.** ו' טפחים שזו היא עבודת גפן יחידית: **וזורע את המותר.** ולא אמרי' דמחזי ככלאים כיון שהגפן והזרעים בתוך הגת או בתוך הבקע: **אם אין שם ד"א.** אסור כדין מחול הכרם דפרקין דלעיל דנותן

ד"א לעבודת הכרם ואין הלכה כר"י: **והבית שבכרם**. שסביבות הבית יש גפנים: **זורעים בתוכה**. ולא אמרי' הואיל והגפנים מקיפים אותו מד' רוחותיו אין המחיצות מועילות:

ה. הַנּוֹטֵעַ יָרָק בַּכֶּרֶם אוֹ מְקַיְּמִים, הֲרֵי זֶה מְקַדֵּשׁ אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ גְּפָנִים. אֵימָתַי. (בִּזְמַן) שֶׁהָיוּ נְטוּעוֹת עַל אַרְבַּע אַרְבַּע, אוֹ עַל חָמֵשׁ חָמֵשׁ. הָיוּ נְטוּעוֹת עַל שֵׁשׁ שֵׁשׁ, אוֹ עַל שֶׁבַע שֶׁבַע, הֲרֵי זֶה מְקַדֵּשׁ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לְכָל רוּחַ, עֲגֻלּוֹת וְלֹא מְרֻבָּעוֹת:

ברטנורה (ה) **הנוטע ירק בכרם או מקיים**. (פי' משנה זו עיין בסוף הסדר):

ו. הָרוֹאֶה יָרָק בַּכֶּרֶם, וְאָמַר כְּשֶׁאַגִּיעַ לוֹ אֲלַקְּטֶנּוּ, מֻתָּר. כְּשֶׁאֶחֱזֹר אֲלַקְּטֶנּוּ, אִם הוֹסִיף בָּמָאתַיִם, אָסוּר:

ברטנורה (ו) **כשאגיע לו**. אע"פ שהוסיף מאתים עד שלא הגיע לו מותר, מאחר שאינו מתעצל בכלאים אבל כשאחזור אסור משום דנתעצל ונתייאש ודכוותיה גבי מחיצת הכרם שנפרצה דכשנתייאש ולא גדרה קדש אבל לא נתייאש שמתעסק כל שעה לגדור ולא הספיק עד שהוסיף מאתים לא קדש. וכיצד משערין אם הוסיף מאתים, רואים כשחותכים ירק זה או מין של תבואה זו מן המחובר בכמה זמן יבש שלא תשאר בו לחה. הגע עצמך שיבש במאה שעה אם נשתהה בארץ חצי שעה משהגיע לו ולא לקטו הרי הוסיף מאתים ואסור שכשם שהוא יבש מלחותו בכל חצי שעה חלק ממאתים כשהוא בתלוש, כך מוסיף בחצי שעה חלק ממאתים כשהוא במחובר:

ז. הָיָה עוֹבֵר בַּכֶּרֶם וְנָפְלוּ מִמֶּנּוּ זְרָעִים, אוֹ שֶׁיָּצְאוּ עִם הַזְּבָלִים אוֹ עִם הַמַּיִם, הַזּוֹרֵעַ וְסַעֲרָתוּ הָרוּחַ לְאַחֲרָיו, מֻתָּר. סְעָרָתוּ הָרוּחַ לְפָנָיו, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אִם עֲשָׂבִים, יוֹפֵךְ. וְאִם אָבִיב, יְנַפֵּץ. וְאִם הֵבִיאָה דָגָן, תִּדְלֹק:

ברטנורה (ז) **עם הזבלים או עם המים**. כשמזבל כרמו או כשפותח אמת המים להשקות הכרם פעמים יש עמהם זרעים וכל הני שלא בכונה נזרעו שרי דלא תזרע כרמך בכוונה משמע: **סיערתו הרוח**. שהיה עומד בשדה וזורע והוליכה רוח סערה את הזרע בכרם: **לאחריו מותר**. דשלא בכוונה היה ולא ראה שהוליך הרוח את הזרע לתוך הכרם: **ולפניו אסור**. אם סיערתו הרוח לפניו וראה אסור: **כיצד יעשה אם עשבים יופך**. יחרוש ויהפוך שרשי העשבים ושוב לא יצמחו: **אם אביב**. שכבר צמח הזרע אלא שלא הביא שליש: **ינפץ**. הזרע מן השיבולת והקשין מותרין והדגן אסור: **ואם הביאה דגן תדלק**. והכל אסור: **ר"א אומר קדש**. שכן בערבי"א מקיימין קוצים בכרם כדי שירעו גמליהם ומאחר שמקצת ב"א מקיימים אותם בשדותיהם הוי כלאים בכ"מ דשפיר קרינן בו אשר תזרע דמשמע מה שבני אדם נוהגים לזרוע ורוצים בקיומן: לא קדש אלא דבר שכמוהו מקיימים. באותו מקום כגון קוצים בערבי"א לפי שלשם מקיימין אותם אבל בשאר מקומות שאין מקיימין

אותן מותר. והלכה כחכמים: **הארוס**. מין ירק שעליו רחבין ונותנים אותו בתבשיל וקורין לו בערבי"א סיסנב"ר: **והקיסום**. אדר"א בלע"ז שמדלין אותו על החניות ועל החלונות: **ושושנת המלך**. רוזי"ן בלע"ז: וכל מין זרעים אינן כלאים בכרם. מן התורה אבל מדרבנן הוי כלאים דהכי מוכח במנחות: **קנבוס**. קנאפ"ו בלע"ז ובערבי קונ"ב: **וחכ"א כלאים**. והלכה כחכמים: **הקונדס**. בערבי כרפי"ש ובלע"ז קרל"י והוא דרדר האמור בתורה וקוץ ודרדר תצמיח לך:

ח. הַמְקַיְּמִים קוֹצִים בַּכֶּרֶם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, קִדֵּשׁ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא קִדֵּשׁ, אֶלָּא דָּבָר שֶׁכָּמוֹהוּ מְקַיְּמִין. הָאִירוּס וְהַקִּסּוֹס וְשׁוֹשַׁנַּת הַמֶּלֶךְ וְכָל מִינֵי זְרָעִים, אֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. הַקַּנְבּוֹס, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, אֵינוֹ כִלְאַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, כִּלְאַיִם. וְהַקִּנְרָס, כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם:

גמרא ברכות דף כ"ו ע"ב

אִתְּמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אָמַר תְּפִלּוֹת אָבוֹת תִּקְּנוּם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין תִּקְּנוּם. תַּנְיָא כַּוָּותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי חֲנִינָא וְתַנְיָא כַּוָּותֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. תַּנְיָא כַּוָּותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי חֲנִינָא אַבְרָהָם תִּקֵּן תְּפִלַּת שַׁחֲרִית שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כ"ג) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם וְאֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ק"ו) וַיַּעֲמוֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל. יִצְחָק תִּקֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כ"ד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בָּשָׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב. וְאֵין שִׂיחָה אֶלָּא תְּפִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ק"ב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטוֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפּוֹךְ שִׂיחוֹ. יַעֲקֹב תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כ"ח) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וְאֵין פְּגִיעָה אֶלָּא תְּפִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר (ירמי' ז') וְאַתָּה אַל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַזֶּה וְאַל תִּשָּׂא בַעֲדָם רִנָּה וּתְפִלָּה וְאַל תִּפְגַּע בִּי. וְתַנְיָא כַּוָּותֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ תְּפִלַּת הַשַּׁחַר עַד חֲצוֹת שֶׁהֲרֵי תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד חֲצוֹת. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת שֶׁהֲרֵי תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ תְּפִלַּת הַמִּנְחָה עַד הָעֶרֶב שֶׁהֲרֵי תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד הָעֶרֶב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד פֶּלֶג הַמִּנְחָה שֶׁהֲרֵי תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד פֶּלֶג הַמִּנְחָה. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ תְּפִלַּת הָעֶרֶב אֵין לָהּ קֶבַע שֶׁהֲרֵי אֵבָרִים וּפְדָרִים שֶׁלֹּא נִתְעַכְּלוּ מִבָּעֶרֶב קְרֵבִין וְהוֹלְכִין כָּל הַלַּיְלָה. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ שֶׁל מוּסָפִין כָּל הַיּוֹם שֶׁהֲרֵי קָרְבַּן שֶׁל מוּסָפִין קָרֵב כָּל הַיּוֹם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁבַע שָׁעוֹת שֶׁהֲרֵי קָרְבַּן מוּסָף קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁבַע שָׁעוֹת:

רש"י **כנגד תמידין תקנום**. אנשי כנסת הגדולה. ר' יהודה ס"ל שאין תמיד של שחר קרב אלא עד ד' שעות: **אברים**. של עולות: **ופדרים**. של שאר קרבנות שנזרק דמן קודם שקיעת החמה קרבין כל הלילה וכנגדן תקנו תפלת ערבית:

זוהר אחרי מות דף ס"ז ע"א

תָּאנָא מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ כִּיוָן דִּכְתִיב מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם אֲמַאי לִפְנֵי יְיָ אֶלָּא אָמַר רִבִּי יִצְחָק (שמות ק"ע כ') לִפְנֵי יְיָ מַמָּשׁ דְּתַנְיָא מֵרֵישָׁא דְּיַרְחָא סִפְרִין פִּתִיחִין וְדַיְינֵי דַּיְינִין. בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא בָּתֵּי דִינִין אִתְמַסְרָן לְאִתְפַּתְחָא בִּדְינָא עַד הַהוּא יוֹמָא דְאִקְרֵי תִּשְׁעָה לְיַרְחָא. בְּהַהוּא יוֹמָא סַלְקִין דִּינִין כֻּלְּהוּ לְמָארֵי דְּדִינָא וּמְתַקְנֵי כָּרְסְיָיא עִלָּאָה דְּרַחֲמֵי לְמַלְכָּא קַדִּישָׁא. בְּהַהוּא יוֹמָא בָּעָאן יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא לְמֶחֱדֵי בְּחֶדְוָותָא לְקַדְמוּת מָארֵיהוֹן דְּזַמִּין לְיוֹמָא אַחֲרָא לְמִיתַב עֲלַיְיהוּ בְּכָרְסְיָיא קַדִּישָׁא דְּרַחֲמֵי. בְּכָרְסְיָיא דְּוַותְּרָנוּתָא. וְכָל אִינּוּן סִפְרִין דִּפְתִיחִין קָמֵיהּ וּכְתִיבִין קָמֵיהּ כָּל אִינּוּן חוֹבִין הוּא מְזַכֵּי לוֹן וּמְדַכֵּי לוֹן מִכֻּלְּהוּ הֲדָא הוּא דִכְתִיב מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ. לִפְנֵי יְיָ מַמָּשׁ. אִינּוּן דְּאֲמָרִין קְרָא עַד הָכָא אֲמָרִין וְלָא יַתִּיר. וְלֵית רְשׁוּ לְאַחֲרָא דְּלֵימָא תִּטְהָרוּ אֶלָּא כַּהֲנָא רַבָּא דְּפָלַח פֻּלְחָנָא וְקָשַׁר שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּפוּמֵיהּ וְכַד הֲוָה אִתְקְשַׁר וּמִתְבָּרֵךְ בְּפוּמֵיהּ הַהוּא קָלָא נָחִית וּבָטַשׁ בֵּיהּ וְאִתְנְהִיר מִלָּה בְּפוּמֵיהּ דְּכַהֲנָא וְאוֹמֵר תִּטְהָרוּ. פָּלַח פֻּלְחָנָא וּמִתְבָּרְכִין כָּל אִינּוּן עִלָּאִין דְּאִשְׁתַּאֲרוּ. וּלְבָתַר אַסְחֵי גוּפֵיהּ וְקַדֵּשׁ יְדוֹי לְאַעְלָא בְּפֻלְחָנָא אַחֲרָא קַדִּישָׁא. עַד דִּיתְכָּוון לְמֵיעַל לַאֲתַר אַחֲרָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא מִכֹּלָּא. תְּלָתָא שׁוּרִין סָחֲרִין לֵיהּ כַּהֲנֵי אָחוֹי. לֵיוָאֵי וּמִכָּל שְׁאַר עַמָּא כֻּלְּהוּ (בִּרְכָאן קָמֵיהּ) זַקְפִין יְדִין עֲלֵיהּ בְּצִלּוֹתָא וְקָטְרָא דְּדַהֲבָא זַקָּפָא בְּרֵגְלֵיהּ. נָטִיל תְּלָתָא פְּסִיעָן וְכֻלְּהוּ קַיְימִין בְּקִיּוּמַיְיהוּ וְלָא נָטְלִין בַּתְרֵיהּ (הֲוָה אָקְטִיר בְּקְטוֹרֶת) נָטִיל תְּלָתָא פְּסִיעָן אֲחָרָן (רִשְׁימָא בְּלִבָּא) אִסְתַּחַר לְדוּכְתֵּיהּ. נָטִיל תְּלָתָא פְּסִיעָן אַסְתִּים עַיְינִין וְאִתְקְשַׁר לְעֵילָא. עָאל לַאֲתַר דְּעָאל שְׁמַע קוֹל גַּדְפֵּי דְּכְרוּבְיָיא מְזַמְּרִין וְאָקְשָׁן גַּדְפִין פְּרִישָׁאן לְעֵילָא הֲוָה אַקְטִיר קְטוֹרֶת מִשְׁתַּכְּחָא קוֹל גַּדְפַּיְיהוּ וּבְלְחִישׁוּ אִתְדַּבְּקָן. אִי כַּהֲנָא זָכֵי דְּהָא לְעֵילָא בְּחִידוּ אִשְׁתְּכַח. אוּף הָכָא בַּהֲהִיא שַׁעְתָּא נָפִיק רַעֲוָא דְּנָהוֹרָא מִתְבַּסְּמָא מֵרֵיחִין דְּטוּרֵי אֲפָרְסְמוֹנָא דַּכְיָיא דִּלְעֵילָא וְאָזְלָא בְּכָל הַהוּא אֲתַר וְאָעִיל רֵיחָא בְּתְרֵי נוּקְבֵי דְּחוֹטְמֵיהּ וּמִתְיַישְׁבָא לְבֵיהּ כְּדֵין כֹּלָּא הוּא בִּלְחִישׁוּ וּפְטָרָא לָא אִשְׁתְּכַח תַּמָּן. פְּתַח כַּהֲנָא פּוּמֵיהּ בְּצִלּוֹתָא בִּרְעוּתָא בְּחֶדְוָותָא וְצַלֵּי צְלוֹתֵיהּ. בָּתַר דְּסִיֵּים זַקְפִין כְּרוּבַיָיא כְּמִלְקַדְמִין גַּדְפַּיְיהוּ וּמְזַמְּרִין כְּדֵין יָדַע כַּהֲנָא דִּרְעוּתָא הוּא וְיִעְדִּין חֶדְוָותָא לְכֹלָּא וְעַמָּא יַדְעִין דְּאִתְקַבֵּל צְלוֹתֵיהּ כְּמָה דִכְתִיב (ישעיה א') אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וְהוּא תָּב לַאֲחוֹרֵיהּ וְצַלֵּי צְלוֹתֵיהּ. זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ דְּכַהֲנָא דְּהָא עַל יְדוֹי חֵידוּ עַל חֵידוּ אִשְׁתְּכַח הַהוּא יוֹמָא לְעֵילָא וְתַתָּא. עַל הַהִיא שַׁעְתָּא כְּתִיב (תהלים קמ"ד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ אֱלֹהָיו:

תרגום הזוהר לָמַדְנוּ, מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה'. שׁוֹאֵל, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם, לָמָּה כָּתוּב, לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ. אֶלָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לִפְנֵי ה' מַמָּשׁ. כִּי לָמַדְנוּ,

מֵרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, דְּהַיְנוּ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה, הַסְּפָרִים פְּתוּחִים וְהַדַּיָּנִים דָּנִים. בְּכָל יוֹם וָיוֹם נִמְסָרִים בָּתֵּי הַדִּינִים לְהִפָּתַח בַּדִּין, עַד הַיּוֹם הַהוּא שֶׁנִּקְרָא תְּשִׁיעִי לַחֹדֶשׁ. בַּיּוֹם הַהוּא עוֹלִים כָּל הַדִּינִים לְבַעֲלֵי הַדִּין, וְהֵם מְתַקְּנִים כִּסֵּא עֶלְיוֹן שֶׁל רַחֲמִים לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. בַּיּוֹם הַזֶּה צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחָה לִפְנֵי אֲדוֹנָם, הֶעָתִיד בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי לָשֶׁבֶת עֲלֵיהֶם בְּכִסֵּא רַחֲמִים, בְּכִסֵּא שֶׁל וִתּוּר, דְּהַיְנוּ כַּפָּרַת עֲוֹנוֹת. וְכָל אֵלּוּ הַסְּפָרִים הַפְּתוּחִים לְפָנָיו וּכְתוּבִים לְפָנָיו כָּל אֵלּוּ הָעֲוֹנוֹת הוּא מְזַכֶּה אוֹתָם וּמְטַהֵר אוֹתָם מִכֻּלָּם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ. לִפְנֵי ה' מַמָּשׁ. אֵלּוּ הָאוֹמְרִים הַכָּתוּב הַזֶּה, עַד כָּאן אוֹמְרִים, דְּהַיְנוּ עַד לִפְנֵי ה' וְלֹא יוֹתֵר, כִּי אֵין רְשׁוּת לְאַחֵר שֶׁיֹּאמַר תִּטְהָרוּ, אֶלָּא לְכֹהֵן הַגָּדוֹל בִּלְבָד, שֶׁעוֹבֵד הָעֲבוֹדָה וּמְיַחֵד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּפִיו, וְכַאֲשֶׁר מְיַחֵד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמִתְבָּרֵךְ בְּפִיו, אָז הַקּוֹל יוֹרֵד וּבוֹטֵשׁ בּוֹ, וְהֵאִיר הַמִּלָּה בְּפֶה הַכֹּהֵן, וְאוֹמֵר, תִּטְהָרוּ. עוֹבֵד עֲבוֹדָתוֹ וּמִתְבָּרְכִים כָּל הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. וְאַחַר כָּךְ רוֹחֵץ גּוּפוֹ וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו, לְכִנּוֹס בַּעֲבוֹדָה אַחֶרֶת קְדוֹשָׁה. עַד שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְכִנּוֹס לְמָקוֹם אַחֵר עֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ מִכֹּל. שֶׁהוּא קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת מְסַבְּבִים אֶת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, אֶחָיו הַכֹּהֲנִים, וְהַלְוִיִּם, וּמִכָּל שְׁאָר הָעָם כֻּלָּם. וְהֵם נוֹשְׂאִים יְדֵיהֶם עָלָיו בִּתְפִלָּה. וְקֶשֶׁר שֶׁל חֶבֶל זָהָב תְּלוּי בְּרַגְלוֹ, מֵחֲשַׁשׁ אוּלַי יָמוּת בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, יוֹצִיאוּהוּ מִשָּׁם בַּחֶבֶל הַזֶּה. הָלַךְ שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת, וְכֻלָּם עוֹמְדִים עַל מְקוֹמָם וְאֵינָם הוֹלְכִים אַחֲרָיו. הָלַךְ שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת אֲחֵרוֹת וּמְסַבֵּב לְמָקוֹמוֹ, הוֹלֵךְ שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת, וְסוֹתֵם עֵינָיו, וּמִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה. נִכְנָס לַמָּקוֹם שֶׁנִּכְנָס, דְּהַיְנוּ בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שָׁמַע קוֹל כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, שֶׁמְּזַמְּרִים וְדוֹפְקִים בְּכַנְפֵיהֶם הַפְּרוּשִׂים לְמַעְלָה, הָיָה מַקְטִיר קְטֹרֶת, נִשְׁתַּתֵּק קוֹל כַּנְפֵיהֶם, וּמִתְדַּבְּקִים בְּלַחַשׁ. אִם הַכֹּהֵן זוֹכֶה, כֵּיוָן שֶׁלְּמַעְלָה נִמְצָא בְּשִׂמְחָה, אַף כָּאן לְמַטָּה יוֹצֵא בַּשָּׁעָה הַהִיא רָצוֹן שֶׁל אוֹר, הַמִּתְבַּשֵּׂם מֵרֵיחוֹת שֶׁל הָרֵי אֲפַרְסְמוֹן הַטָּהוֹר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוֹלֵךְ בְּכָל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם. נִכְנָס הֲרֵיחַ בִּשְׁנֵי נְקָבֵי הַחֹטֶם שֶׁלּוֹ וּמִתְיַשֵּׁב הַלֵּב. אָז הַכֹּל הוּא בְּלַחַשׁ וּפִתְחוֹן פֶּה לֹא נִמְצָא שָׁם. פָּתַח הַכֹּהֵן פִּיו בִּתְפִלָּה בְּרָצוֹן וּבְשִׂמְחָה, וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אַחַר שֶׁגָּמַר תְּפִלָּתוֹ, נוֹשְׂאִים הַכְּרוּבִים כַּנְפֵיהֶם כְּבַתְּחִלָּה, וּמְזַמְּרִים. אָז יוֹדֵעַ הַכֹּהֵן שֶׁיִּהְיֶה רָצוֹן, וּשְׂעַת שִׂמְחָה לַכֹּל, וְהָעָם יָדְעוּ שֶׁנִּתְקַבְּלָה תְּפִלָּתוֹ. כְּדִכְתִיב אִם יִהְיוּ חַטֹּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וְהַכֹּהֵן שָׁב לַאֲחוֹרָיו, וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן כִּי עַל יָדָיו נִמְצֵאת שִׂמְחָה עַל שִׂמְחָה, בַּיּוֹם הַהוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. עַל הַשָּׁעָה הַהִיא כָּתוּב, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹקָיו.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' איסורי ביאה פ' כ"ב

א. אֵין מוֹסְרִין תִּינוֹק יִשְׂרָאֵל לְנָכְרִי לְלַמְּדוֹ סֵפֶר וּלְלַמְּדוֹ אוּמָנוּת. מִפְּנֵי שֶׁכֵּלָן חֲשׁוּדִים עַל מִשְׁכַּב זְכוּר. וְאֵין מַעֲמִידִין בְּהֵמָה בְּפוּנְדָקִיּוֹת שֶׁל נָכְרִים וַאֲפִילּוּ זְכָרִים אֵצֶל זְכָרִים וּנְקֵבוֹת אֵצֶל נְקֵבוֹת: **ב.** וְאֵין מוֹסְרִין בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף לְרוֹעֶה נָכְרִי אֲפִילּוּ זְכָרִים לְנָכְרִי וּנְקֵבוֹת לְנָכְרִית מִפְּנֵי שֶׁכֵּלָן חֲשׁוּדִין עַל הָרִבָּעַת בְּהֵמָה וּכְבָר בִּיאַרְנוּ שֶׁהֵן אֲסוּרִין בְּזָכוּר וּבִבְהֵמָה. וְנֶאֱמַר (ויקרא יט) וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל: **ג.** וּמִפְּנֵי מַה אֵין מוֹסְרִין בְּהֵמָה נְקֵבָה לְנָכְרִית מִפְּנֵי שֶׁכֵּלָן בְּחֶזְקַת נוֹאֲפִים וּכְשֶׁיָּבֹא הַנּוֹאֵף לִשְׁכַּב עִם נָכְרִית זוּ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִמְצָאֶנָּה וְיִשְׁכַּב עִם הַבְּהֵמָה. אוֹ אֲפִילּוּ יִמְצָאֶנָּה יִשְׁכַּב עִם הַבְּהֵמָה:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ד' ע"ד

דַּע כִּי מַעֲלוֹת הַהַכְנָעָה רַבּוֹת וְכַמָּה מַדְרֵגוֹת בְּסוּגֵי הַהַכְנָעָה וְהַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּהַהַכְנָעָה הַמְּחוּיֶּבֶת מִדֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה שֶׁיַּגְדִּיל וְיַאְדִּיר עֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְלֹא יַחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ כִּי יִקְטַן הַכֹּל בְּעֵינָיו כְּנֶגֶד מַה שֶּׁהוּא חַיָּיב בַּעֲבוֹדַת ה' עַל כֵּן יִכָּנַע וְיַעֲבוֹד בְּהַצְנֵעַ וְלֹא יַחֲמוֹד כָּבוֹד עַל מַעֲשָׂיו הַנִּכְבָּדִים וְלֹא יְבַקֵּשׁ תִּפְאֶרֶת אָדָם עַל פָּעָלָיו הַמְפוֹאָרִים וְיַסְתִּירֵם מִדַּעְתָּם כְּפִי הַיְכוֹלֶת. וּבָא הָעִנְיָן הַזֶּה עַל עִיקַּר הַתְּשׁוּבָה מִבּוֹאָר בְּדִבְרֵי הַנָּבִיא עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ו) בַּמֶּה אֲקַדֵּם ה' אִכַּף לֵאלֹהֵי מָרוֹם פִּירוּשׁ בַּמֶּה אֲקַדֵּם ה' עַל רוֹב חֲסָדָיו כִּי הִזְכִּיר לְמַעְלָה בְּפָרְשָׁה מֵחַסְדֵּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבַמֶּה אִכַּף לֵאלֹהֵי מָרוֹם עַל רוֹב חֲטָאַי וְהִזְכִּיר אֱלֹהֵי מָרוֹם לְהוֹרוֹת וּלְהוֹדִיעַ כַּמָּה רָאוּי אֲשֶׁר יִכָּף וְיִכָּנַע מִי שֶׁהִמְרָה רַם עַל הַכֹּל. וּבִיאַר הָעִנְיָן הַזֶּה אַחֲרֵי כֵן הָאֲקַדְּמֻנוּ בְּעוֹלוֹת בַּעֲגָלִים בְּנֵי שָׁנָה. הֲיִרְצֶה ה' בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי שָׁמֶן אֲשֶׁר אֲקַדְּמֻנּוּ בָּהֶם עַל רוֹב חֲסָדָיו. הַאֶתֵּן בְּכוֹרִי פִּשְׁעִי בָּא עַל עִנְיַן מַה שֶּׁאָמַר אִכַּף לֵאלֹהֵי מָרוֹם. וְאָמַר הַאֶתֵּן בְּכוֹרִי פִּשְׁעִי לְהַרְאוֹת כְּנִיעָתִי וּכְפִיפָתִי עַל רוֹב חֲטָאַי וְכִי אֲנִי מַכִּיר עוֹצֶם פְּשָׁעַי כִּי רָאוּי לָתֵת בְּכוֹרִי קָרְבָּן בַּעֲבוּר פִּשְׁעִי. כִּי רַב מְאֹד וְכִי עָצוּם פְּרִי בִטְנִי חַטַּאת נַפְשִׁי. הִזְכִּיר עַל הַפֶּשַׁע בְּכוֹרִי. וְעַל הַחַטָּאת פְּרִי בִטְנִי. כִּי הַפֶּשַׁע הוּא הַמֶּרֶד. כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ זְכרוֹנָם לִבְרָכָה וְהוּא יוֹתֵר מִן הַחֵטְא. וְהָיְתָה הַתְּשׁוּבָה הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה טּוֹב וּמָה ה' דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד. כִּי זֶה נִבְחָר מִן הָעוֹלוֹת וְהַמְּנָחוֹת לְקַדֵּם בּוֹ אֶת ה' עַל חֲסָדָיו וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם אֱלֹהֶיךָ זֶה עִיקַּר כְּנִיעָתְךָ וּכְפִיפָתְךָ לַעֲבוֹד אֶת ה' בְּהַצְנֵעַ לֶכֶת כִּי זֶה יוֹרֶה עַל כְּנִיעָתְךָ שֶׁלֹּא תַחְמוֹד כָּבוֹד עַל מַעֲשֶׂיךָ הַנִּכְבָּדִים אַף עַל הַמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר לֹא יַחְפּוֹץ בָּהֶם הַיּוֹצֵר מִן יְצוּרָיו. כִּי אֵין לְהִתְהַלֵּל בָּהֶם כְּמוֹ הָעוֹשֶׂר וְהַגִּבּוֹרָה וּמִינֵי הַחָכְמוֹת זוּלָתִי הַשְׂכֵּל וְיָדוֹעַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמי' ט) אַל יִתְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ וְגוֹ'. וְעוֹד נִתְחַיֵּיב בַּעַל הַתְּשׁוּבָה עַל הַכְנִיעָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא חַיָּיב לְהָסִיר מִנַּפְשׁוֹ הַמִּדּוֹת שֶׁגּוֹרְמוֹת לְחֵטְא וּמֵעוֹלְלוֹת הַפְּשָׁעִים:

אחרי מות יום שני

תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דָ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ז) וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם וְהֶעֱמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְיָסַב יָת תְּרֵין צְפִירִין וְיִקְים יָתְהוֹן קֳדָם יְיָ בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא: (ח) וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם גּוֹרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַיהוָה וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל: וְיִתֵּן אַהֲרֹן עַל תְּרֵין צְפִירִין עַדְבִין עַדְבָא חַד לְשְׁמָא דַיְיָ וְעַדְבָא חַד לַעֲזָאזֵל:

רש"י ונתן אהרן על שני השעירים גרלות. מעמיד אחד לימין ואחד לשמאל, ונותן שתי ידיו בקלפי ונוטל גורל בימין וחברו בשמאל, ונותן עליהם, את שכתוב בו לשם הוא לשם, ואת שכתוב בו לעזאזל משתלח לעזאזל: עזאזל. הוא הר עז וקשה, צוק גבוה, שנאמר (פסוק כב) ארץ גזרה, חתוכה:

(ט) וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַיהוָה וְעָשָׂהוּ חַטָּאת: וְיָקֵרֵב אַהֲרֹן יָת צְפִירָא דִי סְלִיק עֲלוֹהִי עַדְבָא לְשְׁמָא דַיְיָ וְיַעְבְּדִנֵּהּ חַטָּאתָא:

רש"י ועשהו חטאת. כשמניח הגורל עליו קורא לו שם ואומר לה' חטאת:

(י) וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד חַי לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה: וּצְפִירָא דִי סְלִיק עֲלוֹהִי עַדְבָא לַעֲזָאזֵל יִתְקַם כַּד חַי קֳדָם יְיָ לְכַפָּרָא עֲלוֹהִי לְשַׁלָּח יָתֵהּ לַעֲזָאזֵל לְמַדְבְּרָא:

רש"י יעמד חי. כמו יעמד חי על ידי אחרים, ותרגומו יתקם כד חי. מה תלמוד לומר חי, לפי שנאמר לשלח אתו לעזאזל, ואיני יודע שלוחו אם למיתה אם לחיים, לכך נאמר יעמד חי, עמידתו חי עד שישתלח, מכאן ששלוחו למיתה: לכפר עליו. שיתודה עליו, כדכתיב (פסוק כא) והתודה עליו וגו' :

נביאים - יחזקאל - פרק כב

(ז) אָב וָאֵם הֵקַלּוּ בָךְ לַגֵּר עָשׂוּ בַעֹשֶׁק בְּתוֹכֵךְ יָתוֹם וְאַלְמָנָה הוֹנוּ בָךְ: אַבָּא וְאִמָּא אָקִילוּ בָּךְ לְגִיּוֹרָא אַנִיסוּ אֶנְסָא בְּגַוּיִךְ יַתְמִין וְאַרְמְלָן אוֹנִיאוּ בְּיִךְ:

רש"י **אב ואם הקלו בך** . כל התועבות שבפ' קדושים תהיו שהוזהרו עליהם נמנו כאן :

(ח) קָדָשַׁי בָּזִית וְאֶת שַׁבְּתֹתַי חִלָּלְתְּ: עַל קוּדְשִׁי בַּסַּרְתְּ וְיָת יוֹמֵי שַׁבַּיָּא דִּילִי אָחֵלְתְּ:

רש"י **קדשי בזית** . ולא כמו שאמרתי לרצונכם תזבחו (ויקרא י"ט) :

(ט) אַנְשֵׁי רָכִיל הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפֹךְ דָּם וְאֶל ה�ֶהָרִים אָכְלוּ בָךְ זִמָּה עָשׂוּ בְתוֹכֵךְ: גַּבְרֵי אָכְלֵי קֻרְצָא הֲווּ בִּיךְ בְּדִיל לְמִשְׁפַּךְ דַּם זַכַּי וּבְטוּרַיָּא פְּלָחוּ בִּיךְ לְטָעֲוָתָא אֲרֵי עֲצַת חֶטְאִין עֲבַדוּ בְּגַוָּיִךְ:

רש"י **ואל ההרים אכלו בך** . ובטוריא פלחו ביך לטעותא : **זמה עשו** . עצות של רשעה :
(י) עֶרְוַת אָב גִּלָּה בָךְ טְמֵאַת הַנִּדָּה עִנּוּ בָךְ: עֶרַיִת אַבָּא גַּלִּיאוּ בִּיךְ אִיתָא טוּמְאָה עַנִּיאוּ בִּיךְ:

כתובים - משלי - פרק כה

(כב) כִּי גֶחָלִים אַתָּה חֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ וַיהוָה יְשַׁלֶּם לָךְ: מְטוּל דְּגוּמְרֵי דְנוּרָא חָתֵי אַנְתְּ עַל רֵישֵׁיהּ וַאלָהָא נְשַׁלְמֵיהּ לָךְ:

רש"י **כי גחלים** . הם לו שאתה חותה ושואב מן המדורה לתת על ראשו : **חותה** . כל שאיבת גחלים מתוך ההסק קרי חותה כדאמר לחתות אש מיקוד (ישעי' ל) : **וה' ישלם לך** . ישלימנו עמך שלא יתגבר עליך :

(כג) רוּחַ צָפוֹן תְּחוֹלֵל גֶּשֶׁם וּפָנִים נִזְעָמִים לְשׁוֹן סָתֶר: רוּחָא גַּרְבִיתָא בָּטְנָא מִטְרָא הֵיכְנָא אַפֵּי בְּנִיסָתָא וְלִישָׁנָא מְסַטְּיָא:

רש"י **רוח צפון תחולל גשם** . תוליד ותברא את הגשם : **ופנים נזעמים** . תחולל לשון סתר לה"ר גורם שיהיו פני הקב"ה נזעמים , וכן דמיון פתרון המקרא רוח צפון עשויה לחולל גשם ולשון סתר עשוי' לפנים נזעמים :

(כד) טוֹב שֶׁבֶת עַל פִּנַּת גָּג מֵאֵשֶׁת (מדונים) מִדְיָנִים וּבֵית חָבֶר: טָב לְמִיתַב עַל קַרְנָא דְאֻגְרָא מִן דְּלֶמֶעְמַד עִם אִתְּתָא תִּגְרָנִיתָא וּבֵיתָא טַרְקָא:

רש"י **טוב שבת על פנת גג** . על סלוק השכינה נאמר : **מאשת מדינים** . כנסת ישראל שהרשיעו את מעשיה' והקניטו להקב"ה : **ובית חבר** . בית שחברו בו גלולים לשכינה :
(כה) מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עָיֵפָה וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק: מַיָא קְרִירֵי עַל נַפְשָׁא מְשַׁלְהֲטָא הֵיכְנָא שְׁמוּעָתָא טָבְתָא מִן אַרְעָא רְחִיקְתָּא:

רש"י **על נפש עיפה** . עשויה להשיב נפש עיפה : **ושמועה טובה** . אף היא שוה להם וכן יעקב ותחי רוח יעקב אביהם (בראשית מה) :

משנה עירובין פרק ה

א. כֵּיצַד מְעַבְּרִין אֶת הֶעָרִים, בַּיִת נִכְנָס בַּיִת יוֹצֵא, פֶּגוּם נִכְנָס פָּגוּם יוֹצֵא. הָיוּ שָׁם גְּדוּדְיוֹת גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה טְפָחִים, וּגְשָׁרִים וּנְפָשׁוֹת, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן בֵּית דִּירָה, מוֹצִיאִין אֶת הַמִּדָּה כְּנֶגְדָּן, וְעוֹשִׂין אוֹתָהּ כְּמִין טַבְלָא מְרֻבַּעַת, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נִשְׂכָּר אֶת הַזָּוִיוֹת:

ברטנורה (א) **כיצד מעברין**. לשון אשה מעוברת שכריסה בולט. והכי קאמר, כיצד יש לה עיבור לעיר. אם בית נכנס בית יוצא וכו'. כשבא לציין סימן תחום העיר ובא למדוד אלפים חוצה לה, אם לא היתה חומתה חלקה, אלא בתים סמוכין ומחוברים ויש בית נכנס לתוך העיר יותר מחבירו ונראית כניסתו פגומה ויש בית בולט ויוצא לחוץ יותר מחבירו: **או פגום נכנס פגום יוצא**. שיש מגדלים בולטים בחומה, פעמים בולטים לפנים פעמים לחוץ: **או שהיו שם**. לאחת הקרנות של עיר: **גדודיות גבוהות**. שברי חומה של

חרבות בתים, וישנן תוך שבעים אמה ושיריים לעיר: **או נפשות**. בנין שעושין על הקבר. והוא שיהא בהן בית דירה: **מוציאין את המדה כנגדן**. אם הבליטות הללו אצל קרן מזרחית צפונית, רואים כאילו יש עוד בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית דרומית וחוט מתוח מזו לזו, ומודד מן החוט ולחוץ, כדי שיהא התחום שוה לשתי הקרנות ולא יהיה כאן ארוך וכאן קצר: **ועושין אותן**. התחומין: **מרובעים**. שיהא אלפים לצדדים כבאמצע. ולא עגולים, שיהא להן אלפים באמצע, ובצדדים הם מתמעטים כדרך דבר עגול:

ב. נוֹתְנִין קַרְפַּף לָעִיר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא אָמְרוּ קַרְפַּף, אֶלָּא בֵּין שְׁתֵּי עֲיָרוֹת, אִם יֵשׁ לָזוֹ שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם, וְלָזוֹ שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם, עוֹשֶׂה קַרְפַּף לְשִׁתֵּיהֶן לִהְיוֹתָן כְּאֶחָת:

ברטנורה (ב) **נותנין קרפף לעיר**. כל הבא למדוד תחומין מניח לעיר אויר של שבעים אמה ושיריים שהן שבעים אמה ושני שלישי אמה ומשם מתחיל למדוד אלפים אמה שנאמר (במדבר לה) מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב, אמרה תורה תן חוצה ואחר כך מדוד, כלומר תן לה קרפף של שבעים אמה ושיריים ואחר כך מדוד משם והלאה: לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות. שתי עיירות הסמוכות זו לזו נותנין שבעים אמה ושיריים לכל אחת כדי לחברן על ידי קרפיפות הללו להיות כעיר אחת והבא ללכת מאחת מהן [דרך] חברתה מודדים לו אלפים אמה מחוץ לחברתה מפני ששתיהן כעיר אחת ע"י קרפיפות הללו שמחברין ביניהן. והלכה כחכמים שאין נותנין קרפף לעיר אחת אלא בין שתי עיירות בלבד:

ג. וְכֵן שְׁלֹשָׁה כְפָרִים הַמְּשֻׁלָּשִׁין, אִם יֵשׁ בֵּין שְׁנַיִם הַחִיצוֹנִים מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְאֶחָד וּשְׁלִישׁ, עֹשֶׂה אֶמְצָעִי אֶת שְׁלִשְׁתָּן לִהְיוֹתָן כְּאֶחָד:

ברטנורה (ג) **וכן שלשה כפרים המשולשים**. לא משולשים ממש אלא שלישי עומד מרחוק כנגד בין החיצונים, וכל שאילו מכניס אמצעי לביניהן ואין בין זה לזה אלא מאה וארבעים ואחת אמה ושליש, שהן שבעים אמה ושני שלישים לזו ושבעים אמה ושני שלישים לזו, וכן לצד העיר החיצונה האחרת אין בין האמצעית לבינה אלא מאה וארבעים ואחת אמה ושליש, הרי שלשתן נחשבות כאחת, והיוצא מאחת מהן לילך דרך חברותיה מונה מחומת חברתה החיצונה. וכמה יהא בין האמצעית לחיצונית, אלפים אמה, דהואיל ויכולה לבוא אמצעית לחיצונית וחיצונית לאמצעית בלא עירוב אמרינן רואין כאילו אמצעית נתונה ביניהן. אבל אם רחוקה יותר מאלפים לא אמרינן רואין:

ד. אֵין מוֹדְדִין אֶלָּא בְּחֶבֶל שֶׁל חֲמִישִׁים אַמָּה, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. וְלֹא יִמְדּוֹד אֶלָּא כְּנֶגֶד לִבּוֹ. הָיָה מוֹדֵד וְהִגִּיעַ לְגַיְא אוֹ לְגֶדֶר, מַבְלִיעוֹ וְחוֹזֵר לְמִדָּתוֹ. (הִגִּיעַ לְהַר, מַבְלִיעוֹ וְחוֹזֵר לְמִדָּתוֹ),

וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֵצֵא חוּץ לַתְּחוּם. אִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַבְלִיעוֹ, בָּזוֹ אָמַר רַבִּי דוֹסְתַּאי בַּר רַבִּי יַנַּאי מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, שֶׁמַּעְתִּי שֶׁמְּקַדְּרִין בָּהָרִים:

ברטנורה (ד) **אין מודדים**. אלפים אמה של תחום שבת אלא בחבל של פשתן ארוך חמשים אמה: **לא פחות**. שכשהחבל קצר נמתח הרבה ומאריך (האמה) [צ"ל המדה]: **ולא יותר**. כשהוא ארוך הרבה מכפיל באמצעיתו ומתקצר: **אלא כנגד לבו**. קבעו לו חכמים מקום לשום ראש החבל כל אחד נגד לבו, שאם יתן זה כנגד צוארו, וזה כנגד רגליו החבל מתקצר והתחומין מתמעטין: **לגדר**. חומת אבנים שנפלה ונעשית גל גבוה ומשופע: **מבליעו**. אם אינו רחב חמשים אמה משפתו אל שפתו מלמעלה, אף על פי שיש במדרונו הלוך יותר מאלף, אין אומרים תעלה מדת מדרונו למדת התחום, אלא זה יעמוד על שפתו מכאן וזה יעמוד על שפתו מכאן ויבליעו מדרונו בחבל אחד: **וחוזר למדתו**. מדקתני חוזר למדתו, משמע שאם היה רחבו כנגד העיר יותר מחמשים ואינו יכול להבליעו שם בחבל ובאחד מראשיו שלא כנגד העיר יכול להבליעו שם בחבל ובאחד מראשיו שלא כנגד העיר יכול להבליעו, הולך ומבליע שם ומודד והולך שם משפתו והלאה עד כנגד המקום שכלה בו רוחב הגיא כנגד העיר וחוזר למדתו כנגד העיר ומשלים את מדת תחומיו: **הגיע להר מבליעו**. והוא שלא יהיה הר זקוף הרבה אלא משופע שבהלוך חמש אמות ממנו לא יגבה אלא עשרה טפחים, אבל אם הוא זקוף עד שבפחות מהלוך חמש אמות זוקף עשרה טפחים אינו מבליעו אלא אומדו בלבד והולך: **והוא שלא יצא חוץ לתחום**. כשהולך המודד להבליע ההר או הגיא לא יצא חוץ לתחום למקום שראשי הגיא קצרים שיכול להבליעם שם כדי שיחזור אח"כ למדתו כנגד העיר, גזירה מפני שהרואה אותו מודד והולך שם יאמר שמדת תחומים של צדי העיר באה עד כאן: **בזו אמר רבי דוסתאי**. בזו, למעוטי עיר מקלט ועגלה ערופה הקרובה אל החלל שאין מקדרין בהן: **מקדרין**. נוקבין, רואין כאילו נוקבין אותן ומודדים דרך הנקב, למעט מדת מדרונו, כדאמרינן בגמרא שמודדין אותו בחבל של ארבע אמות והתחתון מניח את ארבע אמות חצי קומת אדם. והלכה כר' דוסתאי:

ה. אֵין מוֹדְדִין אֶלָּא מִן הַמְּמֻחֶה. רִבָּה לְמָקוֹם אֶחָד וּמִעֵט לְמָקוֹם אַחֵר, שׁוֹמְעִין לְמְקוֹם שֶׁרִבָּה. רִבָּה לְאֶחָד וּמִעֵט לְאַחֵר, שׁוֹמְעִין לַמַּרְבֶּה. אֲפִלּוּ עֶבֶד, אֲפִלּוּ שִׁפְחָה, נֶאֱמָנִין לוֹמַר, עַד כָּאן תְּחוּם שַׁבָּת, שֶׁלֹּא אָמְרוּ חֲכָמִים אֶת הַדָּבָר לְהַחְמִיר אֶלָּא לְהָקֵל:

ברטנורה (ה) **אין מודדין אלא מן המומחה**. אדם הבקי במדידה. וגאון פירש מומחה לשון ומחה על כתף ים כנרת (במדבר לד), כלומר שמתכוונים למדוד התחומין לכתחלה מן המקום השוה והישר כדי שלא יהא צריך לקדר: וריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר.

שנמצאו סימני תחום זו ארוכין ובולטין מכנגד סימני תחום קרן שכנגדה: **שומעין למקום שריבה**. ומוציאין מדת הקצרה כנגדה, מפני שלא מתח מתחלה החבל כל צרכו. ותניא בתוספתא שהוא צריך למתחו בכל כוחו: **ריבה לאחד ומיעט לאחר**. הכי קאמר, ריבה אחד ומיעט אחר, שמדדו שני בני אדם מומחים, זה ריבה וזה מיעט:

ו. עִיר שֶׁל יָחִיד וְנַעֲשֵׂת שֶׁל רַבִּים, מְעָרְבִין אֶת כֻּלָּהּ. וְשֶׁל רַבִּים וְנַעֲשֵׂת שֶׁל יָחִיד, אֵין מְעָרְבִין אֶת כֻּלָּהּ, אֶלָּא אִם כֵּן עָשָׂה חוּצָה לָהּ כְּעִיר חֲדָשָׁה שֶׁבִּיהוּדָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֲמִשִּׁים דִּיוּרִים, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, שָׁלֹשׁ חֲצֵרוֹת שֶׁל שְׁנֵי בָתִּים:

ברטנורה (ו) **עיר של יחיד**. כגון שאדם אחד קנה כולה והוא משכיר כל בתיה לבני אדם הדרים בה. ואחר כך נעשית של רבים: **מערבין את כולה**. כדרך שהיו מערבין כשהיתה של יחיד שלא היתה צריכה שיור: **אין מערבין את כולה**. שאסור לערב עיר של רבים אם אין משייר בה בתים ידועים בלא עירוב, דההוא שיור הוי היכר דטעמא משום עירוב הוא, ולא תשתכח תורת רשות הרבים. וזו הואיל והיתה של רבים והיתה צריכה שיור אע"ג דהשתא הויא של יחיד נדונת כבתחלה: **אלא אם כן עשה חוצה לה**. שיור שלא עירבו עם שאר העיר. ורבותא קמשמע לן שאפילו שיור של חוצה לה מועיל לשאר העיר: **כעיר חדשה שביהודה**. עיר היתה ביהודה ושמה חדשה ולא היו בה אלא חמשים דיורים והיא העיר היותר קטנה שבכל ארץ יהודה והיא היתה שיור לעיר גדולה הסמוכה לה והוא שיעור השיור שצריך לשייר בעיר שלא יערבו עם האחרים משום הכירא: **ר' שמעון אומר שלש חצרות וכו'**. ופסק ההלכה אפילו בית אחד בחצר אחת הוי שיור. ועיר שאין זה אלא פתח אחד בלבד אפילו היתה של רבים אינה צריכה שיור:

ז. מִי שֶׁהָיָה בַּמִּזְרָח וְאָמַר לִבְנוֹ, עֲרֹב לִי בַּמַּעֲרָב, בַּמַּעֲרָב וְאָמַר לִבְנוֹ, עֲרֹב לִי בַּמִּזְרָח, אִם יֵשׁ הֵימֶנּוּ וּלְבֵיתוֹ אַלְפַּיִם אַמּוֹת, וּלְעֵרוּבוֹ יוֹתֵר מִכָּאן, מֻתָּר לְבֵיתוֹ וְאָסוּר לְעֵרוּבוֹ. לְעֵרוּבוֹ. אַלְפַּיִם אַמָּה וּלְבֵיתוֹ יוֹתֵר מִכָּאן, אָסוּר לְבֵיתוֹ וּמֻתָּר לְעֵרוּבוֹ. הַנּוֹתֵן אֶת עֵרוּבוֹ בְּעִבּוּרָהּ שֶׁל עִיר, לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם. נָתְנוּ חוּץ לַתְּחוּם, אֲפִלּוּ אַמָּה אַחַת, מַה שֶּׁנִּשְׂכַּר הוּא מַפְסִיד:

ברטנורה (ז) **מי שהיה במזרח**. בשדה, וקדש עליו שם היום והוא רחוק מעירובו יותר מאלפים והרי אין עירובו עירוב כיון שאינו יכול לילך וליטלו, הויא ליה שביתתו בביתו שהרי בתחום ביתו הוא עומד ומסתמא בביתו ניחא ליה שתהא שביתתו כשאין עירובו עירוב: **אסור לביתו**. למנות אלפים לכל רוח: **בעבורה של עיר**. באחד מן הבתים העומדים בתוך שבעים אמה ושיריים: **לא עשה ולא כלום**. שהרי בלא עירוב נמי יש לו מן העיר אלפים לכל רוח, וכל העיר עם עבורה נחשבים לו כארבע אמות: **נתנו חוץ לתחום**. חוץ לעבורה של עיר. והכי מפרש לה בגמרא: **מה שנשכר**. לרוח זה מפסיד

לרוח שכנגדה. שהרי מונה מן העירוב אלפים לכל רוח, ואם נתנו בסוף אלף למזרח נמצא שכלות אלפים של מזרח בסוף שלשת אלפים לעיר ונשתכר אלף, ואלפים של מערב כלות בסוף אלף של מערב העיר, והפסיד אלף. וקמשמע לן דאין העיר עולה בחשבון האלפים של מערב אלא כולה כארבע אמות. והני מילי, כשאין כלות האלפים שמן העירוב לצד העיר אלא בסוף העיר או חוצה לה, אבל אם כלות באמצע העיר או באיזה מקום בתוכה, אינו יכול לילך בתוך העיר אלא עד מקום שכלות האלפים אמה של עירוב, ותו לא, כדתנן בסמוך:

ח. אַנְשֵׁי עִיר גְּדוֹלָה מְהַלְּכִין אֶת כָּל עִיר קְטַנָּה, וְאֵין אַנְשֵׁי עִיר קְטַנָּה מְהַלְּכִין אֶת כָּל עִיר גְּדוֹלָה. כֵּיצַד, מִי שֶׁהָיָה בְּעִיר גְּדוֹלָה וְנָתַן אֶת עֵרוּבוֹ בְּעִיר קְטַנָּה, בְּעִיר קְטַנָּה וְנָתַן אֶת עֵרוּבוֹ בְּעִיר גְּדוֹלָה, מְהַלֵּךְ אֶת כֻּלָּהּ וְחוּצָה לָהּ אַלְפַּיִם אַמָּה. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵין לוֹ אֶלָּא מִמְּקוֹם עֵרוּבוֹ אַלְפַּיִם אַמָּה:

ברטנורה (ח) **אנשי עיר גדולה**. שהיתה להן עיר קטנה בתוך אלפים ויוצאים מעירן ומונין והולכים דרך הקטנה הסמוכה, מהלכין את כל העיר הקטנה הסמוכה להן כארבע אמות, ומשלימים מדתן חוצה לה: ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את הגדולה. כולה כארבע אמות, לפי שמדת תחומין כלה באמצע עיר גדולה לפיכך אין עיר גדולה נחשבת להם כארבע אמות ואין הולכים בה אלא עד סוף תחומן: **כיצד מי שהיה בעיר גדולה**. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה, במה דברים אמורים במודד אלפים אמה, אבל הנותן עירובו בתוך העיר, בין נתנו אנשי עיר גדולה עירובן בקטנה, בין נתנו אנשי עיר קטנה עירובן בגדולה, מהלכין כל העיר שהעירוב מונח בה כארבע אמות, כיצד, מי שהיה מעיר גדולה ונתן את עירובו בעיר קטנה וכו': **ורבי עקיבא**. חולק על תנא קמא וסבר שאין העירוב עושה העיר שהוא מונח בה כארבע אמות ואין מונים אלפים אלא ממקום העירוב. ואין הלכה כר' עקיבא:

ט. אָמַר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא, אִי אַתֶּם מוֹדִים לִי בְּנוֹתֵן עֵרוּבוֹ בַּמַּעֲרָה, שֶׁאֵין לוֹ מִמְּקוֹם עֵרוּבוֹ אֶלָּא אַלְפַּיִם אַמָּה. אָמְרוּ לוֹ, אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁאֵין בָּהּ דִּיּוּרִין, אֲבָל יֵשׁ בָּהּ דִּיּוּרִין מְהַלֵּךְ אֶת כֻּלָּהּ וְחוּצָה לָהּ אַלְפַּיִם אַמָּה. נִמְצָא קַל תּוֹלֶה מֵעַל גַּבֵּה. וְלַמּוֹדֵד שֶׁאָמְרוּ נוֹתְנִין לוֹ אַלְפַּיִם, שֶׁאֶפְלוּ סוֹף מְדָּתוֹ כֻּלָּהּ בַּמַּעֲרָה:

ברטנורה (ט) **אימתי בזמן שאין בה דיורים**. שנפרצו מחיצותיה ואינה ראויה לדיורין. שאם ראויה לדיורין אע"פ שאין בה עכשיו דיורין אינה נחשבת כולה אלא כארבע אמות לדברי חכמים. וכן עיר שאין יושב בה ויש לה חומה סביב שנתן בה עירובו נחשבת

כארבע אמות, ואפילו היא גדולה כאנטוכיא: **נמצא קל תוכה מעל גבה**. דאילו גבה של מערה אם נתן שם עירובו אין לו אלא אלפים אמה ממקום עירובו, דגבה אינו ראוי לדיורין. ותוכה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה: **ולמודד שאמרו**. אע"פ שחולקים חכמים על רבי עקיבא בנותן עירובו בעיר לומר שכל העיר לו כארבע אמות, מודים הן שהבא ממקום שביתתו וכלתה מדתו של אלפים אמה אפילו במערה שיש בה דיורין שאינו נכנס להלן ממדתו כלום:

גמרא עירובין דף נ"ג ע"ב

בְּרוּרְיָא אַשְׁכַּחְתֵּיהּ לְהַהוּא תַּלְמִידָא דַּהֲוָה קָא גָּרִיס בִּלְחִישָׁא. בָּטְשָׁה בֵּיהּ. אָמְרָה לֵיהּ לָא כָּךְ כְּתִיב (ש"ב כג) עֲרוּכָה בַכֹּל וּשְׁמוּרָה אִם עֲרוּכָה בְּמָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵבָרִים שֶׁל אָדָם מִשְׁתַּמֶּרֶת וְאִם לָאו אֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת. תָּנָא תַּלְמִיד אֶחָד הָיָה לוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה שׁוֹנֶה בְּלַחַשׁ. לְאַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁכַח תַּלְמוּדוֹ. אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה שִׁינְנָא פְּתַח פּוּמָךְ קְרֵי פְּתַח פּוּמָךְ תְּנֵי. כִּי הֵיכִי דְּתִתְקַיֵּים בִּידָיךְ וְתוֹרִיךְ חַיֵּי שְׁנָאֱמַר (משלי ד) כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצְאֵיהֶם וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא אַל תִּקְרֵי לְמוֹצְאֵיהֶם אֶלָּא לְמוֹצִיאֵיהֶם בְּפֶה. אָמַר רַבִּי אָמֵי מַאי דִּכְתִיב (שם כב) כִּי נָעִים כִּי תִשְׁמְרֵם בְּבִטְנֶךָ יְכוֹנוּ יַחְדָּו עַל שְׂפָתֶיךָ אֵימָתַי דִּבְרֵי תוֹרָה נְעִימִים בְּזָמַן שֶׁתִּשְׁמְרֵם בְּבִטְנֶךָ וְאֵימָתַי תִּשְׁמְרֵם בְּבִטְנֶךָ בְּזָמַן שֶׁיְּכוֹנוּ יַחְדָּיו עַל שְׂפָתֶיךָ. רַבִּי זֵירָא אָמַר מֵהָכָא (שם טו) שִׂמְחָה לְאִישׁ בְּמַעֲנֵה פִיו וְדָבָר בְּעִתּוֹ מַה טּוֹב אֵימָתַי שִׂמְחָה לְאִישׁ בְּזָמַן שֶׁמַּעֲנֶה בְּפִיו. לִישָׁנָא אַחֲרִינָא אֵימָתַי שִׂמְחָה לְאִישׁ בְּמַעֲנֵה פִיו בְּזָמַן שֶׁדָּבָר בְּעִתּוֹ מַה טּוֹב. רַבִּי יִצְחָק אָמַר מֵהָכָא (דברים ל) כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ. אֵימָתַי קָרוֹב אֵלֶיךָ בְּזָמַן שֶׁבְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ. רָבָא אָמַר מֵהָכָא (תהלים כא) תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתַתָּה לוֹ וַאֲרֶשֶׁת שְׂפָתָיו בַּל מָנַעְתָּ סֶלָה. אֵימָתַי תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתַתָּה לוֹ בְּזָמַן שֶׁאֲרֶשֶׁת שְׂפָתָיו בַּל מָנַעְתָּ סֶלָה. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַאי דִּכְתִיב (משלי א) וַעֲנָקִים לְגַרְגְּרֹתֶיךָ אִם מֵשִׁים אָדָם עַצְמוֹ כַּעֲנָק זֶה שֶׁרַף עַל הַצַּוָּאר וְנִרְאֶה וְאֵינוֹ נִרְאֶה תַּלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּים בְּיָדוֹ וְאִם לָאו אֵין תַּלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּים בְּיָדוֹ. וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַאי דִּכְתִיב (שה"ש ה) לְחָיָיו כַּעֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם אִם מֵשִׁים אָדָם עַצְמוֹ כַּעֲרוּגָה זוּ שֶׁהַכֹּל דָּשִׁין בָּהּ וּבְוֹשֶׂם זֶה שֶׁהַכֹּל מִתְבַּשְּׂמִין בָּהּ תַּלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּים וְאִם לָאו אֵין תַּלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּים. רָבָא בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא הֲוָה לֵיהּ מִלְתָא לְרַב יוֹסֵף בַּהֲדֵיהּ. כִּי מָטָא מַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי אָמַר אֵיזִיל וַאֲפַיְּיסֵהּ. אֲזַל אַשְׁכְּחֵיהּ לְשַׁמְעֵיהּ דְּקָא מְזִיג לֵיהּ כַּסָּא. אָמַר לֵיהּ הַב לִי וְאִימְזְגֵיהּ אֲנָא יָהֵב לֵיהּ מְזָגֵיהּ. כַּדְּטָעֲמֵיהּ אָמַר דְּמֵי הַאי מְזִיגָא לְמְזִיגָא דְּרָבָא בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא. אָמַר לֵיהּ אֲנָא הוּא. אָמַר לֵיהּ לֹא תֵּתִיב אַכַּרְעֵיךְ עַד דְּמַפַּרְשַׁתְּ לִי הָנֵי קְרָאֵי מַאי דִּכְתִיב (במדבר כ"א) וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה וְגוֹמֵר אָמַר לֵיהּ אִם אָדָם מֵשִׁים עַצְמוֹ כַּמִּדְבָּר זֶה שֶׁהַכֹּל דָּשִׁין

בּוֹ תּוֹרָה נִתְנָה לוֹ בְּמַתָּנָה וְכֵיוָן שֶׁנִּתְנָה לוֹ בְּמַתָּנָה נָחֲלוֹ אֵל שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וְכֵיוָן שֶׁנָּחֲלוֹ אֵל עוֹלֶה לִגְדוּלָּה שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת וְאִם מֵגִיס לִבּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁפִּילוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא וְאִם חוֹזֵר בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַגְבִּיהוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' מ) כָּל גֶּיא יִנָּשֵׂא׃

רש"י **שתשמרם בבטנך**. שהן שמורין בידך שאין משתכחין ממך: **יכונו יחדיו**. שאתה סודרן ומוציאן בפה ולא בגמגום ובלחישה: **אימתי שמחה וכו'**. בזמן שיודע לדרוש הלכות חג בחג: **ארשת שפתיו וכו'**. כשנתת בו דעת להוסיף בשפתיו: **בטשה ביה**. בעטה בו ברגליה: **ותוריך חיי**. תאריך הימים: **שרף על הצואר**. שאינו מצומצם בדוחק סביב הצואר אלא שרפוי בריוח כך הוא נעים ומרוצה לברכות: **ונראה ואינו נראה**. כשמגביה צוארו נראה מתחת זקנו ורוב פעמים שסנטרו וזקנו מכסין אותו כך אם ת"ח אינו רודף לצאת ולבא בשוק אלא יושב ומחזר על תלמודו מתקיים בידו: **שהכל דשין אותו**. שאין לו גסות: **שהכל מתבסמין ממנו**. שמלמד תורה לתלמידים: **ממדבר מתנה**. אם כמדבר הוא התורה נתונה לו במתנה ולא ישכח: **כל גיא ינשא**. מי שבא לידו גיא שהושפל חוזר ומתנשא:

זוהר אחרי דף ס"ז ע"א

וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְגוֹמֵר. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח (ישעיה כ"ו) נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ וְגוֹמֵר. נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה. נַפְשִׁי אִוְּתָךְ בַּלַּיְלָה מִבְּעֵי לֵיהּ. מַאי נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ. אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. יְשַׁחֲרֶךָּ מִבְּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא הָכִי תָּאנָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רוּחָא וְנַפְשָׁא דְּכֹלָּא וְיִשְׂרָאֵל אַמְרֵי נַפְשִׁי וְרוּחִי אִנְתְּ. בְּגִין כָּךְ אִוִּיתִיךָ לְאַדְבָּקָא בָךְ וַאֲשַׁחֲרֶךָּ לְאַשְׁכְּחָא רְעוּתָךְ. רִבִּי יוֹסֵף אָמַר בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נַשׁ נָאִים בְּעַרְסֵיהּ נַפְקַת נַפְשֵׁיהּ וְסַלְקַת וְאַסְהִידַת בֵּיהּ בְּבַר נַשׁ עַל כָּל מַה דְּעָבַד בְּכָל יוֹמָא. גּוּפָא אָמַר לְנַפְשָׁא נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. דָּבָר אַחֵר נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל קַמֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה בְּעוֹד דַּאֲנָא בְגָלוּתָא בֵּינֵי עַמְמַיָּיא וּמְנִיעָא נַפְשִׁי מִכָּל בִּישָׁתָא (נ"א וְרוּינָא נַפְשִׁי מִכָּל פִּיסְתָּא) דְקִיטְרָא בֵּינֵי עַמְמַיָּיא נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בְּגִין לְאַתְרֵי אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ כְּלוֹמַר אַף עַל גַּב דְּאִינּוּן מְשַׁעְבְּדִין לְבָנַי בְּכָל שִׁעְבּוּדָא. רוּחָא קַדִּישָׁא לָא אִתְעֲדֵי מִנַּאי בְּגִין לְמִשְׁחַר לָךְ וּלְמֶעְבַּד פִּקּוּדָךְ. רִבִּי יִצְחָק אָמַר אַמְרוּ יִשְׂרָאֵל קַמֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעוֹד דְּנַפְשִׁי בִּי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה מַאי טַעְמָא בַּלַּיְלָה אֶלָּא בְּגִין דְּהַאי נֶפֶשׁ בְּהַאי שַׁעְתָּא אִצְטְרִיךְ לְחַמְדָא לָךְ אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. כַּד אַתְעַר בִּי רוּחָא קַדִּישָׁא אֲשַׁחֲרֶךָּ בְּאַתְעָרוּתָא לְמֶעְבַּד רְעוּתָךְ כִּי כַאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ. בְּזִמְנָא דְמִשְׁפָּט נָחְתָא בְּאַרְעָא לְבַסְמָא עָלְמָא.

כְּדַיִן צָדֵק לְמֶהֱוֵי יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל. כְּלוֹמַר יַכְלִין לְמִסְבַּל דִּינָא דְצַדֵּק וְלָא יִשְׁתְּצֵי עָלְמָא מִנַּיהּ. אֵימָתַי צָדֵק לְמֶהֱוֵי יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה דָּא כְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ דָּא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:

תרגום הזוהר וְהָיְתָה וְגוֹ' תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם: רַבִּי חִיָּא פָּתַח, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַלַּיְלָה אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ וְגוֹ'. שׁוֹאֵל, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה, נַפְשִׁי אִוְּתָךְ בַּלַּיְלָה, צָרִיךְ לוֹמַר, מַהוּ נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ. וְכֵן, אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, יְשַׁחֲרֶךָּ הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר. וּמַשִּׁיב, אֶלָּא כְּךָ לְמַדְנוּ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ וְנֶפֶשׁ שֶׁל כֹּל, וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים, נַפְשִׁי וְרוּחִי אָתָּה, מְשׁוּם זֶה, אִוִּיתִיךָ לְהִתְדַּבֵּק בְּךָ. וַאֲשַׁחֲרֶךָּ, לְמָצֹא רְצוֹנֶךָ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם יָשֵׁן בְּמִטָּתוֹ, נַפְשׁוֹ יוֹצֵאת וְעוֹלָה וּמַעִידָה עַל הָאָדָם, מַה שֶּׁעָשָׂה בְּכָל הַיּוֹם. עַל כֵּן הַגּוּף אוֹמֵר לַנֶּפֶשׁ, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה, דְּהַיְנוּ בַּשָּׁעָה שֶׁאַתְּ יוֹצֵאת מִמֶּנִּי, אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. פֵּרוּשׁ אַחֵר, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה. הַיְנוּ בְּעוֹד שֶׁאֲנִי בַּגָּלוּת בֵּין שְׁאָר הָעַמִּים, וּמָנַעְתִּי נַפְשִׁי מִכָּל הָרַע הַקָּשׁוּר בִּבְנֵי הָעַמִּים, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ, כְּדֵי לַחֲזוֹר לִמְקוֹמִי. אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, כְּלוֹמַר, אַף עַל פִּי שֶׁמְּשַׁעְבְּדִים אֶת בָּנַי בְּכָל שִׁעְבּוּד, הָרוּחַ הַקְּדוֹשׁ אֵינוֹ סָר מִמֶּנּוּ, כְּדֵי לְבַקֵּר אוֹתְךָ וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹתֶיךָ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּעוֹד שֶׁנַּפְשִׁי בִּי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה. מַהוּ הַטַּעַם, בַּלַּיְלָה. אֶלָּא מְשׁוּם שֶׁהַנֶּפֶשׁ בַּשָּׁעָה הַהִיא צְרִיכָה לַחֲמֹד אוֹתְךָ, אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, הַיְנוּ, כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר בִּי הָרוּחַ הַקָּדוֹשׁ אֲשַׁחֲרֶךָּ בְּהִתְעוֹרְרוּת לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ. כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ. הַיְנוּ, בִּזְמַן שֶׁמִּשְׁפָּט, יוֹרֵד בָּאָרֶץ, לְבַשֵּׂם הָעוֹלָם, אָז צָדֵק לְמֶהֱוֵי יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל, כְּלוֹמַר שֶׁיְּכוֹלִים לִסְבֹּל הַדִּינִים דְּצַדֵּק, וְלֹא יִכְלוּ בְּנֵי הָעוֹלָם מִמֶּנּוּ. מָתַי, צָדֵק לְמֶהֱוֵי יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל, כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ. רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה. זוֹ הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

הלכה פסוקה

הרמב"ם איסורי ביאה פ' כ"ב

א. לֹא תִתְיַחֵד אִשָּׁה אַחַת אֲפִילּוּ עִם אֲנָשִׁים הַרְבֵּה עַד שֶׁתִּהְיֶה אִשְׁתּוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם שָׁם. וְכֵן לֹא יִתְיַיחֵד אִישׁ אֶחָד אֲפִילּוּ עִם נָשִׁים הַרְבֵּה. נָשִׁים הַרְבֵּה עִם אֲנָשִׁים הַרְבֵּה אֵין חוֹשְׁשִׁין לְיִחוּד. הָיוּ הָאֲנָשִׁים מְבַפְּנִים וְהַנָּשִׁים מִבַּחוּץ וּפֵירְשָׁה אִשָּׁה אַחַת לְבֵין הָאֲנָשִׁים. אוֹ אִישׁ לְבֵין הַנָּשִׁים אֲסוּרִין מְשׁוּם יִחוּד. אֲפִילּוּ אִישׁ שֶׁעָסָקוֹ וּמְלַאכְתּוֹ עִם הַנָּשִׁים אָסוּר לוֹ לְהִתְיַיחֵד עִם הַנָּשִׁים. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה יִתְעַסֵּק עִמָּהֶן וְאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ אוֹ יִפְנֶה לִמְלַאכְתָּה אַחֶרֶת:

ב. מֻתָּר לְהִתְיַיחֵד עִם שְׁתֵּי יְבָמוֹת אוֹ עִם שְׁתֵּי צָרוֹת. אוֹ עִם אִשָּׁה וַחֲמוֹתָהּ. אוֹ עִם אִשָּׁה וּבַת בַּעְלָהּ. אוֹ עִם אִשָּׁה וּבַת חֲמוֹתָהּ. מִפְּנֵי שֶׁשּׁוֹנְאוֹת זוֹ אֶת זוֹ וְאֵין מְחַפּוֹת זוֹ עַל זוֹ.

וְכֵן מֻתָּר לְהִתְיַיחֵד עִם אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ תִּינוֹקֶת קְטַנָּה שֶׁיּוֹדַעַת טַעַם בִּיאָה וְאֵינָהּ מוֹסֶרֶת עַצְמָהּ לְבִיאָה שֶׁאֵינָהּ מְזַנָּה בְּפָנֶיהָ שֶׁהֲרֵי זוֹ מְגַלָּה אֶת סוֹדָהּ׃

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ה' ע"ג

הַגַּאֲוָה מְסַבֶּבֶת כַּמָּה עֲבֵירוֹת וּמַגְבֶּרֶת יֵצֶר לֵב הָאָדָם עָלָיו. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ח) וְרָם לְבָבֶךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ. וְנֶאֱמַר (משלי כא) רוֹם עֵינַיִם וּרְחַב לֵב נִיר רְשָׁעִים חַטָּאת פֻּרְוּשׁ הַגַּאֲוָה נִיר הָרְשָׁעִים כִּי מִמֶּנָּה יִפְרְוּ הַחֲטָאִים כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר וְרָם לְבָבֶךָ וְשָׁכַחְתָּ. וְנֶאֱמַר (תהלים י) בְּגַאֲוַת רִשְׁעוֹ יִדְלַק עָנִי. וְנֶאֱמַר (שם) הַדּוֹבְרוֹת עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה. וְנֶאֱמַר (יחזקאל לב) אֲשֶׁר נָתְנוּ חִתִּיתָם בְּאֶרֶץ חַיִּים. וּכְמוֹ שֶׁעוֹשִׂים בְּנֵי אָדָם נִיר בַּשָּׂדֶה כְּדֵי לְפָרוֹת בּוֹ הַזֶּרַע. וְלֶאֱסוֹף רַב תְּבוּאוֹת. כֵּן עוֹשִׂין הָרְשָׁעִים אֶת הַגַּאֲוָה נִיר בִּלְבָבָם. וְזוֹרְעִים בּוֹ הַמַּחֲשָׁבוֹת הָרָעוֹת לְהוֹלִיד וּלְהַצְמִיחַ הָעֲבֵירוֹת שֶׁהֵם פְּרִי מַחְשְׁבוֹתָם. וְעַל דֶּרֶךְ הַמָּשָׁל שֶׁאָמַר הַנָּבִיא (הושע י) וּפָרַח כָּרֹאשׁ מִשְׁפָּט וְגוֹ'. וּמַה שֶּׁאָמַר נִיר רְשָׁעִים. פֵּירוּשׁ נִיר חַטָּאת וְכוֹלֵל חֲטָאִים רַבִּים כְּמוֹ (ירמי' יז) חַטַּאת יְהוּדָה. אוֹ יִהְיֶה פֵּירוּשׁוֹ וְחַטַּאת בְּחָסָרוֹן ו' כְּמוֹ (חבקוק ג) שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ וְהַטַּעַם מִלְּבַד כִּי הַגַּאֲוָה גּוֹרֶמֶת הַחֲטָאִים הַמִּדָּה עַצְמָהּ חַטָּאת. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי טז) תּוֹעֲבַת ה' כָּל גְּבַהּ לֵב. וּבַעַל הַגַּאֲוָה נִמְסָר בְּיַד יִצְרוֹ. כִּי אֵין עֵזֶר הַשֵּׁם עִמּוֹ אֲחֲרֵי אֲשֶׁר הוּא תּוֹעֲבַת ה'. וְעוֹד חַיָּיב בַּעַל הַתְּשׁוּבָה לְהִכָּנַע וּלְקַיֵּים עָלָיו לְהִתְנַהֵג. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה וֶהֱוֵי שְׁפַל רוּחַ בִּפְנֵי כָל אָדָם. וְיִשְׁתַּדֵּל מִזֶּה שֶׁלֹּא יִכְעוֹס וְלֹא יַקְפִּיד עַל חֲבֵירָיו. וְגַם לְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִשְׁמַע אַל יִתֵּן לִבּוֹ וְיַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו וְזֶה יוֹעִיל לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתָיו כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הַמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו מַעֲבִירִים לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. וְזֶה פֶּתַח תִּקְוָה נִכְבָּד מְאֹד. וְנֶאֱמַר (איכה ג) יִתֵּן בֶּעָפָר פִּיהוּ אוּלַי יֵשׁ תִּקְוָה. יִתֵּן לְמַכֵּהוּ לֶחִי יִשְׂבַּע בְּחֶרְפָּה׃

אחרי מות יום שלישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה׃

(יא) וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ׃ וְיִקַּרֵב אַהֲרֹן יָת תּוֹרָא דְחַטָּאתָא דִּי לֵהּ וְיכַפֵּר עֲלוֹהִי וְעַל אֱנַשׁ בֵּיתֵהּ וְיִכּוֹס יָת תּוֹרָא דְחַטָּאתָא דִּי לֵהּ׃

רש"י וכפר בעדו וגו' . ודוי שני עליו ועל אחיו הכהנים, שהם כלם קרויים ביתו, שנאמר (תהלים קלה יט) בית אהרן ברכו את ה' וגו' , מכאן שהכהנים מתכפרים בו, וכל כפרתן אינה אלא על טמאת מקדש וקדשיו, כמו שנאמר (פסוק טז) וכפר על הקדש מטמאות וגו' :

(יב) וְלָקַח מְלֹא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְהוָה וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא מִבֵּית לַפָּרֹכֶת: וְיִסַּב מְלֵי מַחְתִּיתָא גּוּמְרִין דְּאֶשָׁא מֵעִלַּוֵי מַדְבְּחָא מִן קֳדָם יְיָ וּמְלֵי חָפְנוֹהִי קְטוֹרֶת בּוּסְמִין דַּקִיקִין וְיָעֵל מִגָּיו לְפָרֻכְתָּא:

רש"י מעל המזבח. החיצון: מלפני ה'. מצד שלפני הפתח והוא צד מערבי: דקה. מה תלמוד לומר דקה, והלא כל הקטורת דקה היא, שנאמר (שמות ל לו) ושחקת ממנה הדק, אלא שתהא דקה מן הדקה, שמערב יום הכפורים היה מחזירה למכתשת:

(יג) וְנָתַן אֶת הַקְּטֹרֶת עַל הָאֵשׁ לִפְנֵי יְהוָה וְכִסָּה עֲנַן הַקְּטֹרֶת אֶת הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדוּת וְלֹא יָמוּת: וְיִתֵּן יָת קְטוֹרֶת בּוּסְמַיָּא עַל אֶשְׁתָּא לְקֳדָם יְיָ וְחֵפֵי עֲנָנָא קְטָרְתָּא יָת כַּפֻּרְתָּא דִּי עַל סַהֲדוּתָא וְלָא יְמוּת:

רש"י על האש. שבתוך המחתה: ולא ימות. הא אם לא עשאה כתקנה, חיב מיתה:

(יד) וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וְהִזָּה בְאֶצְבָּעוֹ עַל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת קֵדְמָה וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת יַזֶּה שֶׁבַע פְּעָמִים מִן הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ: וְיִסַּב מִדְּמָא דְתוֹרָא וְיֵדֵי בְאֶצְבְּעֵהּ עַל אַפֵּי כַּפּוּרְתָּא קְדוּמָא וְלָקֳדָם כַּפֻּרְתָּא יַדֵּי שְׁבַע זִמְנִין מִן דְּמָא בְּאֶצְבְּעֵהּ:

רש"י והזה באצבעו. הזאה אחת במשמע: ולפני הכפרת יזה שבע. הרי אחת למעלה ושבע למטה:

(טו) וְשָׁחַט אֶת שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם וְהֵבִיא אֶת דָּמוֹ אֶל מִבֵּית לַפָּרֹכֶת וְעָשָׂה אֶת דָּמוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדַם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל הַכַּפֹּרֶת וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת: וְיִכּוֹס יָת צְפִירָא דְחַטָּאתָא דִּי לְעַמָּא וְיָעֵל יָת דְּמֵהּ לְמִגָּיו לְפָרֻכְתָּא וְיַעְבֵּד לִדְמֵהּ כְּמָא דִּי עֲבַד לִדְמָא דְתוֹרָא וְיַדֵּי יָתֵהּ עַל כַּפֻּרְתָּא וְלָקֳדָם כַּפֻּרְתָּא:

רש"י אשר לעם. מה שהפר מכפר על הכהנים מכפר השעיר על ישראל, והוא השעיר שעלה עליו הגורל לשם: כאשר עשה לדם הפר. אחת למעלה ושבע למטה:

נביאים - יחזקאל - פרק כב

(יא) וְאִישׁ אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ עָשָׂה תּוֹעֵבָה וְאִישׁ אֶת כַּלָּתוֹ טִמֵּא בְזִמָּה וְאִישׁ אֶת אֲחֹתוֹ בַת אָבִיו עִנָּה בָךְ: וּגְבַר יַת אִתַּת חַבְרֵיהּ עֲבָד תּוֹעֵבָה וּגְבַר יַת כַּלְתֵּיהּ סָאֵב בְּעֵיצַת חֶטְאִין וּגְבַר יַת אֲחָתֵיהּ בַּת אֲבוּהִי עָנִי בִּיךְ: (יב) שֹׁחַד לָקְחוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפָךְ דָּם נָשֶׁךְ וְתַרְבִּית לָקַחְתְּ וַתְּבַצַּעְי רֵעַיִךְ בַּעֹשֶׁק וְאֹתִי שָׁכַחַתְּ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: שׁוֹחֲדָא קַבִּילוּ בִיךְ בְּדִיל לְמִשְׁפַּךְ דַּם זַכַּי חְבוּלָיָא וְרִבִּיתָא נְסֵבְתְּ וְאַהֲנֵית רְחִימָךְ בְּאוּנְסָא וּפוּלְחָנִי שְׁבַקְתְּ אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים:

רש"י **ותבצעי רעיך בעושק** . העשרת את אוהביך בעושק שעשקת מן העניים לשון אחר ותבצעי לשון גזל כמו ובוצע ברך נאץ ה' (תהלים י') וכה פתרונו ותגזלי לרעיך בעושק :

(יג) וְהִנֵּה הִכֵּיתִי כַפִּי אֶל בִּצְעֲךְ אֲשֶׁר עָשִׂית וְעַל דָּמֵךְ אֲשֶׁר הָיוּ בְתוֹכֵךְ: וְהָא אַיְתֵיתִי פּוּרְעָנוּתִי עֲלָךְ בְּחוֹבֵי מָמוֹן אוּנְסִיךְ דַּאֲנַסְתְּ וְעַל דַּם זַכַּי דְּאִשְׁתְּפִיךְ בְּגַוּיִךְ:

רש"י **הכיתי כפי** . צעקתי ווי וקינה : **אל בצעיך** . כאן למדנו שהגזל קשה מן הכל שעליו נתחתם גזר דין :

(יד) הֲיַעֲמֹד לִבֵּךְ אִם תֶּחֱזַקְנָה יָדַיִךְ לַיָּמִים אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אוֹתָךְ אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי:
הַיִתְקַף לִבֵּיךְ אִם יִתְחַסְּנָן יָדַיִךְ לְיוֹמַיָּא דַאֲנָא עָתִיד לְמֶעְבַּד עִמָּךְ אֲנָא יְיָ גְּזִרִית בְּמֵימְרִי וַאֲקַיֵּם:

רש"י **אשר אני עושה אותך** . פועל לך כפעלך :

(טו) וַהֲפִיצוֹתִי אוֹתָךְ בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִיךְ בָּאֲרָצוֹת וַהֲתִמּוֹתִי טֻמְאָתֵךְ מִמֵּךְ: וְאֶגְלֵי יָתִיךְ לְבֵינֵי עַמְמַיָּא וְאֵיבַדְּרִינָךְ בִּמְדִינָתָא וַאֲסִיק סְאוֹבְתִּיךְ מִנַּיִךְ:

רש"י **והתימותי** . וכליתי :

כתובים - משלי - פרק כה

(כו) מַעְיָן נִרְפָּשׁ וּמָקוֹר מָשְׁחָת צַדִּיק מָט לִפְנֵי רָשָׁע: הֵיךְ דְּסָבִיר אֱנֵישׁ מַעְיְנָא וּמַבּוּעָא מְחַבֵּל צַדִּיקָא דְנָפֵל קֳדָם רַשִׁיעָא:

רש"י **מעין נרפש** . עכור ברגלים : **צדיק מט לפני רשע** . כשהצדיק מט לפני הרשע וירא להוכיח על פניו דרכו שנאוי הדבר כמעין נרפש ומקור נשחת :

(כז) אָכֹל דְּבַשׁ הַרְבּוֹת לֹא טוֹב וְחֵקֶר כְּבֹדָם כָּבוֹד: לְמֵיכַל דּוּבְשָׁא סַגִּי לָא שַׁפִּיר אַף לָא לְמִבְצְיָא מִלֵּי מְיַקְּרָתָא:

רש"י **אכול דבש** . לאכול דבש יותר מדאי רמז הדבר לדורש במעשה מרכבה ובמעשה בראשית לגלות לרבים ועמי הארץ מלגלגים על הדברים ושואלים מה למעלה מה למטה : **וחקר כבודם כבוד** . והיכן החקר ראוי להיות בדברי חכמי' אשר כבודם כבוד בגזירותיהם יש לשאול מה טעם גזרו כך ולמה סייגו בכל גזירה וגזירה :

(כח) עִיר פְּרוּצָה אֵין חוֹמָה אִישׁ אֲשֶׁר אֵין מַעְצָר לְרוּחוֹ: הֵיךְ קַרְתָּא דְתְרִיעָא וְלָא אִית לָהּ שׁוּרָא הֵיכְנָא גַבְרָא דְלָא מַצְעַר רוּחֵיהּ: **כו** (א) כַּשֶּׁלֶג בַּקַּיִץ וְכַמָּטָר בַּקָּצִיר כֵּן לֹא נָאוֶה לִכְסִיל כָּבוֹד: אֵיךְ תַּלְגָּא בְקַיְטָא וְהֵיךְ מְטָרָא בְּחַצָּדָא הֵיכְנָא לָא יָאֵי לְסַכְלָא יְקָרָא:

רש"י **כשלג בקיץ** . בשעה ששוטחין התאנים בחמה ליבשן ולעשות קציעות כדאמר הלחם והקיץ לאכול הנערים (שמואל ב טו) :

(ב) כַּצִּפּוֹר לָנוּד כַּדְּרוֹר לָעוּף כֵּן קְלָלַת חִנָּם (לא) לוֹ תָּבֹא: הֵיךְ צִפְּרָא דְטָאֵס וְהֵיךְ פַּרְחָתָא דְפָרְחָא הֵיכְנָא לְוָטָתָא דְמַגָּן לָא תֵעוֹל:

רש"י **כצפור לנוד** . שהוא נד וכדרור שהוא חוזר לקנו : **כן קללת חנם לא תבוא** . למי שהוציאה בפיו : **דרור** . הוא עוף הנקרא רונדל"ע בלעז ונקרא דרור שדרה בבית כבשדה :

משנה כתובות פרק יג

א. שְׁנֵי דַיָּנֵי גְּזֵרוֹת הָיוּ בִירוּשָׁלַיִם, אַדְמוֹן, וְחָנָן בֶּן אֲבִישָׁלוֹם. חָנָן אוֹמֵר שְׁנֵי דְבָרִים, אַדְמוֹן אוֹמֵר שִׁבְעָה. מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, חָנָן אוֹמֵר, תִּשָּׁבַע בַּסּוֹף וְלֹא תִשָּׁבַע בַּתְּחִלָּה. נֶחְלְקוּ עָלָיו בְּנֵי כֹהֲנִים גְּדוֹלִים וְאָמְרוּ, תִּשָּׁבַע בַּתְּחִלָּה וּבַסּוֹף. אָמַר רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינַס כְּדִבְרֵיהֶם. אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, יָפֶה אָמַר חָנָן, לֹא תִשָּׁבַע אֶלָּא בַסּוֹף:

ברטנורה (א) **שני דייני גזילות**. שהיו גוזרין גזירות על הגזלנים וקונסים עליהן קנסות: **שני דברים**. שאין חכמים מודים לו: **תשבע בסוף**. כשישמעו בו שמת ותבוא לגבות כתובתה, תשבע שלא עיכבה בידה משל בעלה כלום: **ולא תשבע בתחלה**. בשעת גביית מזונות. ורמב"ם פירש, תשבע בסוף, כשיבא בעלה ויכחישנה ויאמר הנחתי לך מזונות, תשבע שלא הניח לה כלום: **רבן יוחנן בן זכאי אומר**. והלכה כמותו. ודוקא אחר שלשה חדשים ליציאת הבעל פוסקין מזונות לאשה אם תבעה מזונות, אבל קודם זמן זה לא, שחזקה אין אדם מניח ביתו ריקן ויוצא:

ב. מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְעָמַד אֶחָד וּפִרְנֵס אֶת אִשְׁתּוֹ, חָנָן אוֹמֵר, אִבֵּד אֶת מָעוֹתָיו. נֶחְלְקוּ עָלָיו בְּנֵי כֹהֲנִים גְּדוֹלִים וְאָמְרוּ, יִשָּׁבַע כַּמָּה הוֹצִיא וְיִטּוֹל. אָמַר רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינַס כְּדִבְרֵיהֶם. אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, יָפֶה אָמַר חָנָן, הִנִּיחַ מָעוֹתָיו עַל קֶרֶן הַצְּבִי:

ברטנורה (ב) **איבד את מעותיו**. דאמר, לא אמרתי לך הלויני ואני אפרע. אבל אם הלוה את האשה מעות למזונותיה על מנת שתשלם לו, הוא תובעה והיא תובעת את הבעל וישלם. ואם הבעל טוען הנחתי לה מזונות, והיא אומרת לא הניח ורוצה להוציא ממנו, נשבע הבעל שבועת היסת ונפטר, ויהיו המעות חוב עליה לכשתאלמן או תתגרש. ובהא מתניתין נמי הלכה כרבן יוחנן בן זכאי:

ג. אַדְמוֹן אוֹמֵר שִׁבְעָה, מִי שֶׁמֵּת וְהַנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת, בִּזְמַן שֶׁהַנְּכָסִים מְרֻבִּין, הַבָּנִים יוֹרְשִׁים וְהַבָּנוֹת נִזּוֹנוֹת. וּבִנְכָסִים מֻעָטִים, הַבָּנוֹת יִזּוֹנוּ וְהַבָּנִים יְחַזְּרוּ עַל הַפְּתָחִים. אַדְמוֹן אוֹמֵר, בְּשְׁבִיל שֶׁאֲנִי זָכָר הִפְסַדְתִּי. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל, רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן:

ברטנורה (ג) **ובנכסים מועטים**. שאין בהם פרנסה שנים עשר חודש לזכרים ולנקבות. ורמב"ם פירש, כל שאין בהם לפרנס הבנים והבנות עד שיבגרו הבנות, קרוי נכסים מועטים: **בשביל שאני זכר הפסדתי**. כלומר, בשביל שאני זכר וראוי לירש בנכסים מרובים הפסדתי בנכסים מועטים. ואין הלכה כאדמון:

ד. הַטּוֹעֵן אֶת חֲבֵרוֹ כַּדֵּי שֶׁמֶן, וְהוֹדָה בְּקַנְקַנִּים, אַדְמוֹן אוֹמֵר, הוֹאִיל וְהוֹדָה בְּמִקְצָת הַטַּעֲנָה, יִשָּׁבַע. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין זוֹ הוֹדָאָה מִמִּין הַטַּעֲנָה. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל, רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן:

ברטנורה (ד) **והודה בקנקנים**. ריקים בלא שמן. וכגון שטענו חבירו עשרה כדי שמן יש לי אצלך: **אדמון אומר**. יש במשמעות טענה זו שמן וכדים, וכשהודה לו בכדים ריקים הוי הודאה במקצת וחייב שבועה: **וחכמים אומרים**. אין במשמעות טענה זו אלא שמן בלבד שיעור עשרה כדים, וכשהודה לו בכדים ריקים, מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו, ואין כאן הודאה במקצת ממין הטענה ואינו חייב שבועה. והלכה כאדמון:

ה. הַפּוֹסֵק מָעוֹת לַחֶתְנוֹ וּפָשַׁט לוֹ אֶת הָרֶגֶל, תֵּשֶׁב עַד שֶׁיַּלְבִּין רֹאשׁוֹ. אַדְמוֹן אוֹמֵר, יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר, אִלּוּ אָנִי פָּסַקְתִּי לְעַצְמִי, אֵשֵׁב עַד שֶׁיַּלְבִּין רֹאשִׁי. עַכְשָׁיו שֶׁאַבָּא פָּסַק עָלַי, מָה אֲנִי יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת, אוֹ כְּנוֹס אוֹ פְּטוֹר. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל, רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן:

ברטנורה (ה) **ופשט לו את הרגל**. לשון בזיון, כלומר טול טיט ואבק שתחת רגלי. פירוש אחר, תלה אותי ברגלי על העץ, שאין לי מה ליתן לך. ורמב"ם פירש ופשט לו את הרגל, שהלך בדרך מרחוק: **עד שתלבין ראשה**. עד שתזקין. ואין כופין אותו לא לכנוס ולא לפטור: **אדמון אומר כו'**. והלכה כאדמון:

ו. הָעוֹרֵר עַל הַשָּׂדֶה וְהוּא חָתוּם עָלֶיהָ בְּעֵד, אַדְמוֹן אוֹמֵר, (יָכוֹל הוּא שֶׁיֹּאמַר), הַשֵּׁנִי נוֹחַ לִי וְהָרִאשׁוֹן קָשֶׁה הֵימֶנּוּ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אִבֵּד אֶת זְכוּתוֹ. עָשָׂאָהּ סִימָן לְאַחֵר, אִבֵּד אֶת זְכוּתוֹ:

ברטנורה (ו) **העורר על השדה וכו'**. ראובן מערער על השדה שביד שמעון ואומר לו, לוי שמכר לך גזלה ממני, והוא חתום על שטר המכירה שכתב לוי לשמעון שמכר לו: **אדמון אומר יכול הוא שיאמר**. מה שלא ערערתי בשעה שלקחת שדה זו מלוי וחתמתי עד בתוך השטר, לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין: **איבד את זכותו**. דהואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה. ואין הלכה כאדמון. ודוקא כשחתם בה בעד הוא דפליגי אדמון וחכמים, אבל אם הוא חתום בדיין לקיים את השטר, הכל מודים שלא איבד את זכותו, מפני שיכול לומר לא הייתי יודע מה שכתוב בשטר, שהדיין החותם על ההנפק לקיים את השטר אין צריך שידע מה שכתוב בשטר אלא שיכיר חתימת העדים בלבד:

ז. מִי שֶׁהָלַךְ לְמְדִינַת הַיָּם וְאָבְדָה דַּרְכּוֹ שֶׁדֵּהוּ, אַדְמוֹן אוֹמֵר, יֵלֵךְ בַּקְּצָרָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, יִקְנֶה לוֹ דַּרְכּוֹ בְּמֵאָה מָנֶה, אוֹ יִפְרַח בָּאֲוִיר:

ברטנורה (ז) **ואבדה דרך שדהו**. שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו: **ילך לו בקצרה**. על כרחם יטול לו דרך לשדהו, אבל יברור לו דרך קצרה שלא ירבה ליטול. ובזמן שד' בני אדם מקיפים אותו מד' רוחות מודה אדמון לחכמים שכל אחד יכול לומר אייתי ראיה דדרכך גבאי ושקול. ואם אדם אחד הקיפהו מד' רוחות מודים חכמים לאדמון דממה

נפשך אורחיה גביה הוא. לא נחלקו אלא כשהקיפהו אדם אחד שבא מכח ארבעה בני אדם. אדמון אומר, מצי אמר ליה ממה נפשך אורחי גבך, וחכמים אומרים מצי אמר ליה היאך, אי שתקת שתקת, ואי לא, מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו. והלכה כחכמים:

ח. הַמּוֹצִיא שְׁטָר חוֹב עַל חֲבֵרוֹ, וְהַלָּה הוֹצִיא שֶׁמָּכַר לוֹ אֶת הַשָּׂדֶה, אַדְמוֹן אוֹמֵר, יָכוֹל הוּא שֶׁיֹּאמַר, אִלּוּ הָיִיתִי חַיָּב לְךָ, הָיָה לְךָ לְהַפְרַע אֶת שֶׁלְּךָ כְּשֶׁמָּכַרְתָּ לִי אֶת הַשָּׂדֶה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, זֶה הָיָה פִּקֵּחַ שֶׁמָּכַר לוֹ אֶת הַקַּרְקַע, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָכוֹל לְמַשְׁכְּנוֹ:

ברטנורה (ח) **והלה הוציא שמכר לו את השדה**. הלוה הוציא עליו שטר מכירה מאוחרת לשטר ההלואה, ואומר שטרך מזויף או פרוע, שאם הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה, שהיה לך לגבות חובך: **זה היה פקח שמכר לו את השדה**. לפי שהיה זה מבריח מטלטליו, ולא היה לו מהיכן ימשכננו על חובו, ועכשיו יטול את הקרקע. ובאתרא דהלוקח יהיב זוזי והדר כתבי שטר מכירה כולי עלמא לא פליגי שהיה למוכר לעכב בחובו המעות שקיבל ולא יכתוב לו השטר, וכיון שכתבו הוכיח שאין לו עליו חוב. כי פליגי, באתרא דכתבי שטרא והדר יהיב הלוקח זוזי, אדמון סבר, איבעי ליה לממסר מודעה איני מוכר לו אלא כדי שאוכל למשכנו. וחכ"א האי דלא מסר מודעא כי ירא שמא ישמע הדבר וימנע מלקנות את השדה. והלכה כחכמים:

ט. שְׁנַיִם שֶׁהוֹצִיאוּ שְׁטָר חוֹב זֶה עַל זֶה, אַדְמוֹן אוֹמֵר, אִלּוּ הָיִיתִי חַיָּב לְךָ, כֵּיצַד אַתָּה לוֶֹה מִמֶּנִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, זֶה גּוֹבֶה שְׁטָר חוֹבוֹ וְזֶה גּוֹבֶה שְׁטָר חוֹבוֹ:

ברטנורה (ט) **וחכ"א זה גובה שטר חובו**. והלכה כחכמים:

י. שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַנְּשׂוּאִין, יְהוּדָה, וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְהַגָּלִיל. אֵין מוֹצִיאִין מֵעִיר לְעִיר וּמִכְּרַךְ לִכְרַךְ. אֲבָל בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ, מוֹצִיאִין מֵעִיר לְעִיר וּמִכְּרַךְ לִכְרַךְ, אֲבָל לֹא מֵעִיר לִכְרַךְ וְלֹא מִכְּרַךְ לְעִיר. מוֹצִיאִין מִנָּוֶה הָרָעָה לְנָוֶה הַיָּפָה, אֲבָל לֹא מִנָּוֶה הַיָּפָה לְנָוֶה הָרָעָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אַף לֹא מִנָּוֶה רָעָה לְנָוֶה יָפָה, מִפְּנֵי שֶׁהַנָּוֶה הַיָּפָה בּוֹדֵק:

ברטנורה (י) **שלש ארצות לנשואין**. שאם נשא באחת מהן אינו יכול לכופה לצאת אחריו מארץ אל ארץ: **כרך**. גדול מעיר. והוא מקום שווקים, ומכל סביביו באין שם לסחורה וכל דבר מצוי בו: **אבל לא מעיר לכרך**. שישיבת הכרכין קשה, מפני שהכל מתיישבים שם ודוחקים ומקרבים הבתים זו לזו ואין שם אויר: **ולא מכרך לעיר**. דבכרך שכיחי כל מילי, בעיר לא שכיחי כל מילי: **מפני שהנוה היפה בודק**. את הגוף ומחליאו, ששינוי וסת אפילו לטובה תחלת חולי מעים. והלכה כרשב"ג. ואם איש מארץ הגליל נשא אשה בארץ יהודה או איפכא, כופין אותה לצאת עמו, שעל מנת כן נשאה. ובכל

מקום מוציאים מעיר שרובה עובדי כוכבים לעיר שרובה ישראל, אבל לא מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עובדי כוכבים:

יא. הַכֹּל מַעֲלִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין. הַכֹּל מַעֲלִין לִירוּשָׁלַיִם, וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין. אֶחָד הָאֲנָשִׁים וְאֶחָד הַנָּשִׁים. נָשָׂא אִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגֵרְשָׁהּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נָשָׂא אִשָּׁה בְּקַפּוֹטְקְיָא וְגֵרְשָׁהּ בְּקַפּוֹטְקְיָא, נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נָשָׂא אִשָּׁה בְּקַפּוֹטְקְיָא וְגֵרְשָׁהּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת קַפּוֹטְקְיָא. נָשָׂא אִשָּׁה בְּקַפּוֹטְקְיָא וְגֵרְשָׁהּ בְּקַפּוֹטְקְיָא, נוֹתֵן לָהּ מִמְּעוֹת קַפּוֹטְקְיָא:

ברטנורה (יא) **הכל מעלין**. את כל בני ביתו אדם כופה לעלות עמו לירושלים, ואפילו אם קנה עבד עברי ילך העבד אחריו על כרחו, ואפילו מנוה היפה לנוה הרע, ואפילו מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עובדי כוכבים: **ואין הכל מוציאין**. ואין מוציאין שום אדם: **אחד האנשים ואחד הנשים**. אם הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות, תצא בלא כתובה. ואם היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות, יוציא ויתן כתובה: **קפוטקיא**. היא כפתור. וקורין לה בערבי דמא"ת. ומעותיה גדולות ושוקלות יותר משל ארץ ישראל. ומשום דכתובת אשה מדברי סופרים, הקלו בה לפרוע אותה בפחות שבמעות. ורבי שמעון בן גמליאל סבר כתובה דאורייתא, ומשום הכי אזיל בה לחומרא. ולית הלכתא כוותיה:

גמרא כתובות דף ק"י ע"ב

מַאי בּוֹדֵק כְּדִשְׁמוּאֵל. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל שִׁנּוּי וֶסֶת תְּחִלַּת חוֹלִי מֵעַיִם. כָּתוּב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא (משלי טז) כָּל יְמֵי עָנְיִ רָעִים. וְהָאֵיכָא שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. כְּדִשְׁמוּאֵל. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל שִׁנּוּי וֶסֶת תְּחִלַּת חוֹלִי מֵעַיִם. בֶּן סִירָא אוֹמֵר אַף לֵילוֹת. בִּשְׁפַל גַּגִּים גַּנּוֹ. וּבְמָרוֹם הָרִים כַּרְמוֹ. מָטַר גַּגִּים לְגַנּוֹ. וּמֵעֲפַר כַּרְמוֹ לְכַרְמִים. הַכֹּל מַעֲלִין לַאֲתוּיֵי מַאי לַאֲתוּיֵי עֲבָדִים. וּלְמַאן דְּתָנֵי עֲבָדִים בְּהֶדְיָא לַאֲתוּיֵי מַאי. לַאֲתוּיֵי מְנָוֶה הַיָּפֶה לְנָוֶה הָרַע. וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין לַאֲתוּיֵי מַאי. לַאֲתוּיֵי עֶבֶד שֶׁבָּרַח מֵחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. דְּאָמְרִינַן לֵיהּ זַבְּנֵיהּ הָכָא וְזִיל מְשׁוּם יְשִׁיבַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הַכֹּל מַעֲלִין לִירוּשָׁלַיִם לַאֲתוּיֵי מַאי. לַאֲתוּיֵי מְנָוֶה הַיָּפֶה לְנָוֶה הָרַע וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין לַאֲתוּיֵי מַאי. לַאֲתוּיֵי אֲפִלּוּ מְנָוֶה הָרַע לְנָוֶה הַיָּפֶה. תָּנוּ רַבָּנָן הוּא אוֹמֵר לַעֲלוֹת וְהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא לַעֲלוֹת כּוֹפִין אוֹתָהּ לַעֲלוֹת. וְאִם לָאו תֵּצֵא בְּלֹא כְתוּבָה. הִיא אוֹמֶרֶת לַעֲלוֹת וְהוּא אוֹמֵר שֶׁלֹּא לַעֲלוֹת כּוֹפִין אוֹתוֹ לַעֲלוֹת וְאִם לָאו יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה. הִיא אוֹמֶרֶת לָצֵאת וְהוּא אוֹמֵר שֶׁלֹּא לָצֵאת. כּוֹפִין אוֹתָהּ שֶׁלֹּא לָצֵאת וְאִם לָאו תֵּצֵא בְּלֹא

כְּתוּבָה הוּא אוֹמֵר לָצֵאת וְהֵיא אוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא לָצֵאת. כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא לָצֵאת וְאִם לָאו יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה:

רש"י **שנוי וסת**. אפילו לטובה: **במרום הרים כרמו**. שאין בידו ממון לקנות במקום טוב וקונה בראש ההר וכל זבלים שהוא מוציא לו נופל ומזבל כרמים שתחתיו: **לאתויי עבדים**. אם היה לו עבד עברי ילך העבד אחריו על כרחו: **לעלות**. מח"ל לארץ וכן משאר גבולין לירושלים: **לצאת מירושלים**. לגבולין או מארץ לחו"ל:

זוהר אחרי מות דף ס"ט ע"ב

כִּי בְיוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹמֵר. אֲכַפֵּר עֲלֵיכֶם מִבְעֵי לֵיהּ. אֶלָּא יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְאַכְלְלָא יוֹבְלָא דְּנָגִיד מַבּוּעֵי לְאַשְׁקָאָה בְּהָאי יוֹמָא לְכָל עִיבָּר לְאַרְוָואָה כֻּלָּא וּלְאַשְׁקָאָה כֻּלָּא וְדָא עֲלֵיכֶם. כְּלוֹמַר בְּגִינֵיכוֹן לְדַכְּאָה לְכוֹן בְּהָאי יוֹמָא דִּכְתִיב לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ וְלָא יִשְׁלוֹט עֲלַיְיכוּ דִינָא. רִבִּי יְהוּדָה אָמַר זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בְּהוּ וּבָעֵי לְדַכְּאָה לְהוּ דְּלָא יִשְׁתְּכַח בְּהוּ חוֹבָה בְּגִין דִּיְהוֹן בְּנֵי הֵיכְלֵיהּ. וִידוּרוּן בְּהֵיכְלֵיהּ. וּלְזִמְנָא דְּאָתֵי כְּתִיב (יחזקאל ל"ז) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְגוֹמֵר: רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח (תהלים ק"ל) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ. תָּנִינָא בְּשַׁעְתָּא דְּבָרָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא בָּעָא לְמִבְרֵי בַּר נָשׁ אֲמָלִיךְ בְּאוֹרַיְתָא אָמְרָה קָמֵיהּ תִּבְעֵי לְמִבְרֵי הָאי בַּר נָשׁ זִמִּין הוּא לְמֶחֱטֵי קָמָךְ. זִמִּין הוּא לְאַרְגָּזָא קָמָךְ. אִי תַּעְבִּיד לֵיהּ כְּעוֹבָדוֹי הָא עָלְמָא לָא יְכִיל לְמֵיקַם קָמָךְ כָּל שֶׁכֵּן הַהוּא בַּר נָשׁ. אָמַר לֵיהּ וְכִי לְמַגָּנָא אִתְקְרֵינָא. (שמות ל"ד) אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם. וְעַד לָא בָּרָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלְמָא בָּרָא תְּשׁוּבָה אָמַר לָהּ לַתְּשׁוּבָה אֲנָא בָּעֵינָא לְמִבְרֵי בַּר נָשׁ בְּעָלְמָא עַל מְנַת דְּכַד יְתוּבוּן לָךְ מֵחוֹבֵיהוֹן דְּתֶהֱוֵי זְמִינָא לְמִשְׁבַּק חוֹבֵיהוֹן וּלְכַפְּרָא עֲלַיְיהוּ. וּבְכָל שַׁעְתָּא וְשַׁעְתָּא תְּשׁוּבָה זְמִינָא לְנַבֵּי בְנֵי נָשָׁא וְכַד בְּנֵי נָשָׁא תַּיְיבִין מֵחוֹבַיְיהוּ הָאי תְּשׁוּבָה תָּבַת לְגַבֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכַפֵּר עַל כֹּלָּא וְדִינִין אִתְכַּפְיָין וּמִתְבַּסְמָא כֻּלְּהוּ וּבַר נָשׁ אִתְדְּכֵי מֵחוֹבֵיהּ. אֵימָתַי אִתְדְּכֵי בַּר נָשׁ מֵחוֹבֵיהּ בְּשַׁעְתָּא דְּעָאל בְּהָאי תְּשׁוּבָה כְּדְקָא חָזֵי. רִבִּי יִצְחָק אָמַר דִּתְב קָמֵי מַלְכָּא עִלָּאָה וְצַלֵּי צְלוֹתָא מֵעוֹמְקָא דְּלִבָּא הֲדָא הוּא דִכְתִיב מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ. רִבִּי אַבָּא אָמַר מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ אֲתַר גְּנִיז הוּא לְעֵילָּא וְהוּא עֲמִיקָא (שמות ס"ג ב') דְּבֵירָא וּמֵהָאי נַפְקִין נַחֲלִין וּמַבּוּעִין לְכָל עִיבָּר וְהַהוּא עֲמִיקָא דַּעֲמִיקָתָא אִקְרֵי תְּשׁוּבָה. וּמִּאן דְּבָעֵי לְאָתְבָא וּלְאִתְדַּכְּאָה מֵחוֹבוֹי. בְּהָאי עוּמְקָא אִצְטְרִיךְ לְמִקְרֵי לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲדָא הוּא דִכְתִיב מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְיָ. תָּאנָא בְּשַׁעְתָּא דַּהֲוָה בַּר נָשׁ חָב קָמֵי מָארֵיהּ וְקָרִיב קָרְבְּנֵיהּ עַל מַדְבְּחָא וְכַהֲנָא מְכַפֵּר עֲלֵיהּ וּבָעֵי בָּעוּתֵיהּ עֲלֵיהּ. מִתְעָרִין רַחֲמֵי וְדִינִין מִתְבַּסְמָן וּתְשׁוּבָה אָרִיךְ בִּרְכָאן בְּמַבּוּעֵיהּ דְּנָגְדִין נַפְקִין וּמִתְבָּרְכִין כֻּלְּהוּ בּוּצִינִין כַּחֲדָא וּבַר נָשׁ אִתְדְּכֵי מֵחוֹבֵיהּ:

תרגום הזוהר כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹ'. הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר אֲכַפֵּר עֲלֵיכֶם, כִּמְדַבֵּר בַּעֲדוֹ. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם כּוֹלֵל הַיּוֹבֵל, שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ מַבּוּעִים, לְהַשְׁקוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה לְכָל צַד, לְרִוּוֹת הַכֹּל וּלְהַשְׁקוֹת הַכֹּל, וְזֶהוּ עֲלֵיכֶם, כְּלוֹמַר, בִּשְׁבִילְכֶם, כְּדֵי לְטַהֵר אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא, שֶׁכָּתוּב לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ. וְלֹא יִשָּׁלוֹט עֲלֵיכֶם הַדִּין. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בָּהֶם, וְרָצָה לְטַהֵר אוֹתָם, שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בָּהֶם עָוֹן, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי הֵיכָלוֹ וְיִדּוּרוֹ בְּהֵיכָלוֹ. וּלְעָתִיד לָבֹא, כָּתוּב, וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח: שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. לְמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, רָצָה לִבְרֹא אֶת הָאָדָם, נִתְיָעֵץ בַּתּוֹרָה, אָמְרָה לְפָנָיו, אַתָּה רוֹצֶה לִבְרֹא אָדָם הַזֶּה, הוּא עָתִיד לַחֲטֹא לְפָנֶיךָ, הוּא עָתִיד לְהַרְגִּיז לְפָנֶיךָ, אִם תִּתְנַהֵג עִמּוֹ כְּמַעֲשָׂיו, הֲרֵי הָעוֹלָם לֹא יוּכַל לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ, כָּל שֶׁכֵּן הָאָדָם הַהוּא. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכִי לְחִנָּם אֲנִי נִקְרָא, אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם. וּמִטֶּרֶם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא תְּשׁוּבָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַתְּשׁוּבָה, אֲנִי רוֹצֶה לִבְרֹא אָדָם בָּעוֹלָם, בִּתְנָאֵי, אִם יָשׁוּבוּ אֵלֶיךָ מַעֲוֹנוֹתֵיהֶם, תִּהְיֶה מוּכָנֶת לְסִלְחַ עֲוֹנוֹתֵיהֶם וּלְכַפֵּר עֲלֵיהֶם. וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה הַתְּשׁוּבָה מוּכָנֶת לִבְנֵי אָדָם, וּכְשֶׁבָּנֵי אָדָם שָׁבִים מֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם, תְּשׁוּבָה זוֹ, שֶׁהִיא בִּינָה, חוֹזֶרֶת אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְכַפֶּרֶת עַל הַכֹּל. וְהַדִּינִים נִכְנָעִים וּמִתְבַּשְּׂמִים כֻּלָּם, וְאָדָם נִטְהָר מֵעֲוֹנוֹתָיו. שׁוֹאֵל. מָתַי נִטְהָר הָאָדָם מֵעֲוֹנוֹ. וּמֵשִׁיב, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס בִּתְשׁוּבָה הַהִיא כָּרְאוּי. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה מֵעֹמֶק הַלֵּב. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. רַבִּי אַבָּא אָמַר: מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה', פֵּרוּשׁוֹ, מָקוֹם גָּנוּז יֵשׁ לְמַעְלָה, וְהוּא עֹמֶק הַבְּאֵר, וּמִכָּאן יוֹצְאִים נְחָלִים וּמַבּוּעִים לְכָל צַד, וְעֹמֶק שֶׁבָּעֹמֶק הַזֶּה, נִקְרָא תְּשׁוּבָה. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב וּלְהִטָּהֵר מֵעֲוֹנוֹתָיו, בָּעֹמֶק הַזֶּה צָרִיךְ לִקְרֹא לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. לְמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה אָדָם חוֹטֵא לִפְנֵי אֲדוֹנוֹ, וְהִקְרִיב קָרְבָּנוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְהַכֹּהֵן מְכַפֵּר עָלָיו וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ עָלָיו, מִתְעוֹרְרִים הָרַחֲמִים, וְהַדִּינִים מִתְבַּשְּׂמִים, וְהִתְשׁוּבָה, מֵרִיקָה בְּרָכוֹת, בַּמַּבּוּעִים הַנִּמְשָׁכִים וְיוֹצְאִים, וּמִתְבָּרְכִים כָּל הַנְּרוֹת יַחַד, וְהָאָדָם נִטְהָר מֵעֲוֹנוֹ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' איסורי ביאה פ' כ"ב

א. תִּינוֹקֶת מִבַּת שָׁלֹשׁ וּלְמַטָּה וְתִינוֹק בֶּן תֵּשַׁע וּלְמַטָּה מֻתָּר לְהִתְייַחֵד עִמָּהֶן שֶׁלֹּא גָּזְרוּ אֶלָּא עַל יִחוּד אִשָּׁה הָרְאוּיָה לְבִיאָה וְאִישׁ הָרָאוּי לְבִיאָה: **ב.** אַנְדְּרוֹגִינוֹס אֵינוֹ מִתְייַחֵד עִם הַנָּשִׁים. וְאִם נִתְייַחֵד אֵין מַכִּין אוֹתוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. אֲבָל הָאִישׁ מִתְייַחֵד עִם הָאַנְדְּרוֹגִינוֹס וְעִם הַטּוּמְטוּם: **ג.** אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁהָיְתָה בָּעִיר אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת לְיִחוּד. מִפְּנֵי

שֶׁאֵימַת בַּעְלָהּ עָלֶיהָ וְאִם הָיָה זֶה גַּס בָּהּ כְּגוֹן שֶׁגְּדָלָהּ עִמּוֹ אוֹ שֶׁהָיְתָה קְרוֹבָתוֹ. לֹא יִתְיַיחֵד עִמָּהּ. וְאַף עַל פִּי שֶׁבַּעְלָהּ בָּעִיר. וְכֵן כָּל הַמִּתְיַיחֵד עִם אִשָּׁה וְהָיָה הַפֶּתַח פָּתוּחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם יִחוּד:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ה' ע"ד

הַכְנָעַת בַּעַל תְּשׁוּבָה בְּמַעֲשֶׂה הוּא שֶׁיִּתְנַהֵג בְּמַעֲנֶה רַךְ כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (משלי טו) מַעֲנֶה רַךְ יָשִׁיב חֵימָה וּבְקוֹל נָמוּךְ כִּי זֶה מִדֶּרֶךְ הַשִּׁפְלוּת כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעי' כט) וְשָׁפַלְתְּ מֵאֶרֶץ תְּדַבֵּרִי וּמֵעָפָר תִּשַּׁח אִמְרָתֵךְ בְּהֶכֶף מִמַּה שֶׁנֶּאֱמַר עַל הָעָשִׁיר בַּעַל הַגַּאֲוָה (משלי יח) וְעָשִׁיר יַעֲנֶה עַזּוּת. וְלֹא יִתְעַסֵּק בְּנוֹי הַמַּלְבּוּשִׁים וְהַתַּכְשִׁיטִין כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לו) וַעֲתָה הוֹרֵד עֶדְיְךָ מֵעָלֶיךָ וְנֶאֱמַר בְּאַחְאָב (מ"א כא) וַיְהִי כְּשָׁמְעוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיָּשֶׂם שַׂק עַל בְּשָׂרוֹ וַיָּצָם. וְאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה הֲרָאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחְאָב. וְעִנְיַן וַיְהַלֵּךְ אֶת בְּהֶכֶף מִדֶּרֶךְ הַמְּלָכִים שֶׁהֵם מְהַלְּכִים בְּרוֹב חַיִל וְקוֹל הֲמוּלָה. וְיִהְיוּ תָמִיד עֵינָיו שְׁחוֹחַ כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כב) וְשַׁח עֵינַיִם יוֹשִׁיעַ. וְסִימָנֵי הַהַכְנָעָה כְּמוֹ מַעֲנֶה רַךְ וְקוֹל הַנָּמוּךְ וּשְׁחוֹחַ הָעַיִן יָזִכִּירוּהוּ לְהַכְנִיעַ אֶת לִבּוֹ. וְצָרִיךְ שְׁבִירַת הַתַּאֲוָה הַגַּשְׁמִית. יָשִׁיב אֶל לִבּוֹ כִּי הַתַּאֲוָה עוֹלָלָה לְנַפְשׁוֹ לַחֲטוֹא וְלִמְשׁוֹךְ הֶעָוֹן בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא. וְיַעֲשֶׂה גֶּדֶר לִשְׁמוֹר אֶת דֶּרֶךְ הִתְּשׁוּבָה יִפְרוֹשׁ מִן הַתַּעֲנוּגִים. וְלֹא יְמַשֵּׁךְ אַחַר תַּאֲוָתוֹ גַּם בְּדְבָרִים הַמֻּתָּרִים. וְיִתְנַהֵג בְּדַרְכֵי הַפְּרִישׁוּת וְלֹא יֹאכַל רַק לְשׂוֹבַע נַפְשׁוֹ וְקִיּוּם גּוּפוֹ כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י"ג) צַדִּיק אוֹכֵל לְשׂוֹבַע נַפְשׁוֹ וְאַל יִגַּשׁ אֶל אִשָּׁה רַק לְקַיֵּים מִצְוַת פְּרִיָה וְרִבְיָה. אוֹ לְמִצְוַת עוֹנָה. כִּי כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר הַתַּאֲוָה נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי תּוֹלְדַת הַחוֹמֶר וְיִרְחַק מִדֶּרֶךְ הַנֶּפֶשׁ הַמַּשְׂכֶּלֶת וְאָז יִתְגַּבֵּר יִצְרוֹ עָלָיו כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט וְנֶאֱמַר (שם ח) פֶּן תֹּאכַל וְשָׂבָעְתָּ וְרָם לְבָבְךָ וְנֶאֱמַר (משלי ל) פֶּן אֶשְׂבַּע וְכִחַשְׁתִּי וְאָמְרוּ זְכִרוֹנָם לִבְרָכָה אֵבֶר קָטָן יֵשׁ בּוֹ בָּאָדָם מַשְׂבִּיעוֹ רָעֵב מַרְעִיבוֹ שָׂבֵעַ:

אחרי מות יום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ו דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(טז) וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם: וּיכַפֵּר עַל קוּדְשָׁא מִסּוֹאֲבַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמֵמֶּרְדֵיהוֹן לְכָל חֲטָאֵיהוֹן וְכֵן יַעְבֵּד לְמַשְׁכַּן זִמְנָא דְשָׁרֵי עִמְּהוֹן בְּגוֹ סוֹאֲבָתְהוֹן:

רש"י מטמאת בני ישראל. על הנכנסין למקדש בטמאה ולא נודע להם בסוף, שנאמר לכל חטאתם, וחטאת היא שוגג: ומפשעיהם. אף הנכנסין מזיד בטמאה: וכן יעשה לאהל מועד. כשם שהזה משניהם בפנים אחת למעלה ושבע למטה, כך מזה על הפרוכת

מבחוץ משניהם אחת למעלה ושבע למטה: השכן אתם בתוך טמאתם. אף על פי שהם טמאים שכינה ביניהם:

(יז) וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד צֵאתוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וּבְעַד כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל: וְכָל אֱנֹשׁ לָא יְהֵי בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא בְּמֵעֲלֵהּ לְכַפָּרָא בְקוּדְשָׁא עַד מִפְּקֵהּ וְיכַפֵּר עֲלוֹהִי וְעַל אֱנָשׁ בֵּיתֵהּ וְעַל כָּל קְהָלָא דְיִשְׂרָאֵל: (יח) **שני** וְיִצָּא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֶּר עָלָיו וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְיִפּוֹק לְמַדְבְּחָא דִי קֳדָם יְיָ וְיכַפֵּר עֲלוֹהִי וְיִסַּב מִדְּמָא דְתוֹרָא וּמִדְּמָא דְצִפִּירָא וְיִתֵּן עַל קַרְנַת מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר:

רש"י אל המזבח אשר לפני ה'. זה מזבח הזהב שהוא לפני ה' בהיכל. ומה תלמוד לומר ויצא, לפי שהזה ההזאות על הפרוכת ועמד מן המזבח ולפנים והזה, ובמתנות המזבח הזקיקו לצאת מן המזבח ולחוץ, ויתחיל מקרן מזרחית צפונית: וכפר עליו. ומה היא כפרתו, ולקח מדם הפר ומדם השעיר, מעורבין זה לתוך זה:

(יט) וְהִזָּה עָלָיו מִן הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהֲרוֹ וְקִדְּשׁוֹ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְיַדֵּי עֲלוֹהִי מִן דְּמָא בְּאֶצְבְּעֵהּ שְׁבַע זִמְנִין וִידַכְּנֵהּ וִיקַדְּשִׁנֵּהּ מִסּוֹאֲבַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י והזה עליו מן הדם. אחר שנתן מתנות באצבעו על קרנותיו, מזה שבע הזאות על גגו: וטהרו. ממה שעבר: וקדשו. לעתיד לבא:

(כ) וְכִלָּה מְכַפֵּר אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת הַשָּׂעִיר הֶחָי: וְיֶשֶׁיצֵי מִלְכַפָּרָא עַל קוּדְשָׁא וְעַל מַשְׁכַּן זִמְנָא וְעַל מַדְבְּחָא וְיִקְרֵב יָת צְפִירָא חַיָּא: (כא) וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי (ידו) יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה: וְיִסְמוֹךְ אַהֲרֹן יָת תַּרְתֵּין יְדוֹהִי עַל רֵישׁ צְפִירָא חַיָּא וְיִוַדֵּי עֲלוֹהִי יָת כָּל עֲוַיָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָת כָּל מָרְדֵיהוֹן לְכָל חֲטָאֵיהוֹן וְיִתֵּן יָתְהוֹן עַל רֵישׁ צְפִירָא וְיִשַׁלַּח בִּיַד גְּבַר דְּזִמִּין לְמַהַךְ לְמַדְבְּרָא:

רש"י איש עתי. המוכן לכך מיום אתמול:

נביאים - יחזקאל - פרק כב

(טז) וְנַחַלְתְּךָ בָּךְ לְעֵינֵי גוֹיִם וְיָדַעַתְּ כִּי אֲנִי יְהוָה: וְאֶתְקַדַּשׁ בִּיךְ לְעֵינֵי עַמְמַיָּא וְתֵדְעִין אֲרֵי אֲנָא יְיָ:

רש"י **ונחלת בך** . תתחלחלי בעצמך על מה שעשית :

(יז) וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וַהֲוָה פִּתְגָם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ עִמִּי לְמֵימַר: (יח) בֶּן אָדָם הָיוּ לִי בֵּית יִשְׂרָאֵל (לסוג) לְסִיג כֻּלָּם נְחֹשֶׁת וּבְדִיל וּבַרְזֶל וְעוֹפֶרֶת בְּתוֹךְ כּוּר סִגִּים כֶּסֶף הָיוּ: בַּר אֲדָם הֲווֹ קֳדָמַי בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפֻסוֹלָא כּוּלְהוֹן כְּמָא דְמָעְרַב נְחָשׁ וּבְעֵיץ וּבְרָזֶל וַאֲבַר בְּגוֹ כּוּרָא לְפֻסוֹלַת כַּסְפָּא הֲווֹ:

רש"י **לסיג** . תערובת פסולת המעורב בכסף וזהב וצריך להתיכו באש לצורפו : **כור** . שצורפין בו זהב :

(יט) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יַעַן הֱיוֹת כֻּלְּכֶם לְסִגִים לָכֵן הִנְנִי קֹבֵץ אֶתְכֶם אֶל תּוֹךְ יְרוּשָׁלִָם:
י בְּכֶבֶן כִּדְנַן אָמַר יְיָ אֱלֹהִים חֲלַף דַּהֲוֵיתוּן כּוּלְכוֹן לְפִסוּלָא בְּכֶן הָא אֲנָא כָּנֵיש יַתְכוֹן לְגוֹ
יְרוּשְׁלֵם: (כ) קְבָצַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל וְעוֹפֶרֶת וּבְדִיל אֶל תּוֹךְ כּוּר לָפַחַת עָלָיו אֵשׁ לְהַנְתִּיךְ
כֵּן אֶקְבֹּץ בְּאַפִּי וּבַחֲמָתִי וְהִנַּחְתִּי וְהִתַּכְתִּי אֶתְכֶם: כְּמִכְנַשׁ כְּסַף וּנְחָשׁ וּבַרְזְלָא וַאֲבַר וּבְעַץ
לְגוֹ כּוּרָא לְאַתָּקָפָא עֲלוֹהִי נוּרָא לְאַמְסָיוּתֵיהּ כֵּן אַכְנִישׁ בְּרוּגְזִי וּבְחֵמְתִי וְאָסֵיף וְאֵישֵׁיצִי
יַתְכוֹן:

רש"י **קבוצת כסף** . כאשר יקבוץ הצורף את כל הסיגים אל תוך כור : **לפחת** . לנפח : **להנתיך** . ויצקת מתרגם ותתיך :

(כא) וְכִנַּסְתִּי אֶתְכֶם וְנָפַחְתִּי עֲלֵיכֶם בְּאֵשׁ עֶבְרָתִי וְנִתַּכְתֶּם בְּתוֹכָהּ: וְאַכְנֵיש יַתְכוֹן וְאַתָּקֵיף
עֲלֵיכוֹן בְּאֵישָׁתָא פּוּרְעָנוּתִי וְתִתְמְסוּן בְּגַוָּהּ:

כתובים - משלי - פרק כו

(ג) שׁוֹט לַסּוּס מֶתֶג לַחֲמוֹר וְשֵׁבֶט לְגֵו כְּסִילִים: שְׁוָטָא לְסוּסָא וּמַגְלָבָא לְחַמְרָא וְשׁוּבְטָא
לְגוּשְׁמֵיהוֹן דְּסַכְלֵי:

רש"י **שוט לסוס** . הוא עשוי ואף שבט נכון לגו כסילים יסורין מוכנין לרשע :

(ד) אַל תַּעַן כְּסִיל כְּאִוַּלְתּוֹ פֶּן תִּשְׁוֶה לּוֹ גַּם אָתָּה: לָא תְתַל פִּתְגָמָא לְסַכְלָא הֵיךְ שַׁטְיוּתָא
דִּלְא תְדַמֵּי לֵיהּ אַף אַנְתְּ:

רש"י **אל תען כסיל** . בדברי ריב ומצה פן תשוה לו :

(ה) עֲנֵה כְסִיל כְּאִוַּלְתּוֹ פֶּן יִהְיֶה חָכָם בְּעֵינָיו: אֲלָא מַלֵּל עִם שַׁטְיָא בְּחַכִּימוּתָךְ דִּלְא נְסַבַּר
בְּנַפְשֵׁיהּ דְּחַכִּימָא הוּא:

רש"י **ענה כסיל** . הבא להסיתך לרעה הודע לו אולתו : **פן יהיה חכם בעיניו** . וטעם שני פסוקים אלו מפורש בתוכם אל תען בדבר שתשוה לו אם תענהו ענה כסיל בדבר שאם לא תענהו יהי' חכם בעיניו :

(ו) מְקַצֶּה רַגְלַיִם חָמָס שֹׁתֶה שֹׁלֵחַ דְּבָרִים בְּיַד כְּסִיל: מַן דְּרָהֲטָא בְּרַגְלוֹי שְׁתֵי חֲטוֹפָא מַן
דִּמְשַׁדַּר מִלֵּי בְּיַד סַכְלָא:

רש"י **מקצה רגלים חמס שותה** . מי ששולח דברים ביד כסיל הוא מקצה רגלי שלוחים הרבה לחזור ולשלוח לתקן מה שעיות הראשון אשר שלחו בתחלה ושותה חמס שחבירו זועף עליו על שליחות הכסיל :

(ז) דַּלְיוּ שֹׁקַיִם מִפִּסֵּחַ וּמָשָׁל בְּפִי כְסִילִים: אִין תִּתַּל הַלְכְתָא לַחֲגִירָא תְּקַבֵּל מִלְתָא מִן
פּוּמֵיהּ דְּסַכְלָא:

רש"י **דליו שוקים מפסח** . גבהו כמו דלו עיני (ישעי' לח) השוקים של כל אדם נראין לפסח גבוהים ממנו , ודבר זה משל בפי כסיל האומר אותו על לימוד החכמה איך אנו באים ללמוד החכמה נפלאה וגבוהה היא ממנו , המשל אומר דליו שוקים מפסח :

(ח) כִּצְרוֹר אֶבֶן בְּמַרְגֵּמָה כֵּן נוֹתֵן לִכְסִיל כָּבוֹד: הֵיזִ נְקָצָא דְטָסָא בְּקִילְעָא הֵיכְנָא מַן דְּעָבַד יְקָרָא לְסָכְלָא:

רש"י **במרגמה** . פרונדול"א בלעז שאבן שצוררין בו לא להתקיים היא שם שעומד' להזרק כך הנותן לכסיל כבוד אינו של קיימא , ורז"ל דרשו על המלמד תורה לתלמיד שאינו הגון שהוא כזורק אבן למרקוליס :

משנה בבא בתרא פרק ט

א. מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת, בִּזְמַן שֶׁהַנְּכָסִים מְרֻבִּים, הַבָּנִים יִירְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יְזוֹנוּ. נְכָסִים מֻעָטִים, הַבָּנוֹת יְזוֹנוּ וְהַבָּנִים יִשְׁאֲלוּ עַל הַפֶּתָחִים. אַדְמוֹן אוֹמֵר, בִּשְׁבִיל שֶׁאֲנִי זָכָר הִפְסַדְתִּי. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל, רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן:

ברטנורה (א) **מי שמת**. שהנכסים מרובים. כדי שיזונו הבנים והבנות עד שיבגרו הבנות: **שהנכסים מועטין**. שאין בהם כשיעור זה: **בשביל שאני זכר הפסדתי**. בתמיהה. אלא לא אפסיד ונזון כלנו יחד. ואין הלכה כאדמון. ועשו אלמנה אצל הבת בנכסים מועטים. כבת אצל האחין. מה בת אצל האחין הבת נזונית והבנים ישאלו על הפתחים אף אלמנה אצל הבת. האלמנה נזונית. והבת תשאל על הפתחים:

ב. הִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת וְטֻמְטוֹם, בִּזְמַן שֶׁהַנְּכָסִים מְרֻבִּים, הַזְּכָרִים דּוֹחִין אוֹתוֹ אֵצֶל נְקֵבוֹת. נְכָסִים מֻעָטִין, הַנְּקֵבוֹת דּוֹחוֹת אוֹתוֹ אֵצֶל זְכָרִים. הָאוֹמֵר אִם תֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר יִטּוֹל מָנֶה, יָלְדָה זָכָר, נוֹטֵל מָנֶה. נְקֵבָה מָאתַיִם, יָלְדָה נְקֵבָה, נוֹטֶלֶת מָאתָיִם. אִם זָכָר מָנֶה אִם נְקֵבָה מָאתַיִם, וְיָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה, זָכָר נוֹטֵל מָנֶה וְהַנְּקֵבָה נוֹטֶלֶת מָאתָיִם. יָלְדָה טֻמְטוֹם, אֵינוֹ נוֹטֵל. אִם אָמַר כָּל מַה שֶּׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי יִטּוֹל, הֲרֵי זֶה יִטּוֹל. וְאִם אֵין שָׁם יוֹרֵשׁ אֶלָּא הוּא, יוֹרֵשׁ אֶת הַכֹּל:

ברטנורה (ב) **וטומטום**. ספק זכר ספק נקבה: **הזכרים דוחין אותו אצל הנקבות**. דאמרי ליה אייתי ראיה דזכר את ושקול: **הנקבות דוחות אותו אצל הזכרים**. דאמרי ליה אייתי ראייה דנקבה את ותזון עמנו: **ילדה זכר נוטל מנה**. ואף על גב דקיימא לן המזכה לעובר לא קנה הכא בשכיב מרע שזכה לבנו קנה שדעתו שלאדם קרובה אצל בנו: **ילדה זכר ונקבה**. תאומים יחד: **ילדה טומטום אינו נוטל**. האי מתניתין אדחיא לה והלכתא שטומטום נוטל כפחות שבשניהם: **יורש את הכל**. דלא תימא בריה בפני עצמה הוא ולאו בר ירושה הוא קמ"ל:

ג. הִנֵּיחַ בָּנִים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, הִשְׁבִּיחוּ גְּדוֹלִים אֶת הַנִּכְסִים, הִשְׁבִּיחוּ לָאֶמְצַע. אִם אָמְרוּ רְאוּ מַה שֶּׁהִנִּיחַ לָנוּ אַבָּא, הֲרֵי אָנוּ עוֹשִׂים וְאוֹכְלִין, הִשְׁבִּיחוּ לְעַצְמָן. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִשְׁבִּיחָה אֶת הַנְּכָסִים, הִשְׁבִּיחָה לָאֶמְצַע. אִם אָמְרָה רְאוּ מַה שֶּׁהִנִּיחַ לִי בַּעְלִי, הֲרֵי אֲנִי עוֹשָׂה וְאוֹכֶלֶת, הִשְׁבִּיחָה לְעַצְמָהּ:

ברטנורה (ג) **השביחו גדולים את הנכסים**. בעודן בתפוסת הבית: **השביחו לאמצע**. והני מילי כששבחו הנכסים מחמת נכסים עצמן שלא הוציאו משלהן כלום אלא מנכסי אביהן שכרו פועלים והשביחו הנכסים מחמת עצמן אבל אם חפרו ונטעו והוציאו משלהן מה שהשביחו השביחו לעצמן: **וכן האשה שהשביחה**. בגמרא מוקמינן לה אשה יורשת כגון שנשא ראובן אתבת שמעון אחיו ומת בלא בנים ובנות שמעון אחיו יורשות אותו. נמצאת אשתו שהיא בת שמעון אחיו יורשת אותו עם שאר אחיותיה. וסלקא דעתך אמינא דבההיא הנאה דנפיק עלה קלא ששולטת ומשבחת אפילו כי אמר' ראו מה שהניח לי בעלי וכו' אפ"ה מחלה ורוצה שיהיה השבח לאמצע קמ"ל שהשביחה לעצמה:

ד. הָאַחִין הַשֻּׁתָּפִין שֶׁנָּפַל אֶחָד מֵהֶן לָאֶמְנוּת, נָפַל לָאֶמְצַע. חָלָה וְנִתְרַפָּא, נִתְרַפָּא מִשֶּׁל עַצְמוֹ. הָאַחִין שֶׁעָשׂוּ מִקְצָתָן שׁוּתְּבִינוּת בְּחַיֵּי הָאָב, חָזְרָה שׁוּתְּבִינוּת, חָזְרָה לָאֶמְצַע, שֶׁהַשּׁוּתְּבִינוּת נִגְבֵּית בְּבֵית דִּין. אֲבָל הַשּׁוֹלֵחַ לַחֲבֵרוֹ כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן, אֵינָן נִגְבִּין בְּבֵית דִּין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן גְּמִילוּת חֲסָדִים:

ברטנורה (ד) **שנפל אחד מהן לאומנות**. לעבודת המלך שכן מנהג להעמיד מכל בתי העיר אדם אחד למוכס חדש אחד או ב' חדשים: **נפל לאמצע**. כל הריוח מפני שמחמת אביהם באת לו אבל אם מחמת עצמו מפני חריפותו וחשיבותו וחכמתו נלקח לעבודת המלך מה שהרויח הרויח לעצמו חלה ונתרפא. אם חלה באונס כלומר שלא פשע הוא בעצמו. מתרפא מן האמצע. אבל אם חלה מצנים ופחים וכיוצא בהם דכתיב בהו (משלי כב) שומר נפשו ירחק מהם בהא אמרינן במתניתין דאינו מתרפא אלא משל עצמו: **שושבינו**'. דרך שושבינות נוטל סעודה ודורון לחופה ואוכל עמו וזה חוזר ועושה כן לזה גם כן כשישא אשה. ואם שלח האב שושבינות בסתם על יד אחד מבניו וחזרה השושבינות אחר כך לאחר שמת האב: **חזרה לאמצע**. מפני שהיא כמלו' שהרי נגבית בבית דין שיכול המוליך שושבינו' לחבירו לחזור ולתבוע ממנו בבית דין שיתן לו שושבינות כדרך שנתן לו והוא שיהי' נשואי השני כנשואי ראשון. אם בתולה בתול'. ואם אלמנה אלמנה. ואם בפרהסיא בפרהסיא. ואם בצנעא בצנעא שיכול השני לומר לראשון איני עושה עמך אלא כדרך שעשית עמי: אבל השולח לחבירו כדי יין וכדי שמן. בלא חופה או אי נמי בחופה ואינו הולך לאכול עמו אין זו שושבינות אלא מתנה. ואינה נגבית בבית דין:

ה. הַשּׁוֹלֵחַ סְבָלוֹנוֹת לְבֵית חָמְיו, שָׁלַח שָׁם מֵאָה מָנֶה וְאָכַל שָׁם סְעוּדַת חָתָן אֲפִלּוּ בְּדִינָר, אֵינָן נִגְבִּין. לֹא אָכַל שָׁם סְעוּדַת חָתָן, הֲרֵי אֵלּוּ נִגְבִּין. שָׁלַח סְבָלוֹנוֹת מְרֻבִּין שֶׁיַּחְזְרוּ עִמָּהּ לְבֵית בַּעְלָהּ, הֲרֵי אֵלּוּ נִגְבִּים. סְבָלוֹנוֹת מֻעָטִין שֶׁתִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּבֵית אָבִיהָ, אֵינָן נִגְבִּין:

ברטנורה (ה) **השולח סבלונו**'. מנהג חתנים למחרת הקדושין שולחין לבית הארוסה תכשיטים ומיני מגדנות וכדי יין וכדי שמן ופעמים הולך החתן ואוכל שם: **אינן נגבין**. אם מת הוא או מתה היא. או שבא לגרשה דמחמת חבת שמחת אכילה מחל. ודוקא שאכל בדינר אבל אכל פחות מדינר. לא מחל וגובה הסבלונות: **שלח סבלונות מרובין**. ואפילו מועטים אם פי' על מנת שיבואו עמה לבית בעלה הרי אלו נגבין. ואורחא דמלתא נקט שדרך סבלונות ששולחין כדי שיבאו לבית בעלה להיות מרובין. ואותן ששולחין כדי שתתקשט בהן בבית אביה דרכן להיות מועטין:

ו. שְׁכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים וְשִׁיֵּיר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא, מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת. לֹא שִׁיֵּיר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא, אֵין מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת. לֹא כָתַב בָּהּ שְׁכִיב מְרַע, הוּא אוֹמֵר שְׁכִיב מְרַע הָיָה וְהֵן אוֹמְרִים בָּרִיא הָיָה, צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁהָיָה שְׁכִיב מְרַע, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה:

ברטנורה (ו) **שייר קרקע כל שהוא**. והוא הדין אם שייר לעצמו מטלטלין: **מתנתו מתנה**. ואם עמד אינו חוזר והוא שקנו מידו על אותו מתנה דמתנת שכיב מרע במקצת בעי' קנין בין עמד בין לא עמד. ואם לא קנו מידו לא קנה מקבל המתנה אפילו מת השכיב מרע. ודוקא כשבא להקנות המתנה מחיים. אבל אם אמר יתנו לפלוני כך וכך אחר מותו אינו צריך קנין ואפילו שייר לעצמו. שכיב מרע שבא ליתן מתנה מחיים אם לא שייר לעצמו כלום ועמד חוזר ואפילו קנו מידו ומצוה מחמת מיתה דשמענא ליה דקאמר ווי ליה דמיית. לעולם חוזר בין שייר בין לא שייר. ואפילו קנו מידו. ואם מת קנה מקבל המתנה. ואפילו בלא קנין: **לא כתב בה שכיב מרע**. כדקציר ורמי בערסיה. ואף לא לשון מתנת בריא. כד הלך על רגלוהי בשוקא. ולא שייר כלום: **הוא אומר שכיב מרע הייתי**. וחוזרני בי. והלה אומר בריא היית ולא תחזור: צריך להביא ראיה שהיה שכיב מרע. דבתר השתא אזלינן דהאידנא בריא הוא. ועליו להביא ראיה שהיה שכיב מרע בשעת המתנה: **וחכמים אומרים**. לא אזלינן בתר השתא. אלא אמרינן המוציא מחברו עליו הראיה. ומקבל המתנה שבא להוציא מיד הנותן שהוא מוחזק. עליו להביא ראיה שבריא היה באותו שעה. והלכה כחכמים:

ז. הַמְחַלֵּק נְכָסָיו עַל פִּיו, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֶחָד בָּרִיא וְאֶחָד מְסֻכָּן, נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת נְקָנִין בַּכֶּסֶף וּבַשְּׁטָר וּבַחֲזָקָה, וְשֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת אֵין נְקָנִין אֶלָּא בִּמְשִׁיכָה. אָמְרוּ

לוֹ, מַעֲשֶׂה בְאִמָּן שֶׁל בְּנֵי רוֹכֵל שֶׁהָיְתָה חוֹלָה וְאָמְרָה תְּנוּ כְּבִינָתִי לְבִתִּי וְהִיא בִּשְׁנֵים עָשָׂר מָנֶה, וְמֵתָה, וְקִיְּמוּ אֶת דְּבָרֶיהָ. אָמַר לָהֶן, בְּנֵי רוֹכֵל תְּקַבְּרֵם אִמָּן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, בַּשַּׁבָּת, דְּבָרָיו קַיָּמִין, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִכְתּוֹב. אֲבָל לֹא בַחֹל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, בַּשַּׁבָּת אָמְרוּ, קַל וָחֹמֶר בַּחֹל. כַּיּוֹצֵא בוֹ, זָכִין לַקָּטָן, וְאֵין זָכִין לַגָּדוֹל, [דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר]. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, לַקָּטָן אָמְרוּ, קַל וָחֹמֶר לַגָּדוֹל:

ברטנורה (ז) רבי אליעזר אומר אחד בריא ואחד מסוכן. ר' אליעזר לית ליה דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי. ואפילו מצוה מחמת מיתה סבירא ליה דאין מתנתו מתנה אלא בקנין כמתנת בריא. ואין הלכה כרבי אליעזר: **כבינתי**. תרגום רדידים כבנתא: **תקברם אמן**. כלומר אין מביאין ראיה מהם שרשעים היו וקנסא קנסו רבנן לבנים לקיים לבת מתנת אמן. אף על פי שלא היה מן הדין: **אבל לא בחול**. אם חלק השכיב מרע מנכסיו בחול: **קל וחומר בחול**. וכן הלכה דבין בחול בין בשבת דברי שכיב מרע ככתיבי וכמסירי דמו. וא"צ קנין. ואם שאל שיקנו מידו קונים ממנו בין בחול בין בשבת כדי שלא תטרוף דעתו עליו:

ח. נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אָבִיו אוֹ עָלָיו וְעַל מוֹרִישָׁיו וְהָיְתָה עָלָיו כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב, יוֹרְשֵׁי הָאָב אוֹמְרִים, הַבֵּן מֵת רִאשׁוֹן וְאַחַר כָּךְ מֵת הָאָב. בַּעֲלֵי הַחוֹב אוֹמְרִים, הָאָב מֵת רִאשׁוֹן וְאַחַר כָּךְ מֵת הַבֵּן, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, יַחֲלוֹקוּ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן:

ברטנורה (ח) יורשי האב אומרים הבן מת ראשון. ואין בעל חוב יכול להפרע מנכסים אלו שהרי לא זכה בהן הבן מעולם: ובעלי החוב אומרים האב מת ראשון. ואין בעל חוב יכול להפרע מנכסים אלו שהרי לא זכה בהן הבן מעולם: ובעלי החוב אומרים האב מת ראשון. ונפלו הנכסים שעה אחת לפני הבן. והם משועבדים לכתובת אשה. ובעלי חוב: **בית שמאי אומרים יחלוקו**. דקסברי בית שמאי שטר העומד לגבות כגבוי דמי. ויורשי האב ובעלי חוב תרווייהו מוחזקים הוו לפיכך יחלוקו: **ובית הלל אומרים**. הנכסים בחזקת יורשים וכמוחזקים דמו ובעל חוב בא להוציא מידם ועליו להביא ראיה שהאב מת תחלה:

ט. נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ, יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל אוֹמְרִים, הָאִשָּׁה מֵתָה רִאשׁוֹנָה וְאַחַר כָּךְ מֵת הַבַּעַל, יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה אוֹמְרִים, הַבַּעַל מֵת רִאשׁוֹן וְאַחַר כָּךְ מֵתָה הָאִשָּׁה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יַחֲלוֹקוּ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן, כְּתֻבָּה בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, נְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְהַיּוֹצְאִין עִמָּהּ בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאָב:

ברטנורה (ט) **האשה מתה תחלה**. ואין ליורשי האשה כלום. שהרי הבעל מת אחרון. וירש את אשתו: **נכסים בחזקתן**. נכסי צאן ברזל בחזקתן ולא פירשו בית הלל אי בחזקת יורשי

האשה שהיו שלה. אי בחזקת יורשי הבעל שאחריותן עליו הלכך נכסי צאן ברזל יחלוקו. וכתובת אשה. שהם מנה מאתים ותוספות נשארים בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסים ויוצאים עמה הם נכסי מלוג שבשעה שהיא נכנסת נכנסים עמה וכשהיא יוצאת יוצאים עמה אם פחתו פחתו לה. ואם הותירו הותירו לה אלו הם בחזקת יורשי האשה. נמצאו יורשי האשה נוטלים כל נכסי מלוג וחצי נכסי צאן ברזל:

י. נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִמּוֹ, אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁיַּחֲלוֹקוּ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מוֹדֶה אֲנִי בָּזֶה שֶׁהַנִּכְנָסִים בְּחֶזְקָתָן. אָמַר לוֹ בֶּן עַזַּאי, עַל הַחֲלוּקִין אָנוּ מְצְטַעֲרִין, אֶלָּא שֶׁבָּאתָ לַחֲלוֹק עָלֵינוּ אֶת הַשָּׁוִין:

ברטנורה (י) **נפל הבית עליו ועל אמו**. ואין לה בן אחר אלא זה יורשי הבן אומרים האשה מתה תחלה וירש הבן נכסיה ואנו יורשים הבן. ויורשי האשה ממשפחת בית אביה אומרים הבן מת תחלה ואנו יורשים את האשה: **אלו ואלו מודים**. ב"ש וב"ה: **שיחלוקו**. דכיון ששניהם באים מכח ירושה הוי ספק וספק ויחלוקו ולא דמי לנפל הבית עליו ועל אשתו דהתם יש שני מיני נכסים יש שהבעל מוחזק ויש שהאשה מוחזקת אבל הכא הכל בחזקת האשה כיון שהיתה אלמנה ושניהם באים מכח ירושה לירש הכל הלכך יחלוקו: **מודה אני בזה**. דלדברי בית הלל ה"נ אמרי' נכסי' בחזקתן בחזקת יורשים מן האב שהרי בחייה משמת בעלה אחר שבט אביה היא מתיחסת וממונה נמי בחייה היא בחזקת שבט אביה הלכך יורשים מן האב יורשים אותה והלכה כרבי עקיבא: **על החלוקין אנו מצטערין**. כלומר על מחלוקת דלעיל דבית שמאי ובית הלל אנו מצטערים שלא השוו דעתן. ואתה אומר שגם בזה חלוקין. ובאת לחלוק על ת"ק שאומר שהן שוין:

גמרא בבא בתרא דף קמ"ד ע"א

וְאִם אָמְרָה וְכוּ' הִשְׁבִּיחָה לְעַצְמָהּ. פְּשִׁיטָא מַהוּ דְתֵימָא כֵּיוָן דִּשְׁבִּיחָא לָהּ מִלְּתָא דַּאֲמָרֵי קָא טָרְחָא קָמֵי יַתְמֵי אַחוּלֵי אַחְלְהּ קָא מַשְׁמַע לָן. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא הַמַּשְׁיא אִשָּׁה לִבְנוֹ גָּדוֹל בַּבַּיִת קָנָאוֹ. וְדָוְקָא גָּדוֹל. וְדָוְקָא בְּתוּלָה. וְדָוְקָא אִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה. וְדָוְקָא שֶׁהִשִּׁיאוֹ רִאשׁוֹן. פְּשִׁיטָא יְחֵד לוֹ אָבִיו בַּיִת וַעֲלִייָה בַּיִת קָנָה עֲלִייָה לֹא קָנָה. בַּיִת וַאֲכַסַדְרָה מַהוּ שְׁנֵי בָתִּים זוּ לִפְנִים מִזּוּ מַהוּ תִּיקּוּ. מְתִיבֵי יְיחֵד לוֹ אָבִיו בַּיִת וּכְלֵי בַיִת. כְּלֵי בַיִת קָנָה בַּיִת לֹא קָנָה. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָהוּ כְּגוֹן שֶׁהָיָה אוֹצְרוֹ שֶׁל אָבִיו מוּנַּח שָׁם. נְהַרְדְּעֵי אָמְרֵי אֲפִילּוּ שׁוֹבְכָא דְּיוֹנֵי. רַב יְהוּדָה וְרַב פַּפַּי אָמְרֵי אֲפִילּוּ עֲצִיצָא דְּהַרְסָנָא. מָר זוּטְרָא אַנְסֵבֵיהּ לִבְרֵיהּ וְתָלָה לֵיהּ סַנְדָּלָא. רַב אָשֵׁי נַסְבֵיהּ לִבְרֵיהּ וְתָלָה לֵיהּ אֲשִׁישָׁא דְּמִשְׁחָא. אָמַר מָר זוּטְרָא הָנֵי תְּלַת מִילֵּי שַׁוּינְהוּ רַבָּנָן כְּהִלְכְתָא בְּלָא טַעְמָא. חֲדָא הָא. אִידָךְ דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל

הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ לֹא עָשָׂאהּ אֶלָּא אֶפּוֹטְרוֹפָא. אִידָךְ דְּאָמַר רַב מָנָא לִי בְּיָדָךְ תְּנֵהוּ לְפִלּוֹנִי בְּמַעֲמַד שְׁלָשְׁתָּן קָנָה:

רש"י **אחולי אחלא**. וחזרה בה ממה שאמרה תחילה הריני עושה ואוכלת קמ"ל: **קנאו**. הבן לאותו הבית דתקנת חכמים היא והילכתא בלא טעמא כדלקמן ובמסכת גיטין מוקמינן לה כגון שיש לאביו בעיר בית אחר לדור בו: **ודוקא גדול וכו'**. דבכי האי גוונא חביב ליה טפי וגמר ומקני ליה: **ייחד לו בית ועליה**. כלומר ייחד לו האב לבנו בית שיש עליה על גביו: **אכסדרה**. לפני הבית ופותחין בה חלונות ודרך אכסדרה נכנסים לבית: **שני בתים וכו'**. אם תמצא לומר בית ואכסדרה קנה היינו משום דאכסדרה משועבד לבית אבל ב' בתים זה לפנים מזה מהו: **אוצרו**. בתוכו הילכך בית לא קנה דכיון דמשתמש האב בבית לא הוציאו מחזקתו ולא מקני ליה לבנו: **עציצא דהרסנא**. כלי מלא דגים מטוגנים בשמן: **אשישא דמשחא**. כוס מלא שמן: **שוינהו רבנן**. הם תקנו את הדברים כך אעפ"י שאינו דין תורה כי מדה ומדה הם: **חדא הא**. המשיא אשה לבנו ותקנת חכמים היא לכבוד החתן שגנאי הדבר לשאת אשה ואין מקום לדור בו: **אפוטרופא**. דאנן סהדי דלא עקר נחלת הבנים ולא נתכוון אלא שיכבדוה הבנים מתוך שאוכלין על ידה: **במעמד שלשתן**. נפקד ומפקיד ומקבל מתנה: **קנה**. כך תקנו חכמים לפי שהדבר תדיר הוא בין הבריות ולא הזקיקו חכמים להקנות בקנין ובעדים:

זוהר אחרי מות דף ע"ב ע"ב

כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹמֵר. רִבִּי חִיָּיא פָּתַח (איוב ל"ח) לֶאֱחוֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְגוֹמֵר תָּאנָא זַמִּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְדַכְּאָה לְאַרְעֵיהּ מִכָּל מְסָאֲבוּתָא דְעַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה דְּסָאִיבוּ לָהּ. בְּהָאי מָאן דְּאָחִיד בְּטָלֵתֵיהּ וְאַנְעַר טִנּוּפָא מִנֵּיהּ. וְכָל אִינּוּן דְּאִתְקְבָרוּ בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא לְמַשְׁרֵי לוֹן לְבַר. וּלְדַכְּאָה אַרְעָא קַדִּישָׁא מִסִּטְרָא אַחֲרָא (ס"א קַדִּישָׁא אַחֲרָא). כַּבְיָכוֹל דַּהֲוָה מַתְוְנָא לִשְׁאַר רַבְרְבֵי עַמִּין וּלְקַבְּלָא מְסָאֲבוּתָא דִילְהוֹן וּלְדַבְּרָא לוֹן. וְזַמִּין לְדַכְּאָה לָהּ וּלְאַעְבָּרָא לוֹן לְבָר. רִבִּי שִׁמְעוֹן הֲוָה מַדְכֵּי טוּרֵי (ס"א שׁוּקֵי) דְּטַבְרִיָּא וְכָל דַּהֲוָה תַּמָּן מִית הֲוָה סָלִיק לֵיהּ וּמְדַכֵּי אַרְעָא. תָּאנָא כְּתִיב (ירמיה ב') וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי וְגוֹמֵר. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ מָאן דְּזָכֵי בְּחַיָּיוֹי לְמִשְׁרֵי מָדוֹרָא בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא. דְּכָל מָאן דְּזָכֵי לֵיהּ זָכֵי לְאַנְגָּדָא מִטַּלָּא דִשְׁמַיָּיא דִּלְעֵילָּא דְּנָחִית עַל אַרְעָא. וְכָל מָאן דְּזָכֵי לְאִתְקַשְׁרָא בְּחַיָּיוֹי בְּהָאי אַרְעָא קַדִּישָׁא. זָכֵי לְאִתְקַשְׁרָא לְבָתַר בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה. וְכָל מָאן דְּלָא זָכֵי בְּחַיָּיוֹי וּמָיְתִין לֵיהּ לְאִתְקַבְּרָא תַּמָּן. עֲלֵיהּ (שם) כְּתִיב וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה רוּחֵיהּ נָפִיק בִּרְשׁוּתָא נֶכְרָאָה אַחֲרָא וְגוּפֵיהּ אִתֵּי תְּחוֹת רְשׁוּתָא דְאַרְעָא קַדִּישָׁא. כַּבְיָכוֹל עָבִיד קֻדְשׁ חוֹל וְחוֹל קֹדֶשׁ. וְכָל מָאן דְּזָכֵי לְמֵיפַק נִשְׁמָתֵיהּ בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא אִתְכְּפָרוּ חוֹבוֹי וְזָכֵי

לְאִתְקַשָּׁרָא תְּחוֹת גַּדְפּוֹי דִּשְׁכִינְתָּא דִכְתִיב (דברים ל"ב) וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אִי זָכֵי בְּחַיּוֹי זָכֵי לְאִתְמַשְׁכָא עֲלֵיהּ רוּחָא קַדִּישָׁא תְּדִיר. וְכָל מָאן דְּיָתִיב בִּרְשׁוּתָא אַחֲרָא אִתְמְשַׁךְ עֲלֵיהּ רוּחָא אַחֲרָא נוּכְרָאָה. תָּאנָא כַּד סָלִיק רַב הַמְנוּנָא סָבָא לְהָתָם הֲווֹ עִמֵּיהּ תְּרֵיסַר בְּנֵי מְתִיבְתָּא דִילֵיהּ. אָמַר לוֹן אִי אֲנָא אֲזִיל לְאָרְחָא דָא לָאו עַל דִּידִי קָא עָבִידְנָא אֶלָּא לְאִתְבָּא פִּקְדוֹנָא לְמָארֵיהּ. תָּנִינָן כָּל אִינּוּן דְּלָא זָכוּ לְהָאי בְּחַיּוֹי אִתְיבִין פִּקְדוֹנָא דְמָארֵיהוֹן לְאַחֲרָא. אָמַר רִבִּי יִצְחָק בְּגִינֵי כָךְ כָּל מָאן דְּאַעֲבַר מֵאִינּוּן זִינִין בִּישִׁין אוֹ רְשׁוּתָא אַחֲרָא בְּאַרְעָא. אַרְעָא אִסְתָּאֲבַת וְוֵי לֵיהּ לְהַהוּא גְּבַר וְוֵי לְנַפְשֵׁיהּ דְּהָא אַרְעָא קַדִּישָׁא לָא מְקַבְּלָא לֵיהּ לְבָתַר. עֲלֵיהּ כְּתִיב (תהלים ק"ד) יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בְּתָחִיַּית הַמֵּתִים כְּדֵין בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ הַלְלוּיָהּ:

תרגום הזוהר כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ': רַבִּי חִיָּא פָּתַח, לֶאֱחוֹז בְּכַנְפֵי הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּהּ. לְמַדְנוּ, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת אַרְצוֹ, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, מִכָּל טוּמְאוֹת הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁטִּמְּאוּ אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁאוֹחֵז בְּבִגְדּוֹ וּמְנַעֵר אֶת הַטִּנּוֹפֶת מִמֶּנּוּ, שֶׁהֵם כָּל הָרְשָׁעִים שֶׁנִּקְבְּרוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כָּךְ הוּא מְנַעֵר הָאָרֶץ כְּדֵי לְהַשְׁלִיךְ אוֹתָם לַחוּץ, וּכְדֵי לְטַהֵר הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מִסִּטְרָא אַחֲרָא. שֶׁכְּבָיְכוֹל, שֶׁהָיְתָה מְזִינָה שְׁאָר שָׂרֵי הָעַמִּים, שֶׁקִּבְּלָה טוּמְאָה מֵהֶם לְהַנְהִיגָם וְעָתִיד לְטַהֵר אוֹתָהּ וּלְהַעֲבִיר שָׂרֵי הָעַמִּים לַחוּץ. רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה מְטַהֵר שְׁווּקֵי טְבֶרְיָא, וְכָל מַה שֶׁהָיָה שָׁם הָיָה מַעֲלֶה אוֹתוֹ וּמְטַהֵר הָאָרֶץ. לְמַדְנוּ, כָּתוּב, וַתִּבְאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ, מִי שֶׁזָּכָה בְּחַיָּיו לַעֲשׂוֹת מִשְׁכָּנוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכָּל מִי שֶׁזָּכָה לָהּ זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ מִטַּל הַשָּׁמַיִם שֶׁלְּמַעְלָה הַיּוֹרֵד עַל הָאָרֶץ. וְכָל מִי שֶׁזָּכָה לְהִתְקַשֵּׁר בְּחַיָּיו בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, זוֹכֶה לְהִתְקַשֵּׁר אַחַר כָּךְ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה. וְכָל מִי שֶׁלֹּא זָכָה בְּחַיָּיו, בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וּמֵבִיאִים אוֹתוֹ לְהִקָּבֵר שָׁמָּה, עָלָיו כָּתוּב, וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה. רוּחוֹ יָצָא בִּרְשׁוּת אַחֵר זָר, וְגוּפוֹ בָּא תַּחַת רְשׁוּת אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כִּבְיָכוֹל, עָשָׂה קֹדֶשׁ חֹל וְחֹל קֹדֶשׁ. וְכָל מִי שֶׁזָּכָה שֶׁתֵּצֵא נִשְׁמָתוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה מִתְכַּפְּרִים עֲוֹנוֹתָיו, וְזוֹכֶה לְהִתְקַשֵּׁר תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. שֶׁכָּתוּב, וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אִם זָכָה בְּחַיָּיו, בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, זוֹכֶה שֶׁיִּהְיֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו תָּמִיד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וְכָל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת, דְּהַיְנוּ בְּחוּץ לָאָרֶץ, נִמְשָׁךְ עָלָיו רוּחַ אַחֵר זָר. לְמַדְנוּ, כְּשֶׁעָלָה רַב הַמְנוּנָא סָבָא שָׁמָּה, לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הָיוּ עִמּוֹ שְׁנַיִם עָשָׂר בְּנֵי יְשִׁיבָה שֶׁלּוֹ. אָמַר לָהֶם אִם אֲנִי הוֹלֵךְ לַדֶּרֶךְ הַזֶּה, לֹא בִּשְׁבִילִי אֲנִי עוֹשֶׂה, אֶלָּא כְּדֵי לְהָשִׁיב הַפִּקָּדוֹן לִבְעָלָיו. לְמַדְנוּ, כָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ לָזֶה, לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, בְּחַיֵּיהֶם, מֵשִׁיבִים הַפִּקָּדוֹן שֶׁל אֲדוֹנָם, דְּהַיְנוּ הַנְּשָׁמָה שֶׁנִּתְּנָה בָּהֶם, לְאַחֵר. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: בִּשְׁבִיל זֶה, כָּל מִי שֶׁמַּכְנִיס מֵאֵלּוּ מִינִים הָרָעִים, אוֹ רְשׁוּת אַחֶרֶת, בָּאָרֶץ. נִטְמֵאת הָאָרֶץ. אוֹי לוֹ לְאוֹתוֹ

אִישׁ, אוֹי לְנַפְשׁוֹ, כִּי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה אֵינָהּ מְקַבֶּלְתּוֹ אַחַר כָּךְ, עָלָיו כָּתוּב, יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם. בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים, אָז, בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּיָהּ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם איסורי ביאה פ' כ"ב

א. מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה לֹא יְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת. מִפְּנֵי שֶׁאִמּוֹת הַבָּנִים בָּאוֹת לְבֵית הַסֵּפֶר לִבְנֵיהֶם וְנִמְצָא מִתְגַּנֶּרֶה בְּנָשִׁים. וְכֵן אִשָּׁה לֹא תְלַמֵּד קְטַנִּים מִפְּנֵי אֲבוֹתֵיהֶם שֶׁהֵם בָּאִים בִּגְלַל בְּנֵיהֶם וְנִמְצְאוּ מִתְיַחֲדִים עִמָּהּ. וְאֵין הַמְלַמֵּד צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה אִשְׁתּוֹ שְׁרוּיָה עִמּוֹ בְּבֵית הַסֵּפֶר אֶלָּא הִיא בְּבֵיתָהּ וְהוּא מְלַמֵּד בִּמְקוֹמוֹ: **ב.** תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁתְּהֶיינָה הַנָּשִׁים מְסַפְּרוֹת זוֹ עִם זוֹ בְּבֵית הַכִּסֵּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס שָׁם אִישׁ מִשּׁוּם יִחוּד:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ו' ע"א

הַתַּאֲוָה הַנְתוּנָה בְּלֵב הָאָדָם שֹׁרֶשׁ כָּל הַפְּעוּלוֹת. לָכֵן אִם יְתַקֵּן הַתַּאֲוֹות בְּנַחַת אֲשֶׁר כָּל הָאֵיבָרִים יִשְׂרְתוּם יִמְשְׁכֵם אַחֲרֵי הַשֵּׂכֶל וְיִלְווּ עָלָיו וְיִשָּׂרְתוּהוּ. יִכְשְׁרוּ כָּל הַפְּעָלִים שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כא) וְזֵךְ יָשָׁר פָּעֳלוֹ וְנֶאֱמַר (שם יג) תַּאֲוָה נִהְיֶה תֵּעָרֵב לְנָפֶשׁ. נִהְיָה כְּמוֹ נִשְׁבֶּרֶת מִלְּשׁוֹן (דניאל ח) נִהְיֵיתִי וְנֶחֱלֶתִי. אָמַר כִּי כַּאֲשֶׁר יְשַׁבֵּר אָדָם תַּאֲוָתוֹ גַּם בִּדְבָרִים הַמְּתָרִים בָּזֶה תֵּצְלִיחַ הַנֶּפֶשׁ וְהַמִּדָּה הַזֹּאת תֵּעָרֵב לָהּ כִּי יָרִים הַשֵּׂכֶל יָדוֹ וְגָבַר וְתוֹעֶבֶת כְּסִילִים סוּר מֵרָע. הַכְּסִילִים אֲשֶׁר אֵינָימוֹ שׁוֹבְרִים תַּאֲוָתָם וְרוֹדְפִים תָּמִיד תַּעֲנוּגוֹת בְּנֵי הָאָדָם כִּי תִּפְגַּע תַּאֲוָתָם בְּדֶרֶךְ חֵטְא וְכָל דָּבָר רָע לֹא יָסוּרוּ מִמֶּנּוּ וְנִקְרְאוּ כְּסִילִים עַל רְדִיפַת הַתַּעֲנוּגִים. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כא) וּכְסִיל אָדָם יְבַלְּעֶנּוּ וְנֶאֱמַר (ישעיה ה) הוֹי מַשְׁכִּימֵי בַבֹּקֶר שֵׁכָר יִרְדֹּופוּ וְגוֹ'. וְנֶאֱמַר (שם) וְהָיָה כִנּוֹר וָנֶבֶל וְגוֹ'. וְנֶאֱמַר (משלי יג) וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר. וְנֶאֱמַר (מלאכי ב) וְזֵרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אֵלּוּ בְנֵי אָדָם שֶׁכָּל יְמֵיהֶם כַּחֲגִים. וְנֶאֱמַר (משלי יח) לְתַאֲוָה יְבַקֵּשׁ נִפְרָד בְּכָל תּוּשִׁיָּה יִתְגַּלָּע פִּירוּשׁ מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ לְלֶכֶת אַחַר תַּאֲוָתוֹ וּרְצוֹנוֹ נִפְרָד מִכָּל חָבֵר וְעַמִּית כִּי יִרְחַקוּ מִמֶּנּוּ אוֹהֵב וְרֵעַ. כִּי תַּאֲוֹות בְּנֵי אָדָם וּמִדּוֹתָם חֲלוּקוֹת. אֵין רְצוֹנוֹ שֶׁל זֶה כִּרְצוֹנוֹ שֶׁל זֶה. אָכֵן אִם יֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַשֵּׂכֶל אָז יִתְחַבְּרוּ לוֹ הַחֲבֵרִים וְיִהְיוּ אוֹהֲבָיו רַבִּים. וְאָמְרוּ בַּמּוּסָר מִי שֶׁהוּא רוֹצֶה אֶת מִדּוֹתָיו רְבוּ הַקּוֹפְצִים עָלָיו. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ עַל הָעִנְיָן הַזֶּה בְּעַצְמוֹ לְתַאֲוָה יְבַקֵּשׁ נִפְרָד אִישׁ נִפְרָד מִכָּל אָח וְחֹבֵר לְתַאֲוָה הוּא מְבַקֵּשׁ. וּבַעֲבוּר שֶׁמְּבַקֵּשׁ לְלֶכֶת אַחַר רְצוֹנוֹ לְמַעַן זֹאת מֵרֵעֵהוּ רָחֲקוּ מִמֶּנּוּ כְּעִנְיָן (שם יט) וְדַל מֵרֵעֵהוּ יִפָּרֵד בְּכָל תּוּשִׁיָּה יִתְגַּלָּע הַהוֹלֵךְ אַחַר תַּאֲוָתוֹ לֹא בְּדָבָר אֶחָד יֶחֱטָא בִּלְבַד. אַךְ בְּכָל זֹאת שֶׁמִּבַּתּוֹרָה יִתְגַּלָּע כִּי יַעֲבוֹר עַל כֻּלָּנָה מִלְּשׁוֹן (שם כ) וְכָל אֱוִיל יִתְגַּלָּע. וְעוֹד תִּמְצָא לוֹ תּוֹעֶלֶת בְּשׁוּבְרוֹ הַתַּאֲוָה הַגַּשְׁמִית. כִּי אִם תִּשְׁאָלֶנּוּ

תַּאֲוָתוֹ דָּבָר בְּלִיַּעַל. וַעֲבִירָה יְדַבֵּר אֶל לִבּוֹ הֵן בְּהֵתֵר לֹא אֲמַלֵּא תַּאֲוָתִי וְאֵיךְ אֶשְׁלַח יָדִי בְּאִיסּוּר וְעוֹד תִּמְצָא בִּשְׁבִירַת הַתַּאֲוָה תּוֹעֶלֶת רַבָּה וַעֲצוּמָה כִּי יִגָּלֶה רְצוֹן לִבּוֹ וְטוּב חֶפְצוֹ לְתִשּׁוּבָה. כִּי הוּא מוֹאֵס הַטֶּבַע אֲשֶׁר גָּרַם לוֹ הַחֵטְא וּבָזֶה יִתְרַצֶּה אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו:

אחרי מות יום חמישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה וְשִׁלַּח אֶת הַשָּׂעִיר בַּמִּדְבָּר: וְיִטֹּל צָפִירָא עָלוֹהִי יָת כָּל חוֹבֵיהוֹן לְאַרְעָא דְלָא יָתְבָא וישַׁלַּח יָת צָפִירָא בְּמַדְבְּרָא: (כג) וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם: וְיֵיעוֹל אַהֲרֹן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִשְׁלַח יָת לְבוּשֵׁי בוּצָא דִי לְבַשׁ בְּמֵעֲלֵהּ לְקוּדְשָׁא וְיַצְנְעוּן תַּמָּן:

רש"י ובא אהרן אל אהל מועד. אמרו רבותינו, שאין זה מקומו של מקרא זה, ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא (דף לב א) ואמרו כל הפרשה כלה אמורה על הסדר, חוץ מביאה זו, שהיא אחר עשית עולתו ועולת העם והקטרת אימורי פר ושעיר שנעשים בחוץ בבגדי זהב, וטובל ומקדש ופושטן ולובש בגדי לבן: ובא אל אהל מועד. להוציא את הכף ואת המחתה שהקטיר בה הקטרת לפני ולפנים: ופשט את בגדי הבד. אחר שהוציאם ולובש בגדי זהב לתמיד של בין הערבים. וזהו סדר העבודות תמיד של שחר בבגדי זהב, ועבודת פר ושעיר הפנימיים וקטרת של מחתה בבגדי לבן, ואילו ואיל העם ומקצת המוספין בבגדי זהב, והוצאת כף ומחתה בבגדי לבן, ושירי המוספין ותמיד של בין הערבים וקטורת ההיכל שעל מזבח הפנימי בבגדי זהב. וסדר המקראות לפי סדר העבודות כך הוא ושלח את השעיר במדבר, ורחץ את בשרו במים וגו' ויצא ועשה את עולתו וגו' ואת חלב החטאת וגו' . וכל הפרשה עד ואחרי כן יבא אל המחנה, ואחר כך ובא אהרן: והניחם שם. מלמד שטעונין גניזה, ולא ישתמש באותן ארבעה בגדים ליום כפורים אחר:

(כד) וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ אֶת בְּגָדָיו וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת עֹלָתוֹ וְאֶת עֹלַת הָעָם וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד הָעָם: וְיַסְחֵי יָת בִּסְרֵהּ בְּמַיָּא בַּאֲתַר קַדִּישׁ וְיִלְבַּשׁ יָת לְבוּשׁוֹהִי וְיִפּוֹק וְיַעְבֵּד יָת עֲלָתֵהּ וְיָת עֲלַת עַמָּא וִיכַפַּר עֲלוֹהִי וְעַל עַמָּא:

רש"י ורחץ את בשרו וגו' . למעלה למדנו מורחץ את בשרו ולבשם (פסוק ד) , שכשהוא משנה מבגדי זהב לבגדי לבן טעון טבילה, שבאותה טבילה פשט בגדי זהב שעבד בהן

עבודת תמיד של שחר ולבש בגדי לבן לעבודת היום, וכאן למדנו שכשהוא משנה מבגדי לבן לבגדי זהב טעון טבילה: במקום קדוש. המקדש בקדשת עזרה והיא היתה בגג בית הפרוה, וכן ארבע טבילות הבאות חובה ליום, אבל הראשונה היתה בחול: ולבש את בגדיו. שמונה בגדים שהוא עובד בהן כל ימות השנה: ויצא. מן ההיכל אל החצר שמזבח העולה שם: ועשה את עלתו. איל לעולה האמור למעלה (פסוק ג) בזאת יבא אהרן וגו' : ואת עלת העם. ואיל אחד לעולה האמור למעלה (פסוק ה) ומאת עדת בני ישראל וגו' :

(כה) **שלישי - שני במחוברין** וְאֵת חֵלֶב הַחַטָּאת יַקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה: וְיֶת תַּרְבָּא דְחַטָּאתָא יַסֵּק לְמַדְבְּחָא:

רש"י ואת חלב החטאת. אימורי פר ושעיר: יקטיר המזבחה. על מזבח החיצון, דאלו בפנימי כתיב (שמות ל ט) לא תעלו עליו קטרת זרה ועולה ומנחה:

(כו) וְהַמְשַׁלֵּחַ אֶת הַשָּׂעִיר לַעֲזָאזֵל יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם וְאַחֲרֵי כֵן יָבוֹא אֶל הַמַּחֲנֶה: וּדְמוֹבִיל יָת צְפִירָא לְעֲזָאזֵל יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיַסְחֵי יָת בִּסְרֵהּ בְּמַיָּא וּבָתַר כֵּן יֵיעוֹל לְמַשְׁרְיָתָא:

נביאים - יחזקאל - פרק כב

(כב) כְּהִתּוּךְ כֶּסֶף בְּתוֹךְ כּוּר כֵּן תֻּתְּכוּ בְתוֹכָהּ וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה שָׁפַכְתִּי חֲמָתִי עֲלֵיכֶם: כְּאִיתְמְסָאָה כְסַף בְּגוֹ כוּרָא כֵּן תִּתְמְסוּן בְּגַוֵּהּ וְתֵדְעוּן אֲרֵי אֲנָא יְיָ שָׁפִיכִית חֶמְתִי עֲלֵיכוֹן: (כג) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וַהֲוָה פִּתְגָם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ עִמִּי לְמֵימָר: (כד) בֶּן אָדָם אֱמָר לָהּ אַתְּ אֶרֶץ לֹא מְטֹהָרָה הִיא לֹא גֶשְׁמָהּ בְּיוֹם זָעַם: בַּר אָדָם אֱמַר לָהּ אַתְּ אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל אַרְעָא לָא מְדַכְיָא הִיא וְלָא אִתְעֲבִידוּ בָהּ עוֹבָדִין טָבִין דְיִגְנוּן עֲלָהּ בְּיוֹם לְוָט:

רש"י **לא גושמה ביום זעם** . לא נתן גשם הראוי לה לטהר ביום זעם ופירוש הדבר כתרגומו לא איתעבידו בה עובדין טבין דיגנון עלה ביום לווט :

(כה) קֶשֶׁר נְבִיאֶיהָ בְּתוֹכָהּ כַּאֲרִי שׁוֹאֵג טֹרֵף טָרָף נֶפֶשׁ אָכָלוּ חֹסֶן וִיקָר יִקָּחוּ אַלְמְנוֹתֶיהָ הִרְבּוּ בְתוֹכָהּ: סִיעַת סַפְרָהָא בְּגַוָּהּ כְּאַרְיְוָן נַהֲמִין לְמִקְטַל קְטוֹל אֱנָשָׁא קְטָלוּ עוֹתַר וִיקָר נְסִיבוּ אַרְמַלְתָּא אַסְגִּיאוּ בְּגַוָּהּ:

רש"י **קשר נביאיה** . נקשרים יחד בעצה רעה : **נפש אכלו** . שהיו נוטלין שוחד ומחזיקין ידי מרעים להרוג ולשלול ולבוז ונבאין להם שלום : **חוסן** . ממון :

(כו) כֹּהֲנֶיהָ חָמְסוּ תוֹרָתִי וַיְחַלְּלוּ קָדָשַׁי בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל לֹא הִבְדִּילוּ וּבֵין הַטָּמֵא לְטָהוֹר לֹא הוֹדִיעוּ וּמִשַּׁבְּתוֹתַי הֶעְלִימוּ עֵינֵיהֶם וָאֵחַל בְּתוֹכָם: כַּהֲנָהָא חָטְפִין בְּאוֹרָיְתִי וּמְפְסִין קֻדְשַׁי בֵּין קוּדְשָׁא לְחוֹלָא לָא אַפְרִישׁוּ וּבֵין מְסָאֲבָא לְדַכְיָא לָא הוֹדִיעוּ וּמִיוֹמֵי שַׁבַּיָּא דִילִי כְּבָשׁוּ עֵינֵיהוֹן וְחַלֵּת רְעוּתִי בֵּינֵיהוֹן:

רש"י **חמסו תורתי** . עליהם היה להוכיח ולהורות ולהודיע חק ומשפט ולא עשו הרי זה חמס שחמסוה מן הצריכין ללמוד : **ואחל** . ונתחללתי :

כתובים - משלי - פרק כו

(ט) חוֹחַ עָלָה בְיַד שִׁכּוֹר וּמָשָׁל בְּפִי כְסִילִים: כּוּבָא סָלֵל בִּידָא דְרַוְיָא וְשַׁטְיוּתָא בְּפוּמֵיהּ דְּסַכְלָא:

רש"י **חוח עלה ביד שכור** . כחוח שהוא נדבק ביד שכור כן המשל האמור למטה נדבק בפי הכסיל להיות להם לחוח ולקוץ מכאיב , ומהו המשל :

(י) רַב מְחוֹלֵל כֹּל וְשֹׂכֵר כְּסִיל וְשֹׂכֵר עֹבְרִים: סַגִּי חַיֵּשׁ בִּשְׁרִירֵיהּ דְּסַכְלָא וַרַוְיָא עָבֵר יַמָּא:

רש"י **רב מחולל כל** . הקב"ה ברא את הכל ודן את הכל ככסיל כחכם אין אנו צריכין לשום חכמה : **ושוכר כסיל** . לא כבשר ודם שלא ישכור אלא פועלים בקיאים ולא ישכור אלא העוסקים במלאכתו אבל הקב"ה מחולל כל ושוכר הכסילים ושוכר עובר דרכים הבטלנים מכל מלאכה , ומדרש אגדה ושוכר כסיל מל' וסכרו מעינות תהום (בראשית ח) ולשון עושי שכר (ישעיה יט) הקב"ה סוכר מזל כסיל המשמש בימות החמה מתשרי ואילך ומאז הוא סוכר וסוגר כל עוברי הים מלילך בו עד הפסח , ובדברי רבי משה ראיתי רב מחולל כל עשיר יש לו פעולות הרב' ואם שוכר כסיל במלאכתו הנה הוא כשוכר כל עוברי דרך שרואין בקלקול המלאכה להורות איך יתכן ואיך יש לו לפעול ודבר ריק הוא ואינו ענין כאן :

(יא) כְּכֶלֶב שָׁב עַל קֵאוֹ כְּסִיל שׁוֹנֶה בְאִוַּלְתּוֹ: הֵידְ כַּלְבָּא דְהַפַּךְ עַל תְּיוּבֵיהּ הֵיכְנָא סַכְלָא דְתָנֵי בְּסִכְלוּתֵיהּ: (יב) רָאִיתָ אִישׁ חָכָם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ: אֵין חֲזֵיְתָא גַבְרָא דְחַכִּים בְּעֵינֵי נַפְשֵׁיהּ סַכְלָא טָב מִנֵּיהּ: (יג) אָמַר עָצֵל שַׁחַל בַּדָּרֶךְ אֲרִי בֵּין הָרְחֹבוֹת: אֱמַר עַטְלָא שַׁחֲלָא בְּאָרְחָא אַרְיָא בֵּינָת שְׁוָקֵי:

משנה חולין פרק ב

א. הַשּׁוֹחֵט אֶחָד בָּעוֹף, וּשְׁנַיִם בַּבְּהֵמָה, שְׁחִיטָתוֹ כְשֵׁרָה. וְרִבּוֹ שֶׁל אֶחָד, כְּמוֹהוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט אֶת הַוְּרִידִין. חֲצִי אֶחָד בָּעוֹף, וְאֶחָד וַחֲצִי בַּבְּהֵמָה, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. רֹב אֶחָד בָּעוֹף וְרֹב שְׁנַיִם בַּבְּהֵמָה, שְׁחִיטָתוֹ כְשֵׁרָה:

ברטנורה (א) **השוחט אחד בעוף**. משום דלכתחלה מבעי לשחוט שני סימנין אפילו בעוף, תנא השוחט, דמשמע דאחד בעוף דיעבד אין, לכתחלה לא. אבל שנים בבהמה לכתחלה הוי, דעד כמה לשחוט וליזיל. אי נמי, משום דבעי למתני ורובו של אחד כמוהו דדוקא דיעבד, דלכתחלה צריך שיתכוין לשחוט כל הסימן כולו. ואחד בעוף נפקא לן דכשר מקרא דכתיב (ויקרא יא) זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים, הטילו הכתוב לעוף בין בהמה לדגים, לחייבו בשני סימנים אי אפשר שכבר הוקש

לדגים, לפטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה, הא כיצד, הכשרו בסימן אחד. ושחיטה מן הצואר, ובשני סימנים, וחמשה דברים הפוסלים את השחיטה, שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה, ועיקור, כולהו גמרא גמירי לה, דתניא וזבחת כאשר צויתיך, מלמד שנצטוה משה בעל פה על הלכות שחיטה, על הוושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה: **עד שישחוט את הווריד**ים. כמין חוטין שעל שני צדי הקנה, ואעוף בלבד קאי ר' יהודה, כדי להוציא את דמו, הואיל וצולהו כולו כאחד. ושחיטה דקאמר ר' יהודה, לאו דוקא אלא שינקב הווורידין בשעת שחיטה קודם שיקרוש הדם דתו לא נפיק על ידי מליחה. ואין הלכה כר' יהודה: **רוב אחד בעוף כו'**. ואע"ג דתנן ברישא רובו של אחד כמוהו, הדר תנא הכא רוב אחד בעוף וכו', חד בחולין וחד בקדשים, דאי אשמעינן בחולין הוה אמינא חולין הוא דסגי ליה ברובא משום דלאו לדם הוא צריך, אבל קדשים דלדם הוא צריך לא תסגי ליה ברובא, קמשמע לן:

ב. הַשּׁוֹחֵט שְׁנֵי רָאשִׁין כְּאֶחָד, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בַּסַּכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶפִלּוּ אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה, שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה:

ברטנורה (ב) **שנים אוחזין בסכין ושוחטין**. בהמה אחת: **אפילו אחד למעלה ואחד למטה**. שזה אוחז בקצה אחד של סכין, וחברו בצדו השני:

ג. הִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת, פְּסוּלָה. הָיָה שׁוֹחֵט וְהִתִּיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבַת אַחַת, אִם יֵשׁ בַּסַּכִּין מְלֹא צַוָּאר, כְּשֵׁרָה. הָיָה שׁוֹחֵט וְהִתִּיז שְׁנֵי רָאשִׁים בְּבַת אַחַת, אִם יֵשׁ בַּסַּכִּין מְלֹא צַוָּאר אֶחָד, כְּשֵׁרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּזְמַן שֶׁהוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא, אוֹ הֵבִיא וְלֹא הוֹלִיךְ. אֲבָל אִם הוֹלִיךְ וְהֵבִיא, אֶפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא, אֶפִלּוּ בְּאִזְמֵל, כְּשֵׁרָה. נָפְלָה סַכִּין וְשָׁחֲטָה, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁחֲטָה כְּדַרְכָּהּ, פְּסוּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כז), וְזָבַחְתָּ וְאָכַלְתָּ, מַה שֶּׁאַתָּה זוֹבֵחַ, אַתָּה אוֹכֵל. נָפְלָה סַכִּין וְהִגְבִּיהָהּ, נָפְלוּ כֵלָיו וְהִגְבִּיהָן, הִשְׁחִיז אֶת הַסַּכִּין וְעָף, וּבָא חֲבֵרוֹ וְשָׁחַט, אִם שָׁהָה כְּדֵי שְׁחִיטָה, פְּסוּלָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אִם שָׁהָה כְּדֵי בְקִיעַ:

ברטנורה (ג) **התיז את הראש**. כאדם המתיז קנה או דלעת שדוחק הסכין בכח ופוסק. וזו היא דרסה: **היה שוחט**. במשיכה, והתיז הראש בהבאה בלבד, או בהולכה בלבד. ולשחיטת הסימנים שיעור הכשר, קרי התיז את הראש: **אם יש בסכין מלא צואר**. חוץ לצואר הבהמה והעוף ששוחט: **כשרה**. שיש בסכין כדי לשחוט במשיכה בלא דרסה. אבל אם אין אורך הסכין אלא כעובי הצואר או חוץ לצואר משהו, דרסה היא, שאין הסימנים נחתכין במשיכה זו לבדה בלא דרסה: **אם יש בסכין מלוא צואר אחד**. חוץ לשני הצוארים. דהיינו שיעור שלשה צוארים: **איזמל**. תער דק קטן מאד. ולא גזרינן איזמל שאין לו קרנים אטו איזמל שיש לו קרנים. ואיזמל שיש לו קרנים הוא שרגילים לעשות

כמין קרנים לאיזמל לנוי על גביו ונוטים לצד ראשו, ומתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר, וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הסימנים אותן הקרנים: **נפלה סכין ושחטה**. טעמא דנפלה, הא הפילה הוא כשרה, ואע"ג דלא איכוין לשחוט, דלא בעינן כוונה בשחיטה, מדאצטריך קרא למימר גבי קדשים לרצונכם תזבחו, לדעתכם זבוחו כלומר מדעת וכוונה, שמע מינה דבחולין לא בעינן כוונה: **נפלה סכין והגביהה**. ושהה בהגבהה זו: **כליו**. בגדיו: או שהשחיז את הסכין קודם שחיטה: **ועף**. נעשה עיף ויגע מחמת השחזה, וכשהתחיל לשחוט לא היה בו כח, ופסק שחיטתו ובא חבירו ושחט: **כדי שחיטה אחרת**. כדי שישחוט רוב שנים בבהמה אחרת כמותה כשהיא רבוצה, גסה לגסה, ודקה לדקה, ועוף לעוף. והרמב"ם פסק כדברי האומר כדי שחיטת בהמה דקה לעוף, ובעי נמי כדי שיגביהנה וירביצנה. ולא נהגו כן: **כדי בקור**. כשיעור שהטבח בודק ומבקר את סכינו. ואין הלכה כר' שמעון:

ד. שָׁחַט אֶת הַוֵּשֶׁט וּפָסַק אֶת הַגַּרְגֶּרֶת, אוֹ שָׁחַט אֶת הַגַּרְגֶּרֶת וּפָסַק אֶת הַוֵּשֶׁט, אוֹ שֶׁשָּׁחַט אֶחָד מֵהֶן וְהִמְתִּין לָהּ עַד שֶׁמֵּתָה, אוֹ שֶׁהֶחֱלִיד אֶת הַסַּכִּין תַּחַת הַשֵּׁנִי וּפְסָקוֹ, רַבִּי יְשֹׁבָב אוֹמֵר, נְבֵלָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, טְרֵפָה. כְּלָל אָמַר רַבִּי יְשֹׁבָב מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כֹּל שֶׁנִּפְסְלָה בִּשְׁחִיטָתָהּ, נְבֵלָה. כֹּל שֶׁשְּׁחִיטָתָהּ כָּרָאוּי וְדָבָר אַחֵר גָּרַם לָהּ לִפָּסֵל, טְרֵפָה. וְהוֹדָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא:

ברטנורה (ד) **ופסק את הגרגרת**. היינו עיקור. ובבהמה קאי: **תחת השני**. תחת הסימן השני. שהיה תוחב הסכין בין הסימן לצואר: **החליד**. כסה. ולשון חלדה, כחולדה הדרה בעיקרי הבתים דמכסיא: **ופסקו**. מלמטה למעלה: **נבלה**. ומטמאה במשא: **טרפה**. ואינה מטמאה: **ודבר אחר גרם לה להפסל**. כגון אחד מן הטריפות השנויות בפרק ואלו טריפות:

ה. הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף וְלֹא יָצָא מֵהֶן דָּם, כְּשֵׁרִים, וְנֶאֱכָלִים בְּיָדַיִם מְסוֹאָבוֹת, לְפִי שֶׁלֹּא הֶכְשִׁרוּ בְּדָם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, הֶכְשִׁרוּ בַּשְּׁחִיטָה:

ברטנורה (ה) **בידים מסואבות**. כלומר בלא נטילת ידים. דגזרו על הידים להיות שניות לטומאה. ובחולין שנעשו על טהרת הקודש מיירי, דשני עושה שלישי בהן. דאילו בחולין גרידא, אפילו היו מוכשרים בדם, אין שני עושה שלישי בחולין: **לפי שלא הוכשרו בדם**. שאין אוכל מקבל טומאה עד שיבוא עליו מים או אחד משבעה משקין שהם מים יין ושמן חלב ודבש דם טל: **הוכשרו בשחיטה**. מגו דשריא שחיטה להך בשר מידי אבר מן החי, משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה. ואין הלכה כר' שמעון:

ו. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַמְסֻכֶּנֶת, רַבָּן (שִׁמְעוֹן בֶּן) גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, עַד שֶׁתְּפַרְכֵּס בַּיָּד וּבָרֶגֶל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, דַּיָּהּ אִם זִנְקָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, (אף) הַשּׁוֹחֵט בַּלַּיְלָה וּלְמָחָר הִשְׁכִּים וּמָצָא כְּתָלִים מְלֵאִים דָּם, כְּשֵׁרָה, שֶׁזִּנְקָה, וּכְמִדַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, עַד שֶׁתְּפַרְכֵּס אוֹ בַיָּד אוֹ בָרֶגֶל אוֹ עַד שֶׁתְּכַשְׁכֵּשׁ בִּזְנָבָהּ, אֶחָד בְּהֵמָה דַקָּה וְאֶחָד בְּהֵמָה גַסָּה. בְּהֵמָה דַקָּה שֶׁפִּשְׁטָה יָדָהּ וְלֹא הֶחֱזִירָה, פְּסוּלָה, שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא הוֹצָאַת נֶפֶשׁ בִּלְבָד. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁהָיְתָה בְּחֶזְקַת מְסֻכֶּנֶת. אֲבָל אִם הָיְתָה בְּחֶזְקַת בְּרִיאָה, אֲפִלּוּ אֵין בָּהּ אֶחָד מִכָּל הַסִּימָנִים הַלָּלוּ, כְּשֵׁרָה:

ברטנורה (ו) **השוחט את המסוכנת**. כל שמעמידים אותה ואינה עומדת מחמת חוליה, הויא מסוכנת, ואפילו יש לה כח בשיניה לאכול קורות ובקעיות של עץ: **עד שתפרכס**. דאי לא פרכסה, חיישינן שמא ניטלה נשמתה קודם גמר שחיטה: **אם זינקה**. כדרך שהבהמות נופחות בגרונם והדם מקלח ומזנק בכח: **השוחט בלילה**. בהמה מסוכנת שצריכה פרכוס ולא ידע אם פרכסה, ולמחר השכים ומצא כותלי בית שחיטת הצואר מלאים דם, כשרה מפני שזינקה. וכשיטת ר' אליעזר דמכשיר לה בזנוק, אמרה ר' שמעון. ואין הלכה כר' אליעזר: **אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה**. צריכה פרכוס אם היא מסוכנת: **שפשטה ידה**. בגמר שחיטה: **ולא החזירה פסולה**. אם היתה מסוכנת. לפי שאין זה פרכוס אלא כן דרכה בשעת צאת נפשה. אבל גסה לאו אורחה בהכי ובין שפשטה ולא כפפה בין שכפפה ולא פשטה כשרה:

ז. הַשּׁוֹחֵט לַנָּכְרִי, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אֲפִלּוּ שְׁחָטָהּ שֶׁיֹּאכַל הַנָּכְרִי מֵחֲצַר כָּבֵד שֶׁלָּהּ, פְּסוּלָה, שֶׁסְּתָם מַחֲשֶׁבֶת נָכְרִי לַעֲבוֹדָה זָרָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, קַל וָחֹמֶר הַדְּבָרִים, וּמַה בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה פוֹסֶלֶת בְּמֻקְדָּשִׁין, אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד. מָקוֹם שֶׁאֵין מַחֲשָׁבָה פוֹסֶלֶת בְּחֻלִּין, אֵינוֹ דִין שֶׁלֹּא יְהֵא הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הַשּׁוֹחֵט:

ברטנורה (ז) **ור' אליעזר פוסל**. אם בהמת נכרי היא. אע"ג דישראל קשחיט לה מהניא בה מחשבת נכרי דסתם מחשבתו לעבודה זרה: **חצר כבד**. יותרת הכבד: **אמר רבי יוסי קל וחומר**. דלא מהניא מחשבת בעלים, הואיל וישראל שחיט לה: **ומה במקום שמחשבה פוסלת**. דהיינו במוקדשים כדכתיב (ויקרא ז) המקריב אותו לא יחשב, קרי ביה לא יחשוב, כלומר שלא יחשוב לאכלו חוץ לזמנו כי פגול יהיה: **אין הכל הולך אלא אחר העובד**. דכתיב המקריב לא יחשב, אבל בעלים לא פסלי במחשבתן כי מקריב לה כהן: **מקום שאין המחשבה פוסלת**. בגמרא מפרש למתניתין דהכי קאמר, ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשים בארבע עבודות אין הכל הולך אלא אחר העובד. מקום

שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות, אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט, והכי פירושה, במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשים בארבע עבודות שחיטה וקבלת הדם זריקה והולכה, באיזו מאלו שחשב על מנת לאכול מן הזבח חוץ לזמנו, פגול הוא, ואע"פ שיש בה חומרא זו אין מחשבה הולכת אלא אחר העובד. חולין לענין עבודה זרה שאין מחשבה פוסלת בהמתם בארבע עבודות, אלא בשתים, בשחיטה ובזריקה, דהני הוא דכתיבן, זובח לאלהים יחרם (שמות כב), בל אסיך נסכיהם מדם (תהלים יז), אבל קבלה והולכה לא כתיב בהו. והקטרה אע"ג דשייכא בעבודה זרה, מיהו לאו עבודה היא לאפסודי בהמה משום הקטר חלבה לעבודה זרה היכא דלא נשחטה ולא נזרק דמה לעבודה זרה, דהא אפילו בפנים לא מיפסיל קרבן אם חשבת על אכילת בשר בשעת הקטר חלבים, וכיום שמצינו קולא במחשבת חוץ, דין הוא שנקל בזה שלא יהא הדבר תלוי אלא בשוחט. והלכה כר' יוסי:

ח. הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים, לְשֵׁם גְּבָעוֹת, לְשֵׁם יַמִּים, לְשֵׁם נְהָרוֹת, לְשֵׁם מִדְבָּרוֹת, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בַּסַּכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד לְשֵׁם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ, וְאֶחָד לְשֵׁם דָּבָר כָּשֵׁר, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה:

ברטנורה (ח) השוחט לשם הרים וכו' שחיטתו פסולה. ותקרובת עבודה זרה לא הויא ליאסר בהנאה. משום דכל הני אינן נעשין עבודה זרה. דכתיב (דברים יב) אלהיהם על ההרים, ולא ההרים אלהיהם. ומיהו פסולה מלאכול, משום דדמיא לשחיטה לשם עבודה זרה ומחלפה בה. ודוקא שאמר לשם הרים לשם גבעות, אבל אם אמר למלאך הממונה על ההרים ועל הגבעות הרי זו זבחי מתים ואסורה בהנאה: **לשם דבר כשר**. שחיטה סתם:

ט. אֵין שׁוֹחֲטִין לֹא לְתוֹךְ יַמִּים, וְלֹא לְתוֹךְ נְהָרוֹת, וְלֹא לְתוֹךְ כֵּלִים. אֲבָל שׁוֹחֵט הוּא לְתוֹךְ עוּגָא שֶׁל מַיִם, וּבַסְּפִינָה עַל גַּבֵּי כֵלִים. אֵין שׁוֹחֲטִין לְגוּמָא כָּל עִקָּר, אֲבָל עוֹשֶׂה גוּמָא בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּכָּנֵס הַדָּם לְתוֹכָהּ. וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן, שֶׁלֹּא יְחַקֶּה אֶת הַמִּינִין:

ברטנורה (ט) **אין שוחטין לתוך ימים**. שלא יאמרו לשרו של ים הוא שוחט: **ולא לתוך הכלים**. שלא יאמרו לזרוק דמה לעבודה זרה קא עביד: **עוגא**. גומא. לשון עוגיאות לגפנים. במועד קטן: **עוגא של מים**. דוקא עכורים. אבל צלולין לא, שמא יאמרו לפרצוף פניו הנראה במים הוא שוחט: **ובספינה**. יכול לשחוט על גבי כלים והדם שותת ויורד לתוך הים, שהרואה אומר כדי שלא ללכלך הספינה הוא עושה: **אין שוחטין לגומא כל עיקר**. אפילו בבית. וטעמא דגומא, מפני שהוא חק המינים: **אבל עושה גומא**. בגמרא מפרש דהכי קאמר, אין שוחטין לגומא כל עיקר. והרוצה לנקר חצרו כיצד הוא עושה,

עושה מקום חוץ לגומא ושוחט והדם שותת ויורד לגומא: **יחקה את המינים**. יחזיק ידיהן בחוקותיהם. יחקה לשון חוק:

י. הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם עוֹלָה, לְשֵׁם זְבָחִים, לְשֵׁם אָשָׁם תָּלוּי לְשֵׁם פֶּסַח, לְשֵׁם תּוֹדָה, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בַּסַּכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד לְשֵׁם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ, וְאֶחָד לְשֵׁם דָּבָר כָּשֵׁר, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם חַטָּאת, לְשֵׁם אָשָׁם וַדַּאי, לְשֵׁם בְּכוֹר, לְשֵׁם מַעֲשֵׂר, לְשֵׁם תְּמוּרָה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. זֶה הַכְּלָל, כָּל דָּבָר שֶׁנִּדָּר וְנִדָּב, הַשּׁוֹחֵט לִשְׁמוֹ אָסוּר. וְשֶׁאֵינוֹ נִדָּר וְנִדָּב, הַשּׁוֹחֵט לִשְׁמוֹ, כָּשֵׁר:

ברטנורה (י) **השוחט**. חולין בחוץ: **לשם עולה**. כיון דעולה באה בנדר ונדבה, הרואה אומר עכשיו הוא מקדיש ושוחטה לעולה וקדשים בחוץ מותרים, הלכך גזור בה רבנן עלה ופסלוה, וכן שלמים [וכו']: **אשם תלוי**. בא על ספק חיוב כרת, כגון שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואכל אחת מהן ואין יודע איזו מהן אכל. אשתו ואחותו עמו במטה ובא על אחת מהן ואין ידוע על איזו מהן בא, מביא אשם תלוי להגן מן היסורים עד שיוודע לו אם חטא ודאי מביא חטאתו. ומתניתין ר' אליעזר היא דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום, שבכל יום עומד בספק חטא ולבו נוקפו שמא חטאתי. ונמצא שדבר הנידר ונידב הוא: **לשם פסח**. ופסח נמי מקרי דבר הנידר ונידב הואיל והוא עשוי להפרישו כל ימות השנה ולהניחו עד זמנו, אמרי קא שחיט שלמים בחוץ ואכיל להו: **ר' שמעון מכשיר**. דלא חייש למראית העין: **אשם ודאי**. כגון אשם גזילות מי שנשבע לשקר על כפירות ממון, ואשם מעילות, ואשם שפחה חרופה. ועל שם שאשם תלוי בא על ספק, קרי להני אשם ודאי: **לשם בכור לשם מעשר**. מידע ידעי אינשי דשקר הוא, דבכור ומעשר קלא אית להו ומידע ידעי מקמי הכי, דאילו ההיא שעתא לאו בני אפרושי נינהו דנימא השתא קמקדיש להו: **זה הכלל**. לאתויי אם אמר הריני שוחט לשם עולת נזיר, שהיא פסולה. דמהו דתימא ליכא למיחש לחורבא, דמידע ידעי דהא לא נדר, קמשמע לן דמימר אמרי דילמא נדר בצנעא זה שלשים יום שהוא סתם נזירות, ובשלשים יום לא מינכרא מילתא לשכניו: **ושאינו נידר ונידב**. לאתויי עולת יולדת. שאם אמר לשם עולת יולדת בפירוש, כשרה. ואפילו לשם אשה שאינה חייבת קרבן לידה. ומהו דתימא הואיל ואין אותה אשה חייבת קרבן לידה לא היתה זו אלא נדבה, קמשמע לן דאימר שמא הפילה, דמפלת אין לה קול, ונמצא קרבן זה חובה ולא נדבה, ולפיכך שחיטתו כשרה:

גמרא חולין דף מ"ד ע"ב

וָאוֹמַר אֲהָהּ ה' אֱלֹהִים הֵנֵּה נַפְשִׁי לֹא מְטוּמְאָה (יחזקאל ד) שֶׁלֹּא הִרְהַרְתִּי בַּיּוֹם לָבֹא לִידֵי טוּמְאָה בַּלַּיְלָה. וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא אָכָלְתִּי. שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי בְּשַׂר כּוֹס כּוֹס. וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר

פִּגּוּל שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי מִבְּהֵמָה שֶׁהוֹרָה בָּהּ חָכָם. מִשּׁוּם רִבִּי נָתָן אָמְרוּ שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי מִבְּהֵמָה שֶׁלֹּא הוּרְמוּ מַתְּנוֹתֶיהָ. רַבָּה שָׁרָא טְרֵפְתָּא וְזַבַּן מִינָהּ בִּשְׁרָא. אָמְרָה לֵיהּ בַּת רַב חַסְדָּא אַבָּא שָׁרֵי בּוּכְרָא וְלָא זַבַּן מִינֵיהּ בִּשְׁרָא. אָמַר לָהּ הָנֵי מִילֵּי בּוּכְרָא דַּאֲשׁוּמָא מְזַדְּבֵּן. הָכָא מַתְקְלָא מוֹכַח. מַאי אִיכָּא מִשּׁוּם אוּמְצָא מְעַלְיוּתָא כָּל יוֹמָא אוּמְצָא מְעַלְיוּתָא זַבְּנוּ לִי. אָמַר רַב חַסְדָּא אֵיזֶהוּ תַלְמִיד חָכָם הָרוֹאֶה טְרֵיפָה לְעַצְמוֹ. וְאָמַר רַב חַסְדָּא אֵיזֶהוּ (משלי יד) שׁוֹנֵא מַתָּנוֹת יִחְיֶה זֶה הָרוֹאֶה טְרֵיפָה לְעַצְמוֹ. דָּרַשׁ מָר זוּטְרָא מְשֻׁמֵּיהּ דְּרַב חַסְדָּא כָּל מִי שֶׁקּוֹרֵא וְשׁוֹנֶה וְרוֹאֶה טְרֵיפָה לְעַצְמוֹ וְשִׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (תהלים קכח) יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ. רַב זְבִיד אָמַר זוֹכֶה וְנוֹחֵל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב לָךְ לָעוֹלָם הַבָּא. רִבִּי אֶלְעָזָר כִּי הֲווּ מְשַׁדְּרֵי לֵיהּ מִבֵּי נְשִׁיאָה מִידֵּי לֹא שָׁקִיל. וְכִי הֲווּ מְזַמְּנֵי לֵיהּ לָא אָזִיל אָמַר לָא קָא בָּעֵי מָר דְּאֵיחֵי דִּכְתִיב וְשׁוֹנֵא מַתָּנוֹת יִחְיֶה. רִבִּי זֵירָא כִּי מְשַׁדְּרֵי לֵיהּ לָא שָׁקִיל. כִּי הֲווּ מְזַמְּנִין לֵיהּ אָזִיל. אָמַר אִתַּיְקוּרֵי הוּא דְּמִתְיַקְּרוּ בִּי:

רש"י **שרי בוכרא**. כשהיה כהן מביא לפניו בכור לראות מומו והיה מתירו לא היה לוקח מבשר אותו בכור. בכור נוהג בזמן הזה וכשהוא תם אינו ראוי לכלום דהוי שוחט קדשים בחוץ. בכור נמכר באומד ולא במשקל כדאמרינן בבכורות: **מתקלא מוכח**. שהכל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר כמותו לאחרים ונותן המעות מיד: **מאי איכא**. במאי יכולין לחשדני: **משום אומצא מעליותא**. ששוקלין לי הליטרא ממיטב הבשר: **כל יומא נמי**. חולקין לי כבוד ומוכרין לי מן המיטב: **זה הרואה טריפה לעצמו**. כשנולד ספק טרפות בבהמתו ונראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר ואינו חס עליה ואוסרה: **הרואה טרפה לעצמו**. ודאי שונא מתנות אחרים הוא שאף שלו אינו חומד להכריעו להיתר: **ושימש ת"ח**. גמרא לתרץ טעמי המשנה ומשניות הסותרות זו את זו והיינו גמרא: **יגיע כפיך כי תאכל**. דכיון דעל שלו אינו חומד כ"ש שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגזול: **מזמנין ליה**. לאכול אצלם: **אתייקורי מתייקרו בי**. נכבדין הן במה שאני סועד אצלם והנאתם היא ואין זו מתנה:

זוהר אחרי דף ע"ט ע"א

תָּאנָא מָאי דִּכְתִיב (בראשית ג) וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה. אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים זִינֵי מְסָאֲבוּתָא אָטִיל חִוְיָא בְּנוּקְבָא כַּד אִתְחַבַּר עִמָּהּ כְּחוּשְׁבָּן וְאֵיבָה. וְעֶשְׂרִין וְאַרְבַּע זִינִין (ס"א דִּינִין) מִתְעָרִין לְעֵילָּא. וְעֶשְׂרִין וְאַרְבַּע לְתַתָּא. וְשַׁעְרָא רַבָּא וְטוּפְרֵיהּ סַגִּיאוּ וּכְדֵין דִּינִין מִתְעָרִין בְּכֹלָּא וְתָאנָא כַּד בָּעֵת אִתְּתָא לְאִתְדַּכְּאָה בַּעְיָיא לְסַפְּרָא הַהוּא שַׁעְרָא דְּרַבִּי בְּיוֹמָא דְּאִיהִי מְסָאֲבָא וּלְסַפְּרָא טוּפְרָהָא וְכָל הַהוּא זוֹהֲמָא דִּי בְהוֹן. דְּתָאנָא בְּרָזֵי דְּמְסָאֲבוּתָא

זוֹהֲמָא דְטוּפְרִין יְתֵעַר זוֹהֲמָא אַחֲרָא וּבְגִינֵי כָךְ בַּעְיַין גְנִיזָא וּמָאן דְאַעְבַּר לוֹן לְגַמְרֵי כְּאִילוּ אַתְעַר חֶסֶד בְּעָלְמָא. דְתַנְיָא לָא לִיבְעֵי לֵיהּ לְאִינִישׁ לְמֵיהַב דּוּכְרָנָא לְזִינִין בִּישִׁין. דְתַנְיָנָן (ע"ז א') אֶלֶף וְאַרְבַּע מְאָה וַחֲמֵשׁ זִינִין בִּישִׁין מִתְאַחֲדָן בְּהַהוּא זוֹהֲמָא דְאָטִיל חִוְיָא תַּקִּיפָא וְכֻלְּהוּ מִתְעֲרִין בְּהַהוּא זוֹהֲמָא דְטוּפְרִין וַאֲפִילּוּ מָאן דְּבָעֵי יַעְבִּיד בְּהוּ חַרְשִׁין לִבְנֵי נָשָׁא מַשּׁוּם אִינּוּן דְּתַלְיָין בְּהוּ וּמָאן דְּאַעְבַּר לוֹן כְּאִילוּ אַסְגֵּי חֶסֶד בְּעָלְמָא וְדִינִין בִּישִׁין לָא מִשְׁתַּכְּחִין. וְיַעְבַּר הַהוּא זוֹהֲמָא וְטוֹפְרָהָא דְרָשִׁים בֵּיהּ. דְתַנְיָא מָאן דְּדָרִיךְ בְּרַגְלֵיהּ אוֹ בְּמִסָּאנֵיהּ עֲלָיְיהוּ יְכִיל לְאַתְזָקָא. וּמַה בְּהָאי שִׁיּוּרֵי דְּשִׁיּוּרֵי דְּזוֹהֲמָא דִּלְעֵילָּא כָּךְ אִתְּתָא דְּמְקַבְּלָא וְאִתְחַבְּרַת בְּחִוְיָא וְאָטִיל בָּהּ זוֹהֲמָא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וָוי לְעָלְמָא דְּמְקַבְּלָא מִינָהּ מֵהַהוּא זוֹהֲמָא. בְּגִינֵי כָךְ וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טוּמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר קָרָשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. עָלַי וַדַּאי בְּגִין דְּיִתְעַבֵּר הַהוּא חִוְיָא וְיִתְבַּסַּם מָאן דְּבָעְיָא עָלַי כְּמָה דִכְתִיב (ישעיה ו') שְׂרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ. וְעַל דָּא כְתִיב בְּקֹרַח (במדבר ט"ז) הַנּוֹעָדִים עַל יְיָ דִּבְגִינֵיהוֹן אִתְעַר מָאן דְּאִתְעַר דְּאָתֵי מִסְטַרֵיהוּ. אוּף הָכָא הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה עָלַי מַמָּשׁ. בְּגִין דְּיִתְבַּסַּם וְיִתְעַבֵּר וְלָא אִשְׁתְּכַח חִוְיָא בַּאֲתַר דְּשַׁאֲרֵי. וְכָל כַּךְ לָמָּה. עַל שֶׁמִּעַטְתִּי אֶת הַיֶּרַח וְשִׁלְטָא בָהּ מָאן דְּלָא אִצְטְרִיךְ. וּבְגִינֵי כָךְ כְּתִיב וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טוּמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב. זַכָּאָה דָרָא דְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי שָׁאֲרֵי בְּגַוֵּויהּ זַכָּאָה עִדְבֵיהּ בֵּין עִלָּאֵין וְתַתָּאֵין. עֲלֵיהּ כְּתִיב (קהלת י) אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן חוֹרִין מָהוּ בֶן חוֹרִין דְּזַקִּיף רֵישָׁא לְגַלָּאָה וּלְפָרְשָׁא מִילִּין וְלָא דָחִיל. כְּהָאי דְּאִיהוּ בֶן חוֹרִין וַיְיָמָא מָאי דְּבָעֵי וְלָא דָחִיל. מָהוּ מַלְכֵּךְ דָּא הוּא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי מָאֲרֵיהּ דְּאוֹרַיְיתָא מָאֲרֵיהּ דְּחָכְמְתָא. דְּכַד הֲוָה רִבִּי אַבָּא וְחַבְרַיָּיא חָמָאן לְרִבִּי שִׁמְעוֹן הֲווֹ רַהֲטֵי אֲבַתְרֵיהּ וְאָמְרֵי (הושע י א) אַחֲרֵי יְיָ יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג:

תרגום הזוהר לָמַדְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב, וְאִיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה. עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינֵי טוּמְאָה הִטִּיל הַנָּחָשׁ בַּנּוּקְבָא כְּשֶׁנִּתְחַבֵּר עִמָּהּ, כַּחֲשְׁבוֹן, וְאִיבָה, וְעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִינִין מִתְעוֹרְרִים לְמַעְלָה וְעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע לְמַטָּה. וְהַשַּׂעָרוֹת גְּדֵלוֹת, וְהַצִּפָּרְנַיִם גְּדוֹלוֹת, וְאָז מִתְעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם. וְלָמַדְנוּ, כְּשֶׁהָאִשָּׁה רוֹצָה לְהִטָּהֵר, צְרִיכָה לְגָזוֹז אוֹתוֹ שִׁיעוּר הַשַּׂעָרוֹת שֶׁגָּדְלוּ בַּיָּמִים שֶׁהָיְתָה בְּטוּמְאָתָהּ, וּצְרִיכָה לְקַצֵּץ צִפָּרְנֶיהָ וְכָל אוֹתוֹ הַזּוהֲמָא שֶׁבָּהֶם. שֶׁלָּמַדְנוּ בְּסוֹדוֹת הַטּוּמְאָה, הַזּוהֲמָא שֶׁל הַצִּפָּרְנַיִם יְעוֹרְרוּ זוֹהֲמָא אַחֲרָא דְּהַיְנוּ זוֹהֲמַת הַנָּחָשׁ, וּמְשׁוּם זֶה צְרִיכִים לְגָזֹז אוֹתָן. וּמִי שֶׁמַּעֲבִירָן לְגַמְרֵי, דְּהַיְנוּ שֶׁשּׁוֹרְפָן, הוּא כְּאִלּוּ מְעוֹרֵר חֶסֶד בָּעוֹלָם. שֶׁלָּמַדְנוּ, אֵין הָאָדָם צָרִיךְ לָתֵת זְכָרוֹן לַמִּינִים הָרָעִים. כִּי לָמַדְנוּ, אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה מִינִים רָעִים נֶאֱחָזִים בַּזּוהֲמָא הַהִיא שֶׁהִטִּיל הַנָּחָשׁ הֶחָזָק, וְכֻלָּם מִתְעוֹרְרִים בְּאוֹתָהּ זוֹהֲמָא שֶׁל הַצִּפָּרְנַיִם. וַאֲפִילּוּ מִי שֶׁרוֹצֶה, יָכוֹל לַעֲשׂוֹת בָּהֶן כְּשָׁפִים

לִבְנֵי אָדָם, מִשּׁוּם אֵלּוּ הַמַּזִּיקִים הַתְּלוּיִם בָּהֶן, וּמִי שֶׁמַּעֲבִיר אוֹתָן, דְּהַיְינוּ שֶׁשּׁוֹרְפָן, הוּא כְּאִלּוּ מַרְבֶּה חֶסֶד בָּעוֹלָם, וְדֵינִים רָעִים אֵינָם נִמְצָאִים, וְתִתְבַּטֵּל הַזּוּהֲמָא הַהִיא, וְצַפָּרְנֶיהָ הָרְשׁוּמוֹת בָּהּ. בַּזּוּהֲמָא. שֶׁלָּמַדְנוּ, מִי שֶׁדּוֹרֵךְ בָּרְגָלָיו אוֹ בְּמִנְעָלָיו עַל הַצִּפָּרְנַיִם, יָכוֹל לְהִנָּזֵק. וּמַה בְּשִׁירַיִם אֵלּוּ שֶׁל שִׁיּוּרֵי זוּהֲמָא שֶׁלְּמַעְלָה, כָּךְ, הָאִשָּׁה שֶׁקִּבְּלָה וְנִתְחַבְּרָה בַּנָּחָשׁ, וְהִטִּיל בָּהּ זוּהֲמָא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אוֹי לָעוֹלָם הַמְקַבֵּל מִמֶּנָּהּ, בְּשָׁעָה זוֹ, שֶׁמְּקַבֵּל מֵהַזּוּהֲמָא הַהִיא. מִשּׁוּם כָּךְ, וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טוּמְאָתָהּ לֹא תִקְרָב. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, עָלַי וַדַּאי, דְּהַיְינוּ לְמַעֲנִי, כְּדֵי לְהַעֲבִיר הַנָּחָשׁ וְיִתְבַּשֵּׁם מִי שֶׁצָּרִיךְ, עָלַי פֵּרוּשׁוֹ כְּמוֹ שְׂרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ, שֶׁאֵין פֵּרוּשׁוֹ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא לְמַעֲנוֹ, וְלִכְבוֹדוֹ. וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּקֹרַח, הַנּוֹעָדִים עַל ה', שֶׁפֵּרוּשׁוֹ גַּם כֵּן בִּשְׁבִיל ה', דְּהַיְינוּ שֶׁבִּשְׁבִילָם, מֵחֲמַת הַחֵטְא שֶׁל קֹרַח וַעֲדָתוֹ, נִתְעוֹרֵר מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר, הַבָּא מִצִּדָּם, שֶׁהוּא הַסִּטְרָא אַחֲרָא לְפִגֹּם בַּה' אַף כָּאן, הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה, עָלַי מַמָּשׁ, דְּהַיְינוּ לְמַעֲנִי בִּשְׁבִילִי, כְּדֵי שֶׁהַמַּלְכוּת תִּתְבַּשֵּׁם, וְהַנָּחָשׁ יִהְיֶה נֶעֱבָר מִמֶּנָּהּ, וְלֹא יִהְיֶה נִמְצָא בַּמָּקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה. וְכָל כָּךְ לָמָּה, בִּשְׁבִיל שֶׁמִּעַטְתִּי אֶת הַיֶּרַח, שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, וְשׁוֹלֵט בָּהּ מִי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ. וּמִשּׁוּם זֶה, וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טוּמְאָתָהּ לֹא תִקְרָב. אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי שׁוֹרֶה בּוֹ. אַשְׁרֵי חֶלְקָן בֵּין עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. עֶלְיוֹ כָּתוּב, אַשְׁרֵיךָ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן חוֹרִין. מַהוּ בֶּן חוֹרִין. הַיְינוּ, שֶׁזּוֹקֵף רֹאשׁוֹ לְגַלּוֹת וּלְבָאֵר דְּבָרִים וְאֵינוֹ מְפַחֵד. מִי הוּא מַלְכֵּךְ. זֶהוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, בַּעַל הַתּוֹרָה, בַּעַל הַחָכְמָה. כִּי כְּשֶׁהָיוּ רַבִּי אַבָּא וְהַחֲבֵרִים רוֹאִים אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָיוּ רָצִים אַחֲרָיו, וְאוֹמְרִים, אַחֲרֵי ה' יֵלֵכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' איסורי ביאה פ' כ"ב

א. אֵין מְמַנִּין אָפּוֹטְרוֹפּוֹס לְאָדָם נֶאֱמָן וְכָשֵׁר לִהְיוֹת שׁוֹמֵר חָצֵר שֶׁיֵּשׁ שָׁם נָשִׁים אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹמֵד בַּחוּץ שֶׁאֵין אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לָעֲרָיוֹת. וְאָסוּר לְאָדָם לְמַנּוֹת אַפּוֹטְרוֹפּוֹס עַל בֵּיתוֹ שֶׁלֹּא יַנְהִיג אִשְׁתּוֹ לִדְבַר עֲבֵירָה: **ב**. אָסוּר לְתַלְמִיד חָכָם לִשְׁכּוֹן בְּחָצֵר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אַלְמָנָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מִתְיַיחֵד עִמָּהּ מִפְּנֵי הַחֲשָׁד. אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: וְכֵן הָאַלְמָנָה אֲסוּרָה לְגַדֵּל כֶּלֶב מִפְּנֵי הַחֲשָׁד. וְלֹא תִקְנֶה אִשָּׁה עֲבָדִים זְכָרִים אֲפִילּוּ קְטַנִּים מִפְּנֵי הַחֲשָׁד:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ה' ע"ד

כָּתוּב (תהלים נא) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. רוּחַ נִשְׁבָּרָה הוּא הָרוּחַ הַנִּמּוּכָה וְהַנִּכְנַעַת וְלֵב נִשְׁבָּר עַל שְׁבִירַת הַתַּאֲוָה הַנִּשְׁמִית כִּי הַתַּאֲוָה נְתוּנָה בְּלֵב כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כא) תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתַתָּ לוֹ. וּבְמִזְמוֹר הַתְּשׁוּבָה נֶאֱמַר הַמִּקְרָא הַזֶּה.

וּבְאָמְרוֹ לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. לָמַדְנוּ מִזֶּה כִּי בַּעַל הַתְּשׁוּבָה מִתְרַצֶּה אֶל הַשֵּׁם בִּשְׁבִירַת הַתַּאֲוָה הַנַּשְׁמִית וְכִי זֶה מֵעִיקָרֵי הַתְּשׁוּבָה וְעוֹד נֶאֱמַר בְּעִנְיַן הַתְּשׁוּבָה (ישעי' נו) לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים. וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שָׁלֹשׁ מִדּוֹת הַלָּלוּ מִתַּלְמִידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עַיִן טוֹבָה וְרוּחַ נְמוּכָה וְנֶפֶשׁ שְׁפָלָה. עִנְיַן נֶפֶשׁ שְׁפָלָה שֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ אַחַר הַתַּאֲוָה הַנַּשְׁמִית גַּם בְּדְבָרִים הַמּוּתָּרִים כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁאָמַר אַבְרָהָם (בראשית יב) הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ שֶׁלֹּא נִסְתַּכֵּל בָּהּ עַד הַיּוֹם הַהוּא לְהִתְבּוֹנֵן עַל תְּכוּנַת יָפְיָהּ. וְאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בַּמֶּה שֶׁכָּתוּב (ש"ב כ) וַתְּהָיֶיןָ צְרוּרוֹת עַד יוֹם מוֹתָן אַלְמְנוּת חַיּוֹת בְּכָל יוֹם הָיָה דָּוִד מְצַוֶּה לְהֵיטִיב אֶת רֹאשָׁן וְנוֹתֵן תַּמְרוּקִין לְקַשְׁטָן כְּדֵי לְהַצִּיק לְתַאֲוָתוֹ וּלְהַכְנִיעָהּ בַּאֲשֶׁר כּוֹבֵשׁ יִצְרוֹ מֵהֶן לְמַעַן יִתְכַּפֵּר לוֹ עַל דְּבַר בַּת שֶׁבַע:

אחרי מות ליל שישי

תורה

צרוף יְהוּה

(כז) וְאֵת פַּר הַחַטָּאת וְאֵת שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ יוֹצִיא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת עֹרֹתָם וְאֶת בְּשָׂרָם וְאֶת פִּרְשָׁם: וְיֶת תּוֹרָא דְחַטָאתָא וְיָת צְפִירָא דְחַטָאתָא דִי אִתְעֲל מִדְמֵהוֹן לְכַפָּרָא בְקוּדְשָׁא יִתַּפְקוּן לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא וְיוֹקְדוּן בְּנוּרָא יָת מַשְׁכֵּיהוֹן וְיָת בִּסְרֵהוֹן וְיָת אָכְלֵיהוֹן:

רש"י אשר הובא את דמם. להיכל ולפני ולפנים:

(כח) וְהַשֹּׁרֵף אֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי כֵן יָבוֹא אֶל הַמַּחֲנֶה: וּדְמוֹקִיד יָתְהוֹן יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיֵסְחֵי יָת בִּסְרֵהּ בְּמַיָּא וּבָתַר כֵּן יֵיעוֹל לְמַשְׁרִיתָא: (כט) וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם: וּתְהֵי:לְכוֹן לִקְיָם עָלָם בְּיַרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּעַשְׂרָא לְיַרְחָא תְּעַנּוּן יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן וְכָל עֲבִידָא לָא תַעְבְּדוּן יַצִּיבָא וְגִיּוֹרָא דְיִתְגַּיְרוּן בֵּינֵיכוֹן: (ל) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ: אֲרֵי בְיוֹמָא הָדֵין יְכַפַּר עֲלֵיכוֹן לְדַכָּאָה יָתְכוֹן מִכָּל חוֹבֵיכוֹן קֳדָם יְיָ תִּדְכּוּן: (לא) שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: שְׁבַת שְׁבָתָא הִיא לְכוֹן וּתְעַנּוּן יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן קְיָם עָלָם: (לב) וְכִפֶּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִמְשַׁח אֹתוֹ וַאֲשֶׁר יְמַלֵּא אֶת יָדוֹ לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו וְלָבַשׁ אֶת בִּגְדֵי הַבָּד בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: וִיכַפַּר כָּהֲנָא דִי רַבִּי יָתֵהּ וְדִי יְקָרֵב יָת קָרְבָּנֵהּ לְשַׁמְשָׁא תְּחוֹת אֲבוּהִי וְיִלְבַּשׁ יָת לְבוּשֵׁי בוּצָא:לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא:

רש"י וכפר הכהן אשר ימשח וגו' . כפרה זו של יום הכפורים אינה כשרה אלא בכהן גדול, לפי שנאמרה כל הפרשה באהרן, הצרך לומר בכהן גדול הבא אחריו שיהא כמוהו: ואשר ימלא את ידו. אין לי אלא המשוח בשמן המשחה, מרבה בגדים מנין, תלמוד לומר ואשר ימלא את ידו וגו' , והם כל הכהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו ואילך, שבימיו נגנזה צלוחית של שמן המשחה: לכהן תחת אביו. ללמד שאם בנו ממלא את מקומו הוא קודם לכל אדם:

(לג) וְכִפֶּר אֶת מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל כָּל עַם הַקָּהָל יְכַפֵּר: וְיכַפֵּר עַל מִקְדַּשׁ קוּדְשָׁא וְעַל מַשְׁכַּן זִמְנָא וְעַל מַדְבְּחָא יְכַפֵּר וְעַל כַּהֲנַיָּא וְעַל כָּל עַמָּא דִקְהָלָא יְכַפֵּר: (לד) וְהָיְתָה זֹּאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חַטֹּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: וּתְהֵי דָא לְכוֹן לִקְיָם עָלַם לְכַפָּרָא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חוֹבֵיהוֹן חָדָא בְּשַׁתָּא וַעֲבַד כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:

רש"י ויעש כאשר צוה ה' וגו' . כשהגיע יום הכפורים עשה כסדר הזה, ולהגיד שבחו של אהרן שלא היה לובשן לגדלתו, אלא כמקיים גזרת המלך:

יז (א) **רביעי** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר: מַלֵּל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי וְעִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן דֵּין פִּתְגָמָא דִי פַקִּיד יְיָ לְמֵימָר: (ג) אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: גְּבַר גְּבַר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל דִּי יִכּוֹס תּוֹר אוֹ אִמַּר אוֹ עִזָּא בְּמַשְׁרְיָתָא אוֹ דִי יִכּוֹס מִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא:

רש"י אשר ישחט שור או כשב. במקדשין הכתוב מדבר, שנאמר להקריב קרבן: במחנה. חוץ לעזרה:

(ד) וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: וְלִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא לָא אַיְתֵהּ לְקָרָבָא קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ קֳדָם מַשְׁכְּנָא דַיְיָ דְמָא יִתְחַשַּׁב לְגַבְרָא הַהוּא דְמָא אֲשַׁד וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא מְגוֹ עַמֵּהּ:

רש"י דם יחשב. כשופך דם האדם שמתחייב בנפשו: דם שפך. לרבות את הזורק דמים בחוץ:

(ה) לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְהֵבִיאָם לַיהוָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם: בְּדִיל דִּי יַיְתוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת דִּבְחֵיהוֹן דִּי אִנּוּן דָּבְחִין עַל אַפֵּי חַקְלָא וְיַיְתוּנוּן לָקֳדָם יְיָ לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא לְוָת כַּהֲנָא וְיִכְסוּן נִכְסַת קוּדְשִׁין קֳדָם יְיָ יָתְהוֹן:

רש"י אשר הם זבחים. אשר הם רגילים לזבוח:

(ו) וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבַּח יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֵלֶב לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:
וְיִזְרוֹק כַּהֲנָא יָת דְּמָא עַל מַדְבְּחָא דַיְיָ בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא וְיַסֵּק תַּרְבָּא לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ: (ז) וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִם אֲשֶׁר הֵם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם: וְלָא יִדְבְּחוּן עוֹד יָת דִּבְחֵיהוֹן לְשֵׁדִין דִּי אִנּוּן טָעָן בַּתְרֵיהוֹן קְיָם עָלָם תְּהֵי דָא לְהוֹן לְדָרֵיהוֹן:

רש"י לשעירם. לשדים, כמו (ישעיה יג כא) ושעירים ירקדו שם:

(ח) **חמישי - שלישי במחוברין** וַאֲלֵהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר אֲשֶׁר יָגוּר
בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֹלָה אוֹ זָבַח: וּלְהוֹן תֵּימַר גְּבַר גְּבַר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיּוֹרָא דְּיִתְגַּיְרוּן
בֵּינֵיכוֹן דִּי יַסֵּק עֲלָתָא אוֹ נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא:

רש"י אשר יעלה עלה. לחיב על המקטיר איברים בחוץ כשוחט בחוץ, שאם שחט אחד והעלה חברו שניהם חיבין:

(ט) וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יְבִיאֶנּוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לַיהוָה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמָּיו: וּלְתַרַע
מַשְׁכַּן זִמְנָא לָא אַיְתְנֵהּ לְמֶעְבַּד יָתֵהּ קֳדָם יְיָ וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא מֵעַמֵּהּ:

רש"י ונכרת. זרעו נכרת וימיו נכרתין:

(י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנָתַתִּי פָנַי בַּנֶּפֶשׁ
הָאֹכֶלֶת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּהּ: וּגְבַר גְּבַר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיּוֹרָא דְּיִתְגַּיְרוּן
בֵּינֵיכוֹן דִּי יֵיכוּל כָּל דְּמָא וְאֶתֵּן רוּגְזִי בַּאֲנָשָׁא דְּיֵיכוּל יָת דְּמָא וַאֲשֵׁיצֵי יָתֵהּ מִגּוֹ עַמֵּהּ:

רש"י כל דם. לפי שנאמר בנפש יכפר, יכול לא יהא חיב אלא על דם המקדשים, תלמוד לומר כל דם: ונתתי פני. פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי ועוסק בו:

(יא) כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם
הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר: אֲרֵי נִפְשָׁא בִּסְרָא בִּדְמָא הִיא וַאֲנָא יְהַבְתֵּהּ לְכוֹן עַל מַדְבְּחָא לְכַפָּרָא עַל
נַפְשָׁתֵיכוֹן אֲרֵי דְמָא הוּא עַל נַפְשָׁא מְכַפֵּר:

רש"י כי נפש הבשר. של כל בריה בדם היא תלויה, ולפיכך נתתיו על המזבח לכפר על נפש האדם. תבוא נפש ותכפר על הנפש:

(יב) עַל כֵּן אָמַרְתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם לֹא יֹאכַל
דָּם: עַל כֵּן אֲמָרִית לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל אֱנַשׁ מִנְכוֹן לָא יֵיכוּל דְּמָא וְגִיּוֹרָא דְּיִתְגַּיְרוּן בֵּינֵיכוֹן לָא
יֵיכוּל דְּמָא:

רש"י כל נפש מכם. להזהיר גדולים על הקטנים:

(יג) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: וּגְבַר גְּבַר מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיּוֹרָא דְיִתְגַּיְרוּן בֵּינֵיכוֹן דִּי יְצוּד צַיְדָא חַיְתָא אוֹ עוֹפָא דִּי מִתְאֲכֵל וְיֵשׁוֹד יָת דְּמֵהּ וְיכַסְנֵהּ בְּעַפְרָא:

רש"י אשר יצוד. אין לי אלא ציד, אוזין ותרנגולין מנין, תלמוד לומר ציד מכל מקום. אם כן למה נאמר אשר יצוד, שלא יאכל בשר אלא בהזמנה הזאת: אשר יאכל. פרט לטמאים:

(יד) כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ הוּא וָאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל בָּשָׂר לֹא תֹאכֵלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ הִוא כָּל אֹכְלָיו יִכָּרֵת: אֲרֵי נַפְשׁ כָּל בִּסְרָא דְמֵהּ בְּנַפְשֵׁהּ הוּא וַאֲמָרִית לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל בִּסְרָא לָא תֵיכְלוּן אֲרֵי נַפְשׁ כָּל בִּסְרָא דְמֵהּ הִיא כָּל דְּייֵכְלִנֵּהּ יִשְׁתֵּיצֵי:

רש"י דמו בנפשו הוא. דמו הוא לו במקום הנפש, שהנפש תלויה בו: כי נפש כל בשר דמו הוא. הנפש היא הדם. דם ובשר לשון זכר' נפש לשון נקבה:

(טו) וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וּטְרֵפָה בָּאֶזְרָח וּבַגֵּר וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר: וְכָל אֱנָשׁ דִּי ייֵכוּל נְבִילָא וּתְבִירָא בְּיַצִיבָא וּבְגִיּוֹרָא וְיצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחֵי בְּמַיָא וְיהֵי מְסָאֵב עַד רַמְשָׁא וְיִדְכֵּי:

רש"י אשר תאכל נבלה וטרפה. בנבלת עוף טהור דבר הכתוב' שאין לה טמאה אלא בשעה שנבלעת בבית הבליעה' ולמדך כאן שמטמאה באכילתה' ואינה מטמאה במגע. וטרפה האמורה כאן לא נכתבה אלא לדרוש. וכן שנינו יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בבית הבליעה' תלמוד לומר טרפה' מי שיש במינו טרפה' יצא עוף טמא שאין במינו טרפה:

(טז) וְאִם לֹא יְכַבֵּס וּבְשָׂרוֹ לֹא יִרְחָץ וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: וְאִם לָא יְצַבַּע וּבִסְרֵהּ לָא יַסְחֵי וְיקַבֵּל חוֹבֵהּ:

רש"י ונשא עונו. אם יאכל קדש או יכנס למקדש חיב על טמאה זו ככל שאר טמאות: ובשרו לא ירחץ ונשא עונו. על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כבוס בגדים במלקות:

יח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: מַלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהָכוֹן:

רש"י אני ה' אלהיכם. אני הוא שאמרתי בסיני (שמות כ ב) אנכי ה' אלהיך, וקבלתם עליכם מלכותי, מעתה קבלו גזרותי. רבי אומר גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק בעריות בימי עזרא, לפיכך בא עליהם בגזרה אני ה' אלהיכם, דעו מי גוזר עליכם, דין להפרע ונאמן לשלם שכר:

אחרי מות יום שישי

תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(ג) כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ׃ כְּעוֹבָדֵי עַמָּא דְאַרְעָא דְמִצְרַיִם דִּי יְתֶבְתּוּן בַּהּ לָא תַעְבְּדוּן וּכְעוֹבָדֵי עַמָּא דְאַרְעָא דִכְנַעַן דִּי אֲנָא מָעֵל יָתְכוֹן תַּמָּן לָא תַעְבְּדוּן וּבְנִימוֹסֵיהוֹן לָא תְהָכוּן׃

רש"י כמעשה ארץ מצרים. מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקלקלים מכל האמות, ואותו מקום שישבו בו ישראל מקלקל מן הכל: אשר אני מביא אתכם שמה. מגיד שאותן עממין שכבשו ישראל מקלקלים יותר מכלם: ובחקתיהם לא תלכו. מה הניח הכתוב שלא אמר, אלא אלו נמוסות שלהן, דברים החקוקין להם, כגון טרטיאות ואצטדיאות. רבי מאיר אומר אלו דרכי האמורי שמנו חכמים:

(ד) אֶת מִשְׁפָּטַי תַּעֲשׂוּ וְאֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לָלֶכֶת בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ יָת דִּינַי תַּעְבְּדוּן וְיָת קְיָמַי תִּטְרוּן לְהַלָכָא בְּהוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהָכוֹן׃

רש"י את משפטי תעשו. אלו דברים האמורים בתורה במשפט, שאלו לא נאמרו, היו כדאי לאמרן: ואת חקתי תשמרו. דברים שהם גזרת המלך, שיצר הרע משיב עליהם, למה לנו לשמרן, ואמות העולם משיבין עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת, לכך נאמר אני ה' גזרתי עליכם, אי אתם רשאים להפטר: ללכת בהם. אל תפטר מתוכם, שלא תאמר למדתי חכמת ישראל אלך ואלמד חכמת האמות:

(ה) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם אֲנִי יְהוָה׃ וְתִטְרוּן יָת קְיָמַי וְיָת דִּינַי דִּי יַעְבֵּד יָתְהוֹן אֲנָשָׁא וְיֵחֵי בְהוֹן לְחַיֵּי עָלְמָא אֲנָא יְיָ׃

רש"י ושמרתם את חקתי וגו' . לרבות שאר דקדוקי הפרשה, שלא פרט הכתוב בהם. דבר אחר לתן שמירה ועשייה לחקים ושמירה ועשייה למשפטים, לפי שלא נתן אלא עשייה למשפטים ושמירה לחקים: וחי בהם. לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת: אני ה'. נאמן לשלם שכר:

(ו) **שישי** אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה אֲנִי יְהוָה׃ גְּבַר גְּבַר לְכָל קָרִיב בִּסְרֵהּ לָא תִקְרְבוּן לְגַלָאָה עֶרְיָא אֲנָא יְיָ׃

רש"י לא תקרבו. להזהיר הנקבה כזכר, לכך נאמר לשון רבים: אני ה'. נאמן לשלם שכר:

(ז) עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה אִמְּךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ׃ עֶרְיַת אֲבוּךְ וְעֶרְיַת אִמָּךְ לָא תְגַלֵּי אִמָּךְ הִיא לָא תְגַלֵּי עֶרְיָתָהּ׃

רש"י ערות אביך. זו אשת אביך, או אינו אלא כמשמעו, נאמר כאן ערות אביך, ונאמר להלן (ויקרא כ יא) ערות אביו גלה, מה להלן אשת אביו, אף כאן אשת אביו: וערות אמך. להביא אמו שאינה אשת אביו:

(ח) עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה עֶרְוַת אָבִיךָ הִוא: עֶרְיַת אֲחֹתְךָ אָבוּךָ לָא תְגַלֵּי עֶרְיַת אֲבוּךְ הִיא:

רש"י ערות אשת אביך. לרבות לאחר מיתה:

(ט) עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן: עֶרְיַת אֲחָתָךְ בַּת אֲבוּךְ אוֹ בַת אִמָּךְ דִּילִידָא מִן אֲבוּךְ מִן אִתַּת אָחֶרִי אוֹ מִן אִמָּךְ לְגָבַר אָחֳרָן לָא תְגַלֵּי עֶרְיָתְהֶן:

רש"י בת אביך. אף בת אנוסה במשמע: מולדת בית או מולדת חוץ. בין שאומרים לו לאביך קים את אמה ובין שאומרים לו לאביך הוצא את אמה, כגון ממזרת או נתינה:

(י) עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי עֶרְוָתְךָ הֵנָּה: עֶרְיַת בַּת בְּרָךְ אוֹ בַת בְּרַתָּךְ לָא תְגַלֵּי עֶרְיָתְהֶן אֲרֵי עֶרְיָתָךְ אִנּוּן:

רש"י ערות בת בנך. בבתו מאנוסתו הכתוב מדבר, ובתו ובת בתו מאשתו אנו למדין מערות אשה ובתה לא תגלה, בין שהיא ממנו ובין שהיא מאיש אחר: ערות בת בנך. קל וחמר לבתך, אלא לפי שאין מזהירין מן הדין למדוה מגזרה שוה במסכת יבמות (ג א) :

(יא) עֶרְוַת בַּת אֵשֶׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ: עֶרְיַת בַּת אִתַּת אֲבוּךְ דִּילִידָא מִן אֲבוּךְ אֲחָתָךְ הִיא לָא תְגַלֵּי עֶרְיָתַהּ:

רש"י ערות בת אשת אביך. למד שאינו חיב על אחותו משפחה ונכרית לכך נאמר בת אשת אביך בראויה לקדושין:

(יב) עֶרְוַת אֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה שְׁאֵר אָבִיךָ הִוא: עֶרְיַת אֲחַת אֲבוּךְ לָא תְגַלֵּי קָרִיבַת אֲבוּךְ הִיא: (יג) עֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה כִּי שְׁאֵר אִמְּךָ הִוא: עֶרְיַת אֲחַת אִמָּךְ לָא תְגַלֵּי אֲרֵי קָרִיבַת אִמָּךְ הִיא: (יד) עֶרְוַת אֲחִי אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה אֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב דֹּדָתְךָ הִוא: עֶרְיַת אַח אֲבוּךְ לָא תְגַלֵּי לְאִתְתֵּהּ לָא תִקְרַב אִתַּת אַח אֲבוּךְ הִיא:

רש"י ערות אחי אביך לא תגלה. ומה היא ערותו, אל אשתו לא תקרב:

(טו) עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֶּה אֵשֶׁת בִּנְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ: עֶרְיַת כַּלָּתָךְ לָא תְגַלֵּי אִתַּת בְּרָךְ הִיא לָא תְגַלֵּי עֶרְיָתַהּ:

רש"י אשת בנך היא. לא אמרתי אלא בשיש לבנך אישות בה, פרט לאנוסה ושפחה ונכרית:

(טז) עֶרְוַת אֵשֶׁת אָחִיךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוַת אָחִיךָ הִוא: עֶרְיַת אִתַּת אָחוּךְ לָא תְגַלֵּי עֶרְיַת אֲחוּךְ הִיא: (יז) עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה אֶת בַּת בִּנָּהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא עֶרְיַת אִתְּתָא וּבְרַתַּהּ לָא תְגַלֵּי יָת בַּת בְּרַהּ וְיָת בַּת בְּרַתַּהּ לָא תְסַ ב לְגַלָּאָה עֶרְיָתַהּ קְרִיבָן אִנּוּן עֲצַת חֲטָאִין הִיא:

רש"י ערות אשה ובתה. לא אסר הכתוב אלא על ידי נשואי הראשונה, לכך נאמר לא תקח, לשון קיחה, וכן לענין הענש אשר יקח את אשה ואת אמה (ויקרא כ יד) , לשון קיחה, אבל אנס אשה מתר לשא בתה: שארה הנה. קרובות (הן) זו לזו: זמה. עצה כתרגומו עצת חטאין, שיצרך יועצך לחטוא:

(יח) וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: וְאִתְּתָא עִם אֲחָתָהּ לָא תִסַב לְעָקָאָה לְגַלָאָה עֶרְיָתָהּ עֲלַהּ בְּחַיֶיהָא:

רש"י אל אחתה. שתיהן כאחת: לצרר. לשון צרה לעשות את זו צרה לזו: בחייה. למדך שאם גרשה לא ישא את אחותה כל זמן שהיא בחיים:

(יט) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ: וּלְאִתְּתָא בְּרִחוּק סוֹבְתַהּ לָא תִקְרַב לְגַלָאָה עֶרְיָתָהּ: (כ) וְאֶל אֵשֶׁת עֲמִיתְךָ לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְזָרַע לְטָמְאָה בָהּ: וּבְאִתַּת חַבְרָךְ לָא תִתֵּן שְׁכָבְתָּךְ לְזַרְעָא לְאִסְתָּאֲבָא בָהּ: (כא) וּמִזַּרְעָךְ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמֹּלֶךְ וְלֹא תְחַלֵּל אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: וּמִבְּנָיָךְ לָא תִתַּן לְאַעְבָּרָא לְמוֹלֶךְ וְלָא תְחַל יָת שְׁמָא דֵאֱלָהָךְ אֲנָא יְיָ:

רש"י למלך. עבודה זרה היא ששמה מולך, וזו היא עבודתה, שמוסר בנו לכומרים ועושין שתי מדורות גדולות ומעבירין את הבן ברגליו בין שתי מדורות האש: לא תתן. זו היא מסירתו לכומרים: להעביר למלך. זו (היא) העברת האש:

(כב) **שביעי - רביעי במחוברין** וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הִוא: וְעִם דְּכוּרָא לָא תִשְׁכּוֹב מִשְׁכְּבֵי אִתְּתָא תּוֹעֲבְתָּא הִיא: (כג) וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְטָמְאָה בָהּ וְאִשָּׁה לֹא תַעֲמֹד לִפְנֵי בְהֵמָה לִרְבָעָהּ תֶּבֶל הוּא: וּבְכָל בְּעִירָא לָא תִתֵּן שְׁכָבְתָּךְ לְאִסְתָּאֲבָא בָהּ וְאִתְּתָא לָא תְקוּם קֳדָם בְּעִירָא לְמִשְׁלַט בָּהּ תִּבְלָא הוּא:

רש"י תבל הוא. לשון קדש וערוה ונאוף, וכן ואפי על תבליתם (ישעיה י כה) . דבר אחר תבל הוא לשון בלילה וערבוב, זרע אדם וזרע בהמה:

(כד) אַל תִּטַּמְּאוּ בְּכָל אֵלֶּה כִּי בְכָל אֵלֶּה נִטְמְאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֲנִי מְשַׁלֵּחַ מִפְּנֵיכֶם: לָא תְסְתָּאֲבוּן בְּכָל אִלֵּין אֲרֵי בְּכָל אִלֵּין אִסְתָּאֲבוּ עַמְמַיָּא דִּי אֲנָא מַגְלֵי מִן קֳדָמֵיכוֹן: (כה) וַתִּטְמָא הָאָרֶץ וָאֶפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וַתָּקִא הָאָרֶץ אֶת יֹשְׁבֶיהָ: וְאִסְתָּאֲבַת אַרְעָא וַאֲסָעֲרִית חוֹבָהּ עֲלַהּ וְרוֹקֵינַת אַרְעָא יָת יָתְבָהָא: (כו) וּשְׁמַרְתֶּם אַתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם: וְתִטְרוּן אַתּוּן יָת קְיָמַי וְיָת דִּינַי וְלָא תַעְבְּדוּן מִכֹּל תּוֹעֲבָתָא הָאִלֵּין יַצִיבָא וְגִיוֹרָא דְיִתְגַּיְרוּן בֵּינֵיכוֹן: (כז) כִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אַנְשֵׁי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמָא הָאָרֶץ: אֲרֵי יָת כָּל תּוֹעֲבְתָּא הָאִלֵּין עֲבָדוּ אֱנָשֵׁי אַרְעָא דִּי קֳדָמֵיכוֹן וְאִסְתָּאֲבַת אַרְעָא: (כח) **מפטיר** וְלֹא תְקִיא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמַּאֲכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר

קָאָה אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם: וְלֹא תְרוֹקֵן אַרְעָא יָתְכוֹן בְּסָאֲבֵיכוֹן יָתָהּ כְּמָא דְרוֹקֵינַת יָת עַמְמַיָא דִי קֳדָמֵיכוֹן:

רש"י ולא תקיא הארץ אתכם. משל לבן מלך שהאכילוהו דבר מאוס, שאין עומד במעיו אלא מקיאו, כך ארץ ישראל אינה מקימת עוברי עברה. ותרגומו ולא תרוקין, לשון רקון, מריקה עצמה מהם:

(כט) כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם: אֲרֵי כָּל דִי יַעְבֵּד מִכֹּל תּוֹעֲבָתָא הָאִלֵּין וְיִשְׁתֵּיצוּן נַפְשָׁתָא דְיַעְבְּדוּן מִגּוֹ עַמְּהוֹן:

רש"י הנפשות העשת. הזכר והנקבה במשמע:

(ל) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מֵחֻקּוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וְתִטְרוּן יָת מַטְרַת מֵימְרִי בְּדִיל דְּלָא לְמֶעְבַּד מִנַּימוֹסֵי תּוֹעֲבָתָא דְאִתְעֲבָדָא קֳדָמֵיכוֹן וְלָא תִסְתָּאֲבוּן בְּהוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן: ספפ:

רש"י ושמרתם את משמרתי. להזהיר בית דין על כך: ולא תטמאו בהם אני ה' אלהיכם. הא אם תטמאו, אני אלהיכם, ואתם נפסלים מאחרי, ומה הנאה יש לי בכם, ואתם מתחיבים כליה, לכך נאמר אני ה' אלהיכם:

הפטרת אחרי מות כמנהג הספרדים - יחזקאל כב - א

כב (א) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (ב) וְאַתָּה בֶן אָדָם הֲתִשְׁפֹּט הֲתִשְׁפֹּט אֶת עִיר הַדָּמִים וְהוֹדַעְתָּהּ אֵת כָּל תּוֹעֲבוֹתֶיהָ: (ג) וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עִיר שֹׁפֶכֶת דָּם בְּתוֹכָהּ לָבוֹא עִתָּהּ וְעָשְׂתָה גִלּוּלִים עָלֶיהָ לְטָמְאָה: (ד) בְּדָמֵךְ אֲשֶׁר שָׁפָכְתְּ אָשַׁמְתְּ וּבְגִלּוּלַיִךְ אֲשֶׁר עָשִׂית טָמֵאת וַתַּקְרִיבִי יָמַיִךְ וַתָּבוֹא עַד שְׁנוֹתָיִךְ עַל כֵּן נְתַתִּיךְ חֶרְפָּה לַגּוֹיִם וְקַלָּסָה לְכָל הָאֲרָצוֹת: (ה) הַקְּרֹבוֹת וְהָרְחֹקוֹת מִמֵּךְ יִתְקַלְּסוּ בָךְ טְמֵאַת הַשֵּׁם רַבַּת הַמְּהוּמָה: (ו) הִנֵּה נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ לִזְרֹעוֹ הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפָךְ דָּם: (ז) אָב וָאֵם הֵקַלּוּ בָךְ לַגֵּר עָשׂוּ בַעֹשֶׁק בְּתוֹכֵךְ יָתוֹם וְאַלְמָנָה הוֹנוּ בָךְ: (ח) קָדָשַׁי בָּזִית וְאֶת שַׁבְּתֹתַי חִלָּלְתְּ: (ט) אַנְשֵׁי רָכִיל הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפָךְ דָּם וְאֶל הֶהָרִים אָכְלוּ בָךְ זִמָּה עָשׂוּ בְתוֹכֵךְ: (י) עֶרְוַת אָב גִּלָּה בָךְ טְמֵאַת הַנִּדָּה עִנּוּ בָךְ: (יא) וְאִישׁ אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ עָשָׂה תּוֹעֵבָה וְאִישׁ אֶת כַּלָּתוֹ טִמֵּא בְזִמָּה וְאִישׁ אֶת אֲחֹתוֹ בַת אָבִיו עִנָּה בָךְ: (יב) שֹׁחַד לָקְחוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפָךְ דָּם נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית לָקַחְתְּ וַתְּבַצְּעִי רֵעַיִךְ בַּעֹשֶׁק וְאֹתִי שָׁכַחַתְּ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: (יג) וְהִנֵּה הִכֵּיתִי כַפִּי אֶל בִּצְעֵךְ אֲשֶׁר עָשִׂית וְעַל דָּמֵךְ אֲשֶׁר הָיוּ בְתוֹכֵךְ: (יד) הֲיַעֲמֹד לִבֵּךְ אִם תֶּחֱזַקְנָה יָדַיִךְ לַיָּמִים אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אוֹתָךְ אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי: (טו) וַהֲפִיצוֹתִי אוֹתָךְ בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִיךְ בָּאֲרָצוֹת וַהֲתִמּוֹתִי טֻמְאָתֵךְ מִמֵּךְ: (טז) וְנִחַלְתְּ בָּךְ לְעֵינֵי גוֹיִם וְיָדַעַתְּ כִּי אֲנִי יְהוָה:

הפטרת אחרי מות כמנהג האשכנזים - עמוס ט

(ז) הֲלוֹא כִבְנֵי כֻשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם יְהוָה הֲלוֹא אֶת יִשְׂרָאֵל הֶעֱלֵיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וַאֲרָם מִקִּיר: (ח) הִנֵּה עֵינֵי אֲדֹנָי יְהוִה בַּמַּמְלָכָה הַחַטָּאָה וְהִשְׁמַדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֶפֶס כִּי לֹא הַשְׁמֵיד אַשְׁמִיד אֶת בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם יְהוָה: (ט) כִּי הִנֵּה אָנֹכִי מְצַוֶּה וַהֲנִעוֹתִי בְכָל הַגּוֹיִם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יִנּוֹעַ בַּכָּבָרָה וְלֹא יִפֹּל צְרוֹר אָרֶץ: (י) בַּחֶרֶב יָמוּתוּ כֹּל חַטָּאֵי עַמִּי הָאֹמְרִים לֹא תַגִּישׁ וְתִקְדִּים בַּעֲדֵינוּ הָרָעָה: (יא) בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת וְגָדַרְתִּי אֶת פִּרְצֵיהֶן וַהֲרִסֹתָיו אָקִים וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי עוֹלָם: (יב) לְמַעַן יִירְשׁוּ אֶת שְׁאֵרִית אֱדוֹם וְכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נְאֻם יְהוָה עֹשֶׂה זֹּאת: (יג) הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְהוָה וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בַּקֹּצֵר וְדֹרֵךְ עֲנָבִים בְּמֹשֵׁךְ הַזָּרַע וְהִטִּיפוּ הֶהָרִים עָסִיס וְכָל הַגְּבָעוֹת תִּתְמוֹגַגְנָה: (יד) וְשַׁבְתִּי אֶת שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבָנוּ עָרִים נְשַׁמּוֹת וְיָשָׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְשָׁתוּ אֶת יֵינָם וְעָשׂוּ גַנּוֹת וְאָכְלוּ אֶת פִּרְיהֶם: (טו) וְנָטַעְתִּים עַל אַדְמָתָם וְלֹא יִנָּתְשׁוּ עוֹד מֵעַל אַדְמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם אָמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק ג

א. כָּל הַמְּטַמְּאִין בָּאֹהֶל שֶׁנֶּחְלְקוּ וְהִכְנִיסָן לְתוֹךְ הַבַּיִת, רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינַס מְטַהֵר, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִים. כֵּיצַד, הַנּוֹגֵעַ בְּכִשְׁנֵי חֲצֵיי זֵיתִים מִן הַנְּבֵלָה אוֹ נוֹשְׂאָן. וּבַמֵּת, הַנּוֹגֵעַ בְּכַחֲצִי זַיִת וּמַאֲהִיל עַל כַּחֲצִי זַיִת, אוֹ נוֹגֵעַ בְּכַחֲצִי זַיִת וְכַחֲצִי זַיִת מַאֲהִיל עָלָיו, מַאֲהִיל עַל כִּשְׁנֵי חֲצֵיי זֵיתִים, מַאֲהִיל עַל כַּחֲצִי זַיִת וְכַחֲצִי זַיִת מַאֲהִיל עָלָיו, רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינַס מְטַהֵר, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין. אֲבָל הַנּוֹגֵעַ בְּכַחֲצִי זַיִת וְדָבָר אַחֵר מַאֲהִיל עָלָיו וְעַל כַּחֲצִי זַיִת, אוֹ מַאֲהִיל עַל כַּחֲצִי זַיִת וְדָבָר אַחֵר מַאֲהִיל עָלָיו וְעַל כַּחֲצִי זַיִת, טָהוֹר. אָמַר רַבִּי מֵאִיר, אַף בָּזֶה רַבִּי דוֹסָא בֶּן הַרְכִּינַס מְטַהֵר, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין. הַכֹּל טָמֵא, חוּץ מִן הַמַּגָּע עִם הַמַּשָּׂא, וְהַמַּשָּׂא עִם הָאֹהֶל. זֶה הַכְּלָל, כֹּל שֶׁהוּא מִשֵּׁם אֶחָד, טָמֵא. מִשְּׁנֵי שֵׁמוֹת, טָהוֹר:

ברטנורה (א) **כל המטמאין באוהל**. האמורים לעיל בריש פרק ב': **שנחלקו**. שיעוריהן לחצאין: **והכניסן**. כשהן מחולקים: **לתוך הבית**. דהיינו לתוך אוהל אחד: **ר' דוסא בן הרכינס מטהר**. דסבר לא מצטרפי לכשיעור: הנוגע בכשני חצאי זיתים מן הנבילה. פתח באוהל ומפרש בנבילה, לומר לך דכי היכי דסבירא ליה לר' דוסא שאין מצטרפין לטומאת אוהל, הכי נמי סבירא ליה דאין מצטרפין לטומאת מגע ומשא, בין במת בין בנבילה: הנוגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית. שהמאהיל על המת, טמא כאילו היה עם המת באוהל. ובגמרא בפרק העור והרוטב, מוקי הנך מאהיל דרישא בטומאה רצוצה, שאין בין הטומאה ובין האוהל פותח טפח, ומשום הכי חכמים מטמאין, דכולה

נגיעה היא. וסיפא דאמר אבל הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו וכו' דמודו רבנן דטהור, מיירי כשיש פותח טפח בין הטומאה ובין האוהל, דבהא מודו רבנן דאין מצטרפין, דנגיעה ואוהל שני שמות הן, וכל שהן משני שמות אין מצטרפין. ורבי דוסא סבר דאפילו בטומאה רצוצה אין מצטרפין, ולא אפילו למגע ומגע. ואין הלכה כרבי דוסא: אמר רבי מאיר אף בזו רבי דוסא מטהר וחכמים מטמאין. רבי מאיר פליג אתנא קמא דאמר דכשיש פותח טפח בין הטומאה ואוהל מודו רבנן דטהור ואין מצטרפין, ואמר איהו דאף בזו פליגי רבנן על ר' דוסא ואמרי דנגיעה ואוהל חד שמא הוא, הלכך מצטרפין לכשיעור ומטמאים. ואין הלכה כר' מאיר: **חוץ מן המגע עם המשא**. כגון שנגע בחצי זית והסיט חצי זית: **ומשא עם האוהל**. שהסיט חצי זית והאהיל על חצי זית: **משם אחד**. כגון משא ומגע, משא ומשא, אוהל ואוהל:

ב. מְלֹא תַרְוָד רָקָב שֶׁנִּתְפַּזֵּר בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הַבַּיִת טָמֵא. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר. רְבִיעִית דָּם שֶׁנִּבְלְעָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הַבַּיִת טָהוֹר. נִבְלְעָה בַּכְּסוּת, אִם מִתְכַּבֶּסֶת וְיוֹצֵא מִמֶּנָּה רְבִיעִית דָּם, טְמֵאָה. וְאִם לָאו, טְהוֹרָה, שֶׁכָּל הַבָּלוּעַ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לָצֵאת טָהוֹר:

ברטנורה (ב) **מלא תרווד רקב**. דאמרן לעיל בריש פרק ב' שהוא מטמא באוהל: **שנתפזר לתוך הבית**. ונתערב בו עפר כל שהוא: **ור' שמעון מטהר**. דסבר סופו כתחילתו, מה תחילתו אם נקבר המת בתכריכים או בארון של עץ, אין לו רקב, דבעינן שלא יהיה דבר נגלל עמו, אף סופו לאחר שנעשה רקב אם נתערב עמו דבר אחר אינו מטמא. ואין הלכה כרבי שמעון: אם מתכבסת הכסות ויוצא ממנה רביעית דם. וכיצד משערין אותה, מביא מים במדה ומכבסה בהן, ומביא מים אחרים כמדתן ונותן בהן רביעית דם, אם היה מראן שוה הרי זו טמאה, ואם לאו טהורה:

ג. נִשְׁפַּךְ בָּאֲוִיר, אִם הָיָה מְקוֹמוֹ קְטַפְּרָס וְהֶאֱהִיל עַל מְקָצָתוֹ, טָהוֹר. הָיָה אֶשְׁבָּרָן, אוֹ שֶׁקֶרֶשׁ, טָמֵא. נִשְׁפַּךְ עַל הָאִסְקֻפָּה וְהִיא קְטַפְּרָס בֵּין מִבַּפְנִים בֵּין מִבַּחוּץ, וְהַבַּיִת מַאֲהִיל עָלָיו, טָהוֹר. הָיָה אֶשְׁבָּרָן אוֹ שֶׁקֶרֶשׁ, טָמֵא. כֹּל שֶׁבַּמֵּת, טָמֵא, חוּץ מִן הַשִּׁנַּיִם וְהַשֵּׂעָר וְהַצִּפָּרֶן. וּבְשָׂעַת חִבּוּרוֹ, הַכֹּל טָמֵא:

ברטנורה (ג) **נשפך באויר**. בתוך הבית: **אם היה מקומו קטפרס**. אם המקום שנשפך בו הדם היה מדרון: **והאהיל**. אדם על מקצתו: **טהור**. דקטפרס אינו חיבור: **היה אשבורן**. מקום מכונס כמו בתוך גומא: **או שקרש**. הדם. ואפילו קטפרס הוי חיבור וטמא, ואפילו האהיל על קצתו: **נשפך על האסקופה**. כמין אצטבא שלפני פתח הבית: **והיא קטפרס בין מבפנים**. שמשפע לצד פנים: **בין מבחוץ**. שמשפע לצד חוץ: **והבית מאהיל**. על מקצתו: **טהור**. כל מה שבבית, מטומאת אוהל, אע"פ שסופו של דם לירד לפנים, דאינו

חיבור: **חוץ מן השינים והשער והצפורן**. דכתיב [במדבר יט] בעצם, מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף, אף כל שנברא עמו ואין גזעו מחליף, יצאו שינים שלא נבראו עמו, יצאו שער וצפורן שגזען מחליף:

ד. כֵּיצַד, הַמֵּת מְבַחוּץ וּשְׁעָרוֹ בְּפָנִים, הַבַּיִת טָמֵא. עֻצֶם שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר, הִכְנִיס מִקְצָתוֹ מִבִּפְנִים וְהַבַּיִת מַאֲהִיל עָלָיו, טָמֵא. שְׁנֵי עֲצָמוֹת וַעֲלֵיהֶן כִּשְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים בָּשָׂר, הִכְנִיס מִקְצָתָם מִבִּפְנִים וְהַבַּיִת מַאֲהִיל עֲלֵיהֶם, טָמֵא. הָיוּ תְחוּבִים בִּידֵי אָדָם, טָהוֹר, שֶׁאֵין חִבּוּרֵי אָדָם חִבּוּר:

ברטנורה (ד) **הבית טמא**. כל מה שבתוכו טמא, שהרי מאהיל על השער המחובר למת:

עצם שיש עליו כזית בשר. העצם נחשב יד לבשר: **תחובים בידי אדם**. שלא היה הבשר מחובר לעצם מעיקרו, אלא אדם תחבו לשם כדרך שתוחבים בשר בשפוד:

ה. אֵיזֶהוּ דָם תְּבוּסָה, הַמֵּת שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ שְׁמִינִית בְּחַיָּיו וּשְׁמִינִית בְּמוֹתוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, רְבִיעִית בְּחַיָּיו וּרְבִיעִית בְּמוֹתוֹ, נָטַל מִזֶּה וּמִזֶּה רְבִיעִית [.] רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, זֶה וָזֶה כַּמַּיִם. אֵיזֶהוּ דָם תְּבוּסָה, צָלוּב שֶׁדָּמוֹ שׁוֹתֶת וְנִמְצָא תַחְתָּיו רְבִיעִית דָּם, טָמֵא. אֲבָל הַמֵּת שֶׁדָּמוֹ מְנַטֵּף וְנִמְצָא תַחְתָּיו רְבִיעִית דָּם טָהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא כִי, אֶלָּא הַשּׁוֹתֶת, טָהוֹר. וְהַמְנַטֵּף, טָמֵא:

ברטנורה (ה) **איזהו דם תבוסה**. אמתניתין דלעיל דפרק ב' (משנה ב) קאי, דקתני רביעית דם תבוסה טמא, וקמפרש הכא איזהו דם תבוסה: **שמינית בחייו ושמינית במותו**. מצטרפים לרביעית: **רביעית בחייו ורביעית במותו**. שנתערבו ונטל מן התערובת רביעית, זהו דם תבוסה אבל שמינית בחייו ושמינית במותו, לא: **זה וזה**. דרבי עקיבא ודרבי ישמעאל: **כמים**. ואינן מטמאין: **ואיזהו דם תבוסה**. שטמא: **צלוב שדמו שותת**. ויורד בלא הפסק, מפני שטפה של מיתה מעורבת בו. אבל נוטף, שיורד טפה אחר טפה, קמא קמא בטיל וטהור: **ר' יהודה אומר לא כי**. כלומר לא כן הדבר: **אלא השותת טהור**. שאני אומר אותה טפה שהנשמה תלויה בה עמדה לה על גבי העץ שהוא תלוי בו, ואין בדם זה אותה טפה אחרונה של מיתה: **והמנטף טמא**. ולא אמרינן קמא קמא בטל, דסבר ר' יהודה אין דם מבטל דם. והלכה כרבי עקיבא:

ו. כַּזַּיִת מִן הַמֵּת פְּתָחוֹ בְטֶפַח, וְהַמֵּת פְּתָחוֹ בְאַרְבָּעָה טְפָחִים, לְהַצִּיל הַטֻּמְאָה עַל הַפְּתָחִים. אֲבָל לְהוֹצִיא הַטֻּמְאָה, בְּפוֹתֵחַ טֶפַח. גָּדוֹל מִכַּזַּיִת, כַּמֵּת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, הַשִּׁדְרָה וְהַגֻּלְגֹּלֶת, כַּמֵּת:

ברטנורה (ו) **כזית מן המת פתחו בטפח**. המת בבית ולו פתחים הרבה, כל הכלים המונחים בחלל הפתחים תחת המשקוף של פתח מבחוץ, אע"פ שהפתחים נעולים ויש

הפסק בין אוהל המת לאוהל הכלים, כולן טמאים, דגזרו חכמים טומאה על המקום שהוא דרך יציאת הטומאה שסופו של מת לצאת דרך שם. וכשאין יודעים באיזה מקום יוציאוהו, כולן טמאין. ואם יש כזית מן המת בבית וחשב להוציאו בחלון שיש בו פותח טפח, מציל על כל הפתחים הנעולים כיון שיודע שסופה של הטומאה לצאת דרך שם. ואם הוא מת שלם וחשב להוציאו דרך חלון שיש בו ארבעה, מציל על כל הפתחים הנעולים, דבשיעור ארבעה טפחים שיערו חכמים שראוי להוצאת המת: אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח. אפילו מת שלם, טומאה יוצאה דרך חלון כל זמן שהוא פתוח, ומטמא הכלים שבבית שבצדו אם יש בחלון פותח טפח: **גדול מכזית כמת**. דוקא כזית מצומצם פתחו בטפח. אבל יותר מכזית, דינו כאילו היה מת שלם, ואין מציל על הפתחים הנעולים עד שיהא בו ארבעה: **ר' יוסי אומר השדרה והגולגולת**. שבבית, דינו כמת שלם. ואם חשב להוציאן דרך חלון, אין מציל על הפתחים הנעולים עד שיהא בו ארבעה. וכן הלכה:

ז. טָפַח עַל טָפַח עַל רוּם טֶפַח מְרֻבָּע, מֵבִיא אֶת הַטֻּמְאָה, וְחוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטֻּמְאָה. כֵּיצַד, בֵּיב שֶׁהוּא קָמוּר תַּחַת הַבַּיִת, יֶשׁ בּוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח וְיֵשׁ בִּיצִיאָתוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח, טֻמְאָה בְתוֹכוֹ, הַבַּיִת טָהוֹר. טֻמְאָה בַבַּיִת, מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ טָהוֹר, שֶׁדֶּרֶךְ הַטֻּמְאָה לָצֵאת וְאֵין דַּרְכָּהּ לְהִכָּנֵס. יֶשׁ בּוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח וְאֵין בִּיצִיאָתוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח, הַטֻּמְאָה בְתוֹכוֹ, הַבַּיִת טָמֵא. טֻמְאָה בַבַּיִת, מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ טָהוֹר, שֶׁדֶּרֶךְ הַטֻּמְאָה לָצֵאת וְאֵין דַּרְכָּהּ לְהִכָּנֵס. אֵין בּוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח וְאֵין בִּיצִיאָתוֹ פּוֹתֵחַ טֶפַח, טֻמְאָה בְתוֹכוֹ, הַבַּיִת טָמֵא. טֻמְאָה בַבַּיִת, מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ טָמֵא. אֶחָד חוֹר שֶׁחָרְרוּהוּ מַיִם, אוֹ שֶׁרָצִים, אוֹ שֶׁאָכָלַתּוּ מַלַּחַת, וְכֵן מַרְבֵּדּ שֶׁל אֲבָנִים, וְכֵן סוֹאֵר שֶׁל קוֹרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל אֹהֶל שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּי בִּידֵי אָדָם, אֵינוֹ אֹהֶל. וּמוֹדֶה בַּשִּׁקְיפִים וּבַסְּלָעִים:

ברטנורה (ז) **טפח על טפח ברום טפח**. דף שהוא רחב טפח על טפח וגבוה מן הארץ טפח, ומאהיל על כזית מן המת ועל הכלים: **מביא את הטומאה**. על הכלים: **מרובע**. שאם היה רחבו פחות מטפח אע"פ שהיה ארכו שני טפחים, לא אמרינן שים מה שיתר על ארכו ברחבו ורבעהו, להכי קתני מרובע, שצריך שיהא ברחבו טפח ובארכו טפח: **כיצד**. כלומר כיצד חוצץ בפני הטומאה: **ביב שהוא קמור**. חפירה בקרקע ומקורה, והיינו קמור, ושם יורדים שופכים שבבית ומשם יוצאים לרשות הרבים: **יש בו פותח טפח**. דהיינו טפח על טפח ברום טפח בביב עצמו: **וביציאתו**. בפתח הביב שממנו יוצאין המים לרשות הרבים: **טומאה בתוכו**. כזית מן המת בתוך הביב. דכזית מן המת פתחו בטפח: **הבית טהור**. שהטומאה יוצאה דרך פתח הביב היוצא לרשות הרבים. והיינו

דקתני חוצץ בפני הטומאה: טומאה בבית מה שבתוך הביב טהור. דאין דרך טומאה להכניסה דרך פתח הביב, שדרך הטומאה להוציאה דרך פתח הבית ולא להכניסה לביב: ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא. דטומאה עולה מן הביב לבית כיון שאין לה דרך לצאת פתח הביב היוצא לרשות הרבים, דכל פחות מטפח אין הטומאה יוצאה: אין בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח. לחנם נקט ואין ביציאתו פותח טפח, דכיון דאין בו פותח טפח, על יציאתו לא חיישינן, דכאילו אין שם חלל כלל דמי, והרי הביב נחשב כקרקע הבית. ואמרו חכמים, וכל אשר באוהל יטמא, לרבות קרקעיתו של בית כמוהו עד התהום: **אחד חור שחררוהו מים**. האי פותח טפח שמביא את הטומאה, לא שנא אם נעשה החור הזה על ידי מים או שנקבוהו שרצים: **או שאכלתו מלחת**. לשון ארץ מלחה. כמין עפר לבן דומה למלח ומתאכל ונופל ונעשה חור מאליו: **מרבך של אבנים**. אבנים גדולות ערוכות וסדורות זו על גבי זו, ופעמים שהאחת סדורה על גבי שתים והתחתונות מפורדות זו מזו ויש שם אוהל טפח: **סואר של קורות**. ערוכות זו על זו ועומדות לבנין ופעמים שיש ביניהן אוהל טפח: כל אוהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אוהל. דיליף אוהל אוהל ממשכן, מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם: **בשקיפים**. תרגום סעיפי הסלעים, שקיפי כפייא: **ובסלעים**. בנקיקי הסלעים. ושקיפי ונקיקי הסלעים אחד הן, אלא שזה נעשה על ידי מטר וזה נעשה מאליו. ואע"ג דלא נעשו בידי אדם, מודה בהם ר' יהודה דלא יליף גזירה שוה דאוהל אוהל ממשכן אלא לפותח טפח בלבד, אבל ביותר מטפח, כגון מלוא אגרוף, אמרינן בסוכה [ריש] פרק הישן דמודה ר' יהודה שאפילו נעשה מאליו מביא את הטומאה. וכן בשקיפים ובסלעים. ואין הלכה כר' יהודה:

גמרא נדה דף ב' ע"א

רִבִּי חֲנִינָא פְּלֵי קוּרְטָא דְּגַרְגַּשְׁתָּא וּבְדִיק בֵּיהּ. לַיֵּיט עֲלֵיהּ רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרִבִּי יוֹסֵי בְּאַסְכָּרָא. רִבִּי חֲנִינָא הוּא דְּחַכִּים כּוּלֵּי עַלְמָא לָאו חַכִּימֵי. הֲכִי אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן חָכְמָתָא דְּרִבִּי חֲנִינָא גַּרְמָא לִי דְּלָא אֶחֱזֵי דָּמָא מְטַמֵּינָא מְטַהֵר מְטַהֲרָנָא מְטַמֵּא. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר עַנְוָותָנוּתָא דְּרִבִּי חֲנִינָא גַּרְמָא לִי דַּחֲזָאי דָּמָא וּמַה רִבִּי חֲנִינָא דְּעַנְוָותָן הוּא מָחִית נַפְשֵׁיהּ לְסָפֵק וְחָזֵי אֲנָא לָא אֶחֱזֵי. אָמַר רִבִּי זֵירָא טִבְעָא דְּבָבֶל גַּרְמָא לִי דְּלָא חֲזָאי דָּמָא דַּאֲמִינָא בְּטִבְעָא לָא יָדְעָנָא בְּדָמָא יָדְעָנָא. לְמֵימְרָא דִּבְטִבְעָא תַּלְיָא מִילְתָא וְהָא רַבָּה הוּא דְּיָדַע בְּטִבְעָא וְלָא יָדַע בְּדָמָא כָּל שֶׁכֵּן קָאָמַר וּמַה רַבָּה דְּיָדַע בְּטִבְעָא לָא חָזָא דָּמָא וַאֲנָא אֶחֱזֵי:

רש"י **פלי**. מבקע: **ובדיק ביה**. בלא מים: **לייט עליה ר"י**. אאחר שיעשה כן באסכרא: **דרבי חנינא הוא דחכים**. ומצי בדיק כי האי גוונא:

זוהר משפטים דף צ"ח ע"א

תָּא חֲזֵי בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא דְּאִתְקַדַּשׁ יוֹמָא נָפְקֵי נִשְׁמָתִין מִגּוֹ אִילָנָא דְּחַיֵּי וּמְנַשְּׁבָן אִינּוּן נִשְׁמָתִין קַדִּישִׁין לְתַתָּאֵי וְנַיְיחִין בְּהוּא כָּל יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וּלְבָתַר דְּנָפִיק שַׁבְּתָא סַלְקִין כֻּלְּהוּ נִשְׁמָתִין וּמִתְעַטָּרָן בְּעִטָּרִין קַדִּישִׁין לְעֵילָּא (וְכַד מִתְעַטָּרָן בְּהַהוּא טָבָא אִלֵּין אִינּוּן בְּעָלְיו דְּהַהוּא טִיבוּ וְדַאי). אוּף הָכִי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַזְמִין לְהַהוּא בַּר נַשׁ וְדָא הוּא נִשְׁמָתָא אַחֲרָא. וְאַף עַל גַּב דְּדָא זְמִינָא לֵיהּ. נִשְׁמָתָא דַּהֲוָה לֵיהּ בְּקַדְמֵיתָא שְׁאֵרֵהּ בְּקַדְמֵיתָא כְּסוּתֵהּ וְעָנָתֵהּ לֹא יִגְרַע כְּמָה דְּאִתְמַר:

תרגום הזוהר בֹּא וּרְאֵה, בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, יוֹצְאוֹת נְשָׁמוֹת מִתּוֹךְ עֵץ הַחַיִּים, דְּהַיְנוּ ז"א, וְאֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת נוֹשְׁבוֹת לַתַּחְתּוֹנִים, וְנָחִים הַתַּחְתּוֹנִים בָּהֶן כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת. שֶׁהֵן סוֹד נְשָׁמָה יְתֵרָה שֶׁצַּדִּיקִים מַשִּׂיגִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וְאַחַר שֶׁיּוֹצֵא הַשַּׁבָּת, חוֹזְרוֹת וְעוֹלוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת וּמִתְעַטְּרוֹת בַּעֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת לְמַעְלָה. אַף כָּךְ, כָּאן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לָאָדָם הַהוּא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת נְשָׁמָה יְתֵרָה, וְזוֹ הִיא נְשָׁמָה אַחֶרֶת, שֶׁעָלֶיהָ אוֹמֵר הַכָּתוּב וְאִם אַחֶרֶת יִקַּח לוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּזְדַּמְּנָה לוֹ נְשָׁמָה זוֹ, הַנְּשָׁמָה שֶׁהָיָה לוֹ מִתְּחִלָּה שְׁאֵרָהּ שֶׁל הָרִאשׁוֹנָה, וּכְסוּתָהּ וְעוֹנָתָהּ לֹא יִגְרָע. שֶׁפֵּרוּשָׁם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' שבע פ"ח

א. הַחוֹרֵשׁ כָּל שֶׁהוּא חַיָּב. הַמְנַכֵּשׁ בְּעִיקְרֵי הָאִילָנוֹת. וְהַמְקָרְסֵם עֲשָׂבִים אוֹ הַמְזָרֵד אֶת הַשְּׂרִיגִים כְּדֵי לְיַפּוֹת אֶת הַקַּרְקַע הֲרֵי זֶה תּוֹלְדַת חוֹרֵשׁ וּמִשַּׁיָּעֲשֶׂה כָּל שֶׁהוּא חַיָּב. וְכֵן הַמַּשְׁוֶה פְּנֵי הַשָּׂדֶה כְּגוֹן שֶׁהִשְׁפִּיל הַתֵּל וּרְדָדוֹ. אוֹ מִלֵּא הַגַּיְא חַיָּב מִשּׁוּם חוֹרֵשׁ וְשִׁיעוּרוֹ כָּל שֶׁהוּא. וְכֵן כָּל הַמַּשְׁוֶה גוּמּוֹת שִׁיעוּרוֹ כָּל שֶׁהוּא: **ב**. הַזּוֹרֵעַ כָּל שֶׁהוּא חַיָּב הַזּוֹמֵר אֶת הָאִילָן כְּדֵי שֶׁיִּצְמַח הֲרֵי זֶה מֵעֵין זוֹרֵעַ. אֲבָל הַמַּשְׁקֶה צְמָחִין וְאִילָנוֹת בְּשַׁבָּת הֲרֵי זֶה תּוֹלְדַת זוֹרֵעַ וְחַיָּב בְּכָל שֶׁהוּא. וְכֵן הַשּׁוֹרֶה חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכַיּוֹצֵא בָהֶן בַּמַּיִם הֲרֵי זֶה תּוֹלְדַת זוֹרֵעַ וְחַיָּב בְּכָל שֶׁהוּא: **ג**. הַקּוֹצֵר כִּגְרוֹגֶרֶת חַיָּב וְתוֹלֵשׁ תּוֹלְדַת קוֹצֵר הוּא. וְכָל הָעוֹקֵר דָּבָר מִגִּדּוּלוֹ חַיָּב מִשּׁוּם קוֹצֵר. לְפִיכָךְ צָרוֹר שֶׁעָלוּ בוֹ עֲשָׂבִים וְכִשּׁוּת שֶׁעָלָה בִּסְנָה וַעֲשָׂבִים שֶׁצָּמְחוּ עַל גַּבֵּי הַחֻבִּית הַתּוֹלֵשׁ מֵהֶן חַיָּב שֶׁזֶּה הוּא מְקוֹם גִּדּוּלָן. אֲבָל הַתּוֹלֵשׁ מֵעֲצִיץ אֵינוֹ נָקוּב פָּטוּר מִפְּנֵי שֶׁאֵין זֶה מְקוֹם גִּדּוּלוֹ. וְעֲצִיץ נָקוּב בִּכְדֵי שׁוֹרֶשׁ קָטָן הֲרֵי הוּא כָּאָרֶץ. וְהַתּוֹלֵשׁ מִמֶּנּוּ חַיָּב:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ו' ע"ג

מֵעִקְרֵי הַתְּשׁוּבָה לְהֵיטִיב פָּעֳלָיו בַּדָּבָר אֲשֶׁר זָדָה עָלָיו. אִם הִסְתַּכֵּל בָּעֲרָיוֹת יִתְנַהֵג בִּשְׁחוֹחַ עֵינָיִם. אִם חָטָא בִּלְשׁוֹן הָרָע יַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וּבְכָל הָאֵיבָרִים אֲשֶׁר חָטָא יִשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם בָּהֶם

הַמִּצְוֹת. וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הַצַּדִּיקִים בְּאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁחוֹטְאִים בּוֹ מִתְרַצִּים. עוֹד אָמְרוּ אִם עָשִׂיתָ חֲבִילוֹת שֶׁל עֲבֵירוֹת עֲשֵׂה כְּנֶגְדָּן חֲבִילוֹת שֶׁל מִצְוֹת. רַגְלַיִם מְמַהֲרוֹת לָרוּץ לָרָעָה יִהְיוּ רָצִין לִדְבַר מִצְוָה. לְשׁוֹן שֶׁקֶר אֶמֶת יֵהֶגֶה חִכּוֹ. וּפִיו יִפְתַּח בְּחָכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנוֹ. יָדַיִם שׁוֹפְכוֹת דָּם פָּתוֹחַ יִפְתַּח אֶת יָדוֹ לְאֶחָיו לַעֲנִיָּו. עֵינַיִם רָמוֹת יִהְיוּ דַּכָּא וְשַׁח עֵינַיִם. לֵב חוֹרֵשׁ מַחְשָׁבוֹת אָוֶן בְּלִבּוֹ יִצְפּוֹן אִמְרֵי הַתּוֹרָה וְיִהְיוּ הֲגוּת לִבּוֹ תְּבוּנוֹת. מְשַׁלֵּחַ מְדָנִים בֵּין אַחִים יְבַקֵּשׁ שָׁלוֹם וְיִרְדְּפֵהוּ. (וְצָרִיךְ) חִפּוּשׂ דְּרָכָיו כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ג) נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחְקוֹרָה וְנָשׁוּבָה עַד ה' וְיֵעָשֶׂה כֵּן לִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. הָאֶחָד לְמַעַן יִזְכּוֹר כָּל הַדְּבָרִים שֶׁחָטָא עֲלֵיהֶם וְיִתְוַדֶּה עַל כֻּלָּן כִּי הַוִּידוּי מֵעִיקְרֵי הַכַּפָּרָה. וְהַשֵּׁנִי לְמַעַן יֵדַע כַּמָּה לוֹ עֲוֹנוֹת וַחֲטָאוֹת וְיוֹסִיף לְהִכָּנַע וְהַשְּׁלִישִׁי כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְקַבֵּל עָלָיו לֶעָזוֹב כָּל חֵטְא צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע הַדְּבָרִים שֶׁחָטָא עֲלֵיהֶם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת בָּהֶם גְּדָרִים וּלְהִשָּׁמֵר מְאֹד לְנַפְשׁוֹ בָּהֶן מִמַּאֲרַב הַיֵּצֶר כִּי נַפְשׁוֹ עָלוּלָה בָּהֶן אַחֲרֵי אֲשֶׁר נִקְלוּ בְעֵינָיו וְשָׂלַט יִצְרוֹ בָּהֶם. וְהִנֵּה נַפְשׁוֹ חוֹלָה מֵהַמַּעֲשִׂים הָהֵם וְהַחוֹלֶה כַּאֲשֶׁר יָחֵל לְהַבְרִיא צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מֵהַרְבֵּה עִנְיָנִים שֶׁלֹּא יַחֲזִירוּהוּ לְחָלְיוֹ:

פרשת קדושים

קדושים יום ראשון

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

יט (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (ב) דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: מַלֵּל עִם כָּל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן קַדִּישִׁין תְּהוֹן אֲרֵי קַדִּישׁ אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן:

רש"י דבר אל כל עדת בני ישראל. מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלויין בה: קדשים תהיו. הוו פרושים מן העריות ומן העברה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדשה, אשה זונה וחללה וגו' אני ה' מקדשכם, (ויקרא כא ז. ח) ולא יחלל זרעו אני ה' מקדשו (ויקרא כא טו) קדשים יהיו אשה זונה וחללה וגו' (ויקרא כא ו. ז) :

(ג) אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: גְּבַר מִן אִמֵּהּ וּמִן אֲבוּהִי תְּהוֹן דָּחְלִין וְיָת יוֹמֵי שַׁבַּיָּא דִּילִי תִּטְּרוּן אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן:

רש"י איש אמו ואביו תיראו. כל אחד מכם תיראו אביו ואמו, זהו פשוטו. ומדרשו אין לי אלא איש, אשה מנין, כשהוא אומר תיראו, הרי כאן שנים אם כן למה נאמר איש, שהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים עליה: אמו ואביו תיראו. כאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו, ובכבוד הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים: ואת שבתתי תשמרו. סמך שמירת שבת למורא אב, לומר אף על פי שהזהרתיך על מורא אב, אם יאמר לך חלל את השבת אל תשמע לו, וכן בשאר כל המצות: אני ה' אלהיכם. אתה ואביך חיבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי. איזהו מורא, לא ישב במקומו ולא ידבר במקומו ולא יסתור את דבריו. ואיזהו כבוד, מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא:

(ד) אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים וֵאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לָא תִתְפְּנוּן בָּתַר טָעָוָן וְדַחֲלָן דְּמַתְכָא לָא תַעְבְּדוּן לְכוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהָכוֹן:

רש"י אל תפנו אל האלילם. לעבדם. אלילים לשון אל, כלא הוא חשוב: ואלהי מסכה. תחלתן אלילים הם, ואם אתה פונה אחריהם, סופך לעשותן אלהות: לא תעשו לכם. לא תעשו לאחרים ולא אחרים לכם. ואם תאמר לא תעשו לעצמכם אבל אחרים עושין לכם, הרי כבר נאמר (שמות כ ג) לא יהיה לך, לא שלך ולא של אחרים:

(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לִרְצֹנְכֶם תִּזְבְּחֵהוּ: וַאֲרֵי תִכְסוּן נִכְסַת קוּדְשַׁיָא קֳדָם יְיָ לִרְעָוָא לְכוֹן תִּכְסֻנַּהּ:

רש"י וכי תזבחו וגו' . לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על מנת להאכל בתוך הזמן הזה, שאם לקבוע להם זמן אכילה, הרי כבר נאמר (ויקרא ז טז) ואם נדר או נדבה זבח קרבנו וגו' : לרצנכם תזבחהו. תחלת זביחתו תהא על מנת נחת רוח שיהא לכם לרצון, שאם תחשבו עליו מחשבת פסול לא ירצה עליכם לפני: לרצנכם. אפיימנ"ט [פיוס] . זהו לפי פשוטו. ורבותינו למדו (חולין יג א) , מכאן למתעסק בקדשים שפסול, שצריך שיתכון לשחוט:

(ו) בְּיוֹם זִבְחֲכֶם יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר עַד יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף: בְּיוֹמָא דְיִתְנְכֵּס יִתְאֲכֵל וּבְיוֹמָא דְבַתְרוֹהִי וּדְאִשְׁתְּאַר עַד יוֹמָא תְלִיתָאָה בְּנוּרָא יִתּוֹקַד:

רש"י ביום זבחכם יאכל. כשתזבחוהו, תשחטוהו על מנת לאכלו בזמן שקבעתי לכם כבר:

נביאים - יחזקאל - פרק כ

(ב) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וַהֲוָה פִּתְגָם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ עִמִּי לְמֵימָר: (ג) בֶּן אָדָם דַּבֵּר אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הֲלִדְרֹשׁ אֹתִי אַתֶּם בָּאִים חַי אֲנִי אִם

אִדְּרֹשׁ לָכֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: בַּר אָדָם אִתְנַבֵּי לְסָבֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן כִּדְנַן אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים הַלְמִתְבַּע אוּלְפַן מִן קֳדָמַי אַתּוּן קַיֵּם אֲנָא אִם אֶשְׁתְּאֵל לְכוֹן בְּמֵימְרִי אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים:

רש"י **אם אדרש לכם** . בבקשתכם ובסוף הספר הזה הוא אמר אדרש לבית ישראל זו אחת מן המקומות המלמדים אותנו שהקב"ה חוזר בו על הרעה ועל כיוצא בזה ההוא אמר ולא יעשה (במדבר כג) מדרש תנחומא :

(ד) הֲתִשְׁפֹּט אֹתָם הֲתִשְׁפּוֹט בֶּן אָדָם אֶת תּוֹעֲבֹת אֲבוֹתָם הוֹדִיעֵם: הֲתוֹכַח יָתְהוֹן הֲתוֹכַח בַּר אָדָם יַת תּוֹעֲבַת אֲבָהָתְהוֹן הוֹדְעִינוּן:

רש"י **התשפוט אותם** . לשון ויכוח :

(ה) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם בְּחֳרִי בְיִשְׂרָאֵל וָאֶשָּׂא יָדִי לְזֶרַע בֵּית יַעֲקֹב וָאִוָּדַע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וָאֶשָּׂא יָדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וְתֵימַר לְהוֹן כִּדְנַן אֲמַר יְיָ אֱלָהִים בְּיוֹמָא דְּאִתְרְעֵיתִי בְּיִשְׂרָאֵל וְקַיְימִית לְהוֹן בְּמֵימְרִי לְזַרְעָא דְבֵית יַעֲקֹב וְאִתְגְּלֵיתִי לְמִפְרָקְהוֹן בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם וְקַיְימִית לְהוֹן בְּמֵימְרִי לְמֵימָר אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן:

רש"י **ביום בחרי בישראל** . הרי שהיתה שנאה זו כבושה לפני המקום קרוב לתשע מאות שנה משהיו במצרי' עד יחזקאל והיתה אהבתו מחפ' עליהם ועל ידי שהיו עתה מרבים לפשוע נתעוררה ועל זה נאמר שנאה תעורר מדנים וגו' (משלי י) :

(ו) בַּיּוֹם הַהוּא נָשָׂאתִי יָדִי לָהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל אֶרֶץ אֲשֶׁר תַּרְתִּי לָהֶם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל הָאֲרָצוֹת: בְּיוֹמָא הַהוּא קָמַת לְהוֹן בְּמֵימְרִי לְאַפָּקוּתְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְאַרְעָא דִיהָבִית לְהוֹן עַבְדָא חֲלָב וּדְבַשׁ תּוּשְׁבְּחָא הִיא לְכָל מְדִינָתָא: (ז) וְאֹמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שִׁקּוּצֵי עֵינָיו הַשְׁלִיכוּ וּבְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אַל תִּטַּמָּאוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וַאֲמָרִית לְהוֹן גְּבַר יַת שִׁקּוּצוֹהִי אַרְחִיקוּ מִן בֵּיל עֵינוֹהִי וּבְפוּלְחַן טַעֲוַת מִצְרָאֵי לָא תִסְתַּאֲבוּן אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן:

רש"י **ואומר אליהם** . אהרן ניבא להם נבואה זו קודם שנגלה הקב"ה על משה בסנה וזהו שנאמר (שמואל א ב) לעלי הנגלה נגלתי אל בית אביך בהיותם במצרים וגו' :

כתובים - משלי - פרק כו

(יד) הַדֶּלֶת תִּסּוֹב עַל צִירָהּ וְעָצֵל עַל מִטָּתוֹ: הֵיךְ תַּרְעָא דְמָכָרַךְ עַל צִירְתָּהּ הֵיכְנָא עַטְלָא עַל עַרְסֵיהּ: (טו) טָמַן עָצֵל יָדוֹ בַּצַּלָּחַת נִלְאָה לַהֲשִׁיבָהּ אֶל פִּיו: עַטְלָא מַטְשֵׁי אַיְדֵיהּ בְּשַׁחֲתָא לָעֵי דְנֶהְפְּכֵי לְפוּמֵי:

רש"י **בצלחת** . ביורה חמה נותן ידו מפני הקור :

(טז) חָכָם עָצֵל בְּעֵינָיו מִשִּׁבְעָה מְשִׁיבֵי טָעַם: עַטְלָא חַכִּים בְּעַיְנוֹי טַב מִן שׁוּבְעָא יְהֲבֵי טַעֲמָא:

רש"י **משיבי טעם** . חכמים :

(יז) מַחֲזִיק בְּאָזְנֵי כֶלֶב עֹבֵר מִתְעַבֵּר עַל רִיב לֹא לוֹ: דְּלָכֵד בְּאֶדְנוֹי דְּכַלְבָּא נְצֵי וּמִתְנְצֵי עַל דִּינָא דְּלָא דִילֵיהּ:

רש"י **מחזיק באזני כלב** . העובר להתעבר על ריב לא לו הרי הוא כאוחז באזני כלב הגורם שישכנו על חנם :

(יח) כְּמִתְלַהְלֵהַּ הַיֶּרֶה זִקִּים חִצִּים וָמָוֶת: אֵיךְ הוּא דְּמִתַּחַת דְּפָשֵׁט גֵּירֵי שְׁנִינֵי דְּמוֹתָא:

רש"י **כמתלהלה** . כמתיגע לירות זיקים של אש כמו ובזיקות בערתם (ישעי' נ) מל' זקוקים דינור , ד"א זיקים פרונזולא"ש מלשון אבני קלע (זכריה ט) וכן בגמרא זיקתא פסיק לן ויורה חצים ומות :

(יט) כֵּן אִישׁ רִמָּה אֶת רֵעֵהוּ וְאָמַר הֲלֹא מְשַׂחֵק אָנִי: הֵיכְנָא גַּבְרָא דְּמְרַמֵּי בְּחַבְרֵיהּ וַאֲמַר מִגְחָךְ גַּחֲכִית:

רש"י **כן איש רמה** . מפתה ומסית את חבירו מדרכי חיים לדרכי מות וכשחבירו מרגיש שהוא מתעה אותו אומר מצחק אני :

משנה כלאים פרק ו

א. אֵיזֶהוּ עָרִיס. הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה שֶׁל חָמֵשׁ גְּפָנִים בְּצַד הַגָּדֵר שֶׁהוּא גָבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ בְּצַד חָרִיץ שֶׁהוּא עָמֹק עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרָחָב אַרְבָּעָה, נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, מוֹדְדִין אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעִקַּר הַגְּפָנִים לַשָּׂדֶה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, מִן הַגָּדֵר לַשָּׂדֶה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, טוֹעִים כָּל הָאוֹמְרִים כֵּן, אֶלָּא אִם יֵשׁ שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעִקַּר גְּפָנִים וְלַגָּדֵר, נוֹתְנִין לוֹ אֶת עֲבוֹדָתוֹ, וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. וְכַמָּה הִיא עֲבוֹדַת הַגָּפֶן. שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, שִׁלְשָׁה:

ברטנורה (א) **איזהו עריס**. שנותנים לו עבודתו ד"א כעבודת הכרם אעפ"י שאינה אלא שורה אחת. ועריס הוא שמסרגים קנים כמו ערש כדרך שמסרגים את המטות ומדלין עליה שריגי הגפנים ואליבא דב"ה קבעי דאמרי לעיל בפרק ד' אינו כרם עד שיהיו שם ב' שורות ובעריס מודו דבשורה אחת מי הוי כרם: **מן הגדר ולשדה**. כגון אם היו הגפנים נטועים למזרחה של גדר והזמורות עולים על הגדר אם בא לזרוע למערבה של גדר אין מונין ד"א מעיקרן של גפנים שהם להלאה מן הגדר אלא צריך להרחיק ד"א מן הגדר ששריגי הגפנים מודלות עליו וזו מקולי ב"ש וחומרי ב"ה: **טועים כל האומרים כן**. דלעולם לא אמרו ב"ה דעריס של שורה אחת של גפנים כרם להצריכה שירחיקו ממנה לשדה ד"א ולא הוזכר דין ד"א בעריס אלא לענין זה שאם יש ד"א מעיקר גפנים לגדר שהן מודלות עליה נותנין לו את עבודתו ו"ט כמו שנותנין לגפן יחידית: **וזורע את המותר**. עד הגדר ואם אין ד"א מעיקרי הגפנים עד הגדר לא יביא זרע לשם מידי דהוה אגפן שהיא

נטועה בגת או בנקע דאמר רבי יוסי בפרקין דלעיל אם אין שם ד"א לא יביא זרע לשם ורבי יוחנן בן נורי ורבי יוסי אמרו דבר אחד והכי מפורש בהדיא בירושלמי: **ר"ע אומר שלשה**. טפחים היא עבודת גפן יחידית. ואין הלכה כר"ע:

ב. עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַמַּדְרֵגָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, אִם עוֹמֵד בָּאָרֶץ וּבוֹצֵר אֶת כָּלּוֹ, הֲרֵי זֶה אוֹסֵר אַרְבַּע אַמּוֹת בַּשָּׂדֶה, וְאִם לָאו, אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא כְנֶגְדּוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אַף הַנּוֹטֵעַ אַחַת בָּאָרֶץ וְאַחַת בַּמַּדְרֵגָה, אִם גְּבוֹהָה מִן הָאָרֶץ עֲשָׂרָה טְפָחִים, אֵינָהּ מִצְטָרֶפֶת עִמָּהּ, וְאִם לָאו, הֲרֵי זוֹ מִצְטָרֶפֶת עִמָּהּ:

ברטנורה (ב) **מן המדרגה**. מתל גבוה עשוי כעין המדרגה: **אם**. כשהוא עומד למטה בארץ יכול ללקט הענבים התלוין בעריס רואים את כל העריס כאלו הוא מקום עיקר הגפנים ושרשן ואוסר ד"א בשדה לכל רוח משפת העריס ולחוץ ודוקא לכתחלה הוא דאסור לזרוע אבל אינו מקדש אלא ששה טפחים מידי דהוי אמותר פסקי עריס דלקמן בפרק ז': **ואם לאו**. שאינו יכול ללקט כל ענבים עד שיעלה במדרגה או בסולם אין אסור לזרוע אלא תחת העריס בלבד וחוצה לו מותר ואפילו בתוך ד"א של עיקר הגפנים של עריס הואיל ועומדים על המדרגה. וכן הלכה: **אף הנוטע**. שורה אחת בארץ ושורה אחת במדרגה בשתי שורות שצריך כדי שיחשבו כרם והשתא לא מיירי בעריס אלא בב' שורות של גפנים שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב: **אם**. המדרגה גבוה י', אין ב' שורות מצטרפות להיות כרם אלא דין גפן יחידית יש לכל שורה ושורה. ואין הלכה כר"א:

ג. הַמַּדְלֶה אֶת הַגֶּפֶן עַל מִקְצָת אַפִּיפְיְרוֹת, לֹא יָבִיא זֶרַע אֶל תַּחַת הַמּוֹתָר. אִם הֵבִיא, לֹא קִדֵּשׁ. וְאִם הִלֵּךְ הֶחָדָשׁ, אָסוּר. וְכֵן הַמַּדְלֶה עַל מִקְצָת אִילָן סָרָק:

ברטנורה (ג) **אפיפירות**. עצים או קנים ארוגים שתי וערב ומדלים עליהם שריגי הגפנים ומשכיבים אותן בהן כשהן ארוכות הרבה ואם הדלה הגפן על מקצת האריג אסור לזרוע תחת המותר ואע"פ שאין עליו זמורות ואם זרע לא קדש: **אם הלך החדש**. שגדל הגפן והוציא שריגים ומלא כל האפיפירות: **אסור**. הזרע שנזרע תחת המותר אם הוסיף מאתים לאחר שהלך החדש עליהן: **וכן המדלה גפן על אילן סרק**. דינו כדין אפיפירות לפי שאדם מבטלו ע"ג גפנו והוי כאלו כולו גפן אבל אילן מאכל שאין אדם מבטלו ע"ג גפנו אותו מותר שאין הגפן מודלית עליו חשוב בפני עצמו ולא הוי כגפן ומותר להביא זרע לשם:

ד. הַמַּדְלֶה אֶת הַגֶּפֶן עַל מִקְצָת אִילַן מַאֲכָל, מֻתָּר לְהָבִיא זֶרַע אֶל תַּחַת הַמּוֹתָר. וְאִם הִלֵּךְ הֶחָדָשׁ, יַחֲזִירֶנּוּ. מַעֲשֶׂה שֶׁהִלֵּךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֵצֶל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְכְפַר עָזִיז, וְהֶרְאָהוּ גֶּפֶן מֻדְלָה עַל מִקְצָת תְּאֵנָה. אָמַר לוֹ, מָה אֲנִי לְהָבִיא זֶרַע אֶל תַּחַת הַמּוֹתָר. אָמַר לוֹ, מֻתָּר.

וְהֶעֱלָהוּ מִשָּׁם לְבֵית הַמָּגְנִיָּה, וְהֶרְאָהוּ גֶּפֶן שֶׁהִיא מֻדְלֶה עַל מִקְצַת הַקּוֹרָה וְסַדָּן שֶׁל שִׁקְמָה, וּבוֹ קוֹרוֹת הָרְבֵּה. אָמַר לוֹ, תַּחַת הַקּוֹרָה זוֹ אָסוּר, וְהַשְּׁאָר מֻתָּר:

ברטנורה (ד) **יחזירנו**. למקום שהיה תחלה ויזרע המותר: **עזיז**. שם מקום: **אמר לו מותר**. שאין אדם מבטל תאנתו מפני גפנו: **בית המגניה**. שם מקום: **סדין של שקמה**. שורש של אילן שקמה והוא אילן תאנה הגדל ביערים וחותכין ממנו קורות לבנין: **תחת קורה זו אסור והשאר מותר**. שאני רואה כל קורה וקורה כאילן בפני עצמו:

ה. אֵיזֶהוּ אִילָן סָרָק. כָּל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, הַכֹּל אִילָן סָרָק, חוּץ מִן הַזַּיִת וְהַתְּאֵנָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, כָּל שֶׁאֵין כְּמוֹהוּ נוֹטְעִין שְׂדוֹת שְׁלֻמּוֹת, הֲרֵי זֶה אִילָן סָרָק:

ברטנורה (ה) **הכל אילן סרק**. דסבר ר"מ כל שאר אילנות אדם מבטל אצל גפנו ור"י סבר דכל מין שרגילין ליטע ממנו שדות שלמות חשובים הן ואין אדם מבטלן מפני גפנו. והלכה כת"ק דאילן שאינו עושה פירות הוא דבטל לגבי גפן:

ו. פִּסְקֵי עָרִיס, שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וְעוֹד. וְכָל מִדּוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים בַּכָּרֶם, אֵין בָּהֶם וָעוֹד, חוּץ מִפִּסְקֵי עָרִיס. אֵילּוּ הֵן פִּסְקֵי עָרִיס. עָרִיס שֶׁחָרַב מֵאֶמְצָעוֹ וְנִשְׁתַּיְּרוּ בוֹ חֲמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּאן וְחָמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּאן. אִם יֵשׁ שָׁם שְׁמוֹנָה אַמּוֹת, לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם, שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וָעוֹד, נוֹתְנִין לוֹ כְּדֵי עֲבוֹדָתוֹ, וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר:

ברטנורה (ו) **פסקי עריס**. מפרש לה ואזיל: **שמונה אמות ועוד**. כלומר מוסיף עוד על שמונה אמות דבר מועט והיא ששית אמה דהיינו טפח: **שחרב מאמצעו**. כגון שנטע אחת עשרה גפנים בצד הגדר וחרב גפן האמצעי ונעשו שני עריסין שאין עריס פחות מחמש גפנים: שמונה אמות ועוד נותנין לו עבודתו. לר' יוחנן בן נורי דלא חשיב עריס כרם נותן ששה טפחים לזה וששה טפחים לזה וזורע את המותר ולמאן דחשיב ליה כרם צריך שיתן ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה ואינו יכול לזרוע אלא אותו ועוד. מיהו אפילו מאן דחשיב עריס כרם, לאו לכל מילי מדלא בעי בפסקי עריס ששה טפחים ואילך לא מקדש כדלקמן (פ"ז מ"ג):

ז. עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַכֹּתֶל מִתּוֹךְ הַקֶּרֶן וְכָלֶה, נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ, וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת, לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם:

ברטנורה (ז) עריס שהוא יוצא מן הכותל מתוך הקרן וכלה. כגון חמש גפנים הנטועות בצד גדר ואין מחזיקות את כל הגדר אלא שלש בראש הקרן מזה ושתים בראש הקרן השניה מזה ובאמצע הכותל אין שם גפנים אלא בשתי זויות הכותל עומדות: **נותנים לו עבודתו**. ששה טפחים מכאן וששה טפחים מכאן וזורע שאר הכותל ואף על פי שאין אורך הכותל ארבע אמות: ורבי יוסי אומר אם אין שם ארבע אמות וכו'. רבי יוסי לטעמיה

דאמר בפרקין דלעיל גבי גת ונקע אם אין שם ארבע אמות, והכא קא משמע לן דלא תימא דוקא גת ונקע שסתומים מארבע רוחות הוא דמצריך ר' יוסי ארבע אמות אבל אצל כותל שאינו מוקף מארבע רוחות אימא לא, ואי אשמעינן בהא הוה אמינא בהא מצריך ר' יוסי ארבע אמות משום דיש כאן [חמש] גפנים בין שתי קרנות של כותל אבל גבי גת ונקע שאין שם אלא גפן יחידית אימא לא, צריכא. ולעיל כתבנו דאין הלכה כר' יוסי:

ח. הַקָּנִים הַיּוֹצְאִים מִן הֶעָרִיס וְחָס עֲלֵיהֶן לְפַסְקָן, כְּנֶגְדָּן מֻתָּר. עֶשְׂאָן כְּדֵי שֶׁיְּהַלֵּךְ עֲלֵיהֶן הֶחָדָשׁ, אָסוּר:

ברטנורה (ח) **הקנים היוצאים מן העריס**. שבולטין חוץ סדר העריס: **וחס עליהן לפסקן**. שלא הניחן שם מחמת שדעתו להדלות עליהן הגפן אלא מפני שחס עליהן בלבד: **כנגדן מותר**. לפי שאינן חשובים מן האפיפירות הלכך מותר לזרוע תחתיהן: **כדי שיהלך עליהן החדש**. שידלה על גבן שריגי הגפן כשיצמחו ויגדלו:

ט. הַפֶּרַח הַיּוֹצֵא מִן הֶעָרִיס, רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ מְטֻטָּלֶת תְּלוּיָה בּוֹ, כְּנֶגְדּוֹ אָסוּר. וְכֵן בַּדָּלִית. הַמּוֹתֵחַ זְמוֹרָה מֵאִילָן לְאִילָן, תַּחְתֶּיהָ אָסוּר. סִפְּקָהּ בְּחָבֶל אוֹ בְּגֶמִי, תַּחַת הַסִּפּוּק מֻתָּר. עֲשָׂאָהּ כְּדֵי שֶׁיְּהַלֵּךְ עָלָיו הֶחָדָשׁ, אָסוּר:

ברטנורה (ט) **הפרח היוצא**. מלשון הפרחה הגפן (שיר השירים ו) כלומר מה שגדל מן הגפן יוצא ובולט חוץ לעריס: **מטוטלת**. הוא הברזל שהבונים מורידים בחבל למטה על פני החומה לראות בו את הבנין [אם] החומה ישרה ובו משערים אם הזרעים מכוונים תחת הפרח והכא מיירי כגון שגדלו זמורות העריס יותר מעבודתו ופרח לחוץ דבתוך עבודתו אפילו אין שם פרח אסור: **וכן בדלית**. וכן משערין בגפן יחידית המודלית על גבי כלונסות שאינה עריס אם פרחה חוץ לששה טפחים שהם עבודתה: **תחתיה אסור**. תחת הזמורה אבל מן הצדדים מכאן ומכאן מותר: **סיפקה בחבל**. שלא היתה הזמורה ארוכה שתגיע מאילן לאילן וקשר בראשה חבל או גמי להאריך אותה כדי שתספיק עד האילן, תחת הזמורה אסור, תחת הסיפוק מותר. אבל אם עשה הסיפוק כדי שיהלך עליו החרש, אסור לזרוע תחתיו:

גמרא ברכות דף כ"ז ע"א

רַב אִקְלַע לְבֵי גְּנִיבָא וְצַלִּי שֶׁל שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת וַהֲוָה מְצַלֵּי רִבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא לַאֲחוֹרֵיהּ דְּרַב וְסַיֵּים רַב וְלָא פַּסְקֵיהּ לִצְלוֹתֵיהּ דְּרִבִּי יִרְמְיָה. שְׁמַע מִינָּהּ תְּלַת. שְׁמַע מִינָּהּ מִתְפַּלֵּל אָדָם שֶׁל שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּשְׁמַע מִינָּהּ מִתְפַּלֵּל תַּלְמִיד אֲחוֹרֵי רַבּוֹ וּשְׁמַע מִינָּהּ אָסוּר לַעֲבוֹר כְּנֶגֶד הַמִּתְפַּלְּלִין. מְסַיֵּיעַ לֵיהּ לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי דְּאָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָסוּר לַעֲבוֹר כְּנֶגֶד הַמִּתְפַּלְּלִין. אֵינִי וְהָא רִבִּי אַמֵּי וְרִבִּי אָסֵי חַלְפֵי רִבִּי אַמֵּי וְרִבִּי אָסֵי חוּץ לְאַרְבַּע

אַמּוֹת הוּא דְּחַלְפֵי. וְרִבִּי יִרְמְיָה הֵיכִי עָבִיד הָכִי וְהָא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב לְעוֹלָם אַל יִתְפַּלֵּל אָדָם לֹא כְּנֶגֶד רַבּוֹ וְלֹא אֲחוֹרֵי רַבּוֹ וְתַנְיָא רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַמִּתְפַּלֵּל אֲחוֹרֵי רַבּוֹ וְהַנּוֹתֵן שָׁלוֹם לְרַבּוֹ וְהַמַּחֲזִיר שָׁלוֹם לְרַבּוֹ וְהַחוֹלֵק עַל יְשִׁיבָתוֹ שֶׁל רַבּוֹ וְהָאוֹמֵר דָּבָר שֶׁלֹּא שָׁמַע מִפִּי רַבּוֹ גּוֹרֵם לַשְּׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל. שָׁאנֵי רִבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא דְּתַלְמִיד חָבֵר הֲוָה וְהֵיינוּ דְּקָאָמַר לֵיהּ רִבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא לְרַב מִי בָּדְקְתְּ אָמַר לֵיהּ אֵין בְּדִילְנָא וְלֹא אָמַר מִי בַּדִּיל מֹר. וּמִי בַּדִּיל וְהָאָמַר רִבִּי אֲבִין פַּעַם אֶחָת הִתְפַּלֵּל רִבִּי שֶׁל שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת מִי בַּדִּיל מֹר. וּמִי בַּדִּיל וְהָאָמַר רִבִּי אֲבִין פַּעַם אֶחָת הִתְפַּלֵּל רִבִּי שֶׁל שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְנִכְנַס לַמֶּרְחָץ וְיָצָא וְשָׁנָה לָן פִּרְקִין וַעֲדַיִן לֹא חָשְׁכָה אָמַר רָבָא הַהוּא דְּנִכְנַס לְהַזִּיעַ וְקוֹדֶם גְּזֵירָה הֲוָה:

רש"י **של שבת בע"ש**. שקבל עליו שבת מבעו"י: **ש"מ**. כר' יהודה ס"ל דאמר מפלג המנחה אזל ליה זמן תפלת המנחה ועייל ליה זמן תפלת ערבית: **ולא פסקיה לצלותיה**. כלומר לא הפסיק בין רבי ירמיה ולכותל לעבור לפניו ולישב במקומו אלא עמד על עמדו: **כנגד רבו**. אצל רבו ומראה כאלו הם שוים: **אחורי רבו**. נמי יוהרא הוא: **שלום לרבו**. כשאר כל אדם שלום עליך ולא אמר לו שלום עליך רבי: **והיינו דקאמר ליה**. אותו היום שהתפלל רב של שבת בע"ש א"ל רבי ירמיה מי בדלת מן המלאכה הואיל וקבלת עליך שבת בתפלתך ולא אמר ליה מי בדיל מר ש"מ תלמיד חבר היה לו:

זוהר קדושים דף פ' ע"א

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם. רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח (תהלים ל"ב) אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין וְגוֹמֵר. בְּכַמָּה זְמָנִין אוֹרַיְיתָא אַסְהִידַת בְּהוּ בִּבְנֵי נָשָׁא כַּמָּה זְמָנִין אַרְיַמַת קַלִּין לְכָל סִטְרִין לְאַתְעָרָא לְהוּ וְכָלְהוּ דְּמִיכִין בְּשֵׁינָתָא בְּחוֹבֵיהוֹן (ס"א בְּחוֹרֵיהוֹן) לָא מִסְתַּכְּלִין וְלָא מַשְׂגִּיחִין. בְּהֵיךְ אַנְפִּין יְקוּמוּן לְיוֹמָא דְּדִינָא עִלָּאָה כַּד יִתְבַּע לוֹן מַלְכָּא עִלָּאָה עֶלְבּוֹנָא דְּאוֹרַיְיתָא דְּצַוְותַת לְקַבְלֵיהוֹן וְלָא אֲהַדְּרוּ אַנְפִּין לְקִבְלָהּ דְּכֻלְּהוּ פְּגִימִין בְּכֹלָּא דְּלָא יַדְעוּ מְהֵימְנוּתָא דְּמַלְכָּא עִלָּאָה. וַוי לוֹן וַוי לְנַפְשָׁתֵיהוֹן. דְּהָא אוֹרַיְיתָא בְּהוּ אַסְהִידַת וְאָמְרַת (משלי ט') מִי פֶּתִי יָסוּר הֵנָּה וַחֲסַר לֵב וְאָמְרָה לוֹ. מַהוּ חֲסַר לֵב. דְּלֵית לֵיהּ מְהֵימְנוּתָא דְּמָאן דְּלָא אִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרַיְיתָא לָאו בֵּיהּ מְהֵימְנוּתָא וּפְגִים הוּא מִכֹּלָּא. וְאָמְרָה לוֹ. אוֹמְרָה לוֹ מִבָּעְיָ לֵיהּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים מ"ב) אוֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי. מַהוּ וְאָמְרָה. אֶלָּא לְאַכְלָלָא וּלְאִתּוֹסָפָא אוֹרַיְיתָא דְּלֹעֵילָּא דְּהִיא קַרְיָא לֵיהּ חֲסַר לֵב פָּגִים מִמְּהֵימְנוּתָא דְּהָכִי תָּנֵינָן כָּל מָאן דְּלָא אִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא אָסִיר לְמִקְרַב לְגַבֵּיהּ לְאִשְׁתַּתְּפָא בַּהֲדֵיהּ וּלְמֶעְבַּד בֵּיהּ סְחוֹרְתָא וְכָל שֶׁכֵּן לְמֵיהַךְ עִמֵּיהּ בְּאָרְחָא דְּהָא לֵית בֵּיהּ מְהֵימְנוּתָא (ועל דא) תָּנֵינָן כָּל בַּר נַשׁ דְּאָזִיל בְּאָרְחָא וְלֵית עִמֵּיהּ מִלֵּי דְּאוֹרַיְיתָא אִתְחַיֵּיב בְּנַפְשֵׁיהּ. כָּל שֶׁכֵּן מָאן דְּאָזְדְּוַג בְּאָרְחָא עִם מָאן דְּלֵית בֵּיהּ

מְהֵימְנוּתָא דִּלָּא חַשִּׁיב לִיקָרָא דְמָארֵיהּ וְדִידֵיהּ דִּלָּא חָס עַל נַפְשֵׁיהּ. רִבִּי יְהוּדָה אָמַר מָאן דְּלָא חָס עַל נַפְשֵׁיהּ הֵיךְ יִשְׁלוֹף נַפְשָׁא דְכַשָּׁרָא לִבְרֵיהּ. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר תַּוּהְנָא עַל דָּרָא וְהָא אִתְמַר מִלָּה וְכוּלִי. וְעַל דָּא כְתִיב אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין. זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא דְמִשְׁתַּדְּלֵי בְאוֹרַיְיתָא וְיַדְעִין אָרְחוֹי דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמְקַדְּשֵׁי גַּרְמַיְיהוּ בְּקֻדּוּשָׁא דְמַלְכָּא וְאִשְׁתְּכָחוּ קַדִּישִׁין בְּכוֹלָּא. וּבְגִין כָּךְ מְשַׁלְּפֵי רוּחָא דְקֻדּוּשָׁא מִלְּעֵילָּא וּבְנַיְיהוּ כֻּלְּהוּ זַכָּאֵי קִשׁוֹט וְאִקְרוּן בְּנֵי מַלְכָּא בְּנִין קַדִּישִׁין:

תרגום הזוהר וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח. אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין וְגוֹ'. בְּכַמָּה פְּעָמִים הָעִידָה הַתּוֹרָה בִּבְנֵי אָדָם, כַּמָּה פְּעָמִים הֵרִימָה קוֹלָהּ לְכָל הַצְּדָדִים לְעוֹרֵר אוֹתָם, וְכֻלָּם יְשֵׁנִים בִּשְׁנָתָם בַּעֲוֹנוֹתֵיהֶם, אֵינָם מִסְתַּכְּלִים וְאֵינָם מַשְׁגִּיחִים בְּאֵיזֶה פָּנִים יָקוּמוּ לְיוֹם הַדִּין הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן יִתְבַּע מֵהֶם עֶלְבּוֹן הַתּוֹרָה הַצּוֹעֶקֶת כְּנֶגְדָּם, וְאֵינָם מַחֲזִירִים פְּנֵיהֶם אֵלֶיהָ, כִּי כֻּלָּם פְּגוּמִים בַּכֹּל, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים הָאֱמוּנָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְנַפְשֵׁיהֶם. כִּי הַתּוֹרָה מֵעִידָה בּוֹ וְאוֹמֶרֶת, מִי פֶּתִי יָסוּר הֵנָּה חֲסַר לֵב אָמְרָה לוֹ. מַהוּ חֲסַר לֵב. הַיְנוּ שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אֵין בּוֹ אֱמוּנָה, וְהוּא פָּגוּם בַּכֹּל, שׁוֹאֵל, אָמְרָה לוֹ, הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר, אוֹמְרָה לוֹ, כְּדִכְתִיב אוֹמְרָה לָאֵל סַלְעִי, מַהוּ אָמְרָה. וּמַשִּׁיב אֶלָּא שֶׁבָּא לִכְלוֹל וּלְהוֹסִיף הַתּוֹרָה שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁגַּם הִיא קוֹרֵאת אוֹתוֹ חֲסַר לֵב, שֶׁפֵּרוּשׁוֹ, פָּגוּם הָאֱמוּנָה. כִּי כָּךְ לָמְדָנוּ, כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אָסוּר לִקְרֵב אֶצְלוֹ לְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ, וְלַעֲשׂוֹת עִמּוֹ מִסְחָר. וְכָל שֶׁכֵּן לְלֶכֶת עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ. כִּי אֵין בּוֹ אֱמוּנָה, וְלָמַדְנוּ, כָּל אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְאֵין עִמּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, הוּא מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמִּתְחַבֵּר בַּדֶּרֶךְ עִם מִי שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה. מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מַחֲשִׁיב כְּבוֹד אֲדוֹנוֹ, וְשֶׁלּוֹ, שֶׁאֵינוֹ חָס עַל נַפְשׁוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מִי שֶׁאֵינוֹ חָס עַל נַפְשׁוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁמִּתְחַבֵּר עִם מִי שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה, אֵיךְ יִמְשֹׁךְ נֶפֶשׁ כְּשֶׁרָה לִבְנוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תָּמֵהַ אֲנִי עַל הַדּוֹר. וּכְבָר נֶאֱמַר הַדָּבָר וְכוּ'. וְעַל כֵּן כָּתוּב אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְקַדְּשִׁים עַצְמָם בִּקְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ, וְנִמְצָאִים קְדוֹשִׁים בַּכֹּל. וּמְשׁוּם זֶה מוֹשְׁכִים רוּחַ דִּקְדֻשָּׁה מִלְּמַעְלָה. וּבְנֵיהֶם כֻּלָּם צַדִּיקֵי אֱמֶת, וְנִקְרָאִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, בָּנִים קְדוֹשִׁים.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' איסורי ביאה פ' כ"ב

א. אֵין דּוֹרְשִׁין בְּסִתְרֵי עֲרָיוֹת בִּשְׁלֹשָׁה מִפְּנֵי שֶׁהָאֶחָד טָרוּד בִּשְׁאֵלַת הָרָב וְהַשְּׁנַיִם נוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין זֶה עִם זֶה וְאֵין דַּעְתָּם פְּנוּיָה לִשְׁמוֹעַ. וּלְפִי שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם קְרוֹבָה אֵצֶל עֲרָיוֹת

אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ דָּבָר שֶׁשָּׁמַע מוֹרֶה לְהָקֵל. לְפִיכָךְ אֵין דּוֹרְשִׁין אֶלָּא לִשְׁנַיִם כְּדֵי שֶׁיְּהֵיֶה הָאֶחָד הַשּׁוֹמֵעַ מְפַנֶּה דַּעְתּוֹ וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁיִּשְׁמַע מִן הָרַב: **ב**. אֵין לָךְ דָּבָר בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ שֶׁהוּא קָשֶׁה לְרוֹב הָעָם לִפְרוֹשׁ אֶלָּא מִן הָעֲרָיוֹת וְהַבִּיאוֹת הָאֲסוּרוֹת. אָמְרוּ חֲכָמִים בְּשָׁעָה שֶׁנִּצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל עַל הָעֲרָיוֹת בָּכוּ וְקִבְּלוּ מִצְוָה זוּ בְּתַרְעוּמוֹת וּבְכִיָּה שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יא) בּוֹכָה לְמִשְׁפְּחוֹתָיו עַל עִסְקֵי מִשְׁפָּחוֹת:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ו' ע"ב

צָרִיךְ שֶׁיַּחֲקוֹר וְיֵדַע וְיַכִּיר עוֹנֶשׁ כָּל אֶחָד מֵעֲוֹנוֹתָיו בְּאֵי זֶה מֵהֶן יֶשׁ מַלְקוּת וּבְאֵי זֶה יֶשׁ חַיָּבֵי כְרִיתוּת וּבְאֵי זֶה יֶשׁ חַיָּבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין לְמַעַן יֵדַע גּוֹדֶל עֲוֹנוֹ בְּהִתְנַדּוּתוֹ וְיִמָּרֵר בְּבָכְיִי עַל אֲשֶׁר הִכְעִיס תַּמְרוּרִים וּלְמַעַן יוֹסִיף לְהִכָּנַע וּלְמַעַן יִפְחַד מֵעֲוֹנוֹתָיו כִּי הָעֲבֵירוֹת הַחֲמוּרוֹת תְּשׁוּבָה תּוֹלָה כַּפָּרָתָן וְיסוּרִין מְמָרְקִין וְכֵן כָּתוּב (ירמי' ב') רְאִי דַרְכֵּךְ בַּגְּיִא דְּעִי מֶה עָשִׂית. (וְצָרִיךְ) לְהָיוֹת הָעֲבֵירוֹת הַקַּלוֹת חֲמוּרוֹת בְּעֵינָיו לְאַרְבָּעָה פָּנִים. הָאֶחָד כִּי אֵין לוֹ לְהַבִּיט לְקַטְנוּת הָעֲבֵירָה אֲבָל יַבִּיט לִגְדוּלַת מִי שֶׁהִזְהִיר עָלֶיהָ. וְהַשֵּׁנִי כִּי הַיֵּצֶר שׁוֹלֵט בַּעֲבֵירוֹת הַקַּלוֹת וְאוּלַי תְּהִי זֹאת סִבָּה לְהַתְמִיד בָּהֶן וְאָז יֶחְשְׁבוּ גַּם הֵם כַּחֲמוּרוֹת בְּהִצְטָרֵף עוֹנֶשׁ כָּל פַּעַם וּמְשָׁלוּ עַל זֶה מִחוּט שֶׁל מֶשִׁי שֶׁהוּא נִרְפֶּה וְחַלָּשׁ וְכַאֲשֶׁר יְכַפְּלוּ אוֹתָהּ כְּפָלִים רַבִּים יֵעָשֶׂה עֲבוֹת חָזָק. וְהַשְּׁלִישִׁי כִּי בְּהַתְמָדָתוֹ עַל הָעֲבֵירָה נַעֲשֵׂית לוֹ כְּהֶתֵּיר וְיִפְרוֹק עוֹלָהּ מֵעָלָיו וְלֹא יִשְׁתַּמֵּר מִמֶּנָּה וְיֵחָשֵׁב עִם פּוֹרְקֵי עוֹל וּמְשׁוּמָּדִים לְדָבָר אֶחָד. וְהָרְבִיעִי כִּי אִם נִצְחוֹ הַיֵּצֶר הַיּוֹם בְּדָבָר קָטָן יְנַצְּחֵהוּ מָחָר בְּדָבָר גָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כָּל הַמְּשַׁבֵּר כֵּלִים בַּחֲמָתוֹ יְהִי בְּעֵינֶיךָ כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁכֵּן דַּרְכּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע הַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כֵּן לְמָחָר אוֹמֵר לוֹ לֵךְ עֲבוֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְנֶאֱמַר (בראשית ד') הֲלֹא אִם תֵּטִיב שְׂאֵת וְגוֹ' פִּירוּשׁ לָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ הֲלֹא אִם תֵּטִיב מַעֲשֶׂיךָ וְתָשׁוּב אֵלַי שְׂאֵת אֶשָּׂא פָּנֶיךָ מִלְּשׁוֹן (איוב י"א) כִּי אָז תִּשָּׂא פָּנֶיךָ מְמוּם. וְיֵשׁ לְפָרְשׁוֹ לְשׁוֹן סְלִיחָה וְאִם לֹא תֵּטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רוֹבֵץ אִם לֹא תֵּשׁוּב מֵאֲשֶׁר חָטָאתָ לֹא הֶעָוֹן אֲשֶׁר בְּיָדְךָ לְבַדּוֹ יָלִין אִתְּךָ כִּי הַיֵּצֶר רוֹבֵץ לַפֶּתַח לְהַחֲטִיא אוֹתְךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְינַצֵּחַ אוֹתְךָ תָּמִיד אַחֲרֵי אֲשֶׁר נִצַּח אוֹתָךְ וְיָקוּשׁ לְךָ וְגַם נִלְכַּדְתָּ וְלֹא שַׁבְתָּ וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ לְהַדִּיחֲךָ וְאוֹרֵב לְךָ בְּכָל עֵת וְאַתָּה תִּמְשֹׁל בּוֹ אִם תִּרְצֶה לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו עַל כֵּן תַּעֲנֵשׁ עַל הַחֵטְא אַחֲרֵי אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיְכוֹלֶת לְכִבּוּשׁ אֶת יִצְרְךָ וְאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (משלי י"ג) בָּז לְדָבָר יֵחָבֵל לוֹ וְיֵרֵא מִצְוָה הוּא יְשׁוּלָּם אָמַר זֶה עַל הַבָּז לַעֲבֵירוֹת הַקַּלוֹת כִּי יֵחָבֵל לוֹ מִן הַפָּנִים אֲשֶׁר זָכַרְנוּ וְיֵרֵא מִצְוָה שֶׁהוּא יָרֵא לְבַטֵּל מִצְוָה כַּאֲשֶׁר יָרֵא מֵעֲבֵירָה חֲמוּרָה הוּא יְשׁוּלָּם הוּא מִתְעַתֵּד

אֶל הַגְּמוּל הַשָּׁלֵם. וְאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הֱוֵי זָהִיר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּמִצְוָה חֲמוּרָה. וְעוֹד אָמְרוּ שֶׁהַמִּצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה וַעֲבֵירָה גוֹרֶרֶת עֲבֵירָה שֶׁשְּׂכַר מִצְוָה מִצְוָה וּשְׂכַר עֲבֵירָה עֲבֵירָה:

קדושים יום שני

תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דָּ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ז) וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פִּגּוּל הוּא לֹא יֵרָצֶה: וְאִם אָכֹל יֵאָכֵל בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה מְרַחַק הוּא לָא יְהֵי לְרַעֲוָא:

רש"י ואם האכל יאכל וגו' . אם אינו ענין לחוץ לזמנו, שהרי כבר נאמר (ויקרא ז יח) ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו וגו' , תנהו ענין לחוץ למקומו. יכול יהיו חייבין כרת על אכילתו, תלמוד לומר (שם) והנפש האכלת ממנו עונה תשא, ממנו ולא מחברו, יצא הנשחט במחשבת חוץ למקומו: פגול. מתועב, כמו (ישעיה סה ד) ומרק פגולים כליהם:

(ח) וְאֹכְלָיו עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ יְהוָה חִלֵּל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: וּדְיֵיכְלְנַהּ חוֹבֵהּ יְקַבֶּל אֲרֵי יָת קוּדְשָׁא דַיְיָ אַחֵל וְיִשְׁתֵּיצֵי אֲנָשָׁא הַהוּא מֵעַמֵּהּ:

רש"י ואכליו עונו ישא. בנותר גמור הכתוב מדבר ואינו ענוש כרת על הנשחט חוץ למקומו שכבר מיעטו הכתוב. וזהו בנותר גמור מדבר. ובמסכת כריתות (ה א) למדוהו מגזרה שוה:

(ט) וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לְקֻצֹּר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט: וּבַמְּחִצָּדְכוֹן יָת חֲצָדָא דְאַרְעָכוֹן לָא תְשֵׁיצֵי פֵּאתָא דְחַקְלָךְ לְמֶחְצַד וּלְקָטָא דַחֲצָדָךְ לָא תְלַקֵּט:

רש"י לא תכלה פאת שדך. שיניח פאה בסוף שדהו: ולקט קצירך. שבלים הנושרים בשעת קצירה אחת או שתים, אבל שלש אינן לקט:

(י) וְכַרְמְךָ לֹא תְעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וְכַרְמָךְ לָא תְעַלֵּל וְנִתְרָא דְכַרְמָךְ לָא תְלַקֵּט לְעַנְיֵי וּלְגִיּוֹרֵי תִּשְׁבּוֹק יָתְהוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן:

רש"י לא תעולל. לא תטל עוללות שבה והן נכרות. איזהו עוללות כל שאין לה לא כתף ולא נטף: ופרט כרמך. גרגרי ענבים הנושרים בשעת בצירה: אני ה' אלהיכם. דין להפרע ואיני גובה מכם אלא נפשות, שנאמר (משלי כב. כג) אל תגזל דל וגו' כי ה' יריב ריבם וגו' :

נביאים - יחזקאל - פרק כ

(ח) וַיַּמְרוּ בִי וְלֹא אָבוּ לִשְׁמֹעַ אֵלַי אִישׁ אֶת שִׁקּוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזָבוּ וָאֹמַר לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכַלּוֹת אַפִּי בָּהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרָיִם: וְסָרִיבוּ עַל מֵימְרִי

וְלָא אֲבוּ לְקַבָּלָא לִנְבִיֵּי גְּבַר יַת שִׁקּוּצֵי עֵינֵיהוֹן לָא אַרְחִיקוּ וְיַת פּוּלְחַן טַעֲוַת מִצְרָאֵי לָא שְׁבָקוּ וַאֲמָרִית לְמִשְׁפַּךְ חֵמָתִי עֲלֵיהוֹן דְיָחוּל רוּגְזִי בְּהוֹן בְּגוֹ אַרְעָא דְמִצְרָיִם:

רש"י **וימרו בי** . הם הרשעים רובם של ישראל שמתו בשלשת ימי אפלה כמו שנאמר וחמושים עלו בני ישראל וגו' (שמות יד) אחד מחמשים ויש אומרים אחד מחמש מאות :

(ט) וַאֲעַשׂ לְמַעַן שְׁמִי לְבִלְתִּי הֵחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הֵמָּה בְתוֹכָם אֲשֶׁר נוֹדַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: וַאֲבָדִית בְּדִיל שְׁמִי בְּדִיל דְּלָא יִתְחַל לְעֵינֵי עַמְמַיָּא דִּי אִינּוּן בֵּינֵיהוֹן דְּאִתְגְּלֵיתִי לְמִפְרַקְהוֹן לְעֵינֵיהוֹן לְאַפָּקוּתְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם:

רש"י **לבלתי החל** . שלא יתחלל שמי מאחר שנודעתי להם והבטחתים להוציאם והכירו מצרים שהם עמי אילו הייתי משחיתם היו אומרים אויביהם מבלתי יכולת בידו להוציאם :

(י) וְאוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וְאָבִאֵם אֶל הַמִּדְבָּר: וַאֲפַקְּתִינּוּן מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם וְאָעֵילְתִּינּוּן לְמַדְבְּרָא: (יא) וְאֶתֵּן לָהֶם אֶת חֻקּוֹתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי הוֹדַעְתִּי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם: וִיהָבִית לְהוֹן יָת קְיָמַי וְיָת דִּינַי הוֹדְעִית יַתְהוֹן דְּאִם נַעְבֵּד יַתְהוֹן אֱנָשָׁא וְיִחֵי בְהוֹן בְּחַיֵּי עָלְמָא:

כתובים - משלי - פרק כו

(כ) בְּאֶפֶס עֵצִים תִּכְבֶּה אֵשׁ וּבְאֵין נִרְגָּן יִשְׁתֹּק מָדוֹן: הֵיכְנָא דְלֵית קִיסֵּי דֲעֲכָא נוּרָא וְהֵיכְנָא דְלֵית שְׁגוּשָׁא יִשְׁתַּק תִּגְרָא:

רש"י **באפס עצים** . כלומר שני דברים אלו שוין כשם שבאפס עצים תכבה אש כך באין נרגן של לה"ר המסכסך בעלי ריב ישתוק מדון :

(כא) פֶּחָם לְגֶחָלִים וְעֵצִים לְאֵשׁ וְאִישׁ (מדונים) מְדְיָנִים לְחַרְחַר רִיב: טַרְטָקַל לְגוּמְרֵי וְקִיסֵּי לְנוּרָא וְגַבְרָא תִּגְרָנָא מְחָרֵה בְהוּתָא:

רש"י **פחם לגחלים ועצים לאש** . פחם של אש עשוי להבעיר גחלים עמומות ועצים עשוין להסיק אש ואיש מדון לחרחר ריב :

(כב) דִּבְרֵי נִרְגָּן כְּמִתְלַהֲמִים וְהֵם יָרְדוּ חַדְרֵי בָטֶן: מִלּוֹי דְּשִׁגּוּשָׁא מַדְכְנָן לֵיהּ וְהִנּוּן נָחֲתָן לְגַוָּהּ דִכְרֵסָא:

רש"י **כמתלהמים** . ל' מתלחמים ורז"ל פרשו כמתלהמים כמת להם דברי המרגלים היו להם למיתה : **חדרי בטן** . היא מיתת הדרוקן :

(כג) כֶּסֶף סִיגִים מְצֻפֶּה עַל חָרֶשׂ שִׂפְתַיִם דֹּלְקִים וְלֵב רָע: הֵיךְ כַּסְפָּא מְסַלְיָא דְקָרִים עַל חִסְפָּא הֵיכְנָא שִׂפְוָתָא דְדָלְקָן וְלִיבָּא בִּישָׁא:

רש"י **מצופה על חרש** . כסיגי כסף המדובקים על החרש שצורפין אותו בו והוא מבהיק כאלו הוא כסף ואין בו תועלת כן שפתים דולקים ולב רע . הרודפים אחר הבריות

להסיתם בחלקות ומדברים אחד בפה ואחד בלב ולב רע נראין כאוהבין והם אויבים : **דולקים** . כמו דלקת אחרי (בראשית לא) :

משנה עירובין פרק ו

א. הַדָּר עִם הַנָּכְרִי בֶּחָצֵר, אוֹ עִם מִי שֶׁאֵינוֹ מוֹדֶה בָּעֵרוּב, הֲרֵי זֶה אוֹסֵר עָלָיו (דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר). רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, לְעוֹלָם אֵינוֹ אוֹסֵר עַד שֶׁיִּהוּ שְׁנֵי יִשְׂרְאֵלִים אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה:

ברטנורה (א) **מי שאינו מודה בערוב**. כותי: **הרי זה אוסר עליו**. לטלטל מביתו לחצר, עד שישכור ממנו רשות שיש לו בחצר: לעולם אינו אוסר עד שיהיו שני ישראלים. בין לתנא קמא בין לרבי אליעזר בן יעקב דירת נכרי לאו שמה דירה ובדין הוא שלא תאסור, אלא דגזור רבנן כדי שלא ידור ישראל עם הנכרי שלא ילמד ממעשיו, תנא קמא סבר אע"ג דנכרי חשיד אשפיכת דמים ואסור לישראל להתיחד עמו, זמנין דמקרי ודייר ישראל עם הנכרי, ואמור רבנן אין עירוב מועיל במקום נכרי ואין ביטול רשות מועיל במקום נכרי עד שישכיר והנכרי לא ישכיר דחייש לכשפים, ומתוך כך לא יבוא ישראל לדור עם נכרי ולא ילמוד ממעשיו. ורבי אליעזר בן יעקב סבר כיון דנכרי חשוד אשפיכת דמים, תרי, דשכיחי דדיירי גזרו בהן רבנן. חד, דלא שכיח דדייר שאסור להתיחד עם הנכרי לא גזרו ביה רבנן. והלכה כרבי אליעזר בן יעקב. ושוכרין מן הנכרי אפילו בפחות משוה פרוטה, ואפילו בשבת ואע"פ שאין הנכרי מבטל רשותו עד שישכור ממנו. ישראל יכול לבטל רשות ואפילו בשבת והוא שיאמר לחבירו כשלא עירבו רשותי מבוטלת לך ויהיה הוא אסור לטלטל בחצר וחבירו מותר. ואם ירצו אחר שהשלים חבירו לטלטל מה שצריך לו יכול חבירו לחזור ולבטל לו רשותו ויהיה הוא מותר וחבירו אסור:

ב. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל, מַעֲשֶׂה בְצָדוּקִי אֶחָד שֶׁהָיָה דָר עִמָּנוּ בַּמָּבוֹי בִּירוּשָׁלַיִם, וְאָמַר לָנוּ אַבָּא, מַהֲרוּ וְהוֹצִיאוּ אֶת (כָּל) הַכֵּלִים לַמָּבוֹי עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא וְיֶאֱסוֹר עֲלֵיכֶם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּלָשׁוֹן אַחֵר, מַהֲרוּ וַעֲשׂוּ צָרְכֵיכֶם בַּמָּבוֹי עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא וְיֶאֱסוֹר עֲלֵיכֶם:

ברטנורה (ב) **בצדוקי**. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, צדוקי הרי הוא כנכרי רבן גמליאל אומר אינו כנכרי ומעשה בצדוקי אחד כו' ואמר לנו אבא מהרו ועשו צרכיכם עד שלא יוציא ויאסור עליכם, שמע מינה דכישראל הוא ויכול לבטל רשות, ומפני שהמבטל רשותו וחזר והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר, כדלקמן, משום הכי קאמר רבן גמליאל מהרו ועשו צרכיכם עד שלא יוציא הוא כליו לחצר ויחזור ויזכה ברשותו שביטל ויאסר עליכם. אבל אי כנכרי הוא, ואין הנכרי יכול לבטל עד שישכרו, היכי הוי מצי למיסר עלייהו מאחר דאגר להו ושקיל דמי: **ורבי יהודה אומר**. לא כך אמר רבן

גמליאל, דלעולם צדוקי הרי הוא כנכרי סבירא ליה לרבן גמליאל, ואותה מעשה אינה ראיה, דהכי קאמר להו רבן גמליאל, מהרו ועשו צרכיכם בערב שבת קודם שתחשך, ולא עד שלא יוציא כליו כדאמרת, אלא עד שלא יצא היום ויאסר עליכם. ופסק ההלכה, שכל ישראל שמחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כנכרי ואין מערבין עמו ואינו מבטל רשות אלא שוכרים ממנו כדרך ששוכרים מן הנכרי. והמשמר שבת בפרהסיא אף על פי שפעמים מחלל אותה בצנעא ואינו מודה בתורת עירוב כגון הצדוקים בזמן הזה שמשמרים שבת ואינם מודים בתורת עירוב הרי זה אין מערבין עמו, אבל יכול לבטל רשות ואין צריך לשכור ממנו, והוא שלא יהיה עובד עבודת כוכבים:

ג. אַנְשֵׁי חָצֵר שֶׁשָּׁכַח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עֵרֵב, בֵּיתוֹ אָסוּר מִלְּהַכְנִיס וּמִלְּהוֹצִיא לוֹ וְלָהֶם, וְשֶׁלָּהֶם מֻתָּרִין לוֹ וְלָהֶם. נָתְנוּ לוֹ רְשׁוּתָן, הוּא מֻתָּר וְהֵן אֲסוּרִין. הָיוּ שְׁנַיִם, אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה, שֶׁאֶחָד נוֹתֵן רְשׁוּת וְנוֹטֵל רְשׁוּת, שְׁנַיִם נוֹתְנִים רְשׁוּת, וְאֵין נוֹטְלִין רְשׁוּת:

ברטנורה (ג) **ביתו אסור להכניס ולהוציא**. מביתו לחצר, בין הוא בין אנשי החצר. וכגון שביטל להם רשות חצרו כלומר החלק שיש לו עמהם בחצר ולא ביטל להם ביתו, דסבר האי תנא מה שביטל ביטל ומה שלא ביטל לא ביטל הלכך הוה ליה ביתו רשותא דידיה וחצר רשותא דידיהו: **ושלהם**. בתים שלהן מותרין להוציא מהן לחצר בין הוא בין הם, דהא בתים שלהם וחצר רשות אחת היא. והוא אע"ג דלא עירב הוי כאורח גבייהו, שאורח מטלטל ברשות אכסניא שלו: **נתנו לו**. הם רשות חצרן: **הוא מותר**. להוציא מביתו לחצר שהכל ברשותו: **והן אסורין**. אפילו לטלטל מביתו לחצר. ולא הוו אורחים גביה, דחד לגבי רבים הוי אורח, רבים לגבי יחיד לא הוו אורחים: **היו שנים**. שלא עירבו, ושאר בני חצר ביטלו להם רשותם, שניהם אוסרים זה על זה, מפני שהחצר היא של שניהם והבתים מיוחדים כל בית לבעליו, ואין מוציא מרשות המיוחדת לו לרשות שלו ושל חברו. ואע"ג דהדר חד מנייהו ובטיל ליה לחבריה, אינו מועיל, הואיל ובשעה שביטלו בני החצר רשותם לאלו השנים שלא עירבו היו אוסרים זה על זה אשתכח דביטול קמאי לא מהני, וכי הדר מבטל לא מצי לאקנויי רשותא דידהו דהא לא קנייה. הלכך בני חצר שקצתן עירבו וקצתן לא עירבו אותן שלא עירבו מבטלין רשותן לאותן שעירבו, ואין אותן שעירבו מבטלין רשותן לאותן שלא עירבו דאסרי הדדי כדאמרן. והמבטל רשותו לבני חצר צריך שיפרש שמבטל לכל אחד ואחד:

ד. מֵאֵימָתַי נוֹתְנִין רְשׁוּת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, מִבְּעוֹד יוֹם, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה. מִי שֶׁנָּתַן רְשׁוּתוֹ וְהוֹצִיא, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, הֲרֵי זֶה אוֹסֵר. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּמֵזִיד אוֹסֵר. בְּשׁוֹגֵג אֵינוֹ אוֹסֵר:

ברטנורה (ד) **בית שמאי אומרים מבעוד יום**. דסברי ביטול רשות הוא, ומקנה רשות בשבת אסור: **ובית הלל אומרים אף משתחשך**. סברי ביטול לאו אקנויי רשותא הוא אלא אסתלוקי מרשותא, ואסתלוקי מרשותא בשבת שפיר דמי. ובברייתא פירשו דבכל דוכתא אמרינן כיון שנאסר למקצת שבת נאסר לכולה חוץ ממבטל רשות: **מי שנתן רשותו והוציא**. שחזר ונשתמש ברשות שביטל: **אחד שוגג ואחד מזיד**. דקניס שוגג אטו מזיד. ואין הלכה כרבי מאיר:

ה. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה שֹׁתֶף לִשְׁכֵנָיו, לָזֶה בַּיַּיִן וְלָזֶה בַּיַּיִן, אֵינָם צְרִיכִים לְעֵרֶב. לָזֶה בַּיַּיִן וְלָזֶה בַּשֶּׁמֶן, צְרִיכִים לְעֵרֶב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה, אֵינָם צְרִיכִים לְעֵרֶב:

ברטנורה (ה) **שהוא שותף עם שכניו**. שבמבוי. לשם שותפות בעלמא ולא לשם עירוב: **אינם צריכים לערב**. והוא שיהיו כולן שותפין בכלי אחד. ודוקא שתופי מבואות הוו ביין כדתנן בכל מערבין ומשתתפין. אבל עירובי חצרות אין מערבין אלא בפת, דעירוב משום דירה הוא ודירה של אדם אין לבו נמשך אלא בפת. ואם שתף שתופי מבואות בפת כל שכן דחשיב טפי וסומכין על אותו שתוף של פת במקום עירוב ואינם צריכים לערב עירובי חצרות. אבל אם נשתתפו ביין או בשאר דברים צריכין לערב עירובי חצרות ואין סומכין על השתוף, כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות: **ר' שמעון אומר כו'**. ואין הלכה כר' שמעון:

ו. חָמֵשׁ חֲבוּרוֹת שֶׁשָּׁבְתוּ בְּטַרְקְלִין אֶחָד, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, עֵרוּב לְכָל חֲבוּרָה וַחֲבוּרָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, עֵרוּב אֶחָד לְכֻלָּן. וּמוֹדִים, בִּזְמַן שֶׁמִּקְצָתָן שְׁרוּיִין בַּחֲדָרִים אוֹ בָעֲלִיּוֹת, שֶׁהֵן צְרִיכִין עֵרוּב לְכָל חֲבוּרָה וַחֲבוּרָה:

ברטנורה (ו) **בטרקלין**. בית גדול ורחב מושב מלכים וחלקוהו לחמשה וכולן יש להן פתח מן הטרקלין לחצר וצריכים לערב עם שאר בני החצר: **בית שמאי אומרים**. רשותיהן חלוקים וצריך שכל חבורה וחבורה תתן פת לעירוב החצר: **ובית הלל אומרים**. אין מחיצה זו חלוק רשות. ובזמן שחלקו הטרקלין במחיצות גדולות המגיעות לתקרה כולי עלמא לא פליגי דהוי חלוק רשות משום דהוו כשרויים בחדרים ובעליות. כי פליגי, דחלקו במחיצות נמוכות שאינן מגיעות לתקרה, בית שמאי סברי מחיצה כזו הויא חלוק רשות. ובית הלל סברי לא הויא חלוק רשות:

ז. הָאַחִין הַשֻּׁתָּפִין שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין עַל שֻׁלְחַן אֲבִיהֶם וִישֵׁנִים בְּבָתֵּיהֶם, צְרִיכִין עֵרוּב לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. לְפִיכָךְ אִם שָׁכַח אֶחָד מֵהֶם וְלֹא עֵרֵב, מְבַטֵּל אֶת רְשׁוּתוֹ. אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁמּוֹלִיכִין עֵרוּבָן בְּמָקוֹם אַחֵר, אֲבָל אִם הָיָה עֵרוּב בָּא אֶצְלָן, אוֹ שֶׁאֵין עִמָּהֶן דִּיּוּרִין בֶּחָצֵר, אֵינָן צְרִיכִין לְעָרֵב:

ברטנורה (ז) **האחין השותפין**. הכי קאמר, האחין האוכלין על שלחן אביהם והשותפין האוכלים על שלחן אחד. ואוכלין על שלחן אביהם לאו דוקא אלא נוטלין מזונותיהן מבית אביהן ואוכלין אותם כל אחד בביתו. וכן השותפין עושים מלאכה אצל בעל הבית אחד בשותפות ונוטלין מזונותיהם מבעל הבית ומוליכין לאכול בבתיהם: **וישנים בבתיהם**. והם ואביהם [ואחרים] דרים בחצר אחת: **צריכין ערוב לכל אחד ואחד**. אם רוצים לערב עם אנשי חצרן: **מבטל את רשותו**. צריך לבטל את רשותו: **אימתי בזמן שמוליכין את ערובן**. לתתו לאחד מבתי שאר בני החצר, דהואיל והוזקקו לעירוב ושאר דיורין אסרי אינהו נמי אסרי וצריכין כולן ליתן פת בעירוב הואיל וחלוקין דיוריהן בלינה וגם אין אוכלין על שלחן אביהם ממש אלא כל אחד נוטל פרנסתו ואוכל בביתו: אבל אם היה ערוב כל החצר בא לבית אביהן, שלא הוזקקו לעירוב, שבית שמניחין בו העירוב אינו צריך ליתן פת: או שאין עמהן דיורין אחרים, שאין דיורין מזקיקים אותם לעירוב, אינן צריכין לערב דכיחידים דמו:

ח. חָמֵשׁ חֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת זוֹ לָזוֹ וּפְתוּחוֹת לַמָּבוֹי, עֵרְבוּ בַחֲצֵרוֹת וְלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ בַּמָּבוֹי, מֻתָּרִין בַּחֲצֵרוֹת וַאֲסוּרִין בַּמָּבוֹי. וְאִם נִשְׁתַּתְּפוּ בַּמָּבוֹי, מֻתָּרִין כָּאן וְכָאן. עֵרְבוּ בַחֲצֵרוֹת וְנִשְׁתַּתְּפוּ בַּמָּבוֹי, וְשָׁכַח אֶחָד מִבְּנֵי חָצֵר וְלֹא עֵרֵב, מֻתָּרִין כָּאן וְכָאן. מִבְּנֵי מָבוֹי וְלֹא נִשְׁתַּתֵּף, מֻתָּרִין בַּחֲצֵרוֹת וַאֲסוּרִין בַּמָּבוֹי, שֶׁהַמָּבוֹי לַחֲצֵרוֹת כֻּלָּהּ לַבָּתִּים:

ברטנורה (ח) פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי. בגמרא מוכח דלא תנינן במתניתין פתוחות זו לזו, משום דקיימא לן שאין מבוי ניתר בלחי או קורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו כלומר שני בתים פתוחים לכל חצר ושתי חצרות פתוחות למבוי והנך כיון דכולן פתוחות זו לזו ומעורבות יחד דרך פתחיהן חדא חשיב להו, ולא תנינן אלא חמש חצרות פתוחות למבוי: **ערבו החצרות**. כל אחת לעצמה: **מותרים בחצרות**. מותרין כל בני חצר לעצמן: **ואסורין במבוי**. דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף: **ואם נשתתפו**. נמי במבוי לאחר שעירבו בחצרות מותרין כאן וכאן: **ושכח אחד מבני חצר ולא עירב**. בחצרו להתיר חצרו, אבל בשיתוף היה לו חלק: **מותרין כאן וכאן**. דטעמא מאי אין סומכים על שיתוף במקום עירוב כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות והכא דרוב בני חצר עירבו אלא ששכח אחד מהם ולא עירב לא תשתכח תורת עירוב: **שהמבוי לחצרות כחצר לבתים**. כשם שאסור להוציא מבתים לחצר בלא עירוב כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שתוף. ולא תימא לא דמו, דבית וחצר זו רשות היחיד וזו רשות הרבים, אבל חצר ומבוי שניהן רשויות של רבים הן:

ט. שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, עֶרְבָה הַפְּנִימִית וְלֹא עֶרְבָה הַחִיצוֹנָה, הַפְּנִימִית מַתֶּרֶת וְהַחִיצוֹנָה אֲסוּרָה. הַחִיצוֹנָה וְלֹא הַפְּנִימִית, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת. עֶרְבָה זוֹ לְעַצְמָה וְזוֹ לְעַצְמָה, זוֹ מַתֶּרֶת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְזוֹ מַתֶּרֶת בִּפְנֵי עַצְמָהּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹסֵר הַחִיצוֹנָה, שֶׁדְּרִיסַת הָרֶגֶל אוֹסַרְתָּהּ, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין דְּרִיסַת הָרֶגֶל אוֹסַרְתָּהּ:

ברטנורה (ט) **זו לפנים מזו**. פנימית פתוחה לחיצונה וחיצונה לרשות הרבים ודריסת רגליה של פנימית על חיצונה לצאת לרשות הרבים: **ערבה פנימית**. בעצמה לטלטל בחצרה: **שתיהן אסורות**. דהויא פנימית בעצמה רגל האסורה במקומה שהרי לא ערבה לעצמה, ואוסרת בדריסת רגליה על החיצונה: **זו מותרת לעצמה וכו'**. דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת: **רבי עקיבא אוסר**. דקא סבר אף רגל המותרת אוסרת כשלא עירבה שם: **וחכמים אומרים כו'**. דקסברי אפילו רגל האסורה במקומה כגון שלא עירבה הפנימית לעצמה אינה אוסרת על החיצונה. והלכה כתנא קמא:

י. שָׁכַח אֶחָד מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵרֵב, הַפְּנִימִית מַתֶּרֶת וְהַחִיצוֹנָה אֲסוּרָה. מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עֵרֵב, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת. נָתְנוּ עֵרוּבָן בְּמָקוֹם אֶחָד, וְשָׁכַח אֶחָד, בֵּין מִן הַפְּנִימִית בֵּין מִן הַחִיצוֹנָה, וְלֹא עֵרֵב, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת. וְאִם הָיוּ שֶׁל יְחִידִים, אֵינָן צְרִיכִין לְעָרֵב:

ברטנורה (י) **שכח אחד מן הפנימית כו'**. דהויא פנימית רגל האסורה ואוסרת: **נתנו ערובן במקום אחד**. שעירבו שתיהן זו עם זו ונתנו העירוב בחיצונה. וקרי ליה מקום אחד לפי ששתי החצרות משתמשות בה כאחד. ושכח אפילו אחד מן החיצונה ולא עירב, שתיהן אסורות, דפנימית נמי אסורה לטלטל בחצרה שהרי אינה יכולה להסתלק מן החיצונה ולהשתמש באנפי נפשה דהא ליתא לערובא גבה, דאותו עירוב המתירה בחצר הוליכוהו לחיצונה. אבל נתנו העירוב בפנימית, חיצונה מתסרא בשכחה דפנימית, ופנימית לא מתסרא בשכחה דחיצונה, דהא אחדא לדשא ומשתמשא: **ואם היו של יחידים**. שאין בפנימית אלא אחד ובחיצונה אחד. אינם צריכים לערב זה עם זה משום דריסת הרגל, דכיון דיחיד הוא בפנימית הוי רגל המותרת ואינה אוסרת. וסתם מתניתין כתנא קמא דלעיל דסבר רגל המותרת אינה אוסרת:

גמרא עירובין דף ס"ה ע"א

אָמַר רַב יְהוּדָה לָא אִיבְּרִי לֵילְיָא אֶלָּא לְשִׁינְתָא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לָא אִבְּרִי סִיהֲרָא אֶלָּא לְגִירְסָא. אָמְרוּ לֵיהּ לְרַבִּי זֵירָא מְחַדְּדָן שְׁמַעְתָּתָךְ. אָמַר לְהוּ דִּימָמָא אִינּוּן. אָמְרָה לֵיהּ בְּרָתֵיהּ דְּרַב חַסְדָּא לְרַב חַסְדָּא לָא בָּעֵי מַר מֵינַם פּוּרְתָּא אָמַר לָהּ הַשְׁתָּא אָתוּ יוֹמֵי דַּאֲרִיכֵי וּקְטִינֵי וְנִינּוּם טוּבָא. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אֲנַן פּוֹעֲלֵי דִּימָמֵי אֲנַן. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב יָזִיף וּפָרַע. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא כָּל הַמִּתְפַּתֶּה בְּיֵינוֹ יֶשׁ בּוֹ מִדַּעַת קוֹנוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ח')

וַיָּרַח ה' אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וגוֹמֵר. אָמַר רִבִּי חִיָּיא כָּל הַמִּתְיַישֵּׁב בְּיֵינוֹ יֶשׁ בּוֹ מִדַּעַת שִׁבְעִים זְקֵנִים. יַיִן נִיתַּן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת וְסוֹד נִיתַּן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת נִכְנַס יַיִן יָצָא סוֹד. אָמַר רִבִּי חָנִין לֹא נִבְרָא יַיִן אֶלָּא לְנַחֵם אֲבֵלִים וּלְשַׁלֵּם שָׂכָר לְרְשָׁעִים. שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְגוֹמֵר. אָמַר רַב חָנִין בַּר פַּפָּא כָּל שֶׁאֵין יַיִן נִשְׁפָּךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ כַּמַּיִם אֵינוֹ בְּכְלַל בְּרָכָה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג) וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ מַה לֶּחֶם שֶׁנִּיקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר אַף מַיִם שֶׁנִּיקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וּמַאי נִיהוּ יַיִן וְקָא קָרֵי לֵיהּ מַיִם. אָמַר רִבִּי אִילְעָאי בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָדָם נִיכָּר בְּכוֹסוֹ וּבְכִיסוֹ וּבְכַעְסוֹ וַאֲמָרֵי לְהּ אַף בְּשְׂחָקוֹ:

רש"י **יומי דאריכי וקטיני**. ימים שהוא בקבר אריכי לישן וקטנים לעסוק בתורה ובמצות: **ונינום טובא**. ונישן הרבה: **יזיף ופרע**. אם קבע לו לשנות כך וכך פרקים ביום ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום ופורע קביעות עתו בלילה: **המתפתה ביין**. שמפייסין אותו על דבר ומתרצה כשטוב לבו ביין: **ריח הניחוח**. ואמרן לעיל דריח דומיא דמשתיא הוא וכתיב ויאמר אל לבו לא אוסיף וגו' דאירצי: **המתיישב ביינו**. ששותה יין ואין דעתו מטורפת: **ניתן בע' אותיות**. כך חשבונו בגימ': **יצא סוד**. וזה הואיל ולא יצא סודו שקול הוא כסנהדרין של שבעים: **לשלם בו שכר לרשעים**. ששותין ושמחין ומקבלין עולמם בחייהם: **לאובד**. רשע: **אינו בכלל ברכה**. לא הגיע לסוף ברכה גמורה ואפילו הוא עשיר בדברים אחרים: **שניקח בכסף מעשר**. שמותר ללקחו בכסף מעשר שני בירושלים. דתנן הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח: **אדם ניכר**. אם הגון הוא: **בכוסו**. אם דעתו מיושבת עליו ביינו. בכיסו. כשנושא ונותן עם בני אדם אם באמונה הוא עושה: **בכעסו**. שאינו קפדן יותר מדאי:

זוהר קדושים ד"פ ע"ב

רִבִּי יוֹסֵי הֲוָה אָזִיל בְּאָרְחָא פָּגַע בֵּיהּ רִבִּי חִיָּיא אָמַר לֵיהּ הָאי דְּאוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא דְּכְתִיב בְּעֵלִי (שמואל א' ג') וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם יִתְכַּפֵּר עֲוֹן בֵּית עֵלִי בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה עַד עוֹלָם. בְּזֶבַח וּמִנְחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר אֲבָל מִתְכַּפֵּר הוּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה אֲמַאי בְּגִין דְּדִבְרֵי תוֹרָה סַלְקִין עַל כָּל קָרְבְּנִין דְּעַלְמָא כְּמָה דְּאוּקְמוּהָ דְּכְתִיב (ויקרא ז') זֹאת הַתּוֹרָה לָעוֹלָה לַמִּנְחָה וְלַחַטָּאת וְלָאָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים שָׁקִיל אוֹרַיְיתָא לְקַבֵּיל כָּל קָרְבְּנִין דְּעַלְמָא. אָמַר לֵיהּ הָכִי הוּא וַדַּאי דְּכָל מָאן דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא אַף עַל גַּב דְּאִתְגְּזַר עָלֵיהּ עוֹנְשָׁא מִלְּעֵילָא נְחָא לֵיהּ מִכָּל קָרְבְּנִין וְעָלָוִן וְהַהוּא עוֹנְשָׁא אִתְקְרַע (ובגין דְּיַלְעֵי בָּהּ לִשְׁמָהּ קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְפְּיַיס בַּהֲדֵיהּ). וְתָא חֲזֵי לָא אִתְדְּכֵי בַּר נָשׁ לְעַלְמִין אֶלָּא בְּמִלִּין דְּאוֹרַיְיתָא בְּגִינֵי כַּךְ מִלִּין דְּאוֹרַיְיתָא לָא מְקַבְּלִין טוּמְאָה בְּגִין דְּאִיהִי קַיְימָא לְדַכָּאָה לְאִלֵּין מְסָאֲבֵי. וְאַסְוָותָא בְּאוֹרַיְיתָא אִשְׁתְּכַח. דְּכְתִיב (משלי ג') רְפָאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ. וְדַכְיוּתָא אִשְׁתְּכַח בְּאוֹרַיְיתָא דְּכְתִיב

(תהלים י"ט) יִרְאַת ה' טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד. מָאי עוֹמֶדֶת לָעַד דְּקַיְימָא תְּדִירָא בְהַהוּא דַכְיוּתָא וְלָא אִתְעֲדֵי מִנֵּיהּ לְעַלְמִין. אָמַר לֵיהּ יִרְאַת יְיָ כְּתִיב וְלֹא תוֹרָה אָמַר לֵיהּ הָכִי הוּא וַדַּאי דְהָא אוֹרַיְיתָא מִסְטָרָא דִּגְבוּרָה קָא אַתְיָא אָמַר לֵיהּ וּמֵהָתָם נַפְקָא מֵהָכָא נַפְקָא דְכְתִיב רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת יְיָ וּכְתִיב יִרְאַת יְיָ טְהוֹרָה וְאוֹרַיְיתָא קְדוּשָׁה אִתְקְרֵי דְכְתִיב כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ וְדָא אוֹרַיְיתָא דְהִיא שְׁמָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה וְעַל דָּא מָאן דְּאִשְׁתְּדַל בָּהּ אִתְדְּכֵי וּלְבָתַר אִתְקַדַּשׁ דִּכְתִיב קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ קְדוֹשִׁים הֱיוּ לְא כְּתִיב אֶלָּא תִּהְיוּ. תִּהְיוּ וַדַּאי. אָמַר לֵיהּ הָכִי הוּא וּמִקְרָא כְּתִיב (שמות יט) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ:

תרגום הזוהר רַבִּי יוֹסֵי הֲיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, פָּגַע בּוֹ רַבִּי חִיָּא, אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁהֶעֱמִידוּ הַחֲבֵרִים, שֶׁכָּתוּב בְּעֵלִי, לָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם יִתְכַּפֵּר עָוֹן בֵּית עֵלִי בְּזֶבַח וּמִנְחָה עַד עוֹלָם. בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר, אֲבָל מִתְכַּפֵּר הוּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה. לָמָּה. הוּא מִשּׁוּם, שֶׁדִּבְרֵי תוֹרָה עוֹלִים עַל כָּל קָרְבָּנוֹת הָעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁהֶעֱמִדְנוּ, שֶׁכָּתוּב, זֹאת הַתּוֹרָה לָעוֹלָה וְלַמִּנְחָה וְלַחַטָּאת וְלָאָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים. מוֹרֶה, שֶׁשְּׁקוּלָה הַתּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אַף עַל פִּי שֶׁנִּגְזָר עָלָיו עֹנֶשׁ מִלְמַעְלָה, הוּא יָפֶה לוֹ מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת, וְהָעֹנֶשׁ הַהוּא נִקְרָע. וּבֹא וּרְאֵה, אֵין הָאָדָם נִטְהָר לְעוֹלָם אֶלָּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה, מִשּׁוּם זֶה, דִּבְרֵי תוֹרָה אֵינָם מְקַבְּלִים טוּמְאָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת לְטַהֵר הַטְּמֵאִים. וּרְפוּאָה נִמְצֵאת בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּתוּב, רִפְאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לַעֲצָמוֹתֶיךָ. וְטָהֳרָה נִמְצֵאת בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב, יִרְאַת ה' טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד. מַהוּ, עוֹמֶדֶת לָעַד, הַיְנוּ שֶׁעוֹמֶדֶת תָּמִיד בְּטָהֳרָה זוֹ, וְאֵינָהּ נֶעֱבֶרֶת מִמֶּנָּהּ לְעוֹלָם. אָמַר לוֹ הֲרֵי כָּתוּב יִרְאַת ה', וְלֹא תּוֹרָה. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, כִּי הַתּוֹרָה מִצַּד הַגְּבוּרָה בָּאָה. אָמַר לוֹ, וּמִשּׁוּם יוֹצֵא זֶה, מִכָּאן הוּא יוֹצֵא, שֶׁכָּתוּב רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה'. וְכָתוּב יִרְאַת ה' טְהוֹרָה. וְהַתּוֹרָה נִקְרֵאת, קְדֻשָּׁה. שֶׁכָּתוּב, כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה', וְזוֹ הִיא הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא שֵׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן וְעַל כֵּן, מִי שֶׁעוֹסֵק בָּהּ, נִטְהָר, וְאַחַר כָּךְ מִתְקַדֵּשׁ שֶׁכָּתוּב, קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ, קְדוֹשִׁים הֱיוּ לֹא כָּתוּב אֶלָּא תִּהְיוּ, תִּהְיוּ וַדַּאי שֶׁעַל יְדֵי הַתּוֹרָה תִּהְיוּ קְדוֹשִׁים. אָמַר לוֹ כָּךְ הוּא וַדַּאי, וּמִקְרָא כָּתוּב, וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' איסורי ביאה פ' כ"ב

א. אָמְרוּ חֲכָמִים גָּזַל וַעֲרָיוֹת נַפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מִתְאַוָּה לָהֶם וּמְחַמְּדָתָן וְאֵין אַתָּה מוֹצֵא קָהָל בְּכָל זְמָן וּזְמָן שֶׁאֵין בָּהֶן פְּרוּצִים בַּעֲרָיוֹת וּבִיאוֹת אֲסוּרוֹת. וְעוֹד אָמְרוּ חֲכָמִים רוּבָּן בְּגֶזֶל וּמִיעוּטָן בָּעֲרָיוֹת וְהַכֹּל בַּאֲבַק לָשׁוֹן הָרָע: **ב**. לְפִיכָךְ רָאוּי לוֹ לְאָדָם לְכוֹף יִצְרוֹ בְּדָבָר זֶה וּלְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בִּקְדֻשָּׁה יְתֵירָה וּבְמַחֲשָׁבָה טְהוֹרָה וּבְדַעַת נְכוֹנָה כְּדֵי לְהִנָּצֵל מֵהֶן. וְיִזָּהֵר מִן

הַיִּחוּד שֶׁהוּא הַגּוֹרֵם הַגָּדוֹל. גְּדוֹלֵי הַחֲכָמִים הָיוּ אוֹמְרִים לְתַלְמִידֵיהֶם הִזָּהֲרוּ בִּי מִפְּנֵי בִּתִּי הִזָּהֲרוּ בִּי מִפְּנֵי כַּלָּתִי כְּדֵי לְלַמֵּד לְתַלְמִידֵיהֶם שֶׁלֹּא יִתְבַּיְשׁוּ מִדָּבָר זֶה וְיִתְרַחֲקוּ מִן הַיִּחוּד:

ג. וְכֵן יִנָּהֵג לְהִתְרַחֵק מִן הַשְּׁחוֹק וּמִן הַשִּׂכְרוּת וּמִדִּבְרֵי עֲגָבִים שֶׁאֵלּוּ גּוֹרְמִין גְּדוֹלִים וְהֵן מַעֲלוֹת שֶׁל עֲרָיוֹת. וְלֹא יֵשֵׁב בְּלֹא אִשָּׁה שֶׁמִּנְהָג זֶה גּוֹרֵם לְטַהֲרָה גְּדוֹלָה יְתֵירָה מִכָּל זֹאת אָמְרוּ יִפְנֶה עַצְמוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ לְדִבְרֵי תוֹרָה וְיַרְחִיב דַּעְתּוֹ בְּחָכְמָה שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת עֲרָיוֹת מִתְגַּבֶּרֶת אֶלָּא בְּלֵב פָּנוּי מִן הַחָכְמָה. וּבְחָכְמָה הוּא אוֹמֵר (משלי ה) אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת חֵן דַּדֶּיהָ יְרַוֻּךָ בְכָל עֵת בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָמִיד:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ו' ע"ב

הַבַּעַל תְּשׁוּבָה צָרִיךְ וִידוּי שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה) וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ וְיֶשׁ לוֹ לְהַזְכִּיר עֲוֹנוֹתָיו וַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתָיו כִּי הוּא נֶעֱנַשׁ עֲלֵיהֶן בְּאָחְזוֹ מַעֲשֶׂה אֲבוֹתָיו בְּיָדוֹ וְכֵן כָּתוּב (שם כו) וְהִתְוַדּוּ אֶת עֲוֹנָם וְאֶת עֲוֹן אֲבוֹתָם. וְצָרִיךְ הַתְפָּלָה. יִתְפַּלֵּל אֶל הַשֵּׁם וִיבַקֵּשׁ רַחֲמִים לְכַפֵּר אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָיו שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יד) קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל ה' אִמְרוּ אֵלָיו כָּל תִּשָּׂא עָוֹן וְקַח טוֹב וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ. קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל ה' זֶה עִנְיַן הַוִּידּוּי. אִמְרוּ אֵלָיו כָּל תִּשָּׂא עָוֹן וְקַח טוֹב זֶה עִנְיַן הַתְפָּלָה. וּפֵירוּשׁ וְקַח טוֹב מַעֲשֶׂה הַטּוֹב שֶׁעָשִׂינוּ כִּי אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עֲבֵירָה מְכַבָּה מִצְוָה וּבְעֵת הַתְּשׁוּבָה יִתְכַּפְּדוּ הָעֲוֹנוֹת וְתִתְעוֹרֵר זְכוּת הַמִּצְוָה וְיֵאִיר נֵרָהּ אַחֲרֵי אֲשֶׁר לֹא הִגִּיהַּ אוֹרוֹ לִפְנֵי הַתְּשׁוּבָה וְכֵן כָּתוּב (איוב ח) אִם זַךְ וְיָשָׁר אַתָּה וְגוֹמֵר אִמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אִם זַךְ וְיָשָׁר הָיִיתָ לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא זַךְ וְיָשָׁר אַתָּה שֶׁעָשִׂיתָ תְּשׁוּבָה כִּי עַתָּה יָעִיר עָלֶיךָ עַתָּה אַחֲרֵי הַתְּשׁוּבָה יָעִיר עָלֶיךָ כָּל הַצָּדָקוֹת שֶׁעָשִׂיתָ מִלְּפָנִים וַאֲשֶׁר הָיָה נָוֶךָ וְנָטַעְתָּ לָרְוָחָה וְנָטַעְתָּ אֵשֶׁל אַכְסַנְיָא כְּמוֹ שֶׁאָמַר (שם לא) דְּלָתַי לָאוֹרַח אֶפְתָּח וְקוֹדֶם הַתְּשׁוּבָה לֹא הָיוּ צְדָקוֹתֶיךָ מְגִינוֹת עָלֶיךָ וְאַחֲרֵי שׁוּבְךָ וְסָר עֲוֹנֶךָ יָעִיר זְכוּתְךָ וְשִׁלַּם נְוֹת צִדְקֶךָ וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ וַחֲשׁוֹב וִידוּיֵינוּ כְּחַטָּאת פָּרִים לְרָצוֹן לָנוּ לְפָנֶיךָ וְהַזְכִּיר פָּרִים כִּי חַטָּאת פַּר הָיָה פְּנִימִי וְהָיוּ מַזִּין מִדָּמוֹ עַל הַפָּרוֹכֶת וְעַל מִזְבַּח הַזָּהָב. וְעוֹד יִתְפַּלֵּל בַּעַל הַתְּשׁוּבָה אֶל הַשֵּׁם לִמְחוֹת כַּעַב פְּשָׁעָיו וְכָעָנָן חַטֹּאתָיו וְשֶׁיִּחְפּוֹץ בּוֹ וִירַצֵּהוּ וְיֵעָתֵר לוֹ כַּאֲשֶׁר אִם לֹא חָטָא כְּעִנְיַן שֶׁכָּתוּב בְּדִבְרֵי אֱלִיהוּא עַל בַּעַל הַתְּשׁוּבָה אַחֲרֵי הַיְסוּרִין (שם לג) יֶעְתַּר אֶל אֱלוֹהַּ וַיִּרְצֵהוּ כִּי יִתְּכֶן לִהְיוֹת הֶעָוֹן נִסְלַח וְנִפְדֶּה מִן הַיְסוּרִין וּמִכָּל גְּזֵרָה וְאֵין לַשֵּׁם חֵפֶץ בּוֹ וּמִנְחָה לֹא יִרְצֶה מִיָּדוֹ:

קדושים יום שלישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) לֹא תִּגְנֹבוּ וְלֹא תְכַחֲשׁוּ וְלֹא תְשַׁקְּרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ: לָא תִּגְנְבוּן וְלָא תְכַדְּבוּן וְלָא תְשַׁקְּרוּן אֱנַשׁ בְּחַבְרֵהּ:

רש"י לא תגנבו. אזהרה לגונב ממון, אבל לא תגנוב (שמות כ יג) שבעשרת הדברות, אזהרה לגונב נפשות, דבר הלמד מענינו, דבר שחיבין עליו מיתת בית דין: ולא תכחשו. לפי שנאמר (ויקרא ה כב) וכחש בה, משלם קרן וחומש. למדנו עונש, אזהרה מנין, תלמוד לומר ולא תכחשו: ולא תשקרו. לפי שנאמר (שם) ונשבע על שקר, ישלם קרן וחומש. למדנו עונש, אזהרה מנין, תלמוד לומר ולא תשקרו: לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו ולא תשבעו. אם גנבת, סופך לכחש, סופך לשקר, סופך להשבע לשקר:

(יב) וְלֹא תִשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לַשָּׁקֶר וְחִלַּלְתָּ אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: וְלָא תְשָׁבְעוּן בִּשְׁמִי לְשַׁקְרָא וְתַחֵל יָת שְׁמָא דֶּאֱלָהָךְ אֲנָא יְיָ:

רש"י ולא תשבעו בשמי. למה נאמר, לפי שנאמר (שמות כ ז) לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, יכול לא יהא חיב אלא על שם המיוחד, מנין לרבות כל הכנויין, תלמוד לומר ולא תשבעו בשמי לשקר, כל שם שיש לי:

(יג) לֹא תַעֲשֹׁק אֶת רֵעֲךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר: לָא תַעֲשׁוֹק יָת חַבְרָךְ וְלָא תְאַנֵּס לָא תְבִית אַגְרָא דַּאֲגִירָא לְוָתָךְ עַד צַפְרָא:

רש"י לא תעשק. זה הכובש שכר שכיר: לא תלין. לשון נקבה מוסב על הפעלה: עד בקר. בשכיר יום הכתוב מדבר, שיציאתו משששקעה החמה, לפיכך זמן גבוי שכרו כל הלילה. ובמקום אחר הוא אומר (דברים כד טו) ולא תבוא עליו השמש, מדבר בשכיר לילה, שהשלמת פעלתו משיעלה עמוד השחר, לפיכך זמן גבוי שכרו כל היום, לפי שנתנה תורה זמן לבעל הבית עונה לבקש מעות:

(יד) לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: לָא תְלוּט דְּלָא שָׁמַע וְקֳדָם דְּלָא חָזֵי לָא תְשַׁיִּם תַּקְלָא וְתִדְחַל מֵאֱלָהָךְ אֲנָא יְיָ:

רש"י לא תקלל חרש. אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם, תלמוד לומר (שמות כב כז) בעמך לא תאר, אם כן למה נאמר חרש, מה חרש מיוחד שהוא בחיים אף כל שהוא בחיים, יצא המת שאינו בחיים: ולפני עור לא תתן מכשל. לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו ונוטלה המנו: ויראת מאלהיך. לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו של זה לטובה

או לרעה, ויכול להשמט ולומר לטובה נתכוונתי, לפיכך נאמר בו ויראת מאלהיך המכיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללבו של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו, נאמר בו ויראת מאלהיך:

(טו) **שני** לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט לֹא תִשָּׂא פְנֵי דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי גָדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ:

לֹא תַעְבְּדוּן שְׁקַר בְּדִינָא לָא תִסַּב אַפֵּי מַסְכֵּנָא וְלָא תֶהְדַּר אַפֵּי רַבָּא בְּקוּשְׁטָא תְּדִינֵיהּ לְחַבְרָךְ:

רש"י לא תעשו עול במשפט. מלמד שהדין המקלקל את הדין קרוי עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה. שהעול קרוי תועבה, שנאמר (דברים כה טז) כי תועבת ה' וגו' כל עשה עול, והתועבה קרויה שקץ וחרם, שנאמר (שם ז כו) ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו שקץ תשקצנו וגו' : לא תשא פני דל. שלא תאמר עני הוא זה והעשיר חיב לפרנסו, אזכנו בדין, ונמצא מתפרנס בנקיות: ולא תהדר פני גדול. שלא תאמר עשיר הוא זה בן גדולים הוא זה, היאך אבישנו ואראה בבשתו, עונש יש בדבר, לכך נאמר ולא תהדר פני גדול: בצדק תשפט עמיתך. כמשמעו. דבר אחר הוי דן את חברך לכף זכות:

נביאים - יחזקאל - פרק כ

(יב) וְגַם אֶת שַׁבְּתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם לִהְיוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם:

וְאַף יַת יוֹמֵי שַׁבַּיָּא דִּילִי יְהַבִית לְהוֹן לְמֶהֱוֵי לְאָת בֵּין מֵימְרִי וּבֵינֵיהוֹן לְמִידַע אֲרֵי אֲנָא יְיָ מְקַדְּשֵׁהוֹן:

רש"י **להיות לאות** . אות גדול הוא להם שנתתי את יום מנוחתי להם למנוחה הרי היכר גדול שקדשתים לי :

(יג) וַיַּמְרוּ בִי בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּחֻקּוֹתַי לֹא הָלָכוּ וְאֶת מִשְׁפָּטַי מָאָסוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם וְאֶת שַׁבְּתֹתַי חִלְּלוּ מְאֹד וָאֹמַר לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכַלּוֹתָם:

וְסָרִיבוּ עַל מֵימְרִי בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבְּרָא בְּקְיָימַי לָא הַלִּיכוּ וְיָת דִּינַי קָצוּ דְּאִם יַעְבִיד יַתְהוֹן אֱנָשָׁא וְייֵחֵי בְהוֹן חַיֵּי עַלְמָא וְיָת יוֹמָא שַׁבַּיָּא דִּילִי אְחִילוּ לַחֲדָא וַאֲמָרִית לְמִשְׁפַּךְ חֵימְתִי עֲלֵיהוֹן בְּמַדְבְּרָא לְשֵׁצָיוּתְהוֹן:

רש"י **בחוקותי לא הלכו** . נסו אותי בעגל וברפידים מלקבל את התורה והותירו מן המן : **ואת שבתותי חללו** . יצאו מן העם ללקוט מן :

(יד) וָאֶעֱשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבִלְתִּי הֵחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לְעֵינֵיהֶם: וַעֲבָדִית בְּדִיל שְׁמִי לְבִלְתִּי דְּלָא יִתְחַל לְעֵינֵי עַמְמַיָּא דְּאַפֵּקְתִּנּוּן לְעֵינֵיהוֹן: (טו) וְגַם אֲנִי נָשָׂאתִי יָדִי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבִלְתִּי הָבִיא אוֹתָם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל הָאֲרָצוֹת:

וְאַף אֲנָא קַיֵּמִית בְּמֵימְרִי לְהוֹן בְּמַדְבְּרָא בְּדִיל דְּלָא לְאַעֲלָא יַתְהוֹן לְאַרְעָא דִּי יְהַבִית עַבְדָא חֲלָב וּדְבָשׁ תּוּשְׁבְּחָא הִיא לְכָל מְדִינָתָא: (טז) יַעַן בְּמִשְׁפָּטַי מָאָסוּ וְאֶת חֻקּוֹתַי לֹא הָלְכוּ

בָּהֶם וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי חִלֵּלוּ כִּי אַחֲרֵי גִלּוּלֵיהֶם לִבָּם הֹלֵךְ׃ חֲלַף דִּי בְּדֵינַי קָצוּ וְיָת קְיָמַי לָא הַלִּיכוּ בְּהוֹן וְיָת יוֹמֵי שַׁבַּיָּא דִּילִי אְחִילוּ אֲרֵי בָּתַר פּוּלְחַן טַעֲוָתְהוֹן לִבְּהוֹן טָעֵי׃

כתובים - משלי - פרק כו

(כד) (בשפתו) בְּשִׂפְתָיו יְנַכֵּר שׂוֹנֵא וּבְקִרְבּוֹ יָשִׁית מִרְמָה׃ מִן שִׂפְוָתֵיהּ מִתְיְדַע סָנְאָה וּבְגַוֵיהּ סָאֵם רַמְיוּתָא׃

רש"י **ינכר שונא** . בדבורו מתנכר השונא שלא יכירו שהוא שונא , דישקנוייש"ט בלעז :

(כה) כִּי יְחַנֵּן קוֹלוֹ אַל תַּאֲמֶן בּוֹ כִּי שֶׁבַע תּוֹעֲבוֹת בְּלִבּוֹ׃ וְאִין מְחַנַּן בְּקָלֵיהּ לָא תְהֵימִין בֵּיהּ מְטוּל דְּשָׁבַע בִּישָׁתָא אִית בְּלִבֵּיהּ׃ (כו) תְּכַסֶּה שִׂנְאָה בְּמַשָּׂאוֹן תִּגָּלֶה רָעָתוֹ בְקָהָל׃ דִּמְכַסֵּה סְנוּאֵתָא בְּמוּרְסָתָא תִּתְגְּלֵי בִּישְׁתֵּיהּ בְּכְנִישְׁתָּא׃

רש"י **תכסה שנאה** . העוש' מעשיו במחשך ומכסה במשאון שהוא חושך (ס"א שואת חשך) את הדבר השנאוי להקב"ה סוף שהקב"ה מגלה רעתו בקהל שיכירו בו שהוא רשע :

(כז) כֹּרֶה שַׁחַת בָּהּ יִפֹּל וְגֹלֵל אֶבֶן אֵלָיו תָּשׁוּב׃ דְּחָפַר גּוּמְצָא בֵּיהּ נְפוּל וְדִמְעַרְגֵל כֵּיפָא עֲלוֹי הָפְכָא׃

רש"י **כורה שחת** . כגון בלעם שהשיא עצה לבלק על ישראל והפיל מהם כ"ד אלף ובא למדין לתבוע שכרו ונהרג ביד ישראל : **וגולל** . כלומר סופו של המעמיד מכשול שיכשל בו : **וגולל אבן** . מגללו ממקום למקום שיכשלו בו בני אדם , ואגדה פותרו באבימלך שהרג שבעים אחיו על אבן אחת וסוף מת באבן שנאמר ותשלך אשה אחת פלח רכב ותרץ גלגלתו וגו' (שופטים ט') :

(כח) לְשׁוֹן שֶׁקֶר יִשְׂנָא דַכָּיו וּפֶה חָלָק יַעֲשֶׂה מִדְּחָה׃ לִישָׁנָא דְשִׁקְרָא סָנֵי אֲרְחָתָא דְקוּשְׁטָא וּפּוּמָא דְפָלִיג עָבֵיד תַּרְכוּנְתָּא׃

רש"י **ישנא דכיו** . מי שמקבל לשון הרע שונא את הנדכאים תחתיו שכן על לשון הרע רדף שאול לדוד והרג נוב : **ופה חלק** . פה של חלקלקות : **יעשה מדחה** . עושה דיחוי שדוחה את מקבלו מעל הקב"ה :

משנה קידושין פרק א

א. הָאִשָּׁה נִקְנֵית בְּשָׁלֹשׁ דְּרָכִים, וְקוֹנָה אֶת עַצְמָהּ בִּשְׁתֵּי דְרָכִים. נִקְנֵית בְּכֶסֶף, בִּשְׁטָר, וּבְבִיאָה. בְּכֶסֶף, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, בְּדִינָר וּבְשָׁוֶה דִינָר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, בִּפְרוּטָה וּבְשָׁוֶה פְּרוּטָה. וְכַמָּה הִיא פְרוּטָה, אֶחָד מִשְּׁמוֹנָה בְּאִסָּר הָאִיטַלְקִי. וְקוֹנָה אֶת עַצְמָהּ בְּגֵט וּבְמִיתַת הַבַּעַל. הַיְבָמָה נִקְנֵית בְּבִיאָה. וְקוֹנָה אֶת עַצְמָהּ בַּחֲלִיצָה וּבְמִיתַת הַיָּבָם׃

ברטנורה (א) **האשה נקנית**. לפי שאין האשה מתקדשת אלא מדעתה, תנא האשה נקנית ולא תנא האיש קונה. ואיידי דתנא רישא האשה נקנית, תנא סיפא היבמה נקנית, ואע"ג דיבמה נקנית ליבם בין מדעתה בין שלא מדעתה: **נקנית בכסף**. דגמרינן קיחה קיחה

משדה עפרון, כתיב הכא (דברים כ"ד) כי יקח איש אשה, וכתיב התם (בראשית כ"ו) נתתי כסף השדה קח ממני: **בשטר**. כגון שכתב לה על הניר או על החרס ואע"פ שאין בו שוה פרוטה, בתך מקודשת לי, בתך מאורסת לי, בתך לי לאנתו, ונתנו לה בפני עדים. וילפינן לה מדכתיב (דברים כ"ד) ויצאה והיתה, מה יציאה בשטר, כדכתיב (שם) וכתב לה ספר כריתות, אף הויה בשטר: **ובביאה**. בא עליה בפני עדים לשם קדושין, דכתיב (שם) כי יקח איש אשה ובעלה. ואע"פ שאין לך קדושין מפורשים בתורה יותר מקדושי ביאה, אמרו חכמים שהמקדש בביאה מכין אותו מכת מרדות, שלא יהיו בני ישראל פרוצין: **בפרוטה**. היא חצי שעורה של כסף: **היבמה נקנית**. ליבם להיות כאשתו לכל דבר, בביאה. אבל כסף ושטר לא מהנו בה מדאורייתא, אלא רבנן הוא דתקון דמהני בה מאמר לפסלה על שאר האחין, אבל לא לפטרה מן החליצה, ולא להטמא לה:

ב. עֶבֶד עִבְרִי נִקְנֶה בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר. וְקוֹנֶה אֶת עַצְמוֹ בַּשָּׁנִים וּבַיּוֹבֵל וּבְגֵרְעוֹן כֶּסֶף. יְתֵרָה עָלָיו אִמָּה הָעִבְרִיָּה, שֶׁקּוֹנָה אֶת עַצְמָהּ בַּסִּימָנִין. הַנִּרְצָע נִקְנֶה בְּרִצִּיעָה. וְקוֹנֶה אֶת עַצְמוֹ בַּיּוֹבֵל וּבְמִיתַת הָאָדוֹן:

ברטנורה (**ב**) **עבד עברי נקנה בכסף**. דכתיב (ויקרא כ"ה) מכסף מקנתו, מלמד שהוא נקנה בכסף: **ובשטר**. שנאמר באמה העבריה (שמות כ"א) אם אחרת יקח לו, הקישה הכתוב לאחרת. מה אחרת בשטר אף האמה בשטר, וילמוד עבד עברי מאמה העבריה, דכתיב (דברים ט"ו) העברי או העבריה, מקיש עברי לעבריה: **בשנים**. לסוף ו' שנים יצא חפשי, ואפילו היתה שמטה בתוך שש שנים, עובד, דכתיב (שמות כ"א) שש שנים יעבוד ובשביעית. פעמים שהוא עובד בשביעית: **וביובל**. אם פגע יובל בתוך שש שנים, מוציאו: **ובגרעון כסף**. דכתיב באמה העבריה (שם) והפדה, והוקש עברי לעבריה, אם קנאו רבו בשש מנים והוא עתיד לצאת לסוף ו', נמצא קונה עבודת כל שנה במנה, כשבא לפדות עצמו מגרע לו רבו מפדיונו דמי עבודת השנים שעבד: **יתירה עליו אמה**. שקונה עצמה בכל אלה ובסימני נערות, כדילפינן מויצאה חנם, ריבה לה יציאה לזו, שיוצאה בסימנים: **ובמיתת האדון**. דכתיב ועבדו לעולם, לו ולא לבן. אבל הנמכר ומת האדון בתוך ו', עובד לבן, דכתיב שש שנים יעבוד, בין לו בין לבנו. ודוקא לבן עובד כל שש אם מת האדון, אבל לבת ולאח ולשאר יורשים אינו עובד, דכתיב (דברים ט"ז) ועבדך שש שנים, לך ולא ליורשים. ואמה העבריה קונה עצמה במיתת האדון כנרצע, דכתיב גבי נרצע (שם) ואף לאמתך תעשה כן:

ג. עֶבֶד כְּנַעֲנִי נִקְנֶה בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה. וְקוֹנֶה אֶת עַצְמוֹ בְּכֶסֶף עַל יְדֵי אֲחֵרִים, וּבִשְׁטָר עַל יְדֵי עַצְמוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, בְּכֶסֶף עַל יְדֵי עַצְמוֹ וּבִשְׁטָר עַל יְדֵי אֲחֵרִים, וּבִלְבַד שֶׁיִּהֵא הַכֶּסֶף מִשֶּׁל אֲחֵרִים:

ברטנורה (ג) עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה. דכתיב (ויקרא כ"ה) והתנחלתם אותם לבניכם [אחריכם] לרשת אחוזה, הקיש עבדים לקרקעות, מה קרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה, אף עבד כנעני נקנה בכסף בשטר ובחזקה. וחזקת העבד, כגון שהתיר מנעל לרבו, או הנעילו, או הוליך כליו אחריו לבית המרחץ, הפשיטו, הרחיצו, סכו, גרדו, הלבישו, הגביהו או שהגביה הרב את העבד, קנאו: **בכסף ע"י אחרים**. שיתנוהו לרבו על מנת שיהיה זה בן חורין. אבל הוא עצמו לא יקבלו מהם ואפילו ע"מ שאין לרבו רשות בו, דקסבר אין קנין לעבד בשום צד בלא רבו: **ובשטר ע"י עצמו**. דסבר חובה הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות, שאם עבד כהן הוא, פוסלו מלאכול בתרומה, ואם עבד ישראל הוא, אוסרו בשפחה. ומשום הכי קאמר דאינו יוצא לחירות בשטר ע"י אחרים אלא ע"י עצמו, דכיון דחובה היא לו אין חבין לאדם אלא בפניו. וכסף דע"י אחרים שאני, שכן קבלת רבו גרמה לו להשתחרר מאליו, ואין אחרים הללו חבין לו, אלא קבלת הרב, והרב אינו נעשה שלוחו, אלא לצורך עצמו, ומקנהו מאליו: **וחכ"א בכסף ע"י עצמו**. דקסברי יש קנין לעבד בלא רבו, הלכך קונה את עצמו בכסף אפילו ע"י עצמו. וכ"ש ע"י אחרים: **ובשטר ע"י אחרים**. דסברי זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות, וזכין לאדם שלא בפניו. והלכה כחכמים. והעבד כנעני קונה עצמו אם סימא רבו את עינו או הפיל את שנו או קטע ממנו א' מכ"ד ראשי אברים, שהם [ראשי] אצבעות ידים, ואצבעות רגלים, וראשי אזנים, וראש החוטם, וראש הזכרות, וראשי שדים באשה. והוא דלא חשיב להו במתניתין בכלל הדברים שהעבד קונה את עצמו, משום דהיוצא בראשי אברים צריך גט שחרור מרבו, והיינו קונה את עצמו בשטר: **ובלבד שיהא הכסף משל אחרים**. דעבד אין לו כלום, דאף מציאה וקבלת מתנה הכל לרבו. ואם בא להפדות ע"י עצמו צריך להיות הכסף משל אחרים שיתנוהו לו ע"מ שאין לרבו רשות בו:

ד. בְּהֵמָה גַּסָּה נִקְנֵית בִּמְסִירָה, וְהַדַּקָּה בְּהַגְבָּהָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, בְּהֵמָה דַקָּה נִקְנֵית בִּמְשִׁיכָה:

ברטנורה (ד) **במסירה**. בעלים מוסרין אותה ללוקח באפסר או בשערה: **בהגבהה**. ולא במשיכה: **נקנית במשיכה**. ואע"ג דאפשר בהגבהה, מ"מ נקנית במשיכה, משום דמסרכא, שהיא מתחזקת בצפרניה תמיד ליאחז ע"ג קרקע. ופסק ההלכה, בין בהמה דקה בין בהמה גסה נקנית במשיכה וכ"ש בהגבהה. ומשיכה קונה בסימטא שהיא זוית

של רשות הרבים, ובחצר של שניהם. ומסירה קונה ברה"ר, ובחצר שאינה של שניהם. והגבהה קונה בכל מקום. וכל מה שדרכו בהגבהה אינו נקנה אלא בהגבהה. ודבר הנקנה במסירה אינו נקנה במשיכה. וכן דבר הנקנה במשיכה אינו נקנה במסירה:

ה. נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַחֲרָיוּת, נִקְנִין בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה. וְשֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרָיוּת, אֵין נִקְנִין אֶלָּא בִּמְשִׁיכָה. נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרָיוּת, נִקְנִין עִם נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַחֲרָיוּת בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה. וְזוֹקְקִין (נְכָסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרָיוּת) אֶת הַנְּכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַחֲרָיוּת לִשְׁבַע עֲלֵיהֶן:

ברטנורה (ה) **נכסים שיש להם אחריות**. היינו קרקעות, שהמלוה את חבירו סומך עליהם לפי שקיימים ועומדים. ופירוש אחריות, חזרה, שחוזר המלוה עליהם וטורף אותם מן הלקוחות כשלא ימצא כלום ללוה: **נקנין בכסף**. דכתיב (ירמיה ל"ב) שדות בכסף יקנו. והני מילי במקום שאין רגילין לכתוב שטר, אבל במקום שרגילין לכתוב שטר לא קנה עד שיכתוב שטר: **בשטר**. שכותב על הנייר או על החרס שדי נתונה לך שדי קנויה לך ומוסרו לקונה. ודוקא במתנה נקנה הקרקע בשטר. אבל במכירה, עד שיתן את הכסף. אלא א"כ מוכר שדהו מפני רעתה, דבהא קנה בשטר לחודיה. ומנלן דמקרקעי נקנין בשטר, דכתיב (ירמיה ל"ב) וכתוב בספר וחתום: **ובחזקה**. כגון שחפר בקרקע מעט, או נעל, וגדר, ופרץ כל שהוא בפני המוכר. ואם היה שלא בפניו, צריך שיאמר לו לך חזק וקני. ומנא לן שקרקע נקנה בחזקה, דכתיב (דברים י"א) וירשתם אותה וישבתם בה, במה ירשתם בישיבה: ושאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה. דכתיב (ויקרא כ"ה) או קנה מיד עמיתך, דבר שאפשר לתתו מיד ליד אינו נקנה אלא בנתינה מיד ליד: **נקנין עם נכסים כו'**. אם מכר מטלטלין עם הקרקע, כיון שקנה לוקח הקרקע באחת מג' קנינים הללו, נקנו מטלטלין עמה. והוא שיאמר לו קנה [הני] אגב קרקע. ונפקא לן מקרא דכתיב בדברי הימים (ב' כ"א ג') ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערי מצורות: **וזוקקין**. נכסים הללו שאין להם אחריות את הנכסים שיש להם אחריות כו'. אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות, היכא דטענו מטלטלין וקרקעות ונתחייב לישבע על המטלטלין, זוקקין המטלטלין את הקרקעות לישבע עליהם ע"י גלגול שבועה. ולמדנו גלגול שבועה מסוטה, דכתיב (במדבר ה') ואמרה האשה אמן אמן, אמן מאיש זה, אמן מאיש אחר. אמן שלא שטיתי ארוסה, אמן שלא שטיתי נשואה, שומרת יבם, וכנוסה:

ו. כָּל הַנַּעֲשֶׂה דָמִים בְּאַחֵר, כֵּיוָן שֶׁזָּכָה זֶה, נִתְחַיֵּב זֶה בַּחֲלִיפָיו. כֵּיצַד, הֶחֱלִיף שׁוֹר בְּפָרָה אוֹ חֲמוֹר בְּשׁוֹר, כֵּיוָן שֶׁזָּכָה זֶה, נִתְחַיֵּב זֶה בַּחֲלִיפָיו. רְשׁוּת הַגָּבוֹהַּ, בְּכֶסֶף. וּרְשׁוּת הַהֶדְיוֹט, בַּחֲזָקָה. אֶמִירָתוֹ לַגָּבוֹהַּ, כִּמְסִירָתוֹ לַהֶדְיוֹט:

ברטנורה (ו) **כל הנעשה דמים באחר**. מפרש בגמרא כל הנישום דמים באחר, כל דבר שאם בא לתתו דמים באחר צריך לשומו, דהיינו כל מטלטלין בר ממטבע: **כיון שזכה זה**. כלומר כיון שמשך האחד נתחייב האחר בחליפין בכ"מ שהם, אם מתו או אבדו ואע"פ שלא משך, לפי שבמשיכת המוכר את הסודר או את החפץ, נקנה המקח ללוקח בכ"מ שהוא. ואע"פ שאין בחפץ שקונים בו שוה פרוטה. ובלבד שלא יהיה מטבע או פירות, שאלו אין קונין בהם. וכל הדברים נקנים בחליפין, מטלטלין עבדים וקרקעות. חוץ מהמטבע שאינו נקנה בחליפין, משום דדעתיה דאינש אצורתא דמטבע לא על גופיה, וצורתא עבידא דבטלה. לפיכך אם לקח אדם מטבע בלא משקל ובלא מנין, ואמר אלו חלופי שדה פלונית, או עבד פלוני, או חפץ פלוני, כיון שמשך זה, נתחייב האחר בחליפיו, דהא גלי דעתיה דלאו אצורתא קפיד הואיל ולא שקל ולא מנה. ואין שום דרך שיועיל בקניית המטבע היכא דליתיה בעיניה, אלא להקנותו אגב קרקע: **רשות הגבוה בכסף**. גזבר שנתן מעות בבהמה לצורך הקדש, אפילו היא בסוף העולם, קנה. ובהדיוט לא קנה אלא בחזקה, כלומר עד שימשוך. ואם נתן ההדיוט דמים על החפץ, כל זמן שלא משך החפץ לא קנה, ומחזיר המוכר את הדמים אם חוזר בו ממכירת החפץ, וצריך לקבל עליו מי שפרע. אבל אם משך הלוקח החפץ, אע"פ שעדיין לא נתן הדמים שהתנה, אין שום אחד מהם יכול לחזור בו. ואם לא נתן דמים ולא משך החפץ, אלא שנתפשרו על המקח בפני עדים ונתרצה זה שיקנה בכך וכך, ונתרצה חבירו למכור בכך ובכך, אפילו אמר אתם עדי אין באלה הדברים כלום, ואפילו מי שפרע אין כאן: **אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט**. האומר שור זה עולה, בית זה הקדש, אפילו בסוף העולם, קנה. ובהדיוט לא קנה עד שימשוך בבהמה, ויחזיק בבית:

ז. כָּל מְצָוֹת הַבֵּן עַל הָאָב, אֲנָשִׁים חַיָּבִין וְנָשִׁים פְּטוּרוֹת. וְכָל מִצְוֹת הָאָב עַל הַבֵּן, אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים חַיָּבִין. וְכָל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא, אֲנָשִׁים חַיָּבִין וְנָשִׁים פְּטוּרוֹת. וְכָל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הַזְּמַן גְּרָמָא, אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים חַיָּבִין. וְכָל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה בֵּין שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא בֵּין שֶׁלֹּא הַזְּמַן גְּרָמָא, אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים חַיָּבִין, חוּץ מִבַּל תַּשְׁחִית וּבַל תַּקִּיף וּבַל תִּטַּמֵּא לַמֵּתִים:

ברטנורה (ז) **כל מצות הבן על האב**. כל מצות הבן המוטלות על האב לעשות לבנו. והן ששה דברים, למולו, לפדותו אם הוא בכור, ללמדו תורה, ללמדו אומנות, להשיאו אשה, להשיטו בנהר: **אנשים חייבים**. האב חייב במצות הללו לבנו, והאם פטורה: **וכל מצות האב**. המוטלות על הבן לעשות לאביו, שהם מורא וכבוד. מורא, לא ישב במקומו, ולא יסתור את דבריו, ולא יכריע את דבריו. כבוד, מאכיל ומשקה. מלביש ומכסה. מכניס

ומוציא: **אחד אנשים ואחד נשים חייבים**. הבנים והבנות חייבים: **וכל מצות עשה שהזמן גרמא**. שהזמן גרם למצוה שתבא, כגון שופר, סוכה, לולב, וציצית: **שלא הזמן גרמא**. כגון מזוזה, מעקה, אבדה, ושלוח הקן. והני תרי כללי לאו דוקא, כדקיי"ל אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהם חוץ, שהרי מצה בליל הפסח, ושמחה במועדים, והקהל בחג הסוכות, כולן מ"ע שהזמן גרמא הן ונשים חייבות. ות"ת, ופריה ורביה, ופדיון הבן, ממ"ע שלא הזמן גרמא הן ונשים פטורות. אבל כללא בתרא דכל מצות לא תעשה אחד אנשים ואחד נשים חייבים, חוץ מבל תקיף ובל תשחית ובל תטמא למתים, כללא דוקא הוא, וילפינן ליה מדכתיב (במדבר ה') איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם, השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה: **חוץ מבל תקיף ובל תשחית**. דכתיב (ויקרא י"ט) לא תקיפו פאת ראשכם, ולא תשחית את פאת זקנך. כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה, וכל שאינו בהשחתה אינו בהקפה. והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה ליתנהו בהקפה. ומנלן דליתנהו בהשחתה, דכתיב פאת זקנך, ולא כתיב פאת זקנכם, מאי זקנך, זקנך ולא זקן אשתך: **ובל תטמא למתים**. דכתיב (שם כ"א) אמור אל הכהנים בני אהרן, בני אהרן ולא בנות אהרן:

ח. הַסְּמִיכוֹת וְהַתְּנוּפוֹת וְהַהֲנָפוֹת וְהַקְּמִיצוֹת וְהַהַקְטָרוֹת וְהַמְּלִיקוֹת וְהַהַזָּאוֹת וְהַקַּבָּלוֹת, נוֹהֶגוֹת בָּאֲנָשִׁים וְלֹא בַנָּשִׁים, חוּץ מִמִּנְחַת סוֹטָה וּנְזִירָה שֶׁהֵן מְנִיפוֹת:

ברטנורה (ח) **הסמיכות והתנופות**. אינה סומכת, ואינה מניפה, ואינה מגשת מנחה בקרן מערבית דרומית כמשפטה, אם היא כהנת, ואינה קומצת ולא מקטרת, ואינה מולקת עוף, ואינה מקבלת דם במזרק, ואינה מזה דם: **חוץ מסוטה ונזירה שהן מניפות**. מנחתן בעצמן, שמנחתן טעונה תנופה בבעלים:

ט. כָּל מִצְוָה שֶׁהִיא תְלוּיָה בָּאָרֶץ, אֵינָהּ נוֹהֶגֶת אֶלָּא בָאָרֶץ. וְשֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בָּאָרֶץ, נוֹהֶגֶת בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ, חוּץ מִן הָעֲרְלָה וְהַכִּלְאָיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אַף מִן הֶחָדָשׁ:

ברטנורה (ט) **כל מצוה שאינה תלויה בארץ**. כל מצוה שהיא חובת הגוף, מיקרי אינה תלויה בארץ. ושהיא חובת קרקע, מיקרי תלויה בארץ: **חוץ מן הערלה**. שנוהגת בחוצה לארץ הלכה למשה מסיני. וכלאי הכרם בחוצה לארץ מדרבנן. וכלאי זרעים מותרין לזרעם בחוץ לארץ: **ר' אליעזר אומר אף חדש**. אסור בחוץ לארץ מן התורה, אע"פ שהוא חובת קרקע. שנאמר (ויקרא כ"ג) בכל מושבותיכם, בכ"מ שאתם יושבים. והלכה כר"א:

י. כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מְטִיבִין לוֹ וּמַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וְנוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ. וְכָל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, אֵין מְטִיבִין לוֹ וְאֵין מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וְאֵינוֹ נוֹחֵל אֶת הָאָרֶץ. כָּל שֶׁיִּשְׁנוֹ

בַּמִּקְרָא וּבַמִּשְׁנָה וּבְדֶרֶךְ אֶרֶץ, לֹא בְמָהֳרָה הוּא חוֹטֵא, שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ד) וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בְמְהֵרָה יִנָּתֵק. וְכָל שֶׁאֵינוֹ לֹא בַמִּקְרָא וְלֹא בַמִּשְׁנָה וְלֹא בְדֶרֶךְ אֶרֶץ, אֵינוֹ מִן הַיִּשּׁוּב: ברטנורה (י) **כל העושה מצוה אחת**. יתירה על זכיותיו, כדי שיהיו זכיותיו מרובין מעונותיו: **מטיבין לו ומאריכין את ימיו**. לעולם הבא: **ונוחל את הארץ**. ארץ החיים: **וכל שאינו עושה מצוה אחת**. שהיו עונותיו מרובין מזכיותיו, ואינו עושה מצוה אחת שיהיה מחצה זכאי ומחצה חייב, אלא נשארו עונותיו מרובין: **ולא בדרך ארץ**. שאין משאו ומתנו בנחת עם הבריות: **אינו מן הישוב**. אינו מועיל לישובו של עולם. והוי מושבו מושב לצים, ופסול לעדות:

גמרא קידושין דף כ"ט ע"א

תְּנִינָא לְהָא דְתָנוּ רַבָּנָן הָאָב חַיָּב בִּבְנוֹ לְמוּלוֹ וְלִפְדּוֹתוֹ וּלְלַמְּדוֹ תּוֹרָה וּלְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה וּלְלַמְּדוֹ אוּמָנוּת יֵשׁ אוֹמְרִים אַף לְהַשִּׁיטוֹ בַּמַּיִם רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל שֶׁאֵינוֹ מְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ אוּמָנוּת מְלַמְּדוֹ לִיסְטוּת. לִיסְטוּת סַלְקָא דַּעְתָּךְ אֶלָּא כְּאִלּוּ מְלַמְּדוֹ לִיסְטוּת. לְמוּלוֹ מָנָלָן דִּכְתִיב (בראשית כ"א) וַיָּמָל אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וְהֵיכָא דְּלָא מָהֲלֵיהּ אֲבוּהּ מִיחַיְיבֵי בֵּי דִינָא לְמִימְהֲלֵיהּ דִּכְתִיב (שם י"ז) הִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר וְהֵיכָא דְּלָא מָהֲלֵיהּ בֵּי דִינָא מִיחַיְיבִי אִיהוּ לְמִימְהַל נַפְשֵׁיהּ דִּכְתִיב (שם) וְעָרֵל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה. לִפְדּוֹת מָנָלָן דִּכְתִיב (שמות י"ג) כָּל בְּכוֹר בָּנֶיךָ תִּפְדֶּה. וְהֵיכָא דְּלָא פָּרֵקֵיהּ אֲבוּהּ מִיחַיְיבִי אִיהוּ לְמִיפְרְקֵיהּ דִּכְתִיב (במדבר י"ח) פָּדֹה תִפְדֶּה. לְלַמְּדוֹ תּוֹרָה מָנָלָן דִּכְתִיב (דברים י"א) וְלִמַּדְתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם וְהֵיכָא דְּלָא אַגְמְרֵיהּ אֲבוּהּ מִיחַיְיבִי אִיהוּ לְמִגְמַר נַפְשֵׁיהּ דִּכְתִיב (שם ה') וּלְמַדְתֶּם. לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה מָנָלָן דִּכְתִיב (ירמי' כ"ט) קְחוּ נָשִׁים וְהוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת וּקְחוּ לִבְנֵיכֶם נָשִׁים. לְלַמְּדוֹ אוּמָנוּת מָנָלָן אָמַר חִזְקִיָּה דְּאָמַר קְרָא (קהלת ט') רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ אִם אִשָּׁה מַמָּשׁ הִיא כְּשֵׁם שֶׁחַיָּיב לְהַשִּׂיאוֹ כַּךְ חַיָּיב לְלַמְּדוֹ אוּמָנוּת. אִי תּוֹרָה הִיא כְּשֵׁם שֶׁחַיָּיב לְלַמְּדוֹ תּוֹרָה כַּךְ חַיָּיב לְלַמְּדוֹ אוּמָנוּת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף לְהַשִּׁיטוֹ בָּנָהָר מַאי טַעְמָא חִיּוּתֵיהּ הוּא. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר וְכוּ'. מַאי בֵּינַיְיהוּ דְּאַגְמְרֵיהּ עִיסְקָא:

רש"י **ולפדותו**. בה' סלעים אם בכור הוא: **אף להשיטו בנהר**. שמא יפרוש בספינה ותטבע ויסתכן אם אין יודע לשוט: **ליסטות ס"ד**. הלא ישב ולא למדו כלום: **כאילו מלמדו ליסטות**. דכיון דאין לו אומנות ויחסר לחמו ילך בפרשת דרכים וילסטם את הבריות: **מחייב איהו**. לכשיגדל לפדות את עצמו כשהוא בכור ולא פדאו אביו: **דכתיב ולמדתם**. קרא אחרינא הוא ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם:

זוהר קדושים דף פ"ב ע"א

אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ רִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר כְּתִיב (דברים ד') וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ וְגוֹמֵר. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּמִתְדַּבְּקָן בֵּיהּ בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (אינון ולא אומין עובדי עבודה זרה) וּבְגִין

דְּאִינּוּן מִתְדַּבְּקָן בֵּיהּ בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כֹּלָּא אִתְדְּבָקוּ כַּחֲדָא דָּא בְדָא. תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נָשׁ מְקַדֵּשׁ גַּרְמֵיהּ לְתַתָּא כְּגוֹן חַבְרַיָּיא דְּמָקְדְּשֵׁי גַּרְמַיְיהוּ מִשְּׁבַת לְשַׁבָּת בְּשַׁעְתָּא דְּזוּוְגָא עִלָּאָה אִשְׁתְּכַח דְּהָא בְּהַהִיא שַׁעְתָּא רַעֲוָא אִשְׁתְּכַח וּבִרְכָתָא אִזְדַּמְּנַת. כְּדֵין מִתְדַּבְּקָן כֻּלְּהוּ כְּחַד נַפְשָׁא דְּשַׁבָּת וְגוּפָא דְּאִזְדַּמַּן בְּשַׁבָּת. וְעַל דָּא כְּתִיב אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ דְּאִינּוּן זוּוְגָא חַד בְּגוּפָא בְּהַהִיא שַׁעְתָּא לְאִתְקַדְּשָׁא. וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ דְּשַׁבָּת עִלָּאָה וְשַׁבָּת תַּתָּאָה דְּאִינּוּן מְזַמְּנֵי נַפְשָׁא בְּהַהוּא גּוּפָא מֵהַהוּא זוּוְגָא עִלָּאָה וְעַל דָּא וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ תְּרֵי. וְכֹלָּא אִתְדְּבַק דָּא בְדָא זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. דְּבָר אַחֵר וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ לְאַזְהָרָא לְאִינּוּן דְּמְחַכָּאן לְזוּוּגַיְיהוּ מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת וְהָא אוֹקִימְנָא כְּמָה דִּכְתִיב (ישעיה נ"ז) לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתָי. מָאן סָרִיסִים אִלֵּין אִינּוּן חַבְרַיָּיא דְּמִסַּרְסָן גַּרְמַיְיהוּ כָּל שְׁאַר יוֹמִין בְּגִין לְמִלְעֵי בְּאוֹרַיְיתָא וְאִינּוּן מְחַכָּאן מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. הָדָא הוּא דִּכְתִיב אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתָי. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית ל"ו) וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר. וּבְגִין כַּךְ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ דָּא גּוּפָא. וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ דָּא נַפְשָׁא וְכֹלָּא אִתְדְּבַק דָּא בְדָא זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל:

תרגום הזוהר אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ: רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּתוּב, וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְדַּבְּקִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם מִתְדַּבְּקִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַכֹּל מִתְדַּבֵּק יַחַד זֶה בָּזֶה. בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם מִתְקַדֵּשׁ לְמַטָּה, כְּמוֹ הַחֲבֵרִים שֶׁמְּקַדְּשִׁים עַצְמָם מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, בַּשָּׁעָה שֶׁמַּזְוִוגִ הָעֶלְיוֹן נִמְצָא, כִּי בַּשָּׁעָה הַהִיא נִמְצָא רָצוֹן, וְהַבְּרָכָה מוּכָנָת. אָז מִתְדַּבְּקִים הַכֹּל כְּאֶחָד, הַנֶּפֶשׁ שֶׁל שַׁבָּת, וְהַגּוּף הַנּוֹלָד הַמְזְדַּמֵּן בְּשַׁבָּת. וְעַל כֵּן כָּתוּב, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, שֶׁהֵם זוּוּג אֶחָד בַּגּוּף, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ. וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ, זֶה שַׁבָּת עֶלְיוֹן, וְשַׁבָּת תַּחְתּוֹן, שֶׁהֵם מַזְמִינִים הַנֶּפֶשׁ לַגּוּף הַהוּא מִזּוּוּג הַהוּא הָעֶלְיוֹן, וְעַל כֵּן, אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ, מוֹרֶה שְׁנַיִם. וְהַכֹּל נִתְדַּבֵּק זֶה בָּזֶה, אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. פֵּרוּשׁ אַחֵר, וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ, הִיא אַזְהָרָה לָאֵלּוּ הַמְחַכִּים לְזִוּוּגָם מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. וּכְבָר הֶעֱמַדְנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי. מִי הֵמָּה סָרִיסִים אֵלּוּ. אֵלּוּ הֵם הַחֲבֵרִים שֶׁמְּסָרְסִים עַצְמָם כָּל שְׁאָר הַיָּמִים, כְּדֵי לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְהֵם מְחַכִּים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי. יִשְׁמְרוּ פֵּרוּשׁוֹ, כְּדִכְתִיב וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר, דְּהַיְינוּ הַמְתָּנָה. וּמִשּׁוּם זֶה כָּתוּב, וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, זֶה אָב וָאֵם שֶׁל הַגּוּף וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹורוּ, זֶה שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, וּמַלְכוּת כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וְהַכֹּל מִתְדַּבֵּק זֶה בָּזֶה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' אישות פ' י"ב

א. כְּשֶׁנּוֹשֵׂא אָדָם אִשָּׁה בֵּין בְּתוּלָה בֵּין בְּעוּלָה בֵּין גְּדוֹלָה בֵּין קְטַנָּה אַחַת בַּת יִשְׂרָאֵל וְאַחַת הַגִּיּוֹרֶת אוֹ הַמְשׁוּחְרֶרֶת יִתְחַיֵּב לָהּ בַּעֲשָׂרָה דְבָרִים וְזוֹכֶה בְּאַרְבָּעָה דְבָרִים: **ב**. וְהָעֲשָׂרָה שְׁלִשָּׁה מֵהֶן מִן הַתּוֹרָה וְאֵלּוּ הֵן. שְׁאֵרָהּ. כְּסוּתָהּ. וְעוֹנָתָהּ. שְׁאֵרָהּ אֵלּוּ מְזוֹנוֹתֶיהָ. כְּסוּתָהּ כְּמַשְׁמָעוֹ. עוֹנָתָהּ לָבֹא עָלֶיהָ כְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ. וְהַשִּׁבְעָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וְכֻלָּן תְּנַאי בֵּית דִּין הֵם הָאֶחָד מֵהֶם עִיקַּר כְּתוּבָה. וְהַשְּׁאָר הֵם הַנִּקְרָאִין תְּנַאי כְּתוּבָה וְאֵלּוּ הֵן. לְרַפְּאוֹתָהּ אִם חָלְתָה. וְלִפְדּוֹתָהּ אִם נִשְׁבֵּית. לְקוֹבְרָהּ אִם מֵתָה. וְלִהְיוֹת נִזּוֹנֶת מִן נְכָסָיו. וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתוֹ אַחַר מוֹתוֹ כָּל זְמַן אַלְמְנוּתָהּ. וְלִהְיוֹת בְּנוֹתֶיהָ מִמֶּנּוּ נִזּוֹנוֹת מִנְּכָסָיו אַחֲרֵי מוֹתוֹ עַד שֶׁתִּתְאָרְסָנָה. וְלִהְיוֹת בָּנֶיהָ הַזְּכָרִים מִמֶּנּוּ יוֹרְשִׁין כְּתוּבָתָהּ יוֹתֵר עַל חֶלְקָם בִּירוּשָׁה שֶׁעִם אֲחֵיהֶם: **ג**. וְהָאַרְבָּעָה שֶׁזּוֹכֶה בָּהֵן כֻּלָּם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וְאֵלּוּ הֵם. לִהְיוֹת מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלּוֹ. וְלִהְיוֹת מְצִיאָתָהּ שֶׁלּוֹ. וְשֶׁיִּהְיֶה אוֹכֵל כָּל פֵּירוֹת נְכָסֶיהָ בְּחַיֶּיהָ. וְאִם מֵתָה בְּחַיָּיו יִירָשֶׁנָּה. וְהוּא קוֹדֵם לְכָל אָדָם בִּירוּשָׁה: **ד**. וְעוֹד תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁיִּהְיוּ מַעֲשֶׂה יְדֵי הָאִשָּׁה כְּנֶגֶד מְזוֹנוֹתֶיהָ. וּפִדְיוֹנָהּ כְּנֶגֶד אֲכִילַת פֵּירוֹת נְכָסֶיהָ. וּקְבוּרָתָהּ כְּנֶגֶד יְרוּשָּׁתוֹ לִכְתוּבָתָהּ. לְפִיכָךְ אִם אָמְרָה הָאִשָּׁה אֵינִי נִזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה שׁוֹמְעִין לָהּ וְאֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ. אֲבָל אִם אָמַר הַבַּעַל אֵינִי זָנֵךְ וְאֵינִי נוֹטֵל כְּלוּם מִמַּעֲשֶׂה יָדַיִךְ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ שֶׁמָּא לֹא יַסְפִּיקוּ לָהּ מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְמָזוֹנוֹתֶיהָ וּמִפְּנֵי תַּקָּנָה זוֹ יֶחְשְׁבוּ הַמְּזוֹנוֹת מִתְּנַאי הַכְּתוּבָה: **ה**. כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִכְתְּבוּ בִּשְׁטַר הַכְּתוּבָה וַאֲפִילּוּ לֹא כָתְבוּ כְּתוּבָה אֶלָּא נָשָׂא סְתָם כֵּיוָן שֶׁנִּשְׂאָה זָכָה בְּאַרְבָּעָה דְבָרִים שֶׁלּוֹ וְזָכְתָה הָאִשָּׁה בַּעֲשָׂרָה דְבָרִים שֶׁלָּהּ וְאֵינָן צְרִיכִין לְפָרֵשׁ:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ז' ע"א

תַּאֲוַת הַצַּדִּיקִים מִן הַהַצָּלָחוֹת לְהָפִיק רָצוֹן מֵהַשֵּׁם וְשֶׁיַּחְפּוֹץ בָּהֶם וּרְצוֹנוֹ הַחַיִּים הַקַּיָּמִים וְהָאֱמִתִּיִּים וְהָאוֹר הַגָּדוֹל הַכּוֹלֵל אֶת הַנְּעִמוֹת כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ל) חַיִּים בִּרְצוֹנוֹ וְנֶאֱמַר (שם פז) ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת הֲשִׁיבֵנוּ הָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה וְאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אֵין לָנוּ אֶלָּא הַאָרַת פָּנֶיךָ וְהוּא עִנְיַן הָרָצוֹן וּכְבָר הִקְדַּמְנוּ וּבֵיאַרְנוּ זֶה עַל כֵּן תִּרְאֶה בִּתְפִלַּת דָּוִד בְּעֵת הִתְּשׁוּבָה אֲחֲרֵי שֶׁאָמַר (שם נא) הֶרֶב כַּבְּסֵנִי מֵעֲוֹנִי וּמֵחַטָּאתִי טַהֲרֵנִי הִתְפַּלֵּל עוֹד עַל הָרָצוֹן לִהְיוֹת רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בּוֹ כְּקוֹדֶם הַחֵטְא וְאָמַר (שם) אַל תַּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ וְרוּחַ קָדְשְׁךָ אַל תִּקַּח מִמֶּנִּי. אֲחֲרֵי כֵן הִתְפַּלֵּל וְאָמַר (שם) הָשִׁיבָה לִי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ שֶׁיִּהְיוּ נִסֵּי הַשֵּׁם וְיִשְׁעוֹ מְצוּיִים אִתּוֹ וְשֶׁתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה. אֲחֲרֵי כֵן אָמַר (שם) וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי פִּירוּשׁ הִנֵּה קָטַנְתִּי מִפְּנֵי פְּשָׁעַי וְאֵינֶנִּי רָאוּי לְנַסֵּיךָ וּלְהַגְלוֹת עָלַי זְרוֹעַ קָדְשֶׁךָ וְאִם נָשָׂאתָ עָוֹן חַטָּאתִי אֵינֶנִּי כְדַאי לִהְיוֹת נֶאֱהָב וְרָצוּי כְּיַרְחֵי קֶדֶם אֲבָל בְּרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי כִּי אֵין קֵץ לִנְדָבָתְךָ וְטוֹבָתְךָ וּבָא וְרוּחַ בְּחֶסְרוֹן בי"ת כְּמוֹ וְדָגָן וְתִירוֹשׁ סְמַכְתִּיו וּכְעִנְיַן הַזֶּה

אָמַר הוֹשַׁע עָלָיו הַשָּׁלוֹם אָרְפָּא מְשׁוּבָתָם אוֹהֲבֵם נְדָבָה עִנְיַן אוֹהֲבֵם נְדָבָה כְּעִנְיַן מַה שֶּׁאָמַר דָּוִד תִּסְמְכֵנִי וְעוֹד יִתְפַּלֵּל בַּעַל הַתְּשׁוּבָה אֶל ה' תָּמִיד שֶׁיַּעַזְרֵהוּ אֶל הַתְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) הֲשִׁיבֵנִי וְאָשׁוּבָה כִּי אַתָּה ה' אֱלֹהָי:

קדושים יום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(טז) לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ אֲנִי יְהוָה: לָא תֵיכוֹל קוּרְצִין בָּעַמָּךְ לָא תְקוּם עַל דְּמָא דְחַבְרָךְ אֲנָא יְיָ:

רש"י לא תלך רכיל. אני אומר על שם שכל משלחי מדנים ומספרי לשון הרע הולכים בבתי רעיהם לרגל מה יראו רע או מה ישמעו רע לספר בשוק, נקראים הולכי רכיל, הולכי רגילה אשפיימנ"ט בלע"ז [רגול] . וראיה לדברי, שלא מצינו רכילות שאין כתוב בלשון הליכה לא תלך רכיל, הולכי רכיל נחשת וברזל (ירמיה ו כח) , ושאר לשון הרע אין כתוב בו הליכה מלשני בסתר רעהו (תהלים קא ה) , לשון רמיה (שם קכ ב) , לשון מדברת גדולות (שם יב ד) , לכך אני אומר שלשון רכיל לשון הולך ומרגל, שהכ"ף נחלפת בגימ"ל, שכל האותיות שמוצאיהם ממקום אחד מתחלפות זו בזו, בי"ת בפ"א ובוי"ו, גימ"ל בכ"ף וקו"ף, נו"ן בלמ"ד, ורי"ש וז"ן בצד"י וכן (ש"ב יט כח) וירגל בעבדך, רגל במרמה לומר עלי רעה, וכן (תהלים טו ג) לא רגל על לשונו, וכן רוכל הסוחר ומרגל אחר כל סחורה, וכל המוכר בשמים להתקשט בהם הנשים, על שם שמחזר תמיד בעירות נקרא רוכל, לשון רוגל. ותרגומו לא תיכול קרצין, כמו (דניאל ג ח) ואכלו קרציהון די יהודיא, אכל ביה קרצא בי מלכא (ברכות נח א) . נראה בעיני שהיה משפטם לאכול בבית המקבל דבריהם שום הלעטה, והוא גמר חזוק, שדבריו מקימים ויעמידם על האמת, ואותה הלעטה נקראת אכילת קרצין, לשון קורץ בעיניו (משלי ו יג) , שכן דרך כל הולכי רכיל לקרוץ בעיניהם ולרמוז דברי רכילותן, שלא יבינו שאר השומעים: לא תעמד על דם רעך. לראות במיתתו ואתה יכול להצילו, כגון טובע בנהר, וחיה או לסטים באים עליו: אני ה'. נאמן לשלם שכר, ונאמן להפרע:

(יז) לֹא תִשְׂנָא אֶת אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא: לָא תְשַׂנֵי יָת אֲחוּךְ בְּלִבְּךְ אוֹכָחָא תּוֹכַח יָת חַבְרָךְ וְלָא תְקַבֵּל עַל דִּי לֵהּ חוֹבָא:

רש"י ולא תשא עליו חטא. לא תלבין את פניו ברבים:

(יח) לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְהוָה: לָא תִקּוֹם וְלָא תִטַּר דָּבָבוּ לִבְנֵי עַמָּךְ וּתְרַחֵם לְחַבְרָךְ כְּוָתָךְ אֲנָא יְיָ:

רש"י לא תקם. אמר לו השאילני מגלך. אמר לו לאו. למחר אמר לו השאילני קרדמך. אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני, זו היא נקימה. ואיזו היא נטירה, אמר לו השאילני קרדמך. אמר לו לאו. למחר אמר לו השאילני מגלך. אמר לו הא לך ואיני כמותך, שלא השאלתני. זו היא נטירה, שנוטר האיבה בלבו אף על פי שאינו נוקם: ואהבת לרעך כמוך. אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה:

(יט) אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ: יָת קְיָמַי תִּטְרוּן בְּעִירָךְ לָא תַרְכֵּב עֲרוּבִין חַקְלָךְ לָא תִזְרַע עֲרוּבִין וּלְבוּשׁ עֲרוּבִין שַׁעַטְנֵזָא לָא יִסַּק עָלָךְ:

רש"י את חקתי תשמרו. ואלו הן בהמתך לא תרביע כלאים וגו' , חקים אלו גזרות מלך שאין טעם לדבר: ובגד כלאים. למה נאמר, לפי שנאמר לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו (דברי כב יא) , יכול לא ילבש גיזי צמר ואניצי פשתן, תלמוד לומר בגד. מנין לרבות הלבדים, תלמוד לומר שעטנז, דבר שהוא שוע טווי ונוז. ואומר אני נוז לשון דבר הנמלל ושזור זה עם זה לחברו, מישטי"ר בלע"ז [לערבב] , כמו (מועד קטן יב ב) חזיין לנאזי דאית בהון, שאנו מפרשין לשון כמוש פלישטר"א . ולשון שעטנז פרש מנחם, מחברת צמר ופשתים:

(כ) וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה שִׁכְבַת זֶרַע וְהִוא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֻפְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ בִּקֹּרֶת תִּהְיֶה לֹא יומְתוּ כִּי לֹא חֻפָּשָׁה: וּגְבַר אֲרֵי יִשְׁכּוּב עִם אִתְּתָא שִׁכְבַת זַרְעָא וְהִיא אַמְתָא אֲחִידָא לִגְבַר וְאִתְפְּרָקָא לָא אִתְפְּרִיקַת בְּכַסְפָּא אוֹ חֵרוּתָא לָא אִתְיְהִיבַת לַהּ בִּשְׁטָר בְּקָרָתָא תְּהֵי לָא יוּמְתוּן אֲרֵי לָא אִתְחָרְרַת:

רש"י נחרפת לאיש. מיועדת ומיוחדת לאיש, ואיני ידע לו דמיון במקרא. ובשפחה כנענית שחציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי שמתר בשפחה, הכתוב מדבר: והפדה לא נפדתה. פדויה ואינה פדויה וסתם פדיון בכסף: או חפשה. בשטר: בקרת תהיה. היא לוקה ולא הוא, יש על בית דין לבקר את הדבר שלא לחיבה (י"ג: לחיבו) מיתה: כי לא חפשה. ואין קדושיה קדושין גמורין. ורבותינו למדו מכאן שמי שהוא במלקות יהא בקריאה, שהדינים המלקין קורין על הלוקה (דברים כח נח, נט) אם לא תשמר לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך וגו' : כי לא חפשה. לפיכך אין חיב עליה מיתה, שאין קדושיה קדושין, הא אם חפשה, קדושיה קדושין וחיב מיתה:

(כא) וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל אָשָׁם: וְיִיתִי יָת אַשְׁמֵהּ קֳדָם יְיָ לְתָרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא דְכַר לַאֲשָׁמָא:

נביאים - יחזקאל - פרק כ

(יז) וַתָּחָס עֵינִי עֲלֵיהֶם מִשַּׁחֲתָם וְלֹא עָשִׂיתִי אוֹתָם כָּלָה בַּמִּדְבָּר: וְחַס מֵימְרִי עֲלֵיהוֹן מֵלְחַבָּלוּתְהוֹן וְלָא עֲבָדִית עִמְּהוֹן גְּמִירָא בְּמַדְבְּרָא: (יח) וְאֹמַר אֶל בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר בְּחוּקֵּי אֲבוֹתֵיכֶם אַל תֵּלֵכוּ וְאֶת מִשְׁפְּטֵיהֶם אַל תִּשְׁמֹרוּ וּבְגִלּוּלֵיהֶם אַל תִּטַּמָּאוּ: וַאֲמָרִית לִבְנֵיהוֹן בְּמַדְבְּרָא בְּגִזֵירַת אֲבָהַתְכוֹן לָא תֶהֳכוּן וְיָת נִמּוּסֵיהוֹן לָא תִטְרוּן בַּפּוּלְחַן טַעֲוָותְהוֹן לָא תִסְתַּאֲבוּן: (יט) אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּחֻקּוֹתַי לֵכוּ וְאֶת מִשְׁפָּטַי שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן בְּקְיָימֵי הַלִּיכוּ וְיָת דִּינַי טַרוּ וַעֲבִידוּ יַתְהוֹן: (כ) וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי קַדֵּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וְיָת יוֹמֵי שַׁבַּיָּא דִּילִי קַדִּישׁוּ וִיהוֹן לְאָת בֵּין מֵימְרִי וּבֵינֵיכוֹן לְמִידַע אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן: (כא) וַיִּמְרוּ בִי הַבָּנִים בְּחֻקֹּתַי לֹא הָלָכוּ וְאֶת מִשְׁפָּטַי לֹא שָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם אֶת שַׁבְּתוֹתַי חִלֵּלוּ וָאֹמַר לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכַלּוֹת אַפִּי בָּם בַּמִּדְבָּר: וְסָרִיבוּ עַל מֵימְרִי בְּנַיָּא בְּקְיָימַי לָא הַלִּיכוּ וְיָת דִּינַי לָא נְטָרוּ לְמֶעְבַּד יַתְהוֹן דְּאִם יַעְבֵּד יַתְהוֹן אֱנָשָׁא וְיִחֵי בְהוֹן בְּחַיֵּי עָלְמָא יַת יוֹמֵי שַׁבַּיָּא דִּילִי אְחִילוּ וַאֲמָרִית לְמִשְׁפַּךְ חֵימְתִי עֲלֵיהוֹן דְּיֵיחוֹל רוּגְזִי בְהוֹן בְּמַדְבְּרָא:

רש"י **וימרו בי הבנים** . שבטו של דן וכן הנצמדים לבעל פעור (מדבר כה) לאחר שמתו דור המדבר :

(כב) וַהֲשִׁבֹתִי אֶת יָדִי וָאַעַשׂ לְמַעַן שְׁמִי לְבִלְתִּי הֵחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם לְעֵינֵיהֶם: וַאֲתֵיב יַת מְחַת גְּבָרָתִי וַעֲבָדִית בְּדִיל שְׁמִי דְּלָא יְתְחַל לְעֵינֵי עַמְמַיָּא דְּאַפֵּקְתָּ יָתְהוֹן לְעֵינֵיהוֹן:

כתובים - משלי - פרק כז

כז (א) אַל תִּתְהַלֵּל בְּיוֹם מָחָר כִּי לֹא תֵדַע מַה יֵּלֶד יוֹם: לָא תִשְׁתַּבְּהַר בְּיוֹמָא דְלִמְחָר דְּלָא יָדַעְתְּ מָנָא יְלִיד יוֹמָא:

רש"י **אל תתהלל** . אל תתפאר עכשיו בדבר שעתיד להיות ליום מחר : **כי לא תדע מה ילד יום** . שמא היום יולד שום רעה שיבטל מחשבות מחר :

(ב) יְהַלֶּלְךָ זָר וְלֹא פִיךָ נָכְרִי וְאַל שְׂפָתֶיךָ: נְשַׁבְּחָנָךְ חִילוֹנַי וְלָא פּוּמָךְ נוּכְרָאָה וְלָא שִׂפְוָתָךְ:

(ג) כֹּבֶד אֶבֶן וְנֵטֶל הַחוֹל וְכַעַס אֱוִיל כָּבֵד מִשְּׁנֵיהֶם: יְקָרָא כֵּיפָא וּנְטוּל חָלָא וְרוּגְזֵיהּ דְּשַׂטְיָא יַקִּיר מִן תַּרְוֵיהוֹן:

רש"י **ונטל** . משא : **וכעס אויל** . שהאויל מכעיס להקב"ה גורם להביא כעס לעולם :

(ד) אַכְזְרִיּוּת חֵמָה וְשֶׁטֶף אַף וּמִי יַעֲמֹד לִפְנֵי קִנְאָה: נִכְזְרִיוּתָא הִיא חֵימְתָא וְחֵיפָא הִיא רוּגְזָא וּמַנוּ קָאֵם קֳדָם קְנָאָתָא:

רש"י **ושטף אף** , **ומי יעמוד** . לפני קנאתו של קנא ונקם :

(ה) טוֹבָה תּוֹכַחַת מְגֻלָּה מֵאַהֲבָה מְסֻתָּרֶת: טָבְתָא מַכְסְנוּתָא דְמְגַלְיָא מִן רַחֲמוּתָא דְמִטַשְׁיָא:

(ו) נֶאֱמָנִים פְּצָעֵי אוֹהֵב וְנַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא: שַׁפִּירָן אִנּוּן פּוּרְעָנֵתֵיהּ דְּרָחֲמָא וּבִישָׁן נוּשְׁקָתָא דְסָנְאָה:

רש"י **ונעתרות** . ל' גודל כמו העתרת' עלי (יחזקאל לה) :

משנה בבא בתרא פרק י

א. גֵּט פָּשׁוּט, עֵדָיו מִתּוֹכוֹ. וּמְקֻשָּׁר, עֵדָיו מֵאֲחוֹרָיו. פָּשׁוּט שֶׁכָּתְבוּ עֵדָיו מֵאֲחוֹרָיו וּמְקֻשָּׁר שֶׁכָּתְבוּ עֵדָיו מִתּוֹכוֹ, שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, מְקֻשָּׁר שֶׁכָּתְבוּ עֵדָיו מִתּוֹכוֹ, כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ פָּשׁוּט. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה:

ברטנורה (א) **גט פשוט**. שטר פשוט כעין שלנו שאינן תפורים ומקושרין. וכל שטר קרוי גט: **עדיו מתוכו**. מבפנים כעין שאנו עושים: **מקושר מאחוריו**. כותב שטה אחת או שתים. וכורכן על החלק ותופר. ועד אחד חותם על הכרך מבחוץ. וחוזר וכותב שני שטין או יותר מבפנים וכורכו על החלק. וחותם עד שני על הכרך מבחוץ. וכן עד שלישי. ותקנו רבנן גט מקושר. משום כהנים קפדנים. שהיו כותבים גט פתאום לנשותיהם ומתחרטים ולא היו יכולין להחזירן והתקינו להם גט מקושר שאינו נוח ליכתב מהרה שמא בתוך כך יתפייס. וכשם שתקנו מקושר בגט. כך תקנו בשאר שטרות שלא חלקו חכמים: **שניהם פסולים**. שלא נעשו כתקון חכמים: **שניהם פסולים**. שלא נעשו כתקון חכמים: **שיכול לעשותו פשוט**. שאם יקרע התפירות ויפתח השטר יהיה פשוט: **רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה**. פלוגתא דת"ק ורשב"ג באתרא דנהיגי בפשוט ובמקושר. ואמר ליה עבד לי מקושר ואזל ועבד לי' פשוט. או פשוט ועבד לי' מקושר ת"ק סבר מקפד קפיד ופסול ורבן שמעון ב"ג סבר הואיל ומנהג המדינה בתרווייהו לא קפיד וכשר והלכה כת"ק:

ב. גֵּט פָּשׁוּט, עֵדָיו בִּשְׁנַיִם. וּמְקֻשָּׁר, בִּשְׁלֹשָׁה. פָּשׁוּט שֶׁכָּתוּב בּוֹ עֵד אֶחָד, וּמְקֻשָּׁר שֶׁכָּתוּב בּוֹ שְׁנֵי עֵדִים, שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין. כָּתַב בּוֹ זוּזִין מְאָה דְאָנוּן סְלָעִים עֶשְׂרִין, אֵין לוֹ אֶלָּא עֶשְׂרִין. זוּזִין מְאָה דְאָנוּן תְּלָתִין סְלָעִין, אֵין לוֹ אֶלָּא מָנֶה. כְּסַף זוּזִין דְאָנוּן, וְנִמְחַק, אֵין פָּחוּת מִשְּׁתֵּים. כְּסַף סְלָעִין דְאָנוּן, וְנִמְחַק, אֵין פָּחוּת מִשְּׁנַיִם. דְּרָכוֹנוֹת דְאָנוּן, וְנִמְחַק, אֵין פָּחוּת מִשְּׁתֵּים. כָּתוּב בּוֹ מִלְמַעְלָה מָנֶה וּמִלְּמַטָּה מָאתַיִם, מִלְמַעְלָה מָאתַיִם וּמִלְּמַטָּה מָנֶה, הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַתַּחְתּוֹן. אִם כֵּן, לָמָּה כוֹתְבִין אֶת הָעֶלְיוֹן, שֶׁאִם תִּמָּחֵק אוֹת אַחַת מִן הַתַּחְתּוֹן, יִלְמַד מִן הָעֶלְיוֹן:

ברטנורה (ב) **פשוט שכתוב בו עד אחד**. ה"ק כשם שפשוט שכתוב בו עד אחד פסול מדאורייתא כך מקושר שכתוב בו שני עדים פסול מדאורייתא: **אין לו אלא עשרים**. ואף על גב דזוזים מאה חמשה ועשרים סלעים הם. יד בעל השטר על התחתונה. והכי מפרשינן ליה לשטר. מאה זוזים גרועים שאינם שוין אלא כ' סלעים: **אין לו אלא מנה**. כ"ה סלעים דהכי מפרשינן לשטרא. מאה זוזין. דאינון תלתין סלעים קלים וגרועים. שהם כ"ה מן הטובים: **ונמחק**. שנמחק מנין שנכתב אחריו: **ומלמטה מאתים**. כשכופל את דבריו בשטר: **הכל הולך אחר התחתון**. ובלבד שלא יהיה כתוב בשטה אחרונה: **למה כותבין את העליון**. הואיל ובסוף השטר חוזר וכופל ואחריות ממון זה כך וכך קבלתי עלי:

ג. כּוֹתְבִין גֵּט לָאִישׁ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, וְהַשּׁוֹבָר לָאִשָּׁה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בַּעְלָהּ עִמָּהּ, וּבִלְבַד שֶׁיִּהֵא מַכִּירָן, וְהַבַּעַל נוֹתֵן שָׂכָר. כּוֹתְבִין שְׁטָר לְלוָֹה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַלְוֶה עִמּוֹ, וְאֵין כּוֹתְבִין לְמַלְוֶה, עַד שֶׁיִּהֵא לוָֹה עִמּוֹ, וְהַלוָֹה נוֹתֵן שָׂכָר. כּוֹתְבִין שְׁטָר לְמוֹכֵר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹקֵחַ עִמּוֹ. וְאֵין כּוֹתְבִין לְלוֹקֵחַ, עַד שֶׁיִּהֵא מוֹכֵר עִמּוֹ, וְהַלּוֹקֵחַ נוֹתֵן שָׂכָר:

ברטנורה (ג) **כותבין גט לאיש**. וחותמין והוא יגרש מתי שירצה ואף על פי שאין אשתו עמו שהרי היא מתגרשת בעל כרחה: **ושובר לאשה**. שהיא עושה לבעלה על כתובתה דחוב הוא לה וזכות לבעלה וזכין לאדם שלא בפניו: **ובלבד שיהא מכירן**. שיהא הסופר והעדים מכירין האיש והאשה בין בגט בין בשובר. שאם אינו מכירן שמא יכתוב גט על שם אשת איש אחר ששמו כשמו. ותוציא אותו הגט אשה שאינה מגורשת בו וכן בשובר: **והלוה נותן שכר**. ואפילו היא עסקא דפלגא מלוה ופלגא פקדון אפ"ה מקבל העסקא הוא נותן כל השכר לסופר:

ד. אֵין כּוֹתְבִין שִׁטְרֵי אֲרוּסִין, וְנִשּׂוּאִין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם, וְהֶחָתָן נוֹתֵן שָׂכָר. אֵין כּוֹתְבִין שִׁטְרֵי אֲרִיסוּת וְקַבְּלָנוּת אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם, וְהַמְקַבֵּל נוֹתֵן שָׂכָר. אֵין כּוֹתְבִין שִׁטְרֵי בֵּרוּרִין וְכָל מַעֲשֶׂה בֵית דִּין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם, וּשְׁנֵיהֶם נוֹתְנִין שָׂכָר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, שְׁנֵיהֶם כּוֹתְבִין שְׁנַיִם, לָזֶה לְעַצְמוֹ וְלָזֶה לְעַצְמוֹ:

ברטנורה (ד) **שטרי אריסות**. היורד לקרקע לעבדה ולשמרה למחצה לשליש ולרביע: **קבלנות**. בכך וכך כורין לשנה בין עשתה בין לא עשתה: **שטרי בירורין**. זה בורר לו אחד שידון לו וזה בורר לו אחד וכותבין בכתב פלוני בירר דיין פלוני וטענותיו כך וכך כדי שלא יהיו חוזרים וטוענים: **כותבים שנים**. לכל אחד מבעלי דינים שטר בפני עצמו שיהיו טענותיו סדורים בו ואין הלכה כרשב"ג. אלא בשטר א' כותבין טענות של שני בעלי דינים ושפלוני בירר פלוני דיין שידון לו ופלוני בירר פלוני דיין אחר שידון לו:

ה. מִי שֶׁפָּרַע מִקְצָת חוֹבוֹ וְהִשְׁלִישׁ אֶת שְׁטָרוֹ וְאָמַר לוֹ, אִם לֹא נָתַתִּי לְךָ מִכָּאן וְעַד יוֹם פְּלוֹנִי תֵּן לוֹ שְׁטָרוֹ, הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נָתַן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, יִתֵּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא יִתֵּן:

ברטנורה (ה) **והשלישׁ את שטרו**. המלוה והלוה מסרו השטר ביד שליש שטורח היה להם לכתוב שובר וסמכו על השלישׁ: **רבי יוסי אומר יתן**. דסבירא ליה אסמכתא קניא. המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה לו דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים וכשהגיע הזמן אינו יכול לקיים זו קרויה אסמכתא. ולדברי ר' יוסי קניא. ולענין פסק הלכה אסמכתא לא קניא אלא אם כן קנו מידו בב"ד חשוב והתפיס זכיותיו באותו ב"ד שמסר שטרותיו וראיותיו. ואמר אי לא אתינא מכאן ועד שלשים יום לבטלן זכיותי. ורבותי מפרשים שכל ב"ד שבקיאים ויודעים בדיני אסמכתא נקראים בית דין חשוב לענין זה. אבל הרמב"ם אומר שאין בית דין חשוב אלא בית דין הסמוך בארץ ישראל:

ו. מִי שֶׁנִּמְחַק שְׁטָר חוֹבוֹ, מְעִידִין עָלָיו עֵדִים, וּבָא לִפְנֵי בֵית דִּין וְעוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם, אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי נִמְחַק שְׁטָרוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו. מִי שֶׁפָּרַע מִקְצָת חוֹבוֹ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, יַחֲלִיף. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, יִכְתּוֹב שׁוֹבָר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נִמְצָא זֶה צָרִיךְ לְהָיוֹת שׁוֹמֵר שׁוֹבָרוֹ מִן הָעַכְבָּרִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ יָפֶה לוֹ וְלֹא יוּרַע כֹּחוֹ שֶׁל זֶה:

ברטנורה (ו) **מי שנמחק שטר חובו**. ויש עדים שראו כשנמחק מעצמו. או נטשטש על ידי מים: **מעמיד עליו עדים**. שיודעים מאימתי נכתב. ומה היה כתוב בו. והן עושין לו קיום בפני ב"ד וכותבין לו כל מה שהיה כתוב באותו שטר: **יחליף**. יקרע אותו שטר ויכתבו לו אחר כפי החשבון הנשאר: **נמצא זה**. הלוה צריך לשמור שוברו מן העכברים. שאם יאבד יגבה המלוה את כל חובו: **א"ר יוסי וכן יפה לו למלוה**. שיהא הלוה צריך לשמור שוברו. וימהר לפרוע לו. ולא ירע כחו של מלוה לכתוב שטר אחר שהיה זמן חובו מוקדם וישוב עתה מאוחר ולא יוכל לטרוף לקוחות אלא מזמן השטר השני. והלכה כר' יוסי. שכותבין שובר:

ז. שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר, וְהִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן מָרְחָץ וּבֵית הַבַּד, עָשָׂאן לְשָׂכָר, הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע. עָשָׂאן לְעַצְמָן, הֲרֵי הֶעָשִׁיר אוֹמֵר לֶעָנִי, קַח לְךָ עֲבָדִים וְיִרְחֲצוּ בַּמֶּרְחָץ, קַח לְךָ זֵיתִים וּבוֹא וְעַשֵּׂם בְּבֵית הַבַּד. שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בְעִיר אַחַת, שֵׁם אֶחָד יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן וְשֵׁם אַחֵר יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן, אֵין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא שְׁטָר חוֹב זֶה עַל זֶה וְלֹא אַחֵר יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן שְׁטָר חוֹב. נִמְצָא לְאֶחָד בֵּין שְׁטָרוֹתָיו שְׁטָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן פָּרוּעַ, שְׁטָרוֹת שְׁנֵיהֶן פְּרוּעִין. כֵּיצַד יַעֲשׂוּ, יְשַׁלֵּשׁוּ. וְאִם הָיוּ מְשֻׁלָּשִׁים, יִכְתְּבוּ סִימָן. וְאִם הָיוּ מְסֻמָּנִין, יִכְתְּבוּ כֹּהֵן. הָאוֹמֵר לִבְנוֹ, שְׁטָר בֵּין שְׁטָרוֹתַי פָּרוּעַ וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶהוּ, שְׁטָרוֹת כֻּלָּן פְּרוּעִין. נִמְצָא לְאֶחָד שָׁם שְׁנַיִם, הַגָּדוֹל פָּרוּעַ וְהַקָּטָן אֵינוֹ פָרוּעַ. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל יְדֵי עֵרֶב, לֹא יִפָּרַע

מִן הֶעָרֵב. וְאִם אָמַר עַל מְנָת שֶׁאֶפְרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה, יִפְרַע מִן הֶעָרֵב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלָּוֶה, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב. וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הֶעָרֵב לָאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ וְהָיָה בַּעְלָהּ מְגָרְשָׁהּ, יַדִּיֶרְנָּה הֲנָאָה, שֶׁמָּא יַעֲשׂוּ קְנוּנְיָא עַל נְכָסִים שֶׁל זֶה וְיַחֲזִיר אֶת אִשְׁתּוֹ:

ברטנורה (ז) **קח לך עבדים**. שיחממו לך המרחץ דכמו שהניחה אבינו כן תהיה לעולם. ואף על גב דאית לן בפ"ק דבמידי דלית בה דין חלוקה. יכול למימר גוד או אגוד כלומר מכור לי חלקך. או אני אמכור לך חלקי. שאני הכא. שאין העני יכול לומר אגוד. שאין לו במה לקנות: אינן יכולין להוציא שטר חוב זה על זה. דכל אחד מהם יוכל לטעון זה השטר שבידך אני החזרתי לך כשפרעת לי המעות שהלויתיך: ולא אחר יכול להוציא עליהן שט"ח. דכל אחד מצי מדחי ליה לגבי חבריה: **ישלשו**. יכתוב שם אבי אביו: **ואם היו משולשים**. ששמותן ושמות אבותיהן ואבות אבותיהן שווין: **יכתבו סי'**. פלוני. שהוא גיחור. או ארוך. או גוץ. ואם הן שווין בסימנין: **יכתבו כהן**. אם אחד כהן ואחד ישראל: **נמצא ללוה אחד**. שם שני שטרות משתי הלואות שלוה ממנו: **הקטן אינו פרוע**. דשטר אחד בין שטרותיו קאמר. ולא שנים: **לא יפרע מן הערב**. תחלה עד שיתבע את הלוה לדין. ויחייבו אותו בית דין ואם אין לו מה לשלם אז יפרע מן הערב: **רשב"ג אומר אם יש נכסים ללוה**. לא יפרע מן הערב. לאו מכלל דת"ק סבר אפילו אם יש נכסים ללוה יפרע מן הערב. אלא מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני. המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב. ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב. בד"א כשאין נכסים ללוה. אבל יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב. וקבלן. אף על פי שיש נכסים ללוה. יפרע מן הקבלן: **רבן שמעון ב"ג אומר**. אחד ערב. ואחד קבלן. אם יש נכסים ללוה. לא יפרע מהן. ואין הלכה כרשב"ג. ערב. הוא שאומר תן לו ואני ערב. קבלן. הוא שאומר תן לו ואני נותן לך: **הערב לאשה בכתובתה**. ואין לבעל נכסים. וצריך הערב לפרוע כתובתה לא יפרע הכתובה עד שידירנה הבעל תחלה הנאה על דעת רבים נדר שאין לו התרה שלא יוכל להחזיר אותה דחיישינן שמא דעתו להחזירה ולאכול כתובתה לאחר שתגבנה מן הערב ולענין דינא ערב דכתובה לא משתעבד. ואינו חייב לפרוע. ואפילו אין לו נכסים לבעל מאי טעמא דמצוה עבד ולאו מידי חסרה ואי ערב כתובת' דבריה הוא משתעבד. דאבא לגבי בריה שעבודי שעביד נפשיה. וקבלן דכתובה משתעבד ויכולה האשה שתתבע ממנו תחלה. ואפילו יש לו נכסים לבעל. והוא שידירנה הבעל הנאה תחלה על דעת רבים:

ח. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בִּשְׁטָר, גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים. עַל יְדֵי עֵדִים, גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. הוֹצִיא עָלָיו כְּתָב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ, גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. עֲרֵב הַיּוֹצֵא לְאַחַר חֲתוּם שְׁטָרוֹת, גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. מַעֲשֶׂה בָא לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְאָמַר, גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. אָמַר לוֹ בֶּן נַנָּס, אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים וְלֹא מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. אָמַר לוֹ, לָמָּה. אָמַר לוֹ, הֲרֵי הַחוֹנֵק אֶת אֶחָד בַּשּׁוּק וּמְצָאוֹ חֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ הַנַּח לוֹ, פָּטוּר, שֶׁלֹּא עַל אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ. אֶלָּא אֵיזֶהוּ עֲרֵב שֶׁהוּא חַיָּב, הַלְוֵהוּ וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ, חַיָּב, שֶׁכֵּן עַל אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, הָרוֹצֶה שֶׁיִּחְכֶּה, יַעֲסוֹק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, שֶׁאֵין לְךָ מְקְצוֹעַ בַּתּוֹרָה גָּדוֹל מֵהֶן, שֶׁהֵן כְּמַעְיָן הַנּוֹבֵעַ. וְהָרוֹצֶה שֶׁיַּעֲסוֹק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, יְשַׁמֵּשׁ אֶת שִׁמְעוֹן בֶּן נַנָּס:

ברטנורה (ח) **המלוה את חברו בשטר**. אף על פי שאין כתוב בו אחריות נכסים גובה מנכסים משועבדים דקיימא לן אחריות טעות סופר הוא אם לא כתבו בשטר. והרי הוא כאילו כתב: הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו. ואין שם עדות אחר: **גובה מנכסים בני חורין**. ולא ממשועבדים. דכיון, דאין בו עדים לית ליה קלא ולא ידעי ביה לקוחות כי היכי דלזהרו: **אחר חתום שטרות**. אחר שחתמו העדים בשטר. כתב אני פלוני בר פלוני ערב: **גובה**. מן הערב מבני חורין בלבד. דכיון דלא חתימי סהדי על הערבות הויא לה מלוה על פה: **אמר לו בן ננס וכו'**. דקסבר כל ערב שאחר מתן מעות לא הוי ערב שלא על אמונת הערב והבטחתו הלוהו ואף על פי שקילס ר' ישמעאל את בן ננס הלכה כר' ישמעאל. וערב דלאחר מתן מעות בעי קנין ואי לא לא משתעבד ושלפני מתן מעות לא בעי קנין:

גמרא בבא בתרא דף קס"ד ע"ב

הַהוּא מְקוּשָּׁר דְּאָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי וְאָמַר רַבִּי אֵין זְמַן בָּזֶה. אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי לְרַבִּי שֶׁמָּא בֵּין קְשָׁרָיו מוּבְלָע. פַּלְיֵיהּ וְחַזְיֵיהּ. הָדָר חָזָא בֵּיהּ רַבִּי בְּבִישׁוּת. אָמַר לֵיהּ לָאו אֲנָא כְּתַבְתֵּיהּ רַבִּי יְהוּדָה חַיְיטָא כְּתֵבֵיהּ. אָמַר לֵיהּ כַּלֵּךְ מִלְּשׁוֹן הָרַע הַזֶּה. זִמְנִין הֲוָה יָתִיב קַמֵּיהּ וְקָא פָּסִיק סִידְרָא בְּסֵפֶר תְּהִלִּים. אָמַר רַבִּי כַּמָּה מְיוּשָׁר כְּתַב זֶה. אָמַר לֵיהּ לָאו אֲנָא כְּתַבְתֵּיהּ יְהוּדָא חַיְיטָא כְּתֵבֵיהּ. אָמַר לֵיהּ כַּלֵּךְ מִלְּשׁוֹן הָרַע הַזֶּה. בְּשִׁלְמָא הָתָם אִיכָּא לְשׁוֹן הָרַע אֶלָּא הָכָא מַאי לְשׁוֹן הָרַע אִיכָּא. מִשּׁוּם דְּרַב דִּימִי דְּתָנֵי רַב דִּימִי אָחוּהָ דְּרַב סָפְרָא לְעוֹלָם אַל יְסַפֵּר אָדָם בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ שֶׁמִּתּוֹךְ טוֹבָתוֹ בָּא לִידֵי רָעָתוֹ. אָמַר רַב עַמְרָם אָמַר רַב שְׁלֹשׁ עֲבֵירוֹת אֵין אָדָם נִצּוֹל מֵהֶם בְּכָל יוֹם. הִרְהוּר עֲבֵירָה וְעִיּוּן תְּפִלָּה וְלָשׁוֹן הָרַע. לָשׁוֹן הָרַע סַלְקָא דַּעְתָּךְ אֶלָּא אֲבַק לָשׁוֹן הָרַע. אָמַר רַב יְהוּדָא אָמַר רַב רוֹב בְּגָזֵל וּמִיעוּט בַּעֲרָיוֹת וְהַכֹּל בְּלָשׁוֹן הָרַע. בְּלָשׁוֹן הָרַע סַלְקָא דַּעְתָּךְ אֶלָּא אֲבַק לָשׁוֹן הָרַע:

רש"י **חזא ביה בבישות**. כסבור שהוא כתבו וברצונו לא היו עושין מקושר אלא פשוט לפי שטועים בו א"נ לפי שהיה מובלע בין קשריו יותר מדאי: **יהודא חייטא**. כך שמו: **כלך מלשון הרע הזה**. להטיל אשמה עליו לא היה לך לומר אלא אני לא כתבתיו: **מאי לשון הרע איכא**. והלא בשבחו דיבר כשאמר יהודה חייטא כתביה: **לידי רעתו**. לידי גנותו: **עיון תפלה**. שלאחר שמתפלל דן בלבו שישלם לו הקב"ה שכרו ויעשה צרכיו וישמע תפלתו לפי שהתפלל בכונה: **אבק לשון הרע**. כגון דאמרי נורא ביה פלניא: **רובן בגזל**. רוב בני אדם חשודין על הגזל כעין גזל שמורין להיתרא במו"מ לעכב איש מריוח שראוי לו לחבירו:

זוהר קדושים דף פ"ה ע"א

לֹא תָלִין פְּעוּלַת שָׂכִיר. תָּא חֲזֵי מָאן דְּנָטִיל אַגְרָא דְמִסְכְּנָא כְּאִילּוּ נָטִיל נַפְשֵׁיהּ וְדַאֲנָשֵׁי בֵיתֵיהּ. הוּא אִזְעַר נַפְשַׁיְיהוּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִזְעַר יוֹמוֹי וְאִזְעַר נַפְשֵׁיהּ מֵהַהוּא עַלְמָא. דְּהָא כָּל אִינּוּן הֲבָלִים דְּנַפְקֵי מִפּוּמֵיהּ כָּל הַהוּא יוֹמָא כֻּלְּהוּ סַלְקִין קָמֵיהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְקַיְימִין קָמֵיהּ לְבָתַר סַלְקָא נַפְשֵׁיהּ וְנַפְשַׁיְיהוּ דַּאֲנָשֵׁי בֵיתֵיהּ וְקַיְימִין בְּאִינּוּן הֲבָלִים דְּפוּמֵיהּ. וּכְדֵין אֶפְּילוּ אִתְגְּזַר עַל הַהוּא בַּר נָשׁ כַּמָּה יוֹמִין וְכַמָּה טָבָאן כֻּלְּהוּ מִתְעַקְּרָאן מִנֵּיהּ וּמִסְתַּלְּקֵי מִנֵּיהּ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּנַפְשָׁא דִּילֵיהּ לָא סַלְקָא לְעֵילָא וְהַיְינוּ דְּאָמַר רִבִּי אַבָּא רַחֲמָנָא לְשֵׁזְבִינָן מִנַּיְיהוּ וּמֵעֲלְבוֹנַיְיהוּ וְאוּקְמוּהָ אֶפְּילוּ עָשִׁיר הוּא וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ דַּיְיקָא אֶפְּילוּ מִכָּל בַּר נָשׁ נָמֵי וְכָל שֶׁכֵּן מִסְכְּנָא. וְהַיְינוּ דַּהֲוָה רַב הַמְּנוּנָא עָבִיד כַּד הֲוָה הַהוּא אֲגִיר מִסְתַּלֵּק מֵעִיבַדְתֵּיהּ הֲוָה יָהִיב לֵיהּ אַגְרֵיהּ וְאָמַר לֵיהּ טוֹל נַפְשָׁךְ דְּאַפְקְרֵדַת בִּידָאי טוּל פִּקָּדוֹנָךְ וַאֲפִילּוּ אָמַר יְהֵא בִידָךְ דַּאֲנָא (לֹא) בָּעֵינָא לְסַלְקָא אַגְרֵי. לָא הֲוָה בָּעֵי. אָמַר פִּקָּדוֹנָא דְּגוּפָךְ לָא אִתְחֲזֵי לְאִתְפַּקְּדָא בִידִי. כָּל שֶׁכֵּן פִּקָּדוֹנָא דְּנַפְשָׁא. דְּהָא פִּקָּדוֹנָא דְּנַפְשָׁא לָא אִתְיְהִיבַת אֶלָּא לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּכְתִיב (תהלים ל"א) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי. אָמַר רִבִּי חִיָּיא וּבִידָא דְּאַחֲרָא שַׁאֲרֵי. אָמַר לֵיהּ אֶפְּילוּ בִידֵיהּ בָּתַר דְּיָהִיב. כְּתִיב לֹא תָלִין פְּעוּלַת שָׂכִיר וּכְתִיב וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ אֶלָּא הָא אוּקְמוּהָ. אֲבָל תָּא חֲזֵי לֵית לָךְ יוֹמָא וְיוֹמָא דְּלָא שַׁלְטָא בֵיהּ יוֹמָא עִלָּאָה אַחֲרָא וְאִי אִיהוּ לָא יָהִיב לֵיהּ נַפְשָׁא דִּילֵיהּ בְּהַהוּא יוֹמָא כְּמָאן דְּפָגִים לְהַהוּא יוֹמָא עִלָּאָה. וּבְגִינֵי כַךְ בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ. וְהָא דְּאִתְמַר לֹא תָלִין בְּגִין דְּנַפְשֵׁיהּ לָא סָלִיק וְסָלִיק הַהוּא נַפְשָׁא דְּמִסְכְּנָא וּדַאֲנָשֵׁי בֵיתֵיהּ כְּמָה דְּאִתְמַר:

תרגום הזוהר לֹא תָלִין פְּעוּלַת שָׂכִיר: בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁלּוֹקֵחַ שְׂכָרוֹ שֶׁל הֶעָנִי, הוּא כְּאִלּוּ לוֹקֵחַ אֶת נַפְשׁוֹ וְנֶפֶשׁ אַנְשֵׁי בֵיתוֹ. הוּא הִמְעִיט אֶת נַפְשָׁם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְמַעֵט יָמָיו, וּמְמַעֵט נַפְשׁוֹ מֵעוֹלָם הַהוּא. כִּי כָּל אֵלּוּ הֲבָלִים שֶׁיָּצְאוּ מִפִּיו שֶׁל הֶעָנִי כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם,

כֻּלָּם עוֹלִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹמְדִים לְפָנָיו, וְאַחַר כָּךְ עוֹלָה נַפְשׁוֹ וְנַפְשָׁם שֶׁל אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ וְעוֹמְדִים בְּאֵלּוּ הֲבָלִים שֶׁל פִּיו. דְּהַיְנוּ שֶׁתּוֹבְעִים דִּין לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאָז אֲפִלּוּ נִגְזָר עַל אוֹתוֹ הָאָדָם, כַּמָּה יָמִים וְכַמָּה טוֹב, כֻּלָּם נֶעֱקָרִים מִמֶּנּוּ וּמִסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁנַּפְשׁוֹ אֵינוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה. וְהַיְנוּ שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא, הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ מֵהֶם וּמַעֲלְבּוֹנָם. וְהֶעֱמִידוּהוּ, אֲפִלּוּ עֹשֶׁר הוּא, אָסוּר לְהַלִּין שְׂכָרוֹ. וְאֵלּוּ הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ, הוּא בְּדִיּוּק, דְּהַיְנוּ אֲפִלּוּ מִכָּל אָדָם. וְכָל שֶׁכֵּן עָנִי. וְהַיְנוּ שֶׁהַיְּהִי עוֹשֶׂה רַב הַמְּנוּנָא, כְּשֶׁהַשָּׂכִיר הָיָה מִסְתַּלֵּק מַעֲבוֹדָתוֹ, הָיָה נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ וְאָמַר לוֹ, קַח אֶת נַפְשְׁךָ שֶׁהִפְקַדְתָּ בְּיָדַי, קַח פִּקָּדוֹנְךָ. וַאֲפִלּוּ אָמַר הַשָּׂכִיר, יְהִי שְׂכָרִי בְּיָדְךָ, אֵינִי רוֹצֶה לְקַבֵּל שְׂכָרִי, לֹא הָיָה רוֹצֶה, אָמַר, הַפִּקָּדוֹן שֶׁל גּוּפְךָ אֵינוֹ רָאוּי לְהַפְקִיד בְּיָדַי, כָּל שֶׁכֵּן פִּקָּדוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ. כִּי פִּקָּדוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ לֹא נִתַּן אֶלָּא לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב, בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי. אָמַר רַבִּי חִיָּא, שׁוֹאֵל, וּבִידֵי אַחֵר, שֶׁאֵינוֹ בָּעָלָיו, מֻתָּר לְהַפְקִיד שְׂכָרוֹ. אָמַר לוֹ, אֲפִלּוּ בִּידֵי בָּעָלָיו מֻתָּר לְהַפְקִיד, אַחַר שֶׁכְּבָר נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ בְּיָדוֹ. שׁוֹאֵל, כָּתוּב לֹא תָלִין פְּעֻלַת שָׂכִיר. וְכָתוּב, וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשָּׁמֶשׁ. שֶׁמַּשְׁמַע שֶׁמְּחַיֵּב לָתֵת לוֹ שְׂכָרוֹ קוֹדֶם בִּיאַת הַשָּׁמֶשׁ, וּמִקֹּדֶם לָכֵן אוֹמַר שֶׁרַק לֵילָה אָסוּר. וּמֻשָּׁב, אֶלָּא הֲרֵי הֶעֱמִידוּהוּ. אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, אֵין לְךָ יוֹם וְיוֹם שֶׁאֵינוֹ שׁוֹלֵט עָלָיו יוֹם עֶלְיוֹן אַחֵר, וְאִם הוּא לֹא נָתַן לוֹ הַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ, דְּהַיְנוּ שְׂכָרוֹ, בְּאוֹתוֹ יוֹם, הוּא כְּמִי שֶׁפּוֹגֵם לַיּוֹם הַהוּא הָעֶלְיוֹן, וּמֻשָּׁוּם זֶה בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשָּׁמֶשׁ. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר, לֹא תָלִין, סוֹבֵב עַל הָעִנְיָן, מֻשָּׁוּם שֶׁבַּלַּיְלָה, אֵין נַפְשׁוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה, וְנַפְשׁוֹ שֶׁל הֶעָנִי וְשֶׁל אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ עוֹלִים אָז, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' אישות פ' י"ב

א. הִתְנָה הַבַּעַל שֶׁלֹּא יִתְחַיֵּב בְּאֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהוּא חַיָּיב בָּהֶן אוֹ שֶׁהִתְנַת הָאִשָּׁה שֶׁלֹּא יְזַכֶּה הַבַּעַל בְּאֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהוּא זוֹכֶה בָּהֶן הַתְּנַאי קַיָּם חוּץ מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁאֵין מוֹעִיל. וְכָל הַמַּתְנֶה עֲלֵיהֶן תְּנָאוֹ בָּטֵל וְאֵלּוּ הֵן עוֹנָתָהּ וְעִיקַּר כְּתוּבָּתָהּ וִירוּשָּׁתָהּ: **ב**. כֵּיצַד הִתְנָה עִם הָאִשָּׁה שֶׁאֵין לָהּ עָלָיו עוֹנָה תְּנָאוֹ בָּטֵל וְחַיָּיב בְּעוֹנָתָהּ. שֶׁהֲרֵי הִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ תְּנַאי מָמוֹן: **ג**. הִתְנָה עִמָּהּ לְפָחוֹת מֵעִיקַּר כְּתוּבָּה אוֹ שֶׁכָּתַב לָהּ מָאתַיִם אוֹ מֵאָה עִיקַּר כְּתוּבָּה וְכָתְבָה לוֹ שֶׁנִּתְקַבְּלָה מֵהֶן כָּךְ וְכָךְ וְהֵיא לֹא נִתְקַבְּלָה תְּנָאוֹ בָּטֵל. שֶׁכָּל הַפּוֹחֵת לִבְתוּלָה מִמָּאתַיִם וּלְאַלְמָנָה מִמֵּאָה הֲרֵי בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת: **ד**. הִתְנָה עִמָּהּ אַחַר שֶׁנִּשְׂאָהּ שֶׁלֹּא יֵירָשֶׁנָּה תְּנָאוֹ בָּטֵל. וְאַף עַל פִּי שֶׁיִּרּוּשַׁת הַבַּעַל מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים עָשׂוּ חִזּוּק לְדִבְרֵיהֶם כְּשֶׁל תּוֹרָה. וְכָל תְּנַאי שֶׁבִּירֻשָּׁה בָּטֵל וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מָמוֹן שֶׁנֶּאֱמַר

(במדבר כז) לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדוֹרוֹתֵיכֶם וּבִשְׁאַר הַדְּבָרִים תְּנָאוֹ קַיָּם כְּגוֹן שֶׁהִתְנָה עִמָּהּ שֶׁאֵין לָהּ שְׂאֵר וּכְסוּת עַל מְנַת שֶׁלֹּא יֹאכַל פֵּירוֹת נְכָסֶיהָ וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה תְּנָאוֹ קַיָּם:

מוסר

משערי תשובה לרבינו יונה דף ז' עמוד ב'

צָרִיךְ תִּקּוּן הַמְעָוֹת כַּאֲשֶׁר יוּכַל לְתַקֵּן כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (יונה ג) וַיַּרְא הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה וּמִן הֶחָמָס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם. כִּי בִּדְבָרִים שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵירוֹ כְּמוֹ הַגָּזֵל וְהֶחָמָס לֹא יִתְכַּפֵּר עָוֹנוֹ עַד אֲשֶׁר יָשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה. וְכֵן אִם צָעַר אֶת חֲבֵירוֹ וְהִצִּיק לוֹ אוֹ הִלְבִּין פָּנָיו אוֹ סִפֵּר עָלָיו לָשׁוֹן הָרַע אֵין לוֹ כַּפָּרָה עַד שֶׁיְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מְחִילָה וְכֵן אָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כִּי אַף עַל פִּי שֶׁנָּתַן לוֹ דְּמֵי בָּשְׁתּוֹ וּדְמֵי צַעַר הַהַכָּאָה אֵין צַעַר הַבּוֹשֶׁת וְהַהַכָּאָה נִמְחָל לוֹ עַד שֶׁיְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וְיִתְפַּלֵּל בַּעַדְךָ וֶחְיֵה וְרָאוּי לְבַעַל הַתְּשׁוּבָה לַעֲשׂוֹת כֵּן קוֹדֶם הַוִּידּוּי כְּדֵי שֶׁיִּתְרַצֶּה בְּוִידּוּי וְדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּעֵת הַתְּשׁוּבָה כֵּן עָשָׂה קוֹדֶם הַוִּדּוּי שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נא) לְךָ לְבַדְךָ חָטָאתִי וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ תִּזְכֶּה בְּשָׁפְטֶךָ כִּי לְךָ לְבַדְךָ אֲנִי נָחְשַׁב חוֹטֵא וְאֵינֶנִּי צָרִיךְ זוּלָתִי לִמְחִילָתֶךָ וְאִם חָטָאתִי לְאִישׁ כְּבַר בִּקַּשְׁתִּי מִמֶּנּוּ אֲנִי וְכִפַּרְתִּי פָּנָיו וְכָמוֹהוּ וְחָטָאתִי לְאָבִי כָּל הַיָּמִים עַל הַחֵטְא הַזֶּה אֲחַשֵּׁב חוֹטֵא אֵצֶל אָבִי כָּל הַיָּמִים כִּי לְזֹאת לֹא תִסְלַח לִי וְתַרְגּוּמוֹ וֵאֱהִי חָטֵי לְאַבָּא. אוֹ יִהְיֶה פִּירוּשׁ לְךָ לְבַדְךָ חָטָאתִי לֹא חָטָאתִי לְאִישׁ וְלֹא הֶעְתַּרְתִּי דְּבָרַי עָלָיו וְלֹא לָקַחְתִּי מִיָּד אִישׁ מְאוּמָה שֶׁאֶצְטָרֵךְ לְמָחִילָתוֹ וּלְהָשִׁיב אֶת גְּזֵלָתוֹ וְאֵין כַּפָּרָתִי תְּלוּיָה אֶלָּא בְּסִלְיחָתֶךָ לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ תִּזְכֶּה בְּשָׁפְטֶךָ כְּדֵי לְהַרְאוֹת לָעַמִּים צִדְקָתְךָ וְגוֹדֶל סִלְיחָתְךָ בְּיוֹם דְּבָרְךָ וְדִינְךָ בְּעֵת שָׁפְטֶךָ אוֹתִי וְלָשׁוֹן לְמַעַן כִּי גּוֹדֶל הַחֵטְא סִבָּה לְהוֹדִיעַ גּוֹדֶל הַצְדָּקָה בְּסִלְיחָתוֹ עַל כֵּן יִמְשׁוֹל הַדָּבָר כְּאִילּוּ הָיָה רֹאשִׁית חַטָּאת לְמַעַן יִגְּלֶה חֶסֶד הַשֵּׁם וְצִדְקוֹ בְּסִלְיחָתוֹ בְּיוֹם שָׁפְטוֹ וְכָמוֹהוּ (הושע ח) כַּסְפָּם וּזְהָבָם עָשׂוּ לָהֶם עֲצַבִּים לְמַעַן יִכָּרֵת. מִפְּנֵי כִּי עֶשְׂיַת הָעֲצַבִּים סִבַּת הִכָּרֵת כַּסְפָּם וּזְהָבָם הִמְשִׁיל הַדָּבָר כְּאִלּוּ עָשׂוּ הָעֲצַבִּים לְמַעַן יִכָּרֵת. אוֹ יִהְיֶה פִּירוּשׁ לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ עַל הַפְקוּדָה וְהַשִּׁילּוּם וְכֵן לְמַעַן יִכָּרֵת לְמַעַן זֶה יִכָּרֵת. וְעַל הַדֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹן פֵּירְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּמִדְרָשׁ תְּהִלִּים עַל זֶה מָשָׁל לְרוֹפֵא שֶׁרָאָה אֶת הַמַּכָּה וְאָמַר כַּמָּה הַמַּכָּה הַזֹּאת מַכָּה רַבָּה מְאֹד אָמַר הַחוֹלֶה וַהֲלֹא אֲשֶׁר הוּכֵתִי מַכָּה נַחְלָה לֹא הָיְתָה זֹאת כִּי אִם לְבַעֲבוּר הִגָּלוֹת צִדְקַת רְפוּאָתְךָ וּבַעֲבוּר הַרְאוֹתְךָ אֶת כֹּחֲךָ:

קדושים יום חמישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאָשָׁם לִפְנֵי יְהוָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: וִיכַפֵּר עָלוֹהִי כַּהֲנָא בְּדִכְרָא דַאֲשָׁמָא קֳדָם יְיָ עַל חוֹבְתֵהּ דִי חָב וְיִשְׁתְּבֵק לֵהּ מֵחוֹבְתֵהּ דִי חַב:

רש"י ונסלח לו מחטאתו אשר חטא. לרבות את המזיד כשוגג:

(כג) **שלישי** וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל: וַאֲרֵי תֵּעָלוּן לְאַרְעָא וְתִצְבוּן כָּל אִלָּן דְּמֵיכַל וּתְרַחֲקוּן רָחְקָא יַת אִבְּהּ תְּלַת שְׁנִין יְהֵי לְכוֹן מָרְחָק לָאֲבָדָא לָא יִתְאֲכַל:

רש"י וערלתם ערלתו. ואטמתם אטימתו, יהא אטום ונסתם מליהנות ממנו: שלש שנים יהיה לכם ערלים. מאימתי מונה לו, משעת נטיעתו. יכול אם הצניעו, לאחר שלש שנים יהא מתר, תלמוד לומר יהיה, בהויתו יהא:

(כד) וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַיהוָה: וּבְשַׁתָּא רְבִיעֲאָה יְהֵי כָּל אִבֵּהּ קֻדְשׁ תּוּשְׁבְּחָן קֳדָם יְיָ:

רש"י יהיה כל פריו קדש. כמעשר שני שכתוב בו (ויקרא כז ל) וכל מעשר הארץ וגו' קדש לה'. מה מעשר שני אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים אלא בפדיון, אף זה כן. ודבר זה הלולים לה' הוא, שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים:

(כה) וּבַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁת תֹּאכְלוּ אֶת פִּרְיוֹ לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וּבְשַׁתָּא חֲמִישֵׁאָתָא תֵּיכְלוּן יָת אִבֵּהּ לְאוֹסָפָא לְכוֹן עֲלַלְתֵּהּ אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן:

רש"י להוסיף לכם תבואתו. המצוה הזאת שתשמרו תהיה להוסיף לכם תבואתו, שבשכרה אני מברך לכם פרות הנטיעות. היה רבי עקיבא אומר דברה תורה כנגד יצר הרע, שלא יאמר אדם הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם, לפיכך נאמר להוסיף לכם תבואתו: אני ה'. אני ה' המבטיח על כך ונאמן לשמור הבטחתי:

(כו) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם לֹא תְנַחֲשׁוּ וְלֹא תְעוֹנֵנוּ: לָא תֵיכְלוּן עַל דְּמָא לָא תְנַחֲשׁוּן וְלָא תְעוֹנוּן:

רש"י לא תאכלו על הדם. להרבה פנים נדרש בסנהדרין (סג א) אזהרה שלא יאכל מבשר קדשים לפני זריקת דמים, ואזהרה לאוכל מבהמת חלין טרם שתצא נפשה, ועוד הרבה: לא תנחשו. כגון אלו המנחשין בחלדה ובעופות, פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך:

ולא תעוננו. לשון עונות ושעות, שאומר יום פלוני יפה להתחיל מלאכה, שעה פלונית קשה לצאת:

נביאים - יחזקאל - פרק כ

(כג) גַּם אֲנִי נָשָׂאתִי אֶת יָדִי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְהָפִיץ אֹתָם בַּגּוֹיִם וּלְזָרוֹת אוֹתָם בָּאֲרָצוֹת: אַף אֲנָא קַיֶּמִית בְּמֵימְרִי לְהוֹן בְּמַדְבְּרָא לְאַגְלָאָה יַתְהוֹן לְבֵינֵי עַמְמַיָּא וּלְבַדָּרָא יַתְהוֹן בִּמְדִינָתָא:

רש"י **להפיץ אותם** . מאז הבטחתים להפיצם כי תוליד בנים ובני בנים וגו' (דברים ד) :

(כד) יַעַן מִשְׁפָּטַי לֹא עָשׂוּ וְחֻקּוֹתַי מָאָסוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי חִלֵּלוּ וְאַחֲרֵי גִּלּוּלֵי אֲבוֹתָם הָיוּ עֵינֵיהֶם: חֲלַף דְּדִינַי לָא עֲבָדוּ וּבְקְיָמַי קָצוּ וְיָת יוֹמֵי שַׁבַּיָּא דִּילִי אְחִילוּ וּבָתַר טָעָוַת אֲבָהָתְהוֹן הֲוָאָה עֵינֵיהוֹן: (כה) וְגַם אֲנִי נָתַתִּי לָהֶם חֻקִּים לֹא טוֹבִים וּמִשְׁפָּטִים לֹא יִחְיוּ בָהֶם: וְאַף אֲנָא מְדְמָרְדוּ בְּמֵימְרִי וְלָא אָבוּ לְקַבָּלָא לִנְבִיאַי אַרְחַקְתִּינוּן וּמְסַרְתִּינוּן בְּיַד שָׁנְאֵיהוֹן וּבָתַר יְצֶרֵיהוֹן טִפְשָׁא אֲזָלוּ וַעֲבָדוּ גְּזִירִין דְּלָא תַקָּנָן וְנָמוּסִין דְּלָא אִתְקַיְּמוּ בְּהוֹן:

רש"י **נתתי להם חוקים לא טובים** . מסרתם ביד יצרם להכשל בעוונם וכן ת"י ומסרתינון ביד יצרהון טפשא ואזלו ועבדו גזירן דלא תקנן ונמוסין דלא יתקיימו בהון :

(כו) וָאֲטַמֵּא אוֹתָם בְּמַתְּנוֹתָם בְּהַעֲבִיר כָּל פֶּטֶר רָחַם לְמַעַן אֲשֻׁמֵּם לְמַעַן אֲשֶׁר יֵדְעוּ אֲשֶׁר אֲנִי יְהוָה: וְסָאֵיבִית יַתְהוֹן בְּמַתְּנָתְהוֹן בְּאַעָבָרָא כָּל פָּתַח וַלְדָּא בְּדִיל דְּאַצְדִינוּן בְּדִיל דְּיֵדְעוּן דִּי אֲנָא יְיָ:

רש"י **ואטמא אותם במתנותם** . אותם מתנות שחקקתי להם לקדש לי כל בכור מסרתים ביד יצרם להעבירם לאותם בכורות למולך הרי חוקים לא טובים : **למען אשמם** . אשימם ואחריב אותם , אשמם לשון שממה והמפרשו לשון אשמה הוא שהאל"ף אינה משרשי התיבה : **אשר ידעו** . כשאביא עליהם הרעה :

(כז) לָכֵן דַּבֵּר אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עוֹד זֹאת גִּדְּפוּ אוֹתִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּמַעֲלָם בִּי מָעֹל: בְּכֵן אִתְנַבֵּי לְבֵית יִשְׂרָאֵל בַּר אָדָם וְתֵימַר לְהוֹן כִּדְנַן אֲמַר יְיָ אֱלָהִים עוֹד דָּא אַרְגִּיזוּ קֳדָמַי אֲבָהָתְכוֹן בִּדְשַׁקָּרוּ בְּמֵימְרִי שְׁקָר:

רש"י **עוד זאת** . הוסיפו לעשות כשהביאותים אל הארץ :

כתובים - משלי - פרק כז

(ז) נֶפֶשׁ שְׂבֵעָה תָּבוּס נֹפֶת וְנֶפֶשׁ רְעֵבָה כָּל מַר מָתוֹק: נַפְשָׁא דְּשָׂבְעָא דָּיְשָׁא כַּבְרִיתָא וְנַפְשָׁא דְּכַפְנָא כָּל מֵידָם דְּמָרִיר חֲלִי לַהּ:

רש"י **תבוס נופת** . תרמוס ברגל כמו יבוס קמינו (תהלים נד) : **כל מר מתוק** . כל דבר מר מתוק לה , ויש לפותרו בתלמוד תורה המראה א"ע כשבע שאינו מתאוה לדברי תורה לתאות נפש : **תבוס נופת** . אף הטעמים המיושבים על הלב אינם חשובים עליו והמתאוה לה אפי' דברים הבאים לו במרירות וביגיעה הם מתוקים לו :

(ח) כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ: הֵיךְ צִפְּרָא דְמְשַׁנָא מִן קִנָהּ הֵיכְנָא הוּא גַּבְרָא דְמְשַׁנֵי דוּכְתֵּיהּ:

רש"י **נודדת מן קנה** . שהולכת ומטלטלת כן האיש הנודד ממקומו ת"ח הנודד מן הלמוד מלחזור על גרסתו :

(ט) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב וּמֶתֶק רֵעֵהוּ מֵעֲצַת נָפֶשׁ: מִשְׁחָא וּבוּסְמָא דְמַחְדָּן לִבָּא הֵיכְנָא גַּבְרָא דְמְבַסִּים לְחַבְרֵי בְּתַרְעִיתָא דְנַפְשֵׁיהּ:

רש"י **שמן וקטרת** . ריח שמן אפרסמון וריח קטרת משמחין לב : **ומתק רעהו מעצת נפש** . מי שחברו מקרבו וממתק לו בדבריו הוא טוב ממה שנפשו יועצתו , ד"א ומתק רעהו המכשיר מעשיו שהן מתוקין להקב"ה טוב לו ממה שהוא ממלא תאות לבו :

(י) רֵעֲךָ (ורעה) וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב וּבֵית אָחִיךָ אַל תָּבוֹא בְּיוֹם אֵידְךָ טוֹב שָׁכֵן קָרוֹב מֵאָח רָחוֹק: חַבְרָךְ וְחַבְרֵיהּ דַּאֲבוּךְ לָא תִשְׁבּוֹק וּבְבֵיתָא דַּאֲחוּךְ לָא תֵעוֹל בְּיוֹמָא דְתַבְרָךְ טָב שָׁכְנָא קָרֵיב מֵאָח רָחִיק:

רש"י **רעך** . ורע אביך . הקב"ה שנקרא רע לישראל ורע אביך שחיבב את אבותיך : **אל תעזב** . אם עזבת יבא עליך פורענות : **ובית אחיך** . אל תבטח בבני עשו וישמעאל שיקרבוך מצינו כשגלו ישראל לבבל היו אומרים למוליכיהם בקולר בבקשה מכם הוליכונו בדרך אחינו בני עשו וישמעא' והיו בני ישמעאל יוצאים לקראתם ומקדמין אותם במיני מלוחים ונודות נפוחים : **מאח רחוק** . טוב שישכון ביניכם הקרוב לקוראיו משתבואו אצל אח שנתרחק לאמור יקרבו ימי אבל אבי וגו' :

(יא) חֲכַם בְּנִי וְשַׂמַּח לִבִּי וְאָשִׁיבָה חֹרְפִי דָבָר: אִתְחַכַּם בְּרִי וְחַדֵּי לִבִּי וַאֲתִיב מִלְּתָא לְאִלֵּין דְּמָחַסְדִין לִי:

רש"י **חכם בני** . התחכם בני : **ושמח לבי** . ותהא לבי שמח בך :

משנה חולין פרק ג

א. אֵלּוּ טְרֵפוֹת בַּבְּהֵמָה, נְקוּבַת הַוֵּשֶׁט, וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת, נִקַּב קְרוּם שֶׁל מֹחַ, נִקַּב הַלֵּב לְבֵית חֲלָלוֹ, נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה וְנִפְסַק הַחוּט שֶׁלָּהּ, נִטַּל הַכָּבֵד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר הֵימֶנּוּ כְּלוּם, הָרֹאָה שֶׁנִּקְּבָה אוֹ שֶׁחָסְרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, עַד שֶׁתִּתְנַקֵּב לְבֵית הַסְּמְפוֹנוֹת. נִקְּבָה הַקֵּבָה, נִקְּבָה הַמָּרָה, נִקְּבוּ הַדַּקִּין, הַכֶּרֶס הַפְּנִימִית שֶׁנִּקְּבָה, אוֹ שֶׁנִּקְרַע רֹב הַחִיצוֹנָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַגְּדוֹלָה טָפַח, וְהַקְּטַנָּה בְּרֻבָּהּ. הֶמְסֵס וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּקְּבוּ לַחוּץ, נְפָלָה מִן הַגַּג, נִשְׁתַּבְּרוּ רֹב צַלְעוֹתֶיהָ, וּדְרוֹסֶת הַזְּאֵב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, דְּרוֹסֶת הַזְּאֵב בַּדַּקָּה, וּדְרוֹסַת אֲרִי בַּגַּסָּה. דְּרוֹסַת הַנֵּץ בָּעוֹף הַדַּק, וּדְרוֹסַת הַגַּס בָּעוֹף הַגַּס. זֶה הַכְּלָל, כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה, טְרֵפָה:

ברטנורה (א) **אלו טריפות**. ניקב הושט. שני עורות יש לו לושט, החיצון אדום, והפנימי לבן. אם ניקב זה בלא זה, כשרה. ניקבו שניהן אפילו זה שלא כנגד זה, טריפה. וכל נקב במשהו: **ופסוקת הגרגרת**. לרחבה ברובה. ואינה טריפה עד שיפסק רוב החלל. ועובי התנוך אינו משלים לרוב. ודוקא כשנפסקה לרחבה הוא דפסולה ברובה. אבל לארכה של קנה, אפילו לא נשתייר בה אלא חוליא אחת למעלה לצד הראש וחוליא אחת למטה סמוך לכנפי ריאה, כשרה, לפי שכל זמן שהבהמה מושכת צוארה יותר, הסדק מתמעט ואינו נראה: **ניקב קרום של מוח**. ב' קרומים יש למוח, העליון דבוק לעצם הגולגולת, והשני הסמוך למוח. אם ניקב העליון והשני הסמוך למוח קיים, כשרה. ניקב השני הסמוך למוח אע"פ שהעליון קיים, טריפה, ואע"פ שלא ניקב העצם: **ניקב הלב לבית חללו**. ב' חללים יש ללב, הגדול לצד ימין הבהמה, וחלל הקטן לצד שמאל. אם ניקב הלב במשהו והגיע הנקב לאחד משני אלו החללים, טריפה. וכן אם ניקב בסחוס שבלב העשוי כעין ביב והוא קרוי קנה הלב, טריפה: **נשברה השדרה**. חוליות השדרה: **ונפסק החוט**. כמין חוט לבן יוצא מן המוח ועובר על פני אורך השדרה כולה, וקרום דק מקיף את החוט. ואם נפסק רוב היקפו של קרום זה ברחבו, היינו נפסק החוט וטריפה, ואפילו לא נשברה השדרה, אלא אורחא דמלתא נקט, דרוב פסיקת החוט על ידי שבירת השדרה היא: ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום. טריפה. עד שישתייר כזית במקום מרה, וכזית במקום שהיא חיה משם, דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות, ואם נשתייר בה פחות משני זיתים בשני מקומות הללו, או אפילו יותר משני זיתים ושלא בשני מקומות הללו, טריפה: **הריאה שניקבה**. שני קרומים דקים יש לריאה, ניקב זה בלא זה, כשרה. ניקבו שניהן והרוח יוצא כשנופחים אותה, טריפה. ומטעם ריאה שניקבה נאסרו כל הסירכות שבריאה כשהם במקום דעבידי לאינתוקי, לפי שאין סירכא בלא נקב, שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב ונקפה ונעשה קרום. וכשהסירכות במקום דלא עבידי לאינתוקי כגון אונא באונא כסדרן, זו מגינה על זו וחוזרת לבריאותה ואין הנקב מתגלה. אבל כשהם במקום דעבידי לאינתוקי, הקרום מתפרק והנקב מתגלה: **או שחסרה**. כגון שחסרה אחת מחמש האונות שיש לריאה. ואם נחסרה אחת משלש האונות של צד ימין, יש אומרים שהענוניתא משלמת וכשרה. ואם חסרה הענוניתא עצמה, יש מכשירין, דאין זה חסרון, שהרבה בהמות אין להם ענוניתא. כך מוכח בגמרא: **עד שתנקב לבית הסמפונות**. קנוקנות קטנות המתפשטות בתוך הריאה כולן שופכין לסמפון הגדול. ולבית הסמפונות דתנן, כלומר לסמפון הגדול שכל הסמפונות שופכים לו. ואין הלכה כרבי שמעון: **ניקבה**

הקיבה. נקב מפולש לתוך חללה בכל שהוא: **ניקבה המרה**. הכיס שלה. למקום שאין הכבד סותמתה: **ניקבו הדקין**. בני מעים. למקום שאין דקים אחרים סמוך לנקב להגן עליו. אבל הדרא דכנתא דאנקיב לחבריה, חבריה מגין עליה: **כרס הפנימי**. כל הכרס כולו קרוי כרס פנימי. ונקובתו במשהו. כרס החיצונה, בשר החופה את רוב הכרס והוא קרום עב על כל החלל מן החזה ועד הירכים. והכרס מיעוטו נחבא תחת צלעות החזה ורובו תחת אותו קרום. ונקרע ברובו דקאמר, היינו שרואים כמה יש מן הקרום כנגד אותו רוב הכרס, ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרום כנגד הכרס, טריפה. ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרום, כשרה: **הגדולה טפח**. בשור גדול אם נקרע טפח, טריפה, אף על גב דלא הוי רובה. ובעגל קטן מטרפא ברובה, אף על גב דלא הוי טפח. והלכה כרבי יהודה: **המסס ובית הכוסות**. סוף הכרס עשוי ככובע וקרוי בית הכוסות, והמסס מחובר בו, וסביב לחבורן כשבאים להבדילן יש דופן לזה ודופן לזה, ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה. והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס, ומן המסס לקיבה, ומהקיבה לדקין: **שניקבו לחוץ**. שהנקב נראה מבחוץ. כגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חבורן. לאפוקי אם ניקבו במקום חבורן דכשר, לפי שדופן המסס מגין על נקבי בית הכוסות, ודופן בית הכוסות מגין על נקבי המסס: **נפלה מן הגג**. ושחטה מיד, טריפה, אם לא הלכה ברגליה אחר נפילתה. דחיישינן שמא נתרסקו אבריה. ואם הלכה מלוא קומתה, כשרה ואינה צריכה בדיקה. ואם עמדה ולא הלכה ושחטה, צריכה בדיקה. וכן אם שהתה מעת לעת אחר שנפלה ושחטה, אע"פ שלא הלכה ולא עמדה, כשרה וצריכה בדיקה, ובדיקה זו בחלל הגוף בפנים לראות אם נתרסקו אבריה. ובית הרחם וכן הסימנים אין בהם משום ריסוק אברים: **נשתברו רוב צלעותיה**. עשרים ושתים צלעות גדולות שיש בהן מוח יש לבהמה, אחת עשרה מכאן ואחת עשרה מכאן. נשתברו שש מכאן ושש מכאן, או אחת עשרה מכאן ואת מכאן, זהו נשתברו רוב צלעותיה. והוא שנשברו מחציין כלפי השדרה, לפי ששם חיותה ולא מחציין לצד החזה: **ודרוסת הזאב**. שמכה בצפרניו בבהמה ומטיל בה ארס ושורפה. ואין דריסה אלא ביד, אבל לא ברגל. ואין דרוסה אלא מדעת. ודרוסה שאמרו, צריכה בדיקה כנגד בני מעים, וכגון ספק דרסה או שראה שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ, צריכה בדיקה גבה וכריסה וצדיה וכל שכנגד בני מעים. ואם האדים שם בשר, טריפה. ואם ודאי דרוסה היא, בודק כנגד מקום הדריסה ורואה, אם האדים הבשר, טריפה. ואם לאו, כשרה: **דרוסת הזאב בדקה**. אבל בגסה לא אלים זיהריה למקלייה: **ודרוסת ארי בגסה**. וכל שכן בדקה. ורבי יהודה לפרושי מלתיה דתנא קמא אתי ולאו לאפלוגי עליה. והלכה כמותו: **הנץ**. אשפרוי"ר

בלע"ז: **בעוף הדק**. יונים וצפורים: **דרוסת הגס**. אשטו"ר: **בעוף הגס**. אווזים ותרנגולים: **זה הכלל**. לאתויי שבעה מיני טרפות שלא הוזכרו במשנה, ואלו הן, [א'], קולית הירך שקפץ ממקומו מן החור שבעצם האליה שהוא תחוב בו, והוא דאיעכול ניביה. [ב'], לקתה אפילו בחוליא אחת, וכל שכן בשתיהן, והוא דמטיא לקותא למקום חריץ של כוליא. [ג], טחול שניקב נקב מפולש במקום עבה שבו, ואם נשתייר בו כעובי דינר זהב, כשר. [ד'], סימנים שנדלדלו ברובן, כלומר שנתלשו בכמה מקומות ומחוברים כאן מעט וכאן מעט. [ה'], נעקרה צלע מעיקרה. דדוקא נשתברו תנן במתניתין דבעינן רובא. אבל נעקרה צלע אחת מעיקרה עד חצי חולייתה, טריפה. [ו'], וגולגולת שהוכתה מכות רבות על גולגולתה ולא נפחתה ולא ניקב הקרום, אם רובה נחבסה דהיינו נתרוצצה, טריפה. [ז'], ובשר החופה את רוב הכרס ברובו, נמי איכא למאן דאמר דתנא מייתי ליה בזה הכלל, ולא הוזכר בפירוש במשנה, לפי שאינם מפרשין הכרס החיצונה ששנוי במשנה שהוא בשר החופה את רוב הכרס כדפרישנא לעיל. וכן מייתי תנא בזה הכלל בהמה שנחתכו רגליה האחרונים מן הארכובה ולמעלה, טריפה. וחסרון בשדרה, שם חסרה חוליא אחת, טריפה. וגלודה, שנפל עורה והופשטה כולה או מחמת שחין או מחמת מלאכה, טריפה. וחרותה, שצמקה ריאה שלה ונעשית כחריות של דקל מחמת פחד שהבעיתה אדם, דדוקא בידי שמים תנן לקמן שהיא כשרה משום דהדרא בריאה, אבל לא בידי אדם. וכל הני טרפות רבינהו תנא בזה הכלל: **כל שאין כמוה חיה**. שלקתה מכה, שאין בהמה לקויה דוגמתה יכולה לחיות:

ב. וְאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת בַּבְּהֵמָה, נִקְּבָה הַגַּרְגֶּרֶת אוֹ שֶׁנִּסְדְּקָה. עַד כַּמָּה תֶּחְסַר, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, עַד כְּאִסָּר הָאִיטַלְקִי. נִפְחֲתָה הַגֻּלְגֹּלֶת וְלֹא נִקַּב קְרוּם שֶׁל מֹחַ, נִקַּב הַלֵּב וְלֹא לְבֵית חֲלָלוֹ, נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה וְלֹא נִפְסַק הַחוּט שֶׁלָּהּ, נִטְלָה הַכָּבֵד וְנִשְׁתַּיֵּר הֵימֶנָּה כַּזַּיִת, הֶמְסֵס וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּקְּבוּ זֶה לְתוֹךְ זֶה, נִטַּל הַטְּחוֹל, נִטְּלוּ הַכְּלָיוֹת, נִטַּל לֶחִי הַתַּחְתּוֹן, נִטְלָה הָאֵם שֶׁלָּהּ, וַחֲרוּתָה בִּידֵי שָׁמַיִם. הַגְּלוּדָה, רַבִּי מֵאִיר מַכְשִׁיר, וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין:

ברטנורה (**ב**) **ניקבה הגרגרת**. בלא חסרון איסר כדמפרש. ואם ניקבה נקבים הרבה מפולשים ואין בהן חסרון, רואין אם כשיצטרפו יש בכולן רוב שיעור גרגרת, טריפה. ואם יש באותן נקבים חסרון או שחסרו ממנו רצועות ארוכות, אם כשיצטרף כל מה שחסר יעלה יותר משיעור איסר, טריפה. ואם כאיסר או פחות, כשרה. וכן הלכה: **או שנסדקה**. והוא שישתייר בה בקנה למעלה ולמטה כל שהוא: **נפחתה הגולגולת**. העצם נפחת ורואים אנו שלא ניקב קרום של מוח: ניטלה הכבד ונשתייר הימנה כזית. והוא שיהיה כזית במקום מרה, וכזית במקום שהיא מעורה: **זה לתוך זה**. שסמוכין הן ודופנן

של שניהם אדוקים זה לזה ובאמצעיתן הן שופכין זה לזה. ואם חזרו וניקבו במקום אדיקת דפנותיהם ואין הנקב נראה במקום עביו ולא נשתייר בו כעובי דינר זהב, טריפה, כדמפרשינן לעיל: **ניטלו הכליות**. בין שניטלו שתיהן בין שניטלה אחת מהן, כשרה. ולא שנו אלא ניטלו. אבל הכוליא שהקטינה מחמת חולי בדקה עד כפול, בגסה עד כענבה בינונית, טריפה. ואם מלאה מים סרוחים, טריפה. מים זכים, כשרה: **ניטל לחי התחתון**. מעל הבשר והסימנים מחוברין בבשר. ולא שנו אלא שיכולה לחיות על ידי הלעטה ששופכים המאכל לתוך פיה. אבל אינה יכולה לחיות על ידי הלעטה, טריפה: **ניטלה האם**. היא הרחם, מטרי"ץ בלע"ז, שהעובר מונח בה: **וחרותה בידי שמים**. שצמקה הריאה שלה ויבשה כחריות של דקל מקול רעם וברק [צ"ל וראיית ברק], כשרה. ובידי אדם כגון שהבעיתה אדם או שאר כל הבריות כגון שאגת אריה וקול שחל, טריפה. והיכי ידעינן אם בידי שמים וכשרה, אם בידי אדם וטריפה, בקיץ מביא כלי חרס לבנים וממלאן מים קרים ומניח הריאה בתוכם מעת לעת, אי הדרא בריא, בידי שמים היא וכשרה. ואי לא הדרא בריא, בידי אדם היא וטריפה. ובחורף מביא כלי חרס שחור, שאינו מזיע כמו הלבן ואין המים מצטננים בו, ויש מפרשים שמביא כלי נחושת, וממלאן מים פושרים ומניח הריאה בתוכן מעת לעת, אי הדרא בריא, כשרה. ואם לאו, טריפה: **הגלודה**. שהופשט עורה מעליה, אם נשאר בה עור כרוחב סלע על פני השדרה כולה שנמצאו חוליות השדרה כולן מחופים, הרי זו כשרה. ואם נפשט ממנו רוחב סלע על פני כל השדרה, אע"פ שכל שאר עורה קיים, טריפה, וכן פסק הלכה:

ג. וְאֵלּוּ טְרֵפוֹת בָּעוֹף, נְקוּבַת הַוֵּשֶׁט, פְּסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת, הִכְּתָה חֻלְדָּה עַל רֹאשָׁהּ מָקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, נִקַּב הַקֻּרְקְבָן, נִקְבוּ הַדַּקִּין. נָפְלָה לָאוּר וְנֶחְמְרוּ בְּנֵי מֵעֶיהָ, אִם יֵרָקִים, פְּסוּלִין. אִם אֲדֻמִּים, כְּשֵׁרִים. דְּרָסָהּ, וּטְרָפָהּ בַּכֹּתֶל, אוֹ שֶׁרְצָצַתְּהָ בְּהֵמָה וּמְפֹרֶכֶּסֶת, וְשָׁהֲתָה מֵעֵת לְעֵת וּשְׁחָטָהּ, כְּשֵׁרָה:

ברטנורה (ג) **הכתה חולדה על ראשה**. שנשכה בשיניה. דאילו ביד, יש דריסה לחולדה בעופות, וכל כנגד החלל מטרפא ביה: **מקום שעושה אותה טריפה**. שיש לחוש שמא ניקב קרום של מוח. וכיצד היא עושה, מכניס ידו לתוך פי העוף ודוחק אצבעו למעלה. אם המוח מבצבץ ויוצא, בידוע שניקב הקרום וטריפה: **ניקב הקורקבן**. והוא שיהיה הנקב בבשר הקורקבן ובכיס שבתוכו שהמאכל עובר בו, דהיינו שיהיו נקובים הכיס והבשר זה כנגד זה. אבל קורקבן שניקב וכיס שלו קיים, או אפילו ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה, כשרה: **ונחמרו בני מעיה**. כווצו מחמת האור ונהפכו מראיתן. לשון מעי חמרמרו: **ירוקים פסולים**. הכי קאמר, אברים שדרכן להיות אדומים, כגון הלב והכבד

והקורקבן שדרכן להיות אדומים באווזין ותרנגולים ותורים ובני יונה וכיוצא בהן, אם נשתנו ונעשו ירוקים מחמת האור, פסולים. ואם נשארו אדומים כמו שהיו, כשרים. והוא הדין הדקים שדרכן להיות ירוקים, אם נשתנו מברייתן ונהפכו אדומים, פסולים. וכן עופות המים שהלב והכבד והקורקבן שלהם ירוקים, אם נפלו לאור והאדימו, פסולים. שכל שנשתנו מראיתן מחמת האור, פסולים. ושיעור שינוי המראה, במשהו כמו שהנקב במשהו: **דרסה**. אדם ברגליו: **או שטרפה בכותל**. שהכה בה בכותל: **או שרצצתה בהמה**. דאיכא למיחש להני תלתא משום ריסוק איברים. ועדיין מפרכסת: **אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה**. ובעיא בדיקה כדכתבינן לעיל גבי בהמה. שכל טריפות שמנו חכמים בבהמה, כנגדן בעוף. יתר עליהן העוף, אלו השנויין במשנה:

ד. וְאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת בָּעוֹף, נִקְּבָה הַגַּרְגֶּרֶת אוֹ שֶׁנִּסְדְּקָה, הִכְּתָה חֲלָדָה עַל רֹאשָׁהּ מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, נִקַּב הַזֶּפֶק. רַבִּי אוֹמֵר, אֶפִלּוּ נִטַּל. יָצְאוּ בְנֵי מֵעֶיהָ וְלֹא נִקְּבוּ, נִשְׁתַּבְּרוּ גַפֶּיהָ, נִשְׁתַּבְּרוּ רַגְלֶיהָ, נִמְרְטוּ כְנָפֶיהָ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם נִטְלָה הַנּוֹצָה, פְּסוּלָה:

ברטנורה (ד) **ניקבה הגרגרת או שנסדקה**. נקובת הגרגרת וסדיקתה בעוף כנקובת הגרגרת וסדיקתה בבהמה. וכבר פירשנו לעיל. ואם ניקבה נקב שיש בה חסרון, אם החסרון הוי כשיעור רוב חלל הקנה של אותו העוף, טריפה. ואם לאו, כשרה: **הזפק**. הוא סמוך לושט. וכל הנמשך עם הושט כשהעוף מושך צוארו, דינו כושט ונקובתו במשהו. ושאר הזפק אם ניקב כשר: **רבי אומר אפילו ניטל**. ואין הלכה כרבי: **יצאו בני מעיה**. לא שנו אלא שבשעה שהכניסן לתוכו לא הפך עליונו לתחתונו או עגולה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף, זו למעלה וזו למטה. אבל הפך בהן, טריפה, שכיון שנהפך אחד מהם אינו יכול לחיות: **נשתברו גפיה**. עצמות הכנפים. ודוקא נשתברו. אבל שמוטת גף בעוף, טריפה, חיישינן שמא ניקבה הריאה לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומט גפה מתנתקת הריאה עם הגף: **נשתברו רגליה**. מן הארכובה ולמטה. או אפילו למעלה ולא יצא העצם לחוץ. אבל יצא לחוץ, תנן בבהמה המקשה [פרק ד] דהוי טריפה, ושם נפרש: **נמרטו כנפיה**. היינו נוצה גדולה שעל כל גופה: **נוצה**. היא הדקה שעל הבשר שאין לה קנים, דחשיב לה כגלודה. ואין הלכה כרבי יהודה:

ה. אֲחוּזַת הַדָּם, וְהַמְּעֻשָּׁנֶת, וְהַמְצֻנֶּנֶת, וְשֶׁאָכְלָה הָרְדוּפְנִי, וְשֶׁאָכְלָה צוֹאַת תַּרְנְגוֹלִים, אוֹ שֶׁשָּׁתְתָה מַיִם הָרָעִים, כְּשֵׁרָה. אָכְלָה סַם הַמָּוֶת אוֹ שֶׁהִכִּישָׁהּ נָחָשׁ, מֻתֶּרֶת מִשּׁוּם טְרֵפָה, וַאֲסוּרָה מִשּׁוּם סַכָּנַת נְפָשׁוֹת:

ברטנורה (ה) **אחוזת הדם**. שאחזה דם וחלתה: **והמעושנת**. שנכנס עשן בגופה: **והמצוננת**. חולי מחמת צינה. ורמב"ם פירש, אחוזת הדם, שגבר עליה הדם. והמעושנת, שגברה עליה הליחה השחורה. והמצוננת, שגברה עליה הליחה הלבנה. ולא הזכיר הליחה הרביעית שהיא האדומה, לפי שאינה מצויה כל כך בבהמות: **הרדופני**. סם המות דבהמה. וכן צואת התרנגולים, הבהמות האוכלות ממנה מתות: **מים הרעים**. מים מגולים: **סם המות**. דבר שהוא סם המות לאדם ואינו סם המות לבהמה:

ו. סְימָנֵי בְהֵמָה וְחַיָּה נֶאֱמְרוּ מִן הַתּוֹרָה, וְסִימָנֵי הָעוֹף לֹא נֶאֱמְרוּ. אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים, כָּל עוֹף הַדּוֹרֵס, טָמֵא. כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶצְבַּע יְתֵרָה, וְזֶפֶק, וְקֵרְקְבָנוֹ נִקְלָף, טָהוֹר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר, כָּל עוֹף הַחוֹלֵק אֶת רַגְלָיו, טָמֵא:

ברטנורה (ו) **הדורס**. האוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שהוא אוכל. ויש שפירשו, שאינו ממתין לבעל חי עד שימות אלא אוכלו מחיים: **אצבע יתירה**. זו אצבע הגבוהה שאחורי האצבעות: **וקורקבנו נקלף**. הכיס שבתוך הקורקבן נקלף מבשר הקורקבן. ולא שיהיה כל עוף טהור צריך לכל הסימנים הללו אלא סימן אחד בלבד די ובלבד שנדע בו שאינו דורס ואוכל. והגאונים כתבו שמסורת בידם שאין מכשירים עוף הבא בסימן אחד ואע"ג שידוע לנו בו שאינו דורס ואוכל, אלא אם כן היה אותו סימן שקורקבנו נקלף ביד, אבל אם אינו נקלף ביד אע"פ שיש לו זפק או אצבע יתירה מעולם לא התירוהו: **החולק את רגליו**. כשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעותיו מכאן ושתים מכאן: **טמא**. בידוע שהוא דורס:

ז. וּבֶחָגָבִים, כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם, וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם, וְקַרְסֻלַּיִם, וּכְנָפָיו חוֹפִין אֶת רֻבּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. וּשְׁמוֹ חָגָב. וּבַדָּגִים, כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁנֵי קַשְׂקַשִּׂין וּסְנַפִּיר אֶחָד. וְאֵלּוּ הֵן קַשְׂקַשִּׂין, הַקְּבוּעִין בּוֹ. וּסְנַפִּירִין, הַפּוֹרְחַ בָּהֶן:

ברטנורה (ז) **ובחגבים**. זהו סימן טהרתם: כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים ויש לו קרסולים. הם שתי רגלים ארוכין לבד הארבע והם סמוך לצוארו ממעל לרלגיו לנתר בהם, כשהוא רוצה לקפוץ מתחזק בהם: **רבי יוסי אומר ושמו חגב**. אע"פ שיש בו ארבעה סימנים הללו אינו כשר אלא אם כן ידוע ששמו חגב. וכן הלכה: **כל שיש לו סנפיר וקשקשת**. אפילו אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן, או שיש לו עכשיו ועתיד להשירן כשיוצא מן המים, מותר: **וסנפירין הפורח בהן**. ששט בהן על פני המים:

גמרא חולין דף פד ע"א

תָּנוּ רַבָּנָן אֲשֶׁר יָצוּד לְמָדָה תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁלֹּא יֹאכַל אָדָם בָּשָׂר אֶלָּא בְּהַזְמָנָה הַזֹּאת. תָּנוּ רַבָּנָן (דברים יב) כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ לְמָדָה תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁלֹּא יֹאכַל אָדָם בָּשָׂר

אֶלָּא לְתֵיאֲבוֹן יָכוֹל יִקַּח אָדָם מִן הַשּׁוּק וְיֹאכַל תַּלְמוּד לוֹמַר (שם) וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ יָכוֹל יִזְבַּח כָּל בְּקָרוֹ וְיֹאכַל כָּל צֹאנוֹ וְיֹאכַל תַּלְמוּד לוֹמַר מִבְּקָרְךָ וְלֹא כָּל בְּקָרְךָ מִצֹּאנְךָ וְלֹא כָּל צֹאנְךָ מִכָּאן אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָנֶה יִקַּח לְפַסּוֹ לִיטְרָא יָרָק. עֲשָׂרָה מָנֶה יִקַּח לְפַסּוֹ לִיטְרָא דָּגִים. חֲמִשִּׁים מָנֶה יִקַּח לְפַסּוֹ לִיטְרָא בָּשָׂר. מֵאָה מָנֶה יִשְׁפְּתוּ לוֹ קְדֵירָה בְּכָל יוֹם. וְאֵינְךָ אֵימַת מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. אָמַר רַב צְרִיכִין אָנוּ לָחוּשׁ לְדִבְרֵי זָקֵן. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אַבָּא מִמִּשְׁפַּחַת בְּרִיאִים הָוָה אֲבָל כְּגוֹן אָנוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פְּרוּטָה בְּתוֹךְ כִּיסוֹ יְרִיצָנָּה לְחֶנְוָנִי. אָמַר רַב נַחְמָן כְּגוֹן אָנוּ לוֹוִין וְאוֹכְלִין (משלי כז) כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ מִגֵּז כְּבָשִׂים יְהִי מַלְבּוּשֶׁךָ. וּמְחִיר שָׂדֶה עַתּוּדִים לְעוֹלָם יִמְכּוֹר אָדָם שָׂדֶה וְיִקַּח עַתּוּדִים וְאַל יִמְכּוֹר אָדָם עַתּוּדִים וְיִקַּח שָׂדֶה. וְדֵי חָלָב עִזִּים דַּיּוֹ לְאָדָם שֶׁיִּתְפַּרְנֵס מֵחָלָב גְּדָיִים וּטְלָאִים שֶׁבְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. לִלַּחְמְךָ לְלֶחֶם בֵּיתֶךָ לַחְמְךָ קוֹדֶם לְלֶחֶם בֵּיתֶךָ. וְחַיִּים לְנַעֲרוֹתָיִךְ אָמַר מַר זוּטְרָא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן תֵּן חַיִּים לְנַעֲרוֹתָיִךְ מִכָּאן לָמְדָה תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁלֹּא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ בְּבָשָׂר וְיַיִן׃

רש"י **אלא בהזמנה הזאת**. כאלו הוא צד שאינו מזומנת לו כלומר לא יאכל בשר תדיר שלא יעני: **מבקרך**. אם יש לו בעדרו יקח ואם לאו לא יקנה בשוק: **כל בקרו**. אם אין לו אלא שור אחד יזבחנו: **לפסו**. לקדרתו ל' אילפס משקל ליטרא ירק אבל בשר לא יאכל: **דגים**. היה בזול במקומו יותר מן הבשר: **ישפתו**. כשנותנין קדרה על הכירה קרי שפיתה: **ואינך אימת**. אלו האחרים שאמרו ליטרא דגים וליטרא בשר אימת יאכלוה: **לחוש**. ולהסתפק במזונות קלים: **אבא ממשפחת בריאים**. ר' יוחנן קרי ליה לרב אבא: **כגון אנו**. שאין אנו בריאים מי שאין לו אלא פרוטה יריצה לחנוני ולא יסגף עצמו בענוי ויצטרך לבריות יותר: **כבשים ללבושך**. מקרא הוא בספר משלי קנה לך צאן ויהא לך הגיזין ללבושך: **ויקח עתודים**. צאן שיש לו מהם חלב לפרנסה וגיזין ללבוש: **די לאדם**. הכי משמע די חלב עזים די לך בחלבם ולא תשחטם ותאכלם: **תן חיים לנערותיך**. לבני ביתך למדם דרכי חיים להסתפק במזונות קלים:

זוהר דף פ"ה ע"א

וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל כְּמַשְׁמָעוֹ וְאוּקְמוּהוּ בְּמָאן דְּגָרִים לְאַחֲרָא לְמֶחֱטֵי. וְכֵן מָאן דְּמָחֵי לְבֶרֵיהּ רַבָּא. וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן וְגוֹמֵר. בְּמָאן דְּלָא מָטָא לְהוֹרָאָה וְאוֹרֵי (קאמר. כְּמָה דְתַנְיָנוּן) דְּכְתִיב (משלי ז') כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה וַעֲצוּמִים כָּל הֲרוּגֶיהָ. וְהָאי אַעְבַּר מִשּׁוּם וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל. בְּגִין דְּאִכְשִׁיל לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ לְעַלְמָא דְּאָתֵי. דְּתָנֵינָן מָאן דְּאָזִיל בְּאֹרַח מֵישָׁר בְּאוֹרַיְיתָא וּמָאן דְּאִשְׁתְּדַל בְּאוֹרַיְיתָא כַּדְקָא יָאוֹת אִית לֵיהּ חוּלָקָא טָבָא תְּדִיר לְעַלְמָא דְּאָתֵי. דְּהַהִיא מִלָּה דְּאוֹרַיְיתָא דְּאַפֵּיק מִפּוּמֵיהּ אַזְלָא וְשָׁאטָא בְּעַלְמָא וְסַלְקָא

לְעֵילָא. וְכַמָּה עִלָּאִין קַדִּישִׁין מִתְחַבְּרָאן בְּהַהִיא מִלָּה וְסַלְקָא בְאֹרַח מֵישָׁר וְאִתְעֲטָר בְּעִטְרָא קַדִּישָׁא וְאִסְתְּחֵי בְנַהֲרָא דְעַלְמָא דְאָתֵי דְנָגִיד וְנָפִיק מֵעֵדֶן וְאִתְקַבַּל בֵּיהּ וְאִשְׁתְּאַב בְּגַוֵּיהּ וְאִתְעֲנָג (ס"א וְאִתְנְטַע) סוֹחֲרָנֵיהּ דְּהַהוּא נַהֲרָא אִילָנָא עִלָּאָה וּכְדֵין נָגִיד וְנָפִיק נְהוֹרָא עִלָּאָה וְאִתְעֲטָר בֵּיהּ בְּהַהוּא בַּר נָשׁ כָּל יוֹמָא כְמָה דְאִתְמַר. וּמָאן דְּלָעֵי (נ"א דְּיַלְיֵיף) בְּאוֹרַיְיתָא וְלָא אִשְׁתְּדַל בֵּהּ בְּאֹרַח קְשׁוֹט (דפ"ה ע"ב) וּבְאֹרַח מֵישָׁר הַהוּא מִלָּה סַלְקָא וְסָטֵי אוֹרְחִין וְלֵית מָאן דְּיִתְחַבַּר בֵּהּ וְכֹלָּא דַחְיָין לֵהּ לְבַר וְאָזִיל וְשָׁאט בְּעַלְמָא וְלָא יִשְׁכַּח אֲתָר. מָאן גָּרִים לֵיהּ הָאי. הַהוּא דְסָאטֵי לֵיהּ מֵאֹרַח מֵישָׁר הָדָא הוּא דִכְתִיב וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל. וּבְגִינֵי כַךְ כְּתִיב וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ. וּמָאן דְּתִיאוּבְתֵּיהּ לְמִלְעֵי בְאוֹרַיְיתָא וְלָא אַשְׁכַּח מָאן דְּיוֹלִיף לֵיהּ וְהוּא בְּרַחֲימוּתָא דְאוֹרַיְיתָא לָעֵי בָהּ וּמְגַמְגֵּם בָּהּ בְּגִמְגּוּמָא דְלָא יָדַע. כָּל מִלָּה וּמִלָּה סַלְקָא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַדֵּי בְּהַהִיא מִלָּה וְקַבִּיל לָהּ וְנָטַע לָהּ סַחֲרָנֵיהּ דְּהַהוּא נַחְלָא וְאִתְעַבִּידוּ מֵאִלֵּין מִלִּין אִילָנִין רַבְרְבִין וְאִקְרוּן עַרְבֵי נַחַל הָדָא הוּא דִכְתִיב (משלי ה) בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָּמִיד. וְדָוִד מַלְכָּא אָמַר (תהלים פ"ו) הוֹרֵנִי יְיָ דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּךְ בַּאֲמִתֶּךָ וּכְתִיב (שם כ"ז) וּנְחֵנִי בְאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי:

תרגום הזוהר לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל: הוּא כְּמַשְׁמָעוֹ. וְהֶעֱמִידוּהוּ, בְּמִי שֶׁגּוֹרֵם לְאַחֵר שֶׁיֶּחֱטָא. וְכֵן מִי שֶׁמַּכֶּה לְבָנוֹ הַגָּדוֹל. וְכֵן, וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, הַיְנוּ, בְּמִי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרֶה. שֶׁכָּתוּב, כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה וַעֲצוּמִים כָּל הֲרוּגֶיהָ. וְזֶה עָבַר עַל וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, מִשּׁוּם שֶׁמַּכְשִׁיל אֶת חֲבֵרוֹ, בְּהוֹרָאָתוֹ, לְעוֹלָם הַבָּא. שֶׁלְּמָדְנוּ, מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר בַּתּוֹרָה, וּמִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, יֵשׁ לוֹ חֵלֶק טוֹב תָּמִיד לָעוֹלָם הַבָּא. כִּי הַדִּבּוּר שֶׁל תּוֹרָה שֶׁמּוֹצִיא מִפִּיו, הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה, וְכַמָּה מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים מִתְחַבְּרִים בַּדִּבּוּר הַהוּא, וְעוֹלֶה בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, וּמִתְעַטֵּר בַּעֲטָרָה קְדוֹשָׁה, וּמִתְרַחֶצֶת בַּנָּהָר שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, הַנִּמְשָׁךְ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, וּמִתְקַבֵּל בּוֹ, וּמִשְׁתָּאֵב בְּתוֹכוֹ. וְאֵילָן הָעֶלְיוֹן, מִתְעַנֵּג מִסָּבִיב נָהָר הַהוּא, וְאָז נִמְשָׁךְ וְיוֹצֵא אוֹר עֶלְיוֹן, וּמִתְעַטֵּר בָּאָדָם הַהוּא כָּל הַיּוֹם. כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ. וּמִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹסֵק בָּהּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וּבְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, דִּבּוּר הַהוּא עוֹלֶה וְנוֹטֶה מִן הַדֶּרֶךְ, וְאֵין מִי שֶׁיִּתְחַבֵּר בָּהּ, וְהַכֹּל דּוֹחִים אוֹתָהּ לַחוּץ, וְהוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם וְאֵינוֹ מוֹצֵא מָקוֹם. מִי גָּרַם לוֹ זֶה. הַיְנוּ אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁנָּטָה מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל. דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא יִתֵּן מִכְשׁוֹל לְדִבְרֵי תוֹרָה שֶׁמּוֹצִיא מִפִּיו. וּמִשּׁוּם זֶה כָּתוּב, וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ אֲנִי ה'. וּמִי שֶׁתִּשְׁוּקָתוֹ הוּא לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְאֵינוֹ מוֹצֵא מִי שֶׁיְּלַמֵּד אוֹתוֹ, וְהוּא בְּאַהֲבַת הַתּוֹרָה, מְדַבֵּר בָּהּ וּמְגַמְגֵּם בָּהּ בְּגִמְגּוּם, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ, כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר עוֹלֶה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ בַּדִּבּוּר הַהִיא, וּמְקַבְּלָהּ, וְנוֹטֵעַ אוֹתָהּ מִסָּבִיב

אוֹתוֹ הַנַּחַל, וְנַעֲשִׂים מֵאֵלּוּ הַדְּבּוּרִים אִילָנוֹת גְּדוֹלִים, דְּהַיְינוּ אוֹרוֹת גְּדוֹלִים, וְנִקְרָאִים עַרְבֵי נַחַל. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָּמִיד.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' אישות פ' י"ב

א. כַּמָּה מְזוֹנוֹת פּוֹסְקִין לָאִשָּׁה פּוֹסְקִין לָהּ לֶחֶם שְׁתֵּי סְעוּדוֹת בְּכָל יוֹם סְעוּדָה בֵּינוֹנִית שֶׁל כָּל אָדָם בְּאוֹתָהּ הָעִיר בְּאָדָם שֶׁאֵינוֹ לֹא חוֹלֶה וְלֹא גַּרְגָּרָן וּמֵאוֹתוֹ מַאֲכָל שֶׁל אַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. אִם חִטִּים חִטִּים וְאִם שְׂעוֹרִים שְׂעוֹרִים וְכֵן אוֹרֶז וְדוֹחַן אוֹ מִשְׁאָר מִינִין שֶׁנֶּהֱגוּ בָּהֶן. וּפוֹסְקִין לָהּ פִּרְפֶּרֶת לֶאֱכוֹל בָּהּ אֶת הַפַּת כְּגוֹן קִטְנִית אוֹ יְרָקוֹת וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן. וְשֶׁמֶן לַאֲכִילָה וְשֶׁמֶן לְהַדְלָקַת הַנֵּר וּפֵירוֹת וּמְעַט יַיִן לְשִׁתּוֹת אִם הָיָה מִנְהַג הַמָּקוֹם שֶׁיִּשְׁתּוּ יַיִן וּפוֹסְקִין לָהּ שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת וּבָשָׂר אוֹ דָגִים כְּמִנְהַג הַמָּקוֹם. וְנוֹתֵן לָהּ בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת מָעָה כֶּסֶף לְצָרְכֶיהָ כְּגוֹן פְּרוּטָה לְכִבּוּס אוֹ לַמֶּרְחָץ וְכֵיוֹצֵא בָהֶן: **ב**. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל אֲבָל אִם הָיָה עָשִׁיר הַכֹּל לְפִי עָשְׁרוֹ. אֲפִילּוּ הָיָה מָמוֹנוֹ רָאוּי לַעֲשׂוֹת לָהּ כַּמָּה תַּבְשִׁילֵי בָּשָׂר בְּכָל יוֹם כּוֹפִין אוֹתוֹ וּפוֹסְקִין לָהּ מְזוֹנוֹת כְּפִי מָמוֹנוֹ. וְאִם הָיָה עָנִי בְּיוֹתֵר וְאֵינוֹ יָכוֹל לִתֵּן לָהּ לֶחֶם שֶׁהִיא צְרִיכָה לוֹ כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וְתִהְיֶה כְּתוּבָּתָהּ חוֹב עָלָיו עַד שֶׁתִּמְצָא יָדוֹ וְיִתֵּן: **ג**. בַּעַל שֶׁרָצָה לִתֵּן לְאִשְׁתּוֹ מְזוֹנוֹתֶיהָ הָרְאוּיוֹת לָהּ וְתִהְיֶה אוֹכֶלֶת וְשׁוֹתָה לְעַצְמָהּ וְהוּא שׁוֹתֶה וְאוֹכֵל לְעַצְמוֹ הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ וּבִלְבָד שֶׁיֹּאכַל עִמָּהּ מִלֵּילֵי שַׁבָּת לְלֵילֵי שַׁבָּת: **ד**. הָאִשָּׁה שֶׁפָּסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת וְהוֹתִירוּ הַמּוֹתָר לַבַּעַל. הָיָה בַּעְלָהּ כֹּהֵן אֵינוֹ נוֹתֵן לָהּ כָּל מְזוֹנוֹתֶיהָ תְּרוּמָה מִפְּנֵי שֶׁטּוֹרַח גָּדוֹל הוּא לָהּ לְשָׁמְרָן מִדְּבָרִים הַמְּטַמְּאִין וּלְאָכְלָן בְּטָהֳרָה אֶלָּא נוֹתֵן לָהּ מֻחְצָה חֻלִּין וּמֻחְצָה תְּרוּמָה:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ה' ע"א

צָרִיךְ לִרְדוֹף לַעֲשׂוֹת חֶסֶד וֶאֱמֶת כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ט"ז) בְּחֶסֶד וֶאֱמֶת יְכֻפַּר עָוֹן וּבְיִרְאַת ה' סוּר מֵרָע. וְעַתָּה הִתְבּוֹנֵן בְּסוֹד הַמִּקְרָא הַזֶּה כִּי הָאֱמֶת אִם הַחוֹטֵא לֹא שָׁב אֶל ה' לֹא יִתְכַּפֵּר עֲוֹנוֹ בְּפוֹעַל הַחֶסֶד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד וּפִירְשׁוּ זְכְרוֹנָם לִבָּרָכָה לֹא יִקַּח שֹׁחַד מִצְוָה לְמִחוֹל וּלְהַעֲבִיר עַל הָעֲוֹנוֹת. וְעוֹד אָמְרוּ כָּל הָאוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַתְּרָן הוּא יְוַתְּרוּ חַיָּיו. אֲבָל מַאֲרִיךְ אַפַּיִם. וְאִם לֹא יִשְׁמְעוּ יִמַּד כְּפוּלְתָּם אֶל חֵיקָם. אָכֵן זֶה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּחֶסֶד וֶאֱמֶת יְכֻפַּר עָוֹן עַל בַּעַל הַתְּשׁוּבָה דְּבֵר כִּי יֵשׁ עֲבֵירוֹת שֶׁהַתְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים תּוֹלִין וּיסוּרִין מְמָרְקִין. וְהִנֵּה הַחֶסֶד יָגֵן בְּעַד הַחוֹטֵא וְיִשְׁמוֹר עָלָיו מִן הַיִּסוּרִין בְּשַׁגָּם הַצֵּל יַצִּיל מִן הַמָּוֶת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי י) וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. וְעוֹד יֵשׁ עָוֹן וְהוּא עָוֹן חִלּוּל ה' שֶׁהַתְּשׁוּבָה וְיסוּרִין תּוֹלִין וּמִיתָה מְמָרֶקֶת כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כב) אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמוּתוּן וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר

הָאָדָם מִשְׁתַּדֵּל לִתְמוֹךְ בְּיַד הָאֻמָּת וְיַעֲזוֹר אַחֲרָיו וְיִתְעוֹדֵד בִּדְבָרָיו וְהוֹפִיעַ אוֹרוֹ לְעֵינֵי בְנֵי עַמּוֹ וְיַחֲזֵק יְדֵי אַנְשֵׁי הָאֻמָּת וְינַשֵּׂא רֹאשָׁם וְכִתּוֹת הַשֶּׁקֶר יַשְׁפִּילֵם עַד עָפָר הִנֵּה אֵלֶּה דַּרְכֵי קְדוּשׁ ה' וְהוֹד וְהָדָר לֶאֱמוּנָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ בָּעוֹלָם וְעוֹזֵר וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדַּשׁ תּוֹרָתוֹ עַל כֵּן בְּהַרְבּוֹת פְּעָלָיו לְקַדֵּשׁ אֶת ה' וּלְעוֹדֵד הָאֻמָּת לְהָכִין אוֹתוֹ וּלְסַעֲדוֹ וְנִסְלַח לוֹ מֵעָוֹן הַחִלּוּל עִם הַתְּשׁוּבָה בְּשׁוּמוֹ הָאֻמָּת לְעוּמַת אַשְׁמַת הַחִלּוּל מִדַּת תְּשׁוּבָתוֹ כְּנֶגֶד מִדַּת מְשׁוּבָתוֹ זֶה בִּיאוּר בְּחֶסֶד וֶאֱמֶת יְכַפֵּר עָוֹן׃

קדושים ליל שישי

תורה

צרוף יְהוֹוָה

(כז) לֹא תַקִּפוּ פְּאַת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תַשְׁחִית אֵת פְּאַת זְקָנֶךָ׃ לָא תַקְפוּן פָּאתָא דְרֵישְׁכוֹן וְלָא תְחַבֵּל יָת פָּאתָא דְדִקְנָךְ׃

רש"י לא תקפו פאת ראשכם. זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו, ונמצא הקף ראשו עגל סביב, שעל אחורי אזניו עקרי שערו למעלה מצדעיו הרבה: פאת זקנך. סוף הזקן וגבוליו. והן חמש שתים בכל לחי ולחי למעלה אצל הראש שהוא רחב ויש בו שתי פאות, ואחת למטה בסנטרו מקום חבור שני הלחיים יחד׃

(כח) וְשֶׂרֶט לָנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בִּבְשַׂרְכֶם וּכְתֹבֶת קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בָּכֶם אֲנִי יְהוָה׃ וְחִבּוּל עַל מֵית לָא תִתְּנוּן בְּבִסְרְכוֹן וְרוּשְׁמִין חֲרִיתִין לָא תִתְּנוּן בָּכוֹן אֲנָא יְיָ׃

רש"י ושרט לנפש. כן דרכן של אמוריים להיות משרטין בשרם כשמת להם מת: וכתבת קעקע. כתב המחקה ושקוע שאינו נמחק לעולם שמקעקעו במחט והוא משחיר לעולם: קעקע. לשון (במד' כה ד) והוקע אותם, (שמואל ב כא ו) והוקענום. תוחבין עץ בארץ ותולין אותם עליהם ונמצאו מחקין ותחובין בקרקע, פורפויינ"ט בלע"ז [נעוץ] :

(כט) אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ וְלֹא תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמָלְאָה הָאָרֶץ זִמָּה׃ לָא תַחֵל יָת בְּרַתָּךְ לְאַטְעָיוּתַהּ וְלָא תִטְעֵי אַרְעָא וְתִתְמְלֵי אַרְעָא עֲצַת חֲטָאִין׃

רש"י אל תחלל את בתך להזנותה. במוסר בתו פנויה לביאה שלא לשם קדושין: ולא תזנה הארץ. אם אתה עושה כן הארץ מזנה את פירותיה לעשותן במקום אחר ולא בארצכם. וכן הוא אומר (ירמיה ג ג) וימנעו רבבים וגו' :

(ל) אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ אֲנִי יְהוָה׃ יָת יוֹמֵי שַׁבָּיָא דִילִי תִּטְּרוּן וּלְבֵית מַקְדְּשִׁי תְּהוֹן דָּחֲלִין אֲנָא יְיָ׃

רש"י ומקדשי תיראו. לא יכנס בהר הבית לא במקלו ולא במנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל רגליו. ואף על פי שאני מזהירכם על המקדש, את שבתותי תשמרו אין בנין בית המקדש דוחה שבת:

(לא) אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֹבֹת וְאֶל הַיִּדְּעֹנִים אַל תְּבַקְשׁוּ לְטָמְאָה בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לְא תַתְּפְנוּן בָּתַר בִּדִין וּדְכוּרוּ לָא תִתְבְּעוּן לְאִסְתָּאָבָא בְהוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהָכוֹן:

רש"י אל תפנו אל האבת. אזהרה לבעל אוב וידעוני. בעל אוב זה פיתום המדבר משחיו. וידעוני מכניס עצם חיה ששמה ידוע לתוך פיו והעצם מדבר: אל תבקשו. להיות עסוקים בם, שאם תעסקו בם אתם מטמאין לפני ואני מתעב אתכם: אני ה' אלהיכם. דעו את מי אתם מחליפין במי:

(לב) מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: מִן קֳדָם דְּסַבָּר בְּאוֹרַיְתָא תְּקוּם וּתְהַדַּר אַפֵּי סָבָא וְתִתְדַּחַל מֵאֱלָהָךְ אֲנָא יְיָ:

רש"י מפני שיבה תקום. יכול זקן אשמאי, תלמוד לומר זקן, אין זקן אלא שקנה חכמה: והדרת פני זקן. איזהו הדור, לא ישב במקומו ולא ידבר במקומו ולא יסתור את דבריו. יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו, לכך נאמר ויראת מאלהיך, שהרי דבר זה מסור ללבו של עושהו, שאין מכיר בו אלא הוא, וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך:

(לג) **רביעי - שישי במחוברין** וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ: וַאֲרֵי יִתְגַּיַר עִמָּךְ גִּיּוֹרָא בְּאַרְעֲכוֹן לָא תוֹנוּן יָתֵהּ:

רש"י לא תונו. אונאת דברים. לא תאמר לו אמש היית עובד עבודה זרה ועכשיו אתה בא ללמוד תורה שנתנה מפי הגבורה:

(לד) כְּאֶזְרָח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר הַגָּר אִתְּכֶם וְאָהַבְתָּ לוֹ כָּמוֹךָ כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כְּיַצִּיבָא מִנְכוֹן יְהֵי לְכוֹן גִּיּוֹרָא דְּיִתְגַּיַר בֵּינֵיכוֹן וּתְרַחֵם לֵהּ כְּוָתָךְ אֲרֵי דַיָּרִין הֲוֵיתוּן בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם אֲנָא יְיָ אֱלָהָכוֹן:

רש"י כי גרים הייתם. מום שבך אל תאמר לחברך: אני ה' אלהיכם. אלהיך ואלהיו אני:

(לה) לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמְּשׂוּרָה: לְא תַעְבְּדוּן שְׁקַר בְּדִין בִּמְשַׁחְתָּא בְּמַתְקָלָא וּבְמִכְלְתָּא:

רש"י לא תעשו עול במשפט. אם לדין, הרי כבר נאמר לא תעשו עול במשפט (פסוק טו) , ומהו משפט השנוי כאן, הוא המדה והמשקל והמשורה. מלמד שהמודד נקרא דין, שאם שקר במדה הרי הוא כמקלקל את הדין וקרוי עול, שנאוי, ומשקץ, חרם ותועבה. וגורם לחמשה דברים האמורים בדין מטמא את הארץ, ומחלל את השם, ומסלק את השכינה,

ומפיל את ישראל בחרב, ומגלה אותם מארצם: במדה. זו מדת הארץ: במשקל. כמשמעו: ובמשורה. היא מדת הלח והיבש:

(לו) מֹאזְנֵי צֶדֶק אַבְנֵי צֶדֶק אֵיפַת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: מאזנון דקשוט מתקלן דקשוט מכילן דקשוט והינין דקשוט יהון לכון אנא ייְ אֱלָהְכון די אַפֵּקית יָתְכון מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם:

רש"י אבני צדק. הם המשקולות ששוקלין כנגדן: איפת. היא מדת היבש: הין. זו היא מדת הלח: אשר הוצאתי אתכם. על מנת כן. דבר אחר אני הבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור, ואני הנאמן להפרע ממי שטומן משקלותיו במלח להונות את הבריות שאין מכירים בהם:

(לז) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת כָּל חֻקֹּתַי וְאֶת כָּל מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: וְתִטְרוּן יָת כָּל קְיָמַי וְיָת כָּל דִּינַי וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן אֲנָא ייְ: **כ** (א) **חמישי** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ומַלֵּיל ייְ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (ב) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ מוֹת יוּמָת עַם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בָאֶבֶן: ולְבְנֵי יִשְׂרָאֵל תֵּימַר גְּבַר גְּבַר מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיּוֹרָא דְיִתְגַּיְרוּן בְּיִשְׂרָאֵל דִּי יִתֵּן מִזַּרְעֵהּ לְמוֹלֶךְ אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל יִרְגְּמִנֵּהּ בְּאַבְנָא:

רש"י ואל בני ישראל תאמר. ענשין על האזהרות: מות יומת. בבית דין, ואם אין כח לבית דין עם הארץ מסיעין אותן: עם הארץ. עם שבגינו נבראת הארץ. דבר אחר עם שעתידין לירש את הארץ על ידי מצות הללו:

(ג) וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ כִּי מִזַּרְעוֹ נָתַן לַמֹּלֶךְ לְמַעַן טַמֵּא אֶת מִקְדָּשִׁי וּלְחַלֵּל אֶת שֵׁם קָדְשִׁי: וַאֲנָא אֶתֵּן יָת רוּגְזִי בְּגַבְרָא הַהוּא וְאֶשֵׁיצֵי יָתֵהּ מִגּוֹ עַמֵּהּ אֲרֵי מִזַּרְעֵהּ יְהַב לְמוֹלֶךְ בְּדִיל לְסָאְבָא יָת מַקְדְּשִׁי וּלְאַחָלָא יָת שְׁמָא דְקוּדְשִׁי:

רש"י אתן את פני. פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי ועוסק בו: באיש. ולא בצבור, שאין כל הצבור נכרתין: כי מזרעו נתן למלך. לפי שנאמר מעביר בנו ובתו באש (דברים יח י) , בן בנו ובן בתו מנין, תלמוד לומר כי מזרעו נתן למלך. זרע פסול מנין, תלמוד לומר בתתו מזרעו למלך: למען טמא את מקדשי. את כנסת ישראל, שהיא מקדשת לי, כלשון (ויקרא כא כג) ולא יחלל את מקדשי:

(ד) וְאִם הַעְלֵם יַעְלִימוּ עַם הָאָרֶץ אֶת עֵינֵיהֶם מִן הָאִישׁ הַהוּא בְּתִתּוֹ מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ לְבִלְתִּי הָמִית אֹתוֹ: וְאִם מְכַבֵּשׁ יְכַבְּשׁוּן עַמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל יָת עֵינֵיהוֹן מִן גַּבְרָא הַהוּא בְּדִיָהֲב מִזַּרְעֵהּ לְמוֹלֶךְ בְּדִיל דְּלָא לְקַטָלָא יָתֵהּ:

רש"י ואם העלם יעלימו. אם העלימו בדבר אחד, סוף שיעלימו בדברים הרבה. אם העלימו סנהדרי קטנה, סוף שיעלימו סנהדרי גדולה:

(ה) וְשַׂמְתִּי אֲנִי אֶת פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ וְאֵת כָּל הַזֹּנִים אַחֲרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֹּלֶךְ מִקֶּרֶב עַמָּם: וְאֶשַּׁוֵי אֲנָא יָת רוּגְזִי בְּגַבְרָא הַהוּא וּבְסָעָדוֹהִי וֶאֱשֵׁיצֵי יָתֵהּ וְיָת כָּל דְּטָעָן בַּתְרוֹהִי לְמִטְעֵי בָּתַר מוֹלֶךְ מִגּוֹ עַמְהוֹן:

רש"י ובמשפחתו. אמר ר' שמעון וכי משפחה מה חטאה, אלא ללמדך שאין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כלם מוכסין, שכלם מחפין עליו: והכרתי אתו. למה נאמר, לפי שנאמר ובמשפחתו, יכול יהיו כל המשפחה בהכרת, תלמוד לומר אותו. אותו בהכרת ולא כל המשפחה בהכרת, אלא ביסורין: לזנות אחרי המלך. לרבות שאר עבודה זרה שעבדה בכך, ואפלו אין זו עבודתה:

(ו) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל הָאֹבֹת וְאֶל הַיִּדְּעֹנִים לִזְנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת פָּנַי בַּנֶּפֶשׁ הַהִוא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ: וֶאֱנַשׁ דִּי יִתְפְּנֵי בָּתַר בִּדִין וּדְכוּרוּ לְמִטְעֵי בַּתְרֵיהוֹן וְאֶתֵּן יָת רוּגְזִי בַּאֱנָשָׁא הַהִיא וֶאֱשֵׁיצֵי יָתֵהּ מִגּוֹ עַמֵּהּ: (ז) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וְתִתְקַדְּשׁוּן וּתְהוֹן קַדִּישִׁין אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן:

רש"י והתקדשתם. זו פרישות עבודה זרה:

(ח) **שישי - שביעי במחוברין** וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם: וְתִטְּרוּן יָת קְיָמַי וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן אֲנָא:יְיָ מַקְדִּשְׁכוֹן: (ט) כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ: אֲרֵי גְּבַר גְּבַר דִּי יְלוּט יָת אֲבוּהִי וְיָת אִמֵּהּ אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל אֲבוּהִי וְאִמֵּהּ לַט קְטָלָא חַיָּב:

רש"י אביו ואמו קלל. לרבות לאחר מיתה: דמיו בו. זו סקילה, וכן כל מקום שנאמר דמיהם בם. ולמדנו מאוב וידעוני שנאמר בהם באבן ירגמו אותם דמיהם בם (פסוק כז) . ופשוטו של מקרא, כמו דמו בראשו (יהושע ב יט) , אין נענש על מיתתו אלא הוא, שהוא גרם לעצמו שיהרג:

(י) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אֵשֶׁת אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ מוֹת יוּמַת הַנֹּאֵף וְהַנֹּאָפֶת: וּגְבַר דִּי יְגוּף יָת אִתַּת גְּבַר דִּי יְגוּף יָת אִתַּת חַבְרֵהּ אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל גַּיָּפָא וְגַיַּפְתָּא:

רש"י ואיש. פרט לקטן: אשר ינאף את אשת איש. פרט לאשת קטן, למדנו שאין לקטן קדושין. ועל איזו אשת איש חיבתי לך: אשר ינאף את אשת רעהו. פרט לאשת גוי, למדנו שאין קדושין לגוי: מות יומת הנאף והנאפת. כל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק:

(יא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אֵשֶׁת אָבִיו עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה מוֹת יוּמְתוּ שְׁנֵיהֶם דְּמֵיהֶם בָּם: וּגְבַר דִּי יִשְׁכּוּב עִם אִתַּת אֲבוּהִי עֶרְיָתָא דַאֲבוּהִי גַּלִי אִתְקְטָלָא יִתְקַטְלוּן תַּרְוֵיהוֹן קְטָלָא חַיָבִין:

(יב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת כַּלָּתוֹ מוֹת יוּמְתוּ שְׁנֵיהֶם תֶּבֶל עָשׂוּ דְּמֵיהֶם בָּם: וּגְבַר דִּי יִשְׁכּוּב יָת כַּלָּתֵהּ אִתְקְטָלָא יִתְקַטְלוּן תַּרְוֵיהוֹן תִּבְלָא עֲבָדוּ קְטָלָא חַיָבִין:

רש"י תבל עשו. גנאי. לשון אחר מבלבלין זרע האב בזרע הבן:

(יג) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת זָכָר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם: וּגְבַר דִּי יִשְׁכּוּב יָת דְּכוּרָא מִשְׁכְּבֵי אִתְּתָא תּוֹעֲבְתָּא עֲבָדוּ תַּרְוֵיהוֹן אִתְקְטָלָא יִתְקַטְלוּן קְטָלָא חַיָבִין:

רש"י משכבי אשה. מכניס כמכחול בשפופרת:

(יד) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם: וּגְבַר דִּי יִסַב יָת אִתְּתָא וְיָת אִמַּהּ עֵצַת חִטְאִין הִיא בְּנוּרָא יוֹקְדוּן יָתֵהּ וְיָתְהֶן וְלָא תְהֵי עֵצַת חִטְאִין בֵּינֵיכוֹן:

רש"י ישרפו אתו ואתהן. אי אתה יכול לומר אשתו הראשונה ישרפו, שהרי נשאה בהתר ולא נאסרה עליו, אלא אשה ואמה הכתובין כאן, שתיהן לאסור, שנשא את חמותו ואמה. ויש מרבותינו שאומרים, אין כאן אלא חמותו. ומהו אתהן, את אחת מהן, ולשון יוני הוא הן אחת:

(טו) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ: וּגְבַר דִּי יִתֵּן שְׁכָבְתֵּהּ בִּבְעִירָא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל וְיָת בְּעִירָא תִּקְטְלוּן:

רש"י ואת הבהמה תהרגו. אם אדם חטא בהמה מה חטאה, אלא מפני שבאה לאדם תקלה על ידה, לפיכך אמר הכתוב תסקל. קל וחמר לאדם שיודע להבחין בין טוב לרע וגורם רעה לחברו לעבור עברה. כיוצא בדבר אתה אומר (דברים יב ב) אבד תאבדון את כל המקומות, הרי דברים קל וחמר, מה אילנות שאינן רואין ואינן שומעין על שבאת תקלה על ידם אמרה תורה השחת, שרוף וכלה, המטה את חברו מדרך חיים לדרכי מיתה על אחת כמה וכמה:

קדושים יום שישי

תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(טז) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל כָּל בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם: וְאִתְּתָא דִּי תִקְרַב לְכָל בְּעִירָא לְמִשְׁלַט בַּהּ וְתִקְטוֹל יָת אִתְּתָא וְיָת בְּעִירָא אִתְקְטָלָא יִתְקַטְלוּן קְטָלָא חַיָבִין: (יז) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְרָאָה

אֶת עֶרְוָתָהּ וְהִיא תִרְאֶה אֶת עֶרְוָתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם עֶרְוַת אֲחֹתוֹ גִּלָּה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא: וְגֶבֶר דִּי יִסַּב יָת אֲחָתֵהּ בַּת אֲבוּהִי אוֹ בַת אִמֵּהּ וְיֶחֱזֵי יָת עֶרְיָתַהּ וְהִיא תֶחֱזֵי יָת עֶרְיָתֵהּ קְלָנָא הוּא וְיִשְׁתֵּיצוּן לְעֵינֵי בְּנֵי עַמְּהוֹן עֶרְיַת אֲחָתֵהּ גַּלִי חוֹבֵהּ יְקַבֵּל:

רש"י חסד הוא. לשון ארמי חרפה (בראשית לד יד) חסודא. ומדרשו אם תאמר קין נשא אחותו, חסד עשה המקום לבנות עולמו ממנו, שנאמר (תהלים פט ג) עולם חסד יבנה:

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת עֶרְוָתָהּ אֶת מְקֹרָהּ הֶעֱרָה וְהִיא גִּלְּתָה אֶת מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם: וְגֶבֶר דִּי יִשְׁכּוֹב יָת אִתְּתָא סוֹאֲבְתָא וְיִגַּלֵי יָת עֶרְיָתַהּ יָת קְלָנַהּ גַּלִי וְהִיא תְגַלֵּי יָת סוֹאֲבַת דְּמָהָא וְיִשְׁתֵּיצוּן תַּרְוֵיהוֹן מִגּוֹ עַמְּהוֹן:

רש"י הערה. גלה. וכן כל לשון ערוה גלוי הוא, והוי"ו יורדת בתבה לשם דבר, כמו זעוה, מגזרת (אסתר ה ט) ולא קם ולא זע, וכן אחוה מגזרת אח. והעראה זו נחלקו בה רבותינו, יש אומרים זו נשיקת שמש, ויש אומרים זו הכנסת עטרה:

(יט) וְעֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ וַאֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה כִּי אֶת שְׁאֵרוֹ הֶעֱרָה עֲוֹנָם יִשָּׂאוּ: וְעֶרְיַת אֲחַת אִמָּךְ וַאֲחַת אֲבוּךְ לָא תְגַלֵּי אֲרֵי יָת קָרִיבְתֵּהּ גַּלִי חוֹבְהֶן יְקַבְּלוּן:

רש"י ועורות אחות אמך וגו' . שנה הכתוב באזהרתן, לומר שהזהר עליהן בין על אחות אביו ואמו מן האב בין על אחיותיהן מן האם, אבל ערות אשת אחי אביו לא הזהר אלא על אשת אחי אביו מן האב:

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת דֹּדָתוֹ עֶרְוַת דֹּדוֹ גִּלָּה חֶטְאָם יִשָּׂאוּ עֲרִירִים יָמֻתוּ: וּגְבַר דִּי יִשְׁכּוֹב יָת אִתַּת אַח אֲבוּהִי עֶרְיַת אַח אֲבוּהִי גַּלִי חוֹבְהֶן יְקַבְּלוּן בְּלָא וְלָד יְמוּתוּן:

רש"י אשר ישכב את דדתו. המקרא הזה בא ללמד על כרת האמור למעלה, שהוא בענש הליכת ערירי: ערירים. כתרגומו בלא ולד, ודומה לו (בראשית טו ב) ואנכי הולך ערירי. יש לו בנים קוברן, אין לו בנים מת בלא בנים, לכך שנה בשני מקראות אלו ערירים ימותו ערירים יהיו. ערירים ימותו, אם יהיו לו בשעת עברה, לא יהיו לו כשימות לפי שקוברן בחייו. ערירים יהיו, שאם אין לו בשעת עברה, יהיה כל ימיו כמו שהוא עכשו:

(כא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִוא עֶרְוַת אָחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ: וּגְבַר דִּי יִסַּב יָת אִתַּת אֲחוּהִי מְרַחֲקָא הִיא עֶרְיָתָא דַּאֲחוּהִי גַּלִי בְּלָא וְלָד יְהוֹן:

רש"י נדה הוא. השכיבה הזאת מנדה היא ומאוסה. ורבותינו דרשו לאסור העראה בה כנדה, שהעראה מפורשת בה (פסוק יח) את מקורה הערה (לעיל יח) :

(כב) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת כָּל חֻקֹּתַי וְאֶת כָּל מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָקִיא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לָשֶׁבֶת בָּהּ: וְתִטְרְרוּן יָת כָּל קְיָמַי וְיָת כָּל דִּינַי וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן וְלָא תְרוֹקֶן יָתְכוֹן אַרְעָא דִּי אֲנָא מָעֵיל יָתְכוֹן תַּמָּן לְמִתַּב בַּהּ: (כג) **שביעי** וְלֹא תֵלְכוּ בְּחֻקַּת הַגּוֹי

אֲשֶׁר אֲנִי מְשַׁלֵּחַ מִפְּנֵיכֶם כִּי אֶת כָּל אֵלֶּה עָשׂוּ וָאֵקֵץ בָּם: וְלֹא תְהִכוּן בְּנִימוֹסֵי עַמְמַיָּא דִּי אֲנָא מַגְלֵי מִן קֳדָמֵיכוֹן אֲרֵי יָת כָּל אִלֵּין עֲבָדוּ וְרָחִיק מֵימְרִי יָתְהוֹן:

רש"י ואקץ. לשון מיאוס, כמו (בראשית כז מו) קצתי בחיי, כאדם שהוא קץ במזונו:

(כד) וָאֹמַר לָכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת אַדְמָתָם וַאֲנִי אֶתְּנֶנָּה לָכֶם לָרֶשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים: וַאֲמַרְית לְכוֹן אַתּוּן תֵּירְתוּן יָת אַרְעֲהוֹן וַאֲנָא אֶתְּנִנַהּ לְכוֹן לְמֵירַת יָתַהּ אַרְעָא עַבְדָא חַלָב וּדְבָשׁ אֲנָא יְיָ אֱלָהְכוֹן דִּי אַפְרֵשִׁית יָתְכוֹן מִן עַמְמַיָּא: (כה) **מפטיר** וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין הָעוֹף הַטָּמֵא לַטָּהֹר וְלֹא תְשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׂ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטַמֵּא: וַתִּפְרְשׁוּן בֵּין בְּעִירָא דַכְיָא לְמִסְאֲבָא וּבֵין עוֹפָא מְסָאֲבָא לִדְכֵי וְלָא תְשַׁקְּצוּן יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן בִּבְעִירָא וּבְעוֹפָא וּבְכֹל דִּי תַרְחֵשׁ אַרְעָא דִּי אַפְרֵשִׁית לְכוֹן לְסָאֲבָא:

רש"י והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה. אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מבדלין ונכרין הם, אלא בין טהורה לך לטמאה לך, בין שנשחט רבו של סימן לנשחט חציו. וכמה בין רבו לחציו, מלא שערה: אשר הבדלתי לכם לטמא. לאסור:

(כו) וְהֱיִיתֶם לִי קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וָאַבְדִּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי: וּתְהוֹן קַדָמַי קַדִּישִׁין אֲרֵי קַדִּישׁ אֲנָא יְיָ וְאַפְרֵשִׁית יָתְכוֹן מִן עַמְמַיָּא לְמֶהֱוֵי פָּלְחִין קֳדָמַי:

רש"י ואבדל אתכם מן העמים להיות לי. אם אתם מבדלים מהם הרי אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחבריו. רבי אלעזר בן עזריה אומר מנין שלא יאמר אדם נפשי קצה בבשר חזיר, אי אפשי ללבוש כלאים, אבל יאמר אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, תלמוד לומר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העברה ומקבל עליו עול מלכות שמים:

(כז) וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעֹנִי מוֹת יוּמָתוּ בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם: וּגְבַר אוֹ אִתְּתָא אֲרֵי יְהֵי בְהוֹן בְּדִין אוֹ דְכוּרוּ אִתְקְטָלָא יִתְקַטְלוּן בְּאַבְנָא יִרְגְּמוּן יָתְהוֹן קְטָלָא חַיָבִין: ספפ:

רש"י כי יהיה בהם אוב וגו' . כאן נאמר בהם מיתה ולמעלה כרת. עדים והתראה בסקילה, מזיד בלא התראה בהכרת ושגגתם חטאת, וכן בכל חיבי מיתות שנאמר בהם כרת:

הפטרת קדושים כמנהג הספרדים - יחזקאל כ

(ב) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (ג) בֶּן אָדָם דַּבֵּר אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הֲלִדְרֹשׁ אֹתִי אַתֶּם בָּאִים חַי אֲנִי אִם אִדָּרֵשׁ לָכֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: (ד) הֲתִשְׁפֹּט אֹתָם הֲתִשְׁפּוֹט בֶּן אָדָם אֶת תּוֹעֲבֹת אֲבוֹתָם הוֹדִיעֵם: (ה) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם בָּחֳרִי בְיִשְׂרָאֵל וָאֶשָּׂא יָדִי לְזֶרַע בֵּית יַעֲקֹב וָאִוָּדַע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וָאֶשָּׂא יָדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (ו) בַּיּוֹם הַהוּא נָשָׂאתִי יָדִי לָהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל

אֶרֶץ אֲשֶׁר תַּרְתִּי לָהֶם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל הָאֲרָצוֹת: (ז) וָאֹמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שִׁקּוּצֵי עֵינָיו הַשְׁלִיכוּ וּבְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אַל תִּטַּמָּאוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (ח) וַיַּמְרוּ בִי וְלֹא אָבוּ לִשְׁמֹעַ אֵלַי אִישׁ אֶת שִׁקּוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזָבוּ וָאֹמַר לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכַלּוֹת אַפִּי בָּהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרָיִם: (ט) וָאַעַשׂ לְמַעַן שְׁמִי לְבִלְתִּי הֵחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הֵמָּה בְתוֹכָם אֲשֶׁר נוֹדַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: (י) וָאוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וָאֲבִאֵם אֶל הַמִּדְבָּר: (יא) וָאֶתֵּן לָהֶם אֶת חֻקּוֹתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי הוֹדַעְתִּי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם: (יב) וְגַם אֶת שַׁבְּתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם לִהְיוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לָדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: (יג) וַיַּמְרוּ בִי בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּחֻקּוֹתַי לֹא הָלָכוּ וְאֶת מִשְׁפָּטַי מָאָסוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם וְאֶת שַׁבְּתֹתַי חִלְּלוּ מְאֹד וָאֹמַר לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכַלּוֹתָם: (יד) וְאֶעֱשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבִלְתִּי הֵחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לְעֵינֵיהֶם:

הפטרת קדושים כמנהג האשכנזים - יחזקאל כב - א

כב (א) וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (ב) וְאַתָּה בֶן אָדָם הֲתִשְׁפֹּט הֲתִשְׁפֹּט אֶת עִיר הַדָּמִים וְהוֹדַעְתָּהּ אֵת כָּל תּוֹעֲבוֹתֶיהָ: (ג) וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עִיר שֹׁפֶכֶת דָּם בְּתוֹכָהּ לָבוֹא עִתָּהּ וְעָשְׂתָה גִלּוּלִים עָלֶיהָ לְטָמְאָה: (ד) בְּדָמֵךְ אֲשֶׁר שָׁפַכְתְּ אָשַׁמְתְּ וּבְגִלּוּלַיִךְ אֲשֶׁר עָשִׂית טָמֵאת וַתַּקְרִיבִי יָמַיִךְ וַתָּבוֹא עַד שְׁנוֹתָיִךְ עַל כֵּן נְתַתִּיךְ חֶרְפָּה לַגּוֹיִם וְקָלָסָה לְכָל הָאֲרָצוֹת: (ה) הַקְּרֹבוֹת וְהָרְחֹקוֹת מִמֵּךְ יִתְקַלְּסוּ בָךְ טְמֵאַת הַשֵּׁם רַבַּת הַמְּהוּמָה: (ו) הִנֵּה נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ לִזְרֹעוֹ הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפֹךְ דָּם: (ז) אָב וָאֵם הֵקַלּוּ בָךְ לַגֵּר עָשׁוּ בַעֹשֶׁק בְּתוֹכֵךְ יָתוֹם וְאַלְמָנָה הוֹנוּ בָךְ: (ח) קָדָשַׁי בָּזִית וְאֶת שַׁבְּתֹתַי חִלָּלְתְּ: (ט) אַנְשֵׁי רָכִיל הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפֹךְ דָּם וְאֶל הֶהָרִים אָכְלוּ בָךְ זִמָּה עָשׂוּ בְתוֹכֵךְ: (י) עֶרְוַת אָב גִּלָּה בָךְ טְמֵאַת הַנִּדָּה עִנּוּ בָךְ: (יא) וְאִישׁ אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ עָשָׂה תּוֹעֵבָה וְאִישׁ אֶת כַּלָּתוֹ טִמֵּא בְזִמָּה וְאִישׁ אֶת אֲחֹתוֹ בַת אָבִיו עִנָּה בָךְ: (יב) שֹׁחַד לָקְחוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפֹךְ דָּם נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית לָקַחְתְּ וַתְּבַצְּעִי רֵעַיִךְ בַּעֹשֶׁק וְאֹתִי שָׁכַחַתְּ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: (יג) וְהִנֵּה הִכֵּיתִי כַפִּי אֶל בִּצְעֵךְ אֲשֶׁר עָשִׂית וְעַל דָּמֵךְ אֲשֶׁר הָיוּ בְתוֹכֵךְ: (יד) הֲיַעֲמֹד לִבֵּךְ אִם תֶּחֱזַקְנָה יָדַיִךְ לַיָּמִים אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אוֹתָךְ אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי: (טו) וַהֲפִיצוֹתִי אוֹתָךְ בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִיךְ בָּאֲרָצוֹת וַהֲתִמּוֹתִי טֻמְאָתֵךְ מִמֵּךְ: (טז) וְנִחַלְתְּ בָּךְ לְעֵינֵי גּוֹיִם וְיָדַעַתְּ כִּי אֲנִי יְהוָה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק ד

א. מִגְדָּל שֶׁהוּא עוֹמֵד בָּאֲוִיר, טֻמְאָה בְתוֹכוֹ, כֵּלִים שֶׁבְּעָבְיוֹ טְהוֹרִים. טֻמְאָה בְעָבְיוֹ, כֵּלִים שֶׁבְּתוֹכוֹ טְהוֹרִים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה. הָיָה עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבַּיִת, טֻמְאָה בְתוֹכוֹ,

הַבַּיִת טָמֵא. טֻמְאָה בַבַּיִת, מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ טָהוֹר, שֶׁדֶּרֶךְ הַטֻּמְאָה לָצֵאת וְאֵין דַּרְכָּהּ לְהִכָּנֵס. כֵּלִים שֶׁבֵּינוֹ לְבֵין הָאָרֶץ, שֶׁבֵּינוֹ לְבֵין הַכֹּתֶל, שֶׁבֵּינוֹ לְבֵין הַקּוֹרוֹת, אִם יֵשׁ שָׁם פּוֹתֵחַ טָפַח, טְמֵאִין. וְאִם לָאו, טְהוֹרִין. טֻמְאָה שָׁם, הַבַּיִת טָמֵא:

ברטנורה (א) **מגדל שהוא עומד באויר**. מגדל עץ שיש לו דפנות והדפנות עצמן יש חלל בעוביין כגון חורין המפולשין פתוחים לפנים ולחוץ אלא שאין בהם פותח טפח, ורגילים להצניע שם מחטין וצינוריות וכלים קטנים: **שהוא עומד באויר**. תחת אויר השמים, כגון דקאי בחצר: **טומאה בתוכו**. בחלל המגדל עצמו: **כלים שבעוביו**. בעובי חלל הדפנות: **מחצה למחצה**. מחציו של עובי מגדל ולפנים כלפנים, מחציו ולחוץ כלחוץ. בין שהכלים במגדל וטומאה בעוביו, בין שהטומאה במגדל וכלים בעוביו. ואין הלכה כר' יוסי: **טומאה בתוכו**. בתוך המגדל: **הבית טמא**. אע"פ שדלתותיו מגופות, כדמפרש טעמא שדרך הטומאה לצאת משם לבית: טומאה בבית מה שבתוך המגדל טהור. והוא שדלתותיו מגופות. דאי פתוחות, לא גרע מחלון שבין שני בתים. וטעמא דמה שבתוך המגדל טהור, דאין דרך לטומאה שבבית להכניסה במגדל: **אם יש שם פותח טפח**. בין שולי המגדל לארץ, או בין דופן המגדל לכותל, או בין גג המגדל לתקרת הבית: **טמאים**. מחמת טומאה שבבית. אבל אין שם טפח הוי מגדל כלבוד ואין טומאת הבית נכנסת שם: **טומאה שם הבית טמא**. אם היתה טומאה בין שולי המגדל לקרקע הבית, או בין גג המגדל לגג הבית, או בין דפנות המגדל לכותלי הבית אע"פ שאין ביניהן פותח טפח: **הבית טמא**. שאין המגדל מציל על הטומאה שתחתיו בתוך הבית שלא תטמא כל אשר בבית:

ב. תֵּבַת הַמַּגְדָּל, יֵשׁ בָּהּ פּוֹתֵחַ טָפַח וְאֵין בִּיצִיאָתָהּ פּוֹתֵחַ טָפַח, טֻמְאָה בְתוֹכָהּ, הַבַּיִת טָמֵא. טֻמְאָה בַבַּיִת, מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר, שֶׁדֶּרֶךְ הַטֻּמְאָה לָצֵאת וְאֵין דַּרְכָּהּ לְהִכָּנֵס. רַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ לַחֲצָאִים אוֹ לְשָׁרְפָהּ בִּמְקוֹמָהּ:

ברטנורה (ב) **תיבת המגדל**. רגילים לעשות תיבות קטנות בתוך מגדל של עץ, כדי להצניע בהם כלים ואוכלין ומשקים: **שיש בה פותח טפח**. שיש בחללה פותח טפח, דלא הויא טומאה טמונה: **ואין ביציאתה**. בחור פתחה אין בו טפח: **טומאה בתוכה הבית טמא**. ואע"פ שפתחה קטן. כדמפרש טעמא מפני שדרך טומאה לצאת, על כרחך סופה לצאת דרך פתח זה, לפיכך מטמאה מיד דרך יציאתה: **מה שבתוכה טהור**. הואיל ואין ביציאתה פותח טפח, אינו מביא את הטומאה: **ואין דרך טומאה ליכנס**. שאין סופו להכניס לה מת: **ורבי יוסי מטהר**. דשמא אין סופו לצאת דרך פתח זה שיהא בה שיעור טומאה שהרי יכול להוציאה לחצאים או לשורפה במקומה. ואין הלכה כר' יוסי:

ג. הָיָה עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וְנִפְתַּח לַחוּץ, טֻמְאָה בְתוֹכוֹ, הַבַּיִת טָהוֹר. טֻמְאָה בַבַּיִת, מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ טָמֵא, שֶׁדֶּרֶךְ הַטֻּמְאָה לָצֵאת וְאֵין דַּרְכָּהּ לְהִכָּנֵס. הָיְתָה מוּכְנִי שֶׁלּוֹ מְשׁוּכָה לַאֲחוֹרָיו שָׁלֹשׁ אֱצְבָּעוֹת, טֻמְאָה שָׁם כְּנֶגֶד הַקּוֹרוֹת, הַבַּיִת טָהוֹר. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים, בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ שָׁם פּוֹתֵחַ טָפַח, וְאֵינָהּ יוֹצְאָה, וְהַמִּגְדָּל בָּא בַמִּדָּה:

ברטנורה (ג) **היה**. המגדל עומד כולו בתוך הבית אלא שפתח התיבה לחוץ: **טומאה בתוכה הבית טהור**. דמשום מאי איכא לטמוייה, הא טומאת [אוהל] ליכא דיש בה פותח טפח ולאו טמונה היא, ומשום יציאה של טומאה נמי לא מטמא דהא אין יציאתה לפנים בתוך הבית: **טומאה בבית מה שבתוכו טהור**. שאין דרך טומאה ליכנס שם: **מוכני**. גלגל העשוי למגדל להוליכו ממקום למקום: **משוכה לאחוריו**. מרוחקת מאחורי המגדל לצד הבית, שהמגדל עומד על הפתח, והמוכני משוכה מאחריו לצד הבית בפנים, וטומאה שם בתוך המוכני כנגד קורות הבית, אע"פ שהבית מאהיל עליה: **הבית טהור**. דנחשב מכוני כמגדל, והרי המגדל עומד בפתח ונפתח לחוץ. ושלש אצבעות דנקט, למעוטי אם היתה משוכה טפי משלש אצבעות, דלא הויא כמגדל, דאין דרך להרחיק המוכני מן המגדל כולי האי: **בזמן שיש שם פותח טפח**. דחלל המוכני שהטומאה בו פותח טפח, שלא תהא טומאה רצוצה דבוקעת ועולה: **ואינה יוצאה**. שאין המוכני נשמטת לגמרי מן המגדל: **והמגדל בא במדה**. שמחזיק ארבעים סאה בלח, שהם כוריים ביבש. שכשהוא במדה זו אינו מקבל טומאה, וחוצץ בפני הטומאה. אבל בפחות ממדה זו הוי כשאר כלים המקבלים טומאה ואינו חוצץ בפני הטומאה. וכל מגדל דתנינן בפרקין, במגדל הבא במדה מיירי:

גמרא נדה דף ך ע"ב

עוּלָא אִקְלַע לְפוּמְבְּדִיתָא אַיְיתוּ לְקַמֵּיהּ דְּמָא וְלָא חָזָא. אָמַר וּמַה רַבִּי אֶלְעָזָר דְּמָרָא דְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל הֲוָה כִּי מִקְלַע לְאַתְרָא דְּרַב יְהוּדָה לָא חָזֵי דָּמָא אֲנָא אֶחֱזֵי. וַאֲמַאי קָרוּ לֵיהּ מָרָא דְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל דְּהַהִיא אִתְּתָא דְּאַיְיתָא דָּמָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר הֲוָה יָתִיב רַבִּי אַמֵּי קַמֵּיהּ אַרְחֵיהּ אָמַר לָהּ הַאי דַּם חֵימּוּד הוּא בָּתַר דְּנַפְקָא אִטְפַּל לָהּ רַבִּי אַמֵּי אָמְרָה לֵיהּ בַּעְלִי הֲוָה בָּדֳרָךְ וְחִמַּדְתִּיו קָרֵי עָלַיהּ (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו:

רש"י **דמרא דארעא דישראל**. בקי במראות דם מכל חכמי א"י כדמפרש לקמן: **פומבדיתא**. אתריה דר' יהודה בשלהי פ"ק דסנהדרין סבי דפומבדיתא רב יהודה ורב עינא: **לא חזא**. משום כבודו דרב יהודה: **ארחיה**. הריח בו: **חימוד**. שנתאוית לבעלה וראתה הדם מחמת תאוה:

זוהר תרומה דף קל"ה ע"א

רָזָא דְשַׁבָּת אִיהוּ שַׁבָּת דְאִתְאֲחָדַת בְּרָזָא דְאֶחָ"ד לְמִשְׁרֵי עֲלָהּ רָזָא דְאֶחָ"ד צְלוֹתָא דְמַעֲלֵי שַׁבַּתָּא דְהָא אִתְאֲחָדַת כּוּרְסַיָּא יַקִּירָא קַדִּישָׁא בְּרָזָא דְאֶחָ"ד וְאִתְתַּקָּנַת לְמֵשְׁרֵי עֲלָהּ מַלְכָּא קַדִּישָׁא עִלָּאָה. כַּד עָיֵיל שַׁבַּתָּא אִיהִי אִתְיַחֲדַת וְאִתְפָּרְשַׁת מִסִּטְרָא אַחֲרָא וְכָל דִּינִין מִתְעַבְּרִין מִינָהּ וְאִיהִי אִשְׁתְּאֲרַת בְּיִחוּדָא דְנְהִירוּ קַדִּישָׁא וְאִתְעֲטָרַת בְּכַמָּה עִטְרִין לְגַבֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא וְכָל שׁוּלְטָנֵי רוּגְזִין וּמָארֵי דְדִינָא כֻּלְּהוּ עַרְקִין (דְּבַר אַחֵר וְאִתְעַבְּרוּ מִינָהּ) וְלֵית שׁוּלְטָנוּ אַחֲרָא בְּכֻלְּהוּ עַלְמִין וְאַנְפָּהָא נְהִירִין בְּנְהִירוּ עִלָּאָה וְאִתְעַטְּרַת לְתַתָּא בְּעַמָּא קַדִּישָׁא וְכֻלְּהוּ מִתְעַטְּרִין בְּנִשְׁמָתִין חַדְתִּין. כְּדֵין שִׁירוּתָא דְצְלוֹתָא לְבָרְכָא לָהּ בְּחֶדְוָה בְּנְהִירוּ דְאַנְפִּין וְלוֹמַר בָּרְכוּ אֶת יְהוָה הַמְּבוֹרָךְ. אֶת יְהוָה דַּיְיקָא בְּגִין לְמִפְתַּח לְגַבָּהּ בִּבְרָכָה:

תרגום הזוהר רָזָא דְשַׁבָּת אִיהִי שַׁבָּת וְכוּ': וְזֶה הוּא הַסּוֹד שֶׁל שַׁבָּת, הִיא, הַמַּלְכוּת, נִקְרֵאת שַׁבָּת בָּעֵת שֶׁנִּתְיַחֲדָה בְּסוֹד אֶחָד, שֶׁיִּשְׁרֶה עָלֶיהָ שֶׁהוּא סוֹד אֶחָד. וְזֶה סוֹד הַתְּפִלָּה שֶׁל לֵיל שַׁבָּת, כִּי אָז נִתְיַחֵד כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ, בְּסוֹד אֶחָד, וְנִתְתַּקֶּנֶת שֶׁיִּשְׁרֶה עָלֶיהָ מֶלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן. כַּאֲשֶׁר נִכְנָס הַשַּׁבָּת, הִיא מִתְיַחֶדֶת וּמִתְפָּרֶדֶת מִסִּטְרָא אַחֲרָא, וְכָל הַדִּינִים נַעֲבָרִים מִמֶּנָּהּ, וְהִיא נִשְׁאֶרֶת בְּיִחוּד הָאוֹר הַקָּדוֹשׁ, וּמִתְעַטֶּרֶת בְּכַמָּה עֲטָרוֹת לִמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וְכָל מֶמְשָׁלוֹת הָרוֹגֶז וּבַעֲלֵי הַדִּין בּוֹרְחִים כֻּלָּם, וְאֵין מֶמְשָׁלָה אַחֶרֶת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, חוּץ מִמֶּנָּהּ. וּפָנֶיהָ, מְאִירִים בְּאוֹר הָעֶלְיוֹן וּמִתְעַטֶּרֶת בָּעָם הַקָּדוֹשׁ לְמַטָּה, שֶׁכֻּלָּם מִתְעַטְּרִים מִמֶּנָּהּ בִּנְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת. אָז תְּחִלַּת הַתְּפִלָּה לְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה, בְּהֶאָרַת הַפָּנִים, וְלוֹמַר בָּרְכוּ אֶת ה' הַמְּבוֹרָךְ, אֶת בְּדִיּוּק, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת הַנִּקְרֵאת אֶת, כְּדֵי לְהַתְחִיל בִּבְרָכָה אֵלֶיהָ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' שבת פ"ה

א. כָּל זֶרַע שֶׁקִּצֵּירְתּוֹ מְצַמַּחַת אוֹתוֹ וּמְגַדְּלַתּוּ כְּגוֹן אַסְפַּסְתָּא וְסִלְקָא הַקּוֹצְרוֹ בִּשְׁגָגָה חַיָּיב שְׁתֵּי חַטָּאוֹת. אַחַת מִפְּנֵי שֶׁהוּא קוֹצֵר וְאַחַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹטֵעַ. וְכֵן הַזּוֹמֵר וְהוּא צָרִיךְ לָעֲצִים חַיָּיב מְשׁוּם קוֹצֵר וּמְשׁוּם נוֹטֵעַ. גַּבְשׁוּשִׁית שֶׁל עָפָר שֶׁעָלוּ בָהּ עֲשָׂבִים הִגְבִּיהָהּ מֵעַל הָאָרֶץ וְהִנִּיחָהּ עַל גַּבֵּי יְתֵדוֹת חַיָּיב מְשׁוּם תּוֹלֵשׁ. הָיְתָה עַל גַּבֵּי יְתֵדוֹת וְהִנִּיחָהּ עַל הָאָרֶץ חַיָּיב מְשׁוּם זוֹרֵעַ. תְּאֵנִים שֶׁיָּבְשׁוּ בְּאֲבִיהֶן וְכֵן אִילָן שֶׁיָּבְשׁוּ פֵּירוֹתָיו בּוֹ הַתּוֹלֵשׁ מֵהֶן בְּשַׁבָּת חַיָּיב אַף עַל פִּי שֶׁהֵן כַּעֲקוּרִין לְעִנְיַן טֻמְאָה: **ב**. הַתּוֹלֵשׁ עוּלְשִׁין הַמְּזֻרָּד זְרָדִין אִם לְאֲכִילָה שִׁיעוּרוֹ כַּגְּרוֹגֶרֶת. וְאִם לַבְּהֵמָה שִׁיעוּרוֹ כְּמִלֹּא פִּי גְּדִי וְאִם לְהַסָּקָה שִׁיעוּרוֹ כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה. הַמְעַמֵּר אוֹכְלִין אִם לַאֲכִילָה שִׁיעוּרוֹ כַּגְּרוֹגֶרֶת. וְאִם עִמֵּר לַבְּהֵמָה שִׁיעוּרוֹ כְּמִלֹּא פִּי גְּדִי וְאִם לְהַסָּקָה שִׁיעוּרוֹ כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה וּבֵיצָה הָאֲמוּרָה בְּכָל מָקוֹם הִיא בֵּיצָה בֵּינוֹנִית שֶׁל תַּרְנְגוֹלִין. וְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר כְּדֵי לְבַשֵּׁל בֵּיצָה הִיא כְּדֵי לְבַשֵּׁל כַּגְּרוֹגֶרֶת מִבֵּיצָה

וּגְרוֹגֶרֶת אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה בְּבֵיצָה וְאֵין עִמּוּר אֶלָּא בְּגִדּוּלֵי קַרְקַע: ג. הַמְקַבֵּץ דְּבֵילָה וְעָשָׂה מִמֶּנָּה עֲגֻלָּה אוֹ שֶׁנִּקֵּב תְּאֵנִים וְהִכְנִיס הַחֶבֶל בָּהֶן עַד שֶׁנִּתְקַבְּצוּ גּוּף אֶחָד הֲרֵי זֶה תּוֹלְדַת מְעַמֵּר וְחַיָּיב וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ח' ע"ב

צָרִיךְ לְהָיוֹת חַטָּאתוֹ נֶגְדּוֹ תָּמִיד כִּי רָאוּי לָנֶפֶשׁ הַחוֹטֵאת לִזְכּוֹר עָנְיָהּ תָּמִיד וְאַל תֶּשֶׁי אוֹתָם לְקֵץ יָמִים וּמִלְּבָבוֹ לֹא יַחְטְפוּ עַד בֹּא חֶלְיָפָתוֹ כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נ"א) כִּי פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד. וְצָרִיךְ עֲזִיבַת חֵטְא בְּהִזְדַּמֵּן וְהוּא בְּתוֹקֶף תַּאֲוָתוֹ. אָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אֵיזֶהוּ בַּעַל תְּשׁוּבָה אֲשֶׁר תְּשׁוּבָתוֹ מַגַּעַת עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד כַּאֲשֶׁר נִבְחַן וְיֵצֵא נָקִי בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם וּבְאוֹתָהּ אִשָּׁה רְצוֹנוֹ לוֹמַר כִּי הִזְדַּמֵּן הַחֵטְא לְיָדוֹ וְהוּא בְּתוֹקֶף יִצְרוֹ וְאוֹנוֹ בִּשְׁרִירֵי בִטְנוֹ כָּעֵת הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר חָטָא וְכָבַשׁ יִצְרוֹ וְנִמְלַט בְּעוֹז יִרְאַת ה' בְּגָאוֹן פַּחְדּוֹ. וּמִי שֶׁלֹּא הִזְדַּמֵּן לְיָדוֹ כְּעִנְיַן הַזֶּה יוֹסִיף בְּנַפְשׁוֹ יִרְאַת הַשֵּׁם דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ כָּכָה כָּל הַיָּמִים וְכַאֲשֶׁר יַחֲלִיף כֹּחַ הַיִּרְאָה וְכִבּוֹשׁ בְּכֹחַ הַזֶּה אֶת יִצְרוֹ וּמְשַׁךְ מִמֶּנּוּ בְּעוֹצֶם הַתַּאֲוָה הֲלֹא בּוֹחֵן לִבּוֹת הוּא יָבִין וְנוֹצֵר נַפְשׁוֹ הוּא יֵדַע כִּי אִם יָבֹא לִידֵי נִסָּיוֹן וְיַגִּיעַ לְיָדוֹ כְּעִנְיַן הָרִאשׁוֹן יַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ מִיָּד יִצְרוֹ. וְהִנֵּה הוּא לְפָנֵי ה' בַּמִּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה מִן הַתְּשׁוּבָה וְזֶהוּ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (משלי ט"ז) בְּחֶסֶד וֶאֱמֶת יְכֻפַּר עָוֹן וּבְיִרְאַת ה' סוּר מֵרָע פִּירוּשׁ וּבְיִרְאַת ה' לְסוּר מִן הָרָע אִם יִזְדַּמֵּן לְיָדוֹ וּמִלֵּת סוּר מָקוֹר וְיַעִיד עַל הַפִּירוּשׁ הַזֶּה מַה שֶּׁלֹּא אָמַר וְסוּר. וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב (תהלים ל"ד) יְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע (איוב א) עִנְיָנוֹ שֶׁיָּסוּר מִן הָרָע בְּהִזְדַּמֵּן לְיָדוֹ כִּי לֹא יֹאמְרוּ אֱמוֹר סוּר מִן הַמַּעֲשֶׂה בִּלְתִּי לַאֲשֶׁר יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּמִדְרָשׁ יָשַׁב וְלֹא עָבַר עֲבֵירָה נוֹתְנִין לוֹ שָׂכָר כְּעוֹשֶׂה מִצְוָה כְּגוֹן שֶׁבָּא דִּבַּר עֲבֵירָה לְיָדוֹ וְנִיצּוֹל מִמֶּנָּה:

פרשת אמור

אמור יום ראשון

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

כא (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו: וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֱמַר לְכַהֲנַיָּא בְּנֵי אַהֲרֹן וְתֵימַר לְהוֹן עַל מִית לָא יִסְתָּאַב בְּעַמֵּהּ:

רש"י אמר אל הכהנים. אמר ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים: בני אהרן. יכול חללים, תלמוד לומר הכהנים: בני אהרן. אף בעלי מומין במשמע: בני אהרן. ולא בנות אהרן: לא יטמא בעמיו. בעוד שהמת בתוך עמיו, יצא מת מצוה:

(ב) כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו: אֶלָהֵן לְקָרִיבֵהּ דְקָרִיב לֵהּ לְאִמֵּהּ וְלַאֲבוּהִי וְלִבְרֵהּ וְלִבְרַתֵּהּ וְלַאֲחוּהִי:

רש"י כי אם לשארו. אין שארו אלא אשתו:

(ג) וְלַאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטַּמָּא: וְלַאֲחָתֵהּ בְּתֻלְתָּא דְקָרִיבָא לֵהּ דִּי לָא הֲוַת לְגֻבַר לַהּ יִסְתָּאָב:

רש"י הקרובה. לרבות את הארוסה: אשר לא היתה לאיש. למשכב: לה יטמא. מצוה:

(ד) לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו לְהֵחָלּוֹ: לָא יְסְתָּאַב רַבָּא בְעַמֵּהּ לְאַחֲלוּתֵהּ:

רש"י לא יטמא בעל בעמיו להחלו. לא יטמא לאשתו פסולה שהוא מחלל בה בעודה עמו. וכן פשוטו של מקרא לא יטמא בעל בשארו בעוד שהוא בתוך עמיו, שיש לה קוברין, שאינה מת מצוה, ובאיזה שאר אמרתי, באותו שהוא להחלו, להתחלל הוא מכהנתו:

(ה) לֹא (ויקרחה) יְקָרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת:

לָא יְמָרְטוּן מָרַט בְּרֵישְׁהוֹן וּפָאַתָא דְדִקְנְהוֹן לָא יְגַלְּחוּן וּבְבִשְׂרְהוֹן לָא יְחַבְּלוּן חִבּוּל:

רש"י לא יקרחו קרחה. על מת. והלא אף ישראל הזהרו על כך, אלא לפי שנאמר בישראל (דברים יד א) בין עיניכם, יכול לא יהא חיב על כל הראש, תלמוד לומר בראשם, וילמדו ישראל מהכהנים בגזרה שוה, נאמר כאן קרחה ונאמר להלן בישראל קרחה, מה כאן כל הראש אף להלן כל הראש במשמע, כל מקום שיקרח בראש. ומה להלן על מת, אף כאן על מת: ופאת זקנם לא יגלחו. לפי שנאמר בישראל (ויקרא יט כז) ולא תשחית, יכול לקטו במלקט וברהיטני יהא חיב, לכך נאמר לא יגלחו, שאינו חיב אלא על דבר הקרוי גלוח ויש בו השחתה, וזהו תער: ובבשרם לא ישרטו שרטת. לפי שנאמר בישראל (ויקרא שם כח) ושרט לנפש לא תתנו, יכול שרט חמש שריטות לא יהא חיב אלא אחת, תלמוד לומר לא ישרטו שרטת, לחייב על כל שריטה ושריטה. שתיבה זו יתרה היא לדרוש, שהיה לו לכתוב לא ישרטו ואני יודע שהיא שרטת:

(ו) קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת אִשֵּׁי יְהוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ: קַדִּישִׁין יְהוֹן קֳדָם אֱלָהֲהוֹן וְלָא יְחַלְּלוּן שְׁמָא דֶאֱלָהֲהוֹן אֲרֵי יָת קָרְבָּנַיָּא דַיְיָ קָרְבַּן אֱלָהֲהוֹן אִנּוּן מַקְרִיבִין וִיהוֹן קַדִּישִׁין:

רש"י קדשים יהיו. על כרחם יקדישום בית דין בכך:

נביאים - יחזקאל - פרק מד

(טו) וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי בִּתְעוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעָלַי הֵמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשָׁרְתֵנִי וְעָמְדוּ לְפָנַי לְהַקְרִיב לִי חֵלֶב וָדָם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: וְהֵנָּיְא לַוָּאֵי בְּנֵי צָדוֹק דִּי נְטָרוּ יַת מַטְרַת מַקְדָּשִׁי בְּמִטְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבָּתַר פָּלְחָנִי אִינּוּן יִתְקָרְבוּן לְפוּלְחָנִי לְשַׁמָּשָׁא קֳדָמַי וְישַׁמְּשׁוּן עַל מַדְבְּחִי לְקָרְבָא קֳדָמַי תְּרֵב וְדַם נִכְסַת קוּדְשִׁין אֱמַר יְיָ אֱלָהִים:

רש"י **והכהנים הלוים** . משבט לוי : **בני צדוק** . לפי שהיה כ"ג ששימש ראשון במקדש בימי שלמה נקראו על שמו : **בתעות** . קנאינשנ"ר בלע"ז :

(טז) הֵמָּה יָבֹאוּ אֶל מִקְדָּשִׁי וְהֵמָּה יִקְרְבוּ אֶל שֻׁלְחָנִי לְשָׁרְתֵנִי וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתִּי: אִנּוּן יַעֲלוּן לְמַקְדְּשִׁי וְאִנּוּן יִתְקָרְבוּן לְפִתּוֹרִי לְחַם אַפַּיָא לְשַׁמָּשָׁא קֳדָמַי וְיִטְרוּן יַת מַטְרַת מֵימְרִי:

(יז) וְהָיָה בְּבוֹאָם אֶל שַׁעֲרֵי הֶחָצֵר הַפְּנִימִית בִּגְדֵי פִשְׁתִּים יִלְבָּשׁוּ וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֶמֶר בְּשָׁרְתָם בְּשַׁעֲרֵי הֶחָצֵר הַפְּנִימִית וָבָיְתָה: וִיהֵי בְּמֵעַלְהוֹן לְתָרְעֵי דָרְתָא גַּוָּיְתָא לְבוּשֵׁי בוּצָא יִלְבְּשׁוּן וְלָא יְהֵי עֲלֵיהוֹן כְּסוּת עֲמַר בְּשַׁמָּשׁוּתְהוֹן בְּתָרְעֵי דָרְתָא גַּוָּיְתָא וּלְגָיו:

רש"י **אל שערי החצר הפנימית** . לפני ולפנים בי"ה : **ולא יעלה עליהם צמר** . תכלת שהיה במעיל ובאבנט לא ילבשנו בי"ה בעבודת פנים : **וביתה** . ולפנים :

(יח) פַּאֲרֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל רֹאשָׁם וּמִכְנְסֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל מָתְנֵיהֶם לֹא יַחְגְּרוּ בַּיָּזַע: קוֹבְעִין דְּבוּץ יְהוֹן עַל רֵישֵׁיהוֹן וּמִכְנְסִין דְּבוּץ יְהוֹן עַל חַרְצֵיהוֹן וְלָא יְזָרְזוּן עַל חַרְצֵיהוֹן אֶלָּהֵן עַל לְבָבֵיהוֹן יֵיסְרוּן:

רש"י **פארי** . קאפיי"ש בלע"ז : **לא יחגרו ביזע** . שנינו בברייתא אין חוגרין במקום שמזיעין לא למעלה מאציליהם ולא למטה ממתניהם שהוא מקום זיעה אנלאשוויי"רא בלע"ז ל"א אסרה התורה לכהנים מלבושי הצמר כי הצמר מזיע הגוף ומזיע את הבשר , (סא"א) :

(יט) וּבְצֵאתָם אֶל הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל הָעָם יִפְשְׁטוּ אֶת בִּגְדֵיהֶם אֲשֶׁר הֵמָּה מְשָׁרְתִם בָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכֹת הַקֹּדֶשׁ וְלָבְשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְלֹא יְקַדְּשׁוּ אֶת הָעָם בְּבִגְדֵיהֶם: וּבְמַפְּקָהוֹן מִדַּרְתָּא דְקוּדְשָׁא לְדָרְתָּא בַּרַיְיתָא לְאִתְעָרְבָא עִם עַמָּא יִשְׁלְחוּן יַת לְבוּשֵׁיהוֹן דִּי אִנּוּן מְשַׁמְּשִׁין בְּהוֹן וְיַחֲתוּן בְּלִשְׁכַּת קוּדְשָׁא וְיִלְבְּשׁוּן לְבוּשִׁין אָחֳרָנִין וְלָא יִתְעָרְבוּן עִם עַמָּא בִּלְבוּשֵׁיהוֹן:

רש"י **אל החצר החיצונה** . לפי שהיה מדבר בהיכל לפני ולפנים וקראם חצר הפנימית ואצלם יש לו לקרות עזרת ישראל חצר החיצונה לכך הוצרך לכפול שתי פעמים לומר שעל עזרת נשים הוא אומר מקום שכל ישראל נכנסין : **והניחו אותם בלשכות הקודש** . כמו שאמר מרע"ה (ויקרא ט"ז) ופשט את בגדי הבד אשר לבש והניחם שם : **ולא יקדשו**

את העם . ת"י ולא יתערבון עם עמא בלבושיהון כלומר לא יגעו אל העם בבגדיהם הקדושים שאין בגדי חול טהורין אצל בגדי הקודש :

(כ) וְרֹאשָׁם לֹא יְגַלֵּחוּ וּפֶרַע לֹא יְשַׁלֵּחוּ כָּסוֹם יְכַסְּמוּ אֶת רָאשֵׁיהֶם: וְרֵישֵׁיהוֹן לָא יְגַלְּחוּן וּפֶרוּעַ לָא יְרִבּוּן סַפָּרָא יְסַפְּרוּן יַת שְׁעַר רֵישֵׁיהוֹן:

רש"י **וראשם לא יגלחו** . להעביר את כל השער : **ופרע לא ישלחו** . גידול שער לא ירבו : **כסום יכסמו** . ככוסמת הזו שסדורין בשבולת ראשו של זה לצד עיקרו של זה כך שמעתי משמו של רבי מנחם זצ"ל ויתכן לפרשו לשון מדת דבר השוה לא גזיזת ראש ולא גדול שער אלא במדה שוה אמולי"ר בלע"ז :

כתובים - משלי - פרק כז

(יב) עָרוּם רָאָה רָעָה נִסְתָּר פְּתָאיִם עָבְרוּ נֶעֱנָשׁוּ: עָרִימָא חֲזָא בִּישְׁתָּא וּמִטְשֵׁי וְשַׁבְרֵי עָבְרִין עֲלָהּ וְחַסְרִין:

רש"י **ערום ראה רעה** . רואה פורענות הבאה על הארץ ונסתר הימנה שמשך ידו מן העבירה ופתאים לא נסתרו אלא עברו בדרך רעה : **ונענשו** . ונפסדו :

(יג) קַח בִּגְדוֹ כִּי עָרַב זָר וּבְעַד נָכְרִיָּה חַבְלֵהוּ: מִתְנַסֵּיב מַדְמוּטֵי דְמַן דְּעָרֵיב לְנוּכְרָאָה וְעַל אַפֵּי נוּכְרָיָא מַשְׁכְּנֵיהּ:

רש"י **כי ערב זר** . אדם שנעשה ערב גורם שאמר הדיין למלוה קח בגדו :

(יד) מְבָרֵךְ רֵעֵהוּ בְּקוֹל גָּדוֹל בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּים קְלָלָה תֵּחָשֶׁב לוֹ: דְּמָבָרֵךְ לְחַבְרֵיהּ בְּקָלָא רָמָא בְּצַפְרָא בְּקִידוּמָא לְוָטָתָא תִּתְחֲשִׁיב לֵיהּ:

רש"י **מברך רעהו** . יש משבח את חבירו יום יום והברכה נהפכ' לקללה שאומרים עליו שהוא וותרן בממונו ועשיר והכל באין ושואלין ממנו והמלכות מתגרת בו לגבו' ממון כך נדרש במסכת ערכין , ועוד יש במדרש רבי תנחומא כנגד בלעם שהיה מברך את ישראל בקול רם שנאמר וישא משלו וגו' (מדבר כג) ל' נשיאות קול וסופו יעץ להחטיאם :

(טו) דֶּלֶף טוֹרֶד בְּיוֹם סַגְרִיר וְאֵשֶׁת (מדונים) מְדְיָנִים נִשְׁתָּוָה: אֵיךְ דִּלְפָא דְנָטֵף בְּיוֹמָא דְסַגְרִירָא הֵיכְנָא אִתְּתָא תַגְרָנוּתָא דְנָצְיָא:

רש"י **דלף טורד** . גשם הנוטף מן הגג לתוך הבית וטורד את בני הבית : **ביום סגריר** . יום הגשם שהכל נסגרים בבתיהם : **ואשת** . מדינים נשתוה . שניהם שוין :

(טז) צֹפְנֶיהָ צָפַן רוּחַ וְשֶׁמֶן יְמִינוֹ יִקְרָא: רוּחָא גַּרְבֵיָתָא קַשְׁיָא וּבְשָׁמָא דִימִינָא מִתְקַרְיָא:

רש"י **צופניה צפן רוח** . מי שסבור לשומרה מתזנותיה צפונת רוח הוא כשם שאי אפשר לצפון הרוח כן היא לא תצפנה : **ושמן ימינו יקרא** . קורא הוא הצרעת לבוא עליו עד שיגרשנה כמצורע המטהר בשמן בבהן ידו הימנית :

(יז) בַּרְזֶל בְּבַרְזֶל יָחַד וְאִישׁ יַחַד פְּנֵי רֵעֵהוּ׃ פַּרְזְלָא בְּפַרְזְלָא לְטַיֶּשׁ וְגַבְרָא לָטֵשׁ אַפֵּי׀ דְּחַבְרֵיהּ׃

רש"י **יחד פני רעהו** . יחד ת"ח מחדדין זה לזה בהלכה :

משנה כלאים פרק ז

א. הַמַּבְרִיךְ אֶת הַגֶּפֶן בָּאָרֶץ, אִם אֵין עָפָר עַל גַּבָּהּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ, אֲפִלּוּ הִבְרִיכָהּ בְּדֶלַעַת אוֹ בְסִילוֹן. הִבְרִיכָהּ בְּסֶלַע, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָפָר עַל גַּבָּהּ אֶלָּא שְׁלֹשׁ אֲצְבָעוֹת, מֻתָּר לְהָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ. הָאַרְכֻּבָּה שֶׁבַּגֶּפֶן, אֵין מוֹדְדִין לָהּ אֶלָּא מִן הָעִקָּר הַשֵּׁנִי׃

ברטנורה (א) **המבריך את הגפן בארץ**. ועוברת ההברכה חוץ לששה טפחים דבתוך ששה טפחים אפילו יש עפר על גבה שלשה טפחים אסור משום עבודת גפן יחידית: **לא יביא זרע עליה**. אבל מן הצד מותר דזרעים לצדדים לא משתרשי אלא שעושין העפר תיחוח ומלקין יסודות הכותל כשנזרעים אצלו אבל אין השרשים שלהן הולכין מן הצד. וטעמא דלא יביא זרע על הגפן המורכבת אפילו חוץ לעבודתה לפי שהגפן רך ונכנסים שרשי הזרעים בגפן והוי הרכבת ירק באילן אבל שאר אילנות שאינן רכין שרי: **אפילו הבריכה בדלעת או בסילון**. שתחב הגפן בתוך הדלעת או בתוך הסילון אסור משום דשרשי הזרעים נוקבים ומפלשין עד הגפן כשאין על גבה ג' טפחים עפר, ומשום זרעים בדלעת לא מיתסר כגון שהדלעת יבשה: **סילון**. צינור ומרזב וסילון, אחד הוא. ובסילון של חרס דוקא מיירי דבסילון של מתכת אין צריך עפר שלשה טפחים: **הבריכה בסלע**. קשה, דסלע רך [מתפלש] ונפתח מן השרשים: **הארכובה שבגפן**. גפן עקומה ונכפפת על גבי קרקע וחוזרת ונזקפת כמין ארכובה עקומה כשבאים למדוד ששה טפחים שהן עבודת גפן יחידית מודדין מן העיקר השני ממקום שהוא חוזר וזוקף והני מילי כשאין העיקר הראשון נראה אלא דומה כאילו היא נטועה במקום כפיפתה אבל אם העיקר הראשון נראה וניכר שהוא שורש הגפן העקומה אין מודדין אלא מן העיקר הראשון:

ב. הַמַּבְרִיךְ שְׁלֹשׁ גְּפָנִים וְעִקָּרֵיהֶם נִרְאִים, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר, אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה, הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפוֹת, וְאִם לָאו, אֵינָן מִצְטָרְפוֹת. גֶּפֶן שֶׁיָּבְשָׁה, אֲסוּרָה וְאֵינָהּ מְקַדֶּשֶׁת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, אַף צֶמֶר גֶּפֶן אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר מִשְׁמוֹ, אַף עַל גַּבֵּי הַגֶּפֶן אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ׃

ברטנורה (ב) **המבריך שלש גפנים**. דרך המבריך כשיוצאין שתי זמורות מגפן אחת חופר בארץ ומשכיב הזמורה תחת הקרקע באותה גומא ומוציא ראשה מצד אחר ונעשית גפן. נמצא משלש גפנים עושים שש והוא הדין דהוה מצי למתני (המרכיב) [צ"ל המבריך] שתי גפנים משלש דבהכי הוו כרם דהא איכא שתים כנגד שתים ואחת יוצאת זנב: **ועיקריהן**

נראין. שלא השכיב כל הגפן בקרקע (דאם כן) [צ"ל דאם לא כן] לא היו שלש עושין שש גפנים אלא שהניח העיקר ועשה מגפן אחת שתי גפנים: **אם יש**. בין גפן לגפן לא פחות מארבע ולא יותר משמונה מצטרפות ואף על פי ששתים יונקות משורש אחד חשבינן כשתי גפנים: **גפן שיבשה אסורה**. אסור לזרוע בתוך עבודתה משום מראית העין ואם זרע אינה מקדשת ולא מבעיא בחורף שאסור לזרוע תחתיה דאיכא למיחש למראית העין שכל הגפנים נראים כיבשים אלא אפילו בקיץ דניכר שהיא יבשה אסור משום דגם בקיץ איכא גפנים שנושרין עליהן ונראים כיבשים והן אינן יבשים: **צמר הגפן**. מוך שקורין קוטו"ן ואילן שלו דומה לגפן, אסור ואינו מקדש לפי שאינו מין זרעים: **אף על גבי הגפן**. אם זרע על גבי הגפן המוברכת בקרקע ואין על גבה עפר שלשה טפחים אסור ואינו מקדש. ואין הלכה כר' מאיר ולא כר' אליעזר בר' צדוק שאמר משמו:

ג. אֵלּוּ אוֹסְרִין וְלֹא מְקַדְּשִׁין. מוֹתַר חָרְבַּן הַכֶּרֶם, מוֹתַר מְחוֹל הַכֶּרֶם, מוֹתַר פִּסְקֵי עָרִיס, מוֹתַר אַפִּיפְיָרוֹת. אֲבָל תַּחַת הַגָּפֶן, וַעֲבוֹדַת הַגֶּפֶן, וְאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם, הֲרֵי אֵלּוּ מְקַדְּשׁוֹת:

ברטנורה (ג) **אלו אוסרים**. המקום לזרוע בו: **ולא מקדשים**. שאם זרע אין הזרע טעון שריפה: **מותר חרבן הכרם**. כגון הא דתנן לעיל קרחת הכרם שש עשרה אמה אם לא היו שם אלא חמש עשרה אמה וזרע שבע אמות לא קידש. וכן מותר מחול הכרם שתים עשרה אמה אם לא היו שם אלא אחת עשרה אמה והרחיק ארבע אמות מן הכרם וזרע את המותר לא קידש: **מותר פסקי עריס**. דתנן בפרקין דלעיל אם יש שם [שמונה] אמות לא יביא זרע לשם ואם הרחיק ששה טפחים מכאן וששה טפחים מכאן וזרע את המותר לא קידש. ופסקי עריס דנקט לרבותא ואף על פי שיש עריס מכאן ועריס מכאן, וכל שכן בעריס אחד: **מותר אפיפירות**. דתנן בפרקין דלעיל לא יביא זרע אל תחת המותר, אם הביא לא קידש: **אבל תחת הגפן**. כגון זמורה שנמשכה חוץ לעבודת הגפן וזרע תחתיה: **ועבודת הגפן**. ששה טפחים שהם עבודת הגפן יחידית ועבודת הכרם ארבע אמות:

ד. הַמְסַכֵּךְ אֶת גַּפְנוֹ עַל גַּבֵּי תְבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, הֲרֵי זֶה קִדֵּשׁ, וְחַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים, אֵין אָדָם מְקַדֵּשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. **ה**. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁזָּרַע אֶת כַּרְמוֹ בַּשְּׁבִיעִית, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וְאָמַר, אֵין אָדָם מְקַדֵּשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ:

ברטנורה (ד) **וחייב באחריותו**. לשלם לו את תבואתו ואפילו למאן דלא דאין דינא דגרמי שאני הכא דקא עביד מעשה בידים: **אין אדם מקדש דבר שאינו שלו**. ולא דמי לשאר איסורים שבתורה כגון הנותן חלב ודם בקדירת חבירו או בשל בשר בחלב של חבירו

דאוסרן, דשאני כלאים דכתיב בהו (דברים כב) לא תזרע כרמך כלאים דמשמע כרמך ולא כרם אחר, ורבנן אמרי לא תזרע כרמך אין לי אלא כרמך כרם אחר מנין תלמוד לומר כלאים מכל מקום ואין הלכה כר' יוסי [ולא כרבי שמעון] ולא כרבי עקיבא: **בשמיטה**. אין לו בהם קנין גמור שהכל הפקר ואינו חשוב כשלו:

ו. הָאַנָס שֶׁזָּרַע אֶת הַכֶּרֶם וְיָצָא מִלְּפָנָיו, קוֹצְרוֹ אֲפִלּוּ בַּמּוֹעֵד. עַד כַּמָּה הוּא נוֹתֵן לַפּוֹעֲלִים. עַד שְׁלִישׁ. יָתֵר מִכָּאן, קוֹצֵר כְּדַרְכּוֹ וְהוֹלֵךְ אֲפִלּוּ לְאַחַר הַמּוֹעֵד. מֵאֵימָתַי הוּא נִקְרָא אָנֵס. מִשֶּׁיִּשְׁקַע: **ז**. הָרוּחַ שֶׁעִלְעֲלָה אֶת הַגְּפָנִים עַל גַּבֵּי תְבוּאָה, יִגְדֹּר מִיָּד. אִם אֵרְעוֹ אָנֵס, מֻתָּר. תְּבוּאָתוֹ שֶׁהָיְתָה נוֹטָה תַּחַת הַגֶּפֶן, וְכֵן בֵּירָק, מַחֲזִיר וְאֵינוֹ מְקֻדָּשׁ. מֵאֵימָתַי תְּבוּאָה מִתְקַדֶּשֶׁת. מִשֶּׁתַּשְׁרִישׁ. וַעֲנָבִים, מִשֶּׁיַּעֲשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן. תְּבוּאָה שֶׁיִּבְּשָׁה כָּל צָרְכָּהּ וַעֲנָבִים שֶׁבָּשְׁלוּ כָּל צָרְכָּן, אֵין מִתְקַדְּשׁוֹת:

ברטנורה (ו) **האנס**. שגזל כרם וזרעו: **ויצא מלפניו**. שחזר הכרם לבעליו כשהוא זרוע: **קוצרו אפילו במועד**. ואף על פי שאינו דבר האבד שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אף על פי כן מפני מראית העין התירו לקצור במועד שלא יהא נראה כמקיים כלאים בכרם, אי נמי אם הוא ירא שמא יוסיף מאתים במועד אז הוי דבר האבד דאף על גב דהאנס לא אסרן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מכל מקום אם הוסיפו מאתים לאחר שחזרה לבעלים קידש דלא גרע מלכשאחזור אלקטנו או סיערתו הרוח לפניו דתנן לעיל שקידש: **עד שליש**. אית דמפרשי עד שליש בשכר הפועלים שאם לא מצא פועלים אלא בשליש יותר על שכרן הראוי, יתן, כדי שיעקור הכלאים מיד. יותר על זה, לא יתן, אלא קוצר כדרכן אף על פי שהכלאים משתהין בכרם. ואית דמפרשי עד שליש ממה ששוין פירות הכרם ותבואת השדה יתן לפועלים כדי לעקור הכלאים מיד. יותר משליש שווי פירות הכרם ותבואת הזרע, לא יתן אלא ימתין עד שיקצור כדרכו: **מאימתי נקרא אנס**. כלומר מאימתי נקרא הכרם על שם האנס להחשב כשלו לאסרו בזריעה: **משישקע**. שם הבעלים מן הכרם ויקרא על שם הגזלן מאותה שעה תהיה הכרם חשובה כשלו ויקדש כל מה שיזרע בה:

ח. עָצִיץ נָקוּב מְקֻדָּשׁ בַּכֶּרֶם, וְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב אֵינוֹ מְקֻדָּשׁ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, זֶה וָזֶה אוֹסְרִין וְלֹא מְקֻדָּשִׁין. הַמַּעֲבִיר עָצִיץ נָקוּב בַּכֶּרֶם, אִם הוֹסִיף בְּמֵאתַיִם, אָסוּר:

ברטנורה (ז) **הרוח שעלעלה**. שסיערה. רוח סערה מתרגמינן רוח עלעלא: **יגדור**. כמו גודר בתמרים כלומר יחתוך וילקוט: **וכן בירק**. [הנוטה] תחת הגפן: **יחזיר**. התבואה והירק למקומו: **ואינו מקדש**. אם לא החזיר אינו מקדש דהא דתנן לעיל תחת הגפן אוסר ומקדש היינו כשעיקר התבואה תחת הגפן אבל כשעיקר התבואה עומדת חוץ לגפן ונוטה

תחת הגפן אינו מקדש: **משתשריש**. משעה שיתפשטו שרשים בקרקע. ואית דגרסי משתשליש כלומר משתביא שליש דרחמנא אמר (שם) ותבואת הכרם ופחות משליש לא מקרי תבואה: **וענבים משיעשו כפול הלבן**. שאם זרע תבואה או ירק בכרם שלא הגיעו ענביו להיות כפול הלבן ועקר הזרע קודם שיגיעו הענבים להיות כפול הרי זה לא קידש וכן ענבים שנעשו כפול הלבן וזרע בצדן תבואה או ירק ולקט הזרע קודם שישריש או קודם שיביא שליש למאן דגריס משתשליש הרי זה לא קידש: תבואה שיבשה כל צרכה וענבים שבשלו כל צרכן. ונטע גפן בצד התבואה שיבשה כל צרכה או זרע בצד [הענבים שבשלו] כל צרכן אינן מקדשות דאמר קרא (דברים כב) פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם, אינו מקדש עד שיהיה שם מלאת זרע ותבואת כרם. ותבואה וירק שלא השרישו או שלא הביאו שליש לא הגיעו לכלל מלאת זרע וכן לאחר שיבשו שוב אינן קרויין מלאת זרע. וענבים קודם שיגיעו להיות כפול הלבן או לאחר שבשלו כל צרכן, אינן קרויין תבואת כרם:

גמרא ברכות דף ל"א ע"א

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אָסוּר לְאָדָם שֶׁיְּמַלֵּא שְׂחוֹק פִּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכ"ו) אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה. אֵימָתַי בִּזְמָן שֶׁיֹּאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֵלֶּה. אָמְרוּ עָלָיו עַל רֵישׁ לָקִישׁ שֶׁמִּימָיו לֹא מִלֵּא שְׂחוֹק פִּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה מִכִּי שָׁמְעָה מֵרַבִּי יוֹחָנָן רַבֵּיהּ. תָּנוּ רַבָּנָן אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל לֹא מִתּוֹךְ דִּין וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבַר הֶלְכָה אֶלָּא מִתּוֹךְ הֶלְכָה פְּסוּקָה. וְהֵיכִי דָּמֵי הֶלְכָה פְּסוּקָה אָמַר אַבַּיֵי כִּי הָא דְּרַבִּי זֵירָא דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הֶחֱמִירוּ עַל עַצְמָן דַּאֲפִילּוּ רוֹאוֹת טִיפַּת דָּם כְּחַרְדָּל יוֹשְׁבוֹת עָלֶיהָ שִׁבְעָה נְקִיִּים. תָּנוּ רַבָּנָן אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל לֹא מִתּוֹךְ עַצְבוּת וְלֹא מִתּוֹךְ עַצְלוּת וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטֵלִים אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה. וְכֵן לֹא יִפָּטֵר אָדָם מֵחֲבֵירוֹ לֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטֵלִים אֶלָּא מִתּוֹךְ דְּבַר הֶלְכָה. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בִּבְנֵי אֲהָרֹן הָרִאשׁוֹנִים שֶׁסִּיְּימוּ דִּבְרֵיהֶם בְּדִבְרֵי שֶׁבַח וְתַנְחוּמִין. וְכֵן תָּנָא מָרֵי בַּר בְּרֵיהּ דְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אַל יִפָּטֵר אָדָם מֵחֲבֵירוֹ אֶלָּא מִתּוֹךְ דְּבַר הֶלְכָה שֶׁמִּתּוֹךְ כַּךְ זוֹכְרֵהוּ:

רש"י **הֲלכה פסוקה**. שאינה צריכה עיון שלא יהא מהרהר בה בתפלתו: **יושבת עליו ז' נקיים**. לבד מאותו יום שפוסקת והתורה לא הצריכה ז' נקיים אלא לזבה שנא' ואם טהרה מזובה ואין זבה אלא הרואה ג' ימים רצופים בתוך י"א יום שבין נדה לנדה: **שיחה**. ליצנות: **מתוך קלות ראש**. חילוף של כובד ראש מתוך זחות לב ועתק: **אלא מתוך שמחה של מצוה**. כגון דברי תנחומין של תורה כגון סמוך לגאולת מצרים או סמוך לתהלה לדוד

שהוא של שבח ותנחומים כגון רצון יראיו יעשה שומר ה' את כל אוהביו וכל המקראות הסדורות בתפלה ערבית כי לא יטוש ה' את עמו וכיוצא בהן:

זוהר אמור דף פ"ח ע"א

תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נָשׁ קָאִים לְמֵיהַךְ לְהַהוּא עַלְמָא וְהוּא בְּבֵי מַרְעֵיהּ אַתְיָין עֲלֵיהּ תְּלַת שְׁלוּחִין וְחָמֵי תַּמָּן מָה דְּלָא יְכִיל בַּר נָשׁ לְמֶחֱמֵי כַּד אִיהוּ בְהָאי עַלְמָא. וְהַהוּא יוֹמָא יוֹמָא דְּדִינָא עִלָּאָה. הוּא דְמַלְכָּא בָּעֵי פִּקְדּוֹנָא דִּילֵיהּ. זַכָּאָה הַהוּא בַר נָשׁ דְּפִקְדּוֹנֵיהּ אָתִיב לְמַלְכָּא כְּמָה דְּאִתְיְהִיב לֵיהּ בְּגַוּוֵיהּ. אִי הַהוּא פִּקְדּוֹנָא אִתְטַנַּף בְּטִנּוּפֵי גוּפָא מַה יֵימָא לְמָארֵי פִּקְדּוֹנָא. זַקֵף עֵינוֹי וְחָמֵי לְמַלְאָךְ הַמָּוֶת קָאִים קָמֵיהּ וְסַיְיפֵיהּ שְׁלִיפָא בִּידֵיהּ קָסְטַר בְּקִטְרִין בְּקוּמְטָא דְּהַהוּא בַר נָשׁ וְלֵית לֵהּ לְנַפְשָׁא קַשְׁיוּ בְּכֹלָּא כְּפָרִישׁוּ דִּילֵהּ מִן גּוּפָא וּבַר נָשׁ לָא מִית עַד דְּחָמֵי לִשְׁכִינְתָּא וּמִגּוֹ סְגִיאוּת תִּיאוּבְתָּא דִשְׁכִינְתָּא נַפְשָׁא נַפְקַת לְקַבְלָא לִשְׁכִינְתָּא. בָּתַר דְּנַפְקָה מָאן אִיהִי נַפְשָׁא דְּאִתְדְּבַק בַּהּ וְתִתְקַבֵּל בְּגוּפָא (ס"א בְּגַוּוהּ) וְהָא אוּקְמוּהָ לְהָנֵי מִילֵי. בָּתַר דְּנַפְקָה נַפְשָׁא מִן גּוּפָא וְאִשְׁתְּאַר גּוּפָא בְּלָא רוּחָא אָסִיר לְמִשְׁבַּק לֵיהּ בְּלָא קְבוּרְתָּא דִכְתִיב (דברים כ"א) לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא. בְּגִין דְּמִיתָא דְּיִשְׁתְּהֵי אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת דְּאִינּוּן יוֹמָם וְלַיְלָה בְּלָא קְבוּרְתָּא יָהִיב חֶלִישׁוּתָא בְּשַׁיְיפוֹי דְּרְתִיכָא וּמְעַכֵּב עֲבִידְתָּא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִלְּמֶעְבַּד. דְּאֶפְשַׁר דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא גָּזַר עֲלֵיהּ בְּגִין לְמֵיתֵיהּ בִּגְלְגּוֹלָא אַחֲרָא מִיַּד בְּהַהוּא יוֹמָא דְּאִתְפְּטַר לְאוֹטָבָא לֵיהּ. וְכָל זִמְנָא דְּלָא אִתְקְבַר גּוּפָא נִשְׁמָתָא לָאו עָאלַת קְמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְלָא יָכְלָא לְמֵהֱוֵי בְּגוּפָא אַחֲרָא בְּגִלְגּוֹלָא תִּנְיָינָא דְּלָא יָהֲבִין לְנִשְׁמָתָא גוּפָא אַחֲרָא עַד דִּיתְקַבַּר קַדְמָאָה וְדָא דָמֵי לְבַר נָשׁ דְּמִיתָה אִתְּתֵיהּ לָא אִתְחֲזֵי לֵיהּ לְמֵיסַב אִתְּתָא אַחֲרָא עַד דְּקָבְיר לְקַדְמָתָא וּבְגִין דָּא אָמְרָה אוֹרַיְתָא לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ. דְּבַר אַחֵר כַּד אִתְפְּרְשָׁא נִשְׁמָתָא מִן גּוּפָא וּבַעְיָא לְמֵיזַל לְהַהוּא עַלְמָא לָא תֵּיעוּל לְהַהוּא עַלְמָא עַד דְּיָהֲבִין לָהּ גּוּפָא אַחֲרָא מִנְּהוֹרָא וּלְבָתַר יַכְלָא לְמֵיעַל. וּמַאלֵיהוּ תִּנְדַּע דַּהֲווּ לֵיהּ תְּרֵין גּוּפִין חַד דְּבֵיהּ אִתְחֲזֵי לְתַתָּא לִבְנֵי נָשָׁא וְחַד דְּבֵיהּ אִתְחֲזֵי לְעֵילָּא בֵּין מַלְאָכִין עִלָּאִין קַדִּישִׁין. וְכָל כְּמָה דְגוּפָא לָא אִתְקְבַר צַעֲרָא הוּא לְנִשְׁמָתָא וְרוּחַ מְסָאֲבָא אִזְדַּמַּן לְשַׁרְיָיא עֲלוֹי וּלְסָאֲבָא לְהַהוּא גוּפָא. וּבְגִין דְּהַהוּא רוּחַ מְסָאֲבָא אִזְדַּמַּן לָא לְבָעֵי לֵיהּ לְאִינִישׁ לְמֵיבַת הַהוּא גוּפָא לֵילְיָא חַד בְּגִין דְּרוּחַ מְסָאֲבָא אִשְׁתְּכַח בְּלֵילְיָא וְאִשְׁתַּטַּח בְּכָל אַרְעָא לְאַשְׁכְּחָא גוּפָא בְּלָא נַפְשָׁא לְסָאֲבָא לֵיהּ וְאִסְתְּאַב יַתִּיר. וְעַל דָּא אִזְהָרָה לְכַהֲנֵי וְאָמַר לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו. בְּגִין דְּאִינּוּן קַדִּישִׁין וְלָא יִשְׁרֵי עֲלַיְיהוּ רוּחַ מְסָאֲבָא וְלָא יִסְתָּאֲבוּן:

תרגום הזוהר בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹמֵד לָלֶכֶת לָעוֹלָם הַהוּא, וְהוּא בְּבֵית חָלְיוֹ, בָּאִים עָלָיו שָׁלֹשׁ שְׁלִיחִים. וְרוֹאֶה שָׁם מַה שֶּׁאָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לִרְאוֹת כְּשֶׁהוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְיוֹם

הַהוּא הוּא יוֹם הַדִּין הָעֶלְיוֹן, שֶׁהַמֶּלֶךְ מְבַקֵּשׁ בַּחֲזָרָה אֶת הַפִּקָּדוֹן שֶׁלּוֹ, דְּהַיְנוּ הַנְּשָׁמָה. אַשְׁרֵי הוּא הָאָדָם, שֶׁמֵּשִׁיב הַפִּקָּדוֹן אֶל הַמֶּלֶךְ כְּמוֹ שֶׁנִּתַּן לוֹ, דְּהַיְנוּ בְּלִי קִלְקוּל. וְאִם פִּקָּדוֹן הַהוּא נִתְלַכְלֵךְ בְּטִנּוּפֵי הַגּוּף, מַה יֹּאמַר לְבַעַל הַפִּקָּדוֹן. נוֹשֵׂא עֵינָיו, וְרוֹאֶה אֶת מַלְאָךְ הַמָּוֶת עוֹמֵד לְפָנָיו, וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ, הַמְחַבֵּל וְהַשַּׁלִּיט בִּשְׁבִירַת אָדָם הַהוּא. וְאֵין דָּבָר קָשֶׁה לַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ הַפְּרִידָה שֶׁלָּהּ מִן הַגּוּף. וְהָאָדָם אֵינוֹ מֵת עַד שֶׁרוֹאֶה אֶת הַשְׁכִינָה, וּמֵרֹב הַתְּשׁוּקָה אֶל הַשְׁכִינָה, יוֹצֵאת הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוּף, לְקַבֵּל הַשְׁכִינָה. אַחַר שֶׁהַנֶּפֶשׁ יְצִאָה מִן הַגּוּף, מִי הִיא הַנֶּפֶשׁ הַיְכוֹלָה לְהִתְדַּבֵּק הַשְׁכִינָה, וּלְהִתְקַבֵּל בְּתוֹכָהּ, וּכְבָר הֶעֱמִידוּ דְּבָרִים הָאֵלּוּ. אַחַר שֶׁהַנֶּפֶשׁ יְצִאָה מִן הַגּוּף, וְהַגּוּף נִשְׁאָר בְּלִי רוּחַ, אָסוּר לְעַזְבוֹ בְּלִי קְבוּרָה. שֶׁכָּתוּב, לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא. מִשּׁוּם שֶׁהַמֵּת הַשּׁוֹהֶה בְּלִי קְבוּרָה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת, שֶׁהֵם יוֹם וָלַיְלָה, גּוֹרֵם חֶלְשָׁה בְּאֵבְרֵי הַמֶּרְכָּבָה שֶׁהָאָדָם רוֹמֵז לָהּ, וּמְעַכֵּב מַעֲשֵׂהוּ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּהֵעָשׂוֹת. כִּי אֶפְשָׁר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּזַר עָלָיו מִיָּד בְּגִלְגּוּל אַחֵר, בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנִּפְטָר, כְּדֵי לְהֵטִיב לוֹ, וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא נִקְבַּר הַגּוּף, אֵין הַנְּשָׁמָה בָּאָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לִהְיוֹת בְּגוּף אַחֵר בְּגִלְגּוּל שֵׁנִי, כִּי אֵינָם נוֹתְנִים גּוּף אַחֵר אֶל הַנְּשָׁמָה עַד שֶׁיִּקָּבֵר הָרִאשׁוֹן. וְזֶה דּוֹמֶה, לְאָדָם שֶׁמַּתָּה אִשְׁתּוֹ, שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִשָּׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת עַד שֶׁמְּקַבֵּר הָרִאשׁוֹנָה. וּמִשּׁוּם זֶה אָמְרָה הַתּוֹרָה, לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ. פְּרוּשׁ אַחֵר. כְּשֶׁנִּפְרְדָה הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף, וְרוֹצֶה לְהֶלֶךְ לְעוֹלָם הַהוּא, לֹא תִכָּנֵס לְעוֹלָם הַהוּא עַד שֶׁנּוֹתְנִים לָהּ גּוּף אַחֵר מִן אוֹר, וְאַחַר יְכוֹלָה לִכָּנֵס. וּמִן אֵלְיָהוּ תֵּדַע זֹאת. שֶׁהָיָה לוֹ שְׁנֵי גּוּפִים, אֶחָד שֶׁבּוֹ נִרְאָה לְמַטָּה לִבְנֵי אָדָם, וְאֶחָד שֶׁבּוֹ נִרְאֶה לְמַעְלָה בֵּין מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים. וְכָל כַּמָּה שֶׁהַגּוּף לֹא נִקְבָּר צַעַר הוּא לַנְּשָׁמָה, וְרוּחַ הַטּוּמְאָה מוּכָן לִשְׂרוֹת עָלָיו וּלְטַמֵּא הַגּוּף הַהוּא. וּמִשּׁוּם שֶׁרוּחַ הַטּוּמְאָה הַהוּא מוּכָן, לְטַמֵּא הַגּוּף, לֹא צָרִיךְ אָדָם לְהָלִין גּוּף הַהוּא לַיְלָה אֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁרוּחַ הַטּוּמְאָה נִמְצָא בַּלַּיְלָה, וּמִשְׁתַּטֵּחַ, דְּהַיְנוּ שֶׁמְּשׁוֹטֵט, בְּכָל הָאָרֶץ, לִמְצֹא גּוּף בְּלִי נֶפֶשׁ, לְטַמֵּא אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן בַּלַּיְלָה, נִטְמָא יוֹתֵר. וְעַל כֵּן הִזְהִיר לַכֹּהֲנִים וְאָמַר, לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו, מִשּׁוּם שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, לֹא יִשְׁרֶה עֲלֵיהֶם רוּחַ הַטּוּמְאָה וְלֹא יִטְמְאוּ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ג

א. תְּפִלַּת הַשַּׁחַר מִצְוָתָהּ שֶׁיִּתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל עִם הָנֵץ הַחַמָּה וּזְמַנָּהּ עַד סוֹף שָׁעָה רְבִיעִית שֶׁהִיא שְׁלִישִׁית הַיּוֹם. וְאִם עָבַר אוֹ טָעָה וְהִתְפַּלֵּל אַחַר אַרְבַּע שָׁעוֹת עַד חֲצוֹת הַיּוֹם יָצָא יְדֵי חוֹבַת תְּפִלָּה. אֲבָל לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבַת תְּפִלָּה בְּזִמְנָהּ שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהַתְּפִלָּה מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה כָּךְ מִצְוָה מִדִּבְרֵיהֶם לְהִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ בְּזִמְנָהּ כְּמוֹ שֶׁתִּקְּנוּ לָנוּ חֲכָמִים וּנְבִיאִים: **ב.** כְּבָר אָמַרְנוּ

שֶׁתְּפִלַּת הַמִּנְחָה כְּנֶגֶד תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם תִּקְּנוּ זְמַנָּהּ. וּלְפִי שֶׁהָיָה הַתָּמִיד קָרֵב בְּכָל יוֹם בְּתֵשַׁע שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה תִּקְּנוּ זְמַנָּהּ מִתֵּשַׁע שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה וְהִיא הַנִּקְרֵאת מִנְחָה קְטַנָּה. וּלְפִי שֶׁבְּעֶרֶב הַפֶּסַח שֶׁחַל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת הָיוּ שׁוֹחֲטִין אֶת הַתָּמִיד בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה אָמְרוּ שֶׁהַמִּתְפַּלֵּל לְאַחַר שֵׁשׁ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה יָצָא. וּמִשֶּׁהִגִּיעַ זְמַן זֶה הִגִּיעַ זְמַן חִיּוּבָהּ וְזוֹ הִיא הַנִּקְרֵאת מִנְחָה גְּדוֹלָה:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ו' ע"ב

צָרִיךְ לְהָשִׁיב רַבִּים מֵעָוֹן כַּאֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל יח) שׁוּבוּ וְהָשִׁיבוּ מֵעַל כָּל פִּשְׁעֵיכֶם לְמַדְנוּ כִּי זֶה מֵעִיקְרֵי הַתְּשׁוּבָה וְנֶאֱמַר (ויקרא יט) הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא לָמַדְנוּ כִּי אִם לֹא יוֹכִיחֶנּוּ יַעֲנֹשׁ עַל חֶטְאָיו. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אָמַר בְּמִזְמוֹר הַתְּשׁוּבָה (תהלים נא) אֲלַמְּדָה פּוֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ הִנֵּה הִשְׁלַמְנוּ בְּיאוּר עִיקְרֵי הַתְּשׁוּבָה. וְעַתָּה שִׂים עַל לְבָבְךָ לְהִתְבּוֹנֵן בַּדְּבָרִים הַמְעַכְּבִים אֶת הַתְּשׁוּבָה רְצוֹנִי לוֹמַר כִּי מִי שֶׁפּוֹרֵק עָלָיו וְנִכְשָׁל בְּאֶחָד מֵהֶם תָּמִיד תְּשׁוּבָתוֹ קָשָׁה אִם כָּשַׁלְתָּ בְּאֶחָד מֵהֶם תָּמִיד יְאַמֵּץ לִשְׁפּוֹךְ שִׂיחַ וְהַרְבֵּה תְּפִלָּה וְתַחֲנוּן וֶאֱזוֹר חַיִל לְקַיֵּים כָּל דְּבַר עִיקְרֵי הַתְּשׁוּבָה וְתוֹסִיף לֶקַח בָּהֶם יוֹם יוֹם בְּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה וְתִמְצָא חֲנִינָה וְתִנָּתֵן לְרַחֲמִים. אֶזְכּוֹר לְךָ מַאֲשֶׁר דִּבְּרוּ רַבּוֹתֵינוּ בָּזֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כ"ד דְּבָרִים מְעַכְּבִים אֶת הַתְּשׁוּבָה וְאֵלּוּ הֵן רְכִילוּת וְלָשׁוֹן הָרַע וּבַעַל חֵימָה וּבַעַל מַחֲשָׁבָה רָעָה וְהַמִּתְחַבֵּר לָרָשָׁע וְהָרָגִיל בִּסְעוּדָה שֶׁאֵינָהּ מַסְפֶּקֶת לִבְעָלֶיהָ וְהַמִּסְתַּכֵּל בָּעֲרָיוֹת וְהַחוֹלֵק עִם גַּנָּב וְהָאוֹמֵר אֶחֱטָא וְאָשׁוּב. וְכֵן אָמְרוּ בַּמִּשְׁנָה הָאוֹמֵר אֶחֱטָא וְאָשׁוּב אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אֶחֱטָא וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר אֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר. וְהַמִּתְכַּבֵּד בְּקִלּוֹן חֲבֵירוֹ וְהַפּוֹרֵשׁ מִן הַצִּבּוּר וְהַמְבַזֶּה אֲבוֹתָיו וְהַמְקַלֵּל אֶת הָרַבִּים וְהַמַּעֲכִב אֶת הָרַבִּים מֵעֲשׂוֹת דְּבַר מִצְוָה. וְהַמַּטֶּה אֶת חֲבֵירוֹ מִדֶּרֶךְ טוֹבָה לְדֶרֶךְ רָעָה וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בַּעֲבוֹטוֹ שֶׁל עָנִי וְהַמְקַבֵּל שֹׁחַד עַל מְנַת לְהַטּוֹת אֲחֵרִים בַּדִּין וְהַמּוֹצֵא אֲבֵידָה וְאֵינוֹ מַחֲזִירָהּ לִבְעָלֶיהָ וְהָרוֹאֶה אֶת בְּנוֹ בְּתֵרְבּוּת רָעָה וְאֵינוֹ מוֹחֶה בְּיָדוֹ וְהָאוֹכֵל שׁוֹד עֲנִיִּים יְתוֹמִים וְאַלְמָנוֹת וְהַחוֹלֵק עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים וְהַחוֹשֵׁד בַּכְּשֵׁרִים וְהַשֹּׂנֵא אֶת הַתּוֹכָחוֹת וְהַמַּלְעִיג עַל הַמִּצְוֹת:

אמור יום שני

תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דָּ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ז) אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו: אֹתְתָא מַטְעָיָא וּמְחַלְלָא לָא יִסְבוּן וְאִתְּתָא דְּמִתְרָכָא מִבַּעְלַהּ לָא יִסְבוּן אֲרֵי קַדִּישׁ הוּא קֳדָם אֱלָהֵהּ:

רש"י זנה. שנבעלה בעילת ישראל האסור לה, כגון חיבי כרתות או נתין או ממזר: חללה. שנלדה מן הפסולים שבכהנה, כגון בת אלמנה מכהן גדול או בת גרושה וחלוצה מכהן הדיוט, וכן שנתחללה מן הכהנה על ידי ביאת אחד מן הפסולים לכהנה:

(ח) וְקִדַּשְׁתּוֹ כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב קָדֹשׁ יִהְיֶה לְךָ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם:

וּתְקַדְּשִׁנֵּהּ אֲרֵי יָת קָרְבַּן אֱלָהָךְ הוּא מְקָרֵב קַדִּישׁ יְהֵא לָךְ אֲרֵי קַדִּישׁ אֲנָא יְיָ מְקַדְּשָׁכוֹן:

רש"י וקדשתו. על כרחו, שאם לא רצה לגרש, הלקהו ויסרהו עד שיגרש: קדש יהיה לך. נהוג בו קדשה לפתוח ראשון בכל דבר ולברך ראשון בסעודה:

(ט) וּבַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תֵחֵל לִזְנוֹת אֶת אָבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף: וּבַת גְּבַר כָּהֲנָא אֲרֵי תִתְחַל לְמִטְעֵי מְקַדַּשְׁתָּ אֲבוּהָ הִיא מִתַּחֲלָא בְּנוּרָא תִּתּוֹקָד:

רש"י כי תחל לזנות. כשתתחלל על ידי זנות, שהיתה בה זיקת בעל וזנתה או מן האירוסין או מן הנשואין. ורבותינו נחלקו בדבר, והכל מודים שלא דבר הכתוב בפנויה: את אביה היא מחללת. חללה ובזתה את כבודו, שאומרים עליו ארור שזו ילד, ארור שזו גדל:

(י) וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת יָדוֹ לִלְבֹּשׁ אֶת הַבְּגָדִים אֶת רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם: וְכָהֲנָא דְּאִתְרַבָּא מֵאֲחוֹהִי דְּיִתְרִיק עַל רֵישֵׁהּ מִשְׁחָא דְּרִבּוּתָא וְדִי קָרִיב יָת קָרְבָּנֵהּ לְמִלְבַּשׁ יָת לְבוּשַׁיָּא יָת רֵישֵׁהּ לָא יְרַבֵּי פֻּרְעָנֵי וּלְבוּשׁוֹהִי לָא יְבַזַּע:

רש"י לא יפרע. לא יגדל פרע על אבל. ואיזהו גדול פרע, יותר משלשים יום:

נביאים - יחזקאל - פרק מד

(כא) וְיַיִן לֹא יִשְׁתּוּ כָּל כֹּהֵן בְּבוֹאָם אֶל הֶחָצֵר הַפְּנִימִית: וְחֵמָר לָא יִשְׁתּוּן כָּל כָּהֲנַיָּא בְּמֵעַלְהוֹן לְדָרְתָּא גַּוָּיְתָא:

רש"י **בבואם אל החצר הפנימית** . אל ההיכל :

(כב) וְאַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם בְּתוּלֹת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אַלְמָנָה מִכֹּהֵן יִקָּחוּ: וְאַרְמְלָא וּמְתָרְכָא לָא יִסְבוּן לְהוֹן לְנָשִׁין אֱלָהִין בְּתָלְתָּא מִזַּרְעָא דְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְאַרְמַלְתָּא דִּי תְהֵי אַרְמַלְתָּא שְׁאַר כַּהֲנַיָּא יִסְבוּן:

רש"י **כי אם בתולות** . יקחו . הכהנים הגדולים אבל יש מן הכהנים אשר יקחו את האלמנה כגון הדיוטין וזהו מכהן יקחו יש מן הכהן שמותרין באלמנה , מצאתי : **אשר תהיה אלמנה** . גמורה פרט לגרושה וחלוצה אע"פ שפנויה היא אסורה אף להדיוט :

(כג) וְאֶת עַמִּי יוֹרוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל וּבֵין טָמֵא לְטָהוֹר יוֹדִעֻם: וְיָת עַמִּי יֵילְפוּן בֵּין קוּדְשָׁא לְחוֹלָא וּבֵין מְסָאֲבָא לְדָכְיָא יְהוֹדְעוּנוּן: (כד) וְעַל רִיב הֵמָּה יַעַמְדוּ (לשפט) לְמִשְׁפָּט בְּמִשְׁפָּטַי

(ושפטהו) יִשְׁפְּטוּהוּ וְאֶת תּוֹרֹתַי וְאֶת חֻקֹּתַי בְּכָל מוֹעֲדַי יִשְׁמֹרוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי יְקַדֵּשׁוּ: וְעַל פַּלְגּוּת דִּינָא אִינּוּן יְקוּמוּן לְמִדַּן בְּדִינֵי רַעֲוָתִי יְדוּנוּן וְיָת אוֹרַיְתִי וְיָת קְיָמַי בְּכָל מוֹעֲדַי יִטְרוּן וְיָת יוֹמֵי שַׁבַּיָּא דִּילִי יְקַדְּשׁוּן:

כתובים - משלי - פרק כז

(יח) נֹצֵר תְּאֵנָה יֹאכַל פִּרְיָהּ וְשֹׁמֵר אֲדֹנָיו יְכֻבָּד: דְּנָטַר תֵּינְתָא אָכֵיל פֵּרְיָהָא וּדְזָהֵיר בְּמָרֵיהּ נְתַיְקָר:

רש"י **יאכל פריה** . וכן שומר אדוניו יכובד , ויאכל פרי מעלליו :

(יט) כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם: הֵיךְ מַיָּא וְהֵיךְ פַּרְצוּפֵי דְּלָא דָמְיָן חַד לְחָד הֵיכְנָא לִבַּיהוֹן דִּבְנֵי נָשָׁא לָא דָמְיָן חַד לְחָד:

רש"י **כמים** . הללו הפנים שאתה מראה לתוכן הן מראות לך : **כן לב האדם לאדם** . חברו לפי מה שאדם יודע שחבירו אוהבו כן הוא מראה לו פנים :

(כ) שְׁאוֹל (ואבדה) וַאֲבַדּוֹן לֹא תִשְׂבַּעְנָה וְעֵינֵי הָאָדָם לֹא תִשְׂבַּעְנָה: שְׁיוֹל וְאָבְדָנָא לָא סָבְעָן וְעַיְנֵי דְּגַבְרָא לָא סָבְעָן:

רש"י **שאול ואבדה** . לא תשבענה . מלקבל את הרשעים לתוכם כשם שעיני האדם רשע לא תשבענה מלשוט אחר יצר הרע מלמלאות תאותו :

(כא) מַצְרֵף לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב וְאִישׁ לְפִי מַהֲלָלוֹ: צָרְפָא לְכַסְפָּא וְכוּרָא לְדַהֲבָא וְגַבְרָא מִן פּוּמָא דְמְשַׁבְּחָנוֹי:

רש"י **מצרף** . כלי עשוי לצרוף כסף והכור עשוי לבחון זהב ואיש נצרף ומתחשב לפי מהללו ע"י שהבריות מהללות אותו במעשיו הטובים נבחן לרבים אם טוב אם רע :

משנה עירובין פרק ז

א. חַלּוֹן שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה, מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ, מְעָרְבִין אֶחָד. פָּחוּת מֵאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, אוֹ לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה, מְעָרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד:

ברטנורה (א) **בתוך עשרה**. שיהא קצת ממנו ואפילו משהו בתוך עשרה סמוך לקרקע: **מערבין שנים**. שני עירובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן ואסורים זו עם זו: **ואם רצו מערבין אחד**. עירוב אחד, שיתנו אלו עירובן באחרת ויערבו עמהן ויהיו אחד: **פחות מארבעה**. לאו פתח הוא ואין ראוי לעבור מזו לזו. ולמעלה מעשרה נמי לא ניחא תשמישתיה, הלכך אין מערבין אחד. ודוקא בחצר, שאינה מקורה, אבל בבית המקורה אפילו למעלה מעשרה מערבין אחד, שדרך לשום ספסלים ותיבות סביבות הבית וניחא תשמישתיה:

ב. כֹּתֶל שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, מְעָרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד. הָיוּ בְרֹאשׁוֹ פֵּרוֹת, אֵלּוּ עוֹלִין מִכָּאן וְאוֹכְלִין, וְאֵלּוּ עוֹלִין מִכָּאן, וְאוֹכְלִין, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יוֹרִידוּ

לְמָטָה. נִפְרַץ הַכֹּתֶל עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת, מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ מְעָרְבִין אֶחָד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כַּפֶּתַח יוֹתֵר מִכָּאן מְעָרְבִין אֶחָד וְאֵין מְעָרְבִין שְׁנַיִם:

ברטנורה (ב) **כותל שבין שתי חצרות**. האי דנקט רחב ארבעה לאו משום דצריך רוחב ארבעה למהוי סתימה, דמחיצה ברוחב כל דהו הויא סתימה. אלא משום דבעי למתני סיפא היו [בראשו] פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה, דחשיב רשות באנפי נפשה, ולהאי דינא צריך שיהיה רוחב ארבעה, דפחות מארבעה הוי מקום פטור ומותרין אלו ואלו להוריד למטה: **ובלבד שלא יורידו למטה**. לדיורין בבתים, אבל בחצר שרי: **יותר מכאן**. הוי פרצה, והוי כולה כחצר אחת, ואם עירבה כל אחת לעצמה הוי כאילו חולקין את עירובן ואוסרין אלו על אלו:

ג. חָרִיץ שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבַּע מְעָרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד, אֲפִלּוּ מָלֵא קַשׁ אוֹ תֶּבֶן. מָלֵא עָפָר, אוֹ צְרוֹרוֹת, מְעָרְבִין אֶחָד, וְאֵין מְעָרְבִין שְׁנַיִם:

ברטנורה (ג) **חריץ**. ארוך הוא ומפסיק על פני כל החצר כולה: **ורחב ארבעה**. דפחות מכאן נוח לפסעו משפתו לשפתו: **ואפילו מלא תבן וקש**. לאו סתימה היא, דלא מבטל ליה התם דסופו ליטלו:

ד. נָתַן עָלָיו נָסָר שֶׁהוּא רָחָב אַרְבָּעָה טְפָחִים, וְכֵן שְׁתֵּי גְּזוֹזְטְרָאוֹת זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ, מְעָרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ מְעָרְבִין אֶחָד. פָּחוּת מִכָּאן, מְעָרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד:

ברטנורה (ד) **נתן עליו נסר**. משפתו לשפתו כעין גשר, הוי כמו פתח: **שתי גזוזטראות**. כמין תקרה בולטת מרשות היחיד על רשות הרבים, ונתן נסר רחב ארבעה מזו לזו, הוי נמי פתח: **פחות מכאן**. שאין הנסר רחב ארבעה, אדם ירא לעבור עליו ולא ניחא תשמישתיה:

ה. מַתְבֵּן שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, מְעָרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעָרְבִין אֶחָד. אֵלּוּ מַאֲכִילִין מִכָּאן וְאֵלּוּ מַאֲכִילִין מִכָּאן. נִתְמַעֵט הַתֶּבֶן מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, מְעָרְבִין אֶחָד וְאֵין מְעָרְבִין שְׁנַיִם:

ברטנורה (ה) **מתבן**. גדיש של תבן, ומפסיק על פני כל רוחב החצרות: **אלו מאכילין**. מניחין בהמתן לאכול מן התבן, ולא חיישינן דילמא ממעיט התבן מעשרה והוו להו חדא רשותא ואסרי אהדדי ומטלטלי בחצר ולא מסקי אדעתייהו, להא לא חיישינן דהא אפילו אמעיט אי לא הוי המיעוט על פני עשר אמות ויותר, לא אסרי, דהא עשר אמות פתחא הוי, ואין בהמה ממעטת כל כך באכילתה [בשבת אחת]: **נתמעט התבן מעשרה טפחים**. על פני כל אורך החצר או במשך עשר אמות [ועוד]: **מערבין אחד**. אם נתמעט בחול לפני השבת:

ו. כֵּיצַד מִשְׁתַּתְּפִין בַּמָּבוֹי, מַנִּיחַ אֶת הֶחָבִית וְאוֹמֵר, הֲרֵי זוֹ לְכָל בְּנֵי הַמָּבוֹי, וּמְזַכֶּה לָהֶן עַל יְדֵי בְנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים וְעַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ, אֲבָל אֵינוֹ מְזַכֶּה לֹא עַל יְדֵי בְנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים וְלֹא עַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, מִפְּנֵי שֶׁיָּדָן כְּיָדוֹ:

ברטנורה (ו) **מניח את החבית**. משלו אם ירצה ואז צריך לזכות, דאילו משלהם אין צריך לזכות: **ומזכה להם על ידי בנו ובתו**. אומר להם קבלו חבית זו וזכו בה לשם כל בני המבוי, והזוכה מגביה העירוב בידו טפח מן הקרע, דכל היכא דמנחא ברשותיה לא הויא זכיה, ואומר זכיתי להם: **שידן כידו**. ולאו זכיה היא:

ז. נִתְמַעֵט הָאוֹכֵל, מוֹסִיף וּמְזַכֶּה, וְאֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ. נִתּוֹסְפוּ עֲלֵיהֶם, מוֹסִיף וּמְזַכֶּה, וְצָרִיךְ לְהוֹדִיעַ:

ברטנורה (ז) **נתמעט האוכל**. משיעורו המפורש לקמן במתניתין: **מוסיף ומזכה**. אם בא להוסיף משלו אפילו ממין אחר שאינו ממין השיתוף הראשון, מוסיף ומזכה ואינו צריך להודיען, כיון שנשאר קצת מן המין הראשון אינו נראה כמערב בתחלה. אבל אם נותן ממין השתוף הראשון אפילו כלה לגמרי מביא מאותו המין ומזכה ואינו צריך להודיען: **נתוספו עליהם**. דיורין: **מוסיף ומזכה וצריך להודיע**. ודוקא בזמן שיש לחצר שני פתחים לשני מבואות, שכשעושה עירוב עם אנשי מבוי זה אסור להשתמש במבוי אחר, לפיכך צריך להודיע, דילמא לא ניחא להו לקנות ברוח זו ולהניח יד ברוח שכנגדה. אבל אם אין לו פתח אלא למבוי זה שנשתתפו בו תחלה, אינו צריך להודיע, דזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם אלא בפניו:

ח. כַּמָּה הוּא שִׁעוּרוֹ, בִּזְמַן שֶׁהֵן מְרֻבִּין, מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכֻלָּם. בִּזְמַן שֶׁהֵן מֻעָטִין, כִּגְרוֹגֶרֶת, לְהוֹצָאַת שַׁבָּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד:

ברטנורה (ח) **מרובין**. שמונה עשר בני אדם ולמעלה: **מועטין**. פחות משמונה עשר: **מזון שתי סעודות**. הן שמונה עשר גרוגרות: **להוצאת שבת**. שיעור של הוצאת שבת, כי המוציא אוכלים בשבת אינו חייב בפחות מכגרוגרת:

ט. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים, בִּתְחִלַּת עֵרוּב. אֲבָל בְּשִׁיֵּרֵי עֵרוּב, כָּל שֶׁהוּא. וְלֹא אָמְרוּ לְעֶרֶב בַּחֲצֵרוֹת אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא לְשַׁכַּח אֶת הַתִּינוֹקוֹת:

ברטנורה (ט) **בשירי הערוב**. שנתמעט משיעורו: **ולא אמרו לערב בחצרות**. אחר שנשתתפו במבוי, אלא שלא תשתכח תורת עירובי חצרות מתינוקות שאינן יודעין שנשתתפו במבוי, הלכך מקילין ביה. ואע"ג דטעמא דמערבין עירובי חצרות לאחר שנשתתפו במבוי הוי כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות מכל מקום אין הלכה כרבי יוסי בשיירי עירוב, דלא מקילינן ביה כולי האי:

י. בַּכֹּל מָעֲרְבִין וּמִשְׁתַּתְּפִין, חוּץ מִן הַמַּיִם וּמִן הַמֶּלַח, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, כְּכָר הוּא עֵרוּב. אֲפִלּוּ מַאֲפֵה סְאָה וְהִיא פְּרוּסָה, אֵין מְעָרְבִין בָּהּ. כִּכָּר בָּאסָר וְהוּא שָׁלֵם, מְעָרְבִין בּוֹ:

ברטנורה (י) **בכל מערבין**. עירובי תחומין, דאילו עירובי חצרות אין מערבין אלא בפת. ומיהו בכל מערבין דאמר רבי אליעזר הכא, לאתויי עירובי חצרות שמערבין בפת פרוסה ואין צריך ככר שלמה, ופליג עליה ר' יהושע ואמר דוקא ככר שלם הוא עירוב. והלכה כרבי יהושע: **אין מערבין בו**. וטעמא משום איבה שבאים בני החצר לידי מחלוקת לומר אני נותן שלימה והוא נותן פרוסה: **ככר באיסר והוא שלם מערבין בו**. נותנין אותו בעירוב עם שאר ככרות של בני חצר, ובלבד שיהיה בין כולם כגרוגרת לכל אחד ואחד. ורמב"ם פירש דככר שלם כאיסר מערבין בו לבדו לכל בני החצר ואין צריך שיעור:

יא. נוֹתֵן אָדָם מָעָה לַחֲנָוָנִי וְלַנַּחְתּוֹם כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לוֹ עֵרוּב, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא זָכוּ לוֹ מְעוֹתָיו, וּמוֹדִים בְּשָׁאָר כָּל אָדָם שֶׁזָּכוּ לוֹ מְעוֹתָיו, שֶׁאֵין מְעָרְבִין לָאָדָם אֶלָּא מִדַּעְתּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּעֵרוּבֵי תְחוּמִין, אֲבָל בְּעֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת, מְעָרְבִין לְדַעְתּוֹ וְשֶׁלֹּא לְדַעְתּוֹ, לְפִי שֶׁזְּכִין לָאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וְאֵין חָבִין לָאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו:

ברטנורה (יא) **נותן אדם מעה לחנוני**. המוכר יין, ודר עמו במבוי: **או לנחתום**. המוכר ככרות ודר עמו בחצר. שיזכה לו בעירוב עם חבריו. אם יבואו בני מבוי לקנות ממך יין לשתוף, או בני חצר לקנות ככר לעירוב, שיהיה לי חלק בו: **לא זכו לו מעותיו**. שאין מעות קונות עד שימשוך. ואפילו עירוב זה החנוני לכל האחרים וזכה גם לזה, אינו עירוב, שהרי לא נתכוין לזכות לו במתנת חנם כשאר המזכין בעירוב אלא שיקנה במעה והרי אינה קונה לו דמעות אינן קונות ונמצא מערב לו במעותיו: **ומודים בשאר כל אדם**. בעל הבית שאמרו לו חבירו הילך מעה זו וזכה לי בעירוב, והלך וזיכה לו, שקנה עירוב, דהואיל ואין בעל הבית רגיל למכור ככרות לא נתכוון זה אלא לעשותו שליח ונעשה כאומר לו ערב לי: **שאין מערבין לאדם**. כשמערבין לו משלו אלא מדעתו. הלכך גבי חנוני כי אמר לו זכה לי לא נתכוון אלא לקנות ממנו ולא סמך עליו שיעשה שלוחו ומעות אינן קונות ולא סמכה דעתיה נמצא מערב לו שלא מדעתו: **ערובי תחומין**. חוב הוא, שמפסיד לצד האחר ושמא אין נוח לו. והלכה כרבי יהודה:

גמרא עירובין דף פ"ב ע"א

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְכוּ'. גּוּפָא אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתַי וּבַמֶּה בְּמִשְׁנָתֵנוּ אֵינוֹ אֶלָּא לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי חֲכָמִים. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵימָתַי לְפָרֵשׁ וּבַמֶּה לַחֲלוֹק. וְאֵימָתַי לְפָרֵשׁ הוּא וְהָא תְּנַן וְאֵלּוּ הֵן הַפְּסוּלִין הַמְשַׁחֵק בְּקוּבְיָא וּמַלְוֶה בְּרִיבִּית

וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים וְסוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתַי בְּזְמָן שֶׁאֵין לוֹ אוּמָנוּת אֶלָּא הוּא אֲבָל יֶשׁ לוֹ אוּמָנוּת שֶׁלֹּא הוּא הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר וְתָנֵי עֲלָהּ בִּבְרַיְיתָא וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בֵּין שֶׁאֵין לוֹ אוּמָנוּת אֶלָּא הוּא וּבֵין שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוּמָנוּת שֶׁלֹּא הוּא הֲרֵי זֶה פָּסוּל. הַהִיא דְּרַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן הִיא דְּתַנְיָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן לְעוֹלָם אֵין אֶחָד מֵהֶן נָזִיר לְפִי שֶׁאֵין נְזִירוּת אֶלָּא לְהַפְלָאָה. אַלְמָא כֵּיוָן דְּמִסַּפְקָא לֵיהּ אִי נָזִיר אִי לָא נָזִיר הוּא לֹא מְשַׁעְבֵּיד נַפְשֵׁיהּ הָכָא נָמֵי כֵּיוָן דְּלָא יָדַע אִי קָנֵי אִי לָא קָנֵי לָא גָּמַר וּמַקְנֶה:

רש"י **הפסולין**. לעדות דכולן גזלנין מדבריהן הן דאסמכתא לא קנייא ומגזל גזיל ליה: **בקוביא**. בערבון: **מפריחי יונים**. אי תקדמה יונך ליוני: **סוחרי שביעית**. דרחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה וזה שחומד ממון לעבור עבירה על הממון רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד: **בזמן שאין להם אומנות אלא הוא**. דקסבר רבי יהודה אסמכתא שהוא נסמך על דעתו שהוא ינצחהו ועל אותה אסמכתא הוא מתנה קניא ולאו גזלנין נינהו ופסולייהו לפי שאין עסוקין בישובו של עולם דכיון דאין מכירין ובקיאין בטורח וצער בני אדם אינן חסין על חבריהן מלהפסידן ממון: **וחכמים אומרים וכו'**. קס"ד היינו ת"ק דמתניתין אלמא אימתי לחלוק: **ההיא**. ברייתא משום ר"ט היא דאמר אסמכתא לא קניא אבל במתניתין לא פליג ר"י אדת"ק אלא מפרש לטעמיה: **אין אחד מהם נזיר**. שנים שיושבין וראו אחד בא ואמר אחד מהן הריני נזיר שזה נזיר ואמר חבירו הריני נזיר שאין זה נזיר: **להפלאה**. שיהא נדרו מפורש על הודאי ולא בתורת ספק אי נזיר אותו הבא כנגדו: **אי קני**. אי נצח:

זוהר אמר דף צ' ע"א

וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדְּשׁוֹ. תָּא חֲזֵי כָּל מָאן דְּאַפִּיק זַרְע לְבַטָּלָה לָא זָכֵי לְמֶחֱמֵי אַפֵּי שְׁכִינְתָּא וְאִקְרֵי רָע דִּכְתִיב (תהלים ה') כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אַתָּה לֹא יְגוּרְךָ רָע הָאי מָאן דְּאַפִּיק לֵיהּ בִּידֵיהּ אוֹ בְּאִנְתּוֹ אַחֲרָא דְּלָא כְשָׁרָא. וְאִי תֵּימָא דְּאַפִּיק לֵיהּ בְּאִנְתּוֹ דְּלָא מִתְעַבְּרָא הָכִי נָמֵי לָא. אֶלָּא כְּמָה דְּאָמְרִן וְעַל דָּא יִבְעֵי בַּר נָשׁ מִקֳּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְיַזְמִין לֵיהּ מָאנָא דְכַשְׁרָא דְּלָא יַפְּגִים זַרְעֵיהּ. מָאן דְּאַפִּיק זַרְעָא בְּמָאנָא דְּלָא כַשְׁרָא פָּגִים לֵיהּ לְזַרְעֵיהּ וַוי לְמָאן דְּפָגִים זַרְעֵיהּ. וּמָה בַּשְׂאַר בְּנֵי נָשָׁא כַּךְ בְּכַהֲנָא דְקָאִים לְתַתָּא כְּגוֹוְנָא דִּלְעֵילָּא בִּקְדוּשָׁה עִלָּאָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. בְּעַמָּיו מָהוּ בְעַמָּיו דְּהָא כְתִיב לְעֵילָּא אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זוֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקַּח וּכְתִיב וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו. בָּהֶם מִבָּעֵי לֵיהּ מַהוּ בְעַמָּיו אֶלָּא מִלָּה דָּא קְלָנָא בְעַמָּיו פְּגִימוּ בְעַמָּיו וְעַל דָּא כְתִיב כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה מֵעַמָּיו וַדַּאי כֻּלָּא כְגוֹוְנָא דִּלְעֵילָּא. כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדְּשׁוֹ מָהוּ מְקַדְּשׁוֹ אֶלָּא אֲנָא הוּא הַהוּא דְּאִיהוּ מְקַדֵּשׁ לֵיהּ בְּכָל יוֹמָא וּבְגִין כַּךְ לָא יַפְּגִים זַרְעֵיהּ וְלָא יִשְׁתְּכַח בֵּיהּ פְּגִימוּ. וּבְגִין

דְּא אֲנִי יְיָ מְקַדְּשׁוֹ דַּאֲנָא בָּעֵינָא לְקַדְּשָׁא לֵיהּ וְיִשְׁתְּכַח קַדִּישָׁא בְּכֹלָּא דְּקַדִּישָׁא יִשְׂתַּמֵּשׁ עַל יְדָא דְּקַדִּישָׁא. תָּא חֲזֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (ד"צ ע"ב) יִשְׂתַּמֵּשׁ עַל יְדָא דְּכַהֲנָא וְיִשְׁתְּכַח קַדִּישָׁא כַּד אָתֵי לְשַׁמָּשָׁא וּבְגִין דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִשְׂתַּמֵּשׁ עַל יְדָא דְּכַהֲנָא דְּאִיהוּ קַדִּישָׁא כַּהֲנָא יִשְׂתַּמֵּשׁ עַל יְדָא דְּדַכְיָא דְּאִתְקַדַּשׁ בְּדַכְיוּתֵיהּ וּמַאי אִיהוּ לֵיוָאֵי בַּר נָשׁ (ס"א כַּהֲנָא) אַחֲרָא יִשְׂתַּמֵּשׁ עַל יְדָא דְּקַדִּישָׁא אַחֲרָא בְּגִין דְּיִשְׂתַּכְּחוּן כֹּלָּא בְּקִדּוּשָׁה לְשַׁמָּשָׁא לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי דְּעָלַיְיהוּ כְּתִיב (ויקרא כ') וְאַבְדִּיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי כָּמָה פְּרִישָׁן יִשְׂרָאֵל מִכֹּלָּא בְּקִדּוּשָׁה לְשַׁמָּשָׁא לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָדָא הוּא דִּכְתִיב (שם) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְיָ. תּוּ פָּתַח וְאָמַר (תהלים ג) לַייָ הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִּרְכָתֶךָ סֶלָה לַייָ הַיְשׁוּעָה הָכִי תָּנֵינָן זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל דִּבְכָל אָתָר דְּאִתְגָּלוּ שְׁכִינְתָּא אִתְגַּלְיָא בַּהֲדַיְיהוּ כַּד יִפְקוּן יִשְׂרָאֵל מִגָּלוּתָא פּוּרְקָנָא לְמָאן. לְיִשְׂרָאֵל אוֹ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֶלָּא הָא אוּקְמוּהָ בְּכַמָּה קְרָאֵי וְהָכָא לַייָ הַיְשׁוּעָה וַדַּאי אֵימָתַי עַל עַמְּךָ בִּרְכָתֶךָ סֶלָה. בְּשַׁעְתָּא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִשְׂגַּב בְּבִרְכָאן עֲלַיְיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל לְאַפָּקָא לוֹן מִן גָּלוּתָא וּלְאוֹטָבָא לְהוּ כְּדֵין לַייָ הַיְשׁוּעָה וַדַּאי. וְעַל דָּא תָּנֵינָן דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יֵיתוּב עִמְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל מִן גָּלוּתָא הָדָא הוּא דִּכְתִיב (דברים ל) וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ:

תרגום הזוהר וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ. בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא זֶרַע לְבַטָּלָה, אֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, וְנִקְרָא רָע. שֶׁכָּתוּב, כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אַתָּה לֹא יְגוּרְךָ רָע. דְּהַיְנוּ מִי שֶׁמּוֹצִיאוֹ בְּיָדוֹ, אוֹ בְּאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁאֵינָהּ כְּשֵׁרָה. וְאִם תֹּאמַר, הַמּוֹצִיאוֹ בְּאִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מִתְעַבֶּרֶת, נֶחְשָׁב גַּם כֵּן לְמוֹצִיא זֶרַע לְבַטָּלָה. אֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא אֵלּוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְעַל כֵּן יִתְפַּלֵּל הָאָדָם מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיְּזַמֵּן לוֹ כְּלִי כָּשֵׁר, דְּהַיְנוּ אִשָּׁה כְּשֵׁרָה, שֶׁלֹּא יְפַגֵּם זַרְעוֹ. מִי שֶׁמּוֹצִיא זַרְעוֹ בִּכְלֵי שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר, פּוֹגֵם אֶת זַרְעוֹ. אוֹי לְמִי שֶׁפּוֹגֵם זַרְעוֹ. וּמַה בִּשְׂאָר בְּנֵי אָדָם כָּךְ, הַכֹּהֵן הָעוֹמֵד לְמַטָּה וּמְכַוֵּן כְּעֵין שֶׁל מַעְלָה בַּקְּרֻבָּה הָעֶלְיוֹנָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וְעַל כֵּן כָּתוּב לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו. שׁוֹאֵל, כָּתוּב בְּעַמָּיו, מַהוּ בְּעַמָּיו, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב לְמַעְלָה אַלְמָנָה גְּרוּשָׁה וַחֲלָלָה זוֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח, וְכָתוּב, וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו, הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר, בָּהֶם, מַהוּ בְּעַמָּיו. וּמֻשָּׁב, אֶלָּא שְׁפִרוּשׁוֹ, דָּבָר זֶה חֶרְפָּה הוּא בְּעַמָּיו, פְּגַם הוּא בְּעַמָּיו. וְעַל כֵּן כָּתוּב, כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה. מֵעַמָּיו וַדַּאי. הַכֹּל כְּעֵין שֶׁל מַעְלָה. כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ. מַהוּ מְקַדְּשׁוֹ. וּמֻשָּׁב, אֶלָּא אֲנִי הוּא אוֹתוֹ שֶׁמְּקַדְּשׁוֹ בְּכָל יוֹם, וְעַל כֵּן לֹא יִפְגּוֹם זַרְעוֹ, וְלֹא יִמָּצֵא בּוֹ פְּגָם, כִּי אֲנִי מְקַדְּשׁוֹ, שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ, וְיִמָּצֵא קָדוֹשׁ בַּכֹּל, וְהַקָּדוֹשׁ יִשְׂתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ. בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׂתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, שֶׁיִּמָּצֵא קָדוֹשׁ כְּשֶׁבָּא לְשַׁמֵּשׁ. וּמִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׂתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי הַכֹּהֵן שֶׁהוּא קָדוֹשׁ, יִשְׂתַּמֵּשׁ הַכֹּהֵן עַל יְדֵי טָהוֹר, הַמִּתְקַדֵּשׁ בְּטָהֳרָתוֹ

וּמִי הֵם, הֵם הַלְוִיִּם. וְאָדָם אַחֵר, דְּהַיְינוּ הַכֹּהֵן, יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי קָדוֹשׁ אַחֵר, שֶׁהוּא הַלֵּוִי, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ כֻּלָּם בְּקְדֻשָּׁה לְשַׁמֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב, וַאֲבִדִּיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי. כַּמָּה נִבְדָּלִים הֵם יִשְׂרָאֵל בַּקְּדֻשָּׁה, מִכֹּל, לְשַׁמֵּשׁ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וְהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי ה' וְגוֹ'. עוֹד פָּתַח וְאָמַר: לַה' הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה. לַה' הַיְשׁוּעָה, כָּךְ לָמַדְנוּ, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ, הַשְּׁכִינָה גָּלָה עִמָּהֶם. כְּשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, לְמִי תְּהֶיֶה הַגְּאֻלָּה, לְיִשְׂרָאֵל אוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כִּי גַּם הַשְּׁכִינָה תֵּצֵא מִן הַגָּלוּת. אֶלָּא הֲרֵי הֶעֱמַדְנוּ בְּבַמָּה מִקְרָאוֹת, וְכָאן, לַה' הַיְשׁוּעָה וַדַּאי, מָתַי הִיא. בְּעֵת שֶׁעַל עַמְּךָ בִּרְכָתֶךָ סֶלָה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בִּבְרָכוֹת עַל יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיאָם מִן הַגָּלוּת וּלְהֵטִיב לָהֶם, אָז לַה' הַיְשׁוּעָה וַדַּאי. כִּי הַשְּׁכִינָה תֵּצֵא מִן הַגָּלוּת. וְעַל כֵּן לָמַדְנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָשׁוּב עִם יִשְׂרָאֵל מִן ' אֱלֹקֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ג

א. נָהֲגוּ אֲנָשִׁים הָרְבֵּה לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה וְהָאַחַת רְשׁוּת וְהוֹרוּ מִקְצַת הַגְּאוֹנִים שֶׁאֵין רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל רְשׁוּת אֶלָּא הַגְּדוֹלָה. וְכֵן הַדִּין נוֹתֵן מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּנֶגֶד דָּבָר שֶׁאֵינוֹ תָּדִיר בְּכָל יוֹם. וְאִם הִתְפַּלֵּל הַגְּדוֹלָה חוֹבָה לֹא יִתְפַּלֵּל קְטַנָּה אֶלָּא רְשׁוּת: **ב.** הָא לְמַדְתָּ שֶׁזְּמַן מִנְחָה גְּדוֹלָה מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה עַד תֵּשַׁע שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה וְזְמַן מִנְחָה קְטַנָּה מִתֵּשַׁע שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה עַד שֶׁיִּשְׁאֵר מִן הַיּוֹם שָׁעָה וּרְבִיעַ וְיֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה: **ג.** תְּפִלַּת הַמּוּסָפִין זְמַנָּהּ אַחַר תְּפִלַּת הַשַּׁחַר עַד שֶׁבַּע שָׁעוֹת בַּיּוֹם וְהַמִּתְפַּלֵּל אוֹתָהּ אַחַר שֶׁבַּע שָׁעוֹת אַף עַל פִּי שֶׁפָּשַׁע יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ מִפְּנֵי שֶׁזְּמַנָּהּ כָּל הַיּוֹם:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ו' ע"ב

בְּכָל עֵת יִהְיוּ בְּגָדֶיךָ לְבָנִים (קהלת ט) לְעוֹלָם יִרְאֶה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ נוֹטֶה לָמוּת וְאִם יָמוּת בְּשַׁעְתּוֹ נִמְצָא מֵת בְּחֶטְאוֹ לְפִיכָךְ יָשׁוּב מֵחֶטְאָיו מִיָּד. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שׁוּב יוֹם אֶחָד וכו' לְפִיכָךְ יָשׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתוֹ וְיָפָה שָׁעָה אַחַת בִּתְשׁוּבָה: אַל תֹּאמַר שֶׁאֵין לְחַפֵּשׂ בִּדְרָכָיו וְלָשׁוּב כִּי אִם מַעֲבֵירוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מַעֲשֶׂה כְּגוֹן גָּזֶל זְנוּת וּגְנֵבָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לִפְרוֹשׁ וְלָשׁוּב מֵהֶם כַּךְ הוּא צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ בְּדֵעוֹת הָרָעוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָשׁוּב מֵהֶן מִן הַכַּעַס וּמִן הָאֵיבָה אוֹ מִן הַקִּנְאָה אוֹ מִן הַגָּזֶל וּמֵרְדִּיפַת הַמַּאֲכָלוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מֵהַכֹּל צָרִיךְ לָשׁוּב. וְאֵלּוּ קָשִׁים יוֹתֵר מִן הָעֲוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מַעֲשֶׂה שֶׁבִּזְמַן שֶׁאָדָם רָגִיל בְּאֵלּוּ קָשֶׁה לִפְרוֹשׁ מֵהֶן אֲשֶׁר נִשְׁתַּקַּע וְדָשׁ לַעֲשׂוֹת וְעַל זֶה נֶאֱמַר (ישעי' נ"ה) יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְגוֹ':

אמור יום שלישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) וְעַל כָּל נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא: וְעַל כָּל נַפְשַׁת מֵתָא לָא יֵיעוֹל לַאֲבוּהִי וּלְאִמֵּהּ לָא יְסָתָּאֲב:

רש"י ועל כל נפשת מת וגו' . באהל המת: נפשת מת. להביא רביעית דם מן המת שמטמא באהל: לאביו ולאמו לא יטמא. לא בא אלא להתיר לו מת מצוה:

(יב) וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יְחַלֵּל אֵת מִקְדַּשׁ אֱלֹהָיו כִּי נֵזֶר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי יְהוָה: וּמִן מַקְדְּשָׁא לָא יִפּוֹק וְלָא יַחֵל יָת מַקְדְּשָׁא דֶּאֱלָהֵהּ אֲרֵי כְּלִיל מְשַׁח רִבּוּתָא דֶּאֱלָהֵהּ עֲלוֹהִי אֲנָא יְיָ:

רש"י ומן המקדש לא יצא. אינו הולך אחר המטה. ועוד מכאן למדו רבותינו שכהן גדול מקריב אונן, וכן משמעו, אף אם מתו אביו ואמו אינו צריך לצאת מן המקדש אלא עובד עבודה: ולא יחלל את מקדש. שאינו מחלל בכך את העבודה שהתיר לו הכתוב, הא כהן הדיוט שעבד אונן חלל:

(יג) וְהוּא אִשָּׁה בְּבְתוּלֶיהָ יִקָּח: (יד) אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה: אַרְמְלָא וּמְתָרְכָא וְחַלִּילָא מַטְעָיָא יָת אִלֵּין לָא יִסָּב אֱלָהֵין בְּתֻלְתָּא מֵעַמֵּהּ יִסַּב אִתְּתָא:

רש"י וחללה. שנולדה מפסולי כהנה:

(טו) וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ: וְלָא יַחֵל זַרְעֵהּ בְּעַמֵּהּ אֲרֵי אֲנָא יְיָ מְקַדְּשֵׁהּ:

רש"י ולא יחלל זרעו. הא אם נשא אחת מן הפסולות, זרעו המנה חלל מדין קדשת כהנה:

נביאים - יחזקאל - פרק מד

(כה) וְאֶל מֵת אָדָם לֹא יָבוֹא לְטָמְאָה כִּי אִם לְאָב וּלְאֵם וּלְבֵן וּלְבַת לְאָח וּלְאָחוֹת אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ יִטַּמָּאוּ: וְעַל מִיתָא דֶּאֱנָשָׁא לָא יֵיעוֹל לְאִסְתָּאֲבָא אֱלָהֵן לְאָב וּלְאֵם וּלְבַר וְלִבְרַת לְאָח וּלְאָחַת דְּלָא הֲוַת לְגֻבַר יִסְתָּאֲבוּן: (כו) וְאַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ שִׁבְעַת יָמִים יִסְפְּרוּ לוֹ: וּבָתַר דְּכוּתֵי שַׁבְעָא יוֹמִין יִמְנוּן לֵיהּ:

רש"י **ואחרי טהרתו** . אחר פרישתו מן המת כך שנויה במ"ק :

(כז) וּבְיוֹם בֹּאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ אֶל הֶחָצֵר הַפְּנִימִית לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ יַקְרִיב חַטָּאתוֹ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: וּבְיוֹם מַעְלֵיהּ לְקוּדְשָׁא לְדָרְתָּא גַּוָּיְתָא לְשַׁמָּשָׁא בְקוּדְשָׁא יַקְרִיב חַטָּאתֵיהּ אֲמַר יְיָ אֱלָהִים:

רש"י **וביום בואו** . תחילה אל הקדש להתחנך לעבודה יקריב חטאתו זו עשירית האיפה שלו כך שנויה במ"ק שהכהן הדיוט טעון עשירית האיפה ביום חינוכו כענין שנאמר (שם ו') זה קרבן אהרן ובניו וגו' וכמו שמפרש במסכת מנחות :

(כח) וְהָיְתָה לָהֶם לְנַחֲלָה אֲנִי נַחֲלָתָם וַאֲחֻזָּה לֹא תִתְּנוּ לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל אֲנִי אֲחֻזָּתָם: וּתְהִי לְהוֹן לְאַחֲסָנָא חוּלַק מוֹתַר קוּרְבָּנַי חוּלְקְהוֹן וְאַחֲסָנָא לָא תִתְּנוּן לְהוֹן בְּיִשְׂרָאֵל מַתְּנָן דְּיהָבִית לְהוֹן אֲנוּן אַחֲסַנְתְּהוֹן:

רש"י **והיתה להם** . הכהונה לנחלה :

(כט) הַמִּנְחָה וְהַחַטָּאת וְהָאָשָׁם הֵמָּה יֹאכְלוּם וְכָל חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה: מִנְחָתָא חַטָּאתָא וַאֲשָׁמָא אִנּוּן יֵכְלִנֵּיהּ וְכָל חֲרָמָא בְּיִשְׂרָאֵל לְהוֹן יְהֵי:

רש"י **חרם** . לשון קדש וכן כל לשון חרמה שהוא על הקדש :

כתובים - משלי - פרק כז

(כב) אִם תְּכַתֹּושׁ אֶת הָאֱוִיל בַּמְּכְתֶּשֶׁת בְּתוֹךְ הָרִיפוֹת בַּעֲלִי לֹא תָסוּר מֵעָלָיו אִוַּלְתּוֹ: אִין מָחֵית לֵיהּ לְשַׁטְיָא בְּמַכְתְּשֵׁי בְּגוֹ סִיעָתָא וּבְאוּדְרָךְ לָא תַעֲבִיר מִנֵּיהּ שַׁטְיוּתֵיהּ:

רש"י **הריפות** . חטים הנידוכים במכתש : **מכתש** . אסיתא מורטיו"ר בלעז : **בעלי** . הוא בוכנא פולין מורטר"ו בלעז על שם שמעלין אותו ומכין בו תמיד נקרא עלי :

(כג) יָדֹעַ תֵּדַע פְּנֵי צֹאנֶךָ שִׁית לִבְּךָ לַעֲדָרִים: מַה דָּרְעֵי אַנְתְּ דַּע אַפֵּי עָנָךְ וְשִׁים לִבָּךְ עַל קָוְטִין:

רש"י **פני צאנך** . אל יקלו בעיניך להתבונן בם תמיד מה הם צריכים :

(כד) כִּי לֹא לְעוֹלָם חֹסֶן וְאִם נֵזֶר לְדוֹר (דור) וָדוֹר: מְטוּל דְּלָא לַעֲלַם הִיא אַחְסָנָא אַף שְׁלָם דָּרָא לְדָרָא:

רש"י **כי לא לעולם חוסן** . שאם אתה עשיר בכסף ובזהב שמא לא יתקיים לעולם לכך אל תבזה דברים קטנים שלך : **גלה חציר** . כשגלה החציר בימי ניסן ויראה הדשא ונאספו עשבים לצמוח אז ייטיב לך שיהיו גזותיהם של כבשים ללבושך :

(כה) גְּלָה חָצִיר וְנִרְאָה דֶּשֶׁא וְנֶאֱסְפוּ עִשְׂבוֹת הָרִים: שְׁבַח עֲמִירָא וְאֶתְחֲמֵי דִּתְאָה וְאִתְכְּנֵשׁ עִשְׂבָּא דְּטוּרֵי: (כו) כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ וּמְחִיר שָׂדֶה עַתּוּדִים: אִמְרֵי לִלְבוּשָׁךְ וְגַדְיָא לְתַנְדּוּתָךְ:

רש"י **ומחיר שדה** . ישוו לך העתודים כי תאכל הבשר ותמכור העורות :

משנה קידושין פרק ב

א. הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ בּוֹ וּבִשְׁלוּחוֹ. הָאִשָּׁה מִתְקַדֶּשֶׁת בָּהּ וּבִשְׁלוּחָהּ. הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ כְּשֶׁהִיא נַעֲרָה בּוֹ וּבִשְׁלוּחוֹ. הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּתֻמָּרָה זוֹ, הִתְקַדְּשִׁי לִי בָּזוֹ, אִם יֵשׁ בְּאַחַת מֵהֶן שָׁוֶה פְּרוּטָה, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. בָּזוֹ וּבָזוֹ, אִם יֵשׁ שָׁוֶה פְּרוּטָה בְּכָלָן, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הָיְתָה אוֹכֶלֶת רִאשׁוֹנָה רִאשׁוֹנָה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, עַד שֶׁיְּהֵא בְּאַחַת מֵהֶן שָׁוֶה פְּרוּטָה:

ברטנורה (א) **האיש מקדש בו ובשלוחו**. בו תחלה ואח"כ בשלוחו, שמצוה בו יותר מבשלוחו דכי עסיק גופו במצוה מקבל שכר טפי. וילפינן שלוחו של אדם כמותו מקרא, דכתיב (שמות י"ב) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, וכי כל ישראל שוחטין, אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו: **האיש מקדש את בתו כשהיא נערה**. וכ"ש כשהיא קטנה. והאי דנקט נערה, אורח ארעא אשמועינן שאסור לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה: **ואם לאו אינה מקודשת**. דכיון דאמר התקדשי התקדשי, כל חד הוי קדושין באפי נפשייהו: **עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה**. האי אחת מהן לא מיתוקמא אלא באחרונה שבהן, דכי אמר לה התקדשי לי בזו ובזו ובזו והיתה אוכלת אחת אחת, כל אותן שאכלה הוו מלוה גבה, וכי מטיא אחרונה שבה נגמרין הקדושין, אי אית בה שוה פרוטה הוה ליה מקדש במלוה ופרוטה, וקיי"ל המקדש במלוה ופרוטה דעתה אפרוטה ומקודשת. אבל אי לית באחרונה שוה פרוטה, אע"ג דאיכא בקמאי שוה פרוטה, כי מטי גמר קדושין הוה ליה מקדש במלוה, והמקדש במלוה אינה מקודשת:

ב. הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּכוֹס זֶה שֶׁל יַיִן וְנִמְצָא שֶׁל דְּבַשׁ, שֶׁל דְּבַשׁ וְנִמְצָא שֶׁל יַיִן, בְּדִינָר זֶה שֶׁל כֶּסֶף וְנִמְצָא שֶׁל זָהָב, שֶׁל זָהָב וְנִמְצָא שֶׁל כֶּסֶף, עַל מְנָת שֶׁאֲנִי עָשִׁיר וְנִמְצָא עָנִי, עָנִי וְנִמְצָא עָשִׁיר, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אִם הִטְעָהּ לִשְׁבָח, מְקֻדֶּשֶׁת:

ברטנורה (ב) **של זהב ונמצא של כסף כו'**. דאיכא דניחא לה בהא ואיכא דניחא לה בהא: רבי שמעון אומר אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת. לא פליג רבי שמעון אלא על שבח דממון, דמסתמא ניחא לה באותו שבח. אבל על שבח דיוחסין, כגון לוי ונמצא כהן, מודה רבי שמעון דאפילו הטעתו או הטעה הוא אותה לשבח אינה מקודשת, דלא ניחא לה בשבחו מפני שמתגאה עליה. ואין הלכה כר"ש:

ג. עַל מְנָת שֶׁאֲנִי כֹהֵן וְנִמְצָא לֵוִי, לֵוִי וְנִמְצָא כֹהֵן, נָתִין וְנִמְצָא מַמְזֵר, מַמְזֵר וְנִמְצָא נָתִין, בֶּן עִיר וְנִמְצָא בֶן כְּרַךְ, בֶּן כְּרַךְ וְנִמְצָא בֶן עִיר, עַל מְנָת שֶׁבֵּיתִי קָרוֹב לַמֶּרְחָק וְנִמְצָא רָחוֹק, רָחוֹק וְנִמְצָא קָרוֹב, עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי בַת אוֹ שִׁפְחָה גַּדֶלֶת וְאֵין לוֹ, אוֹ עַל מְנָת שֶׁאֵין לִי וְיֵשׁ לוֹ, עַל מְנָת שֶׁאֵין לִי בָנִים וְיֵשׁ לוֹ, אוֹ עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי וְאֵין לוֹ. וּבְכֻלָּם אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרָה בְּלִבָּהּ הָיָה לְהִתְקַדֵּשׁ לוֹ אַף עַל פִּי כֵן, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְכֵן הִיא שֶׁהִטְעַתּוּ:

ברטנורה (ג) **שפחה גודלת**. קולעת שער הנשים. פירוש אחר, דברנית ובעלת לשון, כמו שנאמר (יחזקאל ל"ה) ותגדילו עלי בפיכם: אע"פ שאמרה בלבי היה להתקדש כו'. דדברים שבלב אינם דברים:

ד. הָאוֹמֵר לִשְׁלוּחוֹ צֵא וְקַדֵּשׁ לִי אִשָּׁה פְּלוֹנִית בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְהָלַךְ וְקִדְּשָׁהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הֲרֵי הִיא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְקִדְּשָׁהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

ברטנורה (ד) **והלך וקדשה במקום אחר כו'**. דמראה מקום הוא לו. ואין זה תנאי:

ה. הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מָנָת שֶׁאֵין עָלֶיהָ נְדָרִים וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. כְּנָסָהּ סְתָם וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים, תֵּצֵא שֶׁלֹּא בַכְּתֻבָּה. עַל מָנָת שֶׁאֵין עָלֶיהָ מוּמִין וְנִמְצְאוּ בָהּ מוּמִין, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. כְּנָסָהּ סְתָם וְנִמְצְאוּ בָהּ מוּמִין, תֵּצֵא שֶׁלֹּא בַכְּתֻבָּה. כָּל הַמּוּמִין הַפּוֹסְלִים בַּכֹּהֲנִים, פּוֹסְלִין בַּנָּשִׁים:

ברטנורה (ה) **תצא שלא בכתובה**. דאמר אי אפשי באשה נדרנית. אבל גיטא בעיא מספק כיון דלא פירש, דלמא דעתיה נמי אנדרנית: **הפוסלים בכהנים**. מפורש בכתובות [דף עה]:

ו. הַמְקַדֵּשׁ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה, אוֹ אִשָּׁה אַחַת בְּפָחוּת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁלַח סְבְלוֹנוֹת לְאַחַר מִכָּאן, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁמַּחֲמַת קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים שָׁלַח. וְכֵן קָטָן שֶׁקִּדֵּשׁ:

ברטנורה (ו) **סבלונות**. דורונות שדרך חתן לשלוח לארוסתו: **אינה מקודשת**. ולא אמרינן יודע היה שאין קדושיו קדושין וגמר ושלח סבלונות לשם קדושין, אלא אמרינן מחמת קדושין הראשונים שלח: **וכן קטן שקידש**. ושלח סבלונות משהגדיל:

ז. הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וּבְתָהּ אוֹ אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ כְּאַחַת, אֵינָן מְקֻדָּשׁוֹת. וּמַעֲשֶׂה בְּחָמֵשׁ נָשִׁים וּבָהֶן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְלִקֵּט אֶחָד כַּלְכָּלָה שֶׁל תְּאֵנִים וְשֶׁלָּהֶן הָיְתָה וְשֶׁל שְׁבִיעִית הָיְתָה, וְאָמַר הֲרֵי כֻלְּכֶם מְקֻדָּשׁוֹת לִי בְּכַלְכָּלָה זוֹ, וְקִבְּלָה אַחַת מֵהֶן עַל יְדֵי כֻלָּן, וְאָמְרוּ חֲכָמִים, אֵין הָאֲחָיוֹת מְקֻדָּשׁוֹת:

ברטנורה (ז) **אינן מקודשות**. דאמר קרא (ויקרא י"ח) ואשה אל אחותה לא תקח לצרור, בשעה שנעשו צרות זו לזו אין לך לקוחין אפילו באחת מהן. והוא הדין לכל שאר עריות שיש בהן כרת, שאין קדושין תופסין בהם: **ושלהן היתה**. שמעינן מהא מתניתין דהמקדש בגזל ואפילו בגזל דידה אינה מקודשת, ולא אמרינן מדקבילתיה אחילתיה. מדקתני ושלהן היתה ושל שביעית היתה, משום דשל שביעית היתה שהפירות הפקר מש"ה הנשים מקודשות, אלא שאין אחיות מקודשות, אבל אם לא היתה שביעית הואיל ושלהן היתה לא היו קדושין תופסים באחת מהן. ודוקא בגזל שלפני יאוש בעלים אמרינן דלא הוה קדושין, אבל המקדש בגזל שלאחר יאוש קדושיו קדושין. ושמעינן נמי שהמקדש בפירות שביעית מקודשת, ולא אמרינן אינן ממונו לזכות בהן, אלא כיון שזכה בהן ממונו הם לכל דבר. ושמעינן נמי שאשה נעשית שליח לחברתה, ואפילו במקום שנעשית לה

צרה. ואע"ג דבכל עדות שהאשה כשרה לה אין הצרה כשרה לה, שליחותה מיהא כיון דעבדא עבדא. דהא הכא בקדושין הללו הן נעשות צרות ע"י זו שקבלתה, וקתני אין האחיות מקודשות, הא נכריות מקודשות. ומתניתין מתרצה בגמרא אליבא דהלכתא הכי, המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה, שתיהן כאחת אינן מקודשות. הא אחת מאשה ובתה, אחת מאשה ואחותה, כגון שאמר לשתיהן אחת מכם מקודשת לי ולא פירש לאיזו מהן מקדש, וקבלה אחת מהן הקדושין על ידי חברתה, או שתיהן קבלו קדושין כאחת, מקודשות, ושתיהן צריכות גט. ואם אמר הראויה מכם לביאה מקודשת לי, אינן מקודשות, דכל אחת מהן איכא לספוקה באחות אשתו ואין שום אחת מהן ראויה לביאה. ומעשה נמי בחמש נשים ובהן שתי אחיות ולקט אחד כלכלה של תאנים ואמר הראויה מכם לביאה תתקדש לי, ואמרו חכמים אין אחיות מתקדשות. הא נכריות שהיו ראויות לביאה, מתקדשות. אבל אם אמר כולכם מתקדשות לי, לא היתה שום אחת מהן מקודשת, דכי היכי דאין אחיות מקודשות כך אין האחרות מקודשות, היכי דאמר כולכם:

ח. הַמְקַדֵּשׁ בְּחֶלְקוֹ, בֵּין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים בֵּין קָדָשִׁים קַלִּים, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מֵזִיד, לֹא קִדֵּשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּשׁוֹגֵג לֹא קִדֵּשׁ, בְּמֵזִיד קִדֵּשׁ. וּבַהֶקְדֵּשׁ, בְּמֵזִיד קִדֵּשׁ וּבְשׁוֹגֵג לֹא קִדֵּשׁ. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּשׁוֹגֵג קִדֵּשׁ, בְּמֵזִיד לֹא קִדֵּשׁ:

ברטנורה (ח) **המקדש בחלקו**. שחלק עם אחיו הכהנים: **אינה מקודשת**. דכהנים משלחן גבוה קא זכו, ואמר קרא (במדבר יח) וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש, מה אש אין אתה משתמש בו אלא לאכילה, כך מתנות הללו לא תשתמש בהן אלא לאכילה, ובמעשר כתיב לה' הוא, בהווייתו יהא: **רבי יהודה אומר מזיד קידש**. במעשר שני. הואיל ויוצא לחולין ע"י פדיון, והרי הוציאו לחולין ע"י קדושין הללו. ור"מ סבר לית דרך חלול בכך: **ובהקדש**. של בדק הבית: **מזיד קידש**. שכיון שידע שהוא הקדש והוציאו לחולין בכוונה, נתחללה קדושתו: **ובשוגג**. דלא ידע שהוא הקדש ולא ניחא ליה דלתחלל הקדש על ידיה, לא נתחללה קדושתו, ואינה מקודשת. ורבי יהודה סבר איפכא. והלכה כר"מ במעשר, וכרבי יהודה בהקדש:

ט. הַמְקַדֵּשׁ בָּעֲרֵלָה, בְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם, בְּשׁוֹר הַנִּסְקָל, וּבְעֶגְלָה עֲרוּפָה, בְּצִפֳּרֵי מְצוֹרָע, וּבִשְׂעִר נָזִיר, וּבְפֶטֶר חֲמוֹר, וּבְבָשָׂר בֶּחָלָב, וּבְחֻלִּין שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בָעֲזָרָה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. מְכָרָן וְקִדֵּשׁ בִּדְמֵיהֶן, מְקֻדֶּשֶׁת:

ברטנורה (ט) המקדש בערלה וכו' אינה מקודשת. דכולהו איסורי הנאה נינהו. ערלה, דכתיב לא יאכל, אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע: **ובכלאי הכרם**. דכתיב (דברים כ"ב) פן תקדש, פן תוקד אש: **ובשור הנסקל**. דכתיב ביה (שמות כ"א) ולא יאכל את בשרו: **ובעגלה ערופה**. דכתיב ביה כפרה כקדשים, שנאמר (דברים כ"א) ונכפר להם הדם: **בציפורי מצורע**. דתניא, נאמר מכשיר ומכפר בפנים, אשמו של מצורע שהוא מכשיר אותו לאכול בקדשים, וחטאתו שמכפר, ושניהם נעשים בפנים. ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ, מכשיר, צפרי מצורע שמכשירין המצורע לבא אל תוך המחנה, ומכפר, עגלה ערופה, שנאמר בה ונכפר להם הדם, ושניהם נעשים חוץ לעזרה. מה מכשיר ומכפר האמור בפנים, שהם אשמו וחטאתו של מצורע, עשה בו מכשיר כמכפר, דתרווייהו קדשים נינהו ואסורים בהנאה, אף מכשיר ומכפר האמורים בחוץ, שהם צפרי מצורע ועגלה ערופה, עשה בו מכשיר כמכפר להיות אסורים בהנאה. ומאימתי אסורין צפורי מצורע בהנאה, משעת שחיטה. והצפור השחוטה בלבד היא שאסורה בהנאה. ועגלה ערופה, ירידתה אל נחל איתן אוסרתה: **ובשער הנזיר**. דאמר קרא (במדבר ו) קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו, גדולו פרע שער ראשו יהיה קדוש: **ופטר חמור**. נאמר בו (שמות י"ג) וערפתו, ונאמר בעגלה ערופה וערפו, מה עגלה ערופה אסורה בהנאה, אף פטר חמור אסור בהנאה. ואינו אסור בהנאה אלא אחר עריפה: **ובבשר בחלב**. נאמר ג' פעמים לא תבשל גדי בחלב אמו, אחד לאסור אכילה, ואחד לאסור הנאה, ואחד לאסור בשול: **ובחולין שנשחטו בעזרה**. דכתיב (דברים י"ב) כי ירחק ממך המקום וזבחת, ברחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקרוב מקום. יכול לא יאכלנו אבל ישליכנו לכלבים, ת"ל (שמות כ"ב) לכלב תשליכון אותו, אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה: **מכרן וקדש בדמיהן מקודשת**. שאין לך דבר שתופס את דמיו להיות כמוהו אלא עבודה זרה ושביעית. עבודה זרה, שנאמר (דברים ז') והיית חרם כמוהו, כל מה שאתה מהווה ממנו הרי הוא כמוהו. ושביעית, שנאמר קודש היא, תופסת דמיה כהקדש. והוו עבודה זרה ושביעית שני כתובים הבאים כאחד, וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין:

י. הַמְקַדֵּשׁ בִּתְרוּמוֹת וּבְמַעַשְׂרוֹת וּבְמֵי חַטָּאת וּבְאֵפֶר חַטָּאת, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, וַאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל:

ברטנורה (י) **המקדש בתרומות**. תרומה גדולה ותרומות מעשר: **ובמעשרות**. מעשר ראשון ומעשר עני: **ומתנות**. הזרוע והלחיים והקיבה: **ובמי חטאת**. ובמי אפר חטאת. וראוים למכרם לטמאים ליקח מהם שכר הבאה ושכר מילוי המים. אבל שכר הזאה ושכר קדוש,

והוא נתינת האפר במים, אסור: **ואפילו ישראל**. הכי קאמר, ואפילו ישראל שנפלו לו תרומות ומתנות מבית אבי אמו כהן, שזכה בהם ויכול למכרם לכהנים, אם קידש בהם את האשה, מקודשת. ואפילו לא נפלו לו תרומות אלא טבלים שעדיין לא הורמו, הואיל ומורישו כהן היה עומד להרימם והתרומות שלו, וזה הישראל שירש אותם נמי יפריש מהם התרומה והיא שלו, ויכול למכרה לכהנים, דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמו:

גמרא קידושין דף ל"ט ע"ב

רָמֵי רַב טוּבִי בַּר רַב קִיסְנָא לְרָבָא. תְּנַן כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת מְטִיבִין לוֹ עָשָׂה אֵין לֹא עָשָׂה לֹא. וּרְמִינְהִי יָשַׁב וְלֹא עָבַר עֲבֵירָה נוֹתְנִין לוֹ שָׂכָר כְּעוֹשֶׂה מִצְוָה. אָמַר לֵיהּ הָתָם כְּגוֹן שֶׁבָּא דְּבַר עֲבֵירָה לְיָדוֹ וְנִיצוֹל הֵימֶנָּה. כִּי הָא דְּרִבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפִּי תְּבַעְתֵּיהּ הַהִיא מַטְרוֹנִיתָא אָמַר מִילְתָא וּמָלֵי נַפְשֵׁיהּ שִׂיחֲנָא וְכִיבָא. עָבְדָה הִיא מִלְתָא וְאִתְסִי. עָרַק טָשָׂא בְּהַהוּא בֵּי בַּגֵּי דְכִי הֲווֹ עַיְילֵי בִּתְרֵין אֶפִּילּוּ בִּימְמָא הֲווֹ מִיתְזְקֵי לְמָחָר אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנָן מַאן נַטְרָךְ אָמַר לְהוּ שְׁנֵי נוֹשְׂאֵי קֵיסַר שְׁמָרוּנִי כָּל הַלַּיְלָה. אָמְרוּ לֵיהּ שֶׁמָּא דְּבַר עֲרָוָה בָּא לְיָדְךָ וְנִיצַּלְתָּ הֵימֶנּוּ דְּתָנֵינָן כָּל הַבָּא דְּבַר עֲרָוָה לְיָדוֹ וְנִיצוֹל הֵימֶנּוּ עוֹשִׂין לוֹ נֵס. (תהלים ק"ג) גִּבּוֹרֵי כֹחַ עוֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמוֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ כְּגוֹן רִבִּי צָדוֹק וַחֲבֵירָיו. רִבִּי צָדוֹק תְּבַעְתֵּיהּ הַהִיא מַטְרוֹנִיתָא אָמַר לֵיהּ חָלַשׁ לִי לִיבָּאי וְלָא מָצִינָא. אֵיכָּא מִידִי לְמֵיכַל. אָמְרָה לֵיהּ אִיכָּא דְּבַר טָמֵא. אָמַר לָהּ מַאי נַפְקָא מִינָהּ דְּעָבִיד הָא אָכִיל הָא. שַׁגְּרַת תַּנּוּרָא קָא מָנְחָא לֵיהּ. סָלִיק וְיָתִיב בְּגַוֵּיהּ. אָמְרָה לֵיהּ מַאי הַאי אָמַר לָהּ דְּעָבִיד הָא נָפִיל בְּהָא. אָמְרָה לֵיהּ אִי יָדְעִי כּוּלֵי הַאי לֹא צְעָרְתִּיךְ. רַב כַּהֲנָא הֲוָה קָמְזַבֵּין דִּיקּוּלֵי תְּבַעְתֵּיהּ הַהִיא מַטְרוֹנִיתָא אָמַר לָהּ אֵיזִיל אִיקְשׁוֹט נַפְשָׁאי סָלִיק וְקָנְפִיל מֵאִינְּרָא לְאַרְעָא אָתָא אֲלִיָּהוּ קַבְּלֵיהּ. אָמַר לֵיהּ אַטְרַחְתָּן אַרְבַּע מֵאָה פַּרְסֵי אָמַר לֵיהּ מִי גָּרַם לִי. לָאו עֲנִיּוּתָא יָהֵב לֵיהּ שִׁיפָּא דְּדִינְרֵי:

רש"י **התם שבא דבר עבירה לידו**. ההוא ישב ולא עבר עבירה דקאמר נוטל שכר בעבירה שבא לידו וכפה יצרו ולא עבר אין מצוה יתירה מזו: **תבעתיה**. לזנות: **טשא**. נטמן: **הוי מתזקי**. שמצוין בו מזיקין: **כגון ר' צדוק**. שלבש כח לכוף ליצרו להתגבר בחפצי קונו: **אמר מאי נפקא מינה**. דהא מילתא דלא נזדמן לי אלא מאכל טמא יש לי ללמוד מכאן דעביד האי הבועל ארמית ראוי למאכל טמא: **שגרת תנורא**. אותה ארמית הסיקה את התנור לצלות דבר הטמא שם ואשה גדולה היתה שאין יכול ליפטר ממנה ומסור בידה להורגו: **קא מנחה ליה**. לאותו צלי בתוכו: **נפיל בהא**. באור של גיהנם: **אי ידעי**. אילו ידעתי שחמור עליכם הדבר כ"כ: **דיקולי**. סלים שנשים נותנות שם פלכיהון: **אטרחתן**. שהייתי במקום אחר רחוק ארבע מאות פרסה: **לאו עניותא**. אם לא העניות לא הוצרכתי להיות עוסק במלאכת נשים: **שיפא**. שם כלי: **דינרי**. זהובים:

זוהר אמר דף צ' ע"א

רִבִּי חִיָּיא פָּתַח (שופטים ח) יְיָ בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַם שָׁמַיִם נָטָפוּ. תָּא חֲזֵי זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל בְּעַלְמָא דֵּין וּבְעַלְמָא דְאָתֵי דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְרְעֵי בְּהוּ וְאִינּוּן מִתְדַּבְּקִין בֵּיהּ וְאִקְרוּן קַדִּישִׁין עִם קֻדּוּשׁ. וְכֵן עַד דְּסָלִיק לוֹן לְדַרְגָּא עִלָּאָה דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ דִּכְתִיב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיְיָ רֵאשִׁית תְּבוּאָתוֹ כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא דְּהָא יִשְׂרָאֵל מִתְּמַנְיָא יוֹמִין מִתְדַּבְּקִין בֵּיהּ בְּשִׁמֵּיהּ וּרְשִׁימִין וְאִינּוּן דִּילֵיהּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שמואל ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ וְעַמְּמִין לָא מִתְדַּבְּקִין בֵּיהּ וְלָא אִזְלִין בְּנִמּוּסֵיהּ וּרְשִׁימָא קַדִּישָׁא אַעְדִּיאוּ מִנַּיְיהוּ עַד (דצ"א ע"ב) דְּאִינּוּן מִתְדַּבְּקָן בְּסִטְרָא אַחֲרָא דְּלָאו קַדִּישָׁא וְתָא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְּבָעָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמֵיהַב אוֹרַיְתָא לְיִשְׂרָאֵל זַמִּין בָּהּ לְבָנֵי עֵשָׂו אָמַר לוֹן בָּעָאן אַתּוּן לְקַבְּלָא אוֹרַיְתָא. בְּהַהִיא שַׁעְתָּא אִתְרְגִיזַת אַרְעָא קַדִּישָׁא וּבָעָא לְאַעֲלָא לְנוּקְבָא לְתְהוֹמָא רַבָּה. אָמְרָה קָמֵיהּ מָארֵי דְעַלְמָא פַּסְטִירָא דְחֻדְוָה (ס"א דְעַלְמָא) תֵּרֵי אַלְפֵי שְׁנִין עַד לָא אִתְבְּרֵי עַלְמָא קַלְטֵינָא קָמֵי (נ"א קְלִיטְנָא גּוֹ נ"א תּוּדְמַן קָמֵי) עֲרֵלִין דְּלָא רְשִׁימָן בְּקִיּוּמָךְ. אָמַר לָהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּרַסְיָא יֵיבְדּוּן אֶלֶף אוּמִין כְּוָותַיְהוּ וְקַיְימָא דְאוֹרַיְתָא לָא יִזְדַּמַּן קָמַיְיהוּ הָדָא הוּא דִכְתִיב יְיָ בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה וַדַּאי בְּגִין דְּאוֹרַיְתָא לָא אִתְיְהִיבַת (בְּגִין דְּאִיהִי קַיְימָא קַדִּישָׁא) אֶלָּא לְמָאן דְּאִית בֵּיהּ קַיְימָא קַדִּישָׁא וּמָאן דְּלֵיתּ אוֹרַיְתָא לְמָאן דְּלָא אִתְגְּזַר מְשַׁקַּר בְּתָרֵי קַיְימֵי מְשַׁקַּר בְּקַיְימָא דְאוֹרַיְתָא וּמְשַׁקַּר בְּקַיְימָא דְצַדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. דְּאוֹרַיְתָא לְהָאי אָתָר אִתְיְהִיבַת וְלָא לְאַחֲרָא. רִבִּי אַבָּא אָמַר מְשַׁקַּר בְּתַלַת דּוּכְתֵי עִלָּאֵי מְשַׁקַּר בַּתּוֹרָה מְשַׁקַּר בַּנְּבִיאִים מְשַׁקַּר בַּכְּתוּבִים. מְשַׁקַּר בַּתּוֹרָה דִכְתִיב (דברים ד') וְזֹאת הַתּוֹרָה וְגוֹמֵר. מְשַׁקַּר בַּנְּבִיאִים דִּכְתִיב (ישעיה נ"ד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ אִינּוּן לִמּוּדֵי יְיָ וְלָא אַחֲרָא וּכְתִיב (שם ה) חֲתוֹם תּוֹרָה בְּלִמּוּדַי אִינּוּן וְלָא אַחֲרָא. מְשַׁקַּר בַּכְּתוּבִים דִּכְתִיב (תהלים ע"ח) וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׂם בְּיִשְׂרָאֵל וּכְתִיב (שם ק"מ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ מָאן צַדִּיקִים דָּא צַדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּמָאן דְּלָא אִתְגְּזַר וְלָא עָאל בְּקִיּוּמָא דִילְהוֹן לָא יוֹדוּן לִשְׁמֵיהּ קַדִּישָׁא דְּהִיא אוֹרַיְתָא. אָמַר רִבִּי חִיָּיא כֵּיוָן דְּאִתְגְּלֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל טוּרָא דְסִינַי לְמֵיהַב אוֹרַיְתָא לְיִשְׂרָאֵל שְׁכִיכַת אַרְעָא וְתָבַת בְּנַיְיחָא הָדָא הוּא דִכְתִיב (שם ע"ז) אָרֶץ יָרְאָה וְשָׁקְטָה. תָּא חֲזֵי בַּר נָשׁ דְּאִתְיְלִיד לָא אִתְמָנָא עָלֵיהּ חֵילָא דִלְעֵילָא עַד דְּאִתְגְּזַר כֵּיוָן דְּאִתְגְּזַר אַתְעַר עָלֵיהּ (רוּחָא) אַתְעָרוּתָא דְרוּחָא דִלְעֵילָא זָכֵי לְאִתְעַסְקָא בְּאוֹרַיְתָא אַתְעַר עָלֵיהּ אַתְעָרוּתָא יַתִּיר זָכֵי וְעָבִיד פִּקּוּדֵי אוֹרַיְתָא. אַתְעַר עָלֵיהּ אַתְעָרוּתָא יַתִּיר. זָכֵי וְאִתְנְסִיב זָכֵי וְאוֹלִיד בְּנִין וְאוֹלִיף לוֹן אָרְחוֹי דְמַלְכָּא קַדִּישָׁא הָא כְּדֵין הוּא אָדָם שְׁלִים. שְׁלִים בְּכֹלָּא:

תרגום הזוהר רַבִּי חִיָּא פָּתַח: בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַּם שָׁמַיִם נָטָפוּ. בֹּא וּרְאֵה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּחַר בָּהֶם וְהֵם מִתְדַּבְּקִים בּוֹ, וְנִקְרָאִים קְדוֹשִׁים, עַם קָדוֹשׁ. וְכֵן, עַד שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָם לְמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב, קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתֹה. כְּמוֹ שֶׁהֶעֱמִדָנוּ, כִּי יִשְׂרָאֵל מִשְׁמֹנַת יָמִים מִתְדַּבְּקִים בּוֹ בִּשְׁמוֹ, וּרְשׁוּמִים בִּשְׁמוֹ, וְהֵם שְׁלוֹ. כְּדִכְתִיב וּמִי כְּעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וְהָעַמִּים אֵינָם מִתְדַּבְּקִים בּוֹ, וְאֵינָם הוֹלְכִים בְּחֻקָּיו, וְרִשְׁם הַקָּדוֹשׁ נֶעְדָּר מֵהֶם, עַד שֶׁהֵם מִתְדַּבְּקִים בַּסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ. וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתֵּן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הִזְמִין בְּנֵי עֵשָׂו, אָמַר לָהֶם רוֹצִים אַתֶּם לְקַבֵּל הַתּוֹרָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רָגְזָה הָאָרֶץ וְרָצְתָה לְהִכָּנֵס לְנֶקֶב הַתְּהוֹם הַגָּדוֹל. אָמְרָה לְפָנָיו, רִבּוֹן הָעוֹלָם, הַשַּׁעְשׁוּעִים שֶׁל שִׂמְחָה שֶׁלְּךָ, מִשְּׁנֵי אֲלָפִים שָׁנָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, יִזְדַּמֵּן לְפָנֶיךָ עֲרֵלִים שֶׁאֵינָם רְשׁוּמִים בִּבְרִיתְךָ. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּסֵּא כִּסֵּא, יֹאבְדוּ אֲלָף אוּמּוֹת כְּמוֹהֶם, וּבְרִית הַתּוֹרָה לֹא יִזְדַּמֵּן לְפָנֶיהָם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, ה' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה, וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה אֵינָהּ נִתֶּנֶת אֶלָּא לְמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ. וּמִי שֶׁמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְמִי שֶׁלֹּא נִמּוֹל, מְשַׁקֵּר בִּשְׁנֵי בְּרִיתוֹת, מְשַׁקֵּר בִּבְרִית הַתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת בְּרִית, שֶׁכָּתוּב, אִם לֹא בְרִיתִי וְגוֹ'. וּמְשַׁקֵּר בִּבְרִית הַצַּדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כִּי הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְמָקוֹם זֶה, וְלֹא לְמָקוֹם אַחֵר. רַבִּי אַבָּא אָמַר. הַמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְמִי שֶׁאֵינוֹ נִמּוֹל, מְשַׁקֵּר בְּשֶׁלֹּשׁ מְקוֹמוֹת עֶלְיוֹנִים, מְשַׁקֵּר בַּתּוֹרָה, מְשַׁקֵּר בַּנְּבִיאִים, מְשַׁקֵּר בַּכְּתוּבִים. מְשַׁקֵּר בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְלֹא לָעֲרֵלִים. מְשַׁקֵּר בַּנְּבִיאִים, שֶׁכָּתוּב, וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה'. הֵם לִמּוּדֵי ה' וְלֹא אֲחֵרִים. וְכָתוּב, חָתוּם תּוֹרָה בְּלִמּוּדָי, הֵם, וְלֹא אֲחֵרִים. מְשַׁקֵּר בַּכְּתוּבִים שֶׁכָּתוּב, וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׂם בְּיִשְׂרָאֵל. וְכָתוּב, אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ, מִי הֵם צַדִּיקִים. זֶה הוּא צַדִּיק, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ נִמּוֹל וְלֹא נִכְנַס בַּבְּרִית שֶׁלָּהֶם, לֹא יוֹדוּ לִשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא לִמּוּד הַתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי חִיָּא כֵּיוָן שֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַר סִינַי לָתֵת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, שָׁכְכָה הָאָרֶץ, וְנָחָה. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקְטָה. בֹּא וּרְאֵה, אָדָם שֶׁנּוֹלָד, לֹא נִתְמַנָּה עָלָיו כֹּחַ מִלְמַעְלָה עַד שֶׁנִּמּוֹל, כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל נִתְעוֹרֵר עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת יֵתֶרָה, זָכָה וְעָשָׂה מִצְוֹת הַתּוֹרָה, נִתְעוֹרֵר עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת יֵתֶרָה, זָכָה וְנָשָׂא אִשָּׁה וְזָכָה וְהוֹלִיד בָּנִים וְלִמֵּד אוֹתָם דְּרָכָיו שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, הִנֵּה אָז, הוּא אָדָם שָׁלֵם, שָׁלֵם בַּכֹּל.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ג

א. תְּפִלַּת הָעֶרֶב אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ חוֹבָה הַמִּתְפַּלֵּל אוֹתָהּ זְמַנָּהּ מִתְחִלַּת הַלַּיְלָה עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. וּתְפִלַּת נְעִילָה זְמַנָּהּ כְּדֵי שֶׁיִּשְׁלִים אוֹתָהּ סָמוּךְ לִשְׁקִיעַת הַחַמָּה: **ב**. הַמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קוֹדֶם זְמַנָּהּ לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ וְחוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ בִּזְמַנָּהּ. וְאִם הִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת שַׁחֲרִית בְּשָׁעַת הַדְחַק אַחַר שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר יָצָא. וְיֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עַרְבִית שֶׁל לֵילֵי שַׁבָּת בְּעֶרֶב שַׁבָּת קוֹדֶם שֶׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה. וְכֵן יִתְפַּלֵּל עַרְבִית שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּת בְּשַׁבָּת לְפִי שֶׁתְּפִלַּת עַרְבִית רְשׁוּת אֵין מְדַקְדְּקִין בִּזְמַנָּהּ וּבִלְבַד שֶׁיִּקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע בִּזְמַנָּהּ אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים: **ג**. כָּל מִי שֶׁעָבַר עָלָיו זְמַן תְּפִלָּה וְלֹא הִתְפַּלֵּל בְּמֵזִיד אֵין לוֹ תַּקָּנָה וְאֵינוֹ מַשְׁלִים. בְּשׁוֹגֵג אוֹ שֶׁהָיָה אָנוּס אוֹ טָרוּד מַשְׁלִים אוֹתָהּ תְּפִלָּה בִּזְמַן תְּפִלָּה הַסְּמוּכָה לָהּ וּמַקְדִּים תְּפִלָּה שֶׁבִּזְמַנָּהּ וְאַחֲרֶיהָ מִתְפַּלֵּל אֶת הַתַּשְׁלוּמִין:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ו' ע"ב

זֹאת תּוֹרַת הַשָּׁב בְּכָל לְבָבוֹ וּבְכָל נַפְשׁוֹ וּבְכָל מְאוֹדוֹ לְהִדָּבֵק בְּבוֹרְאוֹ וְעַל כָּל עֲבֵירָה וַעֲבֵירָה שֶׁתִּבָּא לְיָדוֹ יַחְשׁוֹב חַס וְשָׁלוֹם אִם גּוֹזְרִים עָלָיו הַמָּרָה יֵהָרֵג עַל יְחוּד ה'. וְכִי זֶה דָּבָר הַקָּשֶׁה שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲמוֹד בּוֹ יִסְבּוֹל עֲבוּר יְחוּד שְׁמוֹ אָז כָּל עֲבֵירָה יֵקַל עָלָיו לְהַעֲבִירָהּ מִמֶּנּוּ וּמִיַּד כְּשֶׁאָדָם בָּא לִיטָּהֵר מְסַיְּעִין לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם. וְאִם יְהַרְהֵר אָדָם בְּאִשָּׁה אַחַת בְּתִפְלָּתוֹ אוֹ בְּשֶׁאַר הִרְהוּרִים יִנְעוֹץ גּוּדְלֵי אֶצְבְּעוֹת יָדָיו בָּאָרֶץ וְיִתְלֶה גּוּפוֹ עֲלֵיהֶן וְאַל יִסְמוֹךְ בְּכוֹתֶל וְזֶה הַדָּבָר יְבַטֵּל מִמֶּנּוּ הִרְהוּרִים. וְאִם אָדָם בַּמֶּרְחָץ אוֹ בְּמָקוֹם הַטִּינוֹפֶת וְאַהֲבַת אִשָּׁה נִכְנֶסֶת בְּלִבּוֹ אוֹ עוֹבֶרֶת לְפָנָיו יְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה כִּי דִבְרֵי תוֹרָה יָפִים לְטַהֵר הַלֵּב מִיֵּצֶר הָרָע וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּכָל מָקוֹם מוּתָּר לְהַרְהֵר חוּץ מִבֵּית הַמֶּרְחָץ וּבֵית הַכִּסֵּא לְהַפְרִישׁ אָדָם מִן הָעֲבֵירָה מוּתָּר. וְיִמְנַע אָדָם עַצְמוֹ מִלָּבֹא לִידֵי קֶרִי מִלְּשְׁתּוֹת יַיִן יוֹתֵר מִן הָרָאוּי מִפְּנֵי שֶׁהוּא לוֹקֵחַ אֶת לְבָבוֹ וּמְסִירוֹ מֵאַחֲרֵי ה' שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ד) זְנוּת יַיִן וְתִירוֹשׁ יִקַּח לֵב וְאִם בָּאת עֲבֵירָה לְיָדוֹ יִתְפַּלֵּל בְּכָל לִבּוֹ לִבּוֹרְאוֹ שֶׁיַּצִּילֵנוּ. וּמַה כְּשֶׁבָּאִין יְסוּרִין עַל הָאָדָם יָצוּם וְיִבְכֶּה וְיִתְחַנֵּן לְיוֹצְרוֹ כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיִּתְפַּלֵּל אָדָם לִבּוֹרְאוֹ לְהַצִּילוֹ מִן הָעֲבֵירָה וְלֹא יִקָּנֶה אָדָם לְעַצְמוֹ קַטֵּיגּוֹר לְיוֹם הַדִּין. כִּי כָּל הָעֲבֵירוֹת שֶׁעָבַר בְּעוֹלָם הַזֶּה כָּל אַחַת וְאַחַת מְלַפְּפָתוֹ וּמוֹלִיכָתוֹ לְיוֹם הַדִּין שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ו) יִלָּפְתוּ אָרְחוֹת דַּרְכָּם:

אמור יום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(טז) **שני** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (יז) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם לֹא יִקְרַב לְהַקְרִיב לֶחֶם אֱלֹהָיו: מַלֵּל עִם אַהֲרֹן לְמֵימָר גְּבַר מִבְּנָיְךָ לְדָרֵיהוֹן דִּי יְהֵי בֵּהּ מוּמָא לָא יִקְרַב לְקָרְבָא קֻרְבָּנָא קֳדָם אֱלָהֵהּ:

רש"י לחם אלהיו. מאכל אלהיו, כל סעודה קרויה לחם, כמו (דניאל ה א) עבד לחם רב:

(יח) כִּי כָל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב אִישׁ עִוֵּר אוֹ פִסֵּחַ אוֹ חָרֵם אוֹ שָׂרוּעַ: אֲרֵי כָל גְּבַר דִּי בֵּהּ מוּמָא לָא יִקְרַב גְּבַר עַוַּר אוֹ חֲגִיר אוֹ חָרִים אוֹ שָׂרִיעַ:

רש"י כי כל איש אשר בו מום לא יקרב. אינו דין שיקרב, כמו (מלאכי א ח) הקריבהו נא לפחתך: חרם. שחטמו שקוע בין שתי העינים, שכוחל שתי עיניו כאחת: או שרוע. שאחד מאיבריו גדול מחברו, עינו אחת גדולה ועינו אחת קטנה, או שוקו אחת ארכה מחברתה:

(יט) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ שֶׁבֶר רָגֶל אוֹ שֶׁבֶר יָד: אוֹ גִבֵּר דִּי יְהֵי בֵּהּ תְּבַר רַגְלָא אוֹ תְּבַר יְדָא: (כ) אוֹ גִבֵּן אוֹ דַק אוֹ תְבַלֻּל בְּעֵינוֹ אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת אוֹ מְרוֹחַ אָשֶׁךְ: אוֹ גְבִין אוֹ דָקָא אוֹ חִלִּיז בְּעֵינֵהּ אוֹ גַרְבָן אוֹ חֶזָזֶן אוֹ מְרִיס פַּחֲדִין:

רש"י או גבן. שורצילו"ש בלע"ז [בעל גבות ארוכות] שגביני עיניו שערן ארוך ושוכב: או דק. שיש לו בעיניו דוק שקורין טיל"א [קרום] , כמו (ישעיה מ כב) הנוטה כדוק: או תבלל. דבר המבלבל את העין, כגון חוט לבן הנמשך מן הלבן ופוסק בסירא, שהוא עוגל המקיף את השחור, שקוראים פרוניל"א [אישון] , והחוט הזה פוסק את העוגל ונכנס בשחור. ותרגום תבלל חליז, לשון חלזון, שהוא דומה לתולעת אותו החוט. וכן כנוהו חכמי ישראל במומי הבכור חלזון נחש עינב (בכורות לח א) : גרב וילפת. מיני שחין הם: גרב, זו החרס. שחין היבש מבפנים ומבחוץ: ילפת, היא חזזית המצרית. ולמה נקראת ילפת שמלפפת והולכת עד יום המיתה, והוא לח מבחוץ ויבש מבפנים. ובמקום אחר קורא לגרב שחין, הלח מבחוץ ויבש מבפנים, שנאמר (דברים כח כז) ובגרב ובחרס, כשסמוך גרב אצל חרס קורא ליילפת גרב, וכשהוא סמוך אצל ילפת קורא לחרס גרב, כך מפורש בבכורות (מא א) : מרוח אשך. לפי התרגום מריס פחדין, שפחדיו מרססים, שביצים שלו כתותין. פחדין כמו (איוב מ יז) גידי פחדו ישורגו:

(כא) כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם מִזֶּרַע אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֹא יִגַּשׁ לְהַקְרִיב אֶת אִשֵּׁי יְהוָה מוּם בּוֹ אֵת לֶחֶם אֱלֹהָיו לֹא יִגַּשׁ לְהַקְרִיב: כָּל גְּבַר דִּי בֵּהּ מוּמָא מִזַּרְעָא דְאַהֲרֹן כַּהֲנָא לָא יִקְרַב לְקָרָבָא יָת קֻרְבְּנַיָּא דַיְיָ מוּמָא בֵּהּ יָת קֻרְבַּן אֱלָהֵהּ לָא יִקְרַב לְקָרָבָא:

רש"י כל איש אשר בו מום. לרבות שאר מומין: מום בו. בעוד מומו בו פסול, הא אם עבר מומו כשר: לחם אלהיו. כל מאכל קרוי לחם:

נביאים - יחזקאל - פרק מד

(ל) וְרֵאשִׁית כָּל בִּכּוּרֵי כֹל וְכָל תְּרוּמַת כֹּל מִכֹּל תְּרוּמוֹתֵיכֶם לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וְרֵאשִׁית עֲרִסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַכֹּהֵן לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ: וְרֵישׁ כָּל בִּכּוּרֵי כֹּוֹלָא וְכָל אַפְרָשׁוּת כּוֹלָא מִכָּל אַפְרָשׁוּתֵיכוֹן לְכָהֲנַיָּא יְהֵי וְרֵישׁ אַצְוָתְכוֹן תִּתְּנוּן לַכַּהֲנַיָּא לְאַשְׁרָאָה בְּרָכְתָא בְּבֵיתְךָ:

רש"י **להניח** . אפושי"ר בלע"ז כמו (שמות ח') וינח בכל גבול מצרים :

(לא) כָּל נְבֵלָה וּטְרֵפָה מִן הָעוֹף וּמִן הַבְּהֵמָה לֹא יֹאכְלוּ הַכֹּהֲנִים: כָּל נִבְלָא וּתְבִירָא מִן עוֹפָא וּמִן בְּעִירָא לָא יֵיכְלוּן כַּהֲנַיָּא:

רש"י **כל נבלה וטרפה וגו'** . לפי שהותרה להם מליקת חטאת העוף שהיא נבלה וטריפה הוצרך להזהירם על שאר נבלות וטריפות כך פירשו רבותינו :

מה (א) וּבְהַפִּילְכֶם אֶת הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה תָּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה קֹדֶשׁ מִן הָאָרֶץ אֹרֶךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֲשָׂרָה אֲלָפִ֖ קֹדֶשׁ הוּא בְּכָל גְּבוּלָהּ סָּבִיב: וּבְפַלְגוּתְכוֹן יַת אַרְעָא בְּאַחֲסָנָא תְּפְרְשׁוּן אַפְרָשׁוּתָא קֻדָּם יְיָ קוּדְשָׁא מִן אַרְעָא אוּרְכָּא עַשְׂרִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין אוּרְכָא וּפוּתְיָא עַשְׂרָא אַלְפִין קוּדְשָׁא הוּא בְּכָל תְּחוּמָא סְחוֹר סְחוֹר:

רש"י **ובהפילכם את הארץ בנחלה** . שעתידים לחלוק את א"י לי"ב רצועות לא כחלוקה הראשונה שהיתה לרב כפי מניינו ולמעט כפי פקודיו והיו ב' שבטים או ג' ברצועה אחת עכשיו החלקים שוים וכשורות הכרם מפאת ים עד פאת קדים כמו שמפורש בסוף הספר : **תרומה לה'** . לבנות בה"מ הזה בו :

(ב) יְהֶיה מִזֶּה אֶל הַקֹּדֶשׁ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת מְרֻבָּע סָבִיב וַחֲמִשִּׁים אַמָּה מִגְרָשׁ לוֹ סָבִיב: יְהֵי מִדֵּין לְקוּדְשָׁא חֲמֵשׁ מְאָה בַּחֲמֵשׁ מְאָה מְרַבַּע סְחוֹר סְחוֹר וְחַמְשִׁין אַמִּין רְוָחָא לֵיהּ סְחוֹר סְחוֹר:

רש"י **יהיה מזה** . מן התרומה הזו יהיה לצורך הקדש להר הבית חמש מאות קנים והמותר לבתים לכהנים כמו שמפורש בסוף הספר :

(ג) וּמִן הַמִּדָּה הַזֹּאת תְּמוֹד אֹרֶךְ (חמש) חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וּבוֹ יִהְיֶה הַמִּקְדָּשׁ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים: וּמִן מִשְׁחַתָּא הָדָא תִּמְשַׁח אוּרְכָּא עַשְׂרִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין וּפוּתְיָא עַשְׂרָא אַלְפִין וּבֵיהּ יְהֵא מַקְדְּשָׁא קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין:

רש"י **ומן המדה הזאת** . בקנה המדה שנמדד בו ריבוע הר הבית ה' מאות על ה' מאות כמו שאמור בענין של מעלה (מ"ב) לד' רוחות מדדו חומה לו סביב ה' מאות קנים וגו' : **תמוד אורך** . חמשה ועשרים אלף . קנים ורוחב י' אלפי' קנים ולפי שלא פירש בפסוק ראשון מה הן כ"ה אלף אם קנים אם אמות הוצרך לומר שכ"ה מדות בקנה המדה שנמדדו בה ה' מאות על ה' מאות של הר הבית נמדדין אלפים הללו לתרומה :

(ד) קֹדֶשׁ מִן הָאָרֶץ הוּא לַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתֵי הַמִּקְדָּשׁ יִהְיֶה הַקְּרֵבִים לְשָׁרֵת אֶת יְהוָה וְהָיָה לָהֶם מָקוֹם לְבָתִּים וּמִקְדָּשׁ לַמִּקְדָּשׁ: קוּדְשָׁא מִן אַרְעָא הוּא לְכַהֲנַיָּא דִּי מְשַׁמְּשִׁין בְּבֵית מַקְדְּשָׁא דַּיָּי יְהֵא דְּקָרִיבִין לְשַׁמָּשָׁא קֳדָם יְיָ וִיהֵי לְהוֹן אֲתַר שָׁבִיק לְבֵיתָא וְכַבְשָׁא לְמַקְדְּשָׁא:

רש"י **קדש מן הארץ** . סרס את המקרא מותר הקדש אשר מן הארץ הוא יהיה לכהנים משרתי המקדש המקריבים וגו' קדש מן הארץ היא התרומה הזאת : **לכהנים משרתי המקדש יהיה** . העודף על חמש מאות של הר הבית י"ב אלף ומאתים וחמשים למזרח וכנגדן למערב והמקדש באמצע וארבעת אלפים ושבע מאות וחמשים לצפון וכנגדן לדרום : **והיה להם מקום לבתים** . העודף הזה שסביב המקדש : **ומקדש למקדש** . וחמש מאות על חמש מאות האמצעיי' יהיו מקודשים לצורך המקדש אישיינטיג"יאה אלשיינטואיירא בלע"ז :

כתובים - משלי - פרק כז

(כז) וְדֵי חֲלֵב עִזִּים לְלַחְמֶךָ לְלֶחֶם בֵּיתֶךָ וְחַיִּים לְנַעֲרוֹתָיִךְ: וְסוּפְקָנָא דַחֲלָבָא דְעִזֵי לְמֵיכוּלְתָּךְ וּלְמֵיכוּלְתָּא דְבֵיתָךְ וְחַיֵּי לְטַלְיָתָךְ:

רש"י **ודי** . פרנסתך : **ללחמך וללחם ביתך** . תסתפק בחלב העזים הרי מליצתו , והמשל כן . הוא , פני צאנך הרב המתמנה על הצבור ישאם בחיקו וינהלם לאט , כי לא לעולם חסן , ובזאת יאכל פירות והקרן קיימת : **גלה חציר** . כשיתפשטו שמועותיו ותגדל התורה על ידו אז יהיו הכבשים האלה לבושו יהיו התלמידים לו לשם ולבוש הוד והדר :

כח (א) נָס וְאֵין רֹדֵף רָשָׁע וְצַדִּיקִים כְּכְפִיר יִבְטָח: עָרְקִין רַשִׁיעֵי בְּדְלֵית דְּרָדֵף לְהוֹן וְצַדִּיקֵי הֵיךְ אַרְיָא דְמִסְתְּכֵי לְמֵיכוּלְתֵּיהּ מְסַבְּרִין לְחָכְמָתָא:

רש"י **נסו ואין רודף רשע** . נסו הרשעים כשיבא אידם ויפלו בדבר קל מאין רודף : **וצדיקים** . אמיץ לבם בהקב"ה ככפיר אשר יבטח בגבורתו :

(ב) בְּפֶשַׁע אֶרֶץ רַבִּים שָׂרֶיהָ וּבְאָדָם מֵבִין יֹדֵעַ כֵּן יַאֲרִיךְ: בְּחוֹבֵי יְהָא דְּאַרְעָא סַגִּיעִין רַבְרְבָנָהָא וּבְנֵי נָשָׁא דְמִתְבִּינִין בִּידִיעָתָא נִגְדּוּן:

רש"י **בפשע ארץ רבים שריה** . שזהו פורענות לארץ בהיות שריה רבים הרודפי' רק אחר בצעם : **ובאדם מבין** . ובשביל אדם מבין יתארך הפורענות מלבוא :

(ג) גֶּבֶר רָשׁ וְעֹשֵׁק דַּלִּים מָטָר סֹחֵף וְאֵין לָחֶם: גַּבְרָא מִסְכְּנָא דְעָשֵׁק לְמִסְכְּנֵי אֵיךְ מִטְרָא חֲבִיטָא דְלֵית בֵּיהּ יְתָרָן:

רש"י **גבר רש** . דיין עם הארץ עושק דלים . בדין על שאינו מתון בדין הרי הוא כמטר הסוחף את השדה ואין עושה פירות : **סוחף** . שוטף ובמשנה נסתחפה שדהו וכן נסחף אביריך (ירמיה מו) נשטפו ומעדו וכשלו :

(ד) עֹזְבֵי תוֹרָה יְהַלְלוּ רָשָׁע וְשֹׁמְרֵי תוֹרָה יִתְגָּרוּ בָם: דְּשָׁבְקִין נְמוֹסָא מִשְׁתַּבְּחִין בְּרִשְׁעָא וְאִלֵּין דְּנָטְרִין אוֹרָיְתָא מִתְגָּרְיָן בְּהוֹן דִּיתוּבוּן: (ה) אַנְשֵׁי רָע לֹא יָבִינוּ מְבַקְשֵׁי יְהוָה יָבִינוּ כֹל: בְּנֵי נָשָׁא בִּישֵׁי לָא מְתְבַּיְנִין דִּינָא וּדְבָעֵי מִן קֳדָם יְיָ מִתְבַּיְנִין כּוּלְהוֹן טָבְתָא:

רש"י **אנשי רע לא יבינו משפט** . אינם משימים לב לפורעניות העתיד' שיתבוננו בה וישובו מדרכם וינצלו : **ומבקשי ה' יבינו כל** . טובה ורעה , משפט , יושטיצ"א בלע"ז כך פירש רבי תנחומא על דור המבול :

משנה סנהדרין פרק א

א. דִּינֵי מָמוֹנוֹת, בִּשְׁלשָׁה. גְּזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת, בִּשְׁלשָׁה. נֶזֶק וַחֲצִי נֶזֶק, תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, בִּשְׁלשָׁה. הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וְהַמוֹצִיא שֵׁם רַע, בִּשְׁלשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מוֹצִיא שֵׁם רַע, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דִינֵי נְפָשׁוֹת:

ברטנורה (א) **דיני ממונות**. דהיינו הודאות והלואות: **בשלשה**. הדיוטות. ולא אצרכוה רבנן לשלשה מומחין שלא תנעל דלת בפני לוין. שמא יכפור הלוה ולא ימצא מומחין לכופו לדין אלא יחיד מומחה. או שלשה הדיוטות אבל גזילות וחבלות בשלשה מומחין. דאלהים כתיב בפרשת שומרים בואלה המשפטים ג' פעמים. ומינה ילפי' ג' מומחין: **נזק**. אדם או שור המועד שהזיקו דמשלמים נזק שלם: **חצי נזק**. שור תם שהזיק ואף על גב דהיינו חבלות איידי דבעי למתני תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה. שאינו משלם כמו מה שהזיק שמשלם יותר תנא נמי חצי נזק שאינו משלם כמו שהזיק שהרי משלם פחות ואיידי דתנא חצי נזק. תנא נמי נזק: **והמוציא שם רע**. לא מצאתי לבתך בתולים וענשו אותו מאה כסף: **דיני נפשות**. דאם אמת היה הדבר וזנתה תחתיו וסקלוה. ודיני נפשות בכ"ג. כדלקמן. והל' כחכמים:

ב. מַכּוֹת, בִּשְׁלשָׁה. מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה. עִבּוּר הַחֹדֶשׁ, בִּשְׁלשָׁה. עִבּוּר הַשָּׁנָה, בִּשְׁלשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בִּשְׁלשָׁה מַתְחִילִין, וּבַחֲמִשָּׁה נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין, וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה. וְאִם גָּמְרוּ בִשְׁלשָׁה, מְעֻבָּרֶת:

ברטנורה (ב) **מכות**. מלקות ארבעים: **בשלשה**. דכתיב (דברים כה) ונגשו אל המשפט ושפטו'. שנים ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן שלש': **ר' ישמעאל אומר בעשרים ושלשה**. אתיא רשע רשע. כתיב הכא והרשיעו את הרשע וכתיב התם (במדבר לה) אשר הוא רשע למות. מה להלן. בכ"ג. אף כאן בכ"ג: **עבור החדש**. קדוש החדש ואיידי דבעי למתני עבור השנה. תנא נמי עבור החדש: **בג' מתחילין**. לראות אם יש להושיב בית דין על כך. אם אחד מהם אומר צריך בית דין לישב ולעיין אם צריכה שנה לעבר מפני התקופה. והאביב והפירות. ושנים אומרים אין צריך. שאין כאן ספק

דודאי אינה צריכה עבור. בטל יחיד במעוטו. שנים אומרים לישב. הולכין אחר השנים. ומוסיפין עוד שנים אחרים שישאו ויתנו בדבר. והרי כאן חמשה. שנים אומרים צריך לעבר. וג' אומרים אין צריך בטלו שנים במעוטן. שנים אומרים אינה צריכה. וג' אומרים צריכה הולכים אחר הרוב ומוסיפין עוד שנים שיהיו שבעה ומעברין אותה ובגמרא מפרש דהני ג' חמשה ושבעה כנגד ברכת כהנים שיש בפסוק ראשון שלשה תיבות ובשני חמשה ובשלישי שבעה והלכה כרשב"ג:

ג. סְמִיכַת זְקֵנִים וַעֲרִיפַת עֶגְלָה, בִּשְׁלֹשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בַּחֲמִשָּׁה. הַחֲלִיצָה וְהַמַּאוּנִין, בִּשְׁלֹשָׁה. נָטַע רְבָעִי וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין דָּמָיו יְדוּעִין, בִּשְׁלֹשָׁה. הַהֶקְדֵּשׁוֹת, בִּשְׁלֹשָׁה. הָעֲרָכִין הַמְּטַלְטְלִין, בִּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן. וְהַקְּרָקָעוֹת, תִּשְׁעָה וְכֹהֵן. וְאָדָם, כַּיּוֹצֵא בָהֶן:

ברטנורה (ג) **סמיכת זקנים**. על ראש פר העלם דבר של צבור. ויש במשמעות הדברים גם מנוי הדיין שהגדול הסומך צריך שיצרף עמו שנים. כשרוצה לסמוך חכם כדי שיקרא רבי וידון דיני קנסות. ולשון סמיכות משום דכתיב (במדבר כז) ויסמוך את ידיו עליו. ולא דבעי מסמך ידיה עליה אלא בשמא קרו ליה רבי ואין סמיכה בחוצה לארץ. אלא צריך שהסומך והנסמך יהיו כולן בארץ ישראל ואז יהיה לו רשות לדון דיני קנסות ואפילו בח"ל. לפי שסנהדרין נוהגת בין בארץ בין בח"ל. אחר שנסמכו בארץ וכתב הרמב"ם שנראה לו בזמן שאין לנו סמוך איש מפי איש עד משה רבינו. אם היו מסכימים כל החכמים שבארץ ישראל לסמוך יחיד או רבים. הרי אלו סמוכים ויכולים לדון דיני קנסות. ויש להן לסמוך לאחרים. והדבר צריך הכרע: **ועריפת עגלה בשלשה**. דכתיב (ויקרא ד) זקני העדה. מעוט זקני שנים. ואין בית דין שקול. הוסיף עליהם עוד אחד הרי שלשה: **ורבי יהודה אומר בחמשה**. וסמכו. שנים. זקני. שנים. ואין בית דין שקול. הוסיף עליהם עוד אחד. הרי חמשה. והלכה כרבי יהודה: **מצות חליצה בשלשה**. דכתיב (דברים כה) ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים. זקנים שנים. ואין בית דין שקול. הוסיף עליהם עוד אחד. הרי שלשה. ושנים אחרים שמוסיפים אינו אלא לפרסומי מלתא: **מיאונין**. קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה ויוצאה במיאון שממאנת בבעלה. צריך שיהיה בשלשה. וביבמות מוכח דמיאון בפני שנים מספיק: **נטע רבעי**. אם בא לחללו על המעות. וכן מעשר שני ואין דמיהן ידועים. כגון פירות והרקיבו. שאין להם שער ידוע: **ההקדשות**. הבא לפדותן צריך שלשה לשומן: **הערכין המטלטלין**. הרי שאמר ערך פלוני עלי. ואין לו מעות ליתן כפי הדמים הקצובים בפרשה ובא ליתן מטלטלין. צריך שלשה לשום אותן מטלטלים: **אחד מהם כהן**. דבערכין כהן כתיב. (ויקרא כז) כערכך

הכהן: **והקרקעות**. ואם אין לו מטלטלין ובא ליתן קרקע צריך שישומו עשרה אנשים ואחד מהן כהן אותה קרקע שיהיה כפי הערך שיש עליו ליתן: **ואדם כיוצ' בהן**. ואם אמר דמי פלוני עלי ששמין אותו כמה הוא יפה לימכר בשוק ונותן דמיו צריך גם כן שיהיו עשרה ואחד מהן כהן בשומא זו:

ד. דִּינֵי נְפָשׁוֹת, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. הָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כ) וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה, וְאוֹמֵר (שם) וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהֲרגוּ. שׁוֹר הַנִּסְקָל, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כא) הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת, כְּמִיתַת הַבְּעָלִים כָּךְ מִיתַת הַשּׁוֹר. הַזְּאֵב וְהָאֲרִי, הַדֹּב וְהַנָּמֵר וְהַבַּרְדְּלָס וְהַנָּחָשׁ, מִיתָתָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, כָּל הַקּוֹדֵם לְהָרְגָן, זָכָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מִיתָתָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה:

ברטנורה (ד) **והרגת את האשה ואת הבהמה**. היינו רובע ואתקש לאשה. מה אשה בכ"ג אף בהמה בכ"ג ואומר ואת הבהמה תהרוגו בנרבע כתיב למדנו רובע ונרבע: **כמיתת הבעלים**. כלומר כמו שהיה הבעל נדון בכ"ג. אם היה חייב מיתה: **כל הקודם להורגן זכה**. כשהמיתו את האדם. וא"צ להביאם לבית דין: **ר"ע אומר כו'**. בגמרא מפרש דאיכא בין ת"ק לר"ע נחש. דלת"ק נחש מיתתו בכ"ג. ולר"ע הזאב והארי והדוב. והנמר והברדלס מיתתן בעשרים ושלשה אבל נחש הקודם להרגו זכה שסלק המזיק מן העולם. והלכה כר"ע:

ה. אֵין דָּנִין לֹא אֶת הַשֵּׁבֶט וְלֹא אֶת נְבִיא הַשֶּׁקֶר וְלֹא אֶת כֹּהֵן גָּדוֹל, אֶלָּא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. וְאֵין מוֹצִיאִין לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת, אֶלָּא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת, אֶלָּא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין עוֹשִׂין סַנְהֶדְרִיּוֹת לַשְּׁבָטִים, אֶלָּא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת, אֶלָּא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. וְאֵין עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת בַּסְּפָר, וְלֹא שָׁלֹשׁ, אֲבָל עוֹשִׂין אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם:

ברטנורה (ה) **את השבט**. רובו של שבט שעבדו ע"ג ובמזיד. אין דנין אלא בבית דין של שבעים ואחד דכתיב (דברים יז) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא על שעריך איש ואשה אתה מוציא אל שעריך. ואי אתה מוציא את השבט אל שעריך אלא בבית דין הגדול: **ולא את נביא השקר**. גמר דבר דבר מזקן ממרא. כתיב הכא (שם יח) אשר יזיד לדבר דבר. וכתיב בזקן ממרא (שם יז) כי יפלא ממך דבר. מה זקן ממרא בבית דין הגדול דכתיב וקמת ועלית. אף נביא שקר בבית דין הגדול: **ולא את כ"ג**. דא"ק (שמות יח) את הדבר הגדול יביאו אליך דבריו שלגדול יביאו אליך ומשה במקום שבעים ואחד קאי: **ואין מוציאין למלחמת הרשות**. כל מלחמה חוץ ממלחמת שבעה עממין ומלחמת

עמלק קרויה מלחמת הרשות: **אלא בבית דין של ע"א**. דכתיב בדוד (ד"ה א' כז) ואחרי אחיתופל בניהו בן יהוידע. אחיתופל זה יועץ. בניהו בן יהוידע זו סנהדרין שהיה מופלא שבכלן. וכולן נגררים אחריו: **על העיר**. ירושלים שקדושתה גדולה משאר קדושת א"י: **והעזרות**. קדושתה גדולה מקדושת ירושלים. וא"א לחדש קדושה אלא בבית דין של ע"א דא"ק (שמות כה) ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן תעשו לדורות מה משכן קדוש ע"פ משה שהוא במקום סנהדרי גדולה אף לתוס' עיר ועזרות ע"פ סנהדרי גדולה: ואין עושין סנהדראות לשבטים וכו'. כדאשכחן במשה דאוקי סנהדראות ומשה במקום ע' וא' קאי: **אין עושין עיר הנדחת וכו'**. דכתיב (דברים יז) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא איש ואשה אתה מוציא אל שעריך לבית דין שבעירך ואי אתה מוציא את כל העיר אל שעריך אלא לשער המיוחד: **בספר**. עיר המבדלת בין ארץ ישראל לארץ העובדי כוכבים. דכתיב מקרבך. ולא מן הספר וטעמא דקרא. שמא ישמעו עובדי כוכבים ויבואו ויחריבו א"י. לפיכך אין מניחין העיר תל עול' כמשפט עיר הנדחת אבל הורגין את יושביה בלבד: **ולא ג' עיירות**. עיר הנדחת בבית דין אחר ובמקום אחד. כלו' קרובים זו לזו אבל בשנים ושלשה מקומות עושים:

ו. סַנְהֶדְרֵי גְדוֹלָה הָיְתָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, וּקְטַנָּה שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וּמִנַּיִן לַגְּדוֹלָה שֶׁהִיא שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יא) אֶסְפָּה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמֹשֶׁה עַל גַּבֵּיהֶן, הֲרֵי שִׁבְעִים וְאֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שִׁבְעִים. וּמִנַּיִן לַקְּטַנָּה שֶׁהִיא שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם לה) וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה וְהִצִּילוּ הָעֵדָה, עֵדָה שׁוֹפֶטֶת וְעֵדָה מַצֶּלֶת, הֲרֵי כָאן עֶשְׂרִים. וּמִנַּיִן לָעֵדָה שֶׁהִיא עֲשָׂרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יד) עַד מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת, יָצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב. וּמִנַּיִן לְהָבִיא עוֹד שְׁלֹשָׁה, מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג) לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעוֹת, שׁוֹמֵעַ אֲנִי שֶׁאֶהְיֶה עִמָּהֶם לְטוֹבָה, אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר (שם) אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת, לֹא כְהַטָּיָתְךָ לְטוֹבָה הַטָּיָתְךָ לְרָעָה. הַטָּיָתְךָ לְטוֹבָה עַל פִּי אֶחָד, הַטָּיָתְךָ לְרָעָה עַל פִּי שְׁנַיִם, וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד, הֲרֵי כָאן עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְכַמָּה יְהֵא בָּעִיר וּתְהֵא רְאוּיָה לְסַנְהֶדְרִין, מֵאָה וְעֶשְׂרִים. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר, מָאתַיִם וּשְׁלֹשִׁים, כְּנֶגֶד שְׁרֵי עֲשָׂרוֹת:

ברטנורה (ו) **ומשה על גביהן הרי ע"א**. דאמר קרא (במדבר יא) ונשאו אתך. ואת בהדייהו: **ר' יהודה אומר שבעים**. דדריש אתך. בדומין לך. ולא שיהיה הוא יושב עמהן בדין ואין הלכה כר' יהודה: עדה שופטת עשרה מחייבין: **עדה מצל'**. עשרה מזכין. ושמעינן מינה דצריך שיהיו כ' שאם יחלקו יהיו י' מחייבין. ועשרה מזכין: **הטייתך לרעה ע"פ שנים**. והכי קאמר קרא לא תהי' אחרי רבים לרעות לחייב ע"פ אחד שיהיה יתר על המזכין.

אבל אחרי רבים להטות בשנים אפילו לרעות. כשיהיו שנים מחייבין יותר על המזכין. הלכך. ע"כ כ"ג בעינן דבציר מעשרה מזכין ליכא למימר. דהא כתיב והצילו העדה. ותו לא משכחת חובה בבציר משנים עשר: **ואין בית דין שקול**. אין עושין בית דין זוגות שאם יחלקו לחצאים הוי להו פלגא ופלגא. ולא משכחת לה הטייתך לטובה על פי אחד. הלכך מוסיפין עליהם עוד אחד. והוו להו עשרים ושלשה: **מאה ועשרים**. מפרש בגמרא עשרים ושלשה סנהדרי קטנה וג' שורות של כ"ג כ"ג יושבים לפניהם. שאם הוצרכו להוסיף על הדיינים מוסיפים מהם ועשרה בטלנים עשרה בני אדם בטלים מכל מלאכה. שיושבים תמיד בבית המדרש. ושני סופרים לכתוב דברי המזכין. ודברי המחייבין. ושני חזנים שמשי בית דין להלקות החייב ולהזמין בעלי הדין. ושני בעלי דינין ושני עדים ושני זוממין ושני זוממי זוממין. וב' גבאים ושלישי לחלק הצדקה שצדקה נגבית בשנים ומתחלקת בג'. ורופא ואומן להקיז דם. ולבלר. ומלמד תנוקות. הרי ק"ך: **מאתים ושלשים**. כנגד שרי עשרות דהיינו כ"ג עשיריות שיהא כל דיין שר של עשרה. דבציר משרי עשרה לא אשכחן שררה. ואין הלכה כר' נחמיה:

גמרא סנהדרין דף ז' ע"א

כְּתִיב (שמות כ') לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב. אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב הוּא דְּלֹא עָבְדֵי הָא דְּעֵץ שָׁרֵי. אָמַר רַב אָשֵׁי אֱלוֹהַּ הַבָּא בִּשְׁבִיל כֶּסֶף וֱאֱלוֹהַּ הַבָּא בִּשְׁבִיל זָהָב. רַב כִּי הֲוָה אָתֵי לְבֵי דִינָא אָמַר הָכִי בִּרְעוּת נַפְשַׁאי לְקִטְלָא נָפִיק וְצָבֵי בֵּיתֵיהּ לֵית הוּא עָבִיד. וְרֵיקָן לְבֵיתֵיהּ עַיֵּיל. וּלְוַאי שֶׁתְּהֵא בִּיאָה כַּיְצִיאָה. כִּי הֲוָה חָזֵי אַמְבּוּהָא דְּסַפְּרֵי אַבַּתְרֵיהּ אָמַר (איוב כ') אִם יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שְׂיאוֹ וְגוֹ' כְּגֵלְלוֹ לָנֶצַח יֹאבֵד וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מְנַיִן לַדַּיָּן שֶׁלֹּא יִפְסַע עַל רֹאשֵׁי עַם קֹדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ') וְלֹא תַעֲלֶה בְמַעֲלוֹת וְסָמִיךְ לֵיהּ וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים. אֲשֶׁר תְּשִׂים אֲשֶׁר תְּלַמְּדֵם מִיבָּעֵי לֵיהּ. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה וְאִי תֵּימָא רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אֵלּוּ כְּלֵי הַדַּיָּנִין. רַב הוּנָא כִּי הֲוָה נָפִיק לְדִינָא אָמַר הָכִי אַפִּיקוּ לִי מָאנֵי חֲנוּתַאי מַקֵּל וּרְצוּעָה וְשׁוֹפָר וְסַנְדָּלָא (דברים א') שְׁמוֹעַ בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם אָמַר רַבִּי חֲנִינָא אַזְהָרָה לְבֵית דִּין שֶׁלֹּא יִשְׁמַע דִּבְרֵי בַּעַל דִּין קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין חֲבֵירוֹ וְאַזְהָרָה לְבַעַל דִּין שֶׁלֹּא יְטָעִים דְּבָרָיו לְדַיָּן קוֹדֶם שֶׁיָּבֹא בַּעַל דִּין חֲבֵירוֹ קְרִי בֵּיהּ נָמֵי שְׁמֹעַ בֵּין אֲחֵיכֶם. (שם) כְּתִיב וַאֲצַוֶּה אֶת שֹׁפְטֵיכֶם בָּעֵת הַהִיא וּכְתִיב וָאֲצַוֶּה אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִיא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי שִׁמְלַאי אַזְהָרָה לַצִּבּוּר שֶׁתְּהֵא אֵימַת דַּיָּן עֲלֵיהֶם וְאַזְהָרָה לַדַּיָּן שֶׁיְּסַבּוֹל אֶת הַצִּבּוּר עַד כַּמָּה אָמַר רַבִּי חָנָן וְאִי תֵּימָא רַבִּי שִׁבְתַּאי. (במדבר יא) כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאוֹמֵן אֶת הַיּוֹנֵק:

רש"י **אלוה הבא בשביל כסף**. דיין שהעמידוהו ע"י שנתן ממון למלך על כך: **לדיני**. לדון: **לקטלא**. לישא עליו חטא ועל עצמו היה אומר: **וצבי ביתיה לית הוא עביד**. צרכי ביתו

אינו עושה כאן: **וריקן לביתיה עייל**. שאינו משתכר כאן כלום: **שתהא ביאה**. שאחזור לביתי כיציאה מביתי שיצאתי בלא חטא שלא אטעה ואענש: **אמבוהא**. סיעת אנשים: **אם יעלה לשמים**. כל זה כדי שלא תזוח דעתו עליו היה אומר כך: **על ראשי עם קודש**. כשהיה המתורגמן דורש היו הצבור יושבין לארץ והמפסיע ביניהן לילך ולישב במקומו נראה כמפסיע על ראשן: **וסמיך ליה ואלה המשפטים**. כלו' אף לשופטים אני מזהיר: **כלי הדיינים**. דשייכא בהם שימת דבר המטלטל: **רצועה למלקות**. מקל למכת מרדות עד שיחזור בו: **שופר**. לשמתא. ונידוי: **סנדל**. לחליצה: **שמוע בין אחיכם**. כשיהיו שניהם יחד שמעו דבריהם ולא תשמע דברי זה בלא זה: **שמע**. דבריך: **בין אחיכם**. כשתהיו שניכם יחד משמע:

זוהר אמור צ"ד ע"ב

שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה. שֵׁשֶׁת יָמִים מָאי עֲבִידְתַּיְיהוּ אָמַר רִבִּי יוֹסֵי כְּתִיב כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְלָא כְּתִיב בְּשֵׁשֶׁת וְהָא אוּקְמוּהָ וְכָל יוֹמָא וְיוֹמָא עֲבִיד עֲבִידְתֵּיהּ וְאִקְרוֹן יוֹמֵי מְלָאכָה. אָמַר רִבִּי יִצְחָק אִי הָכִי אֲמַאי אִקְרוֹן שֵׁשֶׁת יְמֵי חוֹל אֲמַאי חוֹל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הַשְׁתָּא אִתְנְהִיג עָלְמָא עַל יְדֵי דְּשִׁלּוּחַיְיהוּ בְּגִין כַּךְ יוֹמֵי חוֹל אִקְרוֹן. רִבִּי חִיָּיא אָמַר בְּגִין דְּשָׁרֵי לְמֶעְבַּד בְּהוֹן עֲבִידְתָּא וּבְגִין דְּא לָא אִקְרוֹן קוֹדֶשׁ. וּמָאן דְּלָאו אִקְרוֹן קוֹדֶשׁ חוֹל אִקְרוֹן וְעַל דָּא אַתְקִינוּ חַבְרַיָּיא בְּהַבְדָּלָה בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוֹל. מָאי הַבְדָּלָה הָכָא אֶלָּא קוֹדֶשׁ מִלָּה בְגַרְמֵיהּ הוּא וְשָׁאֲרָא מִנֵּיהּ אַתְיָין. וְעַל דָּא אִילֵּין לְעוֹבָדָא וְאִלֵּין לְנַטְרָא וְאֵימָתַי אִשְׁתְּכַח נְטִירוּ בְהוּ. כַּד זְמִינִין מִקּוֹדֶשׁ אָמַר רִבִּי יְהוּדָה חֶדְוָותָא וּנְטִירוּתָא דְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא עַל כֻּלָּא הוּא בְּגִין דְּהַאי יוֹמָא אִתְעֲטַר בְּאַבָּא וְאִימָא וְאִתּוֹסַף קְדוּשָׁה עַל קְדוּשָׁתֵּיהּ מַה דְּלָא אִשְׁתְּכַח הָכִי בְּשְׁאַר יוֹמֵי דְּהָא הוּא קוֹדֶשׁ וְאִתְעֲטַר בַּקּוֹדֶשׁ אוֹסִיף קְדוּשָׁה עַל קְדוּשָׁתֵּיהּ. בְּגִין כַּךְ הַאי יוֹמָא חֶדְוָותָא דְעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי כֻּלָּא חַדָּאן בֵּיהּ. מָלֵא בִּרְכָאן בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין. כֻּלְּהוּ מִנֵּיהּ אַתְקִינוּ (נ"א אַתְזִינוּ) בְּהַאי יוֹמָא נַיְיחָא דְעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. בְּהַאי יוֹמָא נַיְיחָא דְחַיְיבַיָּיא דְגֵיהִנָּם לְמַלְכָּא דְעָבַד הִלּוּלָא לְבָרֵיהּ יְחִידָאֵי אַעְטַר לֵיהּ בְּעִטָּרָא עִלָּאָה מָנֵי לֵיהּ מַלְכָּא עַל כֻּלָּא. בְּהַאי יוֹמָא חֶדְוָותָא לְכֻלָּא. חַד סַנְטִירָא דְאִתְפְּקַד עַל דִּינָא דְבָנֵי נָשָׁא הֲווֹ בִּידֵיהּ גּוּבְרִין דְּבַעְיָין קְטוּלָא גּוּבְרִין לְאַלְקָאָה בְּגִין יִקָּרָא דְהַאי יוֹמָא דְחֶדְוָותָא דְמַלְכָּא שָׁבִיק דִּינוֹי וְנָטַר לְחֶדְוָותָא דְמַלְכָּא. כַּךְ הַהוּא יוֹמָא הִלּוּלָא דְמַלְכָּא בְמַטְרוֹנִיתָא חֶדְוָותָא דְאַבָּא וְאִימָא עֲלֵיהּ. חֶדְוָותָא דְעִלָּאִין וְתַתָּאִין. בְּחֶדְוָותָא דְמַלְכָּא כֻּלְּהוּ חַדָּאן וְלָא יִתְעָרְעוּן בֵּיהּ. עַל דָּא כְתִיב (ישעיה נ"ח) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג מָאי עֹנֶג לָא אִשְׁתְּכַח אֶלָּא לְעֵילָּא בְּאָתָר דְקוֹדֶשׁ עִלָּאָה שָׁאֲרֵי כְּמָה דְאַתְּ אָמַר אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ דְהַאי עֹנֶג עַל יְיָ הוּא. וְהַאי יוֹמָא דְהוּא הִלּוּלָא דְמַלְכָּא אִתְעַטָּר בְּהַהוּא עִטָּרָא דְעֹנֶג הָדָא הוּא דִכְתִיב וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת

עֹנֶג מַה דְּלָא אִשְׁתְּכַח הָכִי בִּשְׁאַר יוֹמִין. בְּהָאי יוֹמָא תְּלַת סְעוּדָתָן בַּעְיִין בְּנֵי מַלְכָּא לְזַמְנָא וּלְסַדְּרָא פָּתוֹרֵי בְּגִין יְקָרָא דְמַלְכָּא כְּמָה דְאוֹקִימְנָא:

תרגום הזוהר שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה: שׁוֹאֵל, שֵׁשֶׁת יָמִים, מַה הֵם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי כָּתוּב, כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְלֹא כָּתוּב בְּשֵׁשֶׁת יָמִים. וְהֶעֱמִדְנוּ, שֶׁכָּל יוֹם וְיוֹם עֲשָׂה מְלַאכְתּוֹ, וְנִקְרָאִים מִשּׁוּם זֶה יְמֵי מְלָאכָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם כֵּן, שֶׁהֵם סוֹד שֵׁשׁ סְפִירוֹת חג"ת נה"י, לָמָּה נִקְרָאִים שֵׁשֶׁת יְמֵי חוֹל, לָמָּה הִיא חוֹל, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי עַתָּה מִתְנַהֵג הָעוֹלָם עַל יְדֵי שִׁלּוּחִים שֶׁלָּהֶם, וְעַל כֵּן נִקְרָאִים יְמֵי חֹל. רַבִּי חִיָּא אָמַר: מִשּׁוּם שֶׁמַּתָּר לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מְלָאכָה. וּמִשּׁוּם זֶה אֵינָם נִקְרָאִים קֹדֶשׁ. כִּי אוֹתָם שֶׁאֵינָם נִקְרָאִים קֹדֶשׁ, נִקְרָאִים חֹל. וְעַל כֵּן הִתְקִינוּ הַחֲבֵרִים בְּהַבְדָּלָה, בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל. שׁוֹאֵל, מַהוּ הַבְדָּלָה שֶׁבְּכָאן, וּמֵשִׁיב, אֶלָּא קֹדֶשׁ, הוּא דָּבָר בִּפְנֵי עַצְמוֹ, שֶׁכָּל שְׁאָר הַמַּדְרֵגוֹת בָּאִים מִמֶּנּוּ, מֵאו"א עִלָּאִין, וְעַל כֵּן, הָהַבְדָּלָה הִיא, שֶׁאֵלּוּ יְמֵי חֹל הֵם לְמָלְאָכָה, וְאֵלּוּ יְמֵי קֹדֶשׁ, הֵם לִשְׁמִירָה. וּמָתַי נִמְצָא הַשְּׁמִירָה בָּהֶם, בִּימֵי חֹל. הֵינוּ כְּשֶׁהֵם מְזֻמָּנִים מִקֹּדֶשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הַשְּׁמִחָה וְהַשְּׁמִירָה שֶׁבְּיוֹם הַשַּׁבָּת הוּא לְמַעְלָה עַל הַכֹּל, וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר בְּאַבָּא וְאִמָּא, וְנִתּוֹסֵף קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתָם, מַה שֶּׁלֹּא נִמְצָא כֵּן בִּשְׁאָר הַיָּמִים, כִּי הוּא קֹדֶשׁ, וּמִתְעַטֵּר בַּקֹּדֶשׁ, וּמוֹסִיף קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה, יוֹם הַזֶּה הוּא שִׁמְחַת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כֻּלָּם שְׂמֵחִים בּוֹ, שֶׁמְּמַלֵּא בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְתַּקְּנִים מִמֶּנּוּ, בַּיּוֹם הַזֶּה, מְנוּחַת הָעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. בַּיּוֹם הַזֶּה הִיא מְנוּחַת הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם. בְּדוֹמֶה לְמֶלֶךְ, שֶׁעָשָׂה סְעֻדָּה לִבְנֵי יְחִידוֹ, וְהֶעֱטִירוֹ בַּעֲטָרָה עֶלְיוֹנָה, וְהַמֶּלֶךְ הִפְקִיד אוֹתוֹ עַל הַכֹּל. בַּיּוֹם הַזֶּה הוּא שִׂמְחָה לְכָל בְּנֵי הַמְּדִינָה, שׁוֹטֵר אֶחָד שָׁנַתְמַנָּה עַל הַדִּין שֶׁל בְּנֵי אָדָם, הָיָה בְּיָדוֹ אֲנָשִׁים שֶׁצְּרִיכִים לְהָרְגָם, אֲנָשִׁים שֶׁצְּרִיכִים לְהַכּוֹתָם. וּמִשּׁוּם כָּבוֹד הַזֶּה שֶׁל שִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ עָזַב הַדִּינִים שֶׁלּוֹ, וְשָׂמַר אֶת שִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ. שֶׁלֹּא יְצַעֵר לְשׁוּם אָדָם. כָּךְ יוֹם הַהוּא, שַׁבָּת, הוּא סְעֻדַּת הַשִּׂמְחָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ עִם הַמַּלְכָּה, וְהַשִּׂמְחָה שֶׁל אַו"א, עֲלֵיהֶם שְׂמֵחִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. בְּשִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ הַכֹּל שְׂמֵחִים וְאֵינָם מִצְטַעֲרִים בּוֹ. עַל כֵּן כָּתוּב, וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג. מַהוּ, עֹנֶג. וּמֵשִׁיב, עֹנֶג אֵינוֹ נִמְצָא אֶלָּא לְמַעְלָה, בַּמָּקוֹם שֶׁקֹּדֶשׁ הָעֶלְיוֹן שָׁרוּי, כְּדִכְתִיב, אָז תִּתְעַנַּג עַל ה', כִּי עֹנֶג הַזֶּה הוּא לְמַעְלָה מֵה' הוּא, וְיוֹם הַהוּא, שַׁבָּת. שֶׁהוּא סְעֻדַּת הַשִּׂמְחָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ, מִתְעַטֵּר בַּעֲטָרָה זוֹ שֶׁל עֹנֶג, מֵאַו"א עִלָּאִין. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג. מַה שֶּׁלֹּא נִמְצָא כֵּן בִּשְׁאָר הַיָּמִים. בַּיּוֹם הַזֶּה, שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת צְרִיכִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ לְזַמֵּן וְלַעֲרֹךְ הַשֻּׁלְחָן, מִשּׁוּם כָּבוֹד הַמֶּלֶךְ. כְּמוֹ שֶׁהֶעֱמִדְנוּ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ג

א. טָעָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית וְעָבַר חֲצִי הַיּוֹם יִתְפַּלֵּל מִנְחָה שְׁתַּיִם רִאשׁוֹנָה תְּפִלַּת מִנְחָה וְהַשְּׁנִיָּה תַּשְׁלוּמֵי שַׁחֲרִית. טָעָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה עַד שֶׁשָּׁקְעָה הַחַמָּה יִתְפַּלֵּל עַרְבִית שְׁתַּיִם רִאשׁוֹנָה עַרְבִית וּשְׁנִיָּה תַּשְׁלוּמֵי מִנְחָה טָעָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל עַרְבִית עַד שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר מִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית שְׁתַּיִם. רִאשׁוֹנָה שַׁחֲרִית וְהַשְּׁנִיָּה תַּשְׁלוּמֵי עַרְבִית: **ב.** טָעָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל לֹא תְּפִלָּה זוֹ וְלֹא תְּפִלָּה הַסְּמוּכָה לָהּ אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא אַחֲרוֹנָה בִּלְבָד. כֵּיצַד טָעָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל לֹא שַׁחֲרִית וְלֹא מִנְחָה מִתְפַּלֵּל עַרְבִית שְׁתַּיִם רִאשׁוֹנָה עַרְבִית וְאַחֲרוֹנָה תַּשְׁלוּמֵי מִנְחָה. אֲבָל שַׁחֲרִית אֵין לָהּ תַּשְׁלוּמִין שֶׁכְּבָר עָבַר זְמַנָּהּ וְכֵן בְּשְׁאַר תְּפִלּוֹת: **ג.** הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי תְּפִלּוֹת שֶׁל מִנְחָה וְשֶׁל מוֹסָפִין מִתְפַּלֵּל שֶׁל מִנְחָה וְאַחַר כַּךְ מִתְפַּלֵּל שֶׁל מוֹסָפִין. וְיֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה שֶׁאֵין עוֹשִׂין בְּצִבּוּר כֵּן כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעוּ:

מוסר

מספר חסידים סי' כ"מ

אִם עָמַד אָדָם בִּדְבַר מִצְוָה אַל יַחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ וְלֵימָא כַּמָּה חָסִידָא אֲנָא אֶלָּא יִתֵּן תִּשְׁבָּחוֹת וְהוֹדָאוֹת לַמָּקוֹם יִשְׁתַּבַּח וְיִתְעַלֶּה זִכְרוֹ שֶׁהִצִּילָהוּ מֵהֶחְטוֹא לְפָנָיו אֲשֶׁר בְּיָדוֹ לְהַטּוֹת לִבּוֹ אֶל אֲשֶׁר יַחְפּוֹץ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כא) פַּלְגֵי מַיִם לֵב מֶלֶךְ בְּיַד ה' וְאוֹמֵר (בראשית כ) וָאֶחְשׂוֹךְ גַּם אָנֹכִי אוֹתְךָ מֵחֲטוֹא לִי. וְכָל שֶׁהוּא רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְלִהְיוֹת בְּמִדַּת הַחֲסִידוּת וְיִרְצֶה לְהַשִּׂיג עוֹמֶק הֲלִיכוֹת הַבּוֹרֵא וְעוֹמֶק כְּבוֹדוֹ אַל יִכָּנֵס אָדָם לָזֶה אֶלָּא אִם הוּא נֶפֶשׁ רָצוֹן טוֹב בְּלֹא כַּעַס וְיַעֲזוֹב שִׂיחַת בְּנֵי אָדָם וְשַׁעֲשׁוּעַ יְלָדִים וּמִלְהִשְׂיחַ עִם אִשְׁתּוֹ אֶלָּא בְּשִׁעַת הַמַּעֲשֶׂה וְלִהְיוֹת זָהִיר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה וְלִהְיוֹת זָהִיר וְלָקוּם לִפְנֵי זָקֵן אֲפִילוּ מֵאָה פְּעָמִים בַּל יְהִי עָלָיו לְמַשָּׂא בְּאַהֲבַת הַבּוֹרֵא:

אמור יום חמישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד הֹ דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) לֶחֶם אֱלֹהָיו מִקָּדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים וּמִן הַקֳּדָשִׁים יֹאכֵל: קֳרְבַּן אֱלֹהֵהּ מִקֳּדַשׁ קוּדְשַׁיָּא וּמִן קוּדְשַׁיָּא יֵיכוּל:

רש"י מקדשי הקדשים. אלו קדשי הקדשים: ומן הקדשים יאכל. אלו קדשים קלים. ואם נאמרו קדשי הקדשים למה נאמרו קדשים קלים, אם לא נאמרו הייתי אומר בקדשי הקדשים יאכל בעל מום, שמצינו שהתרו לזר, שאכל משה בשר המלואים, אבל בחזה ושוק של קדשים קלים לא יאכל, שלא מצינו זר חולק בהן, לכך נאמרו קדשים קלים. כך מפורש בזבחים (קא:) :

(כג) אַךְ אֶל הַפָּרֹכֶת לֹא יָבֹא וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִגַּשׁ כִּי מוּם בּוֹ וְלֹא יְחַלֵּל אֶת מִקְדָּשַׁי כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: בְּרַם לְפָרֻכְתָּא לָא ייעול וּלְמַדְבְּחָא לָא יִקְרַב אֲרֵי מוּמָא בֵּהּ וְלָא יַחֵל יָת מַקְדְּשַׁי אֲרֵי אֲנָא יְיָ מְקַדְּשֵׁהוֹן:

רש"י אך אל הפרכת. להזות שבע הזאות שעל הפרכת: ואל המזבח. החיצון. ושניהם הצרכו להכתב, ומפורש בתורת כהנים: ולא יחלל את מקדשי. שאם עבד, עבודתו מחללת להפסל:

(כד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וּמַלִּיל מֹשֶׁה עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי וְעִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י וידבר משה. המצוה הזאת: אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל. להזהיר בית דין על הכהנים:

כב (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (ב) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְיִנָּזְרוּ מִקָּדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר הֵם מַקְדִּשִׁים לִי אֲנִי יְהוָה: מַלֵּיל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי וְיִפְּרְשׁוּן מִקוּדְשַׁיָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא יְחַלּוּן יָת שְׁמָא דְקוּדְשִׁי דִּי אִנּוּן מְקַדְּשִׁין קֳדָמַי אֲנָא יְיָ:

רש"י וינזרו. אין נזירה אלא פרישה, וכן הוא אומר (יחזקאל יד ז) וינזר מאחרי, (ישעיה א ד) נזורו אחור, יפרשו מן הקדשים בימי טמאתן. דבר אחר: וינזרו מקדשי בני ישראל אשר הם מקדישים לי ולא יחללו את שם קדשי. סרס המקרא ודרשהו, אשר הם מקדשים לי ולא יחללו את שם קדשי: אשר הם מקדשים לי. לרבות קדשי כהנים עצמן:

נביאים - יחזקאל - פרק מה

(ה) וַחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אֹרֶךְ וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים רֹחַב (יהיה) וְהָיָה לַלְוִיִּם מְשָׁרְתֵי הַבַּיִת לָהֶם לַאֲחֻזָּה עֶשְׂרִים לְשָׁכֹת: וְעַשְׂרִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין אוּרְכָּא וְעַסְרָא אַלְפִין פּוּתְיָא וִיהֵי לְלֵיוָאֵי מְשַׁמְּשֵׁי בֵיתָא לְהוֹן לְאַחֲסָנָא עַשְׂרִין לִשְׁכַּן:

רש"י **וחמשה ועשרים אלף** . קנים אורך ועשרת אלפים רחב תרימו רצועה אחרת אצל זו בדרומה של זו לצורך הלוים כך מפורש בסוף הספר שהיא בדרום , מצאתי , כ' לשכות יהיה ללוים בהיקף המקדש לשמור הבית ולנוי ומותר הרצועות יעשו לצרכיהם , תו' :

(ו) וַאֲחֻזַּת הָעִיר תִּתְּנוּ חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים רֹחַב וְאֹרֶךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף לְעֻמַּת תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה: וְאַחֲסָנַת קַרְתָּא תִּתְּנוּן חַמְשָׁא אַלְפִין פּוּתְיָא וְאוּרְכָּא עַשְׂרִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין לְ) ·בֵל אַפְרָשׁוּת קוּדְשָׁא לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל יְהֵי:

רש"י **ואחוזת העיר** . בהיקף העיר אחוזת מושב חול שלה לבנות בה ישראל בתים : **תתנו חמשת אלפים רחב** . בדרומה של שנייה ואורך כמדת שתי הרצועות נמצאת כל התרומה

מרובעת כ"ה על כ"ה אלפים : **לעומת תרומת הקודש** . כלומר במדת אורך רצועות תרומת הקודש : **לכל בית ישראל יהיה** . אותה רצועה שלישית תהיה מושב לזרים :

(ז) וְלַנָּשִׂיא מִזֶּה וּמִזֶּה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְלַאֲחֻזַּת הָעִיר אֶל פְּנֵי תְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְאֶל פְּנֵי אֲחֻזַּת הָעִיר מִפְּאַת יָם יָמָּה וּמִפְּאַת קֵדְמָה קָדִימָה וְאֹרֶךְ לְעֻמֹּת אַחַד הַחֲלָקִים מִגְּבוּל יָם אֶל גְּבוּל קָדִימָה: וּלְרֻבָּע מִכָּא וּמִכָּא לְאַפְרָשׁוּת קוּדְשָׁא וּלְאַחֲסָנַת קַרְתָּא לְ)בֵל אַפְרָשׁוּת קוּדְשָׁא וְלִקְבֵל אַחֲסָנַת קַרְתָּא מֵרוּחַ מַעַרְבָּא מַעַרְבָּא וּמֵרוּחַ מַדִּינְחָא מָדִינְחָא וְאוֹרְכָּא לְ)בֵל חָד מִן חוּלְקַיָּא מִתְחוּם מַעַרְבָּא עַד תְּחוּם מַדִּינְחָא:

רש"י **ולנשיא מזה ומזה לתרומת הקודש ולאחוזת העיר** . בסוף הפרשה הוא חולק את ארץ ישראל ממזרחה למערבה לי"ג רצועות י"ב למנין השבטים וכל אחת עשרים וחמש אלף קנים רחב וארכן כאורך כל ארץ ישראל ורצועה אחת לתרומה ארכה מן הגבול מזרח ועד גבול מערב ורחבה כ"ה אלפים קנים כשאר כל חלק וחלק ומאותה רצועה הוא תורם באמצעיתה ג' רצועות הללו האמורות למעל' שהם כ"ה אלפים על כ"ה אלפים והעודף עליהם למזרח עד סוף הגבול הארץ וכן למערב יהיה לנשיא מזה ומזה למזרח ולמערב : **אל פני תרומת הקדש ואל פני אחוזת העיר** . כנגד כל רחב שלשה הרצועות המובדלות לתרומת הקודש של רצועת הכהנים והלוים ואחוזת העיר : **מפאת ים ימה** . ממערב תרומת הקודש והעיר עד מערב הגבול : **ומפאת קדמה קדימה** . וממזרח התרומה למצר ממזרח לעומת אחד החלקים של שבטי' המפורשין בסוף הספר שהם מגבול ים של ארץ ישראל עד גבול קדים :

(ח) לָאָרֶץ יִהְיֶה לוֹ לַאֲחֻזָּה בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא יוֹנוּ עוֹד נְשִׂיאַי אֶת עַמִּי וְהָאָרֶץ יִתְּנוּ לְבֵית יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְטֵיהֶם: דָּא אַרְעָא תְּהֵי לְרַבָּא לְאַחֲסָנָא בְּיִשְׂרָאֵל וְלָא יֵינְסוּן עוֹד רַבְרְבֵי יַת עַמִּי וְאַרְעָא יִתְּנוּן לְבֵית יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְטֵיהוֹן:

רש"י **לארץ יהיה לו לאחוזה** . ת"י דא ארעא תהא רבא לאחסנתא : **ולא יונו** . לשון אונאת ממון שגוזלין את נחלתם :

(ט) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה רַב לָכֶם נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל חָמָס וָשֹׁד הָסִירוּ וּמִשְׁפָּט וּצְדָקָה עֲשׂוּ הָרִימוּ גֵרְשֹׁתֵיכֶם מֵעַל עַמִּי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: כְּדֵנָן אֲמַר יְיָ אֱלָהִים סַגִּי לְכוֹן רַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל חַטָּפָא וּבָזָא אַעְדוּ וְדִין דְּקוּשׁוֹט וּזְכוּ עִבִידוּ סְלִיקוּ תַּקְלְתְּכוֹן מִגּוֹ עַמִּי אֲמַר יְיָ אֱלָהִים:

רש"י **הרימו גרושותיכ**' . סלקו את שאתם מגרשים את עמי מנחלתם :

כתובים - משלי - פרק כח

(ו) טוֹב רָשׁ הוֹלֵךְ בְּתֻמּוֹ מֵעַקֵּשׁ דְּרָכַיִם וְהוּא עָשִׁיר: טָב מִסְכֵּינָא דְמְהַלֵּךְ בִּתְמִימוּתֵיהּ מִן הוּא דְמְעַקְמָן אָרְחָתֵיהּ וְהוּא עַתִּיר:

רש"י **טוב רש** . אף עני שבתורה : **והולך בתומו** . במעשים טובים :

(ז) נוֹצֵר תּוֹרָה בֵּן מֵבִין וְרֹעֶה זוֹלְלִים יַכְלִים אָבִיו: דְּנָטַר אוֹרָיְתָא בְּרָא הוּא דְּמִתְבַּיֵּן וּדְמִתְחַבַּר לְזָלִילֵי מַחֲמֵי אֲבוּי:

רש"י **ורועה זוללים** . מחבר לו זוללים והוא ל' רעים :

(ח) מַרְבֶּה הוֹנוֹ בְּנֶשֶׁךְ (ובתרבית) וְתַרְבִּית לְחוֹנֵן דַּלִּים יִקְבָּצֶנּוּ: דְּמַסְגֵּיעַ מַזָּלֵיהּ בְּנוּכְתָּא וּבְרִבְיָתָא לְמַן דְּמְרַחֵם עַל מִסְכְּנֵי מְכַנְּשֵׁיהּ:

רש"י **מרבה הונו בנשך** . ותרבית לחונן דלים . הרשות שומעין עליו שהוא מתעשר בלא משפט ונוטלין ממונו ובונין בו גשרים ומתקנין בו הדרכים וזהו חנינת דלים כך דרשו רבי תנחומא :

(ט) מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ תּוֹרָה גַּם תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה: דְּמַסְבִּיר אֱדְנֵיהּ דְּלָא נְשְׁמַע אוֹרַיְתָא אַף צְלוֹתֵיהּ מְרַחֲקָא הֵיא: (י) מַשְׁגֶּה יְשָׁרִים בְּדֶרֶךְ רָע בִּשְׁחוּתוֹ הוּא יִפּוֹל וּתְמִימִים יִנְחֲלוּ טוֹב: דְּמַשְׁנֵי תְּרֵיצֵי בְּאָרְחָא בִּישְׁתָּא בְּגַמּוּצָא הוּא נָפֵל וּשְׁלִימֵי וּתְמִימֵי נֵרְתּוּן טָבָתָא:

רש"י **בשחותו** . מל' שחת :

משנה חולין פרק ד

א. בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה לֵילֵד וְהוֹצִיא הָעֻבָּר אֶת יָדוֹ וְהֶחֱזִירָהּ, מֻתָּר בַּאֲכִילָה. הוֹצִיא אֶת רֹאשׁוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִירוֹ, הֲרֵי זֶה כְּיָלוּד. חוֹתֵךְ מֵעֻבָּר שֶׁבְּמֵעֶיהָ, מֻתָּר בַּאֲכִילָה. מִן הַטְּחוֹל וּמִן הַכְּלָיוֹת, אָסוּר בַּאֲכִילָה. זֶה הַכְּלָל, כָּל דָּבָר שֶׁהוּא גּוּפָהּ, אָסוּר. שְׁאֵינוֹ גּוּפָהּ, מֻתָּר:

ברטנורה (א) **בהמה המקשה**. מותר באכילה. העובר כולו ואפילו מקום חתך של אבר. דאם הוציא ידו ולא החזירה, צריך להניח ממה שבפנים לצד החיצון ולחותכו, שמקום החתך הבדלת החיצון והפנימי אסור, מפני שהוא עומד על שפת הרחם. אבל החזירה אין צריך לחתוך לצד פנים, אלא מצמצם וחותך ומקום חתך מותר. דמאי טעמא נאסר האבר כשיצא לחוץ, משום ובשר בשדה טריפה, בשר שיצא חוץ למחיצתו שהוא לו שדה, טריפה. מה טריפה כיון שנטרפה שוב אין לו היתר, אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו היתר. ומקום חתך לא יצא חוץ למחיצתו, הלכך מותר כשהחזירה קודם שחיטה, דקרינן ביה בהמה בבהמה תאכלו: **הרי הוא כילוד**. ותו לא מהני ליה שחיטת אמו, וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי. ואם נמצא מת הרי הוא כנבילה: **חותך מעובר שבמעיה**. והניח החתיכה בתוכה, מותר בשחיטת הבהמה ולא נאסר משום אבר מן החי: **מן הטחול ומן הכליות**. של בהמה עצמה: **אסור באכילה**. ואע"פ שהניחו בבהמה לא הותר בשחיטתה. ולהכי נקט טחול וכליות, משום דמידי דלא מיטרפא בהו הוא:

ב. הַמְבֻקָּרֶת הַמַּקְשָׁה לֵילֵד, מְחַתֵּךְ אֵבֶר אֵבֶר וּמַשְׁלִיךְ לַכְּלָבִים. יָצָא רֻבּוֹ, הֲרֵי זֶה יִקָּבֵר, וְנִפְטְרָה מִן הַבְּכוֹרָה:

ברטנורה (ב) **המבכרת המקשה לילד**. בפרט רחם שלה, מותר לחתוך אבר אבר כשהוא יוצא ראשון ראשון: **ומשליך לכלבים**. דכל כמה דלא נפק רובא לא קדיש: **יצא רובו**. כאחד, וחתכו: **הרי זה יקבר**. דביציאת הרוב חלה קדושה עליו, דקרינן ביה אשר יולד: **ונפטרה מן הבכורה**. שהבא אחריו אינו בכור, בין שיצא ראשון אבר אבר ובין שיצא רוב כאחד, דהא שני לאו פטר רחם הוא:

ג. בְּהֵמָה שֶׁמֵּת עֻבָּרָהּ בְּתוֹךְ מֵעֶיהָ וְהוֹשִׁיט הָרוֹעֶה אֶת יָדוֹ וְנָגַע בּוֹ, בֵּין בִּבְהֵמָה טְמֵאָה, בֵּין בִּבְהֵמָה טְהוֹרָה, טָהוֹר. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, בִּטְמֵאָה, טָמֵא. וּבִטְהוֹרָה, טָהוֹר. הָאִשָּׁה שֶׁמֵּת וְלָדָהּ בְּתוֹךְ מֵעֶיהָ וּפִשְׁטָה חַיָּה אֶת יָדָהּ וְנָגְעָה בּוֹ, הַחַיָּה טְמֵאָה טָמְאַת שִׁבְעָה, וְהָאִשָּׁה טְהוֹרָה עַד שֶׁיֵּצֵא הַוָּלָד:

ברטנורה (ג) **בבהמה טהורה טהור**. מקל וחומר ומה אם הועילה לו מחיצת אמו להתירו באכילה בשחיטתה אע"פ שהוא מת, לא תועיל לו כשהיא חיה לטהרו מלטמנא. ובהמה טמאה מנלן, דאמר קרא (ויקרא יא) וכי ימות מן הבהמה, זו בהמה טמאה. אשר היא לכם לאכלה, זו בהמה טהורה. איתקש בהמה טמאה לבהמה טהורה, מה בהמה טהורה עוברה טהור, אף בהמה טמאה עוברה טהור: ר' יוסי הגלילי אומר בטמאה טמא. ומפיק לה מקרא דכתיב (שם ה) או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה, וכי נבלת בהמה טמאה מטמאה, ונבלת בהמה טהורה אינה מטמאה, אלא איזה, זה עובר שבטמאה טמא, ובטהורה טהור מקל וחומר. ובטמאה טמא דליכא קל וחומר ולא דרשינן הקישא. ואין הלכה כר' יוסי: **החיה טמאה טומאת שבעה**. ומדרבנן, גזירה שמא יוציא העובר את ראשו חוץ לפרוזדור והרי הוא כילוד ומטמא, והחיה סבורה שעדיין הוא במעיה ואתי לטהורי. אבל ברועה שהושיט ידו למעי בהמה דקתני מתניתין טהור, ליכא למגזר הכי, מפני שהרחם של בהמה גלוי וכי מפיק חזי ליה: **והאשה טהורה עד שיצא הולד**. דאשה מרגשת בעצמה כשמוציא ראשו חוץ לפרוזדור, ולא אתי לטהורי:

ד. בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה לֵילֵד וְהוֹצִיא עֻבָּר אֶת יָדוֹ וַחֲתָכָהּ וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת אִמּוֹ, הַבָּשָׂר טָהוֹר. שָׁחַט אֶת אִמּוֹ וְאַחַר כָּךְ חֲתָכָהּ, הַבָּשָׂר מַגַּע נְבֵלָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מַגַּע טְרֵפָה שְׁחוּטָה. מַה מְּצִינוּ בַּטְּרֵפָה שֶׁשְּׁחִיטָתָהּ מְטַהֲרָתָהּ, אַף שְׁחִיטַת בְּהֵמָה תְּטַהֵר אֶת הָאֵבֶר. אָמַר לָהֶם רַבִּי מֵאִיר, לֹא, אִם טִהֲרָה שְׁחִיטַת טְרֵפָה אוֹתָהּ דָּבָר שֶׁגּוּפָהּ, תְּטַהֵר אֶת הָאֵבֶר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ גוּפָהּ. מִנַּיִן לִטְרֵפָה שֶׁשְּׁחִיטָתָהּ מְטַהֲרָתָהּ, בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה, אַף טְרֵפָה אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה. מַה בְּהֵמָה טְמֵאָה אֵין שְׁחִיטָתָהּ מְטַהֲרָתָהּ, אַף טְרֵפָה לֹא תְטַהֲרֶנָּה שְׁחִיטָתָהּ. לֹא. אִם אָמַרְתָּ בִּבְהֵמָה טְמֵאָה שֶׁלֹּא הָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר,

תֹּאמַר בַּטְּרֵפָה שֶׁהָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר. טוֹל לְךָ מַה שֶּׁהֵבֵאתָ, הֲרֵי שֶׁנּוֹלְדָה טְרֵפָה מִן הַבֶּטֶן מְנַיִן. לֹא. אִם אָמַרְתָּ בִּבְהֵמָה טְמֵאָה שֶׁכֵּן אֵין בְּמִינָהּ שְׁחִיטָה, תֹּאמַר בַּטְּרֵפָה שֶׁיֵּשׁ בְּמִינָהּ שְׁחִיטָה. בֶּן שְׁמוֹנָה חַי, אֵין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהֲרָתוֹ, לְפִי שֶׁאֵין בְּמִינוֹ שְׁחִיטָה:

ברטנורה (ד) **הבשר טהור**. בשר העובר טהור, שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים: **הבשר מגע נבילה**. בשר העובר מגע אבר מן החי, שהוא מטמא כנבילה: **מגע טריפה שחוטה**. שהשחיטה אע"פ שאינה מתרת האבר באכילה, מטהרתו מידי נבילה והויא כטריפה שחוטה שאינה מטמאה מן התורה אלא מדרבנן במוקדשין: הכי גרסינן, אף שחיטת בהמה תטהר את האבר. ולא גרסינן את העובר: **לא אם טיהרה שחיטת טריפה אותה**. מן הדין הוא שהרי דבר שגופה: **ומנין לטריפה ששחיטתה מטהרתה**. דשמא אינה מטהרתה ומן הדין אינה מטהרתה, שבהמה טמאה אסורה באכילה וטריפה אסורה באכילה, ומה טמאה אין שחיטתה מטהרתה מלטמא, דהכי תניא בתורת כהנים, לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה וגו', כל הנוגע בהם יטמא, להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה: תאמר בטריפה שהיתה לה שעת הכושר. דכיון דחל עלה תורת שחיטה, תו לא פקעה מינה והויא בכלל שאר צאן ובקר: **טול לך מה שהבאת**. טול מכאן ראיה זו שהבאת: הרי שנולדה טריפה מן הבטן מנין. שתטהרנה: **שיש במינה שחיטה**. הלכך לא נפקא מכלל צאן ובקר. אבל בן שמונה חי שנולד מבהמה חיה אין לנו במה לטהר אפילו נשחט, לפי שאינו בכלל בקר וצאן. והלכה כחכמים: **בן שמונה חי**. אם נולד ושחטו, אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה, שאין שחיטה מועלת בבן שמונה. אלא כשהוא במעי אמו ניתר בשחיטת אמו:

ה. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה וּמָצָא בָהּ בֶּן שְׁמוֹנָה חַי אוֹ מֵת, אוֹ בֶן תִּשְׁעָה מֵת, קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ. מָצָא בֶן תִּשְׁעָה חַי, טָעוּן שְׁחִיטָה, וְחַיָּב בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, שְׁחִיטַת אִמּוֹ מְטַהֲרָתוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר, אֲפִלּוּ בֶן שְׁמוֹנָה שָׁנִים וְחוֹרֵשׁ בַּשָּׂדֶה, שְׁחִיטַת אִמּוֹ מְטַהֲרָתוֹ. קְרָעָהּ וּמָצָא בָהּ בֶּן תִּשְׁעָה חַי, טָעוּן שְׁחִיטָה, לְפִי שֶׁלֹּא נִשְׁחֲטָה אִמּוֹ:

ברטנורה (ה) **ומוציא את דמו**. דחלבו בלבד הוא דשרי. כדתניא בתורת כהנים, כשהוא אומר חלב ושתי כליות באשם שאין צריך לומר דמקל וחומר הוה ילפינן לה, ומה שלמים שאין כל מינן טעון אליה, הרי הן טעונים חלב ושתי כליות. אשם שכל מינו טעון אליה, אינו דין שיטענו חלב ושתי כליות. ומה תלמוד לומר. אלא לומר לך מה חלב ושתי כליות האמור באשם מוצא מכלל שליל, שאינך יכול לומר חלב שליל הנמצא באשם יקריב, שהרי אין אשם בא נקבה, אף כל אפילו בקרבנות הבאים נקבה, חלב האמור בהן

מוצא מכלל שליל. וכיון דאין חלב שליל קרב בכל הקרבנות, שרי באכילה. אבל דמו לא גרע מדם האיברים דקיימא לן במסכת כריתות דם האיברים עובר בלא תעשה: **טעון שחיטה**. דחדשים גרמי לשוייה בהמה באנפי נפשה ולא אתרבי מכל בבהמה תאכלו: **וחייב באותו ואת בנו**. שלא ישחטו ביום ששחט את אמו: וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו. דחדשים ולידה גרמי: **ר' שמעון שזורי כו'**. לדברי חכמים כיון שהלך על גבי קרקע טעון שחיטה מדרבנן, דאתי לאחלופי לאכול בהמה בלא שחיטה. ור' שמעון שזורי מתיר אפילו לאחר שהפריס על גבי קרקע. והלכה כחכמים: **קרעה**. לבהמה בלא שחיטה:

ו. בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ מִן הָאַרְכּוּבָה וּלְמַטָּה, כְּשֵׁרָה. מִן הָאַרְכּוּבָה וּלְמַעְלָה, פְּסוּלָה. וְכֵן שֶׁנִּטַּל צֹמֶת הַגִּידִין. נִשְׁבַּר הָעֶצֶם, אִם רֹב הַבָּשָׂר קַיָּם, שְׁחִיטָתוֹ מְטַהֲרָתוֹ. וְאִם לָאו, אֵין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהֲרָתוֹ:

ברטנורה (ו) **בהמה שנחתכו רגליה**. האחרונים: **מן הארכובה ולמטה**. שלשה עצמות בירך. התחתון הוא עצם הנחתך עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ואותה רכובה נקראת ארכובה הנמכרת עם הראש, ובלשון לע"ז קורין אותו פרק יינוקל"ו, ובערבי דוקב"א. ולמעלה הימנה עצם האמצעי וצומת הגידים בתחתיתו סמוך לפרק ארכובה הנמכרת עם הראש. והעליון היא קולית התחובה באליה. והפרק שבין סוף הקולית לראש העצם האמצעי ניכר ונראה בגמל כשהוא רובץ יותר מבשאר בעלי חיים. ומן הארכובה ולמטה דקתני במתניתין שהיא כשרה היינו מתחילת הארכובה הנמכרת עם הראש ולמטה, ומן הארכובה ולמעלה דהיינו מסוף העצם האמצעי שהוא מקום צומת הגידים בכל מקום שנחתך הרגל משם ולמעלה טריפה: **וכן שניטל צומת הגידין**. אפילו לא נחתך הרגל שלא נשבר העצם אלא שניטל צומת הגידים, טריפה. כך פירשו קצת אמוראים משנה זו בגמרא. ושיטה זו תפסו רבותי עיקר והורו שבכל מקום שתחתך הרגל למעלה מהארכובה התחתונה שקורין בלע"ז יינוקל"ו בין במקום צומת הגידין בין למעלה מצומת הגידין, טריפה. אבל רמב"ם ורב אלפס רבו, תפסו עיקר הפירוש האחר שמפרש מן הארכובה ולמטה כשרה, מן הארכובה ולמעלה פסולה, דהכי קאמר, למטה מהארכובה העליונה שהיא הקולית התחובה באליה, ולא למטה מיד הסמוך לו אלא למטה מעצם האמצעי כולו דהיינו בעצם התחתון, ודאי כשרה. למעלה מן הארכובה דהיינו בקולית, ודאי טריפה כל מקום שיחתך. וכן שניטל צומת הגידין, כלומר, ובעצם האמצעי יש מקום שהיא טריפה כגון בצומת הגידין, ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצומת. ואל תתמה היאך אי פסיק לה, למעלה מן הצומת בעצם האמצעי

כשרה, וכשתשפיל לחתכה בצומת טריפה, שאין אומרים בטרפות זו דומה לזו, שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה, ולא נאסרה בהמה זו מפני שהיא חתוכת רגל ממקום זה, אלא מפני שנחתכו הגידין, שחתיכתן היא מכלל הטרפיות. ומקום צומת הגידין הוא מתחיל מן המקום שהן נראים קשים ולבנים עד המקום שיתחילו להתרכך ולהתאדם: **צומת הגידים**. הם שלשה חוטים לבנים בבהמה צמותים ומחוברים יחד, אחד עבה ושנים דקים. ואם ניטל האחד העבה לבדו, אין זה ניטל צומת הגידין, שהרי נשארו שנים. ואם ניטלו שנים הדקים ממקומם מותרת שהרי האחד העב גדול משניהם והרי לא ניטל כל הצומת אלא מיעוטם. ואם נחתך רובו של כל אחד מהן, טריפה. ואין צריך לומר אם נחתכו כולן או ניטלו כולן. ובעוף הם ששה עשר חוטים לבנים. אפילו לא נחתך אלא רובו של אחד מהן, טריפה: **נשבר העצם**. למטה מן הארכובה במקום שאין עושה אותה טריפה: **אם רוב הבשר קיים**. דהיינו שעור ובשר חופים רוב עביו ורוב הקיפו של שבר. דזמנין דמשכחת ליה זה בלא זה כגון שמרחיב מצד אחד ומיצר מצד אחר שין העצם ענגול, הלכך בעי לתרוייהו: **שחיטתו מטהרתו**. לאבר המדולדל. ומותר אפילו באכילה: **ואם לאו**. שאין עור ובשר חופים את רובו, אין שחיטתו מטהרתו. ואע"ג דבהמה מותרת, הוי אבר אסור משום ובשר בשדה טריפה, כדאמרינן (דף עג) להביא אבר ובשר המדולדלים. ואם נשבר העצם מן הארכובה ולמעלה במקום שעושה אותה טריפה, אם רוב בשר קיים, אבר ובהמה מותר. ואם לאו, אבר ובהמה אסור. ודין העוף כדין בהמה לדבר זה:

ז. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה וּמָצָא בָהּ שִׁלְיָא, נֶפֶשׁ הַיְפָה תֹּאכְלֶנָּה, וְאֵינָהּ מְטַמְּאָה לֹא טֻמְאַת אֳכָלִין וְלֹא טֻמְאַת נְבֵלוֹת. חִשֵּׁב עָלֶיהָ, מְטַמְּאָה טֻמְאַת אֳכָלִין אֲבָל לֹא טֻמְאַת נְבֵלוֹת. שִׁלְיָא שֶׁיָּצְתָה מִקְצָתָהּ, אֲסוּרָה בַאֲכִילָה. סִימַן וָלֶד בָּאִשָּׁה, וְסִימַן וָלֶד בַּבְּהֵמָה. הַמְבֻכֶּרֶת שֶׁהִפִּילָה שִׁלְיָא, יַשְׁלִיכֶנָּה לַכְּלָבִים. וּבַמֻּקְדָּשִׁין, תִּקָּבֵר. וְאֵין קוֹבְרִין אוֹתָהּ בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים, וְאֵין תּוֹלִין אוֹתָהּ בָּאִילָן, מִפְּנֵי דַּרְכֵי הָאֱמֹרִי:

ברטנורה (ז) **שליא**. כמין כיס שהעובר מונח בתוכו: **נפש היפה**. שאין דעתו קצה בה מחמת מיאוס: **תאכלנה**. ולא אמרינן אבר מן החי הוא. אלא גם היא ניתרת בשחיטת האם: **ואינה מטמאה**. דלא חשיבא אוכל: **ולא טומאת נבילות**. אם מתה הבהמה: **מטמאה טומאת אוכלין**. אם נגעה בטומאה. דמחשבה משויא לה אוכל. אבל טומאת נבילות לא, דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא הוא: **אסורה באכילה**. ואע"ג דלא נפק אלא פורתא ופשיטא דכל מיחוי הולד לא היה שם, מכל מקום חיישינן שמא באותו מקצת יצא ראש הולד והרי הוא כילוד: [הכי גרסינן] סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה.

המבכרת. זהו פטר רחם שלה: **ישליכנה לכלבים**. שאין קדושה בה. דאע"ג דאין שליא בלא ולד, הכא רובא לאו בת מיקדשא היא, דדילמא נקבה הוות או נדמה הוה ולא קדיש: **ובמוקדשין**. כגון בהמת שלמים שהפילה שליא: **תקבר**. דכיון דאין שליא בלא ולד, קדשה דבין זכר ובין נקבה דנפיק מבהמת הקדש קדיש: **בפרשת דרכים**. מקום שהדרכים מתפרשים לשנים, ודרך המנחשים לקברה שם כדי שלא תפיל עוד: **דרכי האמורי**. ניחוש. וכתיב לא תעשה כמעשיהם:

גמרא חולין דף פ"ד ע"א

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הָרוֹצֶה שֶׁיִּתְעַשֵּׁר יַעֲסוֹק בִּבְהֵמָה דַּקָּה. אָמַר רַב חִסְדָּא מַאי דִּכְתִיב (דברים ז') וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ שֶׁמַּעֲשְׂרוֹת אֶת בַּעֲלֵיהֶן. וְאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן כַּסָּא דְּחַרְשִׁין וְלֹא כַּסָּא דְּפוּשְׁרִין. וְהָנֵי מִילֵּי בִּכְלֵי מַתֶּכֶת אֲבָל בִּכְלֵי חֶרֶשׂ לֵית לָן בָּהּ. וּבִכְלֵי מַתֶּכוֹת נָמֵי לָא אֲמָרָן אֶלָּא דְּלֹא שְׁדֵי בָּהוּ צִיבְיָא אֲבָל שְׁדֵי בָּהוּ צִיבְיָא לֵית לָן בָּהּ. וְכִי לֹא שְׁדֵי בָּהוּ צִיבְיָא נָמֵי לֹא אֲמָרָן אֶלָּא דְּלֹא צַיִּץ אֲבָל צַיִּץ לֵית לָן בָּהּ. וְאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן מִי שֶׁהִנִּיחַ לוֹ אֲבִיו מָעוֹת וְרוֹצֶה לְאַבְּדָן יִלְבַּשׁ כְּלֵי פִשְׁתָּן וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי זְכוּכִית וְיִשְׁכּוֹר פּוֹעֲלִים וְאַל יֵשֵׁב עִמָּהֶן. יִלְבַּשׁ כְּלֵי פִשְׁתָּן בְּכִיתְנָא רוּמְיתָא וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי זְכוּכִית בְּזוּגִיתָא חִוָּורְתָא וְיִשְׁכּוֹר פּוֹעֲלִים וְאַל יֵשֵׁב עִמָּהֶן בְּתוֹרֵי דְּנָפְישׁ פְּסִידַיְיהוּ. דְּרַשׁ רַב עֻוירָא זִמְנִין אָמַר לָהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרִבִּי אֲמֵי וְזִמְנִין אָמַר לָהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרִבִּי אֶסִּי. מַאי דִּכְתִיב (תהלים קיב) טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט לְעוֹלָם יֹאכַל אָדָם וְיִשְׁתֶּה פָּחוֹת מִמַּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ. וְיִלְבַּשׁ וְיִתְכַּסֶּה בְּמַה שֶׁיֵּשׁ לוֹ. וְיכַבֵּד אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו בְּיוֹתֵר מִמַּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ. שֶׁהֵן תְּלוּיִן בּוֹ וְהוּא תָּלוּי בְּמִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם:

רש"י **כסא דחרשין ולא כסא דפושרין**. טוב לשתות כוס של מכשפות ולא לשתות כוס של מים פושרין שרעים הם לגוף: **ציביא**. שורש עשבים ותבלין: **ציץ**. הרתיחה: **מי שהניח לו אביו מעות**. כלו' מי שלא טרח בממון וקל בעיניו לאבדו זהו איבודו: **ילבש כלי פשתן**. שהן יקרים ולפי דרכנו למדנו שהעושה אלה מאבד ממון ויזהר אדם מהן: **כיתנא רומיתא**. יקר הוה: **בתורי**. ישכור פועלים וימסור להם שוורים שלו לחרוש והם יכחישו השוורים ויניחום ביערות ובכרמים והמלאכה לא תעלה לכלום שאינן חוששין לכך: **טוב**. איש חונן דלים ומלוה אותם וטוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת הוא עומד על צרכיו ולא בכל תאות לבו: **פחות ממה שיש לו**. פחות מכדי היכולת. וילבוש ויתכסה לפי היכולת שלא יתבייש. ויכבד אשתו יותר מכפי היכולת:

זוהר אמר דף צ"ו ע"א

וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיְיָ בְּשָׁבוּעֹתֵיכֶם מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְגוֹמֵר (במדבר כ"ח). רִבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח (ד"ה א' ט"ז) אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיַּעַר מִלִּפְנֵי יְיָ כִּי בָא לִשְׁפּוֹט אֶת הָאָרֶץ. זַכָּאָה חוּלָקֵיהוֹן דְּאִינּוּן דְּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא יְמָמָא וְלֵילֵי דְּיַדְּעִין אָרְחוֹי דְּקֻדְשָׁא

בָּרִיךְ הוּא וְאִתְאַחֲדָן בִּשְׁמֵיהּ (כָּל יוֹמָא) וַוי לְאִינּוּן דְּלָא מִשְׁתַּדְּלֵי בְּאוֹרַיְיתָא דְּהָא לֵית לוֹן חוּלָקָא בְּשְׁמָא קַדִּישָׁא וְלָא אִתְאַחֲדָן בֵּיהּ לָא בְּהָאי עָלְמָא וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי מָאן דְּזָכֵי בְּהָאי עָלְמָא זָכֵי בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. דְּהָכִי תָּנֵינָן (שיר ז') דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים אַף עַל גַּב דְּאִינּוּן בְּהַהִיא עָלְמָא שִׂפְוָותַיְיהוּ מְרַחְשָׁן תַּמָּן אוֹרַיְיתָא. תָּא חֲזֵי עַד הַשְׁתָּא אַקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל תְּבוּאַת הָאָרֶץ. תְּבוּאַת הָאָרֶץ וַדַּאי. וְאִתְעַסְקוּ בֵּיהּ וְאִתְקְשָׁרוּ בְּהַהוּא קִשּׁוּרָא. וְאַף עַל גַּב דְּדִינָא אִשְׁתְּכַח דִּינָא בְּשִׁלְמָא אִשְׁתְּכַח בֵּיהּ (ס"א דְּעָלְמָא אִתְנַהֲגָא בֵּיהּ) וְאַקְרִיבוּ שְׂעוֹרִים בְּגִין דְּאִיהוּ קַדְמָאָה מִכָּל שְׁאַר תְּבוּאָה וּמִן קַדְמָאָה מִתְקָרְבָא וְלָא מֵהַהוּא דְּמִתְאָחַר דְּהָא אִתְיְדוּ קַדְמָאָה דְּיִשְׂרָאֵל אִתְאַחֲדוּ בֵּיהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָכָא הוּא אָמַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲנָא יָהָבִית לְכוּ מָן בְּמַדְבְּרָא מֵהַהוּא אָתָר דְּאִקְרֵי שָׁמַיִם דִּכְתִיב (שמות י"ו) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְאַתּוּן מְקָרְבִין קָמְאֵי שְׂעוֹרִים וְרָזָא דְמִלָּה זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאוֹת חָסֵר אַזְהֲרוּתָא לִנְשֵׁי עָלְמָא דְּלָא יִשְׁטוּן תְּחוֹת בַּעֲלֵיהוֹן. וְאִי לָאו קֶמַח שְׂעוֹרִים זְמִינָא לְקָרְבָא. וּמִמִּלָּה חָדָא אִשְׁתְּמוֹדָעָא מִלָּה אַחֲרָא. זַכָּאָה חוּלְקֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל דְּהָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לָא שַׁקְרַת בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא לְעָלְמִין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תַּוְוהַת (במדבר ה') אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִשָּׁהּ בְּגִין כָּךְ דִּינָא דְּהָאי אִתְּתָא (דצ"ו ע"ב) מַאתַרְהָא קָא אַתְיָיא וּמָאן הוּא אַתְרָאָה הַהוּא דִּכְתִיב בָּהּ (משלי ל"א) אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא וְרָחוֹק מִפְּנִינִים מִכְרָהּ. (שם י"ב) אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ וְהַהוּא קֶמַח שְׂעוֹרִים דְּאַיְיתֵיהּ הַהִיא אִתְּתָא מִנַּחַת קְנָאוֹת אִתְקְרֵי חָסֵר כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הָכִי אִקְרֵי וְעַל דָּא בְּפִנְחָס כְּתִיב תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו דְּקִנְאָה הָכָא אִתְאֲחַד דְּמָאן דְּמְשַׁקֵּר בְּהָאי בְּרִית קִנְאָה אַתְעָרַת לֵיהּ וְעַל דָּא קַנָּאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. תָּא חֲזֵי קֶמַח שְׂעוֹרִים הָאי עוֹמֶר דְּכֵיוָן דְּהָוָה מָטָא לְרֵיחַיָּין דְּרוֹסוֹת מְפִיקִין מִנֵּיהּ עִשָּׂרוֹן מְנוּפָּה בְּתִלַּת עֲשָׂר נָפָה וְדָא שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת לְבָתַר דְּסַלְקָן שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת אִלֵּין אָתָא מַלְכָּא קַדִּישָׁא לְאִזְדַּוְוגָא בָּהּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְאוֹרַיְיתָא אִתְיְיהִיבַת. וּכְדֵין אִתְעָטָר מַלְכָּא בִּיחוּדָא שְׁלִים וְאִשְׁתְּכַח אֶחָד לְעֵילָא וְתַתָּא וְכַד אַתְעַר מַלְכָּא קַדִּישָׁא וּמָטָא זִמְנָא דְאוֹרַיְיתָא כָּל אִינּוּן אִילָנִין דְּמִבַּכְרֵי אִבַּיְיהוּ סַלְקִין שִׁירָתָא וּמָאי אֲמָרֵי. בְּשַׁעְתָּא דְּמַלְקְטֵי לְהוֹן פַּתְחֵי וְאָמְרֵי (תהלים ק"ג) יְיָ בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַכֹּל מָשָׁלָה. (שם ל"ז) יְיָ בְּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ. וּכְתִיב (ישעיה נ"ה) וְכָל עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ כָף:

תרגום הזוהר וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה וגו': רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי ה' וְגוֹ'. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל אוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה יוֹם וָלַיְלָה, שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְאַחֲדִים בִּשְׁמוֹ. אוֹי לָאֵלּוּ שֶׁאֵינָם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאֵינָם מִתְאַחֲדִים בּוֹ, לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. מִי שֶׁזּוֹכֶה בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה בָּהּ בָּעוֹלָם הַבָּא. שֶׁכָּךְ לָמַדְנוּ, דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהֵם בָּעוֹלָם

הַהוּא, שֹׁפְתוֹתֵיהֶם דּוֹבְבוֹת שָׁם תּוֹרָה. מִמַּה שֶּׁזָּכוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. בֹּא וּרְאֵה, עַד עַתָּה דְּהַיְנוּ בַּפֶּסַח, הִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל תְּבוּאַת הָאָרֶץ, דְּהַיְנוּ הָעֹמֶר, תְּבוּאַת הָאָרֶץ, וַדַּאי, וְנִתְעַסְּקוּ בּוֹ, וְנִתְקַשְּׁרוּ בַּקֶּשֶׁר הַהוּא. וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא נִמְצָא דִּין, הִנֵּה הַדִּין נִמְצָא בּוֹ בְּשָׁלוֹם. וְהִקְרִיבוּ שְׁעוֹרִים מִשּׁוּם שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לְכָל שְׁאָר הַתְּבוּאוֹת, וּמִן הָרִאשׁוֹן מַקְרִיבִים, וְלֹא מֵאוֹתָן שֶׁמִּתְאַחֲרוֹת, כִּי הָאֶחָיזָה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִתְאָחֲזוּ בַּקֹּדֶשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּאן הוּא. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי נוֹתֵן לָכֶם מָן בַּמִּדְבָּר מִמָּקוֹם הַהוּא הַנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. וְאַתֶּם מַקְרִיבִים לְפָנַי שְׁעוֹרִים. שֶׁהִיא בְּחִינַת הַמַּלְכוּת. וְסוֹד הַדָּבָר הוּא, זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאוֹת, חָסֵר ו', הִיא אַזְהָרָה לִנְשֵׁי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִשְׁטוּ תַּחַת בַּעֲלֵיהֶם. וְאִם לֹא, קֶמַח שְׂעוֹרִים מוּכָן לַהַקְרָבָה, וּמִדָּבָר אֶחָד נוֹדָע דָּבָר אַחֵר. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כִּי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ מְשֻׁקֶּרֶת בְּמֶלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְעוֹלָם. וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תְּמֵהָה וְאוֹמֶרֶת, וְכִי יָכוֹל לִהְיוֹת, אֲשֶׁר תִּשְׁטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִשָּׁהּ, וּמִשּׁוּם זֶה הַדִּין שֶׁל אוֹתָהּ אִשָּׁה, שֶׁהִיא סוֹטָה, בָּאָה מִמְּקוֹמָהּ. וּמִי הוּא מְקוֹמָהּ, אוֹתָהּ שֶׁכָּתוּב בָּהּ, אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא וְרָחוֹק מִפְּנִינִים מִכְרָהּ, אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ. וְאוֹתוֹ קֶמַח שְׂעוֹרִים שֶׁמֵּבִיאָה אִשָּׁה הַזּוֹ, נִקְרָא מִנְחַת קְנָאוֹת, חָסֵר, כִּי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת כָּךְ. וְעַל כֵּן בְּפִנְחָס כָּתוּב, תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹקָיו, כִּי קִנְאָה נֶאֱחָזָה כָּאן, כִּי מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּבְּרִית הַהוּא, קִנְאָה, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו לְהַעֲנִישׁוֹ. וְעַל כֵּן אָמְרוּ, קַנָּאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. בֹּא וּרְאֵה, קֶמַח שְׂעוֹרִים, עֹמֶר הַזֶּה כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְרֵיחַיִם שֶׁטּוֹחֲנִים בָּהֶם, הוֹצִיאוּ מִמֶּנּוּ עֶשְׂרוֹן מְנֻפֶּה בְּשִׁשִּׁים עֶשְׂרֵה כְּבָרוֹת. גְּרוּסוֹת, פְּרוּשׁוֹ מָקוֹם טְחִינָה דַּקָּה, מִלְּשׁוֹן וַיְגָרֵס בְּחָצָץ. וְזֶה, שֶׁבַּע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת, הַיְנוּ, כִּי לְאַחַר שֶׁעָבְרוּ שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת אֵלּוּ, יָבֹא הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְהִזְדַּוֵּג בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה. וְאָז מִתְעַטֵּר הַמֶּלֶךְ, בַּיִּחוּד הַשָּׁלֵם, וְנִמְצָא אֶחָד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּכְשֶׁנִּתְעוֹרֵר הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל הַתּוֹרָה, כָּל אֵלּוּ הָאֵילָנוֹת הַמַּבְכִּירִים פֵּרוֹתֵיהֶם מַעֲלִים שִׂירָה. וּמָה אוֹמְרִים בְּשָׁעָה שֶׁלּוֹקְטִים הַפֵּרוֹת, הֵם פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים, ה' בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וְכֵן ה' בְּהַשָּׁמַיִם חַסְדְּךָ. וְכָתוּב, וְכָל עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ כָף.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ד

א. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים מְעַכְּבִין אֶת הַתְּפִלָּה אַף עַל פִּי שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה. טָהֳרַת יָדַיִם. וְכִיסּוּי הָעֶרְוָה. וְטָהֳרַת מָקוֹם תְּפִלָּה. וּדְבָרִים הַחוֹפְזִים אוֹתוֹ. וְכַוָּונַת הַלֵּב: **ב.** טָהֳרַת יָדַיִם כֵּיצַד רוֹחֵץ יָדָיו בְּמַיִם עַד הַפֶּרֶק וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל. הָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה וְלֹא הָיָה מַיִם. אִם הָיָה בֵּינוֹ וּבֵין הַמַּיִם אַרְבָּעָה מִילִין שֶׁהֵם שְׁמוֹנַת אֲלָפִים אַמָּה הוֹלֵךְ עַד מָקוֹם הַמַּיִם וְרוֹחֵץ וְאַחַר כַּךְ יִתְפַּלֵּל. הָיָה בֵּינוֹ וּבֵין הַמַּיִם יוֹתֵר עַל כֵּן מְקַנֵּחַ יָדָיו בִּצְרוֹר אוֹ בֶּעָפָר אוֹ בְּקוֹרָה

וּמִתְפַּלֵּל. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים לְפָנָיו אֲבָל אִם הָיָה מָקוֹם הַמַּיִם לַאֲחוֹרָיו אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לַחֲזוֹר לַאֲחוֹרָיו אֶלָּא עַד מִיל. אֲבָל אִם עָבַר מִן הַמַּיִם יוֹתֵר אֵינוֹ חַיָּיב לַחֲזוֹר אֶלָּא מְקַנֵּחַ יָדָיו וּמִתְפַּלֵּל: ג. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאֵינוֹ מְטַהֵר לְתִפְלָה אֶלָּא יָדָיו בִּלְבָד בְּשַׁאָר תְּפִלּוֹת חוּץ מִתְּפִלַּת שַׁחֲרִית. אֲבָל שַׁחֲרִית רוֹחֵץ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל וְאִם הָיָה רָחוֹק מִן הַמַּיִם מְקַנֵּחַ יָדָיו בִּלְבָד וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל:

מוסר

מספר חסידים סי' ל'

הִזָּהֵר וּשְׁמוֹר נַפְשְׁךָ פֶּן תִּלָּכֵד בִּרְשָׁתוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע. הַמַּדִּיחֲךָ מֵאֱרֶץ הַחַיִּים. הַמַּשִּׂיאֲךָ לְדָבָר עֲבֵירָה קְטַנָּה לְהַמְשִׁיךְ לִבְּךָ לִגְדוֹלָה. הַשְׁפִּילֵהוּ וְהַכְנִיעֵהוּ לְהִמָּסֵר בְּיָדְךָ וְאַתָּה לֹא תִהְיֶה נִמְסָר בְּיָדוֹ. פֶּן יְבִיאֲךָ לִבְאֵר שַׁחַת בְּאֵשׁ לֹא נוּפַח. וְלֹא יִהְיֶה יִצְרְךָ הָרָע נִמְסָר בְּיָדְךָ אִם לֹא עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה לְבוֹרְאֶךָ וּלְהַרְחִיקְךָ מִבְּשַׁר תַּאֲוָה. זְכוֹר נָא לְיָמִים אֲשֶׁר יְבֹאוּ וּמְרוֹב טוּב הַצָּפוּן כִּי אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת. וְאִם לֹא תֵיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רוֹבֵץ. וְאַתָּה בֶּן אָדָם שׁוּב לְיוֹצְרְךָ בְּכָל לִבְּךָ. וְהָכֵן לִבְּךָ שָׁלֵם עַל בּוֹחֵן כְּלָיוֹת. וְשָׂא נָא עֵינֶיךָ אֶל הַשָּׁמַיִם. וְיֵאָר אֵלֶיךָ בְּשִׂמְחָה. וְאַל יַכְשִׁילְךָ יֵצֶר הָרָע בְּחַיֶּיךָ וּבְכָל יוֹם וָלַיִל שׁוּב אֶל לִבְּךָ כִּי אַחַר הַמָּוֶת יֵשׁ חִבּוּט הַקֶּבֶר וְאַחֲרָיו דִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם הַמַּר. כִּי בְּמַר יִבְכְּיוּן שֶׁיִּתְּנוּ כֹּחַ לְאָדָם שֶׁיִּסְבּוֹל כֹּחַ הַיִּסּוּרִין. וְעוֹד אַחַר שֶׁיִּנָּצֵל מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם יֵשׁ דִּינִים אֲחֵרִים קָשִׁים וּמָרִים. גַּם הָרָמָה אֲשֶׁר תֵּצֵא מִבְּשָׂרְךָ יֹאכַל אֶת נִבְלָתְךָ וְאָמְרוּ חֲכָמִים קָשֶׁה רִמָּה לְמֵת כְּמַחַט בִּבְשַׂר הֶחָי:

אמור ליל שישי

תורה

צרוף יְהוֹוָה

(ג) אֱמֹר אֲלֵהֶם לְדֹרֹתֵיכֶם כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִקְרַב מִכָּל זַרְעֲכֶם אֶל הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יַקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַיהוָה וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִלְּפָנַי אֲנִי יְהוָה: אֱמֹר לְהֹון לְדָרֵיכוֹן כָּל גְּבַר דִּי יִקְרַב מִכָּל בְּנֵיכוֹן לְקוּדְשַׁיָּא דִּי יַקְדְּשׁוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם יְיָ וְסָאבְתֵּיהּ עֲלוֹהִי וְיִשְׁתֵּיצֵי אֲנָשָׁא הַהִיא מִן קֳדָמַי אֲנָא יְיָ:

רש"י כל איש אשר יקרב. אין קריבה זו אלא אכילה, וכן מצינו שנאמרה אזהרת אכילת קדשים בטמאה בלשון נגיעה בכל קדש לא תגע (ויקרא יב ד) , אזהרה לאוכל. ולמדוה רבותינו מגזרה שוה. ואי אפשר לומר שחיב על הנגיעה, שהרי נאמר כרת על האכילה בצו את אהרן (ויקרא ז כ. כא) שתי כריתות זו אצל זו, ואם על הנגיעה חיב לא הצרך לחיבו על האכילה, וכן נדרש בתורת כהנים וכי יש נוגע חיב, אם כן מה תלמוד לומר יקרב, משיכשר לקרב, שאין חיבין עליו משום טמאה, אלא אם כן קרבו מתיריו. ואם תאמר שלש כריתות בטמאת כהנים למה, כבר נדרשו במסכת שבועות אחת לכלל ואחת לפרט

וכו' (שבועות ז א) : וטמאתו עליו. וטמאת האדם עליו, יכול בבשר הכתוב מדבר, וטמאתו של בשר עליו, ובטהור שאכל את הטמא הכתוב מדבר, הרי כבר נאמר (ויק' ז יט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, אלא על כרחך ממשמעו אתה למד, במי שטמאתו פורחת ממנו הכתוב מדבר, וזהו האדם שיש לו טהרה בטבילה: ונכרתה וגו' . יכול מצד זה לצד זה, יכרת ממקומו ויתישב במקום אחר, תלמוד לומר אני ה', בכל מקום אני:

(ד) אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל טְמֵא נָפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע: גֶּבֶר גֶּבֶר מִזַּרְעָא דְאַהֲרֹן וְהוּא סְגִיר אוֹ דָאִיב בְּקוּדְשַׁיָּא לָא יֵיכוּל עַד דִּי יְדֵכֵּי וּדְיִקְרַב בְּכָל טְמֵא נַפְשָׁא אוֹ גֶּבֶר דִּי תִפּוֹק מִנֵּהּ שִׁכְבַת זַרְעָא:

רש"י מזרע אהרן. אין לי אלא זרעו, גופו מנין, תלמוד לומר והוא צרוע, שיכול הואיל ומקריב אונן יקריב צרוע וזב, תלמוד לומר והוא: עד אשר יטהר. ביאת השמש, או אינו אלא טבילה, נאמר כאן וטהר, ונאמר למטה וטהר (פסוק ז) ובא השמש וטהר, מה להלן ביאת שמש, אף כאן ביאת שמש: בכל טמא נפש. במי שנטמא במת:

(ה) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל שֶׁרֶץ אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ אוֹ בָאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ לְכֹל טֻמְאָתוֹ: אוֹ גֶּבֶר דִּי יִקְרַב בְּכָל רְחֶשָׁא דִּי יִסְתָּאַב לֵהּ אוֹ בַאֲנָשָׁא דִּי יִסְתָּאַב לֵהּ:לְכָל סְאֻבְתֵּיהּ:

רש"י בכל שרץ אשר יטמא לו. בשעור הראוי לטמא, בכעדשה: או באדם. במת: אשר יטמא לו. כשיעורו לטמא, וזהו כזית: לכל טמאתו. לרבות נוגע בזב וזבה, נדה ויולדת ובמצורע:

(ו) נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בּוֹ וְטָמְאָה עַד הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים כִּי אִם רָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם:

אֱנַשׁ דִּי יִקְרַב בֵּהּ וִיהֵי מְסָאֲב עַד רַמְשָׁא וְלָא יֵיכוּל מִן קוּדְשַׁיָּא אֱלָהֵן אַסְחֵי בִשְׂרֵהּ בְּמַיָּא:

רש"י נפש אשר תגע בו. באחד מן הטמאים הללו:

(ז) וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים כִּי לַחְמוֹ הוּא: וּבְמַעַל:שִׁמְשָׁא וְיִדְכֵּי וּבָתַר כֵּן יֵיכוּל מִן קוּדְשַׁיָּא אֲרֵי לַחְמֵהּ הוּא:

רש"י ואחר יאכל מן הקדשים. נדרש ביבמות בתרומה, שמתר לאכלה בהערב השמש: מן הקדשים. ולא כל הקדשים:

(ח) נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ אֲנִי יְהוָה: נְבִילָא וּתְבִירָא לָא יֵיכוּל לְאִסְתָּאָבָא בָהּ אֲנָא יְיָ:

רש"י נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה. לענין הטמאה הזהיר כאן, שאם אכל נבלת עוף טהור, שאין לה טמאת מגע ומשא אלא טמאת אכילה בבית הבליעה, אסור לאכול

בקדשים. וצריך לומר וטרפה, מי שיש במינו טרפה, יצא נבלת עוף טמא שאין במינו טרפה:

(ט) וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא יִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֵהוּ אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם:
וְיִטְרוּן יָת מַטְרַת מֵימְרִי וְלָא יְקַבְּלוּן עֲלוֹהִי חוֹבָא וימותון בֵּהּ אֲרֵי יְחַלֲלֵהּ אֲנָא יְיָ מְקַדְּשָׁהוֹן:
רש"י ושמרו את משמרתי. מלאכול תרומה בטמאת הגוף: ומתו בו. למדנו שהיא מיתה בידי שמים:

(י) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשָׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ: וְכָל חִלּוֹנִי לָא יֵיכוּל קוּדְשָׁא
תּוֹתָבָא דְכָהֲנָא וַאֲגִירָא לָא יֵיכוּל קוּדְשָׁא:
רש"י לא יאכל קדש. בתרומה הכתוב מדבר, שכל הענין דבר בה: תושב כהן ושכיר. תושבו של כהן ושכירו, לפיכך תושב זה נקוד פתח, לפי שהוא דבוק. ואיזהו תושב, זה נרצע שהוא קנוי לו עד היובל, ואיזהו שכיר, זה קנוי קנין שנים, שיוצא בשש, בא הכתוב ולמדך כאן שאין גופו קנוי לאדוניו לאכול בתרומתו:

(יא) וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וְיִלִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ: וְכָהֲנָא אֲרֵי
יְקָנֵי נְפַשׁ קִנְיַן כַּסְפֵּהּ הוּא יֵיכוּל בֵּהּ וְיִלִיד בֵּיתֵהּ אִנּוּן יֵיכְלוּן בְּלַחְמֵהּ:
רש"י וכהן כי יקנה נפש. עבד כנעני שקנוי לגופו: ויליד ביתו. אלו בני השפחות. ואשת כהן אוכלת בתרומה מן המקרא הזה, שאף היא קנין כספו. ועוד למד ממקרא אחר (במדבר יח יא) כל טהור בביתך וגו' בספרי:

(יב) וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִוא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל: וּבַת כָּהֵן אֲרֵי תְהֵי לְגֻבַר
חִלּוֹנָי הִיא בְּאַפְרָשׁוּת קוּדְשַׁיָא לָא תֵיכוּל:
רש"י לאיש זר. ללוי ולישראל:

(יג) וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם
אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל זָר לֹא יֹאכַל בּוֹ: וּבַת כָּהֵן אֲרֵי תְהֵי אַרְמְלָא וּמְתָרְכָא וּבַר לֵית לַהּ וּתְתוּב
לְבֵית אֲבוּהָא כְּרַבְיוּתָהָא מִלַּחְמָא דַּאֲבוּהָא תֵּיכוּל וְכָל חִלּוֹנָי לָא יֵיכוּל בֵּהּ:
רש"י אלמנה וגרושה. מן האיש הזר: וזרע אין לה. ממנו: ושבה. הא אם יש לה זרע ממנו אסורה בתרומה כל זמן שהזרע קים: וכל זר לא יאכל בו. לא בא אלא להוציא את האונן שמתר בתרומה. זרות אמרתי לך, ולא אנינות:

(יד) וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ: וּגְבַר אֲרֵי יֵיכוּל
קוּדְשָׁא בְּשָׁלוּ וְיוֹסֵף חוּמְשֵׁהּ עֲלוֹהִי וְיִתֵּן לְכָהֲנָא יָת קוּדְשָׁא:
רש"י כי יאכל קדש. תרומה: ונתן לכהן את הקדש. דבר הראוי להיות קדש, שאינו פורע לו מעות אלא פירות של חלין, והן נעשין תרומה:

(טו) וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה: וְלָא יְחַלּוּן יָת קוּדְשַׁיָא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל יָת דִי יַפְרְשׁוּן קֳדָם יְיָ:

רש"י ולא יחללו וגו' . להאכילם לזרים:

(טז) וְהִשִּׂיאוּ אוֹתָם עֲוֹן אַשְׁמָה בְּאָכְלָם אֶת קָדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם: וִיסַבְּלוּן עֲלֵיהוֹן עֲוָיַן וְחוֹבִין בְּמֵיכְלְהוֹן בְּסוֹאֲבָא יָת קוּדְשֵׁיהוֹן אֲרֵי אֲנָא יְיָ מְקַדְּשְׁהוֹן:

רש"י והשיאו אותם. את עצמם יטענו עון באכלם את קדשיהם, שהבדלו לשם תרומה וקדשו ונאסרו עליהם. ואנקלוס שתרגם במיכלהון בסואבא, שלא לצורך תרגמו כן: והשיאו אותם. זה אחד משלשה אתים שהיה רבי ישמעאל דורש בתורה שמדברים באדם עצמו, וכן (במ' ו יג) ביום מלאת ימי נזרו יביא אתו, הוא יביא את עצמו. וכן (דברים לד ו) ויקבור אתו בגיא, הוא קבר את עצמו, כך נדרש בספרי:

(יז) **שלישי** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (יח) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל נִדְרֵיהֶם וּלְכָל נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיהוָה לְעֹלָה: מַלֵּל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי וְעִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן גְּבַר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיּוֹרָא בְּיִשְׂרָאֵל דִּי יְקָרֵב קָרְבָּנֵהּ לְכָל נִדְרֵיהוֹן וּלְכָל נִדְבָתְהוֹן דִּי יְקָרְבוּן קֳדָם יְיָ לַעֲלָתָא:

רש"י נדריהם. הרי עלי: נדבתם. הרי זו:

(יט) לִרְצֹנְכֶם תָּמִים זָכָר בַּבָּקָר בַּכְּשָׂבִים וּבָעִזִּים: לְרַעֲוָא לְכוֹן שְׁלִים דְּכוּרָא בְּתוֹרֵי בְּאִמְּרַיָא וּבְעִזַּיָא:

רש"י לרצנכם. הביאו דבר הראוי לרצות אתכם לפני, שיהא לכם לרצון אפיימני"ט בלע"ז . ואיזהו הראוי לרצון, תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים. אבל בעולת העוף אין צריך תמות וזכרות, ואינו נפסל במום אלא בחסרון אבר:

(כ) כֹּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא תַקְרִיבוּ כִּי לֹא לְרָצוֹן יִהְיֶה לָכֶם: כֹּל דִּי בֵהּ מוּמָא לָא תְקָרְבוּן אֲרֵי לָא לְרַעֲוָא יְהֵי לְכוֹן: (כא) וְאִישׁ כִּי יַקְרִיב זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְפַלֵּא נֶדֶר אוֹ לִנְדָבָה בַּבָּקָר אוֹ בַצֹּאן תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן כָּל מוּם לֹא יִהְיֶה בּוֹ: וּגְבַר אֲרֵי יְקָרֵב נִכְסַת קוּדְשַׁיָא קֳדָם יְיָ לְפָרְשָׁא נִדְרָא אוֹ לִנְדָבְתָּא בְּתוֹרֵי אוֹ בְעָנָא שְׁלִים יְהֵי לְרַעֲוָא כָּל מוּמָא לָא יְהֵי בֵּהּ:

רש"י לפלא נדר. להפריש בדבורו:

(כב) עִוֵּרֶת אוֹ שָׁבוּר אוֹ חָרוּץ אוֹ יַבֶּלֶת אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת לֹא תַקְרִיבוּ אֵלֶּה לַיהוָה וְאִשֶּׁה לֹא תִתְּנוּ מֵהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה: עַוִּיר אוֹ תְבִיר אוֹ פְסִיק אוֹ יַבְלָן אוֹ גַרְבָּן אוֹ חָזָּזָן לָא תְקָרְבוּן אִלֵּין קֳדָם יְיָ וְקֻרְבָּנָא לָא תִתְּנוּן מִנְהוֹן עַל מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ:

רש"י עורת. שם דבר של מום עורון בלשון נקבה, שלא יהא בו מום של עורת: או שבור. לא יהיה: חרוץ. ריס של עין שנסדק או שנפגם, וכן שפתו שנסדקה או נפגמה: יבלת. ורוא"ה בלע"ז : גרב. מין חזזית וכן ילפת. ולשון ילפת, כמו (שופטים טז כט) וילפת שמשון, שאחוזה בו עד יום מיתה, שאין לה רפואה: לא תקריבו. שלש פעמים, להזהיר על הקדשן ועל שחיטתן ועל זריקת דמן: ואשה לא תתנו. אזהרת הקטרתן:

(כג) וְשׁוֹר וָשֶׂה שָׂרוּעַ וְקָלוּט נְדָבָה תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְנֵדֶר לֹא יֵרָצֶה: וְתוֹר וְאֵמֶר יַתִּיר וְחַסִיר נְדָבָתְךָ תַּעֲבֵד יָתֵהּ וּלְנִדְרָא לָא יְהֵי לְרַעֲוָא:

רש"י שרוע. אבר גדול מחברו: וקלוט. פרסותיו קלוטות: נדבה תעשה אתו. לבדק הבית: ולנדר. למזבח: לא ירצה. איזהו הקדש בא לרצות, הוי אומר זה הקדש המזבח:

(כד) וּמָעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת לֹא תַקְרִיבוּ לַיהוָה וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: וְדִי מְרִיס וְדִי רָסִיס וְדִי שְׁלִיף וְדִי גְזִיר לָא תְקָרְבוּן קֳדָם יְיָ וּבְאַרְעָכוֹן לָא תַעְבְּדוּן:

רש"י ומעוך וכתות ונתוק וכרות. בביצים או בגיד: מעוך. ביציו מעוכין ביד: כתות. כתושים יותר ממעוך: נתוק. תלושין ביד עד שנפסקו חוטים שתלויים בהן, אבל נתונים הם בתוך הכיס, והכיס לא נתלש: וכרות. כרותין בכלי ועודן בכיס: ומעוך. תרגומו ודמריס, זה לשונו בארמית, לשון כתישה: וכתות. תרגומו ודרסיס, כמו (עמוס ו יא) הבית הגדול רסיסים, בקיעות דקות, וכן (שבת פ ב) קנה המרסס: ובארצכם לא תעשו. דבר זה, לסרס שום בהמה וחיה ואפלו טמאה, לכך נאמר בארצכם, לרבות כל אשר בארצכם, שאי אפשר לומר לא נצטוו על הסרוס אלא בארץ, שהרי סרוס חובת הגוף הוא, וכל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ:

(כה) וּמִיַּד בֶּן נֵכָר לֹא תַקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֵלֶּה כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם לֹא יֵרָצוּ לָכֶם: וּמִן בַּר עַמְמִין לָא תְקָרְבוּן יָת קֻרְבַּן אֱלָהֲכוֹן מִכָּל אִלֵּין אֲרֵי חִבּוּלְהוֹן בְּהוֹן מוּמָא בְּהוֹן לָא לְרַעֲוָא יְהוֹן לְכוֹן:

רש"י ומיד בן נכר. נכרי שהביא קרבן ביד כהן להקריבו לשמים לא תקריבו לו בעל מום. ואף על פי שלא נאסרו בעלי מומין לקרבן בני נח אלא אם כן מחסרי אבר, זאת נוהגת בבמה שבשדות, אבל על המזבח שבמשכן לא תקריבוה, אבל תמימה תקבלו מהם, לכך נאמר למעלה איש איש (לעיל פסוק יח) , לרבות את הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל: משחתם. חבולהון: לא ירצו לכם. לכפר עליכם:

(כו) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (כז) שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה: תּוֹר

אוֹ אִמָּר אוֹ עֵזָא אֲרֵי יִתְיְלִיד וִיהֵי שִׁבְעָא יוֹמִין בָּתַר אִמֵּהּ וּמִיּוֹמָא תְמִינָאָה וּלְהַלָּא יִתְרְעֵי לְקָרְבָּא קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ׃

רש"י כי יולד. פרט ליוצא דופן׃

(כח) וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד׃ וְתוֹרְתָּא אוֹ שֵׂיתָא לֵהּ וְלִבְרֵהּ לָא תִכְּסוּן בְּיוֹמָא חָד׃

רש"י אתו ואת בנו. נוהג בנקבה, שאסור לשחוט האם והבן או הבת, ואינו נוהג בזכרים, ומתר לשחוט האב והבן או האב והבת׃ אתו ואת בנו. אף בנו ואותו במשמע׃

אמור יום שישי

תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה׃

(כט) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח תּוֹדָה לַיהוָה לִרְצֹנְכֶם תִּזְבָּחוּ׃ וַאֲרֵי תִּכְּסוּן נִכְסַת תּוֹדְתָא קֳדָם יְיָ לְרַעֲוָא לְכוֹן תִּכְּסֻנַהּ׃

רש"י לרצנכם תזבחו. תחלת זביחתכם הזהרו שתהא לרצון לכם. ומהו הרצון, ביום ההוא יאכל. לא בא להזהיר אלא שתהא שחיטה על מנת כן, אל תשחטוהו על מנת לאכלו למחר, שאם תחשבו בו מחשבת פסול לא יהא לכם לרצון. דבר אחר לרצונכם, לדעתכם, מכאן למתעסק שפסול בשחיטת קדשים. ואף על פי שפרט בנאכלים לשני ימים, חזר ופרט בנאכלין ליום אחד שתהא זביחתן על מנת לאכלן בזמנן׃

(ל) בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָכֵל לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר אֲנִי יְהוָה׃ בְּיוֹמָא הַהוּא יִתְאֲכֵל לָא תַשְׁאֲרוּן מִנֵּהּ עַד צַפְרָא אֲנָא יְיָ׃

רש"י ביום ההוא יאכל. לא בא להזהיר אלא שתהא שחיטה על מנת כן, שאם לקבוע לו זמן אכילה, כבר כתוב (ויקרא ז טו) ובשר זבח תודת שלמיו וגו' : אני ה'. דע מי גזר על הדבר ואל יקל בעיניך׃

(לא) וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה׃ וְתִטְרוּן פִּקּוּדַי וְתַעֲבְדוּן יָתְהוֹן אֲנָא יְיָ׃

רש"י ושמרתם. זו המשנה׃ ועשיתם. זה המעשה׃

(לב) וְלֹא תְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם׃ וְלָא תְחַלְלוּן יָת שְׁמָא דְקוּדְשִׁי וְאִתְקַדַּשׁ בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנָא יְיָ מְקַדִּשְׁכוֹן׃

רש"י ולא תחללו. לעבור על דברי מזידין. ממשמע שנאמר ולא תחללו, מה תלמוד לומר ונקדשתי, מסור עצמך וקדש שמי. יכול ביחיד, תלמוד לומר בתוך בני ישראל, וכשהוא מוסר עצמו, ימסור עצמו על מנת למות, שכל המוסר עצמו על מנת הנס, אין עושין לו נס, שכן מצינו בחנניה מישאל ועזריה שלא מסרו עצמן על מנת הנס, שנאמר (דניאל ג

יח) והן לא, ידיע להוא לך מלכא די לאלהך לא איתנא פלחין וגו' , מציל ולא מציל, ידיע להוא לך וגו' :

(לג) הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה: דְּאַפִּיק יָתְכוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם לְמֶהֱוֵי לְכוֹן לֵאלָהָא אֲנָא יְיָ:

רש"י המוציא אתכם. על מנת כן: אני ה'. נאמן לשלם שכר:

כג (א) **רביעי** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי: מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן מוֹעֲדַיָא דַיְיָ דִּי תְעָרְעוּן יָתְהוֹן מְעָרְעֵי קַדִּישׁ אִלֵּין אִנּוּן מוֹעֲדָי:

רש"י דבר אל בני ישראל וגו' מועדי ה'. עשה מועדות שיהיו ישראל מלמדין בהם, שמעברים את השנה על גליות שנעקרו ממקומם לעלות לרגל ועדין לא הגיעו לירושלים:

(ג) שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבָּת הִוא לַיהוָה בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: שִׁתָּא יוֹמִין תִּתְעֲבֵד עֲבִידָא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שְׁבַת שְׁבָתָא מְעָרַע קַדִּישׁ כָּל עֲבִידָא לָא תַעֲבְדוּן שַׁבְּתָא הִיא קֳדָם יְיָ בְּכֹל מוֹתְבָנֵיכוֹן:

רש"י ששת ימים. מה ענין שבת אצל מועדות, ללמדך שכל המחלל את המועדות מעלין עליו כאלו חלל את השבתות. וכל המקים את המועדות, מעלין עליו כאלו קים את השבתות:

(ד) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם: אִלֵּין מוֹעֲדַיָא דַיְיָ מְעָרְעֵי קַדִּישׁ דִּי תְעָרְעוּן יָתְהוֹן בְּזִמְנֵיהוֹן:

רש"י אלה מועדי ה'. למעלה מדבר בעבור שנה, וכאן מדבר בקדוש החדש:

(ה) בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבָּיִם פֶּסַח לַיהוָה: בְּיַרְחָא קַדְמָאָה בְּאַרְבְּעַת עַשְׂרָא לְיַרְחָא בֵּין שְׁמַשַׁיָא פִּסְחָא קֳדָם יְיָ:

רש"י בין הערבים. משש שעות ולמעלה: פסח לה'. הקרבת קרבן ששמו פסח:

(ו) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמַּצּוֹת לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ: וּבְחַמְשַׁת עַשְׂרָא יוֹמָא לְיַרְחָא הָדֵין חַגָּא דְפַטִּירַיָא קֳדָם יְיָ שִׁבְעָא יוֹמִין פַּטִּיר תֵּיכְלוּן: (ז) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: בְּיוֹמָא קַדְמָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל עִבִידַת פָּלְחַן לָא תַעֲבְדוּן: (ח) וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: וּתְקָרְבוּן קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ שִׁבְעָא יוֹמִין בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ כָּל עִבִידַת פָּלְחָן לָא תַעֲבְדוּן:

רש"י והקרבתם אשה וגו' . הם המוספין האמורים בפרשת פנחס ולמה נאמרו כאן, לומר לך שאין המוספין מעכבין זה את זה: והקרבתם אשה לה'. מכל מקום, אם אין פרים

הבא אילים, ואם אין פרים ואילים, הבא כבשים: שבעת ימים. כל מקום שנאמר שבעת שם דבר הוא, שבוע של ימים, שטיינ"א בלע"ז [קבוצה של שבעה ימים רצופים] , וכן כל לשון שמונת, ששת, חמשת, שלשת: מלאכת עבדה. אפלו מלאכות החשובות לכם עבודה וצורך, שיש חסרון כיס בבטלה שלהן, כגון דבר האבד. כך הבנתי מתורת כהנים, דקתני יכול אף חלו של מועד יהא אסור במלאכת עבודה וכו' :

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (י) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת קְצִירָהּ וַהֲבֵאתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַכֹּהֵן: מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן אֲרֵי תֵּעֲלוּן לְאַרְעָא דִּי אֲנָא יְהֵב לְכוֹן וְתַחְצְדוּן יָת חֲצָדַהּ וְתַיְתוּן יָת עוּמְרָא רֵישׁ חֲצָדְכוֹן לְוָת כַּהֲנָא:

רש"י ראשית קצירכם. שתהא ראשונה לקציר: עמר. עשירית האיפה, כך היתה שמה, כמו (שמות טז יח) וימדו בעמר:

(יא) וְהֵנִיף אֶת הָעֹמֶר לִפְנֵי יְהוָה לִרְצֹנְכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת יְנִיפֶנּוּ הַכֹּהֵן: וְיֵרִים יָת עוּמְרָא קֳדָם יְיָ לְרַעֲוָא לְכוֹן מִבָּתַר יוֹמָא טָבָא יְרִימִנֵּהּ כַּהֲנָא:

רש"י והניף. כל תנופה מוליך ומביא, מעלה ומוריד. מוליך ומביא לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד לעצור טללים רעים: לרצנכם. אם תקריבו כמשפט זה, יהיו לרצון לכם: ממחרת השבת. ממחרת יום טוב הראשון של פסח, שאם אתה אומר שבת בראשית, אי אתה יודע איזהו:

(יב) וַעֲשִׂיתֶם בְּיוֹם הֲנִיפְכֶם אֶת הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ תָּמִים בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה לַיהוָה: וְתַעֲבְדוּן בְּיוֹמָא דַאֲרַמּוּתְכוֹן יָת עוּמְרָא אִמַּר שְׁלִים בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא קֳדָם יְיָ:

רש"י ועשיתם. כבש. חובה לעמר הוא בא:

(יג) וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן אִשֶּׁה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ וְנִסְכּוֹ יַיִן רְבִיעִת הַהִין: וּמִנְחָתֵהּ תְּרֵין עֶשְׂרוֹנִין סָלְתָא דְפִילָא בְּמִשַּׁח קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא וְנִסְכֵּהּ חֲמָרָא רְבִעוּת הִינָא:

רש"י ומנחתו. מנחת נסכיו: שני עשרנים. כפולה היתה: ונסכה יין רביעית ההין. אף על פי שמנחתו כפולה, אין נסכיו כפולים:

(יד) וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הֲבִיאֲכֶם אֶת קָרְבַּן אֱלֹהֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם: וּלְחֵם וּקְלִי וּפְרוּכָן לָא תֵיכְלוּן עַד כְּרַן יוֹמָא הָדֵין עַד אַיְתוֹאֵיכוֹן יָת קָרְבָּן אֱלָהְכוֹן קְיָם עָלָם לְדָרֵיכוֹן בְּכֹל מוֹתְבָנֵיכוֹן:

רש"י וקלי. קמח עשוי מכרמל רך שמיבשין אותו בתנור: וכרמל. הן קליות שקורין גרניד"ש [שבלים] : בכל משבתיכם. נחלקו בו חכמי ישראל, יש שלמדו מכאן שהחדש

נוהג בחוצה לארץ, ויש אומרים לא בא אלא ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירשה וישיבה, משכבשו וחלקו:

(טו) וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה: וְתִמְנוּן לְכוֹן מִבָּתַר יוֹמָא טָבָא מִיּוֹם אַיְתוֹאֵיכוֹן יָת עוּמְרָא דַאֲרַמּוּתָא שְׁבְעָא שָׁבוּעִין שַׁלְמִין יְהֶוְיָן (נ"א תְּהֶוְיָן):

רש"י ממחרת השבת. ממחרת יום טוב: תמימת תהיינה. מלמד שמתחיל ומונה מבערב, שאם לא כן אינן תמימות:

(טז) עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה: עַד מִבָּתַר שְׁבוּעֲתָא שְׁבִיעֲתָא תִּמְנוּן חַמְשִׁין יוֹמִין וּתְקָרְבוּן מִנְחָתָא חֲדַתָּא קֳדָם יְיָ:

רש"י השבת השביעית. כתרגומו שבועתא שביעתא: עד ממחרת השבת השביעית תספרו. ולא עד בכלל, והן ארבעים ותשעה יום: חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'. ביום החמשים תקריבוה. ואומר אני זהו מדרשו, אבל פשוטו עד ממחרת השבת השביעית, שהוא יום חמשים, תספרו. ומקרא מסורס הוא: מנחה חדשה. היא המנחה הראשונה שהובאה מן החדש. ואם תאמר, הרי קרבה מנחת העומר, אינה כשאר כל המנחות, שהיא באה מן השעורים:

(יז) מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתַּיִם שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חָמֵץ תֵּאָפֶינָה בִּכּוּרִים לַיהוָה: מִמוֹתָבָנֵיכוֹן תַּיְתוּן לְחֵם אֲרָמוּתָא תַּרְתֵּין(גְּרִיצָן) תְּרִין עֶשְׂרוֹנִין סָלְתָא יְהֶוְיָן חֲמִיעַ יִתְאַפְּיָן בִּכּוּרִין קֳדָם יְיָ:

רש"י ממושבתיכם. ולא מחוצה לארץ: לחם תנופה. לחם תרומה המורם לשם גבוה, וזו היא המנחה החדשה האמורה למעלה: בכורים. ראשונה לכל המנחות, אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים, לא תקרב מן החדש קודם לשתי הלחם:

(יח) וְהִקְרַבְתֶּם עַל הַלֶּחֶם שִׁבְעַת כְּבָשִׂים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפַר בֶּן בָּקָר אֶחָד וְאֵילִם שְׁנָיִם יִהְיוּ עֹלָה לַיהוָה וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וּתְקָרְבוּן עַל לַחְמָא שִׁבְעָא אִמְרִין שַׁלְמִין בְּנֵי שְׁנָא וְתוֹר בַּר תּוֹרֵי חַד וְדִכְרִין תְּרֵין יְהוֹן עֲלָתָא קֳדָם יְיָ וּמִנְחָתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן קָרְבַּן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ:

רש"י על הלחם. בגלל הלחם, חובה ללחם: ומנחתם ונסכיהם. כמשפט מנחה ונסכים המפורשים בכל בהמה בפרשת נסכים (במדבר טו ד. י) שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש, זו היא המנחה. והנסכים חצי ההין לפר ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש:

(יט) וַעֲשִׂיתֶם שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת וּשְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזֶבַח שְׁלָמִים: וְתַעְבְּדוּן צְפִיר בַּר עִזֵי חַד לְחַטָּאתָא וּתְרֵין אִמְרִין בְּנֵי שְׁנָא לְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא:

רש"י ועשיתם שעיר עזים. יכול שבעת הכבשים והשעיר האמורים כאן הם שבעת הכבשים והשעיר האמורים בחומש הפקודים, כשאתה מגיע אצל פרים ואילים אינן הם, אמור מעתה אלו לעצמן ואלו לעצמן, אלו קרבו בגלל הלחם ואלו למוספין:

(כ) וְהֵנִיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכּוּרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה עַל שְׁנֵי כְּבָשִׂים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַיהוָה לַכֹּהֵן: וְיַרִים כַּהֲנָא יָתְהוֹן עַל לְחֵם בְּכוּרַיָּא אֲרַמוּתָא קֳדָם יְיָ עַל תְּרֵין אִמְרִין קוּדְשָׁא יְהוֹן קֳדָם יְיָ לְכַהֲנָא:

רש"י והניף הכהן אתם תנופה. מלמד שטעונין תנופה מחיים, יכול כלם, תלמוד לומר על שני כבשים: קדש יהיו. לפי ששלמי יחיד קדשים קלים, הזקק לומר בשלמי צבור שהם קדשי קדשים:

(כא) וּקְרָאתֶם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם: וּתְעָרְעוּן בְּכַרְן יוֹמָא הָדֵין מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פָּלְחָן לָא תַעֲבְדוּן קְיָם עָלַם בְּכָל מוֹתְבָנֵיכוֹן לְדָרֵיכוֹן: (כב) וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וּבְמֶחֱצַדְכוֹן יָת חֲצָדָא דְאַרְעָכוֹן לָא תְשֵׁיצֵי פְּאַתָא דְחַקְלָךְ בְּמֶחֱצָדָךְ וּלְקָטָא דַחֲצָדָךְ לָא תְלַקֵּט לְעַנְיֵי וּלְגִיּוֹרֵי תִּשְׁבּוֹק יָתְהוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן:

רש"י ובקצרכם. חזר ושנה לעבור עליהם בשני לאוין. אמר רבי אבדימי ברבי יוסף מה ראה הכתוב לתנה באמצע הרגלים, פסח ועצרת מכאן וראש השנה ויום הכפורים והחג מכאן, ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאלו בנה בית המקדש והקריב קרבנותיו בתוכו: תעזב. הנח לפניהם והם ילקטו, ואין לך לסיע לאחד מהם: אני ה' אלהיכם. נאמן לשלם שכר:

(כג) **חמישי** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (כד) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ: מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימָר בְּיַרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּחַד לְיַרְחָא יְהֵי לְכוֹן נְיָחָא דוּכְרָן יַבָּבָא מְעָרַע קַדִּישׁ:

רש"י זכרון תרועה. זכרון פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות, לזכור לכם עקידת יצחק שקרב תחתיו איל:

(כה) כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַיהוָה: כָּל עֲבִידַת פָּלְחָנָא לָא תַעֲבְדוּן וּתְקָרְבוּן קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ:

רש"י והקרבתם אשה. המוספים האמורים בחומש הפקודים:

(כו) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (כז) אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה
לַיהוָה: בְּרַם בְּעַשְׂרָא לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה הָדֵין יוֹמָא דְכִפּוּרַיָא הוּא מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן
וּתְעַנּוּן יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן וּתְקָרְבוּן קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ:

רש"י אך. כל אכין ורקין שבתורה מיעוטין, מכפר הוא לשבים ואינו מכפר על שאינם שבים:

(כח) וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם כִּפֻּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: וְכָל עִבִידָא לָא תַעֲבְדוּן בְּכַרָן יוֹמָא הָדֵין אֲרֵי יוֹמָא דְכִפּוּרַיָא הוּא לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן
קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן: (כט) כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תְעֻנֶּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמֶּיהָ: אֲרֵי
כָל אֱנָשָׁא דִי לָא מְתְעַנֵי בְּכַרָן יוֹמָא הָדֵין וְיִשְׁתֵּיצֵי מֵעַמָהָא: (ל) וְכָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה
כָּל מְלָאכָה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְהַאֲבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ: וְכָל אֱנָשׁ דִי תַעְבֵּד
כָּל עִבִידָא בְּכַרָן יוֹמָא הָדֵין וְאוֹבֵד יָת אֱנָשָׁא הַהִיא מִגּוֹ עַמָהּ:

רש"י והאבדתי. לפי שהוא אומר כרת בכל מקום ואיני יודע מה הוא, כשהוא אומר והאבדתי, למד על הכרת שאינו אלא אבדן:

(לא) כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם: כָּל עִבִידָא לָא תַעֲבְדוּן
קְיָם עָלַם לְדָרֵיכוֹן בְּכֹל מוֹתָבָנֵיכוֹן:

רש"י כל מלאכה וגו' . לעבור עליו בלאוין הרבה, או להזהיר על מלאכת לילה כמלאכת יום:

(לב) שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן הוּא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב מֵעֶרֶב עַד עֶרֶב
תִּשְׁבְּתוּ שַׁבַּתְּכֶם: שְׁבַת שְׁבָתָא הוּא לְכוֹן וּתְעַנּוּן יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן בְּתִשְׁעָה לְיַרְחָא בְּרַמְשָׁא
מֵרַמְשָׁא עַד רַמְשָׁא תְּנוּחוּן נִיָחֲכוֹן: (לג) **שישי** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה לְמֵימָר: (לד) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג
הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיהוָה: מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר בְּחַמְשָׁא עַשְׂרָא יוֹמָא לְיַרְחָא
שְׁבִיעָאָה הָדֵין חַגָּא דְמַטַלְיָא שְׁבְעַת יוֹמִין קֳדָם יְיָ: (לה) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל
מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: בְּיוֹמָא קַדְמָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ כָּל עִבִידַת פָּלְחָן לָא תַעֲבְדוּן:

רש"י מקרא קדש. קדשהו בכסות נקיה ובתפלה, ובשאר ימים טובים במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ובתפלה:

(לו) שִׁבְעַת יָמִים תַּקְרִיבוּ אִשֶּׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם
אִשֶּׁה לַיהוָה עֲצֶרֶת הִוא כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: שִׁבְעָא יוֹמִין תְּקָרְבוּן קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ

בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן וּתְקָרְבוּן קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ כְּנֵשׁ תְּהוֹן כָּל עֲבִידַת פָּלְחַן לָא תַעֲבְּדוּן׃

רש"י עצרת הוא. עצרתי אתכם אצלי כמלך שזמן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנן להפטר אמר בני בבקשה מכם, עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם: כל מלאכת עבדה. אפלו מלאכה שהיא עבודה לכם, שאם לא תעשוה יש חסרון כיס בדבר: לא תעשו. יכול אף חלו של מועד יהא אסור במלאכת עבודה, תלמוד לומר היא:

(לז) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשֶּׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וּנְסָכִים דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ׃ אֵלִין מוֹעֲדַיָא דַיְיָ דִי תְעָרְעוּן יָתְהוֹן מְעָרְעֵי קַדִּישׁ לְקָרָבָא קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ עֲלָתָא וּמִנְחָתָא נִכְסַת קוּדְשִׁין וְנִסוּכִין פִּתְגָם יוֹם בְּיוֹמֵהּ׃

רש"י עלה ומנחה. מנחת נסכים הקרבה עם העולה: דבר יום ביומו. חק הקצוב בחומש הפקודים: דבר יום ביומו. הא אם עבר יומו בטל קרבנו:

(לח) מִלְּבַד שַׁבְּתֹת יְהוָה וּמִלְּבַד מַתְּנוֹתֵיכֶם וּמִלְּבַד כָּל נִדְרֵיכֶם וּמִלְּבַד כָּל נִדְבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַיהוָה׃ בַּר שַׁבַּיָא דַיְיָ וּבַר מַתְּנָתֵיכוֹן וּבַר כָּל נִדְרֵיכוֹן וּבַר כָּל נִדְבָתֵיכוֹן דִּי תִתְּנוּן קֳדָם יְיָ׃ (לט) אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאָסְפְּכֶם אֶת תְּבוּאַת הָאָרֶץ תָּחֹגּוּ אֶת חַג יְהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שַׁבָּתוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שַׁבָּתוֹן׃ בְּרַם בְּחַמְשָׂא עָשַׂר יוֹמָא לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּמִכְנְשֵׁיכוֹן יָת עֲלַלַת אַרְעָא תְּחַגּוּן יָת חַגָּא קֳדָם יְיָ שִׁבְעָא יוֹמִין בְּיוֹמָא קַדְמָאָה נָיְחָא וּבְיוֹמָא תְמִינָאָה נָיְחָא׃

רש"י אך בחמשה עשר יום. תחגו. קרבן שלמים לחגיגה. יכול תדחה את השבת, תלמוד לומר אך, הואיל ויש לה תשלומין כל שבעה: באספכם את תבואת הארץ. שיהא חדש שביעי זה בא בזמן אסיפה, מכאן שנצטוו לעבר את השנים, שאם אין העבור, פעמים שהוא בא באמצע הקיץ או החורף: תחגו. שלמי חגיגה: שבעת ימים. אם לא הביא בזה יביא בזה. יכול יהא מביאן כל שבעה, תלמוד לומר וחגתם אתו, יום אחד במשמע, ולא יותר. ולמה נאמר שבעה, לתשלומין:

(מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְעַרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים׃ וְתִסְבּוּן לְכוֹן בְּיוֹמָא קַדְמָאָה פֵּרֵי אִילָנָא אֶתְרוֹגִין וְלֻלְבִין וַהֲדַסִין וְעַרְבִין דִּנְחַל וְתֶחֱדוּן קֳדָם יְיָ אֱלָהֶכוֹן שַׁבְעַת יוֹמִין׃

רש"י פרי עץ הדר. עץ שטעם עצו ופריו שוה: הדר. הדר באילנו משנה לשנה, וזהו אתרוג: כפת תמרים. חסר וי"ו, למד שאינה אלא אחת: וענף עץ עבת. שענפיו קלועים כעבותות וכחבלים, וזהו הדס העשוי כמין קליעה:

(מא) וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תָּחֹגּוּ אֹתוֹ: וּתְחַגּוּן יָתֵהּ חַגָּא קֳדָם יְיָ שַׁבְעַת יוֹמִין בְּשַׁתָּא קְיָם עָלָם לְדָרֵיכוֹן בְּיַרְחָא שְׁבִיעָאָה תְּחַגּוּן יָתֵהּ: (מב) בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת: בְּמְטַלְיָא תֵּיתְבוּן שַׁבְעַת יוֹמִין כָּל יַצִיבָא בְּיִשְׂרָאֵל יֵתְבוּן בְּמְטַלְיָא:

רש"י האזרח. זה אזרח: בישראל. לרבות את הגרים:

(מג) לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: בְּדִיל דִּידְעוּן דָּרֵיכוֹן אֲרֵי בְּמְטַלְיוּת עֲנָנֵי אוֹתֵבִית יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַפָּקוּתִי יָתְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן:

רש"י כי בסכות הושבתי. ענני כבוד:

(מד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מֹעֲדֵי יְהוָה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וּמַלִּיל מֹשֶׁה יָת סְדַר מוֹעֲדַיָּא דַיְיָ וְאַלַּפְנוּן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: **כד** (א) **שביעי** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: (ב) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: פַּקֵּד יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְבוּן לָךְ מְשַׁח זֵיתָא דַכְיָא כָּתִישָׁא לְאַנְהָרָא לְאַדְלָקָא בוֹצִינְיָא תְּדִירָא:

רש"י צו את בני ישראל. זו פרשת מצות הנרות. ופרשת ואתה תצוה לא נאמרה אלא על סדר מלאכת המשכן לפרש צורך המנורה. וכן משמע, ואתה סופך לצוות את בני ישראל על כך: שמן זית זך. שלשה שמנים יוצאים מן הזית, הראשון קרוי זך, והן מפורשים במנחות (פט א) ובתורת כהנים: תמיד. מלילה ללילה, כמו עולת תמיד שאינה אלא מיום ליום:

(ג) מִחוּץ לְפָרֹכֶת הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: מִבָּרָא לְפָרֻכְתָּא דְסַהֲדוּתָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא יַסְדַר יָתֵהּ אַהֲרֹן מֵרַמְשָׁא עַד צַפְרָא קֳדָם יְיָ תְּדִירָא קְיָם עָלָם לְדָרֵיכוֹן:

רש"י לפרכת העדת. שלפני הארון, שהוא קרוי עדות. ורבותינו דרשו על נר מערבי, שהוא עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מתחיל ובה היה מסים: יערך אתו אהרן מערב עד בקר. יערוך אותו עריכה הראויה למדת כל הלילה, ושערו חכמים חצי לוג לכל נר ונר, והן כדאי אף ללילי תקופת טבת, ומדה זו הקבעה להם:

(ד) עַל הַמְּנֹרָה הַטְּהֹרָה יַעֲרֹךְ אֶת הַנֵּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד: עַל מְנָרְתָּא דָכְיְתָא יַסְדַר יָת בּוֹצִינַיָּא קֳדָם יְיָ תְּדִירָא:

רש"י המנרה הטהרה. שהיא זהב טהור. דבר אחר על טהרה של מנורה, שמטהרה ומדשנה תחלה מן האפר:

(ה) וְלָקַחְתָּ סֹלֶת וְאָפִיתָ אֹתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חַלּוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים יִהְיֶה הַחַלָּה הָאֶחָת: וְתָסַב סֶלְתָּא וְתֵיפֵי יָתַהּ תַּרְתָּא עַשְׂרֵי גְרִיצָן תְּרֵין עֶשְׂרוֹנִין תְּהֵי גְרִצְתָּא חָדָא: (ו) וְשַׂמְתָּ אוֹתָם שְׁתַּיִם מַעֲרֹכוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֶכֶת עַל הַשֻּׁלְחָן הַטָּהֹר לִפְנֵי יְהוָה: וּתְשַׁוֵי יָתְהוֹן תַּרְתֵּי סִדְרִין שִׁית סִדְרָא עַל פָּתוֹרָא דַכְיָא קֳדָם יְיָ:

רש"י שש המערכת. שש חלות המערכה האחת: השלחן הטהר. של זהב טהור. דבר אחר על טהרו של שלחן, שלא יהיו הסניפין מגביהין את הלחם מעל גבי השלחן:

(ז) וְנָתַתָּ עַל הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זַכָּה וְהָיְתָה לַלֶּחֶם לְאַזְכָּרָה אִשֶּׁה לַיהוָה: וְתִתֵּן עַל סִדְרָא לְבֹנְתָא דָכְיְתָא וּתְהֵי לְלַחְמָא לְאַדְכָּרְתָּא קׇ:רְבָּנָא:קֳדָם יְיָ:

רש"י ונתת על המערכת. על כל אחת משתי המערכות היו שני בזכי לבונה, מלא קומץ לכל אחת: והיתה. הלבונה הזאת: ללחם לאזכרה. שאין מן הלחם לגבוה כלום, אלא הלבונה נקטרת כשמסלקין אותו בכל שבת ושבת. והיא לזכרון ללחם, שעל ידה הוא נזכר למעלה, כקומץ שהוא אזכרה למנחה:

(ח) בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעַרְכֶנּוּ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא יְסַדְרִנֵּהּ קֳדָם יְיָ תְּדִירָא מִן קֳדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קְיָם עָלָם: (ט) וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וַאֲכָלֻהוּ בְּמָקוֹם קָדֹשׁ קָדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יְהוָה חָק עוֹלָם: וּתְהֵי לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי וְיֵכְלֻנֵּהּ בַּאֲתַר קַדִּישׁ אֲרֵי קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הוּא לֵהּ מִקׇּרְבָּנַיָּא דַיְיָ קְיָם עָלָם:

רש"י והיתה. המנחה הזאת, שכל דבר הבא מן התבואה בכלל מנחה הוא: ואכלהו. מוסב על הלחם, שהוא לשון זכר:

(י) וַיֵּצֵא בֶּן אִשָּׁה יִשְׂרְאֵלִית וְהוּא בֶּן אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנָּצוּ בַּמַּחֲנֶה בֶּן הַיִּשְׂרְאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי: וּנְפַק בַּר אִתְּתָא בַת יִשְׂרָאֵל וְהוּא בַּר גְּבַר מִצְרָאָה בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְצוֹ בְּמַשְׁרִיתָא בַּר אִתְּתָא בַת יִשְׂרָאֵל וְנַבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל:

רש"י ויצא בן אשה ישראלית. מהיכן יצא, רבי לוי אומר מעולמו יצא. רבי ברכיה אומר מפרשה שלמעלה יצא. לגלג ואמר ביום השבת יערכנו, דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום, או שמא פת צוננת של תשעה ימים, בתמיהה. ומתניתא אמרה מבית דינו של משה יצא מחיב. בא לטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו מה טיבך לכאן, אמר להם מבני דן אני. אמרו לו (במדבר ב) איש על דגלו באתת לבית אבותם כתיב. נכנס לבית דינו של משה ויצא מחיב, עמד וגדף: בן איש מצרי. הוא המצרי שהרגו משה: בתוך בני ישראל. מלמד שנתגיר: וינצו במחנה. על עסקי המחנה: ואיש הישראלי. זה שכנגדו, שמחה בו מטע אהלו:

(יא) וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיְקַלֵּל וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה וְשֵׁם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת דִּבְרִי לְמַטֵּה דָן: וּפֹרֵשׁ בַּר אִתְּתָא בַּת יִשְׂרָאֵל יָת שְׁמָא וְאַרְגֵּז וְאַיְתִיאוּ יָתֵהּ לְוָת מֹשֶׁה וְשׁוּם אִמֵּהּ שְׁלֹמִית בַּת דִּבְרִי לְשִׁבְטָא דְּדָן:

רש"י ויקב. כתרגומו ופרש, שנקב שם המיוחד וגדף, והוא שם המפורש ששמע מסיני: ושם אמו שלמית בת דברי. שבחן של ישראל שפרסמה הכתוב לזו, לומר, שהיא לבדה היתה זונה: שלמית. דהות פטפטה שלם עלך, שלם עלך, שלם עליכון, מפטפטת בדברים שואלת בשלום הכל: בת דברי. דברנית היתה מדברת עם כל אדם, לפיכך קלקלה: למטה דן. מגיד שהרשע גורם גנאי לו גנאי לאביו גנאי לשבטו, כיוצא בו (שמות לא ו) אהליאב בן אחיסמך למטה דן, שבח לו שבח לאביו שבח לשבטו:

(יב) וַיַּנִּיחֻהוּ בַּמִּשְׁמָר לְפָרֹשׁ לָהֶם עַל פִּי יְהוָה: וְאַסְרוֹהִי בְּבֵית מַטְרָא עַד דְּיִתְפָּרַשׁ לְהוֹן עַל גְּזֵרַת מֵימְרָא דַיְיָ:

רש"י ויניחהו. לבדו, ולא הניחו מקושש עמו, ששניהם היו בפרק אחד. ויודעים היו שהמקושש במיתה, שנאמר (שמות לא יד) מחלליה מות יומת אבל לא פרש להם באיזו מיתה, לכך נאמר (במדבר טו לד) כי לא פרש מה יעשה לו. אבל במקלל הוא אומר לפרוש להם, שלא היו יודעים אם חיב מיתה אם לאו:

(יג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יד) הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסָמְכוּ כָל הַשֹּׁמְעִים אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה: אַפֵּק יָת דְּאַרְגֵּז לְמַחֲנָא וְסָמְכוּ כָל דְּי שְׁמָעִין יָת יְדֵיהוֹן עַל רֵישֵׁהּ וְיִרְגְּמוּן יָתֵהּ כָּל כְּנִשְׁתָּא:

רש"י השמעים. אלו העדים: כל. להביא את הדינים: את ידיהם. אומרים לו דמך בראשך ואין אנו נענשים במיתתך שאתה גרמת לך: כל העדה. במעמד כל העדה. מכאן ששלוחו שלאדם כמותו:

(טו) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ: וְעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּל לְמֵימַר גְּבַר גְּבַר דִּי יְרַגֵּז קֳדָם אֱלָהֵהּ וְיִקַבֵּל חוֹבֵהּ:

רש"י ונשא חטאו. בכרת, כשאין התראה:

(טז) וְנֹקֵב שֵׁם יְהוָה מוֹת יוּמָת רָגוֹם יִרְגְּמוּ בוֹ כָּל הָעֵדָה כַּגֵּר כָּאֶזְרָח בְּנָקְבוֹ שֵׁם יוּמָת: וְדִי פָרֵשׁ שְׁמָא דַיְיָ אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל מְרַגֵּם יִרְגְּמוּן בֵּהּ כָּל כְּנִשְׁתָּא כְּגִיּוֹרָא כְּיִצְיָבָא בְּפָרְשׁוּתֵהּ שְׁמָא יִתְקְטֵל:

רש"י ונקב שם. אינו חיב עד שיפרש את השם, ולא המקלל בכנוי: ונקב. לשון קללה, כמו (במדבר כג ח) מה אקב:

(יז) וְאִישׁ כִּי יַכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוּמָת: וּגְבַר אֲרֵי יִקְטוֹל כָּל נַפְשָׁא דַּאֲנָשָׁא אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל:

רש"י ואיש כי יכה. לפי שנאמר (שמות כא יב) מכה איש ומת, אין לי אלא שהרג את האיש, אשה וקטן מנין, תלמוד לומר כל נפש אדם:

(יח) וּמַכֵּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ: וּדְיִקְטוֹל נְפַשׁ בְּעִירָא יְשַׁלְמִנַהּ נַפְשָׁא חֲלַף נַפְשָׁא: (יט) וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוּם בַּעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לּוֹ: וּגְבַר אֲרֵי יִתֵּן מוּמָא בְּחַבְרֵהּ כְּמָא דִּי עֲבַד כֵּן יִתְעֲבֵד לֵיהּ: (כ) שֶׁבֶר תַּחַת שֶׁבֶר עַיִן תַּחַת עַיִן שֵׁן תַּחַת שֵׁן כַּאֲשֶׁר יִתֵּן מוּם בָּאָדָם כֵּן יִנָּתֶן בּוֹ: תַּבְרָא חֲלַף תַּבְרָא עֵינָא חֲלַף עֵינָא שִׁנָּא חֲלַף שִׁנָּא כְּמָא דִּי יִתֵּן מוּמָא בַּאֲנָשָׁא כֵּן יִתְיְהֵב בֵּהּ:

רש"י כן ינתן בו. פרשו רבותינו, שאינו נתינת מום ממש אלא תשלומי ממון, שמין אותו כעבד, לכך כתוב בו לשון נתינה, דבר הנתון מיד ליד:

(כא) **מפטיר** וּמַכֵּה בְהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה וּמַכֵּה אָדָם יוּמָת: וּדְיִקְטוֹל בְּעִירָא יְשַׁלְמִנַהּ וּדְיִקְטוֹל אֲנָשָׁא יִתְקְטֵל:

רש"י ומכה בהמה ישלמנה. למעלה דבר בהורג בהמה, וכאן דבר בעושה בה חבורה: ומכה אדם יומת. אפלו לא הרגו אלא עשה בו חבורה, שלא נאמר כאן נפש ובמכה אביו ואמו דבר הכתוב, ובא להקישו למכה בהמה מה מכה בהמה מחיים, אף מכה אביו ואמו מחיים, פרט למכה לאחר מיתה, לפי שמצינו שהמקללו לאחר מיתה חיב, הצרך לומר במכה שפטור. ומה בבהמה בחבלה, שאם אין חבלה אין תשלומין, אף מכה אביו ואמו אינו חיב עד שיעשה בהם חבורה:

(כב) מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כָּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: דִּינָא חֲדָא יְהֵי לְכוֹן כְּגִיּוֹרָא כְּיַצִּיבָא יְהֵי אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהָכוֹן:

רש"י אני ה' אלהיכם. אלהי כלכם, כשם שאני מיחד שמי עליכם כך אני מיחד שמי על הגרים:

(כג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיּוֹצִיאוּ אֶת הַמְקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אָבֶן וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה: וּמַלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַפִּיקוּ יָת דְּאַרְגֵּז לְמִבְרָא לְמַשְׁרִיתָא וּרְגָמוּ יָתֵהּ אַבְנָא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדוּ כְּמָא דִּי פַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה: ספפ:

רש"י ובני ישראל עשו. כל המצוה האמורה בסקילה במקום אחר דחיה, רגימה ותליה:

הפטרת אמור - יחזקאל מד

(טו) וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי בִּתְעוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעָלַי הֵמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשָׁרְתֵנִי וְעָמְדוּ לְפָנַי לְהַקְרִיב לִי חֵלֶב וָדָם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: (טז) הֵמָּה יָבֹאוּ אֶל מִקְדָּשִׁי וְהֵמָּה יִקְרְבוּ אֶל שֻׁלְחָנִי לְשָׁרְתֵנִי וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתִּי: (יז) וְהָיָה בְּבוֹאָם אֶל

שַׁעֲרֵי הֶחָצֵר הַפְּנִימִית בִּגְדֵי פִשְׁתִּים יִלְבָּשׁוּ וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֶמֶר בְּשַׁעֲרֵתָם בְּשַׁעֲרֵי הֶחָצֵר הַפְּנִימִית וָבָיְתָה: (יח) פַּאֲרֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל רֹאשָׁם וּמִכְנְסֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל מָתְנֵיהֶם לֹא יַחְגְּרוּ בַּיָּזַע: (יט) וּבְצֵאתָם אֶל הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל הָעָם יִפְשְׁטוּ אֶת בִּגְדֵיהֶם אֲשֶׁר הֵמָּה מְשָׁרְתִם בָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכֹת הַקֹּדֶשׁ וְלָבְשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְלֹא יְקַדְּשׁוּ אֶת הָעָם בְּבִגְדֵיהֶם: (כ) וְרֹאשָׁם לֹא יְגַלֵּחוּ וּפֶרַע לֹא יְשַׁלֵּחוּ כָּסוֹם יְכַסְמוּ אֶת רָאשֵׁיהֶם: (כא) וְיַיִן לֹא יִשְׁתּוּ כָּל כֹּהֵן בְּבוֹאָם אֶל הֶחָצֵר הַפְּנִימִית: (כב) וְאַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם בְּתוּלֹת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אַלְמָנָה מִכֹּהֵן יִקָּחוּ: (כג) וְאֶת עַמִּי יוֹרוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל וּבֵין טָמֵא לְטָהוֹר יוֹדִעֻם: (כד) וְעַל רִיב הֵמָּה יַעַמְדוּ (לשפט) לְמִשְׁפָּט בְּמִשְׁפָּטַי (ושפטהו) יִשְׁפְּטוּהוּ וְאֶת תּוֹרֹתַי וְאֶת חֻקֹּתַי בְּכָל מוֹעֲדַי יִשְׁמֹרוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי יְקַדֵּשׁוּ: (כה) וְאֶל מֵת אָדָם לֹא יָבוֹא לְטָמְאָה כִּי אִם לְאָב וּלְאֵם וּלְבֵן וּלְבַת לְאָח וּלְאָחוֹת אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ יִטַּמָּאוּ: (כו) וְאַחֲרֵי טָהֳרָתוֹ שִׁבְעַת יָמִים יִסְפְּרוּ לוֹ: (כז) וּבְיוֹם בֹּאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ אֶל הֶחָצֵר הַפְּנִימִית לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ יַקְרִיב חַטָּאתוֹ נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה: (כח) וְהָיְתָה לָהֶם לְנַחֲלָה אֲנִי נַחֲלָתָם וַאֲחֻזָּה לֹא תִתְּנוּ לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל אֲנִי אֲחֻזָּתָם: (כט) הַמִּנְחָה וְהַחַטָּאת וְהָאָשָׁם הֵמָּה יֹאכֻלוּם וְכָל חֵרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה: (ל) וְרֵאשִׁית כָּל בִּכּוּרֵי כֹל וְכָל תְּרוּמַת כֹּל מִכֹּל תְּרוּמוֹתֵיכֶם לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וְרֵאשִׁית עֲרִסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַכֹּהֵן לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ: (לא) כָּל נְבֵלָה וּטְרֵפָה מִן הָעוֹף וּמִן הַבְּהֵמָה לֹא יֹאכְלוּ הַכֹּהֲנִים:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק ה

א. תַּנּוּר שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְעֵינוֹ קְמוּרָה לַחוּץ וְהֶאֱהִילוּ עָלָיו קוֹבְרֵי הַמֵּת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, הַכֹּל טָמֵא. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, הַתַּנּוּר טָמֵא וְהַבַּיִת טָהוֹר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אַף הַתַּנּוּר טָהוֹר:

ברטנורה (א) תנור שהוא עומד בתוך הבית ועינו קמורה. נקב העשוי בתנור שהעשן יוצא ממנו מונח חוץ לבית: **והאהילו עליו נושאי המת.** כשהיו נושאים את המת לקברו האהיל המת על העין: **בית שמאי אומרים הכל טמא.** קסברי טומאה נכנסת לתנור דרך עינו ויוצאה דרך פיו לבית: **התנור טמא והבית טהור.** התנור שהאהיל המת על מקצתו טמא, והבית טהור, שאין הטומאה יוצאה דרך פיו לבית: **ר' עקיבא אומר אף התנור טהור.** דכיון דלא האהיל על התנור אלא על העין היוצא ממנו, אין התנור טמא. והלכה כבית הלל:

ב. אֲרֻבָּה שֶׁבֵּין הַבַּיִת לָעֲלִיָּה, וּקְדֵרָה נְתוּנָה עָלֶיהָ וּנְקוּבָה בְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, הַכֹּל טָמֵא. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, הַקְּדֵרָה טְמֵאָה וַעֲלִיָּה טְהוֹרָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אַף הַקְּדֵרָה טְהוֹרָה:

ברטנורה (ב) **ארובה**. כמין חלון שבגג הבית שהוא קרקעית העליה: **בכונס משקה**. כשמשימים הכלי על המשקים נכנסים המשקין לתוכו דרך אותו הנקב: **הכל טמא**. אם יש טומאה בבית, הקדירה וכל מה שבעלייה טמא, שאין הקדירה מצלת וטומאה עולה דרך ארובה שיש לה פותח טפח: **ובית הלל אומרים הקדירה טמאה**. חומרא בעלמא היא שמחמירין בית הלל לטמא את הקדירה, דכרבי עקיבא סבירא להו שהקדירה מצלת על הטומאה, וכגון שגב הקדירה פונה למטה אצל הטומאה, שאין כלי חרס מקבל טומאה מגבו. והלכה כבית הלל:

ג. הָיְתָה שְׁלֵמָה, בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים מַצֶּלֶת עַל הַכֹּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אֵינָהּ מַצֶּלֶת אֶלָּא עַל הָאֳכָלִים וְעַל הַמַּשְׁקִים וְעַל כְּלֵי חָרֶס. חָזְרוּ בֵית הִלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּאי:

ברטנורה (ג) **מצלת על הכל**. על כל מה שבעלייה. שהיא חוצצת בפני הטומאה: אינה מצלת אלא על האוכלים ועל המשקים ועל כלי חרס. בקדירה של עם הארץ מיירי. וטעמייהו דבית שמאי משום דכליו של עם הארץ טמאין הם אצל חבר, וכל כלי טמא אינו חוצץ בפני הטומאה. ולפי שעם הארץ מחזיק הכלים שלו בטהור, אמרינן ליה שהוא מציל על אוכלים ומשקין וכלי חרס שבעלייה, דלנפשיה בלבד הוא דמטהרינן להו החברים בדלים מהם וממגעם ובלאו הכי נמי כל מאכלם טמא. אבל שאר כלים שיש להם טהרה במקוה, אם תטהרם הרי הוא משאילם לחבר וישתמש בהם בטבילה לחודה בלא הזאה שלישי ושביעי:

ד. לְגִין שֶׁהוּא מָלֵא מַשְׁקִין טְהוֹרִין, הַלְּגִין טָמֵא טֻמְאַת שִׁבְעָה, וְהַמַּשְׁקִין טְהוֹרִין. וְאִם פִּנָּן בִּכְלִי אַחֵר, טְמֵאִין. הָאִשָּׁה שֶׁהִיא לָשָׁה בָּעֲרָבָה, הָאִשָּׁה וְהָעֲרָבָה טְמֵאִים טֻמְאַת שִׁבְעָה, וְהַבָּצֵק טָהוֹר. וְאִם פִּנַּתּוּ לִכְלִי אַחֵר, טָמֵא. חָזְרוּ בֵית הִלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּאי:

ברטנורה (ד) **לגין**. של עץ או של מתכת שמונח בעלייה זו שהקדירה מונחת על פי ארובה שלה: **הלגין טמא טומאת שבעה**. שאין הקדירה מצלת על כלי עץ וכלי מתכות כדאמרן: **והמשקים טהורים**. שהקדירה מצלת על אוכלים ומשקים: ואם פינה המשקים הללו לכלי אחר שבאותה עלייה, הכלי האחר מטמאן, שכל הכלים שבעלייה טמאים חוץ מכלי חרס, אבל הכלי הראשון שהיו המשקין בתוכו אינו מטמאן אע"פ שהוא טמא טומאת שבעה, שאם אמרת כן, אם כן אין הקדירה שבארובה מצלת על המשקין לעולם ואנן אמרינן שהיא מצלת על אוכלים ומשקין: **האשה והעריבה טמאים**. שאין הקדירה

של חרס מצלת עליהן: **והבצק טהור**. שהקדירה מצלת על האוכלים. ודוקא כל זמן שלא פירשה ממנו. אבל אם הגביהה שתי ידיה ממנה וחזרה ולשה, הרי זו מטמאה את הבצק:

ה. הָיוּ כְּלֵי גְלָלִים, כְּלֵי אֲבָנִים, כְּלֵי אֲדָמָה, הַכֹּל טָהוֹר. הָיָה כֶּלִי טָהוֹר לַקְדֵּשׁ וְלַחַטָּאת, הַכֹּל טָהוֹר, שֶׁהַכֹּל נֶאֱמָנִין עַל הַחַטָּאת. מִפְּנֵי שֶׁהַכֵּלִים טְהוֹרִין וּכְלֵי חֶרֶס טְהוֹרִין וּמַצִּילִין עִם דְּפָנוֹת אֹהָלִים:

ברטנורה (ה) **כלי גללים**. של צפיעי בקר: **כלי אבנים וכלי אדמה**. כל הנך כלים אפילו ביד עם הארץ טהורים. ואם מונחים על פי ארובה, מצילין על הכל אפילו על כלי שטף: **היה כלי טהור לקודש ולחטאת**. דהמנינהו רבנן לעמי הארצות על הקודש, כדי שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו, הלכך הכלי הטהור לקודש מציל על הכל אפילו לבית שמאי. וכן הן נאמנין על החטאת של אפר פרה דכתיב (במדבר יט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת, הלכך נאמנים על שמירתה: **מפני שהכלים טהורים**. כגון כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה שהן טהורים מלקבל טומאה, וכן כלי חרס שהן טהורין כשהן לקודש ולחטאת אע"פ שהן של עם הארץ, נאמן, שעם הארץ נאמן לקודש ולחטאת כדאמרן. כל אלו מצילין עם דפנות אוהלים, כלומר חוצצין בפני הטומאה כשהם מונחים במקום שיש דפנות לאוהלים, והאי ארובה שבין בית לעלייה כדפנות אוהלים חשיבא. אבל במקום שאין דפנות אין מצילים כדמפרש ואזיל:

ו. כֵּיצַד, הַבּוֹר וְהַדּוּת שֶׁבַּבַּיִת וּכְפִישָׁה נְתוּנָה עָלָיו, טָהוֹר. אִם הָיְתָה בְּאֵר חֲלָקָה, אוֹ כְוֵרֶת פְּחוּתָה, וּכְפִישָׁה נְתוּנָה עָלֶיהָ, טָמֵא. אִם הָיָה נָסָר חָלָק, אוֹ סְרִידָה שֶׁאֵין לָהּ גַּפַּיִם, טָהוֹר, שֶׁאֵין הַכֵּלִים מַצִּילִים עִם דְּפָנוֹת אֹהָלִים עַד שֶׁיְּהֵא לָהֶן דְּפָנוֹת. וְכַמָּה תְּהֵא הַדֹּפֶן, טֶפַח. הָיָה לָהּ חֲצִי טֶפַח מִכָּאן וַחֲצִי טֶפַח מִכָּאן, אֵינָהּ דֹּפֶן, עַד שֶׁיְּהֵא לָהּ טֶפַח מִמָּקוֹם אֶחָד:

ברטנורה (ו) **הבור והדות שבבית**. והמת בבית וכלים בבור ובדות, ויש גובה מחיות סביבותיהן. בור ודות, שניהן בקרקע, אלא שבור בחפירה ודות בבנין: **וכפישה**. סל גדול שכובשים בו הזיתים לכומרן, והוא מחזיק ארבעים סאה או יותר ואינו מקבל טומאה ונתונה על פי הבור והדות: **טהור**. כל מה שבתוכן הואיל ויש שם מחיצות: **באר חלקה**. שפי הבאר שוה לקרקע הבית ואין לה מחיצה סביב, דהשתא ליכא דפנות: **או כוורת פחותה**. כגון כוורת גדולה שמחזקת ארבעים סאה שאינה מקבלת טומאה, ופחותה, שאינה פקוקה בקש: **וכפישה נמוכה עליה**. על פי הבור או על פי הכוורת: **טמא**. דאין מצילין אלא עם דפנות אוהלים, ובבאר אין דפנות, ודפנות הכוורת לאו דפנות אוהלים הן: **היה נסר חלק**. דאין זה כלי: **או סרידה שאין לה גפיים**. שאין לה מחיצות דלא חשיבא כלי: **טהור**. אם נתונים על באר חלקה או (על גבי) כוורת פחותה, מצילים וטהור,

דדוקא כפישה שהיא כלי אינה מצלת אלא עם דפנות אוהלים, אבל נסר וסרידה שאין לה גפיים, דלאו כלים נינהו, מצילים בלא דפנות אוהלים. סרידה, כמין עריבה קטנה של עץ שהנחתום משתמש בה. גפיים, אוגניים ואוזניים: **חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן**. הא דאין כלי מציל בבאר חלקה היינו בכלי שאין לו דפניות טפח, אבל אם יש לכלי דפנות טפח מציל על הבור אע"פ שאין לו דפנותיו בולטים כלל, והשתא קאמר דחצי טפח דכלי וחצי טפח דדופני הבור אין מצטרפים. וכפישה דאמרן לעיל שאם היא נתונה על באר חלקה אינה מצלת, מיירי שאין בה דפנות טפח:

ז. כְּשֵׁם שֶׁמַּצִּילִין מִבִּפְנִים, כָּךְ מַצִּילִין מִבַּחוּץ. כֵּיצַד, כְּפִישָׁה שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל הַיְתֵדוֹת מִבַּחוּץ, טֻמְאָה תַחְתֶּיהָ, כֵּלִים שֶׁבַּכְּפִישָׁה טְהוֹרִים. אִם הָיָה כֹּתֶל חָצֵר אוֹ כֹּתֶל גִּנָּה, אֵינוֹ מַצִּיל. קוֹרָה שֶׁהָיְתָה נְתוּנָה מִכֹּתֶל לְכֹתֶל וּקְדֵרָה תְלוּיָה בָּהּ, טֻמְאָה תַחְתֶּיהָ, כֵּלִים שֶׁבַּקְּדֵרָה, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַהֵר, וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין:

ברטנורה (ז) **כשם שמצילים מבפנים**. עם דפנות אוהלים כך מצילים מבחוץ עם דפנות אוהלים כדמפרש ואזיל: **על יתדות מבחוץ**. סמוך לכותל שלא תהא משוכה מן הכותל [טפח] ואז חשובה אוהל להפסיק בין טומאה שתחתיה לכלים שעל גבה. ודוקא בכותל בית שנעשה כותל זה לאוהל נחשבת הכפישה גם היא אוהל להפסיק, אבל בכותל חצר וגינה שלא נעשה לאוהל, לא תיחשב הכפישה אוהל להפסיק: **וקדירה תלויה בה**. מוכח בתוספתא שאם הקדירה משוכה משפת הקורה ולחוץ בפותח טפח, כולי עלמא לא פליגי דאינה מצלת וכלים שבקדירה טמאים. ואי פי הקדירה מודבק בקורה, כולי עלמא לא פליגי דמצלת וטהורים. כי פליגי, היכא דמשוכה מן הקורה וליכא פותח טפח, רבי עקיבא אומר מצלת וטהורים. וחכמים אומרים אינה מצלת וטמאים. והלכה כחכמים:

גמרא נדה דף כ' ע"ב

אִיפְּרָא הוּרְמִיז אִמֵּיהּ דִּשְׁבוּר מַלְכָּא שַׁדְרָה דָּמָא לְקָמֵיהּ דְּרָבָא. הֲוָה יָתִיב רַב עוֹבַדְיָה קָמֵיהּ אָרְחֵיהּ אָמַר לָהּ הַאי דַּם חִימּוּד הוּא. אָמְרָה לֵיהּ לְבָרְהּ תָּא חֲזֵי כַּמָּה חַכִּימֵי יְהוּדָאֵי אָמַר לְהּ דְּלָמָא כְּסוֹמָא בַּאֲרוּבְּתָא. הָדַר שַׁדְרָה לֵיהּ שִׁתִּין מִינֵי דָּמָא וְכוּלְּהוּ אַמְרִינְהוּ הַהוּא בַּתְרָא דָּם כִּנִּים הֲוָה וְלָא הֲוָה יָדַע אִסְתַּיֵּיע מִלְּתָא וְשָׁדַר לְהּ סְרִיקוּתָא דְּמָקַטְלָא כַּלְמֵי. אָמְרָה יְהוּדָאֵי בְּתוֹלֵנֵי דְּלַבָּאי יַתְבִיתוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה מֵרֵישָׁא הֲוָה חָזֵינָא דָּמָא כֵּיוָן דְּאָמַר לִי אִמֵּיהּ דִּיצְחָק בְּרִי הַא טִיפְתָּא קָמַיְיתָא לֹא מַיְיתִינָן לָהּ קָמַיְיהוּ דְּרַבָּנָן מִשּׁוּם דִּזְהִימָא לָא חָזֵינָא. בֵּין טְמֵאָה לִטְהוֹרָה וַדַּאי חָזֵינָא:

רש"י **איפרא הורמיז**. נכרית היתה וכן שמה. ואעפ"כ היתה משמרת עצמה מנדות וקרובה להתגייר ואף קרבנות היתה שולחת. ולשון יוני איפרא חן כמו אפריון נמטייה

לר"ש: **הורמיז**. כמו הורמיז בר לילתא כלו' יופי שדים היה לה: **ארחיה וכו'**. ואע"ג דאמר לעיל רבא לא ידע בדמא ניסא איתרחיש ליה: **שלח לה**. משום דורון: **סריקותא**. מסרק נאה: **מקטלא כלמי**. שהורגין עליה כנים וסברה ודאי הבין ומש"ה שלח לי האי: **כלמי**. כנים כדמתרגמינן כנים כלמתא: **בתווני דלבאי**. בחדרי הלב אתם יושבין בחדרי מתרגמינן מתוני כלו' כל חכמה מצויה בכם: **לא חזינא**. דדילמא אשתני ואע"ג דמראה דם טהור יש לה דילמא אי אייתי טיפתא קמייתא הוה מיחזי טמא: **בין טמאה לטהורה**. כשכלים ימי טוהר של זכר או של נקבה וראתה ביום מ"א או ביום פ"א: **חזינא**. לההוא דמא אי דם טמא מטמינא ואי לאו מה' דמים הוא מטהרינא דההוא ודאי טיפתא קמייתא מייתי דלא מזהמא דעד השתא חזאי ואתא דם טהור שכל מ' לזכר ושמונים לנקבה מעין פתוח ואפילו פסקה יום או יומים הואיל ומחזקת היא בדמים לא זהמא ומייתי טיפתא קמייתא:

זוהר תרומה דף קל"ו ע"א

בְּשַׁעְתָּא דְּאִתְפְּלִיג לֵילְיָא דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְאַעֲלָא בְּגִנְתָא דְּלְעֵילָא. וְרָזָא דָּא בְּיוֹמֵי דְּחוֹל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאל בְּגִנְתָא דְּעֵדֶן דְּלְתַתָּא לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא עִם צַדִּיקַיָּא דְּשָׁרְאָן תַּמָּן. וּבְשַׁבָּת בְּהַהוּא לֵילְיָא דְּשַׁבַּתָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָאל בְּגִנְתָא דְּלְעֵילָא בְּרָזָא דִּמְקוֹרָא עִלָּאָה בְּגִין דִּבְיוֹמֵי דְּחוֹל כָּל נִשְׁמָתִין דְּצַדִּיקַיָּא כֻּלְּהוּ בְּגִנְתָא דִּי בְאַרְעָא שַׁרְיָין. וְכַד אִתְקַדַּשׁ יוֹמָא בְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא כָּל אִינּוּן מַשְׁרְיָין דְּמַלְאָכִין קַדִּישִׁין דִּי מְמַנָּן גּוֹ גִּנְתָא דְּלְתַתָּא כֻּלְּהוּ סַלְקִין לְהַנֵּי נִשְׁמָתִין דְּשַׁרְיָין גּוֹ גִּנְתָא דְּלְתַתָּא וּלְאַעֲלָא לְגַבֵּי הַהוּא רְקִיעָא דְּקַיְימָא עַל גִּנְתָא וּמִתַּמָּן אִזְדַּמְּנָן רְתִיכִין קַדִּישִׁין דְּסַחֲרָאן כּוּרְסֵי יְקָרָא דְּמַלְכָּא וְסַלְקִין לוֹן לְכָל אִינּוּן נִשְׁמָתִין בְּגִנְתָא דְּלְעֵילָא כֵּיוָן דְּאִלֵּין רוּחִין סַלְקִין כְּדֵין רוּחִין אֲחָרָנִין קַדִּישִׁין נַחְתִין לְאִתְעַטָּרָא בְּהוּ עַמָּא קַדִּישָׁא. אִילֵּין סַלְקִין וְאִילֵּין נַחְתִין. וְאִי תֵּימָא הָא גִּנְתָא דִּבְאַרְעָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא יַתְבָא בְּרֵיקָנְיָיא בְּלָא נִשְׁמָתִין דְּצַדִּיקַיָּא לְאוֹ הָכִי. אֶלָּא נִשְׁמָתִין אָזְלִין וְנִשְׁמָתִין אַתְיָין. נִשְׁמָתִין סַלְקִין וְנִשְׁמָתִין נַחְתִין. נִשְׁמָתִין אָזְלִין מִגּוֹ גִּנְתָא וְנִשְׁמָתִין אַתְיָין לְגוֹ גִּנְתָא. כָּל אִינּוּן נִשְׁמָתִין דְּצַדִּיקַיָּא דְּמִתְלַבְּנָן בְּיוֹמֵי דְּחוֹל וְעוֹד לָא עָאלוּ לְגוֹ גִּנְתָא בְּשַׁעְתָּא דְּאִלֵּין נַפְקִין אִלֵּין עָאֲלִין וְגִנְתָא לָא אִשְׁתְּאַר בְּרֵיקָנְיָא בְּרָזָא דְּלֶחֶם הַפָּנִים בְּיוֹם הִלָּקְחוֹ:

תרגום הזוהר בְּשָׁעָה שֶׁנֶּחֱלָק הַלַּיְלָה בְּלַיְלָה זֶה שֶׁל שַׁבָּת, רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִכָּנֵס לְגַן הָעֵדֶן. וְסוֹד זֶה הוּא, כִּי בִּימוֹת הַחֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס בְּגַן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן לְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים הַשּׁוֹרִים שָׁם, וּבַשַּׁבָּת, בַּלַּיְלָה הַהוּא שֶׁל שַׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס בְּגַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן, בְּסוֹד מָקוֹר הָעֶלְיוֹן. מִשּׁוּם שֶׁבִּימוֹת הַחֹל, כָּל נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים כֻּלָּם, שׁוֹרִים

בְּגַן עֵדֶן הָאָרֶץ, וּכְשֶׁנִּתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם בִּכְנִיסַת הַשַּׁבָּת, כָּל אֵלּוּ הַמַּחֲנוֹת שֶׁל מַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים הַמְּמוּנִים בְּגַן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן, כֻּלָּם מַעֲלִים אֶת הַנְּשָׁמוֹת הָאֵלּוּ, הַשּׁוֹרִים בְּגַן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן, לַהֲבִיאָם אֶל רָקִיעַ הַהוּא הָעוֹמֵד עַל הַגָּן, כִּי לִהְיוֹתָם מֵעוֹלָם עֲשִׂיָּה, אֵין לָהֶם רְשׁוּת לַעֲלוֹת יוֹתֵר מִזֶּה. וּמִשָּׁם, מִזְדַּמְּנִים מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת הַמְסֻבָּבִים כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וּמַעֲלִים כָּל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת לְגַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁרוּחוֹת הָאֵלּוּ עוֹלִים, לְגַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן, אֵז רוּחוֹת אֲחֵרוֹת קְדוֹשִׁים יוֹרְדִים לְעוֹלָם הַזֶּה, לְהִתְעַטֵּר בָּעָם הַקָּדוֹשׁ, אֵלּוּ עוֹלִים לְגַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן, וְאֵלּוּ יוֹרְדִים לְהִתְעַטֵּר בָּעָם הַקָּדוֹשׁ. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי גַּן עֵדֶן הָאָרֶץ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הוּא רֵיק בְּלֹא נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. אֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא נְשָׁמוֹת הוֹלְכוֹת וּנְשָׁמוֹת בָּאוֹת, נְשָׁמוֹת עוֹלוֹת וּנְשָׁמוֹת יוֹרְדוֹת, נְשָׁמוֹת הוֹלְכוֹת מִן הַגָּן, וּנְשָׁמוֹת אֲחֵרוֹת בָּאוֹת לְתוֹךְ הַגָּן, כָּל אֵלּוּ נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, הַמִּתְלַבְּנוֹת לְהִטָּהֵר בֵּימוֹת הַחֹל, וְעוֹד לֹא נִכְנְסוּ לְגַן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁנְּשָׁמוֹת אֵלּוּ יוֹצְאִים מִגַּן עֵדֶן, לְגַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן, נִכְנָסִים אֵלּוּ לְגַן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן, וְהַגָּן אֵינוֹ נִשְׁאָר רֵיק, וְהוּא כְּמוֹ לֶחֶם הַפָּנִים בְּיוֹם הִלָּקְחוֹ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' שבת פ"ח

א. הַדֹּשׁ כְּגְרוֹגֶרֶת חַיָּיב וְאֵין דִּישָׁה אֶלָּא בְּגִדּוּלֵי קַרְקַע. וְהַמְפָרֵק הֲרֵי הוּא תּוֹלְדַת הַדָּשׁ וְחַיָּיב וְכֵן כָּל כֵּיוֹצֵא בָּזֶה. הַחוֹלֵב אֶת הַבְּהֵמָה חַיָּיב מִשּׁוּם מְפָרֵק וְכֵן הַחוֹבֵל בְּחַי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹר חַיָּיב מִשּׁוּם מְפָרֵק וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה צָרִיךְ לְדָם שֶׁיָּצָא מִן הַחֲבוּרָה. אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּון לְהַזִּיק בְּלִבַּד פָּטוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַלְקֵל. וְאֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּדָם אוֹ בְּחֶלֶב שֶׁהוֹצִיא כִּגְרוֹגֶרֶת: **ב**. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּחוֹבֵל בִּבְהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹף וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם. אֲבָל הַחוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְכַּוֵּון לְהַזִּיק חַיָּיב מִפְּנֵי נַחַת רוּחוֹ שֶׁהֲרֵי נִתְקָרְרָה דַּעְתּוֹ וְשָׁכְכָה חֲמָתוֹ וַהֲרֵי הוּא כִּמְתַקֵּן. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְדָם שֶׁהוֹצִיא מִמֶּנּוּ חַיָּיב: **ג**. שְׁמֹנָה שְׁרָצִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה הֵן שֶׁיֵּשׁ לָהֶן עוֹרוֹת לְעִנְיַן שַׁבָּת כְּמוֹ חַיָּה וּבְהֵמָה וָעוֹף. אֲבָל שְׁאַר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים אֵין לָהֶם עוֹר. לְפִיכָךְ הַחוֹבֵל בָּהֶן פָּטוּר. וְאֶחָד הַחוֹבֵל בִּבְהֵמָה חַיָּה וָעוֹף אוֹ בִּשְׁמוֹנָה שְׁרָצִים וְעָשָׂה בָּהֵן חֲבוּרָה וְיָצָא מֵהֶן דָּם אוֹ שֶׁנִּצְרַר הַדָּם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָצָא חַיָּיב:

מוסר

מספר חסידים סי' ל"א

גַּם לְכָל עֵת וְעוֹנָה יֵשׁ לְךָ לֶאֱהוֹב אֶת בּוֹרְאֶךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וְהָשֵׁב אֶל לִבְּךָ וְקַח מָשָׁל מֵאֱנוֹשׁ רִמָּה אִם יִתֵּן לְךָ אָדָם עֶשְׂרָה זְהוּבִים אוֹ יוֹתֵר כַּמָּה תִּהְיֶה אַהֲבָתוֹ חֲקוּקָה בְּלִבֶּךָ. וְאִם יִתֵּן לְךָ פַּרְנָסָתְךָ וּפַרְנָסַת בָּנֶיךָ וּבְנֵי בֵיתֶךָ מַה תְּשׁוּב אֶל לִבְּךָ. זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא רְאִיתִיו מֵעוֹלָם עָשָׂה עִמְּדִי חֶסֶד כָּזֶה לוּ אֶחְיֶה אֶלֶף שָׁנִים לֹא אוּכַל לִגְמוֹל לוֹ כָּל הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמְּדִי אֶאֱהַב אוֹתוֹ בְּכָל לְבָבִי וּבְכָל נַפְשִׁי לֹא יוּכַל לְצַוּוֹת עָלַי דָּבָר שֶׁלֹּא אֶעֱשֶׂה

בַּעֲבוּרוֹ הֵן מָמוֹנִי הֵן גּוּפִי הַכֹּל שֶׁלּוֹ. וּמַה בְּאַהֲבַת אָדָם כָּךְ בְּאַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁתַּבַּח וְיִתְעַלֶּה זְכָרוֹ הוּא הַנּוֹתֵן מְחָיָה לַכֹּל לֹא כָּל שֶׁכֵּן כִּי יֵשׁ לָנוּ לִידָבֵק בְּאַהֲבַת הַבּוֹרֵא לְיִרְאָה אוֹתוֹ שֶׁאֵין לַעֲבוֹר עַל מִצְוֹתָיו הֵן גְּדוֹלָה הֵן קְטַנָּה כִּי אֵין אָנוּ יוֹדְעִים מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת וּמִן הָעֲבֵירוֹת אֲשֶׁר הֵם קַלּוֹת בְּעֵינֵינוּ כְּדִכְתִיב (תהלים מב) עָוֹן עֲקֵבַי יְסוּבֵנִי עֲוֹנוֹת שֶׁאָדָם דָּשׁ בַּעֲקֵב בָּעוֹלָם הַזֶּה יְסוֹבְבוּ אוֹתוֹ לְיוֹם הַדִּין. וְאִם זָכָה מִצְוֹתָיו יַעִידוּ עָלָיו:

פרשת בהר

בהר יום ראשון

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

כה (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּטוּרָא דְסִינַי לְמֵימָר:

רש"י בהר סיני. מה ענין שמטה אצל הר סיני, והלא כל המצות נאמרו מסיני, אלא מה שמטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כלן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שנויה בתורת כהנים. ונראה לי שכך פרושה לפי שלא מצינו שמטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופרטותיה כלן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמסיני היו כלם כללותיהן ודקדוקיהן, וחזרו ונשנו בערבות מואב:

(ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיהוָה: מַלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן אֲרֵי תֵּעַלוּן לְאַרְעָא דִי אֲנָא יְהֵב לְכוֹן וְתִשְׁתְּמֵט אַרְעָא שְׁמִטְתָא קֳדָם יְיָ:

רש"י שבת לה'. לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית:

(ג) שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמֹר כַּרְמֶךָ וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ: שית שְׁנִין תִּזְרַע חַקְלָךְ וְשִׁית שְׁנִין תִּכְסַח כַּרְמָךְ וְתִכְנוֹשׁ יָת עֲלָלְתָּהּ: (ד) וּבְשַׁנְתָּה הַשְּׁבִיעִת שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַיהוָה שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר: וּבְשַׁתָּא שְׁבִיעָאָה נְיָח שְׁמִטְתָא יְהֵי לְאַרְעָא דְתַשְׁמֵט קֳדָם יְיָ חַקְלָךְ לָא תִזְרַע וְכַרְמָךְ לָא תִכְסָח:

רש"י יהיה לארץ. לשדות ולכרמים: לא תזמר. שקוצצין זמורותיה. ותרגומו לא תכסח, ודומה לו (ישעיה לג יב) קוצים כסוחים, (תהלים פ יז) שרפה באש כסוחה:

(ה) אֵת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצוֹר וְאֶת עִנְּבֵי נְזִירֶךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ: יָת כַּתֵּי דַחֲצָדָךְ לָא תֶחֱצַד וְיָת עִנְבֵי שְׁבָקָךְ לָא תִקְטוֹף שְׁנַת שְׁמִטְתָא יְהֵי לְאַרְעָא:

רש"י את ספיח קצירך. אפלו לא זרעתה והיא צמחה מן הזרע שנפל בה בעת הקציר, הוא קרוי ספיח: לא תקצור. להיות מחזיק בו כשאר קציר, אלא הפקר יהיה לכל: נזירך. שהנזרת והפרשת בני אדם מהם ולא הפקרתם: לא תבצר. אותם אינך בוצר, אלא מן המפקר:

(ו) וְהָיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה לְךָ וּלְעַבְדְּךָ וְלַאֲמָתֶךָ וְלִשְׂכִּירְךָ וּלְתוֹשָׁבְךָ הַגָּרִים עִמָּךְ:
וּתְהִי שְׁמִטַּת אַרְעָא לְכוֹן לְמֵיכַל לָךְ וּלְעַבְדָּךְ וּלְאַמְתָּךְ וְלַאֲגִירָךְ וּלְתוֹתָבָךְ דְּדָיְרִין עִמָּךְ:

רש"י והיתה שבת הארץ וגו' . אף על פי שאסרתים עליך, לא באכילה ולא בהנאה אסרתים, אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבית, אלא הכל יהיו שוים בה, אתה ושכירך ותושבך: שבת הארץ לכם לאכלה. מן השבות אתה אוכל, ואי אתה אוכל מן השמור: לך ולעבדך ולאמתך. לפי שנאמר (שמות כג יא) ואכלו אביוני עמך, יכול יהיו אסורים באכילה לעשירים, תלמוד לומר לך ולעבדך ולאמתך, הרי בעלים ועבדים ושפחות אמורים כאן: ולשכירך ולתושבך. אף הגוים:

נביאים - ירמיה - פרק לב

(ו) וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הָיָה דְּבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וַאֲמַר יִרְמְיָהוּ הֲוָה פִּתְגָם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ עֲמִי לְמֵימָר:

רש"י **ויאמר ירמיהו וגו'** . לא לצדקיהו אמר כן אלא פי' הכתוב למה כלאו וחוזר לדבורו הראשון לפרש מה הדבר אשר הי' אל ירמיהו :

(ז) הִנֵּה חֲנַמְאֵל בֶּן שַׁלֻּם דֹּדְךָ בָּא אֵלֶיךָ לֵאמֹר קְנֵה לְךָ אֶת שָׂדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת כִּי לְךָ מִשְׁפַּט הַגְּאֻלָּה לִקְנוֹת: וְהָא חֲנַמְאֵל בַּר שַׁלּוּם אַח אֲבוּךְ אָתֵי לְוָתָךְ לְמֵימַר זְבוֹן לָךְ יַת חַקְלִי דְּבַעֲנָתוֹת אֲרֵי לָךְ חֲזֵיָא אַחֲסָנְתָּא לְמִזְבַּן:

רש"י **בא אליך** . על פי הדבור :

(ח) וַיָּבֹא אֵלַי חֲנַמְאֵל בֶּן דֹּדִי כִּדְבַר יְהוָה אֶל חֲצַר הַמַּטָּרָה וַיֹּאמֶר אֵלַי קְנֵה נָא אֶת שָׂדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִין כִּי לְךָ מִשְׁפַּט הַיְרֻשָּׁה וּלְךָ הַגְּאֻלָּה קְנֵה לָךְ וָאֵדַע כִּי דְבַר יְהוָה הוּא: וָאֶתָא לְוָתִי חֲנַמְאֵל בַּר אַחֲבִי כְּפִתְגָמָא דַיְיָ לְדָרַת בֵּית אֲסִירַיָּא וַאֲמַר לִי זְבוֹן כְּעַן יַת חַקְלִי דְּבַעֲנָתוֹת דְּבַאֲרַע שִׁבְטָא דְּבִנְיָמִן אֲרֵי לָךְ חֲזֵיָא יְרוּתָא וְלָךְ אַחֲסָנְתָּא זְבוֹן לָךְ וִידָעִית אֲרֵי פִּתְגָמָא דַיְיָ הוּא: (ט) וְאֶקְנֶה אֶת הַשָּׂדֶה מֵאֵת חֲנַמְאֵל בֶּן דֹּדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת וָאֶשְׁקְלָה לוֹ אֶת הַכֶּסֶף שִׁבְעָה שְׁקָלִים וַעֲשָׂרָה הַכָּסֶף: וּזְבַנִית יַת חַקְלָא מִן חֲנַמְאֵל בַּר אַחֲבִי דְּבַעֲנָתוֹת וּתְקָלִית לֵיהּ יַת כַּסְפָּא שַׁבְעָא מָנִין וַעֲשַׂר סְלְעִין דְּכַסַף: (י) וְאֶכְתֹּב בַּסֵּפֶר וָאֶחְתֹּם וְאָעֵד עֵדִים וְאֶשְׁקֹל הַכֶּסֶף בְּמֹאזְנָיִם: וּכְתָבִית בִּשְׁטָרָא וַחֲתֵמִית וְאַסְהֵידִית סָהֲדִין וּתְקָלִית כַּסְפָּא

בְּמֹאזְנַיָּא: (יא) וָאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת הֶחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְאֶת הַגָּלוּי: וּנְסֵיבִית יַת שְׁטָרָא דְזִבִּינִית יַת דִּכְתִיב בְּעִיץ וְחָתִים כְּהִלְכְתָא וְכִדְחָזָא וְיַת שְׁטָרָא פְּתִיחָא:

רש"י **את ספר המקנה** . שטר המכירה : **את החתום וגו'** . עם חתימתו כשהוא חתום כדת וחוק : **ואת הגלוי** . שהוחזק בבית דין על פי עדיו וכתבו וחתמו הדיינין אשרתא דדייני הוא קיום השטרות לעשות הדבר גלוי ומפורסם פן ימותו העדים ורבותינו פירשו לענין גט פשוט ומקושר בבבא בתרא :

כתובים - משלי - פרק כח

(יא) חָכָם בְּעֵינָיו אִישׁ עָשִׁיר וְדַל מֵבִין יַחְקְרֶנּוּ: גְּבְרָא עַתִּירָא חַכִּים הוּא בְעַיְנוֹי וּמִסְכְּנָא סוּכְלְתָנָא בָּסַר לֵיהּ:

רש"י **איש עשיר ודל מבין** . כנגד רב ותלמיד הוא מדבר שהתלמיד חוקר ועל ידו הרב מתחכם :

(יב) בַּעֲלֹץ צַדִּיקִים רַבָּה תִּפְאָרֶת וּבְקוּם רְשָׁעִים יְחֻפַּשׂ אָדָם: כַּד יֶחֱדוּן צַדַּיקַיָּא סַגִּיעָא שַׁבְהוֹרָא וּבְקוּמָא דְרַשִׁיעֵי מִבְּצֵי בַּר נָשָׁא:

רש"י **יחופש אדם** . יתחפש בכל מיני עלילות :

(יג) מְכַסֶּה פְּשָׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ וּמוֹדֶה וְעֹזֵב יְרֻחָם: דִּמְכַסֵּה חוֹבוֹי לָא נְצַלַּח וּדְמוֹדֵי חֲטוֹי וְשָׁבֵק נְרַחֵם עֲלוֹי אֱלָהָא:

רש"י **ומודה ועוזב** . מודה פשעיו ועוזבם משוב בם עוד :

(יד) אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה: טוּבוֹהִי דְבַר נָשָׁא דְמַדְלִיחַ לִבֵּיהּ תְּדִירָא וּמַן דְּמַקְשֵׁי לִבֵּיהּ נָפֵל בְּבִישְׁתָּא:

רש"י **מפחד תמיד** . דואג מעונש ובכך מתרחק מעבירה :

(טו) אֲרִי נֹהֵם וְדֹב שׁוֹקֵק מֹשֵׁל רָשָׁע עַל עַם דָּל: אַרְיָא נָהֵם וְדוּבָא מַצְרִיחַ עַל רַשִׁיעָא דְמִשְׁתְּלִיט עַל עַמָּא מִסְכְּנָא:

רש"י **ארי נוהם** . הוא להם : **ודוב שוקק** . נהימה לארי ושקיקה לדוב שניהם לשון צעקה :

(טז) נָגִיד חֲסַר תְּבוּנוֹת וְרַב מַעֲשַׁקּוֹת (שנאי) שֹׂנֵא בֶּצַע יַאֲרִיךְ יָמִים: שַׁלִּיטָא חֲסִיר הַוְיָנָא סַגִּיעָן עוֹשְׁקוֹי וְאִנָּא דְשָׂנֵי טוּלְמַיָּא נִגְדוּן יוֹמוֹי:

רש"י **חסר תבונות** . מתוך שהוא חסר תבונה הוא רב מעשקות כי אינו נותן לב על חייו ומרבה לעשוק שהרי השונא בצע יאריך ימים :

משנה כלאים פרק ח

א. כִּלְאֵי הַכֶּרֶם אָסוּרִין מִלְּזָרַע וּמִלְּקַיֵּם, וַאֲסוּרִין בַּהֲנָאָה. כִּלְאֵי זְרָעִים, אֲסוּרִים מִלְּזָרַע וּמִלְּקַיֵּם, וּמֻתָּרִין בַּאֲכִילָה, (וְכָל שֶׁכֵּן בַּהֲנָאָה). כִּלְאֵי בְגָדִים מֻתָּרִין בְּכָל דָּבָר, וְאֵינָן אֲסוּרִין

אֶלָּא מִלְּלַבֵּשׁ. כִּלְאֵי בְהֵמָה מֻתָּרִים לְגַדֵּל וּלְקַיֵּם, וְאֵינָן אֲסוּרִים אֶלָּא מִלְּהַרְבִּיעַ. כִּלְאֵי בְהֵמָה אֲסוּרִים זֶה בָּזֶה:

ברטנורה (א) **כלאי הכרם אסורים מלזרוע**. אבל אינו לוקה משום כלאי הכרם עד שיזרע שני מיני זרע שהן כלאים זה בזה ויזרעם בכרם דהכי משמע קרא (שם) לא תזרע כרמך כלאים, לא תזרע שני מיני זרעים שהן כלאים בתוך כרמך ואם זרעו בכרם לוקה שתים משום כלאי זרעים וכלאי הכרם: **ומלקיים**. אם רואה אותם ומתיאש מלעקרם אסור, אלא שאינו לוקה אלא אם כן עושה מעשה: **ואסורים בהנאה**. דכתיב (שם) פן תקדש, תוקד אש, מלמד שהן טעונים שריפה ואסורים בהנאה: **אלא ללבוש**. והוא הדין להעלות עליו דכתיב (ויקרא יט) לא יעלה עליך: **אלא להרביע**. להכניס כמכחול בשפופרת אבל מותר להכניס לדיר ולהעמיד זה אצל זה שני מינים זכר ממין זה ונקבה ממין אחר: **כלאי בהמה אסורים זה עם זה**. כגון הנולדים מן הסוס שאביהן חמור עם הנולדים מן החמור שאביהן סוס, ומתני' אתיא כמאן דאמר אין חוששין לזרע האב, דלמאן דאמר חוששין, כל מיני פרדות אחת הן ומותרים זה בזה. ובירושלמי רצו להוכיח שאסור לרכוב על פרדה מקל וחומר, ומה אם בבגדים שאתה מותר ללבוש זה על גבי זה אתה אסור בתערובתן, בהמה שאתה אסור להנהיג זו עם זו לא כל שכן שאתה אסור בתערובתה. ומקשינן והכתיב (שמואל ב יג) וירכבו איש על פרדו וינוסו אצל בני דוד כשנהרג אמנון, ומשנינן אין למדין מן המלכות תו מקשינן והא כתיב (מלכים א א) והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי, ומשנינן ההיא בריה משמת ימי בראשית הויא. ומיהו חזינא להו לרבנן קשישי קמאי דקמאן שרוכבין לפניהם על פרדות ואין מוחה בדבר אלא שמזהירים שלא להנהיג יחד שתי פרדות דשמא אחת מהן נולדה מחמור ואביה סוס והאחרת מסוס ואביה חמור:

ב. בְּהֵמָה עִם בְּהֵמָה וְחַיָּה עִם חַיָּה, בְּהֵמָה עִם חַיָּה וְחַיָּה עִם בְּהֵמָה, טְמֵאָה עִם טְמֵאָה וְטָהוֹרָה עִם טְהוֹרָה, טְמֵאָה עִם טְהוֹרָה וּטְהוֹרָה עִם טְמֵאָה, אֲסוּרִין לַחֲרֹשׁ וְלִמְשֹׁךְ וּלְהַנְהִיג:

ברטנורה (ב) בהמה עם בהמה וחיה עם חיה וכו'. אף על גב דלא תחרוש בשור ובחמור (דברים כב) אמר רחמנא, ילפינן שור שור משבת דהוא הדין לכל בהמה חיה ועוף: **ולמשוך ולהנהיג**. למשוך את שדרכו למשוך ולהנהיג את שדרכו להנהיג. גמל ארחיה במשיכה וחמור ארחיה בהנהגה ומיהו בין בגמל בין בחמור חייב בין מושך בין מנהיג:

ג. הַמַּנְהִיג סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, וְהַיּוֹשֵׁב בַּקָּרוֹן סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. רַבִּי מֵאִיר פּוֹטֵר. וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִיא קְשׁוּרָה לָרְצוּעוֹת, אֲסוּרָה:

ברטנורה (ג) **והיושב בקרון**. חייב הואיל ואזלי מחמתיה חשוב כאילו מנהיגן: **רבי מאיר פוטר**. היושב בקרון דלאו מידי קעביד. ואין הלכה כרבי מאיר: **והשלישית שהיא קשורה לרצועות**. אם שני סוסים קשורים בקרון וקשר שם חמור אף על גב דבלא חמור קאזלי אסור ולא חזינן לחמור כמאן דליתיה:

ד. אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוּס לֹא לְצִדְדֵי הַקָּרוֹן וְלֹא לְאַחַר הַקָּרוֹן, וְלֹא אֶת הַלֻּבְדְּקִים לַגְּמַלִּים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס, אַף עַל פִּי שֶׁאֲבִיהֶן חֲמוֹר, מַתִּרִין זֶה עִם זֶה. וְכֵן הַנּוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר, אַף עַל פִּי שֶׁאֲבִיהֶם סוּס, מַתִּרִין זֶה עִם זֶה. אֲבָל הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס עִם הַנּוֹלָדִים מֵהֲמוֹר אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה:

ברטנורה (ד) **אין קושרין סוס בצדי הקרון**. כשהבקר מושכות בקרון אין קושרין סוס בצדו או אחריו של קרון כדי שילמוד למשוך לפי שפעמים הסוס שאחר הקרון דוחף את הקרון ומנהיגו בגופו: **לובדקים**. חמור של לוד והוא גדול ועריץ משאר חמורים ודומה לגמל: אף על פי שאביהן חמור מותרין זה עם זה. שאביו של זה חמור ואביו של זה חמור וקא משמע לן דלא אמרינן אתי צד סוס ומשתמש בצד חמור וצד חמור משתמש בצד סוס דכיון דאמותיהן שוות אין חוששין לזרע האב: אבל הנולדים מן החמור עם הנולדים מן הסוס אסורים זה עם זה. כיון שאמו של זה ממין החמורים ואמו של זה ממין הסוסים דבתר זרע האם אזלינן והרי הן שני מינים. והלכה כר' יהודה:

ה. הַפְּרוּטְיוֹת אֲסוּרוֹת, וְהָרַמָּךְ מֻתָּר. וְאַדָּנֵי הַשָּׁדֶה, חַיָּה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מְטַמְּאוֹת בְּאֹהֶל כְּאָדָם. הַקֵּפֹד וְחֻלְדַּת הַסְּנָיִים, חַיָּה. חֻלְדַּת הַסְּנָיִים, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, מְטַמֵּא כַּזַּיִת בְּמַשָּׂא, וְכָעֲדָשָׁה בְּמַגָּע:

ברטנורה (ה) **פרוטיות**. מין פרדות שאין אדם יכול לעמוד [עליהן] ולברר על ידי סימנים איזה מהם אמו חמור ואיזה מהם אמו סוס הלכך אסורין זה עם זה: **והרמך מותר**. שכולם מין אחד ואמם סוס ובלשון ערבי קורין לסוסיא נקבה רמ"ך ודומה לו בני הרמכים: **אדני השדה**. חיה הגדילה בשדות וכמין תבל גדול יוצא מן הארץ שגדלה בו אותה חיה, ושמה ידוע והוא ידעוני הכתוב בתורה, ומחובר בטבורו באותו חבל היוצא מן הארץ וצורתו צורת אדם בפרצוף ידים ורגלים ואין כל בריה רשאה לקרב אליו כי הוא הורג וטורף כל הקרב אליו וכשרוצים לצוד אותו מורים בחצים בחבל עד שנפסק וצועק בקול מר ומת מיד ואליו רמז (באיוב ה) כי עם אבני השדה בריתך: **מטמא באהל כאדם**. דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע על פני השדה, באדם שגדל בשדה. הקופד. שרץ שגופו מלא קוצים וכשאדם נוגע בו כופל עצמו ומכניס ידיו ורגליו בבטנו ונעשה ככדור וקורין לו בלע"ז אריצ"ו: **חולדת הסניים**. חולדה הגדלה בסנה: **כזית במשא**. דמספקא להו אם מין חיה

ומטמאה נבלתו בכזית ומטמאה נמי טומאה חמורה במשא לטמא אדם לטמא בגדים כנבלת בהמה (טמאה) או מין שרץ הוא ומטמא בכעדשה אבל אינו מטמא במשא כנבלת בהמה אלא במגע כשרץ. ואין הלכה כרבי יוסי לא באדני השדה ולא בחולדת הסנאים: **ו.** שׁוֹר בָּר, מִין בְּהֵמָה. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מִין חַיָּה. כֶּלֶב, מִין חַיָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, מִין בְּהֵמָה. חֲזִיר, מִין בְּהֵמָה. עֲרוֹד, מִין חַיָּה. הַפִּיל וְהַקּוֹף, מִין חַיָּה. וְאָדָם מַתְּר עִם כֻּלָּם לְמָשׁךְ וְלַחֲרשׁ וּלְהַנְהִיג:

ברטנורה (ו) **שור הבר**. שור הגדל במדבר: **מין בהמה**. וחלבו אסור ואינו טעון כיסוי דסברי רבנן עיקרו מן הישוב היה אלא שברח למדבר ונעשה שור בר: **מין חיה**. הטעון כיסוי וחלבו מותר קסבר עיקרו מן המדבר היה. וסימנים שמנו חכמים להכיר בין בהמה לחיה בשאר חיות נאמרו חוץ משור הבר. ואין הלכה כרבי יוסי: **כלב מין חיה**. נפקא מינה לכותב כל חיה שברשותו לאחר או למקדיש כל חיה שברשותו: **רבי מאיר אומר מין בהמה**. ואין הלכה כר' מאיר: **ערוד**. חמור הבר: **ואדם מותר עם כולם**. דכתיב (דברים כב) לא תחרוש בשור ובחמור, אבל אתה חורש באדם ושור, באדם וחמור:

גמרא ברכות דף ל"ב ע"א

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר גְּדוֹלָה תְּפִלָּה יוֹתֵר מִן הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה א') לָמָּה לִי רוֹב זִבְחֵיכֶם וּכְתִיב (שם) וּבְפָרִשְׂכֶם כַּפֵּיכֶם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל כֹּהֵן שֶׁהֵרִגּ אֶת הַנֶּפֶשׁ לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו שֶׁנֶּאֱמַר (שם) יְדֵיכֶם דָּמִים מָלֵאוּ. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִנְעֲלוּ שַׁעֲרֵי תְפִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ג') גַּם כִּי אֶזְעַק וַאֲשַׁוֵּעַ שָׂתַם תְּפִלָּתִי. וְאַף עַל פִּי שֶׁשַּׁעֲרֵי תְפִלָּה נִנְעֲלוּ שַׁעֲרֵי דִמְעָה לֹא נִנְעֲלוּ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ל"ט) שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה' וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ. רָבָא לֹא גָּזַר תַּעֲנִיתָא בְּיוֹמָא דְּעִיבָּא מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ג') סַכּוֹתָה בֶּעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר. מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִפְסְקָה חוֹמַת בַּרְזֶל בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל ד') וְאַתָּה קַח לְךָ מַחֲבַת בַּרְזֶל וְנָתַתָּ אוֹתָהּ קִיר בַּרְזֶל בֵּינְךָ וּבֵין הָעִיר. אָמַר רַבִּי חָנִין אָמַר רַבִּי חֲנִינָא כָּל הַמַּאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ אֵין תְּפִלָּתוֹ חוֹזֶרֶת רֵיקָם. מְנָא לָן מִמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ט') וָאֶתְפַּלֵּל אֶל ה'. וּכְתִיב בְּתַרְיהּ (שם) וַיִּשְׁמַע ה' אֵלַי גַּם בַּפַּעַם הַהִיא. אֵינִי וְהָא אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל הַמַּאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ וּמְעַיֵּין בָּהּ סוֹף בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י"ג) תּוֹחֶלֶת מְמוּשָׁכָה מַחֲלָה לֵב. מַאי תַּקָּנְתֵּיהּ יַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה. וְאֵין עֵץ חַיִּים אֶלָּא תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג') עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. לָא קַשְׁיָא הָא דְּמַאֲרִיךְ וּמְעַיֵּין בָּהּ הָא דְּמַאֲרִיךְ וְלָא מְעַיֵּין בָּהּ. אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר רַבִּי חֲנִינָא אִם רָאָה אָדָם שֶׁהִתְפַּלֵּל וְלֹא נֶעֱנָה יַחֲזוֹר וְיִתְפַּלֵּל שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כ"ז) קַוֵּה אֶל ה' חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל ה':

רש"י **ובפרשכם כפיכם**. אי לאו דגדולה תפלה כיון דאמר ל"ל רוב זבחיכם ל"ל תו ובפרשכם הא אפילו זבחיכם לא ניחא ליה: **אל תחרש**. מדלא כתיב את דמעתי תראה ש"מ נראה היא לפניו וא"צ להתפלל אלא שתתקבל לפניו: **ונתת אותה קיר ברזל**. סי' למחיצת ברזל המפסקת בינו לבינם: **ומעיין בה**. מצפה שתעשה בקשתו ע"י הארכתו סוף שאינה נעשית ונמצא תוחלת ממושכה והוא כאב לב כשאדם מצפה ואין תאותו באה. תוחלת. ל' חלוי ותחנה: **ועץ חיים תאוה באה**. סופו של מקרא הוא: **קוה**. ותתחזק ואל תמשוך ידך אלא תחזור וקוה:

זוהר בהר דף ק"ז ע"ב

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי תָבוֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְגוֹמֵר. רִבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח (ויקרא ז') זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה הִיא הָעוֹלָה וְגוֹמֵר. הָאי קְרָא בְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹקִימְנָא דְּהִיא סַלְקָא וּמִתְחַבְּרָא בְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא בְּזִווּגָא שְׁלִים. הִיא הָעוֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה וְגוֹמֵר. תָּא חֲזֵי כֵּיוָן דְּעָאל לֵילְיָא וְתַרְעִין סְתִימִין דִּינִין תַּתְאִין מִתְעָרִין בְּעַלְמָא וְאִזְלִין וְשָׁאטִין חֲמָרֵי וַאֲתָנֵי וְכַלְבֵי. חֲמָרֵי הָא אוֹקִימְנָא וְכַלְבֵי וַאֲתָנֵי לָא שָׁאטָן וְלָא אָזְלִין אֶלָּא בְּהוּ עַבְדֵי חַרְשַׁיָּיא לִבְנֵי נָשָׁא כְּגוֹן בִּלְעָם וְאוּקְמוּהָ. כְּדֵין כָּל בְּנֵי עָלְמָא נַיְימִין וּמִזְבֵּחַ תַּתְאָה דִּלְבַר אִתּוֹקַד. בְּפַלְגוּת לֵילְיָא אִתְעַר רוּחַ צָפוֹן. וּמַהַהוּא מִזְבֵּחַ תַּתְאָה נָפִיק שַׁלְהוֹבָא דְאֶשָּׁא וְתַרְעִין אִתְפָּתְחוּ וְדִינִין תַּתְאִין אִתְכְּנָשׁוּ בְנוּקְבַיְיהוּ וְהַהוּא שַׁלְהוֹבָא אָזִיל וְשָׁאַט וְתַרְעִין דְּגַן עֵדֶן אִתְפְּתָחוּ עַד דְּמָטֵי הַהוּא שַׁלְהוֹבָא וְאִתְפְּלַג לְכַמָּה סְטָרִין דְּעַלְמָא וְעָאל (דק"ה ע"א) תְּחוֹת גַּדְפּוֹי דְּתַרְנְגוֹלָא וְקָארֵי כְּדֵין קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח בֵּין צַדִּיקַיָּיא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּחַת לֵיהּ לְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַד דְּאָתֵי צַפְרָא כֵּיוָן דְּאָתֵי צַפְרָא אִשְׁתְּכַח מִשְׁתַּעְיָין בְּרָזָא חָדָא. וְאִית לָהּ נַיְיחָא בְּבַעְלָהּ. הָדָא הוּא דִכְתִיב עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה וְגוֹמֵר. עַד הַבֹּקֶר דְּהָא בְּצַפְרָא דִּינִין וְשַׁלְהוֹבִין אִשְׁתְּכְכוּ וּכְדֵין אַתְעַר אַבְרָהָם בְּעַלְמָא וְנַיְיחָא הוּא דִכְלֹא. תָּא חֲזֵי כֵּיוָן דְּעָאלוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא לָא אִשְׁתְּכָחוּ בָּהּ דִּינִין תַּתְאִין וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הָוַות בָּהּ בְּנַיְיחָא עַל כַּנְפֵי דְכְרוּבִים כַּמָּה דְאִתְּמַר דִכְתִיב (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ כְּדֵין הָוַות לָהּ נַיְיחָא מִכֹּלָא דְּהָא יִשְׂרָאֵל לָא נַיְימִין עַד דִּמְקָרְבֵי קָרְבְּנָא דְּבֵין הָעַרְבַּיִם וְאִסְתְּלִיקוּ דִּינִין. וְעוֹלָה הֲוָה אִתּוֹקַד עַל מַדְבְּחָא וּכְדֵין הֲוָה לָהּ נַיְיחָא מִכֹּלָא וְלָא אִשְׁתְּכַח אֶלָּא אִתְּתָא בְּבַעְלָהּ הָדָא הוּא דִכְתִיב כִּי תָבֹאוּ וְגוֹמֵר וְשָׁבְתָּה הָאָרֶץ נַיְיחָא וַדַּאי:

תרגום הזוהר וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר דַּבֵּר וְגוֹ' כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה הִיא הָעוֹלָה וְגוֹ'. מִקְרָא זֶה בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הֶעָמַדְנוּ, שֶׁהִיא עוֹלָה וּמִתְחַבֶּרֶת בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בַּזִּוּוג שֶׁלֵּהֶם. בֹּא וּרְאֵה, כֵּיוָן שֶׁבָּא הַלַּיְלָה, וְהַשְּׁעָרִים

סְתוּמִים, דִּינִים תַּחְתּוֹנִים מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים חֲמוֹרִים, וַאֲתוֹנוֹת וּכְלָבִים. חֲמוֹרִים, הֲרֵי הֶעֱמַדְנוּ, שֶׁמִּשְׁמָרָה רִאשׁוֹנָה חֲמוֹר נוֹעֵר וּכְלָבִים וַאֲתוֹנוֹת, אֵינָם מְשׁוֹטְטִים וְאֵינָם הוֹלְכִים, אֶלָּא בָּהֶם עוֹשִׂים כְּשָׁפִים לִבְנֵי אָדָם. כְּגוֹן בִּלְעָם, וְהֶעֱמַדְנוּ. אָז יְשֵׁנִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וּמִזְבֵּחַ הַתַּחְתּוֹן שֶׁמִּבַּחוּץ, שׁוֹרֵף. בַּחֲצוֹת לַיְלָה, מִתְעוֹרֵר רוּחַ צָפוֹן, וּמִמִּזְבֵּחַ הַהוּא הַתַּחְתּוֹן, יוֹצֵא שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ, וְהַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים, וְדִינִים תַּחְתּוֹנִים מִתְקַבְּצִים בִּנְקֵבֵיהֶם, וְאוֹתוֹ שַׁלְהֶבֶת הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת, וְשַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן נִפְתָּחִים. עַד שֶׁשַּׁלְהֶבֶת הַהִיא מַגַּעַת וּמִתְחַלֵּק לְכַמָּה צְדָדֵי הָעוֹלָם, וְנִכְנָס תַּחַת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל, וְקוֹרֵא. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בֵּין הַצַּדִּיקִים, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּחַת אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר. כֵּיוָן שֶׁבָּא הַבֹּקֶר, נִמְצָאִים מְסַפְּרִים בְּסוֹד אֶחָד וְיֵשׁ לָהּ מְנוּחָה בְּבַעֲלָהּ. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה וְגוֹ'. עַד הַבֹּקֶר, כִּי בַּבֹּקֶר, הַדִּינִים וְהַלְּהָבוֹת נִשְׁקָטִים. וְאָז מִתְעוֹרֵר אַבְרָהָם, בָּעוֹלָם. וְהוּא נַחַת לַכֹּל. בֹּא וּרְאֵה כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, לֹא נִמְצְאוּ בָּהּ דִּינִים תַּחְתּוֹנִים, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הָיְתָה בְּנַחַת עַל כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, שֶׁכְּתוּב, צֶדֶק יָלִין בָּהּ, אָז הָיְתָה לָהּ נַחַת מִכֹּל. כִּי יִשְׂרָאֵל לֹא יָשְׁנוּ עַד שֶׁהִקְרִיבוּ הַקָּרְבָּן דְּבֵין הָעַרְבַּיִם וְנִסְתַּלְּקוּ הַדִּינִים. וְהָעוֹלָה הָיְתָה נִשְׂרֶפֶת עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאָז הָיְתָה לָהּ נַחַת מִכֹּל, וְלֹא נִמְצָא אֶלָּא אִשָּׁה בְּבַעֲלָהּ. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי תָבוֹאוּ וְגוֹ'. וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ. מְנוּחָה וַדַּאי.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ד

א. כִּיסּוּי הָעֶרְוָה כֵּיצַד אַף עַל פִּי שֶׁכִּסָּה עֶרְוָתוֹ כְּדַרְכּוֹ שֶׁמְּכַסִּין לִקְרִיאַת שְׁמַע לֹא יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיְּכַסֶּה אֶת לִבּוֹ וְאִם לֹא כִּסָּה לִבּוֹ אוֹ שֶׁנֶּאֱנַס וְאֵין לוֹ בַּמֶּה יְכַסֶּה הוֹאִיל וְכִסָּה עֶרְוָתוֹ וְהִתְפַּלֵּל יָצָא וּלְכַתְּחִלָּה לֹא יַעֲשֶׂה: **ב**. טַהֲרַת מָקוֹם הַתְּפִלָּה כֵּיצַד. לֹא יִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם הַטְּנוֹפֶת וְלֹא בַּמֶּרְחָץ וְלֹא בְּבֵית הַכִּסֵּא וְלֹא בְּאַשְׁפָּה וְלֹא בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ בְּחֶזְקַת טַהֲרָה עַד שֶׁיִּבְדְּקֶנּוּ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל מָקוֹם שֶׁאֵין קוֹרִין בּוֹ קְרִיאַת שְׁמַע אֵין מִתְפַּלְּלִין בּוֹ. וּכְשֵׁם שֶׁמַּרְחִיקִין מִצּוֹאָה וּמִמֵּי רַגְלַיִם וְרֵיחַ רָע וּמִן הַמֵּת וּמֵרְאִיַּת הָעֶרְוָה לִקְרִיאַת שְׁמַע. כָּךְ מַרְחִיקִין לַתְּפִלָּה: **ג**. הַמִּתְפַּלֵּל וּמָצָא צוֹאָה בְּמָקוֹמוֹ. הוֹאִיל וְחָטָא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בָּדַק עַד שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם טָהוֹר. הָיָה עוֹמֵד בַּתְּפִלָּה וּמָצָא צוֹאָה כְּנֶגְדּוֹ אִם יָכוֹל לְהַלֵּךְ לְפָנָיו כְּדֵי שֶׁיְּזַרְקֶנָּה לַאֲחוֹרָיו אַרְבַּע אַמּוֹת יְהַלֵּךְ וְאִם לָאו יְסַלְקֶנָּה לְצִדָּדִין. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל יַפְסִיק. גְּדוֹלֵי הַחֲכָמִים לֹא הָיוּ מִתְפַּלְּלִין בְּבֵית שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֵׁכָר. וְלֹא בְּבֵית שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּרְיֵיס בְּעֵת עִפּוּשׁוֹ מִפְּנֵי שֶׁרֵיחוֹ רָע אַף עַל פִּי שֶׁהַמָּקוֹם טָהוֹר:

מוסר

מספר חסידים סי' ל"א

אֱמֶת וְיַצִּיב הוּא כִּי אֵין לָנוּ לַעֲבוֹר עַל מִצְוַת בּוֹרְאֵנוּ אֲפִילוּ עַל אַחַת מִן הַקְּטַנּוֹת בְּמָלֹא בַּיִת זָהָב וָכֶסֶף. וְאִם יֹאמַר אָדָם אֶעֱבוֹר עַל מִצְוָה. וּבְכַסְפִּי וּבְזָהֳבִי אֲשֶׁר יִתְּנוּ לִי בָּזֶה אֲקַיֵּים אֶת הַמִּצְוֹת חֲמוּרוֹת. אֲפָרְנֵס עֲנִיִּים אַכְנִיס אוֹרְחִים. אֶעֱשֶׂה כַּמָּה וְכַמָּה טוֹבוֹת הִנֵּה זֶה מַחֲשֶׁבֶת הֶבֶל. כִּי שֶׁמָּא אַחַר הָעֲבֵירָה יָמוּת וְלֹא יִזְכֶּה לְקַבֵּל הַמַּתָּנָה. גַּם אִם לֹא יָמוּת יֹאבַד הַמָּמוֹן בְּרֶגַע קָטָן וְנִמְצָא מֵת בַּעֲוֹנוֹ. בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה יֶשׁ לְךָ לֶאֱהוֹב אֶת בּוֹרְאֶךָ הַמַּפְלִיא חַסְדּוֹ עִמְּךָ הוּא בְּרָאֲךָ מִטִּפָּה סְרוּחָה וְנָתַן בְּךָ נְשָׁמָה מוֹצִיאֲךָ מִבֶּטֶן. אַחֲרֵי זֹאת נָתַן לְךָ פֶּה לְדַבֵּר וְלֵב לְהָבִין אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי פִיו הַטָּהוֹרוֹת וְהַמְּזוּקָקוֹת כְּכֶסֶף וּמְצוּרָפוֹת כַּזָּהָב הוּא הַמּוֹלִיכְךָ עַל פְּנֵי הָאָרֶץ הַנּוֹתֵן מִחְיָה לַכֹּל הוּא מֵמִית וּמְחַיֶּה כָּל אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חָי וְרוּחַ הוּא הַמַּטְרִיף לֶחֶם חֻקֶּךָ. מָה אוֹמַר כִּי אֵין הַפֶּה יְכוֹלָה לְדַבֵּר וְהָאָזֶן יְכוֹלָה לִשְׁמוֹעַ כִּי לוֹ דוֹמְיָה תְהִלָּה. אֵין קֵץ לְאוֹרֶךְ יָמָיו. לֹא יִתַּמּוּ שְׁנוֹתָיו. הוּא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה זִכְרוֹ הוּא שֶׁבָּרָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְהַיָּם וְכָל אֲשֶׁר בָּם הוּא הַזָּן אֶת הַכֹּל. כִּי עֵינָיו פְּקוּחוֹת עַל כָּל דַּרְכֵּי בְנֵי אָדָם לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו וְכִפְרִי מַעֲלָלָיו הֵן טוֹב הֵן רָע. וְהִנֵּה הוּא הַנּוֹתֵן לְפָנֶיךָ שְׁנֵי דְּרָכִים דֶּרֶךְ הַחַיִּים וְדֶרֶךְ הַמָּוֶת. וְאוֹמֵר לְךָ וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים. וּבְכָל זֹאת אָנוּ הַמְּלֵאִים רִמָּה וְתוֹלֵעָה לֹא חָשַׁבְנוּ וְלֹא שַׂמְנוּ עַל לְבָבֵינוּ. כִּי אִם לְמַלֹּאת תַּאֲוָתֵנוּ. וְכִי צָבָא לֶאֱנוֹשׁ יָמָיו. הַיּוֹם כָּאן וּלְמָחָר בַּקֶּבֶר. הֲלֹא בְּפֶתַע פִּתְאוֹם יָמוּת. כִּי אֵין אָדָם שַׁלִּיט בָּרוּחַ לְכְלוֹא אֶת הָרוּחַ. לָכֵן אֵין טוֹב לוֹ לָאָדָם כִּי אִם לְהַרְחִיק עַצְמוֹ מִכָּל תַּאֲוָה. וְלָתֵת לִבּוֹ לֶאֱהוֹב וּלְיִרְאָה אֶת הַצּוּר בְּכָל לְבָבוֹ וּבְכָל מְאוֹדוֹ. וּלְמָאוֹס בְּחַיֵּי הֶבֶל. כִּי לֹא נוּכַל לְהַשְׁפִּיל עַצְמֵנוּ וּלְהַכְנִיעַ אֶת יִצְרֵנוּ הַמַּדִּיחֵנוּ מֵאֶרֶץ הַחַיִּים. כִּי אִם בְּהִכָּנַע לְבָבֵנוּ לָשׁוּב אֶל בּוֹרְאֵנוּ תִּשּׁוּבָה שְׁלֵימָה לְעָבְדוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ בְּלֵבָב שָׁלֵם. אָמְרוּ חֲכָמִים פַּת בַּמֶּלַח תֹּאכַל וּמַיִם בַּמְּשׂוּרָה תִּשְׁתֶּה. וְהִשָּׁמֵר לְךָ מִלְּהִסְתַּכֵּל בַּנָּשִׁים הַמּוֹצִיאוֹת אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם. וֶאֱהוֹב אֶת הַבְּרִיּוֹת. וֶהֱוֵי דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרָה תּוֹרָה (ויקרא יט) בְּצֶדֶק תִּשְׁפּוֹט עֲמִיתֶךָ. וְתִהְיֶה שָׂפָל בִּפְנֵי כֹּל וַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה הַתְּמִימָה וְהַנְּקִיָּה וְהַיְשָׁרָה וְאַל תַּחְזִיק טוֹבָה לְעַצְמְךָ כִּי לְכַךְ נוֹצָרְתָּ:

בהר יום שני

תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דָ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ז) וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחַיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּהְיֶה כָל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל: וְלִבְעִירֶךָ וּלְחַיַּת דִּי בְאַרְעָךְ תְּהֵי כָל עֲלַלְתַּהּ לְמֵיכַל:

רש"י ולבהמתך ולחיה. אם חיה אוכלת בהמה לא כל שכן, שמזונותיה עליך, מה תלמוד לומר ולבהמתך, מקיש בהמה לחיה, כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמתך מן הבית, כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית:

(ח) וְסָפַרְתָּ לְךָ שֶׁבַע שַׁבְּתֹת שָׁנִים שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יְמֵי שֶׁבַע שַׁבְּתֹת הַשָּׁנִים תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה: וְתִמְנֵי לְךָ שְׁמִיטִין דִּשְׁנִין שְׁבַע שְׁנִין שְׁבַע זִמְנִין וִיהוֹן לָךְ יוֹמֵי שְׁבַע שְׁמִטִין דִּשְׁנִין אַרְבְּעִין וְתֵשַׁע שְׁנִין:

רש"י שבתת שנים. שמטות שנים. יכול יעשה שבע שנים רצופות שמטה ויעשה יובל אחריהם, תלמוד לומר שבע שנים שבע פעמים, הוי אומר כל שמטה ושמטה בזמנה: והיו לך ימי שבע וגו' . מגיד לך שאף על פי שלא עשית שמטות עשה יובל לסוף ארבעים ותשע שנה. ופשוטו של מקרא יעלה לך חשבון שנות השמטות למספר ארבעים ותשע:

(ט) וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם: וְתַעֲבַר שׁוֹפָר יַבָּבָא בְּיַרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּעַשְׂרָא לְיַרְחָא בְּיוֹמָא דְכִפּוּרַיָּא תַּעַבְרוּן שׁוֹפָרָא בְּכָל אַרְעֲכוֹן:

רש"י והעברת. לשון (שמות לו ו) ויעבירו קול במחנה, לשון הכרזה: ביום הכפורים. ממשמע שנאמר ביום הכפורים איני יודע שהוא בעשור לחדש, אם כן למה נאמר בעשור לחדש, אלא לומר לך תקיעת עשור לחדש דוחה שבת בכל ארצכם, ואין תקיעת ראש השנה דוחה שבת בכל ארצכם, אלא בבית דין בלבד:

(י) וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשֻׁבוּ: וּתְקַדְּשׁוּן יָת שְׁנַת חַמְשִׁין שְׁנִין וְתַקְרוּן חֵרוּתָא בְּאַרְעָא לְכָל יָתְבָהָא יוֹבֵלָא הִיא תְּהֵי לְכוֹן וּתְתוּבוּן גְּבַר לַאֲחֻסַנְתֵּהּ וּגְבַר לְזַרְעִיתֵהּ תְּתוּבוּן:

רש"י וקדשתם. בכניסתה מקדשין אותה בבית דין ואומרים מקדשת השנה: וקראתם דרור. לעבדים, בין נרצע, בין שלא כלו לו שש שנים משנמכר. אמר ר' יהודה מהו לשון דרור, כמדייר בי דירא ומסחר בכל מדינה וכו' , שדר בכל מקום שהוא רוצה ואינו ברשות אחרים: יובל הוא. שנה זאת מבדלת משאר שנים בנקיבת שם לה לבדה. ומה שמה, יובל שמה, על שם תקיעת שופר: ושבתם איש אל אחזתו. שהשדות חוזרות לבעליהן: ואיש אל משפחתו תשבו. לרבות את הנרצע:

נביאים - ירמיה - פרק לב

(יב) וְאֶתֵּן אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶל בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה בֶּן מַחְסֵיָה לְעֵינֵי חֲנַמְאֵל דֹּדִי וּלְעֵינֵי הָעֵדִים הַכֹּתְבִים בְּסֵפֶר הַמִּקְנָה לְעֵינֵי כָּל הַיְּהוּדִים הַיֹּשְׁבִים בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה: וְיִהְבִית יָת סִטְרָא

דְּזָבִינֵי לְבָרוּךְ בַּר נֵרִיָּה בַּר מַחְסֵיָה לְעֵינֵי חֲנַמְאֵל אַחֲבֵי וּלְעֵינֵי סַהֲדָיָא דִּכְתִיבִין בְּשִׁטָרָא דְּזָבִינֵי לְעֵינֵי כָּל יְהוּדָאֵי דְּיַתְבִין בְּדָרַת בֵּית אֲסִירַיָּא:

רש"י **לעיני חנמאל דודי** . ועד עכשיו קראו בן דודי שמא שנים היו ואם אין זאת לא ידעתי מהו ויש נוטים לומר דודו ובן דודו היה חנמאל לירמיה כגון ראובן נשא את בת שמעון אחיו וילדה לו נמואל וכבר הוליד שמעון ימין הרי ימין דודו לנמואל שבן אחי אמו הוא וגם בן דודו שהוא בן שמעון אחי אביו של נמואל ואינה היא המדה שלא מצינו בכל המקרא אח האם קרוי דוד :

(יג) וָאֲצַוֶּה אֶת בָּרוּךְ לְעֵינֵיהֶם לֵאמֹר: וּפַקֵּדִית יַת בָּרוּךְ לְעֵינֵיהוֹן לְמֵימָר: (יד) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לָקוֹחַ אֶת הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר הַמִּקְנָה הַזֶּה וְאֵת הֶחָתוּם וְאֵת סֵפֶר הַגָּלוּי הַזֶּה וּנְתַתָּם בִּכְלִי חֶרֶשׂ לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים: כִּדְנַן אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלָהָא דְיִשְׂרָאֵל סַב יַת שִׁטְרַיָּא הָאִלֵּין יַת שִׁטְרָא דְזָבִינֵי הָדֵין וְיָת דְכְתִיב בְּעִיץ וְחָתִים וְיָת שִׁטְרָא פְּתִיחָא הָדֵין וְתִתְנִנוּן בְּמָן דְּחָסַף בְּדִיל דְיִתְקַיְימוּן יוֹמִין סַגִּיאִין:

רש"י **כה אמר וגו'** . אל תאמר לחנם אני מצניעם שהרי הכל גולים :

(טו) כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יִקָּנוּ בָתִּים וְשָׂדוֹת וּכְרָמִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת: אֲרֵי כִדְנַן אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלָהָא דְיִשְׂרָאֵל עוֹד יִזְדַּבְּנוּן בָּתִּין וְחַקְלִין וּכְרָמִין בְּאַרְעָא הָדָא:

רש"י **כי כה אמר ה'** . סופן לקנות בתים :

כתובים - משלי - פרק כח

(יז) אָדָם עָשֻׁק בְּדַם נָפֶשׁ עַד בּוֹר יָנוּס אַל יִתְמְכוּ בוֹ: בַּר נָשָׁא דְחַשֵּׁשׁ בְּדָמָא דְנַפְשָׁא עַד גּוּבָא נָעֲרוֹק לָא נְצוּרוּנֵיהּ:

רש"י **אדם עשוק בדם נפש** . (שיש עליו עושק דם) הוא המחטיא את חבירו ואבדה נפשו על ידו : **עד בור ינוס** . עד יום מותו ינוס לעזרה שיתכפר לו : **ואל יתמכו בו** . משמים להספיק בידו לשוב שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידו בגיהנם כך נדרש במס' יומא :

(יח) הוֹלֵךְ תָּמִים יִוָּשֵׁעַ וְנֶעְקַשׁ דְּרָכַיִם יִפּוֹל בְּאֶחָת: דְּמְהַלֵּךְ בִּתְמִימוּתָא נִתְפְּרֵק וְדְמְעַקְּמָן אָרְחָתֵיהּ נְפוֹל בַּחֲדָא:

רש"י **יפול באחת** . ברעה אחת ואין תקומה למפלתו :

(יט) עֹבֵד אַדְמָתוֹ יִשְׂבַּע לָחֶם וּמְרַדֵּף רֵקִים יִשְׂבַּע רִישׁ: דְּפָלֵחַ בְּאַרְעֵיהּ נִסְבַּע לַחְמָא וּדְרָדֵף סָרִיקוּתָא נִסְבַּע מַסְכְּנוּתָא:

רש"י **ישבע ריש** . עניות :

(כ) אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת וְאָץ לְהַעֲשִׁיר לֹא יִנָּקֶה: גַּבְרָא מְהֵימְנָא סַגִּיעָן בִּרְכָתֵיהּ וּדְרָהֵט בְּעַוְלָא דְנֶעְתַּר לָא מְזַדְּכֵי:

רש"י **איש אמונות** . הנותן מעשרותיו באמונה שאין עד בדבר אלא הקב"ה רואה ומרבה לו ברכה : **ואץ להעשיר** . דוחק השעה להתעשר בשל עניים :

משנה עירובין פרק ח

א. כֵּיצַד מִשְׁתַּתְּפִין בַּתְּחוּמִין, מַנִּיחַ אֶת הֶחָבִית וְאוֹמֵר, הֲרֵי זֶה לְכָל בְּנֵי עִירִי, לְכָל מִי שֶׁיֵּלֵךְ לְבֵית הָאֵבֶל אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתֶּה. וְכָל שֶׁקִּבֵּל עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם, מֻתָּר. מִשֶּׁתְּחַשַּׁךְ, אָסוּר, שֶׁאֵין מְעָרְבִין מִשֶּׁתְּחַשַּׁךְ:

ברטנורה (א) **לכל מי שילך לבית האבל וכו'**. דמילי דמצוה נינהו, וקיימא לן אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה: **וכל מי שקבל עליו**. לסמוך על עירוב זה, מותר: **ומשחשכה אסור**. והני מילי כשלא הודיעוהו מבעוד יום, אבל הודיעוהו מבעוד יום אפילו לא קבל עליו לסמוך על עירוב זה בודאי אלא משחשכה, מותר:

ב. כַּמָּה הוּא שִׁעוּרוֹ, מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכָל אֶחָד. מְזוֹנוֹ לַחֹל וְלֹא לַשַּׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לַשַּׁבָּת וְלֹא לַחֹל. וְזֶה וָזֶה מִתְכַּוְּנִין לְהָקֵל. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר, מִכְּכָר בַּפַּנְדְּיוֹן מֵאַרְבַּע סְאִין בַּסֶּלַע. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, שְׁתֵּי יָדוֹת לַכִּכָּר מִשָּׁלֹשׁ לַקַּב. חֶצְיָהּ לְבֵית הַמְנֻגָּע, וַחֲצִי חֶצְיָהּ לְפַסּוֹל אֶת הַגְּוִיָּה:

ברטנורה (ב) **מזון שתי סעודות לכל אחד**. מתוך שקונה שביתתו שם צריך להניח שם מזון שצריך לו לשבת: **אלו ואלו מתכוונים להקל**. רבי מאיר סבר בשבת אכיל אינש טפי משום דבסים תבשיליה. ורבי יהודה סבר כיון דבשבת אכיל שלש סעודות אינו מרבה לאכול בכל סעודה, ושתי סעודות של חול הוי טפי משתי סעודות של שבת: **ככר בפונדיון**. ככר הלקוח בפונדיון כשמוכרין ארבע סאין חטין לסלע. וארבע סאין הן עשרים וארבעה קבין, והסלע עשרים וארבע מעין, נמצא קב לכל מעה, והמעה שני פונדיונין, הרי ככר הנמכר בשוק בפונדיון הוא חצי קב, והחנוני לוקח החצי לשכר האפיה והטחינה, נמצא ככר הלקוח מן החנוני בפונדיון הוא רובע קב, שהם שש ביצים, שהקב עשרים וארבע ביצים, והם שיעור שתי סעודות של עירוב לדברי ר' יוחנן בן ברוקא. והלכה כמותו: **רבי שמעון**. ממעט בשיעור, ואומר, שדי לערב בשתי ידות של ככר של שלש ככרות לקב. וככר שלם של שמונה ביצים שלישית הקב. ושתי ידותיה שהם חמש ביצים ויותר, הוו שתי סעודות: **חציה לבית המנוגע**. סתם מתניתין היא, והכי קאמר, חצי ככר שלם ששיערו בו בין למר ובין למר, הוא שיעור לשהיית בית המנוגע, שהנכנס לבית שיש בו נגע צרעת אע"פ שהוא טמא מיד אינו טעון כבוס בגדים עד שישהה כדי אכילה, וחצי ככר זו הוי כדי אכילה. ולרבי יוחנן בן ברוקה דאמר ככר שלם הוי רובע קב שהם שש ביצים, נמצא חציה שלש ביצים והוא פרס דבכולי גמרא.

ולר' שמעון דאמר ככר שלם הוא של שלישית הקב שהם שמונה ביצים, הוי חציה ארבע ביצים והוא פרס דבכולי גמרא אליבא דרבי שמעון. ואע"ג דרבי שמעון סבר דבככר שלם יש שלש סעודות דהא שתי ידותיה קאמר ר' שמעון דהוו שתי סעודות, הני מילי בעירוב דנתכוונו בו להקל ואין צריך שתי סעודות שלימות, אבל בכל שאר דוכתי סבירא ליה לר' שמעון דאין סעודה פחותה מחצי ככר של שלישית הקב ובעינן שישהה כדי אכילת חצי ככר שהם ארבע ביצים: **חצי חציה לפסול את הגויה**. דהאוכל אוכלים טמאים כחצי פרס נפסל גופו מדרבנן מלאכול בתרומה. וחצי פרס הוי ביצה ומחצה לר' יוחנן בן ברוקה. ושתי ביצים לר' שמעון:

ג. אַנְשֵׁי חָצֵר וְאַנְשֵׁי מִרְפֶּסֶת שֶׁשָּׁכְחוּ וְלֹא עֵרְבוּ, כָּל שֶׁגָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים, לַמִּרְפֶּסֶת. פָּחוּת מִכָּאן, לֶחָצֵר. חֵלְיַת הַבּוֹר וְהַסֶּלַע, גְּבוֹהִים עֲשָׂרָה טְפָחִים, לַמִּרְפֶּסֶת. פָּחוּת מִכָּאן, לֶחָצֵר. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים, בִּסְמוּכָה. אֲבָל בְּמֻפְלֶגֶת, אֲפִלּוּ גְבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, לֶחָצֵר. וְאֵיזוֹ הִיא סְמוּכָה, כָּל שֶׁאֵינָהּ רְחוֹקָה אַרְבָּעָה טְפָחִים:

ברטנורה (ג) **מרפסת**. מקום גבוה בחצר הבית הרבה פתחי עליות פתוחין לה וכולם יוצאין בסולם אחד לחצר וממנו לרשות הרבים ואע"פ כן אין אוסרין הואיל ומרפסת גבוהה עשרה, ובלבד שיערבו בני מרפסת לעצמן במרפסת דהויא רגל המותרת במקומה ואינה אוסרת: **ששכחו ולא עירבו**. אלו עם אלו. אבל עירבו אלו לעצמן: **כל שגבוה עשרה**. אם יש בחצר תל או עמוד גבוה סמוך למרפסת ואין מרפסת גבוהה מן העמוד עשרה, דניחא תשמישתיה דעמוד לבני המרפסת, רשות מרפסת שולטת בו ומשתמשין הן בו ולא בני החצר: **פחות מכאן לחצר**. אף לחצר קאמר, ששתי הרשויות שולטין בו המרפסת והחצר ואם לא עירבו זה עם זה שניהם אסורים בו: **חולית הבור**. שפת הבור של מעלה, אם גבוה עשרה מן החצר רשות מרפסת שולטת בו, והוא שיהיה הבור מלא עד שפתו העליונה מדברים שאסור לטלטלם בשבת דהשתא אי אפשר שתחסר מגובהה דומיא דסלע שאינו חסר והרי הוא שוה לקרקעית המרפסת, אבל אם אין הבור מלא או אפילו מלא מדברים שאפשר ליקח מהם בשבת ולחסרו, כיון דכי חסרא אסירא. כי לא חסרא נמי אסירא, ואם לא עירבו המרפסת והחצר זה עם זה שניהם אסורים בו: **אפילו גבוהה עשרה טפחים לחצר**. אף לחצר כמו למרפסת, ושניהם אסורים בו אם לא עירבו זה עם זה:

ד. הַנּוֹתֵן אֶת עֵרוּבוֹ בְּבֵית שַׁעַר, אַכְסַדְרָה וּמִרְפֶּסֶת, אֵינוֹ עֵרוּב. וְהַדָּר שָׁם, אֵינוֹ אוֹסֵר עָלָיו. בְּבֵית הַתֶּבֶן וּבְבֵית הַבָּקָר וּבְבֵית הָעֵצִים וּבְבֵית הָאוֹצָרוֹת, הֲרֵי זֶה עֵרוּב. וְהַדָּר שָׁם, אוֹסֵר (עָלָיו). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם יֵשׁ שָׁם תְּפִיסַת יָד שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, אֵינוֹ אוֹסֵר (עָלָיו):

ברטנורה (ד) **הנותן את עירובו**. עירובי חצרות: **בבית שער**. מקום סמוך לשער החצר ורגילים להושיב שם שומר שלא יכנסו בני רשות הרבים לחצר: **והדר שם**. בבית שער שבחצר, אינו אוסר על בעל החצר ואינו צריך ליתן את הפת דלאו דירה היא: **והדר שם אוסר עליו**. אם השאיל בעל הבית בית התבן שלו לדור שם, אוסר עליו, הואיל ופתוח לחצר: אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית. שיש לבעל הבית מקום בדירתו של זה, שנותן שם כליו להצניען, אינו אוסר עליו. ודוקא כשאין שם דיורין אחרים, אבל אם יש שם דיורין אחרים אוסר עליהן. דיקא נמי דקתני אינו אוסר עליו, עליו אינו אוסר אבל על דיורים אחרים אוסר ואף על פי שבעל הבית עירב עמהן. ואם הכלים הללו שנותן שם בעל הבית הם דברים הניטלים בשבת אין זו תפיסת יד ואוסר עליו, דאי בעי שקיל להו ושדי להו אבראי. והלכה כר' יהודה:

ה. הַמַּנִּיחַ אֶת בֵּיתוֹ וְהָלַךְ לִשְׁבּוֹת בְּעִיר אַחֶרֶת, אֶחָד נָכְרִי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי זֶה אוֹסֵר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵינוֹ אוֹסֵר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, נָכְרִי אוֹסֵר, יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ אוֹסֵר, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לָבוֹא בַשַּׁבָּת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֲפִלּוּ הִנִּיחַ אֶת בֵּיתוֹ וְהָלַךְ לִשְׁבּוֹת אֵצֶל בְּתּוֹ בְּאוֹתָהּ הָעִיר, אֵינוֹ אוֹסֵר, שֶׁכְּבָר הִסִּיעַ מִלִּבּוֹ:

ברטנורה (ה) **הרי זה אוסר**. דדירה בלא בעלים שמה דירה: **אינו אוסר**. דלאו שמה דירה: **רבי יוסי**. נמי סבירא ליה דלאו שמה דירה, מיהו נכרי אוסר שמא יבא בשבת. והלכה כר' יוסי: **אצל בתו**. דוקא בתו, דעביד אינש דדייר עם חתנו. אבל בנו אין אדם מסיח דעתו מביתו לדור אצל בנו, שמא תתקוטט כלתו עמו ויצא. והלכה כר' שמעון:

ו. בּוֹר שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, אֵין מְמַלְּאִין מִמֶּנּוּ בַּשַּׁבָּת, אֶלָּא אִם כֵּן עָשׂוּ לוֹ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים (בֵּין מִלְמַעְלָה), בֵּין מִלְמַטָּה, בֵּין מִתּוֹךְ אָגְנוֹ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, מִלְמַטָּה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, מִלְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לֹא תְהֵא מְחִיצָה גְּדוֹלָה מִן הַכֹּתֶל שֶׁבֵּינֵיהֶם:

ברטנורה (ו) **בור שבין שתי חצרות**. חציו בזו וחציו בזו, אין ממלאין ממנו, שזה ממלא מרשות חברו ואסור אם לא ערבו החצרות זו עם זו: **בין מלמעלה**. שהיו תשעה טפחים של מחיצה למעלה מן המים וטפח אחד משוקע במים: **בין מלמטה**. שהיו תשעה טפחים משוקעים בתוך המים וטפח אחד נראה למעלה: **בין מתוך אוגנו**. אע"פ שאין המחיצה נוגעת במים כלל, דקולא היא שהקלו חכמים במים, דאמרינן גוד אחית מחיצתא, ובלבד שתהא בתוך אוגן הבור שתיראה כהפסקה: **מן הכותל שביניהם**. שמפסקת בין החצרות ומפסקת על פני הבור ואע"פ שאינה נכנסת תוך אוגנו. ואין הלכה כרבי יהודה:

ז. אַמַּת הַמַּיִם שֶׁהִיא עוֹבֶרֶת בֶּחָצֵר, אֵין מְמַלְּאִין הֵימֶנָּה בַּשַּׁבָּת, אֶלָּא אִם כֵּן עָשׂוּ לָהּ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים בַּכְּנִיסָה וּבַיְצִיאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כֹּתֶל שֶׁעַל גַּבָּהּ תְּדוֹן מִשּׁוּם מְחִיצָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֶׂה בְאַמָּה שֶׁל אָבֵל שֶׁהָיוּ מְמַלְּאִין מִמֶּנָּה עַל פִּי זְקֵנִים בַּשַּׁבָּת. אָמְרוּ לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה בָהּ כַּשִּׁעוּר:

ברטנורה (ז) **אמת המים**. אפילו ברשות היחיד כרמלית היא: **עשו לה מחיצה**. בתוך אוגניה על פני רוחבה שהוא ניכר שבשביל המים נעשית: **באמה של אבל**. שם העיר, והיתה עוברת בתוך החצרות וממלאין ממנו בחצרות דמהניא לה מחיצות כותל התלויות עליה. ור' יהודה לטעמיה דפליג נמי אבור. ואין הלכה כמותו: **שלא היה בה שיעור**. כרמלית, שלא היה עמוק עשרה או לא היה רחב ארבעה, שאין המים נעשין רשות לעצמן להחשב כרמלית אלא אם כן עמוק עשרה ורחב ארבעה עשו לה בכניסה ולא ביציאה לא מהני מידי, דהא מחוברת למים שחוץ לחצר ביציאתו ונעשית הכל כרמלית. עשו לה ביציאה ולא בכניסה נמי לא מהני דהא מחוברת למים שלמעלה חוץ לחצר זו. אבל עשו לה בכניסה וביציאה מהני, שנראה כאילו מתחילין בחצר זו:

ח. גְּזוּזְטְרָא שֶׁהִיא לְמַעְלָה מִן הַמַּיִם, אֵין מְמַלְּאִין הֵימֶנָּה בַּשַּׁבָּת, אֶלָּא אִם כֵּן עָשׂוּ לָהּ מְחִיצָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִלְמַטָּה. וְכֵן שְׁתֵּי גְּזוּזְטְרָאוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ. עָשׂוּ לָעֶלְיוֹנָה וְלֹא עָשׂוּ לַתַּחְתּוֹנָה, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת עַד שֶׁיְּעָרְבוּ:

ברטנורה (ח) **גזוזטרא**. כעין דף או מקום מקורה היוצא מרשות היחיד ובולט על גבי המים: אלא אם כן עשו מחיצה כל סביבות הגזוזטראות או סביב נקב ארבעה על ארבעה החקוק באמצעיתה, דאמרינן גוד אחית מחיצתא: **בין מלמעלה**. למעלה מן נקב הגזוזטרא: **בין מלמטה**. מחוברת לגזוזטרא מתחתיה. ורמב"ם פירש מלמטה על המים כנגד נקב הגזוזטרא דאמרינן גוד אסיק כאילו הגיע המחיצה לנקב שבגזוזטרא שממלאין ממנו: **זו למעלה מזו**. ונקב שממלאין ממנו בעליונה מכוון כנגד נקב התחתונה: **עשו לעליונה**. שנשתתפו בני התחתונה עם בני העליונה לעשות מחיצה בעליונה ולא עשו בתחתונה: **שתיהן אסורות עד שיערבו**. שכיון שבני התחתונה שותפין במחיצה זו של עליונה אוסרין עליהם. ואם עשו לתחתונה ולא עשו לעליונה אף על פי שאין לעליונה שותפות במחיצה של תחתונה שתיהן אסורות, העליונה אסורה שהרי אין לה מחיצה, והתחתונה הואיל ויש דרך לעליונה עליה שגם היא ממלאת מים משם אוסרת עליה עד שיערבו עמה. והני מילי, כששתי הגזוזטראות מופלגות זו מזו שיש גובה עשרה טפחים או יותר בין זו לזו, אבל אם שתיהן בתוך עשרה אפילו עשו שתיהן מחיצה לעולם אוסרת זו על זו עד שיערבו:

ט. חָצֵר שֶׁהִיא פְּחוּתָה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, אֵין שׁוֹפְכִין בְּתוֹכָהּ מַיִם בַּשַּׁבָּת, אֶלָּא אִם כֵּן עָשׂוּ לָהּ עוּקָה מַחֲזֶקֶת סָאתַיִם מִן הַנָּקֵב וּלְמַטָּה, בֵּין מִבַּחוּץ בֵּין מִבִּפְנִים, אֶלָּא שֶׁמִּבַּחוּץ צָרִיךְ לְקָמוֹר, מִבִּפְנִים אֵין צָרִיךְ לְקָמוֹר:

ברטנורה (ט) **אין שופכין לתוכה מים בשבת**. דבארבע אמות, המים שאדם עשוי להשתמש בהן בכל יום נבלעים שם במקומם ואין יוצאין לרשות הרבים, פחות מארבע אמות, אין נבלעין במקומם ויוצאין לרשות הרבים: **עוקה**. גומא: **מחזקת סאתים**. מפני שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום: **מן הנקב ולמטה**. שיהיה החלל של העוקה מחזיק סאתים קודם שיגיעו המים אל הנקב שעל שפתה שבו מקלחין לרשות הרבים: **בין מבפנים בין מבחוץ**. בין שעשה העוקה בחצר בין שעשאה ברשות הרבים: **צריך לקמור**. לעשות עליה כמין כפה מכוסה מלמעלה כדי שתהא חלוקה מרשות הרבים:

י. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, בִּיב שֶׁהוּא קָמוּר אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, שׁוֹפְכִין לְתוֹכוֹ מַיִם בַּשַּׁבָּת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֲפִלּוּ גַּג אוֹ חָצֵר מֵאָה אַמָּה, לֹא יִשְׁפּוֹךְ עַל פִּי הַבִּיב, אֲבָל שׁוֹפֵךְ מִגַּג לְגַג, וְהַמַּיִם יוֹרְדִין לַבִּיב. הֶחָצֵר וְהָאַכְסַדְרָה מִצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת:

ברטנורה (י) **ביב**. חריץ העשוי כדי שיקלחו המים [ששופכין] בחצר לרשות הרבים. והוא קמור במשך ארבע אמות לרשות הרבים, דבארבע אמות יש שיעור לבלוע בהן סאתים מים שאדם מסתפק בכל יום: **שופכין לתוכו**. דתיימי מיא ואין יוצאין לרשות הרבים: **לא ישפוך על פי הביב**. דכיון דבגויה שפיך, מקלחי להדיא ונפקי לרשות הרבים והרואה אומר ששפכן סמוך ליציאתו לרשות הרבים. והלכה כחכמים: **מצטרפין לד' אמות**. אם יש בחצר עם האכסדרה ארבע אמות על ארבע אמות מצטרפין ומותר לשפוך לתוכה מים ואין צריך עוקה:

יא. (וְכֵן) שְׁתֵּי דְּיוֹטָאוֹת זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ, מְקֻצָּתָן עָשׂוּ עוּקָה וּמְקֻצָּתָן לֹא עָשׂוּ עוּקָה, אֶת שֶׁעָשׂוּ עוּקָה, מֻתָּרִין. וְאֶת שֶׁלֹּא עָשׂוּ עוּקָה, אֲסוּרִין:

ברטנורה (יא) **דיוטאות**. עליות זו כנגד זו וחצר פחותה מארבע אמות לפניהן ששופכין בה מימיהן: **מקצתן**. בני הדיוטא האחת עשו עוקה בחצר ובני האחרת לא עשו: **ואת שלא עשו עוקה אסורין**. כל זמן שלא עירבו. דאי שרית להו להני על ידי עוקה דהנך, אתו לאפוקי מאני עם השופכים מן הבתים ולהורידן לחצר בהדיא עד שפת העוקה ברגליהם וקא מטלטלי בחצר דלא ערבו בה:

גמרא עירובין דף כ"א ע"ב

דָּרַשׁ רָבָא מַאי דִּכְתִיב (שיר השירים ז') הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ אֵלּוּ בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא טָעֲמוּ טַעַם חֵטְא. וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים אֵלּוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁמַּגִּידוֹת פִּתְחֵיהֶן לְבַעֲלֵיהֶן. לִישְׁנָא

אַחֲרִינָא שֶׁאוֹגְדוֹת פִּתְחֵיהֶן לְבַעֲלֵיהֶן. חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הָרְבֵּה גְּזֵרוֹת גָּזַרְתִּי עַל עַצְמִי יוֹתֵר מִמַּה שֶׁגָּזַרְתָּ עָלַי וְקִיַּמְתִּים. אָמַר לֵיהּ רַב חַסְדָּא לְהַהוּא מִדְּרַבָּנָן דַּהֲוָה קָא מְסַדֵּר אַגַּדְתָּא קַמֵּיהּ מִי שְׁמִיעַ לָךְ חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים מַהוּ אָמַר לֵיהּ אִלּוּ מִצְוֹת קַלּוֹת וְאִלּוּ מִצְוֹת חֲמוּרוֹת. אָמַר לֵיהּ וְכִי תוֹרָה פְּעָמִים פְּעָמִים נִיתְּנָה אֶלָּא הַלָּלוּ מִדִּבְרֵי תוֹרָה וְהַלָּלוּ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. דָּרַשׁ רָבָא מַאי דִּכְתִיב (קהלת י"ב) וְיוֹתֵר מֵהֵמָּה בְּנִי הִזָּהֵר עֲשׂוֹת סְפָרִים הַרְבֵּה וְגוֹמַר. בְּנִי הִזָּהֵר בְּדִבְרֵי סוֹפְרִים יוֹתֵר מִדִּבְרֵי תוֹרָה שְׁדִבְרֵי תוֹרָה יֵשׁ בָּהֶם עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה וְדִבְרֵי סוֹפְרִים כָּל הָעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי סוֹפְרִים חַיָּיב מִיתָה שֶׁמָּא תֹּאמַר אִם יֵשׁ בָּהֶם מַמָּשׁ מִפְּנֵי מַה לֹּא נִכְתְּבוּ אָמַר קְרָא (שם) עֲשׂוֹת סְפָרִים הַרְבֵּה אֵין קֵץ וְלַהַג הַרְבֵּה יְגִיעַת בָּשָׂר. אָמַר רַב פַּפָּא בְּרֵיהּ דְּרַב אַחָא בַּר אַדָּא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב אַחָא בַּר עוּלָּא מְלַמֵּד שֶׁכָּל הַמַּלְעִיג עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים נִדּוֹן בְּצוֹאָה רוֹתַחַת. מַתְקִיף לָהּ רָבָא מִי כְּתִיב לַעַג לַהַג כְּתִיב אֶלָּא כָּל הַהוֹגֶה בָּהֶם טוֹעֵם טַעַם בָּשָׂר:

רש"י שאוגדות, קושרות פתחן לצורך בעליהן שאינן נבעלות לאחרים: **אוגדות**. לשון אגודה. ל"א שמגידות פתחיהן כשרואה דם אומרת לבעלה ויפרוש הימנה: **חדשים**. דברי סופרים: **גם ישנים**. דברי תורה: **דודי צפנתי**. ושמרתי כל אלה לך לשמך: **פעמים פעמים ניתנה**. שתהא זו חדשה וזו ישנה. דברי סופרים חדשים שנתחדשו בכל דור ודור לגדור גדר וסיג: **ויותר מהמה**. לעיל מיניה כתיב דברי חכמים כדרבונות אלו ד"ת שנמסרו למשה על פה שנחלקו בהן חכמי ישראל לאחר שנתמעט הלב ושכחו כדכתי' בסיפיה דקרא נתנו מרועה אחד זה משה וכתי' בתריה ויותר מהמה בני הזהר ממה שניתן בסיני בכתב שהוא עיקר בני הזהר באלו שבעל פה שגם הם עיקר אלא לכך לא נכתבו שאין קץ לעשות ספרים הרבה בכל אלה: **עשה ולא תעשה**. יש בהן שאין בהם חיוב מיתה אבל דברי סופרים חייב מיתה על כולן כדכתי' ופורץ גדר ישכנו נחש: **ולהג הרבה**. המלעיג עליהם ביגיעות בשר נידון: **כל ההוגה בהן**. בכל שעה שאדם מחזר בד"ת מוצא בהם טעם:

זוהר בהר דף ק"ח ע"א

וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיְיָ מַמָּשׁ. תּוּ פָּתַח רִבִּי אֶלְעָזָר. (שמות כ"א) כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְּׁבִיעִת יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם. כַּמָּה דְּאִתְּמַר דְּאִית בֵּיהּ רְשִׁימָא קַדִּישָׁא אִית לֵיהּ נַיְיחָא בַּשְּׁמִטָּה דְּהָא דִּילֵיהּ הוּא הַהוּא שְׁמִטָּה לְנַיְיחָא בֵּיהּ וְדָא אִקְרֵי שַׁבַּת הָאָרֶץ. וְדָאי חִירוּ אִית בָּהּ נַיְיחָה בָּהּ. כְּמָה דְּשַׁבָּת נַיְיחָא הוּא דִּכְלָא הָכָא נָמֵי שְׁמִטָּה נַיְיחָא דִּכְלָא נַיְיחָא הוּא דְּרוּחָא וְגוּפָא. תָּא חֲזֵי ה' נַיְיחָא הוּא דְּעִלָּאֵי וְתַתָּאֵי בְּגִין כַּךְ ה' עִלָּאָה.

ה' תַּתְּאָה. נַיְיחָא דְעִלָּאִין נַיְיחָא דְתַתָּאִין. ה' עִלָּאָה שָׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים. ה' תַּתְּאָה שֶׁבַע שָׁנִים בִּלְחוֹדַיְיהוּ דָא שְׁמִטָּה וְדָא יוֹבֵלָא. וְכַד מִסְתַּכְּלִין מִלֵּי כֹּלָּא חַד בְּגִין כַּךְ וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ בְּהַהוּא נַיְיחָא דְאַרְעָא אִצְטְרִיכוּ עַבְדִין נַיְיחָא. וּבְגִין כַּךְ וּסְפַרְתָּ לָךְ שֶׁבַע שַׁבְּתוֹת שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יְמֵי שֶׁבַע שַׁבְּתֹת הַשָּׁנִים תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה וְעָבַרְתָּ שופר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שופר בְּכָל אַרְצְכֶם וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקָרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יוֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ. וְכַד מִסְתַּכְּלִין מִלֵּי כֹּלָּא חַד בְּגִין כַּךְ וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ בְּהַהוּא נַיְיחָא דְאַרְעָא אִצְטְרִיכוּ עַבְדִין נַיְיחָא. וּבְגִין כַּךְ וּסְפַרְתָּ לָךְ שֶׁבַע שַׁבְּתוֹת שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יְמֵי שֶׁבַע שַׁבְּתֹת הַשָּׁנִים תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה וְעָבַרְתָּ שופר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שופר בְּכָל אַרְצְכֶם וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקָרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יוֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ. מַאי עוֹלַם מַלְכוּת שָׁמַיִם. אֶלָּא כְּהָאי תּוֹרָא דְיַהֲבִין עֲלֵיהּ עוֹל בְּקַדְמֵיתָא בְּגִין לְאַפְקָא מִנֵּיהּ טָב לְעַלְמָא. וְאִי לָא קַבִּיל עֲלֵיהּ הַהוּא עוֹל לָא עָבִיד מִידִי. הָכִי נָמֵי אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְקַבְּלָא עֲלֵיהּ עוֹל בְּקַדְמֵיתָא וּלְבָתַר דְּיִפְלַח בֵּיהּ בְּכָל מַה דְּאִצְטְרִיךְ. וְאִי לָא קַבִּיל עֲלֵיהּ הָאי בְּקַדְמֵיתָא לָא יָכוּל לְמִפְלַח. הָדָא הוּא דִכְתִיב (תהלים ב') עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּיִרְאָה:

תרגום הזוהר וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיְיָ שַׁבָּת לַיְיָ מַמָּשׁ. עוֹד פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר. (שמות כ"א) כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁכָּל בֶּן יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמּוֹל יֵשׁ בּוֹ רֹשֶׁם קָדוֹשׁ, יֵשׁ לוֹ מְנוּחָה בַּשְּׁמִטָּה, כִּי שֶׁלּוֹ הִיא שְׁמִטָּה זוֹ, שֶׁהִיא מַלְכוּת, לָנוּחַ בָּהּ. וְזֶה נִקְרָא שַׁבָּת הָאָרֶץ, וַדַּאי יֵשׁ בָּהּ חֵירוּת. מִן הַקְּלִפּוֹת, מְנוּחָה יֵשׁ בָּהּ, מִן הַדִּינִים. כְּמוֹ שֶׁשַּׁבָּת הִיא מְנוּחַת כֹּל, כָּךְ שְׁמִטָּה מְנוּחַת כֹּל, מְנוּחָה לְרוּחַ וְלַגּוּף. בֹּא וּרְאֵה ה' הִיא מְנוּחָה שֶׁל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. מִשּׁוּם זֶה יֵשׁ ה' עֶלְיוֹנָה דְּהַוְיָה, ה' תַּחְתּוֹנָה דְּהַוְיָה, ה' עֶלְיוֹנָה הִיא מְנוּחָה דְּעֶלְיוֹנִים, ה' תַּחְתּוֹנָה הִיא מְנוּחָה דְּתַחְתּוֹנִים, ה' עֶלְיוֹנָה, הוּא סוֹד שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים, דְּהַיְינוּ מ"ט שַׁעֲרֵי בִּינָה, ה' תַּחְתּוֹנָה, ה"ס שֶׁבַע שָׁנִים בִּלְבָד. זוֹ הַתַּחְתּוֹנָה, נִקְרֵאת שְׁמִטָּה, וְזוֹ, הָעֶלְיוֹנָה, נִקְרֵאת יוֹבֵל. וּכְשֶׁמִּסְתַּכְּלִים בַּדְּבָרִים הַכֹּל אֶחָד. מִשּׁוּם זֶה כָּתוּב, וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ. כִּי בִּמְנוּחַת הָאָרֶץ, צְרִיכִים עֲבָדִים לִהְיוֹת בִּמְנוּחָה, וּמִשּׁוּם זֶה, וּבַשְּׁבִיעִית יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם. חִנָּם, מַהוּ חִנָּם. הַיְינוּ שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן כְּלוּם לַאֲדוֹנוֹ. אָמְנָם זֶהוּ סוֹד. וְכָךְ לָמַדְנוּ, כָּתוּב, זָכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם. הַיְינוּ חִנָּם בְּלִי בְּרָכָה, שֶׁלֹּא הָיָה עָלֵינוּ בְּמִצְרַיִם עֹל שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא וּרְאֵה, עֲבָדִים פְּטוּרִים מֵעֹל מַלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל כֵּן פְּטוּרִים מִן הַמִּצְוֹת. מַהוּ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. הוּא כְּאוֹתוֹ הַשּׁוֹר שֶׁנּוֹתְנִים עָלָיו תְּחִלָּה עֹל כְּדֵי לַעֲבֹד עִמּוֹ, וּלְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ טוֹב לְעוֹלָם, וְאִם אֵינוֹ מְקַבֵּל עָלָיו עֹל הַהוּא, אֵינוֹ עוֹשֶׂה כְּלוּם. כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם בַּתְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ יַעֲבֹד בּוֹ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְאִם אֵינוֹ מְקַבֵּל עָלָיו עֹל הַזֶּה תְּחִלָּה, אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲבֹד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּיִרְאָה:

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ד

א. דְּבָרִים הַחוֹפְזִים אוֹתוֹ כֵּיצַד אִם הָיָה צָרִיךְ לְנָקְבָיו לֹא יִתְפַּלֵּל וְכָל הַצָּרִיךְ לְנָקְבָיו וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה. וְחוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל אַחַר שֶׁיַּעֲשֶׂה צָרְכָיו וְאִם יָכוֹל לְהַעֲמִיד עַצְמוֹ כְּדֵי פַּרְסָה תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה. וְאַף עַל פִּי כֵן לְכַתְּחִלָּה לֹא יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיִּבְדּוֹק עַצְמוֹ יָפֶה יָפֶה וְיִבְדּוֹק נְקָבָיו וְיָסִיר כִּיחוֹ וְנִיעוֹ וְכָל הַדָּבָר הַטּוֹרְדוֹ וְאַחַר כַּךְ יִתְפַּלֵּל: **ב**. מִי שֶׁגִּיהֵק וּפִיהֵק וְנִתְעַטֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ אִם לִרְצוֹנוֹ הֵרֵי זֶה מְגוּנֶה. וְאִם בָּדַק גּוּפוֹ קוֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל וּבָא לְאָנְסוֹ אֵין בְּכַךְ כְּלוּם נִזְדַּמֵּן לוֹ רוֹק בִּתְפִלָּתוֹ מַבְלִיעוֹ בְּטַלִּיתוֹ אוֹ בְּבִגְדּוֹ. וְאִם הָיָה מִצְטָעֵר בְּכַךְ זוֹרְקוֹ בְּיָדוֹ לַאֲחוֹרָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָעֵר בִּתְפִלָּה וְנִמְצָא טָרוּד. יָצָא מִמֶּנּוּ רוּחַ מִלְמַטָּה כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד בִּתְפִלָּה שֶׁלֹּא לְדַעְתּוֹ שׁוֹהֶה עַד שֶׁתִּכְלֶה הָרוּחַ וְחוֹזֵר לִתְפִלָּתוֹ: **ג**. בִּקֵּשׁ לְהוֹצִיא רוּחַ מִלְמַטָּה וְנִצְטָעֵר הַרְבֵּה וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַעֲמִיד עַצְמוֹ מְהַלֵּךְ לַאֲחוֹרָיו אַרְבַּע אַמּוֹת וּמַמְתִּין עַד שֶׁתִּכְלֶה הָרוּחַ וְאוֹמֵר רִבּוֹן הָעוֹלָמִים יְצִרָתָנוּ נְקֵבִים נְקֵבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ חֶרְפָּתֵנוּ וּכְלִימָתֵנוּ חֶרְפָּה וּכְלִמָּה בְּחַיֵּינוּ תּוֹלֵעָה וְרִמָּה בְּמִיתָתֵנוּ וְחוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ וּמִתְפַּלֵּל:

מוסר

מספר חסידים סי' ל"ב

כָּל אִישׁ שֶׁאוֹהֵב אֶת הַצְּדָקוֹת אוֹהֵב אֶת הַתּוֹכָחוֹת. אוֹהֵב אֶת גְּמִילוּת חֲסָדִים מַכְנִיס אוֹרְחִים מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ בְּכַוָּנָה אֲפִילוּ דִּירָתוֹ חוּצָה לָאָרֶץ אֵינוֹ רוֹאֶה דִּין חִבּוּט הַקֶּבֶר וַאֲפִילוּ דִּין שֶׁל גֵּיהִנֹּם אֵינוֹ רוֹאֶה. בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה יִשְׂמַח לִבּוֹ אִם יֹאמַר לְךָ מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שַׂמֵּשׁ לְפָנַי אַף כִּי הוּא רִמָּה וְתוֹלֵעָה כָּמוֹךָ. וְאָנוּ מְשַׁמְּשִׁים לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לִהְיוֹת שְׂמֵחִים וּזְרִיזִים בַּעֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכֵן אָמְרוּ חֲזַ"ל עַז כַּנָּמֵר וְקַל כַּנֶּשֶׁר וְרָץ כַּצְּבִי וְגִבּוֹר כָּאֲרִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם:

בהר יום שלישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) יוֹבֵל הִוא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרָעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת נְזִרֶיהָ: יוֹבֵלָא הִיא שְׁנַת חַמְשִׁין שְׁנִין תְּהֵי לְכוֹן לָא תִזְרְעוּן וְלָא תַחְצְדוּן יַת כַּתְהָא וְלָא תְקַטְפוּן יַת שְׁבָקֶהָא:

רש"י יובל הוא שנת החמשים שנה. מה תלמוד לומר, לפי שנאמר וקדשתם וגו' , כדאיתא בראש השנה (ח ב) ובתורת כהנים: את נזריה. את הענבים המשמרים. אבל בוצר אתה מן

המפקרים, כשם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל, נמצאו שתי שנים קדושות סמוכות זו לזו, שנת ארבעים ותשע שמטה ושנת החמשים יובל:

(יב) כִּי יוֹבֵל הִוא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם מִן הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ אֶת תְּבוּאָתָהּ: אֲרֵי יוֹבֵלָא הִיא קוּדְשָׁא תְּהֵי לְכוֹן מִן חַקְלָא תֵּיכְלוּן יָת עֲלַלְתָּהּ:

רש"י קדש תהיה לכם. תופסת דמיה כהקדש. יכול תצא היא לחלין, תלמוד לומר תהיה, בהויתה תהא: מן השדה תאכלו. על ידי השדה אתה אוכל מן הבית, שאם כלה לחיה מן השדה אתה צריך לבער מן הבית, כשם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל:

(יג) בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשֻׁבוּ אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ: בְּשַׁתָּא דְיוֹבֵלָא הָדָא תְּתוּבוּן גְּבַר לְאַחֲסַנְתֵּהּ:

רש"י תשבו איש אל אחזתו. והרי כבר נאמר (פסוק י) ושבתם איש אל אחזתו, אלא לרבות המוכר שדהו ועמד בנו וגאלה שחוזרת לאביו ביובל:

(יד) **שני** וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: וַאֲרֵי תְזַבְּנוּן זְבִינִין לְחַבְרָךְ אוֹ תְזַבְּנוּן מִידָא דְחַבְרָךְ לָא תוֹנְנוּן גְּבַר יָת אָחוֹהִי:

רש"י וכי תמכרו וגו' . לפי פשוטו כמשמעו. ועוד יש דרשה מנין כשאתה מוכר, מכור לישראל חברך, תלמוד לומר וכי תמכרו ממכר לעמיתך מכור, ומנין שאם באת לקנות קנה מישראל חברך, תלמוד לומר או קנה מיד עמיתך: אל תונו. זו אונאת ממון:

(טו) בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עֲמִיתֶךָ בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְבוּאֹת יִמְכָּר לָךְ: בְּמִנְיַן שְׁנַיָּא בָּתַר יוֹבְלָא תִּזְבַּן מִן חַבְרָךְ בְּמִנְיַן שְׁנֵי עֲלַלְתָּא יְזַבֶּן לָךְ:

רש"י במספר שנים אחר היובל תקנה. זהו פשוטו לישב מקרא על אפניו על האונאה בא להזהיר, כשתמכור או תקנה קרקע דע כמה שנים יש עד היובל. ולפי השנים ותבואות השדה שהיא ראויה לעשות ימכור המוכר ויקנה הקונה, שהרי סופו להחזירה לו בשנת היובל. ואם יש שנים מועטות וזה מוכרה בדמים יקרים הרי נתאנה לוקח, ואם יש שנים מרבות ואכל ממנה תבואות הרבה ולקחה בדמים מועטים הרי נתאנה מוכר, לפיכך צריך לקנותה לפי הזמן. וזהו שנאמר במספר שני תבואות ימכר לך, לפי מנין שני התבואות שתהא עומדת ביד הלוקח תמכור לו. ורבותינו דרשו מכאן, שהמוכר שדהו אינו רשאי לגאול פחות משתי שנים, שתעמוד שתי שנים ביד הלוקח מיום ליום, ואפלו יש שלש תבואות באותן שתי שנים, כגון שמכרה לו בקמותיה. ו"שני" אינו יוצא מפשוטו, כלומר מספר שנים של תבואות, ולא של שדפון, ומעוט שנים שנים:

נביאים - ירמיה - פרק לב

(טז) וָאֶתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה אַחֲרֵי תִתִּי אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶל בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה לֵאמֹר: וְצַלֵּיתִי קֳדָם יְיָ בָּתַר דְּיַהֲבִית יַת שְׁטָרָא דִזְבִינֵי לְבָרוּךְ בַּר נֵרִיָּה לְמֵימָר: (יז) אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אַתָּה

עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ בְּכֹחֲךָ הַגָּדוֹל וּבִזְרֹעֲךָ הַנְּטוּיָה לֹא יִפָּלֵא מִמְּךָ כָּל דָּבָר: קַבֵּל בָּעוּתִי יְיָ אֱלֹהִים הָא אָתְּ עֲבַדְתָּא יַת שְׁמַיָּא וְיָת אַרְעָא בְּחֵילָךְ רַבָּא וּבְדִרְעָךְ מְרַמְמָא לָא יְתְכַסֵי מִן קֳדָמָךְ כָּל פִּתְגָם:

רש"י **לא יפלא** . לא יכחד ויודע אתה שסופנו לגלות ולמה אמרת לי לקנות שדה :

(יח) עֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים וּמְשַׁלֵּם עֲוֹן אָבוֹת אֶל חֵיק בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: עֵיבֵד טִיבוּ לְאַלְפֵי דָּרִין וּמְשַׁלֵּם חוֹבֵי אֲבָהָתָא לִבְנָיָא כַּד מְשַׁלְמִין לְמֶחֱטֵי בַּתְרֵיהוֹן אֱלָהָא רַבָּא גַבְרָא יְיָ צְבָאוֹת שְׁמֵיהּ:

רש"י **ומשלם עון אבות אל חיק** . הדור הזה ההולכים אחרי אבותיהם בדרך הרעה : **הגדול הגבור** . ולא אמר והנורא אמר עובדי אלילים מרקדין בהיכלו איה נוראותיו במסכת יומא :

(יט) גְּדֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילִיָּה אֲשֶׁר עֵינֶיךָ פְקֻחוֹת עַל כָּל דַּרְכֵי בְּנֵי אָדָם לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו וְכִפְרִי מַעֲלָלָיו: דְּרַבְרְבִין מַלְכוֹהִי וְסַגִּיאִין עוֹבָדוֹהִי דִּי קֳדָמָךְ גַּלְיָן כָּל אוֹרְחַת בְּנֵי אֱנָשָׁא לְמִתַּן לֶאֱנַשׁ כְּאוֹרְחָתֵיהּ וּכְפֵירֵי עוֹבָדוֹהִי: (כ) אֲשֶׁר שַׂמְתָּ אֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה וּבְיִשְׂרָאֵל וּבָאָדָם וַתַּעֲשֶׂה לְךָ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה: דְּשַׂוִיתָא אָתַיִן וּמוֹפְתִין בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם עַד יוֹמָא הָדֵין וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבַדְתָּא פְּרִישָׁן בְּגוֹ בְּנֵי אֱנָשָׁא וְעִבְדְתָּא לָךְ שׁוּם כְּיוֹמָא הָדֵין:

רש"י **ובאדם** . בשאר אנשים , ד"א אותות שהיו שקולין לישראל ולמצרים כיצד ויהי הענן והחשך ויאר הלילה (שמות יד) אותו מזל ששימש חשך למצרים שימש אור לישראל מדרש אגדה :

כתובים - משלי - פרק כח

(כא) הַכֵּר פָּנִים לֹא טוֹב וְעַל פַּת לֶחֶם יִפְשַׁע גָּבֶר: מְסַב בְּאַפֵּי לָא טָב וְעַל פִּתְתָא דְלַחְמָא נְחוּב גַּבְרָא:

רש"י **יפשע גבר** . המטה משפט : **נבהל להון** . ממהר להרבות הון וגוזל תרומותיו ומעשרותיו : **כי חסר יבואנו** . חסרון יבא לו שהמארה משתלחת במעש' ידיו :

(כב) נְבֶהָל לַהוֹן אִישׁ רַע עָיִן וְלֹא יֵדַע כִּי חֶסֶר יְבֹאֶנּוּ: דְּמִסְתַּרְהַב לְמֵזָלָא גַּבְרָא דְבִישׁ עַיְנֵיהּ וְלָא יְדַע דְּחוּסְרָנָא אָתֵי עֲלוֹי: (כג) מוֹכִיחַ אָדָם אַחֲרֵי חֵן יִמְצָא מְמַחֲלִיק לָשׁוֹן: דְּמַכַּס לְבַר נָשָׁא קֳדָמוֹי חִסְדָּא נְשַׁכַּח טָב מִן הוּא דְמַפְלֵיג בְּלִישָׁן:

רש"י **מוכיח אדם וגו'** . על עבירות שבידו ומפרישו מהם : **אחרי חן** . לאחר זמן חן ימצא בעיניו יותר ממחליק לשון , מצינו בבראשית רבה כל מקום שנאמר אחרי אינו אלא מופלג , אחר , סמוך , בתנחומא על אלה הדברים מוכיח אדם אחרי , זה משה שהוכיח את ישראל אחר הקב"ה שנקראו אדם שנא' (יחזק' לד) אדם אתם ונאמר בו כי מצאת

חן בעיני (שמות לג) ממחליק לשון זה בלעם האומר לישראל דברים מתוקנים מה טובו אהליך יעקב (מדבר כ"ו) משה מכריז השמרו לכם פן יפתה ובלעם מכריז ומחניף עשו תאותכם ואינו מקפיד לא איש אל ויכזב באומו' אבל בכם אומ' ולא יעשה ושלמה צוח על שניה' נאמני' פצעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא (לעיל כז) :

(כד) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֹמֵר אֵין פֶּשַׁע חָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁחִית: דְּגָזֵל לַאֲבוּי וּלְאִמֵּיהּ וַאֲמַר לֵית חוֹבָא חַבְרָא הוּא לְגַבְרָא מְחַבְּלָנָא:

רש"י **גוזל אביו** . הקב"ה : **ואמו** . כנסת ישראל המחטיא את הרבי' שגוזל הקב"ה מפריד ממנו בניו וגוזל מהם טובה : **משחית** . ירבעם :

(כה) רְחַב נָפֶשׁ יְגֻרֶה מָדוֹן וּבוֹטֵחַ עַל יְהוָה יְדֻשָּׁן: גַּבְרָא רְחַב מְגַרֵג תִּגְרֵי וְדִמְסַבַּר בֵּאלָהָא נְדָהוֹן:

רש"י **רחב נפש** . להשיג כל תאותו : **יגרה מדון** . מגרה עליו מדת הדין :

משנה קידושין פרק ג

א. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ צֵא וְקַדֵּשׁ לִי אִשָּׁה פְּלוֹנִית וְהָלַךְ וְקִדְּשָׁהּ לְעַצְמוֹ, מְקֻדֶּשֶׁת. וְכֵן הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה הֱרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שְׁלשִׁים יוֹם וּבָא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ בְּתוֹךְ שְׁלשִׁים יוֹם, מְקֻדֶּשֶׁת לַשֵּׁנִי. בַּת יִשְׂרָאֵל לַכֹּהֵן, תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. מֵעַכְשָׁיו וּלְאַחַר שְׁלשִׁים יוֹם וּבָא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ בְּתוֹךְ שְׁלשִׁים יוֹם, מְקֻדֶּשֶׁת וְאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. בַּת יִשְׂרָאֵל לַכֹּהֵן אוֹ בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל, לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה:

ברטנורה (א) האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו. אמרי' בגמרא מאי והלך, שהלך ברמאות. ולהכי תנן האומר לחברו ולא תנן האומר לשלוחו, לאשמועינן דאע"ג דלא עשאו שליח מתחלה לכך, אלא שאמר לו קדש לי אשה פלונית, אם קדשה לעצמו קרינן ביה שהלך ברמאות ורמאי הוי: ובא אחר וקדשה בתוך ל' יום מקודשת לשני. ויכול לכנסה אפילו בתוך אלו הל' יום: **בת כהן לישראל**. אם בת כהן היא זאת שנתקדשה לאחר שלשים יום, כל אותן שלשים יום תאכל בתרומה, שלא נפסלה מלאכול בתרומת בית אביה. ואם בת ישראל לכהן היא, לא תאכל בתרומה, שעדיין אינה אשת כהן: **מקודשת**. וצריכה גט מתרווייהו:

ב. הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה הֱרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי עַל מְנָת שֶׁאֶתֵּן לָךְ מָאתַיִם זוּז, הֱרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת וְהוּא יִתֵּן. עַל מְנָת שֶׁאֶתֵּן לָךְ מִכָּאן וְעַד שְׁלשִׁים יוֹם, נָתַן לָהּ בְּתוֹךְ שְׁלשִׁים, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי מָאתַיִם זוּז, הֱרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת וְיֵשׁ לוֹ. עַל מְנָת שֶׁאַרְאֶה מָאתַיִם זוּז, הֱרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת וְיַרְאֶה לָהּ. וְאִם הֶרְאָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

ברטנורה (ב) **הרי את מקודשת לי**. בפרוטה זו על מנת שאתן לך מאתים זוז: **ויתן**. ומשיתן נתקדשה למפרע, דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי: **הרי זו מקודשת ויש לו**. אם

יש עדים שיש לו. ואם לא נודע שיש לו, הרי זו מקודשת מספק, שמא יש לו ומתכוין לקלקלה: **ואם הראה על השלחן**. שהיה שולחני והראה על השלחן מעות שאינן שלו, אינה מקודשת:

ג. עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי בֵּית כּוֹר עָפָר, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת וְיֵשׁ לוֹ. עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, אִם יֵשׁ לוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. עַל מְנָת שֶׁאַרְאֶה בֵּית כּוֹר עָפָר, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת וְיַרְאָנָה. וְאִם הֶרְאָהּ בַּבִּקְעָה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

ברטנורה (ג) **בית כור**. מקום הראוי לזרוע כור, שהוא שלשים סאין: **ויש לו**. אם יש עדים שיש לו, מקודשת ודאי. ואם אין ידוע שיש לו, מקודשת מספק ולא אמרינן זוזי דעביד אינשי דמצנעי חיישינן דלמא אית ליה ומתכוין לקלקלה. אבל ארעא לא חיישינן דלמא אית ליה, דאם איתא דאית ליה ארעא, קלא אית ליה: **ואם הראה בבקעה**. שאינה שלו. ואע"ג דנחת בה לחכירות או לקבלנות, אינה מקודשת:

ד. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, כָּל תְּנַאי שֶׁאֵינוֹ כְתְנַאי בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן, אֵינוֹ תְנַאי, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר לב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם יַעַבְרוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן, וּכְתִיב, וְאִם לֹא יַעֲבְרוּ חֲלוּצִים. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, צָרִיךְ הָיָה הַדָּבָר לְאָמְרוֹ, שֶׁאִלְמָלֵא כֵן, יֵשׁ בְּמַשְׁמַע שֶׁאָפִלּוּ בְאֶרֶץ כְּנַעַן לֹא יִנְחֲלוּ:

ברטנורה (ד) **כל תנאי**. שאינו כפול וכו' אינו תנאי. ואע"פ שלא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים: **אם יעברו ואם לא יעברו**. ואי לא כפל הדברים היתה מתנתו קיימת והיו נוחלים את ארץ הגלעד אע"פ שלא היו עוברים. ואע"ג דאמר אם יעברו אתכם, לית לן מכלל הן אתה שומע לאו. ושמעינן מיניה נמי, דבעינן תנאי קודם למעשה, מדלא אמר תנו להם אם יעברו משמע דאי הוה אמר הכי, לא אתי תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה. וש"מ נמי דבעינן הן קודם ללאו, דלא אמר תחלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם: **ר' חנינא כו'**. אתנאי כפול פליג, דאין צריך לכפול, דמכלל הן נשמע לאו. וזה שכפלו משה, צורך היה הדבר. ולענין פסק הלכה, אם אמר ע"מ, אין צריך תנאי כפול ולא הן קודם ללאו ולא תנאי קודם למעשה, אלא התנאי קיים. ואם לא אמר ע"מ, צריך כל הני דאמרינן. ואם לאו, התנאי בטל והמעשה קיים. ולא שנא בתנאי שבדיני ממונות, ולא שנא בתנאי שבגיטין וקדושין הכל שוה לדבר זה:

ה. הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה וְאָמַר כְּסָבוּר הָיִיתִי שֶׁהִיא כֹּהֶנֶת וַהֲרֵי הִיא לְוִיָּה, לְוִיָּה וַהֲרֵי הִיא כֹּהֶנֶת, עֲנִיָּה וַהֲרֵי הִיא עֲשִׁירָה, עֲשִׁירָה וַהֲרֵי הִיא עֲנִיָּה, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִטְעַתּוּ. הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה, הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּר אוֹ לְאַחַר שֶׁתִּתְגַּיְּרִי, לְאַחַר שֶׁאֶשְׁתַּחְרֵר אוֹ לְאַחַר שֶׁתִּשְׁתַּחְרְרִי, לְאַחַר שֶׁיָּמוּת בַּעְלִיךְ אוֹ לְאַחַר שֶׁתָּמוּת אֲחוֹתִיךְ, לְאַחַר

שֶׁיַּחֲלוֹץ לִיבָמְתּוֹ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְכֵן הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ, אִם יָלְדָה אִשְׁתְּךָ נְקֵבָה הֲרֵי הִיא מְקֻדֶּשֶׁת לִי, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. אִם הָיְתָה אֵשֶׁת חֲבֵרוֹ מְעֻבֶּרֶת וְהֵכַּר עֻבָּרָהּ, דִּבְרֵיו קַיָּמִין, וְאִם יָלְדָה נְקֵבָה, מְקֻדֶּשֶׁת:

ברטנורה (ה) **והוכר עוברה דבריו קיימין**. כתב הרמב"ם דאין לו לבא עליה עד שיקדשנה קדושין שניים, שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ולא אמרו דבריו קיימים אלא להחמיר עליה שאסורה לינשא לאחרים:

ו. הָאוֹמֵר לָאִשָּׁה הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי עַל מְנָת שֶׁאַדַּבֵּר עָלַיִךְ לַשִּׁלְטוֹן וְאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ כַּפּוֹעֵל, דִּבֵּר עָלֶיהָ לַשִּׁלְטוֹן וְעָשָׂה עִמָּהּ כַּפּוֹעֵל, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. עַל מְנָת שֶׁיְּרֻצֶּה אַבָּא, רָצָה הָאָב, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. מֵת הָאָב הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. מֵת הַבֵּן, מְלַמְּדִין הָאָב לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה:

ברטנורה (ו) **ואעשה עמך כפועל**. בפעולת יום אחד. ולאו דמקדש לה בשכר פעולה, דכיון דקי"ל ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, נמצא כשגמר פעולתו הוי שכירותו מלוה אצלה, והמקדש במלוה אינה מקודשת. אלא דמקדש לה השתא בפרוטה ע"מ שיעשה אח"כ עמה כפועל: **ע"מ שירצה אבא**. בגמרא מפרש שלא ימחה אבא. וכשקבע זמן למחאתו, כגון שאמר שלא ימחה אבא כל שלשים יום. הלכך רצה האב, שעברו שלשים יום ולא מיחה, הרי זו מקודשת. לא רצה, שמיחה בתוך שלשים, אינה מקודשת: **מת האב**. תוך שלשים, הרי זו מקודשת, דאמרינן מאן מחי: **מת הבן**. בתוך ל', מלמדים את האב שימחה, כדי שלא תהא זקוקה ליבם:

ז. קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְמִי קִדַּשְׁתִּיהָ, וּבָא אֶחָד וְאָמַר אֲנִי קִדַּשְׁתִּיהָ, נֶאֱמָן. וְזֶה אָמַר אֲנִי קִדַּשְׁתִּיהָ וְזֶה אָמַר אֲנִי קִדַּשְׁתִּיהָ, שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִים גֵּט. וְאִם רָצוּ, אֶחָד נוֹתֵן גֵּט וְאֶחָד כּוֹנֵס:

ברטנורה (ז) **אני קדשתיה נאמן**. לכנסה. דלא חציף למימר קמיה דאב שקבל הקדושין, אני הוא, אם לא היה אמת, דמרתת דלמא מכחיש ליה:

ח. קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּי, קִדַּשְׁתִּיהָ וְגֵרַשְׁתִּיהָ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וַהֲרֵי הִיא קְטַנָּה, נֶאֱמָן. קִדַּשְׁתִּיהָ וְגֵרַשְׁתִּיהָ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וַהֲרֵי הִיא גְּדוֹלָה, אֵינוֹ נֶאֱמָן. נִשְׁבֵּית וּפְדִיתִיהָ, בֵּין שֶׁהִיא קְטַנָּה בֵּין שֶׁהִיא גְּדוֹלָה, אֵינוֹ נֶאֱמָן. מִי שֶׁאָמַר בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ, יֵשׁ לִי בָּנִים, נֶאֱמָן. יֵשׁ לִי אַחִים, אֵינוֹ נֶאֱמָן. הַמְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ סְתָם, אֵין הַבּוֹגְרוֹת בִּכְלָל:

ברטנורה (ח) **וגרשתיה**. קבלתי את גטה: **והרי היא קטנה**. עכשיו כשאמר עליה כך: **נאמן**. לפסלה מן הכהונה. שהאב נאמן על בתו כל זמן שהיא קטנה, דכתיב (דברים כ"ב) את בתי נתתי לאיש הזה, כשאמר לאיש, אסרה על הכל, שאין אנו יודעים למי. כשחזר ואמר

לזה, התירה לו: **והרי היא גדולה**. ואם לאחר שגדלה אמר כך, ובקטנותה לא אמר, אינו נאמן: **נשבית ופדיתיה וכו' אינו נאמן**. לפסלה מן הכהונה. דבנשואין הימניה רחמנא לאב. לשבויה לא הימניה: **יש לי בנים**. ואין אשתי זקוקה ליבם: **יש לי אחים**. ואשתי זקוקה ליבם. ועד עכשיו היתה בחזקת שאינה זקוקה: **אין הבוגרות בכלל**. לפי שאינן ברשות האב לקדשן. ואף על פי שעשאתו הבוגרת שליח לקבל קדושיה, אמרינן לא שביק אינש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה. אבל הקטנות והנערות כולן צריכות גט מספק, דלא ידעינן איזו מהם קידש:

ט. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי כִתֵּי בָנוֹת מִשְׁתֵּי נָשִׁים וְאָמַר קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּי הַגְּדוֹלָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם גְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת אוֹ גְדוֹלָה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת אוֹ קְטַנָּה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת שֶׁהִיא גְדוֹלָה מִן הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת, כֻּלָּן אֲסוּרוֹת חוּץ מִן הַקְּטַנָּה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, כֻּלָּן מֻתָּרוֹת חוּץ מִן הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת. קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּי הַקְּטַנָּה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם קְטַנָּה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת אוֹ קְטַנָּה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת אוֹ גְדוֹלָה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת שֶׁהִיא קְטַנָּה מִן הַקְּטַנּוֹת שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת, כֻּלָּן אֲסוּרוֹת חוּץ מִן הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, כֻּלָּן מֻתָּרוֹת חוּץ מִן הַקְּטַנָּה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת:

ברטנורה (ט) **קדשתי את בתי גדולה**. איצטריך תנא לאשמועינן פלוגתא דר"מ ור' יוסי בקדשתי את הגדולה ובקדשתי את הקטנה. דאי אשמועינן בקדשתי את הגדולה, הוה אמינא בהא קאמר ר"מ, דכיון דאיכא דזוטרא מינה, להך גדולה קרי לה, דשבח הוא לאדם לקרות בתו בלשון גדולה אע"פ שהיא קטנה, כשיש קטנה למטה ממנה. אבל קטנה אימא מודי ליה לרבי יוסי דכל שהוא יכול לקרות אותה גדולה אין קורא אותה קטנה. ואי אתמר בהא, בהא קאמר ר"י, אבל בהך אימא מודי ליה לר"מ, לכך הוצרכו שתיהן. והלכה כרבי יוסי בשתיהן:

י. הָאוֹמֵר לָאִשָּׁה קִדַּשְׁתִּיךְ וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא קִדַּשְׁתַּנִי, הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו. הִיא אוֹמֶרֶת קִדַּשְׁתַּנִי וְהוּא אוֹמֵר לֹא קִדַּשְׁתִּיךְ, הוּא מֻתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו. קִדַּשְׁתִּיךְ, וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא קִדַּשְׁתָּ אֶלָּא בִתִּי, הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת גְּדוֹלָה, וּגְדוֹלָה מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו. הוּא מֻתָּר בִּקְרוֹבוֹת קְטַנָּה, וּקְטַנָּה מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו:

ברטנורה (י) **האומר לאשה קדשתיך וכו'**. איצטריך לאשמועינן באומר קדשתיך, ובאומרת קדשתני. דאי אשמועינן באומר לאשה קדשתיך שהוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו, הוה אמינא דינא הוא דלא מתסרא איהי בקרוביו, דאיהו שקורי קא משקר, דגברא לא איכפת ליה אם אוסר עצמו חנם בקרובותיה, ומשקר ואמר קדשתיך. אע"פ שלא קדשה, אבל איהי כי אמרה קדשתני דאסרה נפשה אכולי עלמא עד שיתן לה גט,

אי לאו דקים לה, לא הוה אמרה, ונתסר איהו על פיה בקרובותיה, ואפילו יהב לה גט. קמ"ל: קדשתיך והיא אומרת לא קדשת אלא בתי וכו'. משום דהוה סלקא דעתין לומר מאחר שהאב נאמן על בתו מן התורה, תהיה האם נאמנת על בתה מדרבנן, קמ"ל דאינה נאמנת:

יא. קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּךְ וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא קִדַּשְׁתָּ אֶלָּא אוֹתִי, הוּא אָסוּר בְּקָרוֹבוֹת קְטַנָּה וּקְטַנָּה מֻתֶּרֶת בְּקָרוֹבָיו, הוּא מֻתָּר בְּקָרוֹבוֹת גְּדוֹלָה וּגְדוֹלָה אֲסוּרָה בְּקָרוֹבָיו:

ברטנורה (**יא**) **קדשתי את בתך וכו'**. איידי דתנא להני בבי דלעיל, תנא נמי להא, ואע"פ שהיא משנה שאינה צריכה. ובכל הני דהיא אומרת קדשתני מבקשים ממנו ליתן גט כדי להתירה. ואם מעצמו נתן גט, כופין אותו ליתן כתובה:

יב. כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קִדּוּשִׁין וְאֵין עֲבֵרָה, הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַזָּכָר. וְאֵיזֶהוּ, זוֹ כֹּהֶנֶת לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן וּלְלֵוִי וּלְיִשְׂרְאֵל. וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קִדּוּשִׁין וְיֵשׁ עֲבֵרָה, הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַפָּגוּם. וְאֵיזוֹ, זוֹ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל, בַּת יִשְׂרְאֵל לְמַמְזֵר וּלְנָתִין. וְכָל מִי שֶׁאֵין לָהּ עָלָיו קִדּוּשִׁין אֲבָל יֶשׁ לָהּ עַל אֲחֵרִים קִדּוּשִׁין, הַוָּלָד מַמְזֵר. וְאֵיזֶה, זֶה הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. וְכָל מִי שֶׁאֵין לָהּ לֹא עָלָיו וְלֹא עַל אֲחֵרִים קִדּוּשִׁין, הַוָּלָד כְּמוֹתָהּ. וְאֵיזֶה, זֶה וְלַד שִׁפְחָה וְנָכְרִית:

ברטנורה (יב) כל מקום שיש קדושין ואין עבירה. שקדושין תופסין בה ואין עבירה בנשואיה. והאי כללא לאו דוקא, שהרי גר שנשא ממזרת יש קדושין ואין עבירה, דקהל גרים לא אקרי קהל, ואעפ"כ אין הולד הולך אחר הזכר שהולד ממזר, אחד גר שנשא ממזרת ואחד ממזר שנשא גיורת: וכל מי שאין לה עליו קדושין וכו' הולד ממזר. ביבמות נפקא לן מקרא דכתיב (דברים כ"ג) לא יקח איש את אשת אביו, וסמיך ליה לא יבא ממזר, ומוקמינן לה בשומרת יבם של אביו, שהיא אשת אחי אביו שהיא עליו בכרת: **על אחת מכל העריות**. של חייבי כריתות: **ולד שפחה ונכרית**. דכתיב בשפחה (שמות כ"א) האשה וילדיה תהיה לאדוניה, ובנכרית כתיב (דברים ז') כי יסיר את בנך מאחרי, ומדלא כתיב כי תסיר, ש"מ הכי קאמר, בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך אשר תלד לו בתך מאחרי, אבל אבתו לא תקח לבנך לא מהדר, שאין הבן הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה:

יג. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, יְכוֹלִין מַמְזֵרִים לְטַהֵר. כֵּיצַד. מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא שִׁפְחָה, הַוָּלָד עֶבֶד. שִׁחְרְרוֹ, נִמְצָא הַבֵּן בֶּן חוֹרִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, הֲרֵי זֶה עֶבֶד מַמְזֵר:

ברטנורה (יג) **ממזר שנשא שפחה**. ואפילו לכתחלה יכול ממזר לישא שפחה כדי לטהר את בניו. והלכה כר' טרפון. ומודה רבי טרפון שעבד שנשא ממזרת, הולד ממזר, שעבד אין לו יחוס:

גמרא קידושין דף ע' ע"א

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה כָּל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ חָרְשׁוֹ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וּזְרָעוֹ מֻלַּח שֶׁנֶּאֱמַר (עזרא ב') אֵלֶּה הָעוֹלִים מִתֵּל מֶלַח תֵּל חַרְשָׁא אָמַר רָבָא בַּר רַב אַדָּא אָמַר רַב כָּל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה לְשֵׁם מָמוֹן הַוָּיִין לֵיהּ בָּנִים שֶׁאֵינָם מְהוּגָנִים. שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ה') בַּה' בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ וְשֶׁמָּא תֹּאמַר מָמוֹנָם פַּלַּט תַּלְמוּד לוֹמַר (שם) עַתָּה יֹאכְלֵם חֹדֶשׁ אֶת חֶלְקֵיהֶם. וְשֶׁמָּא תֹּאמַר חֶלְקוֹ וְלֹא חֶלְקָהּ תַּלְמוּד לוֹמַר חֶלְקֵיהֶם וְשֶׁמָּא תֹּאמַר לִזְמַן מְרֻבֶּה תַּלְמוּד לוֹמַר חֹדֶשׁ מַאי מַשְׁמַע אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק חֹדֶשׁ נִכְנָס וְחֹדֶשׁ יוֹצֵא וּמָמוֹנָם אָבַד. וְאָמַר רַבָּה בַּר רַב אַדָּא וְאָמְרֵי לָהּ אָמַר רַב סָלָא אָמַר רַב הַמְנוּנָא כָּל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ אֱלִיָּהוּ כּוֹפְתוֹ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצְעוֹ. וְתָנָא עַל כָּלָּם אֱלִיָּהוּ כּוֹתֵב וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוֹתֵם אוֹי לוֹ לְפוֹסֵל אֶת זַרְעוֹ וּלְפוֹגֵם אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ וּלְנוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ אֱלִיָּהוּ כּוֹפְתוֹ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצְעוֹ: (ע"ב) אָמַר רִבִּי אָבִין בַּר רַב אַדָּא אָמַר רַב כָּל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ מֵעִיד עַל כָּל הַשְּׁבָטִים וְאֵין מֵעִיד עָלָיו שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכ"ב) שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל אֵימָתַי הֲוֵי עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל בִּזְמַן שֶׁהַשְּׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ. אָמַר רִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ אֵין מַשְׁרֶה אֶלָּא עַל מִשְׁפָּחוֹת מְיוּחָסוֹת שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (ירמי' ל') בָּעֵת הַהִיא נְאֻם ה' אֶהְיֶה לֵאלֹהִים לְכֹל מִשְׁפְּחוֹת יִשְׂרָאֵל לְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא לְכָל מִשְׁפְּחוֹת. וְהֵם יִהְיוּ לִי לְעָם. אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא זוּ מַעֲלָה יְתֵירָה יֵשׁ בֵּין יִשְׂרָאֵל לְגֵרִים דְּאִלּוּ בְיִשְׂרָאֵל כְּתִיב בְּהוּ (שם) וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵם יִהְיוּ לִי לְעָם וְאִלּוּ בְּגֵרִים כְּתִיב (שם) מִי הוּא זֶה עָרַב אֶת לִבּוֹ לָגֶשֶׁת אֵלַי נְאֻם ה' וְהָיוּ לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים:

רש"י **כאלו חרשו וכו'**. משום דלא יכלו להגיד יחוסם קרי להו תל מלח: **חרשא**. לשון חורש: **בנים זרים**. מאשה פסולה לו ולשם ממון נסבה כדמסיים קרא יאכלם חדש את חלקיהם ממון שנשאה לשמו יאכלם בחדש אחד: **ושמא תאמר חלקו**. כגון נכסי צאן ברזל: **ולא חלקה**. כגון נכסי מלוג דהיא לאו איסור עבדה שחזרה לינשא למיוחס: **שאינה הוגנת**. פסולה לו: **כופתו**. הלוקה בבית דין כופתין שתי ידיו על העמוד במסכת מכות: **כופתו**. קושרו: **רוצעו**. מלקהו ברצוע': **ועל כולם**. כהני' לוי' וישראלי' אליהו כותב מאי דקאמ' ואזיל: אוי לו לפוסל זרעו ולפוגם את משפחתו. כגון שנשא אשה שאינה הוגנת

לו: **עדות לישראל**. אותן שהן ישראל הוא מעיד עליהן שהן משלו: **משפחות ישראל**. משפחות שהם ישראלי' גמורים: בישראל כתיב והייתי להם לאלהים. אע"פ שאינם לי לעם ומתוך שאני מקרבן הם יהיו לעם אבל גרים אין מקרבין אותן מן השמים אא"כ הם מקרבין עצמם תחלה להיות טובים:

זוהר בהר דף ק"ח ע"א

עִבְדוּ אֶת יְיָ בְּיִרְאָה. מַהוּ בְּיִרְאָה כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שם קי"א) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת יְיָ וְדָא מַלְכוּת שָׁמַיִם. וּבְגִין כַּךְ עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם וְעַל דָּא הָאי בָּקָדְמֵיתָא הוּא דְכֹלָּא. מָאן אוֹכַח תְּפִלָּה שֶׁל יָד בָּקָדְמֵיתָא. בְּגִין דְּבָהָאי עַיֵּיל לִשְׁאַר קְדוּשָׁה. וְאִי הָאי לָא אִשְׁתְּכַח לְגַבֵּיהּ לָא שַׁרְיָא בֵּיהּ קְדוּשָׁה לְעֵילָּא בְּגִין כַּךְ (ויקרא ט"ז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹמֵר כְּתִיב וְהָאי עוֹל לָא שַׁרְיָא בְּמָאן דְּאִיהוּ כְּפִית בְּאַחֲרָא. וְעַל דָּא עֲבָדִין פְּטוּרִין מֵעוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְאִי מֵהָאי עוֹל פְּטוּרִין מִכָּל שְׁאַר פְּטוּרִין דְּהָא שְׁאַר לָא שַׁרְיָא עָלֵיהּ דְּבַר נָשׁ עַד דְּאִשְׁתְּכַח גַּבֵּיהּ בְּהָאי עוֹל. וּבְגִין כַּךְ הֲווֹ אֲכְלֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם חִנָּם. אוּף הָכָא יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם דְּהָא עַבְדָּא הֲוָה וְכָל מַה דְּעָבִיד חִנָּם הוּא בְּלָא עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם וְאַף עַל דָּא דְּחִנָּם הֲוֹוּ עוֹבָדוֹהִי יֵצֵא לַחָפְשִׁי וְיִהֵא לֵיהּ נַיְיחָא. לְבָתַר דְּאִיהוּ בְּחִירוּ וְאִשְׁתְּכַח בֵּיהּ נַיְיחָא יָהֲבִין עֲלֵיהּ עוֹל מַלְכוּת דְּאַפֵּיק לֵיהּ לְחֵירוּ. וְאִי בַר נָשׁ יְסָרֵב לְמֵיפַק לְחֵירוּ כְּמָה דְאַתְּ אָמַר וְאִם אָמוֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי וְגוֹמֵר. הָא וַדַּאי פָּגִים לֵיהּ לְהָאי אָתָר דְּשָׁבִיק עוֹל מַלְכוּתָא דִּלְעֵילָּא וְנָטִיל עוֹל דְּמָארֵיהּ. וְעַל דָּא מַה כְּתִיב וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם. לְגַבֵּי הַהוּא אָתָר דְּפָגִים לֵיהּ דְּהָכִי נָמֵי אֱלֹהִים אִקְרֵי. וּלְאָן אָתָר אִתְקְרִיב לְגַבֵּיהּ אֶל הַדֶּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה (דק"ה ע"ב) בְּגִין דְּהָאי אָתָר פִּתְחָא הוּא דִּלְעֵילָּא וּמְזוּזָה אִקְרֵי וְהָא אִתְמַר וְכֵיוָן דְּאִיהוּ אַכְוִון לְאַפְּנָמָא לְהָאי אָתָר הַהוּא פְּגִימוּ אִשְׁתַּאַר בַּהֲדֵיהּ בֵּיהּ בְּגוּפֵיהּ הָדָא הוּא דִכְתִיב וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעוֹלָם. תֶּהֱוֵי עַבְדָּא תְּחוֹת רַגְלוֹי דְּמָארֵיהּ עַד שַׁתָּא דְיוֹבְלָא. אֶת אָזְנוֹ אֲמַאי. הָא אוּקְמוּהָ אֲבָל שְׁמִיעָה תְּלֵי בְּהָאי אָתָר עֲשָׂיָיה לְעֵילָּא וּבְגִין דְּיִשְׂרָאֵל כַּד קָרִיבוּ לְטוּרָא דְסִינַי וַהֲווֹ בְּרַחֲמוּ דִּלְבַּייהוּ לְאִתְקָרְבָא לְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַקְדִּימוּ עֲשָׂיָיה לִשְׁמִיעָה דְּהָא שְׁמִיעָה בְּקַדְמֵיתָא וּלְבָתַר עֲשָׂיָיה שְׁמִיעָה בְּהָאי שְׁמִיעָה תַּלְיָיא. וְעַל דָּא הוּא פָּגִים לְהָאי שְׁמִיעָה. יִתְפְּגִים שְׁמִיעָה דִּילֵיהּ וְיִשְׁתְּאַר פְּגִימוּ בֵּיהּ. וְלָא יִשְׁתְּאַר הוּא עַבְדָּא לְמָארֵיהּ עַד דְּיִתְקְרֵב לְהַהוּא אָתָר דְּפָגִים וְיִתְפְּגִים הוּא קֳמֵיהּ וְיִשְׁתְּאַר בֵּיהּ הַהִיא פְּגִימוּ וּבְגִין כַּךְ וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם כְּמָה דְאוֹקְמָנָא וְעַל דָּא וְשָׁבְתָּה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיְיָ:

תרגום הזוהר עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה. מַהוּ בְּיִרְאָה. הוּא כְּדִכְתִיב, רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה', וְזוֹ הִיא, מַלְכוּת שָׁמַיִם. וּמִשּׁוּם זֶה, הוּא עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְעַל כֵּן זֶה הוּא תְּחִלַּת הַכֹּל. מִי

מוֹכִיחַ זֶה. הוּא מַה שֶּׁאָנוּ מַנִּיחִים תְּפִלָּה שֶׁל יָד תְּחִלָּה, מִשּׁוּם שֶׁמַּמְלְכוּת נִכְנָס לִשְׁאָר הַקְּדֻשָּׁה. וְאִם זוֹ אֵינָהּ נִמְצֵאת אֶצְלוֹ, אֵינוֹ שׁוֹרֶה בּוֹ קְדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה. מִשּׁוּם זֶה כָּתוּב, בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְעַל הַזֶּה אֵינוֹ שׁוֹרֶה בְּמִי שֶׁהוּא קָשׁוּר בְּאַחֵר, וְעַל כֵּן עֲבָדִים פְּטוּרִים מִן עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְאִם פְּטוּרִים מֵעֹל הַזֶּה, הֲרֵי הֵם פְּטוּרִים מִכָּל שְׁאָר הַמִּצְוֹת, כִּי שְׁאָר הַמִּצְוֹת אֵינָן שׁוֹרוֹת עַל הָאָדָם, עַד שֶׁנִּמְצָא אֶצְלוֹ עֹל הַזֶּה. וְעַל כֵּן הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם אוֹכְלִים חִנָּם. אַף כָּאן יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם, כִּי עֶבֶד הָיָה, וְכָל מַה שֶּׁעָשָׂה הָיָה חִנָּם בְּלִי עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְאַף עַל פִּי שֶׁמַּעֲשָׂיו הָיוּ בְּחִנָּם, יֵצֵא לַחָפְשִׁי, וְתִהְיֶה לוֹ מְנוּחָה. וְאַחַר שֶׁהוּא בַּחֵירוּת, וְנִמְצָא בּוֹ מְנוּחָה, נוֹתְנִים עָלָיו עֹל, מִמָּקוֹם הַהוּא שֶׁהוֹצִיא אוֹתוֹ לַחֵירוּת, וְאִם אָדָם מְמָאֵן לָצֵאת לַחֵירוּת, כְּדִכְתִיב, וְאִם אָמוֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדוֹנִי וְגוֹ', הֲרֵי וַדַּאי פָּגַם אוֹתוֹ מָקוֹם, כִּי עָזַב עֹל מַלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה וְקִבֵּל עֹל שֶׁל אֲדוֹנוֹ. עַל כֵּן מַה כָּתוּב, וְהִגִּישׁוֹ אֲדוֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל הַדֶּלֶת וְגוֹ'. וְהִגִּישׁוֹ אֲדוֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים, נֶאֱמַר אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם, דְּהַיְנוּ שֶׁמַּגִּישׁוֹ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁפָּגַם אוֹתוֹ, שֶׁהִיא נִקְרֵאת גַּם כֵּן אֱלֹקִים. וּלְאֵיזֶה מָקוֹם יִקְרֵב אוֹתוֹ, הוּא, אֶל הַדֶּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם, הוּא פֶּתַח שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִקְרֵאת מְזוּזָה. וּכְבָר לְמַדְנוּ. וְכֵיוָן שֶׁהוּא נִתְכַּוֵּן לְפָגֹם לַמָּקוֹם הַהוּא, נִשְׁאָר פֶּגֶם הַזֶּה בּוֹ בְּגוּפוֹ. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, וְרָצַע אֲדוֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעוֹלָם שֶׁהֶעֱבֶד יִהְיֶה תַּחַת רַגְלָיו שֶׁל אֲדוֹנוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל. שׁוֹאֵל, אֶת אָזְנוֹ לָמָּה יִרְצַע. וּמֵשִׁיב, כְּבָר הֶעֱמִידוּהוּ. אֲבָל שְׁמִיעָה תְּלוּיָה בְּמָקוֹם זֶה, עֲשִׂיָה לְמַעְלָה, וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל בָּעֵת שֶׁקִּרְבוּ לְהַר סִינַי, וְהָיוּ בְּאַהֲבַת לִבָּם לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִקְדִּימוּ עֲשִׂיָה לִשְׁמִיעָה. כִּי שְׁמִיעָה הוּא תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ עֲשִׂיָה. כִּי שְׁמִיעָה תְּלוּיָה בִּשְׂמִטָּה, וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁהֶעֱבֶד פָּגַם לִשְׁמִיעָה זוֹ, יֶפְגַּם שְׁמִיעָה שֶׁלּוֹ, וְיִשָּׁאֵר פֶּגֶם בּוֹ. וְלֹא יִשָּׁאֵר עֶבֶד לַאֲדוֹנוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן שֶׁיִּתְקָרֵב לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁפָּגַם וְיִהְיֶה נִפְגָּם לְפָנֶיהָ, וְיִשָּׁאֵר בּוֹ פֶּגֶם הַהוּא. וּמִשּׁוּם זֶה, וְהִגִּישׁוֹ אֲדוֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם. כְּמוֹ שֶׁהֶעֱמִדְנוּ. וְעַל כֵּן וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה'.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ד

א. הָיָה עוֹמֵד בִּתְפִלָּה וְנָטְפוּ מֵי רַגְלָיו עַל בִּרְכָּיו מַמְתִּין עַד שֶׁיִּכְלוּ הַמַּיִם וְחוֹזֵר לְמָקוֹם שֶׁפָּסַק וְאִם שָׂהָה כְּדֵי לִגְמוֹר אֶת הַתְּפִלָּה חוֹזֵר לְרֹאשׁ: **ב**. וְכֵן הַמַּשְׁתִּין מַיִם שׁוֹהֶה כְּדֵי הִלּוּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּלֵּל וּמְשֻׁהֶתְפַּלֵּל שׁוֹהֶה אַחַר תְּפִלָּתוֹ כְּדֵי הִלּוּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת וְאַחַר כַּךְ מַשְׁתִּין כְּדֵי שֶׁיִּפְסוֹק דִּבְרֵי הַתְּפִלָּה מִפִּיו: **ג**. כַּוָּונַת הַלֵּב כֵּיצַד כָּל תְּפִלָּה שֶׁאֵינָהּ בְּכַוָּנָה אֵינָהּ תְּפִלָּה וְאִם הִתְפַּלֵּל בְּלֹא כַוָּנָה חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל מָצָא דַּעְתּוֹ מְשֻׁבָּשֶׁת וְלִבּוֹ טָרוּד אָסוּר לוֹ לְהִתְפַּלֵּל עַד שֶׁתִּתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ. לְפִיכָךְ הַבָּא מִן הַדֶּרֶךְ וְהוּא עָיֵף אוֹ מִיצֵר אָסוּר לוֹ

לְהִתְפַּלֵּל עַד שֶׁתִּתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים יִשְׁהֶה שְׁלֹשָׁה יָמִים עַד שֶׁיָּנוּחַ וְתִתְקָרֵר דַּעְתּוֹ וְאַחַר כַּךְ יִתְפַּלֵּל:

מוסר

מספר חסידים סי' ל"ב

מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב (איכה ג') אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר עַל הָאָדָם לִהְיוֹת טוֹב אוֹ רָע. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמִים הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם חוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י"א) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה. וּבְשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד אָדָם גּוֹזְרִים עָלָיו אִם גִּבּוֹר אִם חָלָשׁ אִם עָשִׁיר אִם עָנִי אִם נָאֶה אִם מְכוֹעָר אִם אָרוֹךְ אִם גּוּץ. אֲבָל אִם צַדִּיק אִם רָשָׁע לֹא אֶלָּא מְשִׁימִים לְפָנָיו שְׁנֵי דְרָכִים וְיִבְחַר לוֹ הָאֶחָד וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר הַחוֹטֶא זֶה מַפְסִיד עַצְמוֹ כַּאֲשֶׁר סָר מִדֶּרֶךְ טוֹבָה מָאוֹס בְּטוֹב וּבָחוֹר בְּרָע לְפִיכָךְ צָרִיךְ לִבְכּוֹת וְלִהְיוֹת נִכְנָע לִפְנֵי קוֹנוֹ עַל אֲשֶׁר עָשָׂה לְנַפְשׁוֹ וּגְמָלוֹ רָע וְזֶה שֶׁאָמַר אַחֲרָיו (איכה ג') מַה יִתְאוֹנֵן אָדָם חַי גֶּבֶר עַל חֲטָאָיו. בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה תַּעֲנִיּוֹת וְצוֹמוֹת וּתְחִינוֹת מְבַקֵּשׁ כְּשֶׁבְּנוֹ חוֹלֶה כִּי מָרָה נַפְשׁוֹ עָלָיו אוֹ עַל אֶחָד מֵאוֹהֲבָיו כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהִתְעַנּוֹת וּלְהִתְאַבֵּל בַּעֲשׂוֹתוֹ עֲבֵירָה וְהַתְּשׁוּבָה מְשִׁיבָה נַפְשׁוֹ לְעוֹלָמִים:

בהר יום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וָ דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(טז) לְפִי רֹב הַשָּׁנִים תַּרְבֶּה מִקְנָתוֹ וּלְפִי מְעֹט הַשָּׁנִים תַּמְעִיט מִקְנָתוֹ כִּי מִסְפַּר תְּבוּאֹת הוּא מֹכֵר לָךְ: לִפּוּם סְגִיאוּת שְׁנַיָּא תַּסְגֵּי זְבִינוּהִי וּלְפוּם זְעֵרוּת שְׁנַיָּא תַּזְעֵר זְבִינוּהִי אֲרֵי מִנְיַן עֲלַלְתָּא הוּא מְזַבֵּן לָךְ:

רש"י תרבה מקנתו. תמכרנה ביקר: תמעיט מקנתו. תמעיט בדמיה:

(יז) וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וְלָא תוֹנוּן גְּבַר יָת חַבְרֵהּ וְתִדְחַל מֵאֱלָהָךְ אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן:

רש"י ולא תונו איש את עמיתו. כאן הזהיר על אונאת דברים, שלא יקניט איש את חברו לא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והנאתו של יועץ. ואם תאמר, מי יודע אם נתכוונתי לרעה, לכך נאמר ויראת מאלהיך, היודע מחשבות הוא יודע. כל דבר המסור ללב, שאין מכיר אלא מי שהמחשבה בלבו, נאמר בו ויראת מאלהיך:

(יח) וַעֲשִׂיתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וִישַׁבְתֶּם עַל הָאָרֶץ לָבֶטַח: וְתַעְבְּדוּן יָת קְיָמַי וְיָת דִּינַי תִּטְרוּן וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן וְתֵיתְבוּן עַל אַרְעָא לְרָחֲצָן:

רש"י וישבתם על הארץ לבטח. שבעון שמטה ישראל גולים, שנאמר (ויקרא כו לד) אז תרצה הארץ את שבתתיה והרצת את שבתתיה, ושבעים שנה שלגלות בבל, כנגד שבעים שמטות שבטלו, היו:

(יט) **שלישי - שני במחוברין** וְנָתְנָה הָאָרֶץ פִּרְיָהּ וַאֲכַלְתֶּם לָשֹׂבַע וישַׁבְתֶּם לָבֶטַח עָלֶיהָ: וְתִתֵּן אַרְעָא אִבַּהּ וְתֵיכְלוּן לְמִשְׂבָּע וְתֵיתְבוּן לְרָחֲצָן עֲלַהּ:

רש"י ונתנה הארץ וגו' וישבתם לבטח עליה. שלא תדאגו משנת בצורת: ואכלתם לשבע. אף בתוך המעים תהא בו ברכה:

(כ) וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרָע וְלֹא נֶאֱסֹף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ: וַאֲרֵי תֵימְרוּן מָא נֵיכוֹל בְּשַׁתָּא שְׁבִיעָאתָא הָא לָא נִזְרַע וְלָא נְכַנּוֹשׁ יָת עֲלַלְתָּנָא:

רש"י ולא נאסף. אל הבית: את תבואתנו. כגון יין ופרות האילן וספיחין הבאים מאליהם:

(כא) וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְעָשָׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים: וֶאֱפַקֵּד יָת בִּרְכָתִי לְכוֹן בְּשַׁתָּא שְׁתִיתָאתָא וְתַעְבֵּד יָת עֲלַלְתָּא לִתְלַת שְׁנִין:

רש"י לשלש השנים. למקצת הששית מניסן ועד ראש השנה, ולשביעית ולשמינית, שיזרעו בשמינית במרחשון ויקצרו בניסן:

נביאים - ירמיה - פרק לב

(כא) וַתּוֹצֵא אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְיָד חֲזָקָה וּבְאֶזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָא גָּדוֹל: וַאֲפֵיקְתָּא יָת עַמָּךְ יָת יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּאָתִין וּבְמוֹפְתִין וּבְיַד תַּקִּיפָא וּבְאֶדְרַע מְרַמַם וּבְחֶזְוָנָא רַבָּא: (כב) וַתִּתֶּן לָהֶם אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ: וְיהַבְתָּ לְהוֹן יָת אַרְעָא הָדָא דְקַיֵּימְתָּא לַאֲבָהַתְהוֹן לְמִתַּן לְהוֹן אֲרַע עַבְדָא חָלָב וּדְבָשׁ: (כג) וַיָּבֹאוּ וַיִּרְשׁוּ אֹתָהּ וְלֹא שָׁמְעוּ בְקוֹלֶךָ (ובתרותך) וּבְתוֹרָתְךָ לֹא הָלְכוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָה לָהֶם לַעֲשׂוֹת לֹא עָשׂוּ וַתַּקְרֵא אֹתָם אֵת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת: וְעָאלוּ וְאַחֲסִינוּ יָתַהּ וְלָא קַבִּילוּ לְמֵימְרָךְ וּבְאוֹרַיְיתָךְ לָא הַלִּיכוּ יַת כָּל דְּפַקֵּדְתָּא לְהוֹן לְמֶעְבַּד לָא עֲבָדוּ וַעֲרַעַת יָתְהוֹן יַת כָּל בִּישְׁתָּא הָדָא:

רש"י **ותקרא אותם** . הקרית אותם לשון מקרה :

(כד) הִנֵּה הַסֹּלְלוֹת בָּאוּ הָעִיר לְלָכְדָהּ וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עָלֶיהָ מִפְּנֵי הַחֶרֶב וְהָרָעָב וְהַדָּבֶר וַאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ הָיָה וְהִנְּךָ רֹאֶה: הָא מַלְיָתָא עַלּוֹ עַל קַרְתָּא לְמִכְבְּשָׁהּ וְקַרְתָּא אִתְמְסָרַת בִּידָא דְכַשְׂדָּאֵי דְמַגִּיחִין קְרָבָא עֲלָהּ מִן קֳדָם דְקַטְלִין בְּחַרְבָּא וְכַפְנָא וּמוֹתָא וּדְמַלֶּלְתְּ הֲוָה וְקָדָמָךְ גְּלֵי:

רש"י **ואשר דברת** . רעה עליה היה ובא :

(כה) וְאַתָּה אָמַרְתָּ אֲלַי אֲדֹנָי יְהוִה קְנֵה לְךָ הַשָּׂדֶה בַּכֶּסֶף וְהָעֵד עֵדִים וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים: וְאַתְּ אָמַרְתְּ לִי יְיָ אֱלֹהִים זַבִּין לָךְ חַקְלָא בְּכַסְפָּא וְאַסְהֵד סַהֲדִין וְקַרְתָּא אִתְמְסָרַת בִּידָא דְכַשְׂדָּאֵי:

רש"י **והעיר נתנה** . ולמה לי שדה :

(כו) וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: וַהֲוָה פִּתְגָם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ עִם יִרְמְיָה לְמֵימָר:

כתובים - משלי - פרק כח

(כו) בּוֹטֵחַ בְּלִבּוֹ הוּא כְסִיל וְהוֹלֵךְ בְּחָכְמָה הוּא יִמָּלֵט: דְּתָכֵל עַל לִבֵּיהּ סָכְלָא הוּא וְדִמְהַלֵּךְ בְּחַכִּימוּתָא נְתְחַמֵּי מִן בִּישׁ: (כז) נוֹתֵן לָרָשׁ אֵין מַחְסוֹר וּמַעְלִים עֵינָיו רַב מְאֵרוֹת: דְּיָהֵב לְמִסְכְּנָא לָא נֶחְסַר לֵיהּ וּדְמַחֲמֵי עַיְנֵיהּ מִן מִסְכְּנָא סַגִּיעִין לְוָטָתֵיהּ:

רש"י **נותן לרש** . צדקה : (אין מחסור . להרבות לו צדקה סא"א) , וכן הרב שאינו מונע תורה מפי התלמיד :

(כח) בְּקוּם רְשָׁעִים יִסָּתֵר אָדָם וּבְאָבְדָם יִרְבּוּ צַדִּיקִים: בְּקוּמָא דְרַשִׁיעֵי מִתְטַשֵּׁי בַּר נָשָׁא וּבְאָבְדְהוֹן נִסְגּוּן צַדִּיקַי: **כט** (א) אִישׁ תּוֹכָחוֹת מַקְשֶׁה עֹרֶף פֶּתַע יִשָּׁבֵר וְאֵין מַרְפֵּא: גַּבְרָא דְלָא מְקַבֵּל מַכְסְנוּתָא וּמַקְשֵׁי קְדָלֵיהּ בַּעֲגָלָא נִתְתְּבַר וְלָא תֶהֱוֵי לֵיהּ אָסוּ:

רש"י **מקשה עורף** . מלשמוע : **פתע ישבר** . מהר ישבר :

(ב) בְּרִבּוֹת צַדִּיקִים יִשְׂמַח הָעָם וּבְמֹשֵׁל רָשָׁע יֵאָנַח עָם: בְּסוּגְעָא דְצַדִּיקַי חֲדֵי עַמָּא וּבְשׁוּלְטָנָא דְרַשִׁיעֵי נִתְאֲנַח עַמָּא: (ג) אִישׁ אֹהֵב חָכְמָה יְשַׂמַּח אָבִיו וְרֹעֶה זוֹנוֹת יְאַבֵּד הוֹן:

גַּבְרָא דְרָחֵים חָכְמְתָא נַחֲדֵי אֲבוּי וּדְמִתְחַבַּר בְּזַנְיוּתָא מוֹבִיד מַזָּלֵיהּ:

רש"י **ורועה** . מחבר לו זונות ורבותינו אמרו האומר שמעוה זו נאה אשננה וזו אינה נאה לא אשננה וסיוע במקרא שאין זונות במקרא מלא אלא זה בלבד :

משנה סנהדרין פרק ב

א. כֹּהֵן גָּדוֹל דָּן וְדָנִין אוֹתוֹ, מֵעִיד וּמְעִידִין אוֹתוֹ, חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, וּמַיְבְּמִין אֶת אִשְׁתּוֹ, אֲבָל הוּא אֵינוֹ מְיַבֵּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אָסוּר בָּאַלְמָנָה. מֵת לוֹ מֵת, אֵינוֹ יוֹצֵא אַחַר הַמִּטָּה, אֶלָּא הֵן נִכְסִין וְהוּא נִגְלָה, הֵן נִגְלִין וְהוּא נִכְסָה, וְיוֹצֵא עִמָּהֶן עַד פֶּתַח [שַׁעַר] הָעִיר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵינוֹ יוֹצֵא מִן הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כא) וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא. וּכְשֶׁהוּא מְנַחֵם אֲחֵרִים, דֶּרֶךְ כָּל הָעָם עוֹבְרִין בְּזֶה אַחַר זֶה וְהַמְּמֻנֶּה מְמַצְעוֹ בֵּינוֹ לְבֵין הָעָם. וּכְשֶׁהוּא מִתְנַחֵם מֵאֲחֵרִים, כָּל הָעָם אוֹמְרִין לוֹ אָנוּ כַפָּרָתֶךָ, וְהוּא אוֹמֵר לָהֶן הִתְבָּרְכוּ מִן הַשָּׁמַיִם. וּכְשֶׁמַּבְרִין אוֹתוֹ, כָּל הָעָם מְסֻבִּין עַל הָאָרֶץ וְהוּא מֵסֵב עַל הַסַּפְסָל:

ברטנורה (א) **כהן גדול**. אינו יוצא אחר המטה. דלמא אתי למנגע מתוך טרדתו. ורחמנא אמר (ויקרא כא) ועל כל נפשות מת לא יבא: **הן נכסין והוא נגלה**. כיון שנתכסו נושאי המטה מן המבוי כלומר שיצאו ממנו. הוא נגלה ונכנס בתוכו. אבל כל זמן שהן נגלין

ונראין במבוי. הוא נכסה ממנו שאינו נכנס לתוכו: **ויוצא עמהן עד פתח העיר**. שבעיר מצויין מבואות ויכול להתכסות מהן. אבל חוץ לעיר ליכא הכירא: **שנאמר ומן המקדש לא יצא**. רבי יהודה דריש ומן המקדש לא יצא כל עיקר. ור' מאיר דריש ומקדושתו לא יצא. כלומר יזדהר שלא יבוא לידי מגע. ובתוך העיר שיש מבואות איכא היכרא ומזדהר. והלכה כר' יהודה: **וכשהוא מנחם את אחרים**. דבמת שאינו שלו כולי עלמא מודו דיכול הוא לילך. דלא טריד ולא אתי למנגע וכשחוזרין מן הקברות ועומדין בשורה לנחם האבלים וכל העם עוברים זה אחר זה ומנחמין האבל שעומד במעמדו וכל אחד אומר לו תתנחם מן השמים: **והממונה ממצעו**. שהוא הולך לימין כהן גדול וכל העם משמאלו נמצא כ"ג באמצע: **הממונה**. הוא הסגן שהוא ממונה לעבוד תחת כהן גדול. אם יארע פסול בכ"ג ביוה"כ: **אנו כפרתך**. בנו תתכפר אתה. ואנחנו תחתיך לכל הראוי לבא עליך: **וכשמברין אותו**. שאבל אסור לאכול סעודה ראשונה משלו. וקרוביו ואוהביו מאכילין אותו: **מסובין על הארץ**. הן מצירין ומתאבלין בצערו: **והוא מיסב**. בכבוד על הספסל:

ב. הַמֶּלֶךְ לֹא דָן וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ, לֹא מֵעִיד וְלֹא מְעִידִין אוֹתוֹ, לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ. לֹא מְיַבֵּם וְלֹא מְיַבְּמִין לְאִשְׁתּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם רָצָה לַחֲלוֹץ אוֹ לְיַבֵּם, זָכוּר לְטוֹב. אָמְרוּ לוֹ, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאֵין נוֹשְׂאִין אַלְמְנָתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, נוֹשֵׂא הַמֶּלֶךְ אַלְמְנָתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְדָוִד שֶׁנָּשָׂא אַלְמְנָתוֹ שֶׁל שָׁאוּל, שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל **ב**. יב) וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת בֵּית אֲדֹנֶיךָ וְאֶת נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחֵיקֶךָ:

ברטנורה (**ב**) **המלך לא דן ולא דנין אותו**. ודוקא מלכי ישראל שאינם נשמעים לדברי חכמים. אבל מלך ממלכי בית דוד דן ודנין אותו שנאמר (ירמיה כא) בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט: **אין שומעין לו**. דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. וגנאי הוא לו שתחלוץ וירקה בפניו. וכל שאינה בת חליצה אינה בת יבום וכן הלכה: **מלך נושא אלמנתו של מלך**. והלכה כר' יהודה בהא:

ג. מֵת לוֹ מֵת, אֵינוֹ יוֹצֵא מִפֶּתַח פַּלְטֵרִין שֶׁלּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם רוֹצֶה לָצֵאת אַחַר הַמִּטָּה, יוֹצֵא, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְדָוִד שֶׁיָּצָא אַחַר מִטָּתוֹ שֶׁל אַבְנֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמִּטָּה. אָמְרוּ לוֹ, לֹא הָיָה הַדָּבָר אֶלָּא לְפַיֵּס אֶת הָעָם. וּכְשֶׁמְּבָרְכִין אוֹתוֹ, כָּל הָעָם מְסֻבִּין עַל הָאָרֶץ וְהוּא מֵסֵב עַל הַדַּרְגָּשׁ:

ברטנורה (**ג**) **אינו יוצא מפתח פלטרין שלו**. שגנאי הוא למלך להראות עגמת נפש לפני העם: **לפייס את העם**. כדי שיכירו שלא בעצת דוד הרג יואב את אבנר. ואין הלכה כר"י: **דרגש**. מטה:

ד. וּמוֹצִיא לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. וּפוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ, וְאֵין מְמַחִין בְּיָדוֹ. דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ אֵין לוֹ שִׁעוּר. וְכָל הָעָם בּוֹזְזִין וְנוֹתְנִין לְפָנָיו, וְהוּא נוֹטֵל חֵלֶק בָּרֹאשׁ, לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים, אֶלָּא שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מַרְבֶּה הוּא לוֹ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ מְסִירוֹת אֶת לִבּוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֲפִלּוּ אַחַת וּמְסִירָה אֶת לִבּוֹ, הֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׂאֶנָּה. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר (דברים יז) וְלֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים, אֲפִלּוּ כַּאֲבִיגַיִל. (שם) לֹא יַרְבֶּה לוֹ סוּסִים, אֶלָּא כְּדֵי מֶרְכַּבְתּוֹ. (שם) וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ מְאֹד, אֶלָּא כְּדֵי לִתֵּן אַפְסַנְיָא. וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לִשְׁמוֹ. יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה, מוֹצִיאָהּ עִמּוֹ. נִכְנָס, מַכְנִיסָהּ עִמּוֹ. יוֹשֵׁב בַּדִּין, הִיא עִמּוֹ. מֵסֵב, הִיא כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו:

ברטנורה (ד) **למלחמת הרשות**. מלחמת שאר אומות חוץ ממלחמת עמלק. ומלחמת שבעה עממין: **ופורץ**. גדר של אחרים: **לעשות לו דרך**. ללכת לכרמו (ושדהו): **ואין ממחין בידו**. אין מעכבין עליו: **חלק בראש**. חלק היפה בורר ראשון. ונוטל מחצה מכל הבזה: **אלא שמנה עשרה**. שהרי דוד היו לו שש נשים וקאמר ליה נביא ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה. כהנה קמא שית. בתרא שית. הרי י"ח: **מרבה הוא לו**. יותר מי"ח. וג' מחלוקת יש בדבר. ת"ק דבר נושא י"ח ואפילו פרוצות ויותר מי"ח לא ישא ואפילו כשרות שכך היא גזה"כ. ר"י סבר נושא י"ח ואפי' פרוצות ויותר מי"ח פרוצות לא ישא, וכשרות והגונות ישא כמו שירצה ופליג את"ק בחדא. רבי שמעון סבר אפי' א' פרוצה לא ישא וכשרות והגונות לא ישא יותר מי"ח. ופליג את"ק בחד' ואדר"י בתרתי והלכה כת"ק: **אלא כדי מרכבתו**. דוקא סוסים בטלים להרחיב דעתו להתגדל ברוב סוסים [אסור] אבל כדי רכבו ופרשיו להלחם באויביו מותר: **אפסניא**. שכר חיילות הנכנסים ויוצאים עמו כל השנה: **וכותב לו ספר תורה לשמו**. חוץ מספר תורה שחייב כל אדם מישראל להיות לו ספר תורה והוא מונח בבית גנזיו. וספר תורה שכותב לשמו כשהוא מלך נכנס ויוצא עמו תמיד: **מיסב**. על השלחן:

ה. אֵין רוֹכְבִין עַל סוּסוֹ, וְאֵין יוֹשְׁבִין עַל כִּסְאוֹ, וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁין בְּשַׁרְבִיטוֹ, וְאֵין רוֹאִין אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא מְסַתֵּפֵר וְלֹא כְּשֶׁהוּא עָרוֹם וְלֹא בְּבֵית הַמֶּרְחָץ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ, שֶׁתְּהֵא אֵימָתוֹ עָלֶיךָ:

ברטנורה (ה) **כשהוא מסתפר**. כשמגלח שער ראשו:

גמרא סנהדרין דף כ"א ע"ב

וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לִשְׁמוֹ. תְּנָא וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְנָאֶה בְּשֶׁל אֲבוֹתָיו. אָמַר רָבָא אַף עַל פִּי שֶׁהִנִּיחוּ לוֹ אֲבוֹתָיו לְאָדָם סֵפֶר תּוֹרָה מִצְוָה לִכְתּוֹב מִשֶּׁלּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לא) וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה. אֵיתִיבֵיהּ אַבַּיֵי וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לִשְׁמוֹ שֶׁלֹּא יִתְנָאֶה בְּשֶׁל אַחֵרִים

מָלֵךְ אֵין הֶדְיוֹט לֹא. לֹא צְרִיכָא לִשְׁתֵּי תוֹרוֹת. וְכִדְתַנְיָא (שם יז) וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה כּוֹתֵב לִשְׁמוֹ שְׁתֵּי תוֹרוֹת אַחַת שֶׁהִיא יוֹצְאָה וְנִכְנֶסֶת עִמּוֹ. וְאַחַת שֶׁמּוּנַּחַת לוֹ בְּבֵית גְּנָזָיו. אוֹתָהּ שֶׁיּוֹצְאָה וְנִכְנֶסֶת עִמּוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּמִין קַמְּיֵע וְתוֹלֶה בְּזְרוֹעוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים טז) שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט. אֵינוֹ נִכְנָס בָּהּ לֹא לְבֵית הַמֶּרְחָץ וְלֹא לְבֵית הַכִּסֵּא. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז) וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ מָקוֹם הֶרְאוּי לִקְרוֹת בּוֹ. (דף כב) וְאִידָךְ הַאי שִׁוִּיתִי מַאי דָּרִישׁ בֵּיהּ. הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַב חָנָא בַּר בִּיזְנָא דְּאָמַר רַב חָנָא בַּר בִּיזְנָא אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיִּרְאֶה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ שְׁכִינָה כְּנֶגְדּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים טז) שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד:

רש"י **לשתי תורות**. הא דשאני מלך מהדיוטות דאלו הוא הדיוט סגי ליה בחדא ומלך בעי תרתי: **כמו קמיע**. קטנה בכתב דק שהיא קלה לשאת: **שויתי ה' וגו'**. סיפיה דקרא היא מימיני בל אמוט דוד המלך אמר זאת ע"ש ס"ת שבזרועו:

זוהר בהר דף ק"י ע"ב

וְכִי תֹּאמְרוּ מַה נֹּאכַל וְגוֹמֵר. רִבִּי יְהוּדָה פָּתַח (תהלים ל"ז) בְּטַח בַּיְיָ וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה. לְעוֹלָם בַּר נָשׁ יְהֵי זָהִיר בְּמָארֵיהּ וִידַבֵּק לִבֵּיהּ בִּמְהֵימְנוּתָא עִלָּאָה בְּגִין דְּיֶהֱוֵי שְׁלִים בְּמָארֵיהּ. דְּכַד יֶהֱוֵי שְׁלִים בֵּיהּ לָא יַכְלִין לְאַבָּאָשָׁא לֵיהּ כָּל בְּנֵי עָלְמָא. תָּא חֲזֵי בְּטַח בַּיְיָ וַעֲשֵׂה טוֹב מַאי וַעֲשֵׂה טוֹב אֶלָּא הָכִי תָּנֵינָן בְּעוֹבָדָא דִּלְתַתָּא יִתְעַר עוֹבְדָא דִּלְעֵילָּא וְהָא אוּקְמוּהָ. וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם כַּבְיָכוֹל אַתּוּן תַּעַבְדוּן לְהוֹן בְּגִין הַהוּא אִתְעָרוּתָא דִּילְכוֹן דְּאַתּוּן עַבְדִּין לְתַתָּא אַתְעַר לְעֵילָּא וְעַל דָּא וַעֲשֵׂה טוֹב כְּתִיב. וְאֵין טוֹב אֶלָּא צַדִּיק דִּכְתִיב (ישעיה ג') אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. כֵּיוָן דְּאַתּוּן עַבְדִּין הָאי וַדַּאי הָאי טוֹב אַתְעַר כְּדֵין שְׁכוֹן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה וְכֹלָּא חַד. שְׁכוֹן אֶרֶץ אֶרֶץ עִלָּאָה. דְּהָא לֵית לָךְ בְּעָלְמָא דְּיָכוֹל לְמִשְׁרֵי בַּהֲדָהּ עַד דְּיִתְעַר הָאי טוֹב לְגַבָּהּ. כֵּיוָן דְּיִתְעַר לֵיהּ כַּבְיָכוֹל הוּא עָבִיד לֵיהּ וּכְדֵין שְׁכוֹן אֶרֶץ שְׁרֵי בְּגַוָּוהּ אֵיכוֹל אִיבָּה אִשְׁתַּעְשַׁע בַּהֲדָהּ. וּרְעֵה אֱמוּנָה. דָּא אֶרֶץ וְכֹלָּא חַד כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים צ"ב) וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת. וּרְעֵה אֱמוּנָה הֲוֵי דָּבֵר לֵיהּ בְּכָל רְעוּתָךְ. וְאִי לָא תִּתְעַר לָקְבָלָהּ הָאי טוֹב אִתְרַחֵק מִינָהּ וְלָא תִּקְרַב בַּהֲדָהּ לָא תִּקְרַב לְגוֹ אַתּוּן נוּרָא יָקִידְתָּא וְאִי תִּקְרַב בַּהֲדָהּ בְּדַחְילוּ כְּמָאן דְּדָחִיל מִן מוֹתָא דְּהָא כְּדֵין נוּרָא דָּלִיק וְאוֹקִיד עַלְמָא בְּשַׁלְהוֹבוֹי וְכֵיוָן דְּאִתְעַר לָקְבָלָהּ הָאי טוֹב כְּדֵין שַׁאֲרֵי בְּגַוָּוהּ וְלָא תִּדְחַל מִינָהּ אַנְתְּ כְּדֵין (איוב כ"ב) וְתִגְזַר אֹמֶר וְיָקָם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נָגַהּ אוֹר. תָּא חֲזֵי בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא מַדְבְּרֵי לְהָאי לְרַעוּתְהוֹן בְּכָל יוֹמָא. מָאן אִינּוּן בְּנֵי מְהֵימְנוּתָא אִינּוּן דְּמִתְעָרֵי הָאי טוֹב לָקְבֵלֵיהּ וְלָא חָס עַל דִּילֵיהּ וְיַדְעֵי דְּהָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהִיב לֵיהּ יַתִּיר כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (משלי י"א) יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסֵף עוֹד. מַאי טַעְמָא בְּגִין דְּהָאי אִתְעַר בִּרְכָאן לָקְבֵלֵיהּ. וְלָא יֵימָא אִי אִתֵּן הָאי הַשְׁתָּא מַאי אַעֲבִיד לְמָחָר.

אֶלָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָהִיב לֵיהּ בִּרְכָאן עַד בְּלִי דַי כְּמָה דְאוּקְמוּהָ. וּבְגִין כַּךְ וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית וְגוֹמֵר. מַה כְּתִיב וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְעָשָׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים. וְעָשָׂת וְעָשְׂתָה מִבָּעֵי לֵיהּ. מָאי וְעָשָׂת. אֶלָּא לְאַפָּקָא ה' דְּאִית לָהּ שְׁמָטָה וְנִיחָא וְלָא עָבִיד עֲבִידְתָּא כְּתִיב (שמות י"ז) רָאוּ כִּי יְיָ וְגוֹמֵר נוֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמַיִם וְגוֹמֵר. כְּגוֹנָא דָא וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְגוֹמֵר:

תרגום הזוהר וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל וְגוֹ': רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה, לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם זָהִיר בַּאֲדוֹנוֹ, וִידַבֵּק לִבּוֹ בֶּאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם עִם אֲדוֹנוֹ. שֶׁכַּאֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁלֵם עִם אֲדוֹנוֹ לֹא יוּכְלוּ לְהָרַע לוֹ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בֹּא וּרְאֵה, בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב, מַהוּ וַעֲשֵׂה טוֹב. אֶלָּא כָּךְ לִמְּדוּנוּ בְּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה יִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה הָעֶלְיוֹנָה. וּכְבָר הֱאֱמִידוּהוּ, וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם, כְּבְיָכוֹל, אַתֶּם תַּעֲשׂוּ אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁבְּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלָּכֶם שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים לְמַטָּה, מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. וְעַל כֵּן וַעֲשֵׂה טוֹב, כָּתוּב, וְאֵין טוֹב אֶלָּא צַדִּיק, שֶׁהוּא יְסוֹד דְּז"א, שֶׁכָּתוּב, אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב, כֵּיוָן שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים זֶה, וַדַּאי טוֹב הַזֶּה יִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה, אָז, שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה, וְהַכֹּל אֶחָד. שְׁכָן אֶרֶץ, זוֹ אֶרֶץ עֶלְיוֹנָה, כִּי אֵין לְךָ בָּעוֹלָם מִי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁכֹּן עִמָּהּ, עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הַטּוֹב, אֵלֶיהָ. כֵּיוָן שֶׁעוֹרֵר אוֹתוֹ הָאָדָם, עַל יְדֵי מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, כִּבְיָכוֹל הוּא עָשָׂה אוֹתוֹ. וְאָז שְׁכָן אֶרֶץ, שְׁכָן בְּתוֹכָהּ, וֶאֱכוֹל פִּרְיָהּ, וְהִשְׂתַּעֲשַׁע עִמָּהּ. וּרְעֵה אֱמוּנָה, זוֹ הִיא אֶרֶץ, הַכֹּל אֶחָד, כְּדִכְתִיב וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת, וּרְעֵה אֱמוּנָה, פֵּרוּשָׁהּ, הֱיֵה מַנְהִיג אוֹתָהּ בְּכָל שֶׁאַתָּה רוֹצֶה. וְאִם לֹא תְּעוֹרֵר כְּנֶגְדָּהּ טוֹב הַזֶּה, מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וְאָז אַל תִּקְרַב אֵלֶיהָ, אַל תִּקְרַב לְכִבְשָׁן הָאֵשׁ הַשּׁוֹרֵף, וְאִם תִּקְרַב אֵלֶיהָ, תִּהְיֶה בִּירָאָה, כְּמִי שֶׁמְּפַחֵד מִן הַמָּוֶת. כִּי אָז הִיא אֵשׁ דּוֹלֶקֶת, וְשׁוֹרֶפֶת הָעוֹלָם בְּלַהֲבוֹתֶיהָ. וְכֵיוָן שֶׁמְּעוֹרֵר כְּנֶגְדָּהּ טוֹב הַזֶּה, אָז, שְׁכָן בְּתוֹכָהּ, וְאַתָּה לֹא תִירָא מִמֶּנָּהּ. אָז וַתִּגְזַר אֹמֶר וַיָּקָם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נָגַהּ אוֹר. בֹּא וּרְאֵה, בְּנֵי הָאֱמוּנָה מַנְהִיגִים אֶת זוֹ, לְרָצוֹנָם בְּכָל יוֹם. מִי הֵם בְּנֵי הָאֱמוּנָה, הֵם אֵלּוּ שֶׁמְּעוֹרְרִים טוֹב הַזֶּה כְּנֶגְדָּהּ, עַל יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִים צְדָקָה, וְאֵינָם חָסִים עַל שֶׁלָּהֶם, וְיוֹדְעִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתֵּן לָהֶם יוֹתֵר. כְּדִכְתִיב יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד. מַה הַטַּעַם. הוּא מִשּׁוּם שֶׁהַיְסוֹד מְעוֹרֵר בְּרָכוֹת כְּנֶגְדּוֹ. וְאֵל יֹאמַר אִם אֶתֵּן זֶה עַתָּה מָה אֶעֱשֶׂה לַמָּחָר, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ בְּרָכוֹת עַד בְּלִי דַי, כְּמוֹ שֶׁהֶאֱמִידוּהוּ. וּמִשּׁוּם זֶה, וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית וְגוֹ'. וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְעָשָׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ שָׁנִים. שׁוֹאֵל וְעָשָׂת, וְעָשְׂתָה הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר, מַה וְעָשָׂת, שֶׁהוּא חָסֵר ה'. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא לְהוֹצִיא אֶת הַה'. שֶׁהִיא מַלְכוּת, מִכְּלָל הָעֲשִׂיָּה, שֶׁנּוֹהֵג בָּהּ שְׁמִטָּה וּמְנוּחָה, וְאֵינָהּ עוֹשִׂית עֲבוֹדָה. שֶׁכָּתוּב, רְאוּ כִּי ה' וְגוֹ' נוֹתֵן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, לֶחֶם יוֹמַיִם. וְגוֹ'. כְּעֵין זֶה, וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ד

א. כֵּיצַד הִיא הַכַּוָּנָה שֶׁיְּכַוֵּן אֶת לִבּוֹ מִכָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְיִרְאֶה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא עוֹמֵד לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה. לְפִיכָךְ צָרִיךְ לֵישֵׁב מְעַט קוֹדֶם הַתְּפִלָּה. כְּדֵי לְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ וְאַחַר כַּךְ יִתְפַּלֵּל בְּנַחַת וּבְתַחֲנוּנִים. וְלֹא יַעֲשֶׂה תְּפִלָּתוֹ כְּמוֹ שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא מַשּׂאוּי וּמַשְׁלִיכוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ. לְפִיכָךְ צָרִיךְ לֵישֵׁב מְעַט אַחַר הַתְּפִלָּה וְאַחַר כַּךְ יִפָּטֵר. חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִין שָׁעָה אֶחַת קוֹדֶם תְּפִלָּה וְשָׁעָה אֶחָת לְאַחַר תְּפִלָּה. וּמַאֲרִיכִין בַּתְּפִלָּה שָׁעָה: **ב.** שִׁכּוֹר אַל יִתְפַּלֵּל מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ כַּוָּנָה. וְאִם הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה לְפִיכָךְ חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל כְּשֶׁיִּתְרוֹקֵן מִשְׁכָּרוּתוֹ. שָׁתוּי אַל יִתְפַּלֵּל. וְאִם הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה. אֵי זֶה הוּא שִׁכּוֹר זֶה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. שָׁתוּי יָכוֹל לְדַבֵּר בִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֵינוֹ מִשְׁתַּבֵּשׁ. אַף עַל פִּי כֵן הוֹאִיל וְשָׁתָה רְבִיעִית יַיִן לֹא יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיְּסִיר יֵינוֹ מֵעָלָיו:

מוסר

מספר חסידים סי' ל"ה

הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ חוֹשֵׁב כִּי אִם בִּדְבָרָיו. וְאֵינוֹ חוֹשֵׁב בְּבוֹחֵן כְּלָיוֹת הַיּוֹדֵעַ דְּבָרָיו וְשִׁבְתּוֹ וְקוּמוֹ וְכָל צְעָדָיו. יִסְפּוֹר. וְכָל דְּבָרָיו לְנֹכַח הַשְּׁכִינָה וְהַגְּבוּרָה. שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כ"ג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ הֶלֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא נְאֻם ה' הָאָדָם הַהוּא אֵיננּוּ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה כִּי מִשְׁפַּט הָאָדָם לַחְשׁוֹב בְּבוֹרְאוֹ תָּמִיד וּלְשַׁוּוֹתוֹ נֶגֶד פָּנָיו תָּמִיד שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים טז) שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד וְכָל זְמַן שֶׁאָדָם יוֹשֵׁב וְדוֹמֵם בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁיִּהְיֶה וּמְפַנֶּה לִבּוֹ מִכָּל מַחֲשָׁבוֹת אָז יַחְשׁוֹב בְּבוֹרְאוֹ וּבְקִדּוּשָׁתוֹ וּבִנְפְלְאוֹתָיו וְטוֹבוֹתָיו אֲשֶׁר עוֹשֶׂה בְּכָל יוֹם עִמָּנוּ. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁאָדָם הַנִּבְזֶה מְחַשֵּׁב לְדְבָרִים בְּטֵלִים אוֹ לִשְׂמוֹעַ דִּבְרֵי הֲבָאי. אֲפִילּוּ אֵין בְּדַעְתּוֹ לְדַבֵּר כְּלָל מִיַּד הוּא פּוֹנֶה אֶת לִבּוֹ לְבַטָּלָה וּמַפְסִיד מִכָּל וְכָל הַמַּחֲשָׁבָה הַטּוֹבָה אֲשֶׁר הוּא לַחְשׁוֹב בִּקְדוּשָׁתוֹ שֶׁל בּוֹרְאוֹ וּבְיִרְאָתוֹ הַטְּהוֹרָה. וְלִהְיוֹת בְּמַעֲלָה הַטְּהוֹרָה וְהַטּוֹבָה לַעֲבוֹד אֶת ה' מֵאַהֲבָה וְלִהְיוֹת חָפֵץ בְּמִצְוֹתָיו וְזֶה הִיא הָעֲבוֹדָה הַגְּדוֹלָה הַמִּשְׁתַּמְּשִׁים בָּהּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם שֶׁמְּסַפְּרִים בִּקְדוּשָׁתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ. וְעַל כֵּן יֵשׁ לִיזָּהֵר שֶׁלֹּא לְהַרְבּוֹת בְּדְבָרִים בְּטֵלִים פֵּן יִשְׁכַּח אֶת הַצּוּר אֲשֶׁר הוּא תָּמִיד לְנֶגֶד פָּנָיו כְּפִקֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי הָעִוֵּר הוּא בְּהַוָּיָתוֹ וּבְכֹחוֹ וּבְכָל מָקוֹם. וְהָעִוֵּר הוּא הָעִוֵּר שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה רַק בְּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל הֲבָאי וְאֵינוֹ זוֹכֵר אֶת הַצּוּר וּמִתְרַחֵק מֵעַמּוּד שֶׁל אֶמֶת וּמִהְיוֹת יָרֵא מִפָּנָיו כִּי אֵינוֹ מָצוּי בְּלִבּוֹ מֻחָמֶת קוֹשִׁי הַלֵּב שֶׁהוּא עַז וְקָשֶׁה וְרָחוֹק מֵאֱלֹהִים. וְאֵינוֹ מוֹצֵא בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ רַק דִּבְרֵי הֲבָאי וּלְפִיכָךְ אֵינוֹ מוֹצֵא בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ הָאֱלֹהוּת רַק בְּקוֹשִׁי וּבְחָזְקָה. כְּמוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל הָעִוֵּר לְהָבִין וּלְהַאֲמִין הָאָדָם אֲשֶׁר לְפָנָיו אִם לֹא יְמַשְׁמֵשׁ בּוֹ אוֹ יִשְׁמַע קוֹלוֹ כַּךְ לֹא יוּכַל הָאִישׁ לְלַמּוֹד וְלִקְשׁוֹר בְּלִבּוֹ תָּמִיד הָאֱלֹהִים אִם

לֹא עַל פִּי עֲזִיבַת הֶעָוֹנוֹת מַבְדִּילוֹת וּמְשַׁכְּחוֹת הַיִּרְאָה וּמְשַׁנִּים אֶת הַפָּנִים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שם נט) כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינֵיכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם:

בהר יום חמישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד הֹ דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) וּזְרַעְתֶּם אֶת הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִת וַאֲכַלְתֶּם מִן הַתְּבוּאָה יָשָׁן עַד הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִת עַד בּוֹא תְּבוּאָתָהּ תֹּאכְלוּ יָשָׁן: וְתִזְרְעוּן יָת שַׁתָּא תְּמִינָתָא וְתֵיכְלוּן מִן עֲלַלְתָּא עַתִּיקָא עַד שַׁתָּא תְּשִׁיעָתָא עַד מֵעַל עֲלַלְתָּהּ תֵּיכְלוּן עַתִּיקָא:

רש"י עד השנה התשיעת. עד חג הסכות של תשיעית, שהיא עת בא תבואתה של שמינית לתוך הבית, שכל ימות הקיץ היו בשדה בגרנות, ובתשרי הוא עת האסיף לבית. ופעמים שהיתה צריכה לעשות לארבע שנים, בששית שלפני השמטה השביעית, שהן בטלין מעבודת קרקע שתי שנים רצופות השביעית והיובל, ומקרא זה נאמר בשאר השמטות כלן:

(כג) וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לִצְמִתֻת כִּי לִי הָאָרֶץ כִּי גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עִמָּדִי: וְאַרְעָא לָא תִזְדַּבַּן לַחֲלוּטִין אֲרֵי דִילִי אַרְעָא אֲרֵי דַיָּרִין וְתוֹתָבִין אַתּוּן קֳדָמָי:

רש"י והארץ לא תמכר. לתן לאו על חזרת שדות לבעלים ביובל, שלא יהא הלוקח כובשה לצמתת. לפסיקה, למכירה פסוקה עולמית: כי לי הארץ. אל תרע עינך בה שאינה שלך:

(כד) וּבְכֹל אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם גְּאֻלָּה תִּתְּנוּ לָאָרֶץ: וּבְכֹל אַרְעָא אַחֲסָנָתְכוֹן פֻּרְקָנָא תִּתְּנוּן לְאַרְעָא:

רש"י ובכל ארץ אחזתכם. לרבות בתים ועבד עברי, ודבר זה מפורש בקדושין בפרק ראשון (דף כא א) . ולפי פשוטו סמוך לפרשה שלאחריו, שהמוכר אחזתו רשאי לגאלה לאחר שתי שנים או הוא או קרובו, ואין הלוקח יכול לעכב:

(כה) **רביעי** כִּי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ וּבָא גֹּאֲלוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו וְגָאַל אֵת מִמְכַּר אָחִיו: אֲרֵי יִתְמַסְכַּן אֲחוּךְ וְיִזְבַּן מֵאַחֲסָנְתֵּהּ וְייֵתֵי פָּרִיקֵהּ דְקָרִיב לֵהּ וְיִפְרוֹק יָת זְבִינֵי אֲחוּהִי:

רש"י כי ימוך אחיך ומכר. מלמד שאין אדם רשאי למכור שדהו אלא מחמת דחק עוני: מאחזתו. ולא כלה, למד דרך ארץ שישיר שדה לעצמו: וגאל את ממכר אחיו. ואין הלוקח יכול לעכב:

(כו) וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לוֹ גֹּאֵל וְהִשִּׂיגָה יָדוֹ וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ: וּגְבַר אֲרֵי לָא יְהֵי לֵהּ פָּרִיק וְתַדְבֵּק יְדֵהּ וְיַשְׁכַּח כְּמִסַּת פֻּרְקָנֵהּ:

רש"י ואיש כי לא יהיה לו גאל. וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים, אלא גואל שיוכל לגאול ממכרו:

נביאים - ירמיה - פרק לב

(כז) הִנֵּה אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֵי כָּל בָּשָׂר הֲמִמֶּנִּי יִפָּלֵא כָּל דָּבָר: (כח) לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֵן אֶת הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד הַכַּשְׂדִּים וּבְיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וּלְכָדָהּ: (כט) וּבָאוּ הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עַל הָעִיר הַזֹּאת וְהִצִּיתוּ אֶת הָעִיר הַזֹּאת בָּאֵשׁ וּשְׂרָפוּהָ וְאֶת הַבָּתִּים אֲשֶׁר קִטְּרוּ עַל גַּגּוֹתֵיהֶם לַבַּעַל וְהִסְכּוּ נְסָכִים לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעִסֵנִי: (ל) כִּי הָיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה אַךְ מַכְעִסִים אֹתִי בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם נְאֻם יְהוָה: (לא) כִּי עַל אַפִּי וְעַל חֲמָתִי הָיְתָה לִּי הָעִיר הַזֹּאת לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנוּ אוֹתָהּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה לַהֲסִירָהּ מֵעַל פָּנָי: (לב) בְּכָל רָעַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ לְהַכְעִסֵנִי הֵמָּה מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם וְכֹהֲנֵיהֶם וְאִישׁ יְהוּדָה וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם: (לג) וַיִּפְנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וְאַלַּפֵּם הַשְׁכֵּם וְלַמֵּד וְלֹא שָׁמְעוּ לָקַחַת מוּסָר: (לד) וַיָּשִׂימוּ שִׁקּוּצֵיהֶם בַּבַּיִת אֲשֶׁר נִקְרָא שִׁמִּי עָלָיו לְטַמְּאוֹ: (לה) וַיִּבְנוּ אֶת בָּמוֹת הַבַּעַל אֲשֶׁר בְּגֵי בֶן הִנֹּם לְהַעֲבִיר אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנוֹתֵיהֶם לַמֹּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִים וְלֹא עָלְתָה עַל לִבִּי לַעֲשׂוֹת אֶת הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת לְהַחֲטִיא אֶת יְהוּדָה: (לו) וְעַתָּה לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים נְתוּנָה הִיא בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדָּבֶר: (לז) הִנְנִי מְקַבְּצָם מִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם בְּאַפִּי וּבַחֲמָתִי וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וְהֵשִׁבֹתִים אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹשַׁבְתִּים לָבֶטַח: (לח) וְהָיוּ לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים: (לט) וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב אֶחָד וְדֶרֶךְ אֶחָת לְיִרְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים לְטוֹב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם: (מ) וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית עוֹלָם אֲשֶׁר לֹא אָשׁוּב מֵאַחֲרֵיהֶם לְהֵיטִיב אוֹתָם וְאֶת יִרְאָתִי אֶתֵּן בְּלִבָּם לְבִלְתִּי סוּר מֵאִתָּי: (מא) וְשָׂשׂתִי עֲלֵיהֶם לְהֵיטִיב אוֹתָם וְנָטַעְתִּים בָּאֱמוּנָה בְּכָל לִבִּי וּבְכָל נַפְשִׁי: (מב) כִּי כֹה אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר הֵבֵאתִי עַל הָעָם הַזֶּה אֵת כָּל הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת כֵּן אֲנִי מֵבִיא עֲלֵיהֶם אֵת כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר עֲלֵיהֶם: (מג) וְנִקְנוּ הַשָּׂדֶה בָּזֹאת אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים חָרְבָה הִוא מֵאֵין אָדָם וּבְהֵמָה נִתָּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים: (מד) שָׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְסָפוֹר בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם וְהָעֵד הָעִידוּ בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבוֹת יְרוּשָׁלִַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם נְאֻם יְהוָה:

רש"י **הממני יפלא** . וכי העתידות עלומות ממני :

רש"י **לכן כה אמר יהוה הנני נותן את העיר הזאת ביד הכשדים וביד נבוכדראצר מלך בבל ולכדה** : בכן כדנן אמר יי הא אנא מסר ית קרתא הדא בידא דכשדאי ובידא דנבוכדראצר מלכא דבבל ויכבשינה : (כט) **ובאו הכשדים הנלחמים על העיר הזאת והצתיתו את העיר הזאת באש ושרפוה ואת הבתים אשר קטרו על גגותיהם לבעל והסכו נסכים לאלהים אחרים למען הכעסני** : ויעלון כשדאי דמגיחין קרבא על קרתא הדא וידלקון ית קרתא הדא בנורא ויוקדונה וית בתייא דאסיקו בוסמין על אגוריהון לבעלא ונסכיו נסכין לטעות עממיא בדיל לאנזגא קדמי : (ל) **כי היו בני ישראל ובני יהודה אך מכעסים אתי במעשה ידיהם נאם יהוה** : ארי הוו בני ישראל ובני יהודה ברם עבדין דבישׁ קדמי מנעוריהון ארי בני ישראל ברם מרגזין קדמי בעובדי ידיהון אמר יי : (לא) **כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה ועד היום הזה להסירה מעל פני** : ארי רוגזי וחימתי חל בקרתא הדא למן יומא דבנו יתא ועד יומא הדא לאגליותה מבעל מימרי :

רש"י **למן היום אשר בנו אותה** . ביום שהוסד הבית נשא שלמה את בת פרעה :

כתובים - משלי - פרק כט

(ד) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֶרְסֶנָּה: (ה) גֶּבֶר מַחֲלִיק עַל רֵעֵהוּ רֶשֶׁת פּוֹרֵשׂ עַל פְּעָמָיו: (ו) בְּפֶשַׁע אִישׁ רָע מוֹקֵשׁ וְצַדִּיק יָרוֹן וְשָׂמֵחַ: (ז) יֹדֵעַ צַדִּיק דִּין דַּלִּים רָשָׁע לֹא יָבִין דָּעַת:

רש"י **מחליק** . מדבר חלקות :

רש"י **בפשע איש רע** . יבא מוקש : **וצדיק** . שלא הלך בדרכיו ירון ושמח :

(ז) יָדַע צַדִּיק דִּין דַּלִּים רָשָׁע לֹא יָבִין דַּעַת: יָדַע צַדִּיקָא דִּינְהוֹן דְּמִסְכְּנֵי וְרִשְׁיעֵי לָא מִתְבַּיְנִין יְדִיעָתָא:

רש"י **דין דלים** . ייסורי דלים ומה הם צריכים ונותן להם לב :

(ח) אַנְשֵׁי לְצוֹן יָפִיחוּ קִרְיָה וַחֲכָמִים יָשִׁיבוּ אָף: גַּבְרָא מְמַקְנֵי מְמַלְלִין כְּדָבָא וְחַכִּימֵי מְהַפְּכִין רוּגְזָא:

רש"י **יפיחו** . ילהיבו כלהבת אש הנפוח ברוח :

משנה חולין פרק ה

א. אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ נוֹהֵג בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ, בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִפְנֵי הַבַּיִת, בַּחֻלִּין וּבַמְקֻדָּשִׁין. כֵּיצַד, הִשּׁוֹחֵט אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ חֻלִּין בַּחוּץ, שְׁנֵיהֶם כְּשֵׁרִים, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. קָדְשִׁים בַּחוּץ, הָרִאשׁוֹן חַיָּב כָּרֵת, וּשְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין, וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִים אֶת הָאַרְבָּעִים. חֻלִּין בִּפְנִים, שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. קָדְשִׁים בִּפְנִים. הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וּפָסוּל:

ברטנורה (א) **אותו ואת בנו**. האם והבן, או האם והבת. אבל האב עם הבן או עם הבת אינו אסור. דאותו ואת בנו משמע מי שבנו כרוך אחריו, יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו: **בין בארץ בין בחוצה לארץ**. איידי בעי למתני בין בחולין בין במוקדשים, תנא נמי בארץ ובחוצה לארץ, אע"ג דלא אצטריך, דחובת הגוף היא, וחובת הגוף נוהג בין בארץ בין בחוץ לארץ: **בפני הבית**. בזמן שבית המקדש קיים: **שלא בפני הבית**. דסלקא דעתך אמינא הואיל ובעינא דקדשים כתיב, בפני הבית ננהוג, שלא בפני הבית לא ננהוג. קמשמע לן: **בחולין ובמוקדשים**. בין ששניהם חולין או שניהם מוקדשים, בין שאחד מהן חולין והשני מוקדשים. ומנלן דנוהג במוקדשים, דכתיב (ויקרא כב) שור או כשב או עז כי יולד וגו' ירצה לקרבן אשה, וכתיב בתריה ושור או שה אותו ואת בנו וגו': **בחוץ**. חוץ לעזרה: **שניהם כשרים**. משום דבעי למתני סיפא שניהם פסולים, תנא רישא שניהם כשרים: **והשני סופג את הארבעים**. משום לאו דאותו ואת בנו. ולא שנא שחט את האם תחלה, ולא שנא שחט את הבן תחלה. לא שנא שחטינהו חד גברא, ולא שנא תרי גברי: **הראשון חייב כרת**. משום שחוטי חוץ. אבל השני פטור מן הכרת דכיון דנשחטה אמו שוב אין ראוי הבן לישחט היום בפנים, דפסול משום מחוסר זמן שאינו ראוי לשחטו ולהקריבו היום, ואין חיוב משום שוחט בחוץ אלא אם כן ראוי לפנים, דכתיב (שם יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו, הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ. ואי לא, לא: **ושניהם סופגים את הארבעים**. הראשון משום שוחט בחוץ, דכל חייבי כריתות לוקין. והשני משום לאו דאותו ואת בנו: **חולין בפנים שניהם פסולין**. משום חולין שנשחטו בעזרה: **והשני סופג**. משום אותו ואת בנו. אבל משום חולין בעזרה, אזהרת עשה היא (דברים יב) כי ירחק ממך המקום וזבחת, בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום: **קדשים בפנים השני סופג**. משום אותו ואת בנו: **ופסול**. משום מחוסר זמן:

ב. חֻלִּין וְקָדָשִׁים בַּחוּץ, הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וּפָסוּל. קָדָשִׁים וְחֻלִּין בַּחוּץ, הָרִאשׁוֹן חַיָּב כָּרֵת וּפָסוּל, וְהַשֵּׁנִי כָּשֵׁר, וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִין אֶת הָאַרְבָּעִים. חֻלִּין וְקָדָשִׁים בִּפְנִים, שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. קָדָשִׁים וְחֻלִּין בִּפְנִים, הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וּפָסוּל. חֻלִּין בַּחוּץ וּבִפְנִים, הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וּפָסוּל. קָדָשִׁים בַּחוּץ וּבִפְנִים, הָרִאשׁוֹן חַיָּב כָּרֵת, וּשְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין, וּשְׁנֵיהֶם סוֹפְגִים אֶת הָאַרְבָּעִים. חֻלִּין בִּפְנִים וּבַחוּץ, הָרִאשׁוֹן פָּסוּל וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וְכָשֵׁר. קָדָשִׁים בִּפְנִים וּבַחוּץ, הָרִאשׁוֹן כָּשֵׁר וּפָטוּר, וְהַשֵּׁנִי סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וּפָסוּל:

ברטנורה (ב) **חולין וקדשים בחוץ**. דוקא נקט הראשון חולין והשני קדשים. וכן כל השנויין במשנה דוקא נקט להו: **והשני סופג**. משום אותו ואת בנו: **קדשים**. בתחילה, ואחר כך חולין בחוץ: **השני כשר**. באכילה. ואיידי דתנא פסול תנא כשר: **ושניהם סופגים**. ראשון משום שוחט חוץ. ושני משום אותו ואת בנו: חולין וקדשים בפנים שניהם פסולים. ראשון משום חולין שנשחטו בעזרה. ושני משום מחוסר זמן: **והשני סופג**. משום אותו ואת בנו: **חולין בחוץ ובפנים**. הראשון בחוץ והשני בפנים: קדשים בחוץ ובפנים הראשון בכרת. משום שוחט בחוץ: **ושניהם פסולים**. ראשון משום שנשחט בחוץ. ושני משום מחוסר זמן: **ושניהם סופגים**. ראשון משום שוחט חוץ. ושני משום אותו ואת בנו: **קדשים בפנים ובחוץ**. השני סופג משום אותו ואת בנו. ומשום שוחט חוץ לא לקי, דמחוסר זמן הוא ואינו מתקבל בפנים:

ג. הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרֵפָה, הַשּׁוֹחֵט לְעֲבוֹדָה זָרָה, וְהַשּׁוֹחֵט פָּרַת חַטָּאת, וְשׁוֹר הַנִּסְקָל, וְעֶגְלָה עֲרוּפָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, וַחֲכָמִים מְחַיְּבִין. הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְיָדוֹ, וְהַנּוֹחֵר, וְהַמְעַקֵּר, פָּטוּר מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ. שְׁנַיִם שֶׁלָּקְחוּ פָּרָה וּבָנָהּ, אֵיזֶה שֶׁלָּקַח רִאשׁוֹן, יִשְׁחַט רִאשׁוֹן. וְאִם קָדַם הַשֵּׁנִי, זָכָה. שָׁחַט פָּרָה וְאַחַר כָּךְ שְׁנֵי בָנֶיהָ, סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. שָׁחַט שְׁנֵי בָנֶיהָ וְאַחַר כָּךְ שָׁחְטָה, סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. שָׁחְטָה וְאֶת בִּתָּהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ, סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. שָׁחְטָה וְאֶת בַּת בִּתָּהּ וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט בִּתָּהּ, סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. סוּמְכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. בְּאַרְבָּעָה פְרָקִים בַּשָּׁנָה הַמּוֹכֵר בְּהֵמָה לַחֲבֵרוֹ צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ, אִמָּהּ מָכַרְתִּי לִשְׁחוֹט, בִּתָּהּ מָכַרְתִּי לִשְׁחוֹט. וְאֵלּוּ הֵן, עֶרֶב יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חָג, וְעֶרֶב יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וְעֶרֶב עֲצֶרֶת, וְעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּכְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אַף עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים בַּגָּלִיל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁאֵין לוֹ רֶוַח. אֲבָל יֶשׁ לוֹ רֶוַח, אֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ. וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּמוֹכֵר אֶת הָאֵם לֶחָתָן וְאֶת הַבַּת לַכַּלָּה שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹדִיעַ, בְּיָדוּעַ שֶׁשְּׁנֵיהֶם שׁוֹחֲטִין בְּיוֹם אֶחָד:

ברטנורה (ג) **פרת חטאת**. פרה אדומה. דלאו לאכילה היא: **ושור הנסקל**. לאחר שנגמר דינו דקיימא לן דאסור בהנאה אפילו שחטו: **ועגלה ערופה**. דסבירא ליה דנאסרת מחיים ואפילו שחטה אסורה. ובגמרא מסיק דפרת חטאת ועגלה ערופה אינה משנה. דשניהן הויא שחיטתן שחיטה ראויה. וצריך להסירן מן המשנה. דלא פטר בהו ר' שמעון: **וחכמים מחייבים**. האי דמחייבי חכמים בשוחט לעבודה זרה, לא שנו אלא ששחט ראשון לעבודה זרה ובא שני ושחט לשלחנו לאכול. אבל ראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה, דבהך שחיטה בתרייתא דמיחייב עלה משום אותו ואת בנו אתי נמי דין קטלא עלויה, פטור ממלקות, דקם ליה בדרבה מניה, דתרתי לא עבדינן ליה. ופעמים שאפילו שחט ראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה חייב, כגון דאתרו ביה משום אותו ואת בנו, ולא אתרו ביה משום עבודה זרה, דכיון דלא אתרו ביה משום עבודה זרה, לא מיקטיל, ולוקה משום אותו ואת בנו. והלכה כחכמים: **ונתנבלה בידו**. שלא מדעת: **והנוחר**. שתוחב הסכין בנחיריו וחותך: **והמעקר**. שעוקר הסימנים ממקום חיבורן ואינו שוחטן: **פטור**. ואפילו לרבנן. ולא דמיא לשחיטה דלעיל, דהתם שחיטה מעליא איכא, ודבר אחר גורם לה ליפסל, אבל הכא ליכא שחיטה כלל: **איזה שלקח ראשון ישחט ראשון**. אם באו לבית דין. שבא האחד לשחוט וחברו מעכב עליו ואומר אני צריך יותר ממך, אנו אומרים להם הלוקח ראשון ישחוט, שעל מנת כן לקח, שאילו לא מכרה בעל הבית לשני ועכבה לעצמו היה הלוקח שוחט, שכך שנינו בתוספתא, הלוקח מבעל הבית הוא קודם לבעל הבית, שעל מנת כן לקח: **ואם קדם השני זכה**. שהקדים בעצמו כדי שלא יבוא לידי איסור. ויש לו ריוח שאוכל היום בשר: **סופג שמונים**. דעל כל בן ששוחט עובר בלאו: **סופג את הארבעים**. דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת: שחטה ואת בתה ואחר כך את בת בתה. יש כאן שני אותו ואת בנו: **שחטה ואת בת בתה**. אין כאן עדיין איסור: **ואחר כך שחט את בתה**. ויש בשחיטה זו שני איסורים, אותו ואת בנו משום אמה, ובנו ואותו משום בתה של זו שכבר נשחטה: **סופג ארבעים**. דחד לאו הוא וחדא התראה וחד מעשה: **סומכוס אומר סופג שמונים**. דסבירא ליה לסומכוס דמיחייב בהתראה אחת ובלאו אחד שתי מלקיות. והוא הדין לרישא דקתני שחט שני בניה ואחר כך שחטה סופג ארבעים, לסומכוס סופג שמונים, וכך היא בתוספתא, שחט חמשה בניה ואחר כך שחטה, סומכוס אומר משום רבי מאיר חייב משום חמשה לאוין: **בארבעה פרקים בשנה**. דרך ישראל לעשות סעודות בארבעה פרקים הללו, וסתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשחוט מיד, לפיכך המוכר בהמה לחברו ומכר בתחילה אמה או בתה בו ביום, צריך שיאמר לשני דע לך שהיום מכרתי אמה לשחוט או בתה מכרתי לשחוט,

שמא כבר נשחטה: **ביו"ט האחרון של חג**. היו מרבים בשמחה מפני שרגל בפני עצמו הוא וחביב עליהן. והאי דלא חשיב ערב יום טוב ראשון של חג, משום דכולי עלמא טרידי בסוכה ולולב ואין להם פנאי להרבות בשחיטה: **אף ערב יום הכפורים בגליל**. ולא ביהודה ובשאר ארצות, שלא היו אוכלים ערב יום כפור אלא בשר עוף ודגים כדמוכח בבראשית רבה גבי ההוא חייטא דזבן נונא: **בזמן שאין לו ריוח**. הפסק בנתים, שמכר האם היום: **אבל יש לו ריוח**. שמכר את הראשונה אתמול והשניה היום: **אין צריך להודיעו**. שאני אומר, אתמול שחטה הראשון. פירוש אחר, בזמן שאין לו ריוח, שהוא נחפז ומהיר לקנות שמראה שרוצה לשחוט היום. אבל יש לו ריוח, שאינו נחפז בקנייתו, אינו חייב להודיעו, דשמא לצורך יום אחר הוא קונה. ור' יהודה לפרושי מילתיה דתנא קמא אתי ולא לאפלוגי עליה: **ומודה ר' יהודה**. אע"פ שלקח זה היום וזה למחר. ולפירוש השני, אע"פ שאינו נחפז ומהיר לקנות: **את האם לחתן ואת הבת לכלה**. אורחא דמלתא נקט, דאורח ארעא לעשות סעודה טפי בבית החתן מבבית הכלה, הלכך האם לחתן שהיא גדולה, והבת שהיא קטנה לכלה:

ד. בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים אֵלּוּ מַשְׁחִיטִין אֶת הַטַּבָּח בְּעַל כָּרְחוֹ. אֲפִלּוּ שׁוֹר שָׁוֶה אֶלֶף דִּינָרִים וְאֵין לוֹ לַלּוֹקֵחַ אֶלָּא דִינָר, כּוֹפִין אוֹתוֹ לִשְׁחוֹט, לְפִיכָךְ אִם מֵת, מֵת לַלּוֹקֵחַ. אֲבָל בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, אֵינוֹ כֵן, לְפִיכָךְ אִם מֵת, מֵת לַמּוֹכֵר:

ברטנורה (ד) **משחיטין את הטבח בעל כרחו**. שאם קיבל דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר: אפילו שור שוה אלף זוז שוחטו בעל כרחו. אע"פ שאין לו לוקחים לשאר הבשר. לפי שדבר תורה מעות קונות, ומעת שקיבל המוכר הדינר קנה הלוקח הבשר. ולא תקנו חכמים שמשיכה קונה ולא מעות אלא גזירה שמא יאמר לו מוכר לקונה נשרפו חטיך בעליה, דאי מוקמת להו לפירי באחריות הלוקח משנתן המעות, אי מתרמי דליקה בבית המוכר שהפירות שם לא טרח לאצולינהו. אבל לאחר שמשך מסתמא ממטי להו לביתיה. ובארבעה פרקים אלו העמידו חכמים דבריהם על דין תורה שהמעות קונות: **לפיכך אם מת מת ללוקח**. ומפסיד לדינר שהרי ברשותו מת: **אינו כן**. דבעינן משיכה וכל זמן שלא משך חוזר בו הטבח:

ה. יוֹם אֶחָד הָאָמוּר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, הַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַלַּיְלָה. אֶת זוֹ דָּרַשׁ שִׁמְעוֹן בֶּן זוֹמָא, נֶאֱמַר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית (בראשית א), יוֹם אֶחָד, וְנֶאֱמַר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ (ויקרא כב), יוֹם אֶחָד. מַה יוֹם אֶחָד הָאָמוּר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית הַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַלַּיְלָה, אַף יוֹם אֶחָד הָאָמוּר בְּאוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, הַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַלַּיְלָה:

ברטנורה (ה) יום אחד האמור באותו ואת בנו כו' לפי שפרשת אותו אות בנו סמוכה לקדשים, דכתיב ירצה לקרבן אשה, וסמיך ליה אותו ואת בנו. ובקדשים לילה הולך אחר היום, דכתיב (ויקרא ז) ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר, אלמא לילה שלאחריו קרוי יום קרבנו עד הבוקר. יכול אף זה כן, [נאמר כאן יום אחד] ונאמר במעשה בראשית יום אחד וכו':

גמרא חולין דף ס' ע"ב

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי רָמֵי כְּתִיב (בראשית א') וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים. וּכְתִיב אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדוֹל וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן. אָמְרָה יָרֵחַ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אֶפְשַׁר לִשְׁנֵי מְלָכִים שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ בְּכֶתֶר אֶחָד. אָמַר לָהּ לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עַצְמֵךְ. אָמְרָה לְפָנָיו. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. הוֹאִיל וְאָמַרְתִּי לְפָנֶיךָ דָּבָר הָגוּן אָמַעֵט אֶת עַצְמִי. אָמַר לָהּ. לְכִי וּמְשׁוֹל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. אָמְרָה לֵיהּ. מַאי רְבוּתֵיהּ דִּשְׁרָגָא בְּטִיהֲרָא מַאי אֲהֲנֵי. אָמַר לָהּ. זִיל וּלְימְנוּ בָךְ יִשְׂרָאֵל יָמִים וְשָׁנִים. אָמְרָה לֵיהּ יוֹמָא נָמֵי אִי אֶפְשָׁר דְּלָא מָנוּ בֵּיהּ תְּקוּפוֹת. דִּכְתִיב וְהָיוּ לְאוֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים. אָמַר לָהּ זִיל לֵיקָרוּ צַדִּיקֵי בִּשְׁמֵךְ. (עמוס ז') יַעֲקֹב הַקָּטָן שְׁמוּאֵל הַקָּטָן (ש"א ט"ז) דָּוִד הַקָּטָן חַזְיֵיהּ דְּלָא קָא מִיתְבָא דַּעְתֵּיהּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הָבִיאוּ כַּפָּרָה עָלַי שֶׁמִּיעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ. וְהֵיכִינוּ דְּאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. מַה נִּשְׁתַּנָּה שָׂעִיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ. שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר כ"ח) לַה' אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂעִיר זֶה יְהֵא כַּפָּרָה עַל שֶׁמִּיעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ. רַב אָסֵי רָמֵי כְּתִיב (בראשית א') וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא בּוֹתֶלֶת בְּשַׂבָּתָא. וּכְתִיב (שם ב') וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָאָרֶץ בְּמַעֲלֵי שַׁבַּתָּא. מְלַמֵּד שֶׁיָּצְאוּ דְשָׁאִים וְעָמְדוּ עַל פֶּתַח הַקַּרְקַע. עַד שֶׁבָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן וּבִקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים וְיָרְדוּ גְּשָׁמִים וְצָמְחוּ. לְלַמֶּדְךָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים. רַב נַחְמָן בַּר פַּפָּא הַוְיָא לֵיהּ הַהִיא גִּינְתָא. שָׁדֵי בֵּיהּ בִּיזְרָנֵי וְלָא צָמַח. בָּעָא רַחֲמֵי. אָתָא מִיטְרָא וְצָמַח. אָמַר הַיְינוּ דְּרַב אָסֵי:

רש"י **כתיב הגדולים**. דמשמע שניהם גדולים וכתיב הקטן: **לך ומשול ביום ובלילה**. נחמה הוא: **שרגא בטיהרא**. נר בצהרים אינו מאיר: **יומא**. חמה: **תקופות**. נמנין לחמה ועל ידי התקופה מעברין את השנה: **יעקב הקטן**. מי יקום יעקב כי קטן הוא: **דוד הקטן**. מקרא הוא בשמואל: **בכולהו**. רגלים כתיב ושעיר חטאת אחד ולא כתיב לה': **טרם יהיה בארץ**. עדיין לא היה בארץ: **עמדו על פתח קרקע**. מתאוים למי הגשמים כדכתיב כי לא המטיר עד שנברא אדם בששי: **ביזרני**. זרעים: **היינו דרב אסי**. שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים:

זוהר בהר דף ק"י ע"ב

רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי הֲווּ אָזְלֵי בְּאָרְחָא פָּגְעוּ בַּהֲהוּא טוּרָא. אַשְׁכְּחוּ תְּרֵי גַּבְרֵי דַּהֲווֹ אָזְלֵי אַדְּהָכִי חָמוּ חַד בַּר נָשׁ דְּהָוָה אָתֵי. וְאָמַר לוֹן בְּמָטוּ מִנַּייכוּ הָבוּ לִי מְזוֹנָא פִּתָּא דְּנַהֲמָא דְּהָנֵי תְּרִין יוֹמִין דְּתָעֵינָא בְּמַדְבְּרָא וְלָא אָכַלְנָא מִידִי. אִשְׁתְּמִיט חַד מֵאִינּוּן תְּרִין גַּבְרֵי וְאַפֵּיק מְזוֹנֵיהּ דְּאִיהוּ אַייתֵי לְאָרְחָא וְיָהִיב לֵיהּ וְאָכִיל וְאַשְׁקֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ חַבְרֵיהּ מַה תַּעֲבִיד מִן מְזוֹנָא דְּהָא אֲנָא דִּידִי אָכַלְנָא. אָמַר לֵיהּ וּמַה עָלַי דִּידָךְ אֲנָא (דקי"א ע"א) אָזִיל. יְתִיב נַבִּיהּ הַהוּא מִסְכְּנָא עַד דְּאָכַל כָּל מַה דְּהָוָה נַבִּיהּ וְהַהוּא נַהֲמָא דְּאִשְׁתְּאַר יָהַב לֵיהּ לְאוֹרְחָא וְאָזַל לֵיהּ. אָמַר רִבִּי חִיָּיא לָא בָּעָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּמִלָּה דָּא יִתְעֲבִיד אַל יָדָן אָמַר רִבִּי יוֹסֵי דִּילְמָא דִּינָא אִתְגְּזַר עַל הַהוּא בַּר נָשׁ וּבָעָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְזַמְנָא קָמֵיהּ הָאי בְּגִין לְשֵׁזָבָא לֵיהּ. עַד דַּהֲווֹ אָזְלֵי לָאָה הַהוּא גַּבְרָא בְּאוֹרְחָא. אָמַר לֵיהּ חַבְרֵיהּ וְלָא אֲמִינָא לָךְ דְּלָא תִּתֵּן נַהֲמָא לְאַחֲרָא. אָמַר רִבִּי חִיָּיא לְרִבִּי יוֹסֵי הָא מְזוֹנָא גַּבָּן נִיהַב לֵיהּ לְמֵיכַל אָמַר רִבִּי יוֹסֵי תַּבְעֵי לְמֵיפַק מִנֵּיהּ זְכוּתָא זֵיל וְנֶחֱמֵי דְּהָא וַדַּאי בְּקַפְּטוּרֵי דְּדָא טָפְסָא דְּמוֹתָא אִתְאֲחִיד וּבָעָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְזַמְנָא זְכוּתֵיהּ בְּגִין לְשֵׁזָבֵיהּ. אַדְּהָכִי יָתִיב הַהוּא בַּר נָשׁ וְנָאֲמִים תְּחוֹת חַד אִילָנָא וְחַבְרֵיהּ אִתְרְחִיק מִנֵּיהּ וְיָתִיב בְּדֶרֶךְ אַחֲרָא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לְרִבִּי חִיָּיא הַשְׁתָּא נֵיתִיב וְנֶחֱמֵי דְּוַדַּאי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי לְמִרְחַשׁ לֵיהּ נִיסָא קָמוּ וְאוֹרִיכוּ אַדְּהָכִי חָמוּ חַד טָפְסָא בְּשַׁלְהוֹבֵי קָאִים גַּבֵּיהּ אָמַר רִבִּי חִיָּיא וַוי עַל הַהוּא בַּר נָשׁ דְּהַשְׁתָּא יְמוּת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי זַכָּאָה הַהוּא בַּר נָשׁ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַרְחִישׁ לֵיהּ נִיסָא אַדְּהָכִי נָחַת מֵאִילָנָא חַד חִוְיָא וּבָעָא לְמִקְטְלֵיהּ קָם הַהוּא טָפְסָא עֲלֵיהּ וּקְטָלֵיהּ קִטְטֵר בְּרֵישֵׁיהּ טָפְסָא וְאָזַל לֵיהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְלָא אֲמִינָא לָךְ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעָא לְמִרְחַשׁ לֵיהּ נִיסָא וְלָא תִּפּוֹק זְכוּתֵיהּ מִנֵּיהּ. אַדְּהָכִי אַתְעַר הַהוּא בַּר נָשׁ וְקָם וְאָזִיל לֵיהּ אָחִידוּ בֵּיהּ רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יוֹסֵי וְיָהֲבוּ לֵיהּ לְמֵיכַל. בָּתַר דְּאָכַל אַחְוִיאוּ לֵיהּ נִיסָא דְּרַחִישׁ לֵיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. פָּתַח רִבִּי יוֹסֵי וְאָמַר (תהלים לז) בְּטַח בַּיְיָ וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה זַכָּאָה חוּלְקֵיהּ דְּבַר נַשׁ דְּעָבִיד טוֹב מִדִּידֵיהּ דְּהָא אַתְעַר טוֹב בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּבְמָה בִּצְדָקָה. דְּכַד אַתְעַר צְדָקָה הָא טוֹב כְּדֵין אַתְעַר לְגַבֵּי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְעַל דָּא כְּתִיב (משלי י) וּצְדָקָה תַּציל מִמָּוֶת. מָאי טַעְמָא בְּגִין דְּצְדָקָה אִילָנָא דְּחַיֵּי הוּא. וְאִתְעַר עַל הַהוּא אִילָנָא דְּמוֹתָא וְנָטִיל אִינּוּן דַּאֲחִידָן בֵּיהּ וְשֵׁזִיב לוֹן מִן מוֹתָא. מָאן גָּרִים לְהַהוּא אִילָנָא דְּחַיֵּי דְּאִתְעַר לְהָאי הֲוֵי אִימָא הַהִיא צְדָקָה דְּאִיהוּ עָבִיד כַּבְיָכוֹל הוּא עָבִיד לֵיהּ לְעֵילָּא כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (תהלים קה) עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. וְהָא אִתְמַר:

תרגום הזוהר רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי הֲיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, פָּגְשׁוּ בָּהָר הַהוּא, מָצְאוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים. בְּתוֹךְ כָּךְ, רָאוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא, וְאָמַר לָהֶם, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, תְּנוּ לִי מָזוֹן

פַּת לֶחֶם, שֶׁזֶּה שְׁנֵי יָמִים שֶׁאֲנִי נָבוֹךְ בַּמִּדְבָּר, וְלֹא אָכַלְתִּי מַשֶּׁהוּ. נִשְׁמָט אֶחָד מֵאֵלּוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְהוֹצִיא מָזוֹנוֹ שֶׁהֵבִיא עִמּוֹ לַדֶּרֶךְ, וְנָתַן לוֹ, וְהֶאֱכִיל וְהִשְׁקָה אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ, וּמַה תַּעֲשֶׂה כְּשֶׁתִּצְטָרֵךְ לַמָּזוֹן, שֶׁהֲרֵי אֲנִי, שֶׁלִּי אֲנִי אוֹכֵל. וְלֹא אֶתֵּן לְךָ. אָמַר לוֹ, וְכִי עַל מָזוֹן שֶׁלְּךָ, אֲנִי הוֹלֵךְ. יָשַׁב אֶצְלוֹ הֶעָנִי עַד שֶׁאָכַל כָּל מַה שֶּׁהָיָה אֶצְלוֹ, וְהַלֶּחֶם שֶׁנִּשְׁאַר, נָתַן לַעֲנִי אֶל הַדֶּרֶךְ. וְהָלַךְ לוֹ. אָמַר רַבִּי חִיָּא: לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁדָּבָר זֶה יִהְיֶה נַעֲשֶׂה עַל יָדֵינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אוּלַי נִגְזַר דִּין עַל אוֹתוֹ הָאָדָם, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְמִין לוֹ אֶת זֶה, כְּדֵי לְהַצִּיל אוֹתוֹ. בְּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים נִתְעַיֵּף אוֹתוֹ הָאָדָם בַּדֶּרֶךְ, מֵחֲמַת רָעָב. אָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ, וְלֹא אָמַרְתִּי לְךָ, שֶׁלֹּא תִּתֵּן הַלֶּחֶם לְאַחֵר. אָמַר רַבִּי חִיָּא לְרַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי יֵשׁ מָזוֹן אֶצְלֵנוּ נִתֵּן לוֹ לֶאֱכוֹל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אַתָּה רוֹצֶה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ זְכוּת. נֵלֵךְ וְנִרְאֶה. כִּי וַדַּאי בַּחֲבָלָיו שֶׁל זֶה עִקְּבוֹת הַמָּוֶת נִתְאָחֲזוּ, כְּלוֹמַר שֶׁסַּכָּנַת הַמָּוֶת הוֹלֵךְ וּמְטַפֵּס אַחֲרָיו, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְמִין לוֹ זְכוּת כְּדֵי לְהַצִּילוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ יָשַׁב אוֹתוֹ אָדָם וְיָשַׁן תַּחַת אִילָן אֶחָד, וַחֲבֵרוֹ הִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וְיָשַׁב בְּדֶרֶךְ אַחֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי חִיָּא, עַתָּה נֵשֵׁב וְנִרְאֶה, כִּי וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לוֹ נֵס. קָמוּ הִמְתִּינוּ, בְּתוֹךְ כָּךְ רָאוּ מִין אֶפְעֶה בְּלַהֲבוֹת עוֹמֵד אֶצְלוֹ, אָמַר רַבִּי חִיָּא אוֹי לְאוֹתוֹ אָדָם כִּי עַתָּה יָמוּת, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זַכַּאי הוּא אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ נֵס. בְּתוֹךְ כָּךְ, יָרַד מִן הָאִילָן נָחָשׁ אֶחָד וְרָצָה לְהָרְגוֹ, קָם אוֹתוֹ הָאֶפְעֶה עַל הַנָּחָשׁ וְהָרַג אוֹתוֹ. הָאֶפְעֶה פָּנָה רֹאשׁוֹ וְהָלַךְ לוֹ. טִפְּסָא הוּא אֶפְעֶה לְפִי הָעִנְיָן. קִסְטָר, פֵּרוּשׁוֹ פָּנָה לְפִי הָעִנְיָן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְלֹא אָמַרְתִּי לְךָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לוֹ נֵס, וְלֹא תּוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַזְכוּת, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא יִתֵּן לוֹ לֶאֱכוֹל בְּתוֹךְ כָּךְ, נֵעוֹר אוֹתוֹ אָדָם מִשְּׁנָתוֹ, וְקָם וְהָלַךְ לוֹ. אָחֲזוּ בּוֹ רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי, וְנָתְנוּ לוֹ לֶאֱכוֹל. אַחַר שֶׁאָכַל, הִגִּידוּ לוֹ הַנֵּס שֶׁעָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הָאָדָם הָעוֹשֶׂה טוֹב מִשֶּׁלּוֹ. כִּי מְעוֹרֵר טוֹב, בְּכָנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּבְמָה מְעוֹרֵר. בִּצְדָקָה. כִּי כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר צְדָקָה, הֲרֵי אָז נִתְעוֹרֵר טוֹב אֶל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן כָּתוּב, וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. מַהוּ הַטַּעַם. הוּא מִשּׁוּם שֶׁצְּדָקָה הִיא עֵץ הַחַיִּים, וְהוּא מִתְעוֹרֵר עַל עֵץ הַמָּוֶת, וְלוֹקֵחַ אֶת אֵלּוּ שֶׁאֲחוּזִים בּוֹ, וּמַצִּילָם מִן הַמָּוֶת. מִי גָּרַם לְאוֹתוֹ עֵץ הַחַיִּים שֶׁנִּתְעוֹרֵר לָזֶה, הֲוֵה אוֹמֵר, צְדָקָה הַהוּא שֶׁהָאָדָם עָשָׂה, כְּבָיְכוֹל הוּא עָשָׂה אוֹתוֹ לְמַעְלָה, כְּדִכְתִיב עוֹשֶׂה צְדָקָה בְכָל עֵת. וּכְבָר לָמַדְנוּ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ד

א. אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל לֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ. וְלֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה וְלֹא מִתּוֹךְ מְרִיבָה. וְלֹא מִתּוֹךְ כַּעַס. אֶלָּא מִתּוֹךְ דִּבְרֵי תּוֹרָה. וְלֹא מִתּוֹךְ דִּין הֲלָכָה אַף עַל פִּי שֶׁהֵם דִּבְרֵי

תוֹרָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא לִבּוֹ טָרוּד בַּהֲלָכָה. אֶלָּא מִתּוֹךְ דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁאֵין בָּהּ עִיּוּן כְּגוֹן הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת: **ב**. תְּפִלּוֹת הַפְּרָקִים כְּגוֹן תְּפִלַּת מוּסַף רֹאשׁ חֹדֶשׁ וּתְפִלּוֹת מוֹעֲדוֹת צָרִיךְ לְהַסְדִּיר תְּפִלָּתוֹ וְאַחַר כַּךְ עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בָּהּ. הָיָה מְהַלֵּךְ בְּמָקוֹם סַכָּנָה כְּגוֹן מָקוֹם גְּדוּדֵי חַיּוֹת וְלִסְטִים וְהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה מִתְפַּלֵּל בְּרָכָה אַחַת וְזוֹ הִיא. צָרְכֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מְרֻבִּים וְדַעְתָּם קְצָרָה. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ שֶׁתִּתֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּדֵי פַּרְנָסָתוֹ וּלְכָל גְּוִיָּה וּגְוִיָּה דֵּי מַחְסוֹרָה וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה. בָּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. וּמִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ בַּדֶּרֶךְ כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ וְאִם יָכוֹל לַעֲמוֹד עוֹמֵד, וּכְשֶׁהוּא מַגִּיעַ לְיִשּׁוּב וְתִתְקָרֵר דַּעְתּוֹ חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה כְּתִקּוּנָהּ תְּשַׁע עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת:

מוסר

מספר חסידים סי' ל"ו ל"ז

בְּרוֹב הַשְׁתִּיקָה יִהְיֶה הַמּוֹרָא. הַיֵּרֵא מֵאֱלֹהִים הַשּׁוֹמְעוֹ וְרוֹאֵהוּ וְיוֹדְעוֹ וְחוֹקְרוֹ וְהוּא שׁוֹתֵק מִיִּרְאָתוֹ הוּא הַמּוֹסִיף עַל הַמּוֹרָא וְאִם מִתְנַשֵּׂא וּמַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ מַפְסִיד אֶת הַמּוֹרָא כִּי שָׂכַח שֶׁהוּא עוֹמֵד לִפְנֵי הָאֱלֹהִים הֲרֵי הוּא כְּסוֹמֶא הָעוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁמַּרְבֶּה דְּבָרִים וְאֵינוֹ יָרֵא מִמֶּנּוּ לְפִי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִירָא מִמֶּנּוּ וְהַמַּרְבֶּה לְשִׂחוֹק מַחֲמַת הַמּוֹרָא לֹא בְּמֹהֲרָה הוּא חוֹטֵא: יִרְאַת ה' טְהוֹרָה שֶׁאֵין בָּהּ פִּקְפּוּק. אָדָם שֶׁמּוֹצֵא מָקוֹם חֵטְא בְּלֹא יִרְאַת אָדָם וּבְלֹא בוֹשֶׁת וְאֵינוֹ עוֹזֵב לַחֲטוֹא כִּי אִם מִפְּנֵי יִרְאַת ה' זוֹ הִיא עִיקַּר הַיִּרְאָה וְאִם עָשָׂה כֵּן פְּעָמִים רַבּוֹת וּפַעַם אַחַת תִּקֵּק אוֹתוֹ יִצְרוֹ עַד שֶׁחָטָא לֹא אִבֵּד בְּכָךְ אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת. וְאַל יַרְפֶּה יָדָיו וְלִבּוֹ מֵעָשׂוֹת עוֹד טוֹב. אֲבָל אִם מִתְחָרֵט וְתוֹהֶה עַל הָרִאשׁוֹנוֹת אֵין לוֹ שָׂכָר בַּעֲמָלוֹ אֲשֶׁר כָּבַשׁ יִצְרוֹ תְּחִלָּה וְעַל זֶה נֶאֱמַר (יחזקאל י"ח) וּבְשׁוּב צַדִּיק מִצִּדְקָתוֹ וְעָשָׂה עָוֶל וגו' כָּל צְדָקוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא תִזָּכַרְנָה:

בהר ליל שישי

תורה

צרוף יְהוֹוָה

(כז) וְחִשַּׁב אֶת שְׁנֵי מִמְכָּרוֹ וְהֵשִׁיב אֶת הָעֹדֶף לָאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר לוֹ וְשָׁב לַאֲחֻזָּתוֹ: וְיַחַשֵּׁב יָת שְׁנֵי זְבִינוּתֵהּ וְיָתֵב יָת מוֹתָרָא לְגֻבַר דִּי זַבֶּן לֵהּ וְיִתוּב לְאַחֲסָנָתֵהּ:

רש"י וחשב את שני ממכרו. כמה שנים היו עד היובל, כך וכך. ובכמה מכרתיה לך בכך וכך. עתיד היית להחזירה ביובל, נמצאת קונה מספר התבואות כפי חשבון של כל שנה. אכלת אותה שלש שנים או ארבע הוצא את דמיהן מן החשבון וטול את השאר, וזהו והשיב את העדף. בדמי המקח על האכילה שאכלה, ויתנם ללוקח: לאיש אשר מכר לו. המוכר הזה שבא לגאלה:

(כח) וְאִם לֹא מָצְאָה יָדוֹ דֵּי הָשִׁיב לוֹ וְהָיָה מִמְכָּרוֹ בְּיַד הַקֹּנֶה אֹתוֹ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְיָצָא בַּיֹּבֵל וְשָׁב לַאֲחֻזָּתוֹ: וְאִם לָא תַּשְׂכַּח יֵדֵהּ כְּמַסַּת אֲתֵב לֵהּ וִיהֵי זְבִינוֹהִי בִּידָא דְזָבַן יָתֵהּ עַד שַׁתָּא דְיוֹבְלָא וְיִפּוֹק בְּיוֹבְלָא וִיתוּב לְאַחֲסַנְתֵּהּ:

רש"י די השיב לו. מכאן שאינו גואל לחצאין: עד שנת היובל. שלא יכנס לתוך אותה שנה כלום, שהיובל משמט בתחלתו:

(כט) **חמישי - שלישי במחוברין** וְאִישׁ כִּי יִמְכֹּר בֵּית מוֹשַׁב עִיר חוֹמָה וְהָיְתָה גְאֻלָּתוֹ עַד תֹּם שְׁנַת מִמְכָּרוֹ יָמִים תִּהְיֶה גְאֻלָּתוֹ: וְגָבַר אֲרֵי יְזַבֵּן בֵּית מוֹתַב קַרְתָּא מַקְּפָא שׁוּר וּתְהֵי פּוּרְקָנֵהּ עַד מִשְׁלַם שַׁתָּא דְזִבְינוֹהִי עִדָּן בְּעִדָּן תְּהֵי פּוּרְקָנֵהּ:

רש"י בית מושב עיר חומה. בית בתוך עיר המקפת חומה מימות יהושע בן נון: והיתה גאלתו. לפי שנאמר בשדה שיכול לגאלה משתי שנים ואלך כל זמן שירצה ובתוך שתי שנים הראשונים אינו יכול לגאלה, הצרך לפרש בזה שהוא חלוף, שאם רצה לגאול בשנה ראשונה גואלה, ולאחר מכאן אינו גואלה: והיתה גאלתו. של בית: ימים. ימי שנה שלמה קרויים ימים, וכן (בראשית כד נה) תשב הנערה אתנו ימים:

(ל) וְאִם לֹא יִגָּאֵל עַד מְלֹאת לוֹ שָׁנָה תְּמִימָה וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר (לא) לוֹ חֹמָה לַצְּמִיתֻת לַקֹּנֶה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בַּיֹּבֵל: וְאִם לָא יִתְפְּרַק עַד מִשְׁלַם לֵהּ שַׁתָּא שְׁלֶמְתָּא וִיקוּם בֵּיתָא דִי בְקַרְתָּא דִי לֵהּ שׁוּרָא לַחֲלוּטִין לְדִי זָבַן יָתֵהּ לְדָרוֹהִי לָא יִפּוֹק בְּיוֹבְלָא:

רש"י וקם הבית וגו' לצמיתת. יצא מכחו של מוכר ועומד בכחו של קונה: אשר לא חמה. לו קרינן, אמרו רבותינו זכרונם לברכה אף על פי שאין לו עכשיו, הואיל והיתה לו קודם לכן. ועיר נקבה היא והצרך לכתוב לה, אלא מתוך שצריך לכתוב לא בפנים, תקנו לו במסרת, זה נופל על זה: לא יצא ביבל. אמר רב ספרא אם פגע בו יובל בתוך שנתו לא יצא:

(לא) וּבָתֵּי הַחֲצֵרִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חוֹמָה סָבִיב עַל שְׂדֵה הָאָרֶץ יֵחָשֵׁב גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לוֹ וּבַיֹּבֵל יֵצֵא: וּבָתֵּי פַצָּחַיָא דִי לֵית לְהוֹן שׁוּר מַקַּף סְחוֹר סְחוֹר עַל חֲקַל אַרְעָא יִתְחַשַּׁב פֻּרְקָנָא תְּהֵי לֵהּ וּבְיוֹבְלָא יִפּוֹק:

רש"י ובתי החצרים. כתרגומו פצחין, עירות פתוחות מאין חומה. ויש הרבה בספר יהושע (יהושע יג כח) הערים וחצריהם, (בראשית כה טז) בחצריהם ובטירותם: על שדה הארץ יחשב. הרי הן כשדות הנגאלים עד היובל ויוצאין ביובל לבעלים אם לא נגאלו: גאלה תהיה לו. מיד אם ירצה. ובזה יפה כחו מכח שדות, שהשדות אין נגאלות עד שתי שנים: וביבל יצא. בחנם:

(לב) וְעָרֵי הַלְוִיִּם בָּתֵּי עָרֵי אֲחֻזָּתָם גְּאֻלַּת עוֹלָם תִּהְיֶה לַלְוִיִּם: וְקִרְוֵי לֵיוָאֵי בָּתֵּי קִרְוֵי אַחֻסַּנְתָּהוֹן פּוּרְקָן עָלַם תְּהֵי לְלֵיוָאֵי:

רש"י ועירי הלוים. ארבעים ושמנה עיר שנתנו להם: גאלת עולם. גואל מיד אפלו לפני שתי שנים, אם מכרו שדה משדותיהם הנתונות להם באלפים אמה סביבות הערים, או אם מכרו בית בעיר חומה, גואלין לעולם, ואינו חלוט לסוף שנה:

(לג) וַאֲשֶׁר יִגְאַל מִן הַלְוִיִּם וְיָצָא מִמְכַּר בַּיִת וְעִיר אֲחֻזָּתוֹ בַּיֹּבֵל כִּי בָתֵּי עָרֵי הַלְוִיִּם הִוא אֲחֻזָּתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְדִי יִפְרוֹק מִן לֵיוָאֵי וְיִפּוֹק זְבִין בֵּיתָא וְקִרְתָּא אַחֻסַּנְתֵּהּ בְּיוֹבְלָא אֲרֵי בָתֵּי קִרְוֵי לֵיוָאֵי הִיא אַחְסַנְתְּהוֹן בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י ואשר יגאל מן הלוים. ואם יקנה בית או עיר מהם: ויצא ביבל. אותו ממכר של בית או של עיר וישוב ללוי שמכרו, ולא יהיה חלוט כשאר בתי ערי חומה של ישראל. וגאלה זו לשון מכירה. דבר אחר לפי שנאמר (פסוק לב) , גאלת עולם תהיה ללוים, יכול לא דבר הכתוב אלא בלוקח ישראל שקנה בית בערי הלוים, אבל לוי שקנה מלוי יהיה חלוט, תלמוד לומר ואשר יגאל מן הלוים, אף [לוי] הגואל מיד לוי גואל גאלת עולם: ויצא ממכר בית. הרי זו מצוה אחרת, ואם לא גאלה יוצאה ביובל, ואינו נחלט לסוף שנה כבית של ישראל: כי בתי ערי הלוים הוא אחזתם. לא היה להם נחלת שדות וכרמים אלא ערים לשבת ומגרשיהם, לפיכך הם להם במקום שדות, ויש להם גאלה כשדות, כדי שלא תפקע נחלתם מהם:

(לד) וּשְׂדֵה מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם לֹא יִמָּכֵר כִּי אֲחֻזַּת עוֹלָם הוּא לָהֶם: וַחֲקַל רְוַח קִרְוֵיהוֹן לָא יְזַדַּבַּן אֲרֵי אַחֳסָנַת עָלַם הוּא לְהוֹן:

רש"י ושדה מגרש עריהם לא ימכר. מכר גזבר, שאם הקדיש בן לוי את שדהו ולא גאלה ומכרה גזבר, אינה יוצאה לכהנים ביובל, כמו שנאמר בישראל (ויק' כז) ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד, אבל בן לוי גואל לעולם:

(לה) וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהֶחֱזַקְתָּ בּוֹ גֵּר וְתוֹשָׁב וָחַי עִמָּךְ: וַאֲרֵי יִתְמַסְכַּן אָחוּךְ וּתְמוּט יְדֵהּ עִמָּךְ וְתַתְקֵף בֵּהּ דַּיָּר וְתוֹתָב וְיֶחֱי עִמָּךְ:

רש"י והחזקת בו. אל תניחהו שירד ויפול ויהיה קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטת היד. למה זה דומה, למשאוי שעל החמור, עודהו על החמור אחד תופס בו ומעמידו, נפל לארץ, חמשה אין מעמידין אותו: גר ותושב. אף אם הוא גר או תושב, ואיזהו תושב, כל שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה, ואוכל נבלות:

(לו) אַל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךְ: לָא תִסַּב מִנֵּהּ חִבּוּלְיָא וְרִבְיתָא וְתִדְחַל מֵאֱלָהָךְ וְיֶחֱי אָחוּךְ עִמָּךְ:

רש"י נשך ותרבית. חד שוינהו רבנן, ולעבור עליו בשני לאוין: ויראת מאלהיך. לפי שדעתו של אדם נמשכת אחר הרבית וקשה לפרוש המנו ומורה לעצמו התר בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו, הצרך לומר ויראת מאלהיך. או התולה מעותיו בנכרי, כדי להלוותם לישראל ברבית, הרי זה דבר המסור ללבו של אדם ומחשבתו, לכך הצרך לומר ויראת מאלהיך:

(לז) אֶת כַּסְפְּךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבְמַרְבִּית לֹא תִתֵּן אָכְלֶךָ: יְת כַּסְפָּךְ לָא תִתֵּן לֵהּ בְּחִבּוּלְיָא וּבְרִבְיָתָא לָא תִתֵּן מֵיכְלָךְ: (לח) אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים: אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן דִּי אַפֵּקִית יָתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְמִתַּן לְכוֹן יָת אַרְעָא דְכְנַעַן לְמֶהֱוֵי לְכוֹן לֵאלָהּ:

רש"י אשר הוצאתי וגו' . והבחנתי בין בכור לשאינו בכור, אף אני יודע ונפרע מן המלוה מעות לישראל ברבית ואומר של נכרי הם. דבר אחר אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים על מנת שתקבלו עליכם מצותי אפלו הן כבדות עליכם: לתת לכם את ארץ כנען. בשכר שתקבלו מצותי: להיות לכם לאלהים. שכל הדר בארץ ישראל אני לו לאלהים, וכל היוצא ממנה כעובד עבודה זרה:

(לט) **שישי - רביעי במחוברין** וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ עִמָּךְ וְנִמְכַּר לָךְ לֹא תַעֲבֹד בּוֹ עֲבֹדַת עָבֶד: וַאֲרֵי יִתְמַסְכַּן אָחוּךְ עִמָּךְ וְיִזְדַּבַּן לָךְ לָא תִפְלַח בֵּהּ פֻּלְחַן עַבְדִין:

רש"י עבדת עבד. עבודה של גנאי, שיהא נכר בה כעבד, שלא יוליך כליו אחריו לבית המרחץ ולא ינעול לו מנעליו:

(מ) כְּשָׂכִיר כְּתוֹשָׁב יִהְיֶה עִמָּךְ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ: כַּאֲגִירָא כְתוֹתָבָא יְהֵי עִמָּךְ עַד שַׁתָּא דְיוֹבְלָא יִפְלַח עִמָּךְ:

רש"י כשכיר כתושב. עבודת קרקע ומלאכת אמנות כשאר שכירים התנהג בו: עד שנת היבל. אם פגע בו יובל לפני שש שנים, היובל מוציאו:

(מא) וְיָצָא מֵעִמָּךְ הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ וְשָׁב אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל אֲחֻזַּת אֲבֹתָיו יָשׁוּב: וְיִפּוֹק מֵעִמָּךְ הוּא וּבְנוֹהִי עִמֵּהּ וְיתוּב לְזַרְעִיתֵהּ וּלְאַחֳסָנַת אֲבָהָתוֹהִי יְתוּב:

רש"י הוא ובניו עמו. אמר רבי שמעון אם הוא נמכר בניו מי מכרן, אלא מכאן שרבו חיב במזונות בניו: ואל אחזת אבתיו. אל כבוד אבותיו, ואין לזלזלו בכך: אחזת. חזקת:

(מב) כִּי עֲבָדַי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֹא יִמָּכְרוּ מִמְכֶּרֶת עָבֶד: אֲרֵי עַבְדַי אִנּוּן דִּי אַפֵּקִית יָתְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם לָא יִזְדַּבְּנוּן זְבוּן עַבְדִין:

רש"י כי עבדי הם. שטרי קודם: לא ימכרו ממכרת עבד. בהכרזה כאן יש עבד למכור, ולא יעמידנו על אבן הלקח:

(מג) לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ: לָא תִפְלַח בֵּהּ בְּקַשְׁיו וְתִדְחַל מֵאֱלָהָךְ:
רש"י לא תרדה בו בפרך. מלאכה שלא לצורך, כדי לענותו. אל תאמר לו החם לי את הכוס הזה, והוא אינו צריך, עדור תחת הגפן עד שאבא. שמא תאמר אין מכיר בדבר אם לצורך אם לאו, ואומר אני לו שהוא לצורך, הרי הדבר הזה מסור ללב, לכך נאמר ויראת:
(מד) וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לָךְ מֵאֵת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ עֶבֶד וְאָמָה:
וְעַבְדָּךְ וְאַמְתָךְ דִּי יְהוֹן לָךְ מִן עַמְמַיָּא דִּי בְסַחֲרָנֵיכוֹן מִנְהוֹן תִּקְנוּן עַבְדִין וְאַמְהָן:
רש"י ועבדך ואמתך אשר יהיו לך. אם תאמר אם כן במה אשתמש. בעבדי איני מושל, באמות איני נוחל, שהרי הזהרתני (דברים כ טז) לא תחיה כל נשמה, אלא מי ישמשני: מאת הגוים. הם יהיו לך לעבדים: אשר סביבתיכם. ולא שבתוך גבול ארצכם, שהרי בהם אמרתי לא תחיה כל נשמה:
(מה) וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגָּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם וְהָיוּ לָכֶם לַאֲחֻזָּה: וְאַף מִבְּנֵי תוֹתָבַיָּא עָרְלַיָּא דְּדָיְרִין עִמְכוֹן מִנְהוֹן תִּקְנוּן וּמִזַּרְעִיתְהוֹן דְּעִמְכוֹן דִּי אִתְיְלִידוּ בְּאַרְעָכוֹן וִיהוֹן לְכוֹן לְאַחֲסָנָא:
רש"י וגם מבני התושבים. שבאו מסביבותיכם לשא נשים בארצכם וילדו להם, הבן הולך אחר האב, ואינו בכלל לא תחיה, אלא אתה מתר לקנותו כעבד: מהם תקנו. אותם תקנו:
(מו) וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ: וְתַחֲסוּן יָתְהוֹן לְבְנֵיכוֹן בַּתְרֵיכוֹן לְירוּתַת אַחֲסָנָא לְעָלַם בְּהוֹן תִּפְלְחוּן וּבְאֲחֵיכוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר בַּאֲחוּהִי לָא תִפְלַח בֵּהּ בְּקַשְׁיו:
רש"י והתנחלתם אתם לבניכם. החזיקו בהם לנחלה לצורך בניכם אחריכם. ולא יתכן לפרש הנחילום לבניכם, שאם כן היה לו לכתוב והנחלתם אותם לבניכם. והתנחלתם, כמו והתחזקתם: איש באחיו. להביא נשיא בעמיו ומלך במשרתיו שלא לרדות בפרך:
(מז) **שביעי** וְכִי תַשִּׂיג יַד גֵּר וְתוֹשָׁב עִמָּךְ וּמָךְ אָחִיךָ עִמּוֹ וְנִמְכַּר לְגֵר תּוֹשָׁב עִמָּךְ אוֹ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר: וְאַרֵי תַדְבֵּק יַד עָרֵל וְתוֹתָב עִמָּךְ וְיִתְמַסְכַּן אָחוּךְ עִמֵּהּ וְיִזְדַּבַּן לְעָרֵל תּוֹתָב עִמָּךְ אוֹ לְאַרְמַי זַרְעִית גִּיּוֹרָא:
רש"י יד גר ותושב. גר והוא תושב, כתרגומו ערל תותב, וסופו מוכיח ונמכר לגר תושב: וכי תשיג יד גר ותושב עמך. מי גרם לו שיעשיר, דבוקו עמך: ומך אחיך עמו. מי גרם לו שימוך, דבוקו עמו, על ידי שלמד ממעשיו: משפחת גר. זהו הגוי. כשהוא אומר לעקר זה הנמכר לעבודה זרה עצמה להיות לה שמש, ולא לאלהות, אלא לחטוב עצים ולשאוב מים:

(מח) אַחֲרֵי נִמְכַּר גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לוֹ אֶחָד מֵאֶחָיו יִגְאָלֶנּוּ: בָּתַר דְּיִזְדַּבַּן פֻּרְקָנָא תְּהֵי לֵהּ חַד מֵאֲחוֹהִי יִפְרְקִנֵּהּ:

רש"י גאלה תהיה לו. מיד, אל תניחהו שיטמע: עד שנת היובל. שהרי כל עצמו לא קנאו אלא לעבדו עד היובל, שהרי ביובל יצא, כמו שנאמר למטה (פסוק נד) ויצא בשנת היובל. ובגוי שתחת ידך הכתוב מדבר ואף על פי כן לא תבא עליו בעקיפין, מפני חלול השם, אלא כשבא לגאל ידקדק בחשבון לפי המגיע בכל שנה ושנה ינכה לו הגוי מן דמיו, אם היו עשרים שנה משנמכר עד היובל וקנאו בעשרים מנה, נמצא שקנה הגוי עבודת שנה במנה, ואם שהה זה אצלו חמש שנים ובא לגאל, ינכה לו חמשה מנים ויתן לו העבד חמש עשרה מנים, וזהו: והיה כסף ממכרו במספר שנים' כימי שכיר יהיה עמו. חשבון המגיע לכל שנה ושנה יחשב כאלו נשכר עמו כל שנה במנה וינכה לו:

(מט) אוֹ דֹדוֹ אוֹ בֶן דֹּדוֹ יִגְאָלֶנּוּ אוֹ מִשְּׁאֵר בְּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאָלֶנּוּ אוֹ הִשִּׂיגָה יָדוֹ וְנִגְאָל: אוֹ אַח אֲבִוּהִי אוֹ בַר אַח אֲבוּהִי יִפְרְקִנֵּהּ אוֹ מְקָרִיב בִּשְׂרֵהּ מִזַּרְעִיתֵהּ יִפְרְקִנֵּהּ אוֹ דְתַדְבֵּק יְדֵהּ וְיִתְפָּרֵק: (נ) וְיִחְשֹׁב עִם קֹנֵהוּ מִשְּׁנַת הִמָּכְרוֹ לוֹ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְהָיָה כֶּסֶף מִמְכָּרוֹ בְּמִסְפַּר שָׁנִים כִּימֵי שָׂכִיר יִהְיֶה עִמּוֹ: וִיחַשֵּׁב עִם זָבְנֵהּ מִשַּׁתָּא דְאִזְדַּבַּן לֵהּ עַד שַׁתָּא דְיוֹבְלָא וִיהֵי כְּסַף זְבִינוֹהִי בְּמִנְיַן שְׁנַיָּא כְּיוֹמֵי אֲגִירָא יְהֵי עִמֵּהּ: (נא) אִם עוֹד רַבּוֹת בַּשָּׁנִים לְפִיהֶן יָשִׁיב גְּאֻלָּתוֹ מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ: אִם עוֹד סְגִיאוֹת בִּשְׁנַיָּא לְפוּמְהֶן יָתֵב פֻּרְקָנֵהּ מִכְּסַף זְבִינוֹהִי:

רש"י אם עוד רבות בשנים. עד היובל: לפיהן. הכל כמו שפרשתי:

(נב) וְאִם מְעַט נִשְׁאַר בַּשָּׁנִים עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְחִשַּׁב לוֹ כְּפִי שָׁנָיו יָשִׁיב אֶת גְּאֻלָּתוֹ: וְאִם זְעֵר יִשְׁתְּאַר בִּשְׁנַיָּא עַד שַׁתָּא דְיוֹבְלָא וִיחַשֵּׁב לֵהּ כְּפוּם שְׁנוֹהִי יָתֵב יָת פּוּרְקָנֵהּ:

בהר יום שישי

תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(נג) כִּשְׂכִיר שָׁנָה בְּשָׁנָה יִהְיֶה עִמּוֹ לֹא יִרְדֶּנּוּ בְּפָרֶךְ לְעֵינֶיךָ: כַּאֲגִיר שְׁנָא בְּשְׁנָא יְהֵי עִמֵּהּ לָא יִפְלַח בֵּהּ בְּקַשְׁיוּ לְעֵינָיְךָ:

רש"י לא ירדנו בפרך לעיניך. כלומר ואתה רואה:

(נד) וְאִם לֹא יִגָּאֵל בְּאֵלֶּה וְיָצָא בַּשָּׁנָת הַיֹּבֵל הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ: וְאִם לָא יִתְפָּרַק בְּאִלֵּין וְיִפּוֹק בְּשַׁתָּא דְיוֹבְלָא הוּא וּבְנוֹהִי עִמֵּהּ:

רש"י ואם לא יגאל באלה. באלה הוא נגאל, ואינו נגאל בשש: הוא ובניו עמו. הנכרי חיב במזונות בניו כישראל:

(נה) **מפטיר** כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: אֲרֵי דִילִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַבְדִין עַבְדַי אִנּוּן דִּי אַפֵּקִית יָתְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן:

רש"י כי לי בני ישראל עבדים. שטרי קודם: אני ה' אלהיכם. כל המשעבדן מלמטה כאלו משעבדן מלמעלה:

כו (א) לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֱלִילִם וּפֶסֶל וּמַצֵּבָה לֹא תָקִימוּ לָכֶם וְאֶבֶן מַשְׂכִּית לֹא תִתְּנוּ בְּאַרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עָלֶיהָ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לָא תַעְבְּדוּן לְכוֹן טַעֲוָן וְצֶלֶם וְקָמָא לָא תְקִימוּן לְכוֹן וְאֶבֶן סָגְדָא לָא תִתְּנוּן בְּאַרְעֲכוֹן לְמִסְגַּד עֲלַהּ אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן:

רש"י לא תעשו לכם אלילם. כנגד זה הנמכר לגוי, שלא יאמר הואיל ורבי מגלה עריות אף אני כמותו, הואיל ורבי עובד עבודה זרה אף אני כמותו, הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו, לכך נאמרו מקראות הללו. ואף הפרשיות הללו נאמרו על הסדר, בתחלה הזהיר על השביעית, ואם חמד ממון ונחשד על השביעית סופו למכור מטלטליו, לכך סמך לה וכי תמכרו ממכר (ויק' כה יד) , מה כתיב ביה או קנה מיד עמיתך (שם) , דבר הנקנה מיד ליד. לא חזר בו, סוף מוכר אחזתו. לא חזר בו, סוף מוכר את ביתו. לא חזר בו, סוף לוה ברבית. כל אלו האחרונות קשות מן הראשונות. לא חזר בו, סוף מוכר את עצמו. לא חזר בו, לא דיו לישראל אלא אפלו לגוי: ואבן משכית. לשון כסוי, כמו (שמות לג כב) ושכתי כפי, שמכסין הקרקע ברצפת אבנים: להשתחות עליה. אפלו לשמים, לפי שהשתחואה בפשוט ידים ורגלים היא, ואסרה תורה לעשות כן חוץ מן המקדש:

(ב) אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ אֲנִי יְהוָה: יָת יוֹמֵי שַׁבָּיָא דִילִי תִּטְרוּן וּלְבֵית מַקְדְּשִׁי תְּהוֹן דָחֲלִין אֲנָא יְיָ: פפפ:

רש"י אני ה'. נאמן לשלם שכר:

הפטרת בהר - ירמיה לב

(ו) וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הָיָה דְּבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (ז) הִנֵּה חֲנַמְאֵל בֶּן שַׁלֻּם דֹּדְךָ בָּא אֵלֶיךָ לֵאמֹר קְנֵה לְךָ אֶת שָׂדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת כִּי לְךָ מִשְׁפַּט הַגְּאֻלָּה לִקְנוֹת: (ח) וַיָּבֹא אֵלַי חֲנַמְאֵל בֶּן דֹּדִי כִּדְבַר יְהוָה אֶל חֲצַר הַמַּטָּרָה וַיֹּאמֶר אֵלַי קְנֵה נָא אֶת שָׂדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִין כִּי לְךָ מִשְׁפַּט הַיְרֻשָּׁה וּלְךָ הַגְּאֻלָּה קְנֵה לְךָ וָאֵדַע כִּי דְבַר יְהוָה הוּא: (ט) וָאֶקְנֶה אֶת הַשָּׂדֶה מֵאֵת חֲנַמְאֵל בֶּן דֹּדִי אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת וָאֶשְׁקְלָה לוֹ אֶת הַכֶּסֶף שִׁבְעָה שְׁקָלִים וַעֲשָׂרָה הַכָּסֶף: (י) וָאֶכְתֹּב בַּסֵּפֶר וָאֶחְתֹּם וָאָעֵד עֵדִים וָאֶשְׁקֹל הַכֶּסֶף בְּמֹאזְנָיִם: (יא) וָאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת הֶחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְאֶת הַגָּלוּי: (יב) וָאֶתֵּן אֶת הַסֵּפֶר הַמִּקְנָה אֶל בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה בֶּן מַחְסֵיָה לְעֵינֵי חֲנַמְאֵל דֹּדִי וּלְעֵינֵי הָעֵדִים הַכֹּתְבִים בְּסֵפֶר הַמִּקְנָה לְעֵינֵי כָּל

הַיְהוּדִים הַיֹּשְׁבִים בַּחָצֵר הַמַּטָּרָה: (יג) וָאֲצַוֶּה אֶת בָּרוּךְ לְעֵינֵיהֶם לֵאמֹר: (יד) כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לָקוֹחַ אֶת הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה אֵת סֵפֶר הַמִּקְנָה הַזֶּה וְאֵת הֶחָתוּם וְאֵת סֵפֶר הַגָּלוּי הַזֶּה וּנְתַתָּם בִּכְלִי חֶרֶשׂ לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים: (טו) כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יִקָּנוּ בָתִּים וְשָׂדוֹת וּכְרָמִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת: (טז) וָאֶתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה אַחֲרֵי תִתִּי אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶל בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה לֵאמֹר: (יז) אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ בְּכֹחֲךָ הַגָּדוֹל וּבִזְרֹעֲךָ הַנְּטוּיָה לֹא יִפָּלֵא מִמְּךָ כָּל דָּבָר: (יח) עֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים וּמְשַׁלֵּם עֲוֹן אָבוֹת אֶל חֵיק בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: (יט) גְּדֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילִיָּה אֲשֶׁר עֵינֶיךָ פְּקֻחוֹת עַל כָּל דַּרְכֵי בְּנֵי אָדָם לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו וְכִפְרִי מַעֲלָלָיו: (כ) אֲשֶׁר שַׂמְתָּ אֹתוֹת וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה וּבְיִשְׂרָאֵל וּבָאָדָם וַתַּעֲשֶׂה לְךָ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה: (כא) וַתּוֹצֵא אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְיָד חֲזָקָה וּבְאֶזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָא גָּדוֹל: (כב) וַתִּתֵּן לָהֶם אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ: (כג) וַיָּבֹאוּ וַיִּרְשׁוּ אֹתָהּ וְלֹא שָׁמְעוּ בְקוֹלֶךָ (ובתרותך) וּבְתוֹרָתְךָ לֹא הָלָכוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָה לָהֶם לַעֲשׂוֹת לֹא עָשׂוּ וַתַּקְרֵא אֹתָם אֵת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת: (כד) הִנֵּה הַסֹּלְלוֹת בָּאוּ הָעִיר לְלָכְדָהּ וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים הַנִּלְחָמִים עָלֶיהָ מִפְּנֵי הַחֶרֶב וְהָרָעָב וְהַדֶּבֶר וַאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ הָיָה וְהִנְּךָ רֹאֶה: (כה) וְאַתָּה אָמַרְתָּ אֵלַי אֲדֹנָי יְהוִה קְנֵה לְךָ הַשָּׂדֶה בַּכֶּסֶף וְהָעֵד עֵדִים וְהָעִיר נִתְּנָה בְּיַד הַכַּשְׂדִּים: (כו) וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָהוּ לֵאמֹר: (כז) הִנֵּה אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי כָּל בָּשָׂר הֲמִמֶּנִּי יִפָּלֵא כָּל דָּבָר:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק ו

א. אָדָם וְכֵלִים נַעֲשִׂין אֹהָלִין לְטַמֵּא, אֲבָל לֹא לְטַהֵר. כֵּיצַד, אַרְבָּעָה נוֹשְׂאִין אֶת הַנִּדָּבָךְ, טָמְאָה תַחְתָּיו, כֵּלִים שֶׁעַל גַּבָּיו טְמֵאִין. טָמְאָה עַל גַּבָּיו, כֵּלִים שֶׁתַּחְתָּיו טְמֵאִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר. נָתוּן עַל אַרְבָּעָה כֵלִים, אֲפִלּוּ כְּלֵי גְלָלִים, כְּלֵי אֲבָנִים, כְּלֵי אֲדָמָה, טָמְאָה תַחְתָּיו, כֵּלִים שֶׁעַל גַּבָּיו טְמֵאִים. טָמְאָה עַל גַּבָּיו, כֵּלִים שֶׁתַּחְתָּיו טְמֵאִים. נָתוּן עַל אַרְבָּעָה אֲבָנִים, אוֹ עַל דְּבַר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים, טָמְאָה תַחְתָּיו, כֵּלִים שֶׁעַל גַּבָּיו טְהוֹרִין. טָמְאָה עַל גַּבָּיו, כֵּלִים שֶׁתַּחְתָּיו טְהוֹרִין:

ברטנורה (א) **אדם וכלים נעשין אהלים לטמא**. אוהל שנסמך על ידי אדם או על ידי כלים. נחשב אוהל לטמא כלים שתחתיו אפילו שלא כנגד הטומאה כאילו נתונים באוהל המת: **אבל לא לטהר**. דאין נחשבים אוהל לחוץ בפני הטומאה: **נדבך**. אבן גדולה ורחבה.

לשון נדבכין די אבן גלל: **כלים שעל גביו טמאין**. שאינו חוצץ וכמאן דליתיה דמי, דאין עשוי אוהל לטהר: **כלים שתחתיו טמאים**. דלטמא נעשים אוהלים: **ור' אליעזר מטהר**. בתרווייהו. דסבר נעשה אוהל לטהר וחוצץ בפני הטומאה. ואין הלכה כרבי אליעזר: **נתון על ארבעה כלים**. אם היה הנדבך נתון על ארבעה כלים אפילו כלי גללים שאין מקבלים טומאה: על ארבעה אבנים שאינן כלים, נחשב אוהל לחוץ בפני הטומאה: **דבר שיש בו רוח חיים**. חוץ מאדם:

ב. קוֹבְרֵי הַמֵּת שֶׁהָיוּ עוֹבְרִים בָּאַכְסַדְרָה, וְהֵגִיף אֶחָד מֵהֶן אֶת הַדֶּלֶת וּסְמָכוֹ בַּמַּפְתֵּחַ, אִם יָכוֹל הַדֶּלֶת לַעֲמוֹד בִּפְנֵי עַצְמוֹ, טָהוֹר. וְאִם לָאו, טָמֵא. וְכֵן חֲבִית שֶׁל גְּרוֹגְרוֹת אוֹ קֻפָּה שֶׁל תֶּבֶן שֶׁהֵן נְתוּנוֹת בַּחֲלוֹן, אִם יְכוֹלִין הַגְּרוֹגְרוֹת וְהַתֶּבֶן לַעֲמוֹד בִּפְנֵי עַצְמָן, טְהוֹרִין. וְאִם לָאו, טְמֵאִין. בַּיִת שֶׁחָצָצוֹ בְּקַנְקַנִּים וְטָח בְּטִיחַ, אִם יָכוֹל הַטִּיחַ לַעֲמוֹד בִּפְנֵי עַצְמוֹ, טָהוֹר. וְאִם לָאו, טָמֵא:

ברטנורה (ב) **אחד מהן**. מאותן המלוים את המת לקוברו ולא מנושאי המטה. והוא הדין אם הגיף את הדלת אדם אחר. אלא אורחא דמלתא נקט: **הגיף את הדלת**. כדי שלא תכנס הטומאה לבית בשעה שיעברו דרך אכסדרה שלפני הבית דיש תקרה על גבה: **אם יכול הדלת לעמוד**. בלא סמיכת מפתח, הוי ליה מפתח כמאן דליתא והדלת חוצץ בפני הטומאה: **ואם לאו טמא**. דכל דבר הנסמך בכלים אינו חוצץ בפני הטומאה, כדאמרן דאין אדם וכלים נעשים אהלים לטהר. והיינו טעמא דתבן, והיינו טעמא דגרוגרות, והיינו טעמא דטיח, משום דעמידתן על ידי כלים שהם חבית וקופה וקנקנים: **שהן נתונים בחלון**. שיש בו טפח על טפח שמביא את הטומאה מבית לבית: אם יכולים הגרוגרות והתבן לעמוד בעצמן. בלא חבית וקופה: **טהורים**. שהכלים כמו שאינן, והגרוגרות והתבן מצילים. והוא שיהיו הגרוגרות שהסריחו ואינן ראויות לאכילה, וכן התבן מוסרח ואין ראוי לאכילת בהמה, ומבטל להו ואין דעתו לפנותן ומשום הכי חייצי, דכל היכא דאין התבן והגרוגרות סותמים הכל, כגון הכא דאיכא מקום קופה וחבית, אי לא מבטל להו לא חייצי: **ואם לאו טמאין**. ובלבד שתהא החבית אם היא של חרס פיה כנגד הטומאה ולפיכך אינה מצלת, שכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה. אבל אם גב החבית כנגד הטומאה חוצצת בפני הטומאה, שאין כלי חרס מקבל טומאה מגבו: **בית שחצצו בקנקנים**. ופיהן כלפי הטומאה, דעכשיו אין מצילים: **וטח בטיח**. בין מבפנים בין מבחוץ: אם יכול הטיח לעמוד בפני עצמו טהור. שהטיח חוצץ בפני הטומאה:

ג. כֹּתֶל הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַבַּיִת, יְדוֹן מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה. כֵּיצַד, כֹּתֶל שֶׁהוּא לָאֲוִיר וְהַטֻּמְאָה בְתוֹכוֹ, מֵחֱצָיו וְלִפְנִים, הַבַּיִת טָמֵא, וְהָעוֹמֵד מִלְמַעְלָן טָהוֹר. מֵחֱצָיו וְלַחוּץ, הַבַּיִת טָהוֹר, וְהָעוֹמֵד מִלְמַעְלָן טָמֵא. מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה, הַבַּיִת טָמֵא. וְהָעוֹמֵד מִלְמַעְלָן, רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא, וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל הַכֹּתֶל לַבַּיִת:

ברטנורה (ג) **כותל שהוא לאויר**. שצדו אחד אויר העולם, וצדו האחר משמש את הבית, כגון כותל שמפסיק בין בית לחצר או בין בית לגינה: **והטומאה בתוכו**. שנסדק הכותל ויש טומאה בחללו בתוך הסדק: **מחציו ולפנים**. אם הטומאה מן החצי של כותל לצד הבית: **הבית טמא**. כאילו היתה בתוך הבית, דההוא פלגא בתר בית שדינן ליה, והעומד בכותל למעלה אפילו עומד כנגד הטומאה: **טהור**. דלאו כטומאה רצוצה חשיבה. ואינה בוקעת ועולה, דהא חשבינן לה כמונחת באוהל: **מחציו ולחוץ**. לצד האויר. לא שדינן ליה בתר בית, ולפיכך העומד מלמעלה טמא כיון דלאו כמונחת באוהל היא הרי היא טומאה רצוצה ובוקעת ועולה: **מחצה למחצה**. שהטומאה באמצע: **ר' מאיר מטמא**. דשדינן ליה לכותל בתר בית ובתר אויר לחומרא: **וחכמים מטהרים**. דלגמרי שדינן ליה בתר בית. והלכה כחכמים: **כל הכותל לבית**. אפילו עומדת הטומאה בחצי של צד האויר הרי היא כאילו מונחת בתוך הבית:

ד. כֹּתֶל שֶׁבֵּין שְׁנֵי בָתִּים וְהַטֻּמְאָה בְתוֹכוֹ, בַּיִת הַקָּרוֹב לַטֻּמְאָה, טָמֵא. וְהַקָּרוֹב לַטָּהֳרָה, טָהוֹר. מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה, שְׁנֵיהֶם טְמֵאִין. טֻמְאָה בְאֶחָד מֵהֶן וְכֵלִים בַּכֹּתֶל, מֵחֱצָיו וּכְלַפֵּי טֻמְאָה, טְמֵאִים. מֵחֱצָיו וּכְלַפֵּי טָהֳרָה, טְהוֹרִין. מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה, הֲרֵי הֵן טְמֵאִין. מַעֲזִיבָה שֶׁבֵּין הַבָּתִּים לָעֲלִיָּה, טֻמְאָה בְתוֹכָהּ, מֵחֱצָיהָ וּלְמַטָּן, הַבַּיִת טָמֵא וַעֲלִיָּה טְהוֹרָה. מֵחֱצָיהָ וּלְמַעְלָן, הָעֲלִיָּה טְמֵאָה וְהַבַּיִת טָהוֹר. מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה, שְׁנֵיהֶן טְמֵאִין. טֻמְאָה בְאֶחָד מֵהֶן וְכֵלִים בַּמַּעֲזִיבָה, מֵחֱצָיהָ וּכְלַפֵּי טֻמְאָה, טְמֵאִין. מֵחֱצָיהָ וּכְלַפֵּי טָהֳרָה, טְהוֹרִין. מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה, הֲרֵי הֵן טְמֵאִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל הַמַּעֲזִיבָה לָעֲלִיָּה:

ברטנורה (ד) **כותל שבין שני בתים**. כותל המפסיק בין שני בתים: **טומאה באחד מהן**. באחד מן הבתים: **מעזיבה**. תקרה המפסקת בין בית לעלייה: **ר' יהודה אומר וכו'**. ואין הלכה כר' יהודה:

ה. טֻמְאָה בֵּין הַקּוֹרוֹת וְתַחְתֶּיהָ כִּקְלִיפַּת הַשּׁוּם, אִם יֵשׁ שָׁם פּוֹתֵחַ טָפַח, הַכֹּל טָמֵא. אִם אֵין שָׁם פּוֹתֵחַ טָפַח, רוֹאִין אֶת הַטֻּמְאָה כְּאִלּוּ הִיא אֹטֶם. הָיְתָה נִרְאֵית בְּתוֹךְ הַבַּיִת, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, הַבַּיִת טָמֵא:

ברטנורה (ה) **טומאה בין הקורות**. בין קורות התקרה שהנסרים עליהן והמעזיבה על גבן. ומתניתין כר' יהודה דאמר כל המעזיבה לעליה, והשתא קאמר שאם היתה טומאה

בקורות שתחת המעזיבה ומחיצה שהיא דקה כקליפת השום חוצצת בין הטומאה לבית, שאין הטומאה נראית בבית: **אם יש במקום הטומאה פותח טפח**. היינו שיש חלל טפח במקום הטומאה: **הכל טמא**. הבית והעליה: רואים את הטומאה כאילו היא אוטם. ואין יוצאה הטומאה לבית אלא בוקעת ועולה: **היתה נראית בתוך הבית**. שאין תחתיה כקליפת השום: **בין כך ובין כך**. בין יש בה פותח טפח בין אין בה פותח טפח:

ו. בַּיִת הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַכּוֹתֶל, יְדוֹן כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם. כֵּיצַד, כּוֹתֶל שֶׁבֵּין שְׁנֵי כוּכִין, אוֹ בֵּין שְׁתֵּי מְעָרוֹת, טָמְאָה בַבָּתִּים וְכֵלִים בַּכּוֹתֶל וַעֲלֵיהֶם כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם, טְהוֹרִין. טָמְאָה בַכּוֹתֶל וְכֵלִים בַּבָּתִּים וְעָלֶיהָ כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם, טְהוֹרִין. טָמְאָה תַחַת הָעַמּוּד, טָמְאָה בוֹקַעַת וְעוֹלָה, בּוֹקַעַת וְיוֹרֶדֶת:

ברטנורה (ו) **בית המשמש את הכותל**. המערות שתחת הקרקע, כשחופרים כוך למת מצד זה וכוך למת מצד השני, נמצא הכותל עשוי מאליו, משום הכי קרי ליה בית המשמש את הכותל, שעל ידי החפירה נעשה הכותל. אבל בנין שעל גבי קרקע, הכותל גורם לבית שיהיה בית, ומשום הכי קרי ליה כותל המשמש את הבית: **טומאה בבתים**. בכוכין ובמחילות: **ועליהן כקליפת השום טהורין**. דמפסיק לטומאה ואין דינם כדין כותל שבין שני בתים: **טומאה תחת העמוד**. אם יש עמוד בתוך הכוך או בתוך המערה וטומאה תחתיו והיא רוצצת שאין בה טפח על טפח ברום טפח: טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וכל שכנגד הטומאה למעלה ולמטה טמא, כדין כל טומאה מכוסה, ומן הצדדים טהור, והוא הדין לעמוד שבבית:

ז. כֵּלִים שֶׁתַּחַת הַפֶּרַח, טְהוֹרִים. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְטַמֵּא. הַשְּׁמָאָה וְהַכֵּלִים שֶׁתַּחַת הַפֶּרַח, אִם יֵשׁ שָׁם פּוֹתֵחַ טֶפַח, טְמֵאִין. וְאִם לָאו, טְהוֹרִין. שְׁנֵי פַּרְדַּסְקִים זֶה בְצַד זֶה, אוֹ זֶה עַל גַּב זֶה, נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן, הוּא וְהַבַּיִת טְמֵא, וְחֲבֵרוֹ טָהוֹר, וְרוֹאִין אֶת הַפַּרְדַּסְקִין כְּאִלּוּ הוּא אוֹטֶם, יְדוֹן מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה לְהָבִיא אֶת הַטֻּמְאָה לַבָּיִת:

ברטנורה (ז) **פרח**. דבר בולט ורחב שיוצא בראש העמוד או באמצעו: **כלים שתחת הפרח טהורים**. הכא איירי בעמוד העומד ברשות הרבים או בגינה, וטומאה תחתיו, והפרח בולט מן העמוד טפח לחוץ ומאהיל על הכלים שתחתיו: **טהורים**. דטומאה בוקעת ועולה, וכל שבצדדים טהור: **ר' יוחנן בן נורי מטמא**. דפרח כעמוד, וכשהטומאה בוקעת חוזרת על הכלים שהפרח מאהיל עליהם. ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי: **הטומאה והכלים שתחת הפרח**. כגון שהפרח מאהיל על הטומאה ועל הכלים: **פותח טפח**. שבולט הפרח חוץ לעמוד טפח: **פרדסקים**. עמודים חלולים נתונים בכותל הבית ובהן חלונות חלונות ויש להן דלתות, וטומאה תחת אותן עמודים: **נפתח אחד מהן [הוא והבית טמא**.

שהטומאה בוקעת בתוכו ויוצאת לבית, אפילו הטומאה מחציו של כותל ולחוץ דאינו נידון כבית, אפילו הכי הבית טמא: ורואין את הפרדסקין כאילו הן אוטם. כלומר אם הדלת נעול ולא נפתח, רואין אותן כאילו אין שם חלל כלל, ואם טומאה תחתיהן נידון הכותל מחצה על מחצה ככל הני דתנן לעיל מחציו ולפנים הבית טמא, מחציו ולחוץ הבית טהור:

גמרא נדה דף ך' ע"ב

יַלְתָּא אַיְיתָא דְּמָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָא וְטַמֵּי לָהּ. הֲדַר אַיְיתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה וְדַכֵּי לָהּ. וְהֵיכִי עָבִיד הָכִי וְהָתַנְיָא חָכָם שֶׁטִּמֵּא אֵין חֲבֵירוֹ רַשָּׁאי לְטַהֵר. אָסַר אֵין חֲבֵירוֹ רַשָּׁאי לְהַתִּיר. מֵעִקָּרָא טְמוּיֵי הֲוָה מְטַמֵּי לָהּ כֵּיוָן דְּאָמְרָה לֵיהּ דְּכָל יוֹמָא הֲוָה מְדַכֵּי לִי כִּי הַאי גַּוְונָא וְהָאֵידָנָא הֲוָא הוּא דְחָשׁ בְּעֵינֵיהּ דַּכֵּי לָהּ. וּמִי מְהֵימְנֵי אֵין וְהָתַנְיָא נֶאֱמֶנֶת אִשָּׁה לוֹמַר כָּזֶה רָאִיתִי וְאִבַּדְתִּיו. אִיבַּעְיָא לְהוּ כָּזֶה טִיהַר אִישׁ פְּלוֹנִי חָכָם מַהוּ. תָּא שְׁמַע נֶאֱמֶנֶת אִשָּׁה לוֹמַר כָּזֶה רָאִיתִי וְאִבַּדְתִּיו. שַׁאנִי הָתָם דִּילֵיתֵיהּ לְקַמָּן. תָּא שְׁמַע דַּיְילָתָא אַיְיתָא דְּמָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָא וְטַמֵּי לָהּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה וְדַכֵּי לָהּ. וְהֵיכִי עָבִיד הָכִי וְהָתַנְיָא חָכָם שֶׁטִּמֵּא אֵין חֲבֵירוֹ רַשָּׁאי לְטַהֵר וכו'. וְאָמְרִינַן טְמוּיֵי הֲוָה מְטַמֵּי לָהּ. כֵּיוָן דְּאָמְרָה לֵיהּ דְּכָל יוֹמָא מְדַכֵּי לָהּ כִּי הַאי גַּוְונָא וְהָאֵידָנָא הוּא דְחָשׁ בְּעֵינֵיהּ הָדָר דַּכֵּי לָהּ אַלְמָא מְהֵימְנָא לֵיהּ. רַב יִצְחָק בַּר יְהוּדָה אַגְּמְרֵיהּ סָמֵךְ:

רש"י **מעיקרא טמויי טמי לה.** רבי יצחק משום כבודו דרבה בר בר חנה: **כזה ראיתי.** מביאה דם אחר או שלה או של חברתה ואומרת כזה ראיתי ואבדתיו אם דם זה טהור לא מספקינן ליה בטומאה משום דם האבוד דמהימנא למימר כזה ראיתי: **כזה טיהר לי פלוני וכו'.** מהו שתסמוך עליה חברתה שראתה דם זו ואמרה לה כדם זו הראיתי גם אני לפלוני חכם וטיהר: **נאמנת אשה וכו'.** אלמא קים לה במראה דמים: **דליתא קמן.** אבל הכא דאיתא קמן ניחזי אנן: **אגמריה סמך.** פשיטא ליה דטהור והאי דהוה מטמא מעיקרא משום כבודו דרבה בב"ח אבל אי הוה מספקא ליה לא הוה סמיך עלה:

זוהר תרומה דף קל"ו ע"ב

רַב הַמְנוּנָא סָבָא כַּד הֲוָה סְלִיק מִנַּהֲרָא בְּמַעֲלֵי שַׁבַּתָּא הֲוָה יָתִיב רְגָעָא חָדָא וְזָקִיף עֵינוֹי וַהֲוָה חָדֵי וַהֲוָה אָמַר דַּהֲוָה יָתִיב לְמֶחֱמֵי חֶדְוָה דְּמַלְאֲכֵי עִלָּאֵי. אִלֵּין סַלְקִין וְאִלֵּין נַחֲתִין וּבְכָל מַעֲלֵי שַׁבַּתָּא יָתִיב בַּר נָשׁ בָּעוֹלָם הַנְּשָׁמוֹת. זַכָּאָה אִיהוּ מַאן דְּיָדַע בְּרָזִין דְּמָארֵיהּ. כַּד נָהִיר יְמָמָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא סְלִיקוּ דְּחֶדְוָה סָלִיק בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין בְּנַיְיהָא בְּחֶדְוָה כְּדֵין הַשְׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ מַאן שְׁמַיִם. אִלֵּין שְׁמַיִם דְּשָׁמָא עִלָּאָה אִתְחֲזֵי בְּהוּ דְּשָׁמָא קַדִּישָׁא אִתָּרְשִׁים בְּהוּ. מְסַפְּרִים. מַאי מְסַפְּרִים. אִי תֵּימָא כְּמַאן דְּמִשְׁתָּעֵי סִפּוּר דְּבָרִים. לָאו הָכִי. אֶלָּא דְנַהֲרִין וּנְצִיצִין בְּנִצִיצוּ דְנָהוֹרָא עִלָּאָה וְסַלְקִין בְּשָׁמָא

דְּכָלִיל בְּנְהִירוּ דִּשְׁלִימוּ עִלָּאָה. וּמָאן אִיהוּ סִפּוּר דְּנַצְצֵי בְּנְהִירוּ דִּשְׁלִימוּ דְּסֵפֶר עִלָּאָה וּבְגִין כַּךְ סַלְקִין בִּשְׁמָא שְׁלִים וְנַהֲרִין בְּנְהִירוּ שְׁלִים וְנִצְצֵי בִּנְצִיצוּ שְׁלִים. אִינְהוּ מְנַצְצֵי וְנַהֲרֵי בְּגַוְונַיְיהוּ מִגּוֹ נְהִירוּ דְּנַצְיצוּ דְּסֵפֶר עִלָּאָה וְנַצְצֵי וְנַהֲרֵי לְכָל סְטַר וּסְטָר (נ"א לְכָל כְּבוֹד וְכָבוֹד) דְּמִתְדַּבְּקָן בֵּיהּ. דְּהָא מְנַיְיהוּ מֵהַהוּא סְפִירוּ וּנְהִירוּ נָהִיר כָּל עִזְקָא וְעִזְקָא וְנָצִיץ בִּנְצִיצוּ. בְּגִין דִּבְהַאי יוֹמָא מִתְעַטָּרָן שְׁמַיִם וְסַלְקִין בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא יַתִּיר מִשְּׁאָר יוֹמִין:

תרגום הזוהר רַב הַמְנוּנָא סָבָא כְּשֶׁעָלָה מִן הַנָּהָר בִּכְנִיסַת הַשַּׁבָּת, הָיָה יוֹשֵׁב רֵגַע אֶחָד, וְנָשָׂא עֵינָיו, וְהָיָה שָׂמֵחַ. וְהָיָה אוֹמֵר שֶׁהוּא יוֹשֵׁב לִרְאוֹת הַשִּׂמְחָה שֶׁל מַלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁאֵלּוּ עוֹלִים וְאֵלּוּ יוֹרְדִים. וּבְכָל עֵת כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת, יוֹשֵׁב הָאָדָם בְּעוֹלָם הַנְּשָׁמוֹת. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּסוֹדוֹת אֲדוֹנוֹ. כְּשֶׁהָאִיר הַיּוֹם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, עֶלְיַת הַשִּׂמְחָה עוֹלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת בְּנַחַת בְּחֶדְוָה. אָז, הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂי יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ. מִי הוּא שָׁמַיִם. הֵם שָׁמַיִם אֵלּוּ, שֶׁשָּׁם הָעֶלְיוֹן נִרְאֶה בָּהֶם, וְשָׁם הַקָּדוֹשׁ נִרְשָׁם בָּהֶם. מְסַפְּרִים, שׁוֹאֵל, מַהוּ פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל מְסַפְּרִים. אִם תֹּאמַר, כְּמִי שֶׁמְּסַפֵּר סִפּוּר דְּבָרִים, אֵינוֹ כֵּן. אֶלָּא שֶׁמַּאִירִים וּמְנוֹצְצִים בְּהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל אוֹר הָעֶלְיוֹן, וְעוֹלִים בַּשֵּׁם, הַכְּלוּל בְּהֶאָרַת הַשְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה. שׁוֹאֵל, מַה הוּא סִפּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם, הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים. וּמֵשִׁיב, שֶׁמִּתְנוֹצְצִים בְּהֶאָרַת הַשְׁלֵמוּת שֶׁל סֵפֶר הָעֶלְיוֹן, וּמֵשִׁוּם זֶה, עוֹלִים בַּשֵּׁם שָׁלֵם, שֶׁהוּא הַוָּיָה, וּמְאִירִים בְּאוֹר שָׁלֵם, וּמִתְנוֹצְצִים בְּהִתְנוֹצְצוּת שְׁלֵמָה, הֵם מִתְנוֹצְצִים וּמְאִירִים בְּעַצְמָם מִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁל הִתְנוֹצְצוּת סֵפֶר הָעֶלְיוֹן, וּמִתְנוֹצְצִים וּמְאִירִים לְכָל צַד וְצַד שֶׁמִּתְדַּבְּקִים בּוֹ, כִּי מֵהֶם, מִסְּפִירִיוּת הַהוּא וּמִן הָאוֹר מֵאִיר כָּל טַבַּעַת וְטַבַּעַת וּמִתְנוֹצֵץ בְּהִתְנוֹצְצוּת, מִשּׁוּם שֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטְּרִים הַשָּׁמַיִם, וְעוֹלִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הַוָּיָה, יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר הַיָּמִים.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' שבת פ"ח

א. הַסּוֹחֵט אֶת הַפֵּרוֹת לְהוֹצִיא מֵימֵיהֶן חַיָּב מִשּׁוּם מְפָרֵק. וְאֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּמַשְׁקִין שֶׁסְּחַט כַּגְּרוֹגֶרֶת. וְאֵין חַיָּבִים מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא עַל דְּרִיכַת זֵיתִים וַעֲנָבִים בִּלְבָד. וּמוּתָּר לִסְחוֹט אֶשְׁכּוֹל שֶׁל עֲנָבִים לְתוֹךְ הָאוֹכֶל שֶׁמַּשְׁקֶה הַבָּא לְאוֹכֶל אוֹכֶל הוּא וְנִמְצָא כִּי מְפָרֵק אוֹכֶל מֵאוֹכֶל אֲבָל אִם סָחַט לַכֶּלִי שֶׁאֵין בּוֹ אוֹכֶל הֲרֵי זֶה דּוֹרֵךְ וְחַיָּב. וְהַחוֹלֵב לְתוֹךְ הָאוֹכֶל אוֹ הַיּוֹנֵק בְּפִיו פָּטוּר וְאֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיַּחֲלוֹב לְתוֹךְ הַכֶּלִי: **ב**. הַזּוֹרֶה אוֹ הַבּוֹרֵר כַּגְּרוֹגֶרֶת חַיָּיב. וְהַמְחַבֵּץ הֲרֵי הוּא תּוֹלְדַת בּוֹרֵר. וְכֵן הַבּוֹרֵר שְׁמָרִים מִתּוֹךְ הַמַּשְׁקִין הֲרֵי זֶה תּוֹלְדַת בּוֹרֵר אוֹ תּוֹלֶדֶת מְרַקֵּד וְחַיָּיב שֶׁהַזּוֹרֶה וְהַבּוֹרֵר וְהַמְּרַקֵּד דּוֹמִין עִנְיְנֵיהֶם זֶה לָזֶה. וּמִפְּנֵי מַה מָנוּ אוֹתָן בִּשְׁלֹשָׁה מִפְּנֵי שֶׁכָּל מְלָאכָה שֶׁהָיְתָה בְּמִשְׁכָּן מוֹנִין אוֹתָהּ בִּפְנֵי עַצְמָהּ: **ג**. הַבּוֹרֵר

אוֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסוֹלֶת אוֹ שֶׁהָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי מִינֵי אוֹכָלִין וּבֵרֵר מִין מִמִּין אַחֵר בְּנָפָה וּבְכָבָרָה חַיָּיב. בְּקָנוֹן אוֹ בְתַמְחוּי פָּטוּר. וְאִם בֵּירַר בְּיָדוֹ לֶאֱכוֹל לְאַלְתַּר מוּתָּר:

מוסר

מספר חסידים סי' ל"ה

נְצוֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע כַּאֲשֶׁר תּוֹכִיחַ חֲבֵירְךָ מִי שֶׁדְּבָרָיו יוֹתֵר מִשֶּׁכְּלוֹ יְהֵא דְּבָרָיו עָלָיו. מִי שֶׁשִּׂכְלוֹ יוֹתֵר מִדְּבָרָיו יִהְיוּ דְּבָרָיו לוֹ. פֵּירוּשׁ מִי שֶׁדְּבָרָיו וְתוֹכָחוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם יוֹתֵר מִשֶּׁכְּלוֹ כְּלוֹמַר שֶׁאֵינוֹ חָכָם וּמַשְׂכִּיל לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרָיו וְאֵין שִׂכְלוֹ מַכְרִיחוֹ לַעֲשׂוֹת כִּדְבָרָיו הַטּוֹבִים וְהָיוּ דְּבָרָיו עָלָיו לְקָלוֹן שֶׁאוֹמְרִים הַשּׁוֹמְעִים לְכָל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר מוֹכִיחַ אוֹתָנוּ הוּא נָעֳדָר מֵמֶּנָּה. וְהוּא נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְאֵינוֹ נָאֶה מְקַיֵּים. אֲבָל מִי שֶׁשִּׂכְלוֹ יוֹתֵר מִדְּבָרָיו שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף לְהוֹכִיחַ לִבְנֵי אָדָם כִּי אִם כְּפִי הַשֵּׂכֶל וְהַמּוּסָר וְהַמַּעֲלוֹת טוֹבוֹת אֲשֶׁר בּוֹ יִהְיוּ דְּבָרָיו לוֹ. כְּלוֹמַר דְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁמּוֹכִיחַ בְּנֵי אָדָם יִהְיוּ לוֹ לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת שֶׁאוֹמְרִים הַשּׁוֹמְעִים כָּל הַשֵּׂכֶל הַזֶּה וְהַמּוּסָר אֲשֶׁר הוּא דּוֹבֵר הַכֹּל בּוֹ לְלַמְּדָךְ שֶׁטּוֹב הַשְׁתִּיקָה מִלְּהוֹסִיף בְּדִבּוּר כִּי תּוֹסֶפֶת הַשְׁתִּיקָה לְכָבוֹדוֹ וּלְתִפְאַרְתּוֹ וְתוֹסֶפֶת הַדִּבּוּר לְקָלוֹן וּלְחֶרְפָּה. עַל כֵּן הַמְּעַיֵּין בְּסֵפֶר הַחֲסִידוּת וְהַחָכְמָה יִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת כְּפִי מַה שֶּׁיַּשְׂכִּיל וְאַל יִתְכַּוֵּן לְהַשְׂכִּיל כְּדֵי לָדַעַת סֵפֶר כִּי סִיפּוּר הַחָכְמָה אֵינָהּ תּוֹעֶלֶת לְמַסֵּפֵר אוֹתָהּ שֶׁדְּבָרָיו יוֹתֵר מִשִּׂכְלוֹ. כְּלוֹמַר שֶׁמְּדַבֵּר אוֹתוֹ יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁרָאוּי לוֹ לְפִי חָכְמָתוֹ וְשִׂכְלוֹ כַּאֲשֶׁר אָמַר שְׁלֹמֹה (משלי י"ז) לֹא נָאוָה לְנָבָל שִׂפַת יֶתֶר אַף יִהְיוּ דְּבָרָיו מוֹשְׁלִים עָלָיו וְנִלְכָּד הוּא בְּיָדָם. וּמִי שֶׁשִּׂכְלוֹ יוֹתֵר מִדְּבָרָיו שֶׁחָכְמָתוֹ גְּדוֹלָה וְיִתֵּרָה עַל דְּבָרָיו מִדָּה טוֹבָה שֶׁמֵּרוֹב שִׂכְלוֹ מוֹשֵׁל בְּרוּחוֹ וְאֵינוֹ מוֹצִיאָם כִּי אִם לְפִי דַּעְתּוֹ וְשִׂכְלוֹ אַז יִהְיוּ דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים לוֹ כְּלוֹמַר הֲרֵי הֵן שֶׁלּוֹ וּבִרְשׁוּתוֹ כְּמוֹ (שה"ש ב) דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ:

פרשת בחוקותי

בחוקותי יום ראשון

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וַ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

(ג) אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם: אִם בְּקָיְמֵי תְּהֻכוּן וְיָת פִּקּוּדַי תִּטְרוּן וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן:

רש"י אם בחקתי תלכו. יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו, הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקים אם בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה: ואת מצותי

תשמרו. הוו עמלים בתורה על מנת לשמור ולקים, כמו שנאמר (דברים ה א) ולמדתם אתם ושמרתם לעשותם:

(ד) וְנָתַתִּי גִּשְׁמֵיכֶם בְּעִתָּם וְנָתְנָה הָאָרֶץ יְבוּלָהּ וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פִּרְיוֹ: וְאֶתֵּן מַטְרְכוֹן בְּעִדָּנְהוֹן וְתִתֵּן אַרְעָא עֲלַלְתָּהּ וְאִילַן חַקְלָא יִתֵּן אִבֵּהּ:

רש"י בעתם. בשעה שאין דרך בני אדם לצאת, כגון בלילי שבתות ובלילי רביעיות: ועץ השדה. הן אילני סרק, ועתידין לעשות פרות:

(ה) וְהִשִּׂיג לָכֶם דַּיִשׁ אֶת בָּצִיר וּבָצִיר יַשִּׂיג אֶת זָרַע וַאֲכַלְתֶּם לַחְמְכֶם לָשׂבַע וישַׁבְתֶּם לָבֶטַח בְּאַרְצְכֶם: וְיִעֲרַע לְכוֹן דְּיָשָׁא יָת קְטָפָא וּקְטָפָא יְעָרַע לְאַפּוֹקֵי בַר זָרְעָא וְתֵיכְלוּן לַחְמְכוֹן לְמִשְׂבַּע וְתִיתְבוּן לְרָחְצָן בְּאַרְעַכוֹן:

רש"י והשיג לכם דיש את בציר. שיהא הדיש מרבה ואתם עסוקים בו עד הבציר, ובבציר תעסקו עד שעת הזרע: ואכלתם לחמכם לשבע. אוכל קמעא והוא מתברך במעיו:

(ו) **שני** וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ וְחֶרֶב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם: וְאֶתֵּן שְׁלָמָא בְּאַרְעָא וְתִשְׁרוּן וְלֵית דָּמְנִיד וֶאֱבַטֵּל חַיְתָא בִּשְׁתָּא מִן אַרְעָא וּדְקַטְלִין בְּחַרְבָּא לָא יִעְדוּן בְּאַרְעֲכוֹן:

רש"י ונתתי שלום. שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום, תלמוד לומר אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ, מכאן שהשלום שקול כנגד הכל. וכן הוא אומר עושה שלום ובורא את הכל: וחרב לא תעבר בארצכם. אין צריך לומר שלא יבאו למלחמה, אלא אפלו לעבור דרך ארצכם ממדינה למדינה:

(ז) וּרְדַפְתֶּם אֶת אֹיְבֵיכֶם וְנָפְלוּ לִפְנֵיכֶם לֶחָרֶב וְתִרְדְּפוּן יָת בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן וְיִפְּלוּן קֳדָמֵיכוֹן לְחַרְבָּא:

רש"י לפניכם לחרב. איש בחרב רעהו:

(ח) וְרָדְפוּ מִכֶּם חֲמִשָּׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם רְבָבָה יִרְדֹּפוּ וְנָפְלוּ אֹיְבֵיכֶם לִפְנֵיכֶם לֶחָרֶב: וְיִרְדְּפוּן מִנְכוֹן חַמְשָׁא מְאָה וּמְאָה מִנְכוֹן לְרִבּוֹתָא יֵיעִירְקוּן וְיִפְּלוּן בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן קֳדָמֵיכוֹן לְחַרְבָּא:

רש"י ורדפו מכם. מן החלשים שבכם, ולא מן הגבורים שבכם: חמשה מאה ומאה מכם רבבה. וכי כך הוא החשבון, והלא לא היה צריך לומר אלא מאה מכם שני אלפים ירדפו, אלא אינו דומה מועטין העושין את התורה למרבין העושין את התורה: ונפלו איביכם וגו' . שיהיו נופלין לפניכם שלא כדרך הארץ:

נביאים - ירמיה - פרק טז

(יט) יְהוָה עֻזִּי וּמָעוּזִּי וּמְנוּסִי בְּיוֹם צָרָה אֵלֶיךָ גּוֹיִם יָבֹאוּ מֵאַפְסֵי אָרֶץ וְיֹאמְרוּ אַךְ שֶׁקֶר נָחֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ הֶבֶל וְאֵין בָּם מוֹעִיל: יֶיְ תּוּקְפִי וְרוּחֲצָנִי וּמְשֻׁיזְבִי בְּעִדַּן עָקָא לְשֵׁמַע גְּבוּרָתָךְ עַמְמִין יֵיתוּן מִסְיָפֵי אַרְעָא וְיֵימְרוּן בְּרַם לְשִׁקְרָא פְּלָחוּ אֲבָהָתָנָא לְלָמָא וְלֵית בְּהוֹן הֲנָאָה:

רש"י **ה' עוזי ומעוזי ומנוסי** . אנטיפויימאנ"ט בלעז ומנחם חברו ל' פלא כמו נתת ליראיך נס להתנוסס (תהלים ס) וכן ה' נסי (שמות ז) ודונש פתר אותו ל' מנוס ממש : **אליך גוים יבאו** . סוף האומות לשוב אליך ולעבדך שכם אחד ועמך איך עשו להם אלהים והמה לא אלהים : **מאפסי** . כמו מקצה : **נחלו** . ל' נחלה : **מועיל** . ל' תועלת :

(כ) הֲיַעֲשֶׂה לוֹ אָדָם אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים: לָכֵן הִנְנִי מוֹדִיעָם בַּפַּעַם הַזֹּאת אוֹדִיעֵם אֶת יָדִי וְאֶת גְּבוּרָתִי וְיָדְעוּ כִּי שְׁמִי יְהוָה: בְּכֵן הָא אֲנָא מְחַוֵּי לְהוֹן בְּזִמְנָא הָדָא אַחֲוִינוּן יַת פּוּרְעָנוּתִי וְיַת מְחַת גְּבָרְתִי וְיִדְּעוּן אֲרֵי שְׁמִי יְיָ:

רש"י **כי שמי ה'** . כמשמעו מושל ושליט לקיים גזרתי :

יז (א) חַטַּאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בַּרְזֶל בְּצִפֹּרֶן שָׁמִיר חֲרוּשָׁה עַל לוּחַ לִבָּם וּלְקַרְנוֹת מִזְבְּחוֹתֵיכֶם: חוֹבֵי דְבֵית יְהוּדָה כְּתִיבִין בְּעֵט דַּבַרְזֶל בְּטָפַר שְׁמִיר חֲרִיתִין עַל לוּחַ לִבְּהוֹן וּלְקַרְנוֹת אִיגּוֹרֵיכוֹן:

רש"י **בעט ברזל** . משל הוא כלומר חקוקה בשיקוע ואין נוחה למחוק , ומדרש אגדה בעט ברזל בצפורן שמיר על ידי ירמיה שנקרא עמוד ברזל ועל ידי יחזקאל שנאמר לו כשמיר חזק מצור נתתי מצחך : **חרושה** . חקוקה כזה שהוא חורש בעומק : **על לוח לבם** . שאינם שוכחין עכו"ם שלהם :

(ב) כְּזִכֹּר בְּנֵיהֶם מִזְבְּחוֹתָם וַאֲשֵׁרֵיהֶם עַל עֵץ רַעֲנָן עַל גְּבָעוֹת הַגִּבְעֹות: כְּאִדְכְּרָא בְּנֵיהוֹן אִיגּוֹרֵיהוֹן וַאֲשֵׁרֵיהוֹן תְּחוֹת כָּל אִילַן עַבּוֹף וְעַל רָמָתָא מְנַטְלָתָא:

רש"י **כזכור בניהם מזבחותם** . כזכירת בניהם כן היתה להם זכירת מזבחותם כאדם שיש לו געגועין על בנו : **ואשריהם** . אשר על עץ רענן . על עץ כמו אצל וכת"י תחות כל אילן עבוף :

(ג) הָרְרִי בַּשָּׂדֶה חֵילֵךְ כָּל אוֹצְרוֹתַיִךְ לָבַז אֶתֵּן בָּמֹתַיִךְ בְּחַטָּאת בְּכָל גְּבוּלֵיךְ: עַל דְּפַלַחְתּוּן עַל טוּרַיָּא בְּחַקְלָא נְכַסֵיכוֹן וְכָל בֵּית גְּנָזֵיכוֹן לְבִזָּא אֶמְסַר בְּחוֹבִין דַּהֲוֵיתוּן פַּלְחִין לְטָעָוָתָא בְּכָל תְּחוּמַיכוֹן:

רש"י **הררי בשדה** . ירושלים היושבת בהר המישור כל סביב העיר מישור שדה ול' הררי כמו ערבי (ישעיה יג) על שם שיושב בערבה מונטיינד"ש בלעז יושבי ההר (ס"א יושבת

ההר) : **חילך** . כמו ממונך : **במותיך בחטאת** . במותך עשויות בחטא לשם עכו"ם בכל גבוליך :

כתובים - משלי - פרק כט

(ט) אִישׁ חָכָם נִשְׁפָּט אֶת אִישׁ אֱוִיל וְרָגַז וְשָׂחַק וְאֵין נָחַת: גַּבְרָא חַכִּימָא דָּיֵן עִם גַּבְרָא שַׂטְיָא וְרָגֵז וְחָאֵף וְלָא מִתְתְּבַר:

רש"י **איש חכם נשפט** . מתוכח עם האויל : **ואין נחת** . בין מראה לו פנים זעופו' בין שמראהו פנים שוחקו' אין נחת לא בזו ולא בזו אינו מוצא קורת רוח מצינו באמציה שהראה לו הקב"ה פנים שוחקות ומסר בידו אדום ובשובו מהכות (ד"ה ב כה) ויבא את אלהיהם ולהם השתחוה לאחז הראה הקב"ה פנים זועפות ומסרו ביד מלכי ארם ויזבח לאלהי דמשק כי אמר אלהי ארם מעזרים להם :

(י) אַנְשֵׁי דָמִים יִשְׂנְאוּ תָם וְיִשָׁרִים יְבַקְשׁוּ נַפְשׁוֹ: גַּבְרֵי דְאָשְׁדִין דְמָא סָנְיָן תְמִימוּתָא וּתְרִיצֵי בָּעְיָן לַהּ:

רש"י **יבקשו נפשו** . ל' חבה ונראה שכן הוא כמה שאמר דוד לאביתר (שמואל א כב) אשר יבקש את נפשי יבקש את נפשך מי שיגמול לי חסד יגמול לך ואין הפותרים מודים לי :

(יא) כָּל רוּחוֹ יוֹצִיא כְסִיל וְחָכָם בְּאָחוֹר יְשַׁבְּחֶנָּה: כּוֹלָא חוּמְתֵיהּ מַפֵּיק סַכְלָא וְחַכִּימָא בְּרַעְיָנָא מַאֲחָה:

רש"י **באחור ישבחנה** . כשיוציא הכסיל כל רוחו בא החכם וישפילנו במענה לשונו ודומה לו משביח שאון ימים (תהלים סה) בשוא גליו אתה תשבחם (שם פט) :

(יב) מֹשֵׁל מַקְשִׁיב עַל דְּבַר שֶׁקֶר כָּל מְשָׁרְתָיו רְשָׁעִים: שַׁלִּיטָא דְצָאֵת מְלֵי דְשִׁקְרָא כֻּלְּהוֹן מְשַׁמְּשָׁנוֹי רַשִׁיעֵי: (יג) רָשׁ וְאִישׁ תְּכָכִים נִפְגָּשׁוּ מָאִיר עֵינֵי שְׁנֵיהֶם יְהוָה: מִסְכְּנָא וְגַבְרָא מַצְעָיָא פְּגִיעוּ חַד בְּחַד וֵאלָהָא מַנְהִיר עֵינוֹי דְּתַרְוֵיהוֹן:

רש"י **ואיש תככים** . איש מזימות בעל תורה , ורבותינו (תמורה טז ויקרא רבה פ' ל"ד) פירשו תלמיד שאמר לרב השניני פרק א' ומלמדו :

(יד) מֶלֶךְ שׁוֹפֵט בֶּאֱמֶת דַּלִּים כִּסְאוֹ לָעַד יְכוֹן: מַלְכָּא דְדָאֵן בְּקוּשְׁטָא לְמִסְכְּנֵי כּוּרְסֵיהּ לַעֲלַם תֵּקִין:

משנה כלאים פרק ט

א. אֵין אָסוּר מְשׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. וְאֵינוֹ מִטַּמֵּא בַּנְּגָעִים אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. אֵין הַכֹּהֲנִים לוֹבְשִׁין לְשַׁמֵּשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. צֶמֶר גְּמַלִּים וְצֶמֶר רְחֵלִים שֶׁטְּרָפָן זֶה בָּזֶה, אִם רֹב מִן הַגְּמַלִּים, מֻתָּר, וְאִם רֹב מִן הָרְחֵלִים, אָסוּר, מֻחֱצָה לְמֻחֱצָה, אָסוּר. וְכֵן הַפִּשְׁתָּן וְהַקַּנְבּוֹס שֶׁטְּרָפָן זֶה בָּזֶה:

ברטנורה (א) אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים. דכתיב (שם) לא תלבש שעטנז צמר ופשתים, שעטנז כלל, צמר ופשתים פרט. כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט, צמר ופשתים אין, מידי אחרינא לא. צמר, הוא צמר רחלים ואילים בלבד, דכתיב (מלכים ב ג) ומישע מלך מואב היה נוקד והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף אילים צמר, אין לך קרוי צמר סתם אלא צמר אילים אבל שאר צמר צריך ליתן שם לווי, צמר גמלים, צמר ארנבים, צמר עזים: ואינו מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים. דכתיב (ויקרא יג) והבגד כי יהיה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים: אין הכהנים לובשים לשמש במקדש אלא צמר ופשתים. דבבגדי כהנים כתיב שש ובד והוא פשתן שעולה בד בבד כלומר קנה יחידי מכל גרעין ואין שני קנים עולים מגרעין אחד. ובאבנט כתיב תכלת וארגמן ותולעת שני. ותכלת, צמר צבוע בדם חלזון. וארגמן, צמר צבוע בצבע אדום ששמו ארגמן והוא לאכ"א בלע"ז. ותולעת שני, צמר צבוע בצבע אדום שקורין כרמי"ז: **שטרפן**. שערבן: **מותר**. לערב עמהן פשתן לפי שצמר רחלים נתבטל ברוב של גמלים: **וכן פשתן וקנבוס**. שנתערבו הרוב מן הקנבוס מותר להביא צמר ולערב עמהם:

ב. הַשִּׁירַיִם וְהַכְּלָךְ אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, אֲבָל אֲסוּרִים מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. הַכָּרִים וְהַכְּסָתוֹת אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בָּהֶן. אֵין עֲרַאי לְכִלְאַיִם. וְלֹא יִלְבַּשׁ כִּלְאַיִם אֲפִלּוּ עַל גַּבֵּי עֲשָׂרָה, אֲפִלּוּ לִגְנֹב אֶת הַמֶּכֶס:

ברטנורה (ב) **השיריים והכלך**. מינים של משי הן והכלך גדל בכרכי הים ותבניתו כתבנית הזהב והוא רך ביותר ודומה לצמר: **אבל אסורים**. דאתי לאחלופי בצמר ופשתים. ומפני שלא היו מצויין ביניהם לא היו מכירים בהם ואתי לאחלופי הלכך אסורים מפני מראית העין. אבל האידנא שהמשי מצוי בינינו והכל יודעים ומכירים בו אין אסור שום מין של משי בצמר או בפשתים. וכן הקנבוס שרי בין בצמר בין בפשתים שהכל מכירים בו: הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים. לפי שהן עשויין לשכיבה והתורה אמרה (ויקרא יט) לא יעלה עליך, אבל אתה מותר להציעו תחתיך, והני מילי כשהן קשים וריקנים ונתונים על גבי אצטבא אז הן מותרין כשאין בשרו [נוגע] בהם אבל אם הם רכים או מלאים או אפילו ריקנים ומונחים על גבי מטה אפילו עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תחתיהם אסור לישן עליהם לפי שנכפפים ונכרכים על בשרו: **אין עראי לכלאים**. דלבישת עראי לבישה היא: **אפי' על גבי עשרה**. ואע"פ שאינו נהנה מן הכלאים: **את המכס**. ראיתי לקצת מרבותי שפירשו כגון במקום שהיהודים פורעים מכס, ולובש כלאים כדי שלא יכירו שהוא יהודי. ולי נראה לגנוב את המכס לפי שאין אדם נותן מכס

מבגדים שהוא לובש וסתם משנה זו [סברה] דבר שאינו מתכוין אסור ופליגא אאידך סתמא דתנן מוכרי כסות מוכרין כדרכן:

ג. מְטַפְּחוֹת הַיָּדַיִם, מְטַפְּחוֹת הַסְּפָרִים, מְטַפְּחוֹת הַסַּפָּג, אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם כְּלְאָיִם. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹסֵר. וּמְטַפְּחוֹת הַסְּפָרִים, אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם כְּלְאָיִם:

ברטנורה (ג) **מטפחות הידים**. שמנגבים בהם כשנוטלים את הידים: **מטפחות הספרים**. שנותנים על גבי ספר תורה: **ומטפחות הספג**. שמנגב בהם כל גופו לאחר שרחץ: **ר' אליעזר אוסר**. מטפחות ידים לפי שפעמים מחמם בה ידיו, ומטפחות ספרים פעמים שמשימם בחיקו ומתחמם, ומטפחות הספג פעמים שרואה את רבו ומתעטף בה. והלכה כר"א: **ומטפחות הספרים**. המגלחים בני אדם ופורסים עליהם מטפחת כדי שלא יתלכלו בגדיהם: **אסורות משום כלאים**. ובהא מודה ת"ק לפי שיש להן בית ראש ולובשים אותן דרך מלבוש והכי מוכח בירושלמי:

ד. תַּכְרִיכֵי הַמֵּת וּמַרְדַּעַת שֶׁל חֲמוֹר, אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם כְּלְאָיִם. לֹא יִתֵּן הַמַּרְדַּעַת עַל כְּתֵפוֹ אֲפִלּוּ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ זֶבֶל:

ברטנורה (ד) **תכריכי המת**. שהמת נקבר בהם אין בהם משום כלאים דכתיב (תהלים פח) במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות: **ומרדעת חמור**. היא קשה יותר מכרים וכסתות הלכך אפילו בשרו נוגע לא חיישינן שמא תכרך נימא על בשרו. ודוקא כשהכלאים ניכרים ונראים בה אבל בגד שאבד בו כלאים לא יעשנו מרדעת לחמור דחיישינן שמא יקח ממנו טלאי לבגדו הואיל ואין הכלאים ניכרים:

ה. מוֹכְרֵי כְסוּת מוֹכְרִין כְּדַרְכָּן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּונוּ בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה, וּבַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהַצְּנוּעִים מַפְשִׁילִין בְּמַקֵּל (לְאֲחוֹרֵיהֶם):

ברטנורה (ה) **מוכרי כסות מוכרים כדרכן**. לובשים בגדי כלאים להראות לקונה מדת ארכו ורחבו ובלבד שלא יתכוונו להנאתן ואף על גב דאם מתכוין איכא איסורא דאורייתא כי לא מתכוין שרי לכתחילה וכן הלכה: **והצנועים**. המחמירים על עצמן: **מפשילין במקל**. נותנים המקל על כתפיהם והכלאים מונחים בקצהו ואין כתפיהם נוגעות בכלאים:

ו. תּוֹפְרֵי כְסוּת תּוֹפְרִין כְּדַרְכָּן, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּונוּ בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה, וּבַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהַצְּנוּעִים תּוֹפְרִים בָּאָרֶץ:

ברטנורה (ו) **תופרין כדרכן**. מניחין הכלאים על הברכים ועל השוקים כשהן תופרים:

ז. הַבַּרְסִין וְהַבַּרְדָּסִין וְהַדַּלְמָטְקִיּוֹן וּמְנַעֲלוֹת הַפִּנּוֹן, לֹא יִלְבַּשׁ בָּהֶן עַד שֶׁיְּבַדֵּק. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, הַבָּאִים מֵחוּץ הַיָּם וּמִמְּדִינַת הַיָּם אֵינָן צְרִיכִין בְּדִיקָה, מִפְּנֵי שֶׁחֻזְקָתָן בַּקְנְבּוֹס. וּמְנַעַל שֶׁל זְרָד אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כְּלְאָיִם:

ברטנורה (ז) **הברסין והברדסין**. שניהם עשויין מצמר ומכסים בה את המטות אלא שאלו דקין ואלו עבין: **דלמטיקיון**. בתי שוקים קאלצי"ש בלע"ז: **מנעל הפינון**. מנעל שעושות מפסולת הצמר: **עד שיבדוק**. שמא יש פשתן מעורב בהן: **הבאים מחוף הים וממדינת הים**. מחוף הים שהוא ממדינת הים: **שחזקתן מן הקנבוס**. משנה זו נשנית בראשונה בזמן שלא היה הפשתן מצוי בכל מקום אבל בזמן הזה שהפשתן מצוי בכל מקום כולם צריכים בדיקה הלכך הלוקח בגדים תפורים מן הנכרי בזמן הזה לא ילבש עד שיבדוק יפה: **ומנעל של זרד**. מנעלים של עור ומחופים בפנים בלבדים או בצמר עב ומגיעות עד הירך כעין אותם שקורים בלע"ז בורזקי"ש ובערבי כופ"ש ולפי שעשויין לחמם הרגל קרויים של זרב לשון יזורבו נצמתו (איוב ו): **אין בו משום כלאים**. אין חוששין שמא פשתן מעורב בהם:

ח. אֵין אָסוּר מְשׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא טָווּי וְאָרוּג, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב) לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז, דָּבָר שֶׁהוּא שׁוֹעֵט טָווּי וְנוּוּז. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, נָלוֹז וּמַלִּיז הוּא אֶת אָבִיו שֶׁמַּשְׁמִיעִים עָלָיו:

ברטנורה (ח) **שוע טווי ונוז**. שוע סרוק במסרק ושוע חלק. איש חלק מתרגמינן גבר שעיע: **נוז**. שזור דהיינו שני חוטין שזורין יחד ועיקר כלאים מן התורה, שיהיה הצמר סרוק וטווי ושזור לבדו, וכן הפשתן סרוק וטווי ושזור לבדו, ואחר כך יהיו ארוגים יחדו או מחוברים יחד בשתי תכיפות דהוו כארוג. ומשום הכי איצטריך קרא למשרי כלאים בציצית לפי שחוטי תכלת שזורים הם דכתיב פתיל תכלת טווי ושזור, וכן חוט לבן, וכשמחברם יחד בשתי תכיפות הוו כלאים גמורים דאורייתא. והא דתנן הכא אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנאמר (דברים כב) לא תלבש שעטנז, לאו למדרש אריג משעטנז, דאריג מיחדו נפקא דדרשינן מינה דאף שתי תכיפות הוי חיבור, ולא מייתי שעטנז אלא משום טווי. וראיתי לאחד מרבותינו שפירש שוע טווי, הצמר לבד והפשתים לבד, ונוז כלומר ואחר כך נוז דהיינו שניהם ארוגים יחד והכי מתיישב לישנא דמתני' שפיר וטפי והכי משמע בירושלמי. ופירושים הרבה מצאתי לרבותי בפירוש שוע טווי ונוז וכולהו אית להו פרכא לבר מהאי דלית ליה פירכא: **נלוז ומליז**. עקום ומעקם דרכי אביו שבשמים עליו, לשון אל יליזו מעיניך (משלי ג):

ט. הַלְּבָדִים אֲסוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵם שׁוּעִים. פִּיו שֶׁל צֶמֶר בְּשֶׁל פִּשְׁתָּן אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהֵם חוֹזְרִין בָּאָרִיג. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מְשִׁיחוֹת שֶׁל אַרְגָּמָן אֲסוּרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹלֵל עַד שֶׁלֹּא קוֹשֵׁר. לֹא יִקְשֹׁר סֶרֶט שֶׁל צֶמֶר בְּשֶׁל פִּשְׁתָּן לַחְגֹּר בּוֹ אֶת מָתְנָיו, אַף עַל פִּי שֶׁהַרְצוּעָה בָּאֶמְצַע:

ברטנורה (ט) **הלבדים**. צמר טרוף בלא טוויה ואריגה ועושין ממנו בגד ואם טרף צמר ופשתים יחד ועשה מהן בגד אסורים מדרבנן דדוקא מן התורה הוא מצריך שלשתן שוע

טווי ונוז אבל מדרבנן בחד מנייהו סגי או שוע או טווי ונוז אבל מדרבנן בחד מנייהו סגי או שוע או טווי או נוז והנך כיון שהם שועין אסורים מדבריהם: **פיו של צמר בשל פשתן**. האורגים אחר שמשלימים הבגד רגילים לעשות על שפתו [שלשה] וארבעה חוטין עב כדי שיתקיים הבגד והוא קרוי פיו ואם הבגד של פשתן אסור לעשות פיו צמר: **מפני שחוזרין לאריג**. מסבבין את האריג. פירוש אחר, דומין לאריג: **משיחות של ארגמן**. יתירים וחבלים של צמר צבוע ארגמן: **אסורות**. לחגור על גבי חלוק של פשתן: **מפני שהוא מולל עד שלא קושר**. שדרכן לחבר במלילה החגור של צמר עם החלוק של פשתן קודם שיקשור בה מתניו: **לא יקשור סרט של צמר בשל פשתן**. שלא יעשה אדם חגורות של צמר וחגורות של פשתן ויקשרם זה בזה: **אף על פי שהרצועה באמצע**. כגון רצועה של עור שמשיחות של פשתן בראשה אחד ומשיחות של צמר בראשה האחר וכשהוא חוגר בה קושר שני ראשים של צמר ושל פשתן זה בזה, דאי לאו הכי פשיטא דשרי שהרי מעשים בכל יום דבגדים של צמר משימים תחתיהם עורות טלאים שהם תפורים בפשתן: **י**. אוֹתוֹת הַגַּרְדִּין וְאוֹתוֹת הַכּוֹבְסִים, אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם כִּלְאָיִם. הַתּוֹכֵף תְּכִיפָה אַחַת, אֵינָהּ חִבּוּר, וְאֵין בָּהּ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, וְהַשּׁוֹמְטָהּ בַּשַּׁבָּת, פָּטוּר. עָשָׂה שְׁנֵי רָאשֶׁיהָ לְצַד אֶחָד, חִבּוּר, וְיֵשׁ בָּהּ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, וְהַשּׁוֹמְטָהּ בַּשַּׁבָּת, חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַד שֶׁיְּשַׁלֵּשׁ. הַשַּׂק וְהַקֻּפָּה מִצְטָרְפִין לַכִּלְאָיִם:

ברטנורה (י) **אותות הגרדים**. דרך האורגים והכובסים לרשום שם הבעלים על הבגד במעשה רוקם כדי שלא יתחלפו של אחד בשל חבירו ואם הבגד של צמר ואותות של פשתן או איפכא אסור משום כלאים: **תכיפה אחת**. תחיבה אחת שתחב המחט בבגד פעם אחת בלבד: **אינה חבור**. לטומאה ולטהרה, ואם נטמא אחד מהם לא נטמא חבירו, ואם הזה על אחד מהם לא הזה על חבירו: **ואין בה משום כלאים**. אם אחד של צמר ואחד של פשתן וחברם בתכיפה אחת: **והשומטה בשבת**. על מנת לחזור ולתפור פטור. ולא הוי כקורע על מנת לתפור שתי תפירות דחייב: **עשה שני ראשיה לצד אחד**. כגון שהעביר המחט פעם אחת ולא העביר כל החוט והעביר המחט פעם שנית ונמצאו שני ראשיה לצד אחד וקשרן, דאם לא קשר שני ראשי החוט יחד אינו מתקיים: **עד שישלש**. שיכניס ויוציא ויחזור ויכניס שלש פעמים. ואין הלכה כרבי יהודה: **השק והקופה מצטרפין לכלאים**. אם חתיכת בגד צמר מחוברת לשק וחתיכת בגד פשתים מחוברת לקופה וחברן יחד בשתי תכיפות מצטרפות אף על פי שהן מחוברות לשני כלים, ולא אמרינן האי לחודיה קאי, והאי לחודיה קאי, ואינן חבור. והוא הדין אם מחוברים לשאר כלים דהוי דינן כמו שק וקופה:

גמרא ברכות דף ל"ב ע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן אַרְבָּעָה צְרִיכִין חִזּוּק וְאֵלּוּ הֵן תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. תְּפִלָּה וֶדֶרֶךְ אֶרֶץ. תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מְנַיִן שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע א') רַק חֲזַק וֶאֱמַץ מְאֹד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת כְּכָל הַתּוֹרָה חֲזַק בַּתּוֹרָה וֶאֱמַץ בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים. תְּפִלָּה מְנַיִן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כ"ז) קַוֵּה אֶל ה' חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל ה' דֶּרֶךְ אֶרֶץ מְנַיִן שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל ב' י') חֲזַק וְנִתְחַזַּק בְּעַד עַמֵּנוּ וְגוֹמֵר. חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִין וְכוּ' מְנָא הָנֵי מִילֵּי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר קְרָא (תהלים פ"ד) אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ לִשְׁהוֹת שָׁעָה אַחַת אַחַר תְּפִלָּתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ק"מ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁהֶא שָׁעָה אַחַת קוֹדֶם תְּפִלָּתוֹ וְשָׁעָה אַחַת אַחַר תְּפִלָּתוֹ. קוֹדֶם תְּפִלָּתוֹ מְנַיִן שֶׁנֶּאֱמַר אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ. לְאַחַר תְּפִלָּתוֹ מְנַיִן דִּכְתִיב אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ. תָּנוּ רַבָּנָן חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִין שָׁעָה אַחַת וּמִתְפַּלְּלִין שָׁעָה אַחַת וְחוֹזְרִין וְשׁוֹהִין שָׁעָה אַחַת. וְכִי מֵאַחַר שֶׁשּׁוֹהִין תִּשַׁע שָׁעוֹת בַּיּוֹם בִּתְפִלָּה תּוֹרָתָן הֵיאַךְ מִשְׁתַּמֶּרֶת וּמְלַאכְתָּן הֵיאַךְ נַעֲשֵׂית. אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁחֲסִידִים הֵם. תּוֹרָתָן מִשְׁתַּמֶּרֶת וּמְלַאכְתָּן מִתְבָּרֶכֶת:

רש"י **צריכין חיזוק**. שיתחזק אדם בהן תמיד בכל כחו: **דרך ארץ**. אם אומן הוא לאומנתו. אם סוחר הוא לסחורתו. אם איש מלחמה הוא למלחמתו: **יושבי ביתך**. והדר יהללוך: **יודו לשמך**. והדר ישבו ישרים את פניך: **תשע שעות**. לשלש תפלות: **תורתן משתמרת**. בתוך לבם שאין תלמודם משתכחת:

זוהר בחקתי דף קי"ג ע"ב

וְנַתַּתִּי גִּשְׁמֵיכֶם בְּעִתָּם וְגוֹמֵר. כָּל חַד וְחַד יִתֵּן חֵילָא דִּילֵּיהּ עֲלַיְיכוּ מָאן אִינּוּן הַהוּא תִּקּוּנָא דְּעָבְדִּתּוּן דְּהַהוּא שְׁמָא קַדִּישָׁא כְּגוֹוְנָא דָּא כְּתִיב (בראשית י"ח) וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ יְיָ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וְכִי כֵּיוָן דִּכְתִיב וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ יְיָ אֲמַאי לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. אֶלָּא מָאן דְּנָטִיר אוֹרְחוֹי דְּאוֹרַיְיתָא כַּבְיָכוֹל הוּא עוֹשֶׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט וּמַאי צְדָקָה וּמִשְׁפָּט דָּא קְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר וַוי לוֹן לִבְנֵי נָשָׁא דְּלָא יַדְעִין וְלָא מַשְׁגִּיחִין בִּיקָרָא דְּמָארֵיהוֹן מָאן עָבִיד שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּכָל יוֹמָא הֲוֵי אִימָא מָאן דְּיָהִיב צְדָקָה לְמִסְכְּנֵי. תָּא חֲזֵי הָא אוּקְמוּהָ הָכִי הוּא דְּמִסְכְּנָא אָחִיד בֵּיהּ בְּדִינָא וְכָל מֵיכְלַיְיהוּ בְּדִינָא הוּא אָתָר דְּאִקְרֵי צָדֵק כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר תְּפִלָּה לֶעָנִי כִּי יַעֲטֹף תְּפִלָּה דָּא תְּפִלָּה שֶׁל יַד וְאוֹקִימְנָא. וּמָאן דְּיָהִיב לֵיהּ צְדָקָה לְמִסְכְּנָא הוּא עָבִיד לְעֵילָא שְׁמָא קַדִּישָׁא שְׁלִים כַּדְקָא יָאוֹת בְּגִין דְּצָדְקָה דָּא אִילָנָא דְּחַיֵּי וּצְדָקָה יָהִיב לַצַּדִּיק וְכַד יָהִיב לַצַּדִּיק כְּדִין אִתְחַבַּר דָּא בְּדָא וּשְׁמָא קַדִּישָׁא אִשְׁתְּכַח שְׁלִים מָאן עָבִיד דָּא אַתְעָרוּתָא (ד"א דְּעָבִיד אַתְעָרוּתָא דָּא) דִּלְתַתָּא הָכִי אַתְעַר לְעֵילָא וְעַל דָּא כְּתִיב (שם ק"ו) קַדִּישָׁא בְּשִׁלִּימוּ. כְּגוֹוְנָא דְּאִיהוּ עָבִיד לְתַתָּא הָכִי אַתְעַר לְעֵילָא וְעַל דָּא כְּתִיב (שם ק"ו)

אַשְׁרֵי שׁוֹמְרֵי מִשְׁפָּט עוֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. עוֹשֶׂה צְדָקָה דָּא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּבְיָכוֹל הוּא עָבִיד לֵיהּ. תָּא חֲזֵי מַסְכְּנָא הָא אִתְמַר מָאן הוּא אַתְרֵיהּ. מָאי טַעְמָא בְּגִין דְּמִסְכְּנָא לָא אִית לֵיהּ מִדִּילֵיהּ כְּלוּם אֶלָּא מַה דְּיָהֲבִין לֵיהּ וְסִיהֲרָא לָא אִית לָהּ נְהוֹרָא מִדִּילָהּ אֶלָּא מַה דְּיָהִיב לָהּ שִׁמְשָׁא. תָּא חֲזֵי אֲמַאי עָנִי חָשׁוּב כַּמֵּת מָאי טַעְמָא בְּגִין דְּהַהוּא אָתָר גָּרִים לֵיהּ דְּהָא בְּאָתָר דְּמוֹתָא הוּא שְׁכִיחַ וּבְגִין כַּךְ אִקְרֵי מֵת. הַהוּא דְּחָיֵס עֲלֵיהּ הוּא יָהִיב לֵיהּ צְדָקָה אֵילָנָא דְּחַיֵּי שַׁרְיָיא עֲלוֹי כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (משלי י) וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. וּכְגוֹנָא דְּעָבִיד בַּר נָשׁ לְתַתָּא הָכִי נָמֵי עָבִיד לְעֵילָּא מַמָּשׁ. זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ דְּזַכֵּי לְמֶעְבַּד שְׁמָא קַדִּישָׁא לְעֵילָּא בְּגִין כַּךְ צְדָקָה סָלִיק עַל כֹּלָּא:

תרגום הזוהר וְנָתַתִּי גִּשְׁמֵיכֶם בְּעִתָּם וְגוֹ': הַיְנוּ שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִתֵּן הַכֹּחַ שֶׁלּוֹ עֲלֵיכֶם. מִי הֵם. הַיְנוּ אוֹתוֹ הַתִּקּוּן שֶׁעָשִׂיתֶם שֶׁל יִחוּד שֵׁם הַקָּדוֹשׁ הַהוּא. כְּעֵין זֶה כָּתוּב, וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וְכִי כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב, וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה', לָמָּה צָרִיךְ לִכְתֹּב, לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא מִי שֶׁשּׁוֹמֵר דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, כְּבָיְכוֹל הוּא עוֹשֶׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וּמַהוּ צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, זֶהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים וְאֵינָם מַשְׂגִּיחִים בִּכְבוֹד אֲדוֹנָם. כִּי מִי עוֹשֶׂה הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּכָל יוֹם. הֱוֵי אוֹמֵר, מִי שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לַעֲנִיִּים. בֹּא וּרְאֵה, הֲרֵי הֶעֱמִידוּהוּ שֶׁכָּךְ הוּא. כִּי הֶעָנִי אָחוּז בַּדִּין, וְכָל מַאֲכָלוֹ הוּא בַּדִּין, הוּא הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא צֶדֶק שֶׁהִיא מַלְכוּת. כְּדִכְתִיב תְּפִלָּה לֶעָנִי כִּי יַעֲטוֹף. תְּפִלָּה זוֹ הִיא תְּפִלָּה שֶׁל יָד, וְהֶעֱמִידוּהוּ. וּמִי שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לֶעָנִי, הוּא עוֹשֶׂה לְמַעְלָה אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁלֵּם כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁצְּדָקָה הִיא עֵץ הַחַיִּים, וּצְדָקָה נוֹתֶנֶת וּמַשְׁפַּעַת לְצֶדֶק וּכְשֶׁנּוֹתֶנֶת לְצֶדֶק, אָז מִתְחַבֵּר זֶה בָּזֶה, ז"א בַּמַּלְכוּת, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא שָׁלֵם. מִי שֶׁעוֹשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה זוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה, הוּא וַדַּאי כְּאִלּוּ עָשָׂה אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּשְׁלֵמוּת. כְּעֵין שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה כָּךְ מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. וְעַל כֵּן כָּתוּב, אַשְׁרֵי שׁוֹמְרֵי מִשְׁפָּט עוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. עוֹשֶׂה צְדָקָה, זֶהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּבָיְכוֹל הוּא עָשָׂה אוֹתוֹ. בֹּא וּרְאֵה, עָנִי הֲרֵי לְמַדְנוּ מִי הוּא מְקוֹמוֹ, מַהוּ הַטַּעַם. מִשּׁוּם שֶׁהֶעָנִי אֵין לוֹ מְשָׁלוֹ כְּלוּם, אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ, וְכֵן הַלְּבָנָה, אֵין לָהּ אוֹר מְשֶׁלָּהּ, אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתֵן לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא ז"א. בֹּא וּרְאֵה, לָמָּה עָנִי חָשׁוּב כַּמֵּת. מַהוּ הַטַּעַם. הוּא מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם גָּרַם לוֹ, כִּי בְּמָקוֹם מִיתָה הוּא מָצוּי. וּמִשּׁוּם זֶה הוּא נִקְרָא מֵת. וְאוֹתוֹ שֶׁמְּרַחֵם עָלָיו, הוּא נוֹתֵן לוֹ צְדָקָה, וְגוֹרֵם שֶׁעֵץ הַחַיִּים שֶׁנִּקְרָא צְדָקָה, [שׁוֹרֶה עַל עֵץ הַדַּעַת שֶׁהוּא אִילָנָא דְּמוֹתָא,] כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. וְנִמְצָא כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה לְמַטָּה, שֶׁמְּחַיֶּה אֶת הֶעָנִי שֶׁנִּקְרָא מֵת, כֵּן הוּא עוֹשֶׂה לְמַעְלָה מַמָּשׁ, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁזָּכָה לַעֲשׂוֹת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה. מִשּׁוּם זֶה עוֹלָה צְדָקָה עַל הַכֹּל.

הלכה פסוקה
הרמב"ם ה' תפלה פ"ד

א. שְׁמוֹנָה דְּבָרִים צָרִיךְ הַמִּתְפַּלֵּל לְהִזָּהֵר בָּהֶן וְלַעֲשׂוֹתָן. וְאִם הָיָה דָּחוּק אוֹ נֶאֱנַס אוֹ שָׁעָבַר וְלֹא עָשָׂה אוֹתָן אֵינָן מְעַכְּבִין. וְאֵלּוּ הֵן. עָמִידָה. וְנוֹכַח הַמִּקְדָּשׁ. וְתִקּוּן הַגּוּף. וְתִקּוּן הַמַּלְבּוּשִׁין. וְתִקּוּן הַמָּקוֹם. וְהַשְׁוָיַת הַקּוֹל. וְהַכְרִיעָה. וְהִשְׁתַּחֲוָיָה: **ב.** עָמִידָה כֵּיצַד. אֵין מִתְפַּלֵּל אֶלָּא מְעוֹמָד. הָיָה יוֹשֵׁב בַּסְּפִינָה אוֹ בַּעֲגָלָה אִם יָכוֹל לַעֲמוֹד יַעֲמוֹד. וְאִם לָאו יֵשֵׁב בְּמְקוֹמוֹ וְיִתְפַּלֵּל. חוֹלֶה מִתְפַּלֵּל אֲפִילּוּ שׁוֹכֵב עַל צִדּוֹ וְהוּא שֶׁיָּכוֹל לְכַוֵּין אֶת דַּעְתּוֹ. וְכֵן הַצָּמֵא וְהָרָעֵב הֲרֵי הֵן בִּכְלַל חוֹלִים. אִם יֶשׁ בּוֹ יְכוֹלֶת לְכַוֵּין אֶת דַּעְתּוֹ יִתְפַּלֵּל וְאִם לָאו אַל יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיֹּאכַל וְיִשְׁתֶּה. הָיָה רוֹכֵב עַל הַבְּהֵמָה אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִי שֶׁיֹּאחֵז בְּהֶמְתּוֹ לֹא יֵרֵד אֶלָּא יֵשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ וְיִתְפַּלֵּל כְּדֵי שֶׁתְּהֵא דַּעְתּוֹ מְיוּשֶׁבֶת עָלָיו: **ג.** נוֹכַח הַמִּקְדָּשׁ כֵּיצַד. הָיָה עוֹמֵד בְּחוּצָה לָאָרֶץ מַחֲזִיר פָּנָיו נֹכַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִתְפַּלֵּל. הָיָה עוֹמֵד בָּאָרֶץ מְכַוֵּין אֶת פָּנָיו כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם. הָיָה עוֹמֵד בִּירוּשָׁלַיִם מְכַוֵּין פָּנָיו כְּנֶגֶד הַמִּקְדָּשׁ. הָיָה עוֹמֵד בַּמִּקְדָּשׁ מְכַוֵּין פָּנָיו כְּנֶגֶד קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. סוֹמֶא וּמִי שֶׁלֹּא יָכֹל לְכַוֵּין אֶת הָרוּחוֹת וְהַמְהַלֵּךְ בַּסְּפִינָה יְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד הַשְּׁכִינָה וְיִתְפַּלֵּל:

מוסר
מספר חסידים סי' ל"מ

עֵת לַחֲשׁוֹת וְעֵת לְדַבֵּר. כְּשֶׁמְּחַרְפִּים וּמְקַלְלִים אוֹתוֹ וּכְשֶׁמְּדַבְּרִים דִּבְרֵי הֶדְיוֹטוֹת אֵין לְהָשִׁיב. וְעֵת לְדַבֵּר כְּשֶׁמְּדַבְּרִים מִדִּבְרֵי תוֹרָה לֹא עֵת לַחֲשׁוֹת. גַּם עֵת לַחֲשׁוֹת שֶׁלֹּא לְהוֹכִיחַ עַל אֲשֶׁר יְדַעְתָּ כִּי בְּשׁוּם דָּבָר לֹא יְקַבְּלוּ תּוֹכָחָה. כִּי מוּטָב שֶׁיִּהְיוּ שׁוֹגְגִים וְאַל יִהְיוּ מְזִידִים וְעֵת לְדַבֵּר כְּשֶׁבְּיִדְךָ לִמְחוֹת וּדְבָרֶיךָ נִשְׁמָעִים: כִּי עָלֶיךָ הוֹרַנּוּ כָּל הַיּוֹם אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁמְּקַבְּלִים בּוּשֶׁת וְהַלְבָּנַת פָּנִים עַל הַמְּצוֹת כִּי כְּשֶׁאוֹמְרִים לָאָדָם סְכָלוּת הוּא לְקַיֵּים מִצְוֹת צִיצִית וּתְפִלִּין וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן נִשְׁפָּךְ דָּמוֹ כַּמַּיִם מִפְּנֵי הַבּוּשָׁה מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ נֶהֱרַג עָלָיו. וְעַל הַמַּלְבִּין פָּנָיו מַעֲלֶה עָלָיו כְּאִלּוּ הֶרֶג וּמוֹנְעוֹ מִלַּעֲשׂוֹת מִצְוָה זֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ישעיה כט) מַחֲטִיאֵי אָדָם בְּדָבָר וְאוֹמֵר (תהלים סט) כִּי עָלֶיךָ נָשָׂאתִי חֶרְפָּה. וּגְדוֹלָה חֶרְפָּה מִזּוֹ אָמְרוּ חֲכָמִים כָּל הָעוֹשֶׂה עֲבֵירָה וּמִתְבַּיֵּישׁ בָּהּ מוֹחֲלִין לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל טז) לְמַעַן תִּזְכְּרִי וּבוֹשְׁתְּ וְלֹא יִהְיֶה לָךְ עוֹד פִּתְחוֹן פֶּה מִפְּנֵי כְלִמָּתֵךְ בְּכַפְּרִי לָךְ לְכָל אֲשֶׁר עָשִׂית נְאֻם ה' צְבָאוֹת:

בחוקותי יום שני

תורה
יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דָ דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ט) וּפָנִיתִי אֲלֵיכֶם וְהִפְרֵיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבֵּיתִי אֶתְכֶם וַהֲקִימֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם: וְאֶתְפְּנֵי בְּמֵימְרִי לְאוֹטָבָא לְכוֹן וְאַפֵּשׁ יָתְכוֹן וְאַסְגֵּי יָתְכוֹן וַאֲקֵם יָת קְיָמִי עִמְּכוֹן:

רש"י ופניתי אליכם. אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם, משל למה הדבר דומה, למלך ששכר פועלים וכו' , כדאיתא בתורת כהנים: והפריתי אתכם. בפריה ורביה: והרביתי אתכם. בקומה זקופה: והקימתי את בריתי אתכם. ברית חדשה, לא כברית הראשונה שהפרתם אותה, אלא ברית חדשה שלא תופר, שנאמר (ירמיה לא ל) וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה לא כברית הראשונה:

(י) **שלישי - חמישי במחוברין** וַאֲכַלְתֶּם יָשָׁן נוֹשָׁן וְיָשָׁן מִפְּנֵי חָדָשׁ תּוֹצִיאוּ: וְתֵיכְלוּן עַתִּיקָא דְעַתִּיק וְעַתִּיקָא מִן קֳדָם חַדַּתָא תְּפַנּוּן:

רש"י ואכלתם ישן נושן. הפרות יהיו משתמרין וטובים להתיישן, שיהא ישן הנושן של שלש שנים יפה לאכול משל אשתקד: וישן מפני חדש תוציאו. שיהיו הגרנות מלאות חדש והאוצרות מלאות ישן, וצריכים אתם לפנות האוצרות למקום אחר לתת החדש לתוכן:

(יא) וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם: וְאֶתֵּן מַשְׁכְּנִי בֵּינֵיכוֹן וְלָא יְרַחֵק מֵימְרִי יָתְכוֹן:

רש"י ונתתי משכני. זה בית המקדש: ולא תגעל נפשי. אין רוחי קצה בכם. כל געילה לשון פליטת דבר הבלוע בדבר אחר, כמו (שמואל ב' א כא) כי שם נגעל מגן גבורים, לא קבל המשיחה שמושחין מגן של עור בחלב מבשל, כדי להחליק מעליו מכת חץ או חנית, שלא יקוב העור:

(יב) וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם: וְאַשְׁרֵי שְׁכִינְתִּי בֵּינֵיכוֹן וְאֶהֱוֵי לְכוֹן לֶאֱלָהּ וְאַתּוּן תְּהוֹן קֳדָמַי לְעַם:

רש"י והתהלכתי בתוככם. אטייל עמכם בגן עדן כאחד מכם, ולא תהיו מזדעזעים ממני. יכול לא תיראו ממני, תלמוד לומר והייתי לכם לאלהים:

נביאים - ירמיה - פרק יז

(ד) וְשָׁמַטְתָּה וּבְךָ מִנַּחֲלָתְךָ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ וְהַעֲבַדְתִּיךָ אֶת אֹיְבֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא יָדָעְתָּ כִּי אֵשׁ קְדַחְתֶּם בְּאַפִּי עַד עוֹלָם תּוּקָד: וְאַיְתִי סָגְאָה עַל אַרְעָכוֹן וּתְהֵי צַדָּיָא כִּשְׁמַטָּתָא וּבְכוֹן אַעֲבֵיד פּוּרְעָנוּת דִּינִין עַד דְּאַגְלֵי יָתְכוֹן מֵאַחֲסַנְתְּכוֹן דִּיהָבִית לְכוֹן וְתִשְׁתַּעְבְּדוּן לְבַעֲלֵי דְּבָבֵיכוֹן בְּאַרְעָא דְּלָא יְדַעְתּוּן אֲרֵי קִדּוּם תַּקִּיף כְּאֶשְׁתָּא נְפַק מִן קֳדָמַי בָּרְגֵז עַד עָלְמָא יֵיחוּל:

רש"י **ושמטתה** . על כרחך תשמט ארצך את אשר לא שבתה בשבתותיכם שאמרתי לכם ושבתה הארץ (ויקרא כה) : **ובך** . אנקם מחמת נחלתך אשר נתתי לך שלא עשית רצוני

להשמיטה , ד"א ובך מנחלתך ובך אנקם מנחלתך שאגלה אותך ממנה : **כי אש קדחתם באפי** . יקדתם בנחירי :

(ה) כֹּה אָמַר יְהוָה אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּאָדָם וְשָׂם בָּשָׂר זְרֹעוֹ וּמִן יְהוָה יָסוּר לִבּוֹ: כִּדְנַן אֲמַר יְיָ לִיט גַּבְרָא דְּאִתְרְחַץ בֶּאֱנָשָׁא וְיִשַׁוֵּי בִשְׂרָא רַחֲצָנֵיהּ וּמִן מֵימְרָא דַיְיָ יַעֲדֵי לִבֵּיהּ:

רש"י **אשר יבטח באדם** . בחרישו וקצירו לומר אזרע בשביעית ואוכל : **זרועו** . כמו עזרו וכן תרגם יונתן רוחצניה : **ומן ה' יסור לבו** . שהבטיחו וצויתי את ברכתי לכם (שם) כך שמעתי :

(ו) וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבוֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלֵחָה וְלֹא תֵשֵׁב: וִיהֵי כְּעַכּוּבִיתָא בְּמֵישְׁרָא וְלָא יֶחֱזֵי אֲרֵי יֵיתֵי טָבָא וְיִישְׁרֵי בְּלָא וְלָד בְּמַדְבְּרָא כָּאֲרַע סְדוֹם דְּלָא אִתְיַתְּבַת:

רש"י **כערער** . כעץ יחידי ל' ערירי (בראשית טו) ויש אומר דגאשטי"ה בלעז ומנחם פי' שם עץ מעצי היער וערער שמו וכן פי' כערער במדבר עץ אחד מעצי היער : **בערבה** . לשון מישור : **חררים** . יובש כמו חרה מני חורב (איוב ל) : **ארץ מליחה** . ארץ שהיא מליחה ולא תהא מיושבת :

(ז) בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיהוָה וְהָיָה יְהוָה מִבְטַחוֹ: בְּרִיךְ גַּבְרָא דְּאִתְרְחִיץ בְּמֵימְרָא דַיְיָ וְיהֵי מֵימְרָא דַיְיָ רוֹחֲצָנֵיהּ:

כתובים - משלי - פרק כט

(טו) שֵׁבֶט וְתוֹכַחַת יִתֵּן חָכְמָה וְנַעַר מְשֻׁלָּח מֵבִישׁ אִמּוֹ: שִׁבְטָא וּמַכְסְנוּתָא יְהַבִין חָכְמְתָא וְטַלְיָא דְּלָא מְקַבֵּל בָּעָתָא מַבְהִית אִמֵּיהּ:

רש"י **ונער משולח** . ששלחו אביו ללכת בדרכי לבו סופו מביש אמו . ישמעאל על שהיה רשע גרם לשרה שאמרה לאברהם גרש את האמה וגומר (בראשית כא) :

(טז) בִּרְבוֹת רְשָׁעִים יִרְבֶּה פָּשַׁע וְצַדִּיקִים בְּמַפַּלְתָּם יִרְאוּ: בְּסוּגְעָא דְּרַשִׁיעֵי חוֹבָא נְסָגֵי וְצַדִּיקַיָא יֶחֱמוּן בְּמַפַּלְתְּהוֹן: (יז) יַסֵּר בִּנְךָ וְיָנִיחֶךָּ וְיִתֵּן מַעֲדַנִּים לְנַפְשֶׁךָ: רְדִי בִבְרָךְ וְיַנִּיחָךְ וְיִתֵּן תַּפְנוּקֵי לְנַפְשָׁךְ: (יח) בְּאֵין חָזוֹן יִפָּרַע עָם וְשֹׁמֵר תּוֹרָה אַשְׁרֵהוּ: בְּסוּגְעָא דְעַוְלָאֵי מִתְתְּרַע עַמָּא וּדְנָטֵר אוֹרָיְתָא טוּבוֹהִי:

רש"י **באין חזון יפרע עם** . כשגורמין ישראל שהנבואה מסתלקת מהם ע"י שהם מלעיבי' בנביאים יפרצו בם פרצו' ויוצאין לתרבות רעה :

משנה עירובין פרק ט

א. כָּל גַּגּוֹת הָעִיר, רְשׁוּת אַחַת, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא גַּג גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה אוֹ נָמוֹךְ עֲשָׂרָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד רְשׁוּת בִּפְנֵי עַצְמוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֶחָד גַּגּוֹת

וְאֶחָד חֲצֵרוֹת וְאֶחָד קַרְפֵּיפוֹת, רְשׁוּת אַחַת לְכֵלִים שֶׁשָּׁבְתוּ לְתוֹכָן, וְלֹא לְכֵלִים שֶׁשָּׁבְתוּ בְתוֹךְ הַבַּיִת:

ברטנורה (א) **כל גגות העיר רשות אחת**. ואע"פ שדיורים חלוקים למטה לשני בני אדם מכל מקום הגגות שאין תשמישן תדיר אין בהן חלוקת רשות, וכלים ששבתו בגג זה מותר להוציאן לזה: ובלבד שלא יהא גג גבוה מחבירו עשרה. דאם חלוק מהן בגובה עשרה אסור לטלטל ממנו לגגין, גזירה משום תל גבוה עשרה ורחב ארבעה ברשות הרבים דלא ליתי לכתף עליו: **כל אחד רשות לעצמו**. ואם לא ערבו דיורין של מטה אסור לטלטל מזה לזה: **ר' שמעון**. מיקל מכולן וקאמר גגות וחצרות וקרפיפות שאינן יותר מבית סאתים הואיל וכולן אין תשמישן מיוחד ותדיר רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה בלא ערוב ואפילו היו הגגות גבוהות יותר מעשרה או נמוכות יותר מעשרה, דלית ליה לר' שמעון ערובי חצרות אלא משום כלי הבית: **לכלים ששבתו בתוכן**. כלים ששבתו באחת מהן מוציאים אותן מזה לזה: **אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית**. והביאן לחצר על ידי שעירבו בני החצר, אסור להוציאן מחצר זו לחצר אחרת אם לא עירבו שתי החצרות יחד. והלכה כר' שמעון:

ב. גַּג גָּדוֹל סָמוּךְ לְקָטָן, הַגָּדוֹל מַתִּיר וְהַקָּטָן אָסוּר. חָצֵר גְּדוֹלָה שֶׁנִּפְרְצָה לִקְטַנָּה, הַגְּדוֹלָה מֻתֶּרֶת, וְהַקְּטַנָּה אֲסוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּפִתְחָהּ שֶׁל גְּדוֹלָה. חָצֵר שֶׁנִּפְרְצָה לִרְשׁוּת הָרַבִּים, הַמַּכְנִיס מִתּוֹכָהּ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, אוֹ מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לְתוֹכָהּ, חַיָּב, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מִתּוֹכָהּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לְתוֹכָהּ, פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כַּכַּרְמְלִית:

ברטנורה (ב) **הגדול מותר**. להוציא לו כלי בית שלמטה, ואין בני הקטן אוסרין עליו, דלגבי הגדול הך פרצה פתחא היא ושרי באותן גפופים העודפים מעט מכאן ומעט מכאן כמעקה שסביב הגגות וחשיבא סתימה, וכגון שאין הפרצה יותר מעשר. אבל קטן אסור להוציא לו כלי הבית, דבני גדול אסרי עליה שהרי נפרץ לו במלואו: **הגדולה מותרת**. בשביל הגיפופין שנשארו לה מכאן ומכאן הויא לה הך פרצה כפתח: **והקטנה אסורה**. שהרי נפרצה במלואה. ודוקא כשנפרצה קודם השבת, אבל אם נפרצה בשבת אפילו הקטנה מותרת, שכיון שהותרה למקצת שבת קודם שנפרצה הותרה לכולה שבת: **חצר שנפרצה לרשות הרבים**. שנפל הכותל הפונה לרשות הרבים במלואו או ביותר מעשר: **חייב**. דכרשות הרבים היא: **פטור**. אבל אסור, דלאו רשות הרבים היא אלא כרמלית. והלכה כחכמים:

ג. חָצֵר שֶׁנִּפְרְצָה לִרְשׁוּת הָרַבִּים מִשְּׁתֵּי רוּחוֹתֶיהָ, וְכֵן בַּיִת שֶׁנִּפְרַץ מִשְּׁתֵּי רוּחוֹתָיו, וְכֵן מָבוֹי שֶׁנִּטְּלוּ קוֹרוֹתָיו אוֹ לְחָיָיו, מֻתָּרִין בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת וַאֲסוּרִין לֶעָתִיד לָבוֹא, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אִם מֻתָּרִין לְאוֹתָהּ שַׁבָּת, מֻתָּרִין לֶעָתִיד לָבוֹא. וְאִם אֲסוּרִין לֶעָתִיד לָבוֹא, אֲסוּרִין לְאוֹתָהּ שַׁבָּת:

ברטנורה (ג) **משתי רוחותיה**. מרוח אחת שתופסת שתי רוחותיה, כגון שנפרצה בקרן זוית, אפילו אין בפרצה עשר אמות, הכא בקרן זוית לא חשיב כפתח, דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי. ופרצה ביותר מעשר אפילו מרוח אחת אוסרת: **וכן בית שנפרץ משתי וכו'**. שנפרץ בקרן זוית ונפל קצת מכותל זה וקצת מכותל זה ואין התקרה פרושה ומתוחה על מקום הפרצה, אבל אם התקרה פרושה על מקום הפרצה אין הפרצה אוסרת בבית דאמרינן פי תקרה יורד וסותם: **מותרין לאותה שבת**. הואיל והותר מקצתו: **לעתיד לבא**. לשבת הבאה: **רבי יוסי אומר אם מותרין כו'**. כלומר כשם שאסורין לעתיד לבא כך אסורין לאותה שבת. והלכה כר' יוסי, ולא אמרינן הותרה מקצת שבת הותרה כולה אלא לענין עירוב, שדבר שהותר על ידי עירוב למקצת שבת, ונולד באותה שבת דבר שהיה ראוי שעל ידו יתבטל העירוב, אין העירוב בטל, שכיון שהותרה מקצת שבת הותרה כולה. אבל מקום שהיו בו מחיצות קודם השבת ונפרצו מחיצותיו בשבת לא אמרינן ביה הואיל והותרה מקצת שבת הותרה כולה:

ד. הַבּוֹנֶה עֲלֵיהָ עַל גַּבֵּי שְׁנֵי בָתִּים, וְכֵן גְּשָׁרִים הַמְפֻלָּשִׁים, מְטַלְטְלִין תַּחְתֵּיהֶן בַּשַּׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מְעָרְבִין לְמָבוֹי הַמְפֻלָּשׁ. וַחֲכָמִים אוֹסְרִין:

ברטנורה (ד) **על גבי שני בתים**. והם בשני צדי רשות הרבים: **מטלטלין**. תחת העליה, דפי תקרה מכאן ומכאן יורד וסותם: **וכן גשרים המפולשים**. ויש להם מחיצות מלמטה בשני הצדדים: **מערבין למבוי המפולש**. הואיל ואיכא שתי מחיצות, דקסבר מבוי שיש לו שתי מחיצות מדאורייתא הוי רשות היחיד. ואין הלכה כרבי יהודה:

גמרא עירובין דף ק' ע"ב

אָמַר רָמֵי בַּר אַבָּא אָמַר רַב אָסֵי אָסוּר לָאָדָם שֶׁיְּהַלֵּךְ עַל גַּבֵּי עֲשָׂבִים בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י"ט) וְאָץ בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא. תְּנִי חֲדָא מוּתָּר לֵילֵךְ עַל גַּבֵּי עֲשָׂבִים בְּשַׁבָּת. וְתַנְיָא אִידָךְ אָסוּר לָא קַשְׁיָא הָא בְּלַחִים הָא בְּיבֵשִׁים. וְאָמַר רָמֵי בַּר חָמָא אָמַר רַב אָסֵי אָסוּר לְאָדָם שֶׁיְּכוֹף אִשְׁתּוֹ לְדָבָר מִצְוָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאָץ בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא. וְאָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כָּל הַכּוֹפֶה אִשְׁתּוֹ לְדָבָר מִצְוָה הַוַיִין לוֹ בָּנִים שֶׁאֵינָן מְהוּגָנִים. אָמַר רַב אִיקָא בַּר חִינְנָא מַאי קְרָאָה (שם) גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב זֶה הַכּוֹפֶה

אִשֶּׁתּוֹ לְדַבֵּר מִצְוָה. אָמַר רִבִּי חִיָּיא מַאי דִּכְתִיב (איוב ל"ה) מַלְּפֵנוּ מִבַּהֲמוֹת אָרֶץ וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יְחַכְּמֵנוּ מַלְּפֵנוּ מִבַּהֲמוֹת זוֹ פְּרִדָה שֶׁכּוֹרַעַת וּמַשְׁתָּנֶת מַיִם וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יְחַכְּמֵנוּ זֶה תַּרְנְגוֹל שֶׁמְּפַיֵּיס וְאַחַר כַּךְ בּוֹעֵל. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אִלְמָלֵא לֹא נִתְּנָה תוֹרָה הָיִינוּ לְמֵדִין צְנִיעוּת מֵחָתוּל. וְגָזֵל מִנְּמָלָה. וַעֲרָיוֹת מִיּוֹנָה. דֶּרֶךְ אֶרֶץ מִתַּרְנְגוֹל שֶׁמְּפַיֵּיס וְאַחַר כַּךְ בּוֹעֵל. וּמַאי מְפַיֵּיס לָהּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב הָכִי קָאָמַר לָהּ זַבִּינְנָא לִיךְ זִינָא דְמָטוּ לִיךְ עַד כְּרַעְיִךְ לְבָתַר הָכִי אָמַר לָהּ לִישַׁמְטֵתֵיהּ דְּהַהוּא תַּרְנְגוֹלָא אִי אִית לֵיהּ וְלָא זַבִּינְנָא לִיךְ:

רש"י **ואץ ברגלים חוטא**. אלמא הילוך נמי חטא קרי ליה והכא חטא שתולש עשבים: **לחים**. דהוי תולש: **יבשים**. כתלושין דמי: **לדבר מצוה**. תשמיש: **ברגלים**. ל' תשמיש דכתיב בין רגליה כרע נפל שכב: **גם בלא דעת**. רישא דהאי קרא אץ ברגלים חוטא: **נפש לא טוב**. לא טובים הבנים הנעשים בלא דעת האשה שהיה בעלה אץ ברגלים: **מלפנו**. מלמדנו: **מבהמות ארץ**. שנתן בהם חכמה להורות לנו: **שמפייס**. הולך ופושט כנפיו והוא פיוס כדאמר לקמן שאומר לה שיקנה לה מלבוש שמגיע לארץ: **צניעות מחתול**. שאינה מטיל רעי בפני אדם ומכסה צואתו: **וגזל מנמלה**. דכתיב אגרה בקציר מאכלה ואין אחת גוזלת את חברתה: **ועריות מיונה**. שאינו נזקק אלא לבת זוגו: **זוגא**. מלבוש שקורין קוטא: **לבתר הכי**. לאחר בעילה שמנענע וכופך ראשו לארץ: **אי אית ליה**. במה ליקח:

זוהר בחקותי דף ק"ד ע"א

וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד וְגוֹמֵר. רִבִּי יוֹסֵי פָּתַח (תהלים ד') רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ וְגוֹמֵר. רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ הָאי קְרָא אוּקְמוּהּ דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְאַרְגָּזָא יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע וְשַׁפִּיר. אֲבָל בְּשַׁעְתָּא דְּרַמַשׁ לֵילְיָא וּבַר נָשׁ שָׁכִיב עַל עַרְסֵיהּ כַּמָּה גַּרְדִּינֵי נְמוּסִין מִתְעָרִין בְּעַלְמָא וְאָזְלִין וְשָׁאטִין וּבְנֵי נָשָׁא בָּעָאן לְאִתְרַגָּזָא מִקַּמֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּלְדַחֲלָא מִנַּיְיהוּ בְּגִין דְּלָא יִשְׁתְּכַח נַפְשֵׁיהּ בְּגַוַּוְייהוּ וְיִשְׁתֵּזִיב מִנַּיְיהוּ. וְיִבְעֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ דְּלָא יַפִּיק מִנַּיְיהוּ מִלָּה בְּפוּמֵיהּ בְּגִין דְּלָא יִתְעַר לְהוּ לְגַבֵּיהּ וְלָא יִשְׁתַּכְּחוּן בַּהֲדֵיהּ הָנְדָא הוּא דִּכְתִיב אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ סֶלָה דְּלָא יַפִּיק מִנַּיְיהוּ מִילָּה מִפּוּמֵיהּ תָּא חֲזֵי בְּשַׁעְתָּא דְּאִשְׁתְּכָחוּ יִשְׂרָאֵל זַכָּאִין קַמֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַה כְּתִיב וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ הָאי לֵילְיָא דְּאִתֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאִתְחַבְּרָא בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּדֵין וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד מָאי טַעְמָא בְּגִין וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ (דקי"ד ע"א) דָּא חַיָּה דְּזִינָא בִּישָׁא לְתַתָּא וּמַאי אִיהִי אַגַּ"ת בַּת מַחֲלָת הִיא וְכָל סִיעָתָא דִּילָהּ. הָאי בְּלֵילְיָא בִּימָמָא בְּנֵי נָשָׁא דְּאִתּוּ מִסְטָרָהָא דָּא הָדָא הוּא דִּכְתִיב (ויקרא כ"ו) וְחֶרֶב לֹא תַעֲבוֹר בְּאַרְצְכֶם. רִבִּי אַבָּא אָמַר הָא אוּקְמוּהּ דַּאֲפִילּוּ

חֶרֶב שֶׁל שָׁלוֹם כְּגוֹן פַּרְעֹה נְכֹה. אֲבָל וְחֶרֶב לֹא תַּעֲבוֹר דָּא סִיעָתָא דִילָהּ וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה דְלָא תִשְׁלוֹט בְּאַרְעָא וַאֲפִילוּ הַעֲבָרָה בְעַלְמָא לֹא תַּעֲבוֹר עֲלַיְיכוּ וַאֲפִילוּ חֶרֶב דִּשְׁאַר עַמִּין וַאֲפִילוּ בַר נַשׁ מִזְיְינָא לֹא יַעֲבוֹר עֲלַיְיכוּ׃

תרגום הזוהר וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וּשְׁכַבְתֶּם וְגוֹ׳: רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ וְגוֹ׳. רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ מִקְרָא זֶה הֶעֱמִידוּהוּ. שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיז יֵצֶר הַטּוֹב עַל יֵצֶר הָרַע, וְיָפֶה הוּא. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁהֶחֱשִׁיךְ הַלַּיְלָה, וְאָדָם שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ, כַּמָּה חוֹקְרֵי דִּין, דְּהַיְינוּ מַלְאֲכֵי חַבָּלָה, מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים, וּבְנֵי אָדָם צְרִיכִים לְהִתְרַגֵּז מִלְּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִירָא מִמֶּנּוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּמְצָא נַפְשׁוֹ בֵּינֵיהֶם, וְיִנָּצֵל מֵהֶם. וְאָדָם צָרִיךְ, שֶׁלֹּא יוֹצִיא מִלָּה בְּפִיו מֵהֶם, כְּלוֹמַר, שֶׁלֹּא יְדַבֵּר מִמְּצִיאוּתָם כְּלָל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעוֹרֵר אוֹתָם אֲלֵיו, וְלֹא יִמָּצְאוּ עִמּוֹ. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ סֶלָה, דְּהַיְינוּ, שֶׁלֹּא יוֹצִיא מִלָּה בְּפִיו מֵהֶם. בֹּא וּרְאֵה בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִמְצָאִים זַכָּאִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַה כָּתוּב, וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ. זֶה הוּא לְמַעְלָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִתְחַבֵּר עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אָז, וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחֲרִיד. מַהוּ הַטַּעַם. הוּא מִשּׁוּם, וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ, זוֹ הִיא חַיָּה שֶׁל מִין רָע שֶׁלְּמַטָּה, וּמִי הִיא. הִיא אַנְגְּר"ת בַּת מָחֲלַת, שֶׁהִיא קְלִפָּה רָעָה, וְכָל הַחֶבְרָה שֶׁלָּהּ זֶהוּ בַּלַּיְלָה. בַּיּוֹם, פְּרוּשׁוֹ שֶׁל וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה, הֵם בְּנֵי אָדָם הַבָּאִים מִן הַצַּד שֶׁלָּהּ, שֶׁהֵם מַזִּיקֵי עוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וְחֶרֶב לֹא תַּעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם. רַבִּי אַבָּא אָמַר וְכוּ׳: הֲרֵי הֶעֱמִידוּהוּ, שֶׁאֲפִלּוּ חֶרֶב שֶׁל שָׁלוֹם, לֹא תַּעֲבוֹר בְּאַרְצְכֶם כְּגוֹן פַּרְעֹה נְכֹה, שֶׁרָצָה לַעֲבֹר דֶּרֶךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָזְבוֹ יְאשִׁיָּהוּ הַמֶּלֶךְ (דִּבְרֵי הַיָּמִים ב' ל"ה). אֲבָל הַפְּרוּשׁ הוּא, וְחֶרֶב לֹא תַּעֲבוֹר, הַיְינוּ הַחֶבְרָה שֶׁלָּהּ, הַבָּאִים מִצַּד הַקְּלִפָּה הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה, הַיְינוּ הַקְּלִפָּה בְּעַצְמָהּ לֹא תִּשְׁלוֹט בָּאָרֶץ, וַאֲפִלּוּ הַעֲבָרָה בְּעַלְמָא לֹא תַּעֲבֹר עֲלֵיכֶם, וַאֲפִלּוּ חֶרֶב שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וַאֲפִלּוּ אָדָם אֶחָד מְזוּיָן, לֹא יַעֲבֹר עֲלֵיכֶם.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ה

א. תִּקּוּן הַגּוּף כֵּיצַד כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד בִּתְפִלָּה צָרִיךְ לְכַוֵּין אֶת רַגְלָיו זוֹ בְּצַד זוֹ וְנוֹתֵן עֵינָיו לְמַטָּה כְּאִלּוּ הוּא מַבִּיט לָאָרֶץ וְיִהְיֶה לִבּוֹ פָּנוּי לְמַעְלָה כְּאִלּוּ הוּא עוֹמֵד בַּשָּׁמַיִם וּמַנִּיחַ יָדָיו עַל לִבּוֹ כְּפוּתִין. הַיְמָנִית עַל הַשְּׂמְאִלִית וְעוֹמֵד כְּעֶבֶד לִפְנֵי רַבּוֹ בְּאֵימָה בְּיִרְאָה וָפַחַד וְלֹא יַנִּיחַ יָדָיו עַל חָלָצָיו׃ **ב**. תִּקּוּן הַמַּלְבּוּשִׁים כֵּיצַד. מְתַקֵּן מַלְבּוּשָׁיו תְּחִלָּה וּמְצַיֵּין עַצְמוֹ וּמְהַדֵּר. שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כט) הִשְׁתַּחֲווּ לַה' בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ וְלֹא יַעֲמוֹד בִּתְפִלָּה בַּאֲפוּנְדָתוֹ וְלֹא בְּרֹאשׁ מְגוּלֶּה וְלֹא בְּרַגְלַיִם מְגוּלּוֹת אִם דֶּרֶךְ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם שֶׁלֹּא יַעַמְדוּ בִּפְנֵי הַגְּדוֹלִים אֶלָּא בְּבָתֵּי הָרַגְלַיִם. וּבְכָל מָקוֹם לֹא יֶאֱחוֹז תְּפִלִּין בְּיָדוֹ וְסֵפֶר תּוֹרָה בִּזְרוֹעוֹ וְיִתְפַּלֵּל מִפְּנֵי שֶׁלִּבּוֹ

טָרוּד בָּהֶן. וְלֹא יֶאֱחוֹז כֵּלִים וּמָעוֹת בְּיָדוֹ. אֲבָל מִתְפַּלֵּל הוּא וְלוּלָב בְּיָדוֹ בִּימוֹת הַחַג מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִצְוַת הַיּוֹם. הָיָה מַשּׂוֹי עַל רֹאשׁוֹ וְהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה אִם הָיָה פָּחוּת מֵאַרְבָּעָה קַבִּין מַפְשִׁילוֹ לַאֲחוֹרָיו וּמִתְפַּלֵּל. הָיָה בּוֹ אַרְבָּעָה קַבִּין מַנִּיחוֹ עַל גַּבֵּי קַרְקַע וְאַחַר כַּךְ יִתְפַּלֵּל. דֶּרֶךְ כָּל הַחֲכָמִים וְתַלְמִידֵיהֶם שֶׁלֹּא יִתְפַּלְּלוּ אֶלָּא כְּשֶׁהֵם עֲטוּפִים: ג. תִּקּוּן הַמָּקוֹם כֵּיצַד. יַעֲמוֹד בְּמָקוֹם נָמוּךְ וְיַחֲזִיר פָּנָיו לְכוֹתֶל. וְצָרִיךְ לִפְתּוֹחַ חַלּוֹנוֹת אוֹ פְּתָחִים כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל כְּנֶגְדָּן שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ו) וְכַוִּין פְּתִיחָן לֵיהּ בְּעִלִּתֵיהּ וכו'. וְקוֹבֵעַ מָקוֹם לִתְפִלָּתוֹ תָּמִיד וְאֵין מִתְפַּלֵּל בְּחוּרְבָּה וְלֹא אֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת אֶלָּא אִם כֵּן הֶחֱזִיר פָּנָיו לְבֵית הַכְּנֶסֶת. וְאָסוּר לֵישֵׁב בְּצַד הָעוֹמֵד בִּתְפִלָּה אוֹ לַעֲבוֹר לְפָנָיו עַד שֶׁיִּרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת:

מוסר

מספר חסידים סי' מ"א מ"ב

אִלְמָלֵא בּוֹשֶׁת שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הָיָה אָדָם נָקִי מֵעֲבֵירָה תֵּדַע לְךָ שֶׁהֲרֵי לַהֲרוֹג אָדָם בְּגָלוּי מָצוּי יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה בְּגָלוּי אֲפִילוּ עִם אִשְׁתּוֹ. כִּי הַכַּעַס מָצוּי לְכָל אָדָם בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים בֵּין זְקֵנִים. וְיֵצֶר הָרַע אֵינוֹ מָצוּי אֶלָּא בְּבַחוּרִים אֲבָל לֹא בְּקָטַנִּים וּזְקֵנִים אוֹ חֲלָשִׁים. וְאוֹתָן הַבַּחוּרִים אֲשֶׁר יִצְרָם תַּקִּיף עֲלֵיהֶם אֵינָם מַנִּיחִים אֶלָּא מִפְּנֵי הַבּוֹשֶׁת לְפִיכָךְ אֵין אָדָם יָכוֹל לְהַחֲזִיק טוֹבָה אִם עָשָׂה טוֹב וְלֹא עָשָׂה חֵטְא כִּי אִם בְּנָעוּרָיו שָׁב מִפְּנֵי הַבּוֹשֶׁת וְשֶׁלֹּא יַנִּיחוּ יוֹלָדָיו נִמְצָא גַּם בְּהִתְאַפְּקוֹ מִן הָעֲבֵירָה אֵין לוֹ לְהַחֲזִיק טוֹבָה כִּי נִמְנַע מִפְּנֵי הַבּוֹשֶׁת: הַתְּשׁוּבָה צְרִיךְ אַרְבָּעָה דְּבָרִים. הָאֶחָד שֶׁיִּתְנַחֵם עַל כָּל חֵטְא וְחֵטְא עָוֹן וְאַשְׁמָה. הַשֵּׁנִי שֶׁיַּעֲזוֹב אוֹתָם. הַשְּׁלִישִׁי שֶׁיְּתוַדֶּה בְּלִבּוֹ. הָרְבִיעִי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו בְּלֵב שָׁלֵם וְיִגְמוֹר בִּלְבָבוֹ שֶׁלֹּא יָשׁוּב לַעֲשׂוֹת עוֹד פֶּן יִדְמֶה לְטוֹבֵל וְשֶׁרֶץ בְּיָדוֹ שֶׁאֵין הַתְּשׁוּבָה מוֹעֶלֶת לוֹ עַד שֶׁיַּשְׁלִיךְ הַשֶּׁרֶץ מִיָּדוֹ. וְצָרִיךְ לְפָרֵט אֶת הַחֵטְא שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) אָנָּא חָטָא הָעָם הַזֶּה חֵטְאָה גְדוֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב. וְכֵן יְתוַדֶּה אָנָּא ה' חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ. וְעָשִׂיתִי כָּךְ וְכָךְ וַהֲרֵי נִחַמְתִּי וּבוֹשְׁתִּי מִמַּעֲשַׂי וְאֵינִי מֵעִיד עָלַי יוֹדֵעַ כָּל תַּעֲלוּמוֹת שֶׁאֵינִי גוֹמֵר בְּלִבִּי שֶׁלֹּא אָשׁוּב עוֹד לַעֲשׂוֹת. וְכֵן כָּתוּב (איכה ה) הֲשִׁיבֵנוּ ה' אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה (ירמיה לא) כִּי אַתָּה ה' אֱלֹהָי כִּי אַחֲרֵי שׁוּבִי נִחַמְתִּי וְאַחֲרֵי הִוָּדְעִי סָפַקְתִּי עַל יָרֵךְ בּוֹשְׁתִּי וְגַם נִכְלַמְתִּי כִּי נָשָׂאתִי חֶרְפַּת נְעוּרָי:

בחוקותי יום שלישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה ראשונה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יג) אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִהְיֹת לָהֶם עֲבָדִים וָאֶשְׁבֹּר מֹטֹת עֻלְּכֶם וָאוֹלֶךְ אֶתְכֶם קוֹמְמִיּוּת: אֲנָא יְיָ אֱלָהָכוֹן דִּי אַפֵּקִית יָתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם מִלְמֶהֱוֵי לְהוֹן עַבְדִין וְתַבָּרִית נִיר עַמְמַיָא מִנְכוֹן וְדַבָּרִית יָתְכוֹן לְחֵרוּתָא:

רש"י אני ה' אלהיכם. כדאי אני שתאמינו בי שאני יכול לעשות כל אלה, שהרי הוצאתי אתכם מארץ מצרים ועשיתי לכם נסים גדולים: מטת. כמין יתד [התחובה] בשני ראשי העול המעכבים המוסרה שלא תצא מראש השור ויתיר הקשר, כמו (ירמיה כז ב) עשה לך מוסרות ומוטות קוניונגל"א בלע"ז [רצועת העול] : קוממיות. בקומה זקופה:

(יד) וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה: וְאִם לָא תְקַבְּלוּן לְמֵימְרִי וְלָא תַעְבְּדוּן יָת כָּל פִּקּוּדַיָא הָאִלֵּין:

רש"י ואם לא תשמעו לי. להיות עמלים בתורה, לדעת מדרש חכמים. יכול לקיום המצות, כשהוא אומר ולא תעשו וגו' , הרי קיום מצות אמור, הא מה אני מקים ואם לא תשמעו לי, להיות עמלים בתורה. ומה תלמוד לומר לי, אין לי אלא זה המכיר את רבונו ומתכון למרוד בו, וכן בנמרוד (בראשית י ט) גבור ציד לפני ה', שמכירו ומתכון למרוד בו, וכן באנשי סדום (שם יג יג) רעים וחטאים לה' מאד, מכירים את רבונם ומתכונים למרוד בו: ולא תעשו. משלא תלמדו לא תעשו הרי שתי עברות:

(טו) וְאִם בְּחֻקֹּתַי תִּמְאָסוּ וְאִם אֶת מִשְׁפָּטַי תִּגְעַל נַפְשְׁכֶם לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָי לְהַפְרְכֶם אֶת בְּרִיתִי: וְאִם בְּקְיָמַי תְּקוֹצוּן וְאִם יָת דִּינַי תְּרַחֵק נַפְשְׁכוֹן בְּדִיל דְּלָא לְמֶעְבַּד יָת כָּל פִּקּוֹדַי לְאַשְׁנָיוּתְכוֹן יָת קְיָמַי:

רש"י ואם בחקתי תמאסו. מואס באחרים העושים: משפטי תגעל נפשכם. שונא החכמים: לבלתי עשות. מונע את אחרים מעשות: את כל מצותי. כופר [במצוות] שלא צויתים, לכך נאמר את כל מצותי, ולא נאמר את כל המצות: להפרכם את בריתי. כופר בעיקר הרי שבע עברות, הראשונה גוררת השניה, וכן עד השביעית ואלו הן: לא למד, ולא עשה, מאס באחרים העושים, שונא את החכמים, מונע את האחרים, כופר במצות, כופר בעיקר:

(טז) אַף אֲנִי אֶעֱשֶׂה זֹּאת לָכֶם וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בֶּהָלָה אֶת הַשַּׁחֶפֶת וְאֶת הַקַּדַּחַת מְכַלּוֹת עֵינַיִם וּמְדִיבֹת נָפֶשׁ וּזְרַעְתֶּם לָרִיק זַרְעֲכֶם וַאֲכָלֻהוּ אֹיְבֵיכֶם: אַף אֲנָא אֶעְבֵּד דָא לְכוֹן וְאַסְעַר עֲלֵיכוֹן בַּהֲלְתָא יָת שַׁחֶפְתָּא וְיָת קַדַּחְתָּא מְחַשְׁכָן עַיְנִין וּמַפְחַן נְפָשׁ וְתִזְרְעוּן לְרֵקָנוּן זַרְעֲכוֹן וְייֵכְלֵנֵהּ בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן:

רש"י והפקדתי עליכם. וצויתי עליכם: שחפת. חולי שמשחף את הבשר, אנפולי"ש בלע"ז [בועות] , דומה לנפוח שהוקלה נפיחתו ומראית פניו זעופה: קדחת. חולי שמקדיח את

הגוף ומחממו ומבעירו, כמו (דברים לב כב) כי אש קדחה באפי: מכלות עינים ומדיבת נפש. העינים צופות וכלות לראות שיקל וירפא, וסוף שלא ירפא, וידאבו הנפשות של משפחתו במותו. כל תאוה שאינה באה ותוחלת ממשכה קרויה כליון עינים: וזרעתם לריק. תזרעו ולא תצמח, ואם תצמח ואכלוהו אויביכם:

(יז) וְנָתַתִּי פָנַי בָּכֶם וְנִגַּפְתֶּם לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם וְרָדוּ בָכֶם שֹׂנְאֵיכֶם וְנַסְתֶּם וְאֵין רֹדֵף אֶתְכֶם: וְאֶתֵּן רוּגְזִי בָּכוֹן וְתִתְּבְּרוּן קֳדָם בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן וְיִרְדוּן בְּכוֹן סַנְאֵכוֹן וְתֵעֵירְקוּן וְלֵית דְּרָדִיף יָתְכוֹן: רש"י ונתתי פני. פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי להרע לכם: ורדו בכם שנאיכם. כמשמעו ישלטו בכם: אגדת תורת כהנים מפרשה זו, אף אני אעשה זאת. איני מדבר אלא באף, וכן והלכתי אף אני עמכם בקרי (פסוק כד) : והפקדתי עליכם. שיהיו המכות פוקדות אתכם מזו לזו, עד שהראשונה פקודה אצלכם אביא אחרת ואסמכנה לה: בהלה. מכה המבהלת את הבריות, ואיזו, זו מכת מותן: את השחפת. יש לך אדם שהוא חולה ומטל במטה אבל בשרו שמור עליו, תלמוד לומר שחפת, שהוא נשחף. או עתים שהוא נשחף אבל נוח ואינו מקדיח, תלמוד לומר ואת הקדחת, מלמד שהוא מקדיח. או עתים שהוא מקדיח אבל סבור הוא בעצמו שיחיה, תלמוד לומר מכלות עינים. או הוא אינו סבור בעצמו שיחיה אבל אחרים סבורים שיחיה, תלמוד לומר ומדיבות נפש: וזרעתם לריק זרעכם. זורעה ואינה מצמחת, ומעתה מה אויביכם באים ואוכלים, ומה תלמוד לומר ואכלוהו אויביכם, הא כיצד, זורעה שנה ראשונה ואינה מצמחת, שנה שניה מצמחת ואויבים באים ומוצאים תבואה לימי המצור, ושבפנים מתים ברעב, שלא לקטו תבואה אשתקד. דבר אחר וזרעתם לריק זרעכם, כנגד הבנים והבנות הכתוב מדבר, שאתה עמל בהם ומגדלן, והחטא בא ומכלה אותם, שנאמר (איכה ב כב) אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם: ונתתי פני בכם. כמו שנאמר בטובה ופניתי אליכם, כך נאמר ברעה ונתתי פני. משלו משל, למלך שאמר לעבדו פונה אני מכל עסקי ועוסק אני עמכם [לרעה] : ונגפתם לפני איביכם. שיהא המות הורג אתכם מבפנים ובעלי דבביכון מקיפין אתכם מבחוץ: ורדו בכם שנאיכם. שאיני מעמיד שונאים אלא מכם ובכם, שבשעה שאמות העולם עומדים על ישראל אינם מבקשים אלא מה שבגלוי, שנאמר (שופטים ו ג. ד) והיה אם זרע ישראל ועלה מדין ועמלק ובני קדם וגו' ויחנו עליהם וישחיתו את יבול הארץ, אבל בשעה שאעמיד עליכם מכם ובכם, הם מחפשים אחר המטמוניות שלכם, וכן הוא אומר (מיכה ג ג) ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם הפשיטו וגו' : ונסתם. מפני אימה: ואין רדף אתכם. מבלי כח:

נביאים - ירמיה - פרק יז

(ח) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא (ירא) יִרְאֶה כִּי יָבֹא חֹם וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג וְלֹא יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי: וְיהֵי כְּאִילָן דְּשָׁתִיל עַל מַבּוּעַ דְּמַיִין וְעַל נְגִידִין יְשַׁלַּח שָׁרְשׁוֹהִי וְלָא יֶחֱזֵי אֲרֵי יֵיתֵי חוּמָא וְיהוֹן טַרְפּוֹהִי עַבּוֹף וּבִשְׁנַת בְּצוּרְתָא לָא יִתַּר וְלָא יִפְסוֹק מִלְּמֶעְבַּד פֵּירִין:

רש"י **ולא יראה** . העץ כי יבא חום : **בצורת** . ל' רעב פאמצ"א בלעז , ל"א בצורת ל' מבצר וכן חברו מנחם : **לא ידאג** . לא יפחד :

(ט) עָקֹב הַלֵּב מִכֹּל וְאָנֵשׁ הוּא מִי יֵדָעֶנּוּ: נָכִיל לִבָּא מְכוֹלָא וְתַקִּיף הוּא מָן יַדְעִינֵיהּ:

רש"י **עקוב הלב** . מלא תואנה ועקובה מכל רעה : **ואנוש** . לשון חולי וחליו הוא זה : **מי ידענו** . הוא סבור מי ידענו אני ה' חוקרו :

(י) אֲנִי יְהוָה חֹקֵר לֵב בֹּחֵן כְּלָיוֹת וְלָתֵת לְאִישׁ (כדרכו) כִּדְרָכָיו כִּפְרִי מַעֲלָלָיו: אֲנָא יְיָ חָקַר לִבָּא בְּחַר כּוּלְיָתָא וּלְמִתַּן לֶאֱנָשׁ כְּאוֹרְחֵיהּ כִּפְרִי עוֹבָדוֹהִי: (יא) קֹרֵא דָגַר וְלֹא יָלָד עֹשֶׂה עֹשֶׁר וְלֹא בְמִשְׁפָּט בַּחֲצִי (ימו) יָמָיו יַעַזְבֶנּוּ וּבְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה נָבָל: הָא כְקוֹרְאָה דְמְכַנֵּישׁ בֵּיעִין דְּלָא דִילֵיהּ וּמְשַׁחֵן אֶפְרוֹחִין דְבַתְרוֹהִי לָא יְהָכוּן כֵּן כָּל גְּבַר רְשִׁיעַ דְּקָנֵי נְכָסִין דְּלָא בְּדִינָא בְּפַלְגוּת יוֹמוֹהִי שָׁבִיק לְהוֹן וּבְסוֹפֵיהּ מִתְקְרֵי רַשִׁיעָא:

רש"י **קורא דגר** . קוק"ו גלונצנ"ט בלעז : **ולא ילד** . הקורא הזה מושך אחריו אפרוחים שלא ילד . דגר . ציפצוף שמצפצף העוף בקולו למשוך אפרוחין אחריו ואלו שהקורא דגר לא ילכו אחריו משיגדלו שאינם מינו כך עושה עושר ולא במשפט : **יהיה נבל** . מתקרי רשיעא :

(יב) כִּסֵּא כָבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן מְקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ: פּוּרְעָנוּתָא תִּתְעֲבִיד מִנֵּיהּ מִן קֶדֶם דִּשְׁכִנְתֵּיהּ עַל כּוּרְסֵי יְקָרָא בְּשׁוּמֵי מְרוֹמָא עֵיל מִן אוֹלָא מְבֵיל אֲתַר בֵּית מַקְדְּשָׁנָא:

רש"י **כסא כבוד וגו'** . לפי שבא לומר כל עוזביך יבושו מתחיל בקילוסו של מקום ומדבר לפניו אתה שכסא כבוד ומרום מראשית בריאת עולם ומכוון כנגד מקדשנו :

כתובים - משלי - פרק כט

(יט) בִּדְבָרִים לֹא יִוָּסֵר עָבֶד כִּי יָבִין וְאֵין מַעֲנֶה: בְּמִלֵּי לָא מִתְרְדֵי עַבְדָא דְיַדַּע גִּיר וְלָא בְלִיע:

רש"י **כי יבין ואין מענה** . כיון שרואהו שמוכיחו שותק והוא חוזר ומקלקל לכך צריך ליסרו במכות ועונשין ולא דבר עם עבד ממש אלא על כל הממרי' דברי השופטים :

(כ) חָזִיתָ אִישׁ אָץ בִּדְבָרָיו תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ: אִין חֲזַיְתָא גַּבְרָא דְמְעַרְקְלִין מִלּוֹי סְכוּיָא דְטָב הוּא סַכְלָא מִנֵּיהּ:

רש"י **אץ בדבריו** . ממהר ונבהל להשיב : **תקוה לכסיל ממנו** . יש לכסיל תקוה יותר ממנו :

(כא) מְפַנֵּק מִנֹּעַר עַבְדּוֹ וְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה מָנוֹן: מִתְפַּנֵּק מִן טַלְיוּתֵיהּ לְעַבְדָּא נָהֶוֵי וּבְאַחֲרַיְתֵיהּ יְהֵי מְנַסָּח:

רש"י **מפנק מנער עבדו** . יצר הרע : **מנון** . שליט וכן לפני שמש ינון שמו (תהלים עב) וכן כל נין שבמקרא שהנין קם תחת אביו לשלוט בנכסיו :

(כב) אִישׁ אַף יְגֻרֶה מָדוֹן וּבַעַל חֵמָה רַב פָּשַׁע: גַּבְרָא רַגְזָנָא מְגָרֵג תִּיגְרִי וְגַבְרָא חֵמְתָנָא סָגֵעַ חוֹבוֹי:

רש"י **איש אף יגרה מדון** . כמשמעו מדון מדת הדין :

(כג) נַאֲוַת אָדָם תַּשְׁפִּילֶנּוּ וּשְׁפַל רוּחַ יִתְמֹךְ כָּבוֹד: רְמוּתָא דְבַר נָשָׁא תַּשְׁפְּלִנֵּיהּ וּמַן דְּמַכְּיכָא רוּחֵיהּ נְפָלֵג יְקָרָא:

רש"י **יתמוך כבוד** . יקרב אל הכבוד ותומך בו תמיד :

משנה קידושין פרק ד

א. עֶשְׂרָה יוֹחְסִין עָלוּ מִבָּבֶל, כַּהֲנֵי, לְוִיֵּי, יִשְׂרְאֵלֵי, חֲלָלֵי, גֵּרֵי, וַחֲרוּרֵי, מַמְזֵרֵי, נְתִינֵי, שְׁתוּקֵי, וַאֲסוּפֵי. כַּהֲנֵי לְוִיֵּי וְיִשְׂרְאֵלֵי, מֻתָּרִים לָבוֹא זֶה בָּזֶה. לְוִיֵּי יִשְׂרְאֵלֵי חֲלָלֵי גֵּרֵי וַחֲרוּרֵי, מֻתָּרִים לָבוֹא זֶה בָּזֶה. גֵּרֵי וַחֲרוּרֵי מַמְזֵרֵי וּנְתִינֵי שְׁתוּקֵי וַאֲסוּפֵי, כֻּלָּם מֻתָּרִין לָבוֹא זֶה בָּזֶה:

ברטנורה (א) **עשרה יוחסין עלו מבבל**. שהפריש עזרא כל הפסולים שהיו בבבל והוליכן עמו, כדי שלא יתערבו עם המיוחסין, מאחר שאין שם ב"ד: **חללי**. כהנים שנולדו מן הפסולות לכהונה, כגון אלמנה לכהן גדול, גרושה חללה זונה לכהן הדיוט: **חרורי**. עבדים משוחררים: **נתיני**. גבעונים שמלו בימי יהושע, ונאסרו לבא בקהל: **שתוקי ואסופי**. מפרש להו ואזיל: גיורי וחרורי ממזרין כו' כולם מותרין לבא זה בזה. דקהל גרים לא אקרי קהל, ולא הוזהרו ממזרים לבא בקהל גרים. אבל לויי וישראלי בממזרי לא. ושתוקי ואסופי ספק ממזרים הם ומותרין להתערב בממזר ודאי, דאמרינן בקהל ודאי הוא דלא יבא, הא בקהל ספק יבא:

ב. וְאֵלּוּ הֵם שְׁתוּקֵי, כֹּל שֶׁהוּא מַכִּיר אֶת אִמּוֹ וְאֵינוֹ מַכִּיר אֶת אָבִיו. וַאֲסוּפֵי, כֹּל שֶׁנֶּאֱסַף מִן הַשּׁוּק וְאֵינוֹ מַכִּיר לֹא אָבִיו וְלֹא אִמּוֹ. אַבָּא שָׁאוּל הָיָה קוֹרֵא לִשְׁתוּקֵי, בְּדוּקֵי:

ברטנורה (ב) **שתוקי, כל שהוא מכיר את אמו**. שקורא אבא, ואמו משתקתו: **בדוקי**. שבודקין את אמו. אם אמרה לכשר נבעלתי, הולד כשר. והלכה כאבא שאול:

ג. כָּל הָאֲסוּרִים לָבוֹא בַּקָּהָל, מֻתָּרִים לָבוֹא זֶה בָּזֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, וַדַּאי בְּוַדַּאי, מֻתָּר. וַדַּאי בִּסְפֵקָן, וּסְפֵקָן [בְּוַדַּאי, וּסְפֵקָן] בִּסְפֵקָן, אָסוּר. וְאֵלּוּ הֵן הַסְּפֵקוֹת, שְׁתוּקֵי, אֲסוּפֵי, וְכוּתִי:

ברטנורה (ג) **כל האסורים לבא בקהל**. אע"ג דתנינן לה ברישא ממזרי ונתיני וכו' מותרים לבא זה בזה, הא קמ"ל כגון גר עמוני ומואבי עם ממזר שתוקי ואסופי: **ר"י אוסר**. מפרש

בגמרא דהכי קאמר, אפילו ר' יהודה שאוסר גר בממזרת, הני מילי גר של שאר נכרים שמותר לבא בקהל הוא דאסור בממזרת לרבי יהודה דס"ל קהל גרים אקרי קהל, אבל גר עמוני ומואבי שאסור לבא בקהל מודה רבי יהודה שמותר בממזרת: **ודאן בודאן מותר**. כגון ממזרי בנתיני: **ודאן בספיקן**. ממזרי ונתיני בשתוקי ואסופי: **ספיקן בספיקן**. שתוקי בשתוקית, ואסופי באסופית, ואסופי בשתוקית. אע"פ שזה ספק וזה ספק אסור, שמא זה כשר וזה פסול. והלכה כרבי אליעזר: **כותי**. הוי ספיקייהו, לפי שאין בקיאין בתורת גטין וקדושין. והאידנא עשאום כנכרים גמורים לכל דבריהם:

ד. הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה כֹּהֶנֶת, צָרִיךְ לִבְדּוֹק אַחֲרֶיהָ אַרְבַּע אִמָּהוֹת שֶׁהֵן שְׁמוֹנָה, אִמָּהּ וְאֵם אִמָּהּ, וְאֵם אָבִי אִמָּהּ וְאִמָּהּ, וְאֵם אָבִיהָ וְאִמָּהּ, וְאֵם אָבִי אָבִיהָ וְאִמָּהּ. לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָת:

ברטנורה (ד) **ארבע אמהות**. ב' מצד האב וב' מצד האם: **שהם שמנה**. ארבע מן האב. וארבע מן האם. ואלו הן, אמה, אם אמה, אם אבי אמה, אם אם אבי אמה, אם אביה, אם אם אביה, אם אבי אביה, אם אם אבי אביה. בודקים בהם שלא היה באחת מהן מן הפסולות: **ואם היתה לויה וישראלית**. וכהן בא לכנסה: **מוסיפין עליהן עוד אחת**. אם אחת בכל זוג וזוג. כגון אמה ואם אמה ואם אם אמה, וכן כולם. והא דבדקינן באמהות ולא בדקינן באבות שמא יש פסול באביה או באבי אביה, משום דדרך האנשים כשמגנין זה את זה מתוך קטטה, מגנין ביוחסין, ואם היה שום פסול מצד האבות היה ידוע. אבל הנשים אין זו מגנה את זו בפסול יחס אלא בזנות, וכי איכא בהו מילתא בפסול יוחסין לית ליה קלא. ולא נאמרה חיוב בדיקה זו אלא במשפחה שקרא עליה ערער, אבל משפחה שאין בה חשד אינו צריך לבדוק, שכל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות. והאיש בלבד הוא שצריך לבדוק כשבא לישא אשה ממשפחה שיש בה חשד, אבל כהנת שבאת לינשא אינה צריכה לבדוק אחר האיש, שלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים, וכהנת מותרת לכתחלה להנשא לגר ולחלל, וכ"ש לויה וישראלית:

ה. אֵין בּוֹדְקִין לֹא מִן הַמִּזְבֵּחַ וּלְמַעְלָה, וְלֹא מִן הַדּוּכָן וּלְמַעְלָה, וְלֹא מִן סַנְהֶדְרִין וּלְמָעְלָה. וְכֹל שֶׁהֶחְזִקוּ אֲבוֹתָיו מְשׁוֹטְרֵי הָרַבִּים וְגַבָּאֵי צְדָקָה, מַשִּׁיאִין לַכְּהֻנָּה וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִבְדּוֹק אַחֲרֵיהֶן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אַף מִי שֶׁהָיָה חָתוּם עֵד בְּעַרְכֵי הַיְשָׁנָה שֶׁל צִפּוֹרִי. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר, אַף מִי שֶׁהָיָה מַכְתָּב בְּאִסְטַרְטִיָא שֶׁל מֶלֶךְ:

ברטנורה (ה) **אין בודקין מן המזבח ולמעלה**. התחיל לבדוק באמהות ומצא שאבי אביה שימש על גבי המזבח א"צ לבדוק אחר אם אבי אביה, דכיון דבנה שמש ע"ג המזבח בידוע שמיוחס היה: **ולא מן הדוכן ולמעלה**. אם מצא שהיה משורר על הדוכן: **ולא מן**

הסנהדרין ולמעלה. ודוקא מן הסנהדרין שבירושלים ואפילו מאותן שדנין דיני ממונות בלבד, שלא היו מעמידין מן הסנהדרין בירושלים אלא כהן ולוי וישראל מיוחס, שנאמר (במדבר י"א) והתיצבו שם עמך, בדומין לך ביחס ובחכמה: **וגבאי צדקה**. כיון דמנצו בהדי אינשי, שממשכנין על הצדקה ואפילו בערב שבת, אי הוה בהו מלתא, קלא הוה להו: **בערכי ישנה של צפורי**. בסנהדראות של עיר ששמה ישנה, הסמוכה לצפורי: **ערכי**. סנדראות שהיו עורכין ומסדרין היחסין: **אסטרטיא של מלך**. בחלוקת חודש בחודש לצאת למלחמת בית דוד משפחה פלונית בחודש פלוני. ולא היו יוצאים למלחמה אלא מיוחסין, שתהא זכותן וזכות אבותן מסייעתן:

ו. בַּת חָלָל זָכָר, פְּסוּלָה מִן הַכְּהֻנָּה לְעוֹלָם. יִשְׂרְאֵל שֶׁנָּשָׂא חֲלָלָה, בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה לַכְּהֻנָּה. חָלָל שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרְאֵל, בִּתּוֹ פְּסוּלָה לַכְּהֻנָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בַּת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל זָכָר:

ברטנורה (ו) בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם. בת בנו או בת בן בנו, עד סוף כל הדורות. אבל בת בתו מישראל כשרה לכהונה, דבת חלל עצמה מישראל כשרה לכהונה: **בת גר זכר**. אפילו מישראלית, פסולה לכהונה כבת חלל זכר:

ז. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, יִשְׂרְאֵל שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת, בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה לַכְּהֻנָּה. וְגֵר שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרְאֵל, בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה לַכְּהֻנָּה. אֲבָל גֵּר שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת, בִּתּוֹ פְּסוּלָה לַכְּהֻנָּה. אֶחָד גֵּר וְאֶחָד עֲבָדִים מְשֻׁחְרָרִים, אֲפִלּוּ עַד עֲשָׂרָה דוֹרוֹת, עַד שֶׁתְּהֵא אִמּוֹ מִיִּשְׂרְאֵל. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף גֵּר שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת, בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה לַכְּהֻנָּה:

ברטנורה (ז) **ר"א בן יעקב אומר כו'**. מסקינן בגמרא שהבא לימלך מורין לו כר"א ב"י שלא ישא כהן בת גר וגיורת. אבל אם נשא, הלכה כר' יוסי, ואין מוציאין אותה מידו, וזרעו ממנה כשר:

ח. הָאוֹמֵר בְּנִי זֶה מַמְזֵר, אֵינוֹ נֶאֱמָן. וַאֲפִלּוּ שְׁנֵיהֶם אוֹמְרִים עַל הָעֶבֶד שֶׁבְּמֵעֶיהָ מַמְזֵר הוּא, אֵינָם נֶאֱמָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, נֶאֱמָנִים:

ברטנורה (ח) האומר בני זה ממזר הוא אינו נאמן. דקרוב הוא אצלו ואין קרוב כשר להעיד: **ואפילו שניהם**. הבעל ואשתו. ולא מבעיא כשהאב לבדו מעיד שהוא ממזר, דלא מהימן, דלא קים ליה בגויה. אלא אפילו אמו דקים ליה בגויה, אינה נאמנת: **אפילו על עובר שבמעיה**. שלא היה לעולם בחזקת כשרות: **ר' יהודה אומר נאמנים**. טעמא דר' יהודה דכתיב יכיר, יכירנו לאחרים. מכאן שהאב נאמן לפסול את בנו, ואין האם נאמנת על בנה. ודוקא על בנו הוא נאמן, אבל לא על בן בנו שאם היו לבן זה בנים אינו נאמן לפסלם. והלכה כר' יהודה:

ט. מִי שֶׁנָּתַן רְשׁוּת לִשְׁלוּחוֹ לְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ וְהָלַךְ הוּא וְקִדְּשָׁה, אִם שֶׁלּוֹ קָדְמוּ קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין. וְאִם שֶׁל שְׁלוּחוֹ קָדְמוּ, קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין. וְאִם אֵינוֹ יָדוּעַ, שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִים גֵּט. וְאִם רָצוּ, אֶחָד נוֹתֵן גֵּט וְאֶחָד כּוֹנֵס. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁנָּתְנָה רְשׁוּת לִשְׁלוּחָהּ לְקַדְּשָׁה, וְהָלְכָה וְקִדְּשָׁה אֶת עַצְמָהּ, אִם שֶׁלָּהּ קָדְמוּ, קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין. וְאִם שֶׁל שְׁלוּחָהּ קָדְמוּ, קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין. וְאִם אֵינוֹ יָדוּעַ, שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִין לָהּ גֵּט. וְאִם רָצוּ, אֶחָד נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְאֶחָד כּוֹנֵס:

ברטנורה (ט) **וכן האשה שנתנה רשות לשלוחה**. אצטריך תנא לאשמועינן באב שעשה שליח לקדש את בתו ובאשה שעשתה שליח לקדש את עצמה. דאי אשמועינן באב, ה"א אב דקים ליה ביוחסין, וכשמצא מיוחס זה קידשה לו, הוא דאמרינן דבטל את השליח, אבל אתתא דלא קים לה ביוחסין אע"ג דקדשה את עצמה לא סמכה על קדושיה ולא בטלה את השליח, דסברה דלמא משכח שליח אדם מיוחס מזה. ואי אשמועינן בדידה, הוה אמינא משום דאתתא דייקא ומנסבא, כי קדשה עצמה בטלה את השליח, אבל אב דלא קפיד על בתו אם תנשא לבעל כל דהו, לא בטליה לשליחות דשליח, והאי דקדים וקדשה, סבר דלמא לא משכח, צריכא:

י. מִי שֶׁיָּצָא הוּא וְאִשְׁתּוֹ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָא הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְאָמַר, אִשָּׁה שֶׁיָּצָאת עִמִּי לִמְדִינַת הַיָּם הֲרֵי הִיא זוֹ וְאֵלּוּ בָּנֶיהָ, אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה לֹא עַל הָאִשָּׁה וְלֹא עַל הַבָּנִים. מֵתָה וְאֵלּוּ בָּנֶיהָ, מֵבִיא רְאָיָה עַל הַבָּנִים וְאֵינוֹ מֵבִיא רְאָיָה עַל הָאִשָּׁה:

ברטנורה (י) אינו צריך להביא ראיה לא על האשה. שהיא מיוחסת, שכבר בדקה כשנשאה: **ולא על הבנים**. בבנים קטנים שכרוכים אחרי אמן:

יא. אִשָּׁה נָשָׂאתִי בִּמְדִינַת הַיָּם הֲרֵי הִיא זוֹ וְאֵלּוּ בָּנֶיהָ, מֵבִיא רְאָיָה עַל הָאִשָּׁה וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה עַל הַבָּנִים. מֵתָה וְאֵלּוּ בָּנֶיהָ, צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה עַל הָאִשָּׁה וְעַל הַבָּנִים: **יב**. לֹא יִתְיַחֵד אָדָם עִם שְׁתֵּי נָשִׁים, אֲבָל אִשָּׁה אַחַת מִתְיַחֶדֶת עִם שְׁנֵי אֲנָשִׁים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אַף אִישׁ אֶחָד מִתְיַחֵד עִם שְׁתֵּי נָשִׁים בִּזְמַן שֶׁאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ וְיֶשׁ עִמָּהֶם בַּפֶּנְדְּקִי, מִפְּנֵי שֶׁאִשְׁתּוֹ מְשַׁמַּרְתּוּ. מִתְיַחֵד אָדָם עִם אִמּוֹ וְעִם בִּתּוֹ, וְיֶשׁ עִמָּהֶם בְּקָרוֹב בָּשָׂר. וְאִם הִגְדִּילוּ, זוֹ יְשֵׁנָה בִּכְסוּתָהּ וְזֶה יָשֵׁן בִּכְסוּתוֹ:

ברטנורה (יב) לא יתיחד איש אחד עם שתי נשים. מפני שדעתן קלה ושתיהן נוחות להתפתות: אבל אשה אחת מתיחדת עם שני אנשים. שהאחד בוש מחברו. ופסק ההלכה, לא תתיחד אשה אחת עם שני אנשים, וכ"ש איש אחד עם ב' נשים. אלא א"כ היו שתי הנשים צרות או יבמות, או אשה ובת בעלה, או אשה וחמותה, או אשה עם תינוקת שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה, לפי שאלו שונאות זו את זו, ומתיראות זו מזו. וכן היא מתיראת מן הקטנה שמא תראה ותגיד. ומלקים על יחוד הפנויה, ועל

יחוד עם העריות, חוץ מאשת איש שאין מלקין עליה שלא להוציא לעז על בניה. ומותר להתיחד עם הבהמה ועם הזכר, שלא נחשדו ישראל על הזכור ועל הבהמה: **הגדילו זו ישנה בכסותה וכו'**. והוא שתהיה הבת מי"ב שנה ויום א', והבן מי"ג שנה ויום א'. ובזמן שהיא בושה לעמוד לפניו ערומה, אפילו בפחות מכן ישנים הוא בבגדו והיא בבגדה:

יג. לֹא יִלְמַד אָדָם רַוָּק סוֹפְרִים, וְלֹא תִלְמַד אִשָּׁה סוֹפְרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אַף מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, לֹא יִלְמַד סוֹפְרִים:

ברטנורה (יג) **רווק**. פנוי בלא אשה: **לא ילמד סופרים**. לא ירגיל עצמו להיות מן הסופרים, כלומר מלמד תינוקות. מפני אמותיהן של תינוקות שמצויות אצלו להביא את בניהן אל בית הספר: **אף מי שאין לו אשה**. אע"פ שאינו פנוי אלא יש לו אשה ואינה שרוייה עמו לא ילמד סופרים. ואין הלכה כרבי אליעזר:

יד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא יִרְעֶה רַוָּק בְּהֵמָה, וְלֹא יִשְׁנוּ שְׁנֵי רַוָּקִים בְּטַלִּית אֶחָת. וַחֲכָמִים מַתִּירִין. כֹּל שֶׁעָסָקָיו עִם הַנָּשִׁים, לֹא יִתְיַחֵד עִם הַנָּשִׁים. וְלֹא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ אֻמָּנוּת בֵּין הַנָּשִׁים. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, לְעוֹלָם יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ אֻמָּנוּת נְקִיָּה (וְקַלָּה), וְיִתְפַּלֵּל לְמִי שֶׁהָעשֶׁר וְהַנְּכָסִים שֶׁלּוֹ, שֶׁאֵין אֻמָּנוּת שֶׁאֵין בָּהּ עֲנִיּוּת וַעֲשִׁירוּת, שֶׁלֹּא עֲנִיּוּת מִן הָאֻמָּנוּת וְלֹא עֲשִׁירוּת מִן הָאֻמָּנוּת, אֶלָּא הַכֹּל לְפִי זְכוּתוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, רָאִיתָ מִיָּמֶיךָ חַיָּה וְעוֹף שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֻמָּנוּת, וְהֵן מִתְפַּרְנְסִין שֶׁלֹּא בְצַעַר, וְהָלֹא לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא לְשַׁמְּשֵׁנִי, וַאֲנִי נִבְרֵאתִי לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי, אֵינוֹ דִין שֶׁאֶתְפַּרְנֵס שֶׁלֹּא בְצַעַר, אֶלָּא שֶׁהֲרֵעוֹתִי מַעֲשַׂי וְקִפַּחְתִּי אֶת פַּרְנָסָתִי. אַבָּא גָּרִין אִישׁ צְדָיָן אוֹמֵר מִשּׁוּם אַבָּא גָּרְיָא, לֹא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ, חַמָּר, גַּמָּל, סַפָּר, סַפָּן, רוֹעֶה, וְחָנְוָנִי, שֶׁאֻמָּנוּתָן אֻמָּנוּת לִסְטִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ, הַחַמָּרִים, רֻבָּן רְשָׁעִים, וְהַגַּמָּלִין, רֻבָּן כְּשֵׁרִים. הַסַּפָּנִין, רֻבָּן חֲסִידִים. טוֹב שֶׁבְּרוֹפְאִים, לְגֵיהִנֹּם. וְהַכָּשֵׁר שֶׁבַּטַּבָּחִים, שֻׁתָּפוֹ שֶׁל עֲמָלֵק. רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר, מַנִּיחַ אֲנִי כָּל אֻמָּנִיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם וְאֵינִי מְלַמֵּד אֶת בְּנִי אֶלָּא תוֹרָה, שֶׁאָדָם אוֹכֵל מִשְׂכָּרָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לָעוֹלָם הַבָּא. וּשְׁאָר כָּל אֻמָּנִיּוֹת אֵינָן כֵּן. כְּשֶׁאָדָם בָּא לִידֵי חֹלִי אוֹ לִידֵי זִקְנָה אוֹ לִידֵי יִסּוּרִין וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲסוֹק בְּמְלַאכְתּוֹ, הֲרֵי הוּא מֵת בְּרָעָב. אֲבָל הַתּוֹרָה אֵינָהּ כֵּן, אֶלָּא מְשַׁמַּרְתּוּ מִכָּל רַע בְּנַעֲרוּתוֹ וְנוֹתֶנֶת לוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה בִּזְקְנוּתוֹ. בְּנַעֲרוּתוֹ מַהוּ אוֹמֵר, (ישעיה מ) וְקַוֵּי ה' יַחֲלִיפוּ כֹחַ. בִּזְקְנוּתוֹ מַהוּ אוֹמֵר, (תהלים צב) עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, (בראשית כד) וְאַבְרָהָם זָקֵן, וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. מְצִינוּ שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִתְּנָה, שֶׁנֶּאֱמַר, (שם כו) עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי:

ברטנורה (יד) **וחכמים מתירין**. והלכה כחכמים. שלא נחשדו ישראל על הזכור: **כל שאומנתו בין הנשים**. שמלאכת אומנתו נעשית לנשים, והנשים צריכות לו: **לא יתיחד עם הנשים**. ואפילו עם הרבה נשים. לפי שלבן גס בו ומחפות עליו. ואילו אינש אחרינא עם שתי נשים תנן דלא, שלש וד' שפיר דמי. ורמב"ם פירש דלא שרינן אפילו משום כדי חייו להתיחד עם הנשים הואיל ופרנסתו מהן: **חמר גמל וספן**. כל אלו אומנות לסטות, כשלנין בדרכים נכנסים ולוקטים עצים ופירות מן הכרמים. ועוד שנשכרים לבני אדם ומעבירין על תנאם: **רועה**. [בהמות שלו] שמעביר הבהמות לרעות בשדה אחרים: **חנוני**. מלומד באונאה, להטיל מים ביין, וצרורות בחיטין. שחייב אדם ללמד את בנו אומנות נקיה:

גמרא קדושין דף פ"א ע"א וע"ב

תָּנוּ רַבָּנָן כָּל שֶׁעָסְקוּ עִם הַנָּשִׁים סוּרוּ רָע. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לְעוֹלָם יְלַמֵּד אָדָם לִבְנוֹ אוּמָנוּת נְקִיָּה וְקַלָּה וִיבַקֵּשׁ רַחֲמִים לְמִי שֶׁהָעוֹשֶׁר וְהַנְּכָסִים שֶׁלּוֹ שֶׁאֵין עֲנִיּוּת מִן הָאוּמָנוּת. וְאֵין עֲשִׁירוּת מִן הָאוּמָנוּת. אֶלָּא לְמִי שֶׁהָעוֹשֶׁר שֶׁלּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (חגי ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה' צְבָאוֹת. תַּנְיָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִימַי לֹא רָאִיתִי צְבִי קַיִץ וַאֲרִי סַבָּל וְשׁוּעָל חֲנָוָנִי וְהֵם מְתְפַּרְנְסִים שֶׁלֹּא בְצַעַר וְהֵם לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא לְשַׁמְּשֵׁנִי וַאֲנִי נִבְרֵאתִי לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי. וּמַה אֵלּוּ שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ אֶלָּא לְשַׁמְּשֵׁנִי מִתְפַּרְנְסִים שֶׁלֹּא בְצַעַר וַאֲנִי שֶׁנִּבְרֵאתִי לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי אֵינוֹ דִּין שֶׁאֶתְפַּרְנֵס שֶׁלֹּא בְצַעַר אֶלָּא שֶׁהֵרַעוֹתִי אֶת מַעֲשַׂי וְקִפַּחְתִּי אֶת פַּרְנָסָתִי. שֶׁנֶּאֱמַר (ירמי' ה) עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלֶּה. תַּנְיָא רִבִּי נְהוֹרָאי אוֹמֵר מַנִּיחַ אֲנִי כָּל אוּמָנוּת שֶׁבָּעוֹלָם וְאֵינִי מְלַמֵּד אֶת בְּנִי אֶלָּא תוֹרָה שֶׁכָּל אוּמָנוּת שֶׁבָּעוֹלָם אֵין עוֹמְדוֹת לוֹ אֶלָּא בִּימֵי יַלְדוּתוֹ. אֲבָל בִּימֵי זִקְנוּתוֹ הֲרֵי הוּא מוּטָל בָּרָעָב אֲבָל תּוֹרָה אֵינָהּ כֵּן. עוֹמֶדֶת לוֹ לְאָדָם בְּעֵת יַלְדוּתוֹ. וְנוֹתֶנֶת לוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה בְּעֵת זִקְנוּתוֹ. בְּעֵת יַלְדוּתוֹ מָהוּ אוֹמֵר (ישעי' מ) וְקוֵיֵ ה' יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְשָׁרִים. בְּזִקְנוּתוֹ מָהוּ אוֹמֵר (תהלים צב) עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשִׁנִּים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ:

רש"י **סורו רע**. מנהגן רע קרבתו רע להשתדל עמו שיהא סר אליו ובא לביתו: **צבי קיץ**. מיבש קציעות בשדה: **סבל**. נושא משאות: **כל אומניות**. אין להם מתן שכר לאחר זמן אלא שכר המצוי להם בשעתן: **אבל תורה**. מתן שכרה בא מאליו לאורך ימים ואף לחולה ולזקן שאין יכול לעסוק בא עכשיו אוכל מן הקודמות: **שנאמר עוד ינובון בשיבה**. יצמחו צמח ויתייחד שכרן לעת שיבתן דשנים ורעננים יהיו וגו':

זוהר בחקתי דף קי"ג ע"ב

פְּתַח רִבִּי יִצְחָק וְאָמַר (שיר השירים ב) דּוֹמֶה דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעוֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה זֶה וְגוֹמֵר. זַכָּאִין אִינּוּן יִשְׂרָאֵל דְּזָכוּ דְּמַשְׁכּוֹנָא דָּא לְמֵהֱוֵי גַּבַּייְהוּ מִן מַלְכָּא עִלָּאָה דְּאַף עַל גַּב דְּאִינּוּן

בְּגָלוּתָא קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא אָתֵי בְּכָל רֵישׁ יַרְחֵי וְשַׁבַּתֵּי וְזַמְנֵי לְאַשְׁגָּחָא עֲלַיְיהוּ וּלְאִסְתַּכָּלָא בְּהַהוּא מַשְׁכּוֹנָא דְּאִית לֵיהּ גַּבַּיְיהוּ דְּאִיהוּ כְּסוּפָא דִּילֵיהּ. לְמַלְכָּא דְּסַרְחַת מַטְרוֹנִיתָא אַפְקָהּ מֵהֵיכָלֵיהּ מַה עֲבָדַת נַטְלַת בָּרָהּ דִּילֵיהּ כְּסוּפָא דְמַלְכָּא רְחִימָא דִּילֵיהּ וּבְגִין דְּדַעְתָּא דְמַלְכָּא עָלָהּ שַׁבְקֵיהּ בִּידָהָא. בְּשַׁעְתָּא דְסָלִיק רְעוּתָא דְמַלְכָּא עַל מַטְרוֹנִיתָא וְעַל בְּרֵיהּ הוּא סָלִיק אַגְרִין וְנָחִית דַּרְגִּין וְסָלִיק כּוֹתְלִין לְאִסְתַּכְּלָא וּלְאַשְׁגָּחָא בֵּין נוּקְבֵי כּוֹתְלָא עֲלַיְיהוּ כְּיַיִן דְּחָמֵי לוֹן שָׁאֲרֵי בָּכֵי מֵאֲחוֹרֵי קוּסְטֵי כּוֹתְלָא וּלְבָתַר אָזִיל לֵיהּ כַּךְ יִשְׂרָאֵל אַף עַל גַּב דְּאִינּוּן נַפְקוּ מֵהֵיכָלֵיהּ דְּמַלְכָּא הַהוּא מַשְׁכּוֹנָא לָא שַׁבְקוּ וּבְגִין דִּרְעוּתָא דְמַלְכָּא עֲלַיְיהוּ שַׁבְקֵיהּ עִמְּהוֹן. בְּשַׁעְתָּא דְסָלִיק רְעוּתָא דְמַלְכָּא קַדִּישָׁא עַל מַטְרוֹנִיתָא וְעַל יִשְׂרָאֵל סָלִיק אַגְרִין (מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת) נָחִית דַּרְגִּין וְסָלִיק כּוֹתְלִין לְאִסְתַּכְּלָא וּלְאַשְׁגָּחָא בֵּין קוּסְטֵי כּוֹתְלָא עֲלַיְיהוּ כְּיַיִן דְּחָמֵי לוֹן שָׁאֲרֵי וּבָכֵי הָדָא הוּא דִכְתִיב דּוֹמָה דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעוֹפֶר הָאַיָּלִים לְדַלָּגָא מִכּוֹתָלָא לְאִיגָּרָא וּמֵאִיגָּרָא לְכוֹתָלָא הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כּוֹתְלֵנוּ בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. מַשְׁגִּיחַ מִן הַחַלּוֹנוֹת (דְּוַדַּאי בֵּי כְנִשְׁתָּא בַּעְיָיא חַלּוֹנוֹת) מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים לְאִסְתַּכָּלָא וּלְאַשְׁגָּחָא עֲלַיְיהוּ. וּבְגִין כַּךְ יִשְׂרָאֵל בָּעוּ לְמֵחֱדֵי בְּהַהוּא יוֹמָא דְּאִינְהוּ יַדְעֵי דָּא וְאָמְרֵי (תהלים קיח) זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בּוֹ:

תרגום הזוהר פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר דּוֹמָה דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעוֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה זֶה וְגוֹ'. אַשְׁרֵי הֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁזָּכוּ שֶׁהַמַּשְׁכּוֹן הַזֶּה מִמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן יִהְיֶה אֶצְלָם, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵם בַּגָּלוּת, בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם וּלְהִסְתַּכֵּל בַּמַּשְׁכּוֹן הַזֶּה שֶׁיֵּשׁ אֶצְלָם שֶׁהוּא חָמוּד. בַּדּוֹמֶה לְמֶלֶךְ, שֶׁמָּרְדָה בּוֹ הַמַּטְרוֹנִיתָא. הוֹצִיאָהּ מֵהֵיכָלוֹ. מָה עָשְׂתָה. לָקְחָה עִמָּהּ בְּנָהּ שֶׁלָּהּ שֶׁהוּא חֶמְדַּת הַמֶּלֶךְ וְאָהוּב שֶׁלּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ עָלֶיהָ, עָזְבוֹ בְּיָדֶיהָ. בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה רְצוֹנוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ עַל הַמַּטְרוֹנִיתָא וְעַל בְּנָהּ, הָיָה עוֹלֶה בַּעֲלִיּוֹת, וְיוֹרֵד בַּמַּדְרֵגוֹת, וְעוֹלֶה עַל כְּתָלִים, לְהִסְתַּכֵּל וּלְהַבִּיט עֲלֵיהֶם מִבֵּין חֲרַכֵּי הַכֹּתֶל. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, הִתְחִיל לִבְכּוֹת מֵאֲחוֹרֵי חֲרַכֵּי הַכֹּתֶל, וְאַחַר כָּךְ הָלַךְ לוֹ. כָּךְ יִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁהֵם יָצְאוּ מֵהֵיכָל הַמֶּלֶךְ, וּבָאוּ בַּגָּלוּת, מַשְׁכּוֹן הַהוּא לֹא עָזְבוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁרְצוֹן הַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם עָזְבוּ עִמָּהֶם. בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה רְצוֹן הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עַל הַמַּטְרוֹנִיתָא וְעַל יִשְׂרָאֵל, עָלָה בַּעֲלִיּוֹת וְיָרַד בַּמַּדְרֵגוֹת וְעָלָה עַל כְּתָלִים, לְהִסְתַּכֵּל וּלְהַבִּיט עֲלֵיהֶם מִבֵּין חֲרַכֵּי הַכֹּתֶל. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם הִתְחִיל לִבְכּוֹת. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר דּוֹמָה דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעוֹפֶר הָאַיָּלִים, לְקַפֵּץ מִן הַכֹּתֶל אֶל הָעֲלִיָּה, וּמִן הָעֲלִיָּה אֶל הַכֹּתֶל. הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ, הֵינוּ בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, מַשְׁגִּיחַ מִן הַחַלּוֹנוֹת, כִּי וַדַּאי שֶׁבֵּית הַכְּנֶסֶת צָרִיךְ חַלּוֹנוֹת. מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים לְהִסְתַּכֵּל וּלְהַבִּיט עֲלֵיהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לִשְׂמֹחַ בַּיּוֹם הַהוּא שֶׁהֵם יוֹדְעִים זֶה, וְאוֹמְרִים, זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה' נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ה

א. לֹא יַעֲמוֹד בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים אוֹ יוֹתֵר וְיִתְפַּלֵּל. וְלֹא עַל גַּבֵּי מִטָּה וְלֹא עַל גַּבֵּי סַפְסָל וְלֹא עַל גַּבֵּי כִּסֵּא. הָיָה בְּנֶיָן גָּבוֹהַּ אִם יֶשׁ בּוֹ ד' אַמּוֹת עַל דַּ' אַמּוֹת שֶׁהוּא שִׁיעוּר הַבַּיִת הֶרֵי הוּא כַּעֲלִיָּה וּמוּתָּר לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ. וְכֵן אִם הָיָה מוּקָף מְחִיצוֹת מִכָּל רוּחוֹתָיו אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת מוּתָּר לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין גּוֹבְהוֹ נִיכָּר שֶׁהֲרֵי חָלַק רְשׁוּת לְעַצְמוֹ: **ב.** הָאוּמָנִין שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה בְּרֹאשׁ הָאִילָן אוֹ בְּרֹאשׁ הַנִּדְבָּךְ אוֹ בְּרֹאשׁ הַכּוֹתֶל וְהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה יוֹרְדִין לְמַטָּה וּמִתְפַּלְּלִין וְחוֹזְרִין לִמְלַאכְתָּן. וְאִם הָיוּ בְּרֹאשׁ הַזַּיִת אוֹ בְּרֹאשׁ הַתְּאֵנָה מִתְפַּלְּלִין בְּמָקוֹמָן מִפְּנֵי שֶׁטָּרְחָן מְרֻבֶּה. וּמַה הֵן מִתְפַּלְּלִין אִם הָיוּ עוֹשִׂין בְּסִעוּדָתָן בְּלֵבַד מִתְפַּלְּלִין שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת שֶׁל תֹּשַׁע עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת. הָיוּ עוֹשִׂין בְּשָׂכָרָן מִתְפַּלְּלִין הֲבֵינֵנוּ וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אֵין יוֹרְדִין לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְאֵין נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶן: **ג.** הַשָּׁוְיַית הַקּוֹל כֵּיצַד לֹא יַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ וְלֹא יְתַפֵּלֵּל בְּלִבּוֹ אֶלָּא מְחַתֵּךְ הַדְּבָרִים בְּשִׂפָתָיו וּמַשְׁמִיעַ לְאָזְנָיו בְּלַחַשׁ. וְלֹא יַשְׁמִיעַ קוֹלוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה חוֹלֶה אוֹ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ עַד שֶׁיַּשְׁמִיעַ קוֹלוֹ הֲרֵי זֶה מוּתָּר. וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יְהֵא בְּצִבּוּר כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּטָּרֵף דַּעְתָּן מִקּוֹלוֹ:

מוסר

מספר חסידים סי' מ"ה מ"ו

לְעוֹלָם יִתְפַּלֵּל אָדָם שֶׁלֹּא תָּבֹא תְּקָלָה עַל יָדוֹ כְּגוֹן הַמֶּלֶךְ אָסָא עָשָׂה בּוֹר בָּרָמָה. מִלְּאָהוּ יִשְׁמָעֵאל בֶּן נְתַנְיָה חֲלָלִים לְפִי שֶׁחָטָא עַל שֶׁנִּשְׁעַן עַל בֶּן הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם גִּלְגְּלוּ זֶה עַל יָדוֹ שֶׁמְּגַלְגְּלִין זְכוּת עַל יְדֵי זַכַּאי וְחוֹבָה עַל יְדֵי חַיָּיב. צֵא וּלְמַד מִדָּוִד אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרָה תּוֹרָה אִם בָּא לְהוֹרְגְךָ הַשְׁכֵּם לְהוֹרְגוֹ לֹא אָבָה לַהֲרוֹג אֶת שָׁאוּל שֶׁמָּצְאוּ יָשֵׁן שׁוֹכֵב בַּמַּעֲגָל. אָמַר אִם אַהֲרֶגְנּוּ מִפְּנֵי תַּקָּנָתִי יְהֵא תַּקָּלָה לְכָל יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּאָסְפוּ עָלֵיהֶם גּוֹיִם וְיִלָּחֲמוּ בָּם. מוּטָב שֶׁאֲהֲרֵג וְאַל יָבֹא תַּקָּלָה עַל יָדִי. וְכֵן מָצִינוּ בְּמָרְדְּכַי וּמָרְדְּכַי לֹא קָם וְלֹא זָע. אָמַר אִם אָקוּם מִפָּנָיו יִשְׁתַּחֲווּ הַכֹּל לַעֲבוֹדַת אֱלִילִים מוּטָב שֶׁיַּהַרְגוּנִי וְאַל תָּבֹא תַּקָּלָה עַל יָדִי: כָּל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם. לֹא יִהְיֶה אָדָם הוֹלֵךְ לֶאֱכוֹל אוֹ לִישָׁן וְכַוָּונָתוֹ שֶׁיִּהְיֶה בָּרִיא וְשָׁמֵן לַעֲסוֹק בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְלִהְיוֹת רוֹדֵף אַחַר הַמָּמוֹן אֶלָּא יֹאמַר אֹכַל וְאֶשְׁן וְאוֹכַל כְּדֵי שֶׁאוּכַל לַעֲמוֹד בְּיִרְאַת בּוֹרְאִי וְלַעֲסוֹק בְּתוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו. וּכְשֶׁהוּא נוֹטֵל יָדָיו אוֹ כְּשֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַפֵּירוֹת אוֹ עַל הַמִּצְוֹת הַשְׁגּוּרוֹת בְּפִי כָּל הָאָדָם יְכַוֵּין לִבּוֹ לְבָרֵךְ לְשֵׁם בּוֹרְאוֹ אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמּוֹ וְנָתַן לוֹ הַפֵּירוֹת אוֹ הַלֶּחֶם לֵיהָנוֹת מֵהֶם וְצִוָּהוּ אֶת הַמִּצְוֹת:

בחוקותי יום רביעי

תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד וָ דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(יח) וְאִם עַד אֵלֶּה לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְיָסַפְתִּי לְיַסְּרָה אֶתְכֶם שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם: וְאִם עַד אֵלֶּין לָא תְקַבְּלוּן לְמֵימְרִי וְאוֹסֵף לְמִרְדֵי יָתְכוֹן שְׁבַע עַל חוֹבֵיכוֹן:

רש"י ואם עד אלה. ואם בעוד אלה המכות עמכם לא תשמעו: ויספתי. עוד יסורין אחרים: שבע על חטאתיכם. שבע פרעניות על שבע העברות האמורות למעלה:

(יט) וְשָׁבַרְתִּי אֶת גְּאוֹן עֻזְּכֶם וְנָתַתִּי אֶת שְׁמֵיכֶם כַּבַּרְזֶל וְאֶת אַרְצְכֶם כַּנְּחֹשֶׁה: וְאֶתְבַּר יָת יְקַר תְּקֵפְכוֹן וְאֶתֵּן יָת שְׁמַיָּא דִּי עִלָּוֵיכוֹן תַּקִּיפִין כְּפַרְזְלָא מִלַּאֲחָתָא מִטָּרָא וְאַרְעָא דְּתְחוֹתֵיכוֹן חֲסִינָא כִּנְחָשָׁא מִלְּמֶעְבַּד פֵּירִין:

רש"י ושברתי את גאון עזכם. זה בית המקדש, וכן הוא אומר (יחזקאל כד כא) הנני מחלל את מקדשי גאון עזכם: ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחשה. זו קשה משל משה, ששם הוא אומר (דברים כח כג) והיו שמיך אשר על ראשך נחשת וגו' , שיהיו השמים מזיעין כדרך שהנחשת מזיעה והארץ אינה מזיעה כדרך שאין הברזל מזיע והיא משמרת פירותיה, אבל כאן השמים לא יהיו מזיעין כדרך שאין הברזל מזיע ויהא חורב בעולם והארץ תהא מזיעה כדרך שהנחשת מזיעה והיא מאבדת פירותיה:

(כ) וְתַם לָרִיק כֹּחֲכֶם וְלֹא תִתֵּן אַרְצְכֶם אֶת יְבוּלָהּ וְעֵץ הָאָרֶץ לֹא יִתֵּן פִּרְיוֹ: וְיסוֹפוּן לְרֵיקָנוּ חֵילֵיכוֹן וְלָא תִתֵּן אַרְעָכוֹן יָת עֲלַלְתָּהּ וְאִילַן אַרְעָא לָא יִתֵּן אִבֵּהּ:

רש"י ותם לריק כחכם. הרי אדם שלא עמל שלא חרש שלא זרע שלא נכש שלא כסח שלא עדר ובשעת הקציר בא שדפון ומלקה אותו, אין בכך כלום, אבל אדם שעמל וחרש וזרע ונכש וכסח ועדר ובא שדפון ומלקה אתו, הרי שניו של זה קהות: ולא תתן ארצכם את יבולה. אף מה שאתה מוביל לה בשעת הזרע: ועץ הארץ. אפלו מן הארץ יהא לקוי, שלא יחניט פירותיו בשעת החנטה: לא יתן. משמש למעלה ולמטה אעץ ואפרי: לא יתן פריו. כשהוא מפרה משיר פירותיו, הרי שתי קללות, ויש כאן שבע פרעניות:

(כא) וְאִם תֵּלְכוּ עִמִּי קֶרִי וְלֹא תֹאבוּ לִשְׁמֹעַ לִי וְיָסַפְתִּי עֲלֵיכֶם מַכָּה שֶׁבַע כְּחַטֹּאתֵיכֶם: וְאִם תְּהָכוּן קֳדָמַי בְּקַשְׁיוּ וְלָא תֵיבוּן לְקַבָּלָא לְמֵימְרִי וְאוֹסֵף לֶאֱתָאָה עֲלֵיכוֹן מָחָא שְׁבַע כְּחוֹבֵיכוֹן:

רש"י ואם תלכו עמי קרי. רבותינו אמרו עראי, במקרה, שאינו אלא לפרקים, כן תלכו עראי במצות. ומנחם פרש לשון מניעה, וכן (משלי כה יז) הקר רגלך, וכן יקר רוח (משלי

יז כז) , וקרוב לשון זה לתרגומו של אנקלוס לשון קושי, שמקשים לבם להמנע מהתקרב אלי: שבע כחטאתיכם. שבע פרעניות אחרים במספר שבע כחטאתיכם:

(כב) וְהִשְׁלַחְתִּי בָכֶם אֶת חַיַּת הַשָּׂדֶה וְשִׁכְּלָה אֶתְכֶם וְהִכְרִיתָה אֶת בְּהֶמְתְּכֶם וְהִמְעִיטָה אֶתְכֶם וְנָשַׁמּוּ דַּרְכֵיכֶם: וֶאֱגְרֵי בְכוֹן יָת חֵוַת בָּרָא וּתְתַכֵּל יָתְכוֹן וּתְשֵׁיצֵי יָת בְּעִירְכוֹן וְתַזְעֵר יָתְכוֹן וְיצַדָּיָן אוֹרְחָתְכוֹן:

רש"י והשלחתי. לשון גרוי: ושכלה אתכם. אין לי אלא חיה משכלת שדרכה בכך, בהמה שאין דרכה בכך מנין, תלמוד לומר (דברים לב כד) ושן בהמות אשלח בם, הרי שתים. ומנין שתהא ממיתה בנשיכתה, תלמוד לומר (שם) עם חמת זחלי עפר. מה אלו נושכין וממיתין, אף אלו נושכין וממיתין. כבר היו שנים בארץ ישראל חמור נושך וממית, ערוד נושך וממית: ושכלה אתכם. אלו הקטנים: והכריתה את בהמתכם. מבחוץ: והמעיטה אתכם. מבפנים: ונשמו דרכיכם. שבילים גדולים ושבילים קטנים, הרי שבע פרעניות, שן בהמה, ושן חיה, חמת זחלי עפר, ושכלה, והכריתה, והמעיטה, ונשמו:

(כג) וְאִם בְּאֵלֶּה לֹא תִוָּסְרוּ לִי וַהֲלַכְתֶּם עִמִּי קֶרִי: וְאִם בְּאֵלַיִן לָא תִתְרְדוּן לְמֵימְרִי וּתְהָכוּן קֳדָמַי בְּקַשְׁיוּ:

רש"י לא תוסרו לי. לשוב אלי:

נביאים - ירמיה - פרק יז

(יג) מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יְהוָה כָּל עֹזְבֶיךָ יֵבֹשׁוּ (יסורי) וְסוּרֵי בָאָרֶץ יִכָּתֵבוּ כִּי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים אֶת יְהוָה: סְבוּר יִשְׂרָאֵל יְיָ כָּל דְּשָׁבָקוּ פּוּלְחָנָךְ יְבֵהָתוּן וְרַשִׁיעַיָא דַּעֲבָרוּ עַל מֵימְרָךְ בְּגֵיהִנָּם אִינּוּן עָתִידִין לְמִפַּל אֲרֵי שְׁבָקוּ פּוּלְחָנָךְ יְיָ דִּבְדִילֵיהּ אָתְּ מְיֵיתֵי עֲלֵיהוֹן יְקָרָא כְּמַבּוּעַ דְּמַיִין דְּלָא פַּסְקִין מוֹהִי:

רש"י **מקוה ישראל** . ה' יושב עליו לפיכך כל עוזביך יבושו : **וסורי בארץ יכתבו** . אותם שסרים מדברי שאינם שומעים שליחותי בקברות תחתיות ארץ יכתבו :

(יד) רְפָאֵנִי יְהוָה וְאֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנִי וְאִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתִי אָתָּה: אַסִּינִי יְיָ וְאִתַּסֵּי פְּרוֹקְנִי וְאִתְפְּרַק אֲרֵי תּוּשְׁבַּחְתִּי אָתְּ:

רש"י **כי תהלתי אתה** . בך אני מתהלל ומתפאר לומר שאתה מושיעי : **תהלתי** . וונטנצ"א בלעז :

(טו) הִנֵּה הֵמָּה אֹמְרִים אֵלַי אַיֵּה דְבַר יְהוָה יָבוֹא נָא: הָא אִינּוּן אָמְרִין לִי אָן דְּאִתְנַבֵּיתָא בְּשָׁמָא דַּיְיָ יִתְקַיַּם כְּעַן:

רש"י **איה דבר ה'** . הפורעניות שאתה מתנבא :

(טז) וַאֲנִי לֹא אַצְתִּי מֵרָעָה אַחֲרֶיךָ וְיוֹם אָנוֹשׁ לֹא הִתְאַוִּיתִי אַתָּה יָדָעְתָּ מוֹצָא שְׂפָתַי נֹכַח פָּנֶיךָ הָיָה: וְאָנָא לָא עַכֵּיבִית עַל מֵימְרָךְ מִלְאִתְנַבָּאָה עֲלֵיהוֹן לְאוֹתְבוּתְהוֹן לְדַחַלְתָּךְ וּלְיוֹם בִּישׁ דְּאַתְּ מַיְתֵי עֲלֵיהוֹן לָא חֲמֵידִית אָתְּ גְּלֵי קֳדָמָךְ אַפָּקוּת שִׂפְוָתִי גְּלֵי קֳדָמָךְ הֲוָה:

רש"י **ואני לא אצתי** . לא מהרתי לזרזך להביאם מהיות רועה טוב מחזר אחריך לבקש עליהם רחמים : **ויום אנוש** . חולי של פורענות לא התאויתי וי"ת ואנא לא ענבית על מימרך מלהתנבאה עליהון לאתבותהון לדחלתך ולפי התרגום יהיה אצתי ל' עכוב כלומר לא עכבתי מלומר להם שליחותיך ולהשיבם אליך אם היו שומעים אלי : **מוצא שפתי נוכח פניך היה** . להשיב את חמתך מהם :

(יז) אַל תִּהְיֶה לִּי לְמַחְתָּה מַחֲסִי אַתָּה בְּיוֹם רָעָה: לָא יְהֵא מֵימְרָךְ לִי כַּדְבִין רוּחָצָנִי אָתְּ בְּעִדַּן עָקָא:

רש"י **אל תהיה לי למחתה** . אל יהי שליחותיך למחתה :

(יח) יֵבֹשׁוּ רֹדְפַי וְאַל אֵבֹשָׁה אֲנִי יֵחַתּוּ הֵמָּה וְאַל אֵחַתָּה אֲנִי הָבִיא עֲלֵיהֶם יוֹם רָעָה וּמִשְׁנֶה שִׁבָּרוֹן שָׁבְרֵם: יְבַהֲתוּן רָדְפַי וְלָא אֶבְהֵית אֲנָא יְתְכַּלְמוּן אִינּוּן וְלָא אִתְכְּלִים אֲנָא אַיְתֵי עֲלֵיהוֹן יוֹם בִּישׁ וְעַל חָד תְּרֵין תַּבְרָא תַּבְרִינּוּן:

רש"י **יבושו רודפי** . אנשי ענתות לבדם :

כתובים - משלי - פרק כט

(כד) חוֹלֵק עִם גַּנָּב שׂוֹנֵא נַפְשׁוֹ אָלָה יִשְׁמַע וְלֹא יַגִּיד: דְּפָלֵג עִם גַּנָּבָא סָנֵי נַפְשֵׁיהּ נְפַסַק מוֹמְתָא וְלָא מוֹדֵה:

רש"י **אלה ישמע** . שמשביעין אותו אם ראית פלוני שגנב לי כך וכך ומתוך שהוא חולק עמו אינו מגיד :

(כה) חֶרְדַּת אָדָם יִתֵּן מוֹקֵשׁ וּבוֹטֵחַ בַּיהוָה יְשֻׂגָּב: טְלוֹמְיָא דְּבַר נָשָׁא עָבְדָא לֵיהּ תְּקוֹלְתָּא וּדְמַסְבֵּר בֵּאלָהָא נֶעֱשָׂן:

רש"י **חרדת אדם יתן מוקש** . מסורס הוא מוקש עבירה יתן חרדה לאדם ד"א כמשמעו מתוך שאדם צר עין וחרד אם יעשה צדקה יצטרך אל הבריות חרדה זו תתן לו מוקש , והראשון נוח לי :

(כו) רַבִּים מְבַקְשִׁים פְּנֵי מוֹשֵׁל וּמֵיְהוָה מִשְׁפַּט אִישׁ: סַגִּיעֵי דְּבָעְיָן אַפֵּי דְשַׁלִּיטָא וּמִן קֳדָם אֱלָהָא דִּינֵיהּ דְּגַבְרָא:

רש"י **פני מושל** . לדון לפניו : **ומה' משפט איש** . אם יזכה או אם יתחייב ובמושלים דבר הכתוב :

(כז) תּוֹעֲבַת צַדִּיקִים אִישׁ עָוֶל וְתוֹעֲבַת רָשָׁע יְשַׁר דָּרֶךְ: מְרַחֲקְתָּא דְצַדִּיקֵי גַּבְרָא עַוְלָא וּמְרַחֲקְתָּא דְרַשִׁיעֵי גַּבְרָא דְתַרְיצֵי אָרְחָתֵיהּ:

רש"י **ישר דרך** . אדם שהוא ישר בדרכיו :

ל (א) דִּבְרֵי אָגוּר בִּן יָקֶה הַמַּשָּׂא נְאֻם הַגֶּבֶר לְאִיתִיאֵל לְאִיתִיאֵל וְאֻכָל: מִלּוֹי דְּאָגוּר בַּר יָקֶה דְּקַבֵּל נְבִיּוּתָא וְאָמַר גַּבְרָא לְאִיתִיאֵל לְאִיתִיאֵל וְאוּכָל:

רש"י **אגור בן יקה** . דברי שלמה שאגר את הבינה והקיאה כך פירשוהו חכמי' : **המשא** . נבואה זו אמר על כן : **נאם הגבר לאיתיאל** . אמר הגבר זה שלמה המשא הזה על עצמו בשביל איתיאל על שסמך על חכמתו להרבות זהב וסוסים ונשים שהוזהר מלהרבות וכן אמר איתיאל ואוכל ארבה נשים ולא יסורו את לבבי ארבה זהב ולא אסור ארבה סוסים ולא אשוב את העם מצרימה : **לאיתיאל ואוכל** . בשביל שאמר אתי אל ואוכל לעשות ולא אכשל , לאיתיאל , על איתיאל כמו ואמר פרעה לבני ישראל , על בני ישראל :

(ב) כִּי בַעַר אָנֹכִי מֵאִישׁ וְלֹא בִינַת אָדָם לִי: מְטוּל דְּבוּרָא דְּבָנֵי נָשָׁא אֲנָא דְלָא אִית בִּי בְיוּנָא דְּבָנֵי נָשָׁא:

רש"י **כי בער אנכי** . על שסמכתי על חכמתי בדבר שהקב"ה דאג שמא יבוא לידי עבירה :

משנה סנהדרין פרק ג

א. דִּינֵי מָמוֹנוֹת, בִּשְׁלֹשָׁה. זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד, וּשְׁנֵיהֶן בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, שְׁנֵי הַדַּיָּנִים בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד. זֶה פּוֹסֵל דַּיָּנוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל דַּיָּנוֹ שֶׁל זֶה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁמְּבִיא עֲלֵיהֶן רְאָיָה שֶׁהֵן קְרוֹבִין אוֹ פְּסוּלִין, אֲבָל אִם הָיוּ כְּשֵׁרִים אוֹ מֻמְחִין, אֵינוֹ יָכוֹל לְפָסְלָן. זֶה פּוֹסֵל עֵדָיו שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל עֵדָיו שֶׁל זֶה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁהוּא מֵבִיא עֲלֵיהֶם רְאָיָה שֶׁהֵן קְרוֹבִים אוֹ פְּסוּלִים. אֲבָל אִם הָיוּ כְּשֵׁרִים, אֵינוֹ יָכוֹל לְפָסְלָן:

ברטנורה (א) **זה בורר לו אחד**. אחד מהבעלי דינין בורר לו דיין אחד לדונו ולהפך בזכותו. וכן השני בורר לו דיין אחד. ושני הבעלי דינים ביחד בוררים להם עוד דיין שלישי ומתוך כך יצא דין אמת לאמתו דצייתי בעלי דינים דינא ואמרי קושטא קא דייני לן דסבר החייב הרי אני בעצמי בררתי האחד ואם היה יכול להפך בזכותי היה מהפך. והדיין הג' בעצמו נוח לו להפך בזכות שניהם. מפני ששניהם ביררו אותו: וחכ"א שני הדיינים בוררים להם אחד. בלא דעת הבעלי דינים כדי שלא יהיה לבו של זה השלישי נוטה אצל אחד מהן. והלכה כחכמים: **זה פוסל דיינו של זה**. יכול הוא לומר לא אדון לפני בית דין שבררת: **בזמן שמביא עליהן ראיה**. שזה מביא ראיה על דיין שבירר זה. לפוסלו: **אבל אם הם כשרים ומומחים**. ה"ק אבל אם היו כשרים שאינן לא קרובים ולא פסולים. אף על פי שהם יושבי קרנות נעשו כמומחין. ואינו יכול לפוסלן. ופסק ההלכה בזה כשקבלו בעלי הדין מי שידין להם בין יחיד בין רבים. ופסק עליהם את הדין דינו דין.

ואין סותרין דינו. ואף על פי שאינו מומחה לרבים. ואם נודע שטעה. אם בדבר משנה טעה או בדבר המפורש בגמרא. מחזירים הדבר כשהיה. ודנין בו כהלכה. ואם אי אפשר להחזיר כגון שהלך זה שנטל הממון שלא כדין למדינת הים. פטור הדיין מלשלם מאחר שקבלוהו עליהם. שאף על פי שגרם להזיק לא נתכוין להזיק. ואם טעה בשקול הדעת והוא בדבר שנחלקו בו תנאים או אמוראים או גאונים וסוגיא דעלמא כחד מנייהו ודן זה הדיין כדברי אותו הגאון שאין סוגיית העולם כמותו. אם לא נשא ונתן ביד יחזור הדין. ואם אי אפשר להחזיר ישלם מביתו ואם נשא ונתן ביד מה שעשה עשוי וישלם מביתו. ודיין שלא קבלו אותו בעלי הדין אלא שעמד מאליו או מנה אותו המלך או קצת זקני הקהל העמידוהו. אם אינו מומחה לרבים אף על פי שנטל רשות מראש הגולה אין דיניו דין. בין טעה בין לא טעה. ואינו בכלל הדיינין אלא בכלל בעלי זרוע וכל אחד מבעלי דינין אם רצה סותר דינו וחוזר ודן בפני בית דין. ואם טעה ולא נשא ונתן ביד יחזיר הדין. ואם אי אפשר להחזיר ישלם מביתו כדין כל גורם להזיק. ואם נשא ונתן ביד ישלם מביתו וחוזר ונוטל מבעל דין זה שנתן לו שלא כהלכה. ומומחה לרבים שקבלו אותו בעלי דינים. או שנטל רשות מראש גולה אף על פי שלא קבלו אותו בעלי דינים. הואיל והוא מומחה אם טעה בין בדבר משנה בין בשקול הדעת. ואי אפשר להחזיר הדין פטור מלשלם. ומומחה שנטל רשות מראש גולה יש לו לכוף לבעלי הדין שידונו לפניו. בין רצו בין לא רצו. בין בארץ בין בח"ל. ומי שנטל רשות מן הנשיא שבארץ ישראל אינו יכול לכוף לבעלי הדין אלא בארץ ישראל בלבד. ומומחה הוא. מי שלמד בתורה שבכתב ושבעל פה ויודע לסבור להקיש ולהבין דבר מתוך דבר (הוא הנקרא מומחה) וכשהוא ניכר וידוע. ויצא טבעו אל אנשי דורו. נקרא מומחה לרבים והוא יכול לדון יחידי ואפילו לא נקט רשות מראש הגולה: **זה פוסל עדיו של זה**. פלוגתייהו דר"מ ורבנן מוקי לה בגמרא כשאמר בעל דין יש לי שתי כתי עדים בדבר והביא כת ראשונה ועמד בעל דין שכנגדו עם אחר ואמר פסולין הן. ר' מאיר אומר יכול הוא עם אחר לפוסלן ולאו נוגע בעדות הוא. שהרי אמר יש לי כת אחרת ואם בקש ולא מצא יפסיד ורבנן סברי אף על גב דאמר תחלה יש לי שני כתי עדים יכול לחזור ולומר אין לי אלא אלו ונמצא זה שבא לפסלן נוגע בעדות הוא ולא מפסלי אפומיה והלכה כחכמים:

ב. אָמַר לוֹ נֶאֱמָן עָלַי אַבָּא, נֶאֱמָנִין עָלַי אָבִיךָ, נֶאֱמָנִין עָלַי שִׁלשָׁה רוֹעֵי בָקָר, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. הָיָה חַיָּב לַחֲבֵרוֹ שְׁבוּעָה וְאָמַר לוֹ דּוֹר לִי בְחַיֵּי רֹאשְׁךָ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ:

ברטנורה (ב) **נאמן עלי אבא**. להיות דיין. אף על פי שהוא פסול מן התורה לדוננו לא לזכות ולא לחובה. כדנפקא לן מלא יומתו אבות על בנים: **נאמנים עלי שלשה רועי בקר**. לדון. דאילו לעדות רועי בקר כשרים הן: **ר' מאיר אומר יכול לחזור בו**. אפילו לאחר גמר דין. לאחר שקבל הדיין העדות ואמר איש פלוני אתה זכאי: **אינו יכול לחזור בו**. לאחר גמר דין בלבד הוא דפליגי רבנן עליה דר"מ. דאילו קודם גמר דין מודים חכמים לר' מאיר דיכול לחזור בו ואם קנו מידו נמי שמקבל עליו עדות איש פלוני או דינו של איש פלוני אפילו קודם גמר דין אינו יכול לחזור בו שאין לאחר קנין כלום. וכן הלכה: **דור לי בחיי ראשך**. נדור לי בחיי ראשך ואתן לך מה שאתה תובע. ואין צריך לומר ומחול לך מה שיש לי אצלך ונדר לו או קנו מידו אף על פי שעדיין לא נדר אינו יכול לחזור בו. כדברי חכמים. וכן הלכה:

ג. וְאֵלּוּ הֵן הַפְּסוּלִין, הַמְשַׂחֵק בַּקֻּבְיָא, וְהַמַּלְוֶה בָּרִבִּית, וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים, וְסוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּתְּחִלָּה הָיוּ קוֹרִין אוֹתָן אוֹסְפֵי שְׁבִיעִית. מִשֶּׁרַבּוּ הָאַנָּסִין, חָזְרוּ לִקְרוֹתָן סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁאֵין לָהֶם אֱמָנוּת אֶלָּא הִיא, אֲבָל יֵשׁ לָהֶן אֱמָנוּת שֶׁלֹּא הִיא, כְּשֵׁרִין:

ברטנורה (ג) **ואלו הן הפסולים**. לדון ולהעיד: **המשחק בקוביא**. פסול לעדות לפי שאינו מתעסק בישובו של עולם. ואסור לאדם שיתעסקו בעולמו אלא או בתורה וגמילות חסדים. או בסחורה. ואומנות. ומלאכה שיש בהן ישובו של עולם: **מלוה בריבית**. אחד הלוה ואחד המלוה שניהם פסולין דקי"ל המלוה והלוה שניהם עוברים בלא תעשה: **ומפריחי יונים**. אית דמפרשי מין ממיני השחוק. אם תקדים יונתך ליונתי אתן לך כך וכך. ואית דמפרשי שמגדל יונה מלומדת להביא יונים לבית בעלה בעל כרחן. ויש בהן גזל מפני דרכי שלום. ולא גזל גמור: **וסוחרי שביעית**. עושין סחורה בפירות שביעית. והתורה אמרה (ויקרא כה) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה. ולא לסחורה: **רש"א וכו'**. בגמרא מפרש מלתי' דר"ש הכי. בתחלה היו קוראים אותם אוספי שביעית כלומר אוספי פירות שביעית לעצמן היו פסולים לעדות. כמו סוחרי פירות שביעית: **משרבו האנסין**. השואלין מנת המלך כך וכך כורין תבואה בכל שנה והיו צריכין לאסוף תבואה של שביעית לפרוע ממנה מנת המלך חזרו לומר סוחרי פירות שביעית בלבד. הם פסולים. אבל אוספי תבואת שביעית לתת למלך כשרים לעדות. כיון שאין אוספים לאצור לעצמן. ולענין פסק הלכה כל מי שעבר עברה שחייב עליה מיתת בית דין. או כרת. או מלקות. פסול לעדות. דמחוייב מיתה נקרא רשע. דכתיב (במדבר לה) אשר הוא רשע למות. ובחייבי מלקות כתיב (דברים כה) והיה אם בן הכות הרשע. והתורה אמרה (שמות כג) אל

תשת ידך עם רשע להיות עד חמס. ודרשינן אל תשת רשע עד. ואם לקה חזר להכשרו דכתיב ונקלה אחיך לעיתך כיון שלקה הרי הוא כאחיך. ואם לקח ממון שלא כדין אף על פי שאינו חייב ביה לא מיתה ולא מלקות. פסול לעדות. כגון גנב וגזלן ומלוה בריבית. ואם לקח ממון שיש בו איסור דרבנן. פסול לעדות מדרבנן. כגון מפריחי יונים. וחמסן דיהיב סמי ולוקח החפץ שאין הבעלים רוצים למכרו. והגבאים והמוכסים שלוקחים לעצמן ומקבלי צדקה מן העו"ג בפרהסיא אלו וכיוצא בהן פסולין לעדות מדרבנן. ואין עדותן בטלה עד שיכריזו עליהם ויפרסמו אותן. אבל פסולי עדות של תורה אין צריכין הכרזה. וכל הפסולין לעדות. בין של תורה בין של דבריהם. אם נודע מענינם שעשו תשובה גמורה והממון שלקחו שלא כדין החזירוהו ועשו סיג וגדר לעצמן באותו דבר שחטאו בו שלא יוסיפו לעשותו עוד. הרי אלו חזרו להכשירן. ומשחקי בקוביא אף על פי שאין בזה גזל אפילו מדבריהם. הם פסולים לעדות לפי שאין מתעסקין בישובו של עולם. ואין בהם יראת שמים. ודוקא שאין להם מלאכה ואומנות אלא הוא. כדברי ר' יהודה. וכן הלכה. ואימתי חזרתן משישברו פספסיהן ויקבלו עליהם דאפילו בחנם לא עבדי:

ד. וְאֵלּוּ הֵן הַקְּרוֹבִין, (אֲבִיו וְ) אֲחִיו וַאֲחִי אָבִיו וַאֲחִי אִמּוֹ וּבַעַל אֲחוֹתוֹ וּבַעַל אֲחוֹת אָבִיו וּבַעַל אֲחוֹת אִמּוֹ וּבַעַל אִמּוֹ וְחָמָיו וְגִיסוֹ, הֵן וּבְנֵיהֶן וְחַתְנֵיהֶן, וְחוֹרְגוֹ לְבַדּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זוֹ מִשְׁנַת רַבִּי עֲקִיבָא. אֲבָל מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה, דּוֹדוֹ וּבֶן דּוֹדוֹ. וְכָל הָרָאוּי לְיָרְשׁוֹ, וְכָל הַקָּרוֹב לוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. הָיָה קָרוֹב וְנִתְרַחֵק, הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֲפִלּוּ מֵתָה בְתּוֹ וְיֶשׁ לוֹ בָּנִים מִמֶּנָּה, הֲרֵי זֶה קָרוֹב:

ברטנורה (ד) **ובעל אחותו וכו'**. משום דבעל כאשתו: **וגיסו**. בעל אחות אשתו: **הם ובניהן וחתניהן**. ודוקא בנים ובנות שיש לו לגיסו מאחות אשתו. אבל אם יש לו בנים ובנות מאשה אחרת. או חתנים נשואים לבנות שי שלו מאשה אחרת אינן חשובין קרובין: **וחורגו**. בן אשתו מאיש אחר. הוא בלבד חשוב קרוב אבל בן חורגו. וחתן חורגו לא. ואשתו חורגו לא יעיד לה דאשה כבעלה. והאחים זה עם זה בין מן האב בין מן האם הרי הן ראשון בראשון. ובניהם זה עם זה שני בשני ובני בניהם זה עם זה. שלישי בשלישי. ולעולם שלישי בראשון כשר. וא"צ לומר שלישי בשני. אבל שני בשני וא"צ לומר שני בראשון. שניהם פסולים. וכדרך שאתה מונה בזכרים. כך אתה מונה בנקבות וכל אשה שאתה פסול לה כך אתה פסול לבעלה. וכל איש שאתה פסול לו. כך אתה פסול לאשתו: אבל משנה ראשונה דודו ובן דודו. ואין הלכה כמשנה ראשונה: **וכל הראוי ליורשו**. תשלום משנתו שלר"ע היא ולא ממשנה ראשונה. וכל הראוי ליורשו' דהיינו קרובי האב. אבל קרובי האם כגון אחי אמו שהזכרנו. כשר לו. שהרי אין אחי אמו ראוי ליורשו.

אבל הוא ראוי לירש אחי אמו לפיכך הוא פסול להעיד לו: **היה קרוב**. כגון חתנו וראוי ליורשו מחמת אשתו: **ונתרחק**. שמתה אשתו קודם שראה עדות זו: **ר"י אומר וכו'**. ואין הלכה כר"י:

ה. הָאוֹהֵב וְהַשּׂוֹנֵא. אוֹהֵב, זֶה שׁוֹשְׁבִינוֹ. שׂוֹנֵא, כֹּל שֶׁלֹּא דִבֵּר עִמּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּאֵיבָה. אָמְרוּ לוֹ, לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ:

ברטנורה (ה) **שושבינו**. רעהו בימי חופתו. פסול לו כל ימי החופה: **לא נחשדו ישראל על כך**. להעיד שקר משום איבה ואהבה. וכן הל'. ודוקא בעדות פליגי רבנן עליה. אבל בדיין מודו רבנן דפסול לו לדון דאי רחים ליה. אינו רואה לו חובה. ואי סני ליה. לא מצי לאפוכי בזכותיה:

ו. כֵּיצַד בּוֹדְקִים אֶת הָעֵדִים, הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן (לַחֲדֶר) וּמְאַיְמִין עֲלֵיהֶן וּמוֹצִיאִין (אֶת כֹּל הָאָדָם) לַחוּץ וּמְשַׁיְּרִין אֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן וְאוֹמְרִים לוֹ אֱמוֹר הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה חַיָּב לָזֶה. אִם אָמַר הוּא אָמַר לִי שֶׁאֲנִי חַיָּב לוֹ, אִישׁ פְּלוֹנִי אָמַר לִי שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ, לֹא אָמַר כְּלוּם, עַד שֶׁיֹּאמַר בְּפָנֵינוּ הוֹדָה לוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ מָאתַיִם זוּז. וְאַחַר כָּךְ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁנִי וּבוֹדְקִים אוֹתוֹ. אִם נִמְצְאוּ דִבְרֵיהֶם מְכֻוָּנִים, נוֹשְׂאִים וְנוֹתְנִין בַּדָּבָר. שְׁנַיִם אוֹמְרִים זַכַּאי וְאֶחָד אוֹמֵר חַיָּב, זַכַּאי. שְׁנַיִם אוֹמְרִים חַיָּב וְאֶחָד אוֹמֵר זַכַּאי, חַיָּב. אֶחָד אוֹמֵר זַכַּאי וְאֶחָד אוֹמֵר חַיָּב וַאֲפִלּוּ שְׁנַיִם מְזַכִּין אוֹ שְׁנַיִם מְחַיְּבִין וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִים:

ברטנורה (ו) **מאיימין עליהם**. מודיעים אותם שהשוכרים עדי שקר. הן עצמן מבזין אותן וקוראים להם רשעים דכתיב (במלכים א כא) בנבות. והושיבו שני אנשים בני בליעל נגדו שיועצי המלך שהיו יועצים לשכרן קוראים להן בני בליעל: **הוא אמר לי**. הלוה אמר לי: **לא אמר כלום**. דעביד איניש דאמר פלוני נושה בי. כדי שלא יחזיקוהו עשיר: **הודה לו**. שהיו שניהם בפנינו ולהודות לו נתכוין להיות לו עדים בדבר: **אפילו שנים מזכים או מחייבים**. ואחד אומר איני יודע. יוסיפו דיינים. ואע"ג דאי הוה פליג עלייהו הוה בטל במעוטו. כי אמר איני יודע. הוי כמו שלא ישב בדין. נמצא הדין בשנים. ואנן שלש בעינן:

ז. גָּמְרוּ אֶת הַדָּבָר, הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן. הַגָּדוֹל שֶׁבַּדַּיָּנִים אוֹמֵר, אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה זַכַּאי, אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה חַיָּב. וּמִנַּיִן לְכְשֶׁיֵּצֵא אֶחָד מִן הַדַּיָּנִים לֹא יֹאמַר אֲנִי מְזַכֶּה וַחֲבֵרַי מְחַיְּבִין אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁחֲבֵרַי רַבּוּ עָלַי, עַל זֶה נֶאֱמַר [ויקרא יט] לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ, וְאוֹמֵר [משלי יא] הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד:

ברטנורה (ז) **היו מכניסין אותן**. לבעלי דינין שלאחר ששמעו טענותיהן היו מוציאין אותן לחוץ כדי שישאו ויתנו בדבר ולא ישמעו הבעלי דינים מי מחייב ומי מזכה:

ח. כָּל זְמַן שֶׁמַּבִיא רְאָיָה, סוֹתֵר אֶת הַדִּין. אָמְרוּ לוֹ, כָּל רְאָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לְךָ הָבֵא מִכָּאן עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם. מָצָא בְתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, סוֹתֵר. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֵינוֹ סוֹתֵר. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, מַה יַּעֲשֶׂה זֶה שֶׁלֹּא מָצָא בְתוֹךְ שְׁלֹשִׁים וּמָצָא לְאַחַר שְׁלֹשִׁים. אָמְרוּ לוֹ הָבֵא עֵדִים וְאָמַר אֵין לִי עֵדִים, אָמְרוּ הָבֵא רְאָיָה וְאָמַר אֵין לִי רְאָיָה, וּלְאַחַר זְמַן הֵבִיא רְאָיָה וּמָצָא עֵדִים, הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כְלוּם. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַה יַּעֲשֶׂה זֶה שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדִים וּמָצָא עֵדִים, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאָיָה וּמָצָא רְאָיָה. (אָמְרוּ לוֹ הָבֵא עֵדִים, אָמַר אֵין לִי עֵדִים, הָבֵא רְאָיָה וְאָמַר אֵין לִי רְאָיָה), רָאָה שֶׁמִּתְחַיֵּב בַּדִּין וְאָמַר קָרְבוּ פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהַעִידוּנִי אוֹ שֶׁהוֹצִיא רְאָיָה מִתּוֹךְ אֶפֶנְדָּתוֹ, הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כְלוּם:

ברטנורה (ח) **הבא ראיה**. שטר זכות: **ה"ז אינו כלום**. שהרי אמר אין לי וחיישינן שמא זייף או שכר עדי שקר: **אמר רשב"ג וכו'**. ואין הלכה כרשב"ג: **קרבו פלוני ופלוני והעידוני**. בהא אפילו רשב"ג מודה דכיון שהיה יודע בהן ואמר אין לי. ודאי שקרן הוא. אבל הטוען יש לי עדים או ראיה במדינת הים אין שומעין לו לענות הדין עד שישלח למדינת הים אלא פוסקין את הדין כפי מה שרואין ממנו עכשיו וכשיביא עדים או ראיה סותר את הדין. וחוזרים ודנים כפי העדים או הראיה שהביא: **אפונדתו**. חגורתו. ואית דמפרשי מלבוש הסמוך לבשרו:

גמרא סנהדרין דף כ"ד ע"א

אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא מַאי דִּכְתִיב (זכרי' י"א) וָאֶקַח לִי שְׁנֵי מַקְלוֹת לְאֶחָד קָרָאתִי נוֹעַם וּלְאֶחָד קָרָאתִי חוֹבְלִים. נוֹעַם אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמַּנְעִימִין זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה. חוֹבְלִים אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמְּחַבְּלִים זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה. (שם ד') וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה בְּנֵי הַיִּצְהָר הָעוֹמְדִים וְגוֹמֵר וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ. יִצְהָר אָמַר רַבִּי יִצְחָק אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. שֶׁנּוֹחִין זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה כְּשֶׁמֶן זַיִת. וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּבָבֶל. שֶׁמַּרִירִין זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה כְּזַיִת (שם ה') וָאֶשְׂא עֵינַי וָאֵרֶא וְהִנֵּה שְׁתֵּים נָשִׁים יוֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם וְלָהֵנָּה כְנָפַיִם כִּכַנְפֵי הַחֲסִידָה וַתִּשֶּׂנָה אֶת הָאֵיפָה בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמָיִם וָאוֹמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדּוֹבֵר בִּי אָנָּה הֵמָּה מוֹלִיכוֹת אֶת הָאֵיפָה וַיֹּאמֶר אֵלַי לִבְנוֹת לָהּ בַּיִת בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי. זוֹ חֲנוּפָּה וְנַסּוּת הָרוּחַ שֶׁיָּרְדוּ לְבָבֶל. וְנַסּוּת הָרוּחַ לְבָבֶל נָחִית. וְהָאָמַר מַר עֲשָׂרָה קַבִּין נַסּוּת יָרְדוּ לָעוֹלָם תִּשְׁעָה נָטְלָה עִילָּם וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. אִין לְבָבֶל נָחִית וְאִישְׁתַּרְבּוּבֵי דְאִישְׁתַּרְבּוּב לְעֵילָּם. דֵּיקָא נָמֵי דִּכְתִיב לִבְנוֹת לָהּ בַּיִת בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר שְׁמַע מִינָּהּ. וְנַסּוּת לְבָבֶל לֹא וְהָאָמַר מַר סִימָן לְנַסּוּת הָרוּחַ עֲנִיּוּת. וַעֲנִיּוּת לְבָבֶל נָחִית מַאי עֲנִיּוּת עֲנִיּוּת דְּתוֹרָה. דִּכְתִיב (שיר השירים ח') אָחוֹת

לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן זוֹ עֵילָם שֶׁזָּכְתָה לִלְמוֹד וְלֹא זָכְתָה לְלַמֵּד. מַאי בָּבֶל. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בְּלוּלָה בְמִקְרָא בְּלוּלָה בְמִשְׁנָה בְּלוּלָה בְּתַלְמוּד:

רש"י **מחבלים**. בלשון עז וחמה מקשים זה לזה ובני א"י נוחין יחד ומתקן זה את דבר זה והשמועה יוצאה לאור: **משמנין**. נוחין כשמן: **איפה**. זה יצר הרע: **שתים נשים**. חנופה וגסות הרוח: **ורוח בכנפיהם**. לשון גסות הרוח: **ככנפי החסידה**. זו חנופה שמראים עצמן חסידים: **לבנות לה בית**. ולא כתיב להם אלמא האחת לבדה נתיישבה שם: **עניות דתורה**. בעילם הוא. דניאל בעילם היה דכתיב ואני הייתי בשושן הבירה אשר בעילם המדינה ולא רבץ תורה: **עזרא**. היה בבבל ולמד חוק ומשפט בישראל:

זוהר בחקותי דף ק"ד ע"א

תָּא חֲזֵי רְחִימוּתָא עִלָּאָה דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּיִשְׂרָאֵל לְמַלְכָּא דְהָוָה לֵיהּ בַּר יְחִידָאי וַהֲוָה חָטֵי קָמֵי מַלְכָּא יוֹמָא חַד סָרַח קָמֵי מַלְכָּא אָמַר מַלְכָּא כָּל הָנֵי יוֹמִין אַלְקִינָא לָךְ וְלָא קַבְלַת מִכָּאן וְאֵילָךְ מָאי אַעְבִּיד לָךְ אִי אַתְרִיךְ לָךְ מִן אַרְעָא וְאַפֵּיק לָךְ מִמַּלְכוּתָא דִילְמָא יְקוּמוּן עָלָךְ דּוּבֵי חַקְלָא אוֹ זְאֵבֵי חַקְלָא אוֹ לִסְטִין וַיְעָבְרוּן לָךְ מֵעַלְמָא מַה אַעְבִּיד אֶלָּא אֲנָא וְאַנְתְּ נִיפּוֹק מֵאַרְעָא כָּךְ אַף אֲנִי אֲנָא וְאַנְתְּ נִיפּוֹק מֵאַרְעָא אַף אֲנָא וְאַנְתְּ נֵהַךְ בְּגָלוּתָא וְנִיפּוֹק כַּחֲדָא כַּךְ אָמַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל מַה אַעְבִּיד לְכוּ הָא אַלְקֵינָא לְכוּ וְלָא אַרְכִיתוּ אוּדַנַיְיכוּ הָא אַיְיתֵינָא עָלַיְיכוּ מָארֵי תְּרֵיסִין מָארֵי טְפָסִין לְאַלְקָאָה לְכוֹן וְלָא שְׁמַעְתּוּן. אִי אַפִּיק לְכוּ מֵאַרְעָא לְחוֹדְכוֹן דְּחִילְנָא עָלַיְיכוּ מִכַּמָּה דּוּבִין מִכַּמָּה זְאֵבִין דְּיִקוּמוּן עָלַיְיכוּ וְיַעְבְּרוּן לְכוּ מֵעַלְמָא אֲבָל מַה אַעְבִּיד לְכוּ אֶלָּא אֲנָא וְאַתּוּן נִפּוֹק מֵאַרְעָא וְנֵהַךְ בְּגָלוּתָא הָדָא הוּא דִכְתִיב וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם לְמֵיהַךְ בְּגָלוּתָא וְאִי תֵּימְרוּן דְּאֶשְׁבּוֹק לְכוֹן אַף אֲנִי עִמָּכוֹן. שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם הָא שֶׁבַע דְּאִיתְרָךְ עִמָּכוֹן וַאֲמַאי עַל חַטֹּאתֵיכֶם הָדָא הוּא דִכְתִיב (ישעיה ג') וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם אָמַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַתּוּן גַּרְמַתּוּן דַּאֲנָא וְאַתּוּן לָא נִידוּר בְּאַרְעָא (נ"א וְנִיטְרוֹד מֵאַרְעָא) הָא מַטְרוֹנִיתָא נַפְקַת מֵהֵיכְלֵי עִמָּכוֹן הָא אִתְחֲרֵב כֻּלָּא הֵיכְלָא דִילִי וְדִידְכוֹן אִתְחָרֵב דְּהָא לְמַלְכָּא לָא אִתְחֲזֵי הֵיכְלָא אֶלָּא כַּד אִיהוּ עָיֵיל עִם מַטְרוֹנִיתָא. וְחֶדְוָה דְמַלְכָּא לָא אִשְׁתְּכַח אֶלָּא בְּשַׁעְתָּא דְּעָאל בְּהֵיכְלָא דְמַטְרוֹנִיתָא וְאִשְׁתְּכַח בָּרְתָא עִמֵּהּ בְּהֵיכְלָא חַדָּאן כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא הַשְׁתָּא דְלָא אִשְׁתְּכָחוּ בְּרָא וּמַטְרוֹנִיתָא הָא הֵיכְלָא חֲרִיבָא מִכֻּלָּא אֶלָּא אֲנָא מַה אַעְבִּיד אַף אֲנָא עִמָּכוֹן. וְהַשְׁתָּא אַף עַל גַּב דְּיִשְׂרָאֵל אִינְהוּ בְּגָלוּתָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִשְׁתְּכַח עִמְּהוֹן וְלָא שְׁבִיק לוֹן דְּכַד יִפְקוּן יִשְׂרָאֵל מִן גָּלוּתָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יֵתוּב עִמְּהוֹן דִּכְתִיב (דברים ל') וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ וַדַּאי וְהַאי אִתְמַר:

תרגום הזוהר בֹּא וּרְאֵה, אַהֲבָה עֶלְיוֹנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, בְּדוֹמֶה לְמֶלֶךְ, שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן יָחִיד, וְהָיָה חוֹטֵא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. יוֹם אֶחָד חָטָא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר הַמֶּלֶךְ כָּל אֵלּוּ

הַיָּמִים הִכֵּיתִי אוֹתָךְ, וְלֹא קִבַּלְתְּ, מִכָּאן וָאֵילָךְ, רְאֵה מַה שֶּׁאֶעֱשֶׂה לָךְ. אִם אֲגָרֵשׁ אוֹתָךְ מִן הָאָרֶץ, וְאוֹצִיאֲךְ מִן הַמַּלְכוּת, אוּלַי יָקוּמוּ עָלַיִךְ דֻּבִּים שֶׁבַּשָּׂדֶה, אוֹ זְאֵבֵי הַשָּׂדֶה, אוֹ רוֹצְחִים, וְיַעֲבִירוּ אוֹתָךְ מִן הָעוֹלָם. מָה אֶעֱשֶׂה. אֶלָּא אֲנִי וְאַתְּ נֵצֵא מִן הָאָרֶץ. דְּהַיְנוּ שֶׁנִּגְלָךְ בַּגָּלוּת. כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם, הֲרֵי הִכֵּיתִי אֶתְכֶם וְלֹא הִטֵּיתֶם אָזְנְכֶם הֲרֵי הֵבֵאתִי עֲלֵיכֶם בַּעֲלֵי מִלְחָמָה וּמַלְאֲכֵי חַבָּלָה, לְהַכּוֹתְכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם, אִם אוֹצִיאֲכֶם מִן הָאָרֶץ לְבַדְּכֶם, אֲנִי מְפַחֵד עֲלֵיכֶם מִכַּמָּה דֻּבִּים וּמִכַּמָּה זְאֵבִים שֶׁיְּקוּמוּ עֲלֵיכֶם וְיַעֲבִירוּ אֶתְכֶם מִן הָעוֹלָם. אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם, אֶלָּא אֲנִי וְאַתֶּם נֵצֵא מִן הָאָרֶץ וְנֵלֵךְ בַּגָּלוּת. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם, לְלֶכֶת בַּגָּלוּת. וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁאֶעָזֹב אֶתְכֶם, אַף אֲנִי, עִמָּכֶם. שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם, הַיְנוּ שֶׁבַע, שֶׁהִיא מַלְכוּת, שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ עִמָּכֶם, וְלָמָּה, עַל חַטֹּאתֵיכֶם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, וּבְפִשְׁעֲכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתֶּם גְּרַמְתֶּם שֶׁאֲנִי וְאַתֶּם לֹא נָדוּר בָּאָרֶץ, הֲרֵי הַמַּטְרוֹנִיתָא יוֹצֵאת מִן הַהֵיכָל עִמָּכֶם, הֲרֵי נֶחֱרָב הַכֹּל, הָהֵיכָל שֶׁלִּי וְשֶׁלָּכֶם נֶחֱרָב. כִּי הֵיכָל אֵינוֹ רָאוּי לַמֶּלֶךְ אֶלָּא כְּשֶׁהוּא נִכְנָס בּוֹ עִם הַמַּטְרוֹנִיתָא, וְשִׁמְחַת הַמֶּלֶךְ אֵינָהּ נִמְצֵאת, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס בְּהֵיכָלָהּ שֶׁל הַמַּטְרוֹנִיתָא, וּבָנָהּ נִמְצָא עִמָּהּ בָּהֵיכָל, שְׂמֵחִים כֻּלָּם יַחַד. עַתָּה שֶׁהַבֵּן וְהַמַּטְרוֹנִיתָא אֵינָם נִמְצָאִים, הֲרֵי הֵהֵיכָל שֶׁלִּי חָרוּב מִכֹּל. אֶלָּא מָה אֶעֱשֶׂה, אֲנִי. אַף אֲנִי עִמָּכֶם. וְעַתָּה, אַף עַל פִּי שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עִמָּהֶם, וְאֵינוֹ עוֹזֵב אוֹתָם. וּכְשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָשׁוּב עִמָּהֶם. שֶׁכָּתוּב וְשָׁב ה' אֱלֹקֶיךָ. וְשָׁב ה' אֱלֹקֶיךָ וְרִאי. דְּהַיְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָשׁוּב. וּכְבָר לָמַדְנוּ.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ה

א. כְּרִיעָה כֵּיצַד הַמִּתְפַּלֵּל כּוֹרֵעַ חֲמִשָּׁה כְּרִיעוֹת בְּכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה בִּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה בַּתְּחִלָּה וּבְסוֹף. וּבְהוֹדָיָה בְּתְחִלָּה וּבְסוֹף וּכְשֶׁגּוֹמֵר הַתְּפִלָּה כּוֹרֵעַ וּפוֹסֵעַ ג' פְּסִיעוֹת לַאֲחוֹרָיו. וּכְשֶׁהוּא כוֹרֵעַ נוֹתֵן שָׁלוֹם מִשְּׂמֹאל עַצְמוֹ וְאַחַר כַּךְ מִימִין עַצְמוֹ וְאַחַר כַּךְ מַגְבִּיהַּ רֹאשׁוֹ מִן הַכְּרִיעָה וּכְשֶׁהוּא כוֹרֵעַ בְּאַרְבַּע הַכְּרִיעוֹת כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ וּכְשֶׁהוּא זוֹקֵף זוֹקֵף בְּשֵׁם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּהֶדְיוֹט אֲבָל כֹּהֵן גָּדוֹל כּוֹרֵעַ בִּתְחִלַּת כָּל בְּרָכָה וּבְסוֹף כָּל בְּרָכָה. וְהַמֶּלֶךְ כֵּיוָן שֶׁשָּׂחָה בָּרִאשׁוֹנָה אֵינוֹ מַגְבִּיהַּ רֹאשׁוֹ עַד שֶׁגּוֹמֵר כָּל תְּפִלָּתוֹ: **ב.** וְלָמָּה נוֹתֵן שָׁלוֹם לְשְׂמֹאלוֹ תְּחִלָּה מִפְּנֵי שֶׁשְּׂמֹאלוֹ הוּא יְמִין שֶׁכְּנֶגֶד פָּנָיו כְּלוֹמַר כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ נוֹתֵן שָׁלוֹם לִימִין הַמֶּלֶךְ וְאַחַר כַּךְ לִשְׂמֹאל הַמֶּלֶךְ וְקִבְּעוּ שֶׁיִּפָּטֵר מִן הַתְּפִלָּה כְּמוֹ שֶׁנִּפְטָרִין מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ: **ג.** כָּל הַכְּרִיעוֹת הָאֵלּוּ צָרִיךְ שֶׁיִּכְרַע בָּהֵן עַד שֶׁיִּתְפָּקְקוּ כָּל חוּלְיוֹת

שֶׁבִּשְׁדָרָה וְיַעֲשֶׂה עַצְמוֹ כְּקֶשֶׁת וְאִם שָׂחָה מְעַט וְצִיעֵר עַצְמוֹ וְנִרְאֶה כְּכוֹרֵעַ בְּכָל כֹּחוֹ אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

מוסר

מספר חסידים סי' מ"ו

לֹא יַעֲשֶׂה כְּאָדָם הָעוֹשֶׂה דָּבָר בְּמִנְהָג וּמוֹצִיא דְּבָרִים מִפִּיו בְּלֹא הֶגְיוֹן הַלֵּב וְעַל דָּבָר זֶה חָרָה אַף ה' בְּעַמּוֹ וְשָׁלַח לָנוּ אֶת עַבְדּוֹ יְשַׁעְיָהוּ וְאָמַר (ישעיה כ"ט) יַעַן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רָחַק מִמֶּנִּי וַתְּהִי יִרְאָתָם אוֹתִי מִצְוַת אֲנָשִׁים מְלוּמָּדָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִישַׁעְיָהוּ יְשַׁעְיָהוּ רְאֵה מַעֲשֶׂה בָנַי כִּי אֵינוֹ אֶלָּא לִפְנִים וּמַחֲזִיקִים בִּי כְּאָדָם שֶׁמַּחֲזִיק וְנוֹהֵג מִנְהַג אֲבוֹתָיו בְּיָדוֹ בָּאִים בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּמִתְפַּלְלִים לְפָנַי תְּפִלּוֹת הַקְּבוּעוֹת כְּמִנְהַג אֲבוֹתָיו לֹא בְּלֵב שָׁלֵם. הֵם מְנַקִּין אֶת יְדֵיהֶם וּמְבָרְכִין עַל נְטִילַת יְדֵיהֶם וּבוֹצְעִים וּמְבָרְכִין בִּרְכַת הַמּוֹצִיא שׁוֹתִים וּמְבָרְכִים כְּמוֹ שֶׁהַדָּבָר שִׁגּוּר בְּפִיהֶם אַךְ בְּעֵת שֶׁהֵן מְבָרְכִין אֵינָן מִתְכַּוְונִים לְבָרְכֵנִי לָכֵן עַל כֵּן חָרָה אַפּוֹ וְנִשְׁבַּע בִּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל לְאַבֵּד חָכְמַת הַחֲכָמִים הַיּוֹדְעִים אוֹתוֹ וּמְבָרְכִים אוֹתוֹ כְּמִנְהָג וְלֹא בְכַוָּונָה. דִּכְתִיב בַּתְרֵיהּ לָכֵן הִנְנִי יוֹסִיף לְהַפְלִיא אֶת הָעָם הַזֶּה הַפְלֵא וָפֶלֶא וְאָבְדָה חָכְמַת חֲכָמָיו וּבִינַת נְבוֹנָיו תִּסְתַּתָּר. לְפִיכָךְ הִזְהִירוּ חֲכָמִים עַל הַדָּבָר וְאָמְרוּ וַעֲשֵׂה דְּבָרִים לְשֵׁם פּוֹעֲלָם כִּי כָל אֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ לִכְבוֹדוֹ בְּרָאוֹ:

בחוקותי יום חמישי

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כד) וְהָלַכְתִּי אַף אֲנִי עִמָּכֶם בְּקֶרִי וְהִכֵּיתִי אֶתְכֶם גַּם אֲנִי שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם: וְאַהַךְ אַף אֲנָא עִמְכוֹן בְּקַשְׁיוּ וְאַלְקֵי יָתְכוֹן אַף אֲנָא שְׁבַע עַל חוֹבֵיכוֹן: (כה) וְהֵבֵאתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב נֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית וְנֶאֱסַפְתֶּם אֶל עָרֵיכֶם וְשִׁלַּחְתִּי דֶבֶר בְּתוֹכְכֶם וְנִתַּתֶּם בְּיַד אוֹיֵב: וְאַיְתֵי עֲלֵיכוֹן דְּקָטְלִין בְּחַרְבָּא וְיִתְפָּרְעוּן מִנְכוֹן פּוּרְעָנוּתָא עַל דַּעֲבַרְתּוּן עַל פִּתְגָמַי אוֹרַיְתָא וְתִתְכַּנְשׁוּן לְקִרְוֵיכוֹן וֶאֱגֵרי מוֹתָנָא בֵּינֵיכוֹן וְתִתְמַסְרוּן בִּידָא דְסָנְאָה:

רש"י נקם ברית. ויש נקם שאינו בברית כדרך שאר נקמות, וזהו סמוי עיניו של צדקיהו. דבר אחר נקם ברית נקמת בריתי אשר עברתם. כל הבאת חרב שבמקרא היא מלחמת חילות אויבים: ונאספתם. מן החוץ אל תוך הערים מפני המצור: ושלחתי דבר בתוככם. ועל ידי הדבר ונתתם ביד האויבים הצרים עליכם, לפי שאין מלינים את המת בירושלים, וכשהם מוציאים את המת לקברו, נתנים ביד אויב:

(כו) בְּשִׁבְרִי לָכֶם מַטֵּה לֶחֶם וְאָפוּ עֶשֶׂר נָשִׁים לַחְמְכֶם בְּתַנּוּר אֶחָד וְהֵשִׁיבוּ לַחְמְכֶם בַּמִּשְׁקָל וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׂבָּעוּ: בְּדְאִתְּבַר לְכוֹן סָעִיד מֵיכְלָא וְיָפְיָן עֲסַר נְשִׁין לַחְמְכוֹן בְּתַנּוּרָא חַד וְיתִיבוּן לַחְמְכוֹן בְּמַתְקָלָא וְתוֹכְלוּן וְלָא תִשְׂבְּעוּן:

רש"י מטה לחם. לשון משען, כמו (ירמיה מח יז) מטה עז: בשברי לכם מטה לחם. אשבור לכם כל מסעד אוכל, והם חצי רעב: ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד. מחוסר עצים: והשיבו לחמכם במשקל. שתהא התבואה נרקבת ונעשית פת נפולה ומשתברת בתנור, והן יושבות ושוקלות את השברים לחלקם ביניהם: ואכלתם ולא תשבעו. זו מארה בתוך המעים. הרי שבע פרעניות חרב, מצור, דבר, שבר מטה לחם, חוסר עצים, פת נפולה, מארה במעים. ונתתם (פסוק כה) אינה מן המנין, שהיא החרב:

(כז) וְאִם בְּזֹאת לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וַהֲלַכְתֶּם עִמִּי בְּקֶרִי: וְאִם בְּדָא לָא תְקַבְּלוּן לְמֵימְרִי וּתְהָכוּן קֳדָמַי בְּקַשְׁיוּ: (כח) וְהָלַכְתִּי עִמָּכֶם בַּחֲמַת קֶרִי וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם: וְאֵהַךְ עִמְכוֹן בִּתְקוֹף רְגַז וְאַרְדֵי יָתְכוֹן אַף אֲנָא שְׁבַע עַל חוֹבֵיכוֹן:

נביאים - ירמיה - פרק יז

(יט) כֹּה אָמַר יְהוָה אֵלַי הָלֹךְ וְעָמַדְתָּ בְּשַׁעַר בְּנֵי (עם) הָעָם אֲשֶׁר יָבֹאוּ בוֹ מַלְכֵי יְהוּדָה וַאֲשֶׁר יֵצְאוּ בוֹ וּבְכֹל שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם: כִּדְנַן אֲמַר יְיָ לִי אֱזֵיל וּתְקוּם בִּתְרַע בְּנֵי עַמָּא דְיַעֲלוּן בֵּיהּ מַלְכַיָּא דְבֵית יְהוּדָה וּדְיִפְקוּן בֵּיהּ וּבְכָל תַּרְעֵי יְרוּשְׁלֶם: (כ) וְאֵמַרְתָּ אֲלֵיהֶם שִׁמְעוּ דְבַר יְהוָה מַלְכֵי יְהוּדָה וְכָל יְהוּדָה וְכֹל יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם הַבָּאִים בַּשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה: וְתֵימַר לְהוֹן קַבִּילוּ פִּתְגָמָא דַיְיָ מַלְכַיָּא דְבֵית יְהוּדָה וְכָל דְּבֵית יְהוּדָה וְכָל יַתְבֵי יְרוּשְׁלֵם דְּעָלִין בְּתָרְעַיָּא הָאִלֵּין: (כא) כֹּה אָמַר יְהוָה הִשָּׁמְרוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאַל תִּשְׂאוּ מַשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וַהֲבֵאתֶם בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם: כִּדְנַן אֲמַר יְיָ אִסְתַּמָּרוּ בְּנַפְשָׁתֵיכוֹן וְלָא תִטְלוּן מְטוּל בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְתֵעָלוּן בְּתַרְעֵי יְרוּשְׁלֶם: (כב) וְלֹא תוֹצִיאוּ מַשָּׂא מִבָּתֵּיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם: וְלָא תִפְקוּן מְטוּל מִבָּתֵּיכוֹן בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְכָל עֲבִידְתָא לָא תַּעְבְּדוּן וּתְקַדְּשׁוּן יַת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא כְּמָא דְפַקֶּדִית יַת אֲבָהַתְכוֹן: (כג) וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם וַיַּקְשׁוּ אֶת עָרְפָּם לְבִלְתִּי (שומע) שְׁמוֹעַ וּלְבִלְתִּי קַחַת מוּסָר: וְלָא קַבִּילוּ וְלָא אַרְכִּינוּ יַת אוּדְנֵיהוֹן וְאַקְשִׁיאוּ יַת קְדָלְהוֹן בְּדִיל דְּלָא לְמִשְׁמַע וּבְדִיל דְּלָא לְקַבָּלָא אוּלְפָן:

רש"י **ולא שמעו** . אבותיכם למה שצויתים :

כתובים - משלי - פרק ל

(ג) וְלֹא לָמַדְתִּי חָכְמָה וְדַעַת קְדֹשִׁים אֵדָע: וְלָא יְלִיפִית חָכְמְתָא וְלָא יְדַעֵית יְדִיעָתָא דְקַדִּישִׁי:

רש"י **ולא למדתי חכמה** . ולא דעת קדושים ידעתי , שגרעתי או הוספתי על דברי משה :

(ד) מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיֵּרֶד מִי אָסַף רוּחַ בְּחָפְנָיו מִי צָרַר מַיִם בַּשִּׂמְלָה מִי הֵקִים כָּל אַפְסֵי אָרֶץ מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע: מַן סְלֵק לִשְׁמַיָּא וּנְחֵת מַן אֲחַד רוּחָא בְּחָפְנוֹי וּמַן צַר מַיָּא בְּשׁוּשִׁיפָא וּמַן אֲקִים כַּרְיָתָא דְאַרְעָא מַן שְׁמֵיהּ וּמַן שׁוּם בְּרֵיהּ אִין יְדַעְתְּ:

רש"י **מי עלה שמים** . כמשה : **מי אסף רוח** . פיח הכבשן : **מי צרר מים** . קפאו תהומות (שמות טו) **נצבו כמו נד** (שם) בתפלתו של משה : **מי הקים** . את המשכן שבהקמתו נתבססו כל אפסי ארץ כך נדרש בפסיקתא : **מה שמו ומה שם בנו** . אם תאמר כבר היה דוגמתו אמור מה שם בנו איזו משפחה יצאה ממנו ונדע מי הוא : **כי תדע** . אם תדע מי הוא ואיך לא יראת לעבור על דבריו :

(ה) כָּל אִמְרַת אֱלוֹהַּ צְרוּפָה מָגֵן הוּא לַחוֹסִים בּוֹ: כּוּלְהוֹן מֵימְרוֹי דֶּאֱלָהָא צְרִיפָן וּמְסַיֵּעַ לְאִלֵּין דְּמִתְרַחֲצִין בֵּיהּ:

רש"י **כל אמרת אלוה צרופה** . מזוקקה ולא כתב דבר שלא לצורך והיה לי ליזהר :

(ו) אַל תּוֹסֵף עַל דְּבָרָיו פֶּן יוֹכִיחַ בְּךָ וְנִכְזָבְתָּ: לָא תּוֹסֵף עַל מִלּוֹי דְּלָא יַכְסְנָךְ וְתִתְכַּדַּב:

רש"י **פן יוכיח בך ונכזבת** . יוכיח על פניך שע"י תוספתך אתה בא לידי עבירה וכ"ש אם תגרע :

(ז) שְׁתַּיִם שָׁאַלְתִּי מֵאִתָּךְ אַל תִּמְנַע מִמֶּנִּי בְּטֶרֶם אָמוּת: תַּרְתֵּין שְׁאֵילַת מִנָּךְ לָא תִכְלֵי מִנִּי עַד לָא אֵמוּת:

רש"י **שתים שאלתי מאתך** . עכשיו מדבר לפני הקב"ה :

משנה חולין פרק ו

א. כִּסּוּי הַדָּם נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ, בִּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, בַּחֻלִּין אֲבָל לֹא בַמֻּקְדָּשִׁים. וְנוֹהֵג בַּחַיָּה וּבָעוֹף, בַּמְּזֻמָּן וּבְשֶׁאֵינוֹ מְזֻמָּן. וְנוֹהֵג בַּכּוֹי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. וְאֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב. וְאִם שְׁחָטוּ, אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ:

ברטנורה (א) **כיסוי הדם כו'**. משום דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין, נקט לכולהו: **במוקדשין**. חטאת העוף ועולת העוף. וכן קדשי בדק הבית אם עבר ושחטן אין טעונים כיסוי: **ונוהג בחיה ובעוף**. למעוטי בהמה. דלא תימא בהמה בכלל חיה. ונפקא לן מדכתיב בבכור בעל מום (דברים טו) על הארץ תשפכנו כמים, מה מים אינן טעונין כיסוי, אף דם בהמה אינו טעון כיסוי: **במזומן**. עוף הגדל בבית: **ונוהג בכוי**. בריה בפני עצמה היא, ולא הכריעו בה חכמים אם חיה היא וטעונה כיסוי, אם בהמה ואינה טעונה כיסוי: **ואין שוחטים אותו ביום טוב**. משום דילמא (לא) בעי כיסוי, ומספיקא לא מחללינן יום טוב: ואם שחטו ביום טוב אין מכסין את דמו. ואפילו היה לו עפר מוכן או אפר. שמא יאמר הרואה, חיה ודאי הוא ולפיכך כיסה דמו ביום טוב, ויבוא להתיר חלבו:

ב. הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרֵפָה, וְהַשּׁוֹחֵט לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְהַשּׁוֹחֵט חֻלִּין בְּפָנִים, וְקָדָשִׁים בַּחוּץ, חַיָּה וְעוֹף הַנִּסְקָלִים, רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְיָדוֹ, הַנּוֹחֵר, וְהַמְעַקֵּר, פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת:

ברטנורה (ב) **ר' מאיר מחייב**. דסבר, שחיטה שאינה ראויה, שמה שחיטה: **וחכמים פוטרים**. דסברי, לאו שמה שחיטה. והלכה כחכמים:

ג. חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁשָּׁחֲטוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן, חַיָּב לְכַסּוֹת. בֵּינָן לְבֵין עַצְמָן, פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. וְכֵן לְעִנְיַן אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ, שֶׁשָּׁחֲטוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן, אָסוּר לִשְׁחוֹט אַחֲרֵיהֶם. בֵּינָן לְבֵין עַצְמָן, רַבִּי מֵאִיר מַתִּיר לִשְׁחוֹט אַחֲרֵיהֶן, וַחֲכָמִים אוֹסְרִים. וּמוֹדִים שֶׁאִם שָׁחַט, שֶׁאֵינוֹ סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים:

ברטנורה (ג) **ואחרים רואין אותן**. דבכהאי גוונא שחיטתן כשרה: **חייבין לכסות**. אותן אחרים שרואים, חייבים לכסות, כדתנן לקמן שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות: **פטור מלכסות**. ר' מאיר קאמר לה, דסבר שחיטת חרש שוטה וקטן בינן לבין עצמן נבילה גמורה היא הואיל ורוב מעשיהן מקולקלין. ורבנן פליגי עליה דר' מאיר בין אריש בין אסיפא, אלא דנטרי ליה עד דאסיק למלתיה והדר פליגי עליה, וסברי רבען דספק נבילה היא, לא נבילה ודאית, הלכך, לענין כיסוי חייבים לכסות, ואין שוחטין אחריהן אותו ואת בנו, דשמא שחיטה מעלייתא היא, והלכה כרבי מאיר:

ד. שְׁחַט מֵאָה חַיּוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד, כִּסּוּי אֶחָד לְכֻלָּן. מֵאָה עוֹפוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד, כִּסּוּי אֶחָד לְכֻלָּן. חַיָּה וְעוֹף בְּמָקוֹם אֶחָד, כִּסּוּי אֶחָד לְכֻלָּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁחַט חַיָּה, יְכַסֶּנָּה, וְאַחַר כָּךְ יִשְׁחוֹט אֶת הָעוֹף. שְׁחַט וְלֹא כִסָּה וְרָאָהוּ אַחֵר, חַיָּב לְכַסּוֹת. כִּסָּהוּ וְנִתְגַּלָּה, פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. כִּסָּהוּ הָרוּחַ, חַיָּב לְכַסּוֹת:

ברטנורה (ד) שחט חיה יכסנה ואחר כך ישחוט את העוף. דכתיב (ויקרא יז) חיה או עוף, הפסיק זה מזה, להטעין כיסוי לכל אחד ואחד. ורבנן סברי, האי או מבעי ליה לחלק, דאי לאו או, הוה אמינא אין צריך כיסוי אלא אם כן שחט שניהם. והכל מודים דלענין ברכה אינו מברך ברכה אחת. ואין הלכה כר' יהודה: **וראהו אחר חייב לכסות**. דכתיב בפרשת כיסוי הדם, ואומר לבני ישראל, מצוה זו תהא על כל בני ישראל: **כסהו הרוח חייב לכסות**. ולא שנו אלא שחזר ונתגלה, אבל לא חזר ונתגלה, פטור מלכסות:

ה. דָּם שֶׁנִּתְעָרַב בְּמַיִם, אִם יֵשׁ בּוֹ מַרְאִית דָּם, חַיָּב לְכַסּוֹת. נִתְעָרַב בְּיַיִן, רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא מָיִם. נִתְעָרַב בְּדַם הַבְּהֵמָה אוֹ בְדַם הַחַיָּה, רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא מָיִם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵין דָּם מְבַטֵּל דָּם:

ברטנורה (ה) **נתערב ביין**. שהוא אדום ואין מראה הדם ניכר בו: **רואין אותו**. יין: **כאילו הוא מים**. ואם היה מראית דם ניכר במים כשיעור זה, חייב לכסות: **נתערב בדם בהמה**. דלאו בר כיסוי הוא. ורובו דם בהמה: **או בדם החיה**. בדם היקז של חיה: **רואין אותו**. שאינו טעון כיסוי: **כאילו הוא מים**. ואם היה הדם הזה של שחיטת חיה ועוף ניכר בו, חייב לכסות: **אין דם מבטל דם**. ואפילו אין מראית דם ניכרת במים כמות דם בהמה זה, אין דם החיה בטל. דקסבר ר' יהודה מין במינו לא בטיל. ואין הלכה כר' יהודה:

ו. דָּם הַנִּתָּז וְשֶׁעַל הַסַּכִּין, חַיָּב לְכַסּוֹת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁאֵין שָׁם דָּם אֶלָּא הוּא. אֲבָל יֵשׁ שָׁם דָּם שֶׁלֹּא הוּא, פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת:

ברטנורה (ו) **דם הניתז**. על גבי הכותל: **אימתי**. לפרושי קא אתי ולא לאפלוגי:

ז. בַּמֶּה מְכַסִּין, וּבַמֶּה אֵין מְכַסִּין. מְכַסִּין בֶּזֶבֶל הַדַּק, וּבְחוֹל הַדַּק, בְּסִיד, וּבְחַרְסִית, וּבְלָבְנָה וּבְמִגּוּפָה שֶׁכְּתִשָּׁן. אֲבָל אֵין מְכַסִּין לֹא בְּזֶבֶל הַגַּס, וְלֹא בְּחוֹל הַגַּס, וְלֹא בִּלְבֵנָה וּמִגּוּפָה שֶׁלֹּא כְתָשָׁן, וְלֹא יְכַפֶּה עָלָיו אֶת הַכֶּלִי. כְּלָל אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, דָּבָר שֶׁמְּגַדֵּל (בו) צְמָחִין, מְכַסִּין בּוֹ. וְשֶׁאֵינוֹ מְגַדֵּל צְמָחִין, אֵין מְכַסִּין בּוֹ:

ברטנורה (ז) **ובחול הדק**. כל שאין היוצר צריך לכתשו: **חרסית**. שחיקת חרסין: **ובמגופה**. כיסוי של חרס שעל פי החבית: דבר שאין מגדל בו צמחים אין מכסים בו. וסיד וחרסית ולבינה ומגופה שכתשן דתנן לעיל שמכסין בהן, אע"ג שאין מגדלים צמחין, הואיל ומעיקרא קודם שנעשית בהן מלאכה היו מגדלים צמחים, מכסין בהן. והאי כללא דרבן שמעון בן גמליאל לאו דוקא. דהא נסורת של חרשים דקה, ונעורת של פשתן, אמרינן בברייתא דמכסין בהן אע"ג דאינן מגדלין צמחין. ואפר מכסים בו משום דאקרי עפר דכתיב (במדבר יט) מעפר שריפת החטאת, וכן מכסים בשחיקת הזהב דכתיב (איוב כח) ועפרות זהב לו:

גמרא חולין דף פ"ט ע"א

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בָּאֲגָדָה. עֲשֵׂה אָזְנְךָ כַּאֲפַרְכֶסֶת. (דברים ז') לֹא מֵרֻבְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים חָשַׁק ה' בָּכֶם וְגוֹמֵר. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. חוֹשְׁקָנִי בָכֶם. שֶׁאֲפִילוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי מַשְׁפִּיעַ לָכֶם גְּדוּלָּה. אַתֶּם מְמַעֲטִים עַצְמְכֶם לְפָנַי. נָתַתִּי גְדוּלָּה לְאַבְרָהָם. אָמַר לְפָנַי (בראשית י"ח) וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר. לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אָמַר (שמו' י"ז) וְנַחְנוּ מָה. לְדָוִד אָמַר (תהלי' כ"ב) וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ. אֲבָל אוּמוֹת הָעוֹלָם אֵינָן כֵּן. נָתַתִּי גְדוּלָּה לְנִמְרוֹד אָמַר (בראשית י"א) הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר. לְפַרְעֹה אָמַר (שמות ה') מִי ה'. לְסַנְחֵרִיב אָמַר (מ"ב י"ח) מִי בְכָל אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת וְגו'. לְנְבוּכַדְנֶצַּר אָמַר (ישעי' י"ד) אֶעֱלֶה עַל בָּמֳתֵי עָב.

לְחֵירָם מֶלֶךְ צוֹר אָמַר (יחזקאל כ"ח) מוֹשַׁב אֱלֹהִים יָשַׁבְתִּי בְלֵב יַמִּים. אָמַר רִבִּי עִילְאָה אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים אֶלָּא בִּשְׁבִיל מִי שֶׁבּוֹלֵם אֶת עַצְמוֹ בִּשְׁעַת מְרִיבָה. שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כ"ו) תּוֹלֶה אֶרֶץ עַל בְּלִימָה. רִ' אַבָּהוּ אָמַר בִּשְׁבִיל מִי שֶׁמַּשִּׁים עַצְמוֹ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל"ג) וּמִתַּחַת זְרוֹעוֹת עוֹלָם. אָמַר רִבִּי יִצְחָק מַאי דִּכְתִיב (תהלים כ"ח) הַאֱמָנָם אֵלֶם צַדֶּק תְּדַבֵּרוּן מֵישָׁרִים תִּשְׁפְּטוּ בְנֵי אָדָם. מַה אוּמָנוּתוֹ שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. יָשִׁים עַצְמוֹ כְּאִלֵּם. יָכוֹל אַף לְדִבְרֵי תוֹרָה. תַּלְמוּד לוֹמַר צֶדֶק תְּדַבֵּרוּן. יָכוֹל יַגִּיס דַּעְתּוֹ. תַּלְמוּד לוֹמַר. מֵישָׁרִים תִּשְׁפְּטוּ בְנֵי אָדָם:

רש"י **אפרכסת**. טרמוי"א: **לא מרובכם**. לפי שאין אתם מרבים עצמכם אלא ממעטים לפיכך חשק בכם כי אתם המעט ממעיטין עצמכם בענוה: **נמרוד**. מלך בדור הפלגה היה. ולכך נקרא שמו נמרוד שהמריד כל העולם כולו במלכותו על הקב"ה: **מושב אלהים ישבתי**. שבנה לו ז' רקיעים של נחשת ועלה וישב עליהן: **תולה ארץ**. על זכות אותן שנחשבו לבלימה: **שבולם את עצמו**. סוגר את פיו ודומה לו בבכורות פיו בלום ורגליו מבולמות: **ומתחת**. מי שנדרס תחת הכל הוא זרועות עולם: **האמנם אלם**. אומנות יפה היא האלם אבל צדק דהיינו דברי תורה אותו תדברון: **מישרים**. במישור ארץ חלקה שנוחה לידרס:

זוהר בחקתי דף קט"ו ע"ב

וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹמֵר. וְאַף גַּם זֹאת וְאַף כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר אַף אֲנִי גַּם לְרַבּוֹת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּאִקְּרֵי זֹאת דְּלָא שַׁבְּקַת לוֹן לְעָלְמִין. בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם בִּהְיוֹתָם כְּלָא כַּחֲדָא. לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים בְּגִין דְּלָא אִתְחַבַּר בְּהוּ. לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם. דְּאִי לָא אֶפְרוֹק לְהוּ הַאי בְּרִיתִי פָּלִיג וּבְגִין כַּךְ לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם. אָמַר רִבִּי חִיָּיא אֲנָא שְׁמַעְנָא מִלָּה חַדְתָּא דְּאָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלְּתָם לֹא הִכִּיתִים וְלֹא הָרַגְתִּים לְכַלְּתָם מִבְּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים מָאן דְּסָאנֵי לְאַחֲרָא מָאִיס הוּא לְקַבְלֵיהּ וּגְעָלָא הוּא בְּגִיעוּלָא קָמֵיהּ. אֲבָל הָכָא לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים. מַאי טַעְמָא בְּגִין דְּחֶבִיבוּתָא דְּנַפְשָׁאי בֵּינַיְיהוּ וּבְגִינָהּ כֻּלְּהוּ חֲבִיבִין גַּבָּאי הָדָא הוּא דִּכְתִיב לְכַלּוֹתָם לְכַלְּתָם כְּתִיב חָסֵר ו"ו בְּגִינָהּ לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים בְּגִין דְּאִיהִי רְחִימָא דְּנַפְשָׁאי רְחִימוּתָא דִּילִי גַּבָּהּ. לְבַר נָשׁ דְּרָחִים אִתְּתָא וַהֲוָות דַּיְירָא בְּשׁוּקָא דְּבוּרְסְקֵי אִי לָא הֲוָות הִיא תַּמָּן לָא עָיֵיל בָּהּ לְעָלְמִין כֵּיוָן דְּהִיא תַּמָּן דָּמֵי בְּעֵינוֹי כְּשׁוּקָא דְּרוֹכְלֵי דָכָל רֵיחִין דְּעַלְמָא טָבִין אִשְׁתְּכָחוּ תַּמָּן. אוּף הָכָא וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם דְּאִיהוּ שׁוּקָא דְּבוּרְסְקֵי לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים. וַאֲמַאי לְכַלּוֹתָם בְּגִין כַּדֵּאֲנָא רְחִימְנָא לָהּ דְּאִיהִי רְחִימְתָא דְּנַפְשָׁאי דְּשַׁרְיָיא תַּמָּן וְדָמֵי עֲלַי כְּכָל רֵיחִין טָבָאן דְּעַלְמָא בְּגִין הַהִיא כַּלָּה דְּבַנַּוְויְיהוּ. אָמַר

רִבִּי יוֹסֵי אִילוּ לָא אָתֵינָא הָכָא אֶלָּא לְמִשְׁמַע מִלָּה דָּא דַּי. פָּתַח וְאָמַר (מלאכי א') בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדוֹנָיו. בֵּן יְכַבֵּד אָב כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שמות כ') כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ וְאוּקְמוֹהָ בְּמֵיכְלָא וּמִשְׁתְּיָיא וּבְכֹלָא. הָאי בְּחַיּוֹי דְאִתְחַיֵּיב בֵּיהּ בָּתַר דְּמִית אִי תֵּימָא הָא פָּטוּר מִנַּיהּ הוּא לָאו הָכִי. דְּאַף עַל גַּב דְּמִית אִתְחַיֵּיב בִּיקָרֵיהּ יַתִּיר דִּכְתִיב כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ דְּאִי הַהוּא בָּרָא אָזִיל בְּאוֹרַח תְּקָלָא וַדַּאי מְבַזֶּה לַאֲבוֹי הוּא וַדַּאי עָבִיד לֵיהּ קְלָנָא וְאִי הַהוּא בָּרָא אָזִיל בְּאוֹרַח מֵישַׁר וְתַקִּין עוֹבָדוֹי וַדַּאי דָּא אוֹקִיר לַאֲבוֹי אוֹקִיר לֵיהּ בְּהָאי עַלְמָא גַּבֵּי בְנֵי נָשָׁא אוֹקִיר לֵיהּ בְּהַהוּא עַלְמָא גַּבֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַייֵס עֲלֵיהּ וְאוֹתִיב לֵיהּ בְּכָרְסְיֵיא דִּיקָרֵיהּ וְדַאי בֵּן יְכַבֵּד אָב כְּגוֹן רִבִּי אֶלְעָזָר דְּאִיהוּ אוֹקִיר לֵיהּ לַאֲבוֹי בְּהָאי עַלְמָא וּבְהַהוּא עַלְמָא הַשְׁתָּא אַסְגֵּי שְׁבָחָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּתְרִין עַלְמִין בְּהָאי עַלְמָא וּבְהַהוּא עַלְמָא יַתִּיר מֵחַיּוֹי דְּזָכָה לִבְנִין קַדִּישִׁין וּלְגַזְעִין קַדִּישִׁין זַכְאִין אינון צַדִּיקַיָּיא דְּזַכָּאן לִבְנִין קַדִּישִׁין לְגַזְעִין קַדִּישִׁין עֲלַיְיהוּ אִתְקְרֵי כָּל רוֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ יְיָ אָמֵן׃

תרגום הזוהר וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'. וְאַף גַּם זֹאת, הִנֵּה, וְאַף, הוּא כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר, אַף אֲנִי, גַּם, הוּא לְרַבּוֹת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת זֹאת, שֶׁאֵינָהּ עוֹזֶבֶת אוֹתָם לְעוֹלָם. בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם, הַיְנוּ בִּהְיוֹתָם הַכֹּל יַחַד. לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינִי מִתְחַבֵּר בָּהֶם. לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם, כִּי אִם אֵינִי גּוֹאֵל אוֹתָם הֲרֵי בְּרִיתִי נֶחֱלָק, וּמְשׁוּם זֶה אוֹמֵר הַכָּתוּב, לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם. אָמַר רַבִּי חִיָּא אֲנִי שָׁמַעְתִּי דָּבָר חָדָשׁ. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלּוֹתָם, לֹא הִכְּיתִים וְלֹא הֲרַגְתִּים לְכַלּוֹתָם, הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים, פֵּרוּשׁוֹ, כִּי מִי שֶׁשּׂוֹנֵא לְאַחֵר, הוּא מָאוּס לְפָנָיו, וּמְגֹעָל הוּא בְּגַעוּל לְפָנָיו אֲבָל כָּאן, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים, מַהוּ הַטַּעַם. הוּא מְשׁוּם שֶׁאֲהוּבַת נַפְשִׁי בֵּינֵיהֶם, דְּהַיְנוּ הַשְׁכִינָה, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ כֻּלָּם אֲהוּבִים אֶצְלִי. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר לְכַלּוֹתָם. לְכַלּוֹתָם כָּתוּב חָסֵר ו', לְרַמֵּז עַל הַשְׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת כַּלָּה, וּלְכַלּוֹתָם, כְּמוֹ בִּשְׁבִיל הַכַּלָּה, שֶׁבִּשְׁבִיל הַכַּלָּה, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים, מְשׁוּם שֶׁהִיא אֲהוּבַת נַפְשִׁי, וַאֲהוּבָה שֶׁלִּי אֶצְלָם. בְּדוֹמֶה לְאָדָם שֶׁאוֹהֵב אִשָּׁה, וְהָיְתָה דָּרָה בְּשׁוּק שֶׁל בָּרְסְקִי. דְּהַיְנוּ שֶׁל מְעַבְּדֵי עוֹרוֹת, שֶׁרֵיחָם רָע. אִם הִיא לֹא הָיְתָה שָׁם, לֹא הָיָה נִכְנָס שָׁם לְעוֹלָם, כֵּיוָן שֶׁהִיא שָׁם, הַשּׁוּק שֶׁל בָּרְסְקִי דּוֹמֶה בְּעֵינָיו כְּשׁוּק שֶׁל מוֹכְרֵי בְּשָׂמִים, שֶׁכָּל הָרֵיחוֹת הַטּוֹבִים שֶׁבָּעוֹלָם נִמְצָאִים שָׁמָּה. אַף כָּאן, וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם, שֶׁהוּא שׁוּק שֶׁל בָּרְסְקִי שֶׁרֵיחוֹ רָע, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים. וְלָמָּה. לְכַלּוֹתָם, הַיְנוּ בִּשְׁבִיל הַכַּלָּה שֶׁלָּהֶם, שֶׁהִיא הַשְׁכִינָה, שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתָהּ וְהִיא אֲהוּבַת נַפְשִׁי, הַשּׁוֹרָה שָׁם, וְעַל כֵּן דּוֹמֶה עָלַי כְּכָל רֵיחוֹת הַטּוֹבִים שֶׁבָּעוֹלָם, בִּשְׁבִיל כַּלָּה הַהִיא הַשּׁוֹרָה בְּתוֹכָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אִלּוּ לֹא בָּאתִי כָּאן אֶלָּא לִשְׁמֹעַ דָּבָר הַזֶּה, דַּי. פָּתַח וְאָמַר, בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדוֹנָיו. בֵּן יְכַבֵּד אָב,

הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, וְהֶעֱמִידוּהוּ, שֶׁיְכַבֵּד פֵּרוּשׁוֹ, בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וּבַכֹּל. זֶהוּ שֶׁמְּחֻיָּב בְּחַיָּיו. אַחַר שֶׁמֵּת, אִם תֹּאמַר שֶׁפָּטוּר מִכִּבּוּד, אֵינוֹ כֵּן, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁמֵּת הוּא עוֹד מְחוּיָב בִּכְבוֹדוֹ יוֹתֵר, שֶׁכָּתוּב, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ, גַּם לְאַחַר מוֹתוֹ. וְאִם אוֹתוֹ הַבֵּן הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ מְעַקְּשִׁים, וַדַּאי שֶׁמְּבַזֶּה אֶת אָבִיו, וַדַּאי שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ בְּזָיוֹן, וְאִם אוֹתוֹ הַבֵּן הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וּמְתַקֵּן מַעֲשָׂיו, וַדַּאי שֶׁזֶּה מְכַבֵּד אֶת אָבִיו, מְכַבֵּד אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה בֵּין אֲנָשִׁים, וּמְכַבְּדוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עָלָיו וּמוֹשִׁיבוֹ בְּכִסֵּא כְּבוֹדוֹ. וַדַּאי בֵּן יְכַבֵּד אָב. כְּמוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁהוּא כִּבֵּד אֶת אָבִיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבָעוֹלָם הַהוּא עַתָּה הִגְדִּיל שִׁבְחוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבָעוֹלָם הַבָּא עוֹד יוֹתֵר מִבְּחַיָּיו. שֶׁזָּכָה לְבָנִים קְדוֹשִׁים וְלִגְזָעִים קְדוֹשִׁים. אַשְׁרֵי הֵם הַצַּדִּיקִים הַזּוֹכִים לְבָנִים קְדוֹשִׁים לִגְזָעִים קְדוֹשִׁים, עֲלֵיהֶם נִקְרָא, כָּל רוֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ ה'. אָמֵן.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פ"ה

א. הִשְׁתַּחֲוָיָה כֵּיצַד אַחַר שֶׁמַּגְבִּיהַּ רֹאשׁוֹ מִכְּרִיעָה חֲמִישִׁית יֵשֵׁב לָאָרֶץ וְנוֹפֵל עַל פָּנָיו אַרְצָה וּמִתְחַנֵּן בְּכָל הַתַּחֲנוּנִים שֶׁיִּרְצֶה. כְּרִיעָה הָאֲמוּרָה בְּכָל מָקוֹם עַל בְּרָכַיִם. קִידָה עַל אַפַּיִם. הִשְׁתַּחֲוָיָה זֶה פִּישׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם עַד שֶׁנִּמְצָא מוּטָל עַל פָּנָיו אַרְצָה: **ב.** כְּשֶׁהוּא עוֹשֶׂה נְפִילַת אַפַּיִם אַחַר תְּפִלָּה יֶשׁ מִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה קִידָה וְיֶשׁ מִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הִשְׁתַּחֲוָיָה. וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת הִשְׁתַּחֲוָיָה עַל הָאֲבָנִים אֶלָּא בַּמִּקְדָּשׁ כְּמוֹ שֶׁבֵּיאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת עַכּוּ"ם. וְאֵין אָדָם חָשׁוּב רַשָּׁאי לִפּוֹל עַל פָּנָיו אֶלָּא אִם כֵּן הוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא צַדִּיק כִּיהוֹשֻׁעַ אֲבָל מַטָּה פָּנָיו מְעַט וְאֵינוֹ כּוֹבֵשׁ אוֹתָן בְּקַרְקַע. וּמוּתָּר לָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם זֶה וְלִיפּוֹל עַל פָּנָיו בְּמָקוֹם אַחֵר: **ג.** מִנְהַג פָּשׁוּט בְּכָל יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין נְפִילַת אַפַּיִם בְּשַׁבָּת וּבְמוֹעֲדִים וְלֹא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְלֹא בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וּבְחַנּוּכָּה וּבְפוּרִים וְגַם בְּמִנְחָה שֶׁל עַרְבֵי שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים וְלֹא בָּעַרְבִית שֶׁבְּכָל יוֹם. וְיֶשׁ יְחִידִים שֶׁנּוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם בָּעַרְבִית. וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים בִּלְבַד נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם בְּכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם תְּחִנָּה וּבַקָּשָׁה וְתַעֲנִית:

מוסר

מספר חסידים סי' מ"ו

אַל תַּעֲשֵׂם עֲטָרָה לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם בַּעֲשׂוֹתְךָ הַמִּצְוֹת בִּפְנֵי הַבְּרִיּוֹת לְהִתְהַלֵּל בָּהֶם כִּי לֹא נַגִּיעַ אֶל רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ לְפִי שֶׁאֵנוּ עוֹבְדִים לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם וְיֵצֵא שְׂכָרֵנוּ לַאֲשֶׁר נִתְכַּוַּנּוּ לוֹ לְחִנָּם שֶׁלֹּא נְקַבֵּל שָׂכָר בְּכַךְ. וְכָל הָעוֹשֶׂה בַּסֵּתֶר זוֹכֶה לְיוֹתֵר שָׂכָר וּלְבַסּוֹף מִתְגַּלִּין עִנְיָינָיו וּמִתְעַלֶּה. סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע תַּרְגּוּם יְרוּשַׁלְמִי כָּל דְּאִתְעֲבִיד בְּעַלְמָא הָדֵין עָתִיד לְאִתְפַּרְסָמָא לְכָל בְּנֵי אֱנָשָׁא. וּמַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁמֵּת לִפְנֵי זְמַנּוֹ כַּמָּה שָׁנִים לְאַחַר שְׁנֵים

עָשָׂר חֹדֶשׁ הַרְבֵּה נִתְגַּלָּה לָהֶם בַּחֲלוֹם לְאֶחָד מִקְרוֹבָיו שָׁאַל לוֹ אֵיךְ אַתָּה נוֹהֵג בָּעוֹלָם שָׁאַתָּה שָׁם. אָמַר לוֹ בְּכָל יוֹם דָּנִין אוֹתִי עַל שֶׁלֹּא הָיִיתִי מְדַקְדֵּק לְבָרֵךְ בִּרְכַת הַמּוֹצִיא וּבִרְכַת הַפֵּירוֹת וּבִרְכַת הַמָּזוֹן בְּכַוָּנַת הַלֵּב וְאוֹמְרִים לִי לְהַנָּאָתְךָ נִתְכַּוַּנְתָּ. שְׁאָלוֹ וַהֲלֹא אֵין מִשְׁפָּט לָרְשָׁעִים אֶלָּא שְׁנֵים עָשָׂר חֳדָשִׁים בִּלְבַד וּכְבָר עָבְרוּ עָלֶיךָ יוֹתֵר מִשְּׁנַיִם עָשָׂר וַעֲדַיִן דָּנִין אוֹתָךְ. אָמַר לֵיהּ אֵין דָּנִין אוֹתִי פּוּרְעָנִיּוֹת חֲזָקִים כְּמוֹ הַשְּׁנַיִם עָשָׂר רְאשׁוֹנִים:

בחוקותי ליל שישי

תורה

צרוף יְהוֹוָה

(כט) וַאֲכַלְתֶּם בְּשַׂר בְּנֵיכֶם וּבְשַׂר בְּנֹתֵיכֶם תֹּאכֵלוּ: וְתֵיכְלוּן בְּשַׂר בְּנֵיכוֹן וּבְשַׂר בְּנָתֵיכוֹן תֵּיכְלוּן: (ל) וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת בָּמֹתֵיכֶם וְהִכְרַתִּי אֶת חַמָּנֵיכֶם וְנָתַתִּי אֶת פִּגְרֵיכֶם עַל פִּגְרֵי גִלּוּלֵיכֶם וְגָעֲלָה נַפְשִׁי אֶתְכֶם: וֶאֱשֵׁיצֵי יָת בָּמָתֵיכוֹן וֶאֱקַצֵּץ יָת חַנִיסְנֵסֵיכוֹן וְאֶתֵּן יָת פִּגְרֵיכוֹן עַל פִּגּוּר טַעֲוָתְכוֹן וְיִרְחֵק מֵימְרִי יָתְכוֹן:

רש"י במתיכם. מגדלים ובירניות: חמניכם. מין עבודה זרה שמעמידין על הגגות. ועל שם שמעמידין בחמה קרויין חמנים: ונתתי את פגריכם. תפוחי רעב היו, ומוציאים יראתם מחיקם ומנשקים אותם, וכרסו נבקעת ונופל עליה: וגעלה נפשי אתכם. זה סלוק שכינה:

(לא) וְנָתַתִּי אֶת עָרֵיכֶם חָרְבָּה וַהֲשִׁמּוֹתִי אֶת מִקְדְּשֵׁיכֶם וְלֹא אָרִיחַ בְּרֵיחַ נִיחֹחֲכֶם: וְאֶתֵּן יָת קִרְוֵיכוֹן צָדָא וְאֶצְדֵּי יָת מַקְדְּשֵׁיכוֹן וְלָא אֶקַבֵּל בְּרַעֲוָא קֳרָבַּן כְּנִשְׁתְּכוֹן:

רש"י ונתתי את עריכם חרבה. יכול מאדם, כשהוא אומר והשמותי אני את הארץ (פסוק לב) הרי אדם אמור, הא מה אני מקים חרבה מעובר ושב: והשמותי את מקדשיכם. יכול מן הקרבנות, כשהוא אומר ולא אריח הרי קרבנות אמורים, הא מה אני מקים והשמותי את מקדשיכם, מן הגדודיות, שירות של ישראל שהיו מתקדשות ונועדות לבא שם. הרי שבע פרעניות אכילת בשר בנים ובנות, והשמדת במות, הרי שתים. כריתת חמנים אין כאן פרענות אלא על ידי השמדת הבירניות יפלו החמנים שבראשי הגגות ויכרתו. ונתתי את פנריכם וגו' הרי שלש. סלוק שכינה ארבע. חרבן ערים, שממון מקדש מן הגדודיות, ולא אריח קרבנות, הרי שבע:

(לב) וַהֲשִׁמֹּתִי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמְמוּ עָלֶיהָ אֹיְבֵיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ: וְאֶצְדֵּי אֲנָא יָת אַרְעָא וְיִצְרְיוּן עֲלַהּ בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן דְּיָתְבִין בַּהּ:

רש"י והשמתי אני את הארץ. זו מדה טובה לישראל שלא ימצאו האויבים נחת רוח בארצם, שתהא שוממה מיושביה:

(לג) וְאֶתְכֶם אֱזָרֶה בַגּוֹיִם וַהֲרִיקֹתִי אַחֲרֵיכֶם חָרֶב וְהָיְתָה אַרְצְכֶם שְׁמָמָה וְעָרֵיכֶם יִהְיוּ חָרְבָּה: (לד) וְיָתְכוֹן אֲבַדַר בֵּינֵי עַמְמַיָּא וֶאֱגֵרי בַתְרֵיכוֹן דְקַטְלִין בְּחַרְבָּא וּתְהֵי אַרְעָכוֹן צָדְיָא וְקִרְוֵיכוֹן יְהוֹן חָרְבָּא:

רש"י ואתכם אזרה בגוים. זו מדה קשה, שבשעה שבני מדינה גולים למקום אחד רואים זה את זה ומתנחמין, וישראל נזרו כבמזרה, כאדם הזורה שעורים בנפה ואין אחת מהן דבוקה בחברתה: והריקתי. כששולף החרב מתרוקן הנדן. ומדרשו חרב הנשמטת אחריכם אינה חוזרת מהר, כאדם שמריק את המים ואין סופן לחזור: והיתה ארצכם שממה. שלא תמהרו לשוב לתוכה ומתוך כך עריכם יהיו חרבה, נראות לכם חרבות שבשעה שאדם גולה מביתו ומכרמו ומעירו וסופו לחזור כאלו אין כרמו וביתו חרבים, כך שנויה בתורת כהנים:

(לד) אָז תִּרְצֶה הָאָרֶץ אֶת שַׁבְּתֹתֶיהָ כֹּל יְמֵי הֶשַּׁמָּה וְאַתֶּם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיכֶם אָז תִּשְׁבַּת הָאָרֶץ וְהִרְצָת אֶת שַׁבְּתֹתֶיהָ: בְּכֹל תַּרְעֵי אַרְעָא יָת שְׁמִטָתָהָא כֹּל יוֹמִין דִּי צְדִיאַת וְאַתּוּן בְּאַרַע בַּעָלֵי דְבָבֵיכוֹן בְּכֵן תַּשְׁמֵט אַרְעָא וְתִרְעֵי יָת שְׁמִטָתָהָא:

רש"י אז תרצה. תפייס את כעס המקום שכעס על שמטותיה: והרצת. למלך את שבתותיה:

(לה) כָּל יְמֵי הֶשַּׁמָּה תִּשְׁבֹּת אֵת אֲשֶׁר לֹא שָׁבְתָה בְּשַׁבְּתֹתֵיכֶם בְּשִׁבְתְּכֶם עָלֶיהָ: כָּל יוֹמִין דִּי צְדִיאַת תַּשְׁמֵט יָת דִּי לָא שְׁמַטַת בְּשְׁמִטֵיכוֹן כַּד הֲוַיתוּן יָתְבִין עֲלַהּ:

רש"י כל ימי השמה. לשון העשות ומ"ם דגש במקום כפל שממה: את אשר לא שבתה. שבעים שנה של גלות בבל הן היו כנגד שבעים שנות השמטה ויובל שהיו בשנים שהכעיסו ישראל בארצם לפני המקום ארבע מאות ושלשים שנה. שלש מאות ותשעים היו שני עונם משנכנסו לארץ עד שגלו עשרת השבטים, ובני יהודה הכעיסו לפניו ארבעים שנה משגלו עשרת השבטים עד חרבות ירושלים, הוא שנאמר ביחזקאל (יחזקאל ד ד. ו) ואתה שכב על צדך השמאלי וגו' וכלית את אלה ושכבת על צדך הימני שנית ונשאת את עון בית יהודה ארבעים יום. ונבואה זו נאמרה ליחזקאל בשנה החמישית לגלות המלך יהויכין. ועוד עשו שש שנים עד גלות צדקיהו, הרי ארבעים ושש. ואם תאמר, שנות מנשה חמשים וחמש היו, מנשה עשה תשובה שלשים ושלש שנה וכל שנות רשעו עשרים ושתים שנה, דכתיב ויעש אשרה כאשר עשה אחאב (מלכים ב' כא ג) ואחאב מלך עשרים ושתים שנה, כמו שאמרו באגדת חלק (סנהדרין קג א) ושל אמון שתים, ואחת עשרה ליהויקים, וכנגדן לצדקיהו. צא וחשוב לארבע מאות ושלשים ושש שנה שמטין ויובלות שבהם, והם שש עשרה למאה, ארבע עשרה שמיטין ושני יובלות,

הרי לארבע מאות שנה ששים וארבע. לשלשים ושש שנה חמש שמטות, הרי שבעים חסר אחת, ועוד שנה יתרה שנכנסה בשמטה המשלמת לשבעים. ועליהם נגזר שבעים שנה שלמים. וכן הוא אומר בדברי הימים (דה"ב לו כא) עד רצתה הארץ את שבתותיה למלאת שבעים שנה:

(לו) וְהַנִּשְׁאָרִים בָּכֶם וְהֵבֵאתִי מֹרֶךְ בִּלְבָבָם בְּאַרְצֹת אֹיְבֵיהֶם וְרָדַף אֹתָם קוֹל עָלֶה נִדָּף וְנָסוּ מְנָסַת חֶרֶב וְנָפְלוּ וְאֵין רֹדֵף: וּדְיִשְׁתַּאֲרוּן בְּכוֹן וְאָעֵל תַּבְרָא בְּלִבְּהוֹן בְּאַרְעָתָא דְסַנְאֵיהוֹן וְיִרְדּוֹף יָתְהוֹן קַל טַרְפָּא דְשַׁקִיף וְיֵעַרְקֻן כְּמֵעֵירוֹק מִן קֳדָם דְקַטְלִין בְּחַרְבָּא וְיִפְּלוּן וְלֵית דָּרְדִיף:

רש"י והבאתי מרך. פחד ורך לבב. מ"ם של מרך יסוד נופל הוא, כמו מ"ם של מועד ושל מוקש: ונסו מנסת חרב. כאלו רודפים הורגים אותם: עלה נדף. שהרוח דוחפו ומכהו על עלה אחר ומקשקש ומוציא קול, וכן תרגומו קל טרפא דשקיף, לשון חבטה, שדופות קדים (בראשית מא ו) שקיפן קדום, לשון משקוף, מקום חבטת הדלת, וכן תרגומו של חבורה (שמות כא כה) משקופי:

(לז) וְכָשְׁלוּ אִישׁ בְּאָחִיו כְּמִפְּנֵי חֶרֶב וְרֹדֵף אֵין וְלֹא תִהְיֶה לָכֶם תְּקוּמָה לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם: וְיִתַּקְלוּן גְּבַר בְּאָחוּהִי כְּמִקֳדָם דְקָטְלִין בְּחַרְבָּא וְרָדִיף לֵית וְלָא תְהֵי לְכוֹן תְּקוּמָה קֳדָם בַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן:

רש"י וכשלו איש באחיו. כשירוצו לנוס, יכשלו זה בזה, כי יבהלו לרוץ: כמפני חרב. כאלו בורחים מלפני הורגים, שיהא בלבבם פחד וכל שעה סבורים שאדם רודפם. ומדרשו וכשלו איש באחיו, זה נכשל בעונו של זה, שכל ישראל ערבין זה לזה:

(לח) וַאֲבַדְתֶּם בַּגּוֹיִם וְאָכְלָה אֶתְכֶם אֶרֶץ אֹיְבֵיכֶם: וְתֶבְדּוּן בֵּינֵי עַמְמַיָּא וּתְגַמַּר יָתְכוֹן אַרְעָא דְבַעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן:

רש"י ואבדתם בגוים. כשתהיו פזורים תהיו אבודים זה מזה: ואכלה אתכם. אלו המתים בגולה:

(לט) וְהַנִּשְׁאָרִים בָּכֶם יִמַּקּוּ בַּעֲוֹנָם בְּאַרְצֹת אֹיְבֵיכֶם וְאַף בַּעֲוֹנֹת אֲבֹתָם אִתָּם יִמָּקּוּ: וּדְיִשְׁתַּאֲרוּן בְּכוֹן יִתְמְסוּן בְּחוֹבֵיהוֹן בְּאַרְעָתָא דְבַעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן וְאַף בְּחוֹבֵי אֲבָהַתְהוֹן בֵּישַׁיָּא דַאֲחִידִין בֵּידֵיהוֹן יִתְמְסוּן:

רש"י בעונת אבתם אתם. כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם: ימקו. לשון המסה, כמו ימסו, וכמו (זכריה יד יב) תמקנה בחוריהן, (תהלי' לח ו) נמקו חבורתי:

(מ) וְהִתְוַדּוּ אֶת עֲוֹנָם וְאֶת עֲוֹן אֲבֹתָם בְּמַעָלָם אֲשֶׁר מָעֲלוּ בִי וְאַף אֲשֶׁר הָלְכוּ עִמִּי בְּקֶרִי: וַיוֹדוּן יָת חוֹבֵיהוֹן וְיָת חוֹבֵי אֲבָהַתְהוֹן בְּשִׁקְרְהוֹן דְשַׁקְרוּ קֳדָמַי וְאַף דִּי הַלִיכוּ קֳדָמַי בְּקַשְׁיוּ:

(מא) אַף אֲנִי אֵלֵךְ עִמָּם בְּקֶרִי וְהֵבֵאתִי אֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם אוֹ אָז יִכָּנַע לְבָבָם הֶעָרֵל וְאָז יִרְצוּ אֶת עֲוֹנָם: אַף אֲנָא אֵהַךְ עִמְהוֹן בְּקִשְׁיוּ וְאָעֵיל יָתְהוֹן בְּאַרַע בַּעֲלֵי דְבָבֵיהוֹן אוֹ בְּכֵן יִתְבַר לִבְּהוֹן טַפְשָׁא וּבְכֵן יִרְעוּן יָת חוֹבֵיהוֹן:

רש"י והבאתי אתם. אני בעצמי אביאם, זו מדה טובה לישראל, שלא יהיו אומרים, הואיל וגלינו בין האמות נעשה כמעשיהם, אני איני מניחם, אלא מעמיד אני את נביאי ומחזירן לתחת כנפי, שנאמר (יחזקאל כ לב. לג) והעולה על רוחכם היו לא תהיה וגו' חי אני וגו' אם לא ביד חזקה וגו' : או אז יכנע. כמו (שמות כא לו) או נודע כי שור נגח הוא, אם אז יכנע. לשון אחר אולי שמא אז יכנע לבבם וגו' : ואז ירצו את עונם. יכפרו על עונם ביסוריהם:

(מב) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר: וְדָכִירְנָא יָת קְיָמִי דְעִם יַעֲקוֹב וְאַף יָת קְיָמִי דְעִם יִצְחָק וְאַף יָת קְיָמִי דְעִם אַבְרָהָם אֶנָא דָכִיר וְאַרְעָא אֶנָא דָכִיר:

רש"י וזכרתי את בריתי יעקוב. בחמשה מקומות נכתב מלא, ואליהו חסר בחמשה מקומות, יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבא ויבשר גאלת בניו: וזכרתי את בריתי יעקוב. למה נמנו אבות אחורנית, לומר כדאי הוא יעקב הקטן לכך, ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו, ואם אינו כדאי, הרי אברהם עמו, שהוא כדאי. ולמה לא נאמרה זכירה ביצחק, אלא אפרו של יצחק נראה לפני צבור ומנח על המזבח:

(מג) וְהָאָרֶץ תֵּעָזֵב מֵהֶם וְתִרֶץ אֶת שַׁבְּתֹתֶיהָ בָּהְשַׁמָּה מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ אֶת עֲוֹנָם יַעַן וּבְיַעַן בְּמִשְׁפָּטַי מָאָסוּ וְאֶת חֻקֹּתַי גָּעָלָה נַפְשָׁם: וְאַרְעָא תִּתְרְטֵשׁ מִנְּהוֹן וְתַרְעֵי יָת שְׁמִיטָתָהָא בְּדִצְדְיָאת מִנְּהוֹן וְאִנּוּן יִרְעוּן יָת חוֹבֵיהוֹן לְוָטִין חֻלַף בְּרָכָן אֵיתַי עֲלֵיהוֹן בְּדִיל דְבִדְינַי קָצוּ וְיָת קְיָמַי רְחֵקַת נַפְשְׁהוֹן:

רש"י יען וביען. גמול ובגמול אשר במשפטי מאסו:

(מד) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: וְאַף בְּרַם דָּא בְּמֶהֱוֵיהוֹן בְּאַרַע בַּעֲלֵי דְבָבֵיהוֹן לָא אַרְטֵשְׁנוּן וְלָא אַרְחֵקְנוּן לְשֵׁיצָיוּתְהוֹן לְאַשְׁנָאָה קְיָמִי עִמְהוֹן אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהֲהוֹן:

רש"י ואף גם זאת. ואף אפלו אני עושה עמהם זאת הפרענות אשר אמרתי בהיותם בארץ אויביהם, לא אמאסם לכלותם ולהפר בריתי אשר אתם:

(מה) וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לִהְיֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה: וְדָכִירְנָא לְהוֹן קְיָם קַדְמָאֵי דִּי אַפֵּקִית יָתְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְעֵינֵי עַמְמַיָּא לְמֶהֱוֵי לְהוֹן לֵאלָהָא אֲנָא יְיָ:

רש"י ברית ראשנים. של שבטים:

(מו) אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרֹת אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה בֵּינוֹ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה׃ אִלֵּין קְיָמַיָּא וְדִינַיָּא וְאוֹרָיָתָא דִּי יְהַב יְיָ בֵּין מֵימְרֵהּ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּטוּרָא דְסִינַי בִּידָא דְמֹשֶׁה׃

רש"י והתורת. אחת בכתב ואחת בעל פה, מגיד שכלם נתנו למשה בסיני׃

כז (א) **רביעי - ששי במחוברין** וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃ (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעֶרְכְּךָ נְפָשֹׁת לַיהוָה׃ מַלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן גְּבַר אֲרֵי יַפְרֵשׁ נְדַר בְּפָרְסָן נַפְשָׁתָא קֳדָם יְיָ׃

רש"י כי יפלא. יפריש בפיו: בערכך נפשת. לתן ערך נפשו לומר ערך דבר שנפשו תלויה בו עלי׃

(ג) וְהָיָה עֶרְכְּךָ הַזָּכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַד בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃ וִיהֵי פָּרְסָנֵהּ דְּכוּרָא מִבַּר עֶסְרִין שְׁנִין וְעַד בַּר שִׁתִּין שְׁנִין וִיהֵי פָּרְסָנֵהּ חַמְשִׁין סְלְעִין דְּכָסַף בְּסֶלְעֵי קוּדְשָׁא׃

רש"י והיה ערכך וגו' . אין ערך זה לשון דמים, אלא בין שהוא יקר בין שהוא זול, כפי שניו הוא הערך הקצוב עליו בפרשה זו: ערכך. כמו ערך. וכפל הכפי"ן לא ידעתי מאיזה לשון הוא׃

(ד) וְאִם נְקֵבָה הִוא וְהָיָה עֶרְכְּךָ שְׁלֹשִׁים שָׁקֶל׃ וְאִם נְקוּבְתָא הִיא וִיהֵי פָּרְסָנֵהּ תְּלָתִין סְלְעִין׃

(ה) וְאִם מִבֶּן חֲמֵשׁ שָׁנִים וְעַד בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְהָיָה עֶרְכְּךָ הַזָּכָר עֶשְׂרִים שְׁקָלִים וְלַנְּקֵבָה עֲשֶׂרֶת שְׁקָלִים׃ וְאִם מִבַּר חֲמֵשׁ שְׁנִין וְעַד בַּר עֶסְרִין שְׁנִין וִיהֵי פָּרְסָנֵהּ דְּכוּרָא עֶסְרִין סְלְעִין וְלִנְקוּבְתָא עֲסַר סְלְעִין׃

רש"י ואם מבן חמש שנים. לא שיהא הנודר קטן, שאין בדברי קטן כלום, אלא גדול שאמר ערך קטן זה, שהוא בן חמש שנים, עלי׃

(ו) וְאִם מִבֶּן חֹדֶשׁ וְעַד בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים וְהָיָה עֶרְכְּךָ הַזָּכָר חֲמִשָּׁה שְׁקָלִים כָּסֶף וְלַנְּקֵבָה עֶרְכְּךָ שְׁלֹשֶׁת שְׁקָלִים כָּסֶף׃ וְאִם מִבַּר יַרְחָא וְעַד בַּר חֲמֵשׁ שְׁנִין וִיהֵי פָּרְסָנֵהּ דְּכוּרָא חֲמֵשׁ סְלְעִין דְּכָסָף וְלִנְקוּבְתָא פָּרְסָנֵהּ תְּלַת סְלְעִין דְּכָסָף׃ (ז) וְאִם מִבֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וָמַעְלָה אִם זָכָר וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמִשָּׁה עָשָׂר שָׁקֶל וְלַנְּקֵבָה עֲשָׂרָה שְׁקָלִים׃ וְאִם מִבַּר שִׁתִּין שְׁנִין וּלְעֵלָּא אִם דְּכוּרָא וִיהֵי פָּרְסָנֵהּ חֲמֵשׁ עֶסְרֵי סְלְעִין וְלִנְקוּבְתָא עֲסַר סְלְעִין׃

רש"י ואם מבן ששים שנה וגו' . כשמגיע לימי הזקנה האשה קרובה להחשב כאיש, לפיכך האיש פוחת בהזדקנו יותר משליש בערכו, והאשה אינה פוחתת אלא שליש בערכה, דאמרי אנשי, סבא בביתא, פחא בביתא. סבתא בביתא, סימא בביתא וסימנא טבא בביתא׃

(ח) וְאִם מָךְ הוּא מֵעֶרְכֶּךָ וְהֶעֱמִידוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְהֶעֱרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן עַל פִּי אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יַד הַנֹּדֵר יַעֲרִיכֶנּוּ הַכֹּהֵן: וְאִם מִסְכֵּן הוּא מִפֶּרְסָנֵהּ וְיקִימְנֵהּ קֳדָם כַּהֲנָא וְיִפְרוֹס יָתֵהּ כַּהֲנָא עַל מֵימַר דִּי תַדְבֵּק יְדָא דְנוֹדָרָא יִפְרְסָנֵהּ כַּהֲנָא:

רש"י ואם מך הוא. שאין ידו משגת לתן הערך הזה: והעמידו. לנערך לפני הכהן ויעריכנו לפי השגת ידו של מעריך: על פי אשר תשיג. לפי מה שיש לו יסדרנו וישאיר לו כדי חייו מטה כר וכסת וכלי אמנות, אם היה חמר, משאיר לו חמורו:

בחוקותי יום שישי

תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(ט) וְאִם בְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַיהוָה כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַיהוָה יִהְיֶה קֹדֶשׁ:

וְאִם בְּעִירָא דִי יְקָרְבוּן מִנַּהּ קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ כָּל דִּי יִתֵּן מִנַּהּ קֳדָם יְיָ יְהֵי קוּדְשָׁא:

רש"י כל אשר יתן ממנו. אמר רגלה של זו עולה, דבריו קימין, ותמכר לצרכי עולה ודמיה חלין, חוץ מדמי אותו האבר:

(י) לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ: לָא יְחַלְפִנֵּהּ וְלָא יְעַבֵּר יָתֵהּ טַב בְּבִישׁ אוֹ בִישׁ בְּטָב וְאִם חַלָּפָא יְחַלֵּף בְּעִירָא בִּבְעִירָא וִיהֵי הוּא וְחִלּוּפֵי יְהֵי קַדִּישׁ:

רש"י טוב ברע. תם בבעל מום: או רע בטוב. וכל שכן טוב בטוב ורע ברע:

(יא) וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַיהוָה וְהֶעֱמִיד אֶת הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן: וְאִם כָּל בְּעִירָא מְסָאֲבָא דִּי לָא יְקָרְבוּן מִנַּהּ קָרְבָּנָא קֳדָם יְיָ וְיקִים יָת בְּעִירָא קֳדָם כָּהֲנָא:

רש"י ואם כל בהמה טמאה. בבעלת מום הכתוב מדבר, שהיא טמאה להקרבה, ולמדך הכתוב שאין קדשים תמימים יוצאין לחלין בפדיון אלא אם כן הממו:

(יב) וְהֶעֱרִיךְ הַכֹּהֵן אֹתָהּ בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כְּעֶרְכְּךָ הַכֹּהֵן כֵּן יִהְיֶה: וְיִפְרוֹס כָּהֲנָא יָתַהּ בֵּין טַב וּבֵין בִּישׁ כְּפָרְסָנָא דְכָהֲנָא כֵּן יְהֵי:

רש"י כערכך הכהן כן יהיה. לשאר כל אדם הבא לקנותה מיד הקדש:

(יג) וְאִם גָּאֹל יִגְאָלֶנָּה וְיָסַף חֲמִישִׁתוֹ עַל עֶרְכֶּךָ: וְאִם מִפְרַק יִפְרְקִנֵּהּ וְיוֹסֵף חֻמְשֵׁהּ עַל פָּרְסָנֵהּ:

רש"י ואם גאל יגאלנה. בבעלים החמיר הכתוב להוסיף חמש, וכן במקדיש בית וכן במקדיש את השדה וכן בפדיון מעשר שני הבעלים מוסיפין חמש, ולא שאר כל אדם:

(יד) וְאִישׁ כִּי יַקְדִּישׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיהוָה וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם: וּגְבַר אֲרֵי יַקְדֵּשׁ יָת בֵּיתֵהּ קוּדְשָׁא קֳדָם יְיָ וְיִפְרְסִנֵּהּ כָּהֲנָא בֵּין טַב וּבֵין

בִּישׁ כְּמָא דִּי יִפְרוֹס יָתֵהּ כַּהֲנָא כֵּן יְקוּם: (טו) וְאִם הַמַּקְדִּישׁ יִגְאַל אֶת בֵּיתוֹ וְיָסַף חֲמִישִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְהָיָה לוֹ: וְאִם דְּאַקְדֵּשׁ יִפְרוֹק יָת בֵּיתֵהּ וְיוֹסֵף חוֹמֶשׁ כְּסַף פֻּרְסָנֵהּ עֲלוֹהִי וִיהֵי לֵהּ: (טז) **חמישי - שביעי במחוברין** וְאִם מִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ יַקְדִּישׁ אִישׁ לַיהוָה וְהָיָה עֶרְכְּךָ לְפִי זְרֹעוֹ זֶרַע חֹמֶר שְׂעֹרִים בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כָּסֶף: וְאִם מֵחֲקַל אַחֲסַנְתֵּהּ יַקְדִּישׁ גְּבַר קֳדָם יְיָ וִיהֵי פֻּרְסָנֵהּ לְפוּם זַרְעֵהּ בַּר זְרַע כּוֹר שְׂעוֹרִין בְּחַמְשִׁין סְלְעִין דְּכָסֶף:

רש"י והיה ערכך לפי זרעו. ולא כפי שויה. אחת שדה טובה ואחת שדה רעה, פדיון הקדשן שוה, בית כור שעורים בחמשים שקלים, כך גזרת הכתוב. והוא שבא לגאלה בתחלת היובל, ואם בא לגאלה באמצעו, נותן לפי החשבון סלע ופונדיון לשנה, לפי שאינה הקדש אלא למנין שני היובל, שאם נגאלה הרי טוב, ואם לאו הגזבר מוכרה בדמים הללו לאחר ועומדת ביד הלוקח עד היובל כשאר כל השדות המכורות, וכשהיא יוצאה מידו חוזרת לכהנים של אותו משמר שהיובל פוגע בו ומתחלקת ביניהם, זהו המשפט האמור במקדיש שדה. ועכשיו אפרשנו על סדר המקראות:

(יז) אִם מִשְּׁנַת הַיֹּבֵל יַקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ כְּעֶרְכְּךָ יָקוּם: אִם מִשַּׁתָּא דְיוֹבֵלָא יַקְדֵּשׁ חַקְלֵהּ כְּפֻרְסָנֵהּ יְקוּם:

רש"י אם משנת היבל יקדיש וגו' . אם משעברה שנת היובל מיד הקדישה ובא לגאלה מיד: כערכך יקום. כערך הזה האמור יהיה, חמשים כסף יתן:

(יח) וְאִם אַחַר הַיֹּבֵל יַקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתָרֹת עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנִגְרַע מֵעֶרְכֶּךָ: וְאִם בָּתַר יוֹבֵלָא יַקְדֵּשׁ חַקְלֵהּ וְיִחַשֵּׁב לֵהּ כַּהֲנָא יָת כַּסְפָּא עַל מַיְמַר שְׁנַיָּא דְאִשְׁתָּאַרָן עַד שַׁתָּא דְיוֹבֵלָא וְיִתְמְנַע מִפֻּרְסָנֵהּ:

רש"י ואם אחר היבל יקדיש. וכן אם הקדישה משנת היובל ונשתהה ביד גזבר ובא זה לגאלה אחר היובל: וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרת. כפי חשבון. כיצד, הרי קצב דמיה של ארבעים ותשע שנים חמשים שקל, הרי שקל לכל שנה, ושקל יתר בין כלן, והשקל ארבעים ושמנה פונדיונין, הרי סלע ופונדיון לשנה אלא שחסר פונדיון אחד לכלן, ואמרו רבותינו שאותו פונדיון קלבון לפרוטרוט, והבא לגאול יתן סלע ופונדיון לכל שנה לשנים הנותרות עד שנת היובל: ונגרע מערכך. מנין השנים שמשנת היובל עד שנת הפדיון:

(יט) וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמַּקְדִּישׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: וְאִם מְפָרֵק יִפְרוֹק יָת חַקְלָא דְאַקְדֵּשׁ יָתֵהּ וְיוֹסֵף חוֹמֶשׁ כְּסַף פֻּרְסָנֵהּ עֲלוֹהִי וִיקוּם לֵהּ:

רש"י ואם גאל יגאל. המקדיש אתו, יוסיף חמש על הקצבה הזאת:

(כ) וְאִם לֹא יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד: (כא) וְאִם לָא יִפְרוֹק יָת חַקְלָא וְאִם זַבִּין יָת חַקְלָא לִגְבַר אָחֳרָן לָא יִתְפְּרַק עוֹד:

רש"י ואם לא יגאל את השדה. המקדיש: ואם מכר. הגזבר: את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד. לשוב ליד המקדיש:

(כא) וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בַּיֹּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כִּשְׂדֵה הַחֵרֶם לַכֹּהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ: (כב) וִיהֵי חַקְלָא בְּמִפְּקֵהּ בְּיוֹבֵלָא קוּדְשָׁא קֳדָם יְיָ כַּחֲקַל חֳרְמָא לְכַהֲנָא תְּהֵי אַחֲסָנְתֵּהּ:

רש"י והיה השדה בצאתו ביבל. מיד הלוקחו מן הגזבר, כדרך שאר שדות היוצאות מיד לוקחיהם ביובל: קדש לה'. לא שישוב להקדש בדק הבית ליד הגזבר אלא כשדה החרם הנתון לכהנים, שנאמר (במדבר יח יד) כל חרם בישראל לך יהיה, אף זו תתחלק ביובל לכהנים של אותו משמר, שיום הכפורים של יובל פוגע בו:

(כב) **שישי** וְאִם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ יַקְדִּישׁ לַיהוָה: (כג) וְאִם יָת חַקַל זְבִינוּתֵהּ דִּי לָא מֵחַקַל אַחֲסָנְתֵּהּ יְקַדֵּשׁ קֳדָם יְיָ:

רש"י ואם את שדה מקנתו וגו' . חלוק יש בין שדה מקנה לשדה אחזה, ששדה מקנה לא תתחלק לכהנים ביובל, לפי שאינו יכול להקדישה אלא עד היובל, שהרי ביובל היתה עתידה לצאת מידו ולשוב לבעלים, לפיכך אם בא לגאלה, יגאל בדמים הללו הקצובים לשדה אחזה. ואם לא יגאל וימכרנה גזבר לאחר, או אם לא יגאל הוא, בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו, אותו שהקדישה. ופן תאמר לאשר קנהו הלוקח הזה האחרון מאתו, וזהו הגזבר, לכך הצרך לומר לאשר לו אחזת הארץ (פסוק כד) , מירשת אבות, וזהו בעלים הראשונים שמכרוה למקדיש:

(כג) וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֵת מְכֻסַּת הָעֶרְכְּךָ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנָתַן אֶת הָעֶרְכְּךָ בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לַיהוָה: (כד) בִּשְׁנַת הַיֹּבֵל יָשׁוּב הַשָּׂדֶה לַאֲשֶׁר קָנָהוּ מֵאתּוֹ לַאֲשֶׁר לוֹ אֲחֻזַּת הָאָרֶץ: (כה) וְכָל עֶרְכְּךָ יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה יִהְיֶה הַשָּׁקֶל: (כו) אַךְ בְּכוֹר אֲשֶׁר יְבֻכַּר לַיהוָה בִּבְהֵמָה לֹא יַקְדִּישׁ אִישׁ אֹתוֹ אִם שׁוֹר אִם שֶׂה לַיהוָה הוּא: (כג) וְחַשֵּׁב לֵהּ כַּהֲנָא יָת מִנְיַן פֻּרְסָנֵהּ עַד שַׁתָּא דְיוֹבְלָא וְיִתֵּן יָת פֻּרְסָנֵהּ בְּיוֹמָא הַהוּא קוּדְשָׁא קֳדָם יְיָ: (כד) בְּשַׁתָּא דְיוֹבְלָא יְתוּב חַקְלָא לְדַזַבְנֵהּ מִנֵּהּ לְדִדְיֵלֵהּ אַחֲסָנַת אַרְעָא: (כה) וְכָל עֶרְכְּךָ יְהֵי בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִין מָעִין יְהֵי סְלְעָא:

רש"י וכל ערכך יהיה בשקל הקדש. כל ערכך שכתוב בו שקלים יהיה בשקל הקדש: עשרים גרה. עשרים מעות. כך היו מתחלה ולאחר מכאן הוסיפו שתות. ואמרו רבותינו שש מעה כסף דינר, עשרים וארבע מעות לסלע:

(כו) אַךְ בְּכוֹר אֲשֶׁר יְבֻכַּר לַיהוָה בִּבְהֵמָה לֹא יַקְדִּישׁ אִישׁ אֹתוֹ אִם שׁוֹר אִם שֶׂה לַיהוָה הוּא: בְּרַם בּוּכְרָא דִי יִתְבַּכַּר קֳדָם יְיָ בִּבְעִירָא לָא יַקְדֵּשׁ גְּבַר יָתֵהּ אִם תּוֹר אִם אִמַּר דַּיְיָ הוּא:

רש"י לא יקדיש איש אתו. לשם קרבן אחר, לפי שאינו שלו:

(כז) וְאִם בַּבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה וּפָדָה בְעֶרְכֶּךָ וְיָסַף חֲמִשְׁתּוֹ עָלָיו וְאִם לֹא יִגָּאֵל וְנִמְכַּר בְּעֶרְכֶּךָ:
וְאִם בִּבְעִירָה מְסָאָבָא וְיִפְרוֹק בְּפֶרְסָנֵהּ וְיוֹסֵף חֻמְשֵׁהּ עֲלוֹהִי וְאִם לָא יִתְפָּרַק וְיִזְדַּבַּן בְּפֶרְסָנֵהּ:

רש"י ואם בבהמה הטמאה וגו' . אין המקרא הזה מוסב על הבכור, שאין לומר בבכור בהמה טמאה ופדה בערכך. וחמור אין זה, שהרי אין פדיון פטר חמור אלא טלה, והוא מתנה לכהן ואינו להקדש, אלא הכתוב מוסב על ההקדש. שהכתוב של מעלה (פסוק יא) דבר בפדיון בהמה טהורה שהוממה, וכאן דבר במקדיש בהמה טמאה לבדק הבית: ופדה בערכך. כפי מה שיעריכנה הכהן: ואם לא יגאל. על ידי בעלים: ונמכר בערכך. לאחרים:

(כח) אַךְ כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יַחֲרִם אִישׁ לַיהוָה מִכֹּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאָדָם וּבְהֵמָה וּמִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֵרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַיהוָה: בְּרֹם כָּל חֶרְמָא דִּי יַחֲרֵם גְּבַר קֻדָּם יְיָ מִכָּל דִּי לֵהּ מֵאֲנָשָׁא וּבְעִירָא וּמֵחֲקַל אַחֳסַנְתֵּהּ לָא יִזְדַּבַּן וְלָא יִתְפָּרַק כָּל חֶרְמָא קֻדָּשׁ קוּדְשִׁין הוּא קֻדָּם יְיָ:

רש"י אך כל חרם וגו' . נחלקו רבותינו בדבר יש אומרים סתם חרמים להקדש, ומה אני מקים (במדבר יח יד) כל חרם בישראל לך יהיה, בחרמי כהנים שפרש ואמר הרי זה חרם לכהן, ויש שאמרו סתם חרמים לכהנים: לא ימכר ולא יגאל. אלא ינתן לכהן. לדברי האומר סתם חרמים לכהנים, מפרש מקרא זה בסתם חרמים. והאומר סתם חרמים לבדק הבית, מפרש מקרא זה בחרמי כהנים, שהכל מודים שחרמי כהנים אין להם פדיון עד שיבואו ליד כהן, וחרמי גבוה נפדים: כל חרם קדש קדשים הוא. האומר סתם חרמים לבדק הבית מביא ראיה מכאן, והאומר סתם חרמים לכהנים מפרש כל חרם קדש קדשים הוא לה', ללמד שחרמי כהנים חלים על קדשי קדשים ועל קדשים קלים, ונותן לכהן, כמו ששנינו במסכת ערכין (כח ב) אם נדר נותן דמיהם, ואם נדבה נותן את טובתה: מאדם. כגון שהחרים עבדיו ושפחותיו הכנענים:

(כט) **שביעי** כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יָחֳרַם מִן הָאָדָם לֹא יִפָּדֶה מוֹת יוּמָת: כָּל חֶרְמָא דִּי יִתַּחְרֵם מִן אֱנָשָׁא לָא יִתְפָּרַק אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל:

רש"י כל חרם אשר יחרם וגו' . היוצא להרג ואמר אחד ערכו עלי, לא אמר כלום: מות יומת. הרי הולך למות, לפיכך לא יפדה אין לו לא דמים ולא ערך:

(ל) וְכָל מַעְשַׂר הָאָרֶץ מִזֶּרַע הָאָרֶץ מִפְּרִי הָעֵץ לַיהוָה הוּא קֹדֶשׁ לַיהוָה: וְכָל מַעְשַׂר דְּאַרְעָא מִזַּרְעָא דְּאַרְעָא מִפֵּירֵי אִילָנָא דַיְיָ הוּא קוּדְשָׁא קֻדָּם יְיָ:

רש"י וכל מעשר הארץ. במעשר שני הכתוב מדבר: מזרע הארץ. דגן: מפרי העץ. תירוש ויצהר: לה' הוא. קנאו השם ומשלחנו צוה לך לעלות ולאכלו בירושלים, כמו שנאמר (דברים יד כג) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך וגו' :

(לא) וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אִישׁ מִמַּעַשְׂרוֹ חֲמִשִׁיתוֹ יֹסֵף עָלָיו: וְאִם מִפְרַק יִפְרוֹק גְּבַר מִמַּעֲשְׂרֵהּ חֲמִשֶׁתְּ יוֹסֵף עֲלוֹהִי:

רש"י ממעשרו. ולא ממעשר חברו, הפודה מעשר של חברו אין מוסיף חומש. ומה היא גאלתו, כדי להתירו באכילה בכל מקום. והמעות יעלה ויאכל בירושלים, כמו שנאמר (דברים יד כד) ונתת בכסף וגו' :

(לב) **מפטיר** וְכָל מַעֲשַׂר בָּקָר וְצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַיהוָה:

וְכָל מַעֲשַׂר תּוֹרִין וְעֶן כֹּל דְּיֵעְבַּר תְּחוֹת חֻטְרָא עֲשִׂירָאָה יְהֵי קַדִּישׁ קֳדָם יְיָ:

רש"י תחת השבט. כשבא לעשרן מוציאן בפתח זה אחר זה, והעשירי מכה בשבט צבוע בסיקרא להיות נכר שהוא מעשר, כן עושה [לגדיים] לטלאים ולעגלים של כל שנה ושנה: יהיה קדש. לקרב למזבח דמו ואמוריו, והבשר נאכל לבעלים, שהרי לא נמנה עם שאר מתנות כהנה, ולא מצינו שיהא נתן לכהנים:

(לג) לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לָרַע וְלֹא יְמִירֶנּוּ וְאִם הָמֵר יְמִירֶנּוּ וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל: לָא יְבַקַּר בֵּין טַב לְבִישׁ וְלָא יְחַלְפִנֵּהּ וְאִם חַלָּפָא יְחַלְפִנֵּהּ וְיֵהֵי הוּא וְחִלּוּפֵּהּ יְהֵי קוּדְשָׁא לָא יִתְפְּרַק:

רש"י לא יבקר וגו' . לפי שנאמר (שם יב יא) וכל מבחר נדריכם, יכול יהא בורר ומוציא את היפה, תלמוד לומר לא יבקר בין טוב לרע, בין תם בין בעל מום חלה עליו קדשה, ולא שיקרב בעל מום, אלא יאכל בתורת מעשר ואסור לגזז ולעבד:

(לד) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינָי: אִלֵּין פִּקּוֹדַיָּא דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה לְוָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּטוּרָא דְסִינָי: חזק:

הפטרת בחוקותי - ירמיה טז

(יט) יְהוָה עֻזִּי וּמָעוּזִּי וּמְנוּסִי בְּיוֹם צָרָה אֵלֶיךָ גּוֹיִם יָבֹאוּ מֵאַפְסֵי אָרֶץ וְיֹאמְרוּ אַךְ שֶׁקֶר נָחֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ הֶבֶל וְאֵין בָּם מוֹעִיל: (כ) הֲיַעֲשֶׂה לוֹ אָדָם אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים: (כא) לָכֵן הִנְנִי מוֹדִיעָם בַּפַּעַם הַזֹּאת אוֹדִיעֵם אֶת יָדִי וְאֶת גְּבוּרָתִי וְיָדְעוּ כִּי שְׁמִי יְהוָה: **יז** (א) חַטַּאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בַּרְזֶל בְּצִפֹּרֶן שָׁמִיר חֲרוּשָׁה עַל לוּחַ לִבָּם וּלְקַרְנוֹת מִזְבְּחוֹתֵיכֶם: (ב) כִּזְכֹּר בְּנֵיהֶם מִזְבְּחוֹתָם וַאֲשֵׁרֵיהֶם עַל עֵץ רַעֲנָן עַל גְּבָעוֹת הַגְּבֹהוֹת: (ג) הָרַרִי בַּשָּׂדֶה חֵילֵךְ כָּל אוֹצְרוֹתַיִךְ לָבַז אֶתֵּן בָּמֹתַיִךְ בְּחַטָּאת בְּכָל גְּבוּלֵיךְ: (ד) וְשָׁמַטְתָּה וּבְךְ מִנַּחֲלָתֵךְ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ וְהַעֲבַדְתִּיךְ אֶת אֹיְבַיִךְ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא יָדָעְתָּ כִּי אֵשׁ קְדַחְתֶּם בְּאַפִּי עַד עוֹלָם תּוּקָד:

(ה) כֹּה אָמַר יְהוָה אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּאָדָם וְשָׂם בָּשָׂר זְרֹעוֹ וּמִן יְהוָה יָסוּר לִבּוֹ: (ו) וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבוֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלֵחָה וְלֹא תֵשֵׁב: (ז) בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיהוָה וְהָיָה יְהוָה מִבְטַחוֹ: (ח) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא (ירא) יִרְאֶה כִּי יָבֹא חֹם וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאָג וְלֹא יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי: (ט) עָקֹב הַלֵּב מִכֹּל וְאָנֵשׁ הוּא מִי יֵדָעֶנּוּ: (י) אֲנִי יְהוָה חֹקֵר לֵב בֹּחֵן כְּלָיוֹת וְלָתֵת לְאִישׁ (כדרכו) כִּדְרָכָיו כִּפְרִי מַעֲלָלָיו: (יא) קֹרֵא דָגַר וְלֹא יָלָד עֹשֶׂה עֹשֶׁר וְלֹא בְמִשְׁפָּט בַּחֲצִי (ימו) יָמָיו יַעַזְבֶנּוּ וּבְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה נָבָל: (יב) כִּסֵּא כָבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן מְקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ: (יג) מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יְהוָה כָּל עֹזְבֶיךָ יֵבֹשׁוּ (יסורי) וְסוּרֵי בָּאָרֶץ יִכָּתֵבוּ כִּי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים אֶת יְהוָה: (יד) רְפָאֵנִי יְהוָה וְאֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנִי וְאִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתִי אָתָּה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק ז

א. הַטָּמְאָה בַכֹּתֶל, וּמְקוֹמָהּ טָפַח עַל טָפַח עַל רוּם טָפַח, כָּל הָעֲלִיּוֹת שֶׁעַל גַּבָּהּ, אֲפִלּוּ הֵן עֶשֶׂר, טְמֵאוֹת. הָיְתָה עֶלְיָה אַחַת עַל גַּבֵּי שְׁנֵי בָתִּים, הִיא טְמֵאָה, וְכָל הָעֲלִיּוֹת שֶׁעַל גַּבָּהּ, טְהוֹרוֹת. כֹּתֶל שׁוֹנִית, טֻמְאָה בוֹקַעַת וְעוֹלָה, בּוֹקַעַת וְיוֹרֶדֶת. נֶפֶשׁ אֲטוּמָה, הַנּוֹגֵעַ בָּהּ מִן הַצְּדָדִין, טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁטֻּמְאָה בוֹקַעַת וְעוֹלָה, בּוֹקַעַת וְיוֹרֶדֶת. אִם הָיָה מְקוֹם הַטֻּמְאָה טָפַח עַל טָפַח עַל רוּם טָפַח, הַנּוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מָקוֹם, טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְקֶבֶר סָתוּם. סָמַךְ לָהּ סְכוֹת, טְמֵאוֹת. רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר:

ברטנורה (א) **הטומאה שעל גבה**. שעל גבי הכותל: **טמאות**. שהכותל משמש להן וראשי קורות העלייה תחובות בכותל והכותל גבוה והוי מחיצה לכל העליות שזו למעלה מזו. ודוקא כשמקום הטומאה טפח על טפח, דנחשב כל הכותל כקבר סתום ומביא את הטומאה לכל העליות. אבל אין שם טפח על טפח, בוקעת כנגדה, והצדדים טהורים. ואין הכותל נדון מחצה על מחצה כיון דאפילו סדק ליכא לצד העליות: עלייה אחת בנויה על גבי שני בתים. [שכותל זה מפסיק ביו שני הבתים] ועלייה בנויה על גבי שניהם: **היא טמאה**. עלייה הראשונה שהכותל ההוא מגיע עד המעזיבה והטומאה בוקעת בה: **וכל העליות שעל גבה טהורות**. דמעזיבה שעליה חוצצת: **כותל השונית**. כותל הבנוי במקום שהים מגיע שם בעת שהולך וסוער: **טומאה בוקעת ועולה**. אם יש טומאה תחתיו אין הכותל ההוא מטמא כל סביביו, לפי שאין שם חלל טפח: **נפש אטומה**. ציון שבונים על הקבר והוא אטום שבנוי על הטומאה עצמה ואין המת קבור בארון כדי שיהיה בו חלל טפח: **כקבר סתום**. דמטמא כל סביביו במגע: **סמך לה סוכות**. אנפש אטומה דלעיל קאי,

דאמרינן הנוגע בה מן הצדדים טהור, ואם עשה לציון זה האטום סוכות כעין משקוף, הסוכה הזו טמאה, לפי שהיא דומה לאוהל המת: **ורבי יהודה מטהר**. כיון שהוא מן הצדדים. ואין הלכה כרבי יהודה:

ב. כָּל שִׁפּוּעֵי אֹהָלִין, כְּאֹהָלִין. אֹהֶל שֶׁהוּא שׁוֹפֵעַ וְיוֹרֵד, וְכָלֶה עַד כְּאֶצְבַּע, טֻמְאָה בָאֹהֶל, כֵּלִים שֶׁתַּחַת הַשִּׁפּוּעַ טְמֵאִים. טֻמְאָה תַּחַת הַשִּׁפּוּעַ, כֵּלִים שֶׁבָּאֹהֶל טְמֵאִין. טֻמְאָה מְתוּכוֹ, הַנּוֹגֵעַ בּוֹ מִתּוֹכוֹ, טָמֵא טֻמְאַת שִׁבְעָה. וּמֵאֲחוֹרָיו, טָמֵא טֻמְאַת עֶרֶב. טֻמְאָה מֵאֲחוֹרָיו, הַנּוֹגֵעַ בּוֹ מֵאֲחוֹרָיו, טָמֵא טֻמְאַת שִׁבְעָה. מְתוּכוֹ, טָמֵא טֻמְאַת עֶרֶב. כַּחֲצִי זַיִת מְתוּכוֹ וְכַחֲצִי זַיִת מֵאֲחוֹרָיו, הַנּוֹגֵעַ בּוֹ בֵּין מְתוּכוֹ בֵּין מֵאֲחוֹרָיו, טָמֵא טֻמְאַת עֶרֶב. מִקְצָתוֹ מְרֻדָּד עַל הָאָרֶץ, טֻמְאָה תַּחְתָּיו אוֹ עַל גַּבָּיו, טֻמְאָה בוֹקַעַת וְעוֹלָה, בּוֹקַעַת וְיוֹרֶדֶת. אֹהֶל שֶׁהוּא נָטוּי בָּעֲלִיָּה, מִקְצָתוֹ מְרֻדָּד עַל הָאֲרֻבָּה שֶׁבֵּין בַּיִת לָעֲלִיָּה, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מַצִּיל. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֵינוֹ מַצִּיל, עַד שֶׁיְּהֵא נָטוּי כְּנִטְעֵי הָאֹהֶל:

ברטנורה (**ב**) **כל שיפועי אוהלים כאוהלים**. שאם היתה טומאה תחת השיפוע אע"פ שאינה תחת הגג של האוהל, טמא, כאילו היתה מונחת תחת הגג: **וכלה עד כאצבע**. מלמעלה לצד הגג, דלא חיישינן באוהל של טומאה אלא שיהא בתוכו אויר כשיעור טפח על טפח ברום טפח מרובע: **טומאה באוהל**. רוחב הגג שאינו משופע קרוי אוהל: **הנוגע בו מתוכו כו'**. וטעמא, דצד הפנימי של האוהל וצד החיצון שלו כשני כלים חשיב להו, וצד שכלפי הטומאה ככלי הנוגע במת עצמו, וצד השני ככלים הנוגעים בכלים, הלכך טומאה בתוכו הנוגע מתוכו טמא טומאת שבעה, דהוי ליה אדם שנגע בכלים שנגעו במת דתנן בריש פרק קמא דטמא טומאת שבעה: אבל הנוגע מאחוריו טמא טומאת ערב. כדתנן כלים בכלים טמאים טומאת שבעה השלישי בין אדם וכלים טמאים טומאת ערב. ובטומאה מאחוריו הוי איפכא, דצד חיצון ככלים הנוגעים במת, וצד פנימי ככלים בכלים. וטעמא דצד פנימי וצד חיצון נחשבים כשני כלים, דכשהטומאה בתוכו כיון דמציל מלהיות הטומאה בוקעת ועולה אין לו כח לטמא הנוגע בחוץ טומאת שבעה, וכשהטומאה בחוץ כיון דמציל מלהיות הטומאה בוקעת ויורדת אין לו כח לפנימי לטמא הנוגע בו טומאת שבעה. ומכל מקום האוהל עצמו בין בפנים בין בחוץ טמא טומאת שבעה, דהוי ליה כלים בכלים. וכולה מתניתין מיירי לאחר שיצא המת מן האוהל: כחצי זית מתוכו וכחצי זית מאחוריו. האוהל טמא ממה נפשך טומאת שבעה, שמצטרף חצי זית שבתוכו עם החצי זית שבאחוריו. אבל הנוגע בין מתוכו בין מאחוריו אין בו אלא טומאת ערב, דכיון דליכא כזית במקום אחד אי אפשר לכל צד ליחשב אלא ככלים בכלים, הלכך הנוגע טמא טומאת ערב: **מקצתו מרודד על הארץ**. לאחר שפירשו האוהל,

סרח העודף ביריעות האוהל פירשו אותם בארץ: **מרודד**. תרגום וירקעו את פחי הזהב (שמות לט) ורדידו: **טומאה תחתיו**. תחת אותו רידוד: **או על גביו**. על גבי הרידוד: **בוקעת ועולה בוקעת ויורדת**. ונטמא האוהל. אבל הנכנס לתוכו טהור אם לא נגע בו: **מקצתו**. של אוהל: מרודד על ארובה שבין בית לעליה. וטומאה בבית: **ר' יוסי אומר מציל**. על העלייה: **כנטיית האוהל**. שהארובה באויר האוהל אז מציל על כל העלייה שחוץ לאוהל:

ג. הַמֵּת בַּבַּיִת וּבוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה, כֻּלָּן טְמֵאִין. נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן, הוּא טָמֵא וְכֻלָּן טְהוֹרִין. חָשַׁב לְהוֹצִיאוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן, אוֹ בְחַלּוֹן שֶׁהוּא אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים, הִצִּיל עַל כָּל הַפְּתָחִים. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, יַחֲשׁוֹב עַד שֶׁלֹּא יָמוּת הַמֵּת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אַף מִשֶּׁמֵּת. הָיָה סָתוּם וְנִמְלַךְ לְפָתְחוֹ, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, כְּשֶׁיִּפְתַּח אַרְבָּעָה טְפָחִים. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, כְּשֶׁיִּתְחִיל. וּמוֹדִים בְּפוֹתֵחַ בַּתְּחִלָּה, שֶׁיִּפְתַּח אַרְבָּעָה טְפָחִים:

ברטנורה (ג) **כולן טמאים**. כל הכלים המונחים תחת המשקוף של פתח בחלל הפתחים מבחוץ כולן טמאים, אע"פ שהפתחים נעולים, דגזרו חכמים טומאה על המקום שהוא דרך יציאת טומאה שסופו של מת לצאת דרך שם: **חשב להוציאו באחד מהן**. אע"פ שלא נפתח, או בחלון שיש בו ארבעה, דבהכי שיערו חכמים שראוי להוצאת המת: **הציל על כל הפתחים**. הנעולים: **יחשוב עד שלא ימות המת**. דמשירדה תורת טומאה לפתחים במיתת המת, שוב אינה עולה מהן במחשבה, אלא על ידי מעשה כגון נפתח: **ובית הלל אומרים אף משמת**. דמחשבה מפקעת תורת טומאה מן הפתחים מכאן ולהבא. אבל כלים שהיו בפתחים קודם מחשבה, מודו בית הלל שהם טמאים: **היה**. אחד מן הפתחים: **סתום**. באבנים: **כשיפתח ארבעה טפחים**. הוצלו שאר פתחים: **כשיתחיל**. לפתוח, מיד הוצלו שאר פתחים: **בפותח בתחלה**. כגון כותל שאין בו פתח ובא לעשות פתח חדש, לא הוצלו הפתחים עד שיפתח ארבעה על ארבעה:

ד. הָאִשָּׁה שֶׁהִיא מַקְשָׁה לֵילֵד וְהוֹצִיאוּהָ מִבַּיִת לְבַיִת, הָרִאשׁוֹן טָמֵא בְסָפֵק, וְהַשֵּׁנִי בְּוַדַּאי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתַי, בִּזְמַן שֶׁהִיא נִטֶּלֶת בְּגַפַּיִם. אֲבָל אִם הָיְתָה מְהַלֶּכֶת, הָרִאשׁוֹן טָהוֹר, שֶׁמִּשֶּׁנִּפְתַּח הַקֶּבֶר אֵין פְּנַאי לְהַלֵּךְ. אֵין לַנְּפָלִים פְּתִיחַת הַקֶּבֶר, עַד שֶׁיִּתְגַּלּוּ רֹאשׁ כַּפִּיקָה:

ברטנורה (ד) **והוציאוה מבית לבית**. ובבית שני ילדה ולד מת, ומספקא לן אם [יצא הולד מת מן הבית] הראשון: **בזמן שהיא ניטלת בגפיים**. שחברותיה נוטלות אותה בזרועותיה, שאינה יכולה ללילך, חיישינן שמא יצא הולד מת מן הבית הראשון: **הקבר**. רחם האשה שנפתח כשהולד יוצא: **אין לנפלים פתיחת הקבר וכו'**. סיומא דמלתא דר' יהודה היא, והכי קאמר, הא דאמרן שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך, לא אמרן אלא בנפל שעיגל

ראש כפיקה, כלומר שיש לו עיגול ראש גדול כפלך הזה שהנשים טוות בו החוט של שתי, אבל אם לא היה לנפל עיגול ראש כפיקה אלא קטן מזה, אע"פ שנפתח הקבר ויצא ראש הולד לחוץ, יש לה פנאי להלך וחיישינן שמא יצא ראשו מן הבית הראשון. והלכה כר' יהודה:

ה. יָצָא הָרִאשׁוֹן מֵת וְהַשֵּׁנִי חַי, טָהוֹר. הָרִאשׁוֹן חַי וְהַשֵּׁנִי מֵת, טָמֵא. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, בְּשֶׁפִּיר אֶחָד, טָמֵא. בִּשְׁנֵי שְׁפִירִים, טָהוֹר:

ברטנורה (ה) **יצא הראשון מת.** הולד הראשון יצא מת והולד השני יצא חי: **טהור.** השני החי מטומאת מת, אם הוציאו המת מן הבית קודם לידת השני, דבעודו במעי אמו לא נטמא אף על פי שנפתח הקבר, דטהרה בלועה אינה מיטמאה: **הראשון חי והשני מת טמא.** ואע"פ שהוציאו החי מן הבית קודם שנולד המת, דמכיון שיצא החי נפתח הקבר ונטמא מיד, דסוף טומאה לצאת: **בשפיר אחד טמא.** כלומר אם יצאו שניהם כעין שפיר אחד שיצאו בבת אחת, טמא. שפיר, שליא שהולד נתון בה: **בשני שפירין.** כלומר כעין שני שפירין זה אחר זה, אפילו ראשון חי ושני מת: **טהור.** דסבר ר' מאיר, אע"פ שנפתח הקבר אין מטמא עד שיצא לאויר העולם. ואין הלכה כר' מאיר:

ו. הָאִשָּׁה שֶׁהִיא מַקְשָׁה לֵילֵד, מְחַתְּכִין אֶת הַוָּלָד בְּמֵעֶיהָ וּמוֹצִיאִין אוֹתוֹ אֵבָרִים אֵבָרִים, מִפְּנֵי שֶׁחַיֶּיהָ קוֹדְמִין לְחַיָּיו. יָצָא רֻבּוֹ, אֵין נוֹגְעִין בּוֹ, שֶׁאֵין דּוֹחִין נֶפֶשׁ מִפְּנֵי נֶפֶשׁ:

ברטנורה (ו) **יצא רובו.** של ולד. ומשיצא רוב ראשו שהוא משתצא פדחתו: **אין נוגעים בו שאין דוחים נפש.** הולד מפני נפש האשה:

גמרא נדה דף כ' ע"ב

רַבִּי רָאָה דָם בַּלַּיְלָה וְטִימֵּא. רָאָה בַּיּוֹם וְטִיהֵר. הִמְתִּין שָׁעָה אֶחָת. חָזַר וְטִימֵּא. אָמַר. אוֹי לִי שֶׁמָּא טָעִיתִי. וַדַּאי טָעָה. דְּתַנְיָא לֹא יֹאמַר חָכָם אִילּוּ הָיָה לַח הָיָה וַדַּאי טָמֵא. אֶלָּא אָמְרִינָן אֵין לוֹ לְדַיָּין אֶלָּא מַה שֶּׁעֵינָיו רוֹאוֹת. מֵעִיקָּרָא אַחְזְקֵיהּ בְּטָמֵא. כֵּיוָן דְּחָזָא לְצַפְּרָא דְּאִשְׁתַּנֵּי אָמַר לָהּ וַדַּאי טָהוֹר הֲוָה וּבַלַּיְלָה הוּא דְּלָא אִתְחֲזֵי שַׁפִּיר כֵּיוָן דְּחָזָא דְּהָדַר אִשְׁתַּנֵּי. אָמַר הַאי טָמֵא הוּא וּמְפַכַּח הוּא דְּקָמְפַכַּח וְאָזִיל:

רש"י **ראה ביום.** לאותו דם עצמו: **חזר וטימא.** קא סלקא דעתיה דלא חזר וראהו אלא מאליו חזר בו וטימא דסבר שמא אמש טמא הוא ועכשיו שיבש נשתנה ממראיתו ממה שהיה לו אמש ואלו היה לח כמתחלתו היה נראה טמא לפיכך חזר בו ממה שטיהר: **שמא טעיתי.** במה שחזרתי וטמאתי הואיל ומראהו עכשיו טהור: **מעיקרא אחזקיה בטומאה.** כלומר אמש לא מספק טימא אלא שפיר חזייה ואחזקיה בטומאה דאמרינן לקמן רבי בדק לאור הנר: **דאשתני.** הלבין: **דהדר אשתני.** עוד יותר: **מפכח.** מראה

אדמימותו עוברת הלכך הדר למילתיה קמייתא וטימא והא דאמרינן אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות היכא דלא אחזיה כשהוא לח ולא אידמי ליה בטמא:

זוהר תרומה דף קל"ח ע"א

מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת (תהלים צ"ב). תּוּשְׁבַּחְתָּא דָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן קָאָמַר לָהּ בְּשַׁעְתָּא דְּאִתְתָּרַךְ מִגִּנְתָּא דְּעֵדֶן וְאָתָא שַׁבָּת וְאָגִין עָלַיהּ וְאוּקְמוּהָ חַבְרַיָּיא. תּוּשְׁבַּחְתָּא דָּא עַלְמָא תַּתָּאָה קָא מְשַׁבַּח לְגַבֵּי עַלְמָא עִלָּאָה. יוֹמָא (דכלא ביה) אִיהוּ כֻּלּוֹ שַׁבָּת מַלְכָּא דִּשְׁלָמָא דִּילֵיהּ וְדָא אִיהוּ מִזְמוֹר שִׁיר וְלָא כְּתִיב מָאן קָאָמַר לֵיהּ כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא. לְיוֹם הַשַּׁבָּת יוֹמָא עִלָּאָה שַׁבָּת עִלָּאָה. דָּא שַׁבָּת וְדָא שַׁבָּת מַה בֵּין הָאי לְהָאי. אֶלָּא שַׁבָּת סְתָם דָּא שַׁבָּת דְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא יוֹם הַשַּׁבָּת דָּא שַׁבָּת דִּלְעֵילָּא. דָּא יוֹם וְדָא לַיְלָה. (שמות ל"א) וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת הָא לַיְלָה רָזָא דְנוּקְבָא. (שם כ') זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת הָא יוֹם רָזָא דִּדְכוּרָא וּבְגִין כַּךְ מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת:

תרגום הזוהר מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת: שֶׁבַח הַזֶּה אָמַר אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְגָּרֵשׁ מִגַּן עֵדֶן, וּבָא הַשַּׁבָּת וְהֵגֵן עָלָיו. וְהֶעֱמִידוּהוּ הַחֲבֵרִים. שֶׁבַח הַזֶּה, עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, מְשַׁבֵּחַ לְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת, שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, וְזֶה הוּא מִזְמוֹר שִׁיר, וְלֹא כְּתוּב מִי אָמַר אוֹתוֹ. לְיוֹם הַשַּׁבָּת: הַיְנוּ יוֹם הָעֶלְיוֹן, שַׁבָּת הָעֶלְיוֹן, זֶה שַׁבָּת וְזֶה שַׁבָּת מַה בֵּין זֶה לָזֶה. וּמֵשִׁיב, אֶלָּא שַׁבָּת סְתָם זֶהוּ שַׁבָּת שֶׁל לַיִל שַׁבָּת, יוֹם הַשַּׁבָּת, זֶהוּ שַׁבָּת שֶׁל מַעְלָה, זֶה יוֹם, וְזֶה לַיְלָה, וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת, זֶה לַיְלָה, סוֹד הַנּוּקְבָא. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, זֶהוּ יוֹם, סוֹד הַזָּכָר, וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' שבת פ"ה

א. הַבּוֹרֵר פְּסוֹלֶת מִתּוֹךְ הָאוֹכֶל וַאֲפִילּוּ בְּיָדוֹ אֶחָת חַיָּיב וְהַבּוֹרֵר תּוֹרְמִיסִין מִתּוֹךְ פְּסוֹלֶת שֶׁלָּהֶן חַיָּיב מִפְּנֵי שֶׁהַפְּסוֹלֶת שֶׁלָּהֶן מְמַתֶּקֶת אוֹתָן כְּשֶׁיִּשְׁלְקוּ אוֹתָן עִמָּהֶם וְנִמְצָא כְּבוֹרֵר פְּסוֹלֶת מִתּוֹךְ אוֹכֶל וְחַיָּיב. הַבּוֹרֵר אוֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסוֹלֶת בְּיָדוֹ לְהַנִּיחוֹ אֲפִילּוּ לְבוֹ בַּיּוֹם נַעֲשָׂה כְּבוֹרֵר לְאוֹצָר וְחַיָּיב. הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי מִינֵי אוֹכְלִין מְעוּרְבִין בּוֹרֵר אֶחָד מֵאֶחָד וּמַנִּיחַ לֶאֱכוֹל מִיָּד. וְאִם בֵּירֵר וְהִנִּיחַ לְאַחַר זְמַן אֲפִילּוּ לְבוֹ בַּיּוֹם כְּגוֹן שֶׁבֵּירֵר בְּשַׁחֲרִית לֶאֱכוֹל בֵּין הָעַרְבַּיִם חַיָּיב: **ב.** הַמְּשַׁמֵּר יַיִן אוֹ שֶׁמֶן אוֹ מַיִם וְכֵן שְׁאָר הַמַּשְׁקִין בְּמִשַּׁמֶּרֶת שֶׁלָּהֶן חַיָּיב וְהוּא שֶׁיְּשַׁמֵּר כַּגְּרוֹגֶרֶת. אֲבָל מְסַנְנִים יַיִן שֶׁאֵין בּוֹ שְׁמָרִים אוֹ מַיִם צְלוּלִין בְּסוּדְרִין וּבִכְפִיפָה מִצְרִית כְּדֵי שֶׁיְּהֵא צָלוּל בְּיוֹתֵר. וְנוֹתְנִין מַיִם עַל גַּבֵּי שְׁמָרִים בְּשַׁבִּיל שֶׁיִּצָּלוּ. וְנוֹתְנִין בֵּיצָה טְרוּפָה לְמְסַנֶּנֶת שֶׁל חַרְדָּל כְּדֵי שֶׁיִּצָּלֵל. חַרְדָּל שֶׁלְּשׁוֹ מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְמָחָר מְמַחֶה וְשׁוֹתֶה בֵּין בְּיַד בֵּין בַּכֶּלִי. וְכֵן יַיִן מִגִּתּוֹ כָּל זְמַן שֶׁהוּא תּוֹסֵס טוֹרֵף חָבִית בְּשִׁמְרֶיהָ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַסּוּדְרִין

שֶׁעֲדַיִין לֹא נִפְרְשׁוּ הַשְּׁמָרִים מִן הַיַּיִן יָפֶה יָפֶה וְכָל הַיַּיִן כְּגוּף אֶחָד הוּא וְכֵן הַחַרְדָּל וְכָל כַּיּוֹצֵא בוֹ:

מוסר

מספר חסידים סי' מ"ז

מַלְּפֵנוּ מִבַּהֲמוֹת אָרֶץ וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יְחַכְּמֵנוּ (איוב לה). מַלְּפֵנוּ מִבַּהֲמוֹת אָרֶץ יְלַמֵּד אָדָם אֶת בָּנוֹ לִהְיוֹת נֶאֱמָן מִכֶּלֶב שֶׁהוּא נֶאֱמָן לַאֲדוֹנָיו. וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יְחַכְּמֵנוּ יִלְמוֹד אָדָם מִדּוּכִיפַת זֶה תַּרְנְגוֹל הַבַּר שֶׁבִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא הִשְׁלִים אֱמוּנָתוֹ לְשַׁר שֶׁל יַם בִּימֵי שְׁלֹמֹה עָבוּר הַשְׁמִיר שֶׁהִפְקִיד אֶצְלוֹ חָנָק אֶת עַצְמוֹ. וּלְכָךְ כָּל שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל יִשְׁאוּ קֹל וְחוֹמֶר בְּעַצְמָן בְּלֶקְחוֹ מָשָׁל מִן הַדּוּכִיפַת אֲשֶׁר לֹא יְקַבֵּל שָׂכָר בְּשָׁמְרוֹ אֱמוּנָתוֹ וְאִם לֹא יִשְׁמוֹר לֹא יְקַבֵּל פּוּרְעָנוּת אַתֶּם שֶׁאִם תְּכַזְּבוּ תְּקַבְּלוּ פּוּרְעָנוּת לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תַעֲשׂוּ עַוְלָה וְשֶׁלֹּא תְדַבְּרוּ כָּזָב וְשֶׁלֹּא יִמָּצֵא בְּפִיכֶם לְשׁוֹן תַּרְמִית אֶחָד בָּפֶה וְאֶחָד בְּלֵב כִּי אִם הַכֹּל אֱמֶת וְזֶהוּ חוֹתְמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמִים הֵין צֶדֶק הֵין שֶׁלָּךְ צֶדֶק וְלַאו שֶׁלָּךְ צֶדֶק וּקְרִיצוֹתָיו וּרְמִיזוֹתָיו שֶׁל אָדָם צֶדֶק וְאַף נַעֲנוּעַ רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם כְּשֶׁהוּא כוֹפֵף אֶת רֹאשׁוֹ וּכְשֶׁהוּא אוֹמֵר לַאו מְנַעֲנֵעַ רֹאשׁוֹ לִצְדָדִים וְאַף הָאֵיבָרִים כּוּלָּם אֲמִיתִּיִים. מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךְ אָמַר רַב טָבוּת אִי יַהֲבִין לִי כָּל חֶלְקֵי דְעַלְמָא לֹא אֲשַׁנֶּה בְּדִיבּוּרִי. כָּל הַמְּשַׁנֶּה מְדִיבּוּרוֹ כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כו) וְהָיִיתִי בְעֵינָיו כִּמְתַעְתֵּעַ וּכְתִיב (ירמיהו י) הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתּוּעִים. וְכֵן עָנְשׁוֹ שֶׁל בַּדְּאִי אֲפִילּוּ כְּשֶׁאוֹמֵר אֱמֶת אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. אֲבָל כָּל הַדּוֹבֵר אֱמֶת וְאֵינוֹ דוֹבֵר שֶׁקֶר אַף לְהַעֲלוֹתוֹ עַל לִבּוֹ כָּל דְּבָרָיו מִתְקַיְּמִין וְגוֹזֵר גְּזֵירָה מִלְּמַטָּה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיְּמָהּ לְמַעְלָה. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (איוב כב) וְתִגְזַר אוֹמֶר וְיָקָם לָךְ: